

COSTIN POPA

DICȚIONAR

CRITIC

(ȘI SENTIMENTAL)

DE

ARTIȘTI LIRICI

Editura AKAKIA

COSTIN POPA

**DICȚIONAR CRITIC
(ȘI SENTIMENTAL)
DE ARTIȘTI LIRICI**

COSTIN POPA

**DICȚIONAR CRITIC
(ȘI SENTIMENTAL)
DE ARTIȘTI LIRICI**

**Editura AKAKIA
București, 2021**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPA, COSTIN

Dicționar critic (și sentimental) de artiști lirici / Costin Popa. - București:
Akakia, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9686-03-4

CUVÂNT ÎNAINTE

Știu că acest **Dicționar critic (și sentimental) de artiști lirici**, promis cititorilor încă din 2013 prin cartea **Opera în portrete**, este eliptic, deși are listați nu mai puțin de **4707** cântăreți, dintre care **1120** români și de origine românească, inclusiv din Republica Moldova. Nici nu putea fi altfel, întrucât volumul de nume și date pe care îl incumbă tema propusă este incomensurabil și sporește, practic, zi de zi. Dar trebuia început de undeva, fiind vorba – pentru cântăreții români - de actualizări și completări până în ziua încheierii ediției față de lucrările publicate în România, indicate bibliografic, iar pentru cei străini, de o premieră absolută în țară, dedicată exclusiv artiștilor lirici, atât din punct de vedere al numelor și datelor, cât și al aprecierilor critice originale, la fel ca și pentru români. Se acoperă o perioadă cu cuprindere a generațiilor între secolul XVII și zilele noastre. Într-un fel, este și o istorie, o panoramă a liricii, văzută prin prisma artei cântului, a sacerdoților ei, ca și o perspectivă a carierelor incipiente.

Dicționarul conține, ordonate alfabetic, nume de artiști de operă și concert, însoțite de categoria vocală, data și locul nașterii (**n.**), data și locul trecerii în neființă (**d.**). S-ar putea ca unele informații să lipsească, iar altele – privind dispariția - să se ivească în timpul scurs între redactarea și publicarea **Dicționarului**. De asemenea, dată fiind dinamica fenomenului liric, lansarea de noi cântăreți este iminentă, firească și continuă. Așa s-a născut, la final, ADDENDUM-ul, motivat și de anunțarea stagiunilor 2021-2022 în multe teatre ale lumii, pe parcursul tehnoredactării volumului.

Pentru a avea o enumerare cât mai completă, chiar dacă datele de naștere nu au fost găsite (cochetăria doamnelor sau domnișoarelor, ca și secretomania domnilor sunt irezistibile și, câteodată, sursele notează – simpatic - în loc de anul nașterii, „secolul trecut”, evident XX), am preferat să includ doar numele artiștilor, categoria vocală și, eventual, țara de origine, marcând lipsurile și incertitudinile prin semne de întrebare sau puncte de suspensie. La fel ca și pentru cele ale disparițiilor neconsemnate documentar.

Am inserat **exclusiv datele publice** din bibliografia consultată, referită la finalul volumului. Astfel, din cauza celor lipsă, **Dicționarul** a căpătat și alura unei simple liste, cât mai puțin posibil selective, pentru adâncirea căreia, istoriografii și pasionații pot cerceta în continuare.

În cazul datelor discrepante între diferite surse bibliografice (da, există!), le-am preferat pe cele cu mai mare frecvență sau susținute de autori de prestigiu, dar în soluționarea unor conflicte au fost folosite chiar fotografiile plăcilor funerare din website-uri de tipul www.findagrave.com („găsiți un mormânt”) sau din alte surse similare tipărite.

Întrucât împărțirea geopolitică a Europei a variat în decursul secolelor, am utilizat denumirile actuale ale țărilor și localităților. În cazul capitalelor, nu am mai menționat țările, fiind binecunoscute. Pentru localitățile din Lumea Nouă, alături de ele, am considerat că indicarea statului nord - american este suficientă.

Nume de artiști români, inclusiv ale celor foarte tineri, au fost consemnate, cu condiția de a fi cântat pe o scenă instituționalizată de operă sau concert. După cum, pentru cei care își ortografiază diferit diacriticele din nume, am folosit cea mai recentă opțiune din programele de sală și afișe.

Note privind studiile profesionale ale cântăreților, evoluția carierelor sau date personale în afara celor de bază nu se găsesc în **Dicționar**, care - în formatul ales - ar fi putut deveni nesfârșit. Wikipedia sau website-urile proprii sunt îndestulătoare pentru doritori.

Pentru unii subiecți (1147 la număr, români și străini), am inserat evaluările mele critice (însușind 2565 de comentarii), având drept capete de afiș analizele de estetică vocală și raporturile cu dramaturgia de scenă, toate publicate în cronici începute în anul 1990, odată cu primul număr al revistei MELOS, continuate și în alte publicații tipărite sau electronice, toate reunite apoi în cele 10 cărți, **Opera Live** (2002), **Opera Viva** (2004), **Opera în direct** (2008), **Opera Eterna** (2010), **Opera Divina** (2012), **Opera în portrete** (2013), **Opera Măiastra** (2014), **Opera Celestă** (2016), **Opera Magică** (2018), **Opera Miracol** (2020), precum și în monografia **Ludovic Spiess** (2009).

Astfel, **Dicționarul** este și o antologie de critică muzicală, expusă cronologic, cu privire asupra cântăreților, o imagine de arhivă a ultimilor 30 de ani – în principal în București, în țară și în lume, cu analize critice pentru interpreții urmăriți **live** în spectacole/concerte/recitaluri din țară și străinătate, respectiv ascultați/văzuți în multe înregistrări audio-video, transmisii online sau cinematografice, toate până în perioada restrictivă din epoca coronavirusului. Pentru comoditatea lecturii și sintetizarea opiniilor, mi s-a părut util să le reunesc aici, în loc să oblig cititorul interesat să răsfoiască cele 11 volume structurate în alt mod.

Aceste opinii preluate în extrase din cărțile specificate au fost ușor adaptate pentru formatul propriu unui dicționar, îndeosebi scurtate, însă niciodată afectate în substanță, dar și completate explicativ (între paranteze curbe) pentru identificarea scenei/evenimentului în care au fost generate, mai ales dacă din titlurile cronicilor nu rezulta acest lucru. Am notat între paranteze drepte, la finalul selecțiilor, titlul articolului de proveniență, anul publicării lui și denumirea volumului din seria **Opera** în care a fost inclus.

Este evident că toate analizele și evaluările se referă la prestații punctuale, de moment, un fel de stop-cadre ale realizărilor artiștilor, așa cum i-am văzut și ascultat în apariții în care forma vocală și stadiul de dezvoltare profesională au fost cele din momentele respectivelor evenimente, așa cum este firesc în articolele de critică muzicală. Prin acest mod de abordare s-ar putea ca unii cântăreți să aibă cronici alternante, ținând de forma din seara prestației, după cum în alte cazuri, conturul poate fi insuficient pentru prezentarea integrală a unor cariere. Însă nu am generalizat. De aceea, dacă un artist a fost văzut de mai multe ori în timp într-un rol anume, nu am ezitat să prezint toate extrasele de cronici aferente, tocmai pentru a avea o imagine cât mai completă. Se pot constata sinuozități, meandre, fluctuații descriptoare ale unor perioade de activitate. Anii spectacolelor sunt importanți în observarea acestor aspecte. Pentru unii subiecți, urmărirea în producții poate demonstra un progres

evident, pentru alții se poate percepe regresul. Pentru acei cântăreți care, la final de carieră, au abordat roluri mici, de caracter, prestațiile nu umbresc marile realizări anterioare arhicunoscute, deși ele nu sunt specificate în **Dicționar**, acesta neavând scop monografic. Pentru unii mari artiști români din trecut este posibil ca extrasele să fie foarte succinte, poate doar o vorbă, care nu reflectă ansamblul calităților lor. Motivația stă în limitata disponibilitate a informațiilor pe suporturi audiovizuale propice analizelor. Pentru unii cântăreți români, **Dicționarul** reprezintă o panoplie cvasi-completă a rolurilor carierei, până la data închiderii ediției.

Așa a fost alcătuit **Dicționarul critic (și sentimental) de artiști lirici**.

De ce **critic**? Pentru că funcția a fost exercitată. De ce **sentimental**? Pentru că se fundamentează pe iubirea pentru vocaliști, pentru arta lor și justifică selecția.

Cum subiectul este departe de a fi epuizat, alte Addenda sau ediții revizuite și adăugite periodic nu sunt excluse, mai ales pentru completări de nume, date și aprecieri venite prin arhive sonore sau urmăriri **live**, ca și din amintiri, precum și pentru eliminarea punctelor de suspensie și a semnelor de întrebare.

Sper ca melomanii, profesioniștii, adică toți cei cărora lucrarea li se adresează, să folosească **Dicționarul** în primul rând ca bază de date deloc exhaustivă dar, nu în ultimul, drept instrument de comparare a propriilor păreri cu cele înscrise aici.

Mulțumirile mele profunde și calda recunoștință se îndreaptă către Mihaela Naum, pentru neprețuitul și constantul sprijin logistic, mergând până la valoroasele și dificilele verificări interactive, inclusiv la căutările online, către Bădița Stoica, meloman entuziast, navigator neobosit al Internet-ului, pentru furnizarea multor date biografice, precum și către Miron Mărie, consistent și pasionat împătimit de arta lirică, participant sufletist la viața artistică a Operelor din Cluj-Napoca, Română și Maghiară, de asemenea pentru efortul intensiv al trimiterii de documente electronice, completării cu nume și al găsirii multor date lipsă. În direcția aflării de elemente biografice de bază, grațitudinea mea se îndreaptă și către Ioana Stavru, prietenă cu artiști bucureșteni. Același sentiment merge și către Florin Emilian Brînzei, referent de specialitate relații publice la Opera Națională Română din Timișoara.

De mare folos mi-a fost vizitarea muzeului găzduit de Casa Anca în satul Copalnic – Mănăstur, jud. Maramureș, ai cărui curatori, dirijorul Lucian Anca și soprana Gerda Radler-Anca s-au îngrijit de expunerea unor valoroase documente de istorie a familiei, în care numele unor înaintași ca tenorul Ștefan Mărcuș, sopranele Ritta Mărcuș și Lya Mărcuș-Anca au apărut în onorante programe de la Opera Română din Cluj sau de pe scene lirice austriece și germane, între care Volksoper Viena sau Stadt-theater Salzburg ocupă locuri primordiale. Nu lipsesc din muzeu binevenite afișe de la Operele din Cluj și București, reflectând propria activitate artistică a curatorilor. Le mulțumesc din suflet.

Ediția a fost închisă la data de 1 august 2021, ceea ce îi confirmă actualitatea și orizontul în timp.

Autorul

A

AARDEN, Mimi – mezzosoprană, n. 3 mai 1924, Steenberg, Olanda – d. 3 mai 2013, Breda, Olanda

ABAGIEF, Aida – soprană, n. 14 iunie 1936, Comarnic - d. 31 octombrie 2019, Constanța

ABAJAN, Maria – soprană, n. 1950, Erevan

ABBONDANZA, Roberto – bas, n. 22 martie 19.., Roma

- ... artist cu glas bine pozat, pătrunzător, sonor, ce a restituit cu știință specificul de *basso buffo caricato* al personajului Dr. Bartolo. [*Premieră la Opera bucureșteană cu BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

ABBOTT, Emma – soprană, n. 9 decembrie 1850, Chicago, Illinois – d. 5 ianuarie 1891, Salt Lake City, Utah

ABDRAZAKOV, Askar – bas, n. 11 iulie 1969, Ufa, Rusia

ABDRAZAKOV, Ildar – bas, n. 26 septembrie 1976, Ufa, Rusia

- (La Metropolitan), în hainele capelului Raimondo, a fost impunător – vocal și scenic. [*Reîntoarcerea Annei Netrebko sau LUCIA fără fior* (2009) – *OPERA ETERNA*]

- În mod cert, în ziua de astăzi, Abdrazakov ocupă cu autoritate podiumul interpreților lui Mefisto. Cu alură impresionantă și voce somptuoasă, dominatoare, înveșmântată în armonice generoase, artistul a înzestrat rolul cu multitudine de fațete venite fie din eleganța adresării, fie prin fățărnicia dialogului agrementat cu insinuări veninoase, fie prin subtilități la tot pasul. Este genul de

Mefisto - gentilom, cu atitudine seniorială, periculos tocmai prin aceste calități. Cântă cu linie impecabilă de glas și interpretează în autentic spirit francez, fără asprimi sau excese. Păcat că regizorul Poda l-a plasat pentru rondo-ul *Le veau d'or* pe o platformă ridicată la jumătatea scenei. Punctele de eficiență acustică ale sălii din Torino rămăseseră la nivelul planșeului. Au fost însă de neuitat incantația sumbră din grădina Margaretei, blestemul din biserică, serenada și finalul operei. [*FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

ABETE, Raffaele – tenor, n. 5 martie 1984, Napoli, Italia

ABIS, Alessandro – bas, n. 1992, Cagliari, Italia

ABRAHAMYAN, Varduhi – mezzosoprană, n. 29 noiembrie „secolul XX”, Erevan

- ... notez timbrul tulburător al formidabilei (și frumoasei!) contralte Varduhi Abrahamyan (Polinesso), fabuloasa ei știință de împletire a sonorităților glasului cu expresia... (Festivalul George Enescu) [*Ariodante sau feeria vocilor baroce* (2011) – *OPERA DIVINA*]

- (La Adriatic Arena), Varduhi Abrahamyan a adus în travesti rolului Malcom Graeme, iubitul Elenei, culoarea de violoncel a glasului său, frazarea de expresivă varietate. A demonstrat totul încă de la început, în recitativul *Mura felici* și cavatina *Elena! Oh tu, che chiamo!* (primul act), finalizată cu o acută nu tocmai omogenă, pe lângă care a expus admirabile pasaje de coloratură. Lamento-ul *Ah si pera: ormai la morte* (actul secund) a sunat tulburător. [*Celebrul tenor Juan Diego Flórez, vedetă în LA DONNA DEL LAGO la Festivalul Rossini din Pesaro* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

- Pentru personajul Arsace, general al armatei asiriene (*Semiramida*) Abrahamyan a venit cu voce amplă, învelită în armonice de mare bogăție și contur, bine pozată, sonoră, cu măreață zonă centrală a registrului și grave de contraltă. Cavatina *Ah, quel giorno ognor rammento* a fost energetică,

pasională, încheiată însă fără acuta – ce-i drept – nescrisă, dar tradițională. Pasajele de coloratură au avut virtuozitate și precizie. În duetul subsecvent cu Assur (Nahuel di Piero) din primul act a cântat cu linie vocală exemplară, cu expresivitate derivată din adresarea cu sens a cuvintelor. În actul al doilea, a fost rândul lui Arsace să-și confirme calitățile prețioase prin aria *In sì barbara sciagura*. În aceeași secțiune, duetul cu soprana (Salome Jicia), un adevărat tur de forță, a dus la emoționalitate maximă. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ACHINDINOV, Victor – tenor, n. 3 septembrie 1921, Tighina, Republica Moldova – d. 23 februarie 1992, Chișinău
ACSINTE, Constantin – bas, n. 3 aprilie 1954, Iași

ADAINI, Pietro – tenor, n. 5 mai 1992, Catania, Italia

● ... cu un Do supra-acut incredibil și-a încheiat aria din actul secund Pietro Adaini (Albazar din *Turcul în Italia*, confidentul lui Selim), în pofida unor sunete opace sau nazale. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ADAM, Theo – bas, n. 1 august 1926, Dresda, Germania – d. 10 ianuarie 2019, Dresda

ADAMBERGER, Valentin – tenor, n. 6 iulie 1743, München, Germania – d. 24 august 1804, Viena

ADAMI - CORRADETTI, Iris – soprană, n. 19 martie 1904, Milano, Italia – d. 26 iunie 1998, Padova, Italia

ADANI, Mariella – soprană, n. 17 decembrie 1934, Palanzano, Italia

ADDIS, Phillip – bariton, n. 1978, Ontario, Canada

ADELSTEIN, Blanche – soprană, n. 12 iunie 1927, Bacău

ADLER, Louise – soprană, n. 25 noiembrie 1986, Londra

AFANASENKO, Viktor – tenor, n. 1958, Novouralsk, regiunea Sverdlovsk, Rusia

AFANASIU, Gavriil

(ATHANASIU, Gabrielli) – bariton, n. 1879, Chișinău – d. 30 noiembrie 1946, Chișinău

AGA (LIZOGUBOVA) Ludmila – soprană, n. 1 noiembrie 1949, Chișinău

AGA, Traian – bas, n. 27 aprilie 1957, Arad

AGACHE, Alexandru – bariton, n. 16 august 1955, Cluj

● Alături de Samuel Ramey, Alexandru Agache cântă rolul Valentin (pe disc) cu o remarcabil de frumoasă linie vocală, moale și catifelat, demonstrând o bună afinitate cu stilistica muzicii franceze. (...) În afară de aria *Avant de quitter ces lieux*, am remarcat (...) fraza de început a terțetului *Que voulez-vous, messieurs?*, sfâșietoare prin expresie și abandon, ca și cea conducere inteligentă a liniei melodice, spre exemplu în *Et toi qui préserveras mes jours*. [*Alexandru Agache pe CD și live* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Alexandru Agache își axează portretul tatălui Aidei (la Opera Regală Covent Garden) tocmai pe relația paternă. Amonasro prizonier este învins pentru a doua oară prin prezența magnetizantă și nefericită a fiicei sale. Părintele îl domină pe rege și așteptata explozie sonoră din scena triumfală este reținută, prudentă chiar. Agache este mai mult părintele înduioșat decât suveranul dezlănțuit, incisiv. Este o versiune poate mai îndepărtată de tradiție, dar justificabilă. Izbucnirile sunt estomplate, însă vocea sa, cu rezonanțe de calitate, se pliază frumos frazelor evocatoare din actul al treilea (*Rivedrai le foreste...*). [*Alexandru Agache pe CD și live* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Am avut bucuria să-l aflu în distribuții pe Alexandru Agache, la debutu lsău în... groapa cu lei areniană, cu roluri (Don Carlo din *Forța destinului* și Nabucco) care îl validează drept unul dintre cei mai importanți baritoni verdieni ai pasajului între milenii. Demonstrația a fost evidentă. Vocea penetrantă de o culoare întunecată și totuși

generoasă, plutind dominator, trece cu facilitate de la impresionante descărcări sonore la cantilena *morbido e legato*, iar frazarea limpede este impecabil condusă și punctată de autoritatea accentelor. Printre cele mai bune momente, îmi stăruie în memorie furia reținută din *S'appressan gl'istanti dell'ira fatale*, expresivitatea din ansamblul final al actului III, intensă trăire a duetului cu Abigaille (Sylvie Valayre) și a ariei *Dio di Giuda (Nabucco)*, aplombul baladei *Son Pereda, son ricco d'onore*, sobrietatea amenințătoare a ariei *Urna fatale (Forța destinului)* sau avântul cabalettelor. (...) Păcat că dirijorul Maurizio Arena nu a profitat de prezența lui (ca de altfel și a tenorului Salvatore Licitra) pentru a se cânta și celebrul duet *Sleale, il segreto fu dunque violato* din *Forța destinului*, frecvent escamotat, dar care acum dispunea de forțele vocale potrivite... [Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache (2000) – **OPERA LIVE**]

● Voce somptuoasă, Alexandru Agache a redat cu puternică și continuă frământare interioară personalitatea contradictorie a lui Carlo Gérard din *Andrea Chénier*. Monologul *Nemico della patria* a fost o îngemănare de sunete pline de autoritate și tente introvertite, subtile. Revenind în scenă pentru aria *Cortigiani* din *Rigoletto*, mult galonat și reputatul bariton a făcut o nouă demonstrație a artei sale, înfăptuind un minunat arc pornit din forța covârșitoare a primelor note și încheiat printr-un răscolitor *Pietà* final, ca un abandon înlăcrimat. (Festivalul George Enescu) [Gala inaugurală (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Într-o formă vocală impecabilă, de zile mari, baritonul și-a impus autoritatea în cânt de la primele replici. Glasul a umplut printr-un volum impresionant fiecare ungher al sălii (Operei Naționale București), a răsunat bogat și luxos, cu armonice nobile. Proiecția vocii este concentrată, intensă, dar masivitatea ei, dobândită acum odată cu apropierea de rolurile veriste, nu exclude derularea în expresivitate a frazei verdiane. Legato-ul rămâne exemplar în *Del mar sul lido* sau *Ah! se la speme, o ciel clemente* ca și în *Figlia! a tal nome io palpito*, duetul cu Amelia încoronat de celebra notă de Fa acut

(*Figlia!*) rostită într-un *dolcissimo* viril, împlinit printr-un *diminuendo* de efect. Declamația este impunătoare (*Adria e Liguria hanno patria comune*), iar celebra scenă *Plebe, patrizi, popolo* sună fulminant pentru ca imediat vocea de tunet să capete tente ironice, insinuante în episodul demascării lui Paolo, fără să-și piardă însă monumentalitatea. Puternic constructor de personaje, Alexandru Agache a fondat rolul în chip măreț și din măreție și-a trăit toate pasiunile, frustrările, iubirea, generozitatea. Moartea în demnitate a eroului a fost însoțită de cânt moale și catifelat venit dintr-o voce cu suficiente tente de maleabilitate. (*Simon Boccanegra*) [Un mare star, baritonul Alexandru Agache (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Am regăsit în interpretarea lui Alexandru Agache aceeași construcție puternic personalizată a rolului titular, expresia diversității trăirilor fiind impresionantă, gradual crescută pe măsura „încălzirii” vocii, de la clocotul interior (*S'appressan gl'istanti*) la năpraznica replică *Già! Prostrati! Non son più re, son Dio!* (rostită cu glas de duritatea diamantului), de la resemnarea din *Ah, perché, perché sul ciglio* (model de frazare verdiană îmbrăcată în prețioase inflexiuni) la implorația cu care a înzestrat aria *Dio di Giuda*, rugă venită dintr-un spirit oțelit. Linia vocală impecabilă, desenarea ei fluentă au sedus și solicitările de *bis* strigate de un public entuziasmat păreau să nu contenească. Remarcabil este că tratarea cantilenelor repetate, care pun în evidență egalitatea registrelor instrumentului vocal al artistului, nu se face uniform, liniar. Mă gândesc la duetul cu Abigaille – Mariana Colpoș (actul al III-lea), în care fraza *Deh, perdona, deh perdona ad un padre che delira!* a căpătat la repriza ce urmează primei rostiri, o colorizare în mezzoforte, cu urme de mândrie ostoită. Măiestrite lecturi (în *Nabucco* la Opera bucureșteană!) [Un mare star, baritonul Alexandru Agache (2008) – **OPERA ETERNA**]

● O carieră de maximă strălucire are în spate baritonul nostru și acest lucru se vede (și la Opera bucureșteană). Glasul impresionant de la primul sunet emis și stabilește

autoritar „stăpânul” spectacolului. Cu somptuozitate sonoră, cu penetranță și autoritate. Impunător. Cu omogenitate monolitică pe întregul registru al vocii. Cu știință a plasării accentelor pe frază, a redării ponderii cuvântului. Personajul său pare dăltuit în granit și confesiunile cu Gilda (Mihaela Stanciu) au o anume duritate. Rivalitatea cu Ducele și curtenii este înfățișată cu forță interioară, cu neșteptată superioritate venind din partea unui vasal neimportant, un bufon. Aici stă măreția lui morală. Chiar ruga fierbinte din aria **Cortigiani** poartă această patină. Ura îi respiră prin toți porii dar suportă demn înjosirile, nu are de ales. Ca nuanțări vocale l-am considerat puțin arid dar, în finalul operei, un profund umanism a răzbătut prin cântul său, glasul s-a mlădiat tulburător la apropierea morții fiicei adorate. Emoție maximă pentru un erou înfrânt. Sigur că pete în soare se pot găsi. Acum, soluțiile consolidante de tehnică vocală merg spre emisii „nazale” care nu plac. Ici-colo mai scapă câte un sunet intonat aproximativ, nota de Sol acut ce încheie monologul este perfectibilă dar, dacă vorbim de registrul înalt, Sol-ul ariei **Cortigiani** și finalul operei (Sol - La bemol atins) sunt fără reproș. [Alexandru Agache **este Rigoletto** (2009) – **OPERA ETERNA**]

AGACHI, Mihaela – mezzosoprană, n. 5 iulie 1951, Pașcani – d. 14 ianuarie 2007, București

● Mihaela Agachi este un suflet născut pentru artă, căreia i se dedică structural-pasionat, fără reținere, total. În cântul său, ceva indescritibil, greu de palpat dar care se simte, se transmite, vine din străfundurile personalității ei și emoționează. Există aici o îngemănare a cerebralității cu trăirea intensă; ordinea în această dualitate este aleator pronunțată, măiestria artistei poate fi descrisă și drept comuniunea dintre spiritul activat de muzică și analizele profunde, îndelung gândite. Pentru că, intuiției la lectura partiturii, Mihaela Agachi îi juxtapune reflexivitatea venită din simțirea versului. Îndeosebi în teritoriul esențializat al lied-ului, întâlnirea este indispensabilă. Sunete și

cuvinte rezonează unele într-altele, legături se fac și se desfac, nimic nu rămâne fără suport și comentariu. Este secretul pe care îl deține și care îi permite să surfeze peste varii epoci componistice, în stiluri diferite, cu aceeași captivantă rezultantă expresivă. Plămădirile se exteriorizează prin cunoscuta-i culoare de voce (irizații velurate!) ce prinde inflexiuni dintre cele mai diverse, primitoare de impulsuri sosite direct din inimă, din gândire. Recitalul bucureștean al Mihaelei Agachi a avut o dominantă. Mă gândesc la traiecul melancolic pe care artista l-a urmărit și a știut să-l sublinieze în patina **doloroso** din **Oh, cessate di piagarmi** (Scarlatti), în pasiunea din **Du Ring an meinem Finger** (parte a celebrului ciclu **Frauenliebe und Leben** de Schumann, interpretat integral), în afectul din **Să ne iubim ca florile** (aparținând ciclului **Trei lieduri pe versurile lui Nichita Stănescu**, compus de Dan Voiculescu), în reveria din **Hôtel** (Poulenc), în **Kommt dir manchmal in den Sinn** (din ciclul **Zigeunerlieder**, op. 103 de Brahms, cântat de asemenea în integralitate). Chiar și valsatul **Les chemins de l'amour** (Poulenc) – unul din vârfurile recitalului - a avut tenta interiorizată a unor elegiace **pensées**. Este evident că Mihaela Agachi a dorit să imprime această patină, la demers concurând și acompaniamentul pianistic discret, precis, al compozitorului Dan Voiculescu, cu tempi intenționat elongați, creatori de atmosferă. Câteva momente au pigmentat recitalul cu ritmul agilităților – veche și emblematică specialitate a artistei (**Spesso vibra per suo gioco** de Scarlatti), cu zâmbetul tandru (**Wisst ihr, wann mein Kindchen** de Brahms), cu nervul dansului (**Brauner Bursche** din același ciclu, **Zigeunerlieder** de Brahms, lied oferit și în bis). A fost o serată a măiestriei, a comunicării directe, intime. (La Ateneul Român) și-a mai dat concursul recitatoarea Viorica Vatamanu, cea care a rostit slovele ce urmau a fi înnobilate prin cântul Mihaelei Agachi. [**Melancolie** (2004) - **OPERA VIVA**]

● Iată o temă inedită, un afiș atractiv pe care și l-a asumat cunoscuta mezzosoprană Mihaela Agachi pentru recentul său recital din sala Ateneului Român. În fapt a fost vorba despre un program de arii de operă și

operetă interpretate în travesti pe scenele lirice, la care artista a adăugat un ciclu schumannian de lieduri. Sigur că asocierea *Liederkreis*, op. 39 unui asemenea subiect poate surprinde, dar Mihaela Agachi – întotdeauna analitică și pedantă – a gândit prin prisma contextului componistic, a stării psihice a lui Schumann exprimată în note, a semnificației versurilor lui Joseph von Eichendorff. Într-adevăr, partitura op. 39 s-a născut în 1840, într-un moment fast al vieții marelui romantic german, acela al împlinirii fără de opreliști a iubirii pentru Clara Wieck. Da, eroul celor 12 lieduri poate fi chiar Robert Schumann, poetic – înțrăpat, răscolit de amintiri, îndrăgostit, sedus de natură și lumina misterioasă a lunii, pătruns de imagini idilice dar și de gânduri sumbre (oare, *Liebestod* – moartea din dragoste?), lăsându-se în final pradă fericirii supreme inoculate de șoapta privighetorii *Sie ist deine! Sie ist deine!* („Ea e a ta! E a ta!”), ultimul vers al ciclului. Mărturisirea compozitorului a căpătat prin vocea Mihaelei Agachi toate aceste trăiri, artista permițându-și astfel extravaganța de a include ciclul schumannian sub genericul serii. Pătrunderea stilistică, fiorul romantic, zicerea cuvintelor sunt dovezile dintotdeauna de măiestrie interpretativă ale mezzosopranei cu timbru cald, moliciune de velur și culoare vocală prețioasă. Primul sunet, primul arc melodic, primul vers și suntem introduși în universul de visare al compozitorului celebrului *Träumerei*. Visăm cu Mihaela Agachi și cu Schumann, ne transpunem în poezia dragostei și a frământării interioare, vibrăm la sensurile slovelor. Este o atmosferă de vrajă, vraja lui Loreley, cea apelată de îndrăgostit. Fluxul sonor curge, se modelează expresiv, ne pătrunde, ne implică. Între piesele ciclului, miniaturi șlefuite de Mihaela Agachi precum giuvaerurile, prezentatorul – comentator Grigore Constantinescu recită versurile (...). Există o simbioză între pronunția lor domoală, subtilul cânt al artistei și atingerea clapelor pianului acompaniator (Verona Maier, și ea, o maestră). Suntem în plin spectacol de muzică și poezie, cu valențe de lecție de lied. Partea secundă a recitalului a propus câteva roluri de operă și operetă

cântate în travesti de o tipologie de eroi frecvent întâlnită în literatura de gen, începând din baroc și ajungând chiar către componistica secolului nostru. Ariile oferite, binecunoscute, de la *Ombra mai fu* (din *Xerxes*) sau *Che farò senza Euridice* (*Orfeu*), trecând prin *Voi che sapete*, canzona lui Cherubino din *Nunta lui Figaro* și *Di tanti palpiti* (*Tancredi*) până la aria lui Orsini din *Lucrezia Borgia* sau cântecul Prințului Orlofski (opereta *Liliacul*), au punctat potrivit acest parcurs. Din nou, arta Mihaelei Agachi a pus în valoare și patina *doloroso* a lui Orfeu, și palpația ingenuă a lui Cherubino, și agilitățile rossiniene sau verva lui Orlofski. A fost ca o mini – plimbare prin istoria operei la capitolul tematic ales (...). Aleanul de scenă al mezzosopranei a făcut-o să asocieze cântului multă mișcare, aluzivă, expresivă. [*Travesti la Ateneu* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● A avut una dintre cele mai frumoase voci de mezzosoprană, nu numai din România. Afirmția se fondează pe o privire ce merge și mult înapoi în timp. O voce caldă, rotundă, senzuală, catifelată, mângâietoare, înveșmântată în armonice bogate, nobile, luxoase. A avut un simț artistic înnăscut, cu totul special, muzica îi genera în suflet și spirit intense stări de trăire, a căror exprimare trecea în cânt, în construirea frazelor muzicale pe care le înzeștra cu pasiune și dăruire. Vibra și se transfigura. În pregătirea unui rol, a unei arii destinate unui concert sau înregistrărilor, analizele pe care Mihaela Agachi le făcea asupra partiturilor erau de mare profunzime. Parcurgea sursele literare, studia libretetele, jocul cuvintelor, potrivirea lor logică în muzică. Nimic nu rămânea nefiltrat. Ca solidă profesionistă preocupată de detalii își pune probleme conexe interdisciplinare, suprapunea imagini. Colocviile cu Mihaela Agachi – spirit cercetător și fremătător - erau pline de substanță, propuneau variante, alternative. Peste tot acest perfecționism, rar dar firesc la un adevărat artist, venea transpunerea în sunet, studiată mai ales pentru „așezarea tehnică în glas” și memorizare, întrucât simțul ei artistic o conducea direct (o minune!) către încadrarea

ideală în stil. *Feeling*-ul și trăirea nu o înșelau niciodată. Desenele melodice, îndeosebi belcantiste și romantice, primeau în lectura Mihaelei Agachi sensurile și nuanțele potrivite, legato-ul era plin de expresie, lungimea frazelor restituia fluența dorită de compozitor. Avea o uriașă mobilitate de glas care îi permitea preluarea spectaculoasă a agilităților rossiniene, cu o precizie metronomică, ca o broderie. Înșira rulate nesfârșite. Perfecționismul Mihaelei Agachi implica și problemele de tehnică vocală, pentru propriul glas și pentru judecarea altora. Lucra imens de mult până se declara mulțumită de plasamentul corect al unui sunet. Modelele valabile pentru ea erau Joan Sutherland și Luciano Pavarotti. Era convinsă că o tehnică adecvată asigura nu numai longevitatea carierei, dar crea și cadrul propice pentru dezvoltări expresive. Studiul continuu, riguros era mecanismul la care artista nu renunța niciodată, chiar după ani și ani de apariții pe scenă. Încă de mică, din anii adolescenței, dându-și seama că are voce, cânta. Cânta fermecat de muzica de operă, cânta ascultând discurile Elenei Cernei, încerca s-o imite, fascinată, pe marea mezzosoprană în celebra interpretare a ariei lui Arsace din *Semiramida*. Stimulată de profesorii care au înconjurat-o, Mihaela Agachi și-a început cariera. A abordat de tânără roluri diverse, unele chiar dificile, precum Dalila, Amneris... A adăugat Cherubino, Rosina, Carmen, Nicklausse, Prințul Orlofsky, Lola, Meropa... Pe cele în travesti le-a aprofundat și teoretic, în cadrul unei teze doctorale, finalizată strălucit. Era firesc ca, de la altitudinea complexelor interconexiuni ideatice, artista să abordeze, pe lângă personajele de operă și lied-ul, cu bogăția lui de culori și cadre. Îi stimula imaginația. La fel, repertoriul vocal-simfonic. Acum, când artista a trecut prematur în eternitate, discurile – nu puține – pe care le-a înregistrat rămân mărturia unei voci cu timbru splendid, a unei stiliste desăvârșite, a unei muziciene perfecte. [ianuarie 2007] – **OPERA ÎN PORTETE**]

AGADZHANYAN, Migran – tenor,
n. 5 august 1992, Belarus

AGHENIE, Alexandru – bariton, n.
23 aprilie 1985, Chișinău

● (...) Prima surpriză a venit din partea baritonului Aghenie (Valentin în *Faust* la Opera Brașov), un tânăr cu mare potențial vocal, ambitus interesant și *éclat* metalic pe timbrul de culoare tenorală. Legato-ul catifelat, deprinderea cântului moale specific stilului și îndepărtarea de declamațiile veriste (*Sois maudite!* în scena morții) îi vor fi, desigur, printre priorități în construcția unei cariere ale cărei bune perspective se întrevăd. [Sub semn satanic (2010) – **OPERA DIVINA**]

AGRESTA, Maria – soprană, n. 16
iulie 1978, Vallo della Lucania, Italia

AFFRO, Agustarello – tenor, n. 23
octombrie 1858, Saint-Chinian, Franța –
d. 27 decembrie 1921, Cagnes-sur-Mer,
Franța

AHLERSMEYER, Mathieu –
bariton, n. 29 iunie 1896, Köln, Germania
– d. 23 iulie 1979, Garmisch-
Partenkirchen, Germania

AHLSTEDT, Douglas – tenor, n. 16
martie 1945, Jamestown, New York

AHNSJÖ, Claes Håkam – tenor, n. 1
august 1942, Stockholm

AIKIN, Laura – soprană, n. 20 iunie
1964, Buffalo, New York

● ... posedă pirotehnica indispensabilă rolului Adele (*Liliacul* la Opera de Stat din Viena), dar nu întotdeauna și scânteierea sunetului. [Eternul Strauss (2003) – **OPERA VIVA**]

● Ciclul *Șapte cântece pe versuri de Clément Marot* de Enescu în orchestrația lui Theodor Grigoriu. Deși soprana a cântat cu o anume sensibilitate (*Estrene de la rose*) și a picurat tente melancolice (*Du conflit en douleur*), sunetul a apărut mic, banal și monoton coloristic. Nu a fost versiunea mult așteptată. (Festivalul George Enescu) [Orchestre de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți (2019) – **OPERA MIRACOL**]

AINHOA, Arteta – soprană, n. 24 septembrie 1964, Tolosa, Spania

AINSLEY, John Mark – tenor, n. 9 iulie 1963, Crewe, Cheshire, Marea Britanie

AIRIZER, Csaba – bas, n. 23 august 1943, Cluj

AKHMETSHINA, Aigul – mezzo-soprană, n. 1996, Bașkiria, Rusia

AKIMOV, Evgeny – tenor, n. 1967, St. Petersburg, Rusia

AKSENOVA, Svetlana – soprană, n. 19.., St. Petersburg, Rusia

ALAGNA, Roberto – tenor, 7 iunie 1963, Clichy-sous-Bois, Franța

● (La Opera de Stat din Viena, ca Alfredo) Roberto Alagna, protagonist al unei renumite recente producții a *Traviatei* la Scala, a etalat un timbru seducător, totuși fără luminozitatea pavarottiană, cu care este adesea comparat. El poate ajunge *leader*-ul tenorilor lumii, urmându-i lui Luciano Pavarotti, doar dacă își va păstra calitatea și repertoriul de *tenore di grazia*, cel puțin o bună perioadă de timp. Spun asta, întrucât am remarcat o tendință de supralicitare, de îngroșare a culorii registrului central, cu consecințe mergând până la ușoare distonări. În rest, acute facile și strălucitoare (a cântat și *cabaletta* ce urmează ariei), prezență scenică magnetizantă. [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – **OPERA LIVE**]

● ... voce frumoasă, de tenor *di grazia*, plină de căldură, cu înclinații poetice, o voce care parcă se recomandă ca aparținând unui francez din părinți italieni. Alagna știe să construiască elegant fraza muzicală, pigmentând-o pe alocuri cu abandonuri și, servindu-se de o respirație foarte bine pusă la punct, păstrează intactă lungimea arcului sonor. Am reluat succint o posibilă carte de vizită pe care am recunoscut-o și în recenta transmisie TV a celebrului spectacol londonez cu *Romeo și Julieta* de Gounod, alături de Leontina Văduva. Atunci, fascinației timbrului său romantic, Alagna i-a adăugat expresia creatoare de atmosferă, jocul clar-obscurului sonor în *mezzecoci*

măiestrite. Alagna, convins că astfel glasul său își păstrează culoarea, lejeritatea și transparența, refuză (și bine face!) orice înclinație spre emisia în *falsetto*. Încă tânăr fiind, preocuparea pentru toate acestea iese în evidență și Alagna, câteodată, mai dispare din joc, cum se spune, iar privirea fixează un punct de maximă concentrare. Se simte deosebit de atașat de *Romeo și Julieta*, opus pe care îl privește ca etapă spre rolurile mai grele către care aspiră. Tot un personaj de... tranziție este și Edgardo în care a debutat cu prilejul controversatei producții pariziene cu *Lucia di Lammermoor* semnată de Andrei Șerban. Deși a cântat *Rigoletto* la Scala sub bagheta lui Riccardo Muti, Alagna abordează rolul din *Lucia* îngroșând puțin sunetul, căutând culori mai profunde și împingând accentul peste natural. Glasul este în continuare fermecător, dar suplețea nu mai este cea din *Romeo*. Paradoxal, Alagna afirmă că, după gustul lui, nu-i plac emisiile sombrate, prea baritonale. De fapt, Alagna spune că lucrează asiduă pentru menținerea supleței și facilității emisiei. În cadrul studiului, cântă chiar pasaje rossiniene, evitându-le însă în spectacole sau concerte pentru simplul motiv că e de părere că alți tenori fac acest lucru mai bine decât el. Gândul lui zboară poate prea departe pentru vârsta și etapa de evoluție vocală în care se află. [(decembrie 1996) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● (La Opera din Lyon) Nemorino-Roberto se simte *à l'aise* în țesătura vocală donizettiană, în care timbrul său șarmant aduce cu sine raza de soare. Refuzând plutirea elegiacă, cântul capătă o concretețe a frazei care dă personajului prezență, veridicitate. Surpriza vine din jocul de un comic suculent, minunat detaliat și nuanțat, *actorul* Alagna amintind de complexitatea și profunzimea portretizărilor unui Chaplin în marile sale roluri. [*Quest'elisir mirabile* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Pentru rolul lui Macduff (la Scala, în 1997), am avut șansa unei distribuii de lux în persoana lui Roberto Alagna, care cântă aria *Ah, la paterna mano* cu linie splendidă și înlăcrimată luminozitate, o rară expresie care îl recomandă drept important colorist al

sunetului. [*Un strălucitor MACBETH...* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Alături de Angela Gheorghiu, Roberto Alagna își etalează timbrul fascinant, însoțit, care susține o frazare nobilă și diversă, pătrunsă de iluminarea marii iubiri pe care eroul său, Ruggero Lastouc, o nutrește pentru Magda (în *La Rondine*). Glasurile celor doi se pliază exemplar, deseori în *mezzavoci* poetice, sunetele curg îngemănate într-o comuniune spirituală. (...) Se cere remarcată includerea pe disc a două addenda: aria alternativă a lui Ruggero, *Morire?*, pe care Puccini a adăugat-o într-o versiune revizuită a operei, precum și fragmente dintr-o altă lucrare a maestrului, *Le villi*, care conțin și cunoscuta arie *Torna ai felici di*. Roberto Alagna le interpretează (prima în acompaniamentul pianistic al lui Antonio Pappano, cealaltă în aceleași condiții orchestrale ca și *La Rondine*) cu strălucire, elan și inteligență. [*Eveniment discografic cu Angela Gheorghiu și Roberto Alagna* (1997) – **OPERA LIVE**]

● ... întâlnirea dintre Alagna și Claudio Abbado pe tărâmul vocalității verdiene aduce o lumină nouă, o lectură insolită a paginilor maestrului de la Busseto, cărora le restituie, în integralitate, patina lirico-romantică. Eroii lui Verdi sunt focalizați în contextul stilistic al epocii, cu fiorul răscolirilor lăuntrice, sfâșietoare, al suferinței intense din dragoste sau din fericire destrămată. Mâna dirijorului, tempii domol distilați până la esență, personalizările culorilor timbrale ale orchestrei sunt într-o admirabilă simbioză cu Alagna, care prin inteligența rostirii recitativului *Oh! fede negar potessi*, liniștea și extazul frazei din *Quando le sere al placido* (Luisa Miller), prin filajele subtile și atacurile în *mezzavoce* din *Aida*, limpezimea lirică a ariei *Come rugiada al cespite* (Ernani), atmosfera funebră la moartea lui Otello, cea meditativă din recitativul *La vita è inferno* și aria *O tu che in seno agli angeli* (Forța destinului), prin linia impecabilă din *Macbeth* și *Jerusalém* sau prin melancolia ariei *Ma se m'e forza perderti* (Bal mascat), creează momente de unicatitate. Vocea sună mătăsoasă, legato-ul are fluiditate, lacrima se prelinge blând. Desigur, nimeni nu și-a propus, nu acesta era scopul ediției, de a-i

clinti pe Pertile (Luisa Miller, *Trubadurul*), Bergonzi (Luisa Miller, *Ernani*, *Macbeth*), Pavarotti (Lombarzii, *Bal mascat*) sau pe del Monaco (*Otello*), dar prin viziunea pe care o dă ariilor, Alagna se alătură tuturor acestora, cu brio. Din asemenea unghi, al lecturii răscolitoare romantic-lirice, discul **Roberto Alagna – Verdi Arias** rămâne pilduitor. [*Roberto Alagna – O întâlnire cu Verdi și Abbado* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Roberto Alagna se află la cea de-a doua imprimare cu *Boema*. Am regăsit timbrul catifelat și linia vocală prelungă, ce refuză respirații inutile chiar în locuri tradiționale. Câștigă în acest chip fluiditatea discursului, narativ, descriptiv și, desigur, poetic. Colorist de rafinament ca și partenera sa (Angela Gheorghiu), Alagna știe să picure o lăuntrică disperare în sonoritățile din scena cu Marcello (actul al III-lea, Simon Keenlyside), să proiecteze imaginea îndepărtată a iubitei (*Ah, Mimì tu più non torni*) sau să fie cutremurător în final. [*LA BOHÈME* (1999) – **OPERA LIVE**]

● Roberto Alagna este, acum, mai mult decât tenorul - îndrăgostit Romeo - cu timbru fermecător și legato imperial. Culoarea și avântul vocii sale poartă cu semeție blazonul neînduplecat al familiei Montaigne și, iată, cavatina *Ah! Lève toi, soleil!* devine - peste confesiune, peste rugă - o ardentă declarație de dragoste încununată cu glorioase Si bemol-uri acute. Impresionant în scena dramatică a duelului, Alagna își validează cu putere potențele pentru rolurile spinte ce i-au intrat deja în repertoriu. Aici, incredibilul voltaj emoțional la care Alagna este racordat, în consonanță cu cel al partenerei sale (Angela Gheorghiu - Julieta), se multiplică, atinge paroxismul, fiind desigur motivul pentru pasagera lipsă de concentrare la Dolul final al actului III, *Mais je veux la revoir!*, ce-i drept, nescris de Gounod, dar devenit tradițional. (Tenorul posedă nota în glas, avea să ne demonstreze la... aplauze.) În ambientul scenelor de dragoste și disperare, tentele *piangendo*, colorizările subtile în mezzoforte, specialități „Roberto Alagna” rămân admirabile. (Concert la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Ange adorable...* (2002) - **OPERA VIVA**]

● Cu Roberto Alagna (Manrico) și Larissa Diadkova (Azucena) pătrundem în teritoriul vocilor verdiene. Deși Alagna se află la prima întâlnire pe disc cu un rol de temut din repertoriul eroic (notăm că, din creația maestrului de la Busseto, a mai înregistrat integrale cu *Traviata* și *Don Carlos*), el trece cu bine încercarea. Exemplar în cântul său mi se pare modul în care îmbină avântatul *slancio* cu „lacrime”, pe un parcurs ce redă complexitatea alternării stărilor sufletești ale lui Manrico. Accentele sunt impetuoase dar niciodată colorizarea lor nu e aceeași, prin diversitate. Ca și soția lui, Angela Gheorghiu (Leonora), Roberto Alagna este un pretențios analist care nu scapă momentul să-și etaleze capabilitățile tehnice (*mezzevoci*, *diminuendo*-uri ș.c.l.) în sensul unor exprimări adecvate. Iată, spre pildă, aria *Ah sì, ben mio*, cu o lectură ce îngemănează evocarea cu durerea, totul îmbrăcat într-o tentă sumbru prevestitoare. Mai apoi, Do-ul final al faimoasei *Di quella pira* este pur și simplu spectaculos. [Gheorghiu-Alagna, *un cuplu de aur pentru TRUBADURUL* (2002) - *OPERA VIVA*]

● Pentru Roberto Alagna, această *Tosca* (pe CD) este o nouă afișare a unui timbru torid, a așa-zisei și rarei „lacrime în voce”, strecurată în momentele de singurătate, de disperare (*E lucevan le stelle*). Poetic în *Recondita armonia*, înflăcărat îndrăgostit în duetul din primul act cu Tosca (Angela Gheorghiu), cu *slancio* eroic în momentele dramatice, Alagna aduce prin cântul său căldură și pasiune adâncă, inepuizabilă. [Sărutul Toscăi (2002) - *OPERA VIVA*]

● Alături de ea (Angela Gheorghiu), Roberto Alagna este reflexia introvertită a eroinei, pasional, plin de elan juvenil dar cu adumbrite, neîncrezătoare (adesea) priviri, precum o oglindă a adâncului trăirii. Cavaradossi-Alagna știe să separe în profunzime planurile. Aș înclina să cred chiar că ideile revoluționare îl domină mai mult decât pasiunea pentru Floria. Mă gândesc la tulburarea lăuntrică (Angelotti abia îi ceruse ajutorul) care își pune pecetea pe duetul de dragoste din primul act, la premoniția finalului, a adevăratului final, care i se citește pe sub pleoape încă din scena

cu Scarpia. [Noul film *TOSCA...* (2003) - *OPERA VIVA*]

● Roberto Alagna (Don José) inundă cu timbru însoțit, încărcat de căldură meridională, spațiul acustic. Vocea sa este purtătoarea unei „lacrime” (ce rară calitate!) în duetul cu Micaëla (Angela Gheorghiu) din primul act (*Ma mère, je la voix!*), vocea sa clocotește de pasiune în aria *La fleur...*, fără să abandoneze poezia amintirii, vocea sa picură durere în sunet, sfâșietoare implorare în duetul final. Transpare în cântul lui Roberto Alagna o înlănțuire măiestrită de stări, contopite, exprimate simultan numai și numai prin culoare vocală. Fraza muzicală, vorbele (...) se văd astfel servite plenar și îmbogățite în sensuri. Pe disc, foarte puțini tenori potențază personajul cu asemenea virtuți de glas. Alagna poate aspira chiar la unicitate, îmbinând lirismul melosului francez cu „lacrime” (iată, metafora îmi revine automat, fără voce) și accentul avântat, proprii esteticii italiene. Minunat echilibru! [Sărutul lucrează... (2003) - *OPERA VIVA*]

● Glasul însoțit, radiant al lui Roberto Alagna (Cavalerul des Grieux în *Manon* la Viena) s-a îngemănat la perfecțiune cu cel al eroinei titulare, (interpretată de Anna Netrebko). În partiturile franceze, un teritoriu de excelență al tenorului, Alagna a adus întotdeauna căldura mediteraneană a unei pasiuni debordante, răvășitoare. Acum, parcă mai mult ca în alte ocazii, repertoriul actual al artistului, îndreptat către partituri italiene de factură *spinto*, i-a picurat în glas și mai mult elan, și mai mare explozie pătimașă. Alagna a rămas același fin colorist (Visul din actul secund are atmosferă și plutește în abur ireal, „repriza” din final *N'est-ce plus ma main que cette main presse?* are tente *doloroso* – *piangendo* – o specialitate a tenorului), emoția este maximă, dăruirea totală, acutele umplu dominant spațiul auditiv. [Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București (2007) - *OPERA ÎN DIRECT*]

● Rândurile acestea mi-au fost inspirate în timpul unui recent concert pe care artistul l-a susținut la Théâtre des Champs Elysées în compania unor spanioli, Orquesta Simfónica de Navarra și David Giménez Carreras la

pupitru, un program intitulat *Viva Verdi!* Câteva arii, câteva piese orchestrale. Timbrul torid farmecă de la primele note ale recitativului ariei *Ah, la paterna mano* (*Macbeth*), cântul se derulează împătimit, trăirea este intensă. Alagna „se așează” pe frazele largi (prea largi!) alese de dirijor și le înzestrează cu elan (*La mia laetizia infondere* din *Lombarzii*), cu avânt romantic (*Oh! Fede negar potessi... Quando le sere al placido* din *Luisa Miller*), cu vervă molipsitoare (*Questa o quella* din *Rigoletto*) și poetică de îndrăgostit (*De' miei bollenti spiriti* din *Traviata*). Arcele frazelor *Oh tu che in seno agli angeli...* și *... salisti bella incolume* din *Forța destinului* sunt atât de impregnate de fermecător și pur lirism încât capătă puterea profunde confesiuni. De fapt Alagna este un înăscut *tenore lirico*, care abordează acum, la miez de carieră, partituri *spinto* sau chiar mai severe. Faptul nu rămâne neobservat dar căldura vocii cucerește. Ce trece publicul cu vederea? Sunetele intonate mai jos, *Leonora!... Oh rimembranza!* din recitativul ariei lui Don Alvaro (*Forța destinului*) sau mai sus, *O gloria!* din „Moartea lui Otello”, depărtarea de culoarea vocală definitorie pentru personajul maurului, deși aceeași scenă a despărțirii eroului de viață a fost expusă impresionant prin sensibilitate. Aria *Celeste Aida*, care a încheiat prima parte înaintea unui binemeritat repaus, a suferit din cauza timpilor excesivi de relaxați și obositori ai dirijorului, astfel încât înaripatei declarații *E a te, mia dolce Aida* i-a lipsit fiorul, fraza ascendentă *Ergerti un trono* a părut mai mult „expediată” decât *con entusiasmo*. Si bemol-urile acute au fost scurte iar tenorul a solicitat un subtil *accelerando* pentru cea de-a doua strofă. Au venit bisurile și Roberto le-a dedicat comemorării lui Puccini (150 de ani de la naștere), oferindu-ne pasional *Donna non vidi mai* (*Manon Lescaut*) și, cu colorizările *piangendo* de care numai el este în stare, răscolitor, *E lucevan le stelle* (*Tosca*). Lecturi *a cappella* după familiare melodii de Georges Brassens au încheiat în triumf serata. *Vive le ténor national français!* [Roberto Alagna sau cântul torid (2008) – *OPERA ETERNA*]

● Roberto Alagna nu poate fi disociat de sunetul cald, meridional al vocii sale, de pasiunea în cânt, de poetica expresiei. Pentru un sicilian născut în Corsica nici nu e de mirare. Trăirea este atât de intensă încât, în finalul *Non lasciar mi solo*, duce verismul discursului până în zona extrapolărilor naturaliste. (Ruggero din *La Rondine* la Metropolitan Opera). Chiar dacă rолurile grele - ce depășesc vocalitatea sa lirică și pe care le abordează în acest moment avansat al carierei - își lasă amprenta asupra glasului (*vibrato* în registrul extrem acut sau ușoară „deschidere” a unor note centrale), tenorul rămâne un interpret de forță iar cuplul cu soția lui se arată încăodată irezistibil. [*Angela Gheorghiu, rândunica măiastră. Sub semnul emoției* (2009) – *OPERA ETERNA*]

● Odată depășit momentul Fontainebleau, Roberto Alagna (în rolul titular) a cântat cu seducător elan romantic și acel *slancio appassionato* tipic eroilor verdieni. Avântul dramatic este într-atâta de mare încât, pe alocuri, îl conduce la atacuri acute care depășesc ușor intonația corectă. Un pasional, un dăruit. [*Umbre și lumini în Don Carlos la Metropolitan* (2011) – *OPERA DIVINA*]

● ... Roberto Alagna, la debutul absolut în rolul Calaf, în mod sigur o culme a tot ce cântase până acum tenorul francez, al cărui glas liric se vedea confruntat acum cu una dintre cele mai complicate țesături vocale spinte, cu serioase intarsii dramatice. La prima frază, *Padre! Mio padre! O padre, sì, ti ritrovo!*, timbralitatea solară și catifelată, „lacrima” din glasul lui Alagna au fascinat. Mai apoi, s-au strecurat nedumeririle și au apărut germenii unei catastrofe. Prima chemare prelungă, *Turandot!* (Si bemol), a avut un atac neconvingător de sunet, nota de Do acut (*Gli enigmi sono tre*), rostită la unison cu Principesa (Lise Lindstrom), a fost doar... mimată, iar mai apoi a intonat răspunsurile la întrebările lui Turandot fie mai jos cu o octavă (!), fie superficial, cu voce deja voalată. Culminația precarei prestații a fost în actul al III-lea, când tenorul nu s-a implicat deloc în celebra *Nessun dorma*, pe care a încheiat-o cu un chics monumental. În fine, în marele duet final a

evitat toate notele înalte. Astfel s-a derulat aventura lui Roberto Alagna la debut în rolul puccinian. Așadar, semnele de disconfort apăruseră repede... dar cererea de clemență prin stația de amplificare s-a făcut târziu, după singura pauză a seriei, dintre actele II și III. (...) Tristă seară! [*TURANDOT trist la Orange* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Farmecul vocii lui Roberto Alagna, căldura timbrală, rostirea în limba maternă seduc. Chiar dacă tenorul se arată prudent față de rolul Werther și cântă fără poezie intensă aria de intrare *O nature, pleine de grâce*. Creșterea implicării a fost însă evidentă pe parcurs și, în duetul cu Charlotte (Elina Garanča) din cel de-al doilea act, s-a dăruit total, îmbinare de tandrețe cu durere, de patos cu triste implorări. „Lacrima” din glasul lui Alagna, rară calitate expresivă, este întotdeauna tulburătoare, pasiunea izbucnește din fiecare frază sau declamație. În celebra arie *Pourquoi me réveiller, ô souffle du printemps?* (actul al III-lea), din nou, tenorul a părut mai puțin concentrat sau, mai bine spus, prea preocupat de dificultățile țesăturii vocale. Așa încât, în pofida unei frumoase frazări, primele versuri din fiecare strofă au sunat sub tonul corect iar necesarele moliciuni au fost înlocuite, pe alocuri, cu *falsetto*. Ușor aspre, acutele (La diez) au fost sigure și pătrunzătoare. Și, din nou, sensibilitatea lui Roberto Alagna a fost cheia de boltă a tabloului final, „Moartea lui Werther”. [*Boema și Werther la Opera de Stat din Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Celebrul Roberto Alagna a onorat pentru întâia oară Gala ieșeană și o scenă românească de operă. (...) A adus în fața publicului timbralitatea sa de luminozitate solară, impregnată acum cu fine nervuri metalice, cântul plin de căldură și avânt (aria *La mia letizia infondere* din *Lombarzii*), pasiunea extremă (aria *E lucevan le stelle* din *Tosca*), sinceritatea expresiei vizionare (*Libertà*, piesă compusă de fratele său, David Alagna), alături de expunerea plină de dăruire a spiritului său italian, prin cântoneta *Core 'ngrato*. Alături de Nelly Miricioiu, Roberto Alagna a cântat *Brindisi* din *Traviata* și, împreună cu toții premianții

vocaliști ai seriei, cu Corul și Orchestra Operei Naționale București, colindul *O, ce veste minunată*, în limba română, idiom pe care tenorul îl stăpânește meritoriu. [*Cea de-a patra ediție a Galei Premiilor Operelor Naționale* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ALAIMO, Nicola – bariton, n. 5 octombrie 1978, Palermo, Italia

- Pentru rolul titular (Don Pasquale), s-a apelat la un artist experimentat, Nicola Alaimo, special pentru scopul de a oferi susținere profesionistă tinerilor (studenți ai Academiei Teatrului Scala). Deși culoarea glasului este mai mult de bas-bariton decât de bas, italianul a cântat cu umor și aplomb, cu potrivite intenții de expresie, dezvăluind toate fațetele comicului său personaj. [*O tânără româncă la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... poate că glasul lui Alaimo (Dandini), judecând prin prisma esteticii vocalității rossiniene, nu s-a încadrat exact tipului de *baritono brillante* pe care îl cere rolul. [*Minunata Cenușăreasa de la Palais Garnier* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... un glas bun, de școală italiană, a dat viață rolului Don Geronio din *Turcul în Italia*, baritonul Nicola Alaimo, cu ambitus mare al vocii și expunere potrivită a pasajelor de coloratură ale ariei din actul secund. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ALAIMO, Simone – bas, n. 3 februarie 1950, Villabate (Palermo), Italia

- Bas-baritonul Simone Alaimo (Assur în *Semiramide* la Châtelet din Paris) – un glas cu semn de oboasă în seara concertului, căruia cel mai bun moment i l-am găsit în cantilena din *Deh!... ti ferma...* [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) – **OPERA VIVA**]

- Neuitând nici o clipă caracterul operei, Alaimo (Don Basilio) a cântat (la Covent Garden) cu rafinament, cu accente de ironie fină, strecurate într-o linie vocală generoasă, niciodată abandonată. (...) Cât de departe eram de portretele generalizat

caricaturale care se mai întâlnesc prin unele locuri, bulversând stilul, amestecându-i pe cei doi eroi (Don Basilio și Don Bartolo) și transformându-i într-un soi de Stan și Bran operistic! [*Quintă Royală în BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (1993) – **OPERA LIVE**]

- Alături de cei doi protagoniști (interpreți ai rolurilor Adina și Nemorino, Angela Gheorghiu și Roberto Alagna), l-aș reține în primul rând pe excelentul vocalist Simone Alaimo (Dulcamara), un specialist al partiturilor rossiniene și donizettiene, căruia însă, în acest spectacol (de la Opera din Lyon), i-a lipsit umorul necesar unui personaj atât de bine conturat de compozitor. [*Quest'elisir mirabile* (1997) – **OPERA LIVE**]

- Simone Alaimo (Don Magnifico), glas cu timbru catifelat, cu aplecare către cântul nuanțat în condițiile unor vocalizări *buffe* ce frizează perfecțiunea. (La Scala din Milano) [*CENUȘĂREASA de Rossini – spectacol strălucitor* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

ALARIE, Pierrette – soprană, n. 9 noiembrie 1921, Montreal, Canada – d. 10 iulie 2011, Victoria, British Columbia, Canada

ALĂZĂROAE, Remus – tenor, n. 14 septembrie 1980, Timișoara

- (Interpretul ministrului Pong) a cântat exemplar, cu accente binecumpănite, cu intenții amănunțit gândite, care au redat și umorul, și ironia amară, și visarea. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Remarcile merg către puternicul registru acut al lui Remus Alăzăroae, în pofida celui central aflat în raport defavorabil cu orchestra (aria *Sărmane lăutar pribeag* din opereta *Lăsați-mă să cânt*). [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- ... Rinuccio (*Gianni Schicchi*) al căruia registru central a rezonat voalat, dar cel acut a fost strălucitor, penetrant ... [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Din repertoriul puccinian, Remus Alăzăroae a ales mai întâi aria *Nessun dorma* din *Turandot*, căreia i-a dăruit energie, nuanțări și un final spectaculos. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ALBANESE, Francesco – tenor, n. 13 august 1912, Torre del Greco, Italia – d. 11 iunie 2005, Roma

ALBANESE, Licia – soprană, n. 22 iulie 1909, Torre a Mare, Bari, Italia – d. 15 august 2014, New York City, New York

- (...) În foaierul Operei din San Francisco am sărutat cu nesfârșită emoție mâna unei doamne scunde, distinse, cu o privire ageră dar melancolică și care nu-și trăda vârsta de 84 de ani. Era celebrissima soprană Licia Albanese, nume de legendă a scenei lirice, partenera lui Beniamino Gigli și a altor monștri sacri, aleasa lui Toscanini pentru câteva din incomparabilele sale înregistrări. În jurul doamnei Albanese, arătându-i aceleași profunde sentimente de admirație, omagiindu-i cu respect persoana și cariera, alte prezențe de cutremurător renume: Dame Joan Sutherland și soțul ei, Richard Bonynghe, precum și Kammer-sängerin Leonie Rysanek. O constelație de aștri în care Licia Albanese strălucea prin modestie și ținută princiară, prin blândețe și surâs, prin demnitatea deloc șocantă a unei atitudini care exala parfumul gloriei conștientizate, purtate peste ani și eternizate în cartea de aur a operei. Fermecătoare prezență, minunată întâlnire a divei italiene - exponentă a unor mari interpretări ale literaturii romantice și veriste - cu Dame Joan, maestră a belcanto-ului și cu Rysanek, descinsă din legendele Walhallei. [(martie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ALBANI, Emma – soprană, n. 1 noiembrie 1847, Chambly, Canada – d. 3 aprilie 1930, Kensington, Marea Britanie

ALBANO, Miriam – mezzosoprană, n. 1991, Veneția, Italia

ALBELO, Celso – tenor, n. 17 noiembrie 1976, Santa Cruz de Tenerife, Spania

● Campionul tuturor acutelor și supra-acutelor strălucitoare și spectaculoase, scrise și nescrise, a fost Celso Albello, Ducele de Mantua din *Rigoletto*, din păcate cu frecvente probleme de intonație în registrul mediu, de a căror soluționare depinde urcarea lui pe un podium (valoric), altminteri meritat, dată fiind siguranța notelor înalte. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Tenorul Celso Albello (Lord Riccardo Percy) a avut o evoluție ascendentă pe parcursul seriei, când sprijinul vocii pe emisia nazală s-a făcut mai puțin simțit. Deține și probează o largă capabilitate de a exprima atât lirismul cantilenelor *di grazia*, cât și dinamica eroică, prin spectaculoase acute atacate *spinto*. [*Distribuție de excepție în ANNA BOLENA la Opera din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

ALBERGHINI, Simone – bariton, n. 16 aprilie 1973, Bologna, Italia

ALBERS, Henri – tenor, n. 1 februarie 1866, Amsterdam, Olanda – d. 12 septembrie 1926, Paris

ALBERT, Annamária – soprană, n. 12 septembrie 1926, Turda – d. 25 mai 2016, Cluj-Napoca

ALBERT, Donnie Ray – bariton, n. 10 ianuarie 1950, Baton Rouge, Louisiana

ALBERTI, Walter – bariton, n. 19.., Roma

ALBONI, Marietta – mezzosoprană, n. 6 martie 1826, Città di Castello, Umbria, Italia – d. 23 iunie 1894, Ville d'Avray (Paris)

ALDA, Frances – soprană, n. 31 mai 1879, Christchurch, Noua Zeelandă – d. 18 septembrie 1952, Veneția, Italia

ALDER, Louise – soprană, n. 25 noiembrie 1986, Londra

ALDRICH, Kate – mezzosoprană, n. 31 octombrie 1973, Damariscotta, Maine

ALEIDA, Maria – soprană, n. 1985, Cuba

ALER, John – tenor, n. 4 octombrie 1949, Baltimore, Maryland

ALESSANDRESCU, Ninizza – soprană, n. 1835?, București – d. 1902?, București

ALESSANDRINI, Maria Grazia – mezzosoprană, n. 1941, Merano, Italia – d. 19 februarie 2015, Montecatini Terme, Italia

● Cu voce penetrantă și volum important, a cântat ariile din *Don Carlos* și *Gioconda* suficient de neglijent, cu intenții vocale nu întotdeauna de cel mai bun gust și uneori sub tonul just, câștigând însă în focalizarea sunetului în *Cavalleria rusticana*. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

ALEXANDER, John – tenor, n. 21 octombrie 1923, Meridian, Mississippi - d. 8 decembrie 1990, Meridian

ALEXANDER, Roberta – soprană, n. 3 martie 1949, Lynchburg, Virginia

ALEXANDRESCU, Aurel – tenor, n. 11 aprilie 1903, Botoșani – d. 13 decembrie 1982, București

ALEXANDRESCU, Gabriel – tenor, n. 7 februarie 1964, București

ALEXANDRESCU, Puica (Maria) – soprană, n. 1915, București – d. ...

ALEXANDRU, Adriana – mezzosoprană, n. 3 decembrie 1957, București

● În importantul rol Mrs. Quickly (*Falstaff* la Opera Națională București), Adriana Alexandru trece peste omogenitatea „reverenței” pentru un cadraj excelent și cuceritor al personajului. [*Un loz câștigător* (2003) - **OPERA VIVA**]

● (La Opera bucureșteană), momentul de comic extrem, caricatural în tușe groase, a venit din partea mezzosopranei Adriana

Alexandru (Vrăjitoarea „Rosina”), întotdeauna o excelentă interpretă a rolurilor de compoziție, cărora le dăruiește întregul său talent actoresc, de concentrare exclusivă. [*Hänsel, Gretel și Rosina* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● ... adorabilă compoziție scenică în Giovanna din *Rigoletto*. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

ALEXASHKIN, Sergei – bas, n. 20 februarie 1952, Rusia

ALEXE, Diana – soprană, n. 18 august 1995, Adjud

ALEXEEV, Valeri – bariton, n. 1955, Novosibirsk, Rusia

● (În rolul) abatelui iezuit Rangoni (*Boris Godunov* la Gran Teatro La Fenice), a cântat cu omogenitate și cu știința accentului de sorginte rusă. [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto* (2008) – **OPERA ETERNA**]

ALEXIU, Grigore – bas, n. 1870, Pitești – d. 29 octombrie 1950, București

ALEXIU, Vasile Augustin – bariton, n. 10 mai 1905, București - d. 2 iulie 1988, București

ALFANI-TELLINI, Ines – soprană, n. 31 mai 1896, Florența, Italia – d. 1 iunie 1985, Milano, Italia

ALGAZI, Eliachim – tenor, n. 1894, București – d. 1939, București

ALGER, Alexandru – bariton, n. 1 aprilie 1898, Fălticeni – d. 6 mai 1982, București

ALIBERTI, Lucia – soprană, n. 12 iunie 1957, Messina, Italia

ALIEV, Eldar - bas, n. 28 iunie 1971, Baku – d. 4 august 2020, Milano, Italia

ALIOȘINA, Ludmila - mezzosoprană, n. 27 decembrie 1930, Novorossiisk, Rusia

ALIOȘINA (ALEXANDROVA), Tamara – mezzosoprană, n. 19 iunie 1928, Harkov, Rusia - d. 23 decembrie 1996, Chișinău

ALIYEVA, Dinara – soprană, n. 17 decembrie 1980, Baku

ALLEAUME, Stacey – soprană, n. 1986, Mauritius, naturalizată în Australia

ALLEGRI, Maria Grazia – mezzosoprană, n. 19.., Italia

ALLEN, Thomas – bariton, n. 10 septembrie 1944, Seaham, Marea Britanie

ALLIOT-LUGAZ, Colette – soprană, n. 20 iulie 1947, Notre-Dame-de-Bellecombe, Franța

ALLMAN, Robert – bariton, n. 8 iunie 1927, Melbourne, Australia - d. 4 decembrie 2013, Sydney, Australia

ALMAGUER, Carlos – bariton, n. 11 septembrie 1966, Mexico City

● Pentru Almaguer, Nabucco poate reprezenta un „rol-semnătură”. Impresionează prin dimensiunea de glas și accentele dramatice, prin exprimarea (...) violentă, în perfectă potrivire cu profilul personajului, prin exploziile furibunde din finalul colosal al primei Părți a operei sau în culminația demolatoare ... *non son più re, son Dio!* din finalul celei de-a doua. Continuând pe aceleași coordonate monolitice de forță, deși a încercat înmuieri de sunet în duetul cu Abigaille – Dragana Radakovic (*Deh perdona, deh perdona*), a trebuit să facă față și primelor semne de detimbrări, de pierdere a impozației, amplificate în pasajul înalt ... *che la vita del suo cor* și devenite deranjante în expunerea octavei acute *adorarti...* (Fa natural) din finalul ariei *Dio di Giuda* sau a frazei concludive din marșul subsecvent. [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● De la prima zicere, cutremurătoarea *Un tal baccano in chiesa!*, Scarpia întrupat de Carlos Almaguer a avut autoritate extremă, duritate feroce, susținute de un glas solid, negru, penetrant. A demonstrat că are în sânge mușcătura cuvântului, răutatea viscerală, discursul tăios și brutal, calități indispensabile portretizării șefului poliției romane, tălmăcirii conforme a intențiilor pucciniene (...). [*Maria Guleghina, José*

Cura și Carlos Almaguer în TOSCA la Torre del Lago (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ALMĂȘAN, Augustin – tenor, n. 26 noiembrie 1908, Mintiul Gherlii, Cluj – d. februarie 1998, Timișoara

ALMĂȘAN, Mihai – tenor, n. 1 decembrie 1913, Mintiul Gherlii, Cluj, d. ...

ALMASSY, Aurel – tenor, n. 19..., România

ALMASSY, Henrietta – mezzo-soprană, n. 16 august 1967, Cluj

ALMERARES, Paula – soprană, n. 25 iunie 1970, La Plata, Argentina

ALTMAN, Karen – soprană, n. 19..., S.U.A.

ALTMAYER, Jeanine – soprană, n. 2 mai 1948, Pasadena, California

ALTMAYER, Theo – tenor, n. 16 martie 1931, Eschweiler (Aachen), Germania – d. 28 iulie 2007, Hanovra, Germania

ALUAȘ, Anca – mezzosoprană, n. 29 aprilie 1977, România

ALVA, Luigi – tenor, n. 10 aprilie 1927, Lima

● Aparținând genului (...) atât de pretențios al tenorilor lejeri, Alva a cântat cu aleasă eleganță în frazare, cu bun gust și pasiune. Vasta cultură stilistică era unul din fundamentele pe care interpretul se sprijinea. Detractorii i-au reproșat o oarecare lipsă de susținere tehnică, probabil generată de frecvența abordare a notelor acute în *falseto*. Eu însumi adversar al unei astfel de emisii nepotrivit folosite, acord însă circumstanțe unui artist care voia să restituie prin glasul său lirismul pur al vocilor vechilor maeștri. [(aprilie 1997, februarie 2000) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ALVAREZ, Elaine – soprană, n. 1981, Miami, Florida

ÁLVAREZ, Carlos – bariton, n. 12 august 1966, Málaga, Spania

● ...timbralitate bogată și intens rezonantă a afișat Carlos Álvarez, un Jago (*Otello*) deloc liniar, insinuant și conducând admirabil trama din postura de personaj central al ei, așa cum a imaginat-o Verdi. [Lumea festivalului de la Salzburg (2008) – **OPERA ETERNA**]

ÁLVAREZ, Marcelo - tenor, n. 27 februarie 1962, Córdoba, Argentina

● Un glas liric, cu ușurință a emisiei, extins fără probleme până în registrul supraacut, cu o respirație care îi permite redarea unor desene melodice prelungi, fluide, într-o frazare omogenă. Era firesc ca aceste date să-l conducă spre scriiturile belcantiste, pentru care Marcelo Álvarez și-a însușit o cultură stilistică demnă de toată lauda. În acest mod, paginile donizettiene și belliniene constituie capul de afiș al discului, în special ariile din *Il Duca d'Alba*, *Linda di Chamounix*, *Ipuritani* și *La favorita*, în care Álvarez (parcă dezbărat de obsesia plutiilor sonore pavarottiene pe care încearcă să le evoce în ariile din *L'elisir d'amore* și *Lucia di Lammermoor*) se dedică unui model de frază moale, în tente de mezzoforte, cu o *morbidezza* pe care nu o refuză nici atacurilor acute, ceea ce – trebuie să recunoaștem – e o performanță care nu stă la îndemâna oricui. În acest context glasul se catifelează și arcul melodic pare fără sfârșit. Aceeași ușurință și potență lirică se relevează și în paginile din *Rigoletto* (în pofida unor sunete mai „strânse” în cabaletta *Possente amor*) sau *Traviata*. Singurul semn de întrebare poate veni în *La donna è mobile* cântată parcă de un Duce amorf, limfatic chiar, dar imputarea i se poate face mai degrabă dirijorului Carlo Rizzi, altminteri bine racordat repertoriului, la pupitrul unei precise Orchestra of Welsh National Opera. Marcelo Álvarez – un nume de reținut! [Marcelo Álvarez la debut discografic (1999) – **OPERA LIVE**]

● Tenorul Marcelo Álvarez – clasă înaltă! Voce lirică plină, timbrată captivant, frazare gândită în profunzime (filaje și admirabile *mezzevoci*), acute facile și sigure, strălucire, bun gust. Cred însă că Álvarez nu trebuie să abuzeze de tendințele spre culorile *di grazia*, el fiind eminamente liric. De acord,

pare mai economic și impresionează la analiza de detaliu, dar *éclat*-ul și *corpus*-ul sonor nu se mai mențin întotdeauna. Joc de scenă alert și spontan, chiar dacă uneori mi-a părut puțin improvizat. (Ducele în *Rigoletto*) [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

- Vedeta argentiniană Marcelo Álvarez (Alfredo), în formă excelentă, și-a etalat calitățile unei voci extrem de ductile de tenor liric, cu frazare măiastru modelată (superbă atmosfera de reverie din primul duet *Un di felice eterea*, minunat finalul în mezzoforte al ariei *De'miei bollenti spiriti*, impresionant duetul *Parigi o cara*, toate trei momentele, de referință absolută!), cu strălucire de sunet și, în plus, cu un joc de scenă pe cât de neeconomic (pentru propriul efort), pe atât de latin – pasional și ardent. (*Traviata* la Arena din Verona) [20000 de spectatori o ovaționează pe Elena Moșuc (2001) - **OPERA LIVE**]

- Argentinianul Marcelo Álvarez (Ducele) este deja o vedetă și încă una foarte importantă. După o *Questa o quella* cântată cu rară dezinvoltură, strălucitor și virtuos, tenorul dă măsura valorii sale de belcantist (...) în duetul cu Gilda (Inva Mula), desenat, modelat cu maximum de expresivitate, cu tente de culoare și dinamică variată. Pentru mine, o frază etalon ca *Adunque amiamoci, donna celeste, d'invidia agli'uomini saro per te*, sfârșind pe țesătura acută Sol, La bemol, La, Si bemol, interpretată într-o singură respirație și purtând toate aceste virtuți, reprezintă o probă mai mult decât concludentă. La fel ca și celebrele fraze ascendente ale Duceului, *Bella figlia dell'amore...con un detto sol tu puoi* din cvartet. Lângă aceste două momente, aria *Ella mi fu rapita* (cântată oarecum distant), avântata cabaletta *Possente amor mi chiama* și bineînțeles șlagărul *La donna è mobile* (oferit cu generozitate în *bis*) au completat cu brio o prestație artistică de mare valoare. (*Rigoletto* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) - **OPERA LIVE**]

- În rolul Mario Cavaradossi (*Tosca*), Marcelo Álvarez și-a expus vocea musculoasă, velurată, cu acute de senzație

(nota de Si natural a frazei *La vita mi costasse* din primul act, tirada *Vittoria! Vittoria!* din cel secund), cu frazare bogată în intenții și accente dramatice binevenite, deși uneori supralicitate. Momentul de măiestrie a venit însă printr-un simplu desen melodic din actul al III-lea, *Io lascio al mondo una persona cara*, cântat cu subtilitate și adâncă emoție. Superbă *mezzavoce* de efect! De aceea, mă întreb de ce, în prima arie, a preferat un expozeu declamativ, concret, aproape eroic, fără niciun fel de poezie... *Recondita armonia di bellezze diverse!... E bruna, Floria, l'ardente amante mia...* Ce slove minunate de bard inspirat! Linia vocală este bine urmată, deși sunete „deschise” o mai alterează pe ici, pe colo, în cele două arii, periclitând atmosfera. În scenă, actricește vorbind, argentinianul este (...) profund implicat... [*Metropolitan Opera, în direct. Interpreții* (2010) – **OPERA ETERNA**]

- Marcelo Álvarez a fost un Rodolfo (*Luisa Miller*) expansiv, din păcate numai un act. Câteva sunete acute opace dar mai ales o ușoară răgușeală apărută pe o frază înaltă (Do bemol) a constituit semnalul de alarmă pentru tenor, care a găsit de cuviință să nu-și forțeze în continuare glasul și să se menajeze, (retrăgându-se și fiind înlocuit de Piero Pretti). [*Elena Moșuc, din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ÁLVAREZ, Rafael – tenor, n. 1970, Mexico City

- Vocea lui Rafael Álvarez s-a arătat destul de disproporționată ca emisie de sunet. După un start plin de elan, în care a afișat un registru central fără strălucire, a ajuns la aria *Sento avvampar nell'anima* (actul al doilea), începută cu un recitativ în forță. Secțiunea *Cielo pietoso, rendila* a fost cântată frumos, cu pasiune, într-o *mezzavoce* din păcate necontinuată omogen până în zona acută. Glasul său tenoral liric-spint, plăcut timbrat, nu s-a arătat întotdeauna focalizat și a expus diverse incertitudini de proiecție. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Opera Română Craiova* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

ALVARY, Lorenzo – bas, n. 20 februarie 1909, Debretin, Ungaria – d. 13 decembrie 1996, New York, New York

AMARA, Lucine – soprană, n. 1 martie 1924, Hartford, Connecticut

AMARÙ, Chiara - mezzosoprană, n. 1984, Palermo, Italia

AMATI, Manuel – tenor, n. 1996, Martina Franca, Italia

AMATO, Pasquale – bariton, n. 21 martie 1878, Napoli, Italia - d. 12 august 1942, Jackson Heights, New York

AMELING, Elly – soprană, n. 8 februarie 1933, Rotterdam, Olanda

AMIEL, Kévin – tenor, n. 1990, Toulouse, Franța

AMIRANASHVILI, Medeea – soprană, n. 10 octombrie 1930, Shropani, Georgia

AMMANN, Lindsay – mezzosoprană, n. 1982?, Tucson, Arizona

AMPARAN, Belen – mezzosoprană, n. 9 noiembrie 1927, El Paso, Texas – d. 11 aprilie 2002, Mexico City

AMSELLEM, Norah – soprană, n. 24 august 1970, Paris

● Micaëla (în *Carmen*) a fost tânăra soprană Norah Amsellem, glas liric de frumoasă factură, prezență scenică agreabilă. Aria *Je dis que rien ne m'épouvante* a vădit o optimă pregătire stilistică, o omogenitate a sunetului care a smuls lungi și binemeritate aplauze. [*Opening Night la Met* (1997) – **OPERA LIVE**]

AMVRAZIS, Christos – bas, n. 19.., Atena

ANASTASIU, Teodor – tenor, n. 29 iunie 1917, Iași – 10 septembrie 1991, Cluj-Napoca

ANASTASOV, Ventseslav – bariton, n. 15 februarie 1971, Ruse, Bulgaria

● (În rolul Oneghin la Opera din Iași) am făcut cunoștință cu oaspetele bulgar

Ventseslav Anastasov, posesorul unui glas solid și omogen, plăcut timbrat, îndreptat către citiri în cheie dramatică, cu accentuări severe și tendințe de duritate îndreptate către un contur mai simplist, mai liniar al personajului său, parvenit senior de țară, pe care l-a desăvârșit însă cu trăire bine ancorată în specificul ceaikovskian. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ANASTASSOV, Orlin – bas, n. 10 iunie 1976, Ruse, Bulgaria

ANCA, Alin – bas, n. 5 iunie 1986, Cluj-Napoca

● (Am remarcat la Cluj-Napoca în Sala Operei Române) frumusețea vocii prin care junele Alin Anca anunță o carieră deosebită (serenada lui Mefisto din *Faust*). [*Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● În premieră la București a cântat Alin Anca, posesorul unei timbralități absolut minunate: glas bogat, rotund, cald, plin de armonice plăcut rezonante, omogen pe întreg ambitusul. Fiind extrem de tânăr, o carieră semnificativă îi stă în față. Numai că rolul Dulcamara, prin compozițiile de culori și expresii, de variații în atitudinile scenice, reclamă o aprofundare care ține de maturizarea artistică. Alin Anca și-a cântat impecabil vocea și a preferat să rămână cvasi-static, fără să se preocupe de toate acestea. Cu alte cuvinte a cântat plat, a jucat puțin, lăsându-ne să-i admirăm virtuțile de glas. Care, cum spuneam, nu sunt puține. În plus, concentrarea asupra ritmicii (în arie) și intonației (pe ici, pe colo) ar trebui să fie sporită. [*Oaspeți în ELIXIRUL DRAGOSTEI la București* (2013) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

ANCONA, Mario – bariton, n. 28 februarie 1860, Livorno, Italia – d. 23 februarie 1931, Florența, Italia

ANDAY, Rosette – mezzosoprană, n. 22 decembrie 1903, Budapesta – d. 18 septembrie 1977, Pressbaum, Austria

ANDERS, Peter – tenor, n. 1 iulie 1908, Essen, Germania - d. 10 septembrie 1954, Hamburg, Germania

ANDERSEN, Stig – tenor, n. 24 februarie 1950, Hørsholm, Danemarca

ANDERSON, June – soprană, n. 30 decembrie 1952, Boston, Massachusetts

● Vocalistă de excepție, cu o apetență deosebită pentru rolurile de coloratură rossiniene dar și romantice, belliniene și donizettiene, June Anderson a trăit în 1995 un moment important al carierei, odată cu noua și controversata producție a operei *Lucia di Lammermoor* semnată de Andrei Șerban la Opéra Bastille. Reperul nu se situează în plan vocal ci în cel interpretativ. June Anderson a privit cu oarecari rezerve mizanscena. Dar modul în care ea a recreat rolul, respectând cerințele regizorului, rămâne exemplar. Descoperindu-și calități extraordinare de actriță, a asigurat expresia corporală și facială, prin gest, mișcare și mimică, la o densitate uluitoare, nelăsând nici un moment lipsit de transmiterea semnificației lui. Chiar dacă jerba luminoasă a trilurilor și ruladelor a avut pe alocuri de suferit, jocul de scenă, repet - în acel context discutabil și discutat - a cucerit. [(decembrie 1997, martie 2000) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ANDERSON, Marian – mezzosoprană, n. 27 februarie 1897, Philadelphia, Pennsylvania – d. 8 aprilie 1993, Portland, Oregon

ANDJAPARIDZE, Zurab – tenor, n. 12 aprilie 1928, Kutaisi, Georgia – d. 12 aprilie 1997, Tbilisi

ANDOR, Eva - soprană, n. 15 decembrie 1939, Budapesta – d. 16 mai 2014, Budapesta

ANDRA, Oana - mezzosoprană, n. 24 iulie 1971, București

● Mezzosoprană Oana Andra (Charlotte) i-a răspuns (lui Keith Ikaia-Purdy – Werther) cu nostalgie rece, cu suferință rar exteriorizată, cu melancolie. Un sunet frumos

timbrat, o poză sigură de glas, un cânt controlat în amănunțime, deci o valoroasă confirmare. (*Werther* la Opera Națională București) [*Surprize, surprize...* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Cu voce proaspătă, muzicala mezzosoprană Oana Andra (Laura), plutind pe aripile „Lebedei de la Pesaro”, a plonjat direct în tenebroasele și dramaticele intrigi din laguna venețiană. (la Sala Radio din București) [*GIOCONDA concertantă* (2004) – **OPERA VIVA**]

● În atari condiții, trebuie apreciat că am asistat la o realizare de bună factură a primei scene lirice naționale motivată în primul rând de prezența în rolul titular a mezzosopranăi Oana Andra. Specialistă în tălmăcirea portativelor lui Rossini, artista a impresionat prin cunoscuta sa timbralitate frumos rezonantă, prin abilitatea de a executa agilitățile în coloratură perlată, prin conducerea impecabilă – cu arce largi de frază – a glasului său strălucitor. Între intrarea *Una volta c'era un re* și *Rondò*-ul final al Angelinei, *Nacqui all'affanno*, a existat un traiect meritoriu, început cu frumos expozeu legato și sfârșit spectaculos, cu aplomb și Si-uri acute sigure și penetrante. Oana Andra este acum o cântăreață matură, o artistă de mare profesionalism care a obținut, pe bună dreptate, triumful serii (concertante, la Opera Națională). [*Deloc, o... Cenușăreasă!* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Oana Andra, delicios Cherubino, (în *Nunta lui Figaro* la Opera bucureșteană). [*Irina Iordăchescu, o tânără maestră* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Mezzosoprană Oana Andra a conferit culoare personajului Maddalena. [*Renato Bruson la București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Savoarea *Buchetului de arii și române naționale* a fost seducătoare: clipe de atmosferă de epocă, vrajă de sentimente diverse, eleganță de salon și, nu în ultimul rând, fascinația iubirii fierbinte. Într-un recital surprinzător ca tematică, o premieră chiar, Oana Andra și-a condus glasul cu timbralitate profund rezonantă într-o varietate de bine cumpănite atitudini, zăgrăvind cu finețe de expresie înșiruirea

inedită de tablouri. O cunoaștem drept o artistă pe deplin stăpână pe meșteșugul ei care știe să redea veridic și subtil - captivant, un sens, o culoare, o tentă picturală. A demonstrat-o și cu acest prilej, a iradiat în jurul ei spiritul veacurilor apuse, le-a susținut cu remarcabil talent actoricesc, înveșmântându-ne în poezia și climaxul lor. Nu trebuie uitat că redescoperirea acestor pagini se datorează neobositei munci de cercetare, de căutare în arhive, pe care a desfășurat-o chiar Oana Andra, alături de soțul ei, pianistul Alexandru Petrovici. [Oana (2008) - **OPERA ETERNA**]

- ... captivanta mezzosoprană Oana Andra (dezinvoltă și subtilă Rosina, dar afișând surprinzătoare durtăți în registrul acut). (*Bărbierul din Sevilla* la Opera bucureșteană) [In memoriam Valentin Teodorian (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Cunoscuta mezzosoprană, profitând de timbrul ei plăcut și armonios rezonant, de aplicația pentru expresia și accentul sunurilor latino-americane, de abilitatea de dansatoare cu „clenci”, a imaginat o istorie de amor nebun, de iubire și gelozie, de pasiune arzătoare, pe muzica unor cunoscute tangouri de Gardel, Lattes, Filiberto, Piazzolla, Bixio, Sanders ș.a. (...). Seduția prin vocea și mișcarea Oanei Andra se percepe, însuflește. Pulsația și ritmul incită. Este emoția și farmecul explorării profunzimilor sufletești, așa cum numai *starea de tango* știe să le stârnească, aici în tălmăcirea artistei. [Studioul experimental Ludovic Spiess în forță. Crossover cu Oana Andra (2010) - **OPERA ETERNA**]

- În rolul Donna Elvira (în *Don Giovanni*, la Opera bucureșteană), a debutat mezzosoprană Oana Andra, muzicală, cu potrivită înțelegere a personajului, pe care l-a redat dinamic, energic, temperamental, patetic chiar, cu glas împlinit și îmbelșugat în armonice. A străbătut cu succes dificultățile portativului, inclusiv cele generate de tempii aproape fără respiro ai ariei *Mi tradi quell'alma ingrata*, în care a arătat siguranță absolută în dezvoltarea agilităților. (...) Spectacolele ce vor urma, în afara eradicării emoțiilor, îi vor prilejui și netezirea unor asperități sau stridențe, inclusiv o mai bună

concentrare a sunetelor acute, pe alocuri. [Oaspeți și debuturi la Opera din București (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Artistă stăpânește construcția frazei mozartiene, zicerea recitativelor. Cu mare experiență de scenă, mezzosoprană a cântat cu aplomb, strălucitor și a jucat energic aria *Smanie implacabili*, cu șarm aria *È amore un ladroncello*, ca și celelalte pagini ce-i revin alături de parteneri. [*COSÌ FAN TUTTE*, premiera de la Opera bucureșteană (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... minunat îngemănate, vocile mezzosopranei Oana Andra și sopranei Silvia Micu în *Pie Jesu* din *Requiem*-ul de Andrew Lloyd Webber. În *Laudamus Te* din *Missa în do minor* de Mozart și *Ave Maria* de Mascagni, Oana Andra (se dovedește) campioană a virtuozităților, respectiv extrem dedicată scriiturilor de extracție sfântă. Aria Dejanirei *Begone, my fears* din *Hercules* de Haendel i-a prilejuit experimentatei mezzosoprane înfățișarea unor strălucitoare agilități. [Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... inedită și șarmantă Musetta din *Boema*, cu final măiestrit în arie ... [Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu experiență și cultură de stil, Oana Andra a tălmăcit *Sein wir wieder gut* din *Ariadna la Naxos*. (Concert extraordinar la Banca Națională a României) [Crăciun de vis cu soprana Mariana Nicolesco (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... în rolul Fenena, a interpretat cu căldură și frazare fluentă până la nota de La natural acut, impecabil servită, scurta rugăciune *Oh, dischiuso è il firmamento*, din ultima Parte a operei *Nabucco*. [Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Un moment de vîrf al seratei a fost prezența pe podium a cunoscutei mezzosoprane Oana Andra, artistă de adâncă poetică în *Élégie* de Massenet și răscolitoare interpretă a ariei „scrisorilor” din *Werther*. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... a debutat ca Principesa Eboli, o noutate personală vizavi de raportul timbru - rol. După un recitativ mai discret (*Tra queste mura pie...*), experimentata cântăreață și-a pus în evidență virtuțile de tehnică și mai ales de energie, necesare pentru creionarea unei partituri complicate ce îmbină cântul agil, vocalizat deasupra portativului în romanța maură de dragoste *Cântecul vâlului*, cu dramatismul din terțet sau din marea arie *O don fatale*. Nuanțările au fost prezente, iar teribilele atacuri și țesături înalte au avut siguranță și aplomb. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● În onoarea celui aniversat, a încântat asistența armonizarea măiestriei sopranei Irina Iordăchescu cu glasul calitativ al mezzosopranei Oana Andra în Barcarola din *Povestirile lui Hoffmann*. [*Profesorul universitar dr. Grigore Constantinescu a fost sărbătorit la Universitatea Națională de Muzică din București, cu prilejul împlinirii a 80 de ani* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

ANDRÁSY, Gábor – bas, n. 1943, România – d. 2004, S.U.A.

ANDREESCU, Nicolae – tenor, n. 8 februarie 1937, București

ANDREESCU-MĂRGĂRINT, Iuliu – tenor, n. 20 iulie 1897, Buzău – d. 4 noiembrie 1972, Cluj

ANDREEVA, Larisa – mezzosoprană, n. 1980?, Rusia

ANDREOLLI, Florindo – tenor, n. 24 septembrie 1925, Bellombra, Adria, Italia – 18 aprilie 1995, Bellombra, Adria

ANDREOTTI, Alessandra – mezzo-soprană, n. 19..., Italia

ANDREW, Milla (Ludmilla) – soprană, n. 1939 (?), Vancouver, Canada – d. 12 august 2019, Marea Britanie

ANDRIEȘ-MOLDOVAN, Elena – soprană, n. 10 decembrie 1956, Agapia, Neamț

● (La Opera din Constanța), soprana clujeană Elena Andrieș, fără să posede ceea

ce se numește *voce mare*, a fost o Aida cu linie frumoasă de cânt, frazare amplă, raporturi excelente între registrele grav și mediu, precum și cu *pianissime* bine conduse în aria *O cieli azzurri*. [*Premieră cu AIDA* (1999) – **OPERA LIVE**]

ANDUAGA, Xabier – tenor, n. 5 iunie 1995, San Sebastián, Spania

ANGELESCU, Cornelia – soprană, n. 25 iunie 1939, Corbeni, Brăila

ANGELESCU, Marcel – tenor, n. 12 iunie 1928, Galați – d. 3 iunie 2011, București

ANGELETTI, Raffaella – soprană, n. 1969, Torino, Italia

ANGELICI, Martha – soprană, n. 22 mai 1907, Cargese, Franța – d. 11 septembrie 1973, Ajaccio, Franța

ANGELINI, Michele – tenor, n. 1983, New York, New York

ANGER, Ain – bas, n. 17 iunie 1971, Kuressaare, Estonia

● ... l-a întrupat pentru întâia oară la Viena pe Hermann, conferindu-i un glas cu timbru plăcut, dar căruia nu-i adaugă amploarea maiestuoasă. [*Un bariton de excepție în Tannhäuser la Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

ANGHEL (născ. POPOVICI), Elena – soprană, n. 1870?, Iași – d. 1938?, București

ANGHELA KOVA, Kristina – mezzosoprană, n. 28 octombrie 1944, Isperih, Bulgaria

ANGHELESCU-MONTALBANI, Paulina – soprană, n. 1850?, București – d. 1910?, Milano, Italia

ANHEISSER, Wolfgang – bariton, n. 1 decembrie 1929, Köln, Germania – d. 5 ianuarie 1974, Köln

ANIKEEV, Feodor – tenor, n. 1 septembrie 1939, Kzâl-Orda, Kazahstan

ANILE, Francesco – tenor, n. 12 februarie 1962, Polistena, Italia

● ... posedă esențialul pentru abordarea unei asemenea partituri (rolul titular din *Otello*), îndeosebi un *squillo* în registrul acut, cu care lansează săgeți ce fulgeră. Evidența a venit încă de la celebra intrare *Esultate!* (deși a rămas dator cu faimoasa appoggiatură *...l'uragano.*) și a continuat în ziceri strălucitoare precum *Abbasso le spade!* (tot actul prim), *Amor e gelosia vadan dispersi insieme* (un Si natural acut de culoare „albă”, prea puțin vibrat, totuși, în contextul tumultului vocal de forță), în duetul cu Jago (ambele în actul secund) sau în finalul monologului din actul al III-lea (*Oh gioia!*, Si bemol înalt, stabilizat imediat). Costurile unei asemenea voci, impregnată cu atacuri și accente eroice, se plătesc în pasaje în care s-a simțit că a renunțat la exprimarea măreției pierdute a eroului (*Ora e per sempre addio sante memorie*, actul secund) sau în cele mai lirice, unde Anile, în pofida unor contraste bine cumpănite și moliciuni de sunet (*Onesto Jago*, actul I), a emis sunete „strânse”, chinuite (*... nell'estasi di quest'amplesso...*, duetul prim cu Desdemona) sau detimbrate (*E tu... come sei pallida!*, scena morții). În mod cert, la final, și oboseala susținerii unui rol terifiant și-a spus cuvântul, mai ales că tenorul nu se află la prima tinerețe artistică, iar uzura nu iartă. [*La Opera Națională București, OTELLO by Giancarlo del Monaco* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Vajnic Otello în premiera de la București, Francesco Anile a confirmat (în Canio din *Paiațe*) incisivitatea registrului înalt al glasului său, înzestrat cu luciri tăioase, potente, puternic rezonante în sală. Registrul inferior nu este însă foarte pregnant, ușor răgușit pe alocuri în primul act și tenorul nu s-a identificat cu ceea ce italienii numesc *un grande fraseggiatore*. Spre pildă, aria *Vesti la giubba* a fost destul de liniară, fără să răscolească spirite. Dar expunerea dramatică a finalului a impresionat prin impactul năvalnic. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ANISIMOV, Alexander – bas, n. 8 octombrie 1947, Rusia

● În rolul Marelui Inchizitor, Alexander Anisimov („glorios” posesor al unui *capreto*, cum de mult n-am mai auzit) n-a convins. [*Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala?* (1993) – **OPERA LIVE**]

ANSELM, Giuseppe – tenor, n. 16 noiembrie 1876, Nicolosi (Catania), Italia – d. 27 mai 1929, Zoagli (Genova), Italia

ANSELM, Marilú – mezzosoprană, n. 1943, Buenos Aires

ANSELM, Susanna – mezzosoprană, n. 3 iulie 1960?, Italia

ANTENUCCI, Michela – soprană, n. 1987?, Isernia, Italia

ANTHONY, Charles – tenor, n. 15 iulie 1929, New Orleans, Louisiana – d. 15 februarie 2012, Tampa, Florida

ANTHONY, Susan – soprană, n. 1960?, Michigan

ANTINORI, Nazzareno – tenor, n. 2 iulie 1950, Anzio, Italia

ANTONACCI, Anna Caterina – soprană, n. 5 aprilie 1961, Ferrara, Italia

● Ușor acoperită de orchestră în primele replici, Antonacci (în rolul titular din *Iphigenia în Taurida* de Gluck) a fascinat prin timbralitatea încărcată cu armonice bogate, prin simțul dramatic de soprană spintă cu rostiri de forță ale recitativelor și evoluții solide spre zonele înalte ale registrului, dar și prin sensibila trăire, nuanțările și cântul moale în cantilene. Adică prin tot ce era necesar pentru conturul unei eroine veridice, tensionate de tragicele întâmplări. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ANTONENKO, Aleksandrs – tenor, n. 26 iunie 1975, Riga

● Insuficient pentru rolul titular a fost tenorul leton de 33 de ani, Aleksandrs Antonenko: sunet liric vătuit, ingolat, flasc, de amploare limitată, fără strălucire și metal.

Și dacă partitura a fost rezolvată ca ambitus, efortul pe țesătura ucigătoare a primelor două acte l-a costat în cel de-al treilea când, pe replici simple (*Questa giustizia tua mi piace* și *A terra! e piangi!*), glasul i-a scăpat de sub control. Prudența a salvat actul al IV-lea. Cu *Otello* nu e de glumit! [*Lumea festivalului de la Salzburg* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Grigori Otrepiev (Falsul Dimitri din *Boris Godunov* la Metropolitan) a fost tânărul leton Aleksandrs Antonenko, tenor cu glas (...) incisiv. Potrivirea cu vocalitatea rolului a fost mare. Păcat că i-a contrapus un chip imobil, deloc expresiv. [*Țarul german* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- În rolul Ismaele din *Nabucco* la Scala, a cântat eroic și cu multă însuflețire care, câteodată, i-a împins sunetele înalte peste tonul corect. [*Verdi live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- **Samson monumental.** Vedetă internațională cu manieră eroică de cânt, glas velurat maleabil și alură ultra-potrivite pentru solicitantul, dramaticul rol, tenorul leton a impresionat de la prima replică prin amploarea vocii, masivitatea și bogăția sunetului, supremația accentelor, vibrația lăuntrică, știința declamatorie și dimensiunea majestuoasă a adresărilor. Șuvoaie de glas se revărsau în sală. Discursului grandios, Antonenko i-a asociat și mlădieri cu inflexiuni moi, în mezzoforte și câteodată chiar în subtilă *mezzavoce*. Contrastele între forța debordantă și cântul mățos au descris în totalitate complexitatea personajului, iar prin timbralitate, interpretul a amintit de soliditatea și învăluirile glasului legendarului Jon Vickers. Admirabil integrat stilisticii franceze, Antonenko ar fi rămas cu totul memorabil, dacă... nu ar fi fost...

Buclușele Si bemol-uri acute. Le-am lăsat la urmă, pentru că problematica lor ar putea fi accidentală, legată de emoțiile premierei (bucureștene). Cel puțin așa presupun, în spirit pozitiv. Dar trebuie consemnate pentru buna regulă a cronicii. Al doilea (Si bemol acut) a căzut în responsabilitatea lui Samson, care a reușit în chip minunat să dubleze ultima parte a strofei secunde a ariei Dalilei *Mon coeur s'ouvre à*

ta voix (Orsolya Veress) cu o frază în mezzoforte, dar cu finalizare acută chicsată, după o încercare disperată de retragere în *falsetto*. Nici celelalte, aparținătoare tot tenorului și anume încheierea actului, *Trahison!*, ca și ultimele note ale operei ... *en ce lieu!*, nu au avut siguranță și s-au clătinat periculos. Destul, întrucât restul Si bemol-urilor – nu mai erau multe – a fost valabil. [*Reîntoarcerea la tradiție sau SAMSON și DALILA – premieră la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ANTONIE, Martiniana – mezzosoprană, n. 15 iulie 1994, Iași

- Mezzosoprană Martiniana Antonie, interpreta rolului minuscul al Principesei Azema (*Semiramida*), suficient însă pentru a revela un glas liric, plăcut, cristalin, serafic, plin de muzicalitate și cu pătrundere în sală. O artistă care presupun că privește și către personaje mai importante. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ANTONIOZZI, Alfonso – bas, n. 1964, Viterbo, Italia

ANTONIU, Amelia – soprană, n. 3 februarie 1974, București

ANTONIU, Cristache (Kristaq) – tenor, bariton, n. 25 decembrie 1907, Korça, Albania – d. 17 martie 1979, Tirana

ANTONOVSKI, Alexandru – bas, n. 22 august 1863, Chișinău – d. 13 martie 1939, Chișinău

ANTONUCCI, Paola – soprană, n. 1965, Chieti, Italia

ANTONUCCI, Stéfano – bariton, n. 1956, Italia

- În locul veteranului Renato Bruson, bolnav, rolul titular din *Rigoletto* a revenit baritonului Stefano Antonucci, un glas fără anvergură (explozia *Io vo' mia figlia* a fost înneacă de orchestră, obligatoriu masivă pentru scop dramaturgic), fără autoritate în cânt, cu note înalte de culoare cvasi-tenorală și grave surde. (...) Câteodată (*Ah! veglia, o*

donna, questo fiore), Antonucci s-a situat sub tonul corect dar, cu toate acestea, linia de extracție lirică i-a convenit și a cântat frumos fraze de genul *Deh, non parlare al misero*. În schimb, dramatismul furibund din duetul *Sì, vendetta* i-a lipsit. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

ANTOUN, Frédéric – tenor, n. 1977, Laval, Quebec, Canada

ANUȘCA, Veronica – soprană, n. 21 aprilie 1985, Piatra Neamț

● Cu glas proaspăt, strălucitor și pătrunzător, Veronica Anușca a fost o Gilda admirabilă prin ambitusul vocii, suplețea derulării frazelor, preciziunea agilităților de coloratură (aria *Caro nome*, în care a preferat o cadență personală în celebra vocaliză supraacută) și controlul pianissimelor. Este o cântăreață la care trăirea lăuntrică, sinceritatea, se fac resimțite în fiecare sunet. Cu calm, limpezime și liniște interioară a cântat aria *Tutte le feste al tempio* și cu aplomb în accente duetul *Sì, vendetta* cu Rigoletto. Pe tot parcursul serii, modelarea expresivă a desenului melodic a fost concepută cu știință a stilului, vădind un studiu serios. Odată trecute emoțiile debutului, Veronica Anușca va îngriji mai mult, cu siguranță, atacurile supra-acute de forță (Mi bemol). Actriță dedicată diafanului său personaj străbătut de caldă puritate sufletească, soprana a alcătuit un cuplu scenic ideal cu tatăl ei, interpretat de baritonul Vasile Chișiu (...). [*Debuturi în RIGOLETTO la Opera Națională București* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Delicatețea rolului pajului Oscar (*Bal mascat*) a fost la îndemâna Veronicăi Anușca, natural-dezinvoltă, deloc forțată în mișcare. Cu toată țesătura vocală înaltă, glasul a sunat penetrant în integralitatea partiturii, diafan și dantelat în balada *Volta la terrea*, elegant și cu accente bine punctate printre staccaturile din *Ah! Di che fulgor* (parte a cvintetului din prima scenă a actului al treilea), brilliant în canzona *Saper vorreste*, finalizată cu un Si natural acut, de anvergură. [*Final de aprilie*

la Opera din București (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Veronica Anușca a adus expansivei Musetta (*Boema*) grație și eleganță în expunerea și finalizarea măiestrită a desenului melodic din valsul *Quando m'en vo'* (actul secund), așa cum cere Puccini. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Pentru soprana lirică de coloratură Veronica Anușca, rolul Gilda (*Rigoletto*) a fost prilejul de a-și etala vocea fluidă și cântul *spianato*, cu un superb ... *fate ch'io sappia la madre mia*, fremătând tulburată (*Oh quanto dolor!*). O copilă visătoare, delicată și neprefăcută (*Signor nè principe io lo vorrei*) cu rostiri diafane și schimbări armonioase de atitudini, de la tristețea reprimată în aria *Tutte le feste al tempio* la revolta din finalul actului secund, care a revelat o eroină *du chair et du sang*, ascunsă sub mantia purității. Păcat că dificila vocaliză supra-acută din aria *Caro nome* a deranjat-o și sunetul rezultat a fost strident și sub tonul corect. Îl cred un accident, soprana posedând siguranța notelor din acea porțiune de registru, mergând până la Re bemol sau Mi bemol. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Gilda de juvenilă simplitate, visătoare, vulnerabilă, de care te atașezi imagistic necondiționat, a fost Veronica Anușca și a cântat cu glas strălucitor, pătrunzător în sală, prin care a dominat atât sonoritățile orchestrale, câteodată violente, cât și unisonul (Re bemol supra-acut) cu Ducele (Adrian Dumitru) din finalul duetului sau încheierea celui alt duet, *Sì, vendetta*, cu Rigoletto – Balla Sándor (Mi bemol înalt). Prima arie a adus admirabile perlaje și staccato-uri, sunete rotunde și pianissime contemplative, în timp ce a doua a venit cu exprimări triste și evocator - melancolice, susținute printr-o frazare elegantă și plină de limpezime. Scena subsecventă cu tatăl ei a confirmat inflexiunile subtile impregnate cu învăluitoare sunete în pianissimo. Poate doar dificila vocaliză extrem-acută a ariei *Caro nome* a fost tratată ușor forțat, discursul melodic al sopranei, în integralitate, curgând însă firesc și rafinat. [*Oaspeți și debuturi la*

ONB sau *RIGOLETTO* fără fior (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● ... angelica și transparenta rezonanță a vocii sopranei Veronica Anușca (Arhanghelul Gavriil în *Oratoriul Bizantin de Crăciun - Nașterea Domnului* de Paul Constanținescu)... [*Capodoperă sacră pe scena Ateneului* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

ANUȘCA-PIRACCINI, Letiția – soprană, n. 6 aprilie 1898, Piatra Neamț - d. 1982, Bologna, Italia

APARICI, Montserrat – mezzo-soprană, n. 1 decembrie 1938, Barcelona, Spania

APOSTOLESCU, Nicu – bariton, apoi tenor, n. 31 iulie 1896, Brăila – d. 27 februarie 1984, București

APPLEBY, Paul – tenor, n. 29 iunie 1983, Chicago, Illinois

APREOTESEI, Andrei – tenor, n. 19., Iași

● Un Arturo grotesc conturat, cu voce a cărei omogenitate este în creștere și cu un La natural acut bine proiectat [*LUCIA DI LAMMERMOOR*, marca Andrei Șerban, a sosit la Opera din Iași (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Normanno (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Iași) a fost tenorul Andrei Apreotesei, foarte baritonal și cu excese impulsive în primul tablou. Mi-a făcut impresia că a uitat că servește o partitură de belcanto romantic. A fost vina regizorului (Andrei Șerban)? A dirijorului (Traian Ichim)? Desigur, a celui din urmă. [*Andrei Șerban: „Muzica – arta supremă, arta tuturor artelor”* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

ARAGALL, Giacomo – tenor, n. 6 iunie 1939, Barcelona, Spania

● Vara trecută, la Constanța, l-am cunoscut pe directorul Operei din Toulon, dirijorul Christian Segarici. O personalitate complexă, cu atractive abordări interdisciplinare și cu care am colocvial uitând de trecerea timpului. Am ajuns atunci la

inevitabilul capitol al tenorilor. Lăudându-și prietenul, pe Plácido Domingo, dl Segarici mi-a spus că pentru el cea mai frumoasă voce rămâne însă cea a lui Giacomo Aragall. Egalându-l pe Plácido în privința muzicalității, Aragall era pentru interlocutorul meu, calitativ superior celebrului său compatriot. Nu degeaba Aragall a fost apelat adesea drept „Al patrulea tenor”, formulare cu două conotații: de companion al tripletei spaniole Domingo, Carreras, Kraus, dar și al trio-ului mondial Pavarotti, Domingo, Carreras. Fără să aibă reclama acestora, Aragall și-a condus cu profesionalism o carieră onestă, echilibrată cu inteligență. Incitat de Christian Segarici, am căutat să pătrund, mai mult decât prin documente sonore, în universul lui Aragall. Dacă studiile vocale de bază le-a făcut în Catalunia natală, perfecționarea a venit din partea măștrilor italieni, în mod deosebit pentru ceea ce Aragall numește „pronunția și conferirea de greutate cuvintelor”. Acestea au fost atribute indispensabile aducerii la măiestrie a glasului său de tenor liric dar cu consistență timbrală. Fascinația lumii tenorilor italieni îl învăluie pe Aragall, care vede în di Stefano, del Monaco și Corelli, trei titani ai vocalității mijlocului de veac XX și totodată continuatori ai artei înaintașilor. Generozitatea vocală spectaculoasă a lui del Monaco este resimțită ca un unicat, descinzând din moștenirea carusiană, stilul lui di Stefano îi amintește de Gigli. Așa gândește cu pioșenie Aragall, care nu îndrăznește însă să se considere un urmaș al lui Giuseppe di Stefano și se pleacă în fața lui Franco Corelli la simpla emitere a unui sunet de către acesta. [(aprilie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ARAIZA, Francisco – tenor, n. 4 octombrie 1950, Mexico City

● Anul 1984, cel al debutului la Metropolitan, poate fi considerat o piatră de hotar în evoluția artistică a lui Araiza. Ca și cum ar fi dorit să rupă cu personajele mozartiene sau rossiniene, tenorul mexican s-a îndreptat către roluri mai dificile aparținând repertoriului spint al romantismului și verismului italian. Nu mică

a fost mirarea specialiștilor când Araiza a cochetat și cu *Fach*-ul de... *Heldentenor*. Nu trebuie uitat că patina glasului lui era de *tenore di grazia e d'agilità*, cu performanțe remarcabile în marile roluri semnate de Rossini și mai apoi, în repertoriul mozartian, pe care l-a servit cu știința dobândită la studiile efectuate în Germania. Depășirea acestei vocalități nu a rămas fără urmări, glasul tenorului pierzând din centrarea proiecției și din *vibrato*-ul natural care, evident, s-a accentuat. Interpret de mare implicare scenică, Araiza a compensat scăderile printr-o intens artistică abordare a noilor roluri. Exemplul lui, ca și al altora - Carreras este cel mai la îndemână nume - reflectă o stare de lucruri din ce în ce mai frecventă. Aceea a influenței crescânde a managerilor de teatre și agenții în detrimentul protejării și asigurării longevității carierelor. [(aprilie 1998) – *OPERA ÎN PORTETE*]

ARANCAM, Thiago – tenor, n. 6 februarie 1982, São Paulo, Brazilia

ARANGI-LOMBARDI, Giannina – n. 20 iunie 1891, Marigliano, Italia – d. 9 iulie 1951, Milano, Italia

ARATI, José C. – tenor, n. 1877, Bârlad – d. 20 decembrie 1946, București

ARAYA, Graciela – mezzosoprană, n. 16 mai 1962, Concepción, Chile

● ... Cherubino cu *Maria-Ewing-look*, voce ușor angolată dar mobilă și cu bune rezultate în *Voi che sapete*, în duettino cu Susanna (Andrea Rost) din actul al doilea – o reală bijuterie –, dar mai puțin în *Non so più*, unde a greșit. [Nunta lui Figaro la Opera de Stat din Viena] [Antiteze (1994) – *OPERA LIVE*]

ARBUZOV, Vladislav - tenor, n. 26 septembrie 1934, Kupeansk, Ucraina

ARCEA, Anatol – tenor, n.1952, Bălți, Republica Moldova

ARCHIBALD, Jane – soprană, n. 1977, Noua Scoție, Canada

ARDELEAN, Ioan – bariton , n. 10 iunie 1970, Gerăuș, Ardud, Satu Mare

ARDELEAN, Nicoleta – soprană, n. 19 iunie 1971, Satu Mare

● Nicoleta Ardelean a cântat marea arie a Violettei din primul act al *Traviatei* cu aplomb și dăruire. Cu glas rotund timbrat, a frazat frumos și s-a simțit bine în compania timpilor largi imprimați de dirijor (Gheorghe Costin) în prima secțiune, *È strano!*, dar arta pianissimelor suspendate nu-i este deocamdată la îndemână. După cum lejeritățile din *Sempre libera* se cer mai îngrijit conduse. La fel, Mi bemol-ul final rămâne pentru Nicoleta Ardelean un obiect de studiu mai adâncit. (Festivalul George Enescu) [Gala inaugurală (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● Cea dintâi apariție pe scena Operei a Nicoletei Ardelean (Micaëla din *Carmen*) a revelat vocea lirică a unei soprane cu remarcabilă muzicalitate și frumoasă conducere a liniei frazării. (Festivalul George Enescu) [Tulburătorul José (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● (În concertul „Crăciun pentru toți” de la Ateneul Român), soprana Nicoleta Ardelean s-a remarcat (...) prin timbralitatea frumoasă și strălucitoare, rotund înfățișată în coloristică variată. Frazază elegant și cursiv, tâlmăcește cu inteligență, vădind minuțioase preparative stilistice. Au fost virtuți evidente în aria *Ebben? Ne andrò lontana* din *La Wally*, în cavatina *Regnava nel silenzio* din *Lucia di Lammermoor*. [Concurență dură și surprize (2010) – *OPERA ETERNA*]

● Vocea argintată a Nicoletei Ardelean a slujit o Margareta dăruită profund iubirii, cu frazare frumoasă și nuanțată în cânt. A fost debutul în rol al sopranei care, iată, își construiește în continuare cariera cu creații importante. Lirismul este seducător, câteodată reținut, alteori expansiv, cu o bună încoronare în dificilul final *Anges purs, anges radieux*, minunat, înălțător cântat. [FAUST, nouă premieră la Opera din Timișoara (2012) – *OPERA ÎN PORTETE*]

● Soprana Nicoleta Ardelean (Desdemona brunetă) a adus în spectacol o frazare frumoasă, pianissime îngrijit construite, cele mai bune momente în rol fiind pasaje de accentuat lirism din primul și mai ales ultimul act. (Festivalul George Enescu) [*OTELLO, un spectacol puternic* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

ARDUINI, Alessio – bariton, n. 1987, Desenzano del Garda, Italia

ARÉVALO, Octavio – tenor, n. 1965, Mexico City

ARGENTA, Nancy – soprană, n. 17 ianuarie 1957, Nelson, British Columbia, Canada

ARHIPOVA, Irina - mezzosoprană, n. 2 ianuarie 1925, Moscova - d. 11 februarie 2010, Moscova

● Este câteodată destinul unor mari cântăreți de a nu se bucura în timpul carierei de o mediatizare proporțională cu valoarea lor. Este și cazul Irinei Arhipova, ale cărei excepționale performanțe pe scenele de operă au fost de multe ori mai puțin observate. Prețuită în țara sa, dar cu sporadice realizări discografice în Occident, elemente mediatice care augmentează popularitatea, marea cântăreață și-a desfășurat o prestigioasă carieră la teatrele Bolșoi și Scala, la Festivalul de la Orange și Opera din San Francisco etc. Printre drumurile ei artistice, a vizitat în câteva rânduri Bucureștiul, lăsând amintiri de neuitat. Vocea de mezzosoprană dramatică a Irinei Arhipova a avut o dimensiune impresionantă prin volum și penetranță, prin focalizare de sunet și frazare impetuoasă. Logica desenului melodic a găsit în artista rusă o tălmăcitoare vocală care a știut să surprindă cu bun gust și adecvată încadrare stilistică momentele de relevanță, prin accente potrivite și expresivitate coloristică. Desigur, pliată exemplar scriiturii vocale tradiționale ruse, Arhipova a avut realizări excepționale și în repertoriul romantic italian, verdian îndeosebi. Azucena, Amneris, Preziosilla, Eboli, sunt tot atâtea personaje plămădite exemplar pe scenele internaționale. Nu în ultimul rând, trebuie

remarcată tehnica vocală asiguratoare cu care Arhipova a putut susține o carieră de o rară lungime. [*ianuarie 1998*] – **OPERA ÎN PORTETE**]

ARIÉ, Raffaele – bas, n. 22 august 1920, Sofia – d. 17 martie 1988, Elveția

ARMILIATO, Fabio – tenor, n. 17 august 1956, Genova, Italia

● Cu partenerul de scenă și de viață, tenorul Fabio Armiliato, soprana italiană (Daniela Dessi) face un cuplu de vis. Implicare totală, atracție, comuniune de sentimente. Acea „chimie” care fascinează și dă tensiune spectacolului liric, adesea văduvit de trăire adevărată. Consumul nu e mic și se distribuie în egală măsură, vocii. Așa se face că, la al doilea spectacol, după două prime acte în care participarea a fost puternică, finalul acut (Si natural) al ariei *No! Pazzo son! Guardate...* a trebuit să fie scurt dar bine disimulat. Atât de bine, încât sunt convins că disconfortul tenorului, provenit din insuficientul dozaj anterior, a fost sesizat doar de specialiști. În schimb, la premieră, totul a fost *a posto*, Armiliato vădind o bună apetență pentru fraza pucciniană largă. Fără să fie perfect omogen, glasul său se pliază țeșăturilor expansive, chiar dacă opacități se strecoară pe ici, pe colo. (*Manon Lescaut* la Opera bucureșteană) [*Sei divina !...*(2009) – **OPERA ETERNA**]

● Tenorul Fabio Armiliato a interpretat cunoscuta *E lucevan le stelle* din *Tosca* cu patos și poezie, plin de sentiment în pasaje precum *Oh! dolci baci...* sau ... *disciogliea dai veli!* Într-o abordare „crossover”, cu aceeași pasiune, artistul a mai cântat *Tango argentinian* de Carlos Gardel și *Por una cabeza* de Alfredo Le Pera. [*Centenarul Marii Uniri sărbătorit la Iași prin Gala premiilor Operelor Naționale* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

ARMSTRONG, Karan – soprană, n. 14 decembrie 1941, Havre, Montana

ARMSTRONG, Sheila – soprană, n. 13 august 1942, Ashington, Marea Britanie

ARNĂUTU, Mihail – bariton, n. 19 septembrie 1912, Balabanca, Cetatea Albă, Republica Moldova – d. 22 martie 1995, București

● ... solid și reflexiv povestitor (pe CD) în *Arde-mi-te-ai codru des* de Tiberiu Brediceanu. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ARONICA, Roberto – tenor, n. 1971?, Civitavecchia, Italia

● ... a expus un timbru tenoral solid, oarecum aspru dar sonor și cu impostăție incisivă. Pasionat de accentele în forte, artistul a găsit cele mai bune momente ale sale în pasajele dramatice ale cabalettei din actul secund (Do-ul acut a fost ținut prelung), ca și în actul al III-lea. Cu prea puțină *dolcezza* în aria *De'miei bollenti spiriti*, Aronica a desenat însă o frazare corectă, plină de *italianità*, înzestrată cu mult așteptata articulare a dublelor consoane, model genuin pentru toți ceilalți interpreți, principali sau comprimari. Actor mai degrabă static, a regăsit în actul final sensibilitatea unui Alfredo îndurerat de ultimele clipe ale iubitei. (Festivalul George Enescu) [*Trei oaspeți în TRAVIATA* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Roberto Aronica este tipul de *baritenore* robust, tenor baritonal, ideal ca voce pentru rolul Pollione (din *Norma* la Opera din Zürich), artist limitat însă doar la abordarea eroică, ce-i drept incisivă. Motto-ul său este impetuoșitatea și preluarea cu oarecare rafinament a unor pasaje nu-i reușește pe de-a-ntregul, impresia de uniformitate frustă și brutală rămânând pregnantă. Nota acută, Do natural, a cavatinei *Meco all'altar di Venere* a apărut precară. Din păcate, este scrisă în partitură și tradiția nu a reținut decât foarte rare transpoziții, alimentând probabil ambiția stâncosului Aronica la debutul în rol. [*Summa cum laude pentru Elena Moșuc* (2011) – **OPERA DIVINA**]

ARQUEZ, Gâelle – mezzosoprană, n. 30 iunie 1983, Saintes-en-Charente-Maritime, Franța

ARRAUZAU, Francine – mezzosoprană, n. 10 octombrie 1935, Bordeaux, Franța – d. 20 aprilie 1981, Tours, Franța
ARROYO, Martina – soprană, n. 2 februarie 1936, New York, New York

ARTAMANOV, Iulia – soprană, n. 2 iulie 1976, Tulcea

● ... voce frumoasă dar fără omogenitate odată ce depășește portativul. (*Simfonia Corală „Clopotele” op.15 pentru soliști, cor și orchestră mare*, la Ateneul Român) [*Seara Rahmaninov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

ARTAMONOV, Sergey – bas, n. 5 august 1979, Penza, Rusia

● ...bas cu voce neagră și glas impunător pentru Umbra lui Nino (*Semiramida*). [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ARTETA, Ainhoa – soprană, n. 24 septembrie 1964, Tolosa, Spania

ARTI (ȚURCAN), Angela – soprană, n. 14 octombrie 1965, Chișinău

ASANOVA, Evgenia – mezzosoprană, n. 1994, Rusia

ASAWA, Brian – contratenor, n. 1 octombrie 1966, Fullerton, California – d. 18 aprilie 2016, Missouri Hills, Los Angeles, California

ASPRONTE, Francesca – soprană, n. 25 februarie 1991, Cosenza, Italia

ASSAN, Maria (SANI, Maria; DE SANY, Marie) – soprană, n. 16 iulie 1859?, București – d. august 1931, București

ASTAKHOV, Roman – bas, n. 1976, Moscova

ASTORGA, David – tenor, n. 1988, Costa Rica

ASZODI, Jessica – soprană, n. 1986, Melbourne, Australia

ATANELI, Lado – bariton, n. 1963, Tbilisi

- Un timbru rotund, omogen, generos, cu umbre tenorale a etalat georgianul Lado Ataneli, bariton care a preferat un contur profund uman rolului Amonasro (din *Aida* de la Los Angeles Opera). [*Spectacole de înalt profesionalism, staruri mondiale* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul Rodrigo de Posa, baritonul Lado Ataneli propune un personaj statuar, motivat de un glas plăcut articulat, omogen, care lasă puțin loc nuanțelor dar se remarcă prin amploare și autoritate. (*Don Carlos*) [*Exceelență la Opera din Los Angeles* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... este un robust interpret al personajului titular (Macbeth), cu glas solid și cu bună proiecție a sunetelor, un artist care simte linia frazei verdiane, o punctează ferm dar o derulează pe alocuri monoton, fără multă coloristică într-un rol cu adânci implicații psihologice. Actor convingător și impozant, Ataneli a lăsat o bună impresie. (Opera Națională București) [*Ediția 2009 a Festivalului Internațional George Enescu (II)* (2009) - **OPERA ETERNA**]

ATHANASIU, Jean – bariton, n. 28 ianuarie 1885, București – d. 20 noiembrie 1938, București

ATLANTOV, Vladimir – tenor, n. 19 februarie 1939, St. Petersburg, Rusia

ATSUKO, Azuma – soprană, n. 11 decembrie 1936, Osaka, Japonia – d. 1999, Tokio

AUGER, Arleen – soprană, n. 13 septembrie 1939, South Gate, Los Angeles, California – d. 10 iunie 1993, Leusden (Haga)

AUGUSTINI, Mauro – bariton, n. 19.., Meolo, Italia

- Destul de puțin expresiv, impersonal conturat, cu „apariții-dispariții” aleatoare din discursul muzical și cu frazare scurtă, astfel a apărut Conte Anckarström în viziunea baritonului italian Mauro Augustini, altminteri un glas cu multe sunete solide (*La*

vendetta mi deleghi tu a fost un bun moment). [*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

AUPHAN, Renée – soprană, n. 2 iunie 1941, Marsilia, Franța

AUSENSI, Manuel – bariton, n. 8 octombrie 1919, Barcelona, Spania – d. 22 septembrie 2005, Creixell, Spania

AUSTIN, Anson – tenor, n. 9 iulie 1940, Christchurch, Noua Zeelandă

AUYANET, Yolanda – soprană, n. 1970, Las Palmas de Gran Canaria, Spania

AVDEEVA, Larisa – mezzosoprană, n. 21 iunie 1925, Moscova – d. 10 martie 2013, Moscova

AVERINA, Galina – soprană, n. 1989, Moscova

AVETISYAN, Liparit – tenor, n. 30 noiembrie 1990, Erevan

AVRIGEANU, Nicolae – bas, n. 13 decembrie 1907, Brașov – d. 1978?, Brașov

AXENTII, Diana – soprană/mezzosoprană, n. 9 ianuarie 1979, Nisporeni, Republica Moldova

- Am așteptat cu interes evoluția Diane Axentii. Unui glas frumos timbrat, artista îi adaugă o trăire intensă, tulburătoare, o adâncă simțire. Pasiunea cu care această tânără de 24 de ani abordează portativul, mesajul încrîptat în fraza muzicală sunt realmente remarcabile. Din păcate, în ultima rundă, Diana Axentii arată incertitudini la acutele ariei *Voi lo sapete* din *Cavalleria rusticana*, neacomodându-se cu timpii prea dilatați impuși de dirijorul Gheorghe Costin. Cu toate scăderile din finală, Diana Axentii a arătat că este o artistă în plină evoluție, cu certe perspective. [*Cine sunt premianții Concursului de canto „George Enescu”* (2003) - **OPERA VIVA**]

AXINTE, Victor - bariton, n. 1946?, România – d. 20..., România

AYAN, Attala – tenor, n. 1986, Belem, Brazilia

AYÓN RIVAS, Iván – tenor, n. 17 februarie 1993, Piura, Peru
AZIZOV, Elchin – bariton, n. 13 august 1975, Baku
AZRIKAN, Arnold – tenor, n. 23 februarie 1906, Odesa, Ucraina - d. 19 iulie 1976, Moscova
AZZOLINI, Francesco – bas, n. 19., Italia

B

BABAD (BABAD-CIOCULESCU), Eugenia – mezzosoprană, n. 3 mai 1900, Bălți, Republica Moldova – d. 26 decembrie 1986, București

BABAJANYAN, Karine – soprană, n. 1 decembrie 1968, Erevan

- Personajului titular, soprana armeană i-a conferit intensă trăire și zbucium sufletesc mistuitor. O Cio-Cio-san cu adevărat îndrăgostită, cu adevărat plină de speranță, ce și-a evidențiat patosul ardent. După intrarea în care a refuzat dificilul Re bemol supra-acut, a cântat cu vibrato accentuat, cu unele sunete prea larg configurate și „deschise”, dar cu un bun Si bemol final al ariei *Un bel dì vedremo*. [La Torre del Lago, M-ME BUTTERFLY sub spectrul ploii, cu Ștefan Pop și Ștefan Ignat (2019) – *OPERA MIRACOL*]

BABICI, Lidia – soprană, n. 24 septembrie 1897, Bahmut, acum Artiomovsk, Ucraina – d. 7 iulie 1970, Chișinău

BĂCANU, Ana-Maria – soprană, n. 26 septembrie 1993, București

BACCALONI, Salvatore – bas, n. 14 aprilie 1900, Roma - d. 31 decembrie 1969, New York, New York

BACELLI, Monica – mezzosoprană, n. 1963, Chieti, Italia

- ... pun pe seama lui Riccardo Muti o concepție atipică a rolului Cherubino: poetic, romantic, visător, maladiv chiar, pe care interpreta, lirica Monica Bacelli l-a „prins” foarte bine. Dirijorul i-a urmat cu sfințenie pianissimele și ralentando-urile din *Non so più*, dar în aceste condiții, canzona *Voi che*

sapete a apărut prea lascivă. (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [*Mozartianul Riccardo Muti* (1994) - *OPERA LIVE*]

BACHTADZE, Michael – bariton, n. 1980?, Tbilisi

BACIU, Bogdan – bariton, n. 9 ianuarie 1982, Curtici

● Pentru Bogdan Baci, rolul Enrico (*Lucia di Lammermoor*) este „mănușa” care îi valorizează o timbralitate solidă, robustă, înfățișată printr-un cânt impecabil omogen, fără senzație de discontinuitate între registre. Există o lucire metalică în glasul său, care servește dramaturgia. Cavatina *Cruda, funesta smania* și a sa cabalettă *La pietade in suo favore* au sunat masiv, cu accente energice și impetuoase, strălucitor la notele acute. Și în duetul cu Lucia (Adela Zaharia) a conturat exemplar linia vocală, a avut autoritate deplină și atacuri viguroase... *Se tradirmi tu potrai*, cu final de falnică sonoritate. Amănunțit expresiv a cântat Bogdan Baci în scena sextetului din actul secund și vehement în cea așa-zisă „a turnului” (actul al III-lea)... Perspectivele tânărului bariton sunt mari, după epuizarea rolurilor belcantiste așteptându-l în marile roluri verdiane „de linie”. În timp. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

● ... a abordat rolul Escamillo cu glas rotund și catifelat, cu care a cântat elegant aria *Votre toast*, cu maximă fluiditate și sunete înalte somptuoase, totul venit dintr-o bună înțelegere stilistică. Întâmpinarea Carmencitei din ultimul act, *Si tu m'aime, Carmen* a fost rostită cu infinită căldură și expresivitate. [*Pe scena Operei bucureștene* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

BACIU, Ilie (BAKOW, Boris) – bas, n. 6 septembrie 1943, Mociu, Cluj

BACIU, Viorel – tenor, n. 12 iulie 1951, Brașov

BACKLUND, Ann-Marie – soprană, n. 9 aprilie 1970, Bjuråker, Suedia

BĂCILĂ, Șerban – tenor, n. 26 mai 1969, Oradea

● Ajungând la interpretul lui Ernesto, pana critică se așează întristată și comentariul nu poate fi decât următorul: tânărul tenor Șerban Băcilă trebuie să pună acum cu hotărâre un stop, să se odihnească și să reia *da capo* studiul tehnic, cu atenție, cu maximă seriozitate, sub îndrumare, pentru a-și potența frumoasele, importante calități artistice: timbralitate, ambitus, muzicalitate, sensibilitate, patină *di grazia*. Rămâne în continuare o speranță. (*Don Pasquale* la Opera Brașov) [*Diana și Maneken Pis* (2004) - *OPERA VIVA*]

BACQUIER, Gabriel – bariton, n. 17 mai 1924, Béziers, Franța – d. 13 mai 2020, Lestre, Manche, Franța

● Opera Regală Covent Garden (1994). Asistam la un spectacol cu *Bărbierul din Sevilla* într-o distribuție selectă: Larmore, Hampson, Ford, Simone Alaimo. Mărturisesc că atunci când l-am văzut pe afiș pe Gabriel Bacquier în rolul lui Don Bartolo, am încercat o grimasă de nemulțumire. Nu puțini sunt artiștii care, la vârsta senectuții, se agață de câte un personaj sau mai „prind” - în virtutea renumelui stins și al relațiilor consolidate - câte un teatru mare. Ce mai puteam aștepta de la un Bacquier care mai avea câteva luni până la 70 de ani? Și totuși, (...) Gabriel Bacquier a fost nu numai la înălțimea *cast*-ului dar de multe ori l-a și eclipsat. Personalitate de extreme puteri, cu o tinerețe spirituală incredibilă, baritonul francez proiecta sunete și expresii cu un aplomb rar, cu o urgență a comunicării superb îmbinată cu surprinzătoare modernitate și naturalețe a jocului. Am rămas perplex, cuceritorul bătrân era într-o efervescentă artistică care sfida orice concurență în rol. Am făcut atunci o adâncă plecaciune în fața unui asemenea maestru și i-am acordat locul binemeritat în galeria marilor cântăreți-actori. [(mai 1998) – *OPERA ÎN PORTETE*]

BĄCZYK, Krzysztof – bas, n. 1990, Poznań, Polonia

BADEA, Alexandru – tenor, n. 21 februarie 1962, Oradea

● Pe Alexandru Badea nu-l mai ascultasem de multă vreme. Am regăsit excelenta plasare a sunetului care face ca vocea să fie penetrantă, cu *squillo* și acute incisive (un exemplu, nota de Si bemol, *mio Rodrigo, t'allontani da me?*, interval de octavă ascendentă în duetul cu Posa din *Don Carlos*), am regăsit apetența pentru cantilene și iau drept pildă prima frază a ariei *Quando le sere al placido* din *Luisa Miller*, expusă moale și unduitor. În rest, am fost surprins de excesul de exprimări depărtate de romantismul verdian, ce au încercat o apropiere total nepotrivită de estetica veristă și chiar expresionistă: *aparté*-uri, pianissime care nu-și aveau locul, efecte lipsite de gust (atacul „pe dedesubt” al primei fraze *Oh! fede negar potessi agl'occhi miei!* a recitativului ariei din *Luisa Miller*). Sunt numai câteva notații (...). Artistul a cântat cel mai mult în gală și a avut repertoriul cel mai dificil, arie, duet, cvartet. Să fie oare cauza unei ușoare răgușeli în finalul ariei din *Luisa Miller*? [*Gala Verdi-Wagner de la Operă* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● De la Viena a sosit tenorul Alexandru Badea, artist ce știe să captiveze publicul, fie prin verismul debordant indus scenei *Viva il vino spumeggiante* din *Cavalleria rusticana*, fie prin dăruirea din duetul *Parigi, o cara* din *Traviata*, alături de soprana Nino Machaidze. [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

BĂDESCU, Dinu – tenor, n. 17 octombrie 1904, Caracal – d. 23 octombrie 1980, București

BADINI, Ernesto – bariton, n. 14 septembrie 1876, San Colombano al Lambro, Italia – d. 6 iulie 1937, Milano, Italia

BADIOLI, Carlo – bas, n. 7 aprilie 1916, Bagnara di Romagna, Italia – d. 1987?, ...

BAECHLE, Janina – mezzosoprană, n. 24 iunie 1968, Hamburg

● Waldaube (Vocea turturelei din *Gurre-Lieder* de Schönberg) a primit glasul

cald și pătrunzător al mezzosopranai Janina Baechle, într-o vibrație peste natural. (Festivalul George Enescu) [*Prima săptămână* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

BAGEAC, Roxana – soprană, n. 16 septembrie 1980, Galați – d. 14 septembrie 2015, Constanța

BAGGIORE, Elena – soprană, n. 6 mai 1944, Torino, Italia

BAGLIONI, Bruna – mezzosoprană, n. 8 aprilie 1947, Frascati, Italia

● Amneris – Bruna Baglioni (o veterană a rolului, cu reușite culminații vocale în duetul cu Radamès, compensări pentru un registru grav cu dese detimbări) [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – *OPERA LIVE*]

BAHR – MILDENBURG, Anna – soprană, n. 29 noiembrie 1872, Viena – d. 27 ianuarie 1947, Viena

BAIANȚ, Irina – soprană, n. 9 februarie 1990, București

● Performanța majoră a fost a tinerei Irina Baianț (Christine Daaé), frumoasă, sensibilă, îndrăgostită, delicată, dăruită, emoționantă. Cultivată în tehnică de cânt clasică, vocea artistei a dominat prin claritate, strălucire, supra-acute suverane, frazare impecabilă și chiar prin registrul grav care a frizat, pe alocuri, apropierea de emisia specifică cântăreților pop. Un stil perfect integrat musicalului. Irina Baianț și-a legat definitiv numele de cel al Christinei Daaé. [*Dublu eveniment cultural: FANTOMA DE LA OPERĂ și inagurarea noului sediu al Operei bucureștene* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

● ... *Agnus Dei* din *Missa Coronationis* de Mozart - cu devoțiune interpretată de Irina Baianț; *Inflammatu*s din *Stabat Mater* de Rossini - temerară incursiune pentru soprană, abordată cu profesionalism. (...) Irina Baianț s-a integrat cu glasul ei lejer în lirismul ariei *Tu che di gel sei cinta* (*Turandot*). [*Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani*

de existență a Băncii Naționale a României (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Soprana Irina Baianț a cântat un lied și *Doina Stăncuței* din *La seceriș* de Tiberiu Brediceanu, cărora le-a adăugat, la cererea Mariane Nicolesco, *Doina lui Drăguș* din aceeași scenă lirică, prilejuri de expuneri a patosului, însoțit de calitative pianissime acute. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... adâncă trăire a comunicat Irina Baianț în (lieduri de) Rogalski, Jora și Brediceanu... [Mariana Nicolesco a sărbătorit centenarul Marii Uniri prin sonuri de lied românesc (2018) – **OPERA MIRACOL**]

BAIKOFF, Erika – soprană, n. 1994, Weston, Connecticut

BAILEY, Norman – bas-bariton, n. 23 martie 1933, Birmingham, Marea Britanie

BAINBRIDGE, Elizabeth – mezzosoprană, n. 28 martie 1930, Rawtenstall, Lancashire, Marea Britanie

BAIRD, Janice – soprană, n. 10 ianuarie 1963, New York, New York

BĂICOIANU, Eliza (Elisabeta) – soprană, n. 4 noiembrie 1882, București – d. 16 octombrie 1968, București

BAJIC, Dragoljub – bas, n. 27 decembrie 1984, Kikinda, Serbia

- ... un Filip static și amorf, cu puțină autoritate regală, care a afișat o voce frumoasă și unitară pe ambitus, dar cu exprimare mult prea narativă, lipsită de subtilități. [DON CARLOS, premieră la Operă (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Basul sârb a apărut în rolul Filip, expunând un glas de bună factură, cu știință a construcției dramatice. La pasiv aș nota câteva situații sub tonul just sau respirații neconforme în recitativul *Nel posar sul mio capo la corona...* [La Operă, DON CARLOS își consolidează distribuțiile (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Pentru rolul Zaccaria (în *Nabucco*) a fost invitat Dragoljub Bajic (...). Fără să fie acel gen de *basso profondo* dorit pentru

partitura marelui pontif al evreilor, a cântat energic și pătrunzător ca sonoritate, însă fără mare gabarit vocal, dovadă că un Fa diez acut din finalul Părții a treia a fost acoperit de cor. Are un glas omogen și cald, valorificat în restituirea moale, interiorizată, a Rugăciunii *Tu sul labbro* (Partea a doua). Câteva intonații imprecise s-au strecurat în prima Parte. [Avalanșă de invitați la Operă (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Deja un obișnuit al scenei bucureștene, Dragoljub Bajic (Ferrando) a confirmat vocea frumos timbrată și simțul dramatic. Intonația ușor situată sub tonul just și dificultățile preluării intervalelor ... *la rea, la rea discacciano*...s-au reparat după primul tablou, cele mai bune momente fiind în prima scenă a actului al III-lea, pornite cu un Re natural sonor *È nostro!* înainte de corul soldaților, pe care l-a însoțit foarte bine. [Regizorul Mario De Carlo revine pentru TRUBADURUL (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BĂJENARU, Ion – tenor, n. 11/23 februarie 1863, Căciulați, Ilfov – d. 5 noiembrie 1921, București

- Interpretul rolului Intendentul din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu

BAKANOVA, Ekaterina – soprană, n. 1984, Mednogorsk, Rusia

BAKER, Janet – mezzosoprană, n. 21 august 1933, Hatfield, Marea Britanie

- În 1956, obține premiul al doilea la Concursul Kathleen Ferrier, distincție care a însemnat o bursă de studii la Mozarteum-ul salzburghez. A avut acolo șansa să lucreze cu Lotte Lehmann, cea care i-a modelat glasul, a învățat-o rafinamentele unei mari varietăți de stiluri începând cu cel preclasic, trecând prin baroc, belcanto, romantism și ajungând chiar până la creația contemporană. Cântul Janetei Baker a știut să exprime, cu inteligență și bun gust, cu sobrietate și strălucire, o extinsă gamă de trăiri. Vocea cu

luminoasă culoare, de remarcabilă omogenitate excelează prin frazare, expresivitate și printr-o tehnică excepțională. A fost oaspete permanent la Glyndebourne unde a contribuit împreună cu maestrul Raymond Leppard la reînvierea unor opere de mult uitate, creații de Monteverdi sau Cavalli. Cariera lui Dame Janet Baker a stat într-un perfect echilibru între muzica veche și cea modernă, între spectacolele de operă și recitaluri susținute pe podiumul de concert. Desigur lied-ul, cu diversitatea sa expresivă, a fost un teritoriu larg abordat de artistă, care a completat în acest mod o carieră de o excepțională complexitate. [(aprilie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BAKLANOFF, Georges – bariton, n. 4 ianuarie 1881, Riga (St. Petersburg?, Rusia) – d. 6 decembrie 1938, St. Petersburg (Basel?, Elveția)

BAKOČEVIĆ, Radmila – soprană, n. 5 ianuarie 1933, Guca, Serbia

BALAJ, Sebastian – bariton, n. 8 noiembrie 1997, Oradea

● ...încă student la Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, cu un glas cald și plin de mobilitate, înfățișând o largă paletă de trăiri în rolul Masetto ... [De la Iași la Cluj-Napoca, *DON GIOVANNI* de Mozart (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BALASHOV, Oleg – tenor, n. 1968, Moscova

BALÁZS, Borbála – soprană, n. 19.., România

BĂLĂȘESCU, Cristian – tenor, n. 19 noiembrie 1970, Brăila

● (În rolul Gustav al III-lea afișează) voce bună, cu extinse și perfectibile posibilități. A parcurs în siguranță paginile verdiene (...) atât de diversificat compuse, arătându-se convingător în pasaje de agilitate, în cele lirice. Sigur că presiunea marelui duet cu Amelia este formidabilă și artistul pare a-și pierde încrederea în propriile forțe. Ceea ce nu e cazul pentru viitor!

[*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● (Interpretul ministrului Pang) a cântat exemplar, cu accente bine cumpănite, cu intenții amănunțit gândite, care au redat și umorul, și ironia amară, și visarea. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... tenor cu discurs sonor moale, frumos legato și fără probleme la atacul temutei supra-acute Re bemol din *Cujus animam...* (*Stabat Mater* de Rossini la Ateneu) [*Muzică pentru toate vârstele* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

BALBO, Elisa – soprană, n. 1988, Ospedaletti, provincia Imperia, Italia

BALCZÓ, Péter – tenor, n. 2 iunie 1983, Debrecen, Ungaria

● Tenor liric-lejer, Péter Balczó (Rinuccio în *Gianni Schicchi*) a servit elegant aria *Firenze è come un albero fiorito*. I-a venit mai convenabil vocala „i” (din cuvântul „Schicchi”) a acutei finale (Si bemol), decât anterioara „e” (din cuvântul *snelle* al primei strofe), opacă, pe aceeași notă. Un mic detaliu care vrea să spună că omogenizarea este dorită. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

BALDANI, Ruža – mezzosoprană, n. 25 iulie 1942, Varaždinske Toplice, Croația

BALDI, Patricia – soprană, n. 19.., Franța

BALDWIN, Marcia – mezzosoprană, n. 5 noiembrie 1936, Milford, Nebraska – d. 3 aprilie 2016, Eugene, Oregon

BALLA, Sándor – bariton, n. 22 februarie 1976, Târgu Mureș

● Ca Giacomo, tatăl Gioannei d’Arco, o plăcută surpriză a produs clujeanul Sándor Balla, autentic bariton verdian cu glas minunat timbrat și omogen, posesor al unei remarcabile intuiții de frazare, în care accentele au fost elocvent plasate. [*Proiect*

verdian major la *Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Sándor Balla are în fața sa o solidă perspectivă verdiană, pe care a încercat-o în rolul Contelui de Luna, cu evidentă creștere de implicare pe parcursul spectacolului. După aria *Il balen del suo sorriso* cântată moale și elegant dar fără prea multă *italianità* în construcția frazei ce s-ar fi cerut dezvoltată mai amplu, artistul a cântat cu aplomb și accente dinamice bine integrate discursului melodic. Balla are o voce importantă cu care va continua pentru acest stadiu al carierei, desigur, abordarea și a altor roluri verdiane de linie. [*TRUBADURUL, premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Oaspetele de la Opera Maghiară, Sándor Balla (Germont), are un glas tipic pentru servirea desenelor melodice verdiane, cu generozitate și căldură, cu plasarea de accente potrivite în frază, cu expunerea omogenă a ambitusului său complet. Cântă cu cursivitate, deci cu bun legato, în care monotonia de expresie trebuie evitată. [*Teatralitate extremă în TRAVIATA sau regal de operă la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● excelent Sándor Balla, cu remarcabile tirade dramatice în Marele Preot al lui Dagon. [*Premieră la Opera Maghiară clujeană, SAMSON ȘI DALILA* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Un Rigoletto cu plăcută calitate a glasului în sensul rotunjimilor timbrale a fost oaspetele Balla Sándor, care a probat un studiu intens al expresiilor și intențiilor vocale. Nuanțat și autoritar s-a arătat în monologul *Pari siamo*, cu regretul că obișnuita acută încheietoare a lipsit, artistul preferând lectura *ad litteram* a partiturii. Ciudat, întrucât în tot ce a urmat, aria *Cortigiani*, finalurile duetului *Sì, vendetta* și al operei, și-a înfățișat potențele acute, chiar dacă Verdi nu le consemnase. Nuanțele înduioșătoare s-au intensificat în secvențele *Pietà, pietà, signori* din arie sau *Piangi, fanciulla* din duetul ce a urmat. Deși câteodată interiorizat, s-ar fi convenit ca artistul clujean să confere mai multă amploare unor pasaje esențiale ale scriiturii

și notez nu numai prima intrare în scenă, ci îndeosebi explozia *Cortigiani, vil razza dannata*. Am rămas cu impresia unor prea mari rețineri. [*Oaspeți și debuturi la ONB sau RIGOLETTO fără fior* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Baritonul cu voce frumoasă Sándor Balla a găsit cele mai bune momente (în rolul Renato) în actul al treilea, în *Eri tu*, în confruntările dramatice cu Amelia (Bianca Mărgean) sau dintre Renato și conspiratorii deveniți asociați (Filip Panait, Iustinian Zetea). Legato-ul și accentele au dat întreaga măsură a stăpânirii stilisticii verdiane, către care este înclinat. Pe parcursul întregului spectacol rămâne să profite mai mult de notele acute, care rezonază frumos, dar par ușor „expediate”. [*În memoria tenorului Cornel Stavru, BAL MASCAT la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BALLEYS, Brigitte – mezzosoprană, n. 18 iunie 1959, Dorénaz (Valais), Elveția
BALLO, Pietro – tenor, n. 8 octombrie 1952, Palermo, Italia

BALOGH, Francisc – bas, n. 19.., România

BALSLEV, Lisbeth – soprană, n. 21 februarie 1945, Aabenraa, Danemarca

BALTEȘ, Rodica – soprană, n. 21 ianuarie 1958, Vama, Satu Mare

BAL TSA, Agnes – mezzosoprană, n. 19 noiembrie 1944, Lefkada, Grecia

● Posesoare a unui glas de mare penetranță, cântând cu autoritar panăș, dând importanță accentului în frază, Agnes Baltsa a știut să-și moduleze inflexiunile glasului pentru a servi scriitura muzicală cât mai aproape de cerințele stilistice. În registrul grav, a utilizat așa-numitele note „de piept” până într-o zonă neuzuală a portativului, tocmai pentru a aduce un plus de greutate, de prezență în cânt, în dramaturgie. Abordând cu mobilitate pasajele de coloratură, artista s-a apropiat și de rolurile rossiniene. Prezențele ei în scenă sunt întotdeauna încărcate la cel mai înalt voltaj dramatic, momentele de maximă confruntare, de

tensionat conflict, fiind tratate cu mare talent de tragediană, cu extraordinară risipă de energie, cu implicare totală. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● După 36 de ani, Agnes Baltsa revine la București! Și încă într-o formă stupefiantă! În *Carmen*, ea a răscolit tiparele, a dărâmat statuile, a dat foc cărților de canto. Fără fuste ridicate și șolduri zmucite, când rostește *Je suis amoureuse* are în glas *sex-appeal*-ul cel mai seducător, fizic, visceral, maladiv de pasional. După cum, fiori reci te încearcă pe spate când auzi, imperativ, *Tu feras tout ce que je veux*. Tot ce spune sau face (cu parcimonie de mijloace, apanajul marilor artiști) are un sens bine definit. Nimic nu-i inutil. Accentul cade implacabil *La carte impitoyable...* și parcă nu mai e nevoie de continuarea... *répètera „La mort”*. Se simte! Glasul sună strălucitor cu acute suverane. O demonstrație de măiestrie în *Seguidilla* (cu Si bemol atacat în piano, urmat de incredibilul *crescendo* pâna la *fortissimo*), un fabulos final care face să explodeze în ritm frenetic *Chanson Bohème*, inflexiuni insinuante, sălbătice în *Habanera* sunt repere care persistă în gând. „*Are patru registre!*” suieră unii. „*Ba cinci!*” flutură alții disprețuitor. Șase, opt, douăzeci, o sută... „*E soprană!*” se aude venind de sub pălării cu voaleță. „*Folosește exagerat emisia de piept!*” se îmbufnează teoreticienii, vrând s-o expedieze în matrici închistate. Tuturor, un singur răspuns: „*Și ce dacă?*”. Precum o altă grecoaică, Maria Callas (nu mă feresc de comparație!), Baltsa sfidează legile, noi închidem manualele și ne lăsăm cotropiți de forța ei interioară care o propulsează irezistibil. Nu-i poți rezista! În jurul ei totul pălește, până și petalele de flori aruncate de jos capătă puteri vrăjite... [Vrăji la Operă! (2000) – **OPERA LIVE**]

● La 71 de ani, Agnes Baltsa a fost o Klytemnestra (în *Elektra*) de intensă forță dramatică. Registrul „de piept”, veche specialitate a mării mezzosoprane, i-a fost aici de mare utilitate, ținând cont de țesătura vocală straussiană joasă. Strigătele inumane, schimonoselile facies-ului, contorsiunile trupului au lăsat o impresie feroce de demență. (Festivalul George Enescu 2015)

[*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

BALZANI, Domenico – bariton, n. 19., Alghero, Sassari, Italia

BAMPTON, Rose – mezzosoprană, n. 28 noiembrie 1907, Lakewood, Ohio – d. 21 august 2007, Bryn Mawr, Pennsylvania

BAN, Viorel – bas, n. 21 ianuarie 1920, Măderat, Arad – d. 24 august 2003, București

● ... bas cu glas catifelat în *Groza* de George Dima, (pe CD). [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BANAUDI, Antonella – soprană, n. 1959, Sanremo, Italia

BANCSOV, Károly – bariton, n. 1953, România

BANDIN, Sofia – soprană, n. 31 iulie 1924 Buenos Aires – d. 2 august 2007, Buenos Aires

BANDITELLI, Gloria – mezzo-soprană, n. 16 februarie 1954, Assisi, Italia

BANDROWSKA-TURSKA, Eva – soprană, n. 20 mai 1897, Cracovia, Polonia – d. 25 iunie 1979, Varșovia

BANKL, Wolfgang – bariton, n. 1 ianuarie 1960, Viena

● Figaro în *Nunta lui Figaro* cu voce sonoră dar cu destule durități în expresie. [*Opera din Viena la Sibiu, în T-shirts și blue-jeans* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... Baron Ochs mai mult bonom decât grosolan, mai mult concentrat asupra registrului central decât asupra „pedalelor”. (Opera de Stat din Viena) [*Cavalerul rozelor, la el acasă* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

BANSE, Juliane – soprană, n. 10 iulie 1969, Tettnang, Germania

BANTEA, Nicolae – tenor, n. 26 iulie 1977, Fălești, Republica Moldova

BĂNESCU, Jean – bas, n. 26 octombrie 1910, Săgeata, Buzău – d. 10 iulie 1988, București

BARABÁS, Sári – soprană, n. 14 martie 1914, Budapesta – d. 16 aprilie 2012, Grünwald, Germania

BARABÁS, Zsuzsa – soprană, n. 18 august 1978, Cluj-Napoca

BARAC, Ruxandra – mezzosoprană, n. 1976, Brăila

BARAN, Ayhan – bas, n. 3 aprilie 1929, Ankara – d. 24 iulie 2014, Ankara

BARASORDA, Antonio – tenor, n. 3 decembrie 1945, San Juan, Porto Rico – d. 9 iulie 2018, San Juan

BARÁTH, Emöke – soprană, n. 1985, Kerepestarcsa, Ungaria

● ... cristalină Arianna (din *Giustino* de Vivaldi), cu bine executate pasaje de coloratură înaltă și joasă ... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BÄR, Olaf – bariton, n. 19 decembrie 1957, Dresda, Germania

BARBACINI, Paolo – tenor, n. 20 noiembrie 1946, Reggio Emilia, Italia

BARBATO, Elisabetta – soprană, n. 11 septembrie 1921, Barletta, Italia – d. 1 februarie 2014, Roma

BARBERA, René – tenor, n. 1984, Laredo, Texas

● Don Narciso din *Turcul în Italia* a fost René Barbera, cu emisie ușor nazală, dar cu atacuri înalte incisive, de forță. Eroic a cântat aria *Tu seconda il mio disegno* (actul al doilea), finalizată cu un Do supra-acut incredibil. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

BARBIERI, Fedora – mezzosoprană, n. 4 iunie 1920, Trieste, Italia – d. 5 martie 2003, Florența, Italia

● Surprinzător, deși a interpretat în scenă și pe disc toate marile personaje romantice, rolul preferat al Federei Barbieri rămâne, așa cum ea însăși afirmă, Mrs. Quickly din *Falstaff*. Temperamentul ei latin, glasul de o impresionantă profunzime, mergând până la sonorități de contraltă dau acestui succulent rol verdian o savoare deosebită. Extrem de dinamică în scenă, Fedora Barbieri a impresionat în egală măsură prin frumusețea instrumentului său vocal care o recomandă ca pe una din cele mai importante mezosoprane ale epocii, rivală de necontestat a Giuliettei Simionato. [(august 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BARBU, Mădălina – soprană, n. 9 decembrie 1988, București

● ... (remarc) percutanța solidă a sopranei de coloratură Mădălina Barbu (Naiada din *Ariadna la Naxos* la Sala Radio)... [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (În Cantata *Davide penitent*, K.469 de Mozart), soprana Mădălina Barbu a cântat instrumental, cu sunet cristalin, de mare puritate, vădind o apetență specială pentru acest gen de muzică, distilată, spiritualizată. Pe alocuri, s-au strecurat mici deficiențe intonaționale. [*Două concerte la Sala Radio* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Plină de contradicții în alegerile oscilatorii dintre Masetto și Don Giovanni, delicioasă ca primăvara timpurie de afară, a fost soprana Mădălina Barbu, Zerlina debutantă. Posesoare a unei voci de amploare mai redusă, dar extrem de pătrunzătoare în sală prin sunetul cristalin și pur, o atenție specială trebuie să acorde intonației precise. Câteva nedorite bemoluri au venit dinspre unele... onomatopee, recitative excesiv *parlando* sau note mai „drepte”. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Pentru soprana Mădălina Barbu, debutul în rolul Oscar a însemnat dezinvoltură scenică, briliantă în cânt, inclusiv perla în țesăturile staccato, strălucire și penetrabilitate peste perdelele acustice, acute luminoase, fără efort. [*În memoria*

tenorului Cornel Stavru, *BAL MASCAT la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BĂRBIERU, Vasile – bariton, n. 8 decembrie 1925, Bălți – d. 8 ianuarie 2018, Cluj-Napoca

BARCELLONA, Daniela – mezzosoprană, n. 28 martie 1969, Trieste, Italia

- Pe deplin afirmată pe scenele lumii, Daniela Barcellona (Ottone, în travesti, în opera *Adelaide di Borgogna*) a cântat cu incisivitate încă de la cavatina din primul act *Soffri la tua sventura* și a continuat pe aceleași coordonate până la aria finală *Vieni: tuo sposo e amante*, plină de avânt. În pofida unui glas oarecum aspru, artista este specialistă desăvârșită a pasajelor de coloratură pe care le servește cu omogenitate pe ambitus. Coroana de *assoluta* pe rolurile rossiniene grave nu-i este îndepărtată. [Festivalul Rossini sub semnul protestelor (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Daniela Barcellona a fost Ducea Federica (*Luisa Miller*) și a cântat cu sunet penetrant și frazare impecabilă (iată, duetul cu Rodolfo – Marcelo Álvarez - *Dall'aule raggianti di vano splendor*). [Elena Moșuc, *din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BARCENAS, Carlos E. – tenor, n. 1977, Santiago di Cali, Columbia

BĂRCĂNESCU, Alexandru (Alec) – tenor, n. 25 august 1873, Brăila – d. 12 ianuarie 1950, București

BĂRCĂNESCU (născ. POPESCU), Constantin – tenor, n. 1849, Bărcănești, Ialomița – 30 mai 1891, București

BARDELLI, Cesare – bariton, n. 25 decembrie 1910, Sampierdarena, Italia – d. 23 decembrie 2000, Milano, Italia

BARDINI, Gaetano – tenor, n. 8 octombrie 1929, Riparbella, Italia – d. 3 noiembrie 2017, Cecina, Italia

BARDON, Tony – tenor, n. 15 aprilie 1985, Baia Mare

BAREA, Tommaso – bariton, n. 1992, Treviso, Italia

BARHOUM, Zeina – soprană, n. 1984, Iordania

BARIONI, Daniele – tenor, n. 6 septembrie 1930, Copparo, Italia

BARLAY, Zsuzsa – mezzosoprană, n. 16 august 1933, Budapesta

BARNA-SĂBĂDUȘ, Valer – contra-tenor, n. 15 ianuarie 1986, Arad

BARNAT (BĂRNAT), Antonela – mezzosoprană, n. 13 iulie 1981, Brașov

- (...) în *Copilul și vrăjile* (la Sala Radio), o frumoasă voce plină de prospețime, mezzosoprana Antonela Bărnat (Pisica, Un păstor, Veverița) [Seară Ravel (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Exemplară a fost demonstrația de progres vocal, de evoluție prin instruire continuă (un mare Bravo! profesoarei Georgeta Stoleriu), altminteri cerință pentru orice cântăreț, făcută de tânăra mezzosoprană, la debut în dificilul rol Venus (*Tannhäuser*). Frumosul glas al artistei este împlinit, rotunjit, omogen, a căpătat consistență și servește frazele muzicale de la lirismul superb și senzual la forța de penetranță a acutelor extreme, emise în mare siguranță. Este drept că aceste atacuri aduc voalări pasagere imediate în registrul grav dar, prin performanța în rol, Antonela Bărnat anunță capabilități mari de abordare în viitor a unor eroine arhetipale din repertoriul de mezzosoprană, Carmen, Dalila... [Din nou, premieră concertantă la Operă (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... Antonela Bărnat (în rolul Meropa din *Oedipe*, în care pe parcursul puținor minute a reușit să deseneze melodică enesciană nuanțat și în stil, într-o mică demonstrație de artă) (Festivalul George Enescu) [Întâiul loc în lume (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... mezzosoprană cu glas cald, vibrant, incisiv și derulare elegantă a desenului melodic în cavatina *Fac ut portem Christi mortem...* (*Stabat Mater* de Rossini la Ateneu) [Muzică pentru toate vârstele (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Antonela Bârnat, posesoarea unei culori sopranile de glas, a interpretat rolul Donna Elvira cu unitate a liniei vocale, lejeritate a derulării pasajelor agile și, important lucru, cu nuanțări de aleasă calitate. A realizat o mare performanță scenică în dificilul final al ariei *Mi tradi quell'alma ingrata*, cântând în poziții imposibile, pe spate, tăvălindu-se pe jos, ca ilustrări ale stării de disperare. Nemilos, Andrei Șerban! (...) [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Ca seducătoare Dalila îndeosebi prin lirismul cu care a descris profilul senzual al personajului, Antonela Barnat a expus glasul său cald și plăcut printr-un cânt cultivat, în care stilistica franceză a fost bine stăpânită de frazarea elegantă și inflexiunile subtile. Gama descendentă pe două octave, de la Si bemol acut strălucitor la cel grav („de piept”) din aria *Amour! viens aider ma faiblesse*, a fost model de omogenitate în voce. Artista are o siguranță a notelor înalte și dovada a venit imediat, la următorul Si bemol (*Lâche!*), dar și în finalul tiradei ironice din ultimul tablou *Son dieu, son peuple et sa haine*, unde a adus exprimare tăioasă țesăturii acute Sol-La. [*Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● ... stilată tălmăcire a mezzosopranei Antonela Barnat (Fecioara Maria în *Oratoriul Bizantin de Crăciun - Nașterea Domnului* de Paul Constantinescu)... [*Capodoperă sacră pe scena Ateneului* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

BARNEA, Sever – bariton, n. 1 iulie 1960, București

● ... a adus în Escamillo, (la Opera Națională București), ca întotdeauna, generozitatea glasului său baritonal, aplombul și antrenul ariei *Votre toast...je peux vous le rendre* ca și nervozitatea confruntării din cel de-al treilea act. [*Nume noi în CARMEN* (2002) – **OPERA VIVA**]

● ... în complexul rol titular, Falstaff, știe să evidențieze momentele-cheie ale tramei, replicile esențiale, atitudinile

fundamentale, în ciuda unor oarecare „retrageri” în planul secund, pe alocuri. (La Opera Națională București) [*Un loz câștigător* (2003) – **OPERA VIVA**]

● Lui Sever Barnea, Amonasro îi oferă oportunitatea creionării unui personaj solid, necruțător în atitudine, cu abordare masivă din unghi vocal dar cu unele excese ce pot aluneca în periculos. (*Aida* la Opera Națională București) [*Sclava-regină* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Haotic, plin de forțaje neavenite am găsit glasul baritonului Sever Barnea (Paolo Albani), un artist-actor inteligent ce trebuie să reflecteze la actuala lui condiție vocală. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

BARRARD, Marc – bariton, n. 1958, Nîmes, Franța

BARRIENTOS, Maria – soprană, n. 4 martie 1884, Barcelona, Spania - d. 8 august 1946, Ciboure, Aquitania, Franța

BARROILHET, Paul – bariton, n. 22 decembrie 1810, Bayonne, Franța – d. 1871, Paris

BARSOUMIAN, Shoushik – soprană, n. 13 august 1986, Los Angeles County, California

● Delicata soprană Shoushik Barsoumian, americană de origine armeană, a fost Gilda supusă unor ciudate rigori regizorale, care i-au estompat elanul tineresc de sinceră îndrăgostită. S-a recomandat printr-un glas de agilitate la care se simt limitările în registrul supra-acut, însă a cântat cu sensibilitate și inflexiuni ce au palpat emoționant în amintitul duet cu Rigoletto – Lucian Petrean (*Oh, quanto dolor! quanto dolor!*). Un ușor abuz de *portamenti* în aria *Caro nome* și unele momente în care a pierdut vibrația naturală a sunetului (finalul ariei *Tutte le feste* și solicitantul duet *Sì, vendetta*, din nou cu Rigoletto) îi pot fi reproșate. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

BARSTOW, Josephine – soprană, n. 27 septembrie 1940, Sheffield, Marea Britanie

BARTOLI, Anastasia – soprană, n. 1990, Verona, Italia

BARTOLI, Cecilia – mezzosoprană, n. 4 iunie 1966, Roma

● Am reținut o distribuție omogenă în mozartiana *La folle journée* (*Nunta lui Figaro*), unde Cecilia Bartoli – Cherubino în permanentă, chiar patologică agitație – dă, susținută de un tempo rapidisim (dirijor Daniel Barenboim), senzația unei debordante pasiuni juvenile ce parcă o face în anumite momente să-și piardă cunoștința. Tânăra Cecilia, cu frumoasa-i voce, va rămâne, desigur, una din notabilele întruchipări actuale ale năstrușnicului paj, pe disc. [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – **OPERA LIVE**]

● ... a fost steaua spectacolului *Cenușăreasa* de Rossini (la Houston Grand Opera, imortalizat pe DVD). În rolul Angelina frizează perfecțiunea. De la canzona *Una volta c'era un ré* și până la temutul *rondò* final *Nacqui all'affanno*, cântul tinerei este o demonstrație de expresie și virtuozitate îngemănate, de ductilitate a glasului în tempi infernal de vivace. Alternanța frazelor *legato* cu agilitățile silabice sau vocalizate se face fluid, ca o respirație. Cecilia respinge monocromia în cânt, ca și probarea mecanică a performanțelor acrobatice de care e capabilă. Glasul este frumos rezonant, cu tente ușor ingolate în registrul grav, cu reflexii *sopraneggianti* în acut (retoric mă întreb dacă *La Bartoli* nu va aborda curând și anumite roluri de soprană lejeră), personajul este adorabil, exploziv, pasionat și dăruit cu totul scenei. Un adevărat super-star! [*Cecilia Bartoli, super-star* (1996) – **OPERA LIVE**]

● Sub titlul *Chant d'amour*, casa DECCA editează în 1996 un CD cu *mélodies françaises*, interpretate de Cecilia Bartoli, în acompaniamentul pianistic al lui Myung-Whun Chung. Un program Bizet, Delibes, Pauline Viardot, Berlioz, Ravel. Se cântă în franceză și spaniolă – inclusiv în dialecte *limousin*, respectiv *galician* –, în italiană, idiș, ebraică și greacă. Aceasta ar fi fișa de lexicon a celor 67 de minute de muzică.

Dincolo de ea, se întinde universul de vrajă și vis, pe care artista îl desfășoară în spațiu. Greu de meșteșugit cuvinte care să poată cuprinde o artă care depășește limita credibilului, a imaginabilului chiar. A vorbi despre gândirea ei analitică, despre înțelegerea textului, a stilurilor, sunt banalități. La Cecilia Bartoli, se petrece acum o metamorfoză a cuvântului în sunet, este cuvântul topit în sunet, în timp ce notele transcend în silabe. Ideală și, până acum, utopică simbioză! Muzicalitatea slovelor este aceeași, indiferent de limbaj, rafinat esențializată într-o năzuință către spirit, către infinit. „*De n-am fi avut suflet, ni l-ar fi creat muzica*”, gândea Cioran. Cecilia Bartoli zămislește și transportă stări sufletești într-o perpetuă magie. Așa se nasc plutirea și mlădierea din *Chant d'amour* (Bizet, pe versuri de Lamartine), melancolia eterată din *Adieux de l'hôtesse arabe* (Bizet – Victor Hugo), șagálnica valsare din *La Coccinelle* (Bizet – Hugo), tânguirile din *Hai luli!* (Viardot) sau *La Mort d'Ophélie* (Berlioz). Pirotehnica glasului ei este deja o legendă. În *Tarentelle* (Bizet), în cunoscuta *Les Filles de Cadix* (Delibes – Alfred de Musset), în *Havanaise* (Viardot) sau *Zaïde* (Berlioz), ea se întrețese cu scânteieri de geniu în colorizarea desenului melodic. Un asemenea *éclat* îl răspândesc și melodiile raveliene. Lumea aceasta fermecată se stinge încet, persistând multă vreme în subconștient. [*Chant d'amour pour Cecilia* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Cecilia poate provoca foarte ușor un *coup de foudre*. Da, te poți îndrăgosti de ea subit și irevocabil. Fie ascultându-i pe disc rulatele ametoitoare de o virtuozitate vecină cu irealul, captivat deopotrivă de culoarea timbrală scintilantă, fie văzând-o în scenă debordând de vivacitate, pasionată în mod egal de joc și muzică, lăsând impresia că e născută pentru arta scenică, fie stând de vorbă cu ea, clipă în care sinceritatea și naturalețea artistei nu pot decât să te cucerească. Pe Cecilia Bartoli n-o poți închipui altfel decât ca un tot al acestor calități. Tânăra mezzosoprană romană a fost înzestrată de zei cu daruri speciale, datorită cărora expresia muzicală pătrunde în cele

mai ascunse fibre ale sufletului, senzația de contopire cu sunetul este evidentă de la prima frază, spectaculosul – niciodată gratuit - este pus în slujba unor adâncimi de interpretare pe care puțini artiști le ating. În decursul timpului am mai făcut notații, am mai scris despre Cecilia. După propoziția din debut, pot fi suspectat de subiectivism. Cred însă că pot fi obiectiv, cred... încerc... voi reuși oare?... da, sunt sigur acum... trebuie, în calitate de critic. Cecilia Bartoli este una din cele mai importante apariții pe eșichierul liric din toate timpurile. Imaginea artistică a mezzosopranăi italiene vine din disc, videocasetă, spectacole, interviuri. Întâlnirea cu Christopher Raeburn, producător la DECCA, îi focalizează atenția spre repertoriul care îi convine cel mai mult: Rossini, Mozart, arii de operă sau de concert, dar și lieduri de Beethoven, Schubert, Haydn ca și arii antice de la Scarlatti, Giordani, Lotti la Paisiello, Caccini, Cavalli, Vivaldi sau Carissimi. Sub bagheta magică a lui Raeburn ies la iveală, din fiecare arie interpretată, nestemate. Mobilitatea glasului, înzestrarea expresivă a agilităților, disecția discursului sonor se împletesc cu stilistica adecvată. În această serie de imprimări se înscrie și discul intitulat *Eroine rossiniene*, înregistrat în sala teatrului La Fenice din Veneția, acea bijuterie arhitectonică acum distrusă de incendiu. A dirijat Ion Marin. Discul cuprinde arii din *Semiramide*, *La donna del lago*, *Maometto secondo*, *Zelmira*, *Le nozze di Teti e di Peleo* și *Elisabetta, regina d'Inghilterra* (...). Aici Cecilia își manifestă odată în plus oscilația între registrele de soprană și mezzosoprană, oscilație pe care, desigur, maturizarea timbrală o va fixa. Dar tână artistă se autorecomandă ca o cântăreață pentru un anumit gen de repertoriu, cel al secolelor XVII și XVIII în special și, evident, pentru Rossini. Culoarea ei vocală de mezzosoprană lirică este și mai spectaculoasă în unele roluri de soprană. Pe alte discuri, Cecilia Bartoli a înregistrat integral rolurile Dorabella, Cherubino și Angelina. Pe scenă, cântă în *Così fan tutte* (Despina), în *Cenușăreasa* sau în *Orfeu și Euridice* de Haydn. La Theater an der Wien, într-un spectacol memorabil cu *Così fan tutte* dirijat de Riccardo Muti, vocea

Ceciliei impresionează prin perfecțiune dar nu prin volum. Cei care pot face comparații în sala de spectacol spun însă că dimensiunea ei de glas este similară cu cea a Elisabethei Schwarzkopf. Proiecția sunetului vine compensator. (...) Cecilia Bartoli nu este și nu trebuie să fie un glas tunător. Volumul ei vocal este arhisuficient pentru orice auditorium, iar pătrunderea sonorităților în spațiul acustic este optimă. La Cecilia Bartoli, rafinamentul este supremul comandament al demersului artistic. Cu toată zgârcenia mea în elogii, nu m-am putut abține, la ascultarea discului de duete Cecilia Bartoli - Bryn Terfel, să-l calific drept fabulos. (...) Unde stă genialitatea acestei imprimări? În varietatea expresivă nelimitată, în diversitatea coloristică inimaginabilă. Cu asta am spus tot. Virtuozitatea Ceciliei este bine cunoscută, (...) dar minuțiozitatea de construire a expresiei, paleta de culori pe care un spectru imagistic nu-l poate cuprinde așa cum îl redă cel sonor, sunt aici incredibil de bine dozate și argumentate. Cecilia Bartoli pare, la ora aceasta, de o maximă prudență în carieră. (...) Încheind acolada critică și documentară, revin la primul gând... Sunt absolut convins că vocea Ceciliei poate provoca un *coup de foudre*. [(septembrie 1997, iulie 1999) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

● Pentru concertul de la Teatrul Olimpic din Vicenza, Cecilia Bartoli a ales, în compania excelentului pianist Jean-Yves Thibaudet, respectiv al unei formații orchestrale baroce, un program de canzone și arii, de la Caccini, Vivaldi, Haendel, Mozart și Rossini la Bellini, Donizetti, Schubert, Bizet, Berlioz sau Pauline Viardot, un repertoriu drag reputei mezzosoprană în acest stadiu al dezvoltării ei artistice, pe care l-a abordat și anterior pe câteva CD-uri. Față de o înregistrare de studio, recitalul gravat de casa DECCA vine cu un sporit aport emoțional, o capacitate de comunicare și o respirație care în mod normal se ating mai greu fără public. Este unul din marile câștiguri ale acestei imprimări chiar cu riscul ca, uneori, să ai prea puternic senzația că Cecilia Bartoli dorește să cucerească auditoriul cu toată ardoarea. Lăsând la o parte

aceste temeri, cronicarul se pleacă în fața unei arte excepționale al cărei comandament suprem este modelarea interminabilă a unui superb instrument vocal, atât de maleabil încât nu-i este refuzată nici o intenție de nuanțare pornită dintr-o înțelegere și o analiză supremă a desenului melodic, a textului. Rezultatul unui astfel de demers este frisonant: subtilitatea expresiei muzicale pătrunde până în cele mai intime fibre ale sufletului, invită la reflecție, incită la metaforă. Cred că aici stau de fapt puterile inimaginabile ale glasului artistei, dincolo de seducătorul joc al mecanicii virtuozistice. Fără exagerare, Cecilia Bartoli, prin abordările ei, sintetizează decenii întregi de măiestrie interpretativă, dacă ne referim numai la repertoriul pe care și l-a ales azi drept stindard, muzica din *Settecento* și a primelor decenii din *Ottocento*. CD-ul de față nu face decât să întărească convingerea că fiecare nouă inciziune discografică a mezzosopranei italiene este un eveniment, o referință. [*Subtitlăți de exprimare* (1999) - **OPERA VIVA**]

● Seară magică în marea sală a Mozarteum-ului din Salzburg: Cecilia Bartoli, într-o *Liederabend* ce a programat piese din repertoriul care o reprezintă la maximum, al secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea! Vraja vocii și interpretării, sonoritățile ce par a veni dintr-o muzică a sferelor astrale îmi stăruie și acum, persistent. Să judec la rece! Ceea ce face cântăreața italiană în aceste momente pe eșichierul liric mondial este un valoros, unic demers istoric de restituire a unui tezaur uitat, a unor bijuterii vocale cărora le redă strălucirea și semnificațiile crezute ferecate pentru totdeauna în colbul arhivelor. Nu mă refer numai la practic anonimii Vincenzo Calestani, Sigismondo d'India, Stefano Landi, Barbara Strozzi, Carlo Milanuzzi, dar chiar la lucrări ale cunoscuților Frescobaldi, Monteverdi, Bononcini, Vivaldi sau Riccardo Broschi. Fără a face deosebire de popularitatea uneia sau a alteia dintre piese, Cecilia Bartoli s-a aplecat cu maximă preocupare asupra fiecăreia, căutându-i spiritul încifrat în note, transpunând în culori și inflexiuni versul care parcă abia aștepta să

irumpă, să se exprime prin sunet îngemănat rostirii. Aici stă secretul artei Ceciliei, în această minuție a lecturii opusurilor, în această străbătare a propriului suflet cu muzica, în acest abandon în leagănul cuvântului. Trăirea fără limite, vibrația interioară capătă apoi contur spațial, atmosfera palpită în consonanță cu armonicile vocii, cu evoluțiile sonore. Instrumentul Ceciliei Bartoli, cu rotunjime timbrală, cu remarcabilă extensie între gravul de alto și acutul sopranilor (artista oscilează între repertoriile celor două tipuri de voci feminine) este de o maleabilitate ieșită din comun. Agilitățile, trilurile se derulează într-o viteză amețitoare (*Son qual nave* de Broschi, *Gelosia, tu già rendi l'anima mia* de Vivaldi, *Quel sguardo sdegnosetto* de Monteverdi), sunetul ia forme delicate (*Se l'aura spira* de Frescobaldi), precum un susur (*Che si può fare* de Strozzi), se înaripează (*Augellin ch'il tuo amor* de Landi), dansează (*Damigella tutta bella* de Calestani), se laminează la „fir de voce” (*Sfere fermate* de Sigismondo d'India), se ia la întrecere cu instrumentele din orchestră în redarea tristeții infinite din *Si dolce e' tormento* de Monteverdi sau a culorii *doloroso* din *Cessate, ormai cessate* de Vivaldi. Notele puțin vibrante sunt o modalitate de expresie într-un lamento (*Dite, aimè* de Vivaldi), clar-obscurul pictural-sonor se insinuează subtil (*Chi non sente al mio dolore* de Broschi), fraza muzicală își desenează linia melodică într-o liniște cvasibelliniană (*Se mai senti spirarti sul volto* de Vivaldi), într-un legato desăvârșit (*Ombra mai fù* de Bononcini). O asemenea construcție de extremă varietate are un fundament tehnic, o respirație lungă, sigură, evidentă peste tot, nu numai în *Anch'el mar par che sommerga* de Vivaldi. Fabulos recital, prin valoare artistică, prin dificultate (18 piese plus trei bis-uri), prin avalanșa virtuozistică, prin temperamental - adorabila prezență scenică a Ceciliei Bartoli! [*Cecilia Bartoli la Mozarteum* (2003) - **OPERA VIVA**]

● Mozart, Beethoven, Meyerbeer, Schubert, Weber, alături de obișnuiții Rossini și Bellini, au figurat pe afișul recitalului

salzburghez din acest an al mezzosopranei Cecilia Bartoli. Un program oarecum surprinzător la *prima vista*, auditoriul fiind familiarizat mai mult cu incursiunile belcantiste ale reputatei artiste, cu piesele abundând în amănunțite rulate, care i-au adus pe bună dreptate faima. Și totuși, o trăsătură de unire a străbătut serata care s-a desfășurat la Grosses Festspielhaus în acompaniamentul pianistic al lui András Schiff: textele italiene pe versuri de Metastasio (în covârșitoare parte), Goldoni, da Ponte, Carlo Pepoli și de autori anonimi. Două canzonette rossiniene, *La grande coquette* și *L'orpheline du Tyrol*, au venit cu o pată franceză de culoare, prin strofele scrise de Emilien Pacini. Așadar, apropierea Cecilei Bartoli de clasicismul și romantismul german – o premieră în repertoriul său – s-a făcut prin mijlocirea limbii italiene aducând astfel pigmentul indispensabil intenției scriiturilor, accentele specifice de verb. În fond, marele secret în a tălmăci Mozart/ da Ponte, Beethoven/ Metastasio ș.c.l. stă în a aduce acea mult dorită *italianità*. Reușita a fost deplină. Nu cred că artista s-a apropiat cu temere de un asemenea repertoriu, păstrând o respectuoasă distanță. Chiar dacă o impresie de „cânt economic” se poate insinua (*Vedi, quanto adoro* de Schubert), cred că adevărurile interpretării Cecilei Bartoli trebuie căutate în expresivitatea maximă (*La grande coquette*), în redarea delicată și transparentă a desenelor melodice (aria alternativă a Susannei *Un moto di gioia* din *Nunta lui Figaro*), în umorul delicios (aceeași arie mozartiană și sincopata *Ch'io mai vi posade* de Weber), în esențializarea cu care prezintă expozeul literar (*La partenza* de Beethoven). Mai degrabă gândesc că a dorit să rafineze și mai mult cântul său, îndeosebi în mezzoforte (*Ridente la calma* de Mozart), în pianissime (Aria și *Dimmi, ben mio* de Beethoven sau, cu patină de înaltă artă, cea de-a cincea canțonetă din cele șase de Meyerbeer). Dacă linia vocală este sublimă (*Ma rendi pur contento* de Bellini sau *Mio ben, ricordati* de Schubert), dacă acel *canto spianato di grazia* clamat de vechii esteți belcanțiști este exemplar (*Vaga luna che inargenti* de Bellini), dacă jocul nuanțelor și culorilor este

caleidoscopic (cea de-a doua din *Sei canzonette italiane* de Meyerbeer), atunci nu e nevoie ca glasul Cecilei Bartoli să inunde cu amplu volum marea sală de aproape 2200 de locuri. Grație proiecției de sunet, perceptibilitatea este maximă și inflexiunile vocii arteistei farmecă, seduc. De la *lamento*-ul din *Aria* de Beethoven la vehemența din cantata *Giovanna d'Arco* de Rossini, de la palpitarea din *Da quel sembiante appresi* la îndrăcitul vivace din *Ninfe se liete* de Weber, demonstrația de artă a Cecilei Bartoli este neîntreruptă. Marea virtuozitate într-un tempo amețitor a rezervat-o pentru piesa finală, cunoscuta *La danza* de Rossini. Ovațiilor nesfârșite ale publicului salzburghez, mezzosoprana a răspuns cu două bis-uri întradins contrastante: aria lui Cherubino *Voi che sapete* din *Nunta lui Figaro* (unduire catifelată) și *Rondò*-ul Angelinei *Non più mesta* din *Cenușăreasa* (țesătură vocală acută, coloratură executată cameral cu culoare timbrală sopranilă). A încoronat astfel un recital de varietate și subtilitate (...). [*Arta Cecilei Bartoli* (2005) - *OPERA ÎN DIRECT*]

● Celebră mezzosoprană de coloratură lirică, tălmăcitoare de geniu a muzicii baroce și a belcanto-ului rossinian, (...) Cecilia Bartoli domină de aproape 25 de ani repertoriul în care este suverană. (...) Auzind că a atacat, surprinzător, rolul infernal de coloratură dramatică al Normei din opera omonimă belliniană, am mers la spectacol. Nu fără a-mi lua o precauție absolut necesară. Mi-am propus să uit pentru trei ore de Maria Callas (...). Voi putea oare? Misiune imposibilă dar evaluarea intrării Cecilei Bartoli în teribilul rol trebuia făcută obiectiv prin reflexia asupra mea a propriei ei viziuni față de stil, culoare de glas, țesătură vocală, dramaturgie și toate celelalte, fără paralele. În fond, Mariei Callas nu i-a rezistat, nu-i rezistă și nu-i va rezista nimeni, pentru eternitate, așa încât comparațiile nu folosesc. Mai întâi, știința zicerii accentuate a recitativelor (*Sediziose voci*, intrarea Normei) a recomandat o mare artistă, cu serioasă analitică a sensurilor de exprimare. Pentru celebra arie *Casta Diva*, a transmis o spiritualitate liniștită, contemplativă, a frazat

fluent susținut de o respirație prelungă în care a picurat inflexiuni în pianissimo, specialitate recunoscută a mezzosopraniei. Allegro-ul *Ah! bello a me ritorno* care urmează drept cabalettă a ariei s-a depărtat de impulsul consistent, perlatura a fost mai degrabă de sorginte rossiniană decât coloratură viguroasă autografiată Bellini, iar acuta finală a fost mai scurtă decât o cere tradiția. Lirismul Cecilia Bartoli confruntat cu adevărata tensiune a țesăturii vocale s-a văzut pus la încercare. Cântul nuanțat a revenit cu delicatețe (*Oh rimembranza!*) în primul duet cu Adalgisa (soprana Rebeca Olvera), într-o coloristică impresionantă în alinarea dureroaselor confesiuni ale acesteia, cu lanțuri de pianissime inclusiv în registrul înalt, cu rafinamente gen *messa di voce* și acute extreme preluate cu ușurință. Terțetul în care s-a adăugat Pollione (tenorul John Osborn) a adus parcă o altă Cecilia Bartoli, mai vehementă (a atacat energic *Oh! Di qual sei tu vittima!...*, apoi formidabil ca expresie, printre lacrimi, *Vanne, sì, mi lascia indegno*), mai viguroasă în declamații la finalul primului act. După pauză, un impresionant strigăt de disperare *Ah, no! Son miei figli!* a însoțit secvența în care, dezorientată, Norma încearcă să-și ucidă copiii. A fost un act II destul de mozaicat din unghiul prestației, fie cu pasaje parțial pierdute în volumul orchestrei (duetul cu Adalgisa *Mira, o Norma* – se știe că amploarea nu este prima calitate a vocii Ceciliei Bartoli), fie cu sunete înalte peste care a trecut prea ușor, probabil pregătind formidabilul Do natural acut ce precede lovitură de gong chemătoare la luptă. Poate că *summa summarum* în expresia vocală a mezzosopraniei a venit în scena finală a operei. Rareori am ascultat fraza *In mia man alfin tu sei* din duetul cu Pollione rostită cu dublu sens: cel exprimat sec de cuvintele libretistului Felice Romani și cel colorizat de vocea artistei care, în loc să-și condamne fostul iubit, părea că încearcă să-l recâștige. A impresionat apoi deciziunea autodenunțului, *Son io!*, rostit într-un neșteptat, neuzual, eroic fortissimo, după care a venit clipa sublimă, înlăcrimată (ce artă!)... *Qual cor tradisti, qual cor perdesti...*, reproșul fără

speranță adresat lui Pollione. Cecilia Bartoli a cântat pictural, emoționant, răscolitor (în Haus für Mozart). [*Festivalul Salzburg 2013. Remember IV. Aventura Ceciliei Bartoli în NORMA* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

BARTOLINI, Lando – tenor, n. 11 aprilie 1937, Prato, Italia

BARTON, Jamie – mezzosoprană, n. 17 octombrie 1981, Roma, Georgia

BARZ, Ștefania – soprană, n. 28 august 1975, Baia Mare

● ... vădește un potențial spinto al vocii sale frumos timbrate, strălucitoare. Volumul sonor este amplu și penetrant pe ambitus. Perfecționările și depășirea emoțiilor îi vor modela, desigur, și cântul în piano, care a apărut, pe alocuri, nesigur. (Santuzza în *Cavalleria rusticana*) [*Debuturi la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

BASACOPOL, Paul – bas, n. 27 aprilie 1964, București

BASALIC, Iordache – bariton, n. 10 aprilie 1968, Poiana Teiului, Neamț

● Dans le rôle de Valentin, toujours une présence jeune et pleine d'avenir, en la personne de Iordache Basalic, baryton lyrique d'une remarquable homogénéité – belle voix timbrée dont les nuances se feront certainement sentir au cours de sa maturité artistique. [*FAUST d'après Tocilescu* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Bariton înalt, liric, cu acute facile, strălucitoare și sigure, Iordache Basalic *este* Zurga. (*Pescuitorii de perle* la Opera Națională București) [*Je crois entendre encore...* (2002) – **OPERA LIVE**]

● Cu timbrul său cvasi-tenoral, egal și omogen, baritonul Iordache Basalic a avut patina romantică necesară rolului Enrico. (*Lucia di Lammermoor* la Opera Națională București) [*Standing ovation pentru Elena Moșuc* (2002) – **OPERA LIVE**]

● Ca personaj titular, baritonul Iordache Basalic, în bună formă, cântă cu înțelegere stilistică, cu forță de expresie, deși nu posedă

pe de-a-ntregul culoarea vocală cerută de rol. Faptul apare mai pregnant în scenele de mare implicare. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul Contelui de Luna (*Trubadurul* la București) l-am revăzut și reascultat cu plăcere pe baritonul Iordache Basalic a cărui omogenitate a registrăției a fost întotdeauna unul dintre punctele sale forte. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Excelentul bariton Iordache Basalic (...) a înfățișat un Lescaut cu glas frumos și cursiv, dar vădit incomodat de densitatea scriiturii orchestrale pucciniene. [*MANON LESCAUT în concert la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Din distribuție, singurul star autohton a fost, în rolul creolului Renato, baritonul Iordache Basalic, un cunoscut glas cu timbralitate plăcută și fluiditate în expunerea discursului melodic. Corectitudinea lecturii îi este caracteristică, numai că vocea sa eminent lirică este privată de culoarea de bariton autentic verdian. Prima arie *Alla vita* a fost lipsită de măreție, exclamația esențială *Che! Amelia!* (Fa diez, actul secund) s-a pierdut în fața orchestrei (nu a fost numai vina artistului) iar presiunea mării arii *Eri tu* din actul al III-lea și a declamațiilor eroice ce urmează l-a obosit, cu rezultantă în nesiguranța exprimării unei fraze simple din final (*Di qual sangue e qual vendetta m'assetò l'infausto error*). [*BAL MASCAT de Verdi...* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... a cântat (serenada lui Don Giovanni) cu frazare fluidă, legato impecabil, moale și sonorități catifelate, seducător prin eleganță sonoră. [*Două concerte la Sala Radio* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Experimentat și bun specialist al rolului titular, baritonul Iordache Basalic a stăpânit prin glasul său cu irizații tenorale partitura rossiniană, de la agilitățile indispensabile la acutele prelungi. [*Premieră la Opera bucureșteană cu BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu extinsă practică în întruparea lui Giorgio Germont (*Traviata*), a frazat frumos, inspirat, cu timbralitate moale, catifelată și

omogenitate pe ambitus. Păcat că nu a cântat și cabaletta *No, non udrai rimproveri* (...) și păcat că a „ascuns” acuta de încheiere a scenei cu Alfredo *Ah ferma!* (Fa natural), evitând – poate – proiecția spectaculoasă în sală. Un Germont de aleasă ținută scenică. [*Două spectacole de operă la București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Reușita majoră a operei *Paiate* mi s-a părut a-i reveni baritonului Iordache Basalic, Silvio cu glas plin de prospețime, căldură și cu vocalizare omogenă pe ambitus (un model!), în condiții de maleabilitate a redării frazelor muzicale și expresivitate în cânt. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BASARAB, Elena (BEREZOVSKI-STEINER, Elena) – soprană, n. 2 mai 1902, Chișinău – d. 1 iunie 1981, București
BASIOLA, Mario – bariton, n. 12 iulie 1892, Annico, Italia – d. 3 ianuarie 1965, Annico

BASSÉNZ, Hrachuhí – soprană, n. 1979, Erevan

BASSI, Amedeo – tenor, n. 20 iulie 1874, Florența, Italia – d. 15 ianuarie 1949, Florența

BASSI, Luigi – bas-bariton, n. 5 septembrie 1766, Pesaro, Italia – d. 13 septembrie 1825, Dresda, Germania

BASTIANINI, Ettore – bariton, n. 24 septembrie 1922, Siena, Italia – d. 25 ianuarie 1967, Sirmione, Italia

- Posesor al uneia dintre cele mai spectaculoase voci masculine de operă, cu rezonanță de bronz pur, cu accente dominatoare în frază, acute explozive și totodată cu unduire mălăsoase, Bastianini a dat în repertoriul verdian întreaga măsură a valorii sale, deși rolurile interpretate au depășit cadrul creațiilor maestrului de la Busseto. Favorizat de timbrul vocal întunecat, de apetența pentru pasaje dramatice ale partiturilor, baritonul italian a propus întotdeauna tipologii puternice de personaje, sculptate în granit, adevărate monumente interpretative. Ettore Bastianini a

lăsat pe disc interpretări memorabile ale unor personaje ca Figaro alături de Giulietta Simionato, Don Carlo di Vargas, Carlo Gérard cu Mario del Monaco și Renata Tebaldi, Rigoletto alături de Alfredo Kraus și Renata Scotto, Alfio cu Jussi Björling, Enrico Ashton cu Giuseppe di Stefano, Rodrigo de Posa în compania lui Boris Christoff și multe altele. [(septembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BASTIN, Jules – bas, n. 18 august 1933, Pont-Bellevaux-Ligneuville, Belgia - d. 2 decembrie 1996, Waterloo, Belgia

BATHORI, Jeanne (BERTHIER, Jeanne –Marie) – mezzosoprană, n. 14 iunie 1877, Paris – d. 25 ianuarie 1970, Paris

BATTISTELLI, Mariam – soprană, n. 1989, Etiopia

BATTISTINI, Mattia – bariton, n. 27 februarie 1856, Roma - d. 7 noiembrie 1928, Rieti, Italia

BATTLE, Kathleen – soprană, n. 13 august 1948, Portsmouth, Ohio

● În rolul Elvira (*Italianca în Alger* pe disc) am regăsit-o pe aceeași *soubrette* care este Kathleen Battle. Ediția critică a lui Corghi o avantajează, oferindu-i supra-acute netipărite în Ricordi. [*Rossini Renaissance* (1992) – **OPERA LIVE**]

BAUER KANABAS, Andreas – bas, n. 1958?, Jena, Germania

BAUERMEISTER, Mathilde – mezzosoprană, n. 1849, Hamburg, Germania – d. 15 octombrie 1926, Herne Bay, Marea Britanie

BAUER-PILECKA, Olga – mezzo-soprană, n. 14 februarie 1887, Rava Ruska, Ucraina – d. 2 iulie 1941, Viena

BAUM, Kurt – tenor, n. 15 martie 1900, Praga – d. 27 decembrie 1989, New York, New York

BAUMGARTNER, Tanja Ariane – mezzosoprană, n. 1977?, Rheinfelden, Germania

BAVEYAN, Gurgén – bariton, n. 1986, Erevan

BAXEVANOS, Peter – tenor, n. 29 septembrie 1908, Salonic, Grecia – d. 24 iunie 1982, Viena

BAYANKINA, Maria – soprană, n. 1982, Zirianovsky, regiunea Sverdlovsk, Rusia

BAYLÉ, Theo – bariton, n. 29 mai 1912, Laren, Olanda – d. 30 aprilie 1971, Zwolle, Olanda

BAYO, Maria – soprană, n. 28 mai 1961, Fitero, Spania

● Deși nu se mai află la prima tinerețe, soprana spaniolă Maria Bayo (Rosina în *Bărbierul din Sevilla* la Opéra Bastille) impresionează printr-o pregătire stilistică ireproșabilă care îi valorizează sunetul pătrunzător și rafinamentul discursului. Și dacă în aria *Una voce poco fa* a tratat coloratura destul de cameral și fără limpezime sau a „coborât” rapid de pe sunetele acute (Si-ul final a fost chiar neconvingător prin nesiguranță), artista s-a regăsit imediat în duetul cu Figaro (George Petean), ca și în tot ce a urmat. Autenticitatea și nuanțele comentariului din recitative, „zicerile” subtil - spumoase și potrivit accentuate au completat un joc delicios, virtuți proprii adevăratelor vedete. [*Un bărbier... de qualité și belcanto autentic la Paris* (2008) – **OPERA ETERNA**]

BAYRAKDARIAN, Isabel – soprană, n. 1 februarie 1974, Zahlé, Liban

BAZILIU, Dimitrie – bariton, n. 17 februarie 1887, București – d. 2 septembrie 1944, București

BEARD, John – tenor, n. 1717, Londra – d. 5 februarie 1791, Hampton, Marea Britanie

BECAR (TUDOSE), Lucia – soprană, n. 24 septembrie 1938, Tecuci

BECCARIA, Bruno – tenor, n. 4 iulie 1957, Serbia, naturalizat în Italia

BECHI, Gino – bariton, n. 16 octombrie 1913, Florența, Italia – d. 2 februarie 1993, Florența

BECHT, Hermann – bariton, n. 19 martie 1939, Karlsruhe, Germania – d. 12 februarie 2009, Marxzell, Germania

BECKMANN, Judith – soprană, n. 10 mai 1935, Jamestown, Dakota de Nord

BECKMANS, José – bariton, n. 4 ianuarie 1897, Liège – d. 13 august 1987, Vichy, Franța

BECZAŁA, Piotr – tenor, n. 28 decembrie 1966, Czechowice- Dziedzice, Polonia

- ... la Baden-Baden s-a aflat pe scenă un artist în ascensiune, l-aș putea numi - judecând după reclamă - chiar vedetă, polonezul Piotr Beczała. Este un tenor de fascinant lirism, susținut printr-un glas limpede, bine sudat între registre. Arcele de frază sprijinite de suflul lung, pe țesătură vocală ascendent-acută, sunt chiar spectaculoase. Poate că interpretul Beczała este puțin mai rece și chipul nu-i înfățișează trăirea dar cântul are o poezie cu totul remarcabilă, împlinită prin *mezzevoci* și chiar *falsetti* bine cumpănite în context expresiv. (*Iolanta* la Baden-Baden) [*De la Verbier la Baden Baden. Anna Netrebko* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- Piotr Beczała are lirismul rolului (Edgardo), ambitusul și penetranța necesare. Puțin obosit în final, polonezul s-a arătat un interpret valabil. (La Metropolitan Opera) [*Reîntoarcerea Annei Netrebko sau LUCIA fără fior* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- ... glas plăcut timbrat, frazare impecabilă pe extinsul ambitus. Bemolul vine când mă gândesc la sonoritatea ușor voalată (*Faust* și *Werther*). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- Partenerul Annei Netrebko în rolul des Grieux (al lui Massenet) a fost Piotr Beczała. Lirism intens și frazare minunată, pigmentată cu *mezzevoci*, cânt dulce și acute sigure. Rolul abundă în note înalte de Si

bemol și o țesătură vocală dificilă. Dacă ar fi să ofer doar un exemplu pentru toate acestea, mă opresc la eleganța cu care Beczała a derulat aria *Ah, fuyez, douce image* (scena de la Saint Sulpice). Mai apoi, clipele zbuciumate din duetul cu Manon, au fost rediate absolut memorabil, atracția și „chimismul” (...) dintre cei doi fiind perfecte. Am un singur reproș care ține de aversiunea mea pentru emisia în *falsetto* în partiturile romantice. Este vorba de nota de La natural a ariei *En fermant les yeux*, Visul (actul al II-lea). Orice tenor a cărui tehnică îi permite cântul în *mezzavoce*, ar trebui să evite *falsetti*, un procedeu învechit, aparținător unei alte epoci a evoluției vocilor, când notele acute cu rezonanță „de piept” nu fuseseră încă inventate. Meritorie a fost pronunția în limba originală, Beczała chiar graseiază ca un nativ francez și micile scăpări sunt cu totul sporadice. [*Anna Netrebko în MANON la Met Opera* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Nu-l mai văzusem (de ceva vreme) în direct, în sală, pe Piotr Beczała, ci numai în transmisii live cinematografice, deci cu sonorizare prin microfoane și difuzoare. M-au impresionat amploarea vocii cu care domină auditoriumul, articularea energică, registrul central impunător, ușurința și penetranța notelor extrem acute. Cu frumos glas liric, tenorul a zugrăvit un Rodolfo mai mult narator decât poet, cu o undă de concretețe în discurs și poate numai în finalul zguduitor a regăsit intensă trăire. [*BOEMA și WERTHER la Opera de Stat din Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (...) Timbru liric plăcut, construcție a frazelor muzicale potrivită stilistic, omogenitate. În rolul Ducelui de Mantua (*Rigoletto* la Metropolitan), contaminat parcă de colegii săi (Lučić și Damrau), a cântat distanțat față de esențele rolului, fără să-i dăruiască Gildei nicio adresare poetică... *È il sol dell'anima, la vita è amore*, nicio amintire sensibilă... *Parmi veder le lagrime*. În prezentarea extensiei vocii a fost contrariant. Notele de Si bemol acut au funcționat, a cântat și un Re bemol nescris la finele duetului cu Gilda (dar umbrat de unisonul cu Diana Damrau), a evitat

încoronarea cabalettei (acută tradițională, rezervată celor ce se încumetă) dar, cel mai așteptat sunet, încheierea celebrei arii *La donna è mobile* (Si natural), l-a prins neconcentrat și, în loc să fie triumfător, s-a clătinat. Întâmplări, întâmplări... [Verdi live la Scala și Metropolitan Opera (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Tenorul Piotr Beczała a oferit o construcție minuțioasă a rolului regelui Gustav al III-lea (*Bal mascat*), pornită de la lirismul unui glas plăcut timbrat. Barcarola *Di' tu se fedele* a avut briliantă, *slancio*, dar și mister în strofa a doua, cu frumoase *mezzevoci*. În cvintetul *È scherzo od è follia* a cântat cu flexibilitate, cu mobilitate în voce, depășind astfel marile provocări ale partiturii, țesăturile volatile. Exuberant și expresiv îndrăgostit în marele duet cu Amelia (Krassimira Stoyanova), a acuzat lipsa de impetuoșitate spintă în unele pasaje (*estinto tutto, sia fuorchè l'amor*). Emoționant a interpretat recitativul *Forse la soglia attinge* și aria *Ma se m'è forza perdeti*, iar în expansiva tiradă *Sì, rivederti Amelia*, ce a încheiat scena, a adăugat de la sine o notă de Do natural, tocmai pentru sporirea spectaculozității extremului registru acut, câteodată ușor lejer. [*La Opera de Stat din Viena, scîlpiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

BEGG, Heather – mezzosoprană, n. 1 decembrie 1932, Nelson, Noua Zeelandă – d. 12 mai 2009, Campsie, Sydney, Australia

BEGLEY, Kim – tenor, n. 23 iunie 1952, Birkenhead, Marea Britanie

BEHLE, Daniel – tenor, n. 21 noiembrie 1974, Hamburg, Germania

BEHR, Julien – tenor, n. 9 octombrie 1982, Lyon, Franța

BEHRENS, Hildegard – soprană, n. 9 februarie 1937, Varel, Germania - d. 18 august 2009, Tokio

BEINART, Noa – mezzosoprană, n. 1991, Tel Aviv

BEIRER, Hans – tenor, n. 23 iunie 1911, Wiener Neustadt, Austria – d. 24 iunie 1993, Berlin

BELANI, Margit – soprană, n. 1938, România

BELEV, Gheorghe – tenor, n. 13 aprilie 1908, Țaribrod, Bulgaria (actualmente Dimitrovgrad, Serbia) – d. 16 februarie 1966, Sofia

BELKINA, Lena – mezzosoprană, n. 27 noiembrie 1987, Taşkent

- În rolul Angelina – Cenerentola (*Cenușăreasa*, producție TV semnată Andrea Andermann) a apărut Lena Belkina, mezzosoprană cu voce rotundă și strălucitoare, pentru care coloraturile marelui și dificilului Rondò final au fost floare la ureche, în condițiile unei stupefiante omogenități de glas. Păcat că totul s-a oprit aici. Tânăra artistă nu a pătruns esențele belcantiste rossiniene și derularea discursului muzical a fost întrucâtva monotona, după cum lipsa de expresivitate a chipului Lenei a rămas pentru mine un mister care a coborât spuma scriiturii *buffo* cu multe trepte. O Cenușăreasă de gheață. [*Domnul Andrea Andermann...* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BELL, Emma – soprană, n. 1971, Lemington Spa, Marea Britanie

- ... o întruchiează pe Donna Elvira (*Don Giovanni*) și expune un glas frumos, consistent, dar haotic și neconcentrat în registrul central [*Un macho la Scala* (2010) – **OPERA ETERNA**]

BELLARY, Marie Luce – mezzo-soprană, n. 1936, Franța

BELLETTI, Giovanni Battista – bariton, n. 17 februarie 1813, Sarzana, Italia – d. 27 decembrie 1890, Sarzana

BELLI, Martina – mezzosoprană, n. 1981, Reggio Emilia, Italia

- ... cu un *physique du rôle* rar întâlnit pe scenele de operă, Martina Belli a fost Maddalena în *Rigoletto*. Cu glas de contraltă veritabilă, a asigurat potrivita și accentuata pătrundere sonoră a notelor grave din mica scenă conflictuală cu Sparafucile (Simón

Orfila), cheia vocală a rolului. [*Macerata în roșu* (2019) - **OPERA MIRACOL**]

BELLINCIONI, Gemma – soprană, n. 18 august 1864, Monza, Italia – d. 23 aprilie 1950, Napoli, Italia

BELLO, Vincenzo – tenor, n. 1943, Marcon, Italia

● O interpretare *con passione* a ariei *E lucevan le stelle* din *Tosca*, o voce sigură cu acute ferme în ariile din *Rigoletto* și în celebra *O sole mio* au mers la inima auditoriului, deși timbrul artistului nu mi s-a părut foarte interesant, fiind ușor îngolat. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

BELOSSELSKY, Dmitry – bas, n. 16 iulie 1975, Pavlohrad, Ucraina

● (În rolul titular), a expus un glas amplu, rotund și frumos timbrat, cu frazări elegante și abordări energice, exemplar în aria *Mentre gonfiarsi l'anima*, urmată de cabaletta eroică *Oltre qual limite t'attendo, o spettro!* din finalul primului act... (La Theater an der Wien) [*Trotinete și fotolii cu rotile în ATTILA de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... a cântat cu căldură, grație unui instrument vocal de valoare, generos timbrat, cu care a construit gradual parcursul lui Oroveso prin tramă, conferind expresivitate, de la colorizările lirice și calme la cele autoritare, dominatoare și imperative. [*La Venetia, NORMA de Bellini sub semnul Africii* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

BELTRAMI, Silvia – mezzosoprană, n. 1974, Bologna, Italia

● Cartea de vizită a Silviei Beltrami în rolul Claudio (din opera *Silla* de Haendel), a fost glasul proaspăt, întunecat colorat, cu trimiteri către cel de contraltă, capabil de lejerități vocalizate și acute ce însoțesc egal restul registrului, într-o exprimare viguroasă, eroică. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BELTRÁN, Tito – tenor, n. 1 iulie 1965, Punta Arenas, Chile

BENÁCKOVÁ, Gabriela – soprană, n. 25 martie 1947, Bratislava

● ... s-a prezentat în dublă ipostază, Margherita și Elena. Vocal, în general nu este ce trebuie, o anumită sărăcie a sunetului n-o potrivește timbral cu ceea ce cere postromanticul Boito (glas carnal de soprană, *lirico spinto* pentru Margherita și *drammatico spinto* pentru micul rol al Elenei). Dar o tehnică precis stăpânită îi dă și ne dă siguranța rezolvării țesăturii și, iată, *L'altra notte* e cântată bine, transmițându-ne o oarecare emoție (...), iar pianissimele din duetul cu Faust (Dennis O'Neill) sunt realmente frumoase. Un detaliu cu consecințe nu prea plăcute auzului – încercarea de legat între acute nevibrate, în piano, care prin efectul nedorit o și depărtează stilistic. [*Samuel Ramey - Mefistofele* (1991) – **OPERA LIVE**]

BENDAZZI, Luigia – soprană, n. 22 ianuarie 1829, Ravenna, Italia – d. 5 martie 1901, Nisa, Franța

BENEDIKT, Kristian – tenor, n. 6 noiembrie 1974, Lituania

BENELLI, Ugo – tenor, n. 20 ianuarie 1935, Genova, Italia

BENGTTSSON, Maria – soprană, n. 7 mai 1975, Trelleborg, Suedia

BENIGNO, Davide – tenor, n. 22 mai 1989, Messina, Italia

BENITEZ, Francesca – soprană, n. 27 septembrie 1992, Italia

BENOIT, Elsa – soprană, n. 1987, Franța

BENOÎT, Jean-Christophe – bariton, n. 18 martie 1925, Paris – d. 21 februarie 2019, Garches, Franța

BENSING, Heinrich – tenor, n. 26 iulie 1911, Metz, Franța – d. 30 decembrie 1955, Frankfurt am Main, Germania

BENTOIU, Ioana – soprană, n. 26 noiembrie 1955, București

BENZELL, Mimi – soprană, n. 6 mai 1924, Bridgeport, Connecticut – d. 23 decembrie 1970, Manhasset, New York

BERBERIAN, Ara – bas, n. 14 mai 1930, Detroit, Michigan – d. 21 februarie 2005 Boynton Beach, Florida

BERBERIAN, Cathy – mezzosoprană, n. 4 iulie 1925, Attleboro, Massachusetts – d. 6 martie 1983, Roma

BERBIÉ, Jane – mezzosoprană, n. 6 mai 1931, Villefranche-de-Lauragais, Franța

BERCESCU-DUDĂU, Olga – soprană, n. 24 februarie 1908, București – d. 21 iunie 1981, București

BERCESCU-ȚURCANU (TURCANO), Lucia – soprană, n. 27 martie 1911, București – d. 26 iunie 1995, București

BERCHTOLD, Bernhard – tenor, n. 1967, Innsbruck, Austria

BERDINI, Amedeo – tenor, n. 5 iulie 1919, Sant'Elpidio a Mare, Italia – d. 28 mai 1964, Milano, Italia

BERESFORD, Hugh – bariton, apoi tenor, n. 17 decembrie 1925, Birkenhead, Marea Britanie – d. 23 noiembrie 2020, Viena

BERGAMONTI, Leonida – bas, n. 19.., Italia

BERGANZA, Teresa – mezzosoprană, n. 16 martie 1933, Madrid

● Artista a adus întotdeauna în interpretările sale parfumul autentic al unor epoci creatoare a căror redare părea abandonată, susținut de o culoare vocală de calitate și de o lectură plină de rafinament. Fără excese, cu sobrietate și bun gust, cu eleganță și luciditate, vocea ei cu rezonanțe de violă și-a etalat tehnica exemplară îndeosebi în pasajele de virtuozitate. Teresa Berganza a înzestrat cu simplitate, naturalețe și deci cu adevăr personajele sale. [(august 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

● N-am mers cu... sacul la concertul (bucureștean) al Teresei Berganza. Despre forma ei actuală aveam informații difuze,

altele le presupuneam, doream doar să regăsesc, asemeni unui arheolog, germeni ai unei arte supreme, echilibrate, logice, care au făcut-o celebră. Simțeam, citind programul, limitele cu care se luptă acum Berganza, altfel nu ar fi ales arii de un ambitus redus sau fragmente de zarzuele, evitând acutele. Chiar astfel pregătit, cu greu mi-am putut înfrânge întristarea la ascultarea lamento-ului *Che farò senza Euridice* din *Orfeu*, transformat de cântăreață, cu sprijinul larg al dirijorului Antoni Ros-Marbá, într-o veritabilă *aria di sdegna* cu tempi rapizi, violență injustificabilă, subterfugii menite să ascundă problemele de respirație ce apăreau la „așternerea” pe fraze lungi, nesfârșite, proprii belcantismului lui Gluck. Sunete drepte, cu vibrato inexistent, emise „deschis” anulau pe alocuri, căldura glasului cu rezonanțe de violă. Am resimțit, cum spuneam, aceeași tristețe pe care o încercasem auzind-o pe Maria Callas la nereușita ei încercare de revenire pe scenă, la Tokio. Atunci plecasem din fața televizorului. Acum am vrut să părăsesc Sala Palatului. Munca de... arheolog nu mi se potrivește. Am rămas totuși să ascult; mai întâi *Cruda sorte* din *Italianca în Alger*, o arie scrisă pentru o contraltă de genul Mariettei Marcolini, interpretată de data aceasta de mezzosoprană lirică Teresa Berganza, care nu a putut să-i redea specificul, motivația stând în însăși nepotrivirea de vocalitate. Fioriturile însă, aveau o transparență ce ne ducea cu gândul la marile ei prestații ca Rosina sau Angelina. Cred că momentele care mi-au memorat clipele de excelență ale artistei au fost debuturile celor două strofe *Connais-tu le pays / Connais-tu la maison* din *Mignon*, frazate expresiv, într-un legato desăvârșit. Admirând atmosfera evocatoare creată de Berganza am trecut peste unele sunete mai detimbrate. În fine, jocul culorilor, expresia insinuantă, incitantă, seducătoare au îmbrăcat construcția minuțioasă, precisă, pe care faimoasa mezzosoprană a oferit-o *Habanerei* din *Carmen*. După cum, ariile din zarzuele de Chapi, Chueca și Serrano, cântate cu aplomb și pasiune, au găsit-o la ea acasă pe Teresa Berganza. (...) [*Decepții* (1998) – *OPERA LIVE*]

BERGER, Erna – soprană, n. 19 octombrie 1900, Dresda, Germania – d. 14 iunie 1990, Essen, Germania

BERGONZI, Carlo – tenor, n. 13 iulie 1924, Polesine Parmense, Italia – 25 iulie 2014, Milano, Italia

● Despre arta lui Carlo Bergonzi se vorbește cu pioșenie și este cert că acest lucru se va petrece încă multă vreme. Azi tenorul nu mai apare pe scenă, deși la sărbătorirea lui James Levine la Met a ieșit la față de cortină și a cântat, la 72 de ani, aria *Quando le sere al placido* din *Luisa Miller*, cu timbru și frazare nealterate, cu strălucire aproape intactă și *slancio* pasional. Carlo Bergonzi este unul din pilonii vocalității secolului, un adevărat „senior al frazei verdienne”, lung arcuite, pe care o servește cu suplețe, bun gust, fără excese, cu elan și intenții coloristice acordate sensului slovelor. Noblețea și fluiditatea pe care Bergonzi le conferă desenului melodic, accentul și varietatea expresivă se pliază de minune scriiturii verdienne, căreia iată, îi devine unul dintre sacerdoții cei mai însemnați. Carlo Bergonzi este și autorul unui demers unic – înregistrarea pe disc a tuturor ariilor de tenor din operele de Verdi, chiar dacă gravarea unora dintre acestea vine prea târziu. Stilist care frizează absolutul, vocalist de excepție gata oricând să sacrifice actoria, exponent al tehnicii ideale a respirației, Carlo Bergonzi împărtășește azi tinerilor cântăreți, în clase de măiestrie la Parma, arta sa exemplară. [(iunie 1999 – *OPERA ÎN PORTETE*)]

BERINDE, Liliana – soprană, n. 24 ianuarie 1940, Iara, Cluj

BERINI, Bianca – mezzosoprană, n. 2 decembrie 1928, Trieste, Italia - d. 14 iulie 2004, Milano, Italia

BERMÚDEZ, Gabriel – bariton, n. 4 noiembrie 1975, Madrid

● Marcello mult prea tenoral și, de aceea, pierdut în ansamblu la exploziva tiradă *Gioventù mia* din actul secund. (*Boema* la Opera din Zürich) [*Debut întârziat* (2010) – *OPERA ETERNA*]

● Insuficient pentru pretențiile scenei pe care se afla, baritonul Gabriel Bermúdez (Sharpless în *M-me Butterfly*) a cântat cu sonorități modeste, frecvent acoperite de orchestră. [*Cântăreți români la Opera de Stat din Viena* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

BERNAD, Leonard – bas, n. 1986, Slănic Moldova

● Promițător se anunță tânărul bas Leonard Bernad (voce frumoasă, interpretare plină de muzicalitate a personajului Cancian din *Cei patru bădăranii* de Wolf-Ferrari pe scena Operei Naționale bucureștene). [*Raportul cost-beneficiu* (2011) – *OPERA DIVINA*]

BERNAȚ, Galina – soprană, n. 5 februarie 1962, Mălăiești, raion Grigoriopol, Republica Moldova

BERNHEIM, Benjamin – tenor, n. 9 iunie 1985, Paris

BERNSTEIN, Richard – bariton, n. 30 iulie 1966, New York, New York

BERRUGI, Giorgio – tenor, n. 29 iulie 1977, Pisa, Italia

BERRY, Walter – bariton, n. 8 aprilie 1929, Viena - d. 27 octombrie 2000, Viena

BERTI, Marco – tenor, n. 13 ianuarie 1962, Como, Italia

● O mare surpriză pentru mine a fost proiecția în sală a glasului tenorului Marco Berti. Artistul are o voce masiv dimensionată, puternică, cu impostăție ideală, care dă sunetului pătrundere ca o lamă de cuțit, pe întreg ambitusul. Așa a fost acuta prelungă, cu *Si natural*, *A venti tre ore!* din primul act. Un asemenea material vocal important duce adesea la monotonie expresivă, cit. uniformizare pe nuanțe de forță. Marco Berti, sesizând pericolul, a înmuiat câteva sunete în cunoscuta arie *Vesti la giubba*. Finalul, aria *No! Pagliaccio non son!*, a fost debordant în forță dramatică și violență. Un Canio memorabil. Pentru bună regulă, trebuie totuși să consemnez că, la spectacolul văzut, primul din seria de cinci programată, dl Berti s-a

pierdut în debutul arietei *Un tal gioco, credetemi*, a intrat cu o măsură mai devreme și a trebuit să repete fraza. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

BERTOCCI, Aldo – tenor, n. 9 mai 1915, Torino, Italia – d. 1 aprilie 2004, Cassano Valcuvia, Italia

BERTOLO, Aldo – tenor, n. 22 octombrie 1949, Torino, Italia

BERTON, Liliane – soprană, n. 11 iulie 1924, Bully-les-Mines, Pas de Calais, Franța – d. 22 aprilie 2009, Paris

BERTRAM, Theodor – bas-bariton, n. 12 februarie 1869, Stuttgart, Germania – d. 24 noiembrie 1907, Bayreuth, Germania

BERZHANSKAYA, Vasilisa – mezzosoprană, n. 1993, Essentuki, Rusia

BESANZONI, Gabriella – mezzo-soprană, n. 20 septembrie 1888, Roma – d. 8 iulie 1962, Italia

BETTINGER, Thomas – tenor, n. 27 februarie 1985, Paris

BETTONI, Vincenzo – bas, n. 1 iulie 1881, Melegano (Milano), Italia – d. 4 noiembrie 1954, Milano

BETZ, Franz – bariton, n. 19 martie 1835, Mayence, Franța – d. 11 august 1900, Berlin

BEURON, Yann – tenor, n. 1969, Dreux, Franța

BEVACQUA, Antonio – tenor, n. 17 septembrie 1941, Messina, Italia

BEVAN, Mary – soprană, n. 1985, Hertford, Marea Britanie

● ... Diana (în *Iphigenia în Taurida* de Gluck) cu glas și linie vocală frumoase, dar note înalte „strânse”.... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

BEVAN, Sophie – soprană, n. 1983, Somerset, Marea Britanie

BEZETTI, Mircea – bariton, n. 1930, România – d. 2006, România

BEZETTI, Victoria – soprană, n. 11 martie 1937, Bărăganu, Constanța

BEZSMERTNA, Olga – soprană, n. 6 august 1983, Bohuslaw, Ucraina

● ... soprana Olga Bezsmertna (Donna Elvira în *Don Giovanni*), cu o interpretare de extremă expresivitate a ariei *Mi tradi quell'alma ingrata*, în care ultima frază *per lui pietà* a impresionat în mod deosebit, ca rugă de uriașă emoționalitate. (...) [*La Opera de Stat din Viena, sclipiri și estompări* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

● Olga Bezsmertna a conturat veridic personajul Donna Elvira (*Don Giovanni* în concert „semi-staged” la Ateneu), conferindu-i un glas amplu, nu foarte îmbrăcat în nobile armonice, dar incisiv și cu frazare adecvată, plus un Si bemol acut la finele singurei arii cântate *Ah chi mi dice mai*, exemplar, absolut luxos. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

BEZUYEN, Arnold – tenor, n. 27 septembrie 1965 Olanda

● ... Mime cel caraghios, sarcastic, invidios și perfid, cu colorizări caracteriale în glas cu totul speciale. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● ... interpretul Căpitanului (în *Wozzeck* de Alban Berg), tenor de caracter cu inflexiuni grotești. (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

BEZZUBENKOV, Gennady – bas, n. 28 aprilie 1949, Staraya Vitelevka, regiunea Ulyanovsk, Rusia

BI, Baoyi – mezzosoprană, n. 19.., China

BIANCHI, Eliodoro – tenor, n. 6 mai 1773, Civate al Piano, Italia – d. 10 mai 1848, Palazzolo sull'Oglio, Italia

BIANCHI LANZONI, Alberto – bas, n. 1978?, Cento, Italia

BIANCO, René – bariton, n.21 iunie 1908, Constantina, Algeria – d. 23 ianuarie 2008, Charbonnières- les-Bains, Franța
BICCIRÈ, Patricia – soprană, n. 1973, Porto San Giorgio, Italia

BIEȘU, Maria – soprană, n. 3 august 1935, Volintiri, Republica Moldova – d. 16 mai 2012, Chișinău

BIGNAGNI-LESCA, Adriana – mezzosoprană, n. 1989?, Libreville, Gabon

BILLERI, Maria – soprană, n. 1 septembrie 19.., Pisa, Italia

● În rolul titular, Maria Billeri a evoluat ascendent într-o prestație favorizată de pasajele finale, mai dramatice, mai incisive, mai expresive. Norma este „lecția de belcanto” care trebuie să înzestreze desenul melodic cu cursivitate și nuanțări extreme de la primul sunet. Vocea artistei nu afișează întotdeauna omogenitate în restituirile liniei vocale sau frazare îngrijită. Faptul a fost evident încă de la celebra arie *Casta Diva*, invocare fierbinte adresată Astrului Noptii. Cabaletta ce-i urmează a fost presărată cu oarecari stridențe în registrul acut, prezente și în primul duet cu Adalgisa Roxanei Constantinescu sau în terțet, la care s-a adăugat Pollione – Gregory Kunde. Dar vehemența accentelor a adus o bună tensiune dramatică a discursului, atitudine menținută până la sfârșit. Italianca poate modela mai nuanțat în viitor frazele muzicale, așa cum a dovedit în rostirea din final *Son io*, devoalarea vinovăției eroinei, într-o *messaggio di voce* (atac înmuiat, urmat de creștere și descreștere a intensității, pe arc de unică respirație) de autentică sorginte belcantistă. [*La Veneția, NORMA de Bellini sub semnul Africii* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

BILYY, Vitaliy – bariton, n. 1975, Ucraina
BINI, Carlo – tenor, n. 1944, Napoli, Italia
BINI, Lavinia – soprană, n. 1985, Empoli, Italia

BIVOL, Andra – mezzosoprană, n. 2 aprilie 1984, Pitești

● În rolul Siebel a debutat tânăra Andra Bivol. S-a descurcat bine și onest iar aria din actul al III-lea s-a derulat în plăcute condițiuni. Atenția trebuie acordată Si bemol-ului acut *Victoire!*, ce urmează ariei, în sensul concentrării sunetului și eliminării stridenței. [*FAUST, în reluare la Opera bucureșteană* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

BIŽIĆ, David – bariton, n. 25 noiembrie 1975, Belgrad

● ... a servit rolul Escamillo cu autoritate, în pofida unor note grave mai puțin rezonante în imensitatea auditoriului. Mici instabilități de sunet s-au strecurat în scurta declarație de dragoste pe care i-o face Carmencitei în ultimul act. [*La Macerata, CARMEN fără atmosferă spaniolă* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

BIZINECHE, Liliana – mezzosoprană, n. 6 iulie 1956, Ploiești

BJONER, Ingrid – soprană, n. 8 noiembrie 1927, Kråstad, Norvegia – d. 4 septembrie 2006, Oslo

BJÖRLING, Anna-Lisa – soprană, n. 15 martie 1910, Stockholm – d. 24 noiembrie 2006, Stockholm

BJÖRLING, Jussi – tenor, n. 5 februarie 1911, Stora Tuna, Borlänge, Dalarna, Suedia – d. 9 septembrie 1960, insula Siarö, Suedia

BJÖRLING, Rolf – tenor, n. 25 decembrie 1928, Jönköping, Suedia – d. 31 martie 1993, Taby, Suedia

BJÖRLING, Sigurd – bariton, n. 2 noiembrie 1907, Stockholm – d. 8 aprilie 1983, Helsingborg, Suedia

BJØRSVIK, Ian – tenor, n. 2002, insula Askøy, Bergen, Norvegia

BLACHUT, Beno – tenor, n. 14 iunie 1913, Ostrava-Vitkovice, Cehia – d. 10 ianuarie 1985, Praga

BLACKHAM, Joyce – mezzosoprană, n. 1 ianuarie 1934, Rotherham, Marea Britanie – d. 4 iunie 2018, Sidmouth, Devon, Marea Britanie

BLACKWELL, Harolyn – soprană, n. 23 noiembrie 1955, Washington

BLAKE, Rockwell – tenor, n. 10 ianuarie 1951, Plattsburg, New York

● Cred că Rockwell Blake (Idreno în *Semiramide* la Châtelet din Paris) a fost de fapt performerul serii (...). De fapt ceea ce a făcut dl Blake a fost o uluitoare demonstrație a unor calități unice în acest moment în galeria tenorilor *di grazia e agilità*. În primul rând posedă o mare extensie, cu un supraacut *di petto*. Am citit undeva că a fost numit „un Giovanni David modern”. Dar din câte se cunoaște, faimosul tenor al începutului de secol XIX utiliza *falsetto* peste La, ceea ce Blake nu face, personal considerând acest lucru mult apreciabil. Dacă Blake utilizează *falsetto* este unde nici nu te aștepți și anume în decrescendo-uri până la pianissime abia auzite. Efectul dramatic este deosebit, mai ales că tenorul reușește, pe arce interminabile de frază, într-o singură respirație, să facă crescendo-uri și decrescendo-uri, variații de culori, tente, *sfumature*, în cânt silabic sau vocalizat, cu fioriturile cele mai acrobatic, în orice combinație i-ar cere partitura. Efectiv, poate orice, este colosal! Realmente, cu asemenea voci putem asista practic la o *Rossini-renaissance*, dar adaptată la gustul și înțelegerea specifice secolului XX, corecție în care cred mult. Dacă i s-ar putea reproșa ceva, ar fi o ușoară lipsă de focus, de concentrare a sunetului în acut care poate fi cauza unor sunete care nu plac sau a unor note cărora perfecționiștii le pot găsi 1-2 come mai puțin. I-am cumpărat imediat singurul disc de arii rossiniene pe care-l are înregistrat, o imprimare fabuloasă făcută în 1987, dar acum (la 40 de ani) l-am găsit parcă și mai înclinat spre nuanțări, foarte aproape de ceea ce Rossini numea (în scrisoarea către Edmond Michotte) „relevarea accentelor ascunse sub vâlul fioriturilor”. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) - *OPERA VIVA*]

BLANC, Ernest – bariton, n. 1 noiembrie 1923, Sanary-sur-Mer, Franța – d. 22 decembrie 2010, Entre-Deux-Mers, Franța
BLANCAS GULÍN, Ángeles – soprană, n. 1965, München, Germania
BLANCH, Sara – soprană, n. 1989, Darmós, Tarragona, Spania

BLANKENBURG, Heinz – bariton, n. 15 octombrie 1931, New York, New York

BLANKENHEIM, Tony – bariton, n. 12 decembrie 1921, Köln, Germania – d. 11 decembrie 2012, Hamburg, Germania

BLASI, Angela Maria – soprană, n. 16 august 1956, New York, New York

BLEGEN, Judith – soprană, n. 27 aprilie 1943, Lexington, Kentucky

BLISS, Ben – tenor, n. 1986, Prairie Village, Kansas

BLOCHWITZ, Hans Peter – tenor, n. 28 septembrie 1949, Garmisch-Partenkirchen, Germania

BLOOM, Joshua – bas, n. 1974, Melbourne, Australia

● ... rugosul bas Joshua Bloom l-a întrupat la Metropolitan pe Masetto, confe-rindu-i un glas bun și mobilitate vocală. [*Don GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – *OPERA DIVINA*]

BLUE, Angel – soprană, n. 3 mai 1984, Los Angeles, California

BLYTHE, Stephanie – mezzosoprană, n. 1970, Mongaup Valley, New York

● Personajului Orfeo (*Orfeo ed Euridice*), Stephanie Blythe i-a adus un glas de o timbralitate consistentă, adânc rezonantă. Mi-a evocat-o prin sonorități pe faimoasa ei predecesoare Marilyn Horne. Marile puteri ale Stephaniei Blythe stau în stupefianta omogenitate a registrului centro-grav, în linia vocală impecabilă susținută pe un legato ideal. Greu de găsit fisuri unui asemenea glas, ce-i drept utilizat aici numai pe notele de pe portativ și de sub el, în conformitate cu *tessitura* rezervată de Gluck personajului. Fără doar și poate, Stephanie Blythe este o vocalistă de excepție și, pe altarul acestui dar de preț, sacrifică totul: trăirea mai intensă, expresia mai variată, mișcarea, ... alura. [*The Met: Live in HD* (2009) – *OPERA ETERNA*]

BOBEI, Florin – tenor, n. 19., România
BOCELLI, Andrea – tenor, n. 22 septembrie 1958, Lajatico, Italia

BOCK, Christina – mezzosoprană, n. 23 iulie 1987, Thuringia, Germania

BOCU, Lavinia – mezzosoprană, n. 11 aprilie 1981, Cluj-Napoca

BODE, Hannelore – soprană, n. 2 august 1941, Berlin

BODO VASS, Èva – mezzosoprană, n. 1947, România

BODUROV, Ljubomir – tenor, n. 12 octombrie 1925, Burgas, Bulgaria – d. aprilie 1992, Sofia

BOECKER, Vera-Lotte – soprană, n. Brühl bei Köln, Germania

BOESCH, Christian – bariton, n. 27 iulie 1941, Viena

BOESCH, Florian – bariton, n. 17 mai 1971, Saarbrücken, Germania

● (Solist al *Oratoriului „Creațiunea”* de Haydn la Sala Națională de Concerte „Béla Bartók”), Boesch s-a dovedit un maestru al accentuării cuvântului, de la expansivități pline de deciziune la subtilități în vocalizări moi, în *mezzavoce*, catifelte, mătăsoase. Modelările sonore, atitudinile, au fost continue. Un cântăreț de clasă, stăpân al unei solide culturi stilistice. [*Muzică la Budapesta, de Sărbători (I) – Concerte* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

BOESCH, Ruthilde – soprană, n. 9 ianuarie 1918, Braunau am Inn, Austria – d. 20 ianuarie 2012, Viena

BOGACHEVA, Irina – mezzo-soprană, n. 2 martie 1939, St. Petersburg, Rusia – d. 19 septembrie 2019, St. Petersburg

BOGART, John-Paul – bas, n. 17 septembrie 1952, New York, New York

BOGDAN, Arona (Stanca) – soprană, n. 1 decembrie 1972, Cluj

● Probabil... nu, rectific... e sigur că soprana Stanca Bogdan a fost foarte

emoționată la reîntâlnirea cu publicul bucureștean. Nu e ușor, chiar dacă ești o obișnuită a publicului vienez (...), a cânta pe „sfânta scândură” a scenei de acasă reprezintă o responsabilitate în plus. Chiar dacă a fost puțin nesigură muzical în prima scenă (dirijorul Adrian Morar a reparat imediat micul decalaj), vocea ei a impresionat plăcut prin virtuțile-i timbrale, prin linia sunetului, frumos condusă. Micaëla Stancă Bogdan este simplă și atașantă, adică exact ce trebuie. Prudentă în duetul cu José (Gabriel Năstase) și chiar în arie, sunt convins că tânăra soprană va dobândi o și mai mare siguranță tehnică și intonațională a țesăturilor acute. [*Nume noi în CARMEN* (2002) – *OPERA VIVA*]

● ... a revenit după multă vreme la Cluj-Napoca- și s-a recomandat printr-un glas important, amplu, cu volum serios. Notele de Do natural acut din *Rex tremendae* și din finalul opusului (*Messa da Requiem* de Verdi) au dominat copios ansamblurile, prin pătrundere sonoră și incisivitate. Există în cântul său o preocupare pentru conducerea în fluență a frazelor muzicale, însă deseori se însinuează sunete drepte, aspre, puțin sau deloc vibrante, îndeosebi în registrul înalt. Atmosfera pioasă a lucrării a suferit. Este posibil ca soprana să fi fost într-o indispoziție vocală. În orice caz, a dovedit că stăpânește pianissimele acute (octava sfârșită cu Si bemol în ... *Requiem* din *Libera me*). [*La Cluj-Napoca, în Joia Mare catolică* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

BOGDAN, Cristian – bariton, n. 1 decembrie 1972, Cluj

BOGDAN, Mugur – bariton, n. 8 decembrie 1934, Bălașușeri, Mureș - d. 6 aprilie 2003, Cluj-Napoca

BOGZA, Anda Louise – soprană, n. 21 februarie 1967, Piatra Neamț

● Atu-ul forte al artistei este timbrul fermecător, bogat îmbrăcat în armonice, rotund și consistent, generatorul unei „băi” de sunete învăluitor colorate, fascinante. O voce de soprană lirică-spintă parcă destinată repertoriului romantic și verist italian. La

Anda-Louise Bogza fraza muzicală curge impecabil, cu știință și cultură stilistică. Prudentă în spectacol, artista nu folosește registrul de piept (un menajament?!) decât în momentele **parlando** din actul al II-lea. „Lărgimea” cu care abordează unele note înalte nu o împiedică să negocieze cu rafinament celebrul pasaj acut descendent, culminația și cheia ariei **Vissi d’arte**, căreia i-a restituit caracterul de fierbinte rugă. În plan conceptual, personajul propus de Anda-Louise Bogza este oarecum atipic arhetipului Floria Tosca – divina divă teatrală și spectaculoasă. Drumul către abis este parcurs cu simplitate, cu o premoniție a finalului care o oprește pe eroină de la efuziuni pasional-exagerate în duetul cu Mario (Gabriel Năstase) din cel de-al treilea act. A fost poate secvența cea mai puțin convingătoare. (*Tosca* la Opera bucureșteană) [*Spectacol-eveniment* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Anda Louise Bogza a expus și acum vocea-i luxuriant timbrată. Sonoritățile sunt ample și au restituit ariei **Vissi d’arte** întreaga forță dramatică, chiar dacă acum vibrato-ul s-a mai accentuat iar si bemol-ul culminant pare că necesită o susținere sporită pentru evitarea accidentelor și chiar a asigurării intonației. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● (La Casa de Cultură a Sindicatelor), soprana Anda Louise Bogza (...) a impresionat (...) prin vocea de deosebită calitate timbrală, una dintre cele mai frumoase care au provenit din spațiul carpatic: bogăție de armonice, culoare învăluitoare și rotunjime de sunet, strălucire, ambitus omogen de soprană lirică-spintă, nuanțări mergând până la pianissime susținute pe fraze acute, intuiție a desenului melodic. Este o cântăreață predestinată marilor roluri verdiane și așa a și apărut prin aria Aidei **Ritorna vincitor**, cavatina Leonorei **Tacea la notte placida** și, alături de partenerul bariton (Anooshah Golesorkhi), prin duetul Leonora-Contele de Luna din **Trubadurul**. Au fost momentele de înaltă valoare interpretativă, de deplinătate stilistic-expresivă, programul cuprinzând și aria Elisabethei **Dich teure Halle** din

Tannhäuser, și moartea Isoldei **Mild und leise** din **Tristan și Isolda** de Wagner. [*La Sibiu, Festivalul Internațional al Artei Lirice și Concursul de Canto „Vox Artis”* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

BOHINEC, Monika – mezzosoprană, n. 21 mai 1979, Slovenia

BOHMAN, Gunnel Kristina – soprană, n. 4 martie 1959, Stockholm

BÖHME, Kurt – bas, n. 5 mai 1908, Dresda, Germania – d. 20 decembrie 1989, München, Germania

BOI, Valentina – soprană, n. 1984, Livorno, Italia

BOKY, Colette – soprană, n. 4 iunie 1935, Montreal, Canada

BOLCHAKOV, Nikolai – tenor, n. 23 noiembrie 1874, Harkov, Rusia – d. 20 ianuarie 1958, St. Petersburg, Rusia

BOLDAN, Antoniu – tenor, n. 24 februarie 1977, Terebești, Satu-Mare

● ... (Beppe din **Pag**), de un excelent lirism care trebuie consolidat, exploatat și ocrotit. [*CAV & PAG la Brașov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

BOLDYREVA, Anastasia – mezzosoprană, n. 1982, Moscova

BOLOȘ, Marius – bas, n. 17 iulie 1979, Certeze, Satu Mare

● Marius Boloș a interpretat rolul Regelui Heinrich der Vogler (**Lohengrin** la Opera bucureșteană) cu glas cald și expresie autoritară dar care, pe parcurs, a tins spre amorfism. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINĂ**]

● Personajul Comandorului (în **Don Giovanni**, la Opera bucureșteană) a fost interpretat imperativ de basul Marius Boloș. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● (...) Calm și introvertit în spirit a sunat (la București) glasul basului Marius Boloș (Colline) în aria **Vecchia zimarra**, finalizată

cu un *Addio* șoptit, rău prevestitor. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Experimentatul bas bucureștean Marius Boloș a fost Gremin cu voce caldă și *aparté*-uri binevenite în aria din actul ultim. [*EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... Titulele cu (...) cânt solemn... [*Primul act din PARSIFAL sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român”* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Zaccaria, cu cânt energic în cava-tina din primul act, (...) catifelat în *Rugăciunea* din cel secund și încheiere grandioasă, Fa diez acut, a *Profeției* (actul al III-lea), dovezi de foarte bună formă și lectură potrivită a partiturii. [*NABUCCO, spectacol remarcabil la București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Celălalt rol major de bas, Marele Inchizitor, a revenit lui Marius Boloș, remarcat printr-o foarte bună prestație, susținută de un glas mai mult învăluit și generos, decât negru. Artistul bucureștean a știut însă să dea accentele adecvate sinistrei figuri. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Întrucâtva inegală mi s-a părut prestația basului Marius Boloș (Ramfis), ce a pornit de la un ușor decalaj cu orchestra în prima replică a operei, dar a lansat un Fa natural acut de mare calibrul în scena din templu, urmat de un neconvingător *Nume, custode e vindice* în aceeași secvență. În schimb, autoritar articulate au fost intervențiile din cea a „judecății”. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VI* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Un bătrân evreu cu voce caldă și catifelată, din păcate cu o „pedală” finală surdă în singura intervenție din primul act [*Reîntoarcerea la tradiție sau SAMSON și DALILA – premieră la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Cu voce fără asprimi și încinsă timbral, basul Marius Boloș a declamat cu gravitate, respectiv autoritate cele două partituri ce i-au revenit, a Preotului (Partea I-a) și a Îngerului agoniei (Partea a II-a). . [*În*

premieră românească, VISUL LUI GERONTIUS de Elgar (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Pentru Mefisto (*Faust*), basul Marius Boloș a rezervat un portret – să-l numesc - chiar bonom, neînsoțit de sonorități pătrunzătoare în toate intervențiile. Un Sol natural acut, nescris de compozitor, a încununat însă fabulos *Rondo*-ul. [*Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BÖMCHES, Helge – bas, n. 18 septembrie 1933, Brașov – d. 16 octombrie 2014, Osnabrück, Germania

BONCI, Alessandro – tenor, n. 10 februarie 1870, Cesena, Emilia-Romagna, Italia – d. 10 august 1940, Viserba, Rimini, Italia

BONDARENKO, Andrei – bariton, n. 8 aprilie 1987, Kamianets-Podilskyi, Ucraina

- În rolul Belcore (*Elixirul dragostei*), Bondarenko a dezamăgit printr-un vibrato al vocii gen *capreto* și un cânt deseori situat sub tonul corect. [*Operă între stânci la St. Margarethen* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

BONDINO, Ruggero – tenor, n. 1930, Risano, Pavia di Udine, Italia – d. 8 iunie 2019, Lugnano, Italia

BONFADELLI, Stefania – soprană, n. 27 aprilie 1967, Veggio sul Mincio, Italia

- ... coloratura lejeră a ariei *O luce di quest'anima* din *Linda di Chamounix* a fost un fleac pentru Stefania, dar (...) duritatea supra-acutelor a surprins. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

BONIFACIU, Lucian – tenor, n. 2 mai 1933, Ulmeni, Ilfov

BONILLA, Leonor – soprană, n. 1987, Sevilla, Spania

BONINSEGNA, Celestina – soprană, n. 26 februarie 1877, Reggio Emilia, Italia – d. 14 februarie 1947, Milano, Italia

BONISOLLI, Franco – tenor, n. 25 mai 1938, Rovereto, Trentino-Alto Adige, Italia - d. 30 octombrie 2003, Viena

BONITATIBUS, Anna – mezzo-soprană, n. 19.., Potenza, Italia

BONNEY, Barbara – soprană, n. 14 aprilie 1956, Montclair, New Jersey

BOOZER, Brenda – mezzosoprană, n. 25 ianuarie 1948, Atlanta, Georgia

BORBÉLY, Ferenc – tenor n. 1922, România – d. 1975

BORCHEV, Nikolaj – bariton, n. 1980, Pinsk, Belarus

BORDOGNA, Paolo – bas-bariton, n. 2 ianuarie 1972, Milano, Italia

BORDONI, Franco – bariton, n. 1 ianuarie 1932, Bologna, Italia – d. 13 februarie 2020, Casalecchio di Reno, Italia

BORELLI, Giacomo (ZAIC, Simion) – tenor, n. 1 martie 1887, Tiraspol, Republica Moldova - d. 13 septembrie 1964, Chișinău

BORG, Kim – bas, n. 7 august 1919, Helsinki – d. 28 aprilie 2000, Humlebæk, Fredensborg, Danemarca

BORGATTI, Giuseppe – tenor, n. 17 martie 1871, Cento, Italia – d. 18 octombrie 1950, Reno di Leggiuno, Italia

BORGER, Gustav (MARTIN, Gustav) – tenor, n.18 noiembrie 1885, Cincul Mare, Brașov – d. 14 ianuarie 1965?, Sibiu

BORGHINI, Andrea – bariton, n. 1992, Siena, Italia

BORGIOI, Armando – bariton, n. 19 martie 1898, Florența, Italia – d. 20 ianuarie 1945, Codognopresso Modena, Italia

BORGIOI, Dino – tenor, n. 15 februarie 1891, Florența, Italia – d. 12 septembrie 1960, Florența

BORGIONI, Mauro – bariton, n. 1979, Perugia, Italia

BORGIONI, Valerio – tenor, n. 1997, Roma

BORGONOVO, Luigi – bariton, n. 29 ianuarie 1899, Milano, Italia – d. 18 august 1975, Roma

BORI, Lucrezia – soprană, n. 24 decembrie 1887, Valencia, Spania – d. 14 mai 1960, New York, New York

BORIN, Valter – tenor, n. 5 septembrie 1969, Monza, Italia

● Cu glas impregnat de lirism plăcut, cu știință a frazării italiene, tenorul Valter Borin (...) a fost un Alfredo (*Traviata*) juvenil, inspirat, pasional. A început nesigur, cu probleme ritmice, iar sunetele „deschise” i-au jucat festa în *Brindisi*, ca și în primul duet cu Violetta sopranei Sumi Jo (instabilități la *Un di, felice, eterea*), în confruntarea *Dunque l'ami?* din actul secund sau în diverse intervenții din cel ultim, de la intrarea în scenă și până la *No, non morrai, non dirmelo*. Au existat neglijențe în lectura lui Borin și concentrarea sonoră a venit doar pe alocuri, precum în cabaletta *O mio rimorso!* din actul al doilea, finalizată cu un Do acut perfectibil. [*La Opera din București, soprana Sumi Jo* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

BORISENKO, Veronika – mezzo-soprană, n. 16 ianuarie 1918, regiunea Gomel, Belarus – d. 7 septembrie 1995, Moscova

BORKH, Inge – soprană, n. 26 mai 1921, Mannheim, Germania – d. 26 august 2018, Stuttgart, Germania

BORKO, Igor – tenor, n. 11 iunie 1961, Ucraina

● Edgardo în *Lucia di Lammermoor* la București: ambitus complet, „pasaj de registru” bun, timbru întrucâtva îngolat, cântă cu ușurință, pe alocuri sunete *di grazia*, ușoară vibrație gen *capreto*, acute prelungi, lipsă de penetranță, câteodată mai jos decât tonul corect (în *Verrano a te...*, ce contrast cu soprana Elena Moșuc!), pronunție defectuoasă într-o limbă italiană cu accent

slav, note în *falsetto* (obosit în final?), total inexpressiv, total imobil în scenă, neparticipativ, gesturi fals contrafăcute, inegal în prestație. [*Standing ovation pentru Elena Moșuc* (2002) – **OPERA LIVE**]

BORODINA, Olga – mezzosoprană, n. 29 iulie 1963, St. Petersburg, Rusia

BORONAT, Olimpia – soprană, n. 1867, Genova, Italia – d. 1937, Varșovia

BOROS-KONRAD, Erzsébet – soprană, n. 1953, România

BOROSS, Csilla – soprană, n. 30 mai 19.., Ungaria

BOROVKO, Vlada – soprană, n. 1988, Kazan, Rusia

BORRAS, Jean François – tenor, n. 20 martie 1975, Franța

BORSI, Maria Luigia – soprană, n. 28 februarie 1973, Sora, Frosinone, Italia

● În rolul Liù, Maria Luigia Borsi, soprană de profundă sensibilitate, a impresionat prin frazarea de lux, prin sunetele impecabile în pianissimo înfățișate pe tot ambitusul, dar îndeosebi în registrul înalt. Întregul ei cânt vădește studiu minuțios, tehnică solidă, stilistică adecvată. Ca pilde, mă gândesc la finalul primei arii *Signore, ascolta!* (Si bemol atacat în pianissimo și susținut prelung în crescendo către sonorități puternice) dar și la derularea plină de emoționalitate a arcului melodic din aria *Tu che di gel sei cinta* (actul al III-lea). [*TURANDOT trist la Orange* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BORSÒ, Umberto – tenor, n. 3 aprilie 1923, La Spezia, Italia – d. 26 noiembrie 2018, Roma

BORSOS, Edith – soprană, n. 19.., Târgu Mureș

● ... o surpriză plăcută a fost debutul Edithe Borsos, posesoarea unui glas important, incisiv, cu strălucire metalică în registrul central și rotunjimi bogate în cel înalt, previzionări ale unui viitor pentru care

rolul Tatiana este doar un început, un rodaj. Plămădirea discursului înscris pe portativ și deasupra lui se face variat, pianissime rafinate se insinuează plăcut în marea scenă a scrisorii, filaje spectaculoase și emoționante însoțesc mărturisirea *Ah! Ia vas liubliu!* din tabloul final. Cu trecerea timpului, ultima notă acută a partiturii Tatiane, Si natural, va fi indubitabil mai convingător susținută. (*Evgheni Oneghin* la Opera Națională București). [*Final de an liric* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Tânăra soprană Edith Borsos a demonstrat încăodată, (...) că parcurge un drum ascendent în carieră. Portativele celor două personaje, Margherita și Elena, au fost studiate cu temeinicie, minuțiozitate, în deplină înțelegere stilistică. Trăirea, simțirea binecunoscutei arii a Margheritei, *L'altra notte in fondo al mare*, au fost intense, alăturate expunerii unei voci consistente în registrele central-acut, completată cu sonorități grave „de piept”, domol articulate și cu pianissime frumoase. Rătăcirile Margheritei muribunde, sfârșitul eroinei au impresionat. La fel ca și dezvoltările pasionale din duetul Elena-Faust, alături de José Manuel Chu. [*MEFISTOFELE, reluare la Operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● ... întrucâtva datoare a rămas soprana Edith Borsos (Donna Anna, cu tente de stridență la dificilul interval finalizat cu Si bemol acut *Abbastanza...* al recitativului ariei *Non mi dir* din actul al II-lea). [*Baritonul Ionuț Pascu la debutul în DON GIOVANNI* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

BORTHAYRE, Jean – bariton, n. 25 mai 1901, Musculdy, Franța – d. 25 aprilie 1984, Montmorency, Franța

BOSABALIAN, Luisa – soprană, n. 24 martie 1936, Marsilia, Franța – d. 6 mai 1998, Stuttgart, Germania

BOSCHETTI, Giulio – bariton, n. 19.., Italia

● ... a avut aproape totul (în rolul titular), pornind de la un glas consistent, amplu și o emisie vocală cu sunet penetrant, optim plasat „în mască” pe tot ambitusul, deziderat tipic de

tehnică italiană. A dominat platoul cu autoritate, în forță, expunând profesionist sensurile frazelor verdiane, ale accentelor. Pasajele domoale au fost rostite de la înălțimea personalității sale regale, fără multe moliciuni în cânt. La pasiv, notez că există în vocalizarea lui Boschetti unele incipiente semne de uzură, manifestate îndeosebi printr-un vibrato întrucâtva mai pronunțat, pe alocuri, în zona central-înaltă a registrului de glas. [NABUCCO, spectacol remarcabil la București (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

BOSCHKOWA, Nelly – mezzo-soprană, n. 1949, Tolbuchin, Bulgaria – d. 26 februarie 2004, Viena

BOSCOLO, Romina – mezzosoprană, n. 20 februarie 1982, Pavia, Italia

BOSI, Carlo – tenor, n. 4 noiembrie 1959, Livorno, Italia

BOSIO, Angiolina – soprană, n. 22 august 1830, Torino, Italia – d. 12 aprilie 1859, St. Petersburg, Rusia

BOSSINI, Irina – soprană, n. 11 mai 1970, Tyumen, Rusia – d. 2018, Moscova

BOSTRIDGE, Ian – tenor, n. 25 decembrie 1964, Wandsworth, Marea Britanie

BOTEZ, Elena – soprană, 7 iunie 1925, Piatra Neamț

BOTEZ, Mihaela – mezzosoprană, n. 20 iunie 1932, Piatra Neamț

BOTEZAT, Parascovia (Polina) – soprană, n. 29 octombrie 1922, Ciumaski, Novosibirsk, Rusia - d. 7 septembrie 2001, Chișinău

BOTHA, Johan – tenor, n. 19 august 1965, Rustenburg, Africa de Sud – d. 8 septembrie 2016, Viena

● Solid și sigur glasul tenorului Johan Botha (Calaf), dar pe care artistul Botha nu-l conduce decât liniar, masiv (ca și alura-i), impersonal și fără măreție. [Un nou final pentru TURANDOT la Salzburg: Luciano Berio influențat de Andrei Șerban?(2002) - **OPERA VIVA**]

● Într-o secvență a bardului de la Bayreuth, **Povestirea Graal-ului** din **Lohengrin**, tenorul Johan Botha a excelat prin incisivitate și nuanțare. (Marea gală) [Joan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Cu tot fizicul său masiv, sud-africanul Johan Botha, debutant în rolul Tannhäuser la Viena, joacă neașteptat de bine. Amintitul moment al rememorării pelerinajului la Vatican este înfățișat cu intensitate și redat sonor în multiple nuanțe. **Inbrust im Herzen** începe cu **mezzevoci** prevestitoare de rău, subtilitățile de expresie ilustrează tensiunea din sufletul lui Tannhäuser iar culminația citării sentinței Papei **Hast du im Venusberg geweiht, so bist nun ewig du verdammt!** este rostită gradual de la mezzoforte la un înfricoșător forte. Tipic tenor eroic, Botha cumpănește bine incisivitatea și puterea acutelor (deși mici impurități i se mai strecoară în glas la finalul primului act), își variază discursul cu minuție. Cântarea din primul act adresată lui Venus **Stets soll nur dir, nur dir mein Lied ertönen** merge, pe parcursul celor trei strofe, de la rugămintă la adresarea imperativă. Frumos conceput. [Un bariton de excepție în TANNHÄUSER la Viena (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Johan Botha a interpretat impresionant rolul titular. Cu glas de autentic **Heldentenor**, impunător, omogen și penetrant, cu acute strălucitoare, atacate în chip de lamă oțelită, tenorul a adăugat tălmăcirii sale moliciuni, **mezzevoci**, nuanțe (**Nie sollst du mich befragen...** a venit ca o rugă rostită cu presimțirea dezastrului, debutul scenei cu Elsa din actul al III-lea a fost încărcat de tandrețe iar **In fernem Land** a avut liniștea sferelor cerești) și a dominat cu volumul său vocal **tutti** orchestral, cor... absolut tot. (Festivalul George Enescu) [LOHENGRIN pentru prestigiul Operei Naționale București (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul titular din **Lohengrin** la Opera bucureșteană, marea vedetă Johan Botha, a dominat totul cu voce și impetuositate autentice de **Heldentenor**, cu note înalte pline de **squillo**, cu atacuri fulminante, cu omogenitate stupefiantă, cu statură impună-

toare dar... și cu subtilități de interpretare, subînțelesuri, nuanțe în mezzavoce. Ce ne puteam dori mai mult? [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINA**]

BOTIAUX, Gustave – tenor, n. 14 iulie 1926, Puteaux, Franța

BOTNARCIUC, Alexei – bas, n. 7 mai 1986, Chișinău

BOTTAZZO, Piero – tenor, n. 5 decembrie 1934, Mestrino, Italia – d. 22 septembrie 1999, Vicenza, Italia

BOTTEZ, Alina – soprană, n. 12 iunie 1974, București

BOTTION, Aldo – tenor, n. 31 august 1933, Veneția, Italia – d. 30 martie 2009, Monte Carlo

BOTTONE, Bonaventura – tenor, n. 19 septembrie 1950, Londra

BOU, Jean-Sébastien – bariton, n. 1972, Franța

● Important stilist și colorist, i-a conferit lui Don Alfonso rafinemente extreme în expunerea discursului melodic și, când a fost cazul, a devoalat un glas de mare generozitate, rotund și solid, ce a umplut sala. (*Così fan tutte* concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [*Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

BOUÉ, Géori – soprană, n. 16 octombrie 1918, Toulouse, Franța – d. 5 ianuarie 2017, Paris

BOUDEVILLE, Angélique – soprană, n. 1990, Burgundia, Franța

BOULIANE, Sandrine – soprană, n. 1984, Lyon, Franța

BOULIANNE, Julie – mezzosoprană, n. 21 noiembrie 1978, Dolbeau-Mistassini, Québec, Canada

BOULIN, Sophie – soprană, n. 1 august 1951, Paris – d. 1 decembrie 2020, Liège, Belgia

BOURCEANU, Mădălina – soprană, n. 22 noiembrie 1992, Brașov

BOURDIN, Roger – bariton, n. 14 iunie 1900, Levallois, Franța – d. 14 septembrie 1973, Paris

BOUTILLIER, Jérôme – bariton, n. 17 ianuarie 1985, Franța

BOUTON, Jean Kristof – bariton, n. 26 septembrie 1987, Canada

● ... este un cântăreț inteligent, cu voce plină de mobilitate, capabil să restituie brilianța cavatinei lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla*. A și făcut-o, în pofida unei culori tenorale de glas. [*O nouă gală de success la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Ca și cum l-ar fi interpretat pe Belcore (din *Elixirul dragostei*) de zeci de ori, debutantul Jean Kristof Bouton a cântat cu o siguranță stupefiantă, expunând cu autoritate glasul său agreabil, frazarea inteligentă, accentele bine plasate în discursul melodic, energia și vigoarea personajului. Un cântăreț cu simț artistic deosebit și înăscută aplecare stilistică. A încheiat aria *Come Paride vezzoso* cu o acută nescrisă, altminteri foarte bună. [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... Marcello cu glas cvasi-tenoral, care știe să dea anvergură frazelor muzicale, chiar dacă în actul al doilea a fost nevoit, din păcate, să rostească tirada *Gioventù mia* din fundul scenei. [*La Iași, BOEMA pentru secolul XXI* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Introducerea în distribuție a tânărului bariton canadian („bariton înalt” din punctul de vedere al culorii vocale întrucâtva tenorale și extensiei glasului) a creat o situație de așa-numit *miscast*, dat fiind că rolul Oroveso – în care a debutat - este destinat unui bas profund. Nu este vina artistului. Frustrat de această nepotrivire demonstrată nu numai prin incorectul raport timbru-rol, ci și prin confruntarea perdantă cu sonoritățile orchestrei în *tutti*, nu mi-a rămas decât să admir inteligența cu care Bouton a construit liniile melodice belliniene. Un Figaro în Galia. [*Grație Elenei Moșuc, NORMA a revenit la București...* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● (...) Enrico (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Iași) a cântat cu inteligență și bună intuiție de încadrare în stilistica donizettiană,

căreia îi simte construcția, accentele, dinamismul și anvergura. Sonoritatea vocii, de extracție tenorală, este acum mai plină, mai solid conturată. [Andrei Șerban: „Muzica – arta supremă, arta tuturor artelor” (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... vedetă în rolul titular (a fost) solistul teatrului ieșean Jean Kristof Bouton, bariton inteligent cu voce împlinită acum, prin timbralitatea rotunjită, amplă și gândirea adâncită asupra complexului personaj. Celebra arie a „șampaniei” a fost aidoma spumoasei băuturi de la care și-a tras porecla, cântată fiind cu vervă, omogenitate de sunet și accente, modalitate de expresie care s-a regăsit și în varietatea tratării ariei *Metà di voi quà vadano*. Serenada a avut subtilitate și moliciune de sunet, în diversitate de nuanțe. Scena morții a fost impresionantă, artistul canadian dominând orchestra ce a respectat forța dramaturgică a clipei (...). [DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

BOUVIER, Hélène – mezzosoprană, n. 20 iunie 1905, Paris – d. 11 martie 1978, Paris

BOVE, Rosa – mezzosoprană, n. 30 septembrie 1985?, Salerno, Italia

BOVY, Vina – soprană, n. 22 mai 1900, Gand, Belgia – d. 16 mai 1983, Gand

BOWMAN, James – contratenor, n. 6 noiembrie 1941, Oxford, Marea Britanie

BOXAN, Leonid – tenor, n. 2 iunie 1916, Chișinău – d. 26 august 2011, Chișinău

BOYAGIAN, Garbis – bariton, n. 1946, Beirut – d. 5 iunie 2011, Ferrara, Italia

BRAD, Geani – bariton, n. 22 decembrie 1978, Sebiș, Arad

● Geani Brad, solist al Operei din Kassel (...) a afișat un lirism agreabil, un ambitus extins de glas, o dezinvoltură captivantă, așa încât și cavatina lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla* de Rossini a fost un punct atractiv al serii („Crăciun pentru toți” de la Ateneul Român). Micile aproximări

intonationale sunt detalii care trebuie însă să-l preocupe. [Concurență dură și surprize (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Geani Brad (Sir Riccardo Forth) a fost, poate, veriga spectacolului de la care se aștepta mai mult. Vocea sa deține un ambitus complet, dar sunetul este ingolat, vibrant și notele acute frizează culoarea tenorală. Amploarea adresării suferă. Dar artistul (...) a intuit fraza belliniană și i-a redat specificul. [PURITANII, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● La serata aniversară, a ținut să-și onoreze cărțile de vizită cu multiple prezențe internaționale, baritonul Geani Brad (...). A dăruit publicului liedul enescian pe versuri de Clément Marot, cu expresie generoasă în glas (*Aux demoiselles paresseuses*), duetul Carlos-Posa din *Don Carlos*, alături de Călin Brătescu, aria *Vision fugitive* din *Herodiada* de Massenet, interpretată fluid și cu frumos legato, cavatina lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla* de Rossini, cu un Geani Brad plin de vervă, și, în final, duet din *Boema*, împreună cu Călin Brătescu. [La Ateneu, aniversare Ion Buzea și comemorări Clara Schumann – Constantin Silvestri (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BRADIĆ, Katarina – mezzosoprană, n. 19., Prokuplje, Serbia

BRADLEY, Gwendolyn – soprană, n. 18 decembrie 1952, Bishopville, Carolina de Sud

BRADLEY, Michelle – soprană, n. 1982, Kentucky

BRADU, Bogdan – tenor, n. 13 martie 1968, București

BRAIMAN, Elvira – soprană, n. 16 iunie 1947, Cernăuți, Ucraina

BRAMANTE, Aldo – bas-bariton, n. 19., Milano, Italia

BRAMBAROV, Hristo – bariton, n. 15 octombrie 1907, Loveč, Bulgaria – d. 17 iulie 1974, Sofia

BRAMBILLA, Teresa – soprană, n. 23 octombrie 1813, Cassano d'Adda, Italia – d. 15 iulie 1895, Milano, Italia

BRANCHINI, Susanna – soprană, n. 30 decembrie 19.., Roma

● Pentru Aida, Branchini s-a pliat stilisticii verdiane, cu frumos glas spint. Soprana, cu voce întrucâtva prea vibrantă în registrul acut, a adăugat lecturii pianissime potrivite în zicerile *Numi, pietà, del mio soffrir*, dar a refuzat managerierea lor în finalul ariei Nilului sau în ultimul duet. [*La Arena din Verona, în AIDA, success de prestigiu pentru mezzosoprana Judit Kutasi* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

BRANCO (BRANCU), Petre – tenor, n. 5 ianuarie 1931, Șag, Timiș

BRANDON, Sarah Jane – soprană, n. 19.., Johannesburg, Africa de Sud

BRĂNIȘTEANU, Horia – soprană, n. 18 octombrie 1942, Galați

BRĂNIȘTERU, Elena – soprană, n. 24 septembrie 1934, Ghizdița, Soroca, Republica Moldova

BRANNIGAN, Owen – bas, n. 10 martie 1908, Annitsford (Newcastle), Marea Britanie – d. 10 mai 1973, Annitsford

BRASCHI, Achille – tenor, n. 1909, Roma – d. 23 februarie 1983, Roma

BRATU, Nicolae – tenor, n. 25 martie 19.., România – d. .., România

BRĂTESCU, Călin – tenor, n. 29 decembrie 1970, Botoșani

● ... tânărul tenor Călin Brătescu (Alfredo în *Traviata*), o voce frumoasă, atent condusă, ale căruia preocupări trebuie să vină din direcția consolidării tehnice, a sporitei participări afective la actul artistic. [*Sărbătoare la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Junele-prim al operetei lui Lehár (*Văduva veselă*) la Opera Națională București), Camille de Rosillon, a beneficiat de lirismul plăcut al glasului lui Călin Brătescu, ale cărui preocupări pentru transparența în cânt (duetul *Hai, în micuțul pavilion*) ca și pentru controlul permanent asupra concentrării sunetului pot continua. [*Fantezie de culori* (2004) – **OPERA VIVA**]

● (La Ateneu, în *Recviem*-ul verdian), o veritabilă surpriză, în sensul consolidării punerii în valoare a semnificativelor sale calități, a produs tenorul Călin Brătescu, cu cânt elegant, nuanțat, cu un bun Si bemol în *Ingemisco* și, mai ales, cu lirism nobil exprimat în extrem de dificilul *Hostias*. Oarecari temeri, o anume fragilitate mai transpar în abordările sale, dar calea pe care artistul a ales s-o urmeze este valabilă și promițătoare. [*Recviem pentru Rostropovici* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Călin Brătescu se află pe un curs ascendent al carierei. Vocea sa lirică a căpătat accentuată densitate dar a desenat un Rodolfo (la Opera Națională București) mai mult narativ și concret decât poet îndrăgostit (primul act). în celebra arie *Che gelida manina*, fraza acută ... *la speranza* nu a fost exploatată la maximum, lăsând impresia unor temeri. (Evident, nici Do-ul acut - ce-i drept, nescris - al duetului final din actul I nu a fost ales ca opțiune de tradiție.) Pe parcurs, tenorul s-a încărcat emoțional și a cântat cu dăruire. Jocul nuanțelor subtile trebuie să-i stea în atenție. [*LA BOHÈME* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Intrarea în scenă l-a marcat și pe Călin Brătescu, destul de puțin audibil în relația cu orchestra și superficial în prima arie a lui Maurizio *La dolcissima effigie* din *Adriana Lecouvreur*. Însă glasul îi rezzonează frumos și seducător în frazare. Tenorul a studiat rolul în toate detaliile lui de expresie și aria *L'anima ho stanca* din actul al II-lea a fost exemplară ca inflexiuni pasionale, cu filaje și gradații în care alternanța cântului moale cu cel în forță a fost bine cumpănită. Ca și în restul partiturii, cu un vârf în complexul act ultim, în care pasajele negociate în *mezzavoce* și cele dramatice au fost admirabile. Metamorfoza lui Călin Brătescu de la *Fach*-ul liric, în trecut abordat de multe ori în nesiguranță, la cel liric-spint cu accente impetuoase este un mare câștig. [*Două spectacole timișorene* – *ADRIANA LECOUCVREUR* și *TRAVIATA* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● (...) în rolul Ducei de Mantua (*Rigoletto*), a evoluat tenorul Călin Brătescu, aflat într-un moment de vârf al carierei, cu

prezențe pe mari scene ca Opéra Bastille sau Deutsche Oper Berlin (...) Vocea i-a căpătat o consistență care îi învâluie timbralitatea frumoasă, caldă, generoasă și îi îmbracă întregul ambitus, foarte omogenizat. Simte cu putere sensurile frazelor muzicale, pe care le redă cu punctări potrivite, corespondente marii tradiții italiene de interpretare. Este foarte limpede că abordarea rolurilor spinte îi este acum la îndemână (...) Impulsul eroic al unor asemenea partituri își pune amprenta asupra spiritului Ducei de Mantua, așa încât finalul acut al baladei *Questa o quella* pare prea vehement, în adresarea *È il sol dell'anima, la vita è amore* nu se întrezărește dulceața declarației către îndrăgostita Gilda și chiar celebra *La donna è mobile* are o retorică neexpansivă. În schimb, Brătescu pigmentează cu nuanțe multe pasaje și mă refer îndeosebi la splendide filaje pe note aparținând zonelor înalte ale portativului, în duetul cu Gilda (Cristina Grigoraș) (... *sarò per te...*), în aria *Parmi veder le lagrime (... non invidiò per te!)* sau în *La donna è mobile* (strofa a doua). Acutele sună bogat și potențează armonicele pe care glasul tenorului le posedă din plin. [*Operă și dans la Iași* (2014) – **OPERA MAIASTRA**]

● Pentru cunoscutul tenor român, rolul titular (din *Werther*) va rămâne, sunt convins, o creație de vârf a carierei, un reper, o referință. L-a interpretat cu timbralitatea caldă, rotundă și plăcut îmbrăcată în armonice consistente, sombrate, bine cunoscută din abordări anterioare, dar mai ales cu remarcabilă cultură stilistică, cu punere pe prim plan a cântului nuanțat, impregnat cu filaje și *mezzavoci* ce au dăruit inspirație poetică frazelor muzicale încă de la aria de intrare, pictură a naturii. Moliciunile (prima scenă cu Charlotte), rostirile pasionale (*divine creature*), trăirea intensă, au fost impresionante, tulburătoare. Celebra arie *Pourquoi me réveiller*, culminație a crescendo-ului prestației lui Brătescu, a avut o specială varietate expresivă. Mă gândesc acum numai la fraza *Ô souffle du printemps*, mai întâi cântată în *mezzavoce*, apoi – la strofa secundă – filată exemplar, la desenul melodic fluid și pictural sau la acutele bine

proiectate. Dorința de autenticitate a mers până într-acolo încât tenorul a grăseiat ca un nativ francez. Călin Brătescu este „Domnul Werther român”! În jurul lui, aerul a pulsant cu poezie și suferință. [*La Opera din Cluj-Napoca - „Domnul Werther român”* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● La serata aniversară, a ținut să-și onoreze cărțile de vizită cu multiple prezențe internaționale, tenorul Călin Brătescu (...) A dăruit publicului liedul enescian pe versuri de Clément Marot, cu interpretare în frumoasă linie de cânt (*Languir me fais*), un lied de Constantin Silvestri, pe versuri de Heine, alături de pagini din opere (duetul Carlos-Posa din *Don Carlos*, partener - Geani Brad, cu un Călin Brătescu eroic, apoi *E lucevan le stelle* din *Tosca*, cu un Călin Brătescu, de această dată poetic, precum și aria *Nessun dorma* din *Turandot*, în care Brătescu a inoculat *mezzavoci* de atmosferă, și, în final, duet din *Boema*, alături de Geani Brad). [*La Ateneu, aniversare Ion Buzea și comemorări Clara Schumann – Constantin Silvestri* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Fără alură de erou biblic, Călin Brătescu a servit însă pretențioasă partitură (*Samson și Dalila*) cu glas solid articulat, sonorități bogate, egale pe ambitusul vocii rotunde și cânt eroic în declamații și în marșul *Israël! romps la chaîne!* din primul act, în timp ce momente răscolitoare, de durere și tristețe, au fost conturate prin moliciuni îndreptate către pretențioase *mezzavoci* în primul tablou al ultimului act, *Vois ma misère, hélas!*, încheiat cu accente eclatante. Nu uit pronunția remarcabilă a textului lui Ferdinand Lemaire. Scriitura eminamente centrală a rolului pune întotdeauna probleme de fermi-tate la Si bemol-urile acute. S-a văzut și la premiera atribuită reputatului Aleksandrs Antonenko. Prin concentrare se pot depăși. [*Diminești, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BRĂTIANU, Gheorghe – bas, n. 22 ianuarie 1847, Mizil – d. 18 mai 1906, București

BRAUN, Helena – soprană, n. 20 martie 1903, Düsseldorf, Germania – d. 2 septembrie 1990, Sonthofen-Allgäu, Germania

BRAUN, Lioba – mezzosoprană, n. 14 septembrie 1957, Hanau, Germania

BRAUN, Russell – bariton, n. 19 iulie 1965, Frankfurt am Main, Germania

BRAUN, Victor – bariton, n. 4 august 1935, Windsor, Canada – d. 6 ianuarie 2001, Ulm, Germania

BREAZU, Mircea – bariton, n. 1921, România – d. 1996

BREBENEL, Dumitru – bas, n. 19.., România – d. ...

BREEDT, Michelle – mezzosoprană, n. 3 iunie 1967, Africa de Sud

- Pentru acest important personaj (Nicklausse în *Povestirile lui Hoffmann*), managementul Operei din Zürich a ales-o pe mezzosoprana Michelle Breedt, o artistă cu timbru plăcut și frumoasă linie vocală, însă prea puțin dăruită ariei *Vois sous l'archet fremissant*. [Într-o singură seară, patru roluri pentru Elena Moșuc (2010) – *OPERA ETERNA*]

- (La Opera din Zürich, în *Norma*), (...) Michelle Breedt a arătat bună cursivitate în discurs și a înscris-o pe Adalgisa într-o linie fluidă de cânt, așa cum este potrivit. Cultura sa de stil i-a indus puternice intenții de nuanțare și chiar o *messa di voce* pe La natural acut în fraza *Io l'obliai* din duetul cu Pollione (Roberto Aronica). Doar extremitatea înaltă a registrului mezzo-sopranei (Do-urile din primul duet cu Norma Elenei Moșuc) a părut o limită și este desigur motivul pentru care duetul *Mira, o Norma, a tuoi ginocchi* a fost transpus cu un ton mai jos, de altfel o practică obișnuită pe înregistrări discografice sau în spectacole. [Summa cum laude pentru Elena Moșuc (2011) – *OPERA DIVINA*]

BRENCIU, Marius – tenor, n. 11 noiembrie 1973, Brașov

- Înlocuindu-l în ultimul moment pe tenorul Marius Vlad (Budoiu), care a abzis

cu trei zile înainte de premieră (!), tânărul Marius Brenciu a propus (la Opera bucureșteană) un Alfredo plin de candoare juvenilă, de poezie. Dotat cu un instrument vocal de calitate, cu o remarcabilă sensibilitate în frazare, inteligență în cânt și înțelegere stilistică, el se anunță ca o redutabilă speranță a tenorilor noștri lirici, un glas căruia lucrul în continuare cu profesorul său Ionel Voineag îi va desăvârși devenirea vocală și artistică. [*TRAVIATA într-o montare fascinantă* (1998) – *OPERA LIVE*]

- Poet al sunetului, artist inteligent de o muzicalitate debordantă, Marius Brenciu alege pentru celebra *Je crois entendre encore* soluția *falsetto*. Putem fi de acord sau nu cu ea, ca înlocuitoare a unor dorite *mezzevoci* sau al rarissimei *messa di voce*, dar aria pare un vis, plin de aburii extatici ai unui erotic fior, totul plutește, cosmic, imponderabil. Pentru spectacol (*Pescuitorii de perle* la Opera Națională București), efectul devine subjugant. [*Je crois entendre encore...* (2002) – *OPERA LIVE*]

- Spectacolul newyorkez a însemnat și debutul la Met al tenorului Marius Brenciu. (...) În rolul Prunier (*La Rondine*), a expus aceeași voce plină de muzicalitate, completată de inteligență artistică, atribute pe care i le admiram în anii bucureșteni. Foarte subtil și mobil în scenă, mai... slab cu câteva bune kilograme, Brenciu a fost o prezență deosebit de agreabilă. [*Angela Gheorghiu, rândunica măiastră* (2009) – *OPERA ETERNA*]

- ... în rolul Lenski (*Evgheni Oneghin* la Opera Națională bucureșteană), am regăsit aceeași inteligență artistică, aceeași muzicalitate debordantă, același eșafodaj minuțios clădit, de puternică implicare actoricească. Mi s-a părut însă că glasul a mai sărăcit în armonice, notele înalte au fost „împinse” în efort, iar legato-ul s-ar cere fluidizat, cel puțin în fraze ca *V vașem dome...* și chiar în aria *Kuda, kuda...* Cred că tenorul trebuie să se preocupe în direcția cultivării în continuare, cu asiduitate, a lirismului său seducător. (Festivalul George Enescu) [*Oaspeți la Operă* (2011) – *OPERA DIVINA*]

BRENDEL, Wolfgang – bariton, n. 20 octombrie 1947, München, Germania

BRENNEIS, Gerd – tenor, n. 1 martie 1930, Nienhagen, Germania – d. 13 martie 2003, G strow, Germania

BRESLIK, Pavol – tenor, n. 9 martie 1979, Kysuck , Nov  Mesto, Slovacia

BRETAN, Endre – bariton, n. 1917, România – d. 1966

BRETAN, Nicolae – compozitor, bariton, n. 23 martie 1887, Năsăud – d. 1 decembrie 1968, Cluj

BRETZ, Gábor – bariton, n. 16 martie 1974, Budapesta

BREVIARIO, Giovanni – tenor, n. 27 noiembrie 1891, Bergamo, Italia – d. 8 octombrie 1982, Bergamo

BREWER, Christine – soprană, n. 26 octombrie 1955, Illinois

BREWER, Bruce – tenor, n. 12 octombrie 1941, San Antonio, Texas – d. 6 martie 2017, St. Fraimbault, Lassay-Les-Chateaux, Franța

BŢEZINA, Jaroslav – tenor, n. 8 mai 1968, Cehia

● Prudent s-a arătat tenorul cu timbralitate plăcută  i frazare limpidă Jaroslav B ezina (Don Ottavio la Praga)  n aria *Il mio tesoro* din actul secund, când a abuzat de nuanțe de mezzoforte, mult prea intimiste. O indispoziție trecătoare ce l-a făcut nesigur? [*Don Giovanni în teatrul premierei absolute* (2011) – **OPERA DIVINA**]

BRIBAN Roxana – soprană, n. 28 octombrie 1971, București – d. 20 noiembrie 2010, București

● Un registru central fabulos colorat, frazare impecabilă, linie sonoră elegantă, unduitoare, cursivă până la identitatea consoanelor cu vocalele (nu i-o repro ez deloc, dat fiind... produsul final) o anun a pe Roxana Briban, aflată încă la început de carieră, ca pe o stilistă de for a. Pe parcursul spectacolului, accidente se pot  nt mpla, siguranța susținerii tehnice vine cu

experiența. (Leila  n *Pescuitorii de perle* la Opera Națională bucureșteană) [*Je crois entendre encore...* (2002) – **OPERA LIVE**]

● ( n opusul sacru verdian), soprana cântă pe țesătură înaltă, pl n  de note eterate  i tânăra Roxana Briban  i-a flutat glasul pe parcursul sec iunilor într-un legato imperial către marile culminații din *Libera me*, către Si bemolul acut „servit” în veritabil pianissimo verdian, continuat spre final cu suveranul Do pe *tutti* orchestral-coral. Admirabil! (La Sala Radio) [*MESSA DA REQUIEM, in memoriam Emanuel Elenescu* (2003) – **OPERA VIVA**]

● Interpreta Aicei Ford ( n *Falstaff* la Opera Națională bucureșteană), tânăra Roxana Briban, pe c t de mobilă scenic, pe at t de cultivată stilistic-vocal, cântă cu o fluiditate a frazării care dă senzația descinderii directe din parfumul esteticii belcantiste. Netezimea  i eleganța, noblețea legato-ului său au fost realmente memorabile. [*Un loz c stig tor* (2003) – **OPERA VIVA**]

● Tânăra Roxana Briban se situează în momentul de fața în postura vedetei de incontestabilă ascensiune  i perspectivă, a artei ale cărei abordări de roluri se cer urmărite  i cump nate cu minuție. (...) O recomandă vocea sa superior calitativă, timbrul cu  veli  sonor prețios, ambitusul  i capabilitatea de nuanțare, prezența atrăgătoare, jocul scenic mobil  i expresiv. Pornind de la ase- menea daruri, rafinarea cântului, plierea stilistică perfectă, alegerea rolurilor po trivite vocalit ii proprii reprezintă calea neabătută ce o va purta pe culmile artei.  n *Aida* (la Opera Națională bucureșteană), după un început în care pianissimele încă nu  i  g sesc locul  i primul Si bemol, cel din terțetul Aida-Amneris-Radamès, vine mult prea agresiv, Roxana Briban frazează seducător, glasul se mlădiază în inflexiuni, acuz nd totuși, pe alocuri, unele intenții veriste, străine rolului.  n continuare, în scena triumfală, soprana domină ansamblul iar în solicitantul act al Nilului, „managementul” pianissimelor – acea nuan a tipică de stil, definitorie scriiturii verdiane – devine din ce în ce mai îngrijit, mai valoros. Mă refer la depășirea culminației celebrei arii *O cieli*

azzurri al cărei **dolce** indicat în partitură se cere prelung susținut, după care cele două note de La natural din finalul acestei dificile pagini au atacul și, respectiv, plutirea de ireală sorginte, dorite de compozitor. Ultimul tablou al operei, duetul cu Radamès (Gabriel Năstase) **O terra addio**, îi oferă Roxanei Briban teritoriul predilect pentru o demonstrație sublimă de cânt piano-legato, cu expresie resemnată, tristă, picurată în melos. (...) În construcția de rol oferită sclavei etiopiene, apare evident că artista se sprijină pe originea nobilă a personajului, de mândră fiică a lui Amonasro. Dar cel puțin în primele două acte, anturată de stăpâni ei, Aida rămâne captiva supusă rigorilor acestora iar raportul de atitudine față de Amneris este cu totul altul, mult mai umil, mult mai temător. Favorizată și de prezența fără prestanță scenică pregnantă a interpretei fiicei faraonului, mezzosoprana Gabriela Popescu, a părut însă că rolurile s-au inversat și Aida este adevărată suverană în Teba. Sunt nuanțe de relaționare între personaje care vor fi adâncite de tânăra soprană pe parcursul aprofundării conceptuale a rolului. Și totuși..., să nu ne ferim a afirma, sclava Roxanei Briban rămâne, prin cânt, regina spectacolului. [*Sclava-regină* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Memorabilă prestația Roxanei Briban în Margherita (la București), frazare impecabil-elegantă, legato de esență belcantistă pus în lumină cu inteligență, senzualitate a inflexiunilor vocale, trăire intensă, răscolitoare. Tânăra soprană oferă pilde de măiestrie. Mă gândesc la atacul pianissimo al acutei supreme a ariei **L'altra notte**, urmat de crescendo-ul ce prefigurează jerba sonoră, la managementul bun al registrelor, la concluzionarea ... **di me pietà** al aceleiași secvențe, împlinită cu tulburătoare gravitate. [*MEFISTOFELE, superproducție la Opera Națională* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Fantezia culorilor continuă pe cu totul alt plan, cel sonor, în care se exprimă Hanna Glawari (**Văduva veselă** la Opera Națională București) prin vocea Roxanei Briban(...): nuanțele se succed neîntrerupt, de la clar-obscur la accent pătimaș și captivează prin rafinament (cântecul Viljei), prin înariparea

valsării (duetul cu Danilo – Florin Diaconescu din actul al III-lea). Pe lângă distincție și cochetărie, Roxana Briban aduce personajului o undă de ingenuitate și chiar o sugestie de naivitate, care prind bine. [*Fantezie de culori* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Vocalmente, spectacolul stă sub semnul unui star, frumoasa Roxana Briban (Maria Boccanegra), ale cărei inflexiuni măiestrite în cânt redau întreaga măsură a belcanto-ului romantic verdian. Cursivitatea frazării atinge angelicul (aria **Come in quest'ora bruna**, duetul cu Gabriele Adorno – Virgil Profeanu sunt exemple luate aleator), cu **slancio** pasional dramatic, cu pianissime ce prind aripi. [*SIMON BOCCANEGRA, premieră la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Peste toate, au plutit pianissimele vecine cu imaterialul, au strălucit caratele vocii Roxanei Briban. Spectaculoasă este la această tânără artistă, tranziția care frizează perfecțiunea între culoarea intens arămită a registrului central și acutele ce capătă delicatețea purificatoare a mesajului divin. Forța adresării rămâne neschimbată pe tot ambitusul, fie că expresia este transmisă prin frazare unduitoare (**Recordare, Lacrymosa, Offertorio**,...), fie prin note înalte de forță (Do-urile culminante dinspre finalurile secțiunilor **Rex tremendae... Salva me** și **Libera me**, ce domină autoritar aparatul orchestral – coral de mari dimensiuni, aflat în plină desfășurare a energiilor sale). Memorabil! [*La Opera Națională din București, în întâmpinarea Sărbătorilor Pascale, MESSA DA REQUIEM de Giuseppe Verdi* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● (La Opera de Stat din Viena), Maria Boccanegra (Amelia Grimaldi) a fost frumoasa și scenică Roxana Briban, cu cânt cultivat și legato impecabil, cu pianissime serafice. Câteva asprimi se mai strecoară pe alocuri, în vocalizele (**Pace!**) din scena consiliului dogal dar, judecând după prestații anterioare, cred că soprana este pe doritul drum al omogenizării emisiei vocale pe ambitus. Duetele cu Gabriele (Mario Malagnini) sau cu Boccanegra (Leo Nucci) au stat mărturie. [*Leo Nucci sau cântul verdian absolut* (2008) – **OPERA ETERNA**]

BRIDELLI, Giuseppina – mezzosoprană, n. 30 ianuarie 1986, Piacenza, Italia

BRIDGES, J'Nai – mezzosoprană, n. 6 februarie 1987, Lakewood, Washington

BRILIOTH, Helge – tenor, n. 7 mai 1931, Lund, Suedia – d. 26 decembrie 1998, Stockholm

BRITO, Francisco – tenor, n. 1986, Salta, Argentina

BRIZZI, Monica – soprană, n. 19.., Italia

● Tânăra soprană Monica Brizzi cântă cu sensibilitate și se pliază ușor unor țesături acute în pianissimo, cu un frumos legato, în pofida unor asprimi ale registrului central, ce duc chiar la stridențe. Succesul de public a fost în aria din *Capuleți și Montecchi*. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

BRODERICK, Katherine – soprană, n. 1982, Oldham, Marea Britanie

BROGGINI, Cesy – soprană, n. 5 iunie 1928, San Giuliano Terme, Italia

BRONHILL, June – soprană, n. 26 iunie 1929, Broken Hill, Australia – d. 24 ianuarie 2005, Sydney, Australia

BRONSKAIA, Evghenia – soprană, n. 1 februarie 1888, St. Petersburg, Rusia – d. 12 octombrie 1953, St. Petersburg

BROOK, Matthew – bas, n. „secolul XX”, Holmfirth, Yorkshire, Marea Britanie

● ... (notez) vocea caldă și nobilă a basului Matthew Brook (Regele Scoției)... (Festivalul George Enescu) [*ARIODANTE sau feeria vocilor baroce* (2011) – **OPERA DIVINA**]

BROS, José – tenor, n. 1965, Barcelona, Spania

BROUWENSTIJN, Gré – soprană, n. 26 august 1915, Den Helder, Olanda – d. 14 decembrie 1999, Amsterdam, Olanda

BROWER, Angela – mezzosoprană, n. 25 iulie 1983, Phoenix, Arizona

BROWN, Angela – soprană, n. 1 decembrie 1963, Indianapolis, Indiana

BROWN, Stephen Mark – tenor, n. 1968?, Lansing, Michigan

● În rolul Cléomène, Stephen Mark Brown se va preocupa, desigur, să aducă un plus de expresivitate sonorităților plăcute ale vocii sale. (*Asediul Corintului* la Pesaro) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

BROWNE, Sandra – soprană, n. 27 iulie 1947, Point Fortin, Trinidad-Tobago

BROWNLEE, John – bariton, n. 7 ianuarie 1900, Geelong, Victoria, Australia – d. 10 ianuarie 1969, New York, New York

BROWNLEE, Lawrence – tenor, n. 24 noiembrie 1972, Youngstown, Ohio

BROWNLEE, Nicholas – bariton, n. 1989, S.U.A.

BRUBAKER, Robert – tenor, n. 1963, Manheim, Pennsylvania

BRÜCK, Markus – bariton, n. 15 august 1972, Germania

BRUEGGERGOSMAN, Measha – soprană, n. 28 iunie 1977, Fredericton, New Brunswick, Canada

BRUGGER, Janai – soprană, n. 3 ianuarie 1983, Chicago, Illinois

BRUMAIRE, Jacqueline – pianistă, apoi soprană, n. 5 noiembrie 1921, Herblay, Franța – d. 29 octombrie 2000, Nancy, Franța

BRUMAR, Narcisa – soprană, n. 27 mai 1980, Drobeta-Turnu Severin

● (La Opera Națională Română din Timișoara, în rolul titular), soprana a impresionat prin strălucirea vocii, îndeosebi în registrele central și înalt, cel grav rămânând uneori estompat. [*De două ori SILVIA* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În conturul pe care regizorul l-a rezervat eroilor importanți, imediat vine

emoționalitatea cu care Narcisa Brumar a trăit rolul sclavei Liù. Soprana a cântat cu sensibilitate, expunând un glas frumos, impregnat de lirism, cu care a modelat frazele în expresivitate și nuanțări subtile (superb filajul pe nota de Si bemol acut din finalul ariei *Signore, ascolta!*). Pianissimele suave, emoționante, au continuat și în aria *Tu che di gel sei cinta* (actul al III-lea), a cărei frază finală, totuși, suportă mai multă continuitate. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● De la Timișoara a sosit soprana Narcisa Brumar (Micaëla), cu prestație onorabilă, demnă de momente mai bune, grație cunoscutului și apreciatului său potențial artistic. [*CARMEN, spectacol cuceritor la Opera din Iași* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

BRUMĂ, Larisa – soprană, n. 29 aprilie 1961, Hăsnășeni, raion Drochia, Republica Moldova

BRUN, Angela – soprană, n. 19..., Bellevue Hill, Australia

BRUNET-GRUPPOSO, Sylvie – mezzosoprană, n. 9 decembrie 19..., Franța

● Mezzosoprana franceză (Dalila în opera lui Saint-Saëns la București) ne-a introdus în atmosfera autentică de stil a opusului, cu parfumul și seducția lui, nemaivorbind de pronunția în limba originală. Glasul s-a mlădiat suplu și plin de muzicalitate în flexiunile ademenitoare ale ariei *Printemps qui commence*, grație unei omogenități stupefiantă care leagă în special registrul central de cel grav dar nu numai. De aceea, suprinzătoare a apărut, în actul secund, fragmentarea frazelor ariei *Amour, viens aider ma faiblesse*. Notez și că acuta cu care pagina se încheie, a avut neașteptată duritate, probabil o dificultate a artistei, anunțată discret de poziționarea palmelor în apropierea urechilor, disimulând prin joc un mai bun control al sunetului. Hotărât lucru, extremul acut nu-i este o specialitate, exclamația *Lâche!* din finalul actului suferind de aceeași apropiere de stridentă. Potrivit incisivă a fost însă Sylvie Brunet în duetul cu Marele Preot al lui Dagon (Ștefan

Ignat), pentru ca, mai apoi, legato-ul desenelor *Ah! réponds... à ma tendresse!* din aria *Mon coeur s'ouvre à ta voix* să-și recapete tenta atrăgătoare, incitantă. [*Spectacol de ținută* (2008) – **OPERA ETERNA**]

BRUNNER, Heidi – mezzosoprană, n. 23 august 1961, Lucerna, Elveția

● Jocaste a fost sensibilă elvețiancă Heidi Brunner, cu o portretizare plină de durere. [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) – **OPERA VIVA**]

BRUNS, Benjamin – tenor, n. 1980, Hanovra, Germania

● (În *Simfonia a IX-a în re minor* op. 125 de Beethoven în interpretarea Berliner Philharmoniker), poate că plasarea cvartetului solistic în spatele orchestrei, în fața corului, a fost cauza unor sonorități estompate. Mă gândesc în primul rând la tenorul Benjamin Bruns ale cărui Si bemol-uri finale din marșul *Froh, froh...* au fost înghițite de ansambluri. (Festivalul George Enescu) [*Primele zile* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BRUSCANTINI, Sesto – bariton, n. 10 decembrie 1919, Civitanova, Marche, Italia – d. 4 mai 2003, Civitanova

BRUSON, Renato – bariton, n. 13 ianuarie 1936, Granze (Padova), Italia

● Renato Bruson a interpretat rolul titular (la Teatro alla Scala). Cu prețiozitate timbrală, autoritate și frazare impecabile, baritonul plusează acum pe linia unei interpretări nuanțate, ce vine să exprime teribila frământare a eroului, compensând astfel un oarecare vibrato al glasului, în acut. [*Un strălucitor MACBETH...* (1997) – **OPERA LIVE**]

● În rolul Giorgio Germont, legendarul Renato Bruson a obținut triumful Serii (la Opera din Roma), validat prin cântul său – când autoritar, când moale și catifelat –, prin rezonanța timbrală ca a unui bronz prețios și, nu în ultimul rând, prin repetarea ariei *Di Provenza il mar, il suol* – ca și la spectacolul

de premieră, frenetic solicitată de un public în delir. Atacul *Ma se alfin ti trovo ancor* din finalul acelei secțiuni, plămădit cu maximă forță expresivă, dulceața liniei vocale cu care a fost intonată cabaletta *No, non udrai rimproveri*, cutremurătorul *Di sprezzo degno* (actul al III-lea) au suplimentat momentele referențiale din marele duet cu Violetta (Irina Lungu). Asprimea nobilă cu care Bruson colorează sunetul, magistral potrivită caracterului personajului, rămâne o perfecțiune de raport timbru-rol. Un monstru sacru! [*A opta producție cu TRAVIATA semnată de Franco Zeffirelli* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (...) Renato Brusona a fost oaspetele Operei Naționale București într-un singur spectacol extraordinar cu *Rigoletto*. Admirabilă a fost construcția pe care a oferit-o personajului. Sacrificând spectaculosul pentru introspecție și expresie, Bruson – Rigoletto poartă stigmatul blestemului în chip răscolitor. Există în interpretarea sa reflecții cu abordare filosofică (monologul *Pari siamo*, expus explicit, declarativ, cu putere de anatema), există o continuă apăsare psihică (*aparté*-urile din primul duet cu Gilda – Mihaela Stanciu), transpare un umanism străbătut de blândețe (*Ah! Veglia, o donna, questo fiore* din aceeași secvență); nimic nu este ostentativ, deemonstrativ sau fals, totul este subsumat – cu subtilitate, fără excese – creării atmosferei și profilării solide a eroului său. Marile scene din actul secund (...) sunt la fel de minuțios și zguduitor clădite. Intrarea *La rà, la rà...* este încărcată de plânset ascuns, ironia este mușcătoare în *Son felice che nulla a voi nuocesse*, pentru ca imediat – în replica rostită în piano *Ah, voi dormiste!* – să aibă expresia unui bătrân copleșit, cu speranțele deja ruinate. Tempii lenți ai dirijorului Iurie Florea au servit toate aceste detalii dar în clipa următoare, accelerați, au ridicat tensiunea la maximum în aria *Cortigiani, vil razza dannata*. și din nou, alternanța de stări a fost redată impresionant, după vehemența primelor fraze, implorația capătând inflexiuni chinuitoare (*Ebbene, piango... Marullo... signore*), impregnate cu demnitate îndurerată prin rostirea *Miei signori... perdono, pietate*, secunde de adânc

amănunt sufletesc al complicatei personalități a bietului bufon. În finalul ariei (*Pietà, signori, pietà*), după forța primei adresări s-a instalat ruga fierbinte, amară. Clipe de duioșie și căldură au fost rezervate scenei ce urmează, în intimitatea cu fiica sa (*Ah! Piangi, piangi fanciulla, fanciulla piangi*) după cum, în actul al treilea, alte momente de măiestrie au rămas pilduitoare. Mă refer la întrebarea aruncată Gildei *L'ameresti ancora?* într-un mezzoforte plin de temeri, precum și la finalul cutremurător, chiar dacă nu a fost încununat de varianta înaltă Sol-La bemol tradițională. De fapt, Bruson a ales un hibrid, preferând respectarea întocmai a partiturii compuse de Verdi, fără note acute, așa cum a făcut-o pe scena Scalei sub bagheta lui Riccardo Muti la începutul anilor '90. A introdus totuși, Sol-ul monologului *Pari siamo* (ușor impur) și, neașteptat, La bemol-ul de la sfârșitul duetului *Sì, vendetta* care a surclasat Mi bemol-ul sopranei. Intrând în subiectul vocal propriu-zis, trebuie spus că Renato Bruson își arată vârsta. Era și normal. Dar nu mai mult decât alții. Există unele sunete prea larg vibrante sau mici respirații furate. Cântă câteodată cu reținere, estompat chiar, prudent, atent la dozaul debitului sonor. Nu voi face un caz din asta. Oare cine are pretenția ca la aproape 72 de ani (...) să aibă proșpețimea de la 32? Însăși abordarea unui asemenea rol consumator de energii de toate felurile, la o asemenea vârstă, reprezintă o performanță. Dar caratele timbralității care îl individualizează pe Bruson printre marii baritoni ai lumii sunt la locul lor, nealterate, neîmpuținate iar inteligența mânăuirii glasului rămâne exemplară, incluzând acel legato devenit legendar (îmi amintesc acum *Deh non parlare al misero* din primul duet cu Gilda). În plus față de marea expresivitate vocală (după formula „o frază egal un sens”), ochiul binoclului surprinde diversitatea atitudinilor faciale, privirile triste sau aruncând fulgere și flăcări. Renato Bruson seduce ca artist și... poate chiar timorează. Ar putea fi o explicație față de unele rețineri ale partenerilor direcți (Mihaela Stanciu, Marius Manea, Horia Sandu). [*Renato Bruson la București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

BRY, Emilie Rose – soprană, n. 1986?, Franța

BUCHANAN, Isobel – soprană, n. 15 martie 1954, Glasgow, Marea Britanie

BÜCHNER, Eberhard – tenor, n. 6 noiembrie 1939, Dresda, Germania

BUCIU, Mircea – bas, n. 5 februarie 1907, Donzești-Tărtășești, Vâlcea – d. 27 februarie 1970, București

● Basului Mircea Buciu îi revine (pe CD) versiunea stilată a liedurilor *Foaie verde sălcioară* și *Hai, mândro, pitiș, pitiș* de Emil Monția. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

BUCIUCEANU, Iulia – mezzosoprană, n. 25 iunie 1931, Tighina, Republica Moldova

BUCIUMAN, Natalia – soprană, n. 1979?, Baia Mare

BUCUR, Antoaneta – mezzosoprană, n. 19..., România

● ... (în *Oedipe*) Mérope cu bune articulări... [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

BUCUR, Diana – soprană, n. 29 ianuarie 19..., Iași

● Cu voce lirică, nu foarte amplă, dar vibrant expresivă, cu îmbogățiri de volum în registrul acut, soprana Diana Bucur a fost o Tatiana melancolică și visătoare (în spectacolul *Evgheni Oneghin* de la Iași). [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BUCUR-BLIDARIU, Andreea – soprană, n. 15 septembrie 1993, București

BUDAI, Livia – soprană, n. 23 iunie 1950, Esztergom, Ungaria

BUDNARU, Florin – tenor, n. 3 aprilie 1979, Suceava

BUDOIU, Ion – bariton, n. 3 ianuarie 1930, Geoagiu – d. 25 iulie 1992, Cluj-Napoca

BUDOIU, Marius Vlad – tenor, n. 16 ianuarie 1970, Cluj

● Așteptată cu justificată curiozitate a fost apariția tenorului liric clujean Marius Vlad Budoiu în dramaticul rol Canio din *Paiațe* (la Opera Națională). Asemenea incursiuni nu sunt recomandate și rareori se văd încununare de succes dar iată, acum, am asistat tocmai la excepția care confirmă regula. Desigur, fără a avea culoarea vocală potrivită pentru rol, sonorități sombrate, tăiș, Budoiu a rezolvat în buni parametri dificilul personaj, grație muzicalității și științei cântului. [*Final de stagiune lirică bucureșteană 2005-2006 - OPERA ÎN DIRECT*]

● ...am văzut o înregistrare video mai veche, în care l-am remarcat pe tenorul Marius Vlad Budoiu ca Otello, deci într-o partitură-șoc, de intensă angajare și dramatism. Pornind de la o vocalitate eminentă lirică, artistul a reușit să câștige în timp valențele care să-i permită o înscriere meritorie în rândul interpreților personajului titular, foarte puțini la număr în România, pe un arc care îmbracă multe decenii. Consolidându-și tehnica, lucrând pentru întunecarea culorii glasului, apropiindu-și intențiile dramatice și exploziile fulminante ale Maurului, Budoiu a reușit performanța. I-a adăugat rezistența la duranță, indispensabilă în fața teribilei țesături vocale verdiene, plină de capcane. De fapt, tenorul ajuns acum la maturitate artistică, a intrat pe deplin în literatura lirico-spinto de operă, în roluri de mare dificultate precum Don Alvaro (*Forța destinului*), Don José (*Carmen*), Canio (*Paiațe*), Calaf (*Turandot*), Samson (*Samson și Dalila*). Ceea ce a realizat, reprezintă un model de studiu serios, atent și de construire etapizată a carierei. Se gândește deja la roluri wagneriene? [*Scena lirică în Festivalul Național de Teatru* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Între personajele masculine, prezența tenorului Marius Vlad Budoiu a fost o revelație. În primul său rol wagnerian, inteligent abordat, clujeanul a simțit derularea frazei, stilul atacurilor și al accentuării. A trăit partitura. Vocea îi răspunde de minune pe scriitura deloc comodă. Erik (în *Olandezul zburător* la București)

este un precursor al marilor eroi și cu siguranța pe care o arată, Budoiu se poate gândi de pe acum la Siegmund, la Lohengrin, vizând înscrierea în lista unor importanți **Heldentenori** români (...). [*Mult așteptata reîntâlnire cu maestrul Cristian Mandeal* (2010) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Marius Vlad Budoiu este, la ora actuală, tenorul wagnerian de unicitate în România. (...) În aria **In fernem Land** din **Lohengrin**, clujeanul a oferit o narațiune iluminată interior, s-a transpus senin și calm, ne-a transpus în atmosferă către încheierea eroică **Vom Gral ward ich zu euch daher gesandt; mein Vater Parzival trägt seine Krone, sein Ritter ich bin Lohengrin genannt**. Superb panași! [*Gala Verdi-Wagner de la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Clujeanul Marius Vlad Budoiu a abordat rolul titular, Tannhäuser, într-o perfectă cunoștință a stilisticii wagneriene, probă a unei culturi adânci, serioase. Deși cu voce învăluitoare, tenorul a cântat eroic, incisiv, cu accente potrivite și a pigmentat discursul său sonor cu expresive tente coloristice în mezzavoce. Printre altele, minunată a fost replica morții **Heilige Elisabeth, bitte für mich!**, rostire resemnată în piano, ca sinteză a parcursului eroului prin viață. Culminația serii pentru Budoiu și întregul concert a fost Povestirea Romei **Inbrunst im Herzen**, emoționantă și patetică, pentru care tenorul a economisit multă energie în actul al II-lea. Mă refer la unele replici repetitive de forță precum **Erbarm dich mein** pierdute în tumultul orchestral-coral. [*Din nou, premieră concertantă la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- În **Aurul Rinului** am remarcat scurta dar valoroasă - calitativ și stilistic – prezență a tenorului Marius Vlad Budoiu (Froh nuanțat, la care nici cea mai mică rostire nu este liniară), (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Tenorul Marius Vlad Budoiu a cântat, ca întotdeauna (partitura **Requiem**-ului verdian), deosebit de cultivat, cu registrele vocii fluent îngemănate până la Si bemol-ul acut, seren în expunerea din **Ingemisco**, cu amănunțite nuanțări. Remarcabil a fost și

Hostias, în care un **mezzavoce** impecabil a redat închinarea către Dumnezeu a rugăciunii de prețuire, a sacrificiului. [*Finalul stagiunii Orchestrelor și Corurilor Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Excelentul Marius Vlad Budoiu, ale cărui performanțe în țesături vocale de tip wagnerian – cum este și cea din **Ariadna la Naxos** - sunt remarcabile, a abordat rolurile Tenorul în Prolog și Bacchus în Actul unic, cu știința adresării eroice venită dintr-o emisie rotundă de glas, deloc metalică, în care accentuările și nuanțele nu lipsesc. Păcat că o evidentă indispoziție i-a periclitat câteva note înalte. (La Sala Radio) [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Cunoșteam, de la concertul bucureștean, performanța vocală în rol a tenorului Marius Vlad Budoiu. Un glas solid cultivat, cu pronunție impecabilă în limba germană, o trăire intensă, pe alocuri cvasieroică, străbătută de culori ce redau admirabil expresii. Spectacolul de la Cluj-Napoca a confirmat forma excelentă a artistului, căreia i-a adăugat un joc de scenă convingător, puternic, impresionant (Povestirea Romei, actul al III-lea), de chinuitoare răscolire interioară. [*Lumini și umbre în TANNHÄUSER la Cluj-Napoca* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Tenorul Marius Vlad Budoiu, cunoscut pentru valoarea interpretărilor sale scenice de dificile roluri verdiane și wagneriene, a prezentat de data aceasta (sub auspiciile Marii Loji Naționale din România, Respectabila Lojă Humanitas nr. 86 Orientul București, în cadrul unui concert organizat prin intermediul Fundației „Aripi pentru talente”) un mini-buchet de lieduri de Richard Strauss, **Die Nacht, Allerseelen, Morgen** și **Zueignung**, în care cultura stilistică, știința înfățișării expresiei ce curge din muzică și text, căldura glasului, nuanțările minuțioase au creat momentele de autentică și specială artă ale serii. clujeanul este, fără îndoială, un maestru al liedului și trebuie să revină neîntârziat în istorica sală a Ateneului Român cu un recital integral dedicat genului. [*Nevoia de binefacere* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În stare de grație, tenorul Marius Vlad Budoiu (Otello) și-a înfățișat cu pregnanță cultura de stil, vocea al cărei registru central este percutant, accentele potrivite impetuo-zității personajului, declamația și expresiile tulburătoare (monologul din actul al III-lea), moliciunile (duetul din primul act), tentele de *mezzavoce* (același monolog). Cele mai bune momente dramatice au venit în primul rând în *Esultate și Amore e gelosia vadan dispersi insieme*, dar și în *Ora e per sempre addio* sau duetul cu Iago (Ștefan Ignat). Sigur, lama oțelită care trebuie să biciuiască aerul în jurul unui asemenea personaj eroic nu-i este la îndemână dar lectura partiturii se arată pe de-a-ntregul adecvată. Otello - Budoiu își trăiește intens și captivant drama. (Festivalul George Enescu) [*OTELLO, un spectacol puternic* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... a venit cu cartea de vizită a unui important tenor liric-spint, pe care a onorat-o cu prisosință în hainele lui Mario Cavaradossi. Cu timbru rotund, nobil și emisie de glas personalizată, specifică, artistul clujean a impresionat prin cântul eroic din primele două acte și prin atmosfera elegiacă cu care l-a învăluit pe ultimul. Tehnician de mare valoare, vocalist subtil și inteligent, atent la nuanțe, a expus măiestrite *mezzevoci* (*Io lascio al mondo una persona cara*) și a sedus prin poetica evocatoare din cunoscuta arie *E lucevan le stelle*. [*La Iași, TOSCA aniversară* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● În frunte, ca Samson, s-a situat tenorul Marius Vlad Budoiu, (...), glasul care în aceste zile este, la noi în țară, valorosul tălmăcitor al rolurilor de extracție lirică - spintă și dramatică dintr-un larg repertoriu italian romantic, verist, mergând până la drama muzicală wagneriană sau opera contemporană. Cultura de stil și tehnica vocală sunt atributele care l-au condus pe artistul clujean către o spectaculoasă evoluție în cariera care a pornit de la rolurile lirice pure. Un progres remarcabil și pilduitor. Inteligența în construirea psihologică a personajului, interpretarea adecvată a desenului melodic francez, cu stăpânirea perfectă a pronunției în limba originală, cântul eroic pe frază și declamație, accentele dramatice, energia, omogenitatea de glas pe întregul ambitus, sonoritățile învăluitoare ale

unei timbralități specifice, cu nuanțări până la *mezzavoce*, au fost calitățile cu care Budoiu l-a conturat pe biblicul Samson, atât cât este el redat prin gândirea regizorală (György Korcsmáros). [*Premieră la Opera Maghiară clujeană, SAMSON ȘI DALILA* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Tenor de aleasă cultură stilistică, Marius Vlad Budoiu a conceput la acest debut în rolul Florestan un personaj cu cânt evocator - eroic, cu eleganță nobiliară, fără excесе. Dificila țesătură vocală ascendent acută a ariei *Gott! Welch' Dunkel hier!... In den Lebens Frühlingstagen* a fost servită fără fisură, admirabil construită și potențată. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Pentru rolul Don José, tenorul Marius Vlad Budoiu a rezervat o lectură extrem nuanțată, pornind de la moliciunile ariei *La fleur que tu m'avais jetée* până la pasajele dramatice din ultimele acte. (*Carmen*) [*Pe scena Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

BUFFIÈRE, Geoffroy – bas, n. 1977, Sainte-Foy-les-Lyon, Franța

BUGARIN, Dușan – bas, n. 27 noiembrie 1931, Giera, Timiș - 13 noiembrie 2017, Sarajevo

BUGARINOVIČ, Melania – mezzo-soprană, n. 29 iunie 1903, Bela Crvka, Serbia – d. 1986, Belgrad

BUJOR, Mefodie – bas-bariton, n. 9 iunie 1974, Chișinău

BULICANU, Mariana – soprană, 25 noiembrie 1986, Chișinău

BULLOCK, Julia – soprană, n. 1987, St. Louis, Missouri

BULLOCK, Susan – soprană, n. 9 decembrie 1958, Cheshire, Marea Britanie

BULUCZ, Lucia – soprană, n. 14 mai 1975, Mediaș

BUMBRY, Grace – mezzosoprană, n. 4 ianuarie 1937, Saint Louis, Missouri

● Grace Bumbry ne-a vizitat țara în 1976 când a cântat în *Tosca* și a impresionat prin

puterea dramatică în care a învăluit personajul, prin prezența scenică magnetizantă. Deși părând a trata conflictul de la oarecare distanță și cu aparentă răceală, Grace Bumbry rămâne o artistă interiorizată în care forța expresiei vine ca un pandant al ardentelor trăiri ale eroinelor de care se apropie. Alternanța cu rolurile de soprană continuă până la a ajunge să dețină ponderea principală în repertoriu. Astfel după Santuzza, Azucena, Fricka, apar Ariane din *Ariane et Barbe Bleue* de Paul Dukas, Jenůfa, Abigaille, Gioconda și chiar Norma la Festivalul de la Martina Franca, cu prilejul primei reluări a versiunii originale a operei belliniene. Discul nu a reținut însă decât sporadic incursiunile artistei în repertoriul de soprană. [(iunie 1997) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

BUNDSCHUH, Eva Maria – mezzo-soprană, apoi soprană, n. 16 octombrie 1941, Braunschweig, Germania

BUNOAICA, Mirela – soprană, n. 18 ianuarie 19.., Slobozia

● ... este posesoarea unui glas de consistență culoare în registrele grav, central și central înalt. Depășindu-le, sunete stridente se insinuează, abilitățile de coloratură supra-acută sunt periclitate iar vocalizele curg câteodată printre tonuri. Cred că Mirela Bunoaica are un viitor deschis în teritoriul liric pur, mozartian și nu numai, apreciind totodată că distribuirea în rolul Konstanze (*Răpirea din serai*) a fost întrucâtva extrapolată. [*Ansamblul Mozarteum din Salzburg, în vizită la Sibiu* (2010) – **OPERA DIVINA**]

BURATTO, Eleonora – soprană, n. 1982, Mantova, Italia

● ... Nannetta cu cânt suav și pianissime aerate în aria *Sul fil d'un soffio etesio*. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember I. FALSTAFF de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Remarcabil s-a înfățișat cântul sopranei Eleonora Buratto (Micaëla), venit dintr-un glas liric, consistent timbrat, pe care îl conduce în frazări impecabile. Alternanța sunetelor pianissimo cu cele „pline” din aria *Je dis, que rien ne m'épouvante* a impres-

sionat, zugrăvind un caracter plin de sensibilitate al delicatului personaj. [*Mezzo-soprana Carmen Topciu a strălucit în CARMEN la celebra Arenă din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

BURATTO, Gianluca – bas, n. 19.., Cernusco sul Naviglio, Italia

BURCHINAL, Frederick – bariton, n. 7 decembrie 1948, Wichita, Kansas

BURCHULADZE, Paata – bas, n. 12 februarie 1955, Tbilisi

● Un alt glas impresionant prin volum și ambitus este cel al lui Paata Burchuladze și din acest motiv Ramfis al său este monumental (deja la Londra a fost comparat cu Pinza). O sporită susținere tehnică i-ar fi benefică (spre exemplu Fa-ul din *Folgore morte* s-ar cere mai calitativ), ca și o *morbidezza* pe care fraza verdiană cantabilă o solicită în mod obligatoriu (*Nume, custode e vindice* din primul act sau *Vieni, d'Iside al tempio* din cel de-al treilea). [*AIDA la Metropolitan* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Timur a fost Paata Burchuladze, fără proiecție sonoră în glas. [*Un nou final pentru TURANDOT la Salzburg: Luciano Berio influențat de Andrei Șerban?* (2002) – **OPERA VIVA**]

BURCĂ, Petru – bas, n. 8 februarie 1968, Cluj

● ... de la Cluj-Napoca a venit și tânărul Petre Burcă, un Don Magnifico în marea tradiție de *basso buffo*, cântăreț inteligent, abil în expunerea unei volubilități debordante, a cărui atenție trebuie să fie orientată în direcția ponderării tușelor prea groase. (*Cenușăreasa* la Opera Națională București) [*Deloc, o... Cenușăreasă!* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Cu voce caldă și inflexiuni subtile, cu bună concentrare de sunet, Petre Burcă l-a interpretat pe Sparafucile, reușind profilul unui *killer* deloc fioros, care ucide cum respiră. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Cu fluiditate a cântat desenele melodice lirice abundente în partitură basul Petru Burcă (Sir Giorgio), dar și cu avânt în paginile de maiestruozitate sonoră. Artistul posedă un glas de timbralitate caldă, la care concentrarea proiecției sonore ar fi un câștig. [PURITANII, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

BURDENKO, Roman – bariton, n. 3 mai 1984, Barnaul, Rusia

BURDETTE, Kevin – bas, n. 2000, Knoxville, Tennessee

BÜRGER, Bjorn – bariton, n. 10 octombrie 1985, Darmstadt, Germania

BURMEISTER, Annelies – mezzo-soprană, n. 25 noiembrie 1928, Ludwigslust, Mecklenburg, Germania – d. 16 iunie 1988, Berlin

BURROWES, Norma – soprană, n. 24 aprilie 1944, Bangor, County Down, Irlanda de Nord

BURROWS, Stuart – tenor, n. 7 februarie 1933, Cilfynydd, Marea Britanie

BURUIANĂ, Anastasia – soprană, n. 16 martie 1958, Drăgușenii Noi, Nisporeni, Republica Moldova

● În rolul titular, cântă cu glas strălucitor dar un accentuat vibrato se insinuează des, alterând proiecția de sunet și, în anumite pasaje, chiar controlul frazei (debutul ariei *Un bel di vedremo*). (*M-me Butterfly* la Casa de Cultură a Sindicatelor din Sibiu) [Festivalul Artei Lirice (2004) – *OPERA VIVA*]

BURZIO, Eugenia – soprană, n. 20 iunie 1879, Poirino (Torino), Italia – d. 18 mai 1922, Milano, Italia

BUSA, Tamas – bariton, n. 1955, Ungaria

● Semne de uzură și monocromie a marcat vocea lui Tamás Busa (Miller din *Luisa Miller*), deși posedă un glas solid, cu acute penetrante și ample. [Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

BUSNEA, Teodor – bas, n. 10 iunie 19.., Piatra Neamț

● ... voce promițătoare ca timbru am remarcat la basul Teodor Busnea, Sparafucile în *Rigoletto*. [Operă și dans la Iași (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

BUSSI, Tania – soprană, n. 1980, Parma, Italia

BUSUIOC, Nicolae – tenor, n. 19 decembrie 1959, Olănești, Ștefan-Vodă, Republica Moldova

● Tenorul basarabean Nicolae Busuioc (Radamès) circulă mult de câțiva vreme prin teatrele noastre lirice și cântă roluri spinto-dramatice. Numai că el este în momentul de față în eclipsă de formă, distonează frecvent, acutele sunt periclitate, registrele neomogene. Eroismul cântului și robustețea glasului nu pot compensa asemenea carențe și utilitatea în acoperirea unor roluri (...) nu trebuie să primeze în fața standardelor artistice. (Constanța) [Premieră cu *AIDA* (1999) – *OPERA LIVE*]

BUSUIOC, Olga – soprană, n. 25 august 1986, Olănești, Ștefan-Vodă, Republica Moldova

BUSUIOC, Tatiana – mezzosoprană, n. 18 ianuarie 1963, Iargara, raion Leova, Republica Moldova

BUTU, Rodica – soprană, n. 14 septembrie 1990, România

● În debut, soprana Rodica Butu (Donna Elvira) a cântat incisiv, dar unele sunete mai puțin vibrante, note grave câteodată detimbrate și acute ușor stridente au influențat întregul. [Parada modei sau Cătălin Botezatu în *DON GIOVANNI* la Craiova (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

BUTT PHILIP, David – tenor, n. 12 martie 1980, Wells, Marea Britanie

BUȚIU, Sara – soprană, n. 19.., România – d. New York

BUZEA, Ion – tenor, n. 14 august 1934, Cluj

● (...) pe discul „Luiza Borac - Chants nostalgiques – Omagiu lui Ion Buzea”, care se lansează astăzi în București după evenimentul similar ce a avut loc la Hamburg și înaintea celui de la Viena, maestrul interpretează trei lieduri de Schumann, Schubert și Richard Strauss, alături de două melodii de Tiberiu Brediceanu și Gheorghe Dima. Sunt înregistrări istorice *live*, din anul 1964, de la Concursul Internațional „George Enescu”, la care Ion Buzea a obținut un prestigios Premiu I. (...) Sunt mici bijuterii în care, în liedul german, perfecțiunea de stil se îngemănează cu calitățile vocii de aur a lui Ion Buzea, așa încât dulceața din glas cuprinde spiritul ca o boare, printr-o **mezzavoce** de manual în Schumann, dar și în Schubert, cu nemărginită expresivitate venită din suflet. Poet și pictor al sunetului, impresionează în Richard Strauss iar în liedul românesc respiră autenticitate. O voce de neuitat în minunate interpretări. [*Omagiu tenorului Ion Buzea* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Amintirile mele merg către anii '60-'70 când la Opera Română din București, spectacole memorabile m-au introdus în universul glasului fermecător al lui Ion Buzea, cu timbru învăluitoare și cald, catifelat, cu accente impecabil plasate în fraza muzicală care se derula fluent, într-un exemplar legato, către acutele lungi. Bunul gust, poetică nu l-au părăsit niciodată în abordările sale atât de diverse ca stilistică. Ușurința emisiei vocale, a cântului era debordantă. Cânta cu pană. Degajat în scenă, impresiona prin prezența atrăgătoare, care le făcea să palpite pe doamnele și domnișoarele din sală. Ion Buzea a cântat în cele mai celebre teatre lirice ale lumii, împlinind o carieră strălucită, desfășurată până în 1990. Rolurile au fost imens de multe, aproape 40 de operă, câteva de operetă, inclusiv românești. Nu trebuie uitate lucrările vocal-simfonice și liedurile. Fabulos repertoriu! Liric, liric-spint și chiar dramatic, frizând absolutul, de la Mozart la romantismul verdian, de la verism, de la lirica franceză la Wagner etc., panoplie care

îl aureolează astăzi drept unul dintre cei mai mari interpreți români din istorie, deseori comparat de pretențioșii critici occidentali cu legende ale veacului trecut, precum Franco Corelli și Giuseppe di Stefano. [*La Ateneu, aniversare Ion Buzea și comemorări Clara Schumann – Constantin Silvestri* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

BYSTRÖM, Malin – soprană, n. 3 septembrie 1973, Helsingborg, Suedia

● Frazarea impecabilă în ariile *Porgi amor* și *Dove sono*, discursul nuanțat au fost atributele de excepție ale sopranei, în rolul Contesei (din *Nunta lui Figaro* la Aix-en-Provence). [*Cherubino, așa cum l-a imaginat Kierkegaard* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CABALLÉ, Montserrat – soprană, n. 12 aprilie 1933, Barcelona, Spania - d. 6 octombrie 2018, Barcelona

● **The World Biggest Event. 1975. Only in Japan.** În acel noiembrie, senzație în mass-media niponă și în lumea liricii mondiale! Subiectul? Maria Callas se hotărâse să-și facă reintrarea în spectacol după zece ani de absență. Impresarii aleseseră partenerii divei pentru cele patru reprezentații cu *Tosca* (la Yokohama și Tokio) – Giuseppe di Stefano (Cavaradossi) și Nicolae Herlea (Scarpia). (...) Montserrat Caballé a fost cea care a înlocuit-o atunci în Japonia. O Caballé în plină glorie, la care înclinația pentru marile roluri romantice belliniano-donizettiene se face simțită cu efecte benefice asupra lungimii frazei, asupra legato-ului din duetele de dragoste. Renumitele pianissime sunt acolo, la locul lor, dar pe ansamblu verismul Toscăi nu îi e la îndemână, accentul și flama personajului sunt estompate până la o creionare placidă, favorizată bineînțeles și de inexpressivitatea actriței Caballé. [*Herlea la Tokyo* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Montserrat Caballé – inteligentă și sensibilă în Marguerite (din integrala discografică de *Faust*) [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – **OPERA LIVE**]

● Performanța majoră a artistei se află în teritoriul belcanto-ului romantic. Valorizarea continuității liniei melodice belliniene, spre exemplu, capătă în glasul sopranei catalane o esențializare care readuce în memorie arta marilor maeștri din Ottocento. Fraza muzicală curge fluent, coerent, legato-ul este firesc și extrem-prelung, delicatețea sau vehemența, monocromia sau policromia se întrec în funcție de sensurile scriiturii, demi-tentele apar deseori, învăluind spiritul într-un abur diafan. Mai presus de orice sau, mai exact spus, în

mod cu totul special, Montserrat Caballé rămâne Regina pianissimelor. Distilate până la fir de voce, ele pot susține fraza muzicală pe tot ambitusul de glas și îndeosebi pe țesăturile acută, supraacută, în acea cursivitate proprie belcantismului. Mai mult decât accentuarea dramatică, managementul pianissimelor rămâne marea performanță a lui Caballé. Extatica lor este în primul rând a lui Bellini sau Donizetti și abia după aceea a lui Verdi, care o cere îmbinată cu pasiune și elan romantic. (Apetența pentru desenul melodic al lui Bellini au făcut-o pe Montserrat Caballé să abordeze și rolul Adalgisei din *Norma*, o partitură tradițional atribuită mezzosopranelor, deși la vremea premierei absolute diversitatea tipologiilor de glas nu era încă pe de-a-ntregul cristalizată. În secolul nostru, nevoia de contrast a dus la interpretarea rolului de către glasuri mai grave.) Fără a fi o *assoluta* à-la-Callas, regretata Montserrat Caballé rămâne un reper, un model de stilistică belcantistă pură. [*S-a stins Montserrat Caballé* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

CABELL, Nicole – soprană, n. 17 octombrie 1977, Panorama City, California

CACCIAMANI, Alessio – bas, n. 1987, Roma

CACHEMAILLE, Gilles – bariton, n. 25 noiembrie 1951, Orbe, Elveția

CADARIU, Sofronie – bas, n. 19.., România

CAFFARELLI (născ. MAJORANO, Gaetano) – castrat, n. 12 aprilie 1710, Bitonto, Italia – d. 31 ianuarie 1783, Napoli, Italia

CAHILL, Teresa – soprană, n. 30 iulie 1944, Maidenhead, Berkshire, Marea Britanie

CAIMI, Leonardo – tenor, n. 1975, Lamezia, Italia

CAIRETTI, Constantin – bariton, n. 18.., România – d. ..., ...

● Interpretul rolului Antonio din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul

spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu.

CALABRESE, Franco – bas, n. 20 iulie 1923, Palermo, Italia – d. 13 noiembrie 1992, Lucca, Italia

CĂLDĂRARU, Petru – bariton, n. 8 octombrie 1900, Kiev - d. 9 aprilie 1962, Chișinău

CALESTRU, Valentina – soprană, n. 26 decembrie 1952, Criuleni, Republica Moldova

CALLAS, Maria – soprană, n. 2 decembrie 1923, New York, New York - 16 septembrie 1977, Paris

● **LEGENDA.** (...) Valuri de cerneală au curs în timpul vieții și mai ales după moartea Mariei Callas. (...) Oare ce m-a făcut să pășesc cu pas tremurat pe avenue Georges Mandel din Paris, rămânând minute în șir în fața casei cu nr. 36, unde și-a petrecut ultimii ani de viață? Îmi amintesc că am plecat atunci în tristețe, gândindu-mă că modesta plăcă atașată imobilului este un prea minuscul omagiu al unei uriașe metropole, pe care Ea a simțit-o lângă inimă și pe care a ales-o, spre a-și purta pașii neconsolați ai unei existențe sfârșite. Unde este Muzeul Callas la Paris? Nicăieri. Apartamentul cu celebra fereastră a singurătății ultimilor ani, aparține acum unor arabi care poate nici nu știu cine a fost Maria Callas și de ce era supranumită La Divina... Londra ultimelor ei spectacole îi este mai recunoscătoare... Ființează acolo Clubul Internațional Maria Callas, condus de o inimoasă și pasionată fondatoare dna Jeanne Handzic și aflat sub patronajul lui Luciano Pavarotti. Am avut ocazia s-o cunosc pe distinsa doamnă Joan Wilson care păstrează cu sfințenie o impresionantă colecție audio-video și de fotografii, documente, afișe, obiecte personale care au aparținut divinei soprane. De prin anii '49-'50, Joan Wilson fusese ca o umbră a Mariei Callas, nelipsită din sălile de spectacole, fie că erau la Milano sau Paris, Londra sau New York. Am ținut în mână o batistă pe care La Divina o purta în *Traviata*.

Cât de mult pot glăsi asemenea obiecte, aparent fără viață! M-am simțit cuprins de emoție. Ca în preajma casei pariziene. Oare câți artiști au darul de a-și hipersensibiliza semenii și a-i menține perpetuu în acea stare? Așa era Maria Callas, care nu-și destăinuia oricui ascunzișurile spiritului. Cea care la 35 de ani, în plină glorie, adulată, divinizată, și-a sacrificat arta pentru un om, pe care l-a iubit frenetic și cu a cărui amintire și-a sfârșit viața. (...) La Londra, printre apropiații și devotații Mariei, când aduceam vorba despre Onassis, stârneau numai revoltă. Prietenia cu fostul ei mare partener Giuseppe di Stefano fusese ca un cântec de lebadă. Dar marele punct de sprijin, acela cu care a putut răsturna universul, cred că i-a fost soțul, Il Commendatore Giovanni Battista Meneghini. Cu discreție, el i-a creat ambientul necesar pentru ca două uriașe personalități, maeștrii Tullio Serafin și Luchino Visconti, să-și reverse harul lor artistic asupra incomensurabilului talent vocal și actoricesc pe care l-a avut Maria Callas. Astăzi, grație casetei video, putem să-i dezlușim, peste ani, câteva din calitățile pe care semnalul sonor te făcea doar să le intuiești. Văzând recitaluri, crâmpie de spectacole, am fost uimit de ușurința emisiei unui teribil glas de soprană absolută, care se distra cu secole de stilistică belcantistă, romantică, veristă, wagneriană chiar, în *Fach*-urile de coloratură dramatică, coloratură lirică, lirico-lejeră, spinto-dramatică și orice alte combinații aș imagina. Facilitatea emisiei nu era un secret ci o condiție *sine qua non*. Cariera relativ scurtă se datora unui repertoriu prea dur, ales din primii ani. Tullio Serafin a greșit cumva? Am abordat problema cu câteva somități în materie de operă. Dl Christopher Raeburn, producător la casa de discuri DECCA și dl Menno Feenstra, director artistic la Glyndebourne erau de părere că dacă un artist vădește niște calități ieșite din comun, cariera trebuie să-i fie orientată spre repertoriul corespondent, fără ezitare. Efluviile sonore, tentele clar-obscur, accentele covârșitoare, firul diafan al pianissimelor, făceau parte dintr-un șevalet din a cărui coloristică Maria nu contenea să extragă noi sensuri, idei, deslușiri. Aici

muzica se împletea cu simțul dramatic al unei artiste înnăscute, la care mișcarea și expresia decurgeau parcă din filonul sonor, după cum sunetul devenea o abstractizare a jocului de scenă. În felul acesta, Callas a produs o revoluție ale cărei consecințe s-au cristalizat abia în această ultimă parte de secol XX, când cântărețul-actor este din ce în ce mai des întâlnit în locul vocalistului. Ea a fost singura în epocă, ce a readus operei dimensiunea exactă de teatru muzical, implicând spectatorul într-un vârtej de reflecții și conexiuni, valabile și azi; pentru că arta actricească a Mariei Callas, personajele sale, sunt de un modernism pe care contemporanii ei nu puteau să-l intuiască. Unele personaje pe care le-a scos din colbul uitării au dispărut astăzi, dar numai pentru că temerarele care le-au abordat, le-au abandonat, distrugându-se. Au încercat s-o imite pe plan vocal: Caballé - care n-a reușit decât o linie vocală de puritate belliniană, Tiziana Fabbricini – reproducându-i intențiile vocale și *look*-ul, Lucia Aliberti – încercând colorizări vocale *à la Callas*, Shirley Verrett – un tumult de glas în Lady Macbeth, Elena Souliotis – nereușită în Abigail pe disc, Sylvia Sass – o carieră structurată pe coloratură dramatică și sfârșită la puțin peste vârsta de 30 de ani... Legenda Callas a fost o viață dedicată artei, o torță arzândă în scenă și în afara ei, un nume pentru eternitate. Spunea Maria Callas: „*M-am considerat privilegiată deoarece am fost în stare să aduc din sufletul și din mintea mea, lucruri reale, adevărate, să le dau publicului și să fie acceptate de acesta. Nu oricine poate face asta. Este una din marile puteri pe care cineva le poate pune în serviciul uneia din cele mai mărețe arte – muzică*”. (august 1993)

● **LA DIVINA.** Într-un univers liric al cărui amorfism risca să-l poarte spre haos, Maria Callas a apărut stelar, purtată pe aripi divine, radiind lumina și energia inspiratoare menite să redea formă și fond artei interpretative. Absolutului pe care ea l-a redefinit i-au fost atribuite, prin vocea, ființa și personalitatea sa, dimensiuni spațiale. Transcendentalul a devenit tangibil. Irealul s-a putut palpa, sunetul, slova, versul s-au

înveșmântat reciproc și au pornit, tulburător, spre răscolirea sufletului celui ce era martor privilegiat la explozia de lumină spirituală. Vibrațiile lui se întorceau către Divina Callas, trăirile se contopeau, sute, mii de trasee astfel construite într-o seară deveneau indestructibile, eterne... Erau căile prin care magia muzicii învăluia în haloul ei întreaga umanitate. Prin glasul și arta Mariei Callas. Apare deci axiomatic a vorbi despre divizarea artei lirice în perioadele ante- și post-Callas. Este, poate, unica schematizare ce se asociază Divinei, schematizare care va dăinui până când alt spirit solar va prelua făclia găsirii drumului către adâncurile sufletului omenesc... Este infinit de greu a face o analiză lucidă a darurilor unice a celei ce a fost unanim denumită *La Divina*. Glasul, de o culoare puternic personalizată, arunca străluciri brodate pe infinite nuanțe, se metamorfoza de la puritate și transparență la avalanșe sonore, de la insinuări mătăsoase la ascuțit necruțător. Ductilitatea frazării era uimitoare: limpiditatea și dimensiunea infinită a desenului melodic puteau fi redată cu aceeași facilități ca și amețitoarele rulate ale coloraturii în registru liric sau dramatic. Soprana absolută își dezvăluia patina de unicitate. Maria Callas a devenit un arhetip. În scenă, gestul, mișcarea, expresia erau subsumate trăirii intense, ardente. Muzica străbătea și ilumina trupul și chipul Divinei inclusiv în momentele când ea nu cânta, dar se simțea transpusă de paginile orchestrale. Insuficient a o numi cu răceală, simplu, cântăreață-actriță, Maria Callas a fost cântăreață - actriță absolută. A fost ***La Divina assoluta***. Trei unghiuri, trei perspective sunt definitorii pentru arta sopranei: vocea, simțul dramatic, cultura stilistică. Într-adevăr, un cântăreț-actor, oricât de solid ar îmbina vocalitatea cu jocul scenic, nu poate să nu înveșmânteze, să integreze faptul artistic în respectul față de construcția muzicală, de epoca componistică, de contextul în care melodia a fost gândită, pe scurt, în stilul lucrării. Pentru Maria Callas, soprana absolută, o asemenea abordare a fost tangibilă în toată paleta rolurilor interpretate. Prin vocea ei, Gilda are puritate, candoare, Cio-Cio-san – fragilitatea vârstei, Turandot –

Cio-Cio-san – fragilitatea vârstei, Turandot – luciu de metal, Amelia, Aida, Leonora sau Violetta – palpitarea romantică. Subtilitatea jocului culorii vocale permitea trecerea de la lirismul coloraturii Fiorillei sau Rosinei la dramatismul Normei, Abigaillei sau al Lady-ei Macbeth. Toate acestea, ca și forța Floriei Tosca sau frământările Santuzzei, au dus parcă spre o încununare a înregistrărilor discografice ale Mariei Callas, ultima imprimare, rolul titular din *Carmen*. Divina soprană absolută, incomparabila artistă-cântăreață, monument al liricii din toate timpurile! Este firesc, spun astăzi, ca o interpretă de asemenea dimensiune să nu-și găsească un echivalent, un corespondent între parteneri care să-i fie în mod integral, întrutotul, pe măsură. (Cel puțin în actorie.) Mă gândesc acum la relaționarea cu Tito Gobbi. Asociind numele Mariei Callas cu cel al baritonului italian definesc un cuplu de mari cântăreți-actori ale căror prestații au electrizat de fiecare dată audiența. Să spun numai că spectacolele lor cu *Tosca* de la New York, Chicago, Londra sau Paris au rămas etaloane și documente vibrante pentru multe generații, asemenea înregistrărilor lor comune în studio sau ale celor gravate live în seri memorabile. Simțul de tragediană al Mariei Callas rezona în extraordinarul talent dramatic al lui Gobbi, după cum infinite-simala disecție a trăirilor personajelor întrupate de celebrul bariton își găsea corespondentul în pulsația artistică a Divinei. Un cuplu rarissim, o comuniune de vis în arta lirică, subiect de invidiat în cea a teatrului de proză. De fapt, la Maria Callas, ca la orice mare actriță greacă, transpunerea scenică își găsea sorginea în încărcătura emoțională a rostirii cuvântului, prin forarea neconținută a sensurilor iar exprimarea lor îmbogățea desenul melodic și dezvăluia mesajul codificat în note. Un demers infinit mai greu decât în teatru. (februarie 1999)

● **FOREVER.** Am fost foarte impresionat la vizionarea filmului lui Franco Zeffirelli, *Callas forever*. Am acceptat clișeele, pe care le-am găsit obligatorii pentru a informa publicul începutului de secol XXI despre complexa personalitate a artistei. Am acceptat povestea, ficțiunea, convins că ele

ar fi putut să se nască și în profunzimile sufletului Divinei. Am frisonat, rezonând la frământările acestei cântărețe unice, de o exemplară probitate și exigență profesională. Aceste stări au existat cu siguranță. Numai că pe Maria Callas, cea din ultimul an al vieții, urmele lăsate de încercările nereușite de revenire pe scenă, erau adânci. Mai bine că Zeffirelli a făcut doar să le intuim... O adâncă reverență actriței Fanny Ardant, cea care a studiat cu atâta minuțiozitate documentele video ale Mariei Callas încât în destule momente i-a clonat atitudinea, ținuta, privirea, mersul. [(mai 2004) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CALLEJA, Joseph – tenor, n. 22 ianuarie 1978, Attard, Malta

● (În rolul Duceului din *Rigoletto*) este maestru în abordările cantabile (*È il sol dell'anima* din duetul cu Gilda lui Nino Machaidze) prin care își expune cu lejeritate vocea de intens lirism, dar evită riscurile unui Re bemol acut în finalul aceleiași pagini. [Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera? (2011) – **OPERA DIVINA**]

CALMUSKY ARBORE, Octav – tenor, n. 1898, România – d. 19.., București

CALOMFIRESCU, Eldemira – soprană, n. 25 iulie 1933, Cluj

CALOS, Steliana – mezzosoprană, n. 26 noiembrie 1944, România – d. 1 mai 1997, București

CALVÉ, Emma – soprană, n. 15 august 1858, Decazeville, Franța – d. 6 ianuarie 1942, Montpellier, Franța

CAMARENA, Javier – tenor, n. 26 martie 1976, Xalapa, Mexic

● ... Fenton cu abordare rafinată a paginii *Dal labbro incanto*. [Festivalul Salzburg 2013. Remember I. FALSTAFF de Verdi (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

CAMPAGNANO, Vasco – tenor, 12 februarie 1909, Alexandria, Egipt – d. 16 ianuarie 1976, Milano, Italia

CAMPAGNOLA, Léon – tenor, n. 8 februarie 1875, Marsilia, Franța – d. 11 ianuarie 1955, Paris

CÂMPEANU, Constanța – soprană, n. 2 iunie 1934, Beclean, Bistrița-Năsăud

CAMPOLONGHI, Piero – bariton, n. 23 aprilie 1914, Piacenza, Italia – d. 7 martie 2002, Piacenza

CAMPORA, Giuseppe – tenor, n. 30 septembrie 1923, Tortona, Italia – d. 5 decembrie 2004, Tortona

CAMPORESE (CAMPORESI), Violante – soprană, n. 23 decembrie 1785, Roma – d. 1839, Roma

CANALI, Anna Maria – mezzo-soprană, n. 17 ianuarie 1918, Lucca, Italia – d. 26 ianuarie 2016, Monte Carlo

CANEPA, Lorenza – soprană, n. 1940?, Torino, Italia

ČANGALOVIĆ, Miroslav – bas, n. 3 martie 1921, Glamoč, Bosnia-Herțegovina – d. 1 octombrie 1999, Belgrad

CANGEMI, Veronica – soprană, n. 10 octombrie 1964, Mendoza, Argentina

● ... rolul proaspetei mirese Zerlina (*Don Giovanni*) îi revine Veronicăi Cangemi, deloc la prima tinerețe dar vivace în scenă. Este o bună stilistă, cu legato bine urmat în ariile *Batti, batti, o bel Masetto* și *Vedrai, carino*. [*Un macho la Scala* (2010) – *OPERA ETERNA*]

CANIGLIA, Maria – soprană, n. 5 mai 1905, Napoli, Italia – d. 16 aprilie 1979, Roma

CANNARILE BERDINI, Antonietta – soprană, n. 6 august 1931, Milano, Italia

CANONICI, Luca – tenor, n. 22 septembrie 1960, Montevarchi, Italia

CANSINO, Luis – bariton, n. 28 iunie 1967, Madrid

CANTARERO, Mariola – soprană, n. 20 ianuarie 1978, Granada, Spania

CAODURO, Giorgio – bariton, n. 17 decembrie 1980, Monfalcone, Italia

● ... glas frumos în rolul Lescaut, cu note acute ce-și pierde întrucâtva sonoritatea... [*Geniul lui Riccardo Muti sau MANON LESCAUT la Opera din Roma* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

CAPECCHI, Renato – bariton, n. 6 noiembrie 1923, Cairo – d. 30 iunie 1998, Milano, Italia

CAPITANUCCI, Fabio – bariton, n. 21 mai 1975, Sabaudia, Italia

● ... Ford cu glas frumos dar oarecum limitat în acut... (*Falstaff* la Opera de Stat din Viena) [*Maestrul genului parodic subtil* (2009) – *OPERA ETERNA*]

CAPPIELLO, Daniela – soprană, n. 1990, Piano di Sorrento, Italia

CAPPUCCILLI, Piero – bariton, n. 9 noiembrie 1926, Trieste, Italia – d. 11 iulie 2005, Trieste

● Piero Cappuccilli a reprezentat, la nivelul anilor '60, continuatorul unei strălucitoare pleiade de baritoni italieni marcate în acea epocă de nume ilustre precum Ettore Bastianini sau Tito Gobbi. Piero Cappuccilli a netezit calea apariției liniei baritonale jalonate azi de Renato Bruson, Giorgio Zancanaro, Leo Nucci. Făcând o conexiune între generații, el a perpetuat o solidă tradiție de cânt verdiană - în prima parte a carierei - și, mai apoi, o stilistică veristă în cea mai pură accepțiune a termenului. Posesor al unui timbru bogat rezonant, închis la culoare, solid în exprimare, Piero Cappuccilli a servit fraza verdiană cu elan avântat, redând cantilenelor spiritul romantic. Odată ce forța a început să domine continuitatea liniei vocale, artistul a înzestrat rолurile veriste cu mare putere de expresie. Totuși, personajele sale, conturate în scenă oarecum monocrom, rareori au revelat subtilități de trăire. Ieșind cu totul episodic din repertoriul italian - mă refer la incursiuni mozartiene - Cappuccilli a dat totul în partiturile verdiene, pe care le-a iubit

cu înfocare. De fapt, cred că nu greșesc dacă afirm că baritonul italian a realizat o performanță unică: a deschis de 12 ori stagiunea Scalei. [(iunie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

CAPRONI, Bruno – bariton, n. 1960, Bangor, Irlanda de Nord

CAPSIR, Mercedes – soprană, n. 20 iulie 1895, Barcelona, Spania – d. 13 martie 1969, Suzzara, Italia

CAPUANO, Enzo – bas, n. 1 martie 1947, Catanzaro, Italia

CAR, Nicole – soprană, n. 1985, Melbourne, Australia

CARABIBERI, Teodor – tenor, n. 19.., Constanța – d. iunie 1988, Cluj-Napoca

CARADJA, Valeriu – bariton, n. 30 ianuarie 1981, Chișinău

CARADORI – ALLAN, Maria – soprană, n. 1800, Casa Palatina (Milano), Italia – d. 15 octombrie 1865, Surbiton (Surrey), Marea Britanie

CARAVIA, Vladimir – tenor, n. 18.., România – d. 19..

CARBONARI, Virgilio – bariton, n. 18 decembrie 1925, Seriate, Italia – d. 21 noiembrie 1988, Seriate

CARBONE, Maria – soprană, n. 15 iunie 1908, Castellammare di Stabia, Italia – d. 28 decembrie 2002, Roma

CARÈ, Andrea – tenor, n. 12 august 1981, Torino, Italia

CARELLI, Emma – soprană, n. 12 mai 1877, Napoli, Italia – 17 august 1928, Montefiascone, Italia

CARELLI, Gabor – tenor, n. 20 martie 1915, Budapesta – d. 22 ianuarie 1999, New York, New York

CARESTINI, Giovanni (zis CUSINANO) – castrat, n. 13 decembrie 1700, Monte Filitrano (Ancona), Italia – d. 1760, Monte Filitrano

CARFIZZI, Patrick – bas, n. 10 aprilie 1974, Newburgh, New York

CARGILL, Karen – mezzosoprană, n. 1975, Arbroath, Marea Britanie

CARMASSI, Bruno – bas, n. 6 ianuarie 1894, Italia – d. 1971

CARIA, Marco – bariton, n. 7 mai 1985, Sardinia, Italia

● În *Trubadurul*, Caria a cântat în parametrii mării tradiții italiene, expunându-și timbrul sombrat printr-o conducere a glasului în linie vocală frumoasă, nobilă, elegantă, cu rostire expresivă și acute consistente. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

CARLIN, Cristina – soprană, n. ianuarie 1970, Madrid

CARLIN, Mario – tenor, n. 13 iunie 1915, Băta, Ungaria – d. 30 aprilie 1984, Lavagna, Italia

CARLSON, Lenus – bariton, n. 11 februarie 1945, Jamestown, Dakota de Nord

CARLYLE, Joan – soprană, n. 6 aprilie 1931, Upton, Marea Britanie

CARON, Rose – soprană, n. 17 noiembrie 1857, Monerville, Franța – d. 9 aprilie 1930, Paris

CAROSI, Micaela – soprană, n. 1970?, Roma

CAROSIO, Margherita – soprană, n. 7 iunie 1908, Genova, Italia – d. 5 ianuarie 2005, Genova

CARPENITO, Antonella – mezzosoprană, n. 1985, Montemiletto, Campania, Italia

CARRERAS, José – tenor, n. 5 decembrie 1946, Sants, Barcelona, Spania

● (...) Dumnezeu i-a dăruit lui Carreras un glas cald, tipic meridional, cu un timbru nobil, învăluitoare și o culoare intensă, densă (...), o voce fără un *squillo* deosebit, dar vibrant emoțională și fără un supraacut extins (Do-ul este o limită rar atinsă pe disc, dar niciodată în spectacol, cel puțin în cele

disponibile pe videocasete (...). Generic vorbind, un definitiv *tenore di grazia*, (...) care s-a aruncat orbește în capcanele unor roluri dramatice încă de la vârsta la care studiul abia se desăvârșește. De ce oare? Vom vedea! Pentru că José Carreras nu este un artist obișnuit, un rutinier și îmi permit să-i desfid din start pe cei care-i leagă cariera și nereușitele de meschine interese financiare ale teatrelor sau multinaționalelor discului. Iată-l deschizând Scala în Don Alvaro (*Forța destinului*). Este aproape perfect. Dar cu ce preț? O emisie distefanescă după pasajul de registru nu-i protejează acutele. „*L-am admirat pe marele Giuseppe di Stefano. Mi-a fost model*”, mărturisește chiar el într-un interviu. În temutele pasaje dramatice (duetele *Sleale* și *Invano Alvaro...*) simți că se consumă din capitalul vocal, dar splendoarea tinereții învinge. Cântă sublim, aerat *Solenne in quest'ora*, picură o rară *lacrima in voce* în fraza *La minaccia i fieri accenti* și îi conferă personajului o minunată poezie, candoare și sinceritate cuceritoare. Și dacă aici nu se dovedește un mare mânuitor al legato-ului și nici un măiastru al acelei *dinamica sfumata* (poate și din cauza presiunii continue a frazei verdiane), în schimb în rolul Marchizului de Saxa (*Adriana Lecouvreur*) cântă cu o splendidă, generoasă linie *La dolcissima effigie* iar *L'anima ho stanca* devine realmente o capodoperă (*smorzature* în zona centrală a registrului, accente patetice, frază impecabilă). Personajul are dimensiune romantică și o aură de pasional îndrăgostit. Lucrul cu mari regizori și dirijori i-a fost benefic, cizelându-i stilul în sensul depășirii limitelor expresive. Zeffirelli-Levine (*Boema*), Abbado (*Recviam*) și-au pus amprenta lor de mari maeștri, imprimându-i un cânt nuanțat cu abandonuri extatice în *Che gelida manina* sau angelic în *Quid sum miser...*, în timp ce finalul *Boemei* este de-a dreptul antologic (un urlat inuman *Perché guardar mi cosi?* urmat de alternanța forte-piano, *Mimi! Mimi!*). Apropierea intensă de rolurile dramatice – să nu uităm că la un moment dat se pregătea pentru... *Otello!* –, de țesătura acută din *Turandot* (cu care se duelează continuu pe parcursul

spectacolului), de intervalele periculoase din *Don Carlos*, de dramatismul lui José, face să-i crească dificultatea și efortul intonației acutelor, duritatea, lipsa de strălucire și uneori balansul lor (Si-ul transpus al ariei lui Rodolfo, Si bemol-ul din *Improvviso*-ul lui Chénier, Si-ul din scena *autodafé*-ului din *Don Carlos*). Pentru controlul clar-obscurului sonor (care și așa nu era un punct forte) recurge din ce în ce mai des la *falsetto* (*Hostias* din *Recviam*, anumite pasaje din aria lui Nemorino sau din *Don Carlos*) iar atacul *morbido* al unor fraze liric-celebre ca *Una furtiva lagrima* devine inexistent. Atunci? Spuneam că José Carreras nu este un artist obișnuit. Și aceasta pentru că personajele sale trimit continuu o rază umanistă către spectator, pentru că le întrupează cu atâta pasiune, cu atâta dăruire încât ai impresia că își dă și ultima suflare împreună cu eroul sau că îndrăgostitul (întotdeauna sensibil și melancolic, poetic și romantic) își deșiră sufletul în fața iubitei. Când îl auzi vorbind, nu ți-l poți închipui altfel în scenă! Și în plus rămâne fascinația solară a glasului, a nobleței timbrului și accentului. Carreras n-a evitat nici un sacrificiu în templul operei și știe foarte bine acest lucru. „*Am riscat cântând unele roluri, dar le-am iubit. Un adevărat artist trebuie să-și asume riscuri, trebuie să-i dea publicului tot ceea ce poate*”. Iubirea pentru muzică este comandamentul suprem al vieții lui Carreras. După boală, în pauza concertului festiv de la Wiener Staatsoper (un recital ușor, o atmosferă sărbătorească în sală, o umbră de tristețe în scenă), o jurnalistă neinspirată l-a întrebat dacă va mai cânta *Otello*, tenorul răspunzând: „*Cel mai important lucru e să încep să cânt, nu importă ce rol, să pot sta pe scenă, să exprim din nou ceva prin acest instrument al meu*”. (...) [José Carreras sau biruința muzicii (1991) – *OPERA LIVE*]

● Un spectacol cu José Carreras la Covent Garden nu se uită ușor. Desigur, motivația stă în primul rând în apanajul marilor cântăreți-actori de a induce o puternică tensiune emoțională, de a marca cu sigla valorii lor personajele pe care le interpretează. Reflecțiile conexe stăruie mult

după aceea. Dar, în categoria pe care o aminteam, cred că José ocupă un loc cu totul special. Poate și pentru că viața i-a fost o luptă continuă cu destinul, iar izbânda ei este neîndoielnic dedicată altarului artei. Datorită muzicii și pentru ea, José a dominat ursita. Rememorez acum propriile lui cuvinte care revelau că, pe pat de spital, asculta ore în șir muzică și cânta în gând. Ei bine, ajuns la maturitate artistică, de pe pozițiile unei complexe experiențe de viață și scenă, Carreras capătă o rarisimă forță de introspecție, un rafinament în expresia artistică, o esențializare a plasticii mișcării pe care puțini cântăreți le posedă. În *Stiffelio* (...), subiectul îi oferă, generos, o lume plină de tensiuni și contradicții, un erou sfâșiat între inspirația divină și eșecul relațiilor de familie, obligat să decidă. Carreras parcurge rolul cu serenitate, cu limpezime olimpiacă; vulcanul interior transpare prin infinitesimale gesturi, prin furia reținută, prin săgețile din priviri. Fruntea îi este permanent adumbrată, ochii triști, zâmbetul dureros. Pe scenă, dar nu numai acolo. Și totuși, câtă căldură când, după spectacol, îți întinde mâna spre a primi felicitările... [STIFFELIO (1993) – **OPERA LIVE**]

● Cu greu poți găsi în istoria liricii, 50 de ani de viață atât de pilduitori ca ai lui José Carreras. 50 de ani care cântăresc infinit mai mult. Firul vieții lui Carreras ca al nimănui altuia a cunoscut sușuri și coborâșuri, extaz și dramă, speranțe și incertitudini, glorie și suspine indulgente. José Carreras este un biruitor prin muzică, pentru muzică. Un învingător al destinului, iar divinitatea l-a răsplătit intensificându-i focul sacru. Acum, la 50 de ani, ajuns la maturitate artistică, slujește arta sunetelor ca o sublimare a complexei experiențe de viață și teatru. Acum, la 50 de ani, Carreras parcurge rolurile cu serenitate, cu limpezime olimpiacă, vulcanul interior al trăirii artistice transpare prin infinitezimale gesturi, prin săgețile din priviri. Așa l-am regăsit, pe viu, în *Stiffelio* sau în *Jerusalem* de Verdi. Așa îl știam pe Carreras din vechile înregistrări audio/video, ca pe un umanist care iradiază sala prin glas. Întorcându-ne în timp, să spunem că aventura lui Carreras în operă a

pornit de la un timbru solar, consistent colorat. Cu vocea lui, splendoarea, fascinația și magnetismul tenoral sunt la ele acasă. Incandescența soarelui Barcelonei natale, picurată în fiecare notă emisă, simțirea romantică care îmbracă fraza muzicală, emoția pătrunzătoare pe care tonurile de culoare și nuanțele din glas o transmit vibrant, l-au proiectat rapid pe tânărul tenor în elita lumii lirice. Pasiunea pentru muzică se citește, se simte ca și cum i-ar inunda năvalnic ființa, spiritul, în spectacolul lumii sau al teatrului. Grație acestui dar de inspirație divină Carreras a depășit leucemia și a revenit în scenă victorios. După atâtea încercări la care l-a supus viața, acum, la 50 de ani, învingătorul Carreras cântă cu culoare nealterată de glas, neinsistând asupra registrului acut, dar, acordând celui central generozitatea sonoră a biruinței. Se știe că José s-a aruncat, cu sinceritate și fără să se gândească restrictiv la suportul tehnic, în capcanele unor roluri imposibile. Așa cum a făcut și un alt poet al sunetelor, Giuseppe di Stefano, pe care José l-a admirat și îl admiră. [(decembrie 1996, mai 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Pe scenă, imaginea de Christ a incendiat sunetul și trăirea sa intensă a mișcat inimile. E clar că lui Carreras i-a rămas intactă pasiunea comunicării mesajului criptat în muzică, într-un moment în care zenitul formei pur vocale a trecut de mult. Repertoriul ales cu grijă (canțonete, zarzuele, un lied, un duet de operetă, o singură arie de operă și aceea privată de un Si natural acut, ce-i drept nescris, dar de mare tradiție) a evitat țeșăturile înalte iar tenorul, în concentrarea sa pentru siguranța emisiei, a lăsat *approach*-ul stilistic pe planul secund (Grieg și chiar *L'esule* de Verdi). Estetica lui Carreras *cel de acum* respinge de multe ori nuanța, în favoarea asaltului impetuos, pentru răspunsul căruia stăm câteodată cu sufletul la gură. (Concert la București cu Ana-Camelia Ștefănescu). [Spre 1000 de dolari biletul?! (2000) – **OPERA LIVE**]

CARROLI, Silvano – bariton, n. 22 februarie 1939, Veneția, Italia – d. 4 aprilie 2020, Lucca, Italia

CARROLL, Andrea – soprană, n. 1990, Bethesda, Maryland

CARTERI, Rosanna – soprană, n. 14 decembrie 1930, Verona, Italia – d. 25 octombrie 2020, Monte Carlo

CARTURAN, Gabriella – mezzosoprană, n. 1933, Padova, Italia

CARUSO, Enrico – tenor, n. 25 februarie 1873, Napoli, Italia - d. 2 august 1921, Napoli

CARUSO, Tiziana – soprană, n. 1979?, Catania, Italia

CÂRJE, Elvira – soprană, n. 17 martie 1946, București

CÂRSTEA, Niculina – soprană, n. 27 octombrie 1936, București

CASALONI, Annetta – mezzosoprană, n. 13 decembrie 1826, Mondovì Piazza, Italia – d. 7 ianuarie 1915, Torino, Italia

CASANOVA, Francisco – tenor, n. 3 octombrie 1957, El Seibo Provice, Republica Dominicană - d. 26 septembrie 2019, Providence, Rhode Island

● Cavaradossi (*Tosca*) a fost Francisco Casanova, voce luminoasă și omogenă, cu bună ținută a frazării. (La origine, un interesant *tenore di grazia*, acum călăuzit către rolurile de factură *spinto*.) Păcat că în mult așteptata *E lucevan le stelle*, după un început poetic, artistul a grăbit (la propriu!) soluționarea și s-a refugiat în *falsetto* pe secvența ... *le belle forme disciogliea dai veli!* iar pentru finalul ariei a ales o variantă de îndoielnic gust. Nu a fost singura sa inabilitate. Deși dezavantajat de un fizic ingrat, Casanova a avut atență implicare în rol. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Invitați timișoreni la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

CASAPIETRA, Celestina – soprană, n. 23 august 1938, Genova, Italia

CASCIARRI, Giorgio – tenor, n. 1968?, Florența, Italia

● ... Giorgio Casciarri abordase rolul Manrico din *Trubadurul* și produsese o surpriză. Un tenor liric – spint, cu *squillo* deosebit și mare siguranță a Do-ului acut, indispensabil partiturii verdienne originale. Celebra stretta *Di quella pira* a fost pe punctul de a fi bisată la cererea unui public entuziasmat. [*Producție monumentală, în reluare la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

CASEI, Nedda – mezzosoprană, n. 9 septembrie 1932, Baltimore, Maryland – d. 20 ianuarie 2020, New York, New York

CASELLATO, Renzo – tenor, n. 18 octombrie 1936, Adria, Italia

CASELLATO - LAMBERTI, Giorgio – tenor, n. 9 iulie 1938, Adria, Italia

CASOLLA, Giovanna – soprană, n. 15 ianuarie 1945, Napoli, Italia

● Pentru Giovanna Casolla, ecrasantul rol al Principesei Turandot este în momentul de față calul de bătaie. Ea își conduce cu prudență glasul de soprană lirică-spintă prin pasajele primejdioase, evitând apăsarea registrului grav și încercând restrângerea unui ușor vibrato care, pe alocuri, atrage atenția. Dar vocea sună strălucitor și acutele au un *squillo* glorios. În plus, față de o generație de soprane eminamente dramatice, de sorginte wagneriană, care mai rezervau personajului o portretizare monocromă motivată de nevoia de a domina cu glasuri de fier percutanța sonoră, Giovanna Casolla restituie rolului calitățile timbrale latine, cu rotunjimi păstoase și căldură meridională, aspecte deloc neglijabile în conturul complex, uman al eroinei. În fond, *Il gelo tuo e menzogna*, îi spune Calaf Principesei. (Spectacolul a avut loc la Teatro del Maggio Musicale Fiorentino.) [*Itinerar liric* (1999) - **OPERA LIVE**]

● Dezamăgitoare a fost prestația Giovannei Casolla (Leonora în *Forța destinului*), soprană pe care o lăudasem anul trecut pentru un notabil Turandot la Florența. În mod cert, frecvența întâlnire cu *tessitura* dramatică a principesei de gheață i-a dăunat într-atât, încât la ora actuală soprana este

incapabilă să intoneze un pianissimo, vibrato-ul îi este destul de accentuat, multe acute sunt nefocusate, iar notele grave nu au pregnanță. Păcat de forța, de culoarea bogată, adumbrită, a vocii... În tabloul final n-am știut – vă rog să mă credeți – dacă soprana gândește că interpretează verdiana *Pace, pace mio Dio* sau pucciniana *In questa reggia* din *Turandot*. Subiectul este prea trist ca să-l mai adâncesc acum, dar trebuie luat ca un serios semnal de alarmă pentru toate amatoarele (și amatorii) de asemenea aventuri, chiar pe disc. [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Gache* (2000) – **OPERA LIVE**]

CASONI, Bianca-Maria – mezzosoprană, n. 1 martie 1932, Milano, Italia

CASSELLO, Kathleen – soprană, n. 13 august 1958, Wilmington, Delaware – d. 12 aprilie 2017, München, Germania

● ... *Sempre libera (Traviata)* cântată operetistic, aș putea îndrăzni, chiar revuistic de Cassello. (La Sala Palatului) [*Prolog la... eclipsă* (1999) – **OPERA LIVE**]

CASSI, Mario – bariton, n. 6 decembrie 1973, Arezzo, Italia

CASSIAN, Elena – mezzosoprană, n. 19..., Chișinău

CASSILLY, Richard – tenor, n. 14 decembrie 1927, Washington, D.C. - d. 30 ianuarie 1998, Boston, Massachusetts

CASSINELLI, Antonio – bas, n. 2 ianuarie 1912, Bologna, Italia – d. iulie 1993

CASSINELLI, Riccardo – tenor, 27 februarie 1936, Cordoba, Argentina - d. mai 2011, Cordoba

CASSIS, Alessandro – bariton, n. 9 februarie 1937, Bergamo, Italia - d. 20 noiembrie 1998, Bergamo

CASTAGNA, Bruna – mezzosoprană, n. 15 octombrie 1905, Bari, Italia - d. 10 iulie 1983, Pinamar, Argentina

CASTEL, Nico – tenor, n. 1 august 1931, Lisabona – d. 31 mai 2015, New York, New York

CASTILLO, Gustavo – bariton, n. 1989, Barquisimeto, Venezuela

CASTORO, Francesco – tenor, n. 1983, Italia

CASTRO-ALBERTY, Margarita – soprană, n. 18 octombrie 1947, San Sebastian, Porto Rico

CASTRONOV, Charles – tenor, n. 19 iunie 1975, New York, New York

● Un anunț făcut la începutul spectacolului *Lucrezia Borgia* la Bruxelles îl prezenta pe Castronovo (Gennaro) ca fiind gripat. Poate acesta a fost motivul unor ușoare răgușeli în primul act, dar tenorul a expus o voce plăcută, plină de lirism evocator și a modelat frumos frazele muzicale, cu acea *italianità* absolut indispensabilă. A cântat cu *legato di grazia*, moliciuni, abandonuri poetice și *mezzevoci*, o bună recomandare a artistului pentru rolurile de acest gen. [*Elena Moșuc în rândul marilor soprane ale lumii* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul titular, Charles Castronovo a conturat un personaj intens poetic. Este un tenor cu timbru cald, catifelat și rotund, stăpân pe tălmăciri rafinate, grație emisiei în mezzoforte și pianissimo. Îi sunt la îndemână filajele, îndeosebi în registrul acut, care mai abat atenția de la note înalte „clătinate”, fără fermitate, al căror refugiu îl constituie tocmai acele filaje. Așa a fost Si-ul din scena chermezei (actul secund) sau Do-ul din aria *Salut! demeure chaste et pure* (actul al III-lea), note-limită ale întinderii vocii tenorului. În orice caz, cele două Si bemol-uri (...) din terțetul actului al IV-lea, au avut deplină siguranță. Sunt notații obligatorii, ce nu umbresc linia vocală seducătoare și lirismul artistului. Memorabile au fost rostirile *Laisse-moi... contempler ton visage* (poezie și atmosferă), *O nuit d'amour ciel radieux* (vrajă), *Divine pureté!* (transcendență) din marele duet cu Margareta (actul al III-lea)... [*FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

CASUCCI, Romina – soprană, n. 16 martie 1982, Cercola, Italia

● Gilda poetică, la care frumoasa frazare cu care susține melodica este de remarcant, a fost Romina Casucci, prudentă la supra-

acute, cititoare riguroasă a partiturii fără a risca rezolvările dificile intrate în tradiție. Totuși, n-a rezistat unui Mi bemol ultra înalt la finele duetului cu Rigoletto (Márton Fülöp) din actul al II-lea, ***Si, vendetta***. A ieșit un sunet strident. Până atunci, nuanțase plăcut tot ceea ce cântase. [Dublă premieră la Operă: **RIGOLETTO!** (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

CATANI, Cesare – tenor, n. 1969, Ascoli Piceno, Italia

CĂȚANĂ, Emilia – soprană, n. 10 ianuarie 1935, Boroșneul Mare, Covasna

CĂȚANĂ, Sebastian – bariton, n. 13 august 1972, Cluj

● Important bariton verdian, a interpretat personajul titular, rol de uriașă complexitate psihologică, cu încărcătură emoțională ce îl prefigurează întrucâtva pe Rigoletto, în condițiile tipologiei de voce verdiană, deja cristalizată. Sebastian Cătană a cântat și a interpretat dificila partitură la mare altitudine de performanță artistică, lăsând puternice amintiri. Important în ceea ce a creat a fost că nu s-a cantonat în expunerea intensivă a calităților native de glas brut, ci le-a folosit pentru tente, expresii, nuanțe exprimând frământări interioare, tulburări de spirit, manii, zbucium sufletesc. Încă din prima scenă, replicile ***Due vaticini compiuto or sono...*** sau din cea de-a doua, ***Fatal mia donna! un murmure...*** (primul duet cu Lady – Ana Lucrecia Garcia), rostite moale, ***sotto voce***, subtil colorizate, au anunțat arhitectura sonoră cu care urma să înzestreze personajul, ca erou terifiat de profeții, plin de neliniști și halucinații, terorizat de visele de mărire, influențat de demonica soție, devenit criminal. Vocea lui Sebastian Cătană este amplă, masivă, puternică, de culoare dramatică, cu armonice virile, ce simte și expune cu mare autoritate accentele frazei verdiane. Desenul melodic este restituit omogen pe întregul ambitus, prelung, în largi arce de respirație. Domină sala întrutotul. Forța alăturată expresiei venite din tălmăcirea trăirilor personajului au fost coordonatele prezenței baritonului în ***Macbeth*** la Cluj-

Napoca. Ce s-ar fi dorit mai mult? Poate o moliciune mai accentuată a ariei de linie ***Pietà, rispetto, amore*** din actul al IV-lea, ale cărei inflexiuni au existat totuși. Probabil că și efortul pe parcursul solicitantelor acte anterioare l-a obosit către finalul secvenței. [Opera Română din Cluj-Napoca a deschis stagiunea centenară cu premiera **MACBETH** de Giuseppe Verdi (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CĂȚANĂ, Vasile – bariton, n. 30 mai 1932, Suceag, Cluj – d. 6 ianuarie 1989, Cluj-Napoca

CĂȚE, Gabriel – tenor, n. 1969, România

CAVA, Carlo – bas, n. 16 august 1928, Ascoli Piceno, Italia – d. 1 septembrie 2018, Ascoli Piceno

CAVALIERI, Katharina – soprană, n. 19 februarie 1760, Währing (Viena) – d. 30 iunie 1801, Viena

CAVALIERI, Lina – soprană, n. 25 decembrie 1874, Viterbo, Italia - d. 7 februarie 1944, Florența, Italia

CAVALLETTI, Massimo – bariton, n. 30 octombrie 1978, Lucca, Italia

● (...) Ca interpret al lui Enrico, rămâne ca tânărul să deprindă, cu vocea sa frumoasă, valorizarea deplină a frazei, a accentelor, tratarea nuanțelor. Elanul îl poartă către forțarea notelor înalte care, astfel negociate, zboară infinitesimal peste tonul corect. (***Lucia di Lammermoor*** la Opera din Zürich) [Rolul-autograf al Elenei Moșuc (2008) – **OPERA ETERNA**]

● ... Ford cu plăcut glas de bariton și anvergură în aria ***È sogno? o realtà...*** [Festivalul Salzburg 2013. Remember I. **FALSTAFF** de Verdi (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru rolul toreadorului, baritonul Massimo Cavalletti a conturat un Escamillo plin de energie, cu voce frumoasă, omogenă pe ambitus, cu accente și acute spectaculoase. [Mezzosoprana Carmen Topciu a strălucit în **CARMEN** la celebra Arenă din Verona (2018) – **OPERA MIRACOL**]

CAVALLI, Floriana – soprană, n.6 februarie 1926, Bologna, Italia – d. 29 decembrie 2004, Bologna

CAVALLIER, Nicolas – bas-bariton, n. 1964, Franța

CAVELTI, Elsa – mezzosoprană, n. 4 mai 1907, Rorschach, Elveția - d. 10 august 2001, Basel, Elveția

CAZACU, Illa (Ghizela Irina, căs. LIUBA) – soprană, n. 6 decembrie 1918, Tg. Mureș - d. 29 mai 1998, Timișoara

CEAICHEVȘCIUC, Sergiu – bas, n. 16 decembrie 1970, Soroca, Republica Moldova

CEBOTARI, Ana – soprană, n. 9 octombrie 1986, Vatici, Orhei, Republica Moldova

● Remarci apreciative merg către evoluțiile diafane ale Anei Cebotari (interpreta Nannettei). [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

CEBOTARI (CEBOTARIU, CEBOTARU, CIBOTARI), Maria – soprană, n. 10 februarie 1910, Chișinău – d. 9 iunie 1949, Viena

CECCELE, Gianfranco – tenor, n. 25 iunie 1938, Galliera Veneta, Italia – d. 12 decembrie 2018, Galliera Veneta

CECCONI, Devid – bariton, n. 20 februarie 1971, Florența, Italia

CEDOLINS, Fiorenza – soprană, n. 18 martie 1966, Vito d'Asio, Italia

● ... după o narațiune obiectivă a primei arii, *Tacea la notte placida* și o negociere destul de aproximativă a vocalizelor cabalettei ce-i urmează, a regăsit în actul al IV-lea trăirea sensibilă a Leonorei prin aria *D'amor sull'ali rosee* care a plutit în pianissime, făcându-ne imediat să regretăm eludarea cabalettei *Tu vedrai che amore in terra*. Chiar așa, nu l-am înțeles pe dirijorul Daniel Oren de ce a eliminat-o! (*Trubadurul* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) - **OPERA LIVE**]

● ... ușor impură în focalizarea frumoasei voci sopranile dăruită Aliciei Ford. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember I. FALSTAFF de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... Nedda (*Paiațe*) în persoana superbeitalience Fiorenza Cedolins, cu *look* à-la-Claudia Cardinale. O apariție absolut spectaculară, care a cântat cu timbru bogat colorat, strălucitor, o voce care face parte din categoria soprelor *lirico-spinto*, ideală încadrare pentru scriitura lui Leoncavallo. Cedolins a condus frumos frazele muzicale, pe care le simte și le transmite cu intensă trăire, a conturat un personaj plin de pasiune. Unele acute se cereau atacate mai direct, nu „pe dedesubt”. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

CEGOLEA, Gabriela – soprană, n. 15 decembrie 1948, Dorohoi

● ... a interpretat o incredibil de dificilă arie de coloratură dramatică din *Roberto Devereux* (Donizetti) și aria din *Andrea Chénier* (Giordano). Dacă unele excese veriste s-au făcut resimțite în cea din urmă, soprana a făcut o importantă demonstrație de esență belcantistă în modelarea discursului muzical donizettian. [*Vă place opera?* (1994) – **OPERA LIVE**]

CEHANOVSKY, George – bariton, n. 14 aprilie 1892, St. Petersburg, Rusia – d. 25 martie 1986, Yorktown Heights, New York

CELENG, Mária – soprană, n. 1988, Slovacia

● (Solistă în *Oratoriul „Creațiunea”* de Haydn la Sala Națională de Concerte „Béla Bartók”), tânăra a cântat cu inflexiuni nuanțate, rafinat, până la pianissime eterate, grațioase. O cântăreață de clasă, stăpână a unei solide culturi stilistice. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (I) – Concerte* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

CENČIĆ, Max Emmanuel – contratenor, n. 21 septembrie 1976, Zagreb

● Fabulos contratenor cu infinite irizații de nuanțe în glas... (Oratoriul *Susanna* de Haendel) [Ediția 2009 a Festivalului George Enescu (I) (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Popularul opus *Carmina Burana* a beneficiat de aportul renumitului contratenor Max Emmanuel Cenčić (luxos distribuit pentru o ultra-scurtă intervenție). (Festivalul George Enescu 2015) [Din nou în top (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Arta lui Max Emanuel Cenčić (Arbace în *Catone in Utica* de Leonardo Vinci) este desăvârșită. (Festivalul George Enescu 2015) [Mari orchestre, mari interpreți (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Rolul titular, Arminio (din opera lui Händel), a revenit renumitului Max Emanuel Cenčić, care și-a confirmat reputația. Timbru sombrat, de culoare intensă, nobilă, velurată, generoasă, cu mare densitate de armonice și acute bogate, învăluitoare. Cu infinite capacități de preluare a agilităților în orice porțiune de registru, cit. virtuozitate extremă și cânt nuanțat în *lamento*-uri, inclusiv cu tente moi, de mezzoforte. (Festivalul George Enescu) [Încheiere strălucitoare (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CERCHEZ, Nadejda (Nadia) – soprană, n. 16 septembrie 1985, Orhei, Republica Moldova

● În întruchiparea personajului titular am reîntâlnit-o pe soprana Nadia Cerchez, 30 de ani (...) I-am regăsit glasul frumos colorat și bogat îmbrăcat în armonice, a cărui consistență servește bine partiturile de vocalitate lirică-spintă. A cântat cu omogenitate și accente potrivite datorite frazelor arhetipalului personaj. Sigur că dramatismul actului secund a tensionat-o și extremul acut a adus, pe ici, pe colo, tente de stridență, iar la finele celebrei arii *Vissi d'arte* a secvenționat sunetele descendente La bemol – Sol, ce urmează culminației. Oboseala a fost însă rapid recuperată, pentru un act ultim exemplar. Actriței Nadia Cerchez, înaltă, suplă și cu ținută de divă, îi mai rămân de polișat - odată cu rodajul și

acumularea experienței - unele relaționări, unele atitudini în detalierea profilului psihologic al eroinei. Perspectivile carierei sunt însă majore. [La Iași, *TOSCA* aniversară (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Soprana din Republica Moldova, cu studii clujene, Nadejda Cerchez are o voce importantă, de factură lirică-spintă, fluidă, pătrunzătoare și strălucitoare. Este și motivul pentru care tabloul ultim al operei i-a prilejuit remarcabile performanțe. Artista urmează să forjeze mai expresiv pasajele anterioare, pornind de la ingenuitatea tinerei Tatiana, necesară în primul tablou și trecând prin varietatea de trăiri a mării arii „a scrisorii”, zbuciumul pasional și tulburarea eroinei urmând să se distanțeze de concret și să vină din adâncurile spiritului. Cu timpul, rolul se va cristaliza în lectura Nadejdei Cerchez, ce va deveni, sunt convins, o complexă tălmăcitoare a arhetipalului personaj. [EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

CERNEI, Elena – mezzosoprană, n. 1 martie 1924, Bairamcea, Republica Moldova – d. 27 noiembrie 2000, București

● Mă apropii cu mare emoție de fila de hârtie pe care urmează să aștern câteva gânduri despre una din cele mai mari artiste pe care pământul românesc le-a dăruit lumii, Elena Cernei. Un nume care a intrat în legendă încă din anii în care creațiile ei pe scena Operei Române ridicau publicul în picioare iar ecourile succeselor internaționale umpleau coloanele ziarelor. Este temerar, de aceea, a încerca în puține cuvinte să cuprind complexitatea unui artist de dimensiunea Elenei Cernei. Un artist pentru care repertoriul nu a însemnat numai operă, ci și genul vocal-simfonic sau lied. Cu toată fobia mea pentru răceala statisticilor, aici cifrele sunt deosebit de grăitoare și necesare: 13 misse, simfonii și oratorii de la Pergolesi și Bach la Mahler și Verdi; 27 de roluri lirice de la opere de Gluck, Rossini și Mozart la cele de Richard Strauss și Enescu, alături de un vast repertoriu de lied, cuprinzând toate școlile componistice clasice și contemporane. Mărturiile audio-video le păstrează, în afară

de Societățile Române de Radiodifuziune și Televiziune, de Casa de discuri Electrecord, Radioteleviziunile din Roma, New York, Paris, Viena, Moscova, Tokio etc., ca și Casele Supraphon, GOP (Great Opera Performances) și Montreal. Drumurile artistice ale Elenei Cernei au purtat-o de la Opera Română la Scala și Metropolitan, de la Grand Opéra de Paris la Wiener Staatsoper, de la Bolșoi Teatr la Gran Teatre del Liceu, din Mexic la Tokio și în multe alte centre muzicale faimoase, la festivaluri de prestigiu. Numai pentru a lista cântăreții, dirijorii și regizorii celebri care au anturat-o pe Elena Cernei în spectacole, mi-ar trebui câteva pagini. Aleg la întâmplare numele unor Jean Louis Barrault, Franco Zeffirelli, Claudio Abbado, Georg Solti, Zubin Mehta, Renata Tebaldi, Leontyne Price, Franco Corelli, Carlo Bergonzi, Robert Merrill, Piero Cappuccilli, Nicola Rossi-Lemeni, Nicolai Ghiaurov. Elena Cernei a fost distinsă cu 13 onoruri naționale și internaționale. Academia de arte frumoase din Mexico City i-a conferit Medalia de aur Giuseppe di Stefano, Academia de științe din New York a ales-o Membru activ drept recunoaștere a amplei activități științifice (prima artistă de la Metropolitan Opera astfel apreciată), la Festivalul Bellini a primit Placheta de aur cu ocazia publicării cărților *Et fiat lux* și *Enigma vocii umane*. La acestea se adaugă Premiile internaționale Tito Gobbi, Tito Schipa și Maria Caniglia, ca și calitatea de Membru de onoare al Academiei culturale și științifice europene de la Roma. Poate prezența numelui Elenei Cernei surprinde alături de temele de știință, dar marea artistă a abordat acest domeniu, interdisciplinar legat de vocea umană, împreună cu dr. Stephan Poen, care este consultantul celor două volume și partenerul de activitate științifică și clinică, cu aproape 30 de comunicări de maximă importanță în România și străinătate. O remarcă se cuvine a fi făcută pentru cele două apariții editoriale dintre care *Et fiat lux* poartă subtitlul *Metabolismul universal și atomul gravitației* și se constituie într-un volum interdisciplinar în care conceptul de vibrație este aplicat într-un context original de universogeneză, universostructură și

universometabolism. Să includem aici câteva elogii venite din partea unor mari personalități: „... lucrări foarte interesante și demne de aprofundări...” (Oscar Luigi Scalfaro, Președintele Italiei), „... o carte de mare importanță pentru lirică...” (Herbert von Karajan), „... texte ale viitorului...” (Sofia, Regina Spaniei), „... o lucrare prețioasă și complexă...” (Renata Tebaldi). Cariera Elenei Cernei a colectat și numeroase premiere, rămase cu caracter de unicitate, cum ar fi: prima mezzosoprană de origine română în istoria universală a liricii care a cântat la Metropolitan (unde a fost ultima Amneris în vechea sală și prima Amneris în noul sediu de la Lincoln Center), Grand Opéra de Paris, Staatsoper Viena și Berlin, Academia de Bellas Artes din Mexic; prima performanță la nivel internațional de a fi libretistă, regizoare și interpretă titulară a unei opere originale, *Doamna Chiajna* de Nicolae Buicliu, la București, în 1973; formularea în premieră absolută a conceptului „fazei cefalice a fonației insonore corelată cu presiunea subglotică dirijată conștient ca al doilea tip de respirație în cadrul primei metode de canto științific personalizate”; formularea și experimentarea în premieră absolută a unor fenomeneologii privind „biogravitatia și biostructura”. Copleșitoare este personalitatea Elenei Cernei în multitudinea de ipostaze ce vin să completeze tulburătoarea ei apariție scenică și excepționala prestație vocal-artistică! Născută la Bairamea, rezidentă în Italia din anul 1985, Elena Cernei este diplomată în canto, muzicologie și regie de operă a Conservatorului bucureștean. I-a avut ca profesori pe Constantin Stroescu, Marcela Ionescu, Jean Rânzescu, acesta din urmă secondat de soția sa, Maria Rânzescu, în calitate de asistentă. Elena Cernei a desfășurat în țară o amplă activitate ca solistă a Filarmonicii George Enescu și a Operei Române, activând în primii ani de carieră simultan în cele două instituții. A cântat în opt limbi străine trecând prin toate stilurile de interpretare pentru care a demonstrat o disponibilitate extraordinară în *Fach*-urile de mezzosoprană și contraltă. Am încercat această schiță monografică ale cărei detalii văd poate pentru prima dată lumina tiparului

în România, pentru a completa aureola de mare artistă pe care o iradia Elena Cernei în scenă, acolo unde personalitatea ei rămâne efectiv de neuitat. Încerc, peste ani, același sentiment de plenitudine, de intersecție cu adevărata artă, ascultându-i înregistrările sau rememorând spectacolele. Apariție fermecătoare, captivantă, de o perfecțiune statuară, Elena Cernei domina platoul și strălucea fie că se numea Amneris sau Carmen, Iocasta sau Eboli, Octavian sau Marica Doamna, Marina Mnišek sau Doamna Chiajna. Trăirea rolurilor era pro-fundă și fluidul nevăzut al magiei rolurilor artistice se insinua în sufletul auditoriului. Tragismul Azucenei, destinul Principesei Eboli, zbuciumul lui Amneris, distincția lui Octavian, neastâmpărul lui Cherubino sau senzualitatea Carmencitei erau tot atâtea stări în care spectatorul era cufundat și învăluit în sunetele de rarismă culoare ale glasului artistei. Rezonanțe de cello în registrul grav, amprente de violă și violină în cel central și acut, delicatețe și sunet impetuos, strălucire și clar-obscur, frazare persuasivă și incitantă, expresie și evocare, poezie și clocot, flămă și tăiș glacial sunt câteva combinații de culori din care penelul Elenei Cernei alegea, mixa și apoi fascina, pictând sonor. Parcurgând teritoriul de operă de la liric la dramatic, de la brilianța ornamentațiilor rossiniene la *Sprechgesang*-ul straussian, de la filigranele mozartiene la expresivitatea veristă, de la fluidul desen melodic belcantist la incisivitatea wagneriană, de la pasiunea romantică la suavitatea muzicii franceze, vocea mării artiste a avut haloul absolutului. Sunt argumente pentru care mă asociez și îl citez pe Jean-Louis Barrault care spunea: „... în loc de regizor, aș vrea să fiu Don José ca să fiu cât mai aproape de perfecțiunea interpretării și de realitatea copleșitoare a calităților vocii sale”. [O mare artistă, Elena Cernei (1996) – **OPERA VIVA**]

● Pentru noi, cei care ne-am format auzul în sunetele de extremă puritate, în rezonanțele profunde ale glasului Elenei Cernei, ale altor mari voci ale timpului, reîntâlnirea cu marea artistă a desăvârșit un legato, care în fapt – ne-am dat acum seama – nu s-a întrerupt nicicând. Prea proaspete,

prea calde erau emoțiile, prea nedreaptă uitarea ce începea să se aștearnă. Pentru că Elena Cernei reprezintă un unicat în ambientul liric românesc. Este singura artistă din diaspora care a desfășurat o mare carieră internațională dar care a magnetizat *mai întâi* publicul din sălile Operei Române (și Ateneului bucureștean), *și l-a însușit*, l-a adus la paroxism, într-un cuvânt l-a făcut *publicul ei*, căruia – la răndu-i – i s-a dăruit fără margini, stagiune de stagiune, pe parcursul a zeci de ani. Cariera Elenei Cernei au reprezentat-o sutele de spectacole de la București, croșetate cu prezențele de glorie pe marile scene ale lumii. De aceea, reîntoarcerea ei are aura unei restituiri de tezaur oferite celor care au adulat-o. Retrasă de pe scenă de multă vreme, plecată de pe pământul nostru de un deceniu și jumătate, ea a revenit cu același aer princiar, cu aceeași ținută majestuoasă și plutire suverană. Prim-planul Elenei Cernei în public sau în particular, imaginea ei pe scenă în fotoliul de invitată de onoare, portul tocii de Doctor Honoris Causa al Universității bucureștene de Muzică sunt cadre care au respirația celebrei apariții *Quale insolita gioia nel tuo sguardo* din primul tablou al *Aidei*, a coborării triumfale a scărilor gândite de Jean Rânzescu parcă special pentru ea în actul secund al aceleiași *Aida* sau a atât de așteptatului *spectacol* al intrării Carmencitei *Quand je vous aimerais...* Cum este și firesc, momentul actual îi prilejuiește Elenei Cernei retrospective, anturajul Renatei Tebaldi, Anitei Cerquetti, al lui Franco Corelli, Paolo Silveri, Giuseppe Taddei, al altor foști parteneri-membri ai unui club al celebri-tăților, într-un cuvânt înfruptarea dintr-un prestigiu internațional solid statuat. Dar artista nu se limitează la o atitudine extatică. Ea *construiește* în continuare, își dezvoltă în beneficiul tinerilor cântăreți propria metodă de canto și vorbește cu pasiune, în perspectiva începutului de mileniu, din care nu numai că România nu trebuie să lipsească, dar este îndemnată să constituie motorul. Dacă aceste gânduri – care de multe ori surprind și timorează prin dimensiunea lor – se vor transpune în practică, nu depinde numai de Elena Cernei. Dar Elenei Cernei, în

afară de omagiu, trebuie să i se acorde ascultarea și sprijinul. [*Un legato* (1998) – **OPERA LIVE**]

● 95 de minute în compania legendarei noastre mezzosoprane Elena Cernei! Este cadoul de început de vară pe care TVR Media îl face - în format DVD - melomanilor și profesioniștilor, tuturor celor care nu-și pot șterge din memorie glasul artistei, prezențele sale în spectacolele Operei Naționale din București, ecurile marilor ei succese internaționale. 95 de minute fascinante, de muzică și imagine, înmănunchind într-un florilegiu selectat de realizatoarea TV Ivona Cristescu și dr. Stephan Poen, soțul mezzosopranei, câteva momente de neuitat: arii și scene de operă, lieduri și romane filmate în studio, în cadru natural sau live, alături de un album fotografic și de prezentarea de către artista însăși a câtorva roluri. Două sunt conducturile care transpar din fiecare cadru și învâluie recitalul într-o aură de neuitat – rezonanța timbrală unică și fermecătoarea apariție a Elenei Cernei. În jurul acestora, gravitează alte și alte fațete ale artei sale, mă gândesc la diversitatea stilistică împlinită printr-o desăvârșită cultură a abordărilor, la conducerea glasului în mare varietate expresivă, la soliditatea tehnică. Cele mai prețioase tuburi ale unei orgi imaginare par a se reuni spre a plămădi culorile tulburătoare ale registrului centro-grav, strălucirea și incisivitatea acutelor. Calitatea vocii Elenei Cernei rămâne multă vreme în subconștient, după audição. Există o impecabilă fluență a liniei sonore, cu trecere insesizabilă către emisia *di petto* a sunetului, un legato fără fisură, fără opreliști. Pretențioasele pagini din *Samson și Dalila*, din *Carmen* (*Habanera*) se încarcă astfel seducător, insinuant. Misterioase umbre transpar din patina *doloroso* dăruită ariei din *Orfeu și Euridice* (Gluck), după cum coloritul *piangendo* din *Stride la vampa* (*Trubadurul*) se prelungește printr-un zguduitor tragism în Povestirea Azucenei (...). Dimensiunea aceasta dramatică a cântului Elenei Cernei își găsește o elocventă ilustrare și în declamația Iocastei din scurtul fragment din actul III al *Oedipe-ului enescian* (...), în aria Santuzzei din *Cavalleria*

rusticana și, bineînțeles, în duetul final din *Carmen*, selectat din memorabilul spectacol de la Sala Palatului, când Don José a fost celebrul Giuseppe di Stefano. Același care i-a dedicat onoranta sintagmă „*cea mai mare Carmen a carierei mele*“. Tot din acea seară, găsim pe DVD scurta scenă din primul act în care este integrată *Seguidilla*. Un fragment din duetul Aida-Amneris (*Aida*, în care parteneră în spectacolul bucureștean îi este soprana Virginia Zeani) valorizează noblețea expresiei artistei și alura imperială a cântului (un singur exemplu – fraza *Figlia de' Faraoni* ce debutează cu un Sol acut dominator urmat de cutremurătorul Re de sub portativ). Și dacă glasul Elenei Cernei este capabil de teribile confruntări, el urmează același curs infinit al frazării și în desenul melodic al coloraturii rossiniene (Arsace din *Semiramida*), în lejeritățile țesăturii vocale a Principesei Eboli – Cântecul vâului din *Don Carlos*, în care replica în rolul Tebaldo vine din partea Ilenei Cotrubaș. Există în această din urmă *canzona*, decupată *live* dintr-un spectacol bucureștean, o rarisimă tentă de sorginte spaniolă, susținută de timbrul odată în plus răscolitor al mezzosopranei, tentă ce transpare și în tălmăcirea liedurilor *Jota* și *Nana* de Manuel de Falla. Aici, ca și în *Doar cel ce-a suferit* de Ceaikovski, melancolia se insinuează printre sonuri. Nu lipsește de pe disc un fragment din opera *Doamna Chiajna* de Nicolae Buicliu, în care Elena Cernei a apărut în triplă postură - libretist, regizor și interpret. Este un semn al dragostei artistei pentru muzica românească, ilustrată pe DVD și de un mănunchi de romane, două dintre ele pe versuri de Eminescu și Minulescu. Imaginea Elenei Cernei este așa cum o știam: pictural frumoasă, statuar distinsă, corporal și facial expresivă. Orice plan preluat de aparatul de filmat, orice mișcare a acestuia nu fac decât să-i reveleze și să-i pună în valoare calitățile artistice. În noul album, editat sub genericul „Maeștrii muzicii de operă”, se găsesc pagini de prezentare cuprinzând citate de presă și aprecieri din partea colegilor, o listare a celor mai importante distincții, 14 la număr, obținute între 1962 și 1999, precum și un succint, dar consistent studiu al dr. Stephan Poen asupra

vocalității Elenei Cernei. Marii noștri artiști nu trebuie uitați niciodată! (...) [*Remember Elena Cernei* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Elena Cernei a impresionat prin preciziunea intonației, prin muzicalitatea desăvârșită, prin limpiditatea execuției agilităților, în cânt silabic sau vocalizat, prin claritatea instrumentală a glasului (*Laudamus te* din secțiunea *Gloria* este doar un exemplu). Pentru evoluția sa artistică ulterioară, au reprezentat elemente de pornire care apoi au fost valorizate plenar în repertoriul de operă pe care l-a abordat și i-a definit pe de-a-ntregul complexitatea de mare și absolută cântăreață. (*Missa în do minor pentru soliști, cor și orgă*, KV 427 (417a) de Mozart) [*Importante restituiri* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Romanța... **crossover**-ul cult românesc, spre care s-au îndreptat toți renumiții noștri artiști de operă! Lumea dorului, a aceluia intraductibil cuvânt pe care nici *soledad*-ul spaniol nu-l poate pătrunde în străfunduri! Un univers suflesc pe care mulți interpreți lirici l-au cântat dar numai spiritele plenare l-au putut tâlmăci adânc, pornind de la esențele lui, simțite răscolitor. Elena Cernei, marea și regretata mezzosoprană, care a cucerit cu vocea-i inconfundabilă teatrele lirice ale lumii, de la Scala din Milano la Metropolitanul newyorkez, a fost unul dintre acestea. Adâncimile de trăire și expresie cu care și-a construit rolurile au fost și aici suprema virtuți cu care a intrat în explorarea, în primul rând, a textelor, a poeziilor scrise de Eminescu, Alecsandri, Minulescu, Otilia Cazimir... la care și-a adăugat propria-i semnătură. A urmat apoi, mirific, îmbrăcarea slovelor cu glasul-i tulburător, în culori de violă și violoncel (nu este pentru prima dată când folosesc asocierea), cu sunete grave îmbătătoare. Impecabila linie vocală, fără fisură, duce aleanul în limpezime, doinit, ca un *lamento*. Este o lectură cultă, care ridică populara romanță pe culmi nemaiîntâlnite de măiestrie. Notațiile mi-au fost inspirate de apariția unui nou CD la Casa de Discuri Electrecord, cu înregistrări realizate în 1973, în acompaniamentul unei formații instrumentale condusă de Jean Lucaci, el însuși autor

al piesei *A doua primăvară*, inspirat de versurile artistei. Compoziții de Margareta Xenopol, Dumitrache Florescu, George Cavadia, Ion Vasilescu, Ioan R. Nicola, Alexandru Leon, Grigore Ventura, Vasile Popovici reunesc într-un mănunchi titluri precum *De vrei să mori*, *Romanța toamnei*, *Romanța inimii*, *Steluța*, *Dor de răzbunare*, *În micul orașel*, *Și dacă ramuri bat în geam*, *Să treci prin lume fără dor*, *Doi ochi eu am iubit*, *Când amintirile...*, mici momente muzicale aduse de Elena Cernei la rang de bijuterie. Booklet-ul discului, semnat în integralitate de Stephan Poen, doctor în medicină și muzică, soțul artistei, conține – în afară de prezentare și fotografii inedite – un emoționant eseu, *Stea dulce și iubită a sufletului meu*, mărturie de comuniune în eternitate, cu „fior de supremă încântare”. [*Romanțe cu Elena Cernei* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Reîntâlnirea (pe CD) cu vocea de excepție a mării mezzosoprane Elena Cernei se face prin tâlmăcirea liedului *Bagă, Doamne, luna-n nor* de Tiberiu Brediceanu. Profunde, prețioase rezonanțe și vibrația emoțională ale artistei înzestrează doina și jocul de inspirație populară cu puteri nebanuite de autenticitate și simțire. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ČERNOCH, Pavel – tenor, n. 2 mai 1974, Brno, Cehia

CERNY, Stefan – bas, n. 1978, Viena

CERONI, Arronne – tenor, n. 19.., Italia – d. ..., Milano, Italia

CERQUETTI, Anita – soprană, n. 13 aprilie 1931, Montecosaro, Italia - d. 11 octombrie 2014, Perugia, Italia

CERVENI, Zsuzsana – soprană, n. 1999, România

CESARONI, Lucia – soprană, n. 1983?, Toronto, Canada

CESTARI, Danilo – tenor, n. 1924, Legnago, Italia – d. 2009, Italia

CETALI, Roxana – soprană, n. 1977, România

CHABOUNIA, Maria – soprană, n. 1992, Belarus

CHACÓN-CRUZ, Arturo – tenor, n. 20 august 1977, Ciudad Obregón, Sonora, Mexic

● ... pentru tenor, acutele au fost punctul forte care a completat un registru central neinteresant. În plus, pentru rolul titular (din *Povestirile lui Hoffmann*, la Theater an der Wien) l-am găsit destul de reținut, deloc transpus și prea puțin poetic. Mai implicat, mai mobilizat s-a arătat în tensionatele momente ale actului al IV-lea, când – total decalibrat – ucide în serie (regia Roland Geyer). [*Erotism pe muzică de Offenbach* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CHAIGNAUD, Jean-Luc – bariton, n. 3 august 1959, Pantin, Franța

CHANEV, Kamen – tenor, n. 27 august 1964, Sliven, Bulgaria – d. 26 noiembrie 2020, Stara Zagora, Bulgaria

● O voce ca a lui Chanev se întâlnește rar la București și arată certă deschidere, certe perspective pentru eșichierul liric internațional. Aparținând fără concesii sau aproximări *Fach*-ului liric-spint, cu timbru viguros și omogen pe tot ambitusul, cu *squillo* în acutele covârșitoare prin penetranță și volum, cu accente pe alocuri eroice, bulgarul conduce fraza muzicală într-o exprimare în care acel *slancio appassionato* de sorginte italiană este prezent la tot pasul. În momentele de intens lirism se îndepărtează însă de la poezia pucciniană și, iată, aria *Donna non vidi mai* nu pare străbătută de fiorul îndrăgostitului la prima vedere. [*MANON LESCAUT în concert la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... performanța vocală aparține tenorului bulgar Kamen Chanev (voce spintă cu *squillo* impetuos, dar fără sarm și spirit în *Tra voi belle...* sau nuanțări pe parcursul celorlalte secvențe). (*Manon Lescaut*, spectacol la Operă) [*Adevărata premieră...* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Corifeu redutabil al registrului înalt, deja foarte cunoscutul – și în România –

Kamen Chanev s-a văzut pus în situația de a cânta cu sunet angelic *Ingemisco tanquam reus*. Nu a reușit. Presiunea expresiei l-a solicitat într-o așa măsură încât, pe parcursul ariei, unele note s-au situat chiar sub tonul just. În schimb cele două Si bemol-uri acute, strălucitoare și proiectate cu siguranță au impresionat. Căutând același sunet al aripilor Îngerilor, Chanev a recurs în *Hostias* la un *falsetone*, oricum preferabil dacă *mezzavoce* nu era disponibilă, numai că a continuat brutal în forte a fost contrastul ce a distrus tenta de ireal. (La Sala Radio) [*În Vinerea Mare, Recviemul verdian* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Așteptat cu interes, tenorul Kamen Chanev (Manrico, *Trubadurul* la Operă) nu a mai repetat prestația meritorie din *Manon Lescaut*. Împovărat de expresii și izbucniri veriste, artistul bulgar a cântat serenada din primul act fără eleganță, cu sunete „deschise”, distonând uneori chiar, deși Si bemol-ul a avut forța și strălucirea unei voci eroice de calitate. De fapt, zona Sol – La – Si bemol a tenorului este punctul său de rezistență, care nu este exploatat în restul registrului printr-o nuanțare variată, cântul său apărând uniform și rece pe ansamblul partiturii. Impetuosul *slancio* este prezent, dar atacurile moi de sunet îi sunt necunoscute (*Alcuno, ti rassicura...* din actul al IV-lea este doar exemplul ales la întâmplare). Chanev a avut ambiția să abordeze celebra stretta *Di quella pira* în tonalitatea originală, dar Do-urile sale acute pierd din focalizare și strălucire iar efortul poate să-l coste în viitor. Un moment – cheie puțin convingător! [*Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

CHARBONNET, Jeanne-Michèle – soprană, n. 4 iulie 1963, S.U.A.

CHAUSSON, Carlos – bas, n. 17 martie 1950, Zaragoza, Spania

● Excelent a fost Carlos Chausson, un *basso buffo* de tradițională extracție rossiniană, posesor al unei voci bogat timbrate și generoase, folosite pentru conturul unui suculent Don Magnifico (*Cenușăreasa*), de un

comic irezistibil. De mare valoare au fost interpretările cavatinei *Miei rampolli femminilli*, ariei *Noi Don Magnifico*. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona. Juan Diego Flórez, suveranul fioriturilor* (2008) – **OPERA ETERNA**]

CHAUVET, Géraldine – mezzosoprană, n. 19.., Bayeux, Franța

CHAUVET, Guy – tenor, n. 2 octombrie 1933, Montluçon, Franța – d. 25 martie 2007, Espoey, Franța

CHEEK, John – bariton, n. 17 august 1948, Greenville, Carolina de Sud

CHEN, Yu – bariton, n. 1960, Los Angeles, California

- Silvio a fost unul din baritonii casei pentru asemenea roluri, Yu Chen, liric cu linie elegantă... (*Paiațe* la Opera de Stat din Viena) [*Sub semnul lui Ponnelle* (2002) – **OPERA LIVE**]

CHENEZ, Ray – contratenor, n. 1984, Lockport, New York

- În rolul Marzia (în *Catone în Utica* de Leonardo Vinci), un sopranist excelent, Ray Chenez. (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

CHEPTĂNARU, Vasile – tenor, n. 8 august 1954, Chișinău

CHEPTINI, Ala – soprană, n. 19.., Republica Moldova

- ... are o voce rotundă, dens și frumos îmbrăcată în atractivă culoare, cu preocupări evidente către rezolvarea pianissimo a dificilelor pasaje acute ale scenei Nilului – cerință indispensabilă partiturii *Aidei* verdiene. Rezultatele sunt de bună factură dar se cer însoțite de desenarea în continuitate a frazei în aceste pagini. [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

CHERA, Laura – soprană, n. 24 aprilie 1980, Brașov

- Prințesa străină din *Rusalka* de Dvorak, la Sibiu, cu glas bine timbrat și incisiv, prezență voit opulentă, la limita grotescului. [*Un proiect ambițios...* (2004) – **OPERA VIVA**]

CHERATA, Ioan – bariton, n.1976, Cluj-Napoca

- Sacristanul în *Tosca*, bariton cu voce frumoasă... [*Inaugurarea Operei Române Craiova* (2014) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

- Foarte bun a fost Ioan Cherata (Paolo Albiani), solicitat de partitură până în Sol acut la începutul celui de-al doilea act; poate accede în continuare spre roluri mai importante. [*SIMON BOCCANEGRA, premieră la Opera Română Craiova* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

CHERECHES, Lavinia – soprană, n. 10 februarie 1975, Sighetul Marmăției

- În rolul titular (din *Ariadna la Naxos*), Lavinia Cherecheș a umplut Sala Radio cu voce de dimensiune importantă și cu registru central corpolent, de consistentă calitate, strălucitor rezonant. Este evident că apetența artistei se îndreaptă către rolurile intens dramatice, așa încât s-a simțit confortabil în pasajele de această factură ale partiturii, chiar dacă anumite stridențe acute, ca și un oarecare vibrato s-au făcut resimțite. Mai puțin convingătoare a fost partea lirică, lamento-ul elegiac al eroinei. [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

CHERNENKOV, Stanislav – bas, n. 18 mai 1983, Khimki, Rusia

CHERNOV, Vladimir – bariton, n. 22 septembrie 1953, lângă Krasnodar, Rusia

- Este certă preferința lui Chernov pentru rolurile romantice verdiene pe care le înzestreză cu căldura unui timbru bine colorat, cu omogenitate și acute glorioase. Anumite sunete de tentă mai sombră în registrul central anunță disponibilitatea artistului pentru o abordare viitoare a literaturii veriste. Deocamdată, Vladimir Chernov este cantonat în acest repertoriu și

se simte permanenta preocupare pentru polizarea continuă a expresiei în frază, spre atingerea performanțelor cerute de marea tradiție verdiană de interpretare. În acest sens, baritonul rus dorește, sunt sigur, rotunjirea contururilor oarecum liniare cu care își înzestrează eroii pe disc, inclusiv printr-un cânt mătăsos, *morbido*, dar și pasional. [(noiembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CHEȘEI, Dorina – soprană, n. 19 septembrie 1963, Copalnic-Mănăstur, Maramureș

- (La Opera Națională București), Dorina Cheșei a propus o Musetta cu sonorități aspre dar percutante. [*LA BOHÈME* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- În rolul Micaëla (*Carmen* la Opera din București), soprana Dorina Cheșei a cântat cu glas pătrunzător și frumoasă linie vocală. [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CHEST, John – bariton, n. 6 iulie 1985, Greenville, Carolina de Sud

CHEVALIER, Nicole – soprană, n. 1972, Chicago, Illinois

CHIARA, Maria – soprană, n. 24 noiembrie 1939, Oderzo, Italia

CHICIDEANU, Viorel – tenor, n. 1904, Blaj – d. 1972, Tecuci

CHIKVILADZE, Ramaz – bas, n. 6 iulie 1973, Georgia

- ... a fost un Don Basilio cu voce masivă și acute somptuoase, tunătoare (*Buona sera* din ultimul act a cutremurat sala), însă nu foarte orientat prin frazare către tipologia rossiniană de *basso buffo nobile*. [*Premieră la Opera bucureșteană cu BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Pentru basul Chikviladze, *Mors stupebit, Rex tremendae majestatis, Confutatis maledictis, Lacrymosa* și *Offertorio* au servit atât pentru expunerea cutremurătoare a unei voci masive, autoritare, omogene, cu registru grav de „pedalist” solid, cât și a unei cantabilități fluide.

[*RECVIEM-ul de Verdi in memoriam Stelian Olariu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... a conturat un Filip dăltuit în stâncă, prea puțin curentat de simțirea sufletească a monarhului sfâșiat de durere și conflicte interioare, prea puțin preocupat de forjări adâncite, introspective. Vocea este somptuoasă, impunătoare, masivă și demonstrația s-a produs prin exprimări dominatoare, ample, înveșmântate în culoare sumbră, profundă. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

CHINEZ, Andreea – soprană, n. 19..., România

CHIOREAN, Marius – bas, n. 28 august 1976, Cluj-Napoca

CHIOREAN RĂDULESCU, Emil – tenor, n. 5 august 1956, Cluj

CHIRIAC, Alexandru – bariton, n. 16 august 1989, Constanța

- Interesant a fost debutul foarte tânărului bariton Alexandru Chiriac, (...) posesorul unuiia dintre cele mai frumoase glasuri, nu numai în registrul său vocal (...). Sigur că rolul Escamillo a fost o încercare pentru prima sa prezență pe o scenă de operă. Viitorul său, cel puțin imediat, se îndreaptă către partituri belcantiste, în pregătirea celor romantice. Cea mai elocventă dovadă a fost lirismul fluid cu care a desenat fraza *Vrai! j'ai l'âme ravie...* etc. (actul al III-lea), plină de moliciune și legato. Chiriac a fost degajat în scenă și... abil mănuiitor al capei de toreador. [*CARMEN, spectacol cuceritor la Opera din Iași* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

CHIRICI, Marilena – mezzosoprană, n. 19..., România

CHIRILĂ, Nicoleta – soprană, n. 26 ianuarie 1969, Brăila

CHIȘIU, Eglé – soprană, n. 1978, Vilnius, Lituania

- Eglé Chișiu a cântat îngrijit dar cameral și reținut aria *Il vecchiotto cerca moglie* (aria Bertei din *Bărbierul din Sevilla*), rezervându-se pentru nota finală, La acut, care

din păcate a fost întrucâtva stridentă. Dezvoltările se așteaptă. [*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

CHIȘIU, Vasile – bariton, n. 25 mai 1975, Valea Lungă, Mediaș

- Vocea lui Vasile Chișiu este de notabilă calitate, robust dotată, situată în perimetrul mai dramatic, cu o severitate a accentului care îi poate aduce satisfacții în repertoriul belcantist și romantic, cu perspectivă către cel verist. În atenție permanentă trebuie să-i stea coerența emisiei (în duetul Enrico – Lucia din actul secund al operei lui Donizetti, alături de Irina Iordăchescu, a apărut mult mai voalat ca sonoritate decât în tabloul prim) și îndeosebi disciplina ritmică. [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Actor convingător și cu potrivită expunere a dramei pe care o parcurge în rolul titular. Cele mai bune momente ale demersului vocal al lui Chișiu au fost în registrul înalt, puternic și extins până la un final (*Ah, la maledizione!*) de mare spectaculozitate. Stăpân asupra intențiilor cu care vocalitatea verdiană trebuie întâmpinată, baritonul a dezvoltat atât autoritate cât și culori moi, cu tente triste și imploratoare. Foarte frumos a cântat finalul ... *signori, pietà!* al ariei **Cortigiani**. Sunt câteva aspecte însă care ar trebui să-i stea în atenție, în special în direcția sonorizării pe registrele grav și central-grav, a omogenizării timbrale în sensul creșterii impactului unor rostiri esențiale (iată, chiar declamația de început a ariei **Cortigiani**). [*Debuturi în RIGOLETTO la Opera Națională București* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- A înșirui fără dimensiune notele nu reprezintă o performanță. Baritonul Vasile Chișiu (Tonio în *Paiațe*) a cântat fără autoritate și anvergură sonoră, acoperit de orchestră în destule secvențe, deși semnificațiile și atitudinile rolului au fost bine înfățișate. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CHIȚU (KITZU, CHITZU), Aurelia – mezzosoprană, n. 1862?, Craiova – d. 1930?, Chicago, Illinois

CHIURI, Annamaria – mezzosoprană, n. 1969?, Alto Adige, Italia

CHOOKASIAN, Lili – mezzosoprană, n. 1 august 1921, Chicago, Illinois – d. 10 aprilie 2012, Branford, Connecticut

CHRISTENSEN, Brigitte – soprană, n. 20 iulie 1972, Inndyr, Gildeskål, Norvegia

- Leonora (din opera omonimă de Beethoven) a primit vocea Brigittei Christensen, soprană lirică, mai „plină”, cu virtuți de vocalizare și agilitate în arie, în care însă a „expediat” o acută importantă, de culminație. Imediat, avea să i se întâmple și contrariul, când a susținut destul de vătuit o notă înaltă. Actul al III-lea avea să-i reveleze posibilități chiar spinte și, în plus, extensia acută de care aminteam, în duetul cu Florestan (Joshua Ellicott). (Festivalul George Enescu) [*Orchestre de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CHRISTOFF (KIRILOV

HRISTOV), Boris – bas, n. 18 mai 1914, Plovdiv, Bulgaria – d. 28 iunie 1993, Roma

- Poate că nici unul din bașii care au racordat cele două jumătăți de veac XX, nu a fost comparat atât de des cu legendarul Șaliapin, cum a fost Boris Christoff. Nici acum, după stingerea lui din viață, ecurile marilor sale creații nu s-au estompat, sfidând timpul. Absolut bulversant, glasul lui Boris Christoff a avut un timbru inconfundabil, puternic individualizat, răscolitor, capabil de expresii de o mare profunzime. Copleșitor prin autoritate, de un dramatism clocotitor dar și surprinzător prin exprimările sale sobre, interiorizate, Christoff a conturat peste 40 de personaje cu o uriașă forță portretistică. În aceasta a constat apropierea de celebrul Șaliapin, toate marile roluri de bas din literatura rusă, italiană și franceză fiindu-i accesibile. [(februarie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CHRISTOFELLIS, Aris – contratenor, n. 5 februarie 1960, Atena

CHRISTOPHER, Russell – bariton, n. 12 martie 1930, Gran Rapids, Michigan – d. 9 noiembrie 2014, Charlotte, North Carolina

CHRISTOYANNIS, Tassis – bariton, n. 4 martie 1967, Atena

● Christoyannis a expus un glas potrivit vocalității lui Enrico, a cântat cu aplomb și acute solide, amintindu-mi pe alocuri de reputatul Leo Nucci. Important este că artistul nu se cantonează în inexpressivitate ci variază abordările frazelor muzicale. (...). Ei bine, *Se tradirmi tu potrai* este atacată prima oară moale, implorator pentru ca apoi violența să-l cuprindă gradual. Cu totul invers procedează la cea de-a doua strofă, cu versificație identică, vehemența începutului topindu-se printr-un diminuendo ce iradiază temeri lăuntrice. [*Obsesii și psihoză în LUCIA DI LAMMERMOOR la Opera din Amsterdam* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (La Marea Sală a Academiei de Muzică Franz Liszt) baritonul grec Tassis Christoyannis (...) și-a interpretat propriile compoziții, un ciclu de opt lieduri pe versurile americanului E. E. Cummings (1894–1962). O tematică diversă pe care Christoyannis a servit-o într-o scriitură post-romantică, propice pentru punerea în valoare a propriilor calități, căldură și generozitate vocală. (...) Textele originale ale poemelor lui Cummings sunt versuri de dragoste, despre adâncurile trăirii și filosofia credinței, cărora le-aș dăruî un generic inspirat din ultimul lied, *I thank You God for this amazing day*. Muzica lui Christoyannis merge între sensibil și impulsiv. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (I) – Concerte* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

CHÚ, José Manuel – tenor, n. 26 februarie 1976, Culiacán, Sinaloa, Mexic

● Cu rolul Rodolfo (*Boema*), Chù a debutat la București. Are o prezență scenică implicată și temperamentală, un glas musculos, deși nu foarte strălucitor și limitat în registrul acut. Sunt totuși lucruri perfectibile prin studiu. Ca adaos însă, trebuie să acorde maximă grijă disciplinării ritmice și redării sensurilor expresive. Mă gândesc la decalajele din primul act, repetate,

cu toate eforturile dirijorului Vlad Conta și, numai ca un singur exemplu, la fraza *La più divina delle poesie* din actul al II-lea, descărcată de orice emoție. Chiar și faptul că sensibilă arie *Che gelida manina* nu a fost aplaudată ar trebui să-i dea de gândit... [*Final de an liric* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● José Manuel Chu a etalat un glas liric înclinat spre abordări spinte, cu timbralitate rotundă și plăcută. Artistul are patină italiană în marcarea accentelor și în construcția frazelor, pe care le redă prelung, cu o excelentă tehnică a respirației, chiar pe țesături vocale înalte. Prea puțin evocator în aria *Dai campi, dai prati...*, tenorul și-a găsit un moment optim în expresivitatea din *Giunto sul passo estremo*. În cântul lui se mai strecoară mici inegalități îndeosebi din unghiul omogenității sunetului, ce trebuie să-l îndepărteze de zone opace. [*MEFISTOFELE, reluare la Operă* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

CHUNG, Ho-yoon – tenor, n. 1 ianuarie 1977, Seul

CIANO, Fulvia – soprană, n. 19.., Trieste, Italia

CIANNELLA, Giuliano – tenor, n. n. 25 octombrie 1943, Palermo, Italia – d. 13 ianuarie 2008, Ferrara, Italia

CIAPONI, Marco – tenor, n. 1989, Barga (Lucca), Italia

CICCIMARRA, Giuseppe – tenor, n. 22 mai 1790, Altamura, Italia – d. 5 decembrie 1836, Veneția, Italia

CICIO, Floriana – soprană, n. 1998, Palermo, Italia

CICOARĂ-DRĂGAN, Lucia – mezzosoprană, n. 31 iulie 1950, Buziaș

CIESINSKI, Katherine – mezzosoprană, n. 13 octombrie 1950, Newark, Delaware

CIESINSKI, Christine – soprană, n. 5 iulie 1952, Wilmington, Delaware – d. 9 iunie 2018, Wyoming

CIGNA, Gina – soprană, n. 6 martie 1900, Angers, Franța - d. 26 iunie 2001, Milano, Italia

CIGNI, Carlo – bas, n. 1 august 1966, Livorno, Italia

● Marele Preot Oroie (*Semiramida*) a primit vocea de bas profund a lui Carlo Cigni, deschizătoare a primului act, somptuoasă, metalică, dar și cu cantilene fluide. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ČIKEŠ, Ivica – bas, n. 1964, Split, Croația

CIMINO, John – bariton, n. 19.., Hudson County, New Jersey

CINCU, Lella – soprană, n. 29 iunie 1923, Timișoara – d. 23 martie 2008, București

● ... (pe CD), înaripată soprană, cântă *Știi tu, mândro* de George Dima. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CIOBANU, Aurelia - mezzosoprană, n. 7 iulie 1960, Găuzeni, raion Șoldănești, Republica Moldova

CIOBANU, Iurie – tenor, n. 1976, Republica Moldova

CIOBANU, Marcela – soprană, n. 26 februarie 1945, Sibiu

CIOBANU (CEBAN-

TARATANSCHI), Tamara – soprană, n. 22 noiembrie 1914, Bereslogi, Orhei, Republica Moldova – d. 23 octombrie 1990, Chișinău

CIOFI, Patrizia – soprană, n. 7 iunie 1967, Casole d'Elsa, Italia

●o specialistă a belcantoului romantic care și-a validat de la început renumele printr-un cânt moale, cu legato exemplar și vocalizare *spianato di grazia* în aria *Oh! quante volte* (Julietta din *Capuleti și Montecchi* la Opéra Bastille). Frazarea a fost etalată în deplină eleganță, glasul a plutit fluid și singurele mele rezerve s-au îndreptat către proiecția supraacutelor, către volumul lipsit de pregnanță în scena finală, dar și către expresia parcimonios nuanțată (...). [*Un*

bărbier... de calitate și belcanto autentic la Paris (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Onorându-și prezența și renumele, Patrizia Ciofi a apărut (la gala de la Iași) în nu mai puțin de opt arii și duete, încântând publicul. Cu timbru frumos colorat, artista a început cu evoluții diafane, degajate și pasionale (valsul Julietei din *Romeo și Julieta*), în care a excelat prin exprimare plină de sinceritate și elan. Modelările de fraze din partitura franceză și un rafinat diminuendo final din aria Musettei (*Boema*) au prefațat calități pe deplin demonstrate ulterior în două arii (romanța Mariei *Il faut partir* din *Fiica regimentului* și celebra cavatină a Normei *Casta Diva*), vârfurile serii, ce au validat o mare cântăreață belcantistă. În prima, au impresionat legato-ul impecabil, inflexiunile de glas, atacurile și vocalizele acute în pianissimo, în cea de-a doua, restituirea frazei lungi belliniene, liniștea interioară la invocarea astrului nopții și mângâierile sonore creatoare de atmosferă. Poate că, motivate medical, supra-acutele finale din valsul Julietei și din marea arie a Violettei din *Traviata* nu au fost de cea mai bună factură, după cum lipsa aceleia care urma să încheie duetul *Sì, vendetta* din *Rigoletto* a avut, este posibil, aceeași cauză. Nimic însă nu a umbrat o prestație de aleasă calitate stilistică. [*Centenarul Marii Uniri sărbătorit la Iași prin Gala premiilor Operelor Naționale* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

CIONI, Maria Luisa – soprană, n. 22 mai 1923, Florența, Italia – d. 5 iunie 2016, Milano, Italia

CIONI, Renato – tenor, n. 15 aprilie 1929, Portoferraio, Insula Elba, Italia – d. 4 martie 2014, Portoferraio

CIORNAIA, Tamara – soprană, n. 4 aprilie 1958, Șofrîncani, raion Edineț, Republica Moldova

CIOROMILA, Mariana – mezzosoprană, n. 18 ianuarie 1952, Satu Mare

CIRCA, Corina – mezzosoprană, n. 9 august 1953, Sighet

CIREȘ, Vitalie – bas, n. 11 aprilie 1957, Chișinău

CISTEAKOV, Vasili – bariton, n. 15 mai 1932, regiunea Herson, Ucraina

CIȘMAN, Mirela – soprană, n. 23 martie 1962, Cluj

CIUCIU, Adriana – soprană, n. 31 decembrie 1924, Simeria – d. 4 iulie 2009, Timișoara

CIURCĂ, Cleopatra – mezzosoprană, n. 1953 (1955?), România

CIURDEA, Viorel – bas, n. 1952, Dochia, Neamț – d. 20 ianuarie 2021, București

CLABASSI, Plinio – bas, n. 22 martie 1920, Sedegliano, Italia - d. 22 octombrie 1984, San Vito al Tagliamento, Italia

CLARK, Graham – tenor, n. 10 noiembrie 1941, Lancashire, Marea Britanie

● Inteligent și variat construit ca personaj mi s-a părut Păstorul propus de excelentul tenor de caracter Graham Clark. După scena de la întretărirea drumurilor (...), cântată subtil, cu umor fin, a urmat cea a „anchetei” din actul al treilea, în care glasul a sunat pătrunzător, zguduitoare chiar, expresie a spaimei față de ceea ce urma să dezvăluie. [Concertul cu OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

CLARK-EVANS, Anthony – bariton, n. 1985, Owensboro, Kentucky

CLARKE, Paul Charles – tenor, n. 19.., Liverpool, Marea Britanie

CLAYCOMB, Laura – soprană, n. 23 august 1968, Corpus Christi, Texas

COATU, Cristina – soprană, n. 3 aprilie 1987, Călărași

● Visătoarea Lisa (*Tara surâsului*) a primit din partea tinerei Cristina Coatu, proșpețimea și elanul. Artista a cântat cu glas strălucitor, cu o emoționalitate sporită în primele secvențe ale operetei, depășită mai apoi, pe măsură ce încrederea în sine s-a

instaurat. A fost un parcurs așteptat în condițiile debutului și tinereții Cristinei Coatu, a cărei rotunjime de emisie sonoră pe întregul ambitus trebuie urmărită în continuare ca țintă de perfecționare. La fel ca și siguranța extrem-acută. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

COBURN, Pamela – soprană, n. 29 martie 1959, Dayton, Ohio

COBURN, Sarah – soprană, n. 4 august 1977, Petersburg, Virginia

● În principalul rol feminin, Amina, tânăra americană Sarah Coburn a expus un glas strălucitor de coloratură lirică care evoluează cu destulă preocupare în pasajele înalte, așa încât micile neglijențe din prima arie, *Come per me sereno*, au fost depășite pe parcurs. Celebra secvență finală *Ah! non credea mirarti*” și cabaletta ce-i urmează, *Ah! non giunge uman pensiero*, au avut frumoasă cantabilitate, respectiv spectaculozitate, dar plămădirea nuanțată a frazelor i-a rămas întrucâtva străină. În arie, splendide ca exprimare pasională și „lacrimă” au fost intervențiile lui Elvino... Pop. [*La Viena, SOMNAMBULA cu Ștefan Pop și Ileana Tonca* (2011) – *OPERA DIVINA*]

COCIOBANU, Adelina – mezzosoprană, n. 1999, Iași

COCORĂSCU, Sandra – soprană, n. 6 martie 1896, București – d. 10 octombrie 1975, București

COCRIȘ, Constantin – bariton, n. 19.., România

CODREANU, Adriana – soprană, n. 21 decembrie 1934, Străoane, Panciu – d. 13 iunie 2020, București

CODREANU, Claudia – mezzosoprană, n. 8 septembrie 1968, București

● Elevă a distinsei profesoare Georgeta Stoleriu, Claudia Codreanu și-a însușit de la îndrumătoarea sa, puterea de pătrundere stilistică a desenelor melodice. Programul ales (pentru recitalul de la Sala Thalia) a avut

o dificultate maximă, atât muzical cât și ca varietate de abordare, propunând publicului întâlniri cu pretențioase partituri ale secolului trecut: *Old American Songs* de Aaron Copland, *Mărgele* de Felicia Donceanu și *Mărturisiri* (op. 104) de Carmen Petra-Basacopol, ultimele două cicluri pe versuri de Tudor Arghezi, precum și *A Charm of Lullabies* și *Cabaret Songs* de Britten. Vocea artistei, cu cunoscuta-i culoare caldă, sombrată, se inflexează subtil, insinuant, cu poezie, visare și umor. Ne învâluie chiar vraja cântecelor de leagăn, reculegerea *Mărturisirilor* sau swing-ul muzicii de cabaret. [*Sibiul liric* – **OPERA ÎN DIRECT**]

COELHO, Eliane – soprană, n. 1951, Rio de Janeiro

● Eliane Coelho, care ne-a oferit la București pe parcursul câtorva luni două interpretări aparținând unor vocalități diametral opuse – mă refer la Amelia Grimaldi din *Simon Boccanegra* și acum Salomeea -, este departe de a fi o *assoluta*, cum ar recomanda-o paleta de roluri. Mai mult decât atât, nu este nici o *Hochdramatische Sopran, Fach*-ul de tradiție al personajului straussian. Situată, obligatoriu, pe traiectul lirico-dramatic, Eliane Coelho își împinge resursele vocale în pasaje de forță, către extremul riscant. Reversul vine automat: ușoare detimbrări în registrul grav, intonații aproximative, câteodată. Mortala țesătură a rolului își cere prețul. Pe care Eliane Coelho îl plătește pentru că are convingerea că *simte* personajul și îl *construiește* exemplar (...), gradat, de la fascinația la apariția lui Jochanaan și până la transa dementă din final („*Ich habe deine Mund geküsst!*”). Puterile sopranei braziliene stau în mlădierea frazei, în varietatea expresivă, mai mult decât în vehemența acutelor. Cutremurătoare scena în care Salomeea cere capul lui Jochanaan, dar parcă numai aceea? Timbrul în sine are o senzualitate aparte și, pornind de aici, glasul iradiază o seducție ce se insinuează treptat, irezistibil. Prin avalanșa de procedee (filaje, undiri de sunete în piano, colorizări, recitative cvasi-declamate) puse în serviciul exprimării imensității de trăiri psihologice ale

eroinei, prin reușita demersului, Eliane Coelho rămâne, pentru noi, o memorabilă Salomeea, (în concert la București). [*Dansul* (2001) – **OPERA LIVE**]

● Dinamica Eliane Coelho, bună cunosătoare a caracterului personajului titular, i-a restituit acestuia (la Sala Radio) întregul contur emoțional, întreaga folosire corectă a registrelor vocii, potențate de trăire, cu continuu crescendo de formă și implicare către actul al IV-lea pe care soprana îl semnează aproape în exclusivitate. (Reperetele marilor interprete în celebra arie *Suicidio!* rămân intangibile.) [*GIOCONDA* concertantă (2004) – **OPERA VIVA**]

● În pofida trecerii anilor, al unui oarecare *stepback* față de (...) Salomeea, Eliane Coelho și-a expus (în *Tosca*) vocea luxos și voluptuos timbrată cu nedisimulat profesionalism. Jocul alternant al sunetelor de forță cu pianissime a făcut ca partitura să fie parcursă în diversitate de nuanțe. Temperamentală în actele extreme, de-a dreptul vulcanică în confruntarea cu Scarpia din actul secund, soprana a adus culminația serii – cum era de așteptat – în aria *Vissi d'arte*, în care a expus o lectură *dolcissimo con grande sentimento*, calmă, imploratoare și serenă, concordantă cu notațiile lui Puccini. [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană* – **OPERA ÎN DIRECT**]

COERTSE, Mimi – soprană, n. 12 iunie 1932, Durban, Africa de Sud

COJOCARIU, George – bariton, n. 29 noiembrie 1967, România

COJOCARU, Artemie – tenor, n. ..., România

COJOCARU, Valeriu – bas, n. 5 aprilie 1960, Glinjeni, raion Fălești, Republica Moldova

COJOCĂREANU, Maria – soprană, n. 1902, București – d. 2 octombrie 1939, București

COLAIANNI, Antonella – mezzo-soprană, n. 1983, Lecce, Italia

COLBRAN, Isabella – mezzosoprană, n. 2 februarie 1785, Madrid – d. 7 octombrie 1845, Bologna, Italia

COLCEIAR, Nicoleta – soprană, n. 10 martie 1971, Borsec

COLCLOUGH, Craig – bas-bariton, n. 1982, Claremont, California

COLE, Vinson – tenor, n. 21 noiembrie 1950, Kansas City, Missouri

COLEMAN WRIGHT, Peter – bariton, n. 13 octombrie 1958, Geelong, Australia

COLETTI, Filippo – bariton, n. 11 mai 1811, Anagni, Italia – d. 13 iunie 1894, Anagni

COLFESCU, Alexandru – bas-bariton, n. 1899, Alexandria, România – d. 1973, București

COLIBAN, Sorin – bas, n. 1976, București

- Copleșitoare sonoritatea vocii basului Sorin Coliban! (La Sala Radio) [*MESSA DA REQUIEM*, In Memoriam Emanuel Elenescu (2003) – **OPERA VIVA**]

- În *Aurul Rinului* am remarcat rezonanțele profunde ale basului Sorin Coliban (Fafner), (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Conte Warting (*Bal mascat*) a avut în Sorin Coliban (...) un interpret cu glas profund rezonant, într-un cuplu rodat cu Alexandru Moisiuc (Contele Horn). [*La Opera de Stat din Viena, scilipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

COLLIER, Marie – soprană, n. 16 aprilie 1927, Ballarat, Victoria, Australia – d. 8 decembrie 1971, Londra

COLMAGRO, Gianluigi – bariton, n. 26 martie 1929, Reggio Emilia, Italia

COLOMBARA, Carlo – bas, n. 7 august 1964, Bologna, Italia

- Basul Carlo Colombara (Oroveso în *Norma*) are o voce mai mult baritonală, cu care a obținut autoritate în primul rând din accente, mai puțin din amplexare. [*Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor*

Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

COLOMBO, Scipio – bariton, n. 25 mai 1910, Vicenza, Italia – d. 13 aprilie 2002, Gernsbach, Germania

COLPOȘ, Mariana – soprană, n. 19 martie 1960, România

- În spectacolul cu *Aida*, oaspetelui Daniel Magdal i s-a alăturat soprana Mariana Colpoș (pasională Aida). [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Prin rolul titular, Mariana Colpoș a adăugat panopliei carierei o nouă eroină de mare complexitate. (...) Abordarea a fost făcută cu seriozitate și profesionalism, cu bună știință a cântului, atenție în frazare și expresie, rezolvând dificila țesătură vocală scrisă de Puccini, chiar dacă notele grave au fost negociate cu prea mare prudență. [*MANON LESCAUT în concert la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Performanța de ansamblu a spectacolului *Manon Lescaut* de la Opera din București revine excelentei profesioniste care este soprana Mariana Colpoș (pasională și tragică în aria *Sola, perduta, abbandonata*, ca unul din exemple). [*Adevărata premieră...* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Mariana Colpoș (temerară Abigail în *Nabucco* la Opera bucureșteană). [*Un mare star, baritonul Alexandru Agache* (2008) – **OPERA ETERNA**]

COLTAN, Darius – tenor, n. 29 iulie 1988, Baia Mare

- Darius Coltan (Contele Almaviva în *Bărbierul din Sevilla*) are o timbralitate plăcută de tenor liric, deși cu emisie câteodată ușor ingolată, alteori ușor nazală. Cântă elegant, legato-ul este bine pus în valoare și intențiile accentelor din frazele muzicale descind dintr-o autentică *italianită*, destul de rară la soliștii noștri. Capacitatea de preluare a agilităților, a lejerităților rossiniene este bună (duetul cu Figaro), numai că artistul îmi face impresia că nu se concentrează suficient. Este singura explicație că o acută se... clatină (aria *Ecco*

ridente in cielo), că se simte o oarecare nesiguranță (serenada *Se il mio nome saper voi bramate*) și unele replici chiar întârziate (*Ah se qui restar non posso* din scena cu Rosina și Bartolo a primului act), solicitând suplimentar atenția dirijorului (Alexandru Iosub). [*S-a deschis stagiunea lirică la Craiova* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

COLTAN, Sergiu – tenor, 11 august 1982, Baia Mare

● ... Triquet, evident de sorginte aristocratică, cu voce lirică și inflexiuni subtile, deloc grosier sau caricatural în compoziție. [*EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

COLTOR, Silvana – soprană, n. 29 mai 1979, Alba Iulia

COLZANI, Anselmo – bariton, n. 28 martie 1918, Budrio, Italia - d. 19 martie 2006, Milano, Italia

COMAN - BOSICA, Suzana – mezzosoprană, n. 1 iunie 1910, Luduș – d. 22 martie 2002, Cluj-Napoca

COMAN, Alexandra – soprană, n. 30 iunie 1978, România

COMBATTELLI, Maria Rita – soprană, n. 26 septembrie 1995, Roma

COMMAND, Michèle – soprană, n. 27 noiembrie 1946, Caumont, Franța

COMPARATO, Marina – mezzo-soprană, n. 25 mai 1972, Perugia, Italia

● Personajul Rosina a revenit Marinei Comparato, a cărei porțiune centrală a registrului vocii s-a remarcat prin mobilitatea de abordare a desenelor melodice, fără ca timbralitatea să fie foarte rotundă. În plus, acutele aspre au frizat, pe alocuri, stridența. [*Premieră la Opera bucureșteană cu BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

COMȘA, Ana-Maria – soprană, n. 27 aprilie 19... , Cislădie

● ... Larina din *Evgheni Oneghin* cu glas important, neatentă pe alocuri la intonația corectă... (Festivalul George Enescu) [*Oaspeți la Operă* (2011) – **OPERA DIVINA**]

CONCETTI, Andrea – bas, n. 22 martie 1965, Grottammare, Italia

CONDÒ, Nucci – mezzosoprană, n. 15 ianuarie 1938, Trieste, Italia

CONI, Paolo – bariton, n. 1 august 1957, Perugia, Italia

● Poate cel care l-a înțeles cel mai bine pe Riccardo Muti a fost Paolo Coni (Posa), bariton verdian de tipologie tradițională, stăpân al stilului, susținându-și intențiile cu accente fulgurante, cântând cu aplomb, cu agresivitate (necesară oare în cvartetul din actul al III-lea?) până spre granița verismului. Coni nu este un acutist de forță, ci un cultivator al frazei verdiane. [*Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala?* (1993) – **OPERA LIVE**]

CONLEY, Eugene – tenor, n. 12 martie 1908, Lynn, Massachusetts – d. 18 decembrie 1981, Denton, Texas

CONNELL, Elisabeth – soprană/mezzosoprană, n. 22 octombrie 1946, Port Elisabeth, Africa de Sud – d. 18 februarie 2012, Londra

CONNER, Nadine – soprană, n. 20 februarie 1907, Compton, California – d. 1 martie 2003, Los Angeles, California

CONNOLLY, Sarah – mezzosoprană, n. 13 iunie 1963, Durham, Marea Britanie

CONONOVICI, Magdalena – soprană, n. 25 iulie 1937, Hangu, Neamț

CONSTANS, Anaïs – soprană, n. 1989, Montauban, Franța

CONSTANTIN, Alexandru – bariton, n. 9 mai 1988, România

● ... a dovedit în scena morții lui Posa *O Carlo, ascolta*, în duetul *Dio chenell'alma infondere*, alături de Adrian Dumitru (*Don Carlos*) și în aria *O sainte médaille* (*Faust*) că posedă un remarcabil potențial liric, susținut de o timbralitate plăcută și frumoasă linie de cânt, pe un registru vocal complet, în care sporirea expresivității îl va duce cât de curând către performanță. [*Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Cu nuanțări expresive, baritonul Alexandru Constantin a cântat un lied de Paul Constantinescu și, alături de basul de caracter Iustinian Zetea, scena de debut a operei *O noapte furtunoasă*, în care au intervenit vocile Larisei Ștefan și chiar a pianistului Alexandru Petrovici. (Recital în Sala Bolșilor de la ARCUB) [*Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● O evoluție în *crescendo* pe parcursul serii a cunoscut foarte tânărul bariton Alexandru Constantin, ce a oferit personajului Belcore din *Elixirul dragostei* lirismul glasului său. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV -* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● În rolul Silvio (*Paiate*), Alexandru Constantin și-a confirmat apetența pentru desenul liric, expus într-un *cantabile* pasional, cu glas frumos și fluent condus, în care doar Sol-ul acut al frazei *E allor perchè, di, tu m'ai stregato... che tanta febbre...* poate fi o limită. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

CONSTANTINESCU, Mireille – soprană, n. 1934, Alexandria, Teleorman – d. ..., București

CONSTANTINESCU, Nicolae – bariton, n. 27 martie 1938, București

● **O voce nobilă.** Primele amintiri vin de acum 50 de ani, când își dădea examenul de absolvență cu pretențiosul rol Rodrigo din *Don Carlos*. (...) Luasem atunci contact cu un glas îmbrăcat în armonice sombrate, înveșmântat într-o patină nobilă, cu acute suverane și frazare fluidă. Desenul melodic verdian îi convenea de minune. Expresia artistică, ținuta scenică erau potrivite. Într-adevăr o apariție pregătită pentru contextul valoric al primei scene lirice naționale către care, evident, Nicolae Constantinescu se îndrepta, mai ales că debutul la Operă avusese loc încă din timpul studenției, cu rolul Enrico din *Lucia di Lammermoor*. (...) Toate rolurile de care baritonul s-a apropiat au fost abordate cu înalt profesionalism, cu atitudine scenică

prestantă, susținută de o vocalitate generoasă care servea ideal plierea stilistică de care aminteam. (La Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) [*Baritonul și profesorul Nicolae Constantinescu a fost sărbătorit la împlinirea celor 80 de ani* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

CONSTANTINESCU, Roxana – mezzosoprană, n. 10 mai 1980, București

● M-am bucurat asistând la debutul tinerei mezzosoprane Roxana Constantinescu în rolul Stéphanie din *Romeo și Julieta*. Cântă rafinat și nuanțat, frazează inteligent. Cu voce lirică plăcut timbrată și acute sigure (Do natural!), Roxana Constantinescu a demonstrat că se află la startul unei cariere care se anunță importantă, validată de public prin aplauze la scenă deschisă după aria *Que fais-tu, blanche tourterelle?* și strigăte de Bravo! la final, în fața cortinei. Remarcată de acest mare specialist în voci, directorul Operei de Stat din Viena Ioan Holender, care a angajat-o în ansamblul marelui teatru, eleva profesoarelor Maria Slătinaru-Nistor (București) și Edith Wiens (München) este o artistă înăscută, cu apariție de șarm și mișcare scenică dezinvoltă chiar dacă trebuie să... pedaleze pe bicicletă, fix înaintea de arie. [*Romeo, Julieta și... Stéphanie* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Surpriza a venit odată cu înlocuirea Elinei Garanța, mezzosoprana Roxana Constantinescu, încă solistă a ansamblului Operei de Stat vieneze, din toamnă având însă un onorant statut de oaspete. (...) Mărturie au stat aplauzele publicului atât la anunțarea numelui ei cât și după aria scrisorilor din *Werther*, căreia i-a rezervat o lectură - să spun - camerală, dar plină de nuanțe, sensibilitate și expresie intensă. Pilduitoare mi s-a părut afirmația directorului Ioan Holender, pe care am auzit-o personal, în culise: „Ai fost cartea mea câștigătoare!” Cuvinte prețioase pentru Roxana Constantinescu, singura cântăreață româncă interpretă a unei arii, într-o companie de afiș atât de prestigioasă. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● La Sibiu, Roxana Constantinescu a oferit un recital de consistență și atractivitate (...) Cinci lieduri de Schubert, *Une flûte invisible* de Saint-Saëns, enescienele *Șapte cântece pe versuri de Clément Marot*, *Cinco canciones negras* de Xavier Montsalvatge și *Lo! Hear the gentle lark* de Henry Bishop a fost plimbarea printre diverse stiluri de secol XIX și XX cu care și-a demonstrat arta. Vocea Roxanei Constantinescu, condusă minuțios-expresiv, atrage printr-o timbralitate prețioasă, cu rezonanțe învăluitoare. Aparține genului de cântăreață inteligentă care filtrează sensurile cuvântului, le trece prin propria-i simțire și le transpune cu dăruire în sunet. Paleta de culori este de o rară bogăție, de la murmur la vehemență, de la finețe de filigran la accent ritmat. Frazarea impresionează prin fluiditate. Cred că momentul de vârf al recitalului a fost tălmăcirea liedurilor lui Enescu, Roxana Constantinescu înscriindu-și numele printre puținii artiști care s-au apropiat de cele șapte bijuterii, cu subtilitate și rafinament. [*La Sibiu, recitalul mezzosopranei Roxana Constantinescu* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Roxana Constantinescu și-a etalat glasul frumos și prezența scenică agreabilă, cu surăs fermecător, în personajul Nicklausse din *Povestirile lui Hoffmann*, la Theater an der Wien. Remarcabil la tânăra artistă este modul de conducere al vocii sale velurate, în care frazarea dăruiește linie impecabilă conductului melodic. Așa a fost în paginile *Vois sous l'archet fremissant* sau *Descendre de ton coeur*, eliminate în alte versiuni ce au prelucrat manuscrisul lăsat neterminat de Offenbach. [*Erotism pe muzică de Offenbach* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● (...) Pentru Charlotte (din *Werther*) a rezervat un contur juvenil, atașant și fragil, cu atrăgătoare sinceritate și cânt elegant. Dragostea fără limite a lui Werther o transformă și îi revelează nebănuite adâncimi sufletești, emoții răscolitoare și durere nesfârșită. Și chiar dacă în scena cu Albert din actul al II-lea pare că amintirea lui Werther nu o preocupă și o găsește natural surâzătoare, sunt convinși că ungherele ascunse ale sufletului tinerei ascundeau adresările pătimașe ale poetului. O lectură

visătoare și pasionată a rezervat Roxana Constantinescu cunoscutei pagini a ariei „scrisorilor”, după cum nuanțările extreme din *Va!... laisse couler mes larmes*, altă scenă din tensionatul act III, au emoționat. O construcție bine drămuțată, minuțios redată a unui rol dificil, cu care Roxana Constantinescu arată o maturitate artistică neobișnuită pentru o vârstă ce depășește cu puțin 30 de ani. [*Roxana Constantinescu la Minnesota Opera* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Dacă ar fi să ne raportăm la terminologia profesionistă italiană, Roxana Constantinescu ar fi ceea ce se numește o *fraseggiatrice*, cuvânt intraductibil în română, dar care desemnează o artistă cu frazare impecabilă, o specialistă a acestui important parametru al cântului. Și-a demonstrat calitățile în aria Fenenei din *Nabucco*, pagină tălmăcită întrucâtva cameral și în romanța de dragoste cu tente maure *Cântecul vâului* din *Don Carlos*, în care a preferat lirismul seducător, diafan ca un adevărat... vâl, accentului apăsător, de sorginte spaniolă, cel puțin în debutul ariei. Roxana Constantinescu este o artistă ale cărei daruri de inteligență muzicală în plămădirea expresivă a desenelor melodice, îmbracă o timbralitate fastă, de aleasă calitate. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Demonstrația de belcanto autentic a venit (în *Bărbierul din Sevilla*) din partea mezzosopranei Roxana Constantinescu, a cărei omogenitate în construcția frazelor muzicale s-a arătat exemplară în cavatina *Una voce poco fa*, în duetul cu Figaro (Șerban Vasile) și îndeosebi în aria *Contro un cor*. Intuiția artistică a condus-o la colorizări minuțioase, inflexiunile venite din maleabilitatea glasului s-au unduit, legato-ul moale și cursiv al vocii sale catifelate a conferit fluiditate desenelor melodice, perlatura rossiniană a avut acuratețe. O notă de Si natural acut, apropiată de ideal, a încununat cavatina. [*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Deși prezintă într-un rol extrem de mic (Madrigalistul) din actul secund, tânăra artistă româncă și-a arătat clasa prin eleganța

cântului, prin frazarea subtilă cu inflexiuni de extracție barocă. [*Geniul lui Riccardo Muti sau MANON LESCAUT la Opera din Roma* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Demonstrația de belcanto romantic... a venit din partea Roxanei Constantinescu, atât prin cavatina și cabaletta lui Romeo *Se Romeo t'uccise un figlio - La tremenda ultrice spada* din *Capuleti și Montecchi*, ca și prin dificila *Oh, mio Fernando!*, aria Leonorei din *Favorita*. Artistă inteligentă, cu deosebit simț artistic, a descris cantilenele cu linie vocală unduitoare, cu nuanțări delicate, într-un legato seducător. A adăugat, domol, note grave „de piept”, a plasat accente potrivite. O lectură care a readus parfumul belcantist printr-un cantabile expresiv a venit în interpretarea unei arii (în special, prima parte), cea a Leonorei, de obicei abordată de mezzosoprane cu voci corpolente. Așa încât, pentru secțiunea finală, mai multă vehemență se aștepta din glasul său liric. Acuta ultimă – La natural – a suferit din cauza emisiei „deschise”, nefocalizate, private de rotunjime. Poate că a fost o lipsă de concentrare de moment, Roxana Constantinescu având în voce și note mai înalte, așa cum a demonstrat în cabaletta lui Romeo. Deocamdată, a rămas datoare. (...) Duetul Fiordiligi – Dorabella *Ah guarda sorella* din *Così fan tutte*, interpretat în compania Teodorei Gheorghiu, a fost un model de rafinament și muzicalitate, cu două glasuri care și-au arătat știința și experiența în teritoriul mozartian. [*Mai multe dive și un divo* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- (Sub bagheta lui Christian Badea, la Ateneul Român), Roxana Constantinescu a cântat (Mozart): aria de concert *Vado, ma dove, o Dei*, KV 583, aria Despinei *Una donna a quindici anni* și aria Dorabellei *È amore un ladroncello* din *Così fan tutte*. (...) Ariile mozartiene în travesti au fost *Va pure ad altri in braccio* (Ramiro, *La finta giardiniera*), *Voi che sapete* (Cherubino, *Le nozze di Figaro*) și *Parto, parto* (Sesto, *La clemenza di Tito*). Bisul era insistent cerut, (...) și a oferit prima arie a lui Cherubino *Non so più*. (...) ... cântul Roxanei Constantinescu a impresionat prin abordări inteligente, prin forțări expresive și varietate de culori.

Nuanțele cele mai diverse îi sunt la îndemână, de la pianissime diafane (aria de concert sau cea din *La clemenza di Tito*) la abordări mai vijelioase (*La finta giardiniera*). A derulat agilități în vocalizări precise (din nou, aria de concert sau cea din *La clemenza di Tito*), scurtul *lamento* din *La finta giardiniera* a mers la suflet, delicatețea, insinuările, palpiția împreună cu muzica au sedus în cea de-a doua arie a lui Cherubino (în care, poate, cele două mici „inflorescențe” au surprins, dar să ne amintim că mai vechi ediții ale operei *Le nozze di Figaro* datorate lui Nikolaus Harnoncourt abundă în asemenea variațiuni neașteptate). În fine, prima arie a lui Cherubino, derulată într-un tempo amețitor, a fost exact expresia personalității eroului. Cu glas velurat și sonoritate camerală, Roxana Constantinescu a demonstrat că are rafinamentul drept cheie de boltă, în cânt și apariție. [*Oaspeți la Opera bucureșteană și Ateneul Român* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... a reluat rolul Adalgisa, după prezențe la Opera din Zürich. Așa cum o cunoșteam și din evoluțiile pe alte scene internaționale sau românești, a probat și la Veneția că este o cântăreață cultivată, cu pronunțat simț artistic, cu aplecare deosebită pentru stil și expresivitate. Cu timbru liric catifelat, a fost o apariție sensibilă și diafană într-o lume dominată de războinici. A frazat frumos, cu sens, nuanțat, cu atacuri moi și delicate (*Io l'obliai*) în duetul cu Pollione (Gregory Kunde), cu sonorități de lied (*Ciel così parlar l'ascolto* din aceeași secvență), cu eleganță (*Sola furtiva, al tempio*, primul duet cu Norma), cu putere evocatoare (*Dolci qual arpa armonica*, aceeași secțiune), cu pianissime bine integrate în ambele duete cu eroina principală (Allegro-ul celui de-al doilea, *Sì, fino all'ore, all'ore estreme*, a cunoscut o foarte bună armonizare între glasurile Mariei Billeri și Roxanei Constantinescu). Mezzosoprana româncă este în plină expansiune și afirmare, în evident progres, iar viitorul va aduce notelor extrem-acute mai multă vibrație naturală și mai mare lungime de redare. [*La Veneția, NORMA de Bellini sub semnul Africii* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

COOK, Allison – mezzosoprană, n. 19.,
Scoția, Marea Britanie

● (În *Castelul Prințului Barbă-Albăstră* prezentat de Polish National Radio Symphony Orchestra sub bagheta lui Cristian Mandeal la Ateneul Român), Allison Cook (Judit), prin glasul-i de soprană dramatică, foarte extins (înfinit Do natural acut, după deschiderea „ușii a 4-a”) și prin răscolirile interioare ce le-a ilustrat, a însoțit progresiv spiritualitatea personajului. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

COOKE, Sasha – mezzosoprană, n.
1979, Riverside, California

COOTE, Alice – mezzosoprană, n. 10
mai 1968, Frodsham, Marea Britanie

CORBELLI, Alessandro – bariton, n.
21 septembrie 1952, Torino

● Tot în portretistica de referință a vocilor rossiniene se înscrie și Alessandro Corbelli cu rolul Dandini (*Cenușăreasa*). Bariton brilliant de nobilă culoare timbrică, cu agilități remarcabile, Corbelli rămâne creatorul unor bijuterii în aria din primul act și în duetele cu Don Ramiro (Raul Giménez) sau Don Magnifico (Enzo Dara). [*Cecilia Bartoli, super-star* (1996) – **OPERA LIVE**]

● Alessandro Corbelli (Dandini), glas cu timbru catifelat, cu aplecare către cântul nuanțat în condițiile unor vocalizări *buffe* ce frizează perfecțiunea. (La Scala din Milano) [*CENUȘĂREASA de Rossini – spectacol strălucitor* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

CORBENI, George (NĂSOI, Gheorghe) – tenor, n. 1 iulie 1920, Corbii
Mari, Dâmbovița – d. 1999, România

CORCHIȘ, Lucian – tenor, 28
septembrie 1974, București

● În micul rol al Cărmaciului (din *Olandezul zburător*, la București), tânărul Lucian Corchiș a cântat bine, deși nota de Si bemol a cântecului *Mit Gewitter und Sturm aus fernem Meer* putea fi mai sigură și fără

opacitate. [*Mult așteptata reîntâlnire cu maestrul Cristian Mandeal* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● ... tenorul Lucian Corchiș, Filipetto, cu cânt transparent în arioso. (*Cei patru bădărani* de Wolf-Ferrari la Opera Națională București) [*Raportul cost-beneficiu* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Cu pasiune și dăruire (aria *No puede ser* din zarzuela *La tabernera del puerto* de Sorozabal) a cântat Lucian Corchiș, dar s-a arătat mai puțin atent la intonație și mai puțin chibzuit la sunetele acute în cântoneta *Torna a Surriento*. (Concert la Sala Operetei bucureștene) [*Ion Dacian 100* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Stăpân al nuanțelor și expresivității a fost și tenorul Lucian Corchiș (Lenski în *Evgheni Oneghin*), care a cântat cu dăruire și plăcute modelări ale glasului său plăcut înzestrat timbral. La strofa a doua a cunoscutei arii *Kuda, kuda...*, o emisie în *falsetto* putea fi înlocuită cu o *mezzavoce* pe care tenorul o posedă. În registrul acut, vibrația naturală, concentrarea sonoră se mai pierde și sunetele apar „deschise”, alterând linia vocală și proiecția restului. Chestiuni tehnice, rezolvabile prin studiu. [*O seară de sâmbătă la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (Pe durata) scurtei arii a lui Turiddu, *Siciliana* (din *Cavalleria Rusticana*), tenorul a găsit cele mai bune momente ale sale în frazele care depășesc așa-numitul „pasaj” către registrul acut, cântate avântat și pasional, față de debutul ariei, în care sonoritățile au fost întrucâtva opace și prea „deschise”... *O Lola c'hai di latti la camisa*. [*Două concerte la Sala Radio* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● în rolul Rodolfo (*Boema* la București) - Lucian Corchiș, care este tânăr, inteligent și cântă cu o bună cultură a frazei. Și-a înzestrat interpretarea cu adevăr și lirism. Atâta doar că glasul are sonorități mate, opace în marea majoritate a ambitusului, așa încât o altă poziționare a sunetului în rezonatori trebuie câștigată. La finalul duetului de dragoste *O soave fanciulla*, nu a riscat nota de Do acut. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... Lajos (în *Oedipe*) cu pronunție remarcabilă în limba franceză, un model... [Sărbătoriri la Opera bucureșteană (2018) – **OPERA MIRACOL**]

CORDON, Norman – bas, n. 20 ianuarie 1904, Washington, Carolina de Nord – d. 1 martie 1964, Chapel Hill, Carolina de Nord

CORELLI, Franco (născ. Dario) – tenor, n. 8 aprilie 1921, Ancona, Italia – d. 29 octombrie 2003, Milano, Italia

● Gândindu-mă la Franco Corelli, mă transport în țara legendelor, tenorul italian fiind unul dintre acei artiști lirici care rescriu istoria operei, prin interpretări neconvenționale, unice. Un suveran al expresiei, al exprimării prin sunet, prin plămădirea lui diversă, minuțioasă, un creator de imagini picturale de la poetica diafană la clocotul pasional. Acesta este Corelli, *tenore di forza* cu arc interminabil de frază, cu acute spectaculoase și ideală susținere tehnică a respirației, care îi permite filaje incredibile ale notelor înalte (rememorez deseori aria *Celeste Aida* din integrala dirijată de Zubin Mehta, în care Si bemol-ul final se distilează până la fir de voce). Expresia sonoră la Corelli este răscolitoare și ea vine dintr-o modelare a glasului care-și are sorginea într-o frământare interioară perpetuă, pe care o simt încercând să mă transpun cu ochii închiși în starea tenorului, ascultându-l. Deschid ochii și privesc înregistrarea video. Surpriză! Chipul lui Corelli nu primește mesajul profund al sunetului sau, mai propriu spus, lasă vocea să se exprime netulburată, rămânând sobru, concentrat, atent la mecanismul său interior, care trebuie să funcționeze ca un ceasornic. Frazarea, intențiile vocale dominate de voltajul lăuntric găsesc în literatura belcantistă, romantică și veristă italiană, un medium ideal. Artistul înzestrează și portativele compuse pe malurile Senei cu aceeași pustiitoare trăire, chiar dacă stilistica tradițională suferă. Ce contează? Criticul se pleacă în fața devastatoarei forțe de expresie. [(august 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

CORENA, Fernando – bas, n. 22 decembrie 1916, Geneva, Elveția – d. 26 noiembrie 1984, Lugano, Elveția
CORENNE (CORNEA), Renée – soprană, n. 21 octombrie 1930, România – d. 2012, S.U.A.

CORESI (născ. CIURDEA), Theodore (Teodor) – bas, n. 6 octombrie 1953, Dochia, Neamț

● Cu inteligență, basul Theodor Ciurdea (Coresi) și-a etalat glasul și linia vocală plină de noblețe în aria calomniei din *Bărbierul din Sevilla* și în prologul din *Mefistofele*. [Vă place opera? (1994) – **OPERA LIVE**]

● Peste vocea și ființa lui Theodore Coresi nu au trecut anii. Totul a apărut intact în căldura și prospețimea glasului, în amploarea și profunzimea sunetului, în spiritul și suculența expresiei, în poetica narațiunii baladelor din repertoriul rus și ebraic, *Oci ciornîie*, *Nastasia* și *Hava naghila*. [La Filarmonica din Bacău, sărbătorirea basului Theodore Coresi (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

CORESI-LAL, Catarina – soprană, n. 1972?, București

● ... soprana s-a înfățișat publicului din Sala Horia Lovinescu a Teatrului Nottara într-un *one-woman show*, ca actriță de proză, cântăreață de operă și de zarzuele, o îmbinare care recomandă complexitatea personalității interpretei. Viața arhetipalei eroine Carmen constituie substanța spectacolului (...) Susținerea narațiunii (...) este făcută prin conceptul muzical propriu al Catarinei Coresi Lal, cu multe zarzuele și două arii (*Habanera* și *Seguidilla*, cu un regret pentru lipsa focoasei *Chanson bohème* și îndeosebi a profunde arii a „cărților”). A rezultat totuși o construcție încheată care, în circa o oră și jumătate, ... convinge și seduce prin interpretarea magistrală a Catarinei Coresi Lal, artistă totală, la care cântul și rostirea textului literar se bucură împreună de aceleași daruri, lucru rar la un artist de formație operistică. Muzicalitatea și vocea timbrată generos, „plin”, strălucitor, cu rezonanțe mergând până la sunete joase „de

piept”, au fost puse în pagină cu inflexiuni subtile, cu varietate de culori culminând cu pianissime aerate. Simțul frazei spaniole, al accentului iberic, cântul pasional sunt evidente la tot pasul în zarzuele, după cum fluiditatea derulării discursului îmbracă ideal desenele muzicale franceze. În planul prozei declamate, abilitatea interpretării teatrale este surprinzătoare, de mare expresivitate, de la violență la lirism tandru, de la răceală la ironie, cu pronunțat simț al detaliului. Confesiunile către public, fir roșu al tramei, sunt făcute cu intensă trăire. Într-un spectacol epuizant prin întreteserea textului (în limba română) cu muzica (Bizet în franceză, zarzuele în spaniolă), Catarina Coresi Lal demonstrează că este o desăvârșită cântăreață-actriță, reciproca fiind absolut valabilă. [*One-woman-show* cu Catarina Coresi-Lal (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Soprana Catarina Lal Coresi, pentru trei tălmăciri diferite ca stil, spre a-i pune în evidență versatilitatea și muzicalitatea: ariile *Dich teure Halle* din *Tannhäuser*, *Ritorna vincitor* din *Aida* și *Sevillana* din *Don César de Bazan* de Massenet. De la agilitățile acute și până la notele grave cu sonorități „de piept”, cu strălucire metalică și spectaculozitate, vocea Cătarinei Lal Coresi a adus și ea omagiiu său soțului celebrat. [*La Filarmonica din Bacău, sărbătorirea basului Theodore Coresi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Glasul strălucitor, proaspăt și amplu al Cătarinei Coresi Lal a inundat în armonice argintate salonul cu scară monumentală al palatului Suțu și a sedus publicul prin expresivitatea cântărilor. După contrastele jucăușe din *Râde și plânge*, partiturile schubertiene au fost ilustrate în omogenitate (*Noapte și visuri*) și cu nuanțări încărcate de tristețe (*Margareta la vârtelniță*). Soprana este o remarcabilă creatoare a climaxului rezultat din text și muzică (Marx – *Noapte binecuvântată*), iar inflexiunile vocii, atacurile de sunete în pianissimo îl slujesc la perfecțiune (Reger – *Cântecul de leagăn al Mariei*). Pentru liederurile ceaikovskiene, Catarina Coresi Lal a asociat scriiturilor neliniști încărcate pasional (*Să uiți atât de repede*), sunete înalte rafinate (*Serenada*),

crescendo-uri expansive ca un triumf al dimineții născânde (*Se înalță zorile*), nostalgie romantică (*În vâltoarea balului*). Partiturile lui Rahmaninov (*Aici e bine* și *Apele primăverii*), alături de desenul expresiv, au dăruit ascultătorului supra-acute în pianissimo și acute de forță. În valsări, spiritul înaripat, parfumul plin de melancolie au cotropit melodiile franceze, pentru ca spectaculosul *Les filles de Cadix* (Delibes) din final să umple salonul cu șarm exploziv. Ca bis, Caterina Coresi Lal a oferit piesa *Umbra* de George Cavadia, lăsând publicului puternica impresie că trebuie reascultată cât de curând în București. [*La Palatul Suțu, recitalul sopranei Catarina Coresi Lal* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CORIANÒ, Antonio – tenor, n. 1985?, Brindisi, Italia

CORMOȘ, Viktória – soprană, 27 octombrie 19.., România

- Probă de actorie desăvârșită pentru soprana Viktória Cormoș în Donna Elvira. (Trebuie remarcate și) aplombul în adresare, incisivitatea și strălucirea glasului, ca și Si bemol-ul acut din finalul ariei de intrare *Ah, chi mi dice mai*. [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI* de Mozart (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CORNETTI, Marianne – mezzo-soprană, n. 4 noiembrie 1962, S.U.A.

- Fiica faraonului, Amneris (*Aida*), a căpătat prin vocea impresionantă a mezzosopranei Marianne Cornetti, complexitatea dorită de Verdi: duioșie și speranță, gelozie și furie, dramatism, disperare și resemnare. Artista ne-a oferit o prestație memorabilă, poate una din cele mai bune care se pot întâlni în ziua de azi pe eșichierul liric internațional. (Opera Națională București) [*Prima ediție a Festivalului Artelor* (2004) – **OPERA VIVA**]

- Excelentă Marianne Cornetti (Amneris), glas dramatic, strălucitor și plăcut timbrat, bine pliat cerințelor rolului, cu omogenitate înregistrare și largă paletă expresivă, de la frazele subtile ale debutului

de act II și până la incisivitatea și amploarea sonoră din scena judecății. Memorabil! [*AIDA festivalieră, în ambientul Sălii Palatului* (2004) - **OPERA VIVA**]

● În rolul Amneris, americanca Marianne Cornetti a fost foarte bună, cea mai bună din distribuție. O mezzosoprană cu voce frumoasă și inteligent condusă, de intens dramatism. Năpraznic a sunat adresarea *Trema vil schiava* din duetul cu Aida și copleșitoare a fost scena judecății în care, pentru deliciul publicului, a dilatat cu efort maxim și peste tempoul ales de dirijor (Daniele Callegari) frazele spectaculoase ale finalului *Empia razza!... Anatema su voi!* Față de cum o auzisem la București, în același rol la Festivalul Artelor din 2004, la acutele lung ținute s-a insinuat un oarecare balans. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona. Montare monumentală* (2008) - **OPERA ETERNA**]

CORAZZA, Rémi – tenor, n. 16 aprilie 1933, Revin (Ardeni), Franța

CORTELAZZI, Leonardo – tenor, n. 1980, Mantova, Italia

● Nu culoarea vocii lui Leonardo Cortelazzi (Ernesto în *Don Pasquale*) este punctul său forte, ci îndeosebi delicatețea sunetelor și linia de cânt *di grazia* (*Sogno soave e casto* în duetul cu Pasquale – Nicola Alaimo), sensibilitatea și tristețea expresiei (aria *Cercherò lontana terra*, în care supra-acuta finală, Re bemol, poate fi perfectibilă), nuanțarea în *mezzavoce* și filajele subtile (serenada *Com'è gentil*). [*O tânără româncă la Scala din Milano* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

CORTÉS, César – tenor, n. 1989, Columbia

CORTEZ, Mioara – soprană, n. 6 februarie 1949, Bârnova, Iași

CORTEZ, Viorica – mezzosoprană, n. 26 decembrie 1935, Bucium, Iași

CORTIS, Antonio – tenor, n. 12 august 1891, Dénia, Spania – d. 2 aprilie 1952, Valencia, Spania

COSMA, Lucia – soprană, n.13 septembrie 1875, Beiuș - d. 11 iunie 1972, Sibiu

COSOTTI, Max-René – tenor, n. 4 august 1946, Torino, Italia

COSSA, Dominic – bariton, n. 13 mai 1935, Jessup, Pennsylvania

COSSELLI, Domenico – bas-bariton, n. 27 mai 1801, Parma, Italia – d. 9 noiembrie 1855, Marano (Parma)

COSSOTTO, Fiorenza – mezzosoprană, n. 22 aprilie 1935, Crescentino (Vercelli), Italia

● (...) Se afla, cred, în perioada de aur a carierei sale (când a cântat *Recvîem*-ul verdian în sala Scalei sub bagheta lui Herbert von Karajan, în 1967). Impresia este surprinzătoare întrucât Cossotto, dotată de la natură cu o voce tip Falcon ușor aspră, și-a dispersat de-a lungul timpului concentrarea notelor mediu-acute ajungând la stridente veriste și un cânt în forță, *non-sfumato*. Aici însă tânăra mezzosoprană cântă instrumental, cu *pianissime* suspendate, puțin vibrante (*Liber scriptus, Quid sum miser*), cu grave *di petto* impresionante (în finalul din *Liber scriptus*), cu un La bine atacat în aceeași secțiune, cu o frazare excelentă în *Lacrymosa*. Iată un stil pe care Cossotto nu trebuia să-l părăsească. [*Recvîem pentru eternitate* (1990) - **OPERA LIVE**]

● Robustețea și forța de caracterizare de care este capabilă mezzosoprana italiană vin să distragă atenția ascultătorului de la oarecare asprimi de glas. Oscilând la începutul carierei între repertoriul de soprană dramatică și cel de mezzosoprană, extensia vocii fiind cea care a pus-o în fața dilemei, Fiorenza Cossotto a făcut incursiuni mai târziu, pe disc, în fenomenalul rol al Lady-ei Macbeth, cu regretul că nu a putut cânta niciodată rolul titular din *Norma*. Temperament dramatic de uriașe puteri, impresionantă în scenă prin angajamentul său total, Fiorenza Cossotto, practic retrasă azi din activitate, rămâne un nume emblematic al liricii ultimei jumătăți de secol. [(mai 1999) - **OPERA ÎN PORTETE**]

COSSUTTA, Carlo – tenor, n. 8 mai 1932, Santa Croce del Carso, Italia – d. 22 ianuarie 2000, Udine, Italia

COSTA, Mary – soprană, n. 5 aprilie 1930, Knoxville, Tennessee

COSTANTINI, Natale – bariton, n. 1806, Senigallia, Italia – d. vara 1846, Milano, Italia

COSTANZO, Anthony Roth – contratenor, n. 8 mai 1982, Durham, Carolina de Nord

COSTEA, Cellia – soprană, n. 2 aprilie 1975, Piatra Neamț

● Am admirat de la primele note timbrul de prețioasă calitate al Celliei Costea, soprană ce a depășit rapid emoțiile și a propus o versiune liniar-visătoare a ariei *Dove sono* din *Nunta lui Figaro*. Frumoasa conducere a vocii a captivat și în aria din *La Wally* de Catalani, chiar dacă o ușoară opacitate s-a insinuat în registrul central-înalt. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (...) Direcționarea către repertoriul liric-spint apare evidentă, o cale bine aleasă, Cellia Costea având cel puțin culoare timbrală potrivită și ani de experiență deja acumulați. Recent, la București, a interpretat rolul Mimì din *Boema*, cu una din cele mai frumoase voci sopranile tinere pe care le-am putut asculta în ultima vreme pe prima scenă lirică națională. Are o perfectă rotunjime, îmbogățită de armonice prețioase. Așa cum o știam. În plus, glasul a căpătat strălucire față de tentele ușor voalate cu care a cântat în anterioare apariții bucureștene, semn că perfecționarea continuă îi stă printre priorități. Vocea sună proaspăt, în plină formă, fără semne de uzură, cu vibrație firească. Aportul de stil adus construcției frazelor este solid. (...) Pun pe seama emoției micile scăderi expresive din primul act. [*Soprana Cellia Costea, din nou la București* (2011) - **OPERA DIVINA**]

● (...) Cellia Costea a ținut (...) să abordeze un rol arhetipal, spint, cu majoră implicare dramatică, Floria Tosca. Este foarte

complicat ca demersul să-i reușească pe de-a-ntregul, date fiind darurile native de extracție lirică, dar splendida profesionistă care este Cellia Costea a reușit să survoleze eficient capcanele scriiturii pucciniene, profitând de prospețimea vocii și de minuțioasa pregătire tehnică și stilistică. Toate detaliile, accentele, intențiile au fost la locurile lor, artista nu a aproximat nimic, nu a făcut rabat de la nimic. Un studiu adânc al interpretărilor marilor maeștri a respirat din fiecare măsură. Sigur, au existat momente pe care le-aș fi dorit mai pregnant exprimate din unghi dramaturgic vocal și impresia generală a rămas impregnată de lirismul venit din culoarea de glas. Însă o culoare fastuoasă, ce abundă în fermecătoare armonice nobile. Una dintre cele mai frumoase și calitative voci care s-au auzit la București! Secvența de vârf a fost celebra arie *Vissi d'arte*, realizată absolut impecabil, memorabil și cu profunde rezonanțe în timp, atât în trecutul de decenii al interpretării rolului pe prima scenă națională de operă, cât și pentru viitorul imediat, care a smuls ovații și cereri de bis. Cellia Costea a cântat sensibil, cu frazare frumoasă și inflexiuni emoționante, cu nuanțe și subtilități la tot pasul. Faimosul diminuendo din finalul ariei a fost fără reproș. O clipă de visare și totodată de rugă ferventă, însuflețită. Un model. [*Oaspeți la Operă sau Cellia Costea super-star* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

● Îneșmântarea cu armonice a vocii Celliei Costea este fastuoasă, bogăția în rezonanțe și rotunjimea registrului central sunt îmbătătoare în producerea de sunete calde, consistente, ce farmecă și răscolesc. Cu asemenea virtuți, artista construiește cu înaltă știință fraze muzicale de extracție romantic - verdiană sau veristă, cărora le simte sensurile și le impune accente, culori de incontestabil bun gust, într-o stilistică ideală și o interpretare plină de pasiune. Așa au fost ariile *Tu che le vanità* (*Don Carlos*), *Vissi d'arte* (*Tosca*), bolero-ul *Mercé, dilette amiche* (*Vecerniile siciliene*) și, în compania lui George Petean, duetele Leonora-Contele de Luna (*Trubadurul*) sau Nedda-Silvio (*Paiațe*). Cursivitatea desenului melodic a fost impecabil tălmăcită, cu baza într-o

respirație ideală. Ce ar mai fi de spus? Totul este seducător. Cellia Costea își cunoaște și exploatează la perfecțiune marile potențe ale glasului, la care va adăuga plutirea și mai aeriană a pianissimelor acute, ca și sporita apăsare expresivă a notele grave. [*A renăscut ciclul „Vă place opera”?* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... Cellia Costea este genul de artistă cu *fascino timbrico*, cum spun italienii. De o culoare vocală rară, consistent, generos îmbrăcat în armonice calde, rotund, fără asprimi, fluent dezvoltat pe ambitusul de soprană lirică-spintă, cu volum important și pătrunzător în sală (a dominat copios toate ansamblurile), glasul Celliei Costea are capacitatea de a fermeca de la primul sunet. Este darul nativ, după care începe arta. Artă ilustrată printr-o aprofundată cultură de stil, prin pătrunderea în spiritul partiturii verdiene, prin desenul impecabil al frazelor muzicale, modelate în accente și culori, pe care le înzestrează omogen și inteligent cu întregul evantai dinamic, de la pianissime (pe tot registrul) la sunete intense, de forță. Inflexiunile de glas sunt răscolitoare prin frumusețea timbrală pusă în slujba pasiunii, trăirii ardente și personajul Aida este redat în toată complexitatea sa, de la durere la revoltă, de la speranță la resemnare. Pete în soarele orbitor al prestației? Puține. Câteva imprecizii de intonație în *Numi, pietà del mio soffrir*, un Do culminant al ariei Nilului, pe care însă Verdi l-a dorit cât mai *dolce*... La Opera Națională, Cellia Costea a fost o Aida de vis. Un vis cu parfum îmbătător. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Destul de rar prezentă pe scenele românești, soprana a adus la Craiova parfumul timbralității de excepție a unui glas consistent, abundent în armonice, cu egalitate între registre și culoare de voce rotundă, prețioasă. Lirismul a fost prezent, mai puțin transparent în aria *Come in quest'ora bruna*, dar îmbinat cu accentele spinte, a condus cu pasiune frazele verdiene, în desene potrivite intențiilor scriiturii. Ca pilde, mă gândesc la linia vocală fără reproș (*Orfanella il tetto umile* din prima scenă a actului întâi), la plutirile glasului unduindu-se *dolcissimo*

peste ansamblurile scenei secunde din același act. Dăruirea a fost maximă. La pasiv, notez unele sunete mai opace. Cellia Costea rămâne artista cu unul dintre cele mai frumoase glasuri verdiene, extins la o largă paletă a eşichierului liric actual, o prezență scenică minunată. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Opera Română Craiova* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- **Cellia Costea sau timbrul de velur.** A fost Maria Boccanegra. Și-a expus glasul sopranil de culoare cu totul specială, învăluitor, rotund, consistent, dăruit cu armonice fermecătoare. Registrele vocale central și central-înalt seduc și răscolesc prin lux sonor, frazele muzicale au fost servite cu noblețe. Aria *Come in quest'ora bruna* cu al său final în piano, pasajul plin de fior din primul duet cu Adorno (Cosmin Ifrim) *Vieni a mirar la cerula...*, rostirea dulce *Orfanella il tetto umile* din duetul cu Dogele – George Petean (actul întâi), vocalizele *Pace! t'ispiri...* ce au plutit peste marele ansamblu din scena Consiliului sunt numai câteva pilde ale amănunțitei construcții pe care artista a rezervat-o rolului. Nu există spațiu pentru a le înșirui pe toate. Singurul bemol a venit din extremul acut, Do natural (finalul actului secund) lipsit de rotunjimea întregului. [*SIMON BOCCANEGRĂ, concert exemplar la Sala Radio* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- În rolul Elisabeta de Valois, o soprană cu timbralitate fabuloasă a învăluit discursul muzical cu jerbe sonore de rară bogăție în armonice. Am numit-o pe Cellia Costea (...). Posedă un glas liric-spint potrivit vocalității personajului, așa cum a conceput-o compozitorul în formula ce a fost statuată drept „soprană verdiană”. Culoarii prețioase de voce pe care și-a fundamentat lectura, artista a adăugat o frazare fluidă, omogenă, însoțită de desene melodice înalte executate în piano, alături de acutele consistente și de gravele expuse în emisie „de piept”. Sensibilitatea și expresivitatea ariei *Non pianger, mia compagna* (...), trăirea ardentă și patosul emoționant al marii arii *Tu che le vanità* din final, duetele cu Don Carlos (Daniel Magdal), cvartetul din cabinetul regelui, au fost impresionante. Adică tot ce a avut de cântat, într-o mișcare scenică mobilă și

dedicată. Cellia Costea, o prezență luxoasă în seara premierei din 18 februarie. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – *OPERA MAGICĂ*]

COSTELLO, Steven – tenor, n. 29 septembrie 1981, Philadelphia, Pennsylvania

COSTESCU-DUCA, Aurel – bariton, n. 4 mai 1888, Buzău – d. 9 august 1955, București

COSTESCU-DUCA, Victoria – soprană, n. 27 septembrie 1899, Agnita – d. 29 august 1985, București

COSTINESCU, Evantia – soprană, n. 1910, București – d., ...

COSTOPOL, Anastasia (pseudonim **AIDONNE D'ÉTOILE**) – soprană, n. 16 mai 1884, Chirnovi, Ilfov – d. 1956, București

COTOGNI, Antonio – bariton, n. 1 august 1831, Roma – d. 15 octombrie 1918, Roma

COTRUBAȘ, Ileana – soprană, n. 9 iunie 1939, Galați

● Cariera artistică a Ilenei Cotrubaș, una din cele mai importante pe care un artist român le-a desfășurat pe mapamondul liric, este pilduitoare în primul rând prin inteligența cu care a fost construită, prin modul în care remarcabile calități vocale și de muzicalitate au fost puse în slujba creării unor punți emoționale cu auditoriul. Pentru că raza unei voci calde a fost întotdeauna purtată cu expresivitate, cu profundă simțire lăuntrică, iar sensibilitatea artistei a înzestrat fraza muzicală cu potențe de trăire, grație cărora, personajele întruchipate au vibrat la unison cu sunetele, cu spectatorul. Mare cântăreață-actriță, Ileana Cotrubaș a adus rolurilor sale naturalețe, viață, bun gust și veridicitate. Mai ales în scenă, dar și pe disc, mijloc mediativ pe care l-a cultivat în mod constant, prin șansa unui glas fonogenic. [(aprilie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

COURJAL, Nicolas – bas, n. 18 ianuarie 1973, Rennes, Franța

COURTIS, Jean-Philippe – bas, 24 mai 1951, Airaines (Amiens), Franța

COVACI, Iosif – tenor, n. 29 iunie 1923, Unirea, Alba – d. 4 iulie 2003, Cluj-Napoca

COVACINSCHI, Yolanda – soprană, n. 24 aprilie 1985, Sighetul Marmației

● În rolul Giovanna d'Arco a cântat Yolanda Covacinschi, cu glas frumos, artistă sensibilă și implicată. Sigur că presiunea țeșăturilor vocale de agilitate acută s-a resimțit și efectele au apărut prin lipsă de focus sau stridență, prin rezolvare – s-o numesc – camerală, desigur comodă. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

COVALI, Anatol – bariton, apoi tenor, n. 7 iunie 1939, Tașlăc, Republica Moldova

COVALIOV, Alexandru – bas, n. 12 martie 1950, Chișinău

COVENTRY, Kate – mezzosoprană, n. 1990, Pertshire, Marea Britanie

COX, Jean – tenor, n. 14 ianuarie 1922, Gadsden, Alabama – d. 24 iunie 2012, Bayreuth, Germania

CRAIG, Charles – tenor, n. 3 decembrie 1919, Shoreditch, Londra – d. 23 ianuarie 1997, Whitfield, Northamptonshire, Marea Britanie

CRASS, Franz – bas, n. 9 februarie 1928, Wipperfürth, Germania – d. 23 iunie 2012, Rüsselsheim, Germania

CRĂSNARU, George Emil – bas, n. 30 august 1941, București

● ... basul George Emil Crăsnaru a adus cu glasul său prețios rezonant, mostra de elevată cultură stilistică. (Ateneul Român) [*PAULUS* (2004) – *OPERA VIVA*]

● (La Ateneu, în *Messa* verdiană), basul George Emil Crăsnaru a expus cu reținere (...) binecunoscutul său timbru, de răscolitoare rezonanță. [*Recviem pentru Rostropovici* (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

CREBASSA, Marianne – mezzosoprană, n. 14 decembrie 1986, Béziers, Franța

CRISPIN, Régine – soprană, n. 23 februarie 1927, Marsilia, Franța - d. 5 iulie 2007, Paris

CRIDER, Michèle – soprană, n. 22 aprilie 1959, Quincy, Illinois

● ... americanca Michèle Crider (Aida la Opera din Los Angeles) posedă datele vocalității rolului chiar dacă un lejer vibrato se face resimțit, pe alocuri, în marea arie a Nilului. Soprana cântă cu aplomb, cu accente remarcabile în pasajele de forță dar sonoritățile acute în pianissimo (emblema verdiană alocată celui mai înalt glas feminin) sunt mai mult concrete decât suspendate, aerisite. [*Spectacole de înalt profesionalism, staruri mondiale* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

CREȚOIU (CREȚOIU-TASSIAN), Valentina – soprană, n. 12 martie 1909, București – d. 4 august 2003, Breaza

CRIHANĂ, Lăcrămioara – mezzosoprană, n. 27 februarie 1984, Galați

● ... seducătoare (la Galați) în rolul de soprană al Vetei ... [*O NOAPTE FURTU-NOASĂ, într-o nouă prezentare lirică* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● (La Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, în opereta *Contesa Maritza*) mezzosoprana Lăcrămioara Crihană a afișat o culoare vocală interesantă în mult prea micul - pentru ea - rol Manjia. [*Farmecul operei clasice* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

CRISTEA, Dominic – bariton, n. 14 ianuarie 1990, București

CRISTESCU, Lăcrămioara – soprană, n. 8 mai 1982, Arad

● De la Timișoara, pentru rolul Liù din *Turandot*, a venit tânăra Lăcrămioara Cristescu. Fără îndoială, la doi ani de la

absolvirea facultății, este încă neexperimentată în sublinierea asiguratorie a unor fraze esențiale din aria *Tu che di gel sei cinta*, care trebuie să încoroneze profilul celui mai iubit personaj al operei. Notez aici *L'amerai anche tu* peste care soprana a trecut prea ușor, ca și finalul *Per non vederlo più!*, nevalorizat expresiv. Lăcrămioara Cristescu, cu o timbralitate ușor aspră, a condus însă frumos linia melodică a ariei *Signore, ascolta!* din primul act. [*Două seri la Operă* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● ... are o voce potrivită ca ambitus, luminozitate și înzestrare spintă pentru personajul Aida. Armonicele glasului sunt îndreptate mai mult către sonorități tăioase, fapt care, laolaltă cu amploarea, a permis dominarea ansamblurilor din scena a doua a actului secund. De altfel, peste tot s-a remarcat puterea acutelor. Polișarea nuanțurilor va reduce liniaritățile de exprimare din finalul ariei *Ritorna vincitor!* (în care a fost evident că nu pianissimele sunt punctul forte al artistei), ca și „obiectivitatea” duetului final, lipsit de fior. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Invitată de la Timișoara, a fost o Santuzza de mare forță și implicare dramatică, expuse printr-un timbru tăios, incisiv, susținut de atacuri de sunet și accente potrivite. Poate că anumitor note înalte (... *io piango, Io son dannata*) ar fi trebuit să le atribuie mai multă lungime și anvergură. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● În rolul titular (Tosca), soprana timișoreană s-a văzut confruntată cu cel mai dramatic și complex personaj prezentat pe scena bucureșteană (...). A susținut partitura pucciniană prin deja binecunoscutul glas cu luciri metalice, penetrant, larg dimensionat, cu atacuri acute de mare calibru, în care maximele au venit prin Do-urile frazelor *Non è ver!* (actul secund) și *Io quella lama gli piantai nel cor* (exemplar, în ultimul act). Totuși, țesătura vocală înaltă și tensiunea confruntării cu Scarpia au solicitat-o într-atâta încât Si bemol-ul suprem al ariei *Vissi d'arte* a părut scurt, iar desenul descendent

ce-i urmează, expedit. [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

CRISTOFOREANU, Florica – soprană/ mezzosoprană, n. 16 mai 1886, Râmnicu Sărat – d. 1 martie 1960, Rio de Janeiro, Brazilia

CRIȘAN (CRIȘIANU), Ionel – bariton, n. 1884, Sibiu – d. 13 decembrie 1937, Cluj

CRIȘAN, Maria – soprană, n. 9 decembrie 1923, România – d. 30 martie 2010, București

CROFT, Dwayne – bariton, n. 31 ianuarie 1961, Cooperstown, New York

CROFT, Richard – tenor, n. 1959, S.U.A.

CROSSLEY-MERCER, Edwin – bariton, n. 1982, Clermont-Ferrand, Franța

CRUVELLI, Sofia – soprană, n. 29 august 1824, Bielefeld, Germania – d. 6 noiembrie 1907, Nisa, Franța

CRUZ-ROMO, Gilda – soprană, n. 12 februarie 1940, Guadalajara, Mexic

CSOMA, Mária – soprană, n. 1944, România

CUBERLI, Lella – soprană, n. 29 septembrie 1945, Austin, Texas

● Contesa (din *Nunta lui Figaro*) redată de Lella Cuberli, descinsă din târâmurile belcantiste pe care artista le stăpânește (pianissimele din *Dove sono* sunt... floare la ureche) este intens evocatoare și visătoare. [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – *OPERA LIVE*]

● Lella Cuberli (Semiramide la Châtelet din Paris) este o soprană lirică cu un centru „plin” timbrat și cu extensie în acut, în vocalize. Rolul, cu amețitoarele-i ornamente, a fost rezolvat în bune condiții, dar aș fi dorit o mai mare incisivitate în recitative și vocalize și oricum renunțarea la unele manierisme în atitudini și gesturi. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) – *OPERA VIVA*]

CUCU, Leria Nicky – soprană, n. 10 septembrie 1911, București – d. 8 octombrie 1961, București

CUÉNOD, Hugues – tenor, n. 26 iunie 1902, Corseaux – sur - Vevey, Elveția – d. 6 decembrie 2010, Vevey, Elveția

CUPIDO, Alberto – tenor, n. 19 martie 1948, Portofino, Italia

CURA, José – tenor, n. 5 decembrie 1962, Rosario, Argentina

● Dar vedeta afișului, artistul care a împărțit laurii succesului împreună cu Leo Nucci a fost José Cura (Canio)! Timbru fastuos, fascinant de la prima deschidere de gură, culoare întunecată, brunată, calitate vocală de celebritate. Față de anterioare prestații, Cura își valorizează mai eficient respirația, „stă pe note” mult mai mult. Așa concluzionez, totuși, chiar dacă a trecut peste finalul ariosu-ului *Un tal gioco, credetemi* precum... camionul coborând vijelios serpentinele. Mă gândesc la fraza ...*com'è ver che vi parlo!*... cu note de *Sol* și *La* acut (în partitură există chiar o indicație de *tenuto*). În schimb, celebrul Si natural, *A venti tre ore*, lansat stratosferic, a fost pur și simplu, spectaculos și glorios. După cum, în finalul actului, aria *Vesti la giubba* a venit drept marea culminație a spectacolului. Un *Ridi, pagliaccio* extraordinar, deșirant, îmbinare de plâns și geamăt, durere topită în iubire, pasiune stinsă în întristare, țipăt sfâșietor abandonat în neputință, autografiat José Cura. De neuitat! ... (*Paiațe* la Opera de Stat din Viena) [*Sub semnul lui Ponnelle* (2002) – *OPERA LIVE*]

● Mult așteptata vedetă a fost neîndoios José Cura, tenorul marilor abordări dramatice ale momentului. Artistul seduce de la prima apariție cu o alură athletică de macho argentinian, de care e conștient și și-o etalează cu ostentație: nonșalanță, relaxare, priviri înflăcărate, dar aparent indiferente... Dincolo de a-l bănuși de cabotinism, există aici un firesc, o naturalețe a mișcării sale în scenă: Cura refuză gestul patetic, teatral, practicând un joc economic, subtil pe alocuri și chiar dacă momentele de mare forță nu sunt ocolite (finalurile actelor III și IV), ele

par redade mai degrabă reținut, ca venind dintr-un vulcan strunit. Seducția continuă prin fascinația timbrală a unei voci intens colorate, baritonale, mixtură de catifea și oțel. E prea mult! Un tenor cu voce frumoasă și alură de june-prim modern?!! Doamnele din sală freamătă... Bazându-se pe o respirație admirabilă, Cura frazează lung în porțiunea centrală a registrului, desăvârșind arcuri sonore și eliminând chiar locuri tradiționale de întrerupere a lor. E splendid și surprinzător. După cum, fermecător prin fluiditate este cântul moale din duetul cu Micaëla (Chiara Taigi). După pasajul de registru, lucrurile se schimbă. O oarecare lipsă de omogenitate (desigur, din cauze tehnice) își face loc. La-ul este îngroșat excesiv, iar Si bemol-ul deseori „strâns”. De multe ori dă senzația unui disconfort în acut, care îl face, dacă nu să-l evite (nu se poate!), cel puțin să scape rapid de el. În acest context nu-și refuză spectaculoasa plăcere de a emite note în cele mai dificile poziții cu puțință (Si bemol-ul final al ariei este atacat în genunchi și continuat peste trupul Carmencitei culcate la pământ). În definitiv, este o demonstrație de virtuozitate. De ce să-l suspectăm că vrea să ne abată atenția de la o țesătură vocală incomodă? Acesta este, la 38 de ani, José Cura – fără îndoială o prezență care marchează eșichierul liric actual. (*Carmen* la Ravenna) [El Macho José Cura și Il Re Riccardo Muti (2000) - **OPERA LIVE**]

● L-am revăzut deci pe José Cura la douăsprezece luni după ce îl urmărisem la Ravenna în *Carmen*, (acum în *Otello* la Trieste), o șansă pentru mine de a-i actualiza fișa deschisă atunci. A fost cu certitudine un an plin de acumulări pentru tenorul argentinian, de aprofundare a implicărilor în rol, de aplecare asupra unor aspecte tehnice, de revizuire a lor. Schimbările sunt palpabile, mai corect spus, câștigurile sunt evidente. Sigur, minuni nu se pot întâmpla cu o voce deja condusă până la aproape 40 de ani într-un anume mod, plimbată din start prin roluri exclusiv dure și susținută de o tehnică, așa cum este ea, mai mult sau mai puțin solidă, confortabilă sau economică, privită în perspectiva asigurării longevității carierei. Departe de a fi perfectă, vocalitatea lui Cura

păcătuiește, cred, definitiv, printr-o lipsă de omogenitate a emisiei, sunetele „deschise” alternând deseori cu cele „în spate” iar notele super-înalte fiind „negociate” cu atâta parcimonie, încât tenorul respectă integral valorile lor din partitură numai în momentele de extremă culminație, unde nu are de ales. Am avut și acum, pe alocuri, senzația de „fugă de acute” pe care o încercasem și anul trecut, auzindu-l ca Don José. Atât, în ceea ce privește pasivul! Aminteam de câștiguri... Ele se regăsesc în special în zona centrală a registrului, în care timbrul său baritonal (ce raritate pentru un tenor!) a căpătat o „grăsime”, o consistență, cu adevărat remarcabile. Artistul se folosește de bogăția sonoră pentru intervenții cutremurătoare (*Abbasso le spade!* din primul act), tulburătoare (*No! il vano sospettar nulla giova* din cel de-al doilea), zguduitoare (*Giura e ti danna!* din dramaticul duet cu Desdemona Cecilei Gasdia), șocante la tot pasul. Teribilă dezlănțuire! Cura depășește condiția de vocalist pur (la care n-a sperat, cred, niciodată) pentru o exprimare de cântăreț-actor spre care îl conduc temperamentul său latin și inteligenta disecare a caracterului personajului, a sensurilor textului lui Boito. O lectură modernă la care aș adăuga naturalețea jocului de scenă, deseori atipic și cu reacții neașteptate. În această simbioză stau puterile lui José Cura. Otello al său urmează o metamorfoză gradată, impresionant redată, de la puritatea îndrăgostitului (ce minunată e scena de după *Esultate!*, când își poartă soția pe brațe, către palat) care trece cu nonșalantă indiferență peste primele intrigi ale lui Iago (Juan Pons), extatic (copilăresc!) sedus mai apoi de idilica scenă a intrării Desdemonei din actul secund, sfâșiat de îndoieli alternând cu germenii acceselor de furie dementă (*Credo leale Desdemona, e credo che non lo sia...*) și până la explozia maladiv-epileptică de la sfârșitul actului al III-lea. Ce prefigurare a tragicului deznodământ exprimă aparté-ul *quasi-parlando*, murmurat, șoptit, *Ah! Morte e dannazione!* Un efect mult mai profund decât obișnuitul, clasicul *grido*. Câteva clipe mai înainte, Cura arăta realmente ca un Christ răstignit rostind *M'hai legato alla croce!*... În final, Otello,

maur creștinat din dragoste, revine la credința sa inițială, îngenunchează spre Mecca, cere iertare și ucide. Dar moartea Desdemonei este de fapt, moartea venind printr-o fatală îmbrățișare, „moartea-ca-îmbrățișare”. Răvășitor moment! José Cura este un actor desăvârșit. El convinge prin plastica feței și a corpului, prin privire, chiar prin mâinile ce se repauzează neputincioase în lungul trupului. Sunet și mișcare, voce și joc, muzică și teatru se completează, se unesc. Un Otello care nu se uită prea ușor! [*José Cura în OTELLO* (2001) - **OPERA LIVE**]

● Spirit vulcanic înfrânat, arzător temperament zăgăzuit, furie clocotitoare abia ghicită, reținută, violență funciară stăpânită cu bună știință printr-o raționalitate ce caută să potolească pornirile-i de navarez mândru, liber și sever, impulsivitatea-i neînduplecată și sângeroasă. Introvertit, cu sentimente care îl frământă, îl chinuie, de un calm ce prevestește dezlănțuirea exploziilor colerice, așa a apărut Don José în viziunea lui José Cura, pe scena Operei Naționale în spectacolul *Carmen*. O construcție de personaj fondată pe trăire intensă, jucată cu stupefiantă naturalețe și firesc al atitudinii. Turbioanele sufletești se simt, se intuiesc și prevestesc fulminanta eliberare de energii. Se petrece târziu, parcă nedorit de erou... în finalul actului al III-lea dar nu în fraza *Dût-il m'en coûter la vie*, cum am fi așteptat, ci în repriza *Ah! je te tiens fille damnée*. Starea de reținere revine în debutul duetului concluziv al operei. Rostește cu înfinită tristețe, ca o adresare către propria-i ființă, *Tu ne m'aime donc plus* iar reluarea imediată a acelorași cuvinte capătă incandescența strigătului îndurerat. Ruptura iremediabilă s-a produs. Disperarea înlăcrimată, imploratoare îl inundă apoi în *Mais moi, Carmen, je t'aime encore... Ah! ne me quitte pas, Carmen*. Fiara ghemuită în el se dezlănțuie și se aruncă asupra iubitei... *Ainsi, le salut de mon âme...* Zguduitoare clipe, culminații ale unui edificiu zidit gradual de un actor-cântăreț inteligent, reflexiv, ale cărui atitudini scenice se cer studiate minuțios și înțelese. Sfârșesc prin a ne cuceri. Vocalmente, José Cura pare că se păstrează pentru asemenea momente copleșitoare, în care

glasul său tenoral somptuos timbrat, înveșmântat în armonice cvasi-baritonale, descătușează puteri uriașe. A existat pe parcursul serii aparența unei economii în utilizarea mijloacelor de cânt, a unei – s-o numesc – respingeri a „așezării” domoale, narrative a frazei muzicale, cu prețul accelerării unor tempi sau chiar cu aproximări intonaționale (*Adieux, adieux pour jamais!*). Puțin mai înainte, după un *Tu m'entendras!* imperativ, înfricoșător, neliniștea care învăluie personajul fusese perceptibilă și la începutul ariei *La fleur...* (nu foarte îngrijit tratată ritmic) dar seducător transformată rapid prin culori pasionale. *Carmen, je t'aime!*, ultimele cuvinte ale secvenței, au fost rostite într-un mezzoforte duios, mișcător. Da, la cântărețul Cura totul este subsumat expresiei temperamentului ce stă să irumpă paroxistic. (...) Nuanțarea nu lipsește și rafinate *mezzevoci* însoțesc duetul cu Micaëla (Nicoleta Ardelean) din primul act, șoapte trepidante (*Carmen, je suis comme un homme ivre*) punctează *Seguidilla*, definind un maestru. Ca și acum câțiva ani la Ravenna (*Carmen*) și Trieste (*Otello*), interpretarea lui Cura m-a invitat, îndelung în noapte, la reflecție. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Tulburătorul José* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● José Cura (în Rodolfo din *Boema* la Opera din Zürich) ... am recunoscut vocea-i frumos îmbrăcată în armonice, demnă de al său *fascino timbrico* nativ, poate mai puțin sombrată ca altă dată, dovadă că tenorul știe că îngroșarea peste măsură a coloanei sonore îi poate provoca dezechilibre de omogenitate, mai ales către registrul acut. Nici acum nu este perfect. Deși culminația de Si natural acut a ariei *Che gelida manina* (s-a făcut deci transpoziția cu un semiton în jos față de original) a sunat concentrat și lung, iată că un alt vârf, nota de La a frazei ... *sboccia l'amor* din actul secund, și-a pierdut efectul prin lipsa proiecției. Observând mai înainte tot un La natural (*Eureka!* din primul act) identic nefocusat, mă gândesc că este o zonă mai puțin stăpânită a registrului. Linia vocală este frumos înfățișată, deși nu întotdeauna îngrijit, pe alocuri sunete „deschise” se strecoară mai mult sau mai puțin voluntar. Va mai repara

ceva José Cura în sensul devenirii unui vocalist ideal? Greu de crezut. Rămâne însă un cântăreț-actor delicios în jocul cu prietenii, dăruit și sincer îndrăgostit de Mimì, sfâșietor în durere. [*Debut întârziat* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Grizonat, cu look tomnatic și fizic impozant, tenorul argentinian José Cura (Mario Cavaradossi) și-a expus timbralitatea frumoasă, cu sunet dens, mai întâi afectat - la începutul spectacolului - de sonorități opace și de oarecare vibrato. Si bemol-ul înalt al primei arii, **Recondita armonia**, a fost prelung și bine susținut. În duetul subsecvent cu Tosca (Maria Guleghina) și-a revelat ușurința atacurilor acute, dar a cântat economic, cu atitudine scenică reținută, mișcare puțină, redusă la un fel de... strict necesar. Să spun, putea fi un îndrăgostit marcat, preocupat, de întâlnirea intempestivă cu Angelotti (Davide Mura). În compania acestuia, spectaculoasă și energică a fost fraza **La vita mi costasse**, cu Si natural înalt. Pentru actul secund, explozia **Vittoria! Vittoria!** l-a găsit „împingând” acute. În fine, aria **E lucevan le stele** din ultimul act i-a generat o minunată expresie poetică, gânditoare, cu culminație de forță în zona superioară a registrului, în timp ce duetul **O dolci mani** cu Tosca a fost servit în sonorități moi, catifelate, ca adresate unui suflet ales. [*Maria Guleghina, José Cura și Carlos Almaguer în TOSCA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CURELARU, Mugur – bariton, n. 1951, Bacău

CURIEL, Nicoletta – mezzosoprană, n. 1964?, Trieste, Italia

CURTIN (născ. SMITH), Phyllis – soprană, n. 3 decembrie 1921, Clarksburg, West Virginia – d. 4 iunie 2016, Great Barrington, Berkshire, Massachusetts

CURTIN, Richard – bas, n. 1946, Canberra – d. 25 septembrie 2006, Sydney, Australia

CURTIS-VERNA, Maria – soprană, n. 9 mai 1921, Salem, Massachusetts – d. 4 decembrie 2009, Seattle, Washington

CUSTER, Manuela – mezzosoprană, n. 1960?, Novara, Italia

CUȘNIR, Anastasia – soprană, n. 19.., Republica Moldova

● ... Venită de la Chișinău, a înfățișat publicului din Iași, cu aplomb, valsul Musettei din **Boema** și, cu bună implicare stilistică, ultima arie a Leonorei din **Forța destinului**. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

CUTAVA, Dimitrie Gheorghe – bariton, n. 10 decembrie 1883, Galați – d. 10 noiembrie 1974, București

CUTLER, Eric – tenor, n. 7 octombrie 1975, Adel, Iowa

● Rolul Cântărețului Italian (din **Cavalerul rozelor**) este unul dintre cele mai dificile pentru tenor. În câteva minute doar, trebuie să expui calități de fluentă de linie pe țesatură vocală ultra-acută. Americanul Eric Cutler a avut extensia cerută, dar cântul legato a suferit. Chiar și emisia, pe alocuri nazală, a alterat limpezimea sonoră [*Metropolitan Opera, în direct. Ceilalți* (2010) – **OPERA ETERNA**]

CUZA, Valentina (Eufrosinia) – soprană, n. 1856, Tîrnova, Soroca, Republica Moldova (1868, Hotin, Ucraina?) – d. 15 mai 1910, St. Petersburg, Rusia

CUZMINOV, Teodor – bariton, n. 16 februarie 1915, Chișinău – d. 6 ianuarie 1989, Chișinău

CVASNIUC, Ivan – bariton, n. 8 iulie 1945, Păscăuți, jud. Bălți, Republica Moldova

CVEJIĆ, Biserka – mezzosoprană, n. 5 noiembrie 1923, Krilo- Jesenice, Croația - d. 7 ianuarie 2021, Belgrad

CZERWENKA, Oskar – bas, n. 5 iulie 1924, Vöcklabruck, Austria – d. 1 iunie 2000, Vöcklabruck

D

D'AGUANNO, Emanuele – tenor, n. 1963, Roma

D'ALESSIO, Roberto – tenor, n. 1 aprilie 1893, Vittoria (Ragusa), Sicilia, Italia – d. 1975, Borgo (San Lorenzo), Toscana, Italia

D'AMICO, Mildela – soprană, n. 19.., Italia

D'ANGELO, Emily – mezzosoprană, n. 1995, Toronto, Canada

D'ANGELO, Gianna – soprană, n. 18 noiembrie 1929, Hartford, Connecticut – d. 27 decembrie 2013, Mint Hill, Carolina de Nord

D'ANNUNZIO LOMBARDI, Donata – soprană, 27 aprilie 1969, Avezano, Italia

D'ARCANGELO, Ildebrando – bariton, n. 14 decembrie 1969, Pescara, Italia

- (Ca Leporello), l-a secundat în bună înțelegere (pe interpretul titular, Thomas Hampson), cu voce robustă și mobilitate scenică, cu umor în sensul parodiei de mahala dorite pe alocuri de regizor (Martin Kusej), (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Reclamă la bikini* (2002) - **OPERA VIVA**]

- ... (pe CD), nu-l uit pe inteligentul Ildebrando D'Arcangelo în rolul Ferrando, voce plăcut timbrată, ușoară, expresivă. [*Gheorghiu - Alagna, un cuplu de aur pentru TRUBADURUL* (2002) - **OPERA VIVA**]

- (Suculent Dulcamara în *Elixirul dragostei*), a știut să potrivească accentele în celebra arie de intrare, strecurând vocea sa lirică și ductilă prin perdeaua orchestrală. [*La Opera de Stat din Viena, înaltă ținută*

artistică, management performant (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

D'ARTEGNA, Francesco Ellero – bas, n. 15 decembrie 1948, Ravascletto, Italia

D'INTINO, Luciana – mezzosoprană, n. 22 august 1959, San Vito al Tagliamento, Italia

- *Mezzo-spinto*, a început foarte bine spectacolul *Don Carlos*, adăugând unui timbru interesant, o mobilitate suficientă preluării lejerității. Dar *tessitura* mortală din marea arie cu care Eboli încheie tabloul al V-lea a dus-o spre o inegalitate în intonarea celor trei Si bemol-uri, așa încât n-a prea cules aplauze. [*Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala?* (1993) - **OPERA LIVE**]

- Amneris a fost interpretată de Luciana D'Intino(...). Un glas penetrant, cu accente fulminante și ambitus important. La Covent Garden a cântat aproape fără reproș. Dacă ar fi totuși să privesc cu o lupă, aș fi dorit ca *Sol*-urile din primul tablou al actului secund să fie abordate *con espansione*, iar celebrele Si bemol-uri din scena judecății să fie mai lungi. Ar fi fost în tonul calităților pe care Luciana merită să și le etaleze. [*Alexandru Agache pe CD și live* (1994) - **OPERA LIVE**]

D'ORAZI, Attilio – bariton, n. 10 noiembrie 1929, Roma – d. 2 octombrie 1990, Roma

D'OUSTRAC, Stéphanie – mezzo-soprană, n. 27 iunie 1974, Rennes, Franța

DACIAN, Ion (născ. **PULCA, Ionel**) – tenor, n. 11 octombrie 1911, Saschiz, Mureș – d. 8 decembrie 1981, București

DAHA, Gabriela – soprană, n. 16 august 1971, România

DAL MONTE, Toti – soprană, n. 27 iunie 1893, Mogliano Veneto, Italia – d. 26 ianuarie 1975, Pieve di Soligo, Italia

DAL ZOVO, Romano – bas, n. 1985, Verona, Italia

● Primul tablou al actului (al III-lea din *Trubadurul*) a adus pe platou mai întâi vocea basului Romano Dal Zovo (Ferrando), bun stăpân al stilisticii verdiene, cu glas pătrunzător și bine proiectat. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

DALAYMAN, Katarina – soprană, n. 25 ianuarie 1963, Stockholm

DALIS, Irene – mezzosoprană, n. 8 octombrie 1925, San Jose, California – d. 14 decembrie 2014, San Jose

DALLA BENETTA, Silvia – soprană, n. 30 decembrie 1970, Vicenza, Italia

DALLAPOZZA, Adolf – tenor, n. 14 martie 1940, Bolzano, Italia

DALLA RIZZA, Gilda – soprană, n. 12 octombrie 1892, Verona, Italia – d. 5 iulie 1975, Milano, Italia

DALLE MOLE, Giuseppina – mezzosoprană, n. 24 februarie 1938, Italia – d. 8 februarie 2011, Italia

DALMORES, Charles – tenor, n. 31 decembrie 1871, Nancy, Franța – d. 6 decembrie 1939, Hollywood, California

DĂMĂCEANU, Anca – soprană, 12 martie 19... , Botoșani

DAMATO, Adriana – soprană, n. 30 noiembrie 1975, Conversano, Italia

● ... a cunoscut o progresie constantă pe parcursul spectacolului, cântând întrucâtva liniar prima arie, *Si, mi chiamano Mimì*, încercându-se pasional mai apoi în *Donde lieta uscì* și găsind cele mai bune momente, sensibile și susținute de sonorități generoase, în actul al IV-lea. (*Boema* la Opera din Zürich) [*Debut întârziat* (2010) – **OPERA ETERNA**]

DAMIAN, Cristina – mezzosoprană, n. 6 februarie 1977, Alba Iulia

● ... a impresionat prin *look*-ul sexy (așa cum trebuie) al Maddalenei, prin minuția cu care a construit raporturile cu partenerii. Ce victorioasă a părăsit platoul, după ce l-a salvat pe Duce de la pieirea iminentă! Acestei posesoare de glas cald și învăliuitor, mângâie-

tor, i-aș fi dorit o mai pregnantă anvergură de sunet. Poate ar fi meritat și mai mult menajament din partea șefului de orchestră David Crescenzi. [*RIGOLETTO la Sala Radio sau vocile Clujului la București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

DAMIANI, Davide – bariton, n. 9 august 19... , Tavullia, Pesaro, Italia

● După spectacolul din Festivalul Enescu, în montarea anterioară (semnată Anda Tăbăcaru Hoge), Davide Damiani a fost din nou Oedipe (regia Valentina Carrasco). Poate că lunile trecute l-au rodat, i-au consolidat „punerea în glas” sau poate noua premieră l-a stimulat. Cert este că baritonul italian s-a apropiat mult de dezideratele de vocalitate ale rolului. A îmbinat liricul cu dramaticul, declamația a funcționat, fără să aibă însă – funciarmamente – tragismul în timbralitate. (...) [*Un nou OEDIPE la Opera Națională Bucureșteană* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Interpretul rolului titular (*Oedipe* la Opera bucureșteană) s-a apropiat de ecrasantul personaj cu serioasă pregătire vocală și ideatică. A pornit de la o voce de bariton liric, cu tente tenorale, frumos înzestrată cu armonice, rotundă și caldă. Desigur, daruri utile pentru prima parte a partiturii. Chiar dacă „metalul” i-a lipsit din glas, teribilele intervenții dramatice din ultimele două acte au fost bine soluționate, grație unei cunoașteri meritorii a profilului lui Oedipe, a stărilor descrise de compozitor. (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

DAMJANOV, Daniel – tenor, n. 19... , Bulgaria

● ... în *I pagliacci*,... o voce potrivită, bine aleasă pentru rolul Canio, deși nu întotdeauna incisiv focusată și proiectată. [*CAV&PAG la Brașov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

DAMRAU, Diana – soprană, n. 31 mai 1971, Günzburg, Germania

● Diana – remarcabilă mozartiană – se pare că intenționează să pătrundă în teritoriul

belcantist. Numai că pretențiosul stil reclamă modelarea continuă a frazei, la care artista încă nu ajunge. În cunoscuta *Ah! non credea mirarti* din *Somnambula* belliniană a emis pianissime liniare, a aproximat intonațional pasaje din cabaletta *Ah! Non giunge uman pensiero*, portativele cu țesătură vocală acută consistentă nu-i sunt încă la îndemână, deși sunetele supra-acute, dacă sunt ținute, apar pătrunzătoare și sigure. (Marea gală) [Ioan Holender, *nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- Cred că valoroasa soprană germană se simte mai bine în opusurile compuse în spațiul natal decât în cel italian. În tălmăcirea rolului Gilda (*Rigoletto* la Metropolitan), componenta belcantistă din partitura romantică verdiană a fost practic inexistentă. Au absentat rafinamentele, inflexiunile, nuanțele. Doar câteva pianissime i s-au strecurat în evantaiul interpretativ, plus un fabulos Mi bemol supra-acut la finele duetului *Si, vendetta* cu Rigoletto (Željko Lučić), emis și într-o poziție total incomodă. În general, a propus un personaj prea obiectiv, prea ancorat în concretețe, cu patos ieftin și gesturi zmutice care secondau accentele din glas, deseori veriste. Nimic ingenuu în această corpolentă Gilda. [Verdi *live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

- Recitalul (de la Ateneul Român), cu inedit acompaniament de harpă (Xavier de Maistre), a revelat o Diana Damrau cu evident glas cameral, prin care a expus un florilegiu de lieduri de Mendelssohn, Rahmaninov, Vlasov, Reynaldo Hahn, Poulenc. Au fost demonstrații de cultură a rostirii cuvântului în condiții de discreție a adresării și de exprimare subtilă. Stăpână pe sunetul diafan mergând până la pianissimele înalte topite în eter, regină a jerbelor de nuanțe, a derulat configurații de linie vocală fluidă, chiar cu prețul sacrificării acurateței dicțiunii. Șlefuiți minuțioase ale sensurilor au venit prin glasul Dianei Damrau în exprimări diverse, de la nostalgie la patosul reținut. (În programul concertului susținut de London Symphony Orchestra sub bagheta lui Gianandrea Noseda. a fost inclus) *The*

Hidden Place – Locul ascuns, ciclu de lieduri pentru soprană și orchestră de Iain Bell și scena finală a operei *Capriccio* de Richard Strauss, menite să o aducă din nou în fața publicului pe Diana Damrau, soprana pentru care Iain Bell, prezent în sală, scrisese opusul. (...) Imaginea sonoră a venit prin cânt silabic sau vocalizat, fără dificultăți, pe care Diana Damrau l-a parcurs cu puritate de sunet și sensibilitate interioară. (...) Secvența straussiană a primit prin vocea sopranei (Contesa) declamații rostite cu știință, descrieri rafinate și pianissime ce au prefigurat în ultimele pagini sonoritățile vapoaze ale orchestrei, violoncelele învăluitoare și atacurile ce pot friza perfecțiunea. Fără mare amploare, dar proaspătă, fără semne de uzură, vocea Dianei Damrau a arătat că posedă disciplina „Sprechgesang”-ului straussian. (Festivalul George Enescu) [Primele zile (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DAN (născ. BURLACU), Elena (Nina)
– soprană, n. 1967, Adjud – d. 1996, București

- Trebuie remarcată prezența vocală și scenică, în rolul Gianneta (*Elixirul dragostei* la Opera din Lyon) a mult regretatei soprane Elena Dan, cea dispărută atât de timpuriu dintre noi, în plină afirmare, la puțină vreme după acest memorabil spectacol. [Quest'elisir mirabile (1997) – **OPERA LIVE**]

DAN, Iulia Maria – soprană, n. 29 iulie 1987, București

- Musetta (la Opera din București) șarmant de... drăcoasă, agitată, dezinvoltă, așa cum cere personajul, a fost soprana Iulia Maria Dan. A umplut scena cu multă personalitate și a interpretat valsul *Quando me'n vò* într-o șarjă elegantă, rezervându-i la final un Si natural acut atacat în forte și supus unui diminuendo „ca de manual”. [BOEMA tinerească (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Iulia Maria Dan a fost strălucitoare în joc și în expunerea unui glas liric frumos, cu registru central bogat colorat și acute consistente. (...) A avut momente de rafinament vocal, pline de tristețe și sensibilitate (*Voyons, Manon, plus de*

chimères! din primul act), de candoare juvenilă (duetul cu des Grieux – tenorul Andrej Dunaev, *Nous vivrons à Paris*, din aceeași parte a spectacolului), cu expresivitate pătrunsă de puternice evocări (*Adieu, notre petite table* din actul secund). Aria cu gavotă (actul al III-lea) i-a prilejuit o expunere spectaculoasă a coloraturii, cu supraacute preluate facil, penetrante și de mare efect. A cântat celebra secvență cu reținută frivolitate, cu amintirile vieții alături de des Grieux persistente în suflet. În marea scenă a reîntâlnirii cu iubitul ei, în atmosfera sacră a capelei, a dezvoltat fraze expresive și pianissime seducătoare. Între cei doi eroi a reapărut acea forță de atracție, acea „reacție chimică” a sufletelor și spiritelor înlănțuite. [*Soprana Iulia Maria Dan, Manon la Opera din Graz* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Aflată într-un moment de carieră în care își direcționează repertoriul început prin roluri de coloratură lejeră către partituri lirice și chiar mai mult decât atât, Iulia Maria Dan se sprijină pe culoarea împlinită a glasului bogat în armonice, acum cu tente mai întunecate, dacă reflectez la un spectacol din 2015 cu rolul Manon din opera lui Massenet, văzut la Graz. În *Boema*, cu candoare și frază inteligent mândrită a interpretat prima arie, chimismul între cei doi eroi principali s-a stabilit gradual, dar a cunoscut un vârf în actul al treilea și, bineînțeles, în cel final, zguduitoare. Poate că și Teodor Ilincăi s-a arătat mai distant la început, începând să-și exteriorizeze pasiunea doar la gândul depărțirii de Mimì. Aria acesteia, *Donde lieta uscì*, a fost o mostră de expresivitate și dăruire în cânt. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

DAN, Vasile – tenor, n. 9 martie 1933, Cluj

DANCO, Suzanne – soprană, n. 22 ianuarie 1911, regiunea Bruxelles - d.10 august 2000, Fiesole, Italia

DANIEL, Boaz – bariton, n. 1972, Tel Aviv

● Plăcută voce de bariton cu irizații tenorale a propus Boaz Daniel (Marcello),

(*Boema*) [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Bariton „de casă” (al Operei de Stat vieneze), a înfățișat, cu frumoasă linie de cânt dar privată de captivant patos romantic, aria *Vision fugitive* din *Herodiada* de Massenet. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● În *Sinfonia a IX-a* de Beethoven, baritonul Daniel Boaz n-a conferit greutate și măreție arhetipalei rostiri *O Freunde, nicht diese Töne*. [*Festivalul George Enescu - II – În continuare* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

DANIELI, Lucia – mezzosoprană, n. 4 februarie 1927, Arzignano, Italia – d. 16 ianuarie 2005, Lonigo, Italia

DANIELS, Barbara – soprană, n. 7 mai 1946, Newark, Ohio

DANIELS, David – contratenor, n. 12 martie 1966, Spartanburg, Carolina de Sud

● Cu mare interes l-am ascultat pe celebrul contratenor David Daniels (Prospero). Nu cred că partitura *Insulei vrăjite* l-a servit prea mult, cel puțin în prima parte; multe recitative, câteva arioso-uri și doar o arie, un lamento la final act. A existat și un extras din opera *Amadigi di Gaula* de Haendel și a fost cântat într-o minunată exprimare încărcată de tristețe. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DANKOVÁ, Andrea – soprană, n. 1970, Lučenec, Slovacia

● ... „pălăria” de soprană verdiană nu i se potrivește. Lirismul îi guvernează glasul, accentele spinte au fost rareori incisive și pianissimele nu au plutit, ca și nuanțările, destul de precare. Există în emisia vocală a artistei o lipsă de uniformitate tehnică, de la sunetele ingolate, la cele „strânse”, la altele neconcentrate suficient, nefocusate. Din păcate, distonările au fost prezente destul de des. Prestația a cunoscut o progresie constantă, poate cel mai emoționant moment fiind

aria *Morrò, ma prima in grazia*. [BAL MASCAT, producție nouă la Opera bucureșteană (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

DARA, Enzo – bas, n. 13 octombrie 1938, Mantova, Italia – d. 25 august 2017, Mantova

- ... îl întrupează pe Don Magnifico (*Cenușăreasa*) în cea mai pură tradiție de *basso buffo caricato*, cu umor suculent, cu surprinzătoare mobilitate a glasului în ariile *Miei rampolli femminilli* sau *Sia qualunque delle figlie*. Imaginea de pliere stilistică nu pălește în fața unor sunete de redusă vibrație. [Cecilia Bartoli, *super-star* (1996) – **OPERA LIVE**]

DĂRĂBAN, Florin – tenor, n. 24 octombrie 1974, Cluj-Napoca

DARCLÉE, Hariclea – soprană, 10 iunie 1860, Brăila – d. 10 ianuarie 1939, București

- Legendara creatoare mondială a rolului titular din *Tosca* de Puccini, în 14 ianuarie 1900, la Teatrul Costanzi, azi Opera din Roma.

DARÓCZI, Tamás – tenor, n. 27 mai 1954, Cireșoia, Braniștea, Bistrița-Năsăud

DARRENKAMP, John – bariton, n. 9 iulie 1935, Lancaster, Pennsylvania

DASCH, Annette – soprană, n. 24 martie 1976, Berlin

- Mai puțin „prezentă” ca volum de glas, dar cu bună implicare stilistică a fost soprana Annette Dasch, într-un rol (Donna Elvira în *Don Giovanni* la Verbier) pe care l-a prezentat și la festivalul salzburghez. [*De la Verbier la Baden Baden. Seducție* (2009) – **OPERA ETERNA**]

DASHNYAM, Bayshe – soprană, n. 19.., Bulgaria

- (Ca Abigail în *Nabucco* bucureștean), posedă multe din solicitantele date cerute de portativ, numesc aici penetranța

metalică a sunetului, cursivitatea vocalizelor, dar extremul acut îi pune oarecare probleme de abordare în siguranță, ce o forțează uneori chiar să recurgă la subterfugii. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării–un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

DASKALOV, Stoyan – tenor, n. 19.., Bulgaria

- Turiddu a fost un foarte bun tenor bulgar, Stoyan Daskalov. [*CAV&PAG la Brașov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

DASZAK, John – tenor, n. 1968?, Manchester, Marea Britanie

DAVID, Cleopatra – soprană, n. 19.., București

DAVID, Giacomo – tenor, n. 1750, Presezzo (Bergamo), Italia – d. 31 decembrie 1830, Bergamo

DAVID, Giovanni – tenor, n. 15 septembrie 1790, Napoli, Italia– d. 1864, St. Petersburg, Rusia

DAVIDSEN, Lise – soprană, n. 8 februarie 1987, Stokke, Norvegia

- Lise Davidsen (Ellen Orford în *Peter Grimes* de Britten), 32 de ani, a fost una dintre cele mai grozave prezențe vocale în festival, plus marea vedetă a concertului. Noi, bucureștenii, trebuie să ne bucurăm că am avut ocazia s-o ascultăm a doua oară *live*. Interpretase acum vreo patru ani *Ultimele patru lieduri* de Strauss la Ateneu. Am regăsit amplexarea glasului luminos, iradiant de prospețime, cu timbralitate luxoasă prin irizațiile de preț. Am apreciat sensibilitatea, emoția picurată în expresii, unduirile în cânt și frazarea interminabilă ce a mers către dezvoltări acute de aleasă substanțialitate, urmate de măiestrite atacuri în pianissimo. O ființă candidă, plină de credulitate, naivă și neștiutoare, chiar. Frumoasă. A fost o Ellen Orford de referință, iar alegerea dirijorului Paul Daniel (presupun) pentru cei doi principali (Lise Davidsen și Ian Storey) aflați la mare ecart de vârstă între ei a însemnat mult pentru simbolistica tramei. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DAVIDSON, Cheyne – bariton, n. 10 ianuarie 1958, Lexington, Kentucky

DAVIES, Iestyn – contratenor, n. 16 septembrie 1979, York, Marea Britanie

● Interpretul lui Orfeu (din *Orfeu și Euridice* de Gluck) a cântat în condiții de maximă pliere stilistică, cu impecabilă frazare, egalitate între registre, nuanțări de detaliu, rostire plină de sensuri în recitative, tușe de atmosferă, totul venit dintr-o solidă cultură a interpretării muzicii clasicismului timpuriu. Impecabil, Davis are glas strălucitor, colorat intens, puternic, cu performanțe în cântul *doloroso*, în tehnica non-vibrato pentru lamento-uri. „Șlagărul” operei, aria *Che farò senza Euridice*, susținută foarte antrenant de dirijor (Laurence Cummings), i-a permis afișarea unei și mai mari palete de armonice, la sunetele înalte. Puținele reminiscențe baroce – agilități în duetul cu Euridice – l-au calificat și pentru un asemenea repertoriu. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

DAVIES, Ryland – tenor, n. 9 februarie 1943, Cwm, Ebbw Vale, Țara Galilor, Marea Britanie

DAWSON, Lynne – soprană, n. 3 iunie 1956, York, Marea Britanie

DAZZINI, Guido – bariton, n. 3 mai 1994, Sarzana, La Spezia, Italia

DEAN, Stafford – bas, n. 20 iunie 1937, Kingswood, Marea Britanie

DE AHNA, Pauline – soprană, n. 4 februarie 1863, Ingolstadt, Germania – d. 13 mai 1950, Garmisch – Partenkirchen, Germania

DE ANGELIS, Nazzareno – bas, n. 17 noiembrie 1881, L' Aquila, Abruzzo, Italia – d. 14 decembrie 1962, Roma

DE BARBEYRAC, Stanislas – tenor, n. 1984, Aquitaine, Franța

DE BARBU, Aca (Aurora) – soprană, n. 31 iulie 1893, Sighișoara – d. 21 martie 1958, București

DE BASSINI, Achille – bariton, n. 5 mai 1819, Milano, Italia – d. 3 iulie 1881, Cava dei Tirreni (Salerno), Italia

DE BIASIO, Roberto – tenor, n. 1974?, Sicilia, Italia

DE CANDIA, Roberto – bariton, n. 1968, Molfetta, Italia

DE CAROLIS, Natale – baritone, n. 25 iulie 1957, Anagni, Italia

DE CORATO, Luigi – bariton, n. 19.., Italia

DE CAVALLERI, Anna (născ. MC KNIGHT, Anne) – soprană, n. 24 iulie 1924, Aurora, Illinois – d. 29 august 2012, Lugano, Elveția

DE DONATO, Luigi – bas, n. 16 decembrie 1975, Cosenza, Calabria, Italia

DE FLONDOR, Nektar (VON FLONDOR, Isabella Nectara) – soprană, n. 1891, Rogojesti, Botoșani – d. 15 mai 1961, New York, New York

DE GIORGI, Francesca – mezzosoprană, n. 1980, Lecce, Italia

DE GRANDIS, Franco – bas, n. 2 august 1958, Italia

DE HIDALGO, Elvira – soprană, n. 28 decembrie 1891, Valderrobres, Spania – d. 21 ianuarie 1980, Milano, Italia

DE LA MORA, Fernando – tenor, n. 7 iunie 1958, Mexico City

DE LEÓN, Jorge – tenor, n. 1 noiembrie 1970, Santa Cruz de Tenerife, Spania

● Față de o prestație anterioară, tot ca Radamès la Scala, spaniolul Jorge de León mi-a apărut într-o mai bună formă (la Arena din Verona). În rolul generalului egiptean s-a încălzit pe parcursul seriei și și-a expus cu succes calitatea, forța, siguranța și penetranța acutelor, îndeosebi ale Si bemol-urilor prezente la tot pasul în partitura tenorală. Este prototipul de artist care servește cu eroism paginile lui Verdi și se preocupă pentru înmuierile poetice de sunet atât de necesare în aria *Celeste Aida*. Le-a reușit însă pe

deplin în liricul duet final. La pasiv, aş nota un vibrato mai accentuat pe unele note centrale şi, dată fiind dorinţa de a epata, emiterea cu avânt sporit a unor sonuri înalte, cu rezultantă în situarea peste tonul corect. În aceeaşi direcţie, Jorge de León fragmentează chiar fraza muzicală pentru obţinerea unor efecte mai prelungi, spectaculoase, cum ar fi în ultima replică a actului al III-lea, *Io resto a te*. [*AIDA monumentală* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Tenorul Jorge de León (Macduff în *Macbeth*) a avut cele mai bune momente ale ariei *Ah, la paterna mano* prin registrul acut, cu *squillo* pătrunzător. [*Cântăreţi români la Opera de Stat din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

DE LEÓN, Juan José – tenor, n. 1 ianuarie 1984, Mathis, Texas

● Arturo (în *Lucia di Lammermoor*) a fost Juan José de León, un autentic *tenore di grazia* cu timbru plăcut, dar cu un uşor *capreto* în cânt şi unele intonaţii injuste. [*Al cincilea rol pentru Elena Moşuc la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Juan José de León (Beppe în *Paiaţe*) a cântat serenada din actul secund cu multă patimă, dar şi cu un *vibrato* mărunţ sau sunete emise sub tonul corect. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

DE LOS ANGELES, Victoria – soprană, n. 1 noiembrie 1923, Barcelona, Spania - d. 15 ianuarie 2005, Barcelona

DE LUCA, Libero – tenor, n. 13 martie 1913, Kreuzlingen, Elveţia – d. 1998, Horn, Elveţia

DE LUCA, Giuseppe – bariton, n. 25 decembrie 1876, Roma - d. 26 august 1950, New York, New York

DE LUCIA, Fernando – tenor, n. 11 octombrie 1860, Napoli, Italia– d. 21 februarie 1925, Napoli

DE MARCHI, Emilio – tenor, n. 6 ianuarie 1861, Milano, Italia – d. 20 martie 1917, Milano

DE MURO, Bernardo – tenor, n. 3 noiembrie 1881, Tempio Pausania, Italia – d. 27 octombrie 1955, Roma

DE MURO LOMANTO, Enzo – tenor, n. 11 aprilie 1902, Canosa di Puglia, Italia – d. 15 februarie 1952, Napoli, Italia

DE NIESE, Danielle – soprană, n. 11 aprilie 1979, Melbourne, Australia

● Explozia de viaţă a venit de la interpreta Euridicei (*Orfeo ed Euridice*), soprana americană de origine austriaco-danezo-srilankeză Danielle de Niese, apariţie efectiv exotica şi sexy, cu frumoasă voce lirico-lejeră. [*The Met: Live in HD* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Delicioasa soprană Danielle de Niese (Ariel) a cântat debordant în agilităţile executate într-un ritm ameţitor, câteodată la limita emisiei omogene. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DE NORI, Zina (născ. AMAN, Zoe) – soprană, n. 1859, România – d. 1926, ...

DE OSMA, Marcella – soprană, n. 16 iunie 1934, Italia

DE PALMA, Piero – tenor, n. 31 august 1925, Molfetta, Italia – d. 5 aprilie 2013, Milano, Italia

DE PAOLIS, Alessio – tenor, n. 9 martie 1893, Roma – d. 5 martie 1964, New York, New York

DE RESZKE, Édouard – bas, n. 22 decembrie 1853, Varşovia – d. 25 mai 1917, Garnek, Polonia

DE RESZKE, Jean – tenor, n. 14 ianuarie 1850, Varşovia – d. 3 aprilie 1925, Nisa, Franţa

DE SÁ, Bruno – contratenor, n. 1990, Sao Paulo, Brazilia

DE SALAS, Sergio – bariton, n. 18 decembrie 1944, Vigo, Spania

DE SEGUROLA, Andres – bas, n. 27 martie 1874, Valencia, Spania - d. 23 ianuarie 1953, Barcelona, Spania

DE SÉVIGNÉ, Claire – soprană, n. 1988, Hudson, Quebec, Canada

DE SIMONE, Bruno – bas, n. 1957, Napoli, Italia

● ... prin muzicalitate, sens expresiv și umor subtil asociat scriiturii buffe, basul Bruno de Simone (Don Magnifico), cu toată tenta sa baritonală, a fost un *basso buffo caricato* de bun gust și fără excesele la care recurg mulți cântăreți. [*Minunata CENUȘAREASA de la Palais Garnier* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

DE TOMMASO, Freddie – tenor, n. 1993, Marea Britanie

DE TRÉVI, José – tenor, n. 31 martie 1890, Liège, Belgia – d. 21 ianuarie 1958, Bruxelles

DE VOL, Luana – soprană, n. 30 noiembrie 1942, San Matteo, California

● Elettra Luanei De Vol revelează forța provenită dintr-un glas mare, dar nu foarte disciplinat. (*Idomeneo* la Paris) [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) – *OPERA VIVA*]

DE YOUNG, Michelle – mezzosoprană, n. 1968, Grand Rapids, Michigan

DECARO, Lorenzo – tenor, n. 1967, Noicattaro, Italia

● Patina italiană tipică a venit prin interpretarea rolului Mario Cavaradossi de către (...) tenorul Lorenzo Decaro: frazare condusă cu știința stilului, accente bine plasate, pasiune și implicare în cânt. Numai că glasul său, altminteri plăcut timbrat și cu ambitus corespunzător, suferă de o evidentă lipsă de omogenitate a emisiei. Cu atenție, s-au putut distinge sunete nazale, sunete ingolate, sunete emise „în spate” și „strânse” (mai ales la acutele prelungite peste limita bunului gust), sunete prea vibrante (...). Mă rog, de toate. [*TOSCA de import* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

DECKER, Hans – tenor, n. 18 iulie 1903, Kotzting, Germania – d. 21 martie 1980, Viena

DEGIACOMI, Eugenio Maria – bas-bariton, n. 1990, Parma, Italia

DEGOUT, Stéphane – bariton, n. 9 iunie 1975, Bourg-en-Bresse, Franța

DEL CARLO, John – bas, n. 21 septembrie 1951, San Francisco, California – d. 28 octombrie 2016, Portland, Oregon

● Pentru John Del Carlo, personajul Don Bartolo (*Bărbierul din Sevilla* la Opéra Bastille) este mult apropiat de idealul de *basso buffo caricato* definit de Rossini și care exclude îngroșările sau excesele comice. Servind rolul cu vigoare și în concretețe, cu voce masivă și intens penetrantă, artistul american s-a simțit oarecum presat de *accelerando*-urile neașteptate cu care dirijorul Marc Piollet a finalizat aria *A un dottor della mia sorte*, forțând agogica de la indicația de *Allegro vivace* din partitură la un *Prestissimo* intens solicitant. [*Un bărbier... de calitate și belcanto autentic la Paris* (2008) – *OPERA ETERNA*]

DEL MONACO, Donella – mezzosoprană, n. 1950?, Villorba, Italia

DEL MONACO, Mario – tenor, n. 27 iulie 1915, Florența, Italia -16 octombrie 1982, Mestre, Italia

● Forța și penetranța unui glas de fier, scânteietor ca o spadă cu tăiș necruțător au fost piscurile cu care i-a sfidat pe rivali. Atacurile notelor acute, făcute fulminant, cu explozie de strălucire au încoronat celelalte zone ale registrului, de o culoare închisă, sombră, întunecată dar păstrând aceeași lucire prețioasă și virilă senzualitate. Fraza muzicală, în tălmăcirea lui Mario del Monaco, semeață dar și melancolică, se sprijină pe aceste calități, iar secvențele pronunțat lirice din partitură capătă, printr-o semnificativă reducere a volumului sonor, putere evocatoare, chiar fără acea *dolcezza* îngerească pe care uneori am dori-o. Dar

vocea unică a lui Mario del Monaco poate descrie personaje romantice complexe iar viziunea sa este perfect circumscrisă tocmai acestei complexități. Mario del Monaco va fi considerat perpetuu un titan al liricii. Dacă am pătrunde într-un imaginar tunel al timpului în care Verdi l-ar fi avut disponibil pe Mario del Monaco la premiera sa absolută cu *Otello* (...), nu suntem convinși că bătrânul maestru i-ar fi oferit multe șanse celebrului Francesco Tamagno pentru primul spectacol. [(septembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DEL PRATO, Vincenzo – castrat, n. 5 mai 1756, Imola, Italia – d. 1828, München, Germania

DEL SAVIO, Simone – bariton, n. 1980, Susa, Italia

DELAERE, Denzil – tenor, n. 26 iulie 1988, Oeselgem, Anvers, Belgia

DELAVAN, Mark – bariton, n. 27 octombrie 1958, Princeton, New Jersey

DELLA CASA, Lisa – soprană, n. 2 februarie 1919, Burgdorf, Elveția – d. 10 decembrie 2012, Münsterlingen, Elveția

DELLA MORTE, Alessandro – bas, n. 19..., Frosinone, Italia

DELLA PERGOLA, Alberto – tenor, n. 1884, Florența, Italia – d. 16 ianuarie 1942, București

DELLA PERGOLA, Edith – soprană, n. 12 iunie 1915, Cluj – d. 2 iulie 2009, Montreal, Canada

DELLA PERGOLA, Lucian (Lucian-Nanu) – tenor, n. 23 iunie 1910, București – d. 13 mai 1991, Montreal, Canada

DELLA SCIUCCA, Riccardo – tenor, n. 1993, Atri, Abruzzo, Italia

DELLER, Alfred – contratenor, n. 31 mai 1912, Margate, Marea Britanie – d. 16 iulie 1979, Bologna, Italia

DELL'OSTE, Annamaria – soprană, n. 1970, Udine, Italia

DELLIGATTI, Paula – soprană, n. 1970, S.U.A.

DELMAS, Francisque – bas-bariton, n. 14 aprilie 1861, Lyon, Franța – d. 27 septembrie 1933, St-Alban-de-Montbel, Franța

DELORIE, Anny – mezzosoprană, n. 17 ianuarie 1925, Amsterdam, Olanda – d. 19 noiembrie 2009, Bovenkarspel, Olanda

DELUNSCH, Mireille – soprană, n. 2 noiembrie 1962, Mülhausen, Alsacia, Franța

DEMETRESCU-DAN, Margareta – soprană, n.1875?, Craiova – d. 1943, Craiova

DEMETRESCU-D'ASTY, Maria – soprană, n. 1871, Sinaia – 28 iulie 1905 (1906?), Curtea de Argeș

DEMURO, Francesco – tenor, n. 6 ianuarie 1978, Porto Torres, Italia

DEMUROVA, Karina – mezzo-soprană, n. 1991, Moscova

DEMUTH, Leopold – bariton, n. 2 noiembrie 1861, Brno, Slovacia – d. 4 martie 1910, Cernăuți, Ucraina

DENG, Yun – mezzosoprană, n. 1950?, Guangdong, China

DENIȚIU, Monica – mezzosoprană, n. 18 noiembrie 1965, Cluj

DENIZE, Nadine – mezzosoprană, n. 6 noiembrie 1943, Rouen, Franța

DENOKE, Angela – soprană, n. 27 noiembrie 1961, Stade, Germania

● La Opera de Stat din Viena, a fost Mareșala juvenilă și puternic introspectivă, cu reflecții impresionant expuse. [*Cavalerul rozelor, la el acasă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

DENS, Michel – bariton, n. 22 iunie 1911, Roubaix, Franța – d. 19 decembrie 2000, Paris

DENSCHLAG, Daniela – mezzo-soprană, n. 1972?, Worms, Germania

● În rolul Erda (*Aurul Rinului* și *Siegfried*) a cântat mezzosoprana Daniela Denschlag, soră și profetică, cu voce vibrantă, fără profunzime abisală. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

DENTI, Mattia – bas, n. 13 septembrie 1976, Piacenza, Italia

DEPRAZ, Xavier – bas, n. 22 aprilie 1926, Albert (Somme), Franța – d. 18 octombrie 1994, Saint-Étienne-de Saint-Geoirs (Isère), Franța

DERIVIS, Prosper – bas, n. 28 octombrie 1808, Paris – d. 11 februarie 1880, Paris

DERKSEN, Jan – bariton, n. 14 iulie 1932, Alkmaar, Olanda – d. 10 martie 2004, Amsterdam, Olanda

DERMOTA, Anton – tenor, n. 4 iunie 1910, Kropa, Slovenia – d. 22 iunie 1989, Viena

DERNESCH, Helga – soprană, n. 3 februarie 1939, Viena

DÉRY, Gabriella – soprană, n. 12 octombrie 1933, Budapesta – d. 10 martie 2014, Budapesta

DESANDRE, Lea – mezzosoprană, n. 1993, Franța

DESDERI, Claudio – bariton, n. 9 aprilie 1943, Alessandria, Italia – d. 30 iunie 2018, Florența, Italia

DESHAYES, Karine – mezzosoprană, n. 25 ianuarie 1972, Paris

● ... a onorat scena de la Opéra Bastille și marile antecesoare ale personajului Carmen, punându-și în valoare registrul acut consistent, bogat, puternic și frumos rezonant, dar sacrificând anumite pasaje în special grave și centrale, ale căror sonorități s-au pierdut în imensitatea deficitară acustică a teatrului din Rue de Lyon. [*CARMEN amorf la Paris* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Apariția la rampă, înainte de intrarea dirijorului, a unui responsabil al Operei pariziene a dat frisoane publicului. Se știe ce

urmează în asemenea situații. Da, titulara rolului Angelina, mezzosoprana italiană Marianna Pizzolato, are o indispoziție vocală, așa încât... doar va mima și va juca! Stupoare! Din laterala scenei, îmbrăcată în T-shirt și blugi, cu partitura în față, a cântat Karine Deshayes, care în seara anterioară tocmai susținuse rolul Carmen la Opéra Bastille și, mai mult decât atât, urma ca a doua zi să-l cânte din nou. Mare act de curaj! Numai că mezzosoprana franceză nu a afișat nicio urmă de oboseală. O performanță venită din partea unei voci tinere, bine susținută tehnic, cu timbru frumos și deosebită abilitate în rezolvarea coloraturilor rossiniene ce culminează cu dificilul rondò *Nacqui all'affanno, al pianto... Non più mesta*, plasat în mod... criminal de Rossini chiar la finalul operei, după aproape trei ore de cânt. Frazarea Karinei Deshayes a fost unduitoare și fluidă, stilul, ireproșabil. [*Minunata CENUȘAREASA de la Palais Garnier* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

DESHONG, Elisabeth – mezzosoprană, n. 19..., Pennsylvania

DESHORTIES, Alexandra – soprană, n. 1975, Canada

● Ca Fiordiligi, vocea ei consistentă în registrul centru-grav subliniază bine intențiile ariei *Come scoglio*, spre pildă, deși în acut pierde ușor din consistență. Cântul în legato se unduiește fără restricții în cvintetul *Di scrivermi ogni giorno. (Così fan tutte* la Aix-en-Provence) [*Mozart sino-baroc* (2001) – **OPERA LIVE**]

DESOLE, Matteo – tenor, n. 1989, Sassari, Italia

DESSAY, Natalie – soprană, n. 19 aprilie 1965, Lyon, Franța

● Una din surprizele distribuției de tineri pe care a propus-o directorul teatrului, dl Holender, a fost soprana franceză Natalie Dessay (Olympia din *Povestirile lui Hoffmann*). Glas de coloratură pură, foarte extins (*contra-Sol* acut), dar completat cu un registru central mai consistent decât cel

obișnuit la asemenea voci și cu o bună capabilitate de frazare în *pianissimo* a țesăturilor înalte. Performanței vocale, Natalie îi adaugă o neobișnuită dezinvoltură scenică plină de suplețe, nerv, umor fin, într-o multitudine de mișcări mergând până la dansul pe poante. [*Mesaj pentru secolul XXI* (1994) – **OPERA LIVE**]

- Un act ce nu poate fi rupt de creația sopranei Natalie Dessay, ale cărei acrobații vocale dar și... scenice stupefiază. Coloratura zboară precum *Les oiseaux dans la charmille*... iar dezinvoltura și nebunia mișcării fac ca pirotehnica sonoră să fie și mai spectaculoasă. Natalie Dessay – memorabilă Olympia! (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

- Chiar dacă unele notele înalte au fost dispersate și stridente, delicioasa Natalie a cântat nuanțat și cu șarm aria *Par le rang* din *Fiica regimentului*. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- ... în acest an Violetta (din *Traviata* la Metropolitan Opera) a purtat numele lui Natalie Dessay. Palidă imagine! Miniona soprană s-a integrat cât a putut în pretențioasele detalii ale montării (lui Willy Decker, originară de la Festivalul Salzburg), dar rezultanta s-a regăsit mai mult, ca mișcare și atitudine, în special în primul act, într-o similitudine cu... personajul Marie, eroină comică din *Fiica regimentului*, în care artista franceză se arătase absolut memorabilă. Aș dori să fiu bine înțeles. Natalie este plină de dezinvoltură dar plastica dinamicii corporale pare desprinsă dintr-o altă abordare, fără să redea senzualitatea și persuasiunea Violettei cu care l-a cucerit pe Alfredo. Mai apoi, în primele secvențe ale actului secund, a părut o păpușă mecanică ostentativ jucăușă, dar s-a regăsit totuși în întreaga-i sensibilitate și emoționalitate – și lui Natalie Dessay nu-i lipsesc – la finalul operei, într-o alură de pasăre cu aripile frânte. Vocal, artista nu s-a aflat în cea mai bună formă. Cel puțin la spectacolul de matineu, transmis *live worldwide* în cinematografe. Au surprins vibrato-ul, detimbrările în registrul grav, lipsa

de ușurință a înșiruirii ruladelor din finalul primei arii, ca și nota de Mi bemol acut (neobligatorie!), practic ratată, ce încheie actul întâi. La fel, micile întreruperi de sunet, constant prezente pe parcursul serii. Ca nespecialist în foniatrie, presupun doar că artista avea probleme medicale la corzile vocale. Soprană de coloratură lirică *par excellence*, Natalie a refuzat impactul tragic al unor pasaje din duetul cu Germont-tatăl (*Morrò! La mia memoria...*) ca și maxima dăruire pasională a scenei *Amami, Alfredo* din același act secund. Ca o mânășă i-a venit însă ultimul act, interpretat plin de trăire. (Parteneri, Matthew Polenzani și Dmitri Hvorostovsky, Alfredo și Germont-tatăl) [*A ști să te oprești la timp* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DESSI, Daniela – soprană, n. 14 mai 1957, Genova, Italia – d. 20 august 2016, Brescia, Italia

- Daniela Dessi (Elisabetta în *Don Carlos*) știe, simte cantabilitatea discursului muzical, dar cred că un început de uzură îi creează un vibrato prea accentuat, care începe să fie chiar deranjant în actul final, completat și cu unele note centrale (Fa, Fa #) luate „pe dedesubt”, și cu respirații neconforme, fragmentare. Dessi primește aplauze modeste după *Non pianger mia compagna* și contradictorii (strigate de „Bravo!”, pe un fond general apatic) după *Tu che le vanità*. [*Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala?* (1993) – **OPERA LIVE**]

- Trăirea intensă din penultimul și ultimul act, construcția graduală măiestrită a rolului titular, dăruirea, pasiunea fără limite din duetul cu des Grieux (Fabio Armiliato) au fost impresionante. „Sei divina!”, așa i-a strigat un spectator Danielei Dessi, după ultimul acord din *Manon Lescaut*, (...), făcându-se ecoul sutelor de spectatori ai Operei Naționale București ce au ovaționat-o la nesfârșit pe distinsa soprană. Și la reluare (după două zile), publicul parcă nu se îndura să părăsească sala, aplaudând frenetic. Totul a curs direct spre sufletele privitorilor, s-au dezghețat inimi, s-a stabilit nevăzuta comuniune cu mințile și, mai ales, cu

spiritele. Prin pură limpezime de expresie, fără exaltări sau excese, cu mult bun gust, soprana a făcut publicul să palpate împreună cu ea, cu eroina ei. Vocalista Daniela Dessi are acea autoritate de sunet, specifică marilor cântăreți. Registrele central și centru-înalt sunt rotunde și pătrunzătoare, stupefiante ca omogenitate, cel grav nu folosește decât sporadic emisia *di petto* - refugiul multor soprane în tălmăcirea unor partituri solicitante dramatic. Rezonanțe tebaldiene sunt în glasul Danielei Dessi, cultura de stil puccinian este stăpânită la perfecție, accentele (*à-la-Callas*) dau pondere construcției frazelor, pianissimele (mai rafinate în cea de-a doua seară) nu lipsesc. La tot pasul se face simțită acea patină italiană, veritabilă, îndelung dorită și atât de rară prin părțile noastre. Semnul de uzură, după o carieră de 30 de ani, apare la zona acută, în care balansul destul de accentuat al vocii și ușoara stridență se insinuează. Pentru rigurozitatea criticii, consemnăm, dar după seri minunate, ce mai contează?! Nu o vom uita prea curând pe Daniela „Manon” Dessi! [*Sei divina* !...(2009) – **OPERA ETERNA**]

● Când soprana Daniela Dessi a rostit sonor, dar cu simplitatea și modestia personajului, prima ei frază, *Manon Lescaut mi chiamo*, am fost sigur că voi asista la o seară specială, datorate unei voci tipic italiene, cu autentică înțelegere a textului, a mesajului puccinian. Marii cântăreți se recomandă de la întâia rostire. Registrul central al glasului artistei este cel care, prin sunetul plin, pătrunzător, cu culori pe care le-am asemuit cu cele ale faimoasei Renata Tebaldi, îi definește personalitatea de vocalistă. Frazarea este inspirat condusă, fără excesele veriste către care ar fi putut s-o îndrume unele viziuni, derulată cu mult bun gust și convingere în cânt. Ca și în jocul scenic deloc extrapolat, natural și expresiv. (...) Sigur că, după un parcurs bogat și intens (de carieră), semne de uzură se insinuează în zona acută a glasului, ușor stridentă și oscilantă. Dar nu importă. Impresia generală rămâne excelentă. (Festivalul George Enescu) [*Teatrul liric în Festival* (2009) – **OPERA ETERNA**]

DESTINN, Emmy – soprană, n. 26 februarie 1878, Praga – d. 28 ianuarie 1930, Ceske Budejovice, Cehia

DEUTEKOM, Christina – soprană, n. 28 august 1931, Amsterdam, Olanda – d. 7 august 2014, Amsterdam

DEVIA, Mariella – soprană, n. 12 aprilie 1948, Chiusavecchia, Italia

● Spectacolul *Norma* a stat sub semnul de geniu al mării interprete belcantiste Mariella Devia, o artistă căreia vârsta, aproape 68 de ani, nu i-a alterat nici prospețimea vocii sale lirice, nici ușurința cântului, inclusiv în dificilele pasaje de coloratură, nici virtuțile tehnice indispensabile tălmăcirii la înaltă calitate stilistică a arhetipalului rol titular. Un fenomen. După intrarea impetuoasă în scenă, *Sediziose voci*, în care a proiectat sunete incisiv accentuate, a urmat calmul absolut al visării din aria *Casta Diva*, invocare a Astrului Noptii pe care l-a înveșmântat seducător, cu glas argintat, pur și eterat, cu un vâl de frazare continuă, interminabilă, rod al unei respirații prelungi. A fost melodia infinită, în legato, pigmentată cu nuanțe ce au mers până la *messa di voce* – crescendo decrescendo pe același arc sonor, cu atacuri acute flautate, în pianissimo, cu cânt fluid și diafan, înălțător. Atmosferă ireală. Allegro-ul *Ah! bello a me ritorna* a expus cavalcade de agilități într-o admirabilă perlatură, de un fascinant lirism evocator. Demonstrația de desăvârșită artă a continuat în primul duet cu Adalgisa (Laura Polverelli), cu zicerea de finețe *Oh, rimembranza* precum o boare a amintirilor, cu dificilul Do acut măiestrit atacat în piano și „crescut” către mezzoforte, pasaje urmate, în terțetul cu Adalgisa și Pollione (Ștefan Pop), de tăioasele adresări *Oh non tremare, o perfido* și *Oh! di qual sei tu vittima*, susținute de agilități acute prudente sau chiar desenate ușor diferit, mai convenabil, în secțiunea Allegro agitato, alături de sunetele grave, a căror apăsare excesivă a fost uneori evitată. În actul secund, Mariella Devia a impresionat în recitativul de început cu un *Teneri figli* piano dolce, continuat cu zguduitorul *Ah, no! son miei figli*, pentru ca în finalul Allegro al

marelui duet cu Adalgisa să-și arate odată în plus marea muzicalitate și lejeritate a glasului. După teribilul Do acut ... *scorreran torrenti*, chemare a druizilor la luptă, glorios răsunător și după cântul impecabil al țesăturilor vocale ucigătoare, ultimele pagini ale operei i-au prilejuit alte momente memorabile, contrastante, prin expresivitatea din *In mia man alfin tu sei* și tenta dureroasă, sfâșietoare din *Qual cor tradisti, qual cor perdesti*. Personajul pe care l-a conturat a avut demnitate și ținută, căldură și umanism, hotărâre și înverșunare. De neuitat. [Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

DEVIEILHE, Sabine – soprană, n. 12 decembrie 1985, Ifs, Franța

DEVINU, Giusy – soprană, n. 1960, Cagliari, Italia – d. 2 mai 2007, Cagliari

DEVLIN, Michael – bariton, n. 27 noiembrie 1942, Chicago, Illinois

DI BELLA, Benito – bariton, n. 20 ianuarie 1940, Palermo, Italia – d. 4 august 2008, Teramo, Italia

DI CESARE, Ezio – tenor, n. 1945 (1939?), Roma – d. 14 iulie 2003?

DI FELICE, Marco – bariton, n. 1964, Teramo, Italia

● Baritonul Marco Di Felice a profitat de robustețea, de soliditatea glasului său, pentru a dăruii autoritate personajului Renato din *Bal mascat*. Derularea frazelor a frizat însă o deranjantă monotonie de expresie și, iată, momente din aria *Eri tu... O dolcezze perdute!* au fost lipsite de forță evocatoare. Pe țesătură vocală acută, italianul a avut chiar oarecari dificultăți, așa încât nu a exploatat cum se cuvine coroana ariei, ca și finalul ei, pierdut în imensitatea arenei. [*Stilizări și naivități la Macerata* (2011) – *OPERA DIVINA*]

DI GIACOMO, Julianna – soprană, n. 1975, Santa Monica, California

DI GIORGIO, Alessandra – soprană, n. 1985?, Belgrad

DI GIUSEPPE, Enrico – tenor, n. 14 octombrie 1932, Philadelphia, Pennsylvania – d. 31 decembrie 2005, Vorhees Township, New Jersey

DI LELIO, Loretta – soprană, n. 27 iulie 1918, Montecatini Terme, Italia – d. 10 ianuarie 2013, Milano, Italia

DI MATTEO, Antonio – bas, n. 1987, Napoli, Italia

DI PIERRO, Nahuel – bas, n. 1984, Buenos Aires

● basul Nahuel di Pierro (Principele Assur din *Semiramida*), cantabil, cu timbralitate rotundă, catifelată, cu largă capabilitate de preluare a desenelor de virtuoziitate și registru acut vibrant. Remarci trebuie făcute pentru superbul *cantabile* adus ariei din finalul operei, pentru expresia cu care a modelat slovele. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

DI SAPIA, Marco – bariton, n. 1977, Genova, Italia

● (La Opera bucureșteană), surpriza a venit din partea baritonului italian Marco Di Sapia (Alidoro), indubitabil cel mai „prezent” glas din distribuție, cu intenții vocale potrivit cumpănite, cu ținută impecabilă de adevărat *Deus ex machina*, subtil inspirator și dezlegător al tramei. [*La finele stagiunii, CENUȘĂREASA* (2008) – *OPERA ETERNA*]

DI SAURO, Francesca – mezzo-soprană, n. 1994, Napoli, Italia

DI STASIO, Anna – mezzosoprană, n. 1933, Napoli, Italia – d. 4 noiembrie 2011, Roma

DI STEFANO, Giuseppe – tenor, n. 24 iulie 1921, Motta Sant’Anastasia, Italia – d. 3 martie 2008, Santa Maria Hoè, Italia

● Prin numele lui Giuseppe di Stefano nu evoc numai un tenor celebru, ci însăși poezia în cânt. Pentru că timbrul său luminos și clar, sinceritatea cuceritoare, lirismul înaripat, dicțiunea limpede, varietatea

imaginativă a expresiei, ușurința emisiei și în special pasionalul elan romantic au definit o inconfundabilă personalitate, un tenor aparținând vocalității *di grazia* care, de la debutul său pe scenă în 1946 la Reggio Emilia ca des Grieux din *Manon* de Massenet, a fost considerat moștenitorul lui Beniamino Gigli și al lui Tito Schipa. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DI VIETRI, Dario – tenor, n. 1985, Bari, Italia

- Pentru tenorul Dario Di Vietri (Riccardo în *Bal mascat*), seara a prilejuit expunerea unei voci în mare formă, strălucitoare, căreia i-a adăugat – pe lângă reușitele din seara premierei (printre care celebrele lejerități din scena secundă a primului act) – un *slancio appassionato* pentru aria *Ma se m'è forza perdeti* și, poate, o mai mare implicare scenică. [Final de aprilie la Opera din București (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Tenorul Dario Di Vietri a fost un Radamès atractiv ca *look*, nu numai pentru Aida (Bianca Mărgearu) și Amneris (Asineta Răducan), dar și pentru... doamnele și domnișoarele din sală. Cu sonorități „strânse” și rugoase ca emisie pe un ambitus totuși omogen, italianul a dezvoltat însă acute bogate și plăcut îmbrăcate în armonice. Câteva intonații precare, sub tonul corect, s-au strecurat în duetul final. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

DIACONESCU, Daniela – soprană, n. 20 iunie 1942, Ploiești

DIACONESCU, Florin – tenor, n. 2 iulie 1942, Bușteni – d. 15 martie 2020, București

- O echipă aproape omogenă (...) a susținut rolurile de mai mică anvergură, în care Florin Diaconescu (Dancairo) a fost „șeful (lor) de coloană” (la Opera Națională București). Reputatul artist vine acum spre personajele de compoziție cu aceeași puternică personalitate scenică și vocală cu care a înzestrat importante sale creații.

[Nume noi în *CARMEN* (2002) – **OPERA VIVA**]

- Pentru rolul Danilo Danilowitsch, preferând vocea de tenor celei de bariton, șeful de orchestră Cornel Trăilescu i-a oferit lui Florin Diaconescu șansa etalării șarmului personal și a experienței scenice care, iată, își demonstrează priza la public. (*Văduva veselă* la Opera Națională București) [Fantezie de culori (2004) – **OPERA VIVA**]

- ... Dr. Caius (remarcabil, Florin Diaconescu) ... (*Falstaff* la Opera Națională București) [Un loz câștigător (2003) – **OPERA VIVA**]

- ... experimentatul tenor Florin Diaconescu (într-o mult prea veristă abordare a micii intervenții a Mesagerului din *Aida*)... [Debuturi la Operă (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Florin Diaconescu (acum, remarcabil tenor de caracter în rolul Il Maestro di ballo) [MANON LESCAUT în concert la Operă (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... (Pe CD), tenor de fermecător lirism în *De ce nu-mi vii* de George Dima. [Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

DIACONU, Adelina – soprană, 17 septembrie 1987, Filiași

- Foarte tână Adelina Diaconu a fost pentru mine agreabila surpriză a serii. A întrupat o Norina inspirată, dezinvoltă și săgalnică, subtilă și pusă pe șotii, cu șarm și plină de vervă. Am cunoscut în acest fel și o voce cu timbralitate rotundă, cu frazare ce dezvoltă un legat frumos, cu lejerități preluate cu ușurință, cu strălucire în expresie dar și cu un cânt *soft* în pasajele de intens lirism. Acutele au sunat bine iar viitorul și experiența le vor aduce mai multă siguranță, depășind inerentele emoții ale debutului. [Don Pasquale de Galați (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (La Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, în opereta *Contesa Maritza*), soprana Adelina Diaconu a fost o discretă și simpatcă Liza. [Farmecul operetei clasice (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

DIACONU, Mirela – soprană, n. 19., România

● ... sensibilă, cu subtilă trăire în rolul titular, Rusalka din opera lui Dvorak la Sibiu. [*Un proiect ambițios...* (2004) – **OPERA VIVA**]

DIACONU, Veronica – soprană, n. 16 februarie 1941, Constanța

DIADKOVA, Larissa – mezzosoprană, n. 9 martie 1952, Zelenodolsk, Rusia

● În Azucena, (pe CD), Larissa Diadkova aduce așteptatul timbru consistent, bogat, cu note grave *di petto*, apanajul mezzosopranelor dramatice. Păcat că, sub bagheta lui Antonio Pappano, *Stride la vampa* pierde tragismul clipei, din cauza unor tempi prea „mișcați”, ce nu-i oferă artistei spațiu de tensionare a expozeului. [*Gheorghiu-Alagna, un cuplu de aur pentru TRUBADURUL* (2002) – **OPERA VIVA**]

DIAKOV, Anton – bas, n. 12 decembrie 1934, Sofia – d. 24 iunie 2016

DIAZ, Justino – bas-bariton, n. 29 ianuarie 1940, San Juan, Porto Rico

DICESCU, Anastasia – soprană, n. 27 februarie 1887, Gălești, Orhei, Republica Moldova – d. 1945, Bucerdea Grânoasă, Alba

DICKIE, Brian – tenor, n. 1941, Marea Britanie

DICKIE, John – tenor, n. 5 septembrie 1953, Londra – d. 7 ianuarie 2010, Viena

DICKIE, Murray – tenor, n. 3 aprilie 1924, Renfrewshire, Marea Britanie – d. 19 iunie 1995, Cape Town, Africa de Sud

DIDONATO, Joyce – mezzosoprană, n. 13 februarie 1969, Prairie Village, Kansas

● În rolul Angelina din *Cenușăreasa* rossiniană, cu frumos glas, i-a fost demnă parteneră (lui Juan Diego Flórez) americanca Joyce DiDonato, mai temătoare la început – de fapt fluturașul de sală cerea îngăduința

publicului pentru o afecțiune vocală, oricum deloc detectabilă ca efect, de care se spunea că suferă mezzosoprană – dar apoi cu siguranță în derularea agilităților, culminația fiind indubitabil dificilul Rondò final *Nacqui all'affanno... Non più mesta*. Acolo, a condus linia melodică a secțiunii *Andante* cu eleganță și rafinament, pentru ca în *Allegro*, gamele ascendent - descendente, țesăturile înalte încrustate cu apoggiaturi, să fie redată cu strălucire și cuceritoare virtuozitate. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● A fost rândul mezzosopranai Joyce DiDonato (travesti în rolul Romeo din *Capuleti și Montecchi* la Opéra Bastille (...)) să se afirme drept o consistentă interpretă de gen, adăugând „mușcătura” cuvântului, aplombul și dinamismul expresiei, înflăcărata tensiune emoțională. Vocea artistei, deși îngolată pe alocuri, este seducătoare pe întreg ambitusul prin căldură și culoare. [*Un bărbier... de calitate și belcanto autentic la Paris* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Timbralitate plăcută a etalat excelența Joyce di Donato (Sycorax), o artistă preocupată pentru expresivitatea cât mai nuanțată, de la sarcasm până la rafinamente de sunet, totul într-o demonstrație de ornamentică virtuoză. Ariile cântate de ea au fost pline de rulate spectaculoase, de accente vehemente, într-un dramatism extraordinar. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● (În recitalul de la Ateneul Român) m-a bucurat regăsirea timbralității lirice dense, cu culoare rubinie și treceri insesizabile între registrele central și grav. Zona centrală a registrului a fost cea pregnant dominantă în programul selectat. În puținele incursiuni acute, punctate sau susținute, s-au strecurat opacizări de sunet (*Arianna a Naxos* de Haydn și *D'amour l'ardente flamme* din *Damnațiunea lui Faust* de Berlioz), dar tălmăcirile au excelat prin delicatețea cântului cultivat, suav, visător, cu inflexiuni continui ale frazelor în legato, cu puține expansiuni. Până și avântul spaniol a venit domol, printre appoggiaturi și triluri fine. În general, lamento-urile duioase au

reprezentat stilul preferat. În program, au mai figurat aria de soprană a Susannei din *Nunta lui Figaro*, alături de aria de mezzosoprană a lui Cherubino *Voi che sapete* (asociere în condițiile aceleiași culori vocale, ce nu a diferențiat caracterele celor două personaje), arie din *Adelson e Salvini* (crochiu bellinian pentru cavatina *Oh! quante volte!* din *I Capuleti e i Montecchi*), aria Desdemonei din *Otello* de Rossini, lieduri din ciclul *Venezia* de Reynaldo Hahn și o singulară *De España vengo* de Pablo Luna. (Festivalul George Enescu) [*Primele zile* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DIDYK, Misha – tenor, n. 1966, Kamianets-Podilskyi, Ucraina

DIENER, Melanie – soprană, n. 1967, Schenefeld, Germania

- Pentru Donna Elvira, a fost aleasă inegala Melanie Diener. (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Reclamă la bikini* (2002) – **OPERA VIVA**]

- ... caldă și generoasă sonor în rolul Sieglinde (*Walkiria*), și-a arătat puterile îndeosebi prin sunetele centrale ale vocii. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

DIKUSAR, Ivan – bas, n. 20 ianuarie 19... , ...

- Rolului Gremin (din *Evgheni Oneghin* la Iași) i-a fost rezervat un interpret cu voce calitativă și în debut absolut pe scenă ca solist, basul Ivan Dikuser, membru al Corului Operei Naționale Române Iași. Cu inspirată frazare, plină de sensuri, omogenitate pe ambitus și siguranță, Dikuser are perspective. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DILENGITE, Pierluigi – bariton, n. 1980, Italia

- ... Marcello cu inegalități de emisie vocală, sunete „deschise”, acute excesiv vibrante, detimbrări sau volum insuficient în

declamația *Gioventù mia...* [*Angela Gheorghiu și Ștefan Pop, strălucitori în BOEMA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DIMA, Elena (DIMA-TOROIMAN, Elena) – soprană, n.12 martie 1926, Curtea de Argeș – d. 9 decembrie 2010, București

DIMA, GHEORGHE – bas-bariton, n. 28 septembrie 1847, Brașov – d. 4 iunie 1925, Cluj

DIMIERU, Ion – bas, n. 25 ianuarie 1973, Craiova

- Pitoresc a fost și personajul Ion, interpretat de basul Ion Dimieru. [*Coana Chirița – Stela Popescu – Cristian Mihăilescu, întâlnire de succes la Opera Comică pentru Copii* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... un specialist al personajelor de compoziție – basul Ion Dimieru (Don Bartolo în *Bărbierul din Sevilla* de Paisiello la Opera Comică pentru Copii). [*Un nou Figaro pe scena lirică românească* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Promițător, tânărul bas Ion Dimieru (Paolo Albani din *Simon Boccanegra*) care, până își consolidează notele supraacute, ar trebui să renunțe la dificilul Sol al frazei *...fra il tosco ed il pugnale* (actul secund) și să folosească alternativa mai comodă, la octavă, indicată de însuși Verdi. [*Final de stagione 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană* – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Ion Dimieru a fost departe de anvergura bașilor verdieni (aria lui Don Ruy Gomez de Silva din *Ernani*, interpretată fără *cabaletta!*), departe de înțelegerea psihologică, de profunzimea ideatică a trăirilor unui personaj precum Filip din *Don Carlos*. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... o remarcă merge către basul cu timbru consistent Ion Dimieru (Figaro din *Nunta lui Figaro*), totuși lipsit de umor... [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Străjer cu glas cald în *Oedipe...* [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

DIMITRESCU, Ioan Giovanni – tenor, n. 30 decembrie 1860, Iași – d. 3 martie 1913, Londra

DIMITRIU, Doina – soprană, n. 17 iulie 1970, Iași

● A urmat apoi tânăra soprană ieșeană Doina Dimitriu, despre care îndrăznesc să afirm că posedă unul dintre cele mai importante materiale vocale descoperite în ultima perioadă. Extensie în supraacut (a cântat aria *Der Hölle Rache* din *Flautul fermecat*), volum, amploare, penetrantă, accente dramatice, strălucire, bogăție și generozitate a notelor centrale, tulburătoare sunete grave *di petto*, ușurință în agilități, puternică personalitate – iată câteva date native ale glasului Doinei Dimitriu, care se cer puse în valoare cât mai bine printr-o consolidare tehnică adecvată, o netezire a asperităților, un repertoriu ales cu atenție și corect, în general printr-o continuă perfecționare a măiestriei artistice. (Ateneul Român) [*Experiența și tinerețea* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Marguerite est interprétée par le jeune soprano Doina Dimitriu. Une voix puissante en volume, éclat métallique et consistance du timbre, une voix dont les perspectives doivent être devinées à temps. La construction de son tracé artistique doit être réalisée avec minutie. Certes, *Faust* n'est qu'une brique à cette édifice qui la portera vers les grands rôles dûs aux compositeurs italiens et allemands. [*FAUST d'après Tocilescu* (1998) – **OPERA LIVE**]

DIMITRIU, Nella – mezzosoprană, n. 10 decembrie 1913, Giurgiu – d. 19..., ...

DIMITROVA, Ghena – soprană, n. 6 mai 1941, Plevna, Bulgaria – d. 11 iunie 2005, Milano, Italia

● ... a deținut și mai deține monopolul teribilului rol al Abigaillei. Soprană dramatică de mare calibru, nu are practic probleme pe îngrozitoarea țesătură și cântă suveran, impresionând. Dar marele câștig este în modul de abordare a pasajelor lirice unde își reglează năvalnica voce și în sensul

deslușirii corzilor sensibile ale eroinei. [*NABUCCO* – *Tumagian* – *Scala* – *Muti* (1991) – **OPERA LIVE**]

DIMOV, Ivan – tenor, n. 1927, Bulgaria – d. 2009, Bulgaria

DINU PALADE, Doina – soprană, n. 1957, București

DIXON, Ashley – mezzosoprană, n. 1990?, Peachtree City, Georgia

DIXON, Rodrick – tenor, n. 22 iunie 1966, New York, New York

DO, Philippe – tenor, n. 1970?, Perpignan, Franța

● În *Ora spaniolă*, (la Sala Radio), excelentul *Spietenor* de origine vietnameză Philippe Do a cântat sonor și extrem de nuanțat în rolul poetului Gonzalve... [*Seară Ravel* (2011) – **OPERA DIVINA**]

DOBBER, Andrzej – bariton, n. 28 mai 1961, Więcbork, Polonia

● ... în rolul lui Giorgio Germont (*Traviata*), s-a impus printr-o interpretare onestă, cu glas omogen și cu maximă performanță artistică în expresia plină de duioșie paternă a cabalettei *No, non udrai rimproveri*. Chiar memorabil. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

DOBBS, Mattiwilda – soprană, n. 11 iulie 1925, Atlanta Georgia – d. 8 decembrie 2015, Atlanta

DOBRIANSKY, Andrij – bas, n. 2 septembrie 1930, Lvov, Polonia (actualmente Ucraina) – d. 1 februarie 2012, New York, New York

DOBREA, Gelu – bas, n. 19 ianuarie 1987, Arad

● ... a cântat pretențiosul – din punct de vedere psihologic – rol al lui Jacopo Fiesco. L-a înzestrat, în primul rând, cu un glas plăcut timbrat, de bună omogenitate, cu sunete joase solid rezonante. A vocalizat cu cantabilitate aria *Il lacerato spirito* din

Prolog, după un recitativ *A te l'estremo addio* imperativ rostit, dar discursul de esență a fost privat de tumultul sufletesc iradiat de acest adevărat *Miserere*, de această rugă înălțată Cerului la pierderea fiicei. Dar, nu-i bai. Gelu Dobrea este foarte tânăr și înțelegerea texturii sonore, pe care sunt sigur că o stăpânește, se va transpune în greutate expresivă și nuanțări minuțioase. Cât de curând. Deja semnele sunt pozitive, dacă mă gândesc la actul ultim. [SIMON BOCCANEGRĂ, *concert exemplar la Sala Radio* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Pentru basul timișorean Gelu Dobrea, rolul Ferrando a însemnat o sporire - pe parcursul seriei - a conturului atitudinii, pornite cu puține momente amenințătoare în povestirea de început, lipsită de mister, până la buna abordare viguroasă din primul tablou al actului al III-lea, proprie exprimării cazone. [TRUBADURUL *s-a întors...* în *concert* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DOGEANU, Irina – soprană, n. 18 septembrie 1913, Roșiorii de Vede – d. 19..

DOGOTARI, Mihail – bariton, n. 4 mai 1986, Vișoara, raion Glodeni, Republica Moldova

DOHMEN, Albert – bariton, n. 17 iunie 1956, Krefeld, Germania

DOLCINI, Renato – bariton, n. 1985, Milano, Italia

DOLGOV, Alexey – tenor, n. 1981?, Siberia, Rusia

DOLGOV, Oleg – tenor, n. 6 ianuarie 1972, Bryansk, Rusia

DOLUHANOVA, Zara – mezzo-soprană, n. 15 martie 1918, Moscova – d. 4 decembrie 2007, Moscova

DOMASHENKO, Marina – mezzo-soprană, n. 1975, Kemerovo, Rusia

DOMGRAF-FASSBAENDER, Willy – bariton, n. 19 februarie 1897, Aachen, Germania – d. 13 februarie 1978, Nürnberg, Germania

DOMINGO, Plácido – tenor, apoi bariton, n. 21 ianuarie 1941, Madrid

● Omniprezentul și multilateralul Plácido Domingo îl conturează pe Radamès cu autoritatea nobilelor și caldelor sale intonații, cu acea forță de comunicare, de implicare plină de distincție în personaj, care-i este proprie. Sub aspect vocal am reținut, ca printre cele mai bune momente, eroicul *Nel fiero anelito* din actul al III-lea și minunatul cantabile cu care înzestrează frazele centrale (*Nume, che Duce ed arbitro* din finalul tabloului al treilea este numai un exemplu). Domingo nu a fost niciodată acutist iar acum, odată cu acumularea orelor petrecute în scenă sau la microfon, Si bemol-urile (una din bazele rolului) sunt scurte, mate, nevibrate suficient. Tot la pasiv s-ar cuveni remarcată super-fragmentarea frazei, aspect ce devine deranjant în *Celeste Aida* și la adăpostul căruia se intuiesc acum probleme de respirație. Aceasta ar fi o posibilă cauză și a dificilei rezolvări a unor țesături chiar centrale în actul Nilului (*...al deserto insieme fuggiamo...*). [AIDA la Metropolitan (1991) – **OPERA LIVE**]

● Ilustrul tenor, aflat acum la puțin peste 50 de ani, va rămâne în istoria operei drept campionul versatilității de abordare a unui uriaș repertoriu, pe care l-a servit cu generozitate, cu foc sacru, cu profundă implicare în actul artistic. [La Sala Palatului, *concert Plácido Domingo – Angela Gheorghiu* (1993) – **OPERA VIVA**]

● **CÂND ASCUȚI** vocea lui Domingo, te simți dintr-odată fascinat de timbrul nobil, de glasul învăluitoare ce abundă în generozitate sonoră, de inteligența construcției frazei muzicale, întotdeauna de bun gust, neexagerată, perfect dozată. Intuiești o muzicalitate debordantă, o preocupare continuă pentru revelarea nuanțelor intime ale texturii sonore, ale cuvântului.

CÂND ÎL VEZI în scenă pe Domingo, ai imaginea unei ființe care palpită pentru muzică, pentru personajul pe care îl întrupează. Darul său actoricesc, pe care îl exploatează nemilos, contopit cu focul sacru al expresiei și forței de comunicare, creează o rară simbioză cu tine, cel din lojă.

CÂND ÎL PRIVEȘTI pe Domingo ridicând bagheta, ai certitudinea întâlnirii cu pasiunea mistuitoare a oficerii marii muzici, prin toate mijloacele.

CÂND PRONUȚI numele lui Domingo în fața cuiva care îl cunoaște, observi cum acesta capătă o expresie de bonomie, ochii se îmblânzesc, surâsul îi îmbracă figura.

DOMINGO este o parolă spre a-ți câștiga noi prieteni.

CÂND ÎI STRÂNGI MÂNA lui Domingo, simți că ai vis-à-vis de tine un om cald și îndatoritor, blând și amabil, modest și prietenos, gata oricând să-ți stea la dispoziție, chiar dacă oboseala unei seri cu *Otello* îi încercănează ochii.

ACESTA este Plácido Domingo. [DOMINGO (Caietul - program al concertului Plácido Domingo - Angela Gheorghiu din 20 aprilie 1994) - **OPERA LIVE**]

- (La Opera de Stat din Viena), Plácido Domingo se apropie de unul din personajele sale preferate, Hoffmann, cu noblețea timbrului, a frazării, cu patina pasională a intonației și coloristicii. Plácido rămâne un fenomen de abordare fără prejudecăți a diferitelor teritorii ale vocalității. O constituție și o rezistență ieșite din comun îl servesc. După *exploit*-ul său în registrul de *Heldentenor*, iată-l întors acum (pentru câtă vreme?) la pagina romantică. Sigur că abordarea țesăturii vocale dificile a unor pasaje nu se mai face cu lejeritatea de odinioară, dar rezolvarea are tensiune, penetrantă și mai ales forță de comunicare. Hoffmann - Domingo este o referință, prin jocul ardent, prin inteligența asociată muzicalității, prin puterea de creație a unor tipologii-model. [Mesaj pentru secolul XXI (1994) - **OPERA LIVE**]

- (Domingo la aniversarea Operei din San Francisco). Merită subliniată excepționala prestație în postură de *Heldentenor* în scena terță a primului act din *Walkiria*, îmbinare de forță și căldură, de eroism și poezie, de patos și visare. Registrul central, devenit impozant, este acum secțiunea dominatoare a vocii sale velurate. [75 de ani de glorie (1997) - **OPERA LIVE**]

- Pentru tenorul Domingo, literatura componistică veristă reprezintă azi un teritoriu predilect, confirmat prin excelență interpretativă. Maturitatea expresiei, rafinamentul în cânt, restrângerea ambitu-

sului vocal către zonele centrale, bogate ale registrului - să spunem că Domingo nu a fost niciodată un redutabil acutist - iată coordonatele cu care artistul devine în acest final de veac un tălmăcitor de referință al personajului Loris Ipanov din *Fedora*. Racordând cu eleganță fraza muzicală, cântând cu pasiune toridă, susținând textura sonoră cu un legato princiar, Domingo face din scurta arie *Amor ti vieta* un briliant. Cu joc reținut și aer seniorial, într-o continuă, ascunsă frământare, artistul își esențializează interpretarea, despuind-o de efecte facile. [Plácido Domingo, factotum la Opera din Los Angeles (1997) - **OPERA LIVE**]

- Plácido Domingo, în rolul lui Don José (*Carmen*), revine la o țesătură vocală mai aparte, dacă ne gândim la incursiunile lui actuale în teritoriile wagneriene și veriste. Prețul se plătește și finalul ariei *La fleur que tu m'avais jétée* este atacat într-un *falsetto* neglijent iar incertul Si bemol al frazei *Démon, veux-tu me suivre* din al patrulea act este escamotat cu dibăcie. (...) Dar timbrul său catifelat și radiația caldă sunt la locul lor, iar frazarea nu și-a pierdut din farmec, noblețe și eleganță, calități la care Domingo rămâne imbatabil. [Opening Night la Met (1997) - **OPERA LIVE**]

- Important mi se pare a decela, dincolo de patimi și exaltări, care este secretul prin care Plácido Domingo se definește ca unul din importanții tenori ai ultimelor decenii. Pentru că vocea lui nu a generat o explozie admirativă la frumusețea timbrală sau vis-à-vis de strălucirea și facilitatea acutelor extreme ca în cazul lui Pavarotti. Poetica glasului nu a putut fi comparată cu cea a lui Giuseppe di Stefano și nici frazarea cu cea a lui Carlo Bergonzi, ca să nu vorbim de expresia vocală unde Franco Corelli rămâne intangibil! Atunci? Domingo a avut din toate acestea câte puțin și deci... totul. Timbru velurat de nobilă culoare, generozitate în sunet, bun gust și echilibru fără excese sau stridențe, firesc și natural. Muzicalitatea lui Domingo frizează absolutul. Structura aparatului fonator și a suportului fizic pare de o rezistență ieșită din comun. Cultura stilistică este de o rară soliditate și aplicarea ei în studiul diverselor teritorii componistice

se face cu inteligență. Din toate acestea rezultă ca un corolar că vastitatea repertoriului pe care l-a abordat Domingo nu este întâmplătoare. Nu putem să nu ne referim și la o altă trăsătură definitorie a acestui foarte mare artist. Aceea a implicării totale în actul muzical-scenic, cu o trăire într-atâta de arzătoare încât spiritul personajelor întrupate de Domingo trece rampa cu mare forță. Mare cântăreț-actor, el înțelege supremul comandament al teatrului liric în prag de secol XXI, acela de spectacol muzical care-i conservă modernitatea în ciuda convenționalismului. Cred că trecerea lui Domingo prin istoria liricii trebuie percepută prin toate aceste aspecte, care conferă altitudine uriașei sale personalități artistice. [(iulie 1997, septembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTERETE**]

● **Un mare cântăreț-actor.** Bariton? Așa a început să cânte pe scenă, în 1957, într-un rol de zarzuelă, alături de mama sa. După doi ani, a audiționat la Opera Națională din Mexico City, tot ca bariton dar, cu acel prilej, i s-a solicitat să încerce și câteva portative tenorale. Recunoscându-i-se vocalitatea adevărată, a fost imediat angajat ca tenor. Au fost începuturile unei cariere fulminante care continuă și în prezent (...). O performanță absolut remarcabilă pentru o voce lirică masculină înaltă și nu numai. Chiar și bașii și baritonii, a căror longevitate artistică este fiziologic sporită, se opresc cu ceva timp înainte. Desigur, vocea - caldă și velurată - este o premisă indispensabilă. Dar secretele lui Domingo stau în rezistența incredibilă a aparatului său fonator cu toată musculatura care îl ajută, în sănătatea vocală de invidiat, în tehnica – dacă nu ideală, ca în manuale – cel puțin suficient de asiguratoare pentru a-i dăruî confortul în cânt și rezistența la anduranță. Acestor daruri li se circumscriu muzicalitatea, simțirea artistică intensă, expresivitatea scenică, energia fizică și mentală bine conservată. Produsul? Nu un vocalist de referință (à la Pavarotti), ci un mare cântăreț-actor al scenelor lirice.

Incursiuni baritonale. După o primă tentativă cu rolul Figaro din *Bărbierul din Sevilla* de Rossini în 1992 pe disc, primită cu răceală de critici, recent, Plácido Domingo

și-a amintit din nou de adolescență și, ambițios, a invadat teatrele celebre cu rolul titular, de bariton, din *Simon Boccanegra*. L-a cântat deja la Staatsoper unter den Linden din Berlin, la Metropolitan din New York, urmează Opera din Zürich, Teatro alla Scala, Opera Regală Covent Garden, Teatro Real din Madrid. Atracția pentru public a fost maximă, succesul comercial, garantat. Artistul este o mare vedetă, lumea se îngheșuie să-l vadă într-un rol atipic și, în plus, se gândește că ar putea fi una din ultimele ocazii de a-l admira pe scenă, deși agenda tenorului autoapreciat bariton se completează an de an. În București, a putut fi văzut în transmisia directă de la Metropolitan, pe marele ecran, a operei *Simon Boccanegra*. N-am fost prezent (...). Domingo a sedus cinefilii operatici, toată lumea a apreciat trăirea intensă, jocul de scenă, implicarea în spectacol. Nu mă îndoiesc nici o secundă că ar fi fost altfel. Ca actor, este copleșitor în orice tălmăcire.

Raportul timbru-rol. Din unghi sonor, epurat de vizual, o evaluare mai profundă se impune. În tot acest cor laudativ, nu trebuie uitat niciun moment că fundamentele vocale au pornit de la o bază falsă. Timbralitatea lui Domingo este în mod clar de tenor iar rolul Boccanegra este scris pentru bariton. Chiar dacă trecerea anilor i-a mai adumbrit culoarea glasului – nu suficient pentru a fi considerată de bariton –, chiar dacă artistul îngroașă unele sunete – cu grijă pentru a nu se decalibra și a strica linia sonoră –, spaniolul rămâne indubitabil tenor. Desigur, notele grave, pe care nu le poate evita fiind scrise pentru bariton, rezonează surd și opac. Cu cele înalte n-a avut probleme, ambitusul nefiindu-i integral solicitat. Dar de aici, de la nepotrivirile de culoare, preceptele științifice ale esteticii vocale ne duc într-o altă arie de analiză, aceea făcută prin prisma stilisticii romantice – căreia opusul verdian îi aparține pe de-a-ntregul – cu tot ce decurge în ceea ce privește raportul timbru-rol. Cristalizarea corespondenței între culoarea, calibrul timbral și personalitatea personajelor a fost unul din marile câștiguri ale operei romantice, care a depășit deseale edulcorări baroc-belcantiste dar a preluat de la acestea

ce era mai bun și mai valoros. Când melodrama a început să accepte realismul și l-a contrapus ambiguității timbrale de secol XVIII și debut de secol XIX, belcanto-ul a dispărut ca stil pur. Ni s-au propus eroi pasionali, cu afișare liberă a sentimentelor, depărtați de cei cărora hedonismul le era exprimarea de căpătâi. A fost un mare pas înainte, continuat apoi de lirica veristă în drumul către drama muzicală și alte teritorii apropiate de epoca noastră. Îmbrățișând conflictele romantice, pornind de la aceste raporturi și particularizând, Verdi și-a construit personajele cu precizie: îndrăgostiții sunt tenori – simboluri ale tinereții și idealurilor, opozații – dușmani, rivali, complotiști, răzbuunători etc. - sunt baritoni sau bași.

Tații verdieni. O categorie însemnată de eroi verdieni baritoni sunt tații. Îi numesc aici pe Nabucco, Francesco Foscari, Miller, Stankar (*Stiffelio*), Rigoletto, Germont, Simon, Egberto (*Aroldo*), Amonasro..., părinți nobili sau rudimentari, generoși sau vindicativi, patrioți sau teroriști, blânzi sau aroganți, raționali sau absurzi. Prin timbralitatea tenorală intrinsec - nativă a lui Domingo, raporturile se schimbă radical și dramatic. În *Simon Boccanegra*, duetul cu Amelia, între tatăl Simon și fiica sa soprană, sună ca între doi... amorezi, confruntarea dogelui Simon cu Gabriele, și el tenor, nu mai evidențiază diferența timbrală bariton-tenor, ambii sunt tenori de parcă ne-am situa în plină vocalitate belcantistă rossiniană transportată în scriitură romantică. Verdi n-ar fi fost de acord să i se dea la gunoi conceptul său evolutiv, pe care l-a dus spre înalte culmi de măiestrie. Și pentru a sublinia o dată în plus importanța raportării corecte între timbru și rol, trebuie spus că, în estetica vocală, cheștiunea culorii de glas se pune și mai subtil decât aici, unde devierea este flagrantă și grosolană. Chiar în cadrul aceluiasi tip de voce, pretențiile sunt foarte severe. Există tenori cu culoare de un lirism pur care nu pot conferi pondere personajelor spinte sau chiar dramatice în interpretarea cărora se aruncă orbește. Există tenori eroici cu sonoritate metalică, atât de seduși de poetica unor îndrăgostiți încât încearcă să-i

descrie cu voci de stentor. Și să nu credem că problemele se limitează doar la acest tip de glas. Sopranele, mezzosopranele, baritonii, bașii cad deseori în aceleași erori. Din păcate, star-sistem-ul de azi le încurajează. Dacă nu impresarii și managerii, cel puțin criticii și publicul trebuie să dea atenția cuvenită fenomenului. Cu reacții pe măsură. Pavăza în jurul raportului corect timbru-rol trebuie întărită. Va continua renumitul tenor spaniol cu asemenea incursiuni? Vor mai exista și alți temerari? Un singur răspuns. Sper că nu. Una peste alta, rememorând ceea ce am scris în primele paragrafe și dând Cezarului ce-i al Cezarului, *chapeau-bas* Plácido Domingo pentru toate eforturile și aportul adus culturii! Dar nu trebuie uitat niciun moment că estetica vocală și specificul romantic verdian din *Simon Boccanegra* suferă. [*Plácido Domingo, bariton?* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Orice prezență a lui Plácido Domingo, pildă de longevitate artistică, se transformă în eveniment. *Winterstürme wichen dem Wonnemond* din *Walkiria* wagneriană a pulsă în frazare elegantă, în iluminări calde. Minunat! (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● (...) Plácido Domingo, cântăreț-actor reputat, nu o dată a impresionat prin plastica supremă a construirii personajelor. În film s-a arătat mai reținut și exploziile expresive au fost rare. Poate doar dramaticul moment al ariei *Cortigiani* a fost bine servit. În rest, Rigoletto al său nu a picurat sarcasm și ironie în adresările către Duce (Vittorio Grigolo) sau Monterone (Gianfranco Montresor) din primul act, secvență în care blestemul aruncat de același Monterone l-a găsit într-o surprinzătoare expectativă și parcă nici nu l-a atins. Mai apoi, scena cu Gilda (Julia Novikova) din actul secund i-a provocat o adorație formală, plină de platitudini. Nu mai vorbesc de lipsa de incisivitate vocal-scenică din duetul *Si, vendetta*. Să fi existat oare o preocupare mult prea mare pentru controlul glasului și acoperirea dificultăților rolului? Se prea poate. Am criticat pe larg (...) excursiile tenorului Domingo printre

portative de bariton, cu toate neajunsurile stilistice provenite din coloristica vocală diferită și din aruncarea la coș a raportului timbralitate-rol. Nu mai revin. Cântându-l pe Rigoletto, marele cântăreț recidivează într-un moment în care vârsta, 69 de ani, îl pune la încercare. Oare nu pare caraghioasă vibrația borurilor borsalinei în ritm cu tremurul incontrollabil al capului? Hilar dar trist. Simpla emisie sonoră devine acum un lucru greu de stăpânit pentru un fizic îmbătrânit. În primul act greșește cuvinte, în al doilea și al treilea evită note grave repetitive și respiră mult prea des pe frază, în ultimul - pentru a sfârși calvarul - accelerează tempii într-un loc în care dirijorul Zubin Mehta nu păcătuisese prin lentori, așa cum o făcuse mai înainte. [*RIGOLETTO la Mantova sau pomul lăudat* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● ... la matineul cu *Ifigenia în Taurida* de Gluck, managerul Peter Gelb a liniștit din start auditoriul. Toată lumea se afla în scenă, numai că pe Susan Graham și pe Plácido Domingo i-a atins gripa care bântuie prin New York, așa încât solicită indulgență. Pentru tenorul Domingo, partitura de bariton a lui Oreste, nu a însemnat decât un nou rol (nr. 134!), care-i alimentează ambiția de a fi înscris în Guinness Book of World Records. Nu mai revin asupra *switch*-ului timbral, l-am comentat îndelung, exprimându-mi rezervele, dar remarc buna muzicalitate dintotdeauna a artistului și implicarea dramatică, foarte puternică îndeosebi în scena cu Ifigenia din actul al doilea. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În fine, marea vedetă, mult așteptată, aplaudată la intrare, faimosul Plácido Domingo, care împlinește chiar astăzi (21 ianuarie 2012) 71 de ani. La mulți ani, maestre! Timbrul nobil și căldura cântului s-au regăsit și de data aceasta în rolul Neptun, un Neptun autoironic, cu direcție către vârsta sa. A fost, probabil, opțiunea producătorilor spectacolului de comun acord cu Plácido Domingo. Așadar, în rolul Neptun a avut două secvențe din opera *Tamerlano* de Händel și *Hippolyte et Aricie* de Rameau în care personajul Zeului mărilor nici măcar nu apare. Lamento-ul din *Tamerlano* a fost

frumos condus, deși glasul lui Domingo nu mai are în articulație fermitatea de odinioară; este și firesc la o asemenea vârstă, dar și fiind marele tenor nu poate să părăsească scena și se agață de orice ocazie. E bine, e rău... o decizie greu de luat! [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Notez, la concertul salzburghez, noblețea frazării „baritonului” Plácido Domingo (Giacomo, tatăl Giovannei) în cantilenele ariilor *Franco son io* (actul I) și *Speme al vecchio era una figlia* (actul al II-lea), după cum observ unele note înalte acoperite de orchestră în *So che per via dei triboli* (actul I) sau sunete grave inaudibile în cabaletta *Comparire il ciel m'ha stretto* (actul secund). Anii trec... [*Festivalul Salzburg 2013. Remember III. Anna Netrebko este Giovanna d'Arco* (2013) – **OPERA MÁIASTRA**]

DOMINGUEZ, Oralia – mezzosoprană, n. 25 octombrie 1925, San Luis Potosi, Mexic – d. 25 noiembrie 2013, Milano, Italia

DOMINGUEZ, Ruben – tenor, n. 4 septembrie 1935, Caracas

DOMȘA, Flavia – soprană, n. 15 august 1908, Blaj – d. 19..., ...

DONAT, Zdzisława – soprană, n. 4 iulie 1936, Poznan, Polonia

DONATH, Helen – soprană, n. 10 iulie 1940, Corpus Cristi, Texas

● Invitată de onoare a fost soția dirijorului Klaus Donath, Helen Donath, distinsă soprană, cu o bună cultură stilistică în arii (*Madame Butterfly*, *Turandot*) care însă nu se pliază pe de-a-ntregul *Fach*-ului său vocal dominat (pe parcursul unei importante cariere) de repertoriul germanic. [*Vă place opera?* (1994) – **OPERA LIVE**]

DONATI, Walter – bariton, n. 4 august 1938, Potsdam, Germania

● Am regretat un registru acut mai nestrălucitor, în opoziție cu soliditatea și egalitatea registrelor baritonului Walter Donati (arii din *Nabucco*, *Rigoletto* și

Trubadurul) care însă păcătuiește printr-o oarecare monotonie a frazării, departe de o coloristică mai analitică. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

DONDI, Dino – bariton, n. 10 iulie 1925, Casalecchio di Reno, Italia – d. 3 martie 2007, Basse – Terre, Guadelupa

DONINI, Nicolò – bas, n. 1990, Bologna, Italia

- Cu basul Nicolò Donini (Il Dio din opera *Silla* de Haendel) a fost cam așa... **Veni, vedi, vici** pentru unul-două minute de cânt cu glas amplu, consistent, maleabil și agilități fără reproș. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DONOS, Andrei – bariton, n. 21 octombrie 1956, Țințăreni, raion Telenești, Republica Moldova

DONOSE, Ana Maria – soprană, n. 7 septembrie 1985, Galați

- Soprana Ana Maria Donose a început bine aria *Muzica* din opereta *Valurile Dunării* de George Grigoriu, cu aplomb și lucire de sunet. O vizibilă indispoziție apărută subit, în partea a doua a ariei, a făcut-o să sfârșească în tonuri stinse. Păcat! [*O nouă gală de succes la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Ana Maria Donose (Berta din *Bărbierul din Sevilla*) a cântat cu șarm și strălucire, cu joc incitant într-un rol spectaculos propus de regizor (Matteo Mazzoni). [*Restituire rossiniană la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (În regia lui Niky Wolcz), profilul lui Mimì (personaj admirabil interpretat de soprana Ana Maria Donose) este departe de obișnuita apariție amorfă, pronunțat bolnăvicioasă (accentuând cu orice chip suferința), prin consecință, ștearsă, flască și chiar cu patina morții încă de la început. La Iași, de la prima intrare în scenă, tânăra a apărut ca o ființă plină de energie, care își duce crucea cu stoicism, profitând de viață

cât se mai poate. Atitudinea față de Rodolfo este oarecum șăgalnică, neîncrezătoare în sentimentele poetului, denotând eventual un alt fel de experiență anterioară de trăire, decât cel retras și visător. Da, era chiar plictisită de declarații și avansuri, crezute superficiale. Poate fi un **approach** veridic. Temătoare să se destăinuie, a fost mai concretă, mai automată în exprimarea primei părți a ariei din actul întâi *Sì. Mi chiamano Mimì*, dar declicul și metamorfoza s-au produs odată cu fraza ... **ma quando vien lo sgelo il primo sole è mio**, prin care eroina și-a dezvăluit sufletul sensibil, până atunci camuflat într-o atitudine evident protectivă. Prin expansivitatea rostirii din ... **il primo bacio dell'aprile è mio!** și-a pus pe tavă sufletul și, definitiv cucerită, s-a dăruit cu totul noului iubit. Minunată construcție. (...) Cu voce bogată și vibrantă, Ana Maria Donose a frazat frumos și pasional, a cântat strălucitor și a subliniat tragismul puccinian prin accente și impresionante note grave în emisie „de piept”. În actul al treilea am simțit-o ca o Cio Cio-san **avant la lettre**, iar către final, regizorul i-a dăruit puterile unei Violetta Valéry ce își adună ultimele picături de energie. Câteva sunete mai „deschise”, mai puțin concentrate s-au insinuat pe alocuri, în primul și ultimul act. [*La Iași, BOEMA pentru secolul XXI* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- **S-a născut o stea.** Numele ei, Ana Maria Donose, soprană ieșeană, interpreta Hannei Glavary la Opera Națională București. Cu glas rotund și luminos, cu simț al stilului (cit. valsării) și accente potrivite în exprimarea muzicală și vorbită, a realizat un contur complex al personajului, vampă poetică și îndrăgostită, patetică și duioasă în evocări. A jucat și a cântat cu panaș. Acutele suverane alături de frazarea impecabilă au recomandat nu numai o interpretă bine integrată tramei, ci și o vocalistă importantă. Ultima notă de Si natural, încheierea cântecului *Vilja*, o arie redată cu mult patos și subtilitate, a fost fabuloasă – atac în forte, urmat de un diminuendo lung, pe același arc de respirație, până la fir de voce. [*VĂDUVA VESELĂ, un spectacol autografiat Andrei Șerban* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Din literatura maestrului de la Torre del Lago, soprana ieșeană Ana Maria Donose a cântat sensibil, cu frazare expresivă aria Laurettei din *Gianni Schicchi* și cu intensă implicare *Vissi d'arte* din *Tosca*. [Gala premianților Operelor Naționale... (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DONOSE, Ruxandra – mezzo-soprană, n. 2 septembrie 1964, București

● ... inflexiunile măiestrit nuanțate ale lui Romeo (la Constanța). [CAPULETI ȘI MONTECCHI (1997) – **OPERA LIVE**]

● Arta celebrei mezzosoprane Ruxandra Donose a sedus în dificila *Parto, parto*, aria lui Sextus din *Clementa lui Titus*, dar și în duetul Fiordiligi-Dorabella din primul act al operei *Così fan tutte*, în compania foarte buneie soprane Ruxandra Vodă. (La Sala Radio) [Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Fără să fie prezentă pe afiș, anunțată la difuzoare doar înainte de concert (...), în partea a doua – alături de Anna Netrebko și Dmitri Hvorostovsky – a evoluat și mezzosoprana româncă Ruxandra Donose. La final, aveam să lămuresc misterul, (...) fusese invitată s-o înlocuiască pe renumita Susan Graham, indisponibilă, în două concerte care avuseseră loc chiar în acea săptămână, organizatorii oferindu-i și participarea la serata Netrebko-Hvorostovsky. Este limpede că în clubul select al numelor de notorietate în arta lirică a începutului de veac XXI, Ruxandra Donose își are locul bine definit și onorant, motiv pentru care a fost chemată, ea și numai ea, în regim de urgență, să salveze o situație care ar fi coborât altitudinea festivalului. Cu voce ale cărei rezonanțe învăluitoare în registrele mediu și grav au concurat calitatea violoncelului Stradivarius al Ninei Kotova (altă invitată la Cortona), Ruxandra Donose a cântat *Barcarola* din *Povestirile lui Hoffmann* (împreună cu Anna Netrebko), *Habanera* din *Carmen* și aria Rosinei din *Bărbierul din Sevilla*. Flux sonor cursiv și poetic în duet, subtilități insinuante în tălmăcirea ariei de intrare a Carmencitei, iată vectorii cuceritori ai mezzosopranei care a redat apoi coloratura maestrului de la Pesaro

cu strălucire și umor, cu elocvență și minuțiozitate în construcție. Furtună de aplauze! [Festivalul „Soarele Toscanei” (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Frumoasă, (...), înaltă, cu siluetă de top model și ținută de rafinată eleganță, Ruxandra Donose a intrat în scenă parcă plutind, cu degajare și respirație princiară. Avea o dublă aură. Eroina sa, Angelina din *Cenușăreasa* de Rossini, simțea încă de la început împlinirea ursitei ce îi era rezervată, coroana care i se va așeza pe creștet, în ultima scenă a concertului de la Opera Națională București. Dar un nimb divin îi înconjură fruntea... era semnul excelenței în artă pe care auditoriul l-a perceput de la prima notă, fermecat. Mezzosoprana a atras ca un magnet prin cântul său, a electricizat, a fascinat, a sedus, a entuziasmat. O orchestră de viole pare să se fi reunit spre a-i defini irizațiile din timbralitate, într-o omogenitate stupefiantă ce reunește sunetele grave domol conturate, cu registrul central prețios învelit și cu acutele strălucitoare. Artista derulează linia melodică într-un neîntrerupt legato cu o maleabilitate de manipulare a instrumentului său ce asociază moliciunile, subtilitățile cu sunetele de forță, ornamentațiile precis conturate în cânt silabic sau vocalizat cu evoluțiile acrobatice din țesăturile de extremă dificultate. Mai mult decât atât, coloratura rossiniană este abordată nuanțat, cu lanț de *crescendi – diminuendi*, nici o cascadă de fiorituri nu seamănă – din unghi expresiv – cu alta. Diversitatea coloristică este uriașă și mezzosoprana o prezintă într-o varietate de cadențe proprii (una ajungând în siguranță până la incredibilul Do # acut) în piatra de încercare a rolului, temutul Rondò ce încheie opera după un parcurs de maximă tensiune emoțională și implicare. [Un gând despre Ruxandra Donose (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Centrul vital al Serii Ravel (la Sala Radio) a fost prezența reputatei Ruxandra Donose în două roluri, Concepción din *Ora spaniolă*, respectiv Copilul din *Copilul și vrăjile*. (...) Artista este recunoscută și admirată prin examinările adâncite la care supune desenele melodice și libretele, prin inteligența de abordare a lecturilor, prin

rafinamentul adresărilor care izvorăsc din glasul de învăluitoare timbralitate. Liricul și expresivitatea se contopesc în cântul Ruxandrei Donose. Așa o știam, așa am regăsit-o. Partiturile raveliene, fie comedia „orei spaniole”, fie delicioasa fantezie a „vrăjilor” îi oferă teritoriile pentru nuanțări minuțioase, ironice și cu erotism subtil, respectiv jocuri de lumini și umbre care inundă mintea unui copil săgalnic. Mezzosopra simte și redă potrivit accentul spaniol prezent deseori în scriitura primei lucrări, după cum știe să sublinieze printr-o mimică delicată atitudinile și stările prin care trece micul erou înconjurat de animăluțele și obiectele însuflețite magic. [*Seară Ravel* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Întâlnirea cu Ruxandra Donose, artistă aflată pe mari culmi artistice este întotdeauna întrevederea cu măiestria venită din prețioase rezonanțe timbrale puse în serviciul inteligenței și culturii profunde, prin care mezzosopra cu siluetă și pană de divă dă surprinzătoare contururi personajelor interpretate. Ruxandra Donose gândește rolurile până în cele mai mici detalii și-și subsumează glasul redării sensurilor infinitesimale ale portretizărilor. Iată, celebra *Habanera* din *Carmen* se depărtează de focul andaluz și vine ca din partea unei eroine delicate, plină de insinuări dulci, subtile, cu atât mai periculoasă în adresare și subtexte. Țintește mai adânc și mai tulburător decât temperamentul. Seducția este totală. O viziune ce servește ideal adevărată stilistică franceză, așa cum boarea de parfum de iasomie a exoticului duet Lakmé-Mallika (*Lakmé*) a inundat Sala Radio prin sunurile diafane, transparente, fluide ale Ruxandrei Donose, ale Teodorei Gheorghiu. Piesa de rezistență a întregului concert a revenit mezzosopranei, prin Rondò-ul Angelinei *Nacqui all'affanno... Non più mesta*, ultima pagină a operei *Cenușăreasa*. Pentru Ruxandra Donose, belcanto-ul rossinian este un teritoriu stăpânit la perfecțiune, fie că este vorba de cântul *spianato di grazia*, fie de cel *fiorito*. Frazele curg elegant, punctate de accentuări pline de farmec săgalnic, legato-ul este exemplar, avalanșele coloraturilor se derulează spectaculos, abil,

cu toată infernala altitudine a țesăturii vocale. Faimoasa notă de Si natural acut ce încheie aria a sunat glorios. [*Cele trei dive* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Spre finele lunii ianuarie, Formațiile Muzicale ale Societății Române de Radiodifuziune au programat în Studioul „Mihail Jora” versiunea concertantă a operei *Werther* de Massenet, opus pretențios prin rigorile stilistice, prin atmosfera poetică și totodată tragică, prin tulburătoarele conflicte sufletești. O partitură în care dificultatea țesăturilor vocale ale eroilor principali se suprapune rafinamentului și redării răscolitoarelor trăiri. Pentru Ruxandra Donose, Charlotte este unul din rolurile-autograf, în care își cântă glasul cald și învăluitoare rezonant printre complexe meandre de spirit. Visătoare, copilăroasă și calină la început, apoi sfâșiată de amintiri (celebrele arii din actul al III-lea), captivă unei iubiri imposibile, distrusă de sfârșitul dramatic al lui Werther, Ruxandra Donose a ales o construcție graduală, inteligent forțată, în care s-a dăruit cu maximum de expresivitate în ultimele două acte. Sensibilitatea, subtilitățile și frazarea impecabilă în teritoriul muzicii franceze arată o dată în plus versatilitatea artistei, renumită prin abordări de la baroc la belcanto, de la romantism la operele contemporane. [*WERTHER prin excelență Ruxandrei Donose* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Am revăzut-o cu bucurie (la Sala Radio) pe Ruxandra Donose, un distins om de cultură al artei lirice, cu cânt rafinat și inteligent, cu remarcabilă viziune stilistică. A fost întruchiparea eleganței vieneze în scena prezentării trandafirului *Mir ist die Ehre* din *Cavalerul rozelor* (alături de Teodora Gheorghiu...). A fost exemplul de construcție expresivă belcantist-romantică de frumoasă linie vocală și bravură în aria *Per questa fiamma indomita... Ah! pensate* din *Anna Bolena* și în duetul *Mira, o Norma* din opera belliniană, în compania Adinei Nițescu. A fost realmente zeita erotismului, cu *sound* senzual în registrele central și înalt ale ariei *Amour! viens aider ma faiblesse!* din *Samson și Dalila*. Impresionantă a fost nota de Si bemol acut, emisă drept culminație a

unui arc imens de respirație. Ruxandra Donose – o personalitate. [*Din nou, divele...* (2012) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Specificităților și dificultăților genului, Ruxandra Donose le răspunde cu profesionalism, ruladele nu îi prilejuiesc simple demonstrații de virtuozitate, ci lecturi profunde, venite din intensă trăire. Mă gândesc, cu totul aleator, la expresia sfâșietoare din aria *Delido in ogni vena* (*Farnace* de Vivaldi), care a desemnat-o ca veritabilă tragediană a barocului. Maleabilitatea vocii este exemplară și o folosește fără să „apeșe” notele grave, pentru a servi omogenitatea portativului în care extrema nuanțare se face simțită la tot pasul, fie că este vorba de *canto spianato* silabic, fie de *canto vocalizzato* (lamento-ul *Forse o caro* din aceeași *Farnace*). Patina romantică pe care Berlioz o dăruiește (prin orchestrația sa) ariei gluckiene *Amour, viens rendre à mon âme* crește complexitatea celebrei pagini, în care Ruxandra Donose a susținut cu brio ornamentica plină de spectaculoase game ascendente și descendente, ca și atacurile acute preluate cu stupefiantă ușurință. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Mezzosoprană renumită, nelipsită din concertele seriei *Cele trei dive*, a fermecat din nou auditoriul (de la Sala Radio) prin timbrul velurat (...), prin inteligența și minuțiozitatea construcției oricărui desen melodic, prin cântul cultivat, iluminat de bun gust. În aria lui Arsace *Ah! quel giorno ognor rammento* din *Semiramida*, ornamentațiile rossiniene au fost însoțite de ceea ce însuși compozitorul dorea într-o antologică scrisoare către Edmond Michotte, „*accentele ascunse sub vălul fioriturilor*”. Subtilitățile duetului Idamante – Ilia *S'io non moro a questi accenti* din *Idomeneo*, cântat în compania sopranei Laura Tăulescu, s-au văzut redată într-un spirit de accentuată muzicalitate și autentic stil. Ariei din *Don Carlos*, Ruxandra Donose i-a acordat întreaga atenție venită dintr-un exemplar profesionalism, din studiul profund și riguros, oferindu-i o lectură întrucâtva lirică – precum specificul vocii artistei - dar nelipsită de tensiunea interioară proprie

personajului și conflictelor sale, tensiune pe care am simțit-o la fiecare frază, la fiecare măsură. Sigur că, în perspectiva interpretării pe scenă a rolului, impactul dramatic va spori, așa încât și Ruxandra Donose are la orizont un nou titlu ce îi va aduce succes. [*Dive adevărate* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Reușita (...) a căpătat însă strălucire grație prezenței în distribuție a renumitei mezzosoprane Ruxandra Donose, cea care a adus pe scena Sălii Radio arta ei desăvârșită în rolul Compozitorului din *Ariadna la Naxos* (...). Cu binecunoscuta-i voce de culoare învăluitoare, cu timbralitate neagresivă în registrele mediu și grav, cu acute bine articulate, artista și-a dovedit o dată în plus inteligența în construcția rolurilor, în care – și aici - cultura stilistică, subtilitățile, stăpânirea la perfecțiune a *Sprechgesang*-ului straussian au fost comandamentele supreme. Ruxandra Donose este o intelectuală a cântului, de exemplară ținută vocală. [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Suita de imagini picturale *Cântecul pământului* de Mahler a găsit în Ruxandra Donose o poetă a sunetului și cuvântului, cu trimiteri în esențe. Vocal, a frazat frumos rezonant, cu impecabil legato. (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- (...) Posesoare a unui glas de excepție, cu timbralitate prețioasă, personalizată prin rezonanțele arămite, strălucitoare, cu cânt rafinat, inteligent și remarcabilă viziune stilistică... (...). Ruxandra Donose (are) o voce de remarcabilă maleabilitate și versatilitate, care face demonstrații de virtuozitate, pe lângă nuanțările extreme. Cântul Ruxandrei Donose (...) este cântul cultivat, iluminat de bun gust, în care liricul și expresivitatea se contopesc. Prestațiilor de pe scena de operă, artista le-a adăugat pe cele de pe podiumul de concert, unde este o minunată tălmăcitoare a liedului german, francez, românesc. (...) Prin tot ceea ce face, Ruxandra Donose rămâne un distins om de cultură al artei lirice. [*Nouă apariție editorială: „De vorbă cu Ruxandra Donose” de Oltea Șerban-Pârâu* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● În afara primei audiții, în mod cert motivul programării bucureștene (la Sala Radio) a fost și dorința de a i se oferi reputei mezzosoprană Ruxandra Donose debutul într-un rol nou, de data aceasta aparținător belcantoului romantic, Leonora di Gusman. Pentru cântăreața ajunsă la maturitate artistică a fost o altă oportunitate de a-și etala gândirea profundă asupra concepției unui personaj complex, cu vocalitate pretențioasă, a cărei evoluție atinge stări dintre cele mai diverse. Adăugat timbralității prețioase a glasului Ruxandrei Donose, lirismul intrinsec accentuat a cucerit prin expresivitate și inflexiuni nobile, înzestrate cu sensuri măiestrit picurate, în secvențe precum duetele cu Fernando (Cosmin Ifrim) - primul act, cu Alfonso (Șerban Vasile) - actul secund, ca și în marea scenă finală, emoționantă prin intensă trăire. Cunoscuta arie *Oh mio Fernando!* (actul al III-lea) a impresionat prin cantabilitate și sugestivitate. [În premieră, *FAVORITA concertantă* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

● Cu evoluție de la duios (primul act) la tensiune dramatică (actul al III-lea), mezzosoprană Ruxandra Donose a fost vocea cu culoare de violă a Iocastei. [*Concertul cu OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

● Dovedindu-și versatilitatea extraordinară, cultura de stil stăpânită la perfecțiune, după incursiuni în teritoriul wagnerian, mezzosoprană Ruxandra Donose s-a reîntors la baroc, pentru rolul Ramise (din *Arminio* de Haendel). Și-a expus rezonanțele (...) vocii în agilități perlate, finalizate cu acute generoase și vehemente în ultima arie a serii. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

DONZELLI, Domenico – tenor, n. 2 februarie 1790, Bergamo, Italia – d. 31 martie 1873, Bologna, Italia

DOOLEY, William – bas-bariton, n. 9 septembrie 1932, Modesto, California – d. 2 iulie 2019, Modesto

DORIA, Renée – soprană, n. 13 februarie 1921, Perpignan, Franța – d. 6 martie 2021, La Celle-sur-Morin, Franța

DOSS, Mark S. – bariton, n. 2 iulie 1957, Cleveland, Ohio

● ... Mark S. Doss (Escamillo) nu și-a înălțat propria ștachetă peste nivelul corectitudinii. (*Carmen* la Ravenna) [*El Macho José Cura și Il Re Riccardo Muti* (2000) – *OPERA LIVE*]

DOTTO, Francesca – soprană, n. 1992, Treviso, Italia

DRAGANIUC, Vera – soprană, n. 4 octombrie 1957, Soroca, Republica Moldova

DRĂGĂNESCU-ZIMȚEA, Victoria – soprană, n. 7 mai 1929, România

DRĂGHICI, Constantin – tenor, n. 19 ianuarie 1932, București – d. 9 aprilie 2015, România

DRĂGHICI, Smaranda – soprană, n. 4 august 1986, Constanța

DRAGONI, Maria – soprană, n. 22 decembrie 1958, Procida, Italia

DRAGOȘ, Vladimir – bariton, n. 1 martie 1943, Serpnevoie, regiunea Odesa, Ucraina

DRAGOTESCU, Zoe – soprană, n. 6 februarie 1926, București – d. 1988?, Lausanne, Elveția

DRĂGULINESCU-STINGHE,

Elena – soprană, n. 8 decembrie 1881, Ploiești – d. 2 decembrie 1970, București

DRĂGUȘIN, Gabriela – mezzo-soprană, n. 23 mai 1953, Mediaș – d. 22 martie 2015, Pitești

DRĂNICEANU, Dragoș – bas, n. 2 februarie 1986, Craiova

● ...debutant în rol a fost basul Dragoș Drăniceanu (Masetto), tânăr artist cu timbralitate plăcută, a cărei experiență ce va fi dobândită pe scenă îi va spori siguranța și stăpânirea emoțiilor. [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

DRĂNICEANU, Sorin – bas, n. 20 octombrie 1963, Craiova

● (La Sala Radio), în limitele corectitudinii, utilității, a apărut prestația lui Sorin Drăniceanu (Alvise). [*GIOCONDA concertantă* (2004) – **OPERA VIVA**]

● (La Opera bucureșteană, în *Simon Boccanegra*), Sorin Drăniceanu a fost un Fiesco incisiv și dinamic în paginile energice. Portativele lungi, „de linie” au suferit din cauza balansului vocii iar unele note înalte au sunat fără vibrație. Și personajul său a progresat în trăiri, după un debut rămas destul de exterior în cunoscuta arie *Il lacerato spirito*. [*Un mare star, baritonul Alexandru Agache* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Filip a fost basul craiovean Sorin Drăniceanu, posesorul unei voci impunătoare, incisive, de puternică pătrundere și impact, căruia nu i-aș reproșa decât unele neatenții intonaționale, ritmice și neglijente respirații. Mici și sporadice. Totuși, registrul acut nu se situează la nivelul restului ambitusului, din cauza unui vibrato venit din uzură. [*DON CARLOS, în concert la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (...) scena judecății din *Aida* a fost cea mai realizată, grație vocii tăioase și extraordinar de puternice a basului Sorin Drăniceanu (Ramfis) care am avut impresia că pur și simplu a impulsionat coriștii, până atunci cu glasuri stinse și vlăguite. [*Închiderea stagiunii lirice la Craiova* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... Angelotti în *Tosca* a fost Sorin Drăniceanu, maiestuos prin glas și *look*... [*Inaugurarea Operei Române Craiova* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (La Sala Radio), în rolul călugărului Baldassare, basul Sorin Drăniceanu a cântat cu glasul său „negru”, incisiv, autoritar. [*În premieră, FAVORITA concertantă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Sorin Drăniceanu are un glas somptuos, amplu, solid, tăios, negru, stâncos, sonor și impresionant pe întreg ambitusul. A dat colosală dimensiune dramatică rolului Fiesco, pe lângă reușite încercări de înmuiere a sunetului. Păcat că basul craiovean acuză anumite semne de uzură, un vibrato larg în

porțiunea centrală a registrului, iar unele note apar întrucâtva „albe”. [*SIMON BOCCANEGRA, premieră la Opera Română Craiova* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

DREI, Lucrezia – soprană, n. 1989, Milano, Italia

DREISIG, Elsa – soprană, n. 1991, Franța

DRISCOLL, Loren – tenor, n. 14 aprilie 1928, Midwest, Wyoming – d. 8 aprilie 2008, Berlin

DRIVALA, Jenny – soprană, n. 4 iulie 1957, Kalamata, Grecia

DRUZESCU, Agatha – soprană, n. 19.., România

DUBINBAUM, Gail – mezzosoprană, n. 1957, Long Island, New York

DUBOIS, Cyrille – tenor, n. 1985, Ouistreham, Franța

DUBOSC, Catherine – soprană, n. 12 martie 1959, Lille, Franța

DUBROVIN, Ivan – tenor, n. 4 octombrie 1931, Kungrad, Uzbekistan

DUCATI, Tiziana – soprană, n. 19.., Torino, Italia

DUCU, Ana – soprană, n. 7 aprilie 1898, Sinaia – d. 23 martie 1975, București

DUDNIKOVA, Ksenia – mezzo-soprană, n. 1985?, Andijan, Uzbekistan

DUESING, Dale – bariton, n. 26 septembrie 1947, Milwaukee, Wisconsin

DUFFAU, Jérémy – tenor, n. 1987, Saint Germain en Laye, Franța

DUGAZON, Louise – soprană/mezzosoprană „Dugazon”, n. 18 iunie 1755, Berlin – d. 22 septembrie 1821, Paris

DUGGER, Adrienne – soprană, n. 12 decembrie 1960, Atlanta, Georgia

DUHAMEL, Alexandre – bariton, n. 5 iulie 1983, Paris

DUMA, Elena – soprană, n. 16 februarie 1942, Iași

DUMAUX, Christophe – contratenor, n. 1979, Châlons-en-Champagne, Franța

DUMITRACHE, Liliana – soprană, n. 28 octombrie 1954, Nămoloaș, Galați
DUMITRACHE, Margareta – soprană, n. 19 iulie 1958, Piscu, Galați

● În rolul Desdemona a evoluat soprana Margareta Dumitrache, o voce frumoasă, cu foarte bune momente de frazare în actul al patrulea. [*OTELLO la Teatrul Liric din Constanța* (1996) – **OPERA LIVE**]

DUMITRANA, Dan – tenor, n. 1 februarie 1958, Bălcești, Vâlcea

DUMITRESCU, Barbu – bariton, n. 21 mai 1919, București – 26 mai 1992, New York, New York

DUMITRESCU, Dan Paul – bas, n. 31 ianuarie 1966, București

● În debut la Salzburg, basul Dan Dumitrescu, voce profundă, masivă, aici bine strunită și mănuită în durerosul rol Crespel. [*Monsieur Hoffmann*(2003) - **OPERA VIVA**]

● Dan Dumitrescu a oferit două arii, *Il lacerato spirito* din *Simon Boccanegra* și *Come dal ciel precipita* din *Macbeth*, prilejuri pentru înfățișarea unei voci impunătoare și omogene de bas, corect pliată stilului verdian și cu atacuri de sunet bine articulate (momentul *Il mio pensiero* din *Macbeth*). M-aș fi așteptat ca artistul să nu fragmenteze cu respirații „furate” unele desene muzicale (... *strazio d'infanzia e di dolore* sau ... *prega, Maria, per me* din *Simon Boccanegra*) și, în plus, să profite de finalul (Mi natural) al ariei lui Banquo din *Macbeth* pentru o expunere lungă și susținută, ca încheiere autentică și de impact a ariei. [*Gala Verdi-Wagner de la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul de mai mică întindere al Călugărului, basul Dan Paul Dumitrescu a reprezentat o bună opțiune vocală și actoricească, (la Opera de Stat din Viena). [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... Colline cu o interpretare plină de căldură a ariei *Vecchia zimarra*. [*BOEMA și WERTHER la Opera de Stat din Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul Marelui Preot Ramfis (în *Aida*), a surprins plăcut, de la primele fraze,

prin glasul voluminos și impunător, cu prețioasă culoare neagră, prin ținuta vocală autoritară și știința expunerii discursului melodic. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Afirmam că Dan Paul Dumitrescu este unul dintre valoroșii membri stabili ai companiei vieneze. Îl recomandă vocea masivă de **basso profondo**, robustă, amplă, egală pe ambitusul de culoare întunecată, precum și cele peste 50 de roluri interpretate la Wiener Staatsoper. (...) Și în *Anna Bolena* (în rolul Lord Rochefort) și-a demonstrat (...) știința abordării analitice a frazării, prin strunirea solidității vocii în replici moi și calde (...), de remarcabilă expresivitate. Este o plăcere sonoră să-l asculți pe Dan Paul Dumitrescu expunându-și armonicele bogate ale glasului. [*Distribuție de excepție în ANNA BOLENA la Opera din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Cu glas cald, omogen, anvergură de prezentare a liniei vocale și cânt dăruit, Dan Paul Dumitrescu a fost un Timur înduioșător. [*TURANDOT la Opera de Stat din Viena, cu soprana Anita Hartig, vedetă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Glasul covârșitor al lui Dan Paul Dumitrescu a înfățișat o latură mai puțin cunoscută a artistului, aceea a lecturii cu umor desăvârșit a unor pagini de largă adresare. Mă refer la prima arie a lui Osmin din *Răpirea din serai*, la aria lui Sf. Petru din *Luna* de Orff și piesa *Șapte babe* de Ion Runcu. Calitatea vocală de **basso profondo** a impresionat în aria lui Fiesco din *Simon Boccanegra*. (La Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) [*Baritonul și profesorul Nicolae Constantinescu a fost sărbătorit la împlinirea celor 80 de ani* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

DUMITRIU, Adriana – soprană, 10 septembrie 1963, Hunedoara

DUMITRU, Adrian – tenor, n. 24 iulie 1984, București

● Perspectivele lui Adrian Dumitru sunt foarte mari. Pornesc de la o timbralitate plăcută a glasului dezvoltat înspre notele înalte, după pasajul de registru, către acute

strălucitoare, de mare siguranță, chiar eroic atacate. (În rolul Rodolfo la Iași) frazează admirabil, expansiv (*Dal mio cervello*, actul secund), cu dezvoltări expresive (*Mimi e una civetta*, actul al III-lea). Controlul de *mezzavoce* (*Che m'ami, di' ...*, primul act sau *alla stagion dei fior...* cu La bemol înalt, actul al III-lea) este pe drumul cel bun. În sonorități, există unele estompări, oarecari voalări în zona centrală și inferioară a ambitusului (același act terț), iar spiritul, simțirea de poet, ca și tandrețea cu care o înconjoară pe Mimi, trebuie să-l pătrundă. Chestiuni de studiu și de experiență. [Spectacole cu BOEMA la București și Iași (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... (a cântat) *Agnus Dei* de Bizet cu omogenitate timbrală și *Ingemisco* din *Messa da Requiem* de Verdi, cu sobrietate. Exemplar a fost Adrian Dumitru în *Improvviso* din *Andrea Chénier*, secvență restituită în spiritul partiturii, cu frazare de bun gust susținută prin respirații lungi, cu accente spinte, fluiditate pe ambitus și dezvoltări ample, răscolitoare în registrul acut. Tânărului tenor i se deschid orizonturi uriașe. Ca și în alte cazuri, prudența trebuie să-i guverneze incursiunile artistice ulterioare. [Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- spectaculos în *Nessun dorma* din *Turandot*. [Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... în rolul Turiddu (*Cavalleria rusticana*), tenorul s-a încălzit pe parcurs, câpătând mai multă strălucire și *slancio* pasional cu culminații în registrul înalt, așa cum a arătat în solida tiradă către Alfio dinspre final și în *Addio alla madre*, o pagină aproape fără reproș, ca expresivitate și amploare sonoră. Adrian Dumitru pornește de la o vocalitate lirică, „împinge” multe sunete de forță și, (reiau sintagma), prudența trebuie să-i guverneze prestațiile viitoare. [CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- (Debutant în rolul titular, tânărul tenor) a dovedit pregătire serioasă, bună

integrare stilistică, potrivit raport timbru-rol (cerință esențială, deseori eludată de cântăreți ambițioși și dornici de a epata, fie tineri, fie aflați pe trepte mai avansate în cariere, cerință insuficient controlată de dirijori și manageri). Adrian Dumitru este un tenor de esență lirică și direcționare viguroasă, spintă (evidentă de la prima zicere *Io l'ho perduta!*), cu glas sigur, amplu și pătrunzător în sală, prin care își expune armonice ce îmbracă în chip plăcut culoarea timbrală fundamentală. Expresiv în frazare (*Io vengo a domandar...* sau *Ma lassù ci vedremo...* – duetele cu Regina), își dezvoltă larg vocea înspre registrul acut (cu nevoia de prudență în forțări precum *Ah! maledetto io son!*, Si bemol înalt sau de curățire a sonorităților în sensul obținerii purității absolute), dar cu moliciuni pline de esențe (de pildă, *Perduto ben, mio sol tesor*, în același prim duet cu Elisabeta). Un vârful al seriei pentru Adrian Dumitru a fost dificila, avântata și expansiva frază *sarò tuo salvator* cu Si natural acut, din scena Autodafé-ului. Ca personaj, artistul a conturat, așa cum trebuie, un erou frământat și tensionat între multiplele stări psihice care îl încearcă. Cred că reușitul debut verdian îl va orienta pe tânăr și către alte partituri romantice ale maestrului de la Busseto, în momentul de față tenorul aruncând un ochi și către periculosul – la această vârstă – repertoriu verist. [La Operă, DON CARLOS își consolidează distribuțiile (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Interpretul lui Alfredo (*Traviata*) a fost Adrian Dumitru, un cântăreț în plină lansare și afirmare, recent remarcat la debutul în rolul titular din *Don Carlos* de Verdi. La spectacolul cu *Traviata*, junele tenor a prezentat rezultatele aplecării actuale asupra personajelor cu vocalitate spintă (să nu se uite că a fost deja Turiddu din *Cavalleria rusticana*), amprenta fiind pusă pe adresările violente, renunțând la lirismul poetic, evocator, cu care – de pildă – trebuie înzestrată aria *De' miei bollenti spiriti* (actul secund), dar dăruind vigoare cabalettei subsecvente *O mio rimorso!*, încheiată cu un Do natural acut, ușor emis, penetrant în sală, deși nu foarte prelung. În cântul său s-au mai strecurat unele voalări de sonoritate în primul

act, câteva note mai „împinse” în recitativul ariei, sporadice atacuri mai precar impostate (La bemol-ul exclamației la vederea tatălui, dinaintea finalului primei scene a actului al II-lea), dar care nu pot constitui decât preocupări pentru o mai bună concentrare în spectacol, în sensul afișării fără opreliști a importanțelor sale daruri native ce îi justifică evoluția. (...) Devotat scenei, Adrian Dumitru a propus un personaj credibil, cu accent pe duetul final *Parigi, o cara*, când cuplul cu soprana (Lana Kos) a fost realmente cuceritor. [*Două spectacole de operă la București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- tenorul (a) adăugat partiturii verdiane (*Don Carlos*) chiar două suprinzătoare, dar spectaculoase note de Do natural acut la finele duetului *Dio, che nell'alma infondere* și al primului tablou al actului secund. (...) [*Doi baritoni într-un singur DON CARLOS* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Debutant în rolul Manrico, piatră de încercare a tenorilor eroici, Adrian Dumitru a găsit cele mai bune momente în desenele melodice lirice, pornite mai puțin expresiv în serenadă, dar regăsind spiritul evocator prin frumos legato în secvențele *Mal reggendo all'aspro assalto* din tabloul „țiganilor” sau *Ah, che la morte ognora din Miserere*, trecând cu fraze lungi prin aria *Ah, sì, ben mio...* până la duiosul *Riposa, o madre* din final. Cu impetuoșitate s-a lansat în atacuri acute, zonă de registru în care glasul se dezvoltă și mai amplu, exagerând chiar cu un Si bemol înalt nescris, în exclamația *Suo figlio!* din tabloul 6 al operei, ce include și celebra stretta *Di quella pira*, cântată în temuta tonalitate originală, Do major. În asemenea condiții, încheierea ce încoronează actul al III-lea a fost ușor forțată și scurtă, deși pregătirea a așteptat un confort instrumental mai sigur. În viitor, Adrian Dumitru trebuie să dozeze totul cu grijă pentru evitarea eforturilor, care pot duce la opacizări ale glasului. Studiul îl va ajuta. [*TRUBADURUL s-a întors... în concert* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Pentru orice tenor, debutul în straietele Ducelui de Mantua este o provocare. Adrian Dumitru a primit-o cu nonșalanța tinereții, desigur nelipsindu-i emoția inerentă, care l-a

marcat – din fericire – regresiv și acutele – ce abundă în partitură – au sunat strălucitor și penetrant. Este registrul cel mai spectaculos al tenorului, întrucât în rest, opacitățile, voalările de sonoritate se insinuează destul de insistent. Dezvoltarea spre notele înalte se face și cu câștig de substanțialitate. Adrian Dumitru a frazat frumos (duetul cu Gilda, aria *Parmi veder le lagrime*, dorite – să spun – cu tentă poetică), a cântat energic *Ella mi fu rapita*, recitativ care a suferit totuși prin respirații multiple în finalul ... *della mia diletta*. În cabaletta *Possente amor mi chiama*, decis atacată, a pierdut duelul cu corul și, foarte bine, a refuzat Do-ul acut de încheiere, oricum nescris de compozitor. Celebri *La donna è mobile* și cvartetului, fără a fi foarte expansiv, tenorul le-a rezervat sunete acute (Si natural, Si bemol) bune. Una peste alta, un debut valabil și promițător. (...) [*Oaspeți și debuturi la ONB sau RIGOLETTO fără fior* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- (În *Cavalleria rusticana*) a interpretat cu stil discursul melodic, cu glas bine impostat și sonor. Tenorul a cântat pasional *Siciliana*, cu implicări spinte în duetul cu soprana și note acute ample în aria finală. O anume presiune venită din partea țesăturii vocale mascagniene a făcut ca tenorul să grăbească anumite rostiri. Mă refer la lansarea cântecului de pahar. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Progresul tenorului Adrian Dumitru (Mario Cavaradossi) mi s-a părut a veni dinspre zona emoționalității și amintesc acum finalul moale și evocativ al ariei din primul act *Recondita armonia* („... sei tu!”), zicerea poetică *Io lascio al mondo una persona cara* sau tristețea extremă din *E lucevan le stelle* (actul ultim), pe lângă acutele dense, pline de *squillo* din aceeași arie primă sau din întâiul duet cu Tosca (Si bemol), din celebra tiradă *La vita mi costasse* (Si natural), din explozia *Vittoria!* (La diez) sau din unisonul ultimului duet cu Tosca (Si natural). Tânărul artist conduce frumos, cu fraze lungi, desenul melodic și implicarea sa afectivă în relaționarea cu iubita lui a crescut pe parcursul serii. (...) [*În fine, TOSCA*, (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Prolific în debuturi, Adrian Dumitru a intrat în scenă (în rolul Riccardo) cu mare elan, cu articulări energice și acute dezvoltate amplu și bogat. Au fost calitățile dominante ale tenorului pe parcursul seriei, alături de frazarea lungă pe care a dobândit-o încet-încet, odată ce a depășit starea emoțională a primei intrări în scenă, după *in lei rapita ogni grandezza oblia!*, fragmentată inutil. Aplombul recitativului *Forse la soglia attinse* și expresivitatea ariei *Ma se m'è forza perderli* au plăcut, după cum marea provocare a scriiturii verdiane – lejeritățile din scena vrăjitoarei – s-a văzut bine rezolvată, odată cu regăsirea prudenței în strofa a doua din *È scherzo od è follia*. [În memoria tenorului Cornel Stavrul, *BAL MASCAT la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● ... un nou debut al tenorului Adrian Dumitru, ca interpret titular al operei *Faust*. În ultima vreme, tenorul Adrian Dumitru, ce adună 35 de primăveri, s-a lansat cu energie în multe debuturi, îndeosebi de roluri liric-spinte, dar acum a abordat un rol intens liric. Parcurgerea noilor partituri l-a marcat și artistul a dăruit pasajelor incisive accente juste și consistență de expresie. Rămâne ca secvențele lirice – mă refer îndeosebi la marele duet cu Margareta din actul al III-lea – să fie servite poetic, prin modelări detaliate de glas. [Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme (2019) – **OPERA MIRACOL**]

DUMITRU, Constantin – bas, n. 11 noiembrie 1935, România – d. 17 decembrie 1996, Duisburg, Germania

DUMITRU, Georgiana – soprană, n. 1998, România

DUMITRU, Octavian – bas, n. 2 mai 1981, Galați – d. 22 februarie 2015, Iași

● ... o noutate, o voce cu timbru plăcut în Phorbas din *Œdipe*. (Festivalul George Enescu) [Întâiul loc în lume (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... un Colline cu voce caldă, ușor exterior în exprimarea tristei arii din actul al IV-lea, *Vecchia zimarra*. [La Iași, *BOEMA*

pentru secolul XXI (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Un glas frumos și sigur, deși nu foarte amplu, dar cu frazare frumoasă, a înfățișat basul Octavian Dumitru (Raimondo). [LUCIA DI LAMMERMOOR, marca Andrei Șerban, a sosit la Opera din Iași (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

DUMITRU, Vitalii – bariton, n. 7 august 1971, Republica Moldova

DUNAEV, Andrej – tenor, n. 1969, Sayanogorsk, Rusia

● ... Andrej Dunaev (Cavalerul des Grieux) a fost pentru mine o surpriză plăcută. Are o timbralitate „alagnană” (comparația cu renumitul Roberto Alagna nu este întâmplătoare), venită din căldura, rotunji-mea și abundența de armonice din glas. Nu întotdeauna poetic (primul act), nu întotdeauna omogen în frazare (în visul *En fermant les yeux* din actul secund un filaj l-a găsit nepregătit), Dunaev a crescut calitativ pe parcursul spectacolului, înfățișând o tălmăcire plină de pasiune a ariei *Ah! fuyez, douce image* (actul al III-lea), cu atacuri moi de sunet și acute fără reproș. Emisia vocală în *mezzavoce* cu care a colorizat pasaje din actul al IV-lea i-a reușit pe deplin. [Soprana Iulia Maria Dan, Manon la Opera din Graz (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

DUNĂ, Ligia – soprană, n. 19 aprilie 1970, Ploiești

DUNLEAVY, Mary – soprană, n. 1966, Montvale, New Jersey

DUNN, Mignon – mezzosoprană, n. 17 iunie 1931, Memphis, Tennessee

DUNN, Susan – soprană, n. 23 iulie 1954, Malvern, Arkansas

DUPREZ, Gilbert Louis – tenor, n. 6 decembrie 1806, Paris – d. 23 septembrie 1896, Paris

● Primul tenor care a impus nota de contra-Do acut în emisie „de piept”.

DUPUIS, Etienne – bariton, n. 1979, Montreal, Canada

DUPUY, Martine – mezzosoprană, n. 10 decembrie 1952, Marsilia, Franța

● (În rolul Arsace în *Semiramide* la Châtelet din Paris a arătat că este) una din notabilele specialiste rossiniene dată fiind capacitatea de a prelua în siguranță dificultățile agilităților. În rest, Si-urile acute sunt sigure, dar registrul grav nu este atât de pregnant pe alocuri. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) - *OPERA VIVA*]

DURKIN, Rachelle – soprană, n. 1976?, Perth, Australia

● La spectacolul *Don Pasquale* difuzat radiofonic, Anna Netrebko, indisponibilă, a fost înlocuită (pentru Norina) de soprana care i-a fost rezervă în calitate de *cover*, Rachelle Durkin. Marcată de emoția intrării în scenă pe nepusă masă și de responsabilitatea care îi apăsă pe umeri, australianca a dorit să epateze cu orice preț, a exagerat accentuările și s-a aruncat cu mare duritate în acute. Un tremolo nativ marca emisia unei voci care arăta exact ceea ce artista este, un *understudy*. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – *OPERA DIVINA*]

DURLOVSKI, Ana – soprană, n. 1 ianuarie 1978, Štip, Macedonia de Nord

DUSSMANN, Silvana – soprană, n. 1957, Viena

DUȘESCU, Lili – soprană, n. 23 decembrie 1925, Telega, Prahova – d. 5 februarie 2017, Thônex, Geneva, Elveția

DUVAL, Denise – soprană, n. 23 octombrie 1921, Paris – d. 25 ianuarie 2016, Bex, Elveția

DUVAL, José Luis – tenor, n. 25 aprilie 1962, Salvatierra, Guanajuato, Mexic

● Partenerul lui Ruth Ann Swenson, José Luis Duval (Rodolfo din *Boema*), dispune de un lirism tenoral accentuat, fără să impresioneze prin volum sonor, ceea ce i-a afectat – în unele pasaje – relația cu orchestra.

Dirijorul Daniel Oren nu l-a menajat. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) - *OPERA ÎN DIRECT*]

DUVAL, Pierre – tenor, n. 17 septembrie 1932, Montreal, Canada – d. 31 mai 2004, Laval, Canada

DVOŘÁKOVÁ, Ludmila – soprană, n. 11 iulie 1923, Kolín, Cehia – d. 30 iulie 2015, Praga

DVORSKÝ, Miro – tenor, n. 16 aprilie 1960, Partizánske, Slovacia

DVORSKÝ, Peter – tenor, n. 25 septembrie 1951, Horná Ves, Prievidza, Slovacia

● Voce frumoasă de tenor liric-spint, Dvorsky forțează notele acute suficient încât lipsa de vibrato să altereze frumusețea liniei. Multe sunete sunt situate sub tonul just, iar registrele sunt acum neegale. (Concert la Stephansdom din Viena) [*Apus de staruri* (1994) – *OPERA LIVE*]

DWORCHAK, Harry – bas, n. 1947, Cranford, New Jersey

DYKA, Oksana – soprană, n. 16 iunie 1978, Zhytomyr, Ucraina

E

EAGLEN, Jane – soprană, n. 4 aprilie 1960, Lincoln, Marea Britanie

EAMES, Emma – soprană, n. 13 august 1865, Shanghai, China – d. 13 iunie 1952, New York, New York

EARLE, Roderick – bas, n. 29 ianuarie 1952, Winchester, Marea Britanie

EASTON, Florence – soprană, n. 25 octombrie 1882, Middlesbrough, Marea Britanie – d. 13 august 1955, New York, New York

EBENSTEIN, Thomas – tenor, n. 1979, Carintia, Austria

EDA-PIERRE, Christiane – soprană, n. 24 martie 1932, Fort-de-France, Martinica

EDELMANN, Otto – bas, n. 5 februarie 1917, Brunn am Gebirge, Austria – d. 14 mai 2003, Viena

EDRIS, Amina – soprană, n. 1987?, Cairo

EFTIMIE, Laura – soprană, n. 23 septembrie 1982, Cheia, Grădina, Constanța

● Remarcile merg către sensibilitatea sopranei Laura Eftimie (aria eroinei titulare din *Ana Lugoiana* și duet din *Lăsați-mă să cânt*, alături de tenorul Alin Stoica...). [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● ... a adus strălucire și expansivitate eclatantă valsului Julietei din *Romeo și Julieta*, precum și boleroului Elenei din *Vecerniile siciliene*. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

EFTIMIE, Marius – bariton, n. 15 octombrie 1981, Brăila

EFIMOV, Ghenadi – tenor, n. 30 iulie 1929, Kazan, Tatarstan, Rusia

EGERTON, Francis – tenor, n. 14 iulie 1930, Limerick, Irlanda

EGGERTH, Marta – soprană, n. 17 aprilie 1912, Budapesta – d. 26 decembrie 2013, Rye, New York

EGYED, Apollónia – soprană, n. 16 septembrie 1985, Târgu Mureș

● În rolul Amalia (*I Masnadieri*) a cântat Apollónia Egyed, cu glas frumos, o artistă sensibilă și implicată. Sigur că presiunea țesăturilor vocale de agilitate acută s-a resimțit și efectele au apărut prin sunete „drepte”. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... am făcut cunoștință în rolul Leonora cu soprana clujeană Apollónia Egyed, care a debutat cu oarecare timiditate în executarea lejerității cavatinei de deschidere *Tacea la notte placida*, regăsind imediat în Allegro-ul subsecvent aplombul și brilianța. Multe din atributele de soprană verdiană au fost prezente, glasul are sonorități rotunde, legato-ul a înveșmântat desenele melodice, iar cantilena ariei *D'amor sull'ali rose* a avut fluiditate. Stăpânirea pianissimelor acute, în atac sau pe frază, sunt însă cerințe indispensabile pentru redarea portativelor maestrului de la Busseto în deplină rigurozitate stilistică. [*Regizorul Mario de Carlo revine pentru TRUBADURUL* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

EICHE, Markus – bariton, n. 24 iunie 1969, St. Georgen in Schwarzwald, Germania

EISEN, Arthur – bas, n. 8 iunie 1927, Moscova – d. 26 februarie 2008, Moscova

ELDIN, Ragaa – tenor, n. 1983, Cairo

ELIADE, Aurel – bariton, n. ianuarie 1870, Ploiești - d. 27 august 1941, București

ELIAS, Rosalind – mezzosoprană, n. 13 martie 1930, Lowell, Massachusetts – d. 3 mai 2020, New York, New York

EL-KHOURY, Joyce – soprană, n. 1982, Beirut

ELKINS, Margreta – mezzosoprană, n. 16 octombrie 1930, Brisbane, Australia – d. 1 aprilie 2009, Brisbane

ELLEN, Donna – soprană, n. 15 februarie 1955, Renfrew, Ontario, Canada

ELLICOTT, Joshua – tenor, n. 1972, Manchester, Marea Britanie

● Cu glas spint, frumos și legato fluent, tenorul Joshua Ellicott l-a întrupat pe Florestan (în *Leonora* de Beethoven). (Festivalul George Enescu) [*Orchestra de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

ELLIS, Brent – bariton, n. 20 iunie 1946, Kansas City, Missouri

ELMING, Poul – tenor, n. 21 iulie 1949, Aalborg, Danemarca

ELMO, Cloe – mezzosoprană, n. 9 aprilie 1910, Lecce, Italia – d. 24 mai 1962, Ankara

ELSNER, Christian – tenor, n. 11 august 1965, Freiburg im Breisgau, Germania

● ... tenorul Christian Elsner (a fost șmecherul Loge, cu adresare adânc cultivată stilistic, ușor nazal în emisia vocală). (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

ELVIRA, Pablo – bariton, n. 23 septembrie 1938, San Juan, Puerto Rico – d. 5 februarie 2000, Bozeman, Montana

EMANDI, Mircea – tenor, n. 24 aprilie 1922, Pecica – d. 30 mai 1974, Timișoara

ENĂCEANU, Alexandru – bariton, n. 23 februarie 1912, Brăila – d. 5 decembrie 1972, București

ENĂCHESCU, Eleonora – soprană, n. 12 august 1952, Cluj – d. 2 septembrie 2015, București

ENCINAS, Ignacio – tenor, n. 2 iunie 1953, Grajal de Campos, León, Spania

ENE, Constantin – tenor, n. 16 septembrie 1943, Poenarii Apostoli, Prahova – d. 4 octombrie 2013, București

ENGBRETSON, Heather – soprană, n. 21 februarie 1990, S.U.A.

ENGEL, Keith – bas, n. 5 aprilie 1925, Frazee, Minnesota – d. 2 septembrie 2004, Murnau am Staffelsee, Germania

ENGERT, Ruthild – mezzosoprană, n. 9 octombrie 1940, Frankfurt am Main, Germania – d. 5 mai 2013, Berlin

ENIGĂRESCU, Octav – bariton, n. 13 iulie 1924, București – d. 27 iunie 1993, București

ENKHBAT, Amartuvshin – bariton, n. 23 martie 1986, Sukhbaatar, Mongolia

● Fără reproș a evoluat Amartuvshin Enkhbat (Amonasro), exponentul unei voci masive, întunecate, prin care exploziile sonore din scena triumfală și duetul cu Aida (Susanna Branchini) au dominat auditoriul. Important este că artistul a modelat expresiv și desene *cantabile* *dolcissimo* precum *Rivedrai le foreste imbalsamate* sau *Pensa che un popolo vinto, straziato* din actul al III-lea. [*La Arena din Verona, în AIDA, succes de prestigiu pentru mezzosoprana Judit Kutasi* (2018) – *OPERA MIRACOL*]

● (...) Amartuvshin Enkhbat a fost Rigoletto desprins din marile practici italiene. Pornind de la un glas bogat în armonice și cald ca timbralitate, egal, cu treceri insesizabile între registre către acute ample, cântul a avut o rară diversitate de nuanțări, exprimate frază de frază (contrastant în monologul *Pari siamo*, afectuos în duetul cu Gilda Claudiei Pavone sau în scena cu Giovanna *Deh non parlare al misero, Ah! veglia o donna, questo fiore*), de la moliciuni în *mezzavoce* la autoritate de forță. Plin de accentuări, dar și demn (*Miei signori... perdono*) în aria *Cortigiani*, duos în duetul cu Gilda (*Piangi, piangi fanciulla*) și cu final exploziv și impetuos, La bemol înalt în *Sì, vendetta, tremenda vendetta*, Enkhbat a construit toate desenele melodice cu rară minuțiozitate și atenție la redarea expresivă a textului. Iată, ca simplă pildă, cât

de îndurerat a rostit fraza ... *l'ameresti ancora?*, care trece de obicei neobservată în ultimul act! Se anunță o mare carieră. Fără să mă transform în Beckmesser, aş spune că dacă îi lipsește, poate, ceva, ar fi metalul din voce, dar incisivitatea cântului i-l va suplini. [*Macerata în roșu* (2019) - **OPERA MIRACOL**]

EQUILUZ, Kurt – tenor, n. 13 iunie 1929, Viena

ERDMANN, Mojca – soprană, n. 29 decembrie 1975, Hamburg, Germania

- Dulcica Mojca Erdmann a fost Zerlina la Metropolitan, cu glas bun și desene melodice frumoase. [*DON GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Starea de indispoziție vocală a sopranei Mojca Erdmann (Sophie) s-a făcut simțită în special în pasajele acute din actul al doilea, care nu au plutit. În plus, sonoritățile orchestrale (dirijor Franz Welser-Möst la pupitrul Filarmonicii vieneze) s-au dovedit pe alocuri excesive pentru un glas fără mare amploare. [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

ERDÖS, Róbert – tenor, n. 11 noiembrie 1995, Târgu Mureș

EREMIA, Cristina – soprană, n. 18 septembrie 1969, România

- Servitoarea Serpina este întrupată cu șarm, dezinvoltură și voce cristalină de soprana Cristina Eremia. (*La serva padrona*, Opera Comică pentru Copii) [*Micul Uberto* (2004) – **OPERA VIVA**]

- ... frumoasă, delicată Grilletta (la Opera Comică pentru Copii). [*FARMACISTUL* de Joseph Haydn (2004) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Despina a fost Cristina Eremia, (...) plină de muzicalitate, cu plăcut timbru lirico-lejer. Pe parcursul dintre ariile *In uomini, in soldati* și *Una donna a quindici anni* dar și până în final, artista a evoluat bine într-un rol compozit care îi rezervă, ca și celorlalți, o

mulțime de fațete... [*În Anul Mozart, COSÌ FAN TUTTE, premieră la Operă* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- (...) diafana soprană Cristina Eremia (Rosina în *Bărbierul din Sevilla* de Paisiello la Opera Comică pentru Copii). [*Un nou Figaro pe scena lirică românească* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... Cristina Eremia, Cotoșmanul (din opera lui Trăilescu), dezinvolt vocal și neobosit scenic (la Opera Națională București). [*Motanul se întoarce* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

EREMIA, Ramona – soprană, n. 17 noiembrie 1964, Târgu Mureș

- Consacrata Ramona Eremia a adus o interpretare „de disc” a pirotehniceii arii *Je suis Titania* din *Mignon*. Cu frazare elaborată și un remarcabil *élanement*, soprana a smuls ropote de aplauze (la Ateneul Român) [*Experiența și tinerețea* (1998) – **OPERA LIVE**]

ERICSDOTTER, Siw – mezzo-soprană, n. 9 februarie 1919, Norrköping, Suedia – d. iunie 2006

ERIKSMOEN, Mari – soprană, n. 10 ianuarie 1983, Oslo

ERMOLENKO, Pavel – bariton, n. 4 august 1951, Herson, Ucraina

ERNST, Norbert – tenor, n. 21 noiembrie 1977, Viena

EROFEEVA, Ludmila – soprană, n. 3 septembrie 1937, Kalinin, Rusia - d. 11 martie 2003, Chișinău

ERÖD, Adrian – bariton, n. 1970, Viena

- ... Conte Almamiva din *Nunta lui Figaro*, cu voce frumoasă și impecabilă linie de cânt. [*Opera din Viena la Sibiu, în T-shirts și blue-jeans* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Foarte bun a fost baritonul Adrian Eröd (Faninal). [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

ERRAUGHT, Tara – mezzosoprană, n. 1986, Dublin

ESCALAÏS, Léonce – tenor, n. 8 august 1859, Cuxac-d'Aude, Franța – d. 8 noiembrie 1941, Paris

ESHAM, Faith – soprană, n. 6 august 1948, Portsmouth, Ohio

ESPARZA JÁUREGUI, Sofia – soprană, n. 1994, Pamplona, Spania

ESPERIAN, Kallen – soprană, n. 8 iunie 1961, Barrington, Illinois

● ... *Vissi d'arte (Tosca)* cu un final ratat de Esperian din cauza unei acute scurtisime în momentul cheie al ariei, în pofida unei fermecătoare, senzuale culori de glas. (La Sala Palatului) [*Prolog la... eclipsă* (1999) – **OPERA LIVE**]

ESPOSITO, Alex – bas-bariton, n. 1975, Bergamo, Italia

● ... a conturat un mobil Masetto (în *Don Giovanni*) din postura de bas cantabil, cu puternice tente baritonale. [*Festivalul Salzburg 2008: Eros și Thanatos* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Foarte bun ca Faraonul (din *Moise în Egipt*) a fost Alex Esposito. Timbrul vocii sale rezonează sumptuos, incisiv. Autoritar și dramatic, se exprimă fulminant-eroic în aria *Cade dal ciglio il velo*, lucru absolut firesc la calibrul său de glas dar, pe lângă toate acestea, începe prima frază cu o *messa di voce* (creșterea și descreșterea intensității sunetului înalt pe același arc de respirație) de cea mai pură extracție belcantistă. Remarcabil. A dominat distribuția. [*Festivalul Rossini sub semnul protestelor* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Cu glas generos și temeinic timbrat, Esposito a propus un Leporello (*Don Giovanni* în concert „semi-staged” la Ateneu) de rară complexitate, de la comic la dramatic, de la ironie la spaimă, cu mare mobilitate vocală și scenică. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Alex Esposito a fost Banquo, cu glas plăcut îmbrăcat în armonice și lectură calmă, premonitoare, a ariei *Come dal ciel precipita* [*Emma Dante a prezentat la Macerata un*

eșecțional MACBETH verdian (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ESPOSITO, Andrée – soprană, n. 7 februarie 1934, Alger

ESPOSITO, Valeria – soprană, n. 10 aprilie 1961, Napoli, Italia

● ... voce frumoasă, cu specificitate de coloratură lirică, ale cărei expuneri refuză uniformitatea expresiei. Bună profesionistă, cântă cu aplecare asupra frazării și legato-ului. În fiecare arie, momente de sensibile nuanțări însoțesc lectura. Mă gândesc la filajul notei de Si natural acut din finalul valsului Musettei (*Boema* de Puccini), la schițata *messa di voce* cu care a înzestrat ultimele secvențe ale ariei Gildei din *Rigoletto* de Verdi (deși agilitățile supra-acute ale țesăturii vocale nu îi mai convin pe de-a-ntregul), la atacurile în pianissimo din cavatina Luciei donizettiene sau din marea arie a Violettei (*Traviata*). (Concert la Sala Thalia) [*La Sibiu și casele cântă!* (2008) – **OPERA ETERNA**]

ESSWOOD, Paul – contratenor, n. 6 iunie 1942, West Bridgford, Nottingham, Marea Britanie

ESTEFAN, Florin – bariton, n. 10 aprilie 1982, Oradea

● ... Florin Estefan, interpretul complexului și complicatului rol al lui Don Giovanni, un cântăreț cu timbralitate frumoasă, omogenitate de glas și vădită inteligență muzical-scenică. [*Premieră festivalieră la Cluj-Napoca* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Plăcută a fost reîntâlnirea, în rolul Giorgio Germont (din *Traviata*), cu Florin Estefan. Este unul dintre cei mai valoroși baritoni lirici ai momentului, în România, cu timbru învăluit și catifelat, nobil și îmbelșugat. Construieste frumos frazele muzicale, lung și fluent, personajul său este stăncos, de neclintit, imposibil de impresionat de sacrificiul Violettei. A interpretat cunoscuta *Di Provenza il mar* cu aceeași sobrietate, fără moliciuni, deși pericolul uniformității pândeste. Păcat că nu a adăugat ariei și cabaletta *No, non*

udrai rimproveri. [Două spectacole timișorene – ADRIANA LECOUVREUR și TRAVIATA (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Baritonul Florin Estefan (Ludwig în concertul cu oratoriul **Legenda Sfintei Elisabeta** de Liszt) are o voce caldă și amplă, cu tente cvasi tenorale pe alocuri, pe care o folosește pentru derulări inspirate de fraze muzicale. [La Cluj-Napoca, Festivalul „Liszt 200” (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Cu glas catifelat, frumos rezonant, baritonul Florin Estefan a cântat ultra-nuanțat rolul bardului Wolfram von Eschenbach, aria **O, du mein holder Abendstern** fiind expresiv condusă. [Lumini și umbre în **TANNHÄUSER la Cluj-Napoca** (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Personajul titular a revenit baritonului Florin Estefan, aflat la un stadiu de carieră în care maturizarea construcției rolului a fost evidentă. Oneghin al său a avut toate însușirile eroului ceaikovskian. Arogant și distant, cu aer superior, rece și indiferent în prima parte a tramei, a parcurs gradual, către finalul impresionant și răscolitor, complexa evoluție caracterială rezervată de compozitor și de libretistul Șilovski, inspirați de Pușkin. Glasul lui Estefan are bogăție de armonice, este învăluitor, rotund, solid și artistul știe să strunească posibilele sonorități prea vibrante. A susținut nuanțat, în *mezzavoce* expresivă, finalul acut al ariei din tabloul secund, iar cea din urmă frază a operei, pe scriitură înaltă, i-a prilejuit explozia de disperare redată printr-o singură respirație, cum rar se încumetă baritonii. [**EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene** (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Remarcabil a fost Recitalul Mahler dat de baritonul Florin Estefan și pianista Vasilica Stoiciu Frunză, prefațat de un interesant dialog cu moderatorul Marius Constantinescu, în care artiștii și-au expus idei valoroase referitoare la interpretarea liedului, a raporturilor dintre sunet și cuvânt, în contextul relaționării cu muzica de operă. S-au cântat **Cântecele pe versuri de Friedrich Rückert, Cântecele copiilor morți și Cântecele unei calfe călătoare**, modele de esențializare, cărora Florin Estefan le-a dăruit, prin glas și rostire, versiuni rafinate, pline de emoție. [Sibiu Opera Festival și Concursul

Internațional de Canto „Vox Artis” își continuă drumul de succes (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Titrat **Sogno**, „Vis” în limba italiană, deși în program, pe lângă muzicadin Peninsula, s-a strecurat și o romanță ceaikovskiană, recitalul lui Florin Estefan, acompaniat la pian de Remus Manoleanu, a fost o secvență de artă vocală ce a înălțat suflete și a răscolit spirite. Tenta melancolică a fost cea care a dominat, în contextul timbralității speciale a solistului, alăturată rafinamentului clapelor. Florin Estefan a parcurs o progresie de formă pe durata serii, care nu a fost foarte lungă, dar densă în exprimarea mesajului dorit. Glasul său baritonal este clocotitor, vibrato-ul vocii vine în slujba sugestivității, iar tălmăcirile au fost trecute prin filtrul de sensibilitate adecvat tematicii. După Donizetti (**Amor funesto** cu arc sonor nuanțat crescendo-decrescendo spre final) și Ceaikovski, linia melodică belcantistă belliniană a fost pe deplin valorizată în **Vaga luna che inargenti**. Au urmat cele șase melodii (**Romanze**, în original), compuse de Verdi în 1838, (...) Aici, experiența și rutina de cântăreț de spectacol liric ale lui Estefan, au ieșit în evidență prin accentuări vehemente (**Non t'accostare all'urna**), atacuri înalte (**In solitaria stanza**), pasiune expresivă ce a mers până la tușe aproape **piangendo** (**Perduta ho la pace**), dar și avântate (**Deh, pietoso, oh, addolorata**), totul alăturat frazelor lungi în legato (**In solitaria stanza**) și, mai ales, tristeții extreme (**Nell'orror di notte oscura**). Hotărât lucru, baritonul Florin Estefan este un pictor al sunetului, ce servește de minune repertoriul cameral. Programul a mai cuprins șase populare melodii de Francesco Paolo Tosti, într-un traiect pe care Estefan l-a asemuit cu reflecții asupra unor episoade din propria-i viață. Incitantă asociere, într-o exteriorizare melancolică a unor trăiri profunde pline de abandonuri extatice. (...) La solicitarea publicului, s-a interpretat **Balada unui greier mic** de Myriam Marbé, pe cunoscutele versuri ale lui Topârceanu, o rememorare a succesului avut la Festivalul și Consursul de Lied de la Brașov, fondate de renumita soprană Mariana Nicolesco, prezentă în sala Ateneului. [**Un duo de „vis”**

la Ateneul Român, Florin Estefan și Remus Manoleanu (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Încărcat de coloristică generoasă, a interpretat rolul Contelui de Luna, partitură tipică de bariton verdian de linie și incursiuni dramatice. Artistul a probat multe calități în sensul descrierii nobleței personajului, stăpânit de o multitudine de sentimente, de la iubire și gelozie la furie oarbă și dorință de răzbunare. A derulat câteva fraze lungi, bine susținute și, mai ales, a aruncat cu autoritate săgeți de efect dramatic imediat. În general, frazele energice, avântate violent au salvat pasivul împovărat de sunete drepte, liniare, de un vibrato acut destul de accentuat, ce au alterat atât de importanta omogenitate a liniei vocale. [*TRUBADURUL s-a întors... în concert* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Pentru rolul titular (Evgheni Oneghin), Florin Estefan a avut toate datele complexului erou al lui Ceaikovski, ținută, alură nobilă, eleganță, răceală, aroganță, înflăcărare dezlănțuită la final, când a alergat disperat în brațele Tatianei regăsite, după ce aria din tabloul al III-lea fusese înfricoșătoare prin detașare. Cu timbru clocotitor, învelit în armonice luxoase, catifelate, a cântat cu potrivite intenții vocale și inflexiuni expresive. Ultima frază a operei a avut puterea și elocvența dorite, cu trimiteri răscolitoare. Unele note acute prea vibrante se insinuasera în pasajele anterioare. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ESTES, Simon – bas, n. 2 martie 1938, Centerville, Iowa

EȘANU, Maria – soprană, n. 7 februarie 1929, Troițkoe, regiunea Odesa, Ucraina - d. 24 octombrie 2010, Chișinău

EVANGELATOS, Daphne – mezzo-soprană, n. 1952, Atena

EVANS, Geraint – bariton, n. 16 februarie 1922, Cilfynydd, Marea Britanie - d. 19 septembrie 1992, Aberystwyth, Marea Britanie

EVSTATIEVA, Stefka – soprană, n. 7 mai 1947, Ruse, Bulgaria

EWING, Maria – mezzosoprană, n. 27 martie 1950, Detroit, Michigan

- O privire pătrunzătoare, un zâmbet pierdut, puțin agasat, puțin trist, o plecăciune cumva zeflemitoare în fața adoratorilor și silueta fragilă a Mariei Ewing ne pătrunde în suflet încă de la intrarea în scenă. Un cap minion, fără să fie frumos, totuși de o drăgălășenie particulară, o frunte înaltă adumbrită de gânduri (...), rochie neagră, simplă, părul strâns în basma... *Quand je vous aimerais?...* Și Maria Ewing sfidează din start o largă pleiadă de Carmencite decorate festiv, focoase până la Dumnezeu, mustind de dorințe emanând intensiv frivolitate, provocare. Ce ne țintuiește totuși în fotolii încă de la început pe noi, cei obișnuiți cu tipologia tradițională? Intuiția că ne aflăm în fața unui personaj foarte complex, cu un suflet plin de convulsii, cu o furie aproape nevrotică declanșată împotriva celor ce nu-i deslușesc labirintul inimii. Un personaj de o excepțională verticalitate, pe care nu-l frâng decât destinul și, în ultimă instanță, credința oarbă în inutilitatea înfruntării lui. Dar să ne întoarcem la surprinzătoarea intrare în scenă. Privirea aceea scurtă dar densă cu care l-a remarcat pe José este recepționarea în plin a loviturii pe care i-o hărăzise soarta, este de fapt confirmarea, pentru că ea știe cu precizie că primul bărbat pe care-l va plăcea în acea zi îi va fi o cunoștință fatală. A avut semne rele prevestitoare (Mérimee însuși ni le spune), ea crede în ele mai presus decât în orice, José îi place (evident, în felul ei – *Je crois que je l'aime un peu. Mais cela ne peut durer...*, spune Carmen în paginile cărții) și înaintea, înaintea spre el, nu o poate opri nimic. Îi dedică atunci lui José crezul ei – *Habanera* – pe care i-o cântă fără să-i arunce nici o privire, biciuindu-l cu cuvântul, vrăjindu-l, zăpăcindu-l. De aici încolo, existența ei va fi marcată de presimțiri care-i vor îngheța zâmbetul, totul i se va părea inutil, pecetea destinului, a sfârșitului violent o va stigmatiza. Iată o în clipe apăsătoare, cu fixitate în privire în scena dinaintea *Seguidillei* (când parcă nici nu aude vacarmul din piață), în antrenantul *Chanson bohème* (numai ritmul gitan o mai readuce pe pământ într-un târziu), în timpul ariei lui José (în care vorbele nici măcar nu o ating), în actul

al III-lea și, culminant, în cel de-al patrulea când, spectru viu, îmbrăcată la corrida ca pentru îngropăciune, îi spune lui Escamillo ca un automat *Ah, je t'aime Escamillo...*. Nici măcar ea nu mai crede. Pentru ca finalul să-i aducă adevărata eliberare de supliciu, rămânând frântă, fără suflare în brațele lui José. În tot acest joc cu soarta, parcă se distinge un licăr de soare în duetul cu José când cântă *Là-bas, là-bas dans la montagne...* ca un fel de imn închinat libertății (voluptatea cu care pronunță *La liberté* stă mărturie), ca o rază de speranță. Actul al treilea mi s-a părut momentul cel mai puțin elaborat în contextul desfășurării primelor două. L-aș fi dorit poate ca o culminație a forței de înțelegere a vârtejului în care se află și ca o explozie de revoltă contra obsedantei apariții a semnelor morții. Concret, ariei „cărților” (ce greu interpretativ e acest mic giuvaer!) i-aș fi destinat o ironie amară care ar fi contrastat cu sumbrul actelor anterioare. (...) Maria Ewing, expresivă, inteligentă, plastică, cu un corp organizat, la care mișcarea este transpunerea spațială a sensului cântului, a gândirii. [*Maria Ewing în CARMEN* (1991) – **OPERA LIVE**]

- Am așteptat-o cu nerăbdare pe Maria Ewing într-un rol pe măsura calităților ei de cântăreață-artistă, Fedora Romazoff (din opera lui Giordano). Mi-o aminteam seducătoare într-o demonică, non-conformistă Carmen sau într-o erotică Salomeea. Acum, la Los Angeles, dezamăgirea a venit atât pe plan interpretativ cât și vocal. Neimplicată în rol, inegală în sonorități, cu un registru mediu mult prea bogat (ce-i drept, câteodată fascinant de bogat) pentru a-i putea asigura același calibru în acut, Maria Ewing a sfârșit prin a termina obosită spectacolul, nevoită să recurgă la note înalte atacate într-un nejustificat piano. Păcat! [*Plácido Domingo, factotum la Opera din Los Angeles* (1997) – **OPERA LIVE**]

EXTRÉMO, Aude – mezzosoprană, n. 1981?, Bordeaux, Franța

EYVAZOV, Yusif – tenor, n. 2 mai 1977, Baku

- De origine azeră, Yusif Eyvazov, aproape 37 de ani, un nume puțin cunoscut pe

eșichierul liric internațional, a intrat brusc la Opera din Roma într-o lume de staruri. S-a descurcat bine. Pornește la drum cu o voce solid timbrată, extinsă fără probleme în registrul acut, în care se dezvoltă spectaculos cu sonorități bogate, pline de *squillo*, în atacuri spinte, cu incisivitatea mult dorită. Arcele largi ale discursului muzical îi convin de minune, frazele - romantic și poetic expuse – includ și exprimări moi (aria *Donna non vidi mai* din primul act) sau pline de elan de îndrăgostit (duetul cu Manon-Anna Netrebko din actul secund). Formidabile au fost lungimile frazelor din finalul ariei *No! pazzo son! Guardate...* (actul al III-lea) și din arioso-ul *Vedi, vedi, son io che piango* (actul ultim). Și, sunt convins că dacă dirijorul ar fi elongat tempii în amintitul pasaj din actul al III-lea, Eyvazov ar fi oferit și mai multă expresivitate. Numai că Riccardo Muti este exponentul echilibrului și coerenței, fără abateri de la unitatea întregului. În plan dramatic, implicarea artistului Eyvazov a rămas în urma vocalistului. Cel puțin în acest stresant debut sub o baghetă atât de prestigioasă și cu așa o parteneră. Evoluțiile tenorului pe scene mari vor continua, sunt convins. [*Geniul lui Riccardo Muti sau MANON LESCAUT la Opera din Roma* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... Yusif Eyvazov, soțul celebrei Anna Netrebko, a debutat în rolul Calaf la Opera de Stat din Viena, oferind o prestație onorabilă, în ceea ce privește frazarea și nuanțările, alături de notele acute, sigure și pătrunzătoare. Remarc finalurile ariei *Non piangere Liù* și al actului I (chemarea *Turandot!*), Si bemol și La natural, exclamația pasională *Ti voglio ardente d'amor*, actul al II-lea (cu Do natural adăugat pentru spectaculozitate) și, desigur, sunetul de Si natural care încheie binecunoscuta *Nessun dorma*. Minunat a rostit fraza din actul secund *Il mio nome non sai* încheiată confesiv în mezzoforte *E all'alba morirò!* Dacă ar fi ceva care s-ar putea înscrie la pasiv, ar fi timbralitatea nu întotdeauna rotundă, cu unele sunete aspre și lipsa amplitudinii eroice a personajului. [*TURANDOT la Opera de Stat din Viena, cu soprana Anita Hartig, vedetă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

F

FA, Judith – soprană, n. 16 februarie 1985, Franța

FABBIAN, Elia – n. 1 ianuarie 1981, Italia

FABBRICINI, Tiziana – soprană, n. 23 februarie 1959, Asti, Italia

- În *Inflammatus* din *Stabat Mater* de Rossini, Tiziana s-a prezentat cu un timbru absolut comun colorat, fără *Glanz*, cu evidente dificultăți în acut, cu pianissime greu controlate, cu atacuri lipsite de fermitate, cu portamente de prost gust; într-un cuvânt, *malcanto*. (Concert la Stephansdom din Viena) [*Apus de staruri* (1994) – *OPERA LIVE*]

FABIANO, Michael – tenor, n. 8 mai 1984, Montclair, New Jersey

FACINI, Francesco – bas, n. 19., Lucca, Italia

FAGIOLI, Franco – contratenor, n. 4 mai 1981, Provincia Tucumán, Argentina

- În rolul Cesare din *Catone in Utica* de Leonardo Vinci a impresionat printr-un cânt extrem nuanțat, mângâietor, în care frazarea a fost condusă măiestrit. Emisia vocală este ușor îngolată și, cumulează toate darurile sale, l-am asemuit în plan masculin cu celebra Cecilia Bartoli, inclusiv în dimensiunea vocii, nu foarte mare. Arta lui Fagioli este însă desăvârșită... (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

FAHIMA RUSCHIN, Hila – soprană, n. 28 mai 1987, Karmi'el, Israel

- Cu alură minionă și potrivit glas de subretă, Hila Fahima a conferit pajului Oscar

(în *Bal mascat*) întreaga dezinvoltură vocală solicitată de partitură, încoronată în cvintetul din actul prim cu un Do natural acut cristalin și pătrunzător. [*La Opera de Stat din Viena, scilipiri și estompări* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

FAJTOVÁ, Marie – soprană, n. 28 mai 1978, Lomnice nad Popelkou, Cehia

- Frumoasa Marie Fajtová (Donna Anna în *Don Giovanni*, la Praga) a afișat un glas consistent, bogat învelit în armonice care, prin calitate, culoare și incisivitate, prin derularea cantabilă a desenelor muzicale, mi l-a evocat pe cel al Marinei Krilovici. Așa a fost în cele două arii *Or sai, chi l'onore* și *Crudele?... Non mi dir, bell'idol mio*, în scene și ansambluri. [*DON GIOVANNI în teatrul premierei absolute* (2011) – *OPERA DIVINA*]

FALCIER, Matteo – tenor, n. 1983, Novara, Italia

FALCON, Marie Cornélie – soprană „Falcon”, n. 28 ianuarie 1814, Le Monastier sur Gazeille (Velay), Franța – d. 25 februarie 1897, Paris

FALCON, Ruth – soprană, n. 2 noiembrie 1942, S.U.A. – d. 9 octombrie 2020, S.U.A.

FĂLCULETE, Ion – tenor, n. 24 octombrie 1931, Văleni, Dâmbovița

FALLY, Daniela – soprană, n. 1 februarie 1980, Pottenstein, Austria

FANALE, Paolo – tenor, n. 1982, Palermo, Italia

FÂNĂȚEANU, Corneliu – tenor, n. 18 ianuarie 1933, Meseșeni de Sus, Sălaj – d. 2 decembrie 2014, Cluj-Napoca

- ... (pe CD) cântă elegiac, melancolic, în pragul disperării chiar, celebrul lied *Crizanteme* de Sabin Drăgoi. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclée în memoriam* (2013) – *OPERA ÎN PORTETE*]

FÂNĂȚEANU, Eugen – tenor, n. 30 martie 1939, Uileacu Șimleului, Sălaj – d. 11 aprilie 1988, București

FÂNĂȚEANU (căs. **DRAGEA**),
Margareta – soprană, n. 27 ianuarie
1937, Chieșd, Sălaj – d. 31 martie 1993,
Cluj-Napoca

FANCELLI, Giuseppe – tenor, n. 24
noiembrie 1833, Florența, Italia – d. 23
decembrie 1887, Florența

FANG, Ying – soprană, n. 1987, Ningbo,
China

FANTINI, Norma – soprană, n. 1964,
Cuneo, Piemont, Italia

FARCAȘ, Florin – tenor, n. 11 iulie
1937, București – d. 18/19 aprilie 2013,
București

FARCAȘ, Valentina – soprană, n. 14
octombrie 1975, București

FĂRCAȘ, Alexandru – bariton, n. 17
decembrie 1935, Arad – d. 27 februarie
2007, Cluj-Napoca

FĂRCAȘ, Ligia – mezzosoprană, n. 19
februarie 1964, Cluj

FARINA, Franco – tenor, n. 3 iulie
1955, Connecticut

- Radamès (din spectacolul *Aida* al Operei din Los Angeles) a fost Franco Farina, tenor *spinto* cu deosebit *approach* pentru „frazele verdiane, care - chiar dacă țesătura înaltă din finalul actului al III-lea îl suprasolicită - termină spectacolul în parametri optimi. [*Spectacole de înalt profesionalism, staruri mondiale* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Foarte rigid și inexpressiv a fost Franco Farina (Otello la București). Tenorul nu se mai află la prima tinerețe. Nu e important, știind că solicitantul rol titular nu poate fi abordat decât după ani și ani de carieră. Numai că americanul a depășit zenitul și faptul se simte. *Vibrato*-ul accentuat al notelor acute este supărător, deși *éclat*-ul sunetului există, ca de altfel pe întregul ambitus. Vocea afișează volum și penetranță. [*Teatrul liric în Festival. OTELLO* (2009) – **OPERA ETERNA**]

FARINELLI (BROSCI, Carlo zis)
– castrat, n. 24 ianuarie 1705, Andria,
Puglia, Italia – d. 16 septembrie 1782,
Bologna, Italia

FARMAN, Raphaëlle – soprană, n.
1965?, Paris

FARNOCCHIA, Serena – soprană, n.
19.., Lucca, Italia

FARRAR, Geraldine – soprană, n. 28
februarie 1882, Melrose, Massachusetts –
d. 11 martie 1967, Ridgefield, Connecticut
FARRELL, Eileen – soprană, n. 13
februarie 1920, Willimantic, Connecticut
– d. 23 martie 2002, Park Ridge, New
Jersey

FASSBAENDER, Brigitte – mezzo-
soprană, n. 3 iulie 1939, Berlin

FASSI, Riccardo – bas, n. 24 mai 1991,
Milano, Italia

- Promițătorul Riccardo Fassi (Polibio din *Demetrio și Polibio*) a făcut o bună impresie prin amploarea glasului, prin energia și căldura cântului în duetul cu Demetrio-Eumene (primul act) și aria *Come sperar riposo?* (actul secund). [*Voci importanti la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

FATYOL, Luiza – soprană, n. 9 iulie
1987, Satu Mare

- (În *Don Giovanni*), Luiza Fatyol, Zerlina... minijupată, a impresionat prin culoarea „plină” de glas, depărtată de cea a obișnuitelor soprane superficiale sonore, care mai populează afișele de astăzi în rol. Nuanțările, șarmul (aria *Batti, batti, o bel Masetto*, primul act) și sensibilitatea expresiei au fost remarcabile atribute. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... cu alură vocală strălucitoare, pătrunzătoare și dominatoare a efluviilor sonore din orchestra în *tutti*, nu s-a aventurat în supra-acutele nescrise de Verdi, dar intrate în tradiție și chiar a modelat în chip confortabil cadența înaltă vocalizată din aria *Caro nome*.

A favorizat desenele melodice fluide, a cântat cristalin, dar cu unele sunete mai dure, obiective, ce au contrazis diafanul personajului. Intonații nejuste s-au adăugat la pasiv, în câteva pasaje. [*RIGOLETTO la Sala Radio sau vocile Clujului la București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

FAVERO, Mafalda – soprană, n. 6 ianuarie 1903, Portomaggiore, Emilia Romagna, Italia – d. 3 septembrie 1981, Milano, Italia

FEDDERLY, Greg – tenor, n. 17 iunie 1965, Fort Bragg, Carolina de Nord

FEDERICI, Christian – bariton, n. 1987, Trieste, Italia

FEDERICI, Franco – bas, n. 1939, Parma, Italia – d. 15 aprilie 2013, Parma

● ... a interpretat cu noblețe ariile din *Don Carlos*, *Simon Boccanegra*, *Vecerniile siciliene* și *Bărbierul din Sevilla*, distonând ușor la unele note ce trebuiau mai bine susținute. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

FEDOROV, Alexander – tenor, n. 1995, Moscova

FEHENBERGER, Lorenz – tenor, n. 24 august 1912, Oberweidach, Germania – d. 29 iulie 1984, München, Germania

FEIER, Laura – soprană, n. 19.., România

● Cu voce potrivită coloristic, dar câteodată prea discretă în cânt (canzona *Saper vorreste*) și cu ușor sesizabil vibrato, (a fost) soprana Laura Feier în Oscar. [*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

FEINHALS, Fritz – bariton, 14 decembrie 1869, Köln, Germania – d. 30 august 1940, München, Germania

FEKETE, Attila – tenor, n. 1973, Budapesta

● (În *Mantaua* la Teatrul Erkel), Luigi a fost întrerupat de Attila Fekete, incisiv, deci spint, dar cu oarecari forțări în dificila tiradă înaltă din duetul cu Giorgetta (Eszter Sümegi). [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Cu glas metalic, al cărui registru central domină ca proiecție de sunet, Attila Fekete a fost un Rodolfo (*Boema* la Opera veche) credibil, îndrăgostit cu pasiune. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

FELLER, Carlos – bas, n. 30 iulie 1923, lângă Lvov, Polonia, actualmente Ucraina – d. 21 decembrie 2018, Kempten, Germania

FEOLA, Rosa – soprană, n. 21 mai 1986, San Nicola la Strada (Caserta), Campania, Italia

FERARU, Alexandra – soprană, n. 30 august 1887, București – d. 26 iulie 1968, București

FERFECKA, Adriana – soprană, n. 24 ianuarie 1992, Legnica, Polonia

● Reîntors acasă de la Sala Radio, îmi stăruiau în minte, prin vocea Adrianei Ferfecka, sunurile belliniene ale recitativului *Eccomi in lieta vesta* și ariei *Oh, quante volte* din opera *I Capuleti e i Montecchi*. (...) A fost în interpretarea tinerei de 22 de ani atâta încărcătură emoțională, atâta trăire, atâta sensibilitate, încât nu puteai uita nimic din tălmăcirea aceasta, autentic belcantistă, care impresiona prin totul, prin velurul glasului, lirismul fluid, unduirile liniei de cânt, nuanțarea amănunțită, știința stilului trecută prin suflăt, prezența scenică dăruită și străbătută de fiorul artei. Era o boare, o adiere, un zefir, era chiar suspinul Giuliettei în așteptarea lui Romeo, aleanul nestins, vedeai imaginea luminoasă pe care iubita i-o atribuia iubitului, vedeai chipul lui ca o rază comparată cu strălucirea zilei. Prin cântul sopranei, care invoca, se confesa, visa ca o adolescentă. Coloristica, atmosfera de liniște în noaptea veroneză erau supreme. Pianissimele flatau imponderabil, creșterile și descreșterile sonore se undulau palpitând,

atacurile moi de sunet se insinuau subtil, diafanul unui admirabil *canto spianato di grazia* guverna. Când rupeam vraja, îmi dădeam seama, cu luciditate, că artista se baza pe tehnica de invidiat, respirația prelungă, omogenitatea între registrele vocii, ușurința emisiei inclusiv în zona acută, pe maturitatea gândirii, ce nu putea să vină decât din simțul artistic înăscut, din adâncă întrepătrundere a slovelor și muzicii cu spiritul. [*O noapte albă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

FERMEȘANU, Andrei – tenor, n. 29 iunie 1984, Piatra Neamț

- (În *Bărbierul din Sevilla*), am avut plăcuta surpriză să-l ascult pe tenorul Andrei Fermeșanu în rolul Contelui Almaviva. O voce de *tenore di grazia* plăcută timbral, bine impostată, strălucitoare, pătrunzătoare în sală, omogenă și extinsă în registrul acut cu note sigure și atacate cu ușurință (Do natural). (...) A cântat cu frazare frumoasă, inegal câteodată. Mă refer la finalurile unor replici, întrucâtva prea... abrupt încheiate. Eleganța belcantistă a desenului melodic trebuie urmărită pe tot parcursul, așa cum a fost, spre pildă, în *Al Prado vidi un fior di bellezza, una fanciulla...* (actul I), un model de urmat în totalitate, dat fiind și specificul scriiturii, și profilul nobil al personajului. La fel, desene moi, frumoase, au plăcut în serenada *Se il mio nome saper voi bramate* (actul I), în scena cu Don Bartolo din debutul actului secund, în delicatele *Zitti, zitti, piano, piano...* (dinspre final). Perlatura trebuie să-și regăsească peste tot acuratețea, nu numai în anumite pasaje. Prin studiu serios, tânărul poate atinge culmile și afirmarea deplină. Este foarte aproape de performanță. Deține un mare potențial. [*Restituire rossiniană la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- L-am revăzut cu plăcere pe tânărul tenor Andrei Fermeșanu, de această dată în rolul Alfred (*Liliacul*). A etalat aceeași voce cu timbru liric calitativ, cu frazare frumoasă și acute facile, sigure. Rămâne o mare speranță a scenei ieșene și a teatrului liric românesc, cu bune perspective pentru cariera internațională. [*Vești bune de la Opera*

Națională Română Iași (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Andrei Fermeșanu debut în Nemorino din *Elixirul dragostei*. În pofida unor emoții inerente la început (în duetul cu Adina Lăcrămioarei Maria Hrubaru-Roată din primul act, o notă acută a fost lipsită de fermitate), siguranța a crescut pe parcurs, odată cu duetul Nemorino-Dulcamara – alături de Daniel Mateianu (foarte clar chiar de la pasajul *Obbligato, ah! si, obbligato!*, deja impetuos) și tânărul artist a frazat frumos, cu legato inspirat. Vocea și-a arătat o dată în plus fluiditatea. Aproximarea celebrei *Una furtiva lagrima* l-a presat (din nou, un sunet înalt mai puțin stăpânit în duetul cu Belcore – Jean Kristof Bouton) și, după începuturi de inspirată plutire ale fiecărei strofe din arie, a încheiat mai puțin fericit, cu o respirație furată și o acută în *falsetto*. Sunt convins că Andrei Fermeșanu va evolua spectaculos în rol pe linia de *tenore di grazia*, își va înzestra cântul cu mai multe moliciuni. Este minunat dotat. [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Cu voce lirică, de interesantă culoare, potrivită rolului Don Ottavio, tenorul Andrei Fermeșanu a frazat fluid și elegant, dar într-o lectură întrucâtva exterioară, obiectivă, mult prea concretă. Mă refer la aria *Il mio tesoro* din actul secund. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Pentru rolul Camille de „Jolidon” a venit de la Iași (la Opera bucureșteană, pentru premieră) tânărul tenor Andrei Fermeșanu, voce lirică cu abordări cât de cât transparente ca sonoritate în sensibilul duet din „micul pavilion” (...), alături de Valencienne, (Marta Sandu). [*VĂDUVA VESELĂ, un spectacol autografiat Andrei Șerban* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- (În rolul Lenski din *Evgheni Oneghin* la Iași) a fost rândul lui Andrei Fermeșanu să deruleze fraze lirice omogene, sonore, cu admirabilă linie de cânt într-o lectură mai obiectivă, dar puternic fixată în spiritualitatea personajului. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

FERNÁNDEZ, Andión – soprană, n. 2 ianuarie 1969, Manila

● ... filipineza Andión Fernández - Antigone cu frumoase sunete flautate. [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) - *OPERA VIVA*]

FERNANDI, Eugenio – tenor, n. 1922, Pisa, Italia – d. 8 august 1991, Clinica Mayo, Minnesota

FERRARI, Franck – bariton, n. 12 ianuarie 1963, Nisa, Franța – d. 18 iunie 2015, Nisa

● Vocalmente, Franck Ferrari (Oedipe) s-a achitat onorabil de răspunderea care i-a apăsât pe umeri, cu glas proaspăt, plăcut și omogen în zona centrală a registrului, dar fără tragism intrinsec în timbralitate. (La Opera din București) [*OEDIPE oratorial* (2009) - *OPERA ETERNA*]

● Baritonul Franck Ferrari, singurul solist-oaspete, posedă vocalitatea rolului până la un punct. Actul al III-lea, cu dezlănțuirile sale de teribilă forță, îl găsesc privat de dramatism în glas. (...) Deși Ferrari mănuieste fraza muzicală în pur spirit francez și declamă bine, filonul tragic îi lipsește. (*Oedipe* la Opera bucureșteană) [*Teatrul liric în Festival. OEDIPE* (2009) – *OPERA ETERNA*]

FERRARINI, Alida – soprană, n. 9 iulie 1946, Villafranca di Verona, Italia – d. 26 iunie 2013, Verona, Italia

FERRARO, Pier Miranda – tenor, n. 30 octombrie 1924, Altivole, Italia – d. 18 ianuarie 2008, Milano, Italia

FERRI, Baldassare – castrat, n. 9 decembrie 1610, Perugia, Italia – d. 18 septembrie 1680, Perugia

FERRI-BENEDETTI, Flavio – contratenor, n. 24 martie 1983, Scandiano, Italia

FERRIER, Kathleen – mezzosoprană, n. 22 aprilie 1912, Higher Walton, Marea Britanie - d. 8 octombrie 1953, Londra

FERRIN, Agostino – bas, n. 27 iulie 1928, Piove di Sacco, Italia – d. 17 august 1989, Roma

FIELD, Helen – soprană, n. 14 mai 1951, Awdy, North Wales, Marea Britanie

FIERARU (LORAND), Cristian – bariton, n. 2 noiembrie 1968, Botoșani

● Bătrânul păzitor al legilor sacre, Thondup (în *Țara Surâsului*), a fost bas-baritonul Cristian Fieraru, excelent sonor și ca proiecție de voce. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

FIERARU, Cristina – soprană, n. 30 ianuarie 1999, București

FIGUERAS, Montserrat – soprană, n. 15 martie 1942, Barcelona, Spania – d. 23 noiembrie 2011, Cerdanyola del Vallès, Spania

FILACURIDI, Nicola – tenor, n. 1 iunie 1920, Alexandria, Egipt – d. 12 februarie 2009, Sydney, Australia

FILIANOTI, Giuseppe – tenor, n. 11 ianuarie 1974, Reggio Calabria, Italia

● Pentru stilul rossinian, o autentică speranță (...) este Giuseppe Filianoti, care cântă cu ușurință și penetranță sonoră pe tot ambitusul, cu egalitate a registrelor și cu ardoare a expresiei. Extrem de înaltă și dificilă țesătură a ariei lui Néoclès *Grand Dieu! Faut-il qu'un peuple qui t'adore* l-a obosit întrucâtva și măsurile finale au sunat ușor detimbrat. Dozajul fiind și el la rândul lui o artă, este de așteptat ca împlinirea lui să vină odată cu experiența. (*Asediul Corintului* la Pesaro). [*Lumea festivalurilor* (2000) – *OPERA LIVE*]

● L-am reascultat după mulți ani pe Giuseppe Filianoti. Pe atunci, la festivalul rossinian de la Pesaro, era un promițător *lirico di grazia*. Timpul a trecut și a evoluat către vocalitatea *lirico*, incursiunile în cea *spinto* fiind încă temerare, așa încât la Scala, pentru rolul Don Carlo din opera verdiană, a fost contestat de management chiar în preția premierei și înlocuit. Pe Ring-ul vienez, a conferit multă poezie rolului

Edgardo (*Lucia di Lammermoor*) și glasul său, împreună cu cel al Annei Netrebko, a împlinit un duo de vis în primul act. (...) Mai apoi, pasajele incisive din finalul actului al II-lea l-au presat intens pe tenor iar după teribilul duet cu Enrico (George Petean) din scena „turnului” a intrat obosit în marea secvență finală. Drumul lui Filianoti pentru desăvârșire în acest gen de roluri este deschis dar răbdarea și studiul trebuie să-l guverneze. [*Prețul Anna Netrebko* (2009) – **OPERA ETERNA**]

FILIP, Felicia – soprană, n. 20 martie 1959, Slatina

- Violetta Valéry - Felicia era binecunoscută în Europa, dar consacrarea a venit acum, de pe scena unui prestigios teatru, (Opera de Stat din Viena). Deloc marcată de faima lui, a cântat cu aplomb, cu dezinvoltură, cu profundă implicare emoțională, cu forță de transmitere, ce au mers la inima pretențiosului public vienez. Virtuozitățile primului act, frământata scenă cu Germont (Juan Pons), sfâșietorul *Addio del passato* (unul din momentele de vârf ale spectacolului), duetele cu Alfredo au făcut ca vocea Feliciei Filip să irumpă în jerbe de lumină, în accente dureroase, în plutirea pianissimelor, în culori pasionale. Dramatismul Violettei a fost ilustrat prin sensibilitate, prin naturalețea și firescul gestului, al atitudinii. [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – **OPERA LIVE**]

- Una dintre vocile de rezonanță în peisajul liric internațional – am numit-o pe soprana Felicia Filip – a interpretat cu mare strălucire, virtuozitate și frumusețe de sunet, cavatina din *Lucia di Lammermoor*. (La Sala Radio) [*Vă place opera?* (1994) – **OPERA LIVE**]

- Strălucirea, extazul poetic și abandonul liric al Julietei se întrepătrund cu inflexiunile măiestrit nuanțate ale lui Romeo (Ruxandra Donose), atât în pasajele lirice cât și în cele eroice. (Opera din Constanța) [*CAPULETI ȘI MONTECCHI* (1997) – **OPERA LIVE**]

- Felicia Filip, aclamată Violetta pe scenele internaționale, a adus și de această dată parfumul excelenței. Aflată într-un

apogeu de carieră, în care argintul glasului este mai strălucitor ca oricând, sunetul mai îmbogățit, armonicele mai calde, iar expresivitatea vocală mai pregnantă, mergând până la subtile rafinamente, artista a dublat performanța în cânt cu o excepțională realizare actoricească. Jocul său de scenă este acum esențializat până la infimul detaliu, trăirea este puternică, patosul răscolitor, toate acestea fiind redată cu o naturalețe a comunicării, care vine intim pliată cu tranșa de viață decupată de regizor. [*TRAVIATA într-o montare fascinantă* (1998) – **OPERA LIVE**]

- Prima parte a lunii martie a prilejuit debutul bucureștean al Feliciei Filip în rolul Micaëla din *Carmen*, personaj interpretat anterior la Opera din Brașov și pe scene din străinătate. Ca la orice apariție a sa, soprana a adus o abordare de nivel artistic elevat, o înțelegere a partiturii provenită din studiu adânc, naturalețe în joc și expresie. Cu pronunție impecabilă în limba franceză, Felicia Filip și-a condus cu *éclat* glasul frumos rezonant, a restituit desenului melodic așternut de Bizet, savoarea și parfumul trăirii. Aria *Je dis, que rien ne m'épouvante* din actul al treilea a reprezentat unul din momentele de vârf ale spectacolului. [*Debuturi la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

- În rolul Elena (*Mefistofele* la Opera Națională București), o distribuie luxoasă, Felicia Filip: avalanșă, bogăție de sunete, incisive, strălucitoare, splendide precum însuși personajul legendar pe care îl întrupează, premise ce anunță noi valorizări, desăvârșiri în noi teritorii repertoriale, evoluție firească a unei cariere exemplare. Moartea Margheritei și Sabatul clasic, decupaje de referință, greu de uitat în interpretarea Roxanei Briban, a Feliciei Filip. [*MEFISTOFELE, superproducție la Opera Națională* (2004) - **OPERA VIVA**]

- Felicia Filip a fost din nou strălucitoare în Rosalinde (din *Liliacul* la Opera Națională București) cu aplomb deosebit în celebrul ceardaș. [*Tineri interpreți* (2004) - **OPERA VIVA**]

- În seara inaugurală, în *Trubadurul* (la Opera bucureșteană), interpretarea persona-

jului Leonora a revenit sopranei Felicia Filip, ale cărei calități de coloristă, de creatoare de atmosferă au ieșit în evidență cu și mai mare pregnanță, artista fundamentându-și concepția pe acestea. Astfel, cavatina *Tacea la notte placida* a avut liniștea și visarea clarului de lună iar aria *D'amor sull'ali rosee* a fost tălmăcită cu un calm al durerii care i-a sporit efectul expresiv. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Felicia Filip a cântat (la Sala Radio) recitativul și aria Donnei Elvira din actul secund al operei *Don Giovanni*, restituindu-i în integralitate patina mozartiană, expresia ce îmbracă agilitățile portativului. [*Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Fără îndoială, există o comuniune sufletească între Felicia Filip și muzica maestrului de la Salzburg. Încă de la începutul carierei, soprana impresiona în rulatele amănunțite ale Constanței din *Răpirea din serai* (dificila arie *Martern aller Arten*). Atunci, în lectura tratată lejer, tinerește, expansiv, a surprins extraordinara agilitate, salba de triluri și vocalize stupefiant pe care artista le comunica publicului cu o ușurință deconcertantă. Felicia Filip a făcut, într-un recent recital extraordinar dedicat în întregime lui Mozart, o demonstrație de corectă și admirabilă pliere stilistică, dovadă a acumulărilor împlinite grație traiectului rolurilor de până acum (Contesa de Folleville, Rosina, Lucia, Adina, Norina, Elvira, Imogene, Giulietta, Gilda și mai ales Lina, Violetta, Leonora), urmat gradual, inteligent, drum care i-a adus cristalizarea cântului, maturizarea artistică. și dacă, desigur, coloratura supra-acută a Reginei Noptii, a Constanței, nu i-ar mai fi la îndemână – evoluție firească după o carieră de peste 20 de ani – iată că Felicia Filip se apropie acum cu sporită înțelegere și potrivire caracterială de o pleiadă întreagă de personaje arhetipale din partiturile lui Mozart. Vocea sa, plină de strălucire argintată (nu conținut să reiau sintagma, și altădată exprimată în scris, întrucât apare la fel de actuală) a căpătat toată acea *italianità* în accent și frazare, atât de rară și indispensabilă

operelor pe textele abatelui Lorenzo da Ponte. Bogăția culorii glasului, rotunjimea de sunet, omogenitatea, ponderea corectă dată registrului grav, virtuozitatea încărcată de emoție și sens au restituit specificul cântului Donnei Elvira (*Ah chi mi dice mai* și *Mi tradi quel alma ingrata* – oferită în bis) din *Don Giovanni* sau al lui Fiordiligi (vehementă în *Come scoglio* din *Così fan tutte*). (...)Trecând îndrăgostită prin visarea lirică a Susannei (aria *Deh, vieni, non tardar* din *Nunta lui Figaro*), Felicia Filip a propus și delicioase tălmăciri a două subtile secvențe, insinuanta *Una donna a quindici anni* (Despina din *Così fan tutte*) și prefăcuta *Batti, batti* (Zerlina din *Don Giovanni*). O diversitate de abordări, o varietate de exprimări. Hotărât lucru, soprana merge în străfundurile spiritului mozartian, știind să-i prindă verva sau poezia dar și lacrima ascunsă sau surâsul – deseori amar. Felicia Filip a adăugat recitalului minunate versiuni ale liedurilor *Ridente la calma* și *Das Veilchen*, cel din urmă, pe text de Goethe. (Muzeul Național Cotroceni) [*Mozartissima* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

FILIPESCU, Daniel – bariton, n. 4 iulie 1975, București

- Daniel Filipescu (irezistibil în Volpino, la Opera Comică pentru Copii). [*FARMACISTUL* de Joseph Haydn (2004) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Surpriza actricească a venit din partea lui Daniel Filipescu (Leonaș), debordant în mișcare, atent la expresie, îmbrățișând diverse deghizări, inclusiv în travesti, toate amănunțit construite și atractiv redată. [*COANA CHIRIȚA – Stela Popescu – Cristian Mihăilescu, Întâlnire de succes la Opera Comică pentru Copii* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Daniel Filipescu (Contele în *Nunta lui Figaro*, la Opera din București) a cântat bine, mai ales în arie. [*Operă la București și Brașov* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... caracterul buf (Belcore în *Elixirul dragostei* la Opera bucureșteană) a fost prezent, grație bunei pregătiri muzicale și stilistice a lui Daniel Filipescu, urmând un traiect ascendent pe parcursul seriei, după o

primă arie, *Come Paride vezzoso*, mai estompată. [Reîntâlnire la operă cu Ștefan Pop și Tatiana Lisnic (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

- Ca partener direct (pentru Zerlina Mariei Jinga) în rolul de bas al lui Masetto a fost distribuit baritonul Daniel Filipescu și faptul s-a simțit prin sonoritățile mai puțin pătrunzătoare din registrul grav. (...) Important este că actorul Daniel Filipescu și-a dus la bun sfârșit, cu brio, misiunea. [Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

FILIPOVICI, Evredica – mezzosoprană, n. 19.., România – d. septembrie 2012, România

FILIPPESCHI, Mario – tenor, n. 7 iunie 1907, Montefoscoli, Italia – d. 25 decembrie 1979, Florența, Italia

FILONCZYK, Andrzej – bariton, n. 20 octombrie 1994, Oleśnica, Wrocław, Polonia

FINE, Wendy – soprană, n. 19 decembrie 1943, Durban, Africa de Sud

FINESCHI, Onelia – soprană, n. 5 aprilie 1921, Florența, Italia – d. 20 aprilie 2004, Roma

FINETTI, Ferruccio – bas, n. 19.., Fabriano, Italia

FINK, Bernarda – mezzosoprană, n. 29 august 1955, Buenos Aires

FINK, Richard Paul – bariton, n. 1955, Masslin, Ohio

FINK, Walter – bas, n. 1 ianuarie 1949, Bregenz, Austria

- ... glas impunător și prezență masivă în Bartolo din *Nunta lui Figaro*, deși lustrul pe care l-a demonstrat în *Olandezul zburător*, acum mulți ani în Sala bucureșteană a Radiodifuziunii, s-a mai estompat, [Opera din Viena la Sibiu, în *T-shirts și blue-jeans* (2007) - *OPERA ÎN DIRECT*]

FINLEY, Gerald – bariton, n. 30 ianuarie 1960, Montreal, Canada

FINNILÄ, Birgit – mezzosoprană, n. 20 ianuarie 1931, Falkenberg, Suedia

FIODOROV, Nikolai – bas, n. 8 februarie 1947, Gorki, Rusia

FIORAVANTI, Giulio – bariton, n. 17 octombrie 1923, Ascoli Piceno, Italia – d. 3 mai 1999, Milano, Italia

IORE, Saverio – tenor, n. 1973, Bari, Italia

FIORILLO, Elisabetta – mezzosoprană, n. 1957, Caserta, Italia

- Puternică, dramatică, Azucena Elisabettei Fiorillo mergând până la granița verismului, chiar încălcând-o copios în tabloul al cincilea! (*Trubadurul* la Arenă) [Îndrăgostiții de Verona (2002) - *OPERA LIVE*]

- Sonoritățile grave ale mezzosopranei Elisabetta Fiorillo, potrivit emise în așa-numita rezonanță *di petto* au fost spectaculoase și, astfel, prezicătoarea Ulrica (*Bal mascat*) a avut doritul impact sumbru asupra audienței din arenă și din scenă. Păcat că artista italiană se află într-un moment al carierei în care uzura vocii este mai mult decât deranjantă, prin sunete șterse în zona centrală a registrului și, mai ales, printr-un vibrato accentuat. [Stilizări și naivități la Macerata (2011) – *OPERA DIVINA*]

FISCHER, David – tenor, n. 1991, Germania

FISCHER, Emil – bas-bariton, n. 13 iunie 1838, Braunschweig, Germania – d. 11 august 1914, Hamburg, Germania

FISCHER, Nora – soprană, n. 1987, Olanda

FISCHER-DIESKAU, Dietrich – bariton, n. 28 mai 1925, Berlin – d. 18 mai 2012, Berg, Germania

- Expresivitatea glasului uman a deschis întotdeauna calea spre metaforă. Într-o gândire interdisciplinară arta marilor cântăreți a fost asociată cu alte lumi ale frumosului. Vornbind de Dietrich Fischer-Dieskau imaginația zboară instantaneu la

pictură. Cu geniu, baritonul german așterne pe o pânză sonoră plâsmuiri de tonuri de culoare de la cele puternice, pline de forță, la pastel, trecând prin incredibile nuanțe diverse, prin combinații șocante sau armonioase, prin clar-obscururi misterioase, năluciri și vis, realitate și iluzie, dramă și surâs amar. Vocea lui Fischer-Dieskau este un penel inspirat și inspirator. Nu atât vocea l-a făcut celebru pe Dieskau, ci oficierea pe altarul exprimării unor stări de complexă emoționalitate. Sistemic vorbind, analiza la Fischer-Dieskau este profundă. Cifru sonor este pătruns în adâncimi nebănuite, relaționările cu alte zone ale cunoașterii sunt continue. În preajma pregătirii marilor roluri sau a parcurgerii literaturii de lied, maestrul se retrage în singurătate, afundat în studii filosofice conexe, în analize pluri-ideatice. Sinteza și selecția vin apoi ca un element organic, care comandă în modelare un glas cald și, lucru indispensabil, capabil de variată expresivitate. Teritoriul componistic german îi oferă lui Fischer-Dieskau spațiul optim de exprimare. Lirica italiană, abordată și ea de maestru, nu respinge gândirea analitică, ci din contra. Dar, opera romantică zămisliată în peninsula cere în plus o greutate timbrală, o pondere nativă a sunetului de bază. Teoretizând, vom spune că adăugând la aceste date o disecție *à-la-Fischer-Dieskau*, ne apropiem de zona absolutului, unde tronează, dincolo de genurile de voci, umbra de neatins a Mariei Callas. Incursiunile marelui bariton în *Rigoletto* sau *Don Carlos* rămân la nivelul comercial al atracției unui nume pe o mapă de disc. Cum se spune „nu era de-acolo”. Poate că Fischer-Dieskau a căzut, în aceste situații, în greșeala de a sacrifica profilul unui personaj de dragul colorizării excesive a frazei, în cea mai pură tradiție de interpretare a liedului. Cred că educația optimă pentru un anume stil se face în spațiul geografic respectiv. Motivațiile țin de specificul tehnicii vocale, de cultura culorilor de glas, de tradiția de interpretare, de intonația în limba maternă. Particular la vocile verdiane, balanța se înclină serios către artiștii nativi și educați în peninsula. (...) [(aprilie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

FISCHESSER, Christoph – bas, n. 19., Wiesbaden, Germania

FIȘER SILKENOVÁ, Lucie – soprană, n. 12 mai 1984, Cehia

● Șarm, mobilitate și expresivitate au fost atributele sopranei Lucie Fișer Silkenová, Zerlina la Praga. Păcat că o neatenție de moment a făcut-o să omită primele două măsuri ale ariei *Vedrai, carino*, intrând abia la următoarele ... *se sei buonino...*! [*DON GIOVANNI în teatrul premierei absolute* (2011) – *OPERA DIVINA*]

FISICHELLA, Salvatore – tenor, n. 15 mai 1943, Catania, Italia

FISSORE, Enrico – bas, n. 23 ianuarie 1939, Bra, Italia

● ... Sacristan impecabil (pe CD), desprins din tiparul marilor interpretări ale rolurilor comice de caracter, plin de umor succulent, spontan irezistibil, într-un cuvânt, cuceritor. [*Sărutul Toscăi* (2002) – *OPERA VIVA*]

FIUME, Gilda – soprană, n. 1985?, Sarno, Italia

FIZEȘAN, Veronica – soprană, n. 17 mai 1967, România

FLAGELLO, Ezio – bas, n. 28 ianuarie 1933, New York, New York - d. 19 martie 2009, Palm Bay, Florida

FLAGSTAD, Kirsten – soprană, 12 iulie 1895, Hamar, Norvegia - d. 7 decembrie 1962, Oslo

● Marea soprană norvegiană a fost una din cele mai remarcabile voci ale secolului XX, prin calitate și volum sonor, prin strălucire și proiecția emisiei. Dacă la aceste date adăugăm extraordinara forță magnetică asupra publicului, avem imaginea unei artiste de legendă. [(decembrie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

FLANIGAN, Lauren – soprană, n. 18 mai 1959, San Francisco, California

FLEMING, Renée – soprană, n. 14 februarie 1959, Indiana, Pennsylvania

● (...) Contesă cu un frumos cânt piano-legato în registrul acut și care va câștiga desigur în emisia flautată atât de necesară în *Porgi amor* sau *Dove sono*. (*Nunta lui Figaro* la Opera de Stat din Viena) [*Antiteze* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Dimensiunea artistică a sopranei americane are în acest moment o anvergură uriașă. Rafinamentul în interpretare, știința preluării în inflexiuni vocale a intențiilor frazei muzicale, arta cântului mlădiat sunt virtuți pe care Fleming le stăpânește regal. Colorizarea este perpetuă, absolut motivată de scriitură și glasul descrie pictural, o infinitate de expresii sonore susținute de o intensă dăruire în demersul artistic. Registrul tehnic este de o surprinzătoare diversitate, vocea plină de lirism și seducție oferă un delicat joc al pianissimelor și filajelor, o filigranată nuanțare, dominând sala în primul rând prin artă și strălucitoare proiecție de sunet. În plus față de performanța vocală, măiestria cu care Renée Fleming parcurge paleta de fațete ale eroinei, de la ingenuitatea primului act și până la tragicul final, o plasează pe artistă în galeria marilor interprete ale rolului (Manon, din opera lui Massenet). [*Opening Night la Met* (1997) – **OPERA LIVE**]

● (Pe discul cu *Don Giovanni*) interpreta Donnei Anna, Renée Fleming, apare cu o versiune lirică de mare subtilitate, în care școala Elisabethei Schwarzkopf se întuiește în cântul sopranei americane. Frazele se unduiesc continuu, cuvintele le urmează în sensuri, nuanțele sunt prezente la tot pasul, timbrul are o căldură seducătoare. [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Seara transmisiei operei *Cavalerul rozelor* a fost magică. Și numai grație unei singure și minunate motivații, aceea care se întâlnește rar dar pune pecete definitivă pe interpretarea unui rol, o fixează în eternitate, zămislește legende și farmecă, lăsând auditivul și vizualul impresionat mult timp după ce faptul se petrece. Motivația? Renée Fleming, care a vrăjit seara, publicul newyorkez, milioanele de spectatori de la

cinema și și-a înscris numele alături de faimoasele Viorica Ursuleac, Lotte Lehmann, Elisabeth Schwarzkopf, Gwyneth Jones sau Kiri te Kanawa, artiste care definesc excelența în rolul Mareșalei. Soprana americană are deja mare experiență în repertoriul lui Richard Strauss, se află într-un teritoriu predilect, dar ceea ce a realizat acum vedește o profunzime de concepție și exprimare care refuză comparațiile, asocierile banale. Este *summa summarum* în materie de creativitate artistică. Sunete ca o mângâiere, fraze muzicale de fluiditatea, consistența și culoarea mierii, declamație straussiană topită în multiple sensuri de rostire, susur, șoapte, atitudini minuțios construite, regăsite în mimică, în gestică, în plastica unui corp superb. Și frumoasă, frumoasă, frumoasă! O aristocrată, dacă nu distant - impunătoare, cuceritoare prin căldură și bunătate. Grație, delicatețe, naturalețe, umor subtil, trăire intensă dar atent exteriorizată, într-un dozaj rafinat, adaptat succesiunii de stări pe care o trece, de la tandrețea întâlnirii în budoar cu Octavian până la umbrele provocate de amintirile din tinerețe, de decizia de a renunța definitiv la junele ei curtezan. De la prima scenă și până la celebrul terțet final, vocea și personalitatea lui Renée Fleming au plutit peste tot, toți și toate, lăsând o imagine de neuitat. [*Metropolitan Opera, în direct* (2010) – **OPERA ETERNA**]

FLETA, Miguel – tenor, n. 1 decembrie 1897, Albalade de Cinca, Aragon, Spania - d. 29 mai 1938, La Coruña, Galicia, Spania

FLOOD, Alexandra – soprană, n. 26 februarie 1990, Cowes, Australia

FLOREA-SOLTYSKI, Silvia – mezzosoprană, n. 1914, România - d. 1986, Cluj-Napoca

FLOREI, Nicolae – bas, n. 10 noiembrie 1927, Vasiova, Caraș-Severin - d. 25 noiembrie 2000, București

● Voce impresionantă, interpret de mare altitudine artistică, creator de memorabile personaje în spectacolele Operei Române

vreme de 30 de ani, Nicolae Florei a fost o personalitate de extremă magnitudine, dedicată profesiunii sale cu exemplară dăruire. Rolurile cărora le-a dat viață nu se pot uita. Timbrul său catifelat, îmbrăcat în armonice de cea mai elegantă calitate, emana o căldură, o incandescență, degaja un umanism de care puține glasuri sunt capabile în comunicare. Căldura aceasta cu care transmitea stările sufletești ale personajelor a avut o patină unică. Gândirea lui Nicolae Florei ducea frazele muzicale spre adâncimi nebănuite de expresie, impresionând și mișcând totodată. Clipe de emoție artistică! [*La despărțirea de Nicolae Florei* (2000) – **OPERA VIVA**]

● ... (Pe CD), basul cu glas învăluitoare, cântă *Frunzuliță de sub punte* de Sabin Drăgoi. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

FLORENȚA, Tudor – tenor, n. 19..,

Leova, Republica Moldova

FLORES, Karina – soprană, n. 1 septembrie 1978, Shachty, Rusia

FLORESCU, Arta – soprană, n. 10 martie 1921, București - d. 6 iulie 1998, București

● (Pe CD), în *Mândră, mândrulița mea* de Emil Monția, soprana Arta Florescu își expune proverbiala proiecție de glas. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

FLORESCU, Florica – soprană, n. 18.., Ploiești – d. 1968, ...

FLÓREZ, Juan Diego – tenor, n. 13 ianuarie 1973, Lima, Peru

● Juan Diego Flórez este în momentul de față una din vedetele mondiale ale liricii. Bravura, degajarea cu care parcurge paginile pline de virtuozitate ale lui Rossini, subtilitățile strecurate în inflexiunile vocale, ușurința și penetranța acutelor, a țesăturilor acute, linia omogenă belcantistă, eleganța cu care desenează fraza au adus publicul – după

aria ***Si, ritrovarla io giuro!*** din cel de-al doilea act – în delirul aplauzelor nesfârșite, ovațiilor, bătailor ritmice din picioare. (La Scala din Milano, în rolul Don Ramiro) [*CENUȘĂREASA de Rossini – spectacol strălucitor* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● **Suveranul fioriturilor în Cenușăreasa.** Sigur că vedeta serii a fost Juan Diego Flórez în rolul lui Don Ramiro, suveranul fioriturilor fără sfârșit și al supraacutelor spectaculoase, toate executate cu stupefiantă ușurință. Cunoscuta arie ***Si, ritrovarla io giuro*** a sunat ca de disc. Dar peruanul - care împlinise 35 de ani chiar cu o zi înainte - nu este numai o mașină de cântat. Frazarea curge limpede și cu sens, *dolcezza* belcantistă impresionează încă de la intrarea în scenă cu recitativul ***Tutto è deserto*** și nuanțele ***di grazia*** sunt prezente la tot pasul. Chiar dacă timbralitatea nu are rotunjime perfectă sau dacă nazalizări se mai resimt pe alocuri, Flórez stăpânește cu autoritate și fără rival în acest moment teritoriul rossinian. Un model! [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● (La Adriatic Arena), chiar dacă artistul, interpret al rolului Giacomo V, Regele Scoției (deghizat în Cavalerul Uberto di Snowdon), îndrăgostit de Elena, „Doamna lacului”, a afișat la primele fraze un sunet oarecum sărăcăcios și meschin, imediat, pe măsura încălzirii vocii, sonoritatea s-a rotunjit și a recăpătat plăcuta culoare lirică, de ***tenore di grazia***. Înșușirile glasului au ieșit rând pe rând în evidență, atât în pasajele de ***canto spianato*** fluid și omogen, cât și în cele de ***canto fiorito*** virtuozice, indispensabile redării portativelor maestrului de la Pesaro. Dificila și atât de speciala vocalitate rossiniană este la ea acasă în tălmăcirea lui Flórez. Campion al notelor înalte, în duetul cu Elena (Salome Jicia) ***Quali accenti! Quai tormenti!*** a revelat acute executate cu facilități stupefiantă și, pe lângă ele, o frazare avântată, impregnată cu sunete dulci și moliciuni. Modelator al expresiei, a respins permanent monotonia. În finalul marelui duet, contrastele între pasajele de forță și cele lirice au impresionat. Cavatina ***Oh fiamma soave*** a respirat culori efectiv... suave, în pofida unei emisii pe alocuri nazală.

Discursul, iluminat de puritatea și limpezimea sunetului, a debordat prin avalanșa neîntreruptă de fiorituri, în țesătura vocală acutisimă, infernal de dificilă, plină de note de Si și Do, cu ultimele măsuri ale ariei executate într-un rafinat diminuendo. Este evident că la Flórez tehnica respirației constituie una din bazele performanței. [Celebru tenor Juan Diego Flórez, vedetă în LA DONNA DEL LAGO la Festivalul Rossini din Pesaro (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

FLORIAN, Aurelia – soprană, n. 30 mai 1984, Brașov

● O numesc aici, mai întâi, pe tână Aurelia Florian, 25 de ani, care a asimilat rolul titular cu un profesionalism demn de toată considerația. Ochiul Mariane Nicolesco nu s-a înșelat. Soprana cântă strălucitor și dezinvolt, cu arce lungi de frază și cu legato seducător. Implicarea lirico-dramatică este profundă și densă. Văzând-o și ascultând-o pe Aurelia Florian, am avut impresia că am în față o cântăreață solid formată, experimentată, stăpână pe arta sa. Privesc cu mare interes începutul ei de carieră și aștept cu nerăbdare viitoarele apariții și opțiuni repertoriale. [Prima audiere națională la Opera bucureșteană, PARISINA d'ESTE (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Aurelia... di Vergy, un star în ascensiune. Da, sopranei Aurelia Florian i se poate atașa de-acum numele eroinei donizettiene. A parcurs partitura cu siguranță stupefiantă, cu nuanțare îmbogățită, depășindu-și sensibil anterioara performanță din *Parisina d'Este*. Cântul *spianato di grazia* din cantilene, agilitățile dramatice, avântul cabaletelor, strălucirea acutelor - fie de forță, fie în atacuri pianissimo - au fost atât câștiguri însemnate, cât și confirmări, în condițiile unei proiecții pătrunzătoare, suverane de sunet. Aurelia Florian a dominat tot podiumul și a trecut cu bine proba de anduranță a teribilului rol titular, una din culmile scriiturii de coloratură dramatică. Sopranei i se deschid larg porțile unei cariere importante care trebuie să dureze câteva bune decenii. Un drum pe care trebuie pășit cu grijă, fără grabă, cu raționalitate, logic, lucid și, mai ales, sub control. Consumul energetic

este uriaș și numai el poate fi socotit răspunzător pentru ușoare detrimbrări în registrul grav la infernalul duet din secțiunea secundă a concertului, în compania baritonului (Dorin Mara). După mine, singurul bemol al prestației. [Mariana Nicolesco și noua generație belcantistă. (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Aurelia Florian are dezinvoltură scenică remarcabilă, șarm și umor delicios, este o Norina mai mult vampă drăcoasă și incisivă decât midinetă de salon, este ironică, șerpăroasă și teatrală, cum îi stă bine unei dive de cinema. Se mișcă, gesticulează mult și cu folos. A fost motorul spectacolului (...) Din perspectivă vocală, Aurelia Florian s-a distins prin muzicalitate, intuiția frazării, prin articularea pregnantă a cuvântului, prin strălucirea glasului. Are consistență în expunerea desenului de pe portativ și de deasupra lui, departe de obișnuitele soprane *leggerine*. O abordare foarte valabilă în actuala viziune regizorală (Rareș Zaharia, Opera Națională București), cu tot ineditul ei. [Debuturi în DON PASQUALE (2010) – **OPERA ETERNA**]

● (...) În premiera cu *Traviata* (la Opera bucureșteană), pentru rolul Violetta, a adus proșteime de voce, timbru rotund, strălucire pe întregul ambitus, demonstrare a ușurinței în executarea agilităților și extensie (nota finală a ariei *È strano... Sempre libera*, Mi bemol supra-acut, nu a lipsit, pătrunzătoare și sigură). Prestația în rol a cunoscut un crescendo către actul al III-lea, în care frazarea a fost pe deplin pusă în slujba expresiei, a emoției, cu sensibilitate cuceritoare. După înduioșătoarea citire a scrisorii lui Germont, aria *Addio del passato* a înșiruit multe sunete în pianissimo dar, surprinzător, excepția a făcut-o nota finală de La natural, pe care Verdi a solicitat-o pe „fir de voce”. Răscolitor a fost ultimul duet cu Alfredo (Ioan Hotea). Până atunci, în actele anterioare, încercând depășirea emoțiilor inerente premierei, Aurelia Florian a „apăsat” excesiv unele sunete, cu rezultantă în situarea ușoară peste tonul corect. În aceeași direcție, implicarea psihologică a sopranei va crește, în așa fel încât – spre pildă - marea transformare pe care o presupune aria din

primul act să fie percepută, adresarea *Amami, Alfredo* (actul secund) să cutremure pasional, iar zicerea *Ah perchè venni, incauta! Pietà, gran Dio...* de după sosirea lui Alfredo la balul Florei să expună întreaga frământare a eroinei. Aurelia Florian, ale cărei plutiri sonore din aceeași scenă (*Alfredo, Alfredo, di questo core...*) au fost însoțite de accente tulburătoare (... *del tuo disprezzo provato io l'ho*), a arătat că progresul îi stă în putere, către accederea la statutul de star, odată cu nuanțarea mai amănunțită. [*TRAVIATA în haine noi* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Soprana de coloratură, Aurelia Florian a atacat cu aplomb (în concertul de la Sala Radio) pagini de agilitate dramatică din repertoriul verdian, valorificând experiențe timpurii donizettiene (...). În arii pretențioase, situate la granița „anilor de gală” ai maestrului de la Busseto, *Voi lo diceste, amiche – A frenarti, o cor, nel petto* din *Bătălia de la Legnano* (Lida, actul I) și *Tu puniscimi, o Signore* din *Luisa Miller* (Luisa, actul secund), cărora le-a asociat și mai periculoasa – prin abundența referințelor – arie a Violettei din primul act al operei *Traviata*, Aurelia Florian a expus – cu fraze frumos conduse - lanțuri de pianissime în cavatina din *Bătălia de la Legnano* și lejerități bine conturate în cabaletta subsecventă. Viguros a sunat cavatina Luisei, din păcate fără să fie urmată de cabaletta *A brani, a brani, o perfido*, care ar fi împlinit discursul dramaturgic (...) Pentru aria Violettei, luând drept reper chiar prestația sopranei la amintita premieră cu *Traviata*, (în concertul de) la Sala Radio concentrarea și siguranța (cit. stabilitatea) de sunet au fost diminuate – inclusiv în finalul cu *Mi bemol acut* - iar pianissimele s-au arătat mai mult donizettiene decât verdiene. În tot ce a cântat, forțată de atmosfera și accentele scriiturii, Aurelia Florian a îngroșat multe note centrale și grave iar atacurile celor înalte au dus-o, uneori, la intonații peste cele corecte. Un exemplu concludent a fost chiar duetul *Viens, Mallika* din *Lakmé*, în care culoarea de glas a fost mult prea sombrată, lipsind expozeul de diafanul discursului eroinei principale într-un încântător ambient floral exotic. Până și expresia a apărut ciudată (o premoniție a

tragicului final al operei?), contrastând cu luminozitatea chipului și cântului mezzosopranei Roxana Constantinescu (Mallika). [*Mai multe dive și un divo* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

FOCILE, Nuccia – soprană, n. 25 noiembrie 1961, Militello, Val di Catania, Italia

FOGEL, Ladislau – bariton, n. 1940, România

FOIANI, Giovanni – bas, n. 13 aprilie 1929, Borgarello, Italia

FOLESCU, George – bas, n. 17 septembrie 1884, Slobozia Veche, Ialomița – d. 17 noiembrie 1939, București

● Interpretul rolului Heinrich din *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

● ... (Pe CD), cu alură de splendid vocalist, interpretează *Duce-m-aș și tot m-aș duce* și *Zis-a mama* de Emil Monția. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

FOLTYN, Maria – soprană, n. 28 ianuarie 1924 sau 1925 (1933?), Radom, Polonia – d. 2 decembrie 2012, Varșovia

FOMINA, Sofia – soprană, n. 1982, Astana, Kazahstan

FONDARY, Alain – bariton, n. 9 octombrie 1932, Bagnolet, Franța

FONTAGNÈRE, Guy – bariton, n. 3 mai 1924, Bordeaux, Franța – d. iunie 2016

FONTANA, Gabriele – soprană, n. 11 februarie 1958, Innsbruck, Austria

FORBIS, Clifton – tenor, n. 1965, Tennessee

FORD, Bruce – tenor, n. 15 august 1956, Lubbock, Texas

● Tenorul Bruce Ford (...), fără să aibă spectaculozitatea unui Rockwell Blake, este

și el desprins parcă din tabloul definitoriu al unor excelenți Almaviva. Personal, i-am apreciat frazarea și legato-ul, dar i-am reproșat o frecvență prea mare de utilizare a *falsetto*-ului, atât în fioriturile din *Ecco ridendo* – care oricum se cereau mai perlate –, dar și în unele pasaje *spianato*. Aș fi preferat deci colorizarea frazei executată pe voce *di petto*; după cum mi-aș fi dorit să ascult și temuta arie *Cessa di più resistere* din actul final – o piatră de încercare a tenorilor rossinieni... [*Quintă Royală în BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (1993) – *OPERA LIVE*]

FORMICHINI, Dino – tenor, n. 23 aprilie 1922, Livorno, Italia – d. 28 martie 2016, Collesalveti, Livorno

FORRESTER, Maureen – mezzosoprană, n. 25 iulie 1930, Montreal, Canada – d. 16 iunie 2010, Toronto, Canada

FORST, Judith – mezzosoprană, n. 7 noiembrie 1943, New Westminster, Canada

FORSYTHE, Amanda – soprană, n. 1976, New York, New York

FORTE, Cinzia – soprană, n. 10 decembrie 19... , Napoli, Italia

● Soprana italiană Cinzia Forte are o voce plăcută, rotundă și bogată în registrul central, cu excelente abilități de preluare a coloraturilor. Stilistic este impecabilă, cu frazare inteligent gândită. La pasiv, un *vibrato* la limita acceptabilului se înșinuează câteodată iar supra-acutele apar subțiate. Spre exemplu, cea a cavatinei eroinei titulare *Regnava nel silenzio* a fost prea puțin convingătoare. [*Obsesii și psihoză în LUCIA DI LAMMERMOOR* la Opera din Amsterdam (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

FORTI, Anton – tenor, bariton, n. 8 iunie 1790, Viena – d. 16 iunie 1859, Viena

FORTIN, Lyne – soprană, n. 28 aprilie 1962, L'Islet, Quebec, Canada

FORTUNE, George – bariton, n. 13 septembrie 1931, Boston, Massachusetts – d. 23 septembrie 2019, Berlin

FOSTER, Catherine – soprană, n. 1975, Nottingham, Marea Britanie

● Brünnhilde din *Siegfried*, soprana Catherine Foster, a expus un glas amplu și strălucitor, incisiv, cu mare ușurință în registrul acut. Atacurile notelor înalte au avut tăișul necesar, inclusiv opționalul Do final al operei, rapid stabilizat. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

FOSTER-WILLIAMS, Andrew – bas-bariton, n. 7 decembrie 1973, Wigan, Marea Britanie

● (A fost) Thoas (în *Iphigenia în Taurida* de Gluck) cu cânt frust, încercări de violență forțate, „împinse”, dorite viguroase și chiar... cu o acută escamotată... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

FOUCHÉCOURT, Jean Paul – tenor, n. 30 august 1958, Blanzy, Franța

● Pentru Andrès, Cochenille, Pitichinaccio și Franz, Jean-Paul Fouchécourt a fost interpretul ideal, cu umor – câteodată amar, cu aplecare asupra detaliului și cu prezență scenică plină de talent actoresc. (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – *OPERA LIVE*]

FOURCADE, Philippe – bas, n. 19... , Franța

● ... francezul Philippe Fourcade i-a interpretat, cu glas nobil, pe Phorbas și Thésée. [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) – *OPERA VIVA*]

FRACCARO, Walter – tenor, n. 1965?, Castelfranco Veneto, Italia

● Pentru Radamès, Walter Fraccaro s-a pliat stilisticii verdiane, cu frumos glas spint. A proiectat acute ferme, spectaculoase, de forță, dar a exagerat abordarea eroică, accentuând de multe ori aproape fiecare cuvânt sau chiar silabă, în detrimentul liniei vocale fluente. Așa încât, spre pildă, poezia

ariei *Celeste Aida* s-a pierdut. [*La Arena din Verona, în AIDA, succes de prestigiu pentru mezzosoprana Judit Kutasi* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

FRANC, Tugomir – bas, n. 8 februarie 1932, Zagreb - d. 5 ianuarie 1983, Viena
FRANCI, Benvenuto – bariton, n. 1 iulie 1891, Pienza (Siena), Italia – d. 27 februarie 1985, Roma

FRANCI, Francesca – mezzosoprană, n. 1962, Roma

● ... delicioasă Hangiță (în *Boris Godunov* la Gran Teatro La Fenice). [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto. Să fie vinovată greva?* (2008) – **OPERA ETERNA**]

FRANÇOIS, Andrée – soprană, n. 11 septembrie 1938, Dombasle-sur-Meurthe, Franța

FRANK, Daniel – tenor, n. 10 octombrie 1975, Uppsala, Suedia

FRANTZ, Ferdinand – bariton, n. 8 februarie 1906, Kassel, Germania – d. 26 mai 1959, München, Germania

FRANZ, Paul – tenor, n. 30 noiembrie 1876, Paris – d. 20 aprilie 1950, Paris

FRASCHINI, Gaetano – tenor, n. 16 februarie 1816, Pavia, Lombardia, Italia – d. 23 mai 1887, Napoli, Italia

FRAZZONI, Gigliola – soprană, n. 22 februarie 1923, Bologna, Italia – d. 3 decembrie 2016, Bologna

FREEMAN, Colenton – tenor, n. 17 decembrie 1955, Atlanta, Georgia

FRENI, Mirella – soprană, n. 27 februarie 1935, Modena, Italia - d. 9 februarie 2020, Modena

● Prospețime, sensibilitate, luminozitate, puritate, lirism, strălucire, naturalețe, farmec sunt câteva atribute prin care vocea și ființa Mirelei Freni respiră, cu scânteia de personalitate pe care o au celebritățile lumii lirice. (...) solida bază tehnică vocală, dobândită de la marele profesor Ettore

Campogalliani, a făcut-o să atingă vârste - la care alți cântăreți sunt de mult retrași din scenă - într-o condiție a sonorității glasului rarism întâlnită. Mirella Freni repurtează un triumf la debutul de la Scala în Mimi din *Boema*, sub bagheta lui Karajan (...). Colaborarea cu Karajan a rămas constantă, pe scenă și pe disc, la Festivalul de la Salzburg Mirella interpretând roluri precum Micaëla, Desdemona, Elisabetta de Valois, Aida. Vocea de soprană a artistei poate fi încadrată ușor în genul liric (...). Desdemona, Elisabetta, Aida aparținând *Fach*-ului liric-spint au găsit-o pe Mirella Freni în postura de a accepta colaborarea cu Karajan cu prețul unui studiu adânc al rolurilor, pentru a le aduce cumva în parametrii săi vocali. Nu le-a cântat de multe ori. De fapt, colaborarea cu marele șef de orchestră, în afara unui captivant luciu asupra interpretării, i-a oferit și multe meandre. În 1964 a cântat - la Scala – *Traviata* sub bagheta lui. Ea însăși consideră acel debut drept o gravă eroare. Ca și apariția în Elvira din *Ernani*, sub bagheta lui Muti, în 1982. Karajan i-a mai propus pe scenă trei roluri zdrobitoare pentru tipul ei de voce: Tosca, Butterfly și – incredibil! – Turandot. Mirella a rezistat tentației și, spre deosebire de colega ei Ricciarelli, le-a refuzat, recunoscând că există șefi de orchestră care nu evaluează corect posibilitățile reale ale unui cântăreț. Pentru ea, supremul sacrificiu ar consta în a nu se putea întoarce la îndrăgitul rol al lui Mimi (...). Pentru acest deziderat, Mirella Freni a adăugat studiului indispensabile perioade de repaus pentru voce, corp și musculatură iar în stagioni a evitat amestecul rolurilor lirice cu cele spinte în cursul acelorași perioade temporale. Așa a putut atinge 42 de ani de carieră, în ultimii 10 trecând la roluri din repertoriul verist precum Adriana Lecouvreur sau Fedora, dar neabdicând de la reprizele cu *Boema*. [(august 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

FRENKEL, Rachel – mezzosoprană, n. 1981, Haifa, Israel

FREY, Paul – tenor, n. 20 aprilie 1941, Heidelberg, Ontario, Canada

FREZZOLINI, Erminia – soprană, n. 27 martie 1818, Orvieto, Italia – d. 5 noiembrie 1884, Paris

FREZZOLINI, Giuseppe – bas, n. 9 noiembrie 1789, Orvieto, Italia – d. 16 martie 1861, Orvieto

FRICK, Gottlob – bas, n. 28 iulie 1906, Ölbronn-Dürrn, Germania - d. 18 august 1994, Mühlacker, Germania

● Glasul său de bas profund, de „pedalist”, a avut o rezonanță cu totul particulară, care a dat personajelor pe care le-a interpretat o dimensiune artistică de mare consistență, o altitudine sonoră statuară. Eroii săi preferați au obținut întotdeauna prestața pe care le-a conferit-o vocea lui Frick. În mod ciudat, artistul a evitat sistematic abordarea rolului Ochs auf Lerchenau din *Cavalerul rozelor* din simplul motiv – declarat - că nu a simțit spiritul personajului. [(mai 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

FRIDMAN, Lidia – soprană, n. 1996, Samara, Rusia

FRIED, Péter – bas, n. 3 mai 1960, Ungaria

● Colline (din *Boema* la sediul istoric al Operei) a fost basul Péter Fried, cu o bună și emoționantă prestație în aria *Vecchia zimarra* din ultimul act. [Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

FRIEDLI, Irène – mezzosoprană, n. 19.., Rauchlisberg, Thurgau, Elveția

FRIEDRICH, Karl – tenor, n. 15 ianuarie 1905, Viena – d. 8 aprilie 1981, Viena

FRIGATO, Silvia – soprană, n. 1980?, Adria, Italia

FRIGIOIU, Ion – tenor, n. 1933, Brăila – d. 2006, Galați

FRITSCH, Anett – soprană, n. 1986, Plauen, Germania

FRITTOLI, Barbara – soprană, n. 19 aprilie 1967, Milano, Italia

● Tânăra Barbara Frittoli (...) a fost interpreta Antoniei (din *Povestirile lui Hoffmann* pe scena Operei de Stat din Viena), cu promisiuni pentru o frumoasă carieră. O recomandă o voce interesantă, un cânt îngrijit, un piano-legato generator de atmosferă. Desigur câștigul de experiență se va transforma în scurt timp și într-un plus de expresivitate. [Mesaj pentru secolul XXI (1994) – **OPERA LIVE**]

● ... a fost splendidă în rolul Contesei, o partitură ceva mai apropiată *Fach*-ului ei de soprană lirică, decât Antonia din *Povestirile lui Hoffmann*, în care o văzusem în decembrie. Puritatea liniei vocale se face simțită încă din aria *Porgi amor* (deși începută cu ușoare tendințe de a distona), pentru ca în cea de-a doua strofă din *Dove sono*, cântată într-un foarte controlat pianissimo, transparența să atingă irealul. Personajul are candoare juvenilă, nu fără a fi pigmentat de fină ironie. [Mozartianul Riccardo Muti (1994) - **OPERA LIVE**]

● Mult dorita *italianità* în secvențe din ciclul Mozart – Lorenzo da Ponte a venit prin vocea Barbarei Frittoli (duet din *Così fan tutte* cu Angelika Kirchschlager și aria *Dove sono* din *Nunta lui Figaro*). (Marea gală) [Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena (2010) – **OPERA DIVINA**]

● La Metropolitan Opera, ca Donna Elvira, Barbara Frittoli a cântat cu impecabilă frazare, revenirea sopranei la rolul mozartian după incursiuni veriste (Tosca, spre pildă) făcându-se cu prețul unui vibrato ușor palpabil. [DON GIOVANNI, o nouă transmitiune cinematografică (2011) – **OPERA DIVINA**]

● O remarc în *Simon Boccanegra* pe Barbara Frittoli în confesiunea singuratică a Ameliei către nemărginirea mării, *Come in quest'ora bruna*, arie în care și-a expus știința de cânt în teritoriul verdian, chiar când vibrato-ul vocii devine larg. Și dacă vocalizele în piano ale mării scene a Consiliului dogal nu i-au plutit, finalul în pianissimo al ansamblului *concertato* de la finele actului prim a fost frumos iar fraza ... *sovra entrambi cada la scure del carnefice...* din actul al doilea s-a transformat într-o pildă de abordare sopranilă liric-spintă. (Sunt două

octave descendente, arpegiate, de la Si bemolul acut atacat în forță până la cel de sub portativ, negociat cu voce în sonorități impresionante *di petto*). [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

FRITZ Burkhard – tenor, n. 18 martie 1970, Hamburg, Germania

FRONTALI, Roberto – bariton, n. 12 noiembrie 1958, Roma

- Giorgio Germont (în *Traviata*) a fost baritonul Roberto Frontali, voce sonoră și bine pozată însă monocromă, cu puține încercări de a cânta cu acea *morbidezza* tipic italiană, de înmuiere a sunetului, care iată în strofa a doua a ariei *Di Provenza il mar* s-au transformat într-un fel de intimism care trimitea mai mult la componistica veristă. Dacă imobilismul expresiv – să-l numesc astfel – a fost evident, am fost surprins să constat că a fost dublat și de un imobilism scenic. Au existat lungi momente în care Frontali nu s-a deplasat nici măcar un milimetru, păstrând aceeași atitudine minute în șir. [*Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- În *Otello*, experimentatul Roberto Frontali a fost un Jago tăios, cu culoare întunecată de glas. I-a spionat permanent în scenă, în duetele din primul și al treilea act, cu priviri neguroase, pe cei doi îndrăgostiți și a expus un *Credo* tulburător, extrovertit (...). [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- În rolul titular, deși nu se mai află la prima tinerețe artistică și chiar a depășit zenitul, și-a expus cu profesionalism atributele de bariton verdian, teritoriu în care are 19 personaje interpretate pe parcursul a 33 de ani de carieră. Vocea a rezonat în culori brune, frazarea a reproduș intențiile scriiturii, linia de cânt a fost frumoasă și fluentă, cât despre acute, artistul a părut că s-a ferit să le susțină foarte prelung. În schimb, nuanțele cu care a înzeștră diversele stări ale personajului au fost de mare varietate. Mă refer la atitudini precum cea gânditoare de la prima întâlnire cu vrăjitoarele, urmată de aceea

răscolită de prezicerile aflate, la ezitățile, temerile și remușcările de după asasinat, la frământările din scenele următoare, la tulburarea lăuntrică prin care a decis să viziteze din nou tărâmul vrăjitoarelor. După aria *Pietà, rispetto, amore* a cântat și monologul morții conștiente de ororile comise, *Mal per me*, mixtură între cele două versiuni, din 1847 și 1865. [*Emma Dante a prezentat la Macerata un excepțional MACBETH verdian* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

FRUNZĂ, Mihai – bariton, n. 21 noiembrie 1962, România

- În rolul titular, a adus experiența acumulată prin rodajul în spectacole anterioare susținute la Galați. A ales versiunea originală a partiturii, tot mai des întâlnită pe unele scene internaționale, aceea în care acutele de tradiție sunt eludate în favoarea unei tensiuni dramatice accentuate. [*RIGOLETTO multimedia la Iași* (2009) – **OPERA ETERNA**]

FRUNZĂ, Pantelimon – tenor, n. 19..., România

FRUSONI, Maurizio – tenor, n. 22 septembrie 1941, Florența, Italia – d. 6 martie 2000, Trevignano Romano, Italia

FU, Haijing – bas, n. 1957, China

FUCHS, Julie – soprană, n. 24 iulie 1984, Meaux, Franța

FUCHS, Marta – mezzosoprană, apoi soprană, n. 1 ianuarie 1898, Stuttgart, Germania – d. 22 septembrie 1974, Stuttgart

FUJIMURA, Mihoko – mezzosoprană, n. 1966, Gifu-ken, Japonia

FÜLÖP, Márton – bariton, n. 20 aprilie 1961, Sânmarghita, Cluj

- ... baritonul clujean Márton Fülöp (a fost) interpretul lui Rigoletto, căruia i-a oferit un glas solid, puternic, bine impostat, cu deosebită penetranță în sală. Artistul a arătat că stăpânește cu profesionalism fraza verdiană, pe care o valorizează cu vigoare,

dar și cu abordări încărcate emoțional, sesizabile în duetul cu Gilda (Romina Casucci) din primul act. Pe alocuri, strălucirea vocii se diminuează mai ales în pasaje din registrul central, în încercarea de a înmuia unele sunete din aria **Cortigiani**. [Dublă premieră la Operă: **RIGOLETTO!** (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Vocea solidă a baritonului Fülöp Márton s-a integrat bine conturării negurosului Enrico (**Lucia di Lammermoor**), prin accente incisive, severe și acute suverane. [Premieră de operă la Cluj-Napoca, în viziune clasică (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Escamillo a fost Fülöp Márton, posesorul unui glas solid și incisiv, a cărui prestație a fost în parametrii rolului, odată depășită prima strofă a ariei **Votre toast**, ușor voalată sonor. [**CARMEN**, spectacol de succes la Galați (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

FÜLÖP GERGELY, Timea – soprană, n. 1988, România

FURLANETTO, Ferruccio – bas, n. 16 mai 1949, Sacile, Italia

- ... catifea timbrală pentru Ferruccio Furlanetto, un Rege care refuză glasului forță dominatoare în favoarea unei lecturi subtile. Rareori mi-a fost dat să văd un Filip atât de răscolit, de frământat și, în egală măsură, sătul de mărire. Coroana, mantia îl apasă. Nu rememorez decât un detaliu: finalul marelui duet cu Rodrigo (Lado Ataneli), când după gestul regal de a întinde mâna spre a-i fi sărutată, renunță, tremurând, saturat parcă de suzeranitatea pentru care simte, este evident, o profundă lehamite. (**Don Carlos**) [Exceelență la Opera din Los Angeles (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Chiar în variantă semi-scenică (motivată de o grevă), pentru mine spectacolul a rămas de neuitat. (**Boris Godunov** la Gran Teatro La Fenice din Veneția.) Și asta datorită interpretului rolului titular, marele bas Ferruccio Furlanetto. Poate că rolurile „de linie” nu îl vor mai servi acum, în apropierea celui de-al șaptelea deceniu de viață, dar cele de compoziție, precum Boris, îi permit o

rafinare a expresiei către care numai un profesionist experimentat își poate direcționa acumulările. Personajul lui Musorgski este, fără îndoială, simbolul maturității interpretative. La Veneția, am perceput o viziune monumentală propusă de un cântăreț cu glas rotund, amplu rezonant, copleșitor prin forță și trăire. Dezlănțuirile cutremurătoare au alternat cu clocotul frământărilor, impresionând, tulburând. Intrarea **Skorbît duşá** din scena încoronării a șocat prin masivitatea sunetului, diseminată în toate ungherele de acustica de excepție a sălii. Nu era un aparté interiorizat, ci expunerea unei presimțiri funeste la care parcă dorea să facă părtaş pe oricine, din scenă, din auditorium. Construcția rolului a continuat cu o minuțiozitate bazată pe biunivocitatea sunet-cuvânt, pe cuvântul rostit în limba rusă, autentic colorizat și accentuat. La Ferruccio Furlanetto, declamația egal artă. Dând frâu liber revoltei în monologul **Dostig ia vîșei vlasti** din actul al doilea, patologic răvășit în scena halucinațiilor, profund și contorsionat în cea a morții, cu confesiuni sfâșietoare adresate fiului Fiodor, basul italian s-a dăruit celebrelor pagini cu implicare fără limite și puternică transmitere a emoției. Există în textul lui Musorgski replici a căror pronunție în original, ale căror inflexiuni de verb, ascund o întreagă lume, o întreagă psihologie. Furlanetto le-a sesizat și le-a tălmăcit de la înălțimea unui mare stilist de muzică și limbă rusă. Spațiul nu-mi permite să le înșir pe toate, sunt multe. În scena cu Șuiski (Marcello Nardis), premergătoare celei a halucinațiilor, adresarea **Aha, Șuiski kniaz!** către șerpărosul său sfetnic a fost încărcată de adânc dispreț, strigătul **Davolno, udalís!** deși imperativ, a purtat tenta disperării. În scena morții, replica **Proșciai, moi sîn, umiraiu!**, rostită cu maximă gravitate a fost plină de demnitate în fața apropiatului sfârșit. La fel, ultima răbufnire de autoritate, **Povremenite: ia țar eșció!** a avut amenințătoare patină, înveșmântată în durere. Dualismul acesta între sensul direct al cuvântului și pigmentarea lui cu răbufniri venite din adâncimile sufletului a fost permanent, definind un uriaș artist, un imens analist. Furlanetto a disecat atitudini, a lucrat ca un

bijutier. [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- O altă vedetă a momentului, basul Ferruccio Furlanetto a cântat cu multă interiorizare și moliciune de sunet varianta franceză *Elle ne m'aime pas* a cunoscutei arii *Ella giammai m'amò* din *Don Carlos*. Directorul Ioan Holender s-a arătat mândru de punerea în scenă la Opera de Stat din Viena a versiunii verdiene originale, în limba franceză. Și pe drept cuvânt, este restituirea istorică într-un mare teatru a premierei absolute de la Paris. Personal, m-am simțit însă frustrat de lipsa mușcăturii consoanelor (inclusiv cele duble!), de absența patinei italiene. De gustibus... (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- La puțin peste 60 de ani, interpretul lui Filip al II-lea, basul Ferruccio Furlanetto, se vede ajuns la un vârf de carieră în care forma vocală – încă valabilă – se îmbină armonios cu maturitatea interpretativă. Glasul sună somptuos, bogat și autoritar, cu înaltă statură artistică în conturarea unui personaj complex, chinuit de conflictele statale și intime. Importantele momente ale rolului, aria *Ella giammai m'amò*, duetele cu Posa și Marele Inchizitor au fost centrele de greutate ale întregii seri. În arie, în singurătatea cabinetului său, Filip-Furlanetto apare ca un introvertit, psihologia de soț respins și monarh abătut nu transpare prin nuanțe subtile ci prin tristețea sunetului. Impresionant! Cu totul altfel a fost în clipele dialogurilor cu Rodrigo de Posa (Simon Keenlyside) sau cu Marele Inchizitor (Eric Halfvarson)... mult mai apropiat, dăruind pilde de prietenie de la înălțimea poziției sale, respectiv în plină revoltă, mergând până la nesăbuita tentativă de a-l ucide pe cel care reprezenta adevărata putere în regat. [*Umbre și lumini în DON CARLOS la Metropolitan* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Notez tălmăcirea lacrimogenă a ariei *Il lacerato spirito* din *Simon Boccanegra* propusă de (...) Ferruccio Furlanetto (Fiesco), deloc profetic, deloc sepulcral. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- În formă deosebită (...) Ferruccio Furlanetto a adus în rolul lui Don Ruy Gómez de Silva (în *Ernani* la Metropolitan) un glas cald și rotund, forță și accentuări potrivite ce dau avânt frazărilor, ca și autoritatea senectuții personajului, într-un cuvânt, acea *italianità* proprie scriiturii verdiene... [*Joaca de-a comparațiile* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Pentru Ferruccio Furlanetto, 66 de ani, rolul Banquo (*Macbeth*) nu a fost o problemă, artistul a cântat aria *Come dal ciel precipita* sumbru și cu frumoasă linie verdiană. [*Cântăreți români la Opera de Stat din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

FUSATI, Nicola – tenor, n. 24 mai 1876, Rieti, Italia – d. 1956, Roma

FUTRAL, Elisabeth – soprană, n. 27 septembrie 1963, Johnston County, Carolina de Nord

G

GABOR, Constantin – bas, n. 11 iulie 1929, Brașov

GABRIELESCU, Grigore – tenor, n. 13 ianuarie 1859, Craiova – d. 13 martie 1915, Craiova

- Interpretul rolului Carlo de Sirval din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885 la Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu.

GADSKI, Johanna – soprană, n. 15 iunie 1872, Anklam, Germania – d. 22 februarie 1932, Berlin

GAFTON, Nicolae – bariton, n. 10 octombrie 1930, București – d. 12 aprilie 2012, București

GAGITE, Irina – soprană, n. 1991, Magadan, Rusia

GAGNIDZE, George – bariton, n. 9 august 1970, Tbilisi

- Germont-tatăl a fost impozantul George Gagnidze, originar din Georgia. Și cum orice voce ingolată apare încorsetată, și aici ea a suferit din unghi interpretativ nedând drumul la culorile pe care le reclamă o prezentare scalară demnă. (*Traviata*) [*Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Baritonul Gagnidze a conturat un Scarpia (în *Tosca*) de manual, demonic, insinuant, venal, de maximă duritate, fără scrupule, adus în pragul isteriei la aflarea veștii despre victoria lui Bonaparte la Marengo. Timbralitatea georgianului este bogată (...), vocea sună solid, somptuos și dominator. Și el forțează impulsurile

dramatice și dacă proiecția de glas ar fi fost mai incisivă, ar fi beneficiat de un confort mai bun, care să-l ferească, pe alocuri, de mici răgușeli. [*Metropolitan Opera, în direct* (2010) – **OPERA ETERNA**]

GAJA, Elena – mezzosoprană, n. 26 octombrie 1946, Brașov

GÁL, Erika – mezzosoprană, n. 1 iulie 1977, Debrecin, Ungaria

- Tânăra Erika Gál ne-a propus – în referențialul rol Carmen (la Opera din București) – timbrul său de calitate, frumos rezonant, jocul scenic situat pe coordonatele clasice ale rolului. Păcat că pasajele vocale „de linie” au avut, pe alocuri (prima strofă a celebrei *Habanera*), carențe intonaționale. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

GALANTE, Inessa – soprană, n. 12 martie 1954, Riga, Letonia

GALEFFI, Carlo – bariton, n. 4 iunie 1884, Malamocco, Veneția, Italia – d. 22 septembrie 1961, Roma

GALKA, Katrina – soprană, n. 1989, Milwaukee, Wisconsin

GALL, Axelle – mezzosoprană, n. 3 iulie 1942, Paris

GALLARDO, Sergio – bas-bariton, n. 1975, Iquique, Chile

GALLARDO-DOMÂS, Cristina – soprană, n. 1967, Santiago de Chile

- ... portretul propus de Cristina Gallardo-Domâs devotatei sclave Liù este emoționant și plin de sensibilitate (minunate pianissimele din *Non piangere Liù, Tu che di gel sei cinta*, dar nu numai). Interpreta depășește vocalista, aceasta din urmă acuzând o ușoară instabilitate tehnică ce-i afectează pe alocuri omogenitatea. [*Un nou final pentru TURANDOT la Salzburg: Luciano Berio influențat de Andrei Șerban?* (2002) - **OPERA VIVA**]

GALLI, Filippo – bas, n. 1783, Roma – d. 3 iunie 1853, Paris

GALLI, Gianna – soprană, n. 29 aprilie 1935, Modena, Italia – d. 22 decembrie 2010, Monte Carlo

GALLI, Umberto – tenor, n. 4 septembrie 1934, Pavia, Italia – d. 30 septembrie 2020, Pavia

GALLI-CURCI, Amelita – soprană, n. 18 noiembrie 1882, Milano, Italia - d. 26 noiembrie 1963, La Jolla, California

GALLI-MARIÉ, Célestine – mezzo-soprană, n. 21 noiembrie 1840, Paris – d. 22 septembrie 1905, Vence, Franța

GALLO, Lucio – bariton, n. 9 iulie 1959, Taranto, Italia

- Lucio Gallo cred că reprezintă un câștig pentru rolul Figaro, voce ductilă (...), frumoasă deși ușor angolată, frază inteligentă. [NUNTA lui Claudio Abbado (1991) – **OPERA LIVE**]

- Venit din spațiul muzical mozartian, Gallo își reasează acum repertoriul, debutând în rolurile dramatice verdiene. Corect vocal dar static în expresie, Gallo nu a reușit să-i transfere lui Amonasro virtuți de mândrie și curaj. (*Aida* la Macerata) [Lumea festivalurilor (2000) – **OPERA LIVE**]

- Un efort s-a simțit în tălmăcirile lui Lucio Gallo, bariton cu un trecut mozartian important dar la care trecerea către literatura veristă se arată problematică. Duritatea de stâncă a șerifului Jack Rance (*Fata din Far West*) a răzbătut prea puțin din culoarea vocii lui Gallo, din expunerea tiradelor violente cu care compozitorul i-a înzestrat discursul. [Vestul sălbatic pe scena Metropolitanului (2011) – **OPERA DIVINA**]

GALOU, Delphine – mezzosoprană, n. 1977, Paris

GALOYAN, Mané – soprană, n. 2 august 1993, Armenia

GALOUZINE, Vladimir – tenor, n. 11 iunie 1956, Rubtsovsk, Rusia

- Cu glas clocotitor, a etalat un dramatism înnăscut, sprijinit pe culoarea întunecată a sonorităților de voce și pe atacurile

fulminante ale notelor înalte. A cântat ariile *Vesti la giubba* din *Paiațe* și *Nessun dorma* din *Turandot*, cea de-a doua încheiată cu un Si natural acut de lungime infinită, dominator, puternic rezonant în... candelabru al sălii și în urechile auditoriului. Dar Galouzine nu putea să nu fie și arhetipal Otello în duetul *Era la notte*, alături de Ambrogio Maestri, Iago. Masivitatea glasului și tumultul interior au venit în contrapondere cu infiltrările aluziv-șirete ale baritonului, făcute prin *mezzevoci* de subtil impact. [Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

GALVANY, Maria – soprană, n. 6 august 1875 (1878?), Granada, Spania – d. 2 august 1927, Rio de Janeiro, Brazilia

GALVANY, Marisa – soprană, n. 19 iunie 1936, Paterson, New Jersey

GÁLVEZ, Pablo – bariton, n. 1987, Spania

GAMBERONI, Serena – soprană, n. 8 august 1981, Rovereto, Trentino-Alto Adige, Italia

GAMBILL, Robert – tenor, n. 31 martie 1955, Indianapolis, Indiana

GAMBINA, Juan – tenor, n. 19.., Malta

GANASSI, Sonia – mezzosoprană, n. 1966, Reggio Emilia, Italia

- Ca Angelina la teatrul Scala, parcurge în siguranță traseul dintre aria de intrare *Una volta c'era un rè* și dificilul Rondò final *Non più mesta*, trecând prin amănunțurile rulate cărora nu uită să le confere dorita notă de expresivitate. [CENUȘĂREASA de Rossini – spectacol strălucitor (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Cunoscută vedetă, mezzosoprana Sonia Ganassi (Elcia din opera *Moise în Egipt*) a forțat deseori sonoritățile în pasaje de coloratură, dar a derulat o superbă cantilenă în aria *Porgi la destra amata*, încheiată în pură bravură, cu acute ferme și penetrante. [Festivalul Rossini sub semnul protestelor (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Reputata mezzosoprană Sonia Ganassi (Adalgisa în *Norma*) și-a demonstrat virtuțile belcantiste în frazarea plină de evocări din primul act, deși estompări neașteptate s-au insinuat în cânt. Nota de Do acut din duetul cu Norma (Maria José Siri) a fost scurtă, stridentă și plasată sub tonul just. Motivația avea să vină după pauza prelungită, când un anunț a scuzat-o pe artistă, ca având un abasament vocal. Nu a mai surprins pe nimeni că marele duet *Mira, o Norma* din actul secund a fost transpus cu un semiton mai jos. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

GANBAATAR, Ariunbaatar – bariton, n. 8 aprilie 1988, într-un sat de nomazi la vest de Ulaanbaatar, Mongolia

GANCI, Luciano – tenor, n. 29 ianuarie 1982, Roma

● (Interpretul rolului) Don José, Luciano Ganci, tenor de sorginte liric-spintă, are cântul impregnat de moliciuni și filaje, într-o lectură bine gândită. Aria *La fleur* a avut patosul ardent al rostirii finalizate cu un Si bemol acut solid proiectat. Dramatismul replicilor din finalul actului al III-lea a fost bine susținut, continuat cu cel din duetul final, în care implorările au venit ca un pandant de efect. Există un subiect la care artisa trebuie să fie atent... pronunția în limba franceză. [*Mezzosoprana Carmen Topciu a strălucit în CARMEN la celebra Arenă din Verona* (2018) – *OPERA MIRACOL*]

GANEA, Gaby – soprană, n. 13 noiembrie 1919, Câmpulung Muscel – d. 24 februarie 1964, Timișoara

GÄNG, Silke – mezzosoprană, n. 17 februarie 1983, Freiburg im Breisgau, Germania

● ...Anastasio (din *Giustino* de Vivaldi) sensibil, în travesti... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

GANTNER, Martin – bariton, n. 15 mai 1965, Freiburg, Germania

● În scurta intervenție din finalul operei *Fidelio*, registrul grav al basului Martin Gantner (Ministrul Don Fernando) a sunat destul de puțin pregnant. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – *OPERA DIVINA*]

GĂNȚOIU, Ilie – tenor, n. 19.., Turnu Măgurele

GANZAROLLI, Wladimiro – bariton, n. 9 ianuarie 1932, Veneția, Italia – d. 1 ianuarie 2010, Cortemilia, Italia

GANZEL, Beata – mezzosoprană, n. 29 ianuarie 1967, Kaluș, regiunea Ivano-Frankivsk, Ucraina - d. 18 august 2010, Moscova

GARABAJII, Sergiu – bariton, n. 1995?, Lipnic, Ocnița, Republica Moldova

GARAEVA, Polina – mezzosoprană, n. 6 aprilie 19.., Rusia

● Frumoasă și sexy, Polina Garaeva, deja o mai veche cunoștință de pe scena bucureșteană, a expus un glas de plăcută culoare în rolul Maddalena. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

GARANČA, Elina – mezzosoprană, n. 16 septembrie 1976, Riga

● La Opera de Stat din Viena, Elina Garanča (tânără și frumoasa letonă – elevă a maestrelor Irina Gavrilovici și Virginia Zeani) a fost un Octavian cu ținută statuară și timbru fermecător, rotund și senzual, în care sunetele flautate au dat sens frazei muzicale derulate cu o stupefiantă omogenitate a liniei vocale. [*Cavalerul rozelor, la el acasă* (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● Elina Garanča are un glas de substanțială calitate, catifelat, bogat în armonice, cu care a înzestrat luxos discursul melodic din *Werther*. Omogenitatea pe ambitus este impecabilă, sonoritatea, princiară. În consecință, demersul său, inclusiv cele două arii, „a scrisorilor” și „a lacrimilor”, a fost

fără reproș din perspectivă vocală. Ca personaj, mi s-a părut puțin contrariant. Charlotte – Elina a fost rece și neimplicată emoțional, chiar în situațiile limită, când s-a aflat la patul lui Werther rănit mortal. [BOEMA și WERTHER la Opera de Stat din Viena (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

GARAVENTA, Ottavio – tenor, n. 26 ianuarie 1934, Genova, Italia – d. 18 martie 2014, Savignone, Italia

GARBARINI, Mirtha – soprană, n. 23 aprilie 1926, Argentina – d. 6 ianuarie 2015, Buenos Aires

GARBIN, Edoardo – tenor, n. 12 martie 1865, Padova, Italia – d. 12 aprilie 1943, Brescia, Italia

GÂRBU, Veronica – mezzosoprană, n. 18 februarie 1950, Sibiu

GARCIA, Carol – mezzosoprană, n. 1983, Barcelona, Spania

GARCÍA, Lucrecia – soprană, n. 1986, Coro, Venezuela

- Lucrecia García, cu *look* de... încășă, a rezolvat aproape pe de-a-ntregul exigențele rolului Odabella. Energicul arpeggiu al intrării în scenă, finalizat cu Do natural acut, a sunat incisiv și suveran. Fără exces de armonice, soprana a afișat un glas strălucitor, omogen, cu frumoase treceri către registrul grav „de piept”, indispensabil rolurilor dramatice și cu atacuri fulminante. Cavatina *Allor che i forti corono* și cabaletta *Da te questo or m'è concesso* au fost grandios înfățișate. Prin aria din primul act *Oh! nel fuggente nuvolo*, plină de lirism, a încercat pianissime frumoase, în mare parte reușite, dar inflexiunile romantice au lipsit, cu efect într-o derulare cvasi-monotonă. Cantilena verdiană nu înseamnă numai înșiruirea de sunete moi, ci și înzestrarea lor expresivă. (La Theater an der Wien) [Trotinete și fotolii cu roțile în *ATTILA de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Ana Lucrecia Garcia (Lady Macbeth) are voce incisivă până la extremul acut, strălucitor, tăios și penetrant. Frumoase au

fost trecerile dintre registrele central și grav „de piept”. În plus deține capacitatea de a prelua agilitățile rolului în condițiile scriiturii de coloratură dramatică. Înzestrarea cu armonice a glasului nu este bogată. În spectacol, artista a arătat mici inegalități, unele stridente acute și o progresie de „încălzire” după primul act. Așa încât, la pasiv, aș nota lipsa atacurilor directe, ferme în recitativul *Ambizioso spirito, tu sei, Macbeth* din cavatina primului act, în care câteva pasaje de coloratură au părut „alunecate” și, în general, absența malițiozității în expunere, inclusiv în duetul subsecvent cu Macbeth. Poate din prudență. Oarecari incertitudini în susținerea sunetelor au venit în actul secund, în dialogul cu Macbeth (Sebastian Cătană) ce precede aria *La luce langue*, altfel regăsită ca relief, ca și Brindisi-ul *Si colmi il calice*, bune momente ale Anei Lucrecia Garcia. Cu frumoasă linie de cânt a interpretat marea scenă a somnambulismului, dar cu un Re bemol supra-acut precar, se știe, notat de Verdi în partitură „pe fir de voce”. Ce să-i faci, numai marile vocaliste și-o pot permite. [Opera Română din Cluj-Napoca a deschis stagiunea centenară cu premiera *MACBETH de Giuseppe Verdi* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GARCÍA, Manuel – tenor, n. 21 ianuarie 1775, Sevilla, Spania – d. 10 iunie 1832, Paris

GARCÍA, Manuel (jr) – bariton, n. 17 martie 1805, Madrid – d. 1 iulie 1906, Londra

GARDEAZABAL, Karen – soprană, n. 1992, Toluca, Mexic

GARDEN, Mary – soprană, n. 20 februarie 1874, Aberdeen, Marea Britanie - d. 3 ianuarie 1967, Aberdeen

GARDINA, Paola – mezzosoprană, n. 1976, Rovigo, Italia

GARI, Giulio (GARI, Iulian; SAMU, Iulian; SAMU, Iuliu) – tenor, n. 9 septembrie 1909, Mediaș - d. 15 aprilie 1994, New York, New York

GARIFULLINA, Aida – soprană, n. 30 septembrie 1987, Kazan, Tatarstan, Rusia

● Microscopică a părut vocea frumoasei Aida Garifullina (Zerlina în *Don Giovanni*), tânără galonată cu Premiul I la marele concurs Operalia – Plácido Domingo din 2013, dar artista s-a revanșat prin eleganță insinuantă și cânt subtil în ariile *Batti, batti, o bel Masetto* și *Vedrai carino*. [*La Opera de Stat din Viena, scilipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

GARINO, Gérard – tenor, n. 1 iunie 1949, Lançon, Provența, Franța

GARNER, Françoise – soprană, n. 17 octombrie 1933, Nerac (Lot-et-Garonne), Franța

GARNOV, Artyom – bariton, n. 19..., Rusia

GÂSCĂ, Iurie – bariton, n. 6 ianuarie 1968, Cahul, Republica Moldova

GASDIA, Cecilia – soprană, n. 14 august 1960, Verona, Italia

● Cecilia Gasdia este (pe disc) o Marguerite diafană, placidă, sensibilă și extatică. Câteodată... revoltător de limfatică! Soprana italiană are un cânt piano-legato care o servește admirabil în balada din actul secund, în frazele *J'ai peur, je frissonne, je languis, hélas!* (actul al IV-lea) sau *Anges purs, anges radieux...* (actul al V-lea). Unui superb Si natural din finalul ariei bijuteriilor, măiestrit atacat în pianissimo, urmat de crescendo, Gasdia îi opune însă un precar Do în finalul duetului cu Faust (Jerry Hadley). Ce mult înseamnă un semiton! [*Alexandru Agache pe CD și live* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Cecilia Gasdia, glas eminamente liric, se îndreaptă acum spre repertoriul *lirico-spinto* și, probabil, în scurt timp strălucirea acutelor nu va mai fi influențată de dificultatea țesăturii verdiane. Ca un exemplu, mă gândesc la duetul cu Otello din actul al III-lea, în care Si bemol-ul frazei *Guarda le prime lagrime* nu a fost valorizat suficient. Dar Gasdia este o cântăreață experimentată care clădește frazele muzicale

cu știință, cu expresivitate, cu articulare clară a cuvintelor. Nu în ultimul rând, indispensabilele pianissime semnate Giuseppe Verdi, sunt la locul lor în vocalitatea aerată, plutitoare a sopranei italiene, (demonstrată la Teatrul Verdi din Trieste). [*José Cura în OTELLO* (2001) – **OPERA LIVE**]

GÁSPÁR, István – tenor, n. 1925, România – d. 2007

GASTEEN, Lisa – soprană, n. 13 noiembrie 1957, Brisbane, Australia

GATELL, Juan Francisco – tenor, n. 28 noiembrie 1978, La Plata, Argentina

● ... poate cel mai interesant pentru oferta de viitor a fost tânărul Juan Francisco Gatell, Don Ottavio (*Don Giovanni*) placid, înzestrat cu atractiv timbru de *tenore di grazia*, cu frazare limpede și foarte fluidă în cele două arii *Dalla sua pace* și *Il mio tesoro intanto*. [*Un macho la Scala* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Tatăl Demetrio-Eumene (din *Demetrio și Polibio*) a primit glasul lui Juan Francisco Gatell, tenor liric lejer cu capabilități virtuozistice și, totuși, cu preocupări eroice. Fără să aibă calitate timbrală fericită din pricina unor nazalizări, cu acute câteodată opace, Gatell a găsit momente bune în cantilene și în ușurința cu care a abordat țesătura vocală rossiniană. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GÁTI, István – bariton, n. 29 noiembrie 1948, Budapesta

GATIN, Ruzil – tenor, n. 1987, Moscova

GATTA, Dora – soprană, n. 11 noiembrie 1921, Foggia, Italia – d. 25 mai 1979, Milano, Italia

GAUCI, Miriam – soprană, n. 3 aprilie 1957, Malta

● ... descrie cu măiestrie fragilitatea și lirismul Desdemonei, cu frumoase sunete în pianissimo și glas cald, mătăsoș, dar al cărui legato nu are întotdeauna fluiditatea cerută de fraza verdiană. [*OTELLO la Barcelona* (1997) – **OPERA LIVE**]

GAUDÍ, Isabella – soprană, n. 1983?, Barcelona, Spania

● ... a cântat cu timbru plăcut, ușor întunecat, partitura de mezzosoprană a Argenei din *Ciro in Babilonia*. [Despre *CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

GAUVIN, Karina – soprană, n. 15 octombrie 1966, Repentigny, Canada

GAVALLA, Alexandrina – mezzo-soprană, n. 18., România – d. 19., România

GAVANELLI, Paolo – bariton, n. 21 noiembrie 1959, Monselice, Italia

● Interpretul rolului titular, Rigoletto, este, fără îndoială, o voce semnificativă, căutată astăzi pentru o mulțime de roluri, inclusiv verdiane. Mizând pe amploare, extensie, penetrantă în acute, accente dramatice și îndeosebi pe o culoare vocală întunecată, destul de specială, artistul italian dă rolului un contur colțuros, monocrom, de o severă duritate. Numai că o veritabilă voce verdiană adaugă și îmbină acestea cu o generozitate a timbrului, o diversitate a frazării și expresiei pe care Gavanelli nu le posedă. Încercările de netezire a asperităților se fac cu rabat de la controlul emisiei, sunetele nevibrate, albe și arcele dintre ele în pasaje lirice produc un neplăcut fior. Luând notă de calitățile robustului glas al lui Gavanelli, l-aș vedea pe artistul italian potrivit mai degrabă repertoriului verist, prezența lui în partituri verdiane nedemonstrând decât penuria de voci corespunzătoare unui asemenea repertoriu. [Deschiderea stagiunii la Opera din San Francisco (1997) – *OPERA LIVE*]

GAVAZZI, Carla – soprană, n. 26 februarie 1913, Bergamo, Italia – d. 25 mai 2008, Milano, Italia

GAVAZZI, Ernesto – tenor, n. 7 mai 1941, Seregno, Lombardia, Italia

GAVRILAN, Natalia – mezzosoprană, n. 26 iulie 1977, Chișinău

GAVRILESCU, Cornelia – soprană, n. 1921, România – d. 2003, România

GAY, Paul – bariton, n. 8 noiembrie 1968, Franța

● Cu glas solid și penetrant, Paul Gay a conturat un Don Alfonso (*Lucrezia Borgia* la Bruxelles) dur, perfid și stâncos, așa cum este caracterul personajului. Nu trebuie uitată însă apartenența rolului la scriitura belcantistă și, privit din acest unghi, cântul francezului a părut monoton și fără maleabilitate. [Elena Moșuc în *rândul marilor soprane ale lumii* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Ecrasantul rol titular a găsit în Paul Gay un interpret care a adâncit citirea texturii enesciene, ca un gânditor reflexiv și profund (scena din Corint), dar care își anunța anvergura de glas. Monologul *Où suis-je?* a exprimat întreaga frământare a eroului, prin rostire moale, în *mezzavoce* către zona superioară a registrului. Stăpân pe declamațiile care abundă în actul al III-lea, a depășit cu știință cele două solicitante exclamații *Ouvrez les portes!* (îndeosebi prima) și a dăruit tente transcendente expunerilor finale. Fără să vreau, gândul mi-a zburat către David Ohanesian, interpretul reper al personajului. Greu de reprodus o performanță care vine direct din tragismul existent intrinsec în timbralitatea nativă a baritonului român! Iată cheia. [Concertul cu *OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

GAYARRE, Julián – tenor, n. 9 ianuarie 1844, Roncal-Erronkari, Spania – d. 2 ianuarie 1890, Madrid

GAZALE, Alberto – bariton, n. 21 noiembrie 1967, Sassari, Italia

GEDDA, Nicolai – tenor, n. 11 iulie 1925, Stockholm – d. 8 ianuarie 2017, Tolocheaz, Vaud, Elveția

● (...) Nicolai Gedda a depus cu doi ani în urmă o mărturie excepțională. A reapărut în public, într-o condiție vocală stupefiantă, cu aproape toate calitățile ce l-au făcut

renumit, intacte. Viena muzicală l-a sărbătorit atunci pe Franco Corelli. (...) Gedda a fost absolut impresionant. La peste 70 de ani, marele artist a cântat o arie de operetă cu timbru luminos, linie vocală suplă, rafinement și bun gust, distincție în frazare. Semnele anilor apăreau sporadic, într-atât de superficial, încât aveai dorința să-l tot ascuți sau să-l revezi într-un spectacol. Intensitatea comunicării pe care vocea sa de tenor liric o posedă dintotdeauna și cu care înaripa asistența era intactă. Tehnica vocală, un fundament al performanțelor de excepție, și-a arătat și aici puterile fără limite. Nu trebuie uitat că, la Gedda, preocuparea pentru încadrarea stilistică a fost permanentă, artistul selectând cu rigurozitate repertoriul. Farmecul expresiei s-a îmbinat la tenorul suedez cu puritatea sunetului. Cu o aplecare specială pentru repertoriul francez (Romeo, Don José, cei doi Faust – descriși de Gounod și Berlioz, Nadir, Werther, Hoffmann), austro-german (Mozart, Gluck și operele vieneze) sau rus (Lenski, Falsul Dmitri), Gedda a ales cu grijă și personaje din literatura muzicală italiană (Pinkerton, Alfredo). Repertoriul lui Gedda a depășit 60 de roluri cântate pe scenă, fără să numărăm partiturile genului vocal-simfonic și a cuprins peste 160 de titluri, dovedindu-se unul din cei mai prolifici vizitatori ai caselor de disc, depășit poate în ziua de azi doar de Plácido Domingo. [(februarie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

GENAUX, Vivica – mezzosoprană, n. 10 iulie 1969, Fairbanks, Alaska

- Un glas cu irizații de contraltă, capabil de subtile inflexiuni în *lamento*-uri și creșteri graduale de la pianissimo la forte, venind de la o artistă ce folosește respirațiile în favoarea expresiilor. Agilitățile scriiturilor au avut impecabilă și ușoară redare. [*Festivalul George Enescu - I – Primele patru zile* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- În rolul Lepido din *Silla* de Händel, renumita Vivica Genaux a cântat cu voce rotundă, consistent timbrată prin rezonanțe prețioase și a derulat pasaje de agilități amețitoare, într-un tempo debordant. Mici deficiențe de intonație s-au mai strecurat pe

alocuri, după aproape două ore și jumătate de muzică. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GENCER, Leyla – soprană, n. 10 octombrie 1928, Ankara, Turcia – d. 10 mai 2008, Milano, Italia

GENS, Véronique – soprană, n. 19 aprilie 1966, Orléans, Franța

GENTILE, Maria – soprană, n. 17 noiembrie 1902, Catania, Italia – d. 18 mai 1993, Catania

GENTILI, Serafino – tenor, n. 1775, Venetia, Italia – d. 13 mai 1835, Milano, Italia

GEORGESCU, Florin – tenor, n. 10 aprilie 1958, Pietroșița

GEORGESCU, Mária – mezzosoprană, n. 1952, România

GEORGEWSKY, Armand (Arnoldo) – tenor, n. 1885, Odessa, Ucraina – d. 1935, București

GEORGIEVA, Gabriela – soprană, n. 8 iunie 1971, Vidin, Bulgaria

- Personajului Abigail din *Nabucco*, Gabriela Georgieva i-a rezervat un contur vocal potrivit, cu agilități dramatice expuse cu acuratețe, dar și cu nuanțări în secțiunea Andante - Dolce cantabile a ariei *Anch'io dischiuso* din debutul Părții a doua. Unele note acute, din păcate, au avut redusă vibrație și, în consecință, stridențele s-au strecurat... fără a putea fi ocolite. [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

GERHAHER, Christian – bariton, n. 24 iulie 1969, Straubing, Germania

- Pare aproape imposibil, după consemnări de spectacole în peste o mie de pagini de cronici muzicale (la data articolului), să te mai entuziasmezi fără limite. Și totuși, recent, Christian Gerhaher mi-a produs o astfel de senzație în rolul Wolfram von Eschenbach din *Tannhäuser*, debut absolut la Opera de Stat din Viena. Pare desprins din

legendă, cântul lui trimite direct la fabulosul Dietrich Fischer-Dieskau. O timbralitate rotundă, generoasă, moale și învăluitoare, de un lirism fermecător, se pune în serviciul unei tălmăciri atât de rafinate a partiturii, încât seduce și te transportă în sfere elevate. Starea de a flota pe aripi nevăzute. Este un dar divin să mlădiezi sunetul în fațete multicolore, să crezi imagini ce palpită cu muzica și rostirea. Frazele se unduiesc în expresivitate infinită, precum sonorile maestrului bayreuthian. Există în abordările baritonului german profunzime psihologică nemărginită, Wolfram al său desenează sentimente complexe, de la prietenia caldă afișată cu noblețe și mândrie cavale-rească (actul I, *Gegrüsst sei uns, du kühner Sänger... Als du in kühnem Sange*) la conștientizarea profundă a imnului său propriu, înălțat iubirii (actul II, *Blick' ich umher in diesem edlen Kreise*, cântare evocativă în care analogiile expunerii sunt înfățișate plastic, descriptiv, în pace, seren, cu tonuri de piano și pianissimo). Autoritatea cu care intervine în confruntarea cântăreților (actul II, *O Himmel! Lass' dich jetzt erleben!*) are tente catifelate iar adresarea către Luceafăr (actul III, *Da scheinst du, o! lieblichster der Sterne*) nu constituie numai invocarea în adorație a astrului nopții, ci rugăciunea, implorarea pentru salvarea propriului său suflet, adânc perturbat... *O du, mein holder Abendstern...* Totul este pictură. Wolfram... Gerhaher este un spirit introvertit-fremățător, psihicul i se răscolește, conflictele îl apasă, îl marchează iar povestirea penitenței lui Tannhäuser la Roma îi depășește limitele, îl aduce în pragul disperării. Nu poate să mai audă nimic, nu mai rezistă, își curmă viața. Un final pe cât de neașteptat, pe atât de previzibil în concepția regizorului Claus Guth, radical îndepărtată de Wagner... [*Un bariton de excepție în TANNHÄUSER la Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

GERHARDS, Annika – soprană, n. 1988, Germania

GERSTER, Etelka – soprană, n. 25 iunie 1855, Košice, Slovacia - d. 20 august 1920, Pontecchio, Italia

GERTSEVA, Julia – mezzosoprană, n. 27 iunie 1973, St. Petersburg, Rusia

● Mezzosoprana Julia Gertseva și-a impus frumoasa-i alură și sunetul pătrunzător în rolul Marina Mnișek (*Boris Godunov* la Gran Teatro La Fenice). [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto* (2008) – **OPERA ETERNA**]

GERZMAVA, Hibla – soprană, n. 6 ianuarie 1970, Pițunda, Abhazia, Rusia

● (În viziunea dirijorului Fabio Luisi asupra monumentalei *Messa da Requiem* verdiană, pe care italianul a dăruit-o publicului în compania Corului și Orchestrei Maggio Musicale Fiorentino), în condițiile unui tempo dilatat până la extrem, în tulburătorul cvartet *Lacrymosa*, așteptatele pianissime acute ale sopranei n-au plutit. În schimb, în *Libera me*, Hibla Gerzmava și-a arătat virtuțile de *fraseggiatrice* și, glas spint fiind, a dominat ansamblurile cu un Do acut de forță, prin care a recuperat lipsa de focus a Si bemol-ului înalt în pianissimo ce a finalizat octava anterioară *Requiem* sau registrul grav mai estompat. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GESSENDORF, Mechthild – soprană, n. 6 iunie 1937, München, Germania

GESZTY, Sylvia – soprană, n. 28 februarie 1934, Budapesta – d. 13 decembrie 2018, Stuttgart, Germania

GHAZARIAN, Sona – soprană, n. 2 septembrie 1945, Beirut

GHEORGHE, Diana – soprană, n. 31 ianuarie 1994, Galați

● Glasul ușor (prea) vibrant și unele sunete deschise (aria *Or sai chi l'onore*) au fost atributele unei voci altminteri frumoase a sopranei Diana Gheorghe (Donna Anna). [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GHEORGHITĂ, Gabriel – bariton, n. 17 iunie 1975, Piatra Neamț

● Baritonul Gabriel Gheorghită, posesorul unui glas plăcut cu culoare tenorală a

fost veriga mai puțin performantă a serii, în rolul Malatesta. Amploarea de voce este întrucâtva limitată, vibrato-ul se strecoară pe alocuri, ca și detimbrările în pasajele de agilitate, ce necesitau mai multă acuratețe. O cale de studiu trebuie să se deschidă în fața artistului, al cărui potențial nu este neglijabil. [Don Pasquale de Galați (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

GHEORGHIU, Angela – soprană, n. 7 septembrie 1965, Adjud

● Lirismul Angelei Gheorghiu fascinează de la prima notă. Ea știe să construiască atmosfera de reverie ce plutește în jurul ariei *Depuis le jour* din *Louise*, descriind cu diafană sensibilitate și emoție succesiunea de stări. Cântul piano-legato, armă de temut a tinerei soprane, este cel care transcende visarea. Modelarea frazei se accentuează în aria din *La Wally*, Angela Gheorghiu făcând o demonstrație de ceea ce italienii numesc *dinamica sfumata*, în definirea varietății nuanțelor și coloristicii. Sensul intim al cuvântului, seducția prin sunet, își găsesc permanent ilustrarea în plastica sa. Sub aceleași auspicii, abordează – pentru prima dată în recital – duetul de dragoste din *Otello* de Verdi, reușind o mini-bijuterie interpretativă în compania celui mai prestigios „maur” al zilei. Fermecătoare sunt pasiunea și senzualitatea cu care Desdemona – Angela i se adresează lui Otello – Plácido (*Mio superbo guerrier...*), poezia evocatoare (*... te ne rammento...*) sau narațiunea caldă, calmă și limpidă (*Quando narravi l'esule tua vita...*). M-am gândit atunci că șevaletul sonor al Angelei Gheorghiu are acea rară virtute de a genera metaforă... Intuiția frazei, a rostirii accentului, atacurile *morbido* ale tonurilor, jocul penumbrelor, abordarea analitică a texturii, completează elementele care vădesc o foarte solidă cultură stilistică, proprie – fără exagerare – unor mari interpreți. Decupați înregistrări celebre ale unor artiști faimoși, comparați și vă veți convinge! Sigur că Angela Gheorghiu nu se va apropia, în spectacol, de roluri ca Desdemona sau Wally decât mult mai târziu, când culoarea sa vocală din acel moment se va suprapune

tradiției. Acum, în continuarea recitalului, cântă cu brio alături de Domingo duetul din *Elixirul dragostei*, Brindisi din *Traviata* (...) sau ne amintește, pentru o clipă, de atmosfera operetei vieneze. Vraja unei seri de neuitat în parcul castelului de la Schwetzingen e ruptă doar de aplauze și focuri de artificii. Superbă analogie!.. [La Sala Palatului, concert Plácido Domingo – Angela Gheorghiu (1993) – **OPERA VIVA**]

● Lângă o atât de complexă compoziție actoricească (Gwyneth Jones în *Turandot* la Covent Garden), Angela Gheorghiu nu a fost nici un moment mai prejos și a propus un personaj sensibil și senzual, pasional și seducător. A cântat cu frazare impecabilă, nuanțat și cu un joc de clar-obscur sonor, în care plutirea pianisimelor a accentuat senzația de atmosferă ireală a unor scene. Așa stând lucrurile, revenirea carului mortuar al lui Liù în final, trecând prin fața cuplului Turandot-Calaf, a reprezentat mai mult decât rememorarea sacrificiului dorită de Andrei Șerban. A fixat în inima spectatorilor artistul numărul 1 al serii: Angela Gheorghiu. [*Doi români în TURANDOT* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Angela Gheorghiu cântă glorios, cu sunete eclatante și fine colorizări intonaționale, într-o frazare variată, elegantă. Adina Angelei (*Elixirul dragostei*) are umor subtil, se mișcă dezinvolt, farmecă, insinuează, devine caustică, dragăstoasă, într-un cuvânt, adorabilă. [*Quest'elisir mirabile* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Personajul Magdei de Civry (*La Rondine*) primește prin vocea Angelei Gheorghiu mister și eleganță, senzualitate și sensibilitate, sinceritate și poezie, rafinament și palpitantă pasiune. Peisajul interior descris de artistă capătă astfel o profundă complexitate în tot acel dureros turbion sufletesc care o împiedică pe eroină – din cauza trecutului apăsător – să-și urmeze dragostea visată și găsită. Un destin de Violetă verdiană pe care Angela Gheorghiu îl redescoperă acum, cu aceeași dăruire și implicare, în partitura pucciniană. Puterea de portretizare pe disc vine în exclusivitate din vocalitate. În acest teritoriu, soprana româncă atinge culmi de variată expresivitate, printr-o modelare

continuă a sunetului în fraza muzicală, pe care o conduce cu suplețe. Inflexiunile și nuanțele se regăsesc la tot locul și cântul își ia zborul spre nemărginiri ca o rândunică măiastră. Celebra arie *Ch'il bel sogno di Doretta* este cea care din start depune mărturie pentru cântatul piano-legato exprimat prin sunete eterate pe țesătură vocală acută, pentru atacurile diafane în pianissimo sau diminuendo-urile de mare finețe. Sonoritățile sunt senine, seducătoare și încoronate de un registru cald și vibrant. [Eveniment discografic cu Angela Gheorghiu și Roberto Alagna (1997) – **OPERA LIVE**]

- Angela Gheorghiu *este* Mimi a momentului și a începutului de mileniu. Vocea și frazarea *morbido e legato* sunt mai senzuale ca oricând, expresia variată, sunetul imaculat, jocul pianissimelor (finalurile actelor III și IV) minunat măiestrit. Soprana reușește clipe unice de sensibilitate în aria *Si, mi chiamano Mimi* (ce pasional se abandonează exaltării din *Ma quando vien'lo sgelo!*), de emoție și chiar tragism în scena cu Marcello sau de poezie, forță evocatoare și durere reținută în aria *Addio, senza rancor*. [LA BOHÈME (1999) – **OPERA LIVE**]

- S-o spunem de la început: constelația stelelor operei numără de câțeva vreme o super-nova de intensă strălucire, Angela Gheorghiu. Ea își domină generația cu o incandescență care are reflexii adânci chiar într-o lungă perioadă anterioară de timp. Este firesc să se întâmple așa cu talentele speciale, cu spiritele tutelare ale artei cântului, care odată afirmate, aruncă în obscuritate nume rezonante ale generațiilor trecute. Constituie o obligație din partea noastră, a criticilor, să identificăm prompt asemenea excepționale valori, să nu ne ferim de superlative sau să admitem consacrarea numai în funcție de opinia străinătății. (...) Calitatea glasului de soprană lirică este sprijinită de o intuiție artistică rară, o muzicalitate și o capacitate interpretativă care surprind și uimesc. Modelarea frazei muzicale este mereu căutată spre a defini nuanțe și a surprinde culori. Dacă ar fi să găsim un titlu generic de articol pentru o analiză a artei Angelei Gheorghiu, m-aș opri fără îndoială la „Seducția prin sunet”, sintagmă pe care am

mai folosit-o încă de la primul fior pe care mi l-a produs vocea sopranei noastre. [(octombrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- *Ange adorable...* cântă Romeo transportat de fiorul primei atingeri amânii Julietei și gândul celui din sală zboară în aceeași clipă, profan, revoltător de naiv, la asocierea cu numele interpretei. Seducătoare divă, angelice sunete, pasională trăire, un singur nume – Angela Gheorghiu. Grosses Festspielhaus din Salzburgul festivalier s-a plecat și a vuit din nou de aplauze în fața artei sopranei române, protagonistă alături de Roberto Alagna în două concerte cu *Romeo și Julieta* de Gounod. Stupefiantă au fost legato-ul, *élancement*-ul, ușurința și spectaculozitatea vocalizelor din tirada de intrare *Écoutez! C'est le son des instruments joyeux*, plutirea cu învâluitor glas, plin de lirism, din celebrul vals *Je veux vivre* sau sensibilul abandon în extazul dragostei din scurtul madrigal ce-i urmează. După cum, uimitoare au apărut puritatea, ingenuitatea expresiei în duetul cu Romeo din actul secund; inflexiunile sunt îmbătătoare, mlădierile vocii, nesfârșite. Construcția rolului merge în delicatețe către durere, neostoit, prin genial arcuta frază *Non!... non, ce n'est pas le jour, ce n'est pas l'alouette...* (răscolită de atâta pasiune, încărcată de atâta senzualitate încât poate deveni oricând un simbol al măiestriei Angelei Gheorghiu) și până la sfâșietorul final. Poezie pură, poezie perpetuă, bulversantă poezie... [Ange adorable... (2002) - **OPERA VIVA**]

- În august 2000, nu mi-am ascuns mirarea la auzul veștii că în Studioul nr. 1, Abbey Road din Londra al casei EMI Classics, Angela Gheorghiu grava integrala *Tosca*. Mi s-a părut un act nu atât temerar cât prematur, după ce artista înregistrase muzică franceză și italiană într-un registru ce-i corespundea vocalității sale eminentemente lirice cu direcționări lirico-spinto. Și totuși, puterile vaste ale Angelei Gheorghiu în portretizări arhetipale, implicarea profundă, plină de tensiune în textura portativelor și în spiritul personajelor m-au făcut să fiu circumspect cu afirmațiile hazardate. Da,

Angela Gheorghiu putea să fie o memorabilă Floria Tosca. Am așteptat editarea în 2001 a CD-urilor, ce servesc drept coloană sonoră pentru filmul destinat marelui ecran. (...) Nu numai că Angela Gheorghiu putea să fie, dar a și fost o mai mult decât memorabilă eroină pucciniană. Chiar referențială. Nu voi cădea în greșeala de a face comparații, Angela Gheorghiu are propria ei personalitate, solidă, indestructibilă și tot ceea ce face poartă această redutabilă pecete care se transferă în spectacol sau pe disc. Gradația minuțioasă cu care construiește se metamorfozează în inflexiuni vocale ce vin din străfundurile simțirii ei de artistă, este un dar nativ, Angela trăiește sunetul și-l comunică fără rezerve printr-un magnetism acaparator, îmbătător. În primul duet cu Mario, ea are tandrețea unei Mimì mai mult decât gelozia orgolioasă a Floriei, ce răbufnește pe deplin doar în scena cu Scarpia: strigătul teribil *Oh mio bel nido insozzato di fango!* precedat de emoționantul *Ed io venivo a lui tutta dogliosa* și urmat de implorația *Dio mi perdono. Egli vede ch'io piango!* O alternanță de registre liric - dramatic, ce anunță avalanșele dezlănțuite în actul secund, concepute cu aceeași știință a gradației. De la precipitata intrare în scenă cu calm disimulat, trecând prin tensiunea crescândă și până la teribilele *Questo è il bacio di Tosca!* apoi *Guardami! son Tosca! O Scarpia!* sau *Muori dannato!*, Angela Gheorghiu împlinește parcursul cu forță de tragediană. Celebra *Vissi d'arte* e cântată precum o chintesență a zbuciumului interior, ca o eliberare prin inspiratoare, imploratoare rugăciune. Actul ultim este atât de încărcat cu devorantă dragoste încât nu lasă loc nici unei umbre de îndoială asupra finalului prezumat, cruda realitate apărând astfel și mai cutremurătoare. Clădind personajul în spirit absolut clasic, vocea Angelei Gheorghiu exprimă totul cu obișnuita-i, larga-i paletă de intenții, de la cel mai ademenitor pianissimo până la disperatul *grido*. Fraza curge fără repros, prelung și expresiv, gândită în detaliu. [*Sărutul Toscăi* (2002) - *OPERA VIVA*]

● În *Trubadurul* (pe CD), soprana propune încă de la primele fraze o Leonora

juvenilă, poetică, de puritatea și transparența Julietei. Cursivitatea cantilenei *Tacea la notte placida* este restituită în deplinătatea ei, după cum, pe aceeași linie fluidă, aria *D'amor sull'ali rosee* vine redată ca o intensă confesiune. Marea încercare a rolului, țesătura acută în pianissimo, este trecută cu debordantă nonșalanță de Angela Gheorghiu, regină a sonorităților aerate, a cântului suav, *di grazia*. În proximitate, ca o încununare, cabaletta *Tu vedrai che amore in terra* abundă în inflexiuni prețioase. Artista nu lasă să scape nici o replică, oricât de mică, fără a crea o clipă referențială. Mă gândesc, cu totul aleator, la scurta intervenție *Perchè piangete?... O dolci amiche...* din scena mănăstirii sau la emoționantul tablou final. Minuția cu care Angela Gheorghiu desenează un contur caracterologic vădește că aplecarea asupra partiturii se face în scopul unei amănunțite disecții. [*Gheorghiu-Alagna, un cuplu de aur pentru TRUBADURUL* (2002) - *OPERA VIVA*]

● Despre coloana sonoră, provenind dintr-o înregistrare pe CD a casei EMI Classics, am mai vorbit (...). Imaginea, cum era previzibil după audiție, a adâncit dimensiunea interpretativă muzicală. Angela Gheorghiu, frumoasă, captivantă, motivată până în fibrele cele mai ascunse ale sufletului, trăiește rolul cu ardore. Este diva Floria Tosca, coborâtă direct din scena pe care cântă în Roma lui Scarpia, din scenele de operă ale zilelor noastre, teatral-expresivă dar cu un gen de teatralitate care nu depășește bunul gust, nu cade în exces. În spatele ei se citește un parcurs lucid (chiar și în implorația din *Vissi d'arte*), abandonat doar la dramaticul moment al descoperirii ultimei crime a lui Scarpia, la zguduitorul final. Energii latente se descătușează atunci! Filmografia pentru marele ecran a operei *Tosca*, va reține cu certitudine, printre referințe, portretizarea Angelei Gheorghiu. [*Noul film TOSCA...* (2003) - *OPERA VIVA*]

● La Salzburg 2003, Angela Gheorghiu a ales un program de arii preclasice, *ariette da camera*, romanze ale anilor „de galeră” verdieni, melodii franceze, lieduri românești. În afara maestrului de la Busseto (*Stornello*, *In solitaria stanza* și *Brindisi*), printre

autori, Alessandro Scarlatti (*O cessate di piagarmi*), Gluck (*O del mio dolce ardor*), Bellini (*Malinconia, nimfa gentile* și *Vanne, o rosa fortunata*), Donizetti (*Amore marinara*), Gounod (*Sérénade*), Bizet (*Chant d'amour* și *Ouvre ton coeur*), Delibes (*Les filles de Cadix*), Massenet (*Élégie*) și compozitori români. (...) Și în acest repertoriu, susținut într-o formă vocală de excepție, soprana noastră a făcut dovada unor minunate calități: intuiție și simț artistic cu totul speciale, joc continuu al nuanțelor, sensibilitate, rafinament și delicatețe în sunet, acute glorioase. Iată arsenalul măiestru cu care Angela Gheorghiu a cucerit publicul. Importantă în această *Liederabend* mi s-a părut și secțiunea dedicată repertoriului românesc. Fără riscul de a greși, cred că Angela Gheorghiu este primul artist care a făcut să răsunе la Festivalul de la Salzburg piese de Tiberiu Brediceanu (*Florică de pe apă; Bade, pentru ochii tăi; Vai, bădiță, dragi ne-avem; Dragu-mi, mândro, de tine*), Diamandi Gheciu (*Și dacă*), Alfred Alessandrescu (*Sub perdeaua dragei mele*) precum și arii de operetă românească (*Lăsați-mă să cânt* de Gherase Dendrino, *Valurile Dunării* de George Grigoriu), acestea din urmă oferite în bis. Au fost momente emoționante și arta sopranei noastre, stăpânirea specificului acestui gen de melos, culoarea și expresivitatea autentice au făcut ca auditoriul să se simtă realmente sedus. Bravissimo pentru asemenea selecție! [*Angela Gheorghiu în recital* (2003) - *OPERA VIVA*]

● Și totuși... *le charme opère*... rostește la un moment dat Carmen, adresându-i-se lui José. Da, șarmul lucrează exclusiv prin seducătorul timbru al Angelei Gheorghiu! „Seducția prin sunet” am scris cândva, încercând o sintagmă special destinată sopranei noastre. Seducția, șarmul „operează” în pofida obligatorieii plieri la concepția șefului de orchestră (Michel Plasson), în pofida negocierilor cu țesătura vocală joasă din *Chanson bohème*. Deși aparent ermetică la început, mai apoi, când rostește plină de senzualitate *Je suis amoureuse* (replică din cvintetul actului secund) soprana dezleagă întreaga

încărcătură emoțională ascunsă sub masca ingenuității. Dificila – mă gândesc la profunzimea mesajului – arie „a cărților” devine arhetipală pe disc în tălmăcirea Angelei Gheorghiu, moment cutremurător, cumul de tragic și tristețe, de percepție în durere a funebrului trinom *Carreau, pique... la mort!* Odată stabilit acest punct nodal, adâncimea trăirii devine și mai perceptibilă, conducând spre eliberarea prin propriul sacrificiu, care în viziunea Angelei Gheorghiu capătă aura unei apoteoze. [*Șarmul lucrează...* (2003) - *OPERA VIVA*]

● Cele paisprezece arii incluse în albumul CD parcurg traseul de la belcanto la verism trecând prin romantismul italian (un singur Verdi) și francez (aproape jumătate de recital, cu punctări specifice mezzo-sopranelor), în dorința marcării diversității de abordare pe care artista o demonstrează astăzi în studiourile de înregistrări. Pe scenă, Angela Gheorghiu își prezervează cu îngrijire vocalitatea de soprană lirică, îngăduindu-și scurte – cel puțin în acest moment de carieră – incursiuni în teritoriul liric-spint. Mai ciudată pare înșiruirea ariilor care, în prima parte a CD-ului, nu urmează un drum stilistic-cronologic. Dar dacă ne gândim că titlul percutant ales de producător este *Angela Gheorghiu-Diva*, se putea oare ca prima secvență să nu fie simbolică pagina *Casta Diva* din *Norma* belliniană? Desenele sonore belcantiste (Haendel, Rossini) cu prelungirile lor romantice (Bellini, Verdi) apar ca teritorii predilecte pentru artistă, în care își pune în lumină potențialul liric. Da, există un lirism care străbate întreg acest disc și selecția este cu claritate făcută spre a-l evidenția prin vocea de o senzualitate aparte, condusă în inflexiuni, culori și nuanțe ce înveșmăntează continuu linia melodică. *Lamento-ul Lascia ch'io pianga* din *Rinaldo* de Haendel are sfâșietoare emoționalitate, ariei *Casta Diva* (înregistrată însă fără cabaletta ce-i urmează) i se restituie liniștea de rugă, pacea supremă ce învăluie invocația astrului nopții. Același parcurs vocal curgător, ce pare la infinit pigmentat de accente pasionale estompate, minuțios dozate, îl urmează și aria Elvirei din *Puritanii*, de data aceasta interpretată alături

de cabaletta *Vien, diletto* ce valorizează agilitățile din glasul Angelei Gheorghiu; la fel precum aria Rosinei din *Bărbierul din Sevilla*, pagină căreia dirijorul Evelino Pidò nu i-a redat verva debordantă, alegând tempi prea reținuți. Ariei *D'amor sull'ali rosee* din *Trubadurul*, artista i-a picurat în sonuri tinerețea eroinei, așa cum ne place să ne-o imaginăm. Impresionantă trăire, nebănuită adâncime de tălmăcire aduce sunetele susurate ce emană tristețea singurătății Charlottei din *Werther*, o înlănțuire de mare cursivitate a pianissimelor vine visător în *Depuis le jour* din *Louise*, profundă premoniție funestă se simte în interpretarea ariei „cărților” pe care sumbru o întonează eroina principală în *Carmen*. Din opera lui Bizet, artista a mai ales – cu valoare documentară – gravarea pe disc a ariei alternative (pe același text) a „slagărului” *Habanera*. Virtuozitatea extremă, briliantă a Julietei în valsul din *Romeo și Julieta*, spontaneitatea expresiei unei Manon totalmente metamorfozată, captivată de lux și strălucire în opera lui Massenet, completează imaginea puternic artistică a abordărilor de lirică franceză ale Angelei Gheorghiu. Dedicată lui Giacomo Puccini, ultima parte a CD-ului propune celebră *Vissi d'arte* din *Tosca*, arii din *La rondine* și *Gianni Schicchi*. Demonstrația de măiestrie continuă și flotarea pianissimelor în cânt legato pe registru acut este din nou seducătoare în *Ch'il bel sogno di Doretta* (*La rondine*) sau în *O mio babbino caro* (*Gianni Schicchi*), aceasta din urmă redând poetic ingenuitatea și fiorul iubirii pure a Laurettei. [DIVAngela (2004) - *OPERA VIVA*]

● *Io son l'umile ancella del Genio creator*, fraza de debut a primei arii interpretate de Angela Gheorghiu, cea din *Adriana Lecouvreur*, m-a obsedat pe parcursul concertului de la Sala Palatului. Grație unui uriaș ecran, am văzut ce s-a petrecut în fracțiunea de secundă de dinaintea emiterii primului sunet, când chipul artistei a primit parcă impulsul magic al clipei, transfigurându-se. Era ceva indescritibil. Se părea că o baghetă miraculoasă o atinsese și o teleportase într-o lume a minunilor plămădite din sunete vrăjite. „Sunt serva umilă a

Geniului creator” a rostit, unduindu-și glasul în inflexiuni măiestre și am avut senzația unică a pogorării asupra ei, asupra noastră, a însuși solului celui pe care-l invoca. Are vocea Angelei Gheorghiu acest dar rar de a incanta atmosfera, de a te îngloba în vârtejul ei, de a transcende în visare. Desprinzându-te, distingi rând pe rând, cu luciditate critică, cultura stilistică desăvârșită, conductul elegant și fermecător al frazei muzicale (*Adriana Lecouvreur*), tehnica asigurătoare ce permite un impecabil pasaj de registru (*Paiațe*), limpezimea sunetului și „managementul” clar-obscurului sonor (*Somnambula*), subtilitatea abordării desenului melodic (*Habanera* din *Carmen*), sensibilitatea comunicării (în bis, aria Laurettei din *Gianni Schicchi*), gloria și strălucirea acutelor (în *Madame Butterfly* și *Tosca* sau în aria din opereta *Valurile Dunării* de George Grigoriu, căreia Angela Gheorghiu i-a deschis traiectoria în lume). Le descoperi pe rând gestația, dar îți dai seama că ele se îngemănează perpetuu, notă de notă, măsură de măsură, portativ de portativ, constituind un tot unitar căruia ți-e practic imposibil să-i găsești fisuri. (Poate te încearcă câteva mici frustrări și gândești că e păcat că aria Neddei din *Paiațe* nu a fost precedată de recitativul *Qual fiamma avea nel guardo!* – de care este organic legată – sau că aria Aminei din *Somnambula* nu a fost urmată de cabaletta *Ah! Non giunge uman pensiero* care o încoronează.) O bună parte a concertului a fost dedicată muzicii sacre (*Adeste fideles* de Wade, *Minuit chrétiens* de Adam, *Ave Maria* de Bach-Gounod dar și mai puțin cunoscuta *Gentil Père Noël* de Roberto Alagna) în care tradiționalele colinde românești de Crăciun și-au găsit locul de onoare. Am ascultat *Sus la poarta Raiului* și *Colindăta* de Emil Monția, *O, ce veste minunată*, *Moș Crăciun cu plete albe*. ...momente în care măiestria și rafinamentul vocal al Angelei Gheorghiu s-au îmbinat cu simțirea profundă a spiritualității românești, într-o devoțiune încărcată de sinceritate la apropierea Nașterii Domnului, atingând sublimul. [Angela Gheorghiu, *mesagera geniului creator* (2005) - *OPERA ÎN DIRECT*]

● Angela Gheorghiu este o vrăjitoare a sunetului, căruia îi conferă adâncimi nebănuite venite dintr-o trăire muzical-artistică nativă, dintr-un suflet vibrant la melosuri. Transpunerea în cânt este totală. Lirismul puternic implantat în vocea ei s-a simțit admirabil între paginile *Boemei*, cărora le-a dăruit poezie și dragoste, pasiune și suspin. Există o senzualitate în glasul Angelei Gheorghiu, am mai afirmat, care seduce prin inflexiuni măiestre. Odată cu cucerirea unui registru grav *di petto*, molcom desenat, senzația devine și mai accentuată, mai expresivă. Nimic în cântul său nu rămâne simplu expus, construcția frazelor este plămădită cu minuțiozitate, simțită, comunicată vibrant. Să spun că *Donde lieta uscì*, aria lui Mimi din actul al treilea, a fost culminația serii? Imposibil de ales. Totul a fost minunat în cântul Angelei Gheorghiu. Și nu numai. Intensitatea jocului a atins înalt voltaj, recomandând o dată în plus o artistă dedicată pe de-a-ntregul scenei și personajului. [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Pentru Angela Gheorghiu, rolul Violetta a însemnat practic consacrarea definitivă. La 12 ani după intrarea de senzație în rol, Angela Gheorghiu apare acum explicând acumulările dobândite prin prezențele pe mari scene ale lumii, în studiourile de înregistrări, prin lucrul cu mari dirijori, într-un cuvânt, maturitatea sa artistică: gândire profundă asupra profilului caracterologic al arhetipalului personaj, rafinament în expresia vocală, gradualitate în construcția dramaturgică. Interpretarea sa revelează o Violetta delicată, sensibilă, chiar temătoare la întâlnirea cu adevărata iubire dar apoi dăruită ei cu totul, pentru puțină vreme, căci despărțirea de Alfredo, boala și moartea nu o cruță. Celebrul *Brindisi* din primul act este cântat cu eleganță, elan și mai ales cu picurarea unor culori în glas, inflexiuni subtile ce se regăsesc apoi pe întreg parcursul tâlmăcirii partiturii. Este marea artă a Angelei Gheorghiu care nu lasă nici un moment necomentat, nici o clipă netrecută prin propria-i simțire, totul transmis prin vocea care capătă astfel tente picturale. Simple

replici sau numai cuvinte primesc puterile evocatoare ale variatelor stări lăuntrice. Iată un exemplu: în finalul duetului cu Alfredo (Jonas Kaufmann), cât de emoționant și visător rostește cuvântul-cheie, **Domani**, al reîntâlnirii cu viitorul iubit, după cum, imediat, imploră **Partite**, simțind primejdia unui amor adevărat la care nici nu îndrăznește să se gândească, nevoia de singurătate spre a reflecta la ce i se întâmplă. Este motivația pentru care Angela Gheorghiu începe marea arie **È strano!** cu luciditate, abandonându-se apoi exprimării pasionale (*A quell'amor ch'è palpito*) într-un legato splendid, trepidând (**Amore!**) la auzul vocii lui Alfredo dar sfârșind cu spumoasa **Sempre libera**, accentuată, vehementă chiar, un scut de apărare destinat reîntoarcerii la vechea sa viață de plăceri. Succesiunea aceasta de stări exprimate prin voce face ca performanța Angelei Gheorghiu să dețină caracter de unicitate – afirm cu tărie – pe esichierul liric mondial. Nu pot să nu evoc și alte secvențe de intensă trăire: disperarea, tensiunea interioară (**Non sapete quale affetto**), sublinierile *piangendo* (**Dite alle giovine**) din duetul cu bătrânul Germont (Anthony Michaels-Moore), implorația de vibrant lirism (**Alfredo, di questo core** din tabloul al doilea al actului secund), evocarea dure-roasă din **Addio del passato** (oare de ce s-a cântat numai prima strofă?), tristețea - cutremurătoare prin serenitatea ei (**Prendi; quest'è l'immagine de' miei passati giorni**) din actul al III-lea, finalul... Sunt bijuterii care, în context, definesc o mare artistă. (...) Se știe că glasul potrivit pentru conturarea eroinei cere o diversitate rar întâlnită: soprană **d'agilità**, soprană lirică, soprană cu accente **lirico-spinto**. Artistă are toate aceste daruri și le pune în pagină omogen, echilibrat, fără excесе. Muziciană absolut impecabilă, Angela Gheorghiu este stăpână pe pianissime, pe dificilele **mezzevoci**, strălucește orbitor pe registrul central-acut al ambitusului, în timp ce sunetele grave sunt domoale, expresive prin moliciunile lor. Totul este potrivit cu bun gust, servind în chip măiestrit desenul melodic. [*Angela Gheorghiu – triumf în TRAVIATA la Metropolitan Opera din New York* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (Pe scena Teatrului Național din București), magnetism, frumusețe, șarm, charismă, fascinație, vrajă, eleganță, sex-appeal, strălucire, seducție... într-un cuvânt, **glamour**. Aceasta este Angela Gheorghiu! Am recunoscut și admirat simțul artistic înnăscut, diversitatea de expresie, încărcătura conferită cuvintelor rostite în cinci limbi, luminozitatea de sunet, pianisimele captivante, notele grave **di petto** integrate cu moliciune în fraze, acutele avântate și eclatante, **swing**-ul, darul de a subjuga auditoriul de la primele măsuri. Totul evident în cele două melodii de Tiberiu Brediceanu (*Vai, bădiță, dragi ne-avem* și *Dragu-mi-i mândro de tine*), în liedurile *Morgen* (Richard Strauss) și *Élégie* (Massenet), în boleroul *Les filles de Cadix* (Delibes) și în *I could have danced all night* (*My fair Lady* de Loewe). Deși poate publicul ar fi dorit mai mult, artista a oferit o arie de operă numai în bis, *Vissi d'arte* din *Tosca*, pagină despre care a declarat că nu a mai cântat-o de mult. Să fie oare motivul pentru un final construit mai puțin minuțios? [*Glamour* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Răpitor de frumoasă, cu siluetă de top model, suavă, vapoasă în costumele desenate de Franca Squarciapino, Angela Gheorghiu pare desprinsă dintr-un tablou al epocii alese de regizorul Nicolas Joël, anii interbelici. (*La Rondine* la Metropolitan Opera). Sunt convins că maeștrii penelului, impresioniștii în special, s-ar fi întrecut s-o immortalizeze pe pânze, deși sunt sigur că ar fi inspirat și poate inspira orice moment creator. Unui asemenea **look**, artista îi adaugă, în ambientul de stil **art-déco** îngemănat cu elemente **art nouveau** (autor Ezio Frigerio), mișcări, gestualitate în plutiri ușoare, primăvăratice, analoge zborului rândunicii alegoric imaginate de Puccini. Privirile filtrate, ochii ce farmecă, lucirile șagălnice, delicatețea, întregesc portretul. Îmbrățișările, înlănțuirea brațelor cu iubitul Ruggero (aici, chiar soțul divei, tenorul Roberto Alagna) sunt cadraje pline de naturalețe, filmice. Este meritul lui Joël, al celor doi protagoniști și, nu în ultimul rând, rezultatul transpunerii în scenă a sentimentelor lor din viața reală. În viziunea Angelei Gheorghiu, Magda de Civry

pulsează de juvenilitate, de atitudini copilărești chiar. Construcția pe care o oferă rolului pare cumva atipică și contrapunctică pentru o ființă indubitabil versată, întreținută de un senior bogat precum bancherul Rambaldo (Samuel Ramey). Magda Angelei nu pare genul și se distanțează de ideea pucciniană. Magda se joacă. Poate fi un alt **approach**. Cunoscuta arie *Ch'il bel sogno di Doretta* nu o răscolește, nu o transpune, nu o aruncă în visare. Receptează și repetă versurile lui Prunier (Marius Brenciu) cu oarecare detașare. Dar momentul critic, tulburarea în fața sentimentului puternic al lui Ruggero, transformarea, vin brusc în cel de-al doilea act, *Ah! Per tutta la vita... Perché mai cercate di saper...* Disperarea din ochi la sosirea lui Rambaldo, pledoaria (*Ma voi non lo sapete...*), frământarea mută sunt atitudini impresionate prin care Angela Gheorghiu își probează talentul actoricesc. Emoționalitatea este puternică. Memorabil și subjugant! (...) ... actul al III-lea a fost tensionat punctat. Magda îi anunță lui Ruggero, parcă fără niciun efort aparent, hotărârea de a-l părăsi. Pleacă la jocurile ce i-au fost dragi, plutind **come una rondine**, „ca o rândunică”, așteptată în penumbră de bătrânul Rambaldo. Surâsul ei final rămâne însă învăluit în mister... (...) În seara spectacolului, anunțul directorului general Peter Gelb a făcut audiența să frisonze: Angela Gheorghiu suferea de o puternică răceală dar urma să cânte, ca omagiu adus publicului din sală, telespectatorilor, radioascultătorilor, cinefililor. Un efort superb, știut fiind că o lege nescrisă a liricii spune că a performa „pe boală” este total nerecomandat. Dăruirea artistei a surclasat preceptele din manuale. Cei prezenți în sala de la Metropolitan, fermeceți de frumusețea și jocul protagonistei, de voce și nuanțări, au aplaudat frenetic, trecând peste ușoare opacități de sunet, peste vibrato-ul unor note acute, peste o arie *Ch'il bel sogno di Doretta* mai puțin aerată. Fascinația timbrală, sonoritățile grave **di petto** domol subliniate (o pregătire pentru noul rol anunțat, Carmen?), culorile, frazarea impecabilă (valsul *Ore dolci e divine* este numai un exemplu), atacurile și desenele dulci în pianissimo (*Fanciulla, è sbocciato l'amore!* din aceeași secvență) au măiestrit o seară

începută sub semnul emoției - a artei, a noastră - și continuată în crescendo spre un final fără reproș. [Angela Gheorghiu, *rândunica măiastră*. (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Pentru Angela Gheorghiu, rolul Mimi este unul dintre emblemele unei cariere de referință, ajunsă la zenit, în care - de decenii - darurile native sunt evidențiate cu prisosință, conving, seduc, cuceresc. Este glasul extins și omogen, de culoare senzuală, capabil de imagini diverse, de la misterul clar-obscururilor la strălucirea stelară. După care vine cântul, în care vocea se mlădiează în infinite expresii, cu inflexiuni și undiri ce înzestrează frazele muzicale cu înrâuriri venite din emoționalitatea profundă generată de artistă și indusă auditoriului. Prima arie, *Sì. Mi chiamano Mimi*, a avut candoare, delicatețe, sinceritate, cu expansiuni solare și diminuendo-uri până la pianissime pe fir de voce. (...) Actul secund a relevat din nou legato-ul impecabil de cursiv al sopranei, în timp ce într-al treilea, cu sonorități de catifea, a comunicat o intensă trăire (duetul cu Marcello – Pierluigi Dilengite), continuată în aria *Donde lieta uscì*, cântată cu rafinament suav, adus în sunet exact din străfundurile spiritului. Pildă de măiestrie. Emoția adâncă a înveșmântat și duetul cu Rodolfo, (Ștefan Pop) încheietor de act. În finalul operei, Angela Gheorghiu a mers pe exprimarea aceleiași sensibilități, pe sonorități aerate ca un zefir, desăvârșind conturul unei Mimi impresionante prin calmul cu care și-a așteptat sfârșitul, prin amintirile clipelor fericite (*Mi chiamano Mimi*). Magia a funcționat. [Angela Gheorghiu și Ștefan Pop, *strălucitori în BOEMA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GHEORGHIU, Gabriel – bas-bariton, n. 26 februarie 1925, Cluj – d. ianuarie 2014, București

GHEORGHIU, Teodora – soprană, n. 8 mai 1978, Brașov

● Soprana de coloratură Teodora Gheorghiu își conduce frumos și cu abilitate glasul printre volutele țesăturilor supra-înalte, ușor, diafan, delicat (*Je suis Titania* din

Mignon și, bineînțeles, aria clopoțelilor din *Lakmé*). Frazează inteligent, milimetric gândit și cântă cu o pronunțată implicare artistică. Deși volumul vocii nu impresionează, proiecția glasului trece bariera deseori excesivă a orchestrei iar sonoritatea își exprimă valențele maxime în special în registrul acut și extrem acut, când se îmbogățește și, aș risca termenul, se înfrumusețează. [Cine sunt premianții Concursului de canto „George Enescu” (2003) – **OPERA VIVA**]

● (...) în *Copilul și vrăjile* (la Sala Radio), un glas de limpezimea cristalului Swarovski a înfățișat, cu impecabile plutiri acute, diafana soprană Teodora Gheorghiu. A fost Focul, Prințesa și, cum se putea altfel, Privighetoarea. [Seară Ravel (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Față de apariția la Concursul Internațional George Enescu, ediția 2003, vocea sopranei – care a impresionat atunci prin cântul cultivat dar și prin... minuscula dimensiune – a mai câștigat în amploare. Nu foarte mult dar suficient pentru a susține cu brio un afiș cameral sau de lied. Teodora Gheorghiu este o cântăreață inteligentă care mănuieste țesătura de pe portativ și de deasupra lui cu undiri de frază, ce profită de un sunet cristalin, diafan, delicat, instrumental, care nu rămâne la expunerea seacă, nenuanțată. În conductul discursului sonor, apelează deseori la *mezzecoci* și *pianissimi* care îi împlinesc *Fach*-ul liric-lejer. Pasaje de coloratură sunt filigranate precum miniaturile de peniță. Vocalizele curg cu mare ușurință. Pe parcursul serii (de la Sala Radio, în program Mozart), pornind de la motetul *Exsultate, jubilate în Fa major*, K. 165, trecând prin *Schön lacht der holde Frühling*, K. 580 și *Et incarnatus est* din *Misa în do minor*, K. 427, progresia sopranei către dificila *Ah, se in ciel benigne stelle...*, K. 538 a fost evidentă. Luminozitatea acutelor a crescut, a fost urmărit cu mai multă acuratețe cântul îngrijit, ca și perfecta coordonare ritmică cu acompaniatorii (Orchestra de Cameră Radio, dirijor Adrian Morar). [Teodora Gheorghiu în concert (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Înalță ca o trestie, cu alură de silfidă,

Teodora Gheorghiu cântă pur, cristalin, gingaș, grațios și suav. Poate că tempii prea relaxați ai dirijorului (Iurie Florea) au dus-o spre o viziune mai discretă, mai placidă a cavatinei **Una voce poco fa** din **Bărbierul din Sevilla**, adversă spiritului drăcos al Rosinei. Vocea tinerei nu dărmă candelă-brele, dar este pătrunzătoare, penetrantă și se vede condusă frumos de către o artistă muzicală și excelent pregătită. Cu dragă-lă-șenie și delicatețe expresivă a mai oferit, (în ambientul Sălii Radio), o versiune intimistă a ariei Adelei din actul al III-lea al operetei **Liliacul**. [*Cele trei dive* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Am regăsit (la Sala Radio) în cântul pur al Teodorei Gheorghiu plăcuta muzicalitate, broderia lejeră de sunete frumos înălțuite, apetența pentru desenele nuanțate, chiar dacă în vocaliza ultra-acută a Gildei din aria **Caro nome (Rigoletto)** atingerea celei mai înalte note ar fi putut fi făcută cu mai multă precizie. Revanșa sopranei a venit repede în cavatina **Ah! non credea mirarti**, urmată de cabaletta **Ah! non giunge uman pensiero** din **Somnambula**, când a emis un superb contra-Mi bemol acut puternic, strălucitor și perfect intonat, ca o încoronare a calităților de frazare fluidă și modelată. (Alături de Ruxandra Donose a cântat duetul **Mira, o Norma** din opera belliniană, în care a demonstrat că este o artistă a sunetelor diafane, a plutirilor pe țesături înalte în pianissimo dar mai puțin atentă la extremul Do natural acut ce i-a revenit). [*Din nou, divele...* (2012) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Teodora Gheorghiu are un glas cristalin prin care sensibilitatea Gildei este bine conturată. Țesăturile sonore acute o servesc, chiar dacă pentru trilul vocalizat din finalul ariei alege o variantă mai comodă, depărtată de tradiția pe care, totuși, o respectă în duetul încheiat cu spectaculosul contra-Re bemol, la unison cu tenorul (Teodor Ilincăi), o performanță pentru acesta. Teodorei Gheorghiu îi sunt la îndemână finețea expresiei și pianissimele, bine probate prin aria Nannettei din **Falstaff**. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Soprana lirico-lejeră prin natură, Teodora Gheorghiu intenționează acum să se apropie de repertoriul liric, ilustrat în concert

(la Sala Radio) prin ariile **Sì, mi chiamano Mimì** din **Boema**, balada Regelui din Thulé și aria bijuteriilor din **Faust**. Rotunjimea, omogenitatea glasului, timbralitatea frumoasă, cristalină, au servit frazele muzicale în continuitatea lor pe întreg ambitusul, inclusiv în registrul acut. Există încă o oarecare timiditate de abordare – dată fiind noutatea repertoriului – care s-a manifestat prin tălmăcirea mai puțin adâncită din unghiul emoției iradiate fie de Mimì, fie de Margareta. Odată ce se va consolida practica interpretării unor asemenea personaje în condiții de spectacol, vocea va suna - sunt absolut sigur - și mai amplu, micile distonări vor dispărea, monotoniei expresive îi va lua locul o intensă trăire. Teodora Gheorghiu este o cântăreață plină de talent. Duetul Fiordiligi – Dorabella **Ah guarda sorella** din **Così fan tutte**, interpretat în compania Roxanei Constantinescu, a fost un model de rafinament și muzicalitate, cu două glasuri care și-au arătat știința și experiența în teritoriul mozartian. [*Mai multe dive și un divo* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Apariție delicată, sinceră în expresie, delicioasă în adresare (**Lei m'intende?** din prima arie a lui Mimì la Opera din București, îmi va stăruî mult în memorie, pentru privirea temătoare, încărcată de fior, către Rodolfo – Teodor Ilincăi), Teodora Gheorghiu a frazat frumos și cu bune intenții vocale. Câteva rostiri trebuie să crească în amploare și mă refer punctual la dezvoltarea **Il primo sole è mio** din aceeași secvență sau la expozeul eroinei din duetul cu Marcello – Cătălin Toropoc (actul al III-lea), după cum aria **Donde lieta uscì** putea primi mai multă încărcătură emoțională, așa cum s-a întâmplat în finalul operei. Dobândirea consistenței de sunet pe întreg ambitusul este cheia trecerii la asemenea roluri. [*BOEMA tinerească* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Pentru Teodora Gheorghiu, se știe, actuala perioadă de studiu este orientată către abordări lirice, destinate valorificării potențialului acumulat și dezvoltării naturale a glasului de sorginte lejeră. Drumul este bun, dar mai sunt pași de urmat, pentru ca sunetele grave să capete pregnanță iar cele acute, volum sporit (**Come scoglio** din **Così fan**

tutte) sau respirația să-i permită lungirea frazei pentru a include, pe un singur arc, Si bemol-ul culminant al ariei *Tu che di gel sei cinta* din *Turandot*. Soprana (...) deține o solidă cultură stilistică mozartiană, pe care a expus-o cu rafinament și, totodată, s-a exprimat emoționant în conturul rezervat personajului puccinian în prag de sinucidere. O artistă adevărată! Sensibilitatea a fost cheia de boltă și în duetul *O soave fanciulla* din *Boema*, alături de Ștefan Pop. [*Trei dive și... un divo* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Artista își pornește demersurile interpretative de la glasul de limpezimea și puritatea cristalului, bine rezonant în dimensiunea Sălii Mari a Ateneului Român, de la construcția inteligentă în care cuvântul îi este sursă de inspirație, de la tălmăcirea stilistică adecvată. În prima parte, artista s-a dovedit o remarcabilă creatoare de atmosferă, de imagini picturale, în care visarea și melancolia au transpărut, pline de sensuri ce au penetrat minți și inimi. După cele *Cinci melodii populare grecești* de Ravel, pianissimele lansate în eter cu finețe au impresionat în *L'heure exquise* de Reynaldo Hahn, alături de sensibilitatea expresiei adăugată liniștii interioare din *À Chloris* a aceluiasi compozitor. Diminuendo-urile până la fir de voce au însoțit concretețea lecturii din *Rêve* (Ravel), în timp ce desenelor melodice ale lui Duparc le-a dăruit inflexiuni și volute expresive (*L'invitation au voyage*), transpuneri în sfere abisale ale sufletului (*Soupîr*) și un discurs de anvergură mai pregnantă pentru *Phidylé*. După pauză, Teodora Gheorghiu s-a apropiat de melodia donizettiană prin aria Lucreziei Borgia *Com'è bello!* (...), căreia i-a restituit delicatețea extatică a lejerităților printr-un *canto spianato di grazia* exemplar. Mai pretențioasă, aria finală a Imogenei *Col sorriso d'innocenza* din opera *Piratul* i-a permis artistei un parcurs inteligent tratat, izvorât din lirismul darurilor native, de la notele grave domol emise cu sonorități *di petto* la fluiditatea liniei vocale atât de proprie portativelor compozitorului Bellini, de la accentele din secțiunea Allegro la ornamentațiile survolate cu ușurință și încheind cu un Do natural acut de forță, o

limită aspră. [*Soprana Teodora Gheorghiu, rafinament la Ateneul Român* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

GHERMAN, Elena – soprană, n. 18 iulie 1956, Crasna-Ilschi, Cernăuți, Ucraina
GHERMAN, Emil – tenor, n. 10 iulie 1953, Cioara, Alba – d.13 iulie 2018, Cluj-Napoca

GHIAUROV, Nicolai – bas, n. 13 septembrie 1929, Velingrad, Bulgaria – d. 2 iunie 2004, Modena, Italia

● ... La 38 de ani (când a cântat *Recviem*-ul verdian în sala Scalei sub bagheta lui Herbert von Karajan), își etalează vocea amplă de bas bine focalizată, remarcându-se în *Mors stupebit* (mai puțin atent însă la respirație, fragmentând fraza *Judicanti responsura* și finalizând-o excesiv patetic) și în *Salva me* în care își mlădiează glasul într-un legato frumos măiestrit. În acut se face simțit un mic semn al unei opacități care peste ani va veni. [*Recviem pentru eternitate* (1990) – **OPERA LIVE**]

● Odată pătruns în universul artei lui Ghiaurov sunt copleșit de forța și dimensiunea impresionantă a unui glas dăltuit parcă în stâncă, cu rezonanță arămită, de interpretarea adâncă, îmbrăcată într-o expresie de bun gust, stăpânită și polizată meșteșugit. Ghiaurov a lucrat permanent pentru a șlefui masivul său instrument vocal, frazând artistic și dând tente diverse desenului melodic. Poate cu excepția stilisticii mozartiene – prea sever redată -, toate celelalte teritorii componistice au găsit în Nicolai Ghiaurov interpretul potrivit care, cu abilitate exemplară, oarecum surprinzătoare la carura glasului său, a creat personaje memorabile. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

GHIBU, Veturia – soprană, n. 12 martie 1889, București – d. 2 octombrie 1959, Sibiu

GHILEA, Petre – tenor, n. 20 august 1958, Baia de Criș, Hunedoara

GHIOALDĂ-ISAR, Melania – soprană, n. 19., România

● Pentru soprana Melania Ghioaldă-Isar, debutul în Lady Macbeth a fost mai mult decât confruntarea cu un rol de extremă dificultate; a implicat răspunderea înlocuirii (în scurt timp) inițial anunțatei Eliane Coelho (...). Un personaj definit de vocalitatea *drammatico d'agilità* (...) interpretat de o artistă cu glas liric-spint, echivalează în primul rând cu așteptate glisări ale sușurilor și coborâșurilor înaltei, infernalei țesături (cabaleta *Or tutti sorgete*). Aproximări din punct de vedere dramaturgic. Presiunea nu slăbește nici o clipită, frecvența acutelor apasă și în *Brindisi* oboseala te ajunge. Recuperarea e oferită de șansa unei prezențe ulterioare mai reduse pe partitură, pentru ca în final să vină înșelătoarea *Una macchia è qui tuttora*, marea scenă a somnambu-lismului, frumos condusă de Melania Ghioaldă-Isar, dar în care încheierea trebuie făcută cu un inuman contra-Re bemol cerut de Verdi în pianissimo pe „fir de voce”, țel tangibil doar sopranelor absolute. Solista Operei Naționale bucureștene a abordat rolul cu indispensabilul curaj, proiecția glasului său rotund timbrat a fost penetrantă în registrul centru-înalt. [*MACBETH revine* (2003) – *OPERA VIVA*]

GHIRCOIAȘU, Maria – soprană, n. 27 august 1959, Cluj

GHISLANZONI, Antonio – bariton, apoi libretist de operă (Verdi-*Aida*, *Forța destinului* – ediția revizuită ș.a.) n. 25 noiembrie 1824, Lecco. Lombardia, Italia – d. 16 iulie 1893, Caprino Bergamasco, Bergamo, Italia

GHIUSELEV, Nicola – bas, n. 17 august 1936, Pavlikeni, Bulgaria – d. 16 mai 2014, Sofia

GIACOMINI, Giuseppe – tenor, n. 7 septembrie 1940, Veggiano, Italia – d. 28 iulie 2021, Veggiano

● Ca Don Alvaro (*Forța destinului*) la Opera de Stat din Viena, cu timbru baritonal,

poate prea învăluit în registrul central, dar deschizându-se în acut, a impresionat prin frazarea amplă, parametru esențial interpretărilor verdiane (...). [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – *OPERA LIVE*]

● Mărturisesc că la aflarea veștii programării lui Giuseppe Giacomini, aproape 70 de ani, ca Rodolfo în *Boema* la Opera Națională București, am avut o strângere de inimă. De la Giuseppe di Stefano la Tito Gobbi, de la Giuseppe Taddei la Teresa Berganza sau Montserrat Caballé, ne-au vizitat mai mult glorie apuse. Ne-am bucurat să respirăm același aer cu toți aceștia, să le recunoaștem *live* glasurile, să-i vedem evoluând pe scenă, dar... Așa că am mers la spectacol cu curaj, fiind sigur că voi regăsi măcar timbrul întunecat, cu culori baritonale al marelui tenor. (...) De la deschiderea cortinei și după primele fraze ale lui Giacomini, mi se derulau în minte diverse titluri de articol... „Bunicul îndrăgostit”, „Otello în Cartierul Latin” ș.a. Tenorul își arăta vârsta, se mișca puțin și neinspirat, cânta eroic de parcă abia îi învinsese pe turci. Numai că, foarte rapid, arta lui Giacomini a apărut în toată valoarea și spectaculosul ei. Cel puțin după pasajul de registru vocal, care face trecerea înspre acute, glasul a apărut impecabil. Sonoritatea era de o formidabilă incisivitate, penetrantă, strălucitoare, cu acel *squillo* rar și prețios. Nici urmă, sau mai corect spus, doar cu slabe urme de uzură, în special în zona central-gravă, niciun vibrato în exces. Frazarea a fost uimitoare. Arce lungi, susținute de o respirație fără fisură, au restituit desenului melodic puccinian anvergura și pasiunea. Aria *Che gelida manina*, ce-i drept transpusă cu un semiton mai jos față de original, a fost expansivă din momentul *Talor dal mio forziera...*, cu culminație de senzație în ... *la speranza!*, Si natural acut de neobișnuită grosime și ireproșabil integrat în frază. Giacomini s-a menținut cam două acte în atitudinea lipsită de șarm, nepotrivită pentru un rol de poet, probabil pentru că s-a încălzit mai greu și a intrat mai târziu în parametrii rolului. (...) Da, cu excepția amintitei arii din primul act, tenorul a cântat oarecum liniar până în cel de-al treilea, apoi a început să-și mlădieze glasul în inflexiuni nuanțate, cu înmuierile de sunet pe

care i le cunoșteam din anii tinereții de pe marile scene ale lumii. Distilarea până la fir de voce poate nu a mai fost posibilă, dar demonstrația de tehnică vocală a constituit o pildă pentru artiștii tineri și mai puțin tineri. Pentru mine, lungimea și expresivitatea frazei *O Mimì tu più non torni, O giorni belli* (actul IV) a rămas simbolul artei tenorului. Se făcea că un arcuș de violoncel mângâia neconținut și vibrant corzile intime ale sufletului. Giuseppe Giacomini, ultimul dintre cei cu adevărați mari, de legendă! [*Ultimul dintre cei mari* (2010) – **OPERA DIVINA**]

GIACOMOTTI, Alfredo – bas, n. 18 octombrie 1933, Voghera, Pavia, Italia – d. 1 septembrie 2007, Bagnaria, Italia

GIAIOTTI, Bonaldo – bas, n. 25 decembrie 1932, Udine, Italia – d. 12 iunie 2018, Milano, Italia

GIANFALDONI, Giuliana – soprană, n. 1992, Taranto, Italia

GIANGRANDE, Alessandro – tenor/contratenor, n. 1978, Monopoli, Bari, Italia

● Cu dublă vocalitate de tenor și contratenor, Alessandro Giangrande a interpretat rolul Polidarte, respectiv Andronico din *Giustino* de Vivaldi, mai viguros, mai „prezent” ca tenor. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GIANGREGORIO, Davide – bas-bariton, n. 1990, Benevento, Italia

GIANNATTASIO, Carmen – soprană, n. 24 aprilie 1975, Avellino, Italia

GIANNINI, Dusolina – soprană, n. 19 decembrie 1902, Philadelphia, Pennsylvania – d. 29 iunie 1986, Zürich, Elveția

GIBIN, João – tenor, n. 4 iulie 1929, Sao Paulo, Brazilia – d. 12 iunie 1997, Verona, Italia

GIEBLER, Brian – tenor, n. 22 decembrie 1987, Phoenixville, Pennsylvania

GIETZ, Gordon – tenor, n. 5 august 1963, Calgary, Alberta, Canada

GIGLI, Beniamino – tenor, n. 20 martie 1890, Recanati, Italia – d. 30 noiembrie 1957, Roma

GIGLI, Rina – soprană, n. 31 ianuarie 1916, Napoli, Italia – d. 22 august 2000, Recanati, Italia

GILFRY, Rodney – bariton, n. 11 martie 1959, Covina, California

GILHUUS, Ivar – tenor, n. 1955, Drammer, Norvegia

GILLET, Anne Catherine – soprană, n. 20 ianuarie 1975, Libramont-Chevigny, Belgia

GIMADIEVA, Venera – soprană, n. 28 mai 1984, Kazan, Tatarstan, Rusia

GIMÉNEZ, Eduardo – tenor, n. 2 iunie 1940, Mataro, Spania

GIMÉNEZ, Raul – tenor, n. 14 septembrie 1950, Carlos Pellegrini, Argentina

● Are o voce tipică de *tenorino* rossinian în care alternanța sunetelor *di petto* cu cele în *falsettone* se face omogen; cântul este rafinat, elegant, cu continuă preocupare pentru nuanțarea fină. Acutissima arie a lui Don Ramiro *Si, ritrovarla io giuro (Cenușăreasa)* este exemplar redată, ca și pasajele de coloratură. [*Cecilia Bartoli, super-star* (1996) – **OPERA LIVE**]

GIORDANI, Marcello – tenor, n. 25 ianuarie 1963, Augusta, Italia – d. 5 octombrie 2019, Augusta

● Rolul Cavalerului des Grieux (în *Manon* la Met) a revenit tânărului Marcello Giordani, artist format la școala belcantistă italiană, care și-a modulat instrumentul vocal pentru a da sens poetic aeratelor fraze din duetul *Nous irons à Paris, tous les deux*, pentru a genera atmosfera visării din primul act sau florul ariei *Ah! Fuyez douce image!* Cu un frumos arc al frazării, glasul lui Giordani măiestrește lirismul partituri, chiar dacă uneori se servește de emisia în *falsetto*. Exprimarea sa în registrul acut este glorioasă. [*Opening Night la Met* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Cu voce de sorginte lirico-spinto, solidă, omogenă, cu acute puternice și strălucitoare, inclusiv temutul Do cu care a încoronat expansiv replica *Je mourrai, mais je veux la revoir!* din finalul de act III, Marcello Giordani este în momentul de față foarte sus pe podiumul tenorilor lumii. Dar nu numai datorită unor asemenea virtuți. Italianul frazează inspirator, cântă superb în nuanțe de mezzoforte (duetul *Nuit d'hyménée*, în care s-a pliat minunat cu Julieta Alexandrei Reinprecht), se încarcă de pasiune și durere în scena morții când – în poziții imposibile, culcat pe spate – expune o fabuloasă *mezzavoce*, stăpânită la perfecție grație tehnicii și respirației impecabile, fără să fie obligat să recurgă la respingătorul – pentru mine - *falsetto*. Și chiar dacă atitudinea sa scenică din primele secvențe ale spectacolului a fost prea concretă, prea rece pentru un Romeo îndrăgostit, finalul a cutremurat realmente prin tragismul redării. (La Opera de Stat din Viena) [*Romeo, Julieta și...* Stéphane (2008) – **OPERA ETERNA**]

● (În *Madame Butterfly* la Metropolitan Opera), un glas robust a afișat tenorul Marcello Giordani, și el cu un ușor vibrato în registrul acut, dar cu acea *italianità* în expresie atât de necesară. [*Anthony Minghella, memorabil!* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● În spectacolul cu *Fata din Far West*, în rolul banditului Dick Johnson, a fost Marcello Giordani, artist cu robustețe în alură și voce. Eroul său este mai mult rigid și atitudinea își pune amprenta pe glas. Cântă liniar și cu prea puțină pasiune, cu minimă dăruire dar cu maximă... uniformitate. (...) Celebra arie *Ch'ella mi creda libero e lontano* s-a derulat cu frazare optimă dar cele două note de Si bemol acut puteau fi culminații mai convingătoare. Bine era și dacă efortul pentru emiterea lor n-ar fi periclitat sonoritatea registrului grav în pasajele imediat următoare. [*Vestul sălbatic pe scena Metropolitanului* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul titular (din *Ernani*), am ascultat o altă voce robustă, cea a lui Marcello Giordani, un obișnuit al rolurilor verdiene și pucciniene la Metropolitan. Există însă o rigiditate a cântului său, cu multe sunete „deschise”, care îi alterează patina de personaj

romantic complex, nu numai eroic și, în plus, odată cu trecerea anilor, la notele mai prelung susținute, se insinuează un vibrato anunțător al uzurii. [*Joaca de-a comparațiile* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● A cântat arii din *Arlesiana*, *Tosca*, *Paiațe*, *Turandot* și duete din *Tosca* (cu Iulia Isaev), *Carmen* (cu Irina Baianț), *Bal mascat* (cu Karina Flores). Glasul liric cu adresări spinte al lui Giordani este solid, cu timbru deseori metalic, incisiv, amplu, cu mare capacitate de a umple prin volum auditoriumul. Registrul acut este abordat cu ușurință, ca de altfel întregul ambitus, lungimea frazelor este construită impecabil, bazată în primul rând printr-o tehnică a respirației ideal stăpânită. Desigur, cultura de stil este prezentă la fiecare pas, prin accentuări potrivite, de bun gust, venite dintr-o școală italiană profundă, tradițională, care îi guvernează lecturile. (...) La pasiv, notez că registrul expresiv al tenorului nu apare foarte larg, colorizările sunt limitate, ca și nuanțele. (De pe culmile pe care se află, regresul poate să-și facă loc), iar primele semne vin dintr-un vibrato „strâns”, nu larg, care se insinuează la sunetele înalte prelung susținute sau prin nota de Do natural acut a finalului duetului din *Bal mascat*, pusă în umbră de soprană. Dar, la sfârșitul concertului, faimosul *Vincerò* al ariei *Nessun dorma* din *Turandot* a entuziasmat prin strălucire, forță și penetranță, prin dezvoltarea amplă și spectaculoasă a frazei, abordare nemaiauzită la București din vremurile lui Ludovic Spiess. [*Marcello Giordani și invitații săi la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

GIORDANO, Laura – soprană, n. 9 aprilie 1979, Palermo, Italia

GIORDANO, Massimo – tenor, n. 19 februarie 1971, Pompei, Italia

● Surpriza pentru mine a venit din partea interpretului lui Alfredo, Massimo Giordano, o voce liric-consistentă, cu bune accente *spinto* pentru clipele de angajament pasional-dramatic, un glas bine pozat, omogen și plăcut timbrat. (*Traviata*) [*Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

GIORGI-RIGHETTI, Gertrude – mezzosoprană, n. 1793, Bologna, Italia – d. 1862, Bologna

GIOVANNINI, Andrea – tenor, n. 1967?, Bolzano, Italia

GIPALI, Giuseppe – tenor, n. 1973, Valona, Albania

GIRALDONI, Eugenio – bariton, n. 20 mai 1871, Marsilia, Franța – d. 23 iunie 1924, Helsinki

GIRALDONI, Leone – bariton, n. 4 iulie 1824, Paris – d. 19 septembrie 1897, Moscova

GIRAUD, Fiorello – tenor, n. 22 octombrie 1870, Parma, Italia – d. 28 martie 1928, Parma

GIROLAMI, Renato – bariton, n. 1959, Italia

● ... baritonul Renato Girolami (cel care l-a înlocuit pe unul din marii interpreți ai momentului, bas-baritonul Bryn Terfel) a fost argintul viu de care este nevoie în rolul Figaro. (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [*Mozartianul Riccardo Muti* (1994) – *OPERA LIVE*]

GISMONDO, Giuseppe – tenor, n. 13 mai 1930, Villafranca Tirrena (Messina), Italia – d. 17 februarie 1998, Lecce, Italia

GIUDICE, Chiara – soprană, n. 1978?, Perugia, Italia

● o timbralitate bogată și rotundă.... [*Centenarul Marii Uniri sărbătorit la Iași prin Gala premiilor Operelor Naționale* (2018) – *OPERA MIRACOL*]

GIULIACCI, Piero – tenor, n. 6 noiembrie 1961, Roma

● Radamès a fost italianul Piero Giuliacchi, tenor cu siguranță a Si bemol-ului acut - atât de important în rolul verdian – dar fără o riguroasă disciplină ritmică și vocală, cu câteva accente departe de bunul gust artistic (rememorez ...*vita domando e libertà* din actul al doilea sau exclamația revoltător „plângătoare” *Nol posso!* din duetul cu Amneris –

Marianne Cornetti). Pentru Giuliacchi, regăsirea tonalității juste a fost greoaie la început dar și la ultimele pagini ale operei *Aida*. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona* (2008) – *OPERA ETERNA*]

GIUSEPPINI, Giorgio – bas, n. 23 iunie 1959, Massa, Italia

● Pentru rolul Oroveso (din *Norma* la Opera din Zürich), a fost distribuit Giorgio Giuseppini, bas stăpân pe scriitura belliniană, căreia i-a restituit întreaga ei *italianità*, afișând un glas al cărui registru central l-a depășit în penetranță pe cel înalt. [*Summa cum laude pentru Elena Moșuc* (2011) – *OPERA DIVINA*]

GIUSTI, Davide – tenor, n. 4 octombrie 1986, Civitanova Marche, Italia

GIUSTINIANI, Anicio Zorzi – tenor, n. 1982, Florența, Italia

● Fără să impresioneze în primul rând prin timbralitate, Anicio Zorzi Giustiniani (Ferrando) a cântat cu maximă eleganță, expunând o frazare impecabilă, lungă, îndeosebi în aria *Un aura amorosa* și ajungând până la inflexiuni *di grazia* ce au dat poetică și delicatețe celei de-a doua strofe. Cavatina *Tradito, schernito* a primit o tălmăcire virulentă. (*Così fan tutte* concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [*Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

GLEADOW, Robert – bas-bariton, n. 1984, Toronto, Canada

● Cu mobilitate și sugestie a cântat tânărul și puțin cunoscutul Robert Gleadow (Masetto). O promisiune. (*Don Giovanni* la Verbier) [*De la Verbier la Baden Baden* (2009) – *OPERA ETERNA*]

● Cu glas impozant, puternic, Robert Gleadow a adus personajului Guglielmo dinamism, impetuoșitate, dar și varietate de atitudini, dintre care umorul n-a lipsit. Ca în orice seară în care emoționalitatea se situează la cote maxime, pete în soare se pot găsi, la intonațiile sub tonul just. (*Così fan tutte*

concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [*Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

GLIGOR, Mihail – bas, n. 15 august 1915, Cefa, Bihor – d. 19..

GLOSSOP, Peter – bariton, n. 6 iulie 1928, Wadsley, Sheffield, Marea Britanie – d. 7 septembrie 2008, Londra

GLUCK, Alma – soprană, n. 11 mai 1884, Iași – d. 27 octombrie 1938, New York, New York

GOBBI, Tito – bariton, n. 24 octombrie 1913, Bassano del Grappa, Italia – d. 5 martie 1984, Roma

● Celebru Tito Gobbi a fost unul din puținii artiști de operă care și-au câștigat renumele de mari cântăreți-actori. Îmbinarea cântului cu jocul de scenă a frizat perfecțiunea și dacă detaliez, pot identifica - rememorând discurile și videocasetele maestrului - minuțiozitatea cu care construcția frazei muzicale, varietatea accentelor și culorilor se pliau cu expresia facială și corporală, cu mișcarea, cu atitudinea personajului. De aceea, în toată comuniunea sunet-gest, descriere sonoră-exprimare scenică, personajele propuse de Gobbi aveau puterea pe care o dă autenticul. De aceea, un rol precum Scarpia pe scena Sălii Palatului acum circa 25 de ani, rămâne de neuitat prin fascinația atmosferei create de artist. Desigur, Gobbi poate fi acuzat – din vizorul sfârșitului de veac – de o oarecare teatralitate, schema-tizare, dar în fața memoriei lui trebuie să ne închinăm ca în fața marilor actori din trecut care au pietrificat fundamentele modernelor viziuni interpretative de azi. Rolurile așa numite „de linie” au constituit repertoriul de bază al lui Tito Gobbi în prima parte a carierei. Belcore, Ford, Posa, Macbeth, Boccanegra, Germont, Nabucco - iată, am numit aproape numai roluri verdiane. Au fost interpretate cu voce maleabilă, capabilă de surprinzătoare moliciuni în pasajele lirice, cu penetranță în cele dramatice. Și deși, vocalmente vorbind, vibrația sunetului lui de bariton nu era foarte bogată, imagistica era completată generos printr-o expresie luxuriantă. Încetul cu încetul, înaintând în

carieră, ponderea repertorială s-a înclinat către rolurile verdiane târzii sau către cele veriste, ducând peste sută numărul personajelor interpretate. [(mai 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

GOCHASHVILI, Tamuna – soprană, n. 29 octombrie 1994, Georgia

GODFREY, Victor – bariton, n. 10 septembrie 1934, Deloraine, Canada – d. 26 septembrie 2012, Meerbusch, Germania

GODFREY BEN-DAVID, Batyah – mezzosoprană, n. 1939?, Portland, Oregon

GODIN, Boris – bariton, n. 2 noiembrie 1952, Căușeni, Republica Moldova

GODJA, George – bariton, 6 ianuarie 1994, Satu Mare

● Pentru rolul titular, George Godja a venit cu timbralitate lirică, catifelată, plăcută, cu *mezzevoci* expresive și variat propuse (aria *Metà di voi quà vadano*), subtilități nu numai în relația cu Zerlina Larisei Ștefan (duetul *Là ci darem la mano*), dar și cu Donna Anna (Diana Gheorghe), patos în aria șampaniei, dramatism puternic în scena morții. [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GOERKE, Christine – soprană, n. 1969, New York, New York

GOERKE, Leo – tenor, n. 6 noiembrie 1937, Kirksville, Missouri – d. 18 septembrie 2012, Pittsfield, Massachusetts

GOERNE, Matthias – bariton, n. 31 martie 1967, Weimar, Germania

● Momentul de artă pură al primei seri propuse de Pittsburgh Symphony Orchestra a venit prin interpretarea de către Matthias Goerne a șapte lieduri din ciclul *Des Knaben Wunderhorn* de Mahler. Cu voce generos timbrată, artistul a creat o atmosferă intimistă, ca o confesiune înveșmântată în adierea visării, ca o mireasmă. A ales să cânte într-un mezzoforte fluid precum zefirul, cu unele note înalte moi, cvasi-tenorale și altele grave, consistente. *Gute Nacht*, ultima zicere, a

încheiat prestația lui Goerne, făcând-o de neuitat. [*Festivalul George Enescu - II – În continuare* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

GOGOLEVSKAYA, Larissa – soprană, n. 14 octombrie 1961, Arkhangelsk, Rusia

GOIKOETXEA, Vanessa – soprană, n. 20 noiembrie 1980, West Palm Beach, Florida

GOLDBERG, Reiner – tenor, n. 17 octombrie 1939, Crostau, Germania

GOLESORKHI, Anooshah – bariton, n. 1 septembrie 1964, Teheran

● (La Casa de Cultură a Sindicatelor), Anooshah Golesorkhi a expus o voce solidă de bariton, consistentă, impunătoare și incisivă pe întreaga întindere. Cunoaște secretul accentelor în frazare și pare dedicat îndeosebi partiturilor de intensitate dramatică. În afara duetului din *Trubadurul* (cu Anda-Louise Bogza), Golesorkhi a mai interpretat aria *Eri tu* din *Bal mascat* și monologul Olandezului *Die Frist ist um* din opera wagneriană. Regretul vine din direcția unui avansat grad de uzură. [*La Sibiu, Festivalul Internațional al Artei Lirice și Concursul de Canto „Vox Artis”* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

GOLIŃSKI, Lukasz – bariton, n. 1978?, Polonia

GOLOVATENKO, Igor – bariton, n. 17 octombrie 1980, Saratov, Rusia

GOLOVNEVA, Olesya – soprană, n. 1980, Rusia

● Elisabetta de Valois a fost Olesya Golovneva, tânără și frumoasă, cu dicție destul de greu inteligibilă și un ușor accent care îi trăda originile. Registrul înalt, bogat, a fost cea mai bună porțiune din voce, depășind-o pe cea mediană, mai ștearsă. A găsit momentul optim al serii în aria din ultimul act, *Tu che le vanità*. [*Valorosi artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

GOLTZ, Christel – soprană, n. 8 iulie 1912, Dortmund, Germania – d. 14 noiembrie 2008, Baden, Austria

GONZALES, Dalmacio – tenor, n. 12 mai 1940, Olot (Girona), Spania

GORCHAKOVA, Galina – soprană, n. 1 martie 1962, Novokuznețk, Rusia

GORDON, David – tenor, n. 7 decembrie 1947, Doylestown, Pennsylvania

GORDON, Leah – soprană, n. 1982, Dunsford, Canada

GÖRING, Kathrin – mezzosoprană, n. 1969, Leipzig, Germania

GORNY, Konstantin – bas, n. 1966, Tambov, Rusia

● În rolul Cneazului Gremin, basul Konstantin Gorny a expus un glas ușor aspru, fără sonorități abisale și cu sunete înalte întrucâtva „deschise”. [*Anna Netrebko, debut absolut în Evgheni Oneghin la Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

GORR, Rita – mezzosoprană, n. 18 februarie 1926, Zelzate, Belgia - d. 22 ianuarie 2012, Benidorm, Spania

GORROTXATEGI, Andeka – tenor, n. 1977, Abadiño (Bilbao), Spania

GORYACHOVA, Anna – mezzosoprană, n. 10 decembrie 1983, St. Petersburg, Rusia

● Pentru rolul Adalgisa, Anna Goryachova s-a bazat pe un timbru calitativ cu care a redat poetica recitativului *Sgombra è la sacra selva* (actul prim) și cantilelenele. Omogenitatea de emisie a glasului a suferit, deseori afectată de impurități sau opacizări, în special în registrul acut. La problematicul Do natural al duetului cu Norma (Daniela Schillaci) din actul secund a renunțat, alegând o variantă lipsită de pericole. [*Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

GOSTIC, Josef – tenor, n. 5 martie 1900, Stara Loka, Slovenia – d. 25 decembrie 1963, Ljubljana

GOȘA, Marius – bas, 8 februarie 1981, Bozovici, Caraș-Severin

GOUGALOFF, Peter – tenor, n. 11 decembrie 1929, Velimgrad, Bulgaria

GOULD, Stephen – tenor, n. 1962, Virginia, S.U.A.

GRADUS, Oren – bas, n. 1972?, New York, New York

GRAHAM, Susan – mezzosoprană, n. 23 iulie 1960, Roswell, New Mexico

● Înaltă, decorativă, chiar dacă diferența de vârstă cu Mareșala (Renée Fleming) nu pare să fie mare și surprinde, Susan Graham a fost, în travesti, un Octavian (în *Cavalerul rozelor*) plăcut și cu farmec. Este suverana liniilor de sunet cu frumos legato și glasul afișează culoare seducătoare, chiar dacă în registrul acut capătă unele tente opace. [*Metropolitan Opera, în direct* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● ... la matineul cu *Ifigenia în Taurida* de Gluck, managerul Peter Gelb a liniștit din start auditoriul. Toată lumea se afla în scenă, numai că pe Susan Graham și pe Plácido Domingo i-a atins gripa care bânuie prin New York, așa încât solicită indulgență. Ce să-i faci? Adevărul este că vocea mezzo-sopranei a apărut mată și insonoră, pe alocuri cu intonații sub tonul just iar pentru lectura nuanțată a rămas date. Poate doar în cunoscuta arie *Ô mahleureuse Iphigénie*, din finalul actului secund, a evitat monotonia. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

GRAHL, Patrick – tenor, n. 1988, Leipzig, Germania

● Don Ottavio (din *Don Giovanni* în concertul „semi-staged” de la Ateneu), Patrick Grahl a înfățișat o elegantă linie vocală cantabilă, cu exprimare sensibilă și rafinată în care nu a ezitat să folosească o mixtură de *falsetto* cu *mezzavoce* în *Dalla sua pace*. În cealaltă arie, *Il mio tesoro*, a cântat cu sens și abandonuri extatice, s-a sprijinit însă prea mult pe emisia nazală, iar nota de La natural „aruncată”, a sunat anemic. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GRĂJDEANU, Mihaela – soprană, n. 19 iunie 1960, București

GRAMEGNA, Leonardo – tenor, n. 1980?, Gravina (Puglia), Italia

GRAMM, Donald – bas, n. 26 februarie 1927, Milwaukee, Wisconsin - d. 2 iunie 1983, New York, New York

GRANDJEAN, Louise – soprană, n. 27 septembrie 1870, Paris – d. 18 mai 1934, Paris

GRANFORTE, Apollo – bariton, n. 20 iulie 1886, Legnano, Italia – d. 11 iunie 1975, Milano, Italia

GRANT, Clifford – bas, n. 11 septembrie 1930, Sydney, Australia

GRANT MURPHY, Heidi – soprană, n. 1965, Bellingham, Washington

GRAVES, Denyce – mezzosoprană, n. 7 martie 1964, Washington, D.C.

● Carmencita a fost tână Denyce Graves, un nume ce se consolidează pe zi ce trece, îndeosebi pe scenele din Lumea Nouă. Posesoare a unei voci senzuale, bogat timbrate și cu străluciri metalice, Graves amintește de calitatea vocală cu totul specială proprie artistelor afro-americane. Fascinată ea însăși de propria-i rezonanță, Denyce Graves își lasă în voie glasul purtat de partitura lui Bizet, fără să caute întotdeauna registrul de nuanțe pe care fraza muzicală și textul îl recomandă. Sunt virtuți ce se vor câștiga desigur în procesul de maturizare artistică, care va include în mod cert și o mai mare grijă în intonație sau în stabilitatea tehnică. Scenic, Denyce Graves este captivantă, gitană pasională sălbatic dezlănțuită, o Carmen *du chair et du sang*, neîblânzită și sclavă devotată propriilor porniri și sentimente. [*Opening Night la Met* (1997) - **OPERA LIVE**]

GRAZIANI, Francesco – bariton, n. 26 aprilie 1828, Fermo, Italia – d. 30 iunie 1901, Fermo

GREBENIȘAN, Marieta – soprană, n. 1930, România

GREEN, Ryan Speedo – bas-bariton, n. 1 aprilie 1986, Suffolk, Virginia

● (Una dintre) cele mai pregnante voci a fost a lui Ryan Speedo Green (Comandorul în *Don Giovanni*), impunător în sunet, nerecurgând la microfon în scena morții lui Don Giovanni, așa cum se mai obișnuiește pe ici, pe colo. [*La Opera de Stat din Viena, scilipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

GREENAWALD, Sheri – soprană, n. 12 decembrie 1947, Iowa

GREENBERG, Sylvia – soprană, n. 8 februarie 1952, București

● O plăcută surpriză a fost recitalul sopranei israeliene născută la București, Sylvia Greenberg. Maestră a liedului - a dovedit-o din plin - artista a oferit un consistent program de muzică germană (Schubert - *Șase cântece pe versuri de Goethe*, Brahms – *Cinci cântece pe versuri de Heine*, Hugo Wolf - *Șapte cântece pe versuri de Eduard Mörike*) în care recitatorii au fost Maia Morgenstern și Adrian Pintea. În cântul Sylviei Greenberg am simțit cel mai pregnant fuziunea muzică - text, expresia nemărginită, pulsația emoțională. Am rămas cu impresia întâlnirii cu o artistă de profundă cultură, nu numai stilistică, care construiește în sala de concert un climax electrizant. A fost motivul pentru care am trecut peste unele sunete a căror intonație s-a arătat problematică. [*Prima ediție a Festivalului Artelor* (2004) – **OPERA VIVA**]

GREINDL, Josef – bas, n. 23 decembrie 1912, München, Germania - d. 16 aprilie 1993, Viena

GREGOR, Jozsef – bas, n. 8 august 1940, Rakosliget – 27 octombrie 2006, Budapesta

GRIGOLO, Vittorio – tenor, n. 19 februarie 1977, Arezzo, Italia

● Tânărul tenor de 30 de ani, Vittorio Grigolo, a fost un Alfredo *macho*, pasional, temperamental, de maximă credibilitate în tot

ce a întreprins, cu un glas care chiar dacă nu fascinează, rămâne pătrunzător în sală, condus fiind cu grijă și știință, cu adecvate nuanțări mergând până la *mezzecoci* de efect în duetul *Parigi, o cara, noi lasceremo* (actul al IV-lea) ce au susținut cântul unei Violetta în transă (Irina Lungu). (Opera din Roma) [*A opta producție cu TRAVIATA semnată de Franco Zeffirelli* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Acest Edgardo (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Zürich), Vittorio Grigolo, se implică, se arată ultra-pasional (italian, nu?!), cântă cu alură, cu acute puternice dar șlefuirea frazării trebuie să-i stea în atenție în ceea ce privește moliciunea expresiei. Indubitabil, intențiile de *mezzecoci* din dificila scenă a turnului se cer restudiate. Per ansamblu, gustul său artistic pare mai mult subordonat pornirilor temperamentale decât rafinamentului. Cel puțin în acest stadiu al evoluției sale. Prestația tenorului a crescut odată cu avansarea spectacolului, cu un punct maxim în tabloul final, aria *Fra poco a me ricovero* și scena morții *Tu che a Dio spieghi l'ali*. Dar Grigolo este un nume de perspectivă.... [*Rolul-autograf al Elenei Moșuc* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Hoffmann a fost Vittorio Grigolo, un glas fără personalizare timbrală deosebită, aspru, fără rotunjimi și câteodată opac. Tehnic este perfectibil, cel puțin la utilizarea unor *mezzecoci* în locul emisiei în *falseto*. Cântă însă cu ușurință și siguranța tinereții, cu dăruire și pasiune, inspirat în frazarea cantilenelor, iar acutele sunt sigure,. Dezinvoltura în scenă, expansivitatea și temperamentul sanguin îl fac să pară mai degrabă un gigolo foarte *terre-à-terre*, decât un poet visător, cu aură vegheată de Muza versului, aici de Nicklausse (Michelle Breedt). (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera din Zürich) [*Într-o singură seară, patru roluri pentru Elena Moșuc* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Vittorio Grigolo a făcut multă risipă de energie (în film), în rolul Ducei de Mantua. În ideatica sa și a regizorului (Marco Bellocchio), a fost mai mult eternul și sincerul îndrăgostit decât donjuanul flusturatic, superficial și prefăcut, prefațat atât de plastic și elocvent de Verdi în balada

introdusivă *Questa o quella*. Așa că Ducele său se dăruie pasional Gildei (Julia Novikova) în duetul cântat mai mult donizettian decât verdian, suferă vizibil în aria *Parmi veder le lagrime* căreia îi conferă o nepotrivită tentă de *lamento* dar revine la expresia corectă în *La donna è mobile* sau în cvartetul din actul al patrulea. În această din urmă pagină, *Bella figlia dell'amore*, a construit și a nuanțat cu pricepere. Fără să fie posesorul unui glas strălucitor, Grigolo derulează frumos fraza muzicală. Vocea este mobilă, de calibru mai lejer dar tenorul nu cântă foarte ușor. A fost desigur cauza pentru care s-a renunțat la expansivul Re bemol acut al duetului cu Gilda, finalul ariei din actul al III-lea l-a găsit obosit, presiunea țesăturii vocale l-a apăsât într-atât în *La donna è mobile*, încât a accelerat ușor tempii propuși de dirijor, iar nota de Si natural ce încoronează celebra pagină a fost emisă cu efort. Iar pentru pretențiile aparatului de filmat, grimasele – sesizabile încă din primul act – au apărut excesive. [*RIGOLETTO la Mantova sau pomul lăudat* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● De la prima intrare în scenă, în duetul cu Lucia Elenei Moșuc, italianul a cucerit prin expansivitate și temperament în rolul Edgardo. Cu alură și atitudine charismatică de *latin lover*, torid și sincer, a evoluat neobosit pe platou, a dăruit secvențe de intens dramatism în confruntarea cu dușmanii săi (sextetul și *stretta* din finalul actului secund sau tabloul „turnului”), a impresionat în marea scenă finală. Poate că nu timbralitatea intrinsecă și culoarea vocii ies în primul rând victorioase (în duetul cu Lucia, am sesizat chiar unele opacizări de sunet), dar artistul stăpânește la perfecțiune stilul romantic, pe care îl servește cu frazare inspirată, avântată, pigmentată cu accente potrivite. Picură pe alocuri (scena morții), prin lirism captivant, așa-zisa „lăcrimă” în glas, ceea ce nu este puțin lucru. [*Al cincilea rol pentru Elena Moșuc la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

GRIGORAȘ, Cristina – soprană, 28 octombrie 1980, Iași

● Pentru rolul subreței Adela, serata cu *Liliacul* a prilejuit debutul tinerei și delicioasei soprane Cristina Grigoraș, o zvârlugă în scenă, neobosită, șarmantă, dezinvoltă, argint viu. Actriță impecabilă, Cristina Grigoraș a fost și o interpretă plină de muzicalitate, cu voce proaspătă, strălucitoare și potrivită înțelegere a spumosului stil straussian. Un câștig pentru teatru. [*Vești bune de la Opera Națională Română Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Aflată în mijlocul unui tur de forță al debuturilor, Cristina Grigoraș a fost Gilda (*Rigoletto*), pentru prima oară în carieră. Sigur că emoțiile s-au prezentat, dar mi s-au părut stăpânite în bună măsură. Cu prezență scenică agreabilă, sensibilă, tânăra artistă a cântat cu aplomb, profitând de muzicalitatea care o caracterizează, conștientă fiind că vocalitatea rolului îi corespunde întru totul. Cu glasul ei strălucitor și derulând o frazare inteligentă (...), a expus luminos aria *Caro nome*. Bine a făcut că a renunțat, cel puțin la spectacolul de debut, la dificilul pasaj supra-acut intrat în tradiție, oferind o versiune mai comodă (...), după cum rău a făcut că s-a ambiționat să emită Re bemol-ul final al duetului cu Ducele (Călin Brătescu), încheiat mai problematic (...). În fond, era vorba despre o notă neînscrisă în partitură, la fel ca și cea care încheie duetul *Si, vendetta!* cu Rigoletto (Oleg Ionescu). Sunt sunete pe care Cristina Grigoraș le posedă, a dovedit-o de atâtea ori în țesături vocale de altă factură, așa că siguranța va veni odată cu înfrângerea emoțiilor. Buna și solida articulare din aria *Tutte le feste* și amintitul duet au anunțat viitoare dezvoltări. [*Operă și dans la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Musetta a fost Cristina Grigoraș, insinuantă, drăcoasă și sexy, eclatantă în pagina solo care îi revine, aria *Quando m'en vo'...* [*La Iași, BOEMA pentru secolul XXI* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Zerlina a fost Cristina Grigoraș de la Opera Națională Română Iași, ca de obicei dezinvoltă, cu voce limpede și frazare fluidă, elegantă și... întrutotul ademenitoare (aria *Vedrai, carino*). [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

GRIGORE, Georgeta – soprană, apoi mezzosoprană, n. 1975, România

GRIGORESCU, Elena – soprană, n. 20 aprilie 1943, Comana, jud. Giurgiu

GRIGORIAN, Asmik – soprană, n. 28 mai 1981, Vilnius

GRIGORIAN, Gegam – tenor, n. 29 ianuarie 1951, Erevan – d. 23 martie 2016, Erevan

GRIGORIAN, Stella – mezzosoprană, n. 1968, Tbilisi

GRIGORIU, Constantin – tenor, n. 11 mai 1866, Iași – d. 14 februarie 1914, București

GRILLI, Umberto – tenor, n. 4 septembrie 1934, Pavia, Italia – d. 30 septembrie 2019, San Genesio ed Uniti (Pavia)

GRILLO, Joann – mezzosoprană, n. 14 mai 1939, New York, New York – d. 1 februarie 1999, New York, New York

GRIMALDI, Alessia – soprană, n. 19.., Napoli, Italia

GRIMSLEY, Greer – bas, n. 30 mai 1956, New Orleans, Louisiana

GRINI, Galina – soprană, n. 6 octombrie 1956, Tighina, Republica Moldova

GRISI, Giuditta – mezzosoprană, n. 28 iulie 1805, Milano, Italia – d. 1 mai 1840, Cremona, Italia

GRISI, Giulia – soprană, n. 22 mai 1811, Milano, Italia - d. 29 noiembrie 1869, Berlin

GRIST, Reri – soprană, n. 29 februarie 1932, New York, New York

GRITSKOVA, Margarita – mezzo-soprană, n. 19 decembrie 1987, St. Petersburg, Rusia

GRITTON, Susan – soprană, n. 31 august 1965, Reigate, Surrey, Marea Britanie

GRIVNOV, Vsevolod – tenor, n. 23 iulie 1968, Moscova

GROBE, Donald – tenor, n. 16 decembrie 1929, Ottawa, Illinois – d. 1 aprilie 1986, Berlin

GROB-PRANDL, Gertrude – soprană, n. 11 noiembrie 1917, Viena – d. 16 mai 1995, Viena

GROCHOWSKI, Gerd – bariton, n. 28 februarie 1956, Krefeld, Germania – d. 16 ianuarie 2017, Mainz, Germania

GROISSBÖCK, Günther – bas, n. 24 septembrie 1976, Waidhofen an der Ybbs, Austria

- Mă declar profund impresionat de vocea colosală, monolitică, majestuoasă a basului profund Günther Groissböck (Hunding în *Walkiria* și Fasolt în *Aurul Rinului*). Poate că plasarea lui în fundul scenei, deși relaționarea cu Siegmund și Sieglinde era directă, a fost făcută special, ca să nu... demoleze sonor spațiul). (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Debutant în rolul Ochs auf Lerchenau, a îmbinat excepționala calitate a glasului de culoare înnegurată cu accentele grosiere, pentru configurarea unui personaj nu mai puțin grosolan, cum cere partitura, dar cu nuanțe de ironie și umor fin. Și ce bine că prin prezența tânărului de 37 de ani, s-a renunțat la tipologia des întâlnită de baroni Ochs grași, bătrâni și libidinoși. [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

GROM, Anatoli – tenor, n. 21 ianuarie 1935, Valea Kovelskoe, Ucraina

GROOP, Monica – soprană, n. 14 aprilie 1958, Helsinki

- Fără să exceleze prin calitate timbrală, Monica Groop-Zerlina cântă cu intuiție și înțelegere stilistică, completând o distribuție în care mâna lui Georg Solti se simte fără dubiu în accederea spre porțile perfecțiunii. (*Don Giovanni* pe disc) [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – **OPERA LIVE**]

GROSU, Ligia – soprană, n. 14 iulie 1943, București

GROVES, Paul – tenor, n. 24 noiembrie 1964, Lake Charles, Louisiana

● ... în bună formă mi s-a părut Paul Groves, Pylade (*Ifigenia în Taurida* de Gluck) cu frumoasă linie vocală, împlinită prin legato și variații de culori. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

GROZĂVESCU, Traian – tenor, n. 21 noiembrie 1895, Lugoj – d. 15 februarie 1927, Viena

● Se spune despre vocea de tenor că este cea care cântă dragostea. O definiție ce își trage desigur esența din sensurile partiturilor, așa cum au fost ele imaginate de compozitori, dar care, mai mult decât atât, îmbrățișează spiritul luminos, cald, pasional, dat de iradiația unică a glasului înalt masculin; spiritul îndrăgostitului fulgerat de sentimente profunde, de emoțiile cele mai intense, nu de puține ori ros de gelozie sau adus în pragul fetei disperări. Adesea, elanul eroic îmbracă în învăluitoare mantie toată gama de trăiri pe care protagonistul, întotdeauna tenor, cu inima deșirată de iubire, o așterne în fața divinei adorate. Puține sunt momentele în care istoria vocalității lirice consemnează o pliere atât de intimă cu o asemenea complexă categorisire a glasului tenoral. Traian Grozăvescu marchează cu putere un astfel de moment, cu atât mai valoros cu cât el vine fondat pe parcursul unei cariere de o extremă scurtă, frântă tragic. Un repertoriu cuprinzând 33 de roluri de operă, la o vârstă la care alți artiști le numără pe degetele de la o mână, este iarăși un grăitor element despre potențele artistice ale lui Grozăvescu. Cum se întâmplă în atari situații, discul, prin Casa Odeon, a venit rapid să immortalizeze, încă din 1924, vocea de aur a tânărului maestru. Numai 13 arii au fost înregistrate atunci, dar suficiente ca ele să-și pună amprenta, într-un arc nemărginit de timp, asupra perenității artei lui Traian Grozăvescu. Ariile lui Tamino, Walther, Canio, José, Rodolfo, Pinkerton, Cavaradossi, Ducele de Mantua, ale lui

Radamès sau Amadeus de Esperanto (din *Tanagra* de Offenbach) sunt secvențe care probează excepționala maturitate artistică a tenorului lugojean. Glasul cu rezonanțe carusiene dă frâu liber unor exprimări când senzuale, când eroice, îmbinare de poezie și pasiune ardentă, încărcătură emoțională la înalt voltaj. Expresia și fiorul artistic, rostirea cuvântului capătă acea profundă semnificație care dă aură marilor cântăreți. Timbrul strălucitor își exercită perpetuu luminozitatea și percutanța, artistul refuzând însă monocromatismul în favoarea unor rafinate și variate lecturi. Proiectele lui Traian Grozăvescu erau uriașe. Întreaga literatură a ariilor de tenor putea fi gravată pe disc, așa cum făceau iluștrii săi contemporani. Admirabila înțelegere stilistică, demonstrată cu prisosință de înregistrările din 1924, recomanda acest lucru. Cele 13 nestemate au rămas însă cu caracter de unicitate, iar validarea s-a făcut încă din iunie 1929, când interpretul lor a fost alăturat unor Caruso, Gigli, Pertile, Puccini, Lauri Volpi, Fleta, Kiepura, Tauber, cu prilejul celebrului *concert de discuri de gramofon*, organizat la Viena. Traian Grozăvescu, prințul tenorilor, își găsisese locul printre marii cântăreți ai tuturor timpurilor. [(*Caietul-regulament al Concursului Internațional de Canto „Traian Grozăvescu”*, 2000, 2002) – **OPERA LIVE**]

GROZE, Alexandra – soprană, n. 1897, Cetatea Albă, Ucraina – d. 1987, București

GROZOVSKA, Olga – mezzo-soprană, n. 1885, Ismail, Ucraina – d. ..

GROZUȚĂ, Alexandru – tenor de operă la Cluj, apoi cântăreț de muzică populară și romanțe, n. 1 iulie 1907, Crușovăț, Cornea, Caraș-Severin - d. 14 octombrie 1999, București

GRUBER, Andrea – soprană, n. 28 noiembrie 1966, New York, New York

GRUBEROVA, Edita – soprană, n. 23 decembrie 1946, Rača, Bratislava

● Facilitatea emisiei, tehnica suverană și simțul artistic au făcut-o să abordeze roluri

comice sau dramatice, în egală măsură. Câteodată sonoritățile sopranei slovace aduc aerul de perfecțiune tehnică pe care îl exală celebra Joan Sutherland; jerbele scintilante îmi poartă și ele gândul spre marea soprană australiană care, desigur, i-a fost un model. Edita Gruberova a știut să completeze darurile sale native cu o plămădire măiestrită a frazei muzicale dusă până la nuanțarea fină, detaliată, bogată în coloristică și capabilă de extrem de variate mlădieri. Demonstrația de vocalitate a Editei Gruberova este într-atâta de spectaculoasă încât, câteodată, pare a nu fi motivată de suportul dramatic din text sau din scriitura muzicală, ea vizând pură etalare a capabilităților tehnice. Care, ce-i drept, par infinite. [(septembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

GRÜMBEL, Thorsten – bas, n. 1971, Kiel, Germania

● În rolul Comandorului (în *Don Giovanni*) a apărut impunător basul Thorsten Grumbel. [Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

GRÜMMER, Elisabeth – soprană, n. 31 martie 1911, Yutz, Franța – d. 6 noiembrie 1986, Warendorf, Germania

GRUNDHEBER, Franz – bas, n. 27 septembrie 1937, Trier, Germania

● Franz Grundheber – o surpriză plăcută în rolul titular. Obișnuit al partiturilor lui Wagner, Berg sau Britten, el a prins foarte bine fraza verdiană, vocea e încă proaspătă deși Grundheber a depășit prima tinerețe. Unele respirații fragmentate le pun pe seama temporarei bronșite pe care cineva a anunțat-o la rampă înainte de spectacol. Îl văd pe Franz Grundheber ca un posibil Oedipe. (*Rigoletto* la Opera de Stat din Viena) [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

● Ne-a bucurat întâlnirea cu reputatul Franz Grundheber, un Scarpia (*Tosca*) de notorietate care și-a demonstrat clasa, chiar dacă, pe alocuri, vârsta își spune cuvântul în cânt (mă refer la finalurile de frază, uneori

„stinse”). Dar glasul este pătrunzător, cu accente autoritare și expresii divers, detaliat gândite spre a propune un erou de extremă prefăcătorie, perfid, subtil dar totodată nobil. Prin firescul adresării, și mai odios. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Invitați timișoreni la Operă* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Remarcabil prin faptul că se află într-o condiție vocală sonoră, în pofida vârstei, a fost Franz Grundheber (masiv, cu volum și proiecție impresionantă de sunet în *Cardillac* de Hindemith). (Marea gală) [*Joan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

GUADAGNI, Gaetano – castrat, n. 16 februarie 1728, Lodi, Italia – d. 11 noiembrie 1792, Padova, Italia

GUAGLIARDO, Ugo – bas, n. 1977?, Palermo, Italia

GUARRERA, Frank – bariton, n. 3 decembrie 1923, Philadelphia, Pennsylvania – d. 23 noiembrie 2007, Bellmawr, New Jersey

GUASCO, Carlo – tenor, n. 16 martie 1813, Solero (Alessandria), Italia – d. 13 decembrie 1876, Solero

GUBANOVA, Ekaterina – mezzosoprană, n. 16 ianuarie 1979, Moscova

GUBISCH, Nora – mezzosoprană, n. 21 martie 1971, Paris

GUDZ (PURIS), Elena – soprană, n. 12 august 1953, Camenca, Republica Moldova

GUEDEN, Hilde – soprană, n. 15 septembrie 1917, Viena – d. 17 septembrie 1988, Klosterneuburg, Austria

GUELFİ, Carlo – bariton, n. 25 decembrie 1958, Roma

● ... rolul Amonasro a revenit lui Carlo Guelfi (voce solidă, bine colorată, dar cu respirații dese, care au distrus sensul și dimensiunea importante fraze *Pensa che un popolo* din duetul cu Aida), [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – **OPERA LIVE**]

● În rolul Germont-tatăl, Gueffi a juxta-pus unei voci bine timbrate, autoritare, un impersonal portret. (*Traviata* la Arena din Verona). [20000 de spectatori o ovaționează pe Elena Moșuc (2001) - **OPERA LIVE**]

GUEFFI, Giangiacomo – bariton, n. 21 decembrie 1924, Roma – d. 8 februarie 2012, Bolzano, Italia

GUERRERO, Joshua – tenor, n. 19 martie 1983, Las Vegas, Nevada

GUERZÈ, Matteo – bariton, n. 1996?, Italia

GUERZONI, Alessandro – bas, n. 19.., Pescara, Abruzzo, Italia

GUÈZE, Sébastien – tenor, n. 28 iulie 1979, Lyon, Franța

GUGGIA, Mario – tenor, n. 19 septembrie 1933, Italia – d. 1 iulie 2003, Italia

GUGLIELMI, Margherita – soprană, n. 26 octombrie 1936, Italia

GUICHANDUT, Carlos – tenor, n. 4 noiembrie 1914, Buenos Aires – d. 27 septembrie 1990, Buenos Aires

GUIDA, Federica – soprană, n. 1997, Italia

GUILMETTE, Hélène – soprană, n. 1977, Montmagny, Canada

GUIOT, Andréa – soprană, n. 11 ianuarie 1928, Garons, Franța – d. 15 februarie 2021, Nîmes, Franța

GULEGHINA, Maria – soprană, n. 9 august 1959, Odesa, Ucraina

● Lady Macbeth (la Scala) a fost Maria Guleghina, soprană lirică-spintă care s-a aruncat, iată, într-o partitură de coloratură dramatică. Rezolvările sunt bune, impactul sonor – puternic. Și totuși, confruntarea cu sisifical rol îi pune probleme în executarea cu pregnanță a agilităților din *Vieni! t'affretta!* sau în plutirea pianissime-lor din scena „somniașismului”. În plus, glasul ei generos în armonice, privează personajul de acea mușcătură otrăvită, demonică, de tăișul metalic neiertător cu care străpunge sufletul lui Macbeth. [*Un strălucitor MACBETH...* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Titulara rolului Floria Tosca, soprana armeană-ucraineană cu rezidență luxemburgheză Maria Guleghina, a impresionat din start prin amploarea și calitatea glasului, rotund, rezonant prin armonice bogate. A fost și avea să rămână pentru mine cea mai impunătoare dimensional voce feminină ascultată în această vizită la Gran Teatro all'aperto Giacomo Puccini. Un fluviu, o avalanșă de glas. Fraza pucciniană și specificul personajului îi sunt apropiate, le stăpânește cu atitudini și accente de sorginte veristă, încărcate de expresii diverse, într-un dramatism și o dinamică bine rostuite, fără să refuze lirismul cald. Parcurgând secvențe din actele opusului, spicuiesc încercarea unor filaje înalte în primul duet cu Cavaradossi, care au părut să evite sunetele tradițional de ținut și devenite prea vibrante în acest stadiu vocal. Mai departe, atacul pe La natural acut (*È l'Attavanti!*) a străpuns incisiv spațiul acustic, iar fraza *Ed io veniva a lui tutta dogliosa* (prima scenă cu Scarpia) a fost un emoționant exemplu de rostire plină de durere și pasiune. Pentru actul al doilea, Guleghina a asociat tensiunii paroxistice teribile fraze dramatice acute (primul Do natural a fost totuși strident), dar și pilde de știință a declamației în registru grav „de piept”, câteodată cu tente vulgare (în fond, Tosca nu era de viță nobilă). Aria *Vissi d'arte* a avut construcție amănunțită, pornită ca un fel de *aparté* (favorizat de tempourile largi ale dirijorului Alberto Veronesi), urmat de alternanțe de *crescendo* și înmuieri de sunet, ca și de mult piano în implorația către Divinitate. Câteva respirații „furate” au mai trădat-o, iar Si bemol-ul înalt din final a fost destul de scurt, cu coborâre neîngrijită. O împlinire parțială. În ultimul act, finalul arpeggiului *Io quella lama...*, Do natural acut de forță, a fost „deschis” și larg, dar duetul cu Cavaradossi a avut *dolcezza* pucciniană, în timp ce încheierea operei a regăsit o mare tragediană. Aceasta a fost Maria Guleghina 2019, într-unul din rolurile ei arhetipale. [*Maria Guleghina, José Cura și Carlos Almaguer în TOSCA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Renumita Maria Guleghina a făcut premiera (de la București). O bucurie pentru

spectactori care i-au auzit „pe viu” glasul venit în avalanșe, masiv, bogat, rotund, consistent în armonice, impunător, majestuos. La 60 de ani (împliniți în august 2019) îl folosește încărcându-l de sensuri (iată, rememorarea duioasă a Principesei Lo-u-Ling în marea arie de intrare), de expresii solemne brodate cu accente implacabile, tăioase (*Straniero, ascolta!*), cu diversitate de coloristică vocală. Prima întrebare adresată Principelui Necunoscut a venit cu insinuare, cea de-a doua cu prudență bănuitoare, ca o pavază, iar ultima, ironică. Și în duetul final, schimbarea de atitudine s-a făcut în varietate de culori. Beckmesser-ii îi pot contoriza o notă ușor distonantă la începutul ariei *In questa reggia*, una-două acute „strânse” sau pe alocuri în mare confruntare cu forțele extrapolate ale ansamblurilor din fosă și de pe scenă (situație greu imputabilă sopranei), o respirație mai scurtă ce finalizează neașteptat o frază. Degeaba! Nimic nu poate umbri vocea torențială și covârșitoarea prezență într-un personaj arhetipal prin dramatismul său. [*Despre noul TURANDOT și altele* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

GULÍN, Ángeles – soprană, n. 18 februarie 1939, Ribadavia, Spania – d. 10 octombrie 2002, Madrid

GULYÁS, Dénes – tenor, n. 31 martie 1954, Budapesta

GUMOS, Karolina – mezzosoprană, n. 1975, Gdynia, Polonia

GUNN, Nathan – bariton, n. 26 noiembrie, 1970, South Bend, Indiana

GUO, Sen – soprană, n. 19.., Shanxi, China

● (După ce a întârziat intrarea în aria *Tutte le feste*, pericol rezolvat rapid de bagheta lui Nello Santi), Sen Guo a cântat foarte bine pasajele de coloratură ale Gildei (*Rigoletto*), a frazat frumos, a accentuat momentele de tensiune. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

GURĂU, Silviu – bas, n. .., România – d. 19.., România

GURBAN, Carmen – soprană, n. 21 iulie 1964, Arad

● Am revăzut-o pe Carmen Gurban după mulți ani, între timp soprana parcurgând drumul de la *Fach*-ul de coloratură lirică la cel spint. Clujeanca are acum un registru central îmbogățit, colorat, consistent, frumos și rămas proaspăt. Frazază elegant, picurând elemente de accentuată atractivitate și corelare cu emoționalitatea eroinei, recomandând o interpretă sensibilă dar și foarte bine pregătită. Aria Ameliei, *Morrò, ma prima in grazia* a fost momentul de vârf al spectacolului. Ar fi putut să i se alăture și dificila *Ecco l'orrido campo... Ma dall'arido stelo* dar prețul unui registru central impunător pare a fi temerea de țesăturile extrem acute și iată, Do-ul suprem al ariei, suferă întrucâtva. O temere care poate fi dominată, sunt convins. [*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● În creștere de formă pe parcursul serii (de la Opera Națională București), cu frumoasă frazare, a fost interpreta Desdemonei, soprana Carmen Gurban. [*Elongații maxime la OTELLO* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Am admirat la Carmen Gurban frumoasa linie de conducere a vocii în aria Salciei și *Ave Maria* din actul al IV-lea (al operei *Otello* pe prima scenă lirică națională). [*Teatrul liric în Festival* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● În rolul titular (din *Adriana Lecouvreur*), Carmen Gurban a cântat și a jucat efectiv ca o tragediană. Expresiv și cu dăruire. Atitudinea de divă adulată a Comediei Franceze n-a părăsit-o nicio clipă. Vocea sopranei clujene are acum o importantă zonă a registrului care sună corpolent, îmbogățit, generos. Este chiar ceea ce trebuie pentru un rol de culoare dramatică precum Adriana, căreia îi adaugă forță, aplomb și atacuri de inspirație veristă. Dezbărată de emoțiile intrării în scenă, când aria *Io son l'umile ancella* a constituit antrenamentul pentru emisiile ulterioare în pianissimo, Carmen Gurban a rostit impresionant *Monologul Phedrei* (actul al III-lea), a

înzestrat aria **Poveri fiori** (actul al IV-lea) cu tulburătoare note grave **di petto** și a nuanțat sensibil, rafinat, în duetul final cu Maurizio (Călin Brătescu). Adriana este un rol solicitant la extrem, de mare consum energetic și faptul s-a simțit, pe alocuri, în alterarea ușoară a acurateții intonaționale. [*Două spectacole timișorene*—ADRIANA LECOUVREUR și TRAVIATA (2011) — **OPERA DIVINA**]

- Carmen Gurban (Elisabeta) a fost oaza de trăire emoțională într-un univers dominat de voci care au apăsător pe pedala intensităților tunătoare. Soprana clujeană - voce caldă și rotundă - a cântat cu mare sensibilitate și a picurat sensuri expresive în portativ, lucrând la detaliu, fără să epateze prin volum, ci prin inflexiuni venite dintr-o evidentă și admirabilă intuiție a frazării. Spiritul verdian a fost la el acasă pe parcursul început cu aria **Non pianger, mia compagna** și sfârșit cu marea scenă finală a operei. [*DON CARLOS, în concert la Sala Radio* (2013) — **OPERA MĂIASTRA**]

- (...) soprana Carmen Gurban (Aida) cu glas consistent, generos, spint, strălucitor, cu frazare frumoasă, a cărei înfruntare cu Amneris (Liliana Mattei-Ciucă) în duetul din actul al II-lea a fost unul dintre momentele valoroase ale serii, printr-o bogăție a sunetului ce a încântat. Pentru Carmen Gurban, apropierea de rolurile veriste a făcut-o să piardă din vedere diafanul **piano dolce** cu care ar fi trebuit să înzestreze culminația acută (Do natural) a ariei Nilului, transformat în atac de forță, cu riscurile inerente de stridență. [*Superproducție cu AIDA la Opera din Iași* (2013) — **OPERA MĂIASTRA**]

- În rolul Elisabeth, soprana Carmen Gurban, (...) în mare formă, a cântat cu glas strălucitor și penetrant, cu consistență sonoră ce merge până către registrul extrem acut. Aria **Dich, teure Halle** a avut panașul gloriei. Cu **look** de madonă, s-a dăruit pasional, pe de-a-ntregul, personajului. [*Lumini și umbre în TANNHÄUSER la Cluj-Napoca* (2014) — **OPERA MĂIASTRA**]

- În seara premierei, experimentata soprană Carmen Gurban (Leonora) a avut o prestație ascendentă, în care și-a expus glasul său amplu, puternic și strălucitor. Dacă

înainte de pauză, în cel de-al doilea tablou, expansiunile acute au funcționat mai puțin convingător, mai apoi totul a reintrat în normal, cu excepția pianisimelor înalte din primul tablou al actului ultim, care au cedat locul unor sunete de forță. [*TRUBADURUL, premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2014) — **OPERA MĂIASTRA**]

- Cu exemplară trăire dramatică, am ploare și strălucire de glas, precum și cu știință a desenării melodice încărcate de emoție, Carmen Gurban a cântat ariile **Un bel di vedremo** din *M-me Butterfly* și **Io son l'umile ancella** din *Adriana Lecouvreur*. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) — **OPERA MIRACOL**]

GÜRLE, Güneş – bas-bariton, n. 7 iulie 1975, Izmir, Turcia

- ... l-a întruchipat pe Leporello (în *Don Giovanni*), conferindu-i o timbralitate plăcută, ușor îngolată și fără mare volum de voce. [*Valorosi artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) — **OPERA CELESTĂ**]

GURYAKOVA, Olga – soprană, n. 14 aprilie 1971, Novokuznețk, Rusia

GUSTAFSON, Nancy – soprană, n. 27 iunie 1956, Evanston, Illinois

GUSTAVSON, Eva – mezzosoprană, n. 18 februarie 1917, Horten, Norvegia – d. 10 februarie 2009, San Pedro, California

GUȚIANU (GUȚIANU-ALESSANDRESCU), Emilia – soprană, n. ..., România – d. 19., România

GUZGĂ, Florin – tenor, n. 14 iulie 1985, Negrești, Vaslui

- La 28 de ani a interpretat rolul Alfredo din *Traviata* afișând un glas liric frumos timbrat, care se dezvoltă deosebit de consistent în registrul acut și care se bucură de un potrivit volum sonor. S-a aflat la debut în rol și este la început de carieră. De aici, rigiditățile în joc sau alura deloc poetică. Este încă inexpert în construcția nuanțată a frazei, în mărirea coloristicii, cu unele duriități

șarjate (tirada forțată la finele actului al II-lea) sau cânt prea sever în duetul *Parigi, o cara* cu Violetta (Elena Moșuc). Încă se sprijină pe nazalizări, dar studiul îi va arăta calea spre progres. [*Elena Moșuc aclamată la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Foarte tânărul Florin Guzgă (Alfredo) a confirmat că reprezintă o mare speranță a vocilor tenorale românești, cu timbru plăcut și consistent îmbrăcat în armonice, cu sunete înalte ample și sigure ce merg până la temutul Do natural acut al cabalettei din actul secund. Se află pe drumul studiului ce îl va conduce către importante performanțe. Rafinamentele în frază îl vor preocupa în continuare. Notez că primul diminuendo l-am auzit abia în tabloul secund al actului al doilea, după o excelentă explozie de forță, iar un pianissimo plin de moliciune a apărut în fraza ... *tutto il futuro* din duetul *Parigi, o cara*, cântat liric frumos în actul ultim. [*Teatralitate extremă în TRAVIATA sau regal de operă la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Junele Rodolfo se mișcă dezinvolt în scenă, cântă subtil și nuanțat și își expune glasul de mare calitate frazând fluent în prezentarea unui lirism seducător. Omogenitatea vocii impresionează, acutele sunt puternice și sigure. Intențiile potrivite îmbogățesc expresiv discursul melodic. Există totuși câteva finaluri de frază care nu ar trebui terminate prea brusc (actul prim), dar emoția debutului trebuie luată în considerare [*La Iași, BOEMA pentru secolul XXI* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru Florin Guzgă, rolul Edgardo (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Iași) a fost proba unui progres evident, doveditor al studiului continuu, consolidat. Glasul a căpătat mai multă amploare, acutele sunt bine și incisiv impostrate. Tirada dramatică de la finele actului secund, *Maledetto sia l'istante*, a fost exemplară. Poate a generat un pic de oboseală, sesizabilă în aria din ultimul act, când un pasaj precum ... *di chi moria per te!* s-a detimbrat, așa încât dozajul va trebui să-i stea în atenție, ca și rafinarea discursului în direcția câștigării eleganței și colorizării expresiei pur belcantiste. Florin Guzgă se află pe drumul cel bun și, iată, o frază din

același act III, *Lucia, più non è!*, a fost impresionant rostită în *mezzavoce*. [*Andrei Șerban: „Muzica – arta supremă, arta tuturor artelor”* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Speranța numărul unu a tinerilor tenori lirici români, Florin Guzgă, și-a demonstrat cu prisosință calitățile – un glas omogen cu bună trecere peste problematicul pasaj de registru, cu sunete înalte solide și bogate în armonice, ce suplinesc liniaritatea vibrațiilor domeniului central al vocii. Artistul a stăpânit partitura grație experienței dobândite în spectacolele ieșene, însă dozajul trebuie să-i stea în atenție, spre a-l feri de oboseala conducătoare către opacizări sonore. Nemorino al său a început spectacolul *Elixirul dragostei* mai static, cu mai puțin umor, dar a continuat degajat și plin de implicare comică. [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Debutant ca Pinkerton (*M-me Butterfly*), tenorul Florin Guzgă a început spectacolul cu oarecare reținere, dar a sfârșit pasional în aria *Addio, fiorito asil* din ultimul act. Vocea a rezonat frumos, cald și tânărul artist a înzestrat-o cu adevrate *mezzavoci* în duetul de dragoste. Vibrația naturală a sunetului trebuie să-l însoțească peste tot, pentru evitarea opacităților. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

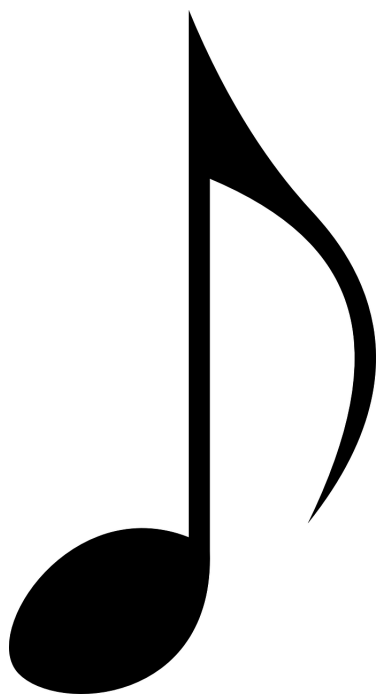
- ... (Dându-i replica Patriziei Ciofi), tenorul Florin Guzgă a fost atât Rodolfo în duetul *O soave fanciulla* din *Boema*, cât și Alfredo în replicile din culise la aria Violettei, totul tălmăcit cu voce proaspătă și plină de lirism. [*Centenarul Marii Uniri sărbătorit la Iași prin Gala premiilor Operelor Naționale* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- De la întâia apariție în scenă (ca Lenski din *Evgheni Oneghin* la Iași), tenorul Florin Guzgă a afișat un șevalet interpretativ de mare calitate, venit din lirismul de sensibilă factură ce-i înveșmăntează glasul. Pictural, poetic, cu atacuri moi și rafinată puritate de sunet, cu expozeu cuceritor al desenului melodic a cântat celebra arie din tabloul al V-lea, în care strofa a doua a fost

înzestrată cu o rară *mezzavoce* de adâncă simțire. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Florin Guzgă s-a remarcat prin două tălmăciri verdieni încărcate de rafinament, aria *La donna è mobile* din *Rigoletto* și aria lui Riccardo din *Bal mascat*. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

GYURKOVICS, Mária – soprană, n. 19 iunie 1913, Budapesta – d. 28 octombrie 1973, Budapesta

HACHE, Élodie – soprană, n. 1985?, Normandia, Franța

HADDOCK, Marcus – tenor, n. 19 iunie 1957, Fort Worth, Texas

- ... a fost un Hoffmann cu glas plăcut, *legato* frumos și acute sigure. Scriitura dificilă a rolului (...) i-a mărit, în unele situații, concentrarea asupra rezolvării țesăturii, în detrimentul exprimării poetice. (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

HADLEY, Jerry – tenor, n. 16 iunie 1952, Princeton, Illinois – d. 18 iulie 2007, Poughkeepsie, New York

- Tenorul Jerry Hadley l-a avut desigur drept model pe Nicolai Gedda, unul dintre desăvârșii Faust ai discului. Americanul cântă cu limpiditate în sunet, știind să descrie cu timbrul său eminent liric extazul din *Salut! demeure chaste et pure...* sau vraja din *O, nuit d'amour! Ciel radieux!* Nu pot să-i reproșez decât atacurile în *falsetto* ale *Si*-ului natural din *Je t'aime...* și *Do*-ului din arie. [*Alexandru Agache* pe CD și live (1994) – **OPERA LIVE**]

- Frumoasa voce *di grazia* a lui Jerry Hadley a putut fi admirată (la gala aniversară a Operei din San Francisco) în aria și duetul cu Patricia Racette - Mimi din *Boema*, ca și în *Una furtiva lagrima* din *Elixirul dragostei*, chiar dacă așteptam o mai mare siguranță a *Do*-ului acut în *Che gelida manina* pucciniană sau mai multă grijă în frazarea donizettiană. [*75 de ani de glorie* (1997) – **OPERA LIVE**]

HAEFLIGER, Ernst – tenor, n. 6 iulie 1919, Davos, Elveția – d. 17 martie 2007, Davos

HAGEGÅRD, Håkan – bariton, n. 25 noiembrie 1945, Karlstad, Suedia

HAGLEY, Alisson – soprană, n. 9 mai 1961, Londra

HAJEK, Jiří – bas, n. 1976. Pardubice, Cehia

● Frumos a sunat vocea basului Jiří Hajek, inspiratul interpret al lui Masetto la Praga... [*DON GIOVANNI în teatrul premierei absolute* (2011) – **OPERA DIVINA**]

HAJÓSSYOVÁ, Magdaléna – soprană, n. 25 iulie 1946, Bratislava

HALDAS, Beatrice – soprană, n. 8 februarie 1944, Geneva, Elveția – d. 3 decembrie 1987, Nyon, Elveția

HALE, Robert – bas-bariton, n. 22 august 1933, Kerrville, Texas

HALÉVY, Hadar – mezzosoprană, n. 1972?, Israel

● Partenera (lui José Cura) în rolul titular, mezzosoprana Hadar Halévy, a propus o Carmencită clasică, subtilă (*Habanera*), prezență atrăgătoare prin frumusețe și prin darul gitan de a i se insinua în suflet lui Don José (*Seguidilla*). *Chanson bohème* a căpătat la cea de-a treia strofă nerv și însuflețire dar aria „cărților”, secvență importantă, s-ar fi dorit mai profund tălmăcită. Marile momente dramatice ale operei au fost accentuat servite chiar dacă, pe alocuri, intensitatea emoțională a condus-o pe artistă la oarecare lipsă de concentrare în intonație sau la extrapolări de sonorități nefocalizate (primul La bemol al duetului final). (Festivalul Internațional George Enescu) [*Tulburătorul José* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

HALFVARSON, Eric – bas, n. 1 decembrie 1951, Aurora, Illinois

● Întruchipare neclintită a setei de sânge, clocotind de furie, Eric Halfvarson (Marele Inchizitor din *Don Carlos*) impune o voce de duritatea stâncii... [*Exceelență la Opera din Los Angeles* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Basul Eric Halfvarson i-a rezervat Marelui Inchizitor un portret realmente cutremurător. O apariție sinistă de bătrân hidos contorsionat, schimonosit de ură și dogmă, monstru primejdios și inflexibil, târătoare agresivă ce stârnește repulsie și scârbă. Cu glas puternic, profund, negru și amenințător, cu prezență scenică memorabilă, americanul a creat un personaj de referință, chiar dacă vocea-i nu se mai află la prima tinerețe și semnele de uzură se insinuează. [*Umbre și lumini în DON CARLOS la Metropolitan* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Corifeul interpretărilor exemplare pe toate marile scene a rolului Marelui Inchizitor, 62 de ani, și-a onorat cu prisosință galoanele. Cu glas coplesitor, străbătut de culori în sinistre tente negre, cu *facies* schimonosit de ură până la hidoșenie, orbit de furie, cocârjat de răutate, americanul a propus un personaj colosal, memorabil. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul Hagen din *Amurgul zeilor*, Halfvarson a fost covârșitor ca voce și construcție a veninosului și intrigantului personaj. Deși nu se mai află la prima tinerețe (faptul se detectează pe alocuri), artistul a expus un glas „negru”, cu duritate de rocă în adresare, cu rezonanțe consistente îmbrăcate în armonice pe întreg ambitusul, un glas de amploare și demolatoare rostire dramatică. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Formidabila voce, abisala voce a renumitului bas Eric Halfvarson (Gurnemanz), o forță a naturii, a fost înveșmântată în știința declamației wagneriene, a celui *Sprechgesang* al bardului de la Bayreuth, ziceri narative, profetice și expresive de impresionant impact. [*Primul act din PARSIFAL sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român”* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

HALGRIMSON, Amanda – soprană, n. 8 iunie 1961, North Dakota

HALLENBERG, Anne – mezzo-soprană, n. 17 martie 1967, Suedia

● În rolul titular, excelenta Anne Hallenberg a impresionat prin incisivitate și cascadele vocalizate. (Festivalul George Enescu) [*ARIODANTE sau feeria vocilor baroce* (2011) – **OPERA DIVINA**]

HALLSTEIN, Ingeborg – soprană, n. 23 mai 1936, München, Germania

HAMARI, Julia – mezzosoprană, n. 21 noiembrie 1942, Budapesta

HAMMOND, Joan – soprană, n. 24 mai 1912, Christchurch, Noua Zeelandă – d. 26 noiembrie 1996, Bowral, Australia

HAMMOND-STROUD, Derek – bariton, n. 10 ianuarie 1926, Londra – d. 15 mai 2012, Roden, Shrewsbury, Marea Britanie

HAMMONS, Thomas – bas-bariton, n. 1952, Shawnee, Oklahoma – d. 10 noiembrie 2020, Cincinnati, Ohio

HAMPSON, Thomas – bariton, n. 28 iunie 1955, Elkhart, Indiana

● Cât de repede a atins celebritatea! Pe o înregistrare video a concertului de gală al Fundației Maria Callas de la mijlocul anilor '80 la Frankfurt, concert dirijat de James Levine, l-am văzut pe Hampson interpretând cavatina lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla*. Într-un tempo amețitor, tânărul bariton a cântat debordant, cu vivacitate, agilitate, cu glas calitativ și un pasaj de registru practic imperceptibil, cu acute luminoase și facile, într-un cuvânt cu strălucire stilistică. Ca briliantă, mi-a amintit de Nicolae Herlea, însă fără a avea nobila calitate de glas a marelui bariton român. L-am revăzut pe Thomas Hampson, de data aceasta *live* într-un spectacol cu *Bărbierul din Sevilla* la Covent Garden, alături de Jennifer Larmore. Parametrii în care a cântat erau cei cunoscuți, poate cu o ușoară lipsă de *Glanz* într-o sală de altfel cu o acustică suverană. Jocul de scenă a lui Hampson era în ton cu interpretarea muzicală. Brilianța vocală era dublată de o extraordinară mișcare și expresie, artistul era neobosit și uimea prin

continua deplasare în scenă, prin comentarea permanentă și rapidă, prin gest și mimică, a stărilor lui Figaro. Nu puteam cere mai mult unui vocalist și nici unui actor de *opera buffa*. Hampson, devenit unul din importanții baritoni ai momentului, favorit al caselor de discuri și-a construit cu migală și prudență cariera, abordând roluri absolut convenabile *Fach*-ului său (...). Rossini, Mozart, Gounod, Massenet, lied german au constituit teritoriile cele mai frecvent abordate. Fin stilist, Thomas Hampson a știut să-și modeleze moliciunea frazării pentru redarea unor pagini ale literaturii franceze de operă, a tratat cu inteligență și articulare a cuvântului retorica muzicală mozartiană. [(septembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Thomas Hampson, briliant în rolul titular, cântă super-nuanțat duettino *Là ci darem la mano* (cu Magdalena Kozená) și Serenada.... (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Reclamă la bikini* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Nu pot să ader la personajul Contelui de Luna creionat de Thomas Hampson (pe CD). Lipsesc statura, autoritatea, chiar dacă lirismul îndrăgostitului predomină. Partitura pe care Verdi o dăruiește baritonului nu este un lied. Notațiile de expresie de deasupra portativelor trebuie urmate prin modelarea unui instrument de o culoare vocală caldă dar și incisivă, introspectivă dar și plină de forță decizională, maleabilă de la șoaptă la dominație. Cel puțin ultimele atribute din serie nu-i surăd lui Hampson și eroul său pare mai degrabă... timid. [*Gheorghiu-Alagna, un cuplu de aur pentru TRUBADURUL* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Stâncos în atitudine, mai mult narativ decât evocator în aria *Di Provenza il mar*, baritonul Thomas Hampson dăruiește autoritate vocală și scenică personajului său, un Giorgio Germont (la Salzburg) al cărui suflet cedează definitiv numai începând cu antologica scenă a aruncării banilor... *Di sprezzo degno se steso rende*. [*Perechea de vis* în *TRAVIATA* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● De 25 de ani, renumitul bariton american Thomas Hampson apare sezon de sezon pe scena festivalului salzburghez. Într-o

multitudine de roluri de operă, recitaluri de lied, concerte vocal-simfonice. (...) A abordat în 2013 rolul Marchizului de Posa, personaj verdian al cărui spirit profund generos trebuie neîndoios să se regăsească în virtuțile timbrale ale interpretului, prin rotunjime, căldură, velur, înveșmântare în armonice, într-un cuvânt, prin așa-numita generozitate vocală. Aici s-au situat carențele artistului, întrucât Hampson a expus un glas cvasi-tenoral (pe alocuri, chiar mai puțin consistent decât al tenorului Kaufmann), un cânt liniar cu sunete „deschise” (de pildă, acuza dură adusă Regelui în duet, *La pace è dei sepolcri!*, deși forțată și intonată „mai sus”, nu a impresionat deloc, nu a cutremurat). La 58 de ani, meritele lui Thomas Hampson sunt însă incontestabile în menținerea unei frazări frumoase și cultivate, unei respirații ideale și unei ținute scenice nobile, fără excese, adecvate personajului. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Dacă se judecă după vârstă, 62 de ani, baritonul Thomas Hampson a trecut de mult de zenitul carierei, prodigioase, versatile, în care s-a apropiat de o multitudine de roluri de operă mozartiene, rossiniene, verdiene, pucciniene, Straussiene, wagneriene etc., plus o întreagă literatură de lied. A fost posibil datorită inteligenței artistice, a studiului aprofundat (cu Elisabeth Schwarzkopf !), a culturii de cânt și stil. Cel puțin dacă reflectăm la interpretarea liedului, așa cum l-am auzit în festival sub bagheta lui Christoph Eschenbach la pupitrul Orchestre National de France, cariera îi este departe de a se încheia, chiar dacă anii și-au mai pus amprenta, opacități de sunet fiind detectabile. În cele *Cinci lieduri din ciclul pe versuri de Friedrich Rückert* de Mahler, Hampson a hipnotizat sala prin capacitatea de a rafina frazele muzicale, de a rosti nuanțat cuvintele, de a cânta maleabil și unduitor, elegant și cu moliciuni seducătoare. Un mare artist, pe care mult ni l-am fi dorit într-un recital lung, la Ateneu. [*Festivalul George Enescu - IV – Concerte la Sala Palatului* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

HAMVASI, Sylvia – soprană, n. 1972, Budapesta

● ... Donna Anna (în *Don Giovanni*) cu dicțiune perfectibilă, cu sunete a căror concentrare ar fi putut să fie mai focalizată (aria *Or sai, chi l'onore* din primul act) și cu o intonare apropiată de adevăr a celebrului interval *abbastanza* (cu Si bemol acut) ce precede aria *Non mi dir* din actul secund. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

HANDREA, Ileana – soprană, n. 2 septembrie 1919, Finișel, Cluj – d. 20 august 2011, Cluj-Napoca

HANGANU, Carmen – soprană, n. 1934, București

HANGLER, Regine – soprană, n. 1982?, Eferding, Austria

HANKEY, Samantha – mezzo-soprană, n. 1992, Marshfield, Massachusetts

HĂRĂȘTEANU, Pompeiu – bas, n. 14 septembrie 1935, Gheorgheni – d. 5 octombrie 2016, București

● La basse Pompei Hărășteanu, artiste qui a une grande expérience de la scène, se rapproche du rôle de Méphistophélès sous des angles différents, en concordance avec la conception du réalisateur. Son héros apparaît en permanence sous un autre visage et ses expressions sont différentes, de la solennité (*Me voici! D'où vient ta surprise?*) jusqu'au grotesque (la sérénade *Vous qui faites l'endormie*). Il refuse l'autorité véhémement pour faire place à cette multitude de facettes que sa voix riche sait servir avec professionnalisme. [*FAUST d'après Tocilescu* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Pentru Pompeiu Hărășteanu, interpretarea dată lui Jacopo Fiesco reprezintă încununarea unei cariere importante, în care a abordat toate marile roluri de bas. Glasul profund rezonant, de pedalist, a impresionat în cunoscuta arie *Il lacerato spirito*, în marele duet cu Simon (Iordache Basalic) și nu numai. [*SIMON BOCCANEGR*,

premieră la Operă (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Glasul de *basso profondo* al lui Pompeiu Hărășteanu a impresionat prin implacabilitatea accentului (*Confutatis maledictis*), prin moliciunea frazării. [*La Opera Națională din București, în întâmpinarea Sărbătorilor Pascale, MESSA DA REQUIEM de Giuseppe Verdi* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Raimondo a fost Pompeiu Hărășteanu, bas de (...) autoritate artistică. [*LUCIA DI LAMMERMOOR la Operă – merite și semne de întrebare* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Vocea cu profunzimi nebănuite a basului Pompeiu Hărășteanu a fost și de data aceasta indispensabilă personajului său, Un bătrân evreu (*Nabucco*), dublată fiind de o înțelegere filosofică redată molcom, cu tristețe și sumbre prevestiri. [*Producție monumentală, în reluare la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... un Zaccaria (în *Nabucco* la Opera bucureșteană) de rară generozitate, căldură și umanism. [*Un mare star, baritonul Alexandru Agache* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Veteranul Pompeiu Hărășteanu a interpretat din nou rolul Prințului Gremin (*Evgheni Oneghin*) și a înfățișat o derulare sonoră caldă, într-o lectură cvasi-intimistă. [*Două seri la Operă* (2010) – **OPERA DIVINĂ**]

HAROUTOUNIAN, Lianna – soprană, n. 28 iulie 1979, Erevan

HARPER, Heather – soprană, n. 8 mai 1930, Belfast – d. 22 aprilie 2019, Londra

HARRIS, Andrew – bas, n. 19., S.U.A.

HARSHAW, Margaret – mezzo-soprană, apoi soprană, n. 12 mai 1909, Philadelphia, Pennsylvania – d. 7 noiembrie 1997, Libertyville, Illinois

HARTELIUS, Malin – soprană, n. 1 septembrie 1966, Malmö, Suedia

HARTEROS, Anja – soprană, n. 23 iulie 1972, Bergneustadt, Germania

- Pentru mine, Anja Harteros a fost o revelație. (...) O voce caldă, frumoasă, rotund înveșmântată, însoțește o prezență scenică

agreabilă. Observând stilul de conducere a frazelor, este evidentă aplecarea cântăreței către muzica germană, dar artista abordează paginile partiturii cu multă inteligență, disecând esențele, ceea ce îi poate folosi și în alte teritorii componistice. Nu a fost foarte transpusă în visarea Elsei, *Einsam in trüben Tagen*, cred că... mistria din mână a readus-o pe pământ. (*Lohengrin* la Opera Bavareză de Stat din München, regia Richard Jones) [*Muncă patriotică în acorduri wagneriene* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- Măiestria cântului Anjei Harteros, artistă pe deplin integrată stilului verdian, a culminat în marea arie (a Elisabettei) *Tu che le vanità* și în cele trei duete prin șiraguri de pianissime, prin conducerea nuanțată a unui glas minunat timbrat, maleabil și omogen, în care accentele ce pigmentează lungile fraze au adus relief expresiv expunerii. Ca și în calda adresare *Non pianger, mia compagna* către nefericita Contesă d'Arenberg, surghiunită de Filip. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... (Am admirat-o pe) marea soprană Anja Harteros pentru tălmăcirea a cinci lieduri de Richard Strauss, ciclul *Ultimelor patru lieduri* cărora le-a adăugat *Malven* („*Nalbe*”), practic cel din urmă opus al compozitorului. (...) Atmosfera creată de artistă a fost fermecătoare, a cuprins auditoriul într-o nesfârșită vrajă, pornind de la gingășia cântului vocalizat și poetica nostalgică din *Frühling* („*Primăvara*”), trecând prin pianissimele minibijuteriei care este *September*, până la rafinamentele din *Beim Schlafengehen* („*La culcare*”), *Im Abendrot* („*În amurg*”) și *Malven*. Aș fi ascultat-o la nesfârșit pe Anja Harteros. (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

HARTIG, Anita – soprană, n. 28 septembrie 1983, Bistrița

- Partenera lui Călin Brătescu (la Opera Națională București) a fost foarte tânăra Anita Hartig, pe care o remarcasem la sfârșitul lui august în concertul de pe esplanada teatrului. Depășind vocalitatea de

lirico-leggero și intrând în repertoriul *lirico* de care aparține rolul Mimì, soprana se recomandă cu un sunet pur, cântă cu candoare, sensibil și frazează inteligent. Rodajul în spectacole de asemenea factură îi vor îmbogăți culoarea și consistența. [LA BOHÈME (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Anita are un uriaș potențial vocal pe care trebuie să-l valorifice din plin, și cât mai repede, în teatrele din țară și străinătate. L-a probat și acum în aria lui Mimì (*Boema* de Puccini), în Ceardașul Rosalindei din *Liliacul*, cântate cu inteligență de expresie, accente bine cumpănite și limpezime. [*Tinerețe și excelență la aniversarea Universității Babeș-Bolyai* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Remarca majoră merge către Anita Hartig, care a oferit o memorabilă tălmăcire a ariei *Sì. Mi chiamano Mimì* din primul act al *Boemei*. În zilele noastre, rar se aude în lume o asemenea interpretare. Cu voce frumoasă de fermecător lirism, cu instinct artistic răscolitor, soprana mi-a evocat emoționalitatea și sensibilitatea Ilenei Cotrubaș, minuțiozitatea modelării frazei proprii Renatei Scotto, căldura Mirelei Freni, puritatea sonoră a Victoriei de los Angeles... Toate la un loc și încă pe deasupra, într-o complexă exprimare ce recomandă o mare personalitate. M-am gândit mult până să scriu asemenea analogii și vreau să fiu bine înțeles. Valoarea nu așteaptă numărul anilor. Anita Hartig nu le imită pe celebrele sale predecesoare, ci însumează cu măiestrie întreaga expresivitate picurată de maestrul de la Torre del Lago într-o arie deseori înneacă în platitudini interpretative, poate și pentru că nu are o țesătură vocală foarte înaltă, maximum La natural și se sfârșește pe nesimțite, fără excese tipice de teatru liric, lin ca o boare. Ingenuitatea eroinei, simplitatea și calmul, naturalitatea și sinceritatea, dulceața, însuflețirea către expansiva culminație de spirit *il primo sole è mio, il primo bacio dell'aprile è mio* (moment extraordinar!) sunt stări pe care Anita Hartig le expune cu dăruire și printre care strecoară nuanțe în fiecare măsură, la fiecare pas. (Concert la Sala Capitol a Filarmonicii Banatul din Timișoara) [*Ambasadorul Ioan Holender* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Prezența Anitei Hartig a avut de la primul sunet aura măiestriei, lirismului, rafinamentelor și subtilității. Prin aria bijuteriilor din *Faust* a conturat o Margareta delicată, cochetă, grațioasă, cu un spirit al valsării care a luat totul ca într-un vârtej cuceritor. Un Si natural acut a încheiat regal și expansiv pagina. Atributul de analistă de detaliu a discursului melodic a fost evident și în aria *Meine Lippen, sie küssen so heiss* din opereta *Giuditta*. Într-o limbă germană impecabilă, soprana a cântat cu farmec vienez, cu strălucire și accente seducătoare, cu plămădire a cuvântului prin culori vocale într-o multitudine de sensuri și expresii. *In den Sternen, da steht es geschrieben, du sollst küssen, du sollst lieben* („În stele stă scris, trebuie să săruți, trebuie să iubești”) a mers direct în inimile auditoriului, l-a fermecat, artista însăși părea transpusă. Comunica formidabil. În trecutul nu prea îndepărtat, am comparat unele calități ale Anitei Hartig - emoționalitatea și sensibilitatea, minuțiozitatea modelării frazei, căldura, puritatea sonoră - cu cele ale câtorva legendare soprane. M-am gândit mult după aceea. Nu am exagerat. Și, iată, grație asemănarilor în ceea ce privește colorizările și perfecțiunea stilistică, evidente în aria de operetă, mai adaug acum numele mării soprane Elisabeth Schwarzkopf, regină a plutirilor înălțătoare. [*O nouă gală de success la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Tânăra Anita Hartig a dorit să-și completeze repertoriul și cu rolul Musetta. (...) Vocea, emoționalitatea și stilistica în cânt ale Anitei Hartig sunt bijuterii din aur. Așa le-am regăsit și acum, într-un rol mai scurt, în care talentul a fost evident de la prima frază a ariei *Quando me'n vo'*, construită cu știința exprimării inteligente, cu atenție la fiecare inflexiune pe care Puccini a picurat-o în desenul melodic. Anita Hartig a încălzit expresiv arcele muzicale, a cântat măiestrit, fluid și nuanțat iar proiecția de sunet cu care a dominat ansamblurile și tirada lui Marcello – baritonul Marco Caria (actul secund) a fost absolut admirabilă. O Musetta insinuantă, mai mult cerebrală decât frivolă, mai mult rațională decât drăcoasă. [*BOEMA*

și *WERTHER la Opera de Stat din Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Anita Hartig a adus la Cluj-Napoca, prin rolul Mimi (*Boema*), parfumul unei interpretări rafinate, venite dintr-o intensă trăire, dintr-o adâncită contopire cu spiritul simplu, direct, îndrăgostit, chinuit al personajului. Frumoasă și dăruită, artista a cântat cu atașantă sensibilitate și delicatețe, cu crescendo vocal și de expresie către marile momente din ultimele două acte, după minunatele expansiuni din prima arie (frază „... *il primo bacio dell'aprile è mio!*”). Aria *Donde lieta* (actul al III-lea) a restituit subtilitatea și impecabila fluiditate a desenului melodic, scena morții a fost realmente cutremurătoare (...). [*Staruri la Opera Română din Cluj-Napoca* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Există în abordările artistei românce un cânt măiestrit care seduce. Faptul a fost evident încă de la prima frază, *mi hai sorriso*, cu atac în piano, crescendo către Si bemol-ul acut în forte, plin și bogat. Aceeași construcție a fost și în finalul ariei *Signore, ascolta!*, până atunci frazarea impecabilă și inflexiunile de glas fiind impresionante în conturarea unui personaj sensibil, delicat și ducând emoționalitatea, expresivitatea până la extrem. Așa a fost și în aria *Tu che di gel sei cinta*, anunțată prin replicile dulci și aerate adresate lui Turandot în subtil pianissimo, *Piuttosto morirò!* și *Principessa, l'amore!* Rolul Liù, o creație de mare artă a Anitei Hartig. [*TURANDOT la Opera de Stat din Viena, cu soprana Anita Hartig, vedetă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Instrument măiestrit, vocea Anitei Hartig a învăluit auditoriul (de la Ateneul Român) într-o jerbă de culori și expresii, pornită dintr-o sonoritate lirică și limpede, în care cuvântul a capătat forța unei iradiere seducătoare către minte și suflet. Așa s-a simțit în aria bijuteriilor din *Faust*, monument de rafinament, de minuțiozitate a plămădirii ideaticii cu sunetul, așa s-a simțit în aria din *La Wally* și în duetele din *Traviata* (actul al III-lea) sau *Boema* (actul prim), alături de Teodor Ilincăi. Transparența, inflexiunile, extazul pianisimelor, dezvoltările către registrul înalt al glasului, acutele

glorioase, frazarea plină de sensuri și simțul detaliilor au fost atributele prin care cântul Anitei Hartig a impresionat.

(La Operă), Anita Hartig a repetat performanțele de la Ateneu prin aria din *Faust*, duetul din *Boema* (partener, tânărul Alin Stoica) și a adăugat, șarmant, *Les filles de Cadix*, alături de înaripate tălmăciri de operetă, duetul din *Văduva veselă* (cu tenorul Tiberius Simu) sau aria eroinei principale din *Giuditta*. [*Evenimente lirice bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Și acum, ca Mimi din *Boema*, tânăra artistă a sedus prin lectura sensibilă și delicată, prin expresia încărcată de sinceritatea emoției. Un contur visător și poetic, în care himerele eroinei s-au îmbinat cu șocanta realitate a glasului ademenitor al primei iubiri. Dăruirea și rafinamentul în cânt au impresionat, expozeurile înduioșătoare au avut puține momente de reținere. [*Momente pe scena Operei Naționale București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

HARWOOD, Elisabeth – soprană, n. 27 mai 1938, Barton Seagrave, Marea Britanie – d. 21 iunie 1990, Ingatestone, Marea Britanie

HÁRY, Judit – soprană, n. 1 septembrie 1968, Cluj

HASS, Sabine – soprană, n. 8 aprilie 1949, Braunschweig, Germania - d. 17 februarie 1999, Klagenfurt am Wörthersee, Austria

HASSELHORN, Samuel – bariton, n. 15 mai 1990, Göttingen, Germania

HAUGLAND, Aage – bas, n. 1 februarie 1944, Copenhaga – d. 23 decembrie 2000, Lillerød, Danemarca

HAUSS, Carl – tenor, n. 4 septembrie 1892, Strasbourg, Franța – d. 27 septembrie 1982, Hanovra, Germania

HAVEMAN, Barbara – soprană, n. 1968, Groningen, Olanda

HAWKINS, Gordon – bariton, n. 1959, Clinton, Maryland

HAWLATA, Franz – bas, n. 26 decembrie 1963, Eichstätt, Germania

HAYASHI, Yasuko – soprană, n. 19 iulie 1948, Kanagawa, Japonia

HAYES, Quentin – bariton, n. 27 noiembrie 1958, Essex, Marea Britanie

HAZARIAN, Gabriela – mezzosoprană, n. 26 octombrie 1958, România

● În rolul titular, Gabriela Hazarian propune o Carmencită atractivă, *du chair et du sang*, cu joc scenic neobosit, plină de *sex-appeal*, o Carmencită extrovertit-expresivă, pandant necesar-contrastant compoziției lui Luca Lombardo - Don José. Sub aspect vocal, mezzosoprană brașoveană trebuie, în momentul de față, să se preocupe prioritar de omogenizarea emisiei. [*Sărbătoare la Opera Națională din București* (2004) – *OPERA VIVA*]

HAZARIAN, Sonia – mezzosoprană, n. 25 octombrie 1977, Constanța

HÁZY, Erzsébet – soprană, n. 1 octombrie 1929, Bratislava – d. 24 noiembrie 1982, Budapesta

HE, Hui – soprană, n. 1 aprilie 1972, Ankang, China

● La Arena din Verona, în rolul titular Aida, Hui He s-a recomandat cu succes drept una dintre importanțele voci verdiene ale zilei. Pătrunde stilistica maestrului de la Busseto cu înaltă știință a frazării, în care sunetele pianissimo, prezente pe tot registrul, îmbracă linia vocală fluidă și omogenă. Acutele de forță sunt glorioase, bogate și strălucitoare, domină ansamblurile iar expresia este impecabilă în conturarea sfâșietoarelor trăiri ale eroinei. Confirmă astfel tipologia de glas atât de specifică marilor roluri verdiene de maturitate, reprezentată de o voce lirico-spintă în care țesăturile acute trebuie indispensabil servite și prin expunerea unor sunete moi, catifelate, fără ruperea arcului cantabil al frazelor muzicale. Dacă i-aș reproșa ceva lui Hui He ar fi câteva momente de intonație eronată, remarcate în ultimele măsuri, *Numi, pietà del mio soffrir*, ale primei scene din actul al II-lea sau chiar în finalul ariei *O, cieli azzurri*, îndeosebi pe

unele note grave. Pot fi însă abateri conjuncturale. [*AIDA monumentală* (2012) – *OPERA ÎN PORTETE*]

HECHT, Joshua – bas, n. 4 martie 1928, New York, New York – d. 29 martie 2019, Sydney, Australia

HEILMANN, Uwe – tenor, n. 7 septembrie 1960, Darmstadt, Germania

HELD, Alan – bariton, n. 1959, Washburn, Illinois

HELLEKANT, Charlotte – mezzosoprană, n. 15 ianuarie 1962, Stockholm

HELLETSGRUBER, Luise – soprană, n. 30 mai 1901, Wienerherberg, Austria – d. 5 ianuarie 1967, Sattledt-Giering, Austria

HELM, Hans – bariton, n. 12 aprilie 1934, Passau, Germania

HELMER, Christian – bas, n. 1980, Franța

HENDRICKS, Barbara – soprană, n. 20 noiembrie 1948, Stephens, Arkansas

HENDRICKS, Scott – bariton, n. 26 iulie 1957, Texas

HENSCHER, Jane – soprană, n. 2 martie 1952, Wisconsin

HEPPNER, Ben – tenor, n. 14 ianuarie 1956, Murrayville, Langley Township, Canada

HERLEA, Nicolae – bariton, n. 28 august 1927, București – d. 24 februarie 2014, Frankfurt am Main, Germania

● Nicolae Herlea, regal, dominându-și ilustrații parteneri (Montserrat Caballé, Giuseppe di Stefano) și culegând crema aplauzelor. Vocea sa, pe care ori de câte ori o auzim, o resimțim ca făcând parte din patrimoniul dintotdeauna al culturii noastre naționale exercită și aici acea fascinație provenită din culoarea și velurul unice, din noblețea frazei, din strălucirea notelor înalte. Dar în rolul baronului Vitellio Scarpia, toate acestea sunt puse în slujba plămuirii unei tipologii cumplite a personajului. Aruncând *ab initio* la coș o întreagă galerie de Scarpia

rugăși, urlători, super-veristizați (...), Herlea este aristocratul rafinat, elegant, plin de subtilitate care se insinuează pe nesimțite pentru ca apoi, ca strânsarea unui șarpe, să nu ofere nici o șansă. De aceea noblețea frazei, a accentului, sensul ascuns al cuvântului nu-l părăsesc niciodată, făcându-l și mai odios. Acel *canto morbido e legato* cu tente în *mezzavoce* în pasaje ca *Ed or fra noi parliam da buoni amici* sau *Partir dunque volete* fac să simți fiori de gheață, cu câtă ipocrizie este utilizat. Ca și prefăcuta gentilețe cu care rostește *Basta Roberti... Portatelo qui*. Aici este vorba și de o profundă înțelegere și redare stilistică a celebrului *canto di conversazione* puccinian. Dar Herlea are și momente de mare forță, cu un aplomb vocal de un *squillo* deosebit, de o autoritate, un *slancio* și o aură seniorială cu care domină scena de la intrarea *Un tal baccano in chiesa* și până la paroxisticele *E forza che s'adempia la legge!*, *Aprite le porte che n'oda i lamenti!*, *Ma fatelo tacere!* Toate sunt tratate muzical, neexcesiv, fără să iasă din calibrul dialectic-dominator cu care-și concepe cercul cu care strânge victima. De altfel Scarpia în viziunea lui Herlea nu este atât pasional, cât rațional, cerebral și evident posesiv. Disimularea vicleană a substratului personajului o face printr-o exemplară ținută de baron sicilian de o galanterie rece. Figura expresivă, aparent impenetrabilă dar cu fine nuanțări, completează fotograma. Formidabil este zâmbetul aparte, misterios-triumfal cu care ascultă dialogul Toscăi cu Mario încarcerat *No... coraggio... Taci... sprezzo il dolor* sau atitudinea agasată cu care însoțește *Tal dei profondi amori e la profonda miseria*. Masca îi cade doar de două ori, nevăzut de nimeni, în *aparté*-uri de mare substanță – finalul *Te Deum*-ului și după *Non resta che un ora di vita*. Atunci figura i se transformă, ochii aruncă scântei, intuiești ura demonică ce îl mistuie... (...) .Un singur regret. Sentimental poate. Acela că *Il divino* – Nicolae Herlea – nu a avut șansa să cânte alături de *La divina* – Maria Callas (așa cum era programat). Dar rămâne mândria faptului că a fost ales pentru *The World Biggest Event* (revenirea Mariei Callas pe scenă)

înaintea unor Gobbi, Milnes sau Bruson, denotând locul pe care marele artist român îl ocupă în lumea liricii. [*Herlea la Tokyo* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Astăzi, unul din cei mai iluștri artiști români de operă, proeminentă personalitate a artei lirice mondiale, baritonul Nicolae Herlea, împlinește 70 de ani. La ceas aniversar, cel mai profund omagiu pe care putem să i-l aducem este de a-i oferi ceea ce a dorit dintotdeauna. Pentru că dedicația preferată a maestrului pe care o autografia pe portretele sale era „Pentru o vie amintire”, să-i acordăm, deci, din toată inima, cu iubire, prin toate puterile noastre mediatice, perpetuarea eternă a gloriei, cinstirea și onoarea pe care le merită, să-i admirăm vocea și arta și să-l omagiem, ori de câte ori simțim nevoia ca glasul său inconfundabil să ne inunde spiritul. Momentul este cu atât mai important acum, cu cât locul generației de melomani care a fost contemporană cu excepționalele sale realizări este preluat treptat de o tânără generație, pe care o simțim iubitoare de operă și care, desigur, nu a avut cum să trăiască splendidele momente de exaltare în sala Operei Naționale la spectacolele lui Nicolae Herlea. Iată de ce este de datoria noastră, a cronicarilor, a tuturor publiciștilor să menținem ardentă flacăra artei cântărețului român. Cariera lui Nicolae Herlea a pendulat între marile scene ale lumii – Scala, Metropolitan, Covent Garden, Opera de Stat din Viena, Opera Mare pariziană, Marele Teatru Liceu din Barcelona, Teatrul Bolșoi, festivalul salzburghez etc. – și Opera Națională Română. Într-un asemenea ambient, firești sunt colaborările cu marii cântăreți, dirijori și regizori ai epocii, motiv pentru care apare inutil a le reaminti numele. Prezențele bucureștene ale maestrului s-au constituit în tot atâtea evenimente, la care publicul a participat cu frenezie, nesfiindu-se să solicite prețiosul bilet-în-plus încă din fața Facultății de Drept. Nu de puține ori, ușile vitrate ale Operei Naționale cedau sub presiunea doritorilor de a auzi vocea lui Herlea. În acei ani, casa de discuri „Electrecord” a gravat cu generozitate glasul maestrului, transpunerea pe CD fiind azi o dorită prioritate. Despre

calitatea timbrală a vocii lui Nicolae Herlea se pot scrie tomuri întregi. Este cea care fascinează la simpla emisie a unui sunet. Metaforic legată de metale prețioase – aurul fiind cel mai des evocat – ea vine să îmbrace cu generozitate și infinite armonice un sunet, când moale și catifelat, când strălucitor și penetrant. Pornită de la un registru grav misterios, de un clar-obscur meșteșugit, trecând printr-o zonă centrală omogenă și caldă, ca o undă viguroasă și totodată felină, vocea lui Herlea culminează în acute glorioase, dominatoare și solar explozive, orbitor de eclatante. Toate aceste registre se înseriază fără a simți, într-un flux sonor continuu, ca un șuvoi de perle. Fraza muzicală este condusă cu măiestrie, cu bun gust, eleganță și imaginație, punctând prin accente avântate, momentele de relevanță ale discursului sonor, care astfel capătă monumentalitate. În tot acest demers, care legitimează glasul lui Herlea pentru partiturile romantice verdiene (*Don Carlos, Forța destinului, Bal mascat, Trubadurul, Rigoletto, Traviata* etc.) sau donizettiene (*Lucia di Lammermoor*), ductilitatea instrumentului vocal nu se pierde, artistul înscriindu-se cu autoritate și în tipologia de bariton brilliant rossinian. Figaro al său rămâne celebru, după cum literatura operistică franceză se simte servită în integralitate de velurul din vocea artistului, iar partiturile dramatic-veriste (*Tosca, Paiațe*) dau prilejul unor abordări tăioase, impetuoase. Cu o prezență scenică aristocratică, statuară, Herlea își completează imaginea sonoră de neuitat. Încrustat în subconștientul nostru, Nicolae Herlea devine un simbol, o legendă, un mit. [*La Mulți Ani, maestre Nicolae Herlea!* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Vocea lui Nicolae Herlea... un Stradivarius ale cărui corzi au fost binecuvântate de sărutul zeilor, de picuri de ambrozie și nectar dăătoare de parfum și legendă. Nu se poate explica altfel unicitatea acestui minunat instrument, acestei nestemate încărcate de carate care este glasul marelui bariton. Ajutat de memoria discului, caut în istoria operei printre interpreții care au dat viață personajelor întrupate și de

Nicolae Herlea... Stracciari, Ruffo, Granforte, Galeffi, Basiola, Bechi, Tibbett, Warren, Mascherini, Gobbi, Taddei, Valdengo, Silveri, Tagliabue, Guelfi, Bastianini, Panerai, Protti, Sereni, Borthayre, Blanc, Massard, Merrill, MacNeil, Cappuccilli, Glossop, Manuguerra, Wixell, Pons, Milnes, Bruson, Zancanaro, Nucci... baritoni iluștri ai veacului trecut, referințe pentru veacurile ce vor urma. Niciunul dar absolut niciunul nu are calitatea vocii artistului român, timbrul cu moliciuni de catifea scâldat în armonice de preț, rezonanțele de aur, strălucirea solară ce aruncă raze – săgeți, căldura ca o binecuvântare, generozitatea. Totul reunit într-un glas – fluviu cu omogenitate de nedescris, cu brilianță și elocvență de adresare, cu eleganță și distincție princiară în înfățișarea scriiturii melodice. Farmecul sonor la Nicolae Herlea este amețitor... fascinează nu numai darurile dumnezeiești native, întinderea neobișnuită a ambitusului, dar și modul de desenare a conturului frazelor – întotdeauna mânuite, conduse cu noblețe. Impresionează maniera de tălmăcire a semnificațiilor lor, potrivirea cu nedeazămințit bun gust a accentelor, impulsurilor, integrate în luminozitatea orbitoare a unei aureole proprii marelui artist. Expresivitatea vocii sale vine din acest complex de virtuți prin care a reușit să devină baritonul absolut, capabil să redea cu brio vivacitatea rossiniană, autoritatea în partiturile belcantiste romantic italiene, fluiditatea în portativele franceze sau să coloreze subtil opusurile veriste. Iată teritoriile în care Herlea a rămas de neuitat, oferind interpretări magistrale unor personaje ca Figaro, Enrico, Conte de Luna, Rigoletto, Renato, Don Carlo, Marchizul de Posa, Germont, Valentin, Tonio, Gérard, Scarpia, ca să mă opresc doar la câteva. În scenă, a impresionat prin ținuta seniorială, prin jocul plin de naturalețe, fără excese. De la Scala la Metropolitan, de la Opera de Stat din Viena la Covent Garden, de la Teatrul Liceu din Barcelona la Festivalul salzburghez, vocea lui Nicolae Herlea a răsunat glorios în compania marilor cântăreți și dirijori ai epocii. În toți anii carierei sale, nu a neglijat

Opera Română din București, realizând spectacole memorabile alături de partenerii români dintre care se cuvin amintiți, fără posibilitatea de a-i enumera pe toți: Magda Ianculescu, Elena Dima, Maria Slătinaru, Eugenia Moldoveanu, Silvia Voinea, Elena Cernei, Zenaida Pally, Valentin Teodorian, Ludovic Spiess, Cornel Stavru, Octavian Naghiu, Nicolae Florei și mulți alții. În 28 august maestrul Nicolae Herlea a împlinit 80 de ani și prima scenă lirică națională nu a dorit ca 2007 să treacă fără a-l sărbători. După ce inițial serata aniversară a fost programată în prima decadă a lunii noiembrie, a fost aleasă una din ultimele zile ale anului, 27 decembrie. [Nicolae Herlea 80 (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● **Resemnare** de Ciprian Porumbescu (pe CD) primește prin catifeaua timbrului de aur cu irizații diamantine a ilustrului bariton Nicolae Herlea, o lectură semeață, plină de tragism răscolitor. [Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclée *in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

HERLITZIUS, Evelyn – soprană, n. 27 aprilie 1963, Osnabrück, Germania

● Ca Marie din *Wozzeck* de Alban Berg a cântat vibrant, dramatic, cu acute remarcabile (scena cu Tamburul Major – Marius Vlad Budoiu - din primul act sau rugăciunea din ultimul), conturând un personaj complex, cu reliefarea tuturor fațetelor caracterologice. (Festivalul George Enescu 2015) [Prezențe prestigioase (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

HERNÁNDEZ, Raúl – tenor, n. 19.., Chapala, Jalisco, Mexic

HERNANDEZ, Saioa – soprană, n. 26 martie 1979, Madrid

● Fără îndoială, Saioa Hernández este astăzi una dintre cele mai importante exponente ale glasului de coloratură dramatică propice teribilei vocalități, teribilelor țesături înscrise de tânărul Verdi pentru glasul feminin înalt în portativele sale. Ca Lady Macbeth și-a arătat prospețimea sonoră, debitul vocal important, incisivitatea, atacurile și accentele

de forță, omogenitatea pe ambitus dintre registrele superioare strălucitoare, cu acute sigure, dominatoare și cele grave, înfricoșătoare, în tehnică „de piept”, ușurința în expunerea oțelită a pasajelor de agilitate dramatică. Ariile *Vieni! t'affretta!* cu cabaletta subsecventă (...), *La luce langue* (plină de contraste expresive), *Brindisi-ul Si colmi il calice*, scena somnambulismului *Una macchia... è qui tuttora!* cu imposibilul Re bemol supra-acut notat de Verdi „pe fir de voce”, precum și duetele cu Macbeth (Roberto Frontali) au fost perlele coroanei unei interpretări vocal-scenice de valoare. Cu majestuoasă ținută regală, prin atitudinile persuasive, ațățătoare, provocatoare și insinuante, Saioa Hernández a fost și un personaj memorabil, cu sfârșit pierdut în iraționalul mental. [Emma Dante *a prezentat la Macerata un eceptional MACBETH verdian* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

HERRERA, Nancy Fabiola – soprană, n. 2 octombrie 1968, Caracas

HERRMANN, Josef – bariton, n. 20 aprilie 1903, Darmstadt, Germania – d.19 noiembrie 1955, Hildesheim, Germania

HERZ, Peter – bas/ bariton, n. 6 februarie 1954, Oradea

HESSE, Ruth – mezzosoprană, n. 18 septembrie 1936, Wuppertal, Germania

HIGAREDA, Guillermina – soprană, n. 4 aprilie 1939, Mexico City – d. 23 noiembrie 2005, Mexico City

HILLEBRECHT, Hildegard – soprană, n. 26 noiembrie 1927, Hanovra, Germania – d. 7 octombrie 2018, München, Germania

HILLEY, Clay – tenor, n. 1982?, Athens, Georgia

HINES, Jerome – bas, n. 8 noiembrie 1921, Hollywood, California – d. 4 februarie 2003, New York, New York

HINTERDOBLER, Magdalena – soprană, n. 1986, Straubing, Germania

HINTERMEIER, Margareta – mezzosoprană, n. 11 septembrie 1954, St. Pölten, Austria

HIOLSKI, Andrzej – bariton, n. 1 ianuarie 1922, Lemberg, Germania (actualmente Lwow, Polonia) – 26 februarie 2000, Cracovia, Polonia

HIRANO, Yasushi – bas-bariton, n. 1977, Meguro-ku, Tokyo

● Dintre celelalte roluri (din *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), am rămas sedus de glasul omogen și proaspăt al baritonului Yasushi Hirano (Mesagerul lui Keikobad, în trei intervenții pasagere). (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

HJERRILD, Sune – tenor, n. 24 februarie 1973, Copenhaga

● Problema a fost că Sune Hjerrild (Alfredo în *Traviata*), în pofida unui timbru liric plăcut, nu este înzestrat cu voce de amploare suficientă. Mai mult decât atât, preparativele tehnice sunt precare și plasarea deranjant-nazalizată a sunetului i-a estompat sonoritățile și i-a privat glasul de proiecție corespunzătoare în sală. Aici este defectul, din cauza căruia vocea a părut și mai „de buzunar”. Poate că un studiu bine îndrumat ar produce ameliorări. Nici ambitusul nu-l servește, așa că nu înțeleg de ce s-a ambiționat să emită nota de Do natural acut din finalul cabalettei, oricum nescrisă de Verdi. A fost o încercare nefericită. [*Triumful Elenei Moșuc pe prima scenă lirică națională* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

HOARE, Peter – tenor, n. 16 octombrie 1961, Bradford, Marea Britanie

● Personajul Faust a fost interpretat de Peter Hoare, care l-a înlocuit în ultimul moment pe Francesco Demuro, indisponibil. Fără să dispună de o timbralitate rotundă și de o dimensiune importantă de glas, a frazat evocator și descriptiv încă de la primele măsuri, îndrăgostit de natură și poezie. Limitele vocii au apărut evidente începând cu partea a treia, odată cu țesătura mai înaltă rezervată de Berlioz personajului, prin acutele preluate în *falsetto* sau cu sonorități precare. (Festivalul George Enescu 2017)

[*Ansamblurile Filarmonicii „George Enescu”, realizări remarcabile în DAMNAȚIUNEA LUI FAUST* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

HODREA, Cristian – bas, n. 27 septembrie 1977, Cluj-Napoca

HOEKMAN, Guus – bas, n. 16 octombrie 1913, Haga – d. 16 aprilie 1996, Utrecht, Olanda

HÖFFGEN, Marga – mezzosoprană, n. 26 aprilie 1921, Mülheim an der Ruhr, Germania – d. 7 iulie 1995, Mülheim an der Ruhr

HOFFMAN, Grace – mezzosoprană, n. 14 ianuarie 1921 (1925?, 1926?), Cleveland, Ohio – d. 26 iulie 2008, Stuttgart, Germania

HOFMANN, Ludwig – bas-bariton, n. 14 ianuarie 1895, Frankfurt, Germania – d. 28 decembrie 1963, Frankfurt

HOFMANN, Peter – tenor, n. 22 august 1944, Marianske Lazně, Cehia – d. 29 noiembrie 2010, Selb, Germania

HOLECEK, Heinz – bariton, n. 13 aprilie 1938, Viena – d. 13 aprilie 2012, Viena

HOLECEK, Sebastian – bas-bariton, n. 27 martie 1964, Viena

HOLENDER, Ioan – bariton, n. 18 iulie 1935, Timișoara

HOLENDER, Liviu – bariton, n. 27 februarie 1992, Viena

● Mai întâi, selecția personajelor abordate mi s-a părut oportună pentru un tânăr artist, de nici 30 de ani, mai bine zis de 26, deja membru al ansamblului de la Staatstheater am Gärtnerplatz din München. Apoi, ascultându-l, am remarcat o timbralitate plăcută, catifelată, al cărei lirism este evident, include chiar irizații tenorale și prefigurează o evoluție certă, ce va aduce sporuri, câștiguri, odată ce maturizarea va evolua în direcțiile preocupante pentru glas. Deocamdată însă, în (rolul Contelui Almaviva din) *Nunta lui Figaro*, tânărul a impresionat printr-o pregătire stilistică admirabilă, un cânt elegant cu potrivit dozaj și, îndeosebi, cu știință

a rostirii recitativelor, *aparté*-urilor, cu inflexiuni subtile în frazare (duetul din actul al III-lea cu Susanna Martei Sandu) și a vădit o bună înțelegere a expresiilor mozartiene, câteva pilde fiind doar recitativul *Hai già vinta la causa!* și aria *Vedrò, mentr'io sospiro*. Pentru Silvio din *Paiațe*, Liviu Holender a rezervat o lectură în care desenul melodic a fost servit cu fluiditate, lirism, pasiune și omogenitate în voce, conturând un tânăr timid și temător, totuși îndrăgostit. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII – (2018) – OPERA MAGICĂ*]

HOLL, Robert – bas, n. 10 martie 1947, Rotterdam, Olanda

HÖLLE, Mathias – bas, n. 8 iulie 1951, Rottweil, Germania

HOLLOP, Markus – bas, n. 1968, Berlin

HOLLOWAY, Jennifer – soprană, n. 1978, Ohio

HOLLWEG, Ilse – soprană, n. 23 februarie 1922, Solingen, Germania - d. 9 februarie 1990, Solingen

HOLLWEG, Werner – tenor, n. 13 septembrie 1936, Solingen, Germania – d. 1 ianuarie 2007, Freiburg im Breisgau, Germania

HOLM, Renate – soprană, n. 10 august 1931, Berlin

HOMER, Louise – mezzosoprană, n. 30 aprilie 1871, Shadyside, Ohio - d. 6 mai 1947, Winter Park, Florida

HONEYMAN, Michael – bariton, n. 1972, Australia

HONG, Hei-kyung – soprană, n. 4 iulie 1959, Hongcheon-gun, Coreea de Sud

HÖNGEN, Elisabeth – mezzosoprană, n. 7 decembrie 1906, Gevelsberg, Germania – d. 7 august 1997, Viena

HOPE, Hans – tenor, n. 2 august 1916, Nürnberg, Germania – d. 25 iunie 1993, München, Germania

HORNE, Marylin – mezzosoprană, n. 16 ianuarie 1934, Bradford, Pennsylvania

● Îndelung așteptate au fost înregistrările lui Marilyn Horne cu arii de Haendel! Și ele au venit, poate un pic cam târziu, dar cu aceeași menire, de a consfinți posterității o autentică Renaștere în timpuri moderne a splendorilor interpretării belcantiste, pe care marea mezzosoprană americană ni le oferă cu generozitate. În acompaniamentul exemplar al ansamblului I Solisti Veneti condus de Claudio Scimone, artista abordează arii din *Rinaldo*, *Xerxes*, *Partenope*, *Agrippina* și *Orlando*, aparținând atât sopranelor, cât și contratenorilor. Și mai ales în cazul acestora din urmă (în care performanța vocală era datorată unor mutații fiziologice ale interpreților – ne referim la cântăreții castrați, posesori ai unor capacități artistice ieșite din comun), ceea ce realizează Horne este uluitor, de la sunete grave *poitrinées* (similare culorii masculine) și până la acute de delicatețea sopranei lirice, de la vehemența accentelor la perfecțiunea agilităților vocalizate. Totul este trecut printr-o lectură intens dramaturgică ce reproiectează imaginea unei epoci de aur într-o lumină apropiată de gândirea sfârșitului de veac. [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – *OPERA LIVE*]

● În privința rolului Isabella (*Italianca în Alger*), dacă partitura Ricordi îl situează în ambitusul de contraltă, iată că ediția lui Azio Corghi îi reconferă aura de *prima buffa assoluta*, cadențele acute fiind probabil cele care au înobilat prestația celebrei Marietta Marcolini la premieră. În atari condiții, Marilyn Horne este magistrală. De la sunetele grave *di petto* și până la delicatețea acutelor, modelarea continuă a glasului este impecabilă. Horne intră în scenă cu accente impetuoase în *Cruda sorte! Amor tiranno!*, apoi impresionează prin cantilena frazei *Per te solo, o mio Lindoro...*, sfârșind delicat dar sarcastic-insinuant în cabaletta *Già so per pratica... d'un sguardo languido*, etalându-și capacitățile de cânt în pasaje de *coloratura-legato*. Aria augmentată cu cadențe acute se desfășoară într-un tempo impresionant, agilitățile Isabellei subliniindu-i și mai pregnant caracterul. O paranteză derivând într-o întrebare: oare când se va înțelege că unele din secretele receptării optime de către

spectatorul de azi, a unor scriituri belcantiste sau chiar romantice sunt brilianța tempoului (desigur, cu măsură!) și în special expresivitatea și vivacitatea recitativelor? Multe s-ar împlini dacă am ști să ne adaptăm unei sensibilități diferite de cea a secolelor trecute! Dar, să revenim la Marilyn Horne debordantă, veselă, persuasivă, subtilă în duetul cu Taddeo *Ai capricci della sorte*, alături de un bun *basso buffo caricato* în persoana lui Domenico Trimarchi (reproșându-i unele îngroșări și distorsionări în finalul duetului). Și dacă acel registru *di petto* uluiește la Marilyn Horne prin variația între forță și gingășie, nu poți rămâne decât în extaz în fața cântului piano-legato din *Per lui che adoro*. Trecând peste stridența unor acute, să rămânem cu imaginea unei Isabella de referință, probabil greu de egalat în momentul de față. [*Rossini Renaissance* (1992) – **OPERA LIVE**]

- (La aniversarea Operei din San Francisco), Marilyn Horne în aria *Mon coeur s'ouvre à ta voix* din *Samson și Dalila*. Supremă știință a cântului, frazare impecabilă, dar flacăra glasului marii cântărețe pâlpâie și luminozitatea se reduce, estompând aureola. [*75 de ani de glorie* (1997) – **OPERA LIVE**]

HORNIK, Gottfried – bariton, n. 5 august 1940, Viena

HOTEA Ioan – tenor, n. 18 ianuarie 1990, Baia Mare

- Ca Nemorino (*Elixirul dragostei* la Opera din București) la cca 22 de ani, are mari perspective. Este încă un *lirichino*, dar amploarea și rotunjimea sonorităților vor spori, desigur, în timp. Talent înăscut, cu remarcabilă intuiție artistică, tenorul impresionează prin continuitatea, omogenitatea liniei vocale în condițiile în care problematicul pasaj de registru pare inexistent. Așa încât totul curge neostoit către acute luminoase. Simte fraza muzicală, o punctează unde este nevoie și nuanțările de sorginte belcantistă – *diminuendî, messa di voce, sfumature* - vor crește în pondere odată cu asimilarea procedeele tehnice specifice.

Singura problemă serioasă a lui Ionuț Hotea este... tinerețea. Trebuie să-și asculte îndrumătorii, fără să uite nicio clipă că mai are de cântat încă 35-40 de ani. Nu o poate face fără drămuirea repertoriului și fără studiul neconținut. [*Elixirul tinereții* (2012) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

- Având deja câteva importante roluri la activ, (Ioan) Augustin Hotea (Don Ottavio la Opera Națională) și-a expus în siguranță știința cântului elegant, a frazării fluide și lungi, cu legato exemplar, susținut de o optimă respirație. Finalul ariei *Il mio tesoro* (actul secund) l-a prins fie ușor obosit, fie neconcentrat în atacul unei note de Sol acut. ... Abordările tânărului tenor nu epatează prin volum sonor... [*DON GIOVANNI de criză* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Și (Ioan) Augustin Hotea (Don Ottavio) a fost în bună formă. A cântat fluid, cu derulare omogenă a desenelor melodice, cu moliciuni și delicatețe „floreziană”, dacă mă gândesc la renumitul Juan Diego Flórez. [*Baritonul Ionuț Pascu la debutul în DON GIOVANNI* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Ioan Hotea (Alfredo la Opera din București) a cântat deosebit de cultivat. Are o admirabilă intuiție a frazei muzicale, pe care o servește savant - expresiv, într-o construcție tradițională, cu adresări degajate și poetice (aria *De'miei bollenti spiriti* - a cărei stretta a căpătat articulări energice - sau duetul final cu Violetta Aureliei Florian, *Parigi, o cara*). Dacă anvergura vocii s-a făcut simțită mai ales în pasajele în care confruntarea cu orchestra a fost comodă, secvențele mai dramatice (ultima scenă a actului secund) au căpătat incisivitate doar cu prețul unor impulsuri peste tonul corect, pe alocuri. Aici, atenția trebuie acordată în perspectiva viitorului carierei, dat fiind lirismul pur al glasului artistului. [*TRAVIATA în haine noi* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... specialistul supra-acutelor spectaculoase, cu un Re bemol de excepție în *Cujus animam* din *Stabat Mater* de Rossini. Pentru Ioan Hotea, aria *A te o cara* (*Puritanii*) a fost un nou teritoriu pentru expunerea acutelor dar și a sensibilității tălmăcirii. Alături de soprana Silvia Micu a impresionat pasional

în duetele *Signor nè principe (Rigoletto)* și *O soave fanciulla (Boema)*. [Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Tenorul Ioan Hotea a fost un Nemorino (în *Elixirul dragostei*) exemplar, căruia i-a dăruit lirismul de *tenore di grazia*, cu o linie vocală fluid condusă, bazată pe respirație lungă și egalitate între registre. Tânărul a construit frazele muzicale prin aplicarea unor precepte belcantiste, cu atacuri în sonorități moi și expansiuni de sunet, cu *diminuendi, crescendo, mezzevoci* și abandonuri extatice. Nu au lipsit declanșările energice. Întrutotul, Hotea a afișat cultura stilistică dobândită de la marea soprană Mariana Nicolesco, desăvârșită belcantistă. [Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Câștigător în 2015 al marilor Concursuri „Operalia – Plácido Domingo” – Londra și „Hariclea Darclee” – Brăila, junele artist Ioan Hotea și-a afirmat și acum calitățile ce decurg din lirismul fascinant al vocii conduse cu frazare fără reproș, printr-un cânt omogen și fluid, în legato tipic belcantist, căruia i-a asociat nuanțe expresive ce au colorizat desenul melodic de la sensuri extatice și *piangendo* (minunat implorator în *Adina, credimi, te ne scongiuro*) la tente chiar impulsiv - eroice. Fără să se sfiască să adauge acute, Hotea și-a demonstrat, dacă mai era nevoie, extensia ambitusului. Cântat *con passione* (remarcabilă aria *Una furtiva lagrima*), Nemorino al său reprezintă un autentic câștig al actualului stadiu al carierei și sunt sigur că îl va prezenta și în teatre din ce în ce mai importante. Neobosit în scenă, a jucat cu dăruire, supus fiind chiar la eforturi neuzuale, surprinzătoare, prin cursele pe care a fost nevoit să le facă de pe platou până în preajma stâncilor adiacente. [*Operă între stânci la St. Margarethen* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

HOTTER, Hans – bas, n. 19 ianuarie 1909, Offenbach am Main, Germania - d. 6 decembrie 2003, München, Germania

HOUTZEEL, Stephanie – mezzosoprană, n. 1980?, Kassel, Germania

HOWARD (născ. SWADLING), Ann – mezzosoprană, n. 22 iulie 1934, Norwood, Londra – d. 26 martie 2014, Surbiton, Surrey, Marea Britanie

HOWARD, Jason – bariton, 8 septembrie 1959, Merthyr Tydfil, Țara Galilor, Marea Britanie

HOWARD, Solomon – bas, n. 26 februarie 1981, Washington, D.C.

HOWELL, Gwynne – bas, n. 13 iunie 1938, Gorseinon, Marea Britanie

- Jorg a fost interpretat de Gwynne Howell, un *basso profondo* cu voce frumoasă... [*STIFFELIO* (1993) – **OPERA LIVE**]

HOWELLS, Anne – mezzosoprană, n. 12 ianuarie 1941, Southport, Lancashire, Marea Britanie

HOZA, Roman – bariton, n. 4 aprilie 1990, Zlín, Slovacia

HRISTENKO, Oleg – tenor, n. 7 mai 1939, Dneprodzerjinsk, Ucraina

HRUBARU-ROATĂ, Lăcrămioara Maria – soprană, n. 23 octombrie 19.., Iași

- ... excelență Zima, vocalistă și dansatoare de forță în *Sălbaticii din America*. [*INDIILE GALANTE*, spectacol total la Iași (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Spectaculos a cântat delicioasa soprană Lăcrămioara Maria Hrubaru – Roată acutissima arie de coloratură a Cunegondei *Glitter and Be Gay* din *Candide* de Bernstein! A fost o explozie de talent, de șarm, de pirotehnică vocală, de acrobații pe țesătură înaltă de glas, de sunete volatile și spumoase, de expresivitate amănunțit înfățișată în chip amuzant, scenic și vocal. Un mare Bravo! [*O nouă gală de succes la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Experiența și virtuțile vocale au fost evidente în cântul Lăcrămioarei Maria

Hrubaru - Roată, Adina (din *Elixirul dragostei*) adorabilă și neobosită. Glasul de coloratură lirică al sopranei, strălucitor și agil, aplică cu meșteșug importante precepte belcantiste, de la legato-ul de mare fluență la articularea expresivă a cuvintelor. Posesoare a unor supra-acute de mare spectaculozitate, soprana n-a rezistat și le-a adăugat partiturii, cu rezultate într-adevăr de remarcat și de invidiat. [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Soprana de coloratură lirică la începuturile carierei, Lăcrămioara Maria Hrubaru-Roată a pășit în complexa vocalitate a *Traviatei* într-un moment al evoluției sale în care porțiunile centrale ale registrului de glas și-au sporit bogăția, păstrându-și strălucirea și penetranța, ca și notele acute și supraacute, în care Mi-bemol-ul final al ariei din actul I nu a lipsit. Cu aceste importante premise, nuanțările pot înveșmânta și mai mult discursul melodic (primul „fir de voce” a venit în ruga *Alfredo, Alfredo* din scena balului Florei) și atenția trebuie orientată, pe alocuri, către intonația mai precisă. [*Teatralitate extremă în TRAVIATA sau regal de operă la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Lăcrămioara-Maria Hrubaru-Roată joacă precum o actriță desăvârșită. Pornind pe un evident fond nevrotic, Lucia (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Iași), supusă presiunilor tuturor celor din jur, morale și fizice mergând până la tortură, colapsează și comite crima. Raporturile cu fratele Enrico (Jean Kristof Bouton) sunt dinamice și violent adverse. Nebunia efectivă din actul al III-lea este doar exprimarea terminală a stării accentuate de lumea bărbaților dimprejur, a servitorilor ei (figurație abundentă), cărora li se adaugă chiar confidenta Alisa (Maria Macsim Nicoară) și însuși capelanul Raimondo (Dan Popescu). Artista se exteriorizează puternic, se mișcă în scenă continuu, escaladează scări și platforme, împletește frânghii de antrenament chiar pe duetul de dragoste cu Edgardo (Florin Guzgă). Este debusolată. În marea scenă „a nebuniei”, dezlănțuirile sunt totale, se bălăcește la cișmea, face o cursă dementă pe spaliere (se știe că acțiunea se desfășoară în

mare parte într-o sală de sport), se joacă necontrolat cu o... roabă, se rostogolește într-un pat de lână, mimează o execuție pe un butuc de călău. Imaginația regizorului (Andrei Șerban) este fără margini și supune interpreta la un uriaș consum energetic. Cu voce de coloratură lirică (...), soprana Lăcrămioara-Maria Hrubaru-Roată a derulat desenele melodice donizettiene în nuanțe adecvate și s-a remarcat prin ușurința abordării agilităților, prin consistența și strălucirea notelor acute și supra-acute. Probabil că o indispoziție vocală apărută în preajma seriei spectacolului a făcut-o să se situeze, pe alocuri, sub tonul corect. [*Andrei Șerban: „Muzica – arta supremă, arta tuturor artelor”* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

HUANG, Ying – soprană, n. 1968, Shanghai, China

HUBAUX, Eve-Maud – mezzosoprană, n. 22 martie 1988, Geneva, Elveția

HUBIC, Lya – soprană, n. 9 ianuarie 1911, Paleu, Bihor – d. 16 februarie 2006, Cluj-Napoca

HUFFSTODT, Karen – soprană, n. 31 decembrie 1954, Peru, Illinois

HUGHES, Evan – bas/ bariton, n. 1984, Santa Barbara, California

HUIJPEN, Jaco – bas, n. 27 martie 1962, Assendelft, Olanda – d. 13 septembrie 2019, Assendelft

HULETT, Benjamin – tenor, n. 1985?, Marea Britanie

HUMIȚĂ, Ion – bas, n. 4 iulie 1932, Borlovenii Noi, Caraș-Severin – d. 7 februarie 1995, Iași

HUNDELING, Maida – soprană, n. 1976?, Bizerte, Tunisia

HUNT LIEBERSON, Lorraine – mezzosoprană, n. 1 martie 1954, San Francisco, California – d. 3 iulie 2000, Santa Fe, New Mexico

HUNTER, Rita – soprană, n. 15 august 1933, Wallasey, Marea Britanie – d. 29 aprilie 2001, Sydney, Australia

HURLEY, Laurel – soprană, n. 14 februarie 1927, Allentown, Pennsylvania
HUTTENLOCHER, Philippe – bariton, n. 29 noiembrie 1942, Neuchâtel, Elveția

HUȚAN, Eusebiu – tenor, n. 24 septembrie 1991, Suceava

- ... o voce sonor impostată pentru Sir Bruno Robertson. [*PURITANII*, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... nu foarte sigur pe un La bemol înalt din zicerea lui Malcolm ... **prenda l'armi esegua me**, ultimul act... [*Opera Română din Cluj-Napoca a deschis stagiunea centenară cu premiera MACBETH de Giuseppe Verdi* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

HUȚANU, Corneliu – bas, n. 27 februarie 1992, Brăila

- Aș nota vocea neagră și impunătoare a Comandorului (Corneliu Huțanu), care probabil nu ar fi avut nevoie de amplificare în scena finală. [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Ca Banco a fost distribuit Corneliu Huțanu, cu glas plăcut timbrat, deși nu foarte amplu, cu succedare fluidă a parcursului melodic și un acut ușor impur în aria **Come dal ciel precipita**. [*Opera Română din Cluj-Napoca a deschis stagiunea centenară cu premiera MACBETH de Giuseppe Verdi* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

HUȚU, Visarion – bariton, n. 19., România – d. 13 februarie 2018, Iași

HVALOV, Robert – bariton, n. 16 ianuarie 1961, Chișinău

HVOROSTOVSKY, Dmitri – bariton, n. 16 octombrie 1962, Krasnoïarsk, Rusia – d. 22 noiembrie 2017, Londra

- Spațiul componistic ceaikovskian este locul în care arta lui Hvorostovsky se pliază cel mai perfect cu zona stilistică. Înțelegerea poeticii textului este exemplară, fraza curge

cu noblete. Liniștea în cânt este dublată de generozitate și căldură. În *Evgheni Oneghin*, astfel interpretează Hvorostovsky aria ce-i revelează Tatianeii o relație și o iubire imposibile. În *Dama de pică*, pasiunea lui Elețki este expusă în toată deplinătatea extazului. Preocuparea artistului pentru cursivitatea liniei este preponderentă, reușește și servește de minune expresiei. În Verdi lucrurile se schimbă. Hvorostovsky încearcă să-și supracoloreze glasul, să-i dea pondere în condițiile în care accentul verdian îi este încă străin. Așa se întâmplă în *Macbeth* dar și în *Trubadurul*, în care lipsind autoritatea, artistul ajută cantilena printr-o frazare accentuat legată, dar excluzând clocotul lăuntric al Contelui de Luna, cel perpetuu respins de Leonora. În plus, țesătura sonoră verdiană îi descoperă în registrul acut un vibrato mai accentuat. (...) [(*octombrie 1999*) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Baritonul Dmitri Hvorostovsky, cu glas ale cărui irizații tenorale amintesc de o întreagă pleiadă de conaționali, de la Lisitiian la Mazurok și Leiferkus. Aria personajului titular din opera *Cneazul Igor*, aria toreadorului din *Carmen* și o cântonetă italiană au fost teritoriile, diverse stilistic, în care Hvorostovsky și-a demonstrat măiestria. În final, o delicioasă secvență, o înedită idee de încheiere a unui concert desfășurat sub semnul artei dar și al buneii dispoziții! (...) Iată, la Cortona, duettino **Là ci darem la mano** din *Don Giovanni* de Mozart a fost transformat în... terzettino. Dintr-o dată, Don Giovanni Hvorostovsky s-a văzut nevoit să facă față la două Zerline, Ruxandra (Donose) și Anna (Netrebko), amândouă superbe. Grea situație! În ajutor a venit chiar... dirijorul, cu o promptă intervenție vocală (mi-am amintit că citisem în programul de sală că Teodor Currentzis a studiat mai întâi canto la Atena cu baritonul Kostas Paskalis, soțul Marinei Krilovici). Atmosferă de vacanță! [*Festivalul „Soarele Toscanei”* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Hvorostovsky își propune, în acest moment de maturitate a carierei, abordarea cu precădere a rolurilor maestrului de la Busseto. Îi place apelativul de „bariton verdian”, destul de greu atribuit și pornește

către el de la calitățile unui timbru generos și cald. Se află pe drumul cel bun, personajul Simon Boccanegra îi oferă posibilități de etalare a artei plasării accentelor în frază, a omogenității în cantilene, a colorizării subtile. Iată, Hvorostovsky expune în legato, pe o lungă respirație ***Del mar sul lido, fra gente ostile*** (duetul cu Fiesco – Ferruccio Furlanetto, din Prolog), ca și ***Figlia! A tal nome io palpito*** (duetul cu Amelia – Barbara Frittoli, din primul act). Moale și catifelat! Cu autoritate și demnitate deschide sesiunea consiliului, ***Messerì, il re di Tartaria***, dar marea declamație ***Plebe! Patrizi! Popolo dalla feroce storia!*** din aceeași scenă suferă din lipsa adresării maiestuoase. Baritonul și-a regăsit însă imediat expresivitatea în ***Piangi su voi, sul placido raggio***, ca și în rostirea esențială, dureroasă, plină de sumbre presimțiri, din actul secund, ***Perfin l'acqua del fonte è amara al labbro dell'uom che regna!*** [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Într-o abordare moale, fluent cantabilă, cu glas catifelat și ținută impunătoare, Hvorostovsky a fost Germont-tatăl, apropiat de spiritul verdian (***Traviata*** la Metropolitan Opera). Nu pe de-a-ntregul, întrucât fraza muzicală (***Pura siccome un angelo*** din duetul cu Violetta - Natalie Dessay este doar un exemplu), lungă, admirabilă și unică la baritonii din ziua de azi, pare mai mult o înșiruire belliniană, deloc punctată de accente romantice. Păcat că în aria ***Di Provenza il mar, il suol...*** s-a insinuat o instabilitate de sunet în desenul ascendent ***Dio mesaudi...*** (Sol bemol), dar cabaletta ce-i urmează, ***No, non udrai rimproveri***, a fost servită ca o implorare dulce și intens nuanțată. În pofida micilor scăderi, Hvorostovsky rămâne un performer deosebit, astăzi, în lirica mondială. [*A ști să te oprești la timp* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● acea **italianità** proprie scriiturii verdiene i-a lipsit lui Dmitri Hvorostovsky (Don Carlo în ***Ernani*** la Metropolitan), altminteri o voce consistentă și viguroasă, catifelată și capabilă de cânt nuanțat. Într-adevăr, baritonul rus a impresionat prin cantilene pline de moliciuni, alăturate pasajelor vehemente, dramatice. Da,

construcția frazelor lungi este floare la ureche pentru artist, dată fiind stăpânirea ireproșabilă a unei ideale tehnici de respirație. [*Joaca de-a comparațiile* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Cu glas baritonal cald și velurat, Dmitri Hvorostovsky (Contele René Anckarström în ***Bal mascat***) a adus eleganță personajului, dezvoltând fraze lungi și lirice, în continuu legato, grație unei tehnici admirabile de respirație. Este marea calitate a artistului, care restituie dimensiunea epică a eroului său și o îmbogățește îndeosebi prin explozia acutelor, dense și rotunde, teritoriul predilect în care își demonstrează energia. Sunt notele înalte de Fa, Fa diez, Sol, acum groase și dominatoare. Memorabile au fost finalul ariei ***Eri tu***, în care încheierea ***d'amor***, Fa natural, a fost măiestrită prin atac în piano și crescendo către un forte ce a umplut sala de armonice prețioase, alături de detonanta zicere ***... la vendetta mi deleghi tu***, Sol natural, prin care Anckarström și-a exprimat satisfacția că sorții l-au ales drept asasin al regelui. [*La Opera de Stat din Viena, sclipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● (În 2013) l-am văzut în spectacol, în sala Operei de Stat din Viena, (...) la debutul Annei Netrebko în ***Evgheni Oneghin***. Dmitri Hvorostovsky fusese întruchiparea ideală a personajului titular, arrogant, distant, indiferent, cu ținută statuară și imobilă, rece precum iarna imaginată de regizor. Până și implorările adresate Tatiane în scena finală purtaseră urmele unui suflet greu de încălzit. Un personaj precum l-a ideat Ceaikovski. Baritonul rus a cântat cu glas de nobilă timbralitate, învăluitor, cu linie vocală impecabilă și nuanțe, în care ***messa di voce*** (crescendo-decrescendo pe note acute în același arc de respirație) din finalul ariei din primul act fusese referențială. Conștient de spectaculozitatea ultimului sunet înalt al operei (Fa diez) și-a permis să-i extrapoleze lungimea. Îi dădea mâna. Totul se datora unei ideale tehnici a respirației. În înregistrări video l-am urmărit în roluri precum Germont, Posa, Renato, observând același simț al frazei fluide, infinite, care omogeniza linia vocală. În acest mod a dăruit desenelor melodice verdiene tente belcantiste, cărora le-a adăugat

acum accente specifice. Catifeaua vocii a încântat. Opera din Stat din Viena, în care apăruse de 72 de ori în 10 roluri, de la debutul din 1994 și până la ultimul spectacol de acum un an, a arborat în aceste zile drapelul negru și i-a dedicat un moment de reculegere în seara anunțării decesului. Dmitri Hvorostovsky lasă un mare gol în urma lui. Rămâne un exemplu al tehnicii vocale ideale ce a înveșmântat un glas velurat, de fermecător lirism, alături de o ținută scenică impecabilă. Trist sfârșit de toamnă! [S-a stins Dmitri Hvorostovsky (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

HVOROV, Ioan – bas, n. 4 ianuarie 1928, Ismail, Ucraina – d. aprilie 2017, București

HYMEL, Bryan – tenor, n. 8 august 1979, New Orleans, Louisiana

HYNNINEN, Jorma – bariton, n. 3 aprilie 1941, Leppävirta, Finlanda

● ... are o frumoasă discografie, Riccardo Muti alegându-l acum câțiva ani drept Contețel său în *Nunta lui Figaro*, pe disc și la Scala. M-am mirat și atunci, dar și acum. Vocea lui Hynninen mi s-a părut limitată calitativ, nestrălucitoare și destul de banală. Oricum, la mare distanță de interpretii de referință ai mozartianului Almaviva. (Concert la Stephansdom din Viena) [*Apus de staruri* (1994) – **OPERA LIVE**]

IANCIC, Paula – soprană, n. 11 aprilie 1994, Arad

● (...) foarte tână Paula Iancic a fost Musetta la Iași. Debutantă în rol, a conturat o Musetta vulcanică, plină de nerv, cu glas bogat și egal până în registrul acut, în care nota de Si natural a valsului *Quando m'en vo* din actul al II-lea s-a înmuiat în diminuendo, așa cum a cerut compozitorul. Trebuie să acorde o atenție sporită intonației corecte absolut peste tot și să evite micile abateri, în special în atacurile de sunet. Este o soprană cu potențial și speciale orizonturi. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● La Iași, apariția în rolul verdian (Violetta) s-a produs intempestiv, urmare îmbolnăvirii sopranei distribuite inițial. N-ar fi fost nicio problemă, întrucât Paula Iancic stăpânea partitura, s-a văzut, numai că montarea a cărei autoare este chiar Beatrice Rancea are o abundență de joc scenic, de gestualitate, de mimică, de diversitate în atitudini, cu agitație continuă și trasee pe platou, greu de asimilat în cele patru zile avute la dispoziție. Și chiar dacă ideatica rămâne personală regizoarei, *Traviata* ieșeană este un spectacol cu inventivitate și teatralizare à-la-Andrei Șerban. Ca și cum Paula Iancic s-ar fi aflat în fața unei vechi rutine, totul a decurs fără probleme. Succesiunea, alternanța de stări, de la fericire la disperare, de la fiorii primei iubiri adevărate la severitatea conflictului cu Germont, de la confruntarea violentă cu Alfredo la învăluirea în umbrele morții, a fost redată printr-o actorie de mare varietate, susținută dinamic, cu maximă dăruire și extremă mobilitate. Câteva modele exemplare au fost marea arie a Violettei din primul act, când eroina și-a susținut expozeul cu

mișcări care subliniază confesiunile, pendulând între Annina și Dr. Grenvil, ca și intensul, cinematograficul joc mut cu care a însoțit toată aria lui Alfredo din actul secund. Deși nu înaltă, Paula Iancic a purtat cu ținută atrăgătoare și elegantă superbe costume desenate de Doina Levintza pentru primele două acte. Față de prestații anterioare, vocea sopranei a cunoscut o îmbogățire a sonorităților, registrele central și central-înalt, inclusiv cel acut au căpătat mai multă rotunjime, consistență, strălucire, iar trecerile către registrul grav domol, „de piept”, s-au făcut subtil, conferind omogenitate ambitusului. Dozajul pe arcul dificultății rol a fost optim, pilda venind prin ultima notă a serii, Si bemol înalt, *Oh gioja!*, ce a umplut sala de armonice prețioase, în forță. Nu a lipsit Mi bemol-ul supra-acut concludiv al ariei *Sempre libera*. Am notat stadiul glasului Paulei Iancic. La 24 de ani este un parametru evolutiv. De importanță este însă și tălmăcirea pe care o conferă paginilor verdiane. Este plină de nuanțe și, tot așa, nu fac decât să puncteze unele momente speciale. Expansiunea din *A quell' amor...* (în prima arie), cel de-al doilea vers al aceleiași arie *Sempre libera degg'io* (totuși, o zicere atipică și neașteptată, în *aparté*), apoi palpităția din *Non sapete quale affetto*, expresivitatea adresării *Dite alla giovine*, impresionantul *Morrò!* (toate trei din duetul cu Germont), iar în actul final, tragismul citirii scrisorii, răscolitorul *Addio del passato* (în care au dominat inflexiunile finalizate în pianissimo acut) și un tulburător *Gran Dio!* Pentru Paula Iancic protejarea consumului valorosului ei capital trebuie să-i stea în atenție, spre a-i asigura longevitatea carierei. [*Noi forțe în TRAVIATA ieșeană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

IANCU, Miruna – soprană, n. 1995, Brăila

● Bune perspective a demonstrat soprana Miruna Iancu în pirotehnicul vals al Julietei din *Romeo și Julieta*. [*În compania sopranei Mariana Nicolesco, Crăciun artistic la Banca Națională a României* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

IANCULESCU, Magda – soprană, n. 30 martie 1929, Iași – d. 16 martie 1995, București

IDRISOVA, Dilyara – soprană, n. 1 februarie 1989, Ufa, Rusia

IERCOȘAN, Ion – bas, n. 1934, Arad – d. 25 ianuarie 2013, Cluj-Napoca

IERVOLINO, Teresa – mezzo-soprană, n. 14 mai 1989, Bracciano, Italia

IFRIM, Cosmin – tenor, n. 13 iulie 1978, Ineu, Arad

● ... tânărul a susținut în chip spectaculos – „pe voce”, nu în *falsetto* – o țesătură înaltă dificilă. (în *Carmina Burana* de Orff). [*Marea rezonanță a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Spectaculos a fost Cosmin Ifrim, Tonio în cavatina *Ah! mes amis, quel jour de fête!* și cabaletta *Pour mon âme* din *Fiica regimentului*, pagină ce nu se află la îndemâna oricui, din cauza celor nu mai puțin de nouă note de Do acut. Pentru junele tenor au fost floare la ureche, puternice, eclatante și sper să aibă ocazia să le înfățișeze pe cât mai multe scene internaționale. Observ cu bucurie preocuparea artistului pentru înmuierea sunetului, flexibilizare indispensabilă frazelor de extracție belcantistă. (Concert la Sala Capitol a Filarmonicii Banatul din Timișoara) [*Ambasadorul Ioan Holender* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● La Opera Română clujeană, în rolul Ducei de Mantua, registrul superior al vocii sale a fost punctul forte al interpretării, deși extremul acut nu mai funcționează ca odinioară. Mă refer, în ordine, la note nescrise de Verdi dar intrate într-o anumită tradiție, finalul cu Re bemol al duetului cu Gilda (...) și încheierea cu Do natural a cabalettei *Possente amor mi chiama*. (...) În schimb, alte sunete înalte emise de Cosmin Ifrim, cele de Si natural din celebra arie *La donna è mobile* și Si bemol (balada *Questa o quella* sau cvartetul din ultimul act) au avut strălucirea și spectaculozitatea cunoscute, cucerind sala. Abordările tenorului au intuiția frazării și nu exclud implicările pline de

vehemență (recitativul *Ella mi fu rapita!*), urmate de moliciuni de glas (*... lo chiedi il pianto della mia diletta*) înaintea ariei subsecvente din actul secund. Meritorii au fost și filajele expresive din baladă sau cvartet (chiar pe al doilea Si bemol acut), ceea ce înseamnă că artistul privește analitic - expresiv textura sonoră. [Baritonul George Petean în *RIGOLETTO* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Dificultățile majore ale partituri vin dinspre rolul Fernando, care supune tenorul interpret la abordări acute și supra-acute spectaculare, scrise sau... nescrise, dar tradiționale. Cu glas rotund, Cosmin Ifrim a convins pe deplin (în concertul de la Sala Radio). De la Do diez-ul înalt al ariei de intrare *Una vergine, un angel di Dio*, trecând prin nota de Do a finalului de duet cu Leonora Ruxandrei Donose (solo emisă și de o lungime incredibilă), apoi prin cele două sunete similare din aria *Spirto gentil* (actul al IV-lea) și până la Do-ul prelung și patetic, de încheiere a serii, *È spenta!*, tenorul nu s-a arătat numai un „emițător” în deplină siguranță și de forță al unor asemenea note, ci un talmăcitor al lor în spirit belcantist. Filaje complicate, semn al unei bune stăpâniri tehnice, le-au însoțit pe alocuri, frazarea le-a anticipat cu eleganță, cu cânt variat, în *mezzavoce* sau piano. Diversitatea expresiei a avut un bun spectru de extensiune, de la accentele dramatice din momentele tensionate ale actului al III-lea la liniștea interioară a ariei din actul ultim. [În premieră, *FAVORITA concertantă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... Cosmin Ifrim, tenor liric în rolurile Andres și Nebunul (din *Wozzeck* de Alban Berg), pe care le-a înzestrat cu varietate coloristică. (Festivalul George Enescu 2015) [Prezențe prestigioase (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Partener direct al Diane Țugui (Violetta) a fost Cosmin Ifrim (Alfredo), tenor cu o deosebită intuiție a frazei și accentelor verdiane, susținute de o admirabilă și sonoră proiecție de sunet, pe întreg ambitusul. Aproape. Rămân câteva omogenizări intermediare (aria *De' miei bollenti spiriti*), înspre acutele extreme,

sigure, incisive, spectaculoase, ce-i sunt inscripționate pe cartea de vizită. Percutanta notă de Do înalt a finalului cabalettei *O mio rimorso!* a fost o reușită îndelung așteptată de public. Și solid aplaudată, încununare a cabalettei abordate cvasi-eroic, foarte potrivit. [TRAVIATA verdiană în deschiderea stagiunii Operei Naționale Române Cluj-Napoca (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- În dificilul rol al Lordului Arturo Talbo, Cosmin Ifrim, prinț al cvintei înalte, și-a expus cu prisosință înzestrările, deși oboseala s-a mai strecurat către finalul operei, opacizându-i câte un sunet, plasându-l „în spate” ca poziție. Pentru scurtă vreme însă, tenorul revenind spectaculos la atacurile acute spinte, strălucitoare. La darurile native, Ifrim a adăugat o bună știință a derulării frazei belliniene, precursora a celei romantice, plină de eleganță, accente pasionale și abordări impetuoase, asociate unor dese și apreciable încercări de nuanțare expresivă, înspre poetizare. [PURITANII, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- După avântata *Cielo di stelle orbato*, intrarea atât de tipic verdiană, vocea lui Cosmin Ifrim (Gabriele Adorno), luminoasă și cu reflexii metalice, a continuat derularea frazelor în deplină consonanță stilistică cu spiritul partituri, pigmentate cu adresări în mezzoforte (duetul prim cu Amelia Celliei Costea), cu acute dominatoare (*Dammi la morte*, Si bemol-uri strălucitoare în terțetul cu Dogele – George Petean și Amelia), frumoasă linie vocală fluidă (cavatina *Cielo pietoso, rendila*), prefațată de un *Io piango!* emoționant, dar după ce forțase recitativul *Sento avvampar nell'anima*, în dorința de a-și depăși lirismul glasului în direcția unui accentuat spinto. [SIMON BOCCANEGRĂ, concert exemplar la Sala Radio (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Parcursul interpretativ (dezinvoltură și pasiune a adresării) expus de Cosmin Ifrim a făcut cunoscute încă de la balada *Questa o quella* nuanțări frumoase și, în actul ultim, filaje acute de spectaculos efect. Mă refer la Sol diez-ul frazei *muta d'accento* din aria *La donna è mobile*, la un Si bemol din Cvartet și la Si-ul natural al zicerii din culise ... *e di*

pensier. Sunt dovezi ale unui studiu tehnic consistent. Preocupat de notele înalte puternice, inclusiv de cele care nu figurează în partitură, tenorul a trebuit să facă față unei oboseli crescând pe parcursul serii, rezultante în opacizări de sunet, emisie nevibrată sau respirații ce au fragmentat unele fraze muzicale. [*RIGOLETTO la Sala Radio sau vocile Clujului la București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

IFTENE, Doru – tenor, n. 19., România

IFTENE, Liviu – tenor, n. 13 mai 1985, Brașov

- ... tânărul Liviu Iftene (a fost Faust la Opera Brașov), în notabil progres față de prestații anterioare. Se simte că studiază serios. Are drept atu-uri importante puritatea vocii, sonoritatea registrului central și ușurința stupefiantă a celui înalt: s-a „jucat” cu atacurile notelor acute de Si natural din scena chermezei și chiar Do în aria *Salut! demeure chaste et pure*. Pe alocuri se mai insinuează estompări ale registrului grav și fluctuații de focalizare a sunetului când solicitările portativului se întesc sau oboseala se acumulează. Totul este rezolvabil. [*Sub semn satanic* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- Cu ținută de vedetă de operetă, Iftene (Prințul Sou-Chong în *Țara Surâsului*) a cântat nuanțat, ascunzând – pe cât posibil – nazalizările acute sau unele sunete „deschise”. Cu cânt moale, a creat o armonioasă atmosferă în delicatul duet „al ceaiului”, cu ironie fină și subtil, a susținut dialogul cu cele patru prietene... Ca detaliu, dacă atacul înalt al frazei *Iar dacă-i vis mincinos...* ar fi fost mai puțin vehement, omogenitatea ar fi avut de câștigat. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

IFTIMESCU, Andreea – mezzosoprană, n. 13 octombrie 1985, București

- ... (am remarcat) frumosul glas al mezzosopranei Andreea Iftimescu (Driada din *Ariadna la Naxos* la Sala Radio)...

[*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Remarcile apreciative merg către sunetele grave de contraltă ale Andreei Iftimescu (în rolul Mrs. Quickly). [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

IGNAT, Ștefan – bariton, n. 14 ianuarie 1967, Babadag

- În distribuție a mai fost Ștefan Ignat (chiar și ca Albert nu conținesc să admir culoarea vocii acestui tânăr bariton!). (*Werther* la Opera Națională București) [*Surprise, surprize...* (2002) – **OPERA VIVA**]

- Rămâne interpretul copleșitorului rol titular, marea necunoscută, marea așteptare. De la bun început, să afirm că Ștefan Ignat a câștigat partida (la Opera Națională București). Și nu oricum, ci de la înălțimea unei voci proaspete, autoritare, sonore, dominatoare, admirabil timbrate, cu tente tragice, apăsătoare, de la altitudinea unei pregătiri muzicale foarte temeinice prin care stăpânește dificila țesătură enesciană atât în pasajele meditative cât și în cele superdramatice, declamatorii. Cu certitudine, pentru tânărul bariton rolul se va „așeza”, înțelegerea lui va spori în profunzime. Iată, traiectul pe care îl urmează Oedipe în scena ce urmează uciderii Sfinxului va fi parcurs cu mai multă convingere, cu mai multă măreție, fără nici o dezorientare (viziune Petrică Ionescu?) iar tensiunea emoțională crescândă cu care suportă ancheta uciderii lui Laios va fi mai gradual exprimată. Avem Oedipe! Făclia ținută în mână de marele, de unicul David Ohanesian mai are acum un susținător, Ștefan Ignat. [*OEDIPE etern* (2003) – **OPERA VIVA**]

- O surpriză plăcută a fost Ștefan Ignat (Ford), care a supus (în pofida unei atitudini câteodată prea caricaturale) glasul său de bariton – timbral intens, plin de gravitate – unei exprimări bine studiate, cu varietate de accente ce au dat suculență scenei Ford-Falstaff din actul al II-lea, (alături de Sever Barnea), unul dintre cele mai bune momente ale spectacolului. Mai apoi, monologului *E sogno? o realtà?* i-a restituit linia impecabil desenată de Verdi. (*Falstaff* la Opera

Națională București) [*Un loz câștigător* (2003) – **OPERA VIVA**]

- Ștefan Ignat a dovedit că este un important Oedipe, indubitabil cel mai important român care s-a apropiat în totalitatea partiturii de personajul enescian, socotind din timpurile în care glasul lui David Ohanesian domina spectacolele. Într-un moment de fastă formă vocală, Ștefan Ignat a parcurs dominator piatra de încercare, zguduitorile pagini din actul al III-lea. Reperând echilibrul între frazarea dramatică și declamație, solistul Operei Naționale bucureștene găsește vocația tragicului prin tunetul glasului, mai mult decât prin ascuțișul lui. Generos sunet, puternic și vibrant, cu linie vocală inteligent condusă. Scenic convingător, trepidant dramaturgic, Ignat este în plin demers de pătrundere și mai adâncită în filosofia textului, a muzicii. [*Incitantul OEDIPE bucureștean* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- (În rolul Contelui de Luna din *Trubadurul* la Opera Națională) a impresionat îndeosebi prin angajamentul dramatic, într-adevăr formidabil, mai mult decât prin desenarea pasajelor de linie. [*Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Pentru Ștefan Ignat, Iago este deja un rol – autograf. Îl înzestrează cu vocea sa întunecată, dominatoare, pătrunzătoare, solidă, cu gândirea spre un personaj stâncos, decis în acțiunile sale perfide, dar și insinuant, șerpăros, prefăcut. Față de prestații anterioare, l-am regăsit la Craiova într-una din cele mai bune forme. Mici finețuri s-au strecurat în scena cu Roderigo (actul prim), **Credo** din actul secund a fost ca o mărturisire demonică finalizată copleșitor în registrul acut, în timp ce scena visului a fost tâlmăcită subtil, cu filaje de bună factură în glas, adecvate momentului. Și dacă intonația în primele măsuri de registru inferior din **Credo**, **Vanne; la tua meta gia vedo. Ti spinge il tuo dimone, e il tuo dimon son io**, ar fi fost tratată mai cu atenție, n-ar fi existat, generic vorbind, reproșuri. [*OTELLO de Verdi la Craiova* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Vocea cu prețioase rezonanțe arămite a lui Ștefan Ignat a răsunat impetuos și

autoritar în aria Toreadorului din **Carmen** și monologul lui Iago din **Otello**. A rămas dator doar cu câteva intonații mai precise. (Concert la Ateneul bucureștean sub auspiciile Marii Loji Naționale din România, Respectabila Lojă Humanitas nr. 86 Orientul București, prin intermediul Fundației „Aripi pentru talente”) [*Nevoia de binefacere* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Greoi, impunător, așa cum cere personajul Falstaff, Ștefan Ignat a jucat însă întrucâtva reținut, cu minimum de mișcări, gesturi, atitudini, expresivitate facială. Prin vocea sa masivă (...) a dominat multe momente ale scenei, în special în registrul acut, le-a dăruit unele accente pregnante, dar coloristica și subtilitățile sunt mult mai multe și mai diverse, inclusiv zicerile explozive. Rămân să fie adăugate. Cu totul aleator, mă gândesc la unele replici cheie, **Alice è mia!** (după prima scenă cu Mrs. Quickly), **Caro signor Fontana!** (în duetul cu Ford – Cătălin Toropoc), **Ehi! Taverniere!** (în debutul primei părți a celui de-al treilea act). Dar mai sunt și altele. Nu doresc să fac comparații cu marii interpreți români ai rolului de pe parcursul ultimilor aproape 60 de ani, dar sunt convins că apreciatul Ștefan Ignat se poate înscrie în rândul lor, odată cu rafinarea și mai accentuată a discursului și exprimării personalizate, într-un rol de mare compoziție. [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Ștefan Ignat a cântat rolul Boccanegra de multiple ori (...) și acum l-a adus la o mare profunzime de interpretare, forțată printr-o adâncă implicare psihologică. Construcția rolului a fost admirabilă. Vocea a sunat masiv și dominator, cu mare autoritate (**Plebe! Patrizi! Popolo dalla feroce storia!**) și acute suverane (... **e vo gridando amor!**, din aceeași scenă a Consiliului). Forța dramatică în scenele cu Fiesco – Sorin Drăniceanu (Prolog și actul ultim), ca și în cea a demascării prin insinuări a lui Paolo (Ioan Cherata) a fost devastatoare. Numai că Ștefan Ignat a dăruit rolului și subtilități de expresie, în moliciuni de sunet (iată, celebrul Fa acut **Figlia** din finalul duetului cu Amelia din actul prim, atacat pe fir de voce, urmat de crescendo, ca și scena morții), desăvârșind

compexitatea și trăirea personajului. Bemolurile prestației au venit din zona distonanțelor și a unei ușoare răgușeli, sesizabilă în prima scenă a actului întâi, motivată cred de o pasageră problemă de sănătate. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Opera Română Craiova* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul lui Germont-tatăl (*Traviata*), experimentatul bariton Ștefan Ignat a cântat cu glas înveșmântat în sonorități de aramă, fără să lipsească unele deficiențe intonaționale. [*Momente pe scena Operei Naționale București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Un parcurs progresiv a cunoscut Ștefan Ignat, aflat la al doilea spectacol consecutiv în rolul Posa (nu e puțin lucru!), având momente de vârf la notele înalte și în scena morții. Peste tot și-a valorizat glasul cu rezonanțe de bronz, configurator al prestanței sonore. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Pentru baritonul Ștefan Ignat, rolul Amonasro (*Aida*) este consolidat și înfățișat fie prin sunete impozante, fie prin moliciuni ce au rememorat Aidei plăcerile natale. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- (În rolul) Tonio (*Paiațe*) - baritonul Ștefan Ignat, posesor de glas voluminos, masiv, pătrunzător, calitativ înzestrat cu culoare timbrală luxoașă. Arcele generoase ale frazelor muzicale, boltirile sonore și acutele de forță din celebrul Prolog au impresionat prin dimensiune și proiecție de sunet, iar în marea scenă cu Nedda (Crina Zancu) au conferit intensitate dăruirii expresive. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Experimentat, Ștefan Ignat, bariton cu timbralitate dotată cu armonice prețioase, a fost un Scarpia cu adresare autoritară, susținută de intenții variate de exprimare, de la insinuare și ironie la furie. Câteva probleme de justete a intonației s-au strecurat în actul al II-lea, la arietele *Ha più forte sapore* și *Se la giurata fede... Già mi struggea l'amor della diva!*, în timp ce volumul vocal s-a văzut, pe alocuri, greu încercat în raporturile cu cel al orchestrei

(dirijor Tiberiu Soare), dezechilibru resimțit și la ceilalți doi parteneri (Bianca Mărgăan, Adrian Dumitru). [*În fine, TOSCA*, (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- (...) a conturat un Mare Preot stâncos, dur, cu tirade de forță și atitudine intens dominatoare asupra Dalilei (Orsolya Veress) în marele lor duet. [*Reîntoarcerea la tradiție sau SAMSON și DALILA – premieră la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Baritonul Ștefan Ignat cântă de multă vreme rolul titular (Oedipe). Este stăpânul declamației autoritare, pe care o expune cu glas arămit, căruia îi conferă trăirile puternice ale eroului, de la tulburările din scena din Corint la confesiunile și îndoielile din tabloul uciderii lui Laios (monologul *Où suis-je?*), de la cântul apăsător și amar cu care se apropie de Teba la cel moale, de adio, din actul atenian. Și bineînțeles, peste toate, rămân exploziile sonore, de amploare, stâncoase, întâlnite la tot pasul, cu culminații în actul al III-lea. [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Ștefan Ignat, Sharpless de ținută și relaționare elegantă, și-a expus timbrul baritonal de culoare (...) nobilă, cu știință a frazării. [*La Torre del Lago, M-ME BUTTERFLY sub semnul ploii, cu Ștefan Pop și Ștefan Ignat* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

IGY (IGIROȘANU), Pia – soprană, n. 19.., România – d. ...

IKAIA-PURDY, Keith – tenor, 29 ianuarie 1957, Hawaii

- (...) Deși vocea nu depășește tipare timbrale de rutină, ea se manifestă cu bune rezultate în repertoriul *lirico-spinto*. Glasul sună ușor juvenil cu acute prelungi și strălucitoare, interpretarea este plină de dăruire. (*Tosca* la Opera de Stat din Viena) [*Pavarotti-tenorissimo* (1994) - **OPERA LIVE**]

- Werther... Werther... fascinant personaj... poet crepuscular... visător ce rezo-nează emoționant în fața naturii... deșirat de dragostea pentru care nu precupește sacrificiul suprem...spirit elegiac oscilând între speranță, tristețe și

disperare... chintesență romantică de secol XVIII. Massenet i-a rezervat o partitură complexă, un portativ dificil nu numai prin ambitus și țesătură, dar și prin varietatea de expresie. Cât de mult a reușit oare invitatul Keith Ikaia-Purdy, solist la Staatsoper Viena, să ni-l introducă în suflet? Posesor al tuturor notelor (sunt convins că numai o pasageră lipsă de concentrare i-a redus din calitatea Si-ului acut din finalul actului II), cu La diez-uri sigure în celebra *Pourquoi me réveiller*, el a „mers” pe o tușă tragică a eroului, pe efectul dramatic, mai mult decât pe implicarea poetică. Convulsiv Werther... (la Opera Națională București) [*Surprise, surprise...* (2002) – **OPERA VIVA**]

ILIE, Florina – soprană, n. 15 ianuarie 19... , București

ILIESCU, Constantin – tenor, n. 10 decembrie 1925, România – d. 2 ianuarie 1981, Brașov

ILIESCU, Gheorghe – tenor, n. 19... , România – d. ..., România

ILIEV, Martin – tenor, n. 1975?, Kazanlâk, Bulgaria

● ... a surprins plăcut (în rolul Radamès din *Aida*) prin volumul, penetranța, vigoarea, omogenitatea „pasajului de registru” și acutele sigure, venite dintr-un glas eroic, strălucitor, din păcate nu foarte îndreptat și către redarea poetică a ariei *Celeste Aida* sau a duetului final, ce ar fi trebuit înzestrate cu înmuieri de sunet, dătătoare de imagini de îndrăgostit. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V -* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

ILINCĂI, Teodor – tenor, n. 25 martie 1983, Mălini, Suceava

● ... cu inerentele emoții ale debutului, o tânără și promițătoare voce într-un rol mic, Arturo, dar deseori problematic din cauza țesăturii vocale a scriiturii... [*LUCIA DI LAMMERMOOR la Operă – merite și semne de întrebare* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... (pe prima scenă lirică națională, în *Evgheni Oneghin*), a evoluat noua vedetă a tinerilor tenori, Teodor Ilincăi, cu glas

important, bine pozat, omogen și cu acute strălucitoare. (...) Destul de static în scenă, Teodor Ilincăi se preocupă, este evident, de adâncirea expresivității. A dovedit-o în arioso-ul lui Lenski din primul act, cântat moale și catifelat. Dar celebra arie *Kuda, kuda vî udalilisi...* din cel secund rămâne plată, rece și fără indispensabila poetică. Aici este teritoriul asupra căruia tenorul trebuie să mai reflecteze. [*Scena lirică în Festivalul Național de Teatru* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... a interpretat aria lui Rodolfo *Che gelida manina* din *Boema*. Cu glas omogen, strălucitor și sigur în acute, tenorul s-a cantonat într-o lectură – s-o numesc - cvasi-eroică, cvasi-liniară, fără rafinări sau poezie. Pun totul pe seama oboselii, Ilincăi sosind în urgență de undeva din Spania, unde cu o seară înainte susținuse un concert în compania Angelei Gheorghiu. (Concert la Sala Capitol a Filarmonicii Banatul din Timișoara) [*Ambasadorul Ioan Holender* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Cu avalanșă de glas a inundat Ilincăi auditoriumul încă de la prima replică *Della mia bella incognita borghese...*, cu sunete bogate, frumoase, pătrunzătoare, emise cu stupefiantă ușurință, dezinvoltură și strălucire. Față de prestații anterioare pe scena din Splai, am notat o evidentă sporire a consistenței și amplitudinii vocii. Construcția frazelor a fost inteligent gândită iar cursivitatea arcului melodic redată în toată dimensiunea lui, fluent și cu piscuri acute de mare calitate, sigure și spectaculoase. Într-adevăr, notele de Si bemol (aria *Questa o quella* și cvartetul din actul final) sau Si natural (*La donna è mobile*) au impresionat prin focalizare, putere și au indus publicului rara senzație de confort acustic. Teodor Ilincăi nu s-a oprit la ele și nu s-a sfiit să atace note și mai înalte, nescrise în partitură dar intrate în tradiție, Do natural și Re bemol, a căror proiecție clară va spori desigur în timp. După cum, trebuie să-l preocupe abordări mai nuanțate, exprimări mai rafinate, cel puțin în pasajele intens lirice în care Ducele o curtează pe Contesa de Ceprano sau este sedus de Gilda, apoi tulburat de amintirea ei și, bineînțeles, ademenit de noua cucerire,

Maddalena. În fond, partitura verdiană tenorală este departe de a fi liniară și străbătută numai de linii rigide, de forță. Sunt necesități indispensabile pentru un contur complet al rolului pe eșichierul liric mondial, în care tânărul artist se afirmă ca o voce importantă și în care concurența este acerbă. Culmile îi sunt însă tangibile. [*Debuturi în RIGOLETTO la Opera Națională București* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Trebuie afirmat cu putere că tânărul tenor Teodor Ilincăi este un campion al acutelor sigure, viguroase, strălucitoare, penetrante, glorioase, emise cu ușurință, încoronare a unei voci frumoase, extinse și omogene pe ambitus. (...) Cel puțin pentru concert, un tenor care cântă dificila stretta *Di quella pira* din *Trubadurul* în tonalitate originală, ceea ce înseamnă cu acute de Do natural, nu este ușor de găsit. Numai că, luat de valul sonor stentorial, Ilincăi face rabat de la expresivitate. Oronte din *Lombarzii* pare monoton în aria *La mia laetizia infondere* iar Ducele său este un îndrăgostit rece, distant, deloc poetic, deloc pasional. Ca și Manrico în declarația de iubire din aria *Ah sì, ben mio* din *Trubadurul*. Chiar dacă artistul înmoaie întrucâtva sunetele în pasaje din duetul cu Gilda, precum ... *sarò per te* sau *Adunque amiamoci...*, cu una-două flori nu se face primăvară. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... tenorul Teodor Ilincăi, a oferit de data aceasta o versiune intens nuanțată a ariei lui Macduff *Ah, la paterna mano* din *Macbeth*, care a completat în chip fericit ceea ce era deja cunoscut, forța, impetuositatea și strălucirea glasului. [*Ziua Culturii Naționale, sărbătorită la Ateneul Român*] (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Vocea lui Teodor Ilincăi este importantă, redutabilă, spectaculoasă, cu volum serios. Odată cu trecerea timpului, cu rodajul scenic, cu studiul continuu, virtuțile sale artistice au sporit printr-o mai mare și prețioasă densitate a timbrului, ce îmbracă întregul ambitus. Nota de Do natural acut a ariei din primul act (*Norma* în concert la Sala Radio) a fost emisă stupefiant, cu ușurință, strălucire și penetranță. Ilincăi se simte bine în pasaje eroice, de bravură ale lui Pollione,

le cântă admirabil. Numai că partitura proconsulului roman mai cuprinde și secvențe lirice, pe care tenorul trebuie să le redea mai nuanțat pe viitor, după acest debut în rol, cu moliciuni de glas și frazare expresivă. [*Grație Elenei Moșuc, NORMA a revenit la București...* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Sonor și cu voce frumoasă, tenorul Teodor Ilincăi a regăsit momente bune în *Quid sum miser, Ingemisco* și *Hostias* (*Messa da Requiem* de Verdi), unde a știut să-și domolească forța glasului către culori mai moi, ce vizau un absolut necesar cânt angelic. Cele două Si bemol-uri acute din *Ingemisco* au fost penetrante și scânteietoare. Poate că omogenizarea emisiei ar trebui să-i stea în atenție, astfel încât un desen melodic de genul celui de deschidere a partiturii de tenor, *Kyrie eleison*, să sune mai fluid, mai legat. [*La Cluj-Napoca, în Joia Mare catolică*] (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În haina personajului Rodolfo (*Boema*), tenorul Teodor Ilincăi, posesor de glas strălucitor ce merge în siguranță și cu penetrabilitate spectaculoasă până la registrul extrem acut, a alternat pasaje liniare, notele înșiruite mecanic, cu cele expresive, într-un demers totuși mult mai amănunțit studiat decât în apariții anterioare. Am notat tentative de filaj în aria *Che gelida manina*, urmate de dezvoltări ample (*Talor del mio forziere*) în aceeași secvență dar, pe deplin realizată, mi s-a părut o notă de La bemol înalt servită în mezzoforte și cu diminuendo subsecvent pe fraza *alla stagion dei fior* din finalul actului al III-lea. A fost proba-simbol că tenorul deține capabilitatea tehnică pentru asemenea sonori expresive de sorginte poetică. Rămâne doar să le expandeze în întreaga partitură, pentru redarea plenară a spiritului personajului. [*Staruri la Opera Română din Cluj-Napoca*] (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Teodor Ilincăi, artist cu o frumoasă evoluție pe scenele internaționale, a fost B. F. Pinkerton (în *M-me Butterfly*), un rol în care progresul vocal a fost evident. Pornind de la registrul înalt și extrem acut de mare strălucire, forță și penetranță, tenorul a înzestrat acum frazele muzicale lirice cu un

cânt moale și catifelat, molcom, care a servit derulării în varietate a sonorităților. Rămâne ca înveșmântarea expresivă, încărcarea cu pătimăse accente italiene, să sporească pe întreg ambitusul. [*Cântăreți români la Opera de Stat din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... este tenorul liric cu glas robust și accente spinte, eroice, metalice care, prin abordările din concert (la Ateneul Român), a arătat direcționări spre repertoriul „tare”, ilustrat de aria *Celeste Aida* pe lângă *Nessun dorma* (din *Turandot*). Strălucirea vocii este admirabilă pe tot ambitusul, acutele sunt sigure și pentru a deveni cu totul dominante, în special cele finale, urmează să fie mai prelungi, ca adevărate încoronări. După cum, rodajul și studiul vor încărcă frazele muzicale cu mai multă pasiune, alături de lecturile ce vor spori în sensibilitate. [*Evenimente lirice bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- În concertul cu *Tosca*, Teodor Ilincăi și-a expus valoroasele daruri native, proșpețimea sonoră și forma deosebită în rolul Cavaradossi. În afara atacurilor spinte și acutelor de forță, de eclatantă strălucire, prelungi (*La vita mi costasse* – Si natural, *Vittoria, vittoria!* – La diez triumfal), artistul a adus admirabile înmuieri de sunet în pasajele lirice din finalul ariei *Recondita armonia*, din primul duet cu Tosca (... *mia sirena, verrò!*), din aria *E lucevan le stelle* (poeticul ... *discioglìa dai veli!*) și mai ales din duetul final (îmbătătorul *O dolci mani*). Sunt mari câștiguri expresive pentru tenorul – star (...). [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

ILOSFALVY, Robert – tenor, n. 18 iunie 1927, Hodmezövasarhely, Ungaria – d. 6 ianuarie 2009, Budapesta

IM, Sunhae – soprană, n. 15 ianuarie 1976, Cheorwon-gun, Coreea de Sud

- Vocalize fără mare acuratețe și acute mai puțin sonore a înșirat soprana Sunhae Im (Metella din opera *Silla* de Händel). (Festivalul George Enescu) [*Opera în*

concert, la concurență cu simfonicele (2019) – **OPERA MIRACOL**]

IMDAHL, Heinz – bariton, n. 9 august 1924, Düsseldorf, Germania – d. 21 martie 2012, Übersee, Germania

IMMLER, Christian – bas-bariton, n. 1971, München, Germania

- (În opera *Leonora* de Beethoven) glas frumos a înfățișat Christian Immler, Rocco cu timbru generos și rotund... (Festivalul George Enescu) [*Orchestra de excepție, Instrumentiști și Cântăreți renumiți* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

INDRICĂU, Dan – bas, 26 decembrie 1979, România

- (În *Evgheni Oneghin*), cu titlu episodic, a fost distribuit basul Dan Indricău (rolurile Căpitanul și Zarețki, în cel din urmă, mare pedalist în rostirea *Ubit!* de după duel). [*O seară de sâmbătă la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... Creon bine impostat [*Un nou OEDIPE la Opera Națională bucureșteană* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În *Cavalleria rusticana*, noutatea a fost, pentru mine, prezența lui Dan Indricău, a cărui voce de bas s-a văzut pusă la încercare în rolul de bariton al lui Alfio, lipsindu-i impactul, îndeosebi în confruntarea cu orchestra din zicerile impetuoase ... *ad essi non perdono...* ale duetului cu Santuzza (Lăcrimioara Cristescu). Altminteri, personajul conturat a fost violent și cu *look* adecvat. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

INDRICĂU, Liviu – tenor, n. 12 ianuarie 1981, Lugoj

- O bună perspectivă se arată în fața lui Liviu Indricău, la început de carieră, ca interpret al micului rol Malcolm. Cu condiția consolidării tehnice și perfecționării stilistice. (*Macbeth* la Opera bucureșteană) [*Teatrul liric în Festival. MACBETH* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... cânt cultivat în Walther von der Vogelweide din *Tannhäuser*. [Din nou, premieră concertantă la Operă (2013) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

● ... Liviu Indricău (remarcabil Cassio)... (Festivalul George Enescu) [*OTELLO, un spectacol puternic* (2013) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

● O bună remarcă merge către tenorul Liviu Indricău, care a refuzat obișnuita portretizare caricaturală a lui Triquet (în *Evgheni Oneghin*) și bine a făcut. Și-a strunit vocea incisivă prin inflexiuni moi, legato inspirat și, mai ales, prin subtile accentuări, fără să părăsească spiritul comic al personajului, de data aceasta, expus cu rafinament. [*O seară de sâmbătă la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

● Tenorul Liviu Indricău are un glas frumos, sonor și pătrunzător, folosit pentru a fraza elegant în serenada lui Almaviva *Ecco ridente in cielo (Bărbierul din Sevilla)*, totuși des întreruptă de puncte neconforme de respirație. Chiar dacă nu găsește optimă aplecare pentru derularea agilităților rossiniene, vocea are certe perspective lirice, susținute de o evidentă cultură stilistică a deselor melodice pline de cantabilitate. [*Două concerte la Sala Radio* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... incisiv Păstor... [*Un nou OEDIPE la Opera Națională Bucureștenă* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● O plăcută surpriză a fost interpretarea ariei lui Lenski din *Evgheni Oneghin* de către tenorul Liviu Indricău, sonor și poetic... [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... Al treilea Scutier, cu rostiri penetrante venite din rezonatori vocali bogați... [*Primul act din PARSIFAL sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român”* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

INFANTINO, Giuseppe – tenor, n. 1994, Leverkusen, Germania

INFANTINO, Luigi – tenor, n. 24 aprilie 1921, Racalmuto, Italia - d. 22 iunie 1991, Roma

INGHILLERI, Giovanni – bariton, n. 9 martie 1894, Porto Empedocle, Italia – d. 9 decembrie 1959, Milano, Italia

INIESTA, Ruth – soprană, n. 1985, Zaragoza, Spania

INVERARDI, Ivan – bariton, n. 1970, Brescia, Italia

INVERNIZZI, Roberta – soprană, n. 16 noiembrie 1966, Milano, Italia

● Foarte nuanțat în *lamento*-uri, cu abandonuri extatice la sfârșiturile defraze, dar cu oarecari detimbrări a cântat soprana Roberta Invernizzi (Flavia din opera *Silla* de Händel). (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ION, Radu – bas-bariton, n. 2 martie 1988, Tulcea

IONAȘCU, Marietta – mezzosoprană, n. 18..., România – d., ..

● Interpreta rolului Pierotto din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu

IONESCU, Adrian – tenor, n. 24 martie 1964, Huși

● Tenorul Adrian Ionescu (Ducele de Mantua) are o voce perfectibilă. Important este că posedă toate notele, cum se spune, adică ambitusul este complet. Rămâne însă să adâncească studiul pe direcții tehnice și stilistice, cu grijă, cu atenție, cu preocupare. Poate chiar cu sacrificiul de a renunța la mult din ceea ce a învățat până acum. Condiționat de toate acestea, poate rezerva plăcute surprize în viitor. [*RIGOLETTO multimedia la Iași* (2009) – **OPERA ETERNA**]

IONESCU BALLO, Bianca – soprană, n. 20 mai 1961, București

IONESCU, George – bariton, n. 29 mai 1934, Limanu, Constanța

IONESCU, Irina – soprană, n. 1 iunie 19.., Bacău

● Tânăra soprană Irina Ionescu s-a confruntat cu dificultățile de țesătură ultra-înaltă ale personajului Zerbinetta (din *Ariadna la Naxos*), rol pentru care posedă toate datele necesare, astfel încât, în integralitate, parcurgerea lui nu i-a creat probleme de ambitus și rezultanta a fost, așa cum era de așteptat, spectaculoasă. Emoțiile intrării într-o asemenea partitură s-au insinuat în intonație, pe alocuri. În plus, studiul stilistic trebuie să se îndrepte către colorizări și accente adecvate scriiturii Straussiene, către exprimarea fluidă a senzualității feminine. [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

IONESE, Oleg – bariton, n. 9 martie 1956, Bălți, Republica Moldova

● Voce robustă și dramatică a afișat Oleg Ionese. (...) Foarte potrivit rolului Amonasro, a cântat impetuos, în pofida unui vibrato care își mai face loc. [*Superproducție cu AIDA la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Personajul titular a revenit lui Oleg Ionese, un corifeu al sunetelor acute, puternice, dominatoare, masive, spectaculoase. Admirația mea se oprește aici, întrucât latura lirică, emoțională a lui Rigoletto a rămas doar la nivelul intențiilor, neputând fi exprimată în mod potrivit prin moliciuni de glas sau cânt în *mezzavoce*. Deficiențe de intonație în registrele mediu și grav s-au insinuat pe alocuri. [*Operă și dans la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Un rudimentar Scarpia (*Tosca*) a fost Oleg Ionese, exagerat, extrem verist. Uzura sa vocală a venit în nedorit pandant cu ceilalți parteneri (Simona Titieanu, Bogdan Zahariea). [*Sărbătoarea Operei din Iași* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

IONIȚĂ, Alexandru – tenor, n. 24 Octombrie 1948, Iași – d. 2 ianuarie 2010, Düsseldorf, Germania

IORDĂCHESCU, Bucura – mezzosoprană, n. 19.., România

IORDĂCHESCU, Dan – bariton, n. 2 iunie 1930, Vânu Mare, Mehedinți – d. 30 august 2015, București

● L-am admirat întotdeauna pe marele bariton Dan Iordăchescu. I-am admirat vocea, clocotul dramatic, rafinamentele, subtilitățile, cultura de stil în cânt, cultura generală interdisciplinară evidentă în construirea personajelor, implicarea în spectacol, în jocul scenic. I-am admirat diversitatea repertorială care nu s-a limitat la teatrul liric, ci s-a extins pe podiumul de concert, în vocal-simfonice, în recitaluri de lied. Îi admir acum, când a depășit frumoasa vârstă de 78 de ani, longevitatea artistică și curajul de a înfățișa publicului arta sa. Din când în când, maestrul oferă mostre care reamintesc de marile sale momente. O performanță care nu este la îndemâna oricui. Prin ce minune? E simplu. Dăruirea cu care întâmpină clipa emiterii primului sunet și care continuă fără oprire i s-a preservat, inteligența cu care plămădește expresia i-a rămas aceeași, tehnica vocală dobândită de la ilustrul său profesor, Constantin Stroescu, îi permite să se apropie de partitură cu aceeași sonoritate de glas. Nu exagerez. Ascultându-l pe Dan Iordăchescu, admirându-i interpretarea plină de știința nuanțării, uiți de trecerea neiertătoare a anilor. Am încercat recent acest sentiment, în marea sală a Ateneului Român, la manifestarea din 24 noiembrie, intitulată *Serata literar - artistică de gală, închinată aniversării a 90 de ani de la Marea Unire din 1918* (...). În acompaniamentul pianistului Alexandru Petrovici, Dan Iordăchescu a interpretat trei piese de rezistență din repertoriul său cameral, *Gornistul* de Paul Constantinescu, *S-ar găti badea de nuntă*, autor Simion Nicolescu și foarte cunoscuta *Balada purecelui* de Musorgski. La cererea frenetică a publicului, care a umplut până la refuz Sala Ateneului, maestrul a ales, ca bis, o restituire, o prelucrare de folclor din păcate prea rar cântată, *Șapte babe blestemate* de Runcu Colfescu. Minuțiozitatea tălmăcirilor a fost exemplară, filonul umoristic s-a arătat debordant, satira – acidă (*Balada purecelui*), împletirea cu tragicul (*Gornistul*) a cutremurat. Dan Iordăchescu nu lasă să treacă nimic neredat cu măiestrie, nici o notă, nici o

măsură, nici o frază. Aici se regăsește unicitatea dintotdeauna a interpretărilor sale pe care, la vârsta senectuții, le expune cu neașteptată tinerețe spirituală. [*Dan Iordăchescu sau tinerețea senectuții* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● ... strălucitul maestru al liedului Dan Iordăchescu, cu binecunoscutele-i subtilități și nuanțe expresive, suprapuse căldurii glasului său baritonal, pe CD; în ***Du-te dor cu Mureșul*** de Tiberiu Brediceanu. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclée în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Generozitatea și culoarea timbrală prețioasă a glasului maestrului Iordăchescu, frazarea încărcată de sensuri, impetuoșitatea și somptuoșitatea intențiilor vocale dramatice sunt repere care i-au adus glorie. Dar nu numai acestea. (...) Dan Iordăchescu a fost un fin analist al portativului, al relaționării lui cu textul. Niciodată, în cântul său, nimic nu a rămas necomentat sau netrecut printr-o conexare filosofică, desenului melodic i-a redat coloristica perfect pliată dramaturgiei. Pe scenă, Dan Iordăchescu era un tumult de trăire, de implicare, cucerind totodată prin sensibilitate. Juca impresionant, fără să lase nimic neexprimat. Detesta să proiecteze spre sală, imobil, strălucitoarele și clocotitoare sale acute, întotdeauna Sol-urile și La bemol-urile erau emise în mișcare, o performanță nu la îndemâna oricui. Emblema de cântăreț - actor rămâne definitorie pentru Dan Iordăchescu. Pictor al sunetului și cuvântului, maestrul a tălmăcit liedurile enesciene cu profundă dedicare. (...) I-am admirat inteligența plămăditoare de expresie, cu știința nuanțării în minuțiozitate, de la filonul umoristic la împletirea cu tragicul. [*Baritonul Dan Iordăchescu la 84 de ani* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

IORDĂCHESCU, Irina – soprană, n. 9 martie 1977, București

● Angajată în ultima parte a sezonului trecut (în trupa Operei Naționale), a dovedit că este o artistă pe deplin formată, stăpână pe meseria sa. Și nu oricum, ci de la înălțimea unei remarcabile prezențe vocal – actoricești. Interpretarea rolului titular din ***Lucia di***

Lammermoor a făcut cu prisosință proba calităților sale. Irina Iordăchescu este o cântăreață cultivată, cu atenție la încadrarea stilistică, cu frazare amănunțit gândită și exprimată prin inflexiuni emoționante. Fără să fiu subiectiv, aş spune că există în cântul tinerei artiste mărturia descendenței sale lirice, tatăl său fiind reputatul bariton Dan Iordăchescu. La el, la ea, se regăsește aceeași preocupare pentru transmiterea prin voce a complexelor stări ale eroilor. Trăirea este puternică, convingătoare. Desenul melodic donizettian, densitatea scriiturii orchestrale sunt teritorii optime pentru punerea în valoare a ambitusului, strălucirii și penetranței glasului Irinei Iordăchescu. În plus, artista are o atrăgătoare prezență scenică, cu joc subtil și pasional. [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Soprana Irina Iordăchescu (Fiordiligi) (...) este o artistă inteligentă, sensibilă, care cântă cu frazare frumoasă și nuanțat. [*În Anul Mozart, COSÌ FAN TUTTE, premieră la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● N-aș fi riscat titlul pentru o soprană de numai 30 de ani. Chiar dacă datelenative sunt valoroase, măiestria în arta lirică se dobândește în timp, prin studiu și perseverență, prin confirmări. Numai că Irina Iordăchescu atinge chiar din această clipă un înalt nivel de pregătire și un profesionalism remarcabil care vin să înveșmânteze calitățile de limpezime, de prospețime timbrală, ambitusul larg, abilitățile virtuozistice. Ceea ce îmi apare ca deosebit de important este parcurgerea amănunțită a desenului melodic, potrivirea expresiilor rezultând din stilistică și din atitudinea personajelor, frazarea cu sens, subtilitățile. Talentul Irinei Iordăchescu este evident. și nimic nu mă poate îndepărta de la convingerea existenței unei gene măiestre, ce-și are rădăcinile în profunzimea artistică a cântului și jocului tatălui ei, marele bariton Dan Iordăchescu. Cu această moștenire deloc de neglijat, este cert că lucrul în Conservator cu profesoara Maria Slătinaru-Nistor – ea însăși o reputată voce și interpretă – dar și colocviile de substanță pe care Irina le-a avut cu tatăl ei (tot în studenție, la clasa de Lied - Oratoriu dar nu numai), au dus la rezultatele de astăzi. Și Dan

Iordăchescu a fost un minuțios al expresiei, un colorist al sunetului, și Irina Iordăchescu vădește aceleași înclinații. Cu inteligență și fină muzicalitate, soprana nu lasă să treacă nici un moment fără să comenteze o notă, fără să sublinieze o nuanță, fără să redea o indicație a compozitorului, respectând agogica, dar trecând-o prin propriul ei filtru artistic. Observările mele au fost inspirate de două recente tălmăciri ale Irinei Iordăchescu oferite publicului Operei Naționale București: Susanna din *Nunta lui Figaro* și personajul titular din *Lucia di Lammermoor*. Două eroine de diferită factură, una impregnată de lirismul și farmecul maestrului de la Salzburg, cealaltă reprezentantă tipică a belcantoul romantic din prima jumătate de *Novecento*. O Susanna delicată și incitantă, visătoare câteodată, cu rafinament de cânt și joc minuțios gândit a propus Irina Iordăchescu la debutul său în rol. și chiar dacă, pe alocuri, sonoritățile s-au mai confruntat cu cele orchestrale, strălucirea lor a rămas aceeași. Artista frazează impecabil, preciziunea intonației este milimetrică, filigranul mozartian este la locul lui, aerat și diafan. Neobosită, cu mișcare continuă în interesanta și captivanta regie a lui Alexander Rădulescu, a fost o Susanna debordantă, motor al acțiunii. În opusul donizettian, Irina Iordăchescu a atras încă de la primele note, de la cavatina *Regnava nel silenzio*, prin trăirea intensă, prin cântul plin de dăruire și pasiune, prin sensibilitatea conferită eroinei. Nuanțările au fost prezente la tot pasul, eterate pianissime au străbătut (*Verranno a te sull'aure*) duetul cu Edgardo (Marius Manea), acutele au impresionat (finalul duetului cu Enrico – Adrian Mărcan este doar un exemplu), totul consfințind un parcurs urmat ascendent pe durata seriei, culminant în marea arie a nebuniei din actul al III-lea. Valențele de expresivitate, iscusința în mănuierea frazelor muzicale, abilitățile de abordare a coloraturii, emoționalitatea picurată în sunet sau gest, au fost cuceritoare. La tot pasul, a fost evident profesionalismul cu care tânăra soprană prepară rolurile, cu care se implică în spectacol. Și în *Lucia di Lammermoor* a jucat convingător, deși (...) regia lui Ognian Draganoff nu inspiră.

Meritul unei astfel de interprete devine și mai mare. [*Irina Iordăchescu, o tânără maestră* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Pata de culoare a spectacolului (*Boema* de la Opera Națională București) a venit din partea Musettei, soprana Irina Iordăchescu. Deși o prețuim pentru ruladele rolurilor belcantiste (Lucia di Lammermoor), și-a dovedit abilitățile, inteligența, cultura stilistică și într-un personaj de compoziție, drăcos și incitant. Totul i-a reușit de minune. Valsul *Quando m'en vo'* a avut penetrantă, de fapt întregul act secund i-a aparținut, dominând finalul tiradei lui Marcello (Cozmin Sime), *Gioventù mia*. [*BOEMA, premieră* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Arie simplă ca scriitură vocală dar infernală ca expresie, *Addio del passato* din actul ultim al *Traviatei* verdiene rămâne adesea învăluită în platinidini. (...) În redarea Irinei Iordăchescu pe scena Operei Naționale București, la prima apariție în rol, momentul a fost magic, încărcat de emoție supremă. Fără îndoială, tânăra artistă are o trăire interioară cu totul specială, capabilă de iradierea unor sentimente răscolitoare. Eliberată de presiunea de până atunci a partituri și, în fond, a debutului, soprana s-a abandonat cu totul simțămintelor eroinei, s-a cufundat în ele și le-a expus fără opreliști. Nimic nu a fost rece și distant, ci cald, duos și impresionant, transmiterea în sală, în spirit, a fost integrală. Tristețe extremă înfățișată prin culoare de glas! Iată o remarcabilă și rară performanță, care topește inimile mai mult decât durerea. Fără să cadă în fals *lamento* sau în tălmăciri *piangendo*, Irina Iordăchescu a reușit să deșire sufletele cu cântul său, repet, trist dar totodată fierbinte, ca o rugă înălțată cerului. Ea însăși, prin sunet, chip și gestualitate, aidoma unei Madone implorătoare. Glasul s-a unduit limpede, într-un legato lichid, cu nuanțe pure de pianissimo, măiestrit stăpânite de artistă chiar până la *fi di voce* iar accentuările au venit domol, precum suspine reprimite lăuntric. Rememorările Violettei au curs dulce și blând, ca o zefir. Ce bine că s-au cântat ambele strofe, variantă eludată chiar la case mai mari și de soprane cu firme mai impozante! *Addio del passato* a fost clipa de

vârf către care Irina Iordăchescu a tins și a mers ascendent pe parcursul spectacolului. [*Addio del passato cu Irina Iordăchescu* 2010) – **OPERA DIVINA**]

- ... a fost o Sophie cu grațioase lejerități în pagina *Tout le monde est joyeux!* (La Sala Radio) [*WERTHER prin excelența Ruxandrei Donose* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... Susanna (în *Nunta lui Figaro* la Opera din București) cu cânt super-artistic și variate culori expresive în secvența *Giunse alfin il momento... Deh vieni, non tardar.* [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... de mare expresivitate, cu final răscolitor în aria *Tu che di gel sei cinta* din *Turandot*. [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Aflată la a treia prezență bucureșteană în rolul titular din *M-me Butterfly*, Irina Iordăchescu s-a dovedit și de această dată o măiastră. Artistă la care sunetul izvorăște direct din suflet, urmându-i meandrele, trăirile intense, emoțiile, răscolirile, soprana a întrupat complexul personaj cu inteligență muzicală și scenică. De la delicatețea adresărilor și rafinamentele prezente peste tot în înfățișarea discursului melodic, de la picurii de sunet și inflexiunile diafane în pianissimo la expresia impetuoasă ce a mers până la desfășurări sfâșietoare, Irina Iordăchescu a dăruit rolului construcția detaliului puccinian, între serenitatea primei cântări, liniștea evocatoare, visarea ariei *Un bel di vedremo* și impresionanta secvență finală *Con onor muore... Tu?... Tu?... piccolo Iddio!* Luminozitatea vocii a captivat pe întreg ambitusul (...). Pentru arioso-ul intrării în scenă, soprana a ales varianta alternativă, specificată de compozitor în partitură. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II -* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu măiestria-i recunoscută, Irina Iordăchescu a interpretat cu subtilitate și autentic accent iberic două piese de Obradors, cu patină italiană aria din opera *La Wally* și cu adâncă emoție duetul din ultimul act al *Traviatei*, alături de tenorul Bogdan Mihai.

A adus pulsația valsării vieneze în duetul *Lippen schweigen* din opereta *Văduva veselă*, în compania baritonului Marius Nine. (La Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) [*Baritonul și profesorul Nicolae Constantinescu a fost sărbătorit la împlinirea celor 80 de ani* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Experimentata artistă a adus desenele melodice ale rolului Micaëla (*Carmen*) finețe și rafinament, venite dintr-o admirabilă simțire interioară. Delicatețea și transparența detaliilor, căldura comunicării din duetul cu Don José (Alin Stoica), suplețea și nuanțările expresive ce au dus aria *Je dis, que rien ne m'épouvante* pe culmile unei emoționante rugăciuni, au fost puternicele atu-uri ale sopranei, la debutul în rol. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VIII -* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Sopranei Irina Iordăchescu, sensibilul personaj Liù (din *Turandot*) i-a prilejuit o nouă afirmare a lirismului de glas și a intensei trăiri interioare reflectate prin nuanțări în sunet. De la primele intervenții, măiestria de cânt a fost probată printr-o rară *messa di voce* pe fraza ... *mi hai sorriso*, Si bemol acut atacat în pianissimo, crescut gradual ca intensitate și revenit prin diminuendo, totul pe același arc de desen melodic. Cu exprimare pasională a susținut scurtul dialog cu Principesa (Maria Guleghina) din actul al III-lea și aria morții *Tu, che di gel sei cinta*. [*Despre noul TURANDOT și altele* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

IORDĂCHESCU-IORDACHE,

Cristina – mezzosoprană, n. 8 octombrie 1966, București

IORGULESCU, Ion – tenor, n. 19., România

IOSIP, Iulian-Ioan – bas, n. 25 noiembrie 1980, Bacău

IRIMIA, Mihai – tenor, n. 24 ianuarie 1977, Ploiești

- Rolul îndrăgostitului Ernesto a revenit lui Mihai Irimia, un cântăreț al cărui simț

artistic a fost evident și expus cu claritate. Construcția frazelor care debordează de lirism, amănunțit gândită, a emoționat. În condițiile în care ambitusul este complet, vocea merită o omogenizare mai profundă înainte și după așa-numitul „pasaj de registru”, în sensul fluidizării emisiei. Ameliorările vor duce și la evitarea unor sunete intonate neconcordant cu cele ale orchestrei. [*Don Pasquale de Galați* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Cu ținută de vedetă de operetă, Irimia (Prințul Sou-Chong în *Țara Surâsului*) a cântat cu patos și poezie, în pofida unei timbralități mai opace, cu un vârf în celebra arie *Tu ești iubirea mea și, fără ea, eu aș pieri*, interpretată cu patină lirică vieneză, în care fraza *Iar dacă-i vis mincinos, eu tot îl cred fiindcă minte frumos*, lungă și expansivă, a fost impecabilă din unghiul cursivității. Și repriza ariei a emoționat. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

IRVIN, John – tenor, n. 1984, Atlanta, Georgia

ISAEV, Iulia – soprană, n. 23 iunie 1968, Jurilovca

- Marea arie din primul act (al operei *Evgheii Oneghin*) a fost tălmăcită cu finețe de Iulia Isaev, soprană de specială calitate timbrală, exprimată prin culoare prețioasă, plăcut rezonantă. Cu bogăția care sporește în registrul acut, cu frazare frumoasă și pianissime de excepție, celebra pagină a sunat precum confesiunea unei visări nocturne. Duetul final a pus în lumină, și el, rafinamentul artistei. [*Două seri la Operă* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- Soprana Iulia Isaev a interpretat-o pe sensibila Liù (*Turandot* în concert la București), prin frumoasa culoare a glasului, prin frazare cultivată și intenții vocale bine cumpănite. Îi mai rămâne să se aplece mai mult asupra managementului pianissimelor, nuanțe atât de dragi lui Puccini, prin care a exprimat dragostea și sacrificiul eroinei. [*Să citești partituri....*(2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Culoarea timbrală luxoasă a glasului sopranei Iulia Isaev a ieșit în evidență în însoțirea unui cânt plin de nuanțe și cu potrivită evoluție graduală în construcția succesiunii de stări ale Donnei Anna, în spectacolul Operei Naționale bucureștene.

... Iulia Isaev a obosit întrucâtva la finalul ariei *Non mi dir* din actul secund. [*DON GIOVANNI de criză* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Elisabeth (în *Tannhäuser*) a fost Iulia Isaev, soprană cu timbralitate fastă prin prețioasele armonice, frazare impecabilă și inteligență în cânt, care a dăruit rugăciunii *Allmächte Jungfrau!* sensibilitate și nuanțări extreme, inflexiuni imponderabile în piano, alături de liniștea și reculegerea implorării. A fost momentul de vârf al artistei, în seara premierei. Marea arie din actul secund, *Dich teure Halle, grüss ich wieder*, a avut avânt, în pofida unor intonații mai puțin precise. [*Din nou, premieră concertantă la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Soprana Iulia Isaev (Desdemona în *Otello*) a adus în spectacol diafanul prezenței și exprimării, cu frazare impecabil desenată, pianissime atent și aerisit construite, pasaje de intens lirism din primul și ultimul act fiind impresionante. (Festivalul George Enescu) [*Prima săptămână* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- prima apariție a apreciatei soprane Iulia Isaev în arhetipalul rol puccinian Floria Tosca s-a produs recent, în decembrie. Curiozitatea era maximă. Artistă sensibilă, redutabilă *fraseggiatrice*, pe deplin dăruită personajelor lirice recomandate de timbralitatea nativă, Iulia Isaev avea să se confrunte cu o țesătură vocală spintă, cu accente dramatice, peste care urma să construiască o eroină dorită memorabilă. Să nu uităm că Tosca este un rol de maturitate. Iulia Isaev a ales bine momentul debutului, în care glasul său catifelat, întotdeauna învelit în armonice de preț, a sporit în consistență, în dimensiune, cu păstrarea omogenității pe întreg ambitusul. Sună rotund și bogat. Soprana a cântat cu siguranță, a construit frazele muzicale cu inteligență, a arcuit desenele melodice în deplină comuniune cu

tradiția, a accentuat momentele importante într-o dramaturgie care, chiar dacă nu s-a arătat foarte tăioasă, a venit în congruență cu derularea tramei. Trăirea a fost adâncă. Confruntarea cu Scarpia, aria *Vissi d'arte*, duetul *O dolci mani* sunt doar câteva exemple. În arie, finalul a găsit-o întrucâtva obosită după cavalcada notelor înalte de forță din scenele anterioare. Și poate și efortul... urcușului și coborâșului fără rost pe scările din primul act al imposibilei montări a lui Alfred Kirchner să-și fi avut rolul lui. În orice caz, ultimele măsuri acute ale faimoasei rugi înălțate de Tosca rămân a fi consolidate. În actele al doilea și al treilea, Iulia Isaev a regăsit ținuta și atitudinea de divă, eludată în primul, poate și din cauza ideii regizorale greșite. Avusesem în față un soi de midinetă jucăușă, care mai ridica „cochet” un picioruș în spate, cu atitudini șagălnice, într-o alură total nepotrivită cel puțin cu lăcașul de cult în care, teoretic, se afla. [*Debutul Iuliei Isaev în TOSCA* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Remarcile apreciative merg către acutele Iuliei Isaev (în rolul Alice Ford). [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... exponentă de voce velurată și lectură sensibilă, emoționantă în aria *Un bel di vedremo* din *M-me Butterfly*, al cărei prim atac de sunet a frizat sublimul ... [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- La început de martie, destul de rar prezentă în spectacole, a fost „Tatiana lui Ceaikovski”. Folosesc sintagma, întrucât înțelegerea complexității personajului a venit din partea unei artiste dedicate profund tălmăcirii meandrelor suflatești ale eroinei, în care visarea a fost asociată sensibilității, gingășiei și sincerității, iar speranța ascunsă a transpărut printre valurile de tristețe nemărginită. Demnitatea a caracterizat-o în scena finală. În privința redării sonore, idealul a rămas un deziderat, cel puțin în privința intonației juste. Dar Iulia Isaev, posesoare a unui glas rotund și consistent, a cântat cu frazare impecabilă, a cărei melodică fluidă s-a îmbrăcat în inflexiuni și mlădieri pline de maleabilitate, iar nuanțele din scena finală au cunoscut pianissime aerisite, seducătoare.

Chiar și o impresionantă *messa di voce* (crescendo-decrescendo pe arc melodic de unică respirație) și-a făcut loc în fraza *Ah! Ia vas liubliu!*, (adresată lui Oneghin). [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- N-o mai ascultasem până acum pe Iulia Isaev în rolul Nedda (*Paiațe*) și impresia a fost mai mult decât favorabilă, grație frumoasei linii vocale, a frazării măiestrite și a sunetelor acute sigure și bogate, dominante în finalul tensionat. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

ISMATULLAEVA, Barno – soprană, n. 1991, Makhama, regiunea Andizhan, Uzbekistan

ISOKOSKI, Soile – soprană, n. 14 februarie 1957, Posio, Finlanda

- ... a impresionat prin conducerea fluidă a frazei, prin plămădirea ei expresivă în cavatina Agathe *Und ob die Wolke sie verhüllen* din *Freischütz*. Admirându-i calitățile, am simțit nevoia de a fi ascultat-o pe soprană într-o arie mai lungă, cu țesătură mai înaltă... poate chiar marea arie a Agathe din aceeași operă. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

ISOTTON, Chiara – soprană, n. 1985, Belluno, Italia

IȘPAN, Mihaela – mezzosoprană, n. 1 noiembrie 1976, Arad

- Angelina a fost Mihaela Ișpan, mezzosoprană cu timbru plăcut și linie vocală frumoasă în *Una volta c'era un re*, cu fiorituri bine executate și Si-uri acute bogate în *Nacquì all'affanno... Non più mesta*, dar cu dispariții de sonoritate, îndeosebi în registrul grav sau când orchestra nu a menajat-o (dirijor Adrian Morar). Mihaela Ișpan are resurse de progres în Rossini și, pentru viitor, o privesc drept o speranță a partiturilor romantic-belcantiste belliniano-donizettiene. [*La finele stagiunii, CENUȘĂREASA* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● (În *Cantata Davide penitente*, K.469 de Mozart), mezzosoprană Mihaela Ișpan și-a expus cu interiorizare glasul plăcut. [Două concerte la Sala Radio (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Rolul titular, Carmen, i-a revenit minionei mezzosoprană Mihaela Ișpan, o cântăreață cultivată, muzicală și expresivă (pretențioasă arie a „cărților”), cu timbru plăcut și ambitus complet – a se nota acutele sigure din ultimul act -, agilă în scenă. Dimensiunea glasului nu este mare, orchestra a menajat-o în destule momente (mai puțin corul), dar și artista a preferat o prea mare discreție în adresare, cel puțin în *Chanson bohème* din actul al doilea. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... o remarcă merge către discreta dar sensibilă și delicată mezzosoprană Mihaela Ișpan (Cherubino în *Nunta lui Figaro*)... [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

ISPAS, Ruxandra – soprană, n. 26 martie 1968, București

IȘTOC, Gabriela – soprană, n. 1985, Bacău

● ... personajul Antigone a revenit sopranei Gabriela Iștoc, cu glas strălucitor. [Concertul cu *OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

ISTRATE, Mircea – tenor, n.7 aprilie 1947, Cluj

ISTRATTY, Edgar – bas, n. 28 aprilie 1887, Vaslui – d. 22 decembrie 1967, București

IULIAN, ȘTEFAN – bas/bariton, n. 18., România – d. ...

● Interpretul Marchizului de Boifleury din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu.

IURAȘCU, Adina – mezzosoprană, n. 19., România

IURAȘCU, Emil – bariton, n. 1943, Briceni, Soroca, Republica Moldova – d. 12 iunie 2014, Izmir, Turcia

IUSTIAN SCHMIDT, Corina – mezzosoprană, n. 26 iunie 1959, Turda
IVAN, Silvia – soprană, n. 19., Jibou – d. ...

IVAN, Simina – soprană, n. 1 septembrie 1958, Timișoara

● ... a înaripat frazele supra-acute scrise de Orff (în *Carmina Burana*), cu plăcut lirism și cuceritoare ușurință. [Marea rezonanță a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”(2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... pentru rolul Lisa din *Somnambula*, regizorul (Marco Arturo Marelli) a rezervat o compoziție complexă, cu mare talent pusă în pagină de artista româncă Simina Ivan (...). Am regăsit-o pe soprană în optimă formă vocală, cu frazare frumoasă și inteligent condusă (cavatina *Tutto è gioia, tutto è festa*), perlând agil pasajele de coloratură (aria *De'lieti auguri*). [Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (Partenera lui Ștefan Ignat în duetul din *Don Giovanni*) a fost muzicala soprană Simina Ivan, de mulți ani apreciată solistă a Operei de Stat din Viena, care a cântat cu voce lejeră, cristalină, într-un cuceritor simț al valsării și aria Bertei din opereta *Lăsați-mă să cânt* de Gherase Dendrino. (Concert la Sala Capitol a Filarmonicii Banatul din Timișoara) [Ambasadorul Ioan Holender (2011) – **OPERA DIVINA**]

IVANOV, Emil – tenor, n. 1961, Roma

IVANOV, Nikolai – tenor, n. 22 octombrie 1810, Voronej, Ucraina – d. 19 iulie 1880, Bologna, Italia

IVASHCHENKO, Dimitri – bas, n. 4 ianuarie 1971?, Barnaul, Rusia

IVERI, Tamar – soprană, n. 8 septembrie 1971, Tbilisi

● ... este o artistă rafinată, cu voce frumoasă, de consistent lirism, a cărei

apetență pentru personajul Tatiana (*Evgheni Oneghin* la Opera Națională bucureșteană) a fost bine intuită de Ioan Holender, încă din vremea în care acesta conducea Opera de Stat din Viena. (...) Tamar Iveri a construit dificilul rol cu minuțiozitate, a condus fraza muzicală cu atenție la meandrele de spirit ale eroinei, cu sensibilitate. Chiar dacă, judecând după un spectacol vienez, mi s-a părut mai puțin implicată la începutul serii, imediat, pasiunea și dăruirea cu care a cântat au impresionat. Câtă iubire strânsă în suflet, ce evocări înduioșătoare au exprimat desenele în pianissimo din marea arie a Tatiane! Păcat că spectaculoasa acută din finalul operei nu a fost exploatată cu eficacitate, adică nu a fost emisă cu fața către public ci, părăsind scena. Este și aceasta o dovadă a preocupării artistei pentru veridicitatea jocului, pentru atitudinea în rol. (Festivalul George Enescu) [*Oaspeți la Operă* (2011) – **OPERA DIVINA**]

IVOGÜN (născ. **KEMPNER**), **Maria** – soprană, n. 18 noiembrie 1891, Budapesta – d. 3 octombrie 1987, Beatenberg, Elveția

IVONY, Elena – soprană, n. 18.., Chișinău – d. 19..

● Interpreta rolului Elsa de Brabant din *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

IZZO, Carla Maria – soprană, n. 13 noiembrie 1972, Mantova, Italia

● Tânăra Carla Maria Izzo (Liù), pose-soarea unei voci frumoase de soprană lirică, s-a îngrijit de frazarea ariilor *Signore, ascolta* și *Tu che di gel sei cinta*. (Spectacolul a avut loc la Teatro del Maggio Musicale Fiorentino.) [*Itinerar liric* (1999) – **OPERA LIVE**]

IZZO D'AMICO, Fiamma – soprană, n. 25 iulie 1964, Roma

J

JACOBS, René – contratenor, n. 30 octombrie 1946, Gand, Belgia

JADLOWKER, Hermann – tenor, n. 5 iulie 1877, Riga – d. 13 mai 1953, Tel Aviv

JAGDE, Brian – tenor, n. 1980, Long Island, New York

JAGEL, Frederick – tenor, n. 10 iunie 1897, Brooklyn, New York – d. 5 iulie 1982, San Francisco, California

JAHO, Ermonela – soprană, n. 18 iulie 1974, Tirana

JAIA, Gianni – tenor, n. 7 octombrie 1924, Brindisi, Italia – d. 15 iulie 2011, Brindisi

JAKUBIAK, Sara – soprană, n. 1979, Bay City, Michigan

JANKOVÁ, Martina – soprană, n. 1972, Orlová, Cehia

JANKOVICH, Eleonora – mezzo-soprană, n. 13 februarie 1941, Trieste, Italia – d. 16 martie 2019, Trieste

JANKU, Hanna – soprană, n. 25 octombrie 1940, Brno, Cehia - d. 28 aprilie 1995, Viena

JANOWITZ, Gundula – soprană, n. 2 august 1937, Berlin

JANSEN, Jacques – bariton, n. 22 noiembrie 1913, Paris – d. 13 martie 2002, Paris

JANULAKO, Wassilio – bariton, n. 14 septembrie 1933, Atena – d. 14 octombrie 2018, Atena

JARIKOV, Anatoli – tenor, n. 19 septembrie 1939, Mostovskoi, regiunea Krasnodar, Rusia – d. 11 octombrie 1985, Chișinău

JARMAN, Georgia – soprană, n. 19.., New York, New York

JARNEA, Mihaela – soprană, n. 19.,
România

JAROUSSKY, Philippe – contratenor,
n. 13 februarie 1978, Maisons-Laffitte,
Franța

● Pentru Jaroussky, delicatețea sopranelă este pusă în slujba expresiei evocatoare, duioase, descriptive. *Lamento*-urile au implorație pasională transpusă în rugă, legato-ul este prelung, grație unei tehnici ideale de respirație. Virtuozitatea vine pe aripi învolburate, ornamentațiile, gamele cromatice au viteză amețitoare. Măiestrie dusă la extrem (în Sala Ateneului Român). [*Festivalul George Enescu - II - În continuare* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

JELOSITS, Peter – tenor, n. 23 mai
1960, Viena

JERITZA, Maria – soprană, n. 6
octombrie 1887, Brno, Cehia – d. 10 iulie
1982, Orange, New Jersey

JERKUNICA, Ante – bas, n. 1978,
Split, Croația

JENIS, Aleš – bariton, n. 20 iulie 1977,
Slovacia

● ... a fost excelent în rolul Don Giovanni, la Praga. S-a impus printr-o voce baritonă înaltă, cvasi-tenorală, omogenă pe ambitus, nu foarte puternică (duelul cu orchestra dirijată de Robert Jindra, din dificila scenă a morții eroului a fost pe alocuri pierdut) dar cultivată la extrem. Artistul a cântat atent și rafinat, cu rostiri pline de sens ale recitativelor, cu legato fluid și insinuant (duettino *Là ci darem la mano* cu Zerlina Luciei Fišer Silkenová), cu inflexiuni expresive mânuite impecabil (serenada *Deh vieni alla finestra*). Cele cca două minute ale celebrei arii a șampaniei *Finch'han dal vino* au fost exemplare. O tehnică fabuloasă de respirație i-a permis derularea frazelor lungi, într-un tempo amețitor, cu adresare spectaculoasă, ca o jerbă de artificii. Puțini baritoni galonați o interpretează astăzi într-un asemenea mod.

[*DON GIOVANNI* în teatrul premierei absolute (2011) – *OPERA DIVINA*]

JENIS, Dalibor – bariton, n. 21 iulie
1966, Bratislava

JEPSON, Kristine – mezzosoprană, n.
28 iulie 1962, Onawa, Iowa – d. 21 aprilie
2017, New York, New York

JEŘÁBKOVÁ, Zuzana – soprană, n.
1995, Cehia

JERITZA, Maria – soprană, n. 6
octombrie 1887, Brno, Cehia – d. 10 iulie
1982, Orange, New Jersey

JERUSALEM, Siegfried – tenor, n.
17 aprilie 1940, Oberhausen, Germania

● Remarcabil prin faptul că se află într-o condiție vocală sonoră, în pofida vârstei, a fost tenorul Siegfried Jerusalem (*Aurul Rinului* de Wagner). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – *OPERA DIVINA*]

JIANG TIAN, Hao – bas, n. 1955,
Beijing

JICIA, Salome – soprană, n. 5 martie
1986, Zugdidi, Georgia

● Se află încă la începutul carierei, dar a abordat rolul Elena (la Adriatic Arena) cu voce frumoasă, rotundă, cu bună simțire a frazei italiene, redată cu accentuări tipice alături de inflexiuni sensibile și, mai ales, expunând o coloratură impecabil perlată, expresivă. Sunt daruri care au fost evidente pe parcursul spectacolului, inclusiv în celebra arie de final *Tanti affetti in tal momento*, care a adus, totuși, din cauza oboselii generate de lunga partitură, unele tendințe de stridență în registrul acut, intens solicitat. [*Celebrul tenor Juan Diego Flórez, vedetă în LA DONNA DEL LAGO la Festivalul Rossini din Pesaro* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

● ... pentru rolul titular al Reginei Babilonului (Semiramida) a afișat un glas plin, cu acute nu foarte concentrate la începutul spectacolului, dar cu atu-uri de coloratură dramatică, potrivite rolului. În

celebra cavatină *Bel raggio lusinghier*, Salome Jicia a adăugat avalanșă de nuanțe, inflexiuni și accente dramatice. În actul secund, alături de Assur (Nahuel Di Piero), și-a expus atât virtuțile spinte, cât și dramatismul teribil de violent. Împreunarea vocilor de soprană și mezzosoprană (Varduhi Abrahamyan în rolul Arsace), în *canto spianato* și *canto fiorito* rafinat din marele duet *Serbami onor* s-a dovedit fără reproș. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

JIDVEANU, Simona Nicoletta – soprană, n. 2 martie 1982, România

JO, Sumi – soprană, n. 22 noiembrie 1962, Dong-eup, Coreea de Sud

● Într-un spectacol în care prestația sopranei ca Violetta din *Traviata* a cunoscut un parcurs ascendent, șocant a fost primul act, cel mai apropiat de vocalitatea de bază a artistei. Glasul nu a dominat scena, sonoritățile au fost pe alocuri îngolate, pe alocuri guturale, lipsite de omogenitatea emisiei, iar agilitățile din marea arie s-au arătat lipsite de acuratețe, ca un fel de fiorituri *old fashioned*, deloc verdiene. Și, m-aș fi așteptat ca nota supra-acută de Mi bemol din final, floare la ureche pentru o voce de asemenea extensie, să nu fie aspră și nici... controlată subtil, pentru siguranță, cu mâna în dreptul urechii. Carențele de sonoritate au continuat, cu dicțiune câteodată neinteligibilă. Mai adaug că intonația incertă a fost deseori prezentă în discursul melodic, chiar până la aria finală. Dar, să mă opresc cu reproșurile. Sumi Jo este o artistă care a oferit nuanțări subtile (primele pianissime aerisite au venit în *Croce e delizia* din prima arie și au continuat până în scena morții), cu expresivitate rafinată (de la *Ah, fors'è lui* - pasaj al ariei din primul act, apoi prin transcendentalul *Ditte alla giovine*, răscolitorul *Qual figlia m'abbracciate* și impresionantul *Morrò! la mia memoria* din duetul cu Germont - Ștefan Ignat, până la emoționantul *Addio del passato*, urmat de momentele de intense trăiri ale finalului). La 55 de ani, respirația sopranei nu suferă, exemplul a fost lungimea interminabilă a notei de La natural acut ce încheie amintita arie

Addio del passato (...). [*La Opera din București, soprana Sumi Jo* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

JOBIN, Raoul – tenor, n. 8 aprilie 1906, Quebec, Canada – d. 13 ianuarie 1974, Quebec

JOHANNSEN, Robin – soprană, n. 19., Philadelphia, Pennsylvania

● În dezinvolta Marzelline (opera *Leonora* de Beethoven), soprana lirico-lejeră Robin Johanssen a cântat cristalin, strălucitor și... sprinten, precum propriul comportament scenic. (Festivalul George Enescu) [*Orchestra de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

JOHANSEN, Ronnie – bas, n. 1965?, Bergen, Norvegia

JOHANSSON, Daniel – tenor, n. 4 august 1980, Braås, Växjö, Suedia

JOHANSSON, Eva – soprană, n. 25 februarie 1958, Copenhaga

JÓHANSSON, Kristján – tenor, n. 24 mai 1948, Akureyri, Islanda

● Catastrofal, tenorul Kristján Johansson. Un Calaf rudimentar, cu un cânt în forță și acute nevibrate, fără undă de intenție vocală în afară de excesele brutalizante la care a supus melodica maestrului de la Torre del Lago. Sunetele-i impure, „gâjâite”, i-au fost acoperite de cor și orchestră în largi pasaje din primul act. (Spectacolul a avut loc la Teatro del Maggio Musicale Fiorentino.) [*Itinerar liric* (1999) – **OPERA LIVE**]

JOHNSON, Nancy – soprană, n. 1954, California

JOHNSON, Samuel Dale – bariton, n. 1988, Sunshine Coast, Australia

JOHNSTON, Oliver – tenor, n. 1989, Londra

● Englezul Oliver Johnston, cel care i-a interpretat (la Ateneu) pe Gerontius și Sufletul său în solicitanta partitură, a adus

potrivita voce tenorală, poate mai puțin înzestrată cu armonice rotunde, dar completă, egală între registre și capabilă de atitudini expresive și solemne în așteptarea morții, exaltări în marea arie *Sanctus fortis, Sanctus Deus*, urmate de retrageri *piangendo* și de rugă încărcate mistic. Frământările l-au dus la disperare în chemările către Iisus. Toate în Partea I-a. Pentru cealaltă mare secțiune a cantatei, Johnston – Sufletul a cântat în liniște, poetic chiar. Dialogarea cu Îngerul i-a adus tihna eternă în așteptarea înfricoșătoarei Judecăți pe care s-a simțit că o va întâmpina cu răspuns bun, ocrotit de cel care i-a fost dat la Sfântul Botez, Îngerul său protector. Cu sufletul a așteptat-o, prefigurând-o transfigurată cu minunăta *mezzavoce, Merg înaintea Judecătorului*. [În premieră românească, *VISUL LUI GERONTIUS* de Elgar (2019) – *OPERA MIRACOL*]

JOLL, Philip – bariton, n. 14 martie 1954, Merthyr Tydfil, Țara Galilor, Marea Britanie

JONES, Betty – soprană, n. 25 ianuarie 1930, Plainfield, New Jersey – d. 7 noiembrie 2019, Norwalk, Connecticut

JONES, Della – mezzosoprană, n. 13 aprilie 1946, Neath, Marea Britanie

JONES, Gwyneth – soprană, n. 7 noiembrie 1936, Pontnewynydd, Marea Britanie

● ... vocalitatea degradată a sopranei Gwyneth Jones (Turandot) a părut estompată... (...) Princesa – uzual descrisă monocrom, ca o ființă eminentemente glacială – își revelează subtil, din primul moment, atracția reprimată pentru Calaf. *Frica de dragoste* este însă dominantă și, dacă se poate spune așa, fascinant redată. Tremurul imperceptibil, mișcările din mâinile ascunse de mâneci largi ca aripile, simbolizează duhuri sau vietăți feroce, destinate a-l înspăimânta pe pretendent. Pentru ca, dintr-odată, să vezi platoșa de gheață literalmente colapsând, Turandot devenind brusc patetică, foarte feminină, dar și foarte speriată în continuare: mâinile, tot corpul vibrează... Splendidă plastică! Gradația transformării culminează

apoteotic cu pronunțarea numelui străinului: *Amore*. [Doi români în *TURANDOT* (1994) – *OPERA LIVE*]

● O întrevedere cu Dame Gwyneth poartă patina titlului nobiliar pe care regina Elisabeta a II-a i l-a conferit pentru excelența în arta lirică. Numai că aristocrația divei se manifestă printr-o amabilitate, o blândețe, o căldură pe care nu le puteai ghici fără a-i fi în preajmă. Mai apoi, rămâi impresionat de cultura artistei, de conexiunile ideatice, de înțelegerea și pasiunea pentru rolurile interpretate, pentru mizanscenele cărora le dă viață. Așa am cunoscut-o pe Dame Gwyneth la Covent Garden, în pauza unei repetiții, acestea sunt și gândurile care te cuprind când o auzi cântând sau o vezi jucând: ai imaginea unei artiste inteligente, cultivate, sensibile, la care iradierea sunetului către spectator se face la cea mai înaltă tensiune a comunicării. [(mai 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

JONES, Isola – mezzosoprană, n. 27 decembrie 1949, Chicago, Illinois

JONES, Leah-Marian – mezzo-soprană, n. 1964, Cilgerran, Țara Galilor, Marea Britanie

JORDÁN, Éva – soprană, n. 17 august 1976, Oradea

JORDI, Ismael – tenor, n. 1973, Jerez de la Frontera, Spania

● Ismael Jordi (Edgardo) este un veritabil tenor lejer donizettian cu înclinații *di grazia*, sensibil, cu cânt nuanțat și cursiv, deși calitatea timbrală nu este foarte fastă. Momente de remarcabilă emoție au venit în tabloul final când *mezzevoci* au însoțit pasaje precum ... *di chi moria per te* (aria *Fra poco a me ricovero*) sau *Di chi mai, di chi piangete?* din scena premergătoare morții, cu un adio luat de la viață, *Tu che a Dio spiegasti l'ali*, absolut sfâșietor. [Obsesii și psihoză în *LUCIA DI LAMMERMOOR* la Opera din Amsterdam (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● Dezinvoltura vocală și în joc a lui Ismael Jordi este mai mult decât potrivită pentru rolul Duceului din *Rigoletto*. Da, catalanul cântă cu ușurință și lirism lejer cuceritor, fără probleme pe toată întinderea

ambitusului, mergând chiar până la Re bemol acut la finele duetului cu Gilda. Era însă prea mult să-i cerem și altă acută, drept încheiere a cabalettei *Possente amor mi chiama*. Jordi expune o timbralitate în general plăcută, conduce expresiv frazele muzicale, mergând până la rafinate *diminuendi* în recitativul *Ella mi fu rapita!* al ariei *Parmi veder le lagrime*, ea însăși interpretată înaripat, într-o inspirată simțire. Desenul belcantist îi este apropiat și celebra *La donna è mobile* o probează, oferindu-i posibilitatea cântului în *mezzavoce* la reluarea ei din culise, după cum în cvartet intonează cu agreabile moliciuni. Câteva respirații suplimentare în fraze ca *È il sol dell'anima, la vita è amore* (duetul cu Gilda – Désirée Rancatore) sau ... *destar la fiamma di costanzi affetti* (din recitativul ariei din actul secund) pot fi eliminate în sensul unei și mai mari fluente a expozeului. [*Stilizări și naivități la Macerata* (2011) – *OPERA DIVINA*]

JORJIKIA, Otar – tenor, n. 1987, Georgia

JØRSTAD, Lilly – mezzosoprană, n. 1986, Astrahan, Rusia

JOSEPHSON, Kim – bariton, n. 10 noiembrie 1954, S.U.A.

JOSHUA, Rosemary – soprană, n. 16 octombrie 1964, Cardiff, Marea Britanie

JOURNET, Marcel – bas, n. 25 July 1868, Grasse, Provența, Franța - d. 6 septembrie 1933, Vittel, Lorena, Franța

JOVANOVIĆ, Brandon – tenor, n. 5 octombrie 1970, Billings, Montana

JOVANOVIĆ, Jadranka – mezzosoprană, n. 8 ianuarie 1958, Belgrad

JOVIC-TRAVIC, Natașa – mezzosoprană, n. 19.., Serbia

● Puterile invitatei (pentru rolul Azucena în *Trubadurul* la București) stau în consistența și bogăția registrului central, în penetranța oarecum liniară a acutelor, mai puțin în preciziunea intonației. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - *OPERA ÎN DIRECT*]

JUNG, Manfred – tenor, n. 9 iulie 1940, Oberhausen, Germania – d. 14 aprilie 2017, Essen, Germania

JUNGWIRTH, Manfred – bas, n. 4 iunie 1919, St. Pölten, Austria – 23 octombrie 1999, Passau, Germania

JÜRGENS, Torben – bas, n. 1985?, Hagen, Germania

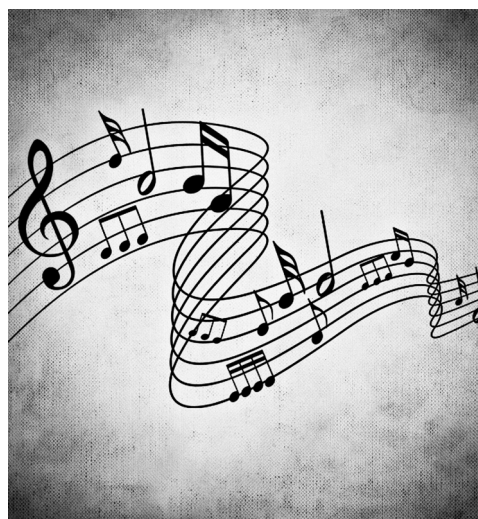
● Un bas profund, cu voce puternică a fost Torben Jürgens în rolul Don Fernando (din opera *Leonora* de Beethoven). (Festivalul George Enescu) [*Orchestre de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

JURIĆ, Goran – bas, n. 6 mai 1983, Karlovac, Croația

JURINAC, Sena – soprană, n. 24 octombrie 1921, Travnik, Bosnia-Herțegovina – d. 22 noiembrie 2011, Augsburg, Germania

JURJA, Iulian – bas, n. 28 iunie 1935, Miloani, Sălaj – d. 6 iulie 2015, Cluj-Napoca

JUYOL, Suzanne – soprană, n. 1 ianuarie 1920, Paris – d. 20 iulie 1994, Paris

K

KAAPPOLA, Anna Kristiina – soprană, n. 17 februarie 1965, Finlanda

● Frumoasa Anna Kristiina Kaappola a impresionat îndeosebi prin incisivitatea acutelor, potrivit direcționată către țesătura vocală de coloratură dramatică a rolului Reginei Noptii (*Flautul fermecat* la Salzburg). Au probat-o ariile *O zittre nicht* și în special *Der Hölle Rache*, aceasta din urmă împlinită în mod egal și prin vigoarea imprimată de Riccardo Muti acompaniamentul orchestral. [*Coșmarul lui Tamino* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

KAART, Hans (născ. **JANSEN, Joannes Franciscus**) – actor, apoi tenor, n. 19 mai 1920, Amsterdam – 18 iunie 1963, Lugano, Elveția

KABAIIVANSKA, Raina – soprană, n. 15 decembrie 1934, Burgas, Bulgaria

● Vocalmente, Kabaivanska are un accentuat grad de uzură, manifestat cu sunete sub tonul corect în primul act sau surde în registrul grav. Dar artista cântă exploziv și fără menajamente, punând o uriașă forță dramatică în pasaje de mare confruntare din actul secund. *Vissi d'arte* e interpretată îngrijit, cu o bună frazare, smulgând aplauze care reflectă popularitatea de care se bucură pe scena vieneză. (*Tosca* la Opera de Stat din Viena) [*Pavarotti-tenorissimo* (1994) – **OPERA LIVE**]

KABATU, Isabelle – soprană, n. 22 octombrie 1970, Montignies-sur-Sambre, Charleroi, Belgia

● dezamăgirea majoră a fost prestația sopranei belgiene ce a întruchipat personajul titular, Aida. Poate a avut circumstanțe

atenuante de sănătate. N-avem cum să știm. Cert este că, în condițiile unui semnificativ volum al vocii, a afișat un glas descărnat, aspru (cu sporadice încercări de rotunjiri), cu stridente îndeosebi în registrul înalt, chiar de la primul La natural al frazei *...per me... per voi pavento* (terțetul din actul I). Și faptul că atacarea unor note de Do acut (*...quest'amor* din duetul cu Amneris) s-a făcut cu spatele la sală spune destul despre nesiguranța artistei. Cu tot exotismul apariției, exprimarea a fost monotona, fără acele sonorități pianissimo - cheie a vocalității rolului (palidele încercări au fost nevibrate, drepte), cu respirații ajutoare care au alterat continuitatea frazelor (mă gândesc la finalul ariei Nilului unde, neobișnuit dar explicabil, nu a obținut obligatoriile aplauze la scenă deschisă) cu portamente dubioase și cu destule sunete plasate sub tonul corect (notez doar *...a lui ch'amo pur tanto* din prima arie). (La Opera Națională București) [*Deschiderea stagiunii* (2008) – **OPERA ETERNA**]

KADELNIK, Liza – mezzosoprană, n. 13 iulie 1981, Cernăuți, Ucraina

● ... Liza Kadelnik (frumoasă voce și apariție în Maddalena la Opera Română clujeană)... [*Baritonul George Petean în RIGOLETTO* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul Olga, a expus un glas frumos timbrat, apropiat de vocalitatea de contraltă cerută de partitură. I-a asociat o plăcută prezență scenică. [*EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

KADURINA, Alexandra – mezzosoprană, n.19..., Kiev

KAI, Eijiro – bariton, n. 1972, Kumamoto, Japonia

KAIMBACHER, Alexander – tenor, n. 26 decembrie 1969, Villach, Austria

KAISER, Joseph – bariton, apoi tenor, n. 14 octombrie 1977, Montreal, Canada

KAJTAZI, Elbenita – soprană, n. 1992, Mitrovica, Kosovo

KALLOS, Iosif – tenor, n. 1907, România – d. 2002, ...

KÁLMÁN, Péter – bariton, n. 1970, Budapesta

● În *Gianni Schicchi* (la Teatrul Erkel), vedeta a fost interpretul rolului titular, baritonul Péter Kálmán, posesorul unei voci solide, de amploare, pe care a îmbrăcat-o în nuanțele și accentele potrivite suculentului personaj. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

KÁLMÁNDY, Mihály – bariton, n. 21 decembrie 1959, Biharia, Bihor

● ... baritonul Kálmándy Mihály (Iago) a impresionat prin dimensiunea unui glas impunător îndeosebi în registrul central, prin tentele negre din voce, prin autoritatea și accentele bine integrate în discursul melodic. La pasiv, i-aș reproșa doar câteva respirații „furate” și, poate, unele neglijențe în scena întâlnirii lui Cassio cu Desdemona (actul secund) sau în finalul actului al treilea. [*OTELLO verdian la Opera din Budapesta sau Stefano Poda contradictoriu* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

KALNA, Inga – soprană, n. 1 mai 1972, Riga

KALUDOV, Kaludi – tenor, n. 15 martie 1953, Karavelovo, Bulgaria

KAMANI, Enkeleda – soprană, n. 21 septembrie 1991, Fushe-Kruje, Albania

KAMENICA, Vikena – mezzosoprană, n. 11 iunie 1978?, Albania

● (În *Nunta lui Figaro*) am văzut-o pe Vikena Kamenica, un adevărat Cherubin d'Amore în scenă, revanșându-se printr-o desenare fluentă a canzonei *Voi che sapete*, după o primă arie – *Non so più* – în care respirația neconformă s-a adăugat evidențierii unor note acute mai puțin vibrante. [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

KAMIONSKY, Oscar – bariton, n. 1869, Kiev – d. 15 august 1917, Ialta, Ucraina

KAMMERER, Hans Peter – bariton, n. 2 aprilie 1965, Bruneck (Brunico), Italia

KAMMERLOCHER, Katharina – mezzosoprană, n. 1969?, München, Germania

KAMPE, Anja – soprană, n. 1968, Zella-Mehlis, Germania

● ... în debut absolut la Opera de Stat din Viena, este o sensibilă Elisabeth, cu sunete ușor prea deschise la acute. Stilistic, o wagneriană dedicată. [*Un bariton de excepție în TANNHÄUSER la Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

KANDAL, Eivind – tenor, n. 1986, North Fjords, Norvegia

KANG, Joo Won – bariton, n. 1982, Coreea de Sud

KANG, Yosep – tenor, n. 1978?, Coreea de Sud

KAPPELLMANN, Franz Josef – bariton, n. 23 septembrie 1945, Burscheid, Germania

KARAHAN, Murat – tenor, n. 7 mai 1977, Ankara

KARES, Mika – bas, n. 1 noiembrie 1978, Laitila, Finlanda

KARG, Christiane – soprană, n. 6 august 1980, Feuchtwagen, Germania

KARKACHEVA, Victoria – mezzosoprană, n. 1990, Volgograd, Rusia

KARNÉUS, Katarina – mezzosoprană, n. 26 noiembrie 1965, Stockholm

KÁROLYI, Katalin – mezzosoprană, n. 12 septembrie 19.., Ungaria

● Frumoasa Katalin Károlyi a fost Ducesa Federica (*Luisa Miller*), senzuală, evocatoare, afectuoasă la întâlnirea cu Rodolfo (Adorján Pataki), dar neînduplecată aflând că tânărul o iubește pe Luisa. O remarcă pentru trecerile line ale glasului, de la registrul mediu către cel grav. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MÁIASTRA**]

KASAROVA, Vesselina – mezzosoprană, n. 18 iulie 1965, Stara Zagora, Bulgaria

● ... în rolul Preziosilla (*Forța destinului*, pe scena Operei de Stat din Viena), a adăugat unei prezențe scenice atrăgătoare o voce poate nu atât de sigură în acut, dar frumoasă și versatilă. [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – **OPERA LIVE**]

KASCHENZ, Annika – mezzosoprană, n. 19..., Cottbus, Germania

KASRASHVILI, Makvala – soprană, n. 13 martie 1942, Kutaisi, Georgia

KASTORSKY, Vladimir – bas, n. 14 martie 1871, Bolshyie Soly, Rusia – d. 2 iulie 1948, St. Petersburg, Rusia

KASYAN, Svetlana – soprană, n. 24 iulie 1984, Batumi, Georgia

KATAEVA, Maria – mezzosoprană, n. 26 ianuarie 1987, Rusia

● Titulara spectacolului (*Carmen*) a fost tânăra mezzosoprană rusă Maria Kataeva, care în *Habanera* a expus un cânt fluid, senzual, pornit însă dintr-o voce fără mare amploare, dar cu frumoase treceri între registrele mediu și grav. Dimensiunea mai modestă a sunetului a apărut evidentă și în exploziva strofă a treia din *Chanson bohème*. Pe măsura avansării în spectacol, artista s-a concentrat pe expresivitatea ariei „cărților” și pe acutele foarte bune ale duetului final. Un glas în plină dezvoltare. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

KATONA, Julius – bariton, apoi tenor, n. 17 ianuarie 1902, Cluj – d. 14 martie 1977, Berlin

KATZARAVA, Maria – soprană, n. 27 martie 1984, Mexico City

KAUFMANN, Jonas – tenor, n. 10 iulie 1969, München, Germania

● În mod cert, nu am fost sedus de prestația lui Jonas Kaufmann în Alfredo. Volatilității vocii Angelei Gheorghiu în primul lor duet, tenorul german îi opune o contrastantă lipsă de fior, de poezie, o

brutalitate chiar. Aria *De' miei bollenti spiriti* suferă pe alocuri din cauza unor *glissando-uri* ce nu-și găsesc locul în stilistica verdiană, Do-ul final acut (nescris) al cabalettei *O mio rimorso!* apare precar, iar filajul încercat în duetul *Parigi, o cara* din ultimul act este pur și simplu nereușit. Cele mai bune momente ale lui Kaufmann au fost în pasajele dramatice ale furibunde scene cu Violetta din finalul actului secund, în care timbrul de sorginte baritonală, viril și penetrant se simte potrivit încadrat. Cu calitățile pe care evident le posedă prin solida sa voce, tânărul cântăreț poate aborda roluri eroice din lirica germană, de a cărei estetică pare apropiat. [*Angela Gheorghiu – triumf în TRAVIATA la Metropolitan Opera din New York* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Cu look de june prim modern, münchenezul de 38 de ani Jonas Kaufmann – interpretul lui Alfredo (*Traviata*) – și-a expus cu știință, cu linie vocală îngrijită, glasul înveșmântat în armonice sombrate și predispus unor atacuri chiar cu tentă eroică în registrul înalt. Fără să aibă luminozitatea meridională, proiecția solară a tenorilor peninsulari, germanul poate realiza și alte lucruri importante în roluri de implicare mai dramatică precum Don José, Florestan și chiar Siegmund. [*Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Vocalmente, Jonas Kaufmann este *Heldentenor*-ul următorului deceniu. Timbrul sombrat, cu inflexiuni și culori aproape baritonale, atacurile ferme de sunet și desenarea frazelor ce vădesc corecta înțelegere stilistică, totul se îmbină cu o sensibilitate de expresie venită din maleabilitatea glasului, oricând capabil de moliciuni catifelate (memorabil finalul actului secund), *mezzevoci* și nuanțe subtile. Este chiar o raritate în zilele noastre, mai toți cei cu calități de tenori eroici wagnerieni cantonându-se în emisii rigide, eventual metalice. Artistul pare perfect, cel puțin în tălmăcirea sonoră a Cavalerului Graalului (Lohengrin la Opera Bavareză de Stat din München). [*Muncă patriotică în acorduri wagneriene* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Cu o culoare sombrată de glas, Jonas Kaufmann (Don Carlos) și-a expus virtuțile de modelare a desenelor melodice într-o largă gamă coloristică, o plastică ce merge de la celebrele sale *mezzevoci* și înmuieri de sunet, prin filaje rafinate, la desfășurări de forță. Într-adevăr, de la poetic la eroic (totuși, fără *squillo* italian în registrul acut), tenorul oferă derulări armonioase și subtile. A interpretat o versiune pretențioasă din punctul de vedere al eroului titular în care, după scena morții lui Posa, a avut de cântat un pasaj foarte dramatic, extras din partitura premierei absolute de la Paris (1867), la care Verdi renunțase ulterior, dar de unde avea să se inspire pentru *Lacrymosa* din *Messa da Requiem* (1874). [Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în *Don Carlos* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În seara de 14 iunie, celebra sală Piermarini gemea de lume. Personal, m-am bucurat să pot asculta „în direct” - fără cosmetizări sonore prin microfoane și difuzoare - vocea celui mai renumit tenor al zilei, cu aspirații îndreptățite de a intra în panoplia legendelor dintotdeauna. Încă de acum, de la vârsta de 46 de ani, când glasul este proaspăt și aproape toate rolurile pe care și-a pus semnătura reprezintă modele de interpretare. Concertul (puccinian) al tenorului a debutat cu recitativul *Ecco la casa* (bun pentru „încălzire”) și aria lui Roberto *Torna ai felici di* din *Le Villi*, tălmăcită într-o tristețe extremă, cu sunete moi (prima strofă), devenite mai consistente în cea de-a doua. *Orgia, chimera dall'occhio vitreo*, aria lui Edgar din actul al II-lea al operei omonime, a adus atmosferă plină de amintiri (*O soave vision... O vision gentil*) în *mezzavoce*, presărate cu nuanțe de pianissimo pe fraze lungi. Au fost primele pilde de măiestrie ale tenorului, stăpânul unor modelări expresive în care cântul se sprijină pe capabilități nemaîntâlnite de colorizare, venite dintr-o susținere tehnică ideală. Este una dintre cheile performanțelor lui Jonas Kaufmann. Au urmat două pagini din *Manon Lescaut*. Publicul le-a așteptat cu frenezie și, dacă până atunci a mai stat în oarece expectativă, după aria descriptivă *Donna non vidi mai* și implorarea disperată *Ah! non*

v'avvicinate!... No! no!... pazzo son, s-a dezlănțuit. Prima secvență a fost impregnată de poetica picturală a unui des Grieux sedus de apariția și rostirea lui Manon *Manon Lescaut mi chiamo!*, rostire care îi pătrunde în suflet, *O sussurro gentil*, resimțită de tenor printr-o șoaptă ca o boare. În cea de-a doua, după accente imperative, cântul s-a unduit într-o rugă fierbinte, prin care s-a strecurat speranța pentru revederea iubitei exilate. Aria lui Cavaradossi *E lucevan le stelle* din *Tosca* a fost construită ca o dulce evocare, începută în *falsetto* aproape inaudibil, *Oh! dolci baci*, (oare, de ce?) și continuată în crescendo, până la culminația *disciogliea dai veli!*, La natural înalt, desăvârșit filat. *Una parola sola!... Or son sei mesi*, aria lui Dick Johnson din *Fata din Far West* a căpătat aceeași expunere fluidă, fără exagerări în acute ținute la nesfârșit, demonstrativ. Și în aria lui Calaf, *Nessun dorma* din *Turandot*, Jonas Kaufmann a construit minuțios frazele, cu rară expresivitate, plămădind cuvinte și dăruind sensuri: *Tu pure, o Principessa* a fost de-a dreptul imploratoare, ... *e di speranza* a avut exact sensul cuvântului, ... *la luce splenderà!* a iradiat ca luceafărul dimineții... Mare colorist, Kaufmann! Ce inflexiuni de vis! Desigur, celebrul final acut *Vincerò!* a ridicat sala în picioare. Jonas Kaufmann are timbralitatea rotundă, inundată de lirism de culoare caldă și învăluitoare. Egalitatea vocii este stupefiantă, cu impecabilă omogenitate pe ambitus, motivată prin faptul că așa-numitul „pasaj de registru”, locul în care se face trecerea de la registrul mediu la cel acut, este insesizabil. Accentuările de forță conferă glasului performanțe spinte. Și chiar dacă, în ceea ce privește proiecția sunetului în sală, vocea nu este de tipică factură italiană, Kaufmann a cucerit Scala prin rafinamentul lecturii, prin calitățile de pictor al unor sonorități divine. Cu maximă concentrare în concert, tenorul este în primul rând un vocalist desăvârșit, preocupat de sunet și comunicarea lui. Fizionomia și corpul îi rămân imobile, iar singurul moment de relaxare, de zâmbet, a venit înaintea de canțoneta oferită ca bis. Așadar, ca suplimente insistente cerute, Jonas Kaufmann a dăruit publicului ariile *Recondita armonia* din *Tosca*

(poetică, evocatoare, cu un final *Sei tu* ca un vis), *Ch'ella mi creda* din *Fata din Far West* (din nou, deloc speculativ la acute), cântoneta *Non ti scordar di me* de Ernesto de Curtis (în sonorități de lied), mai puțin cunoscuta melodie lirică *Ombra di nube* de Licinio Refice (cu murmurul ultimelor note creator de atmosferă) și, din nou, *Nessun dorma*. Concertul a fost un triumf. Rezultatul? Cele cinci bis-uri și aplauzele au cumulat 40 de minute. Un public în delir a ovaționat în picioare, a strigat, a bătut din palme. Atmosferă de stadion. Din sală, lui Kaufmann i s-au oferit, simbolic, un buchet de flori din partea unei doamne *mid-aged* și, din partea unui domn în vârstă, o sticlă de șampanie. Interesant este că, la seria de bis-uri, aplauzele deveneau și mai puternice în clipa în care tenorul se îndrepta către dirigor (Jochen Rieger) și își anunța intenția de a mai cânta. Dorința publicului de a-l mai asculta era imensă. Până când? Poate până târziu spre dimineață. Dar cum totul are o limită, prin reluarea ariei *Nessun dorma*, Jonas Kaufmann a dat să se înțeleagă că se va opri aici. Greu de acceptat, dar... Atât de emoționat a fost tenorul încât, după ce și-a scos relaxat papionul, s-a fâstăcit și a încurcat cuvinte în prima parte a ariei... Totul a curs însă în continuare fără probleme. Ca și până atunci, asistența i-a sorbit fascinată sunetele, consfințind o seară magică. [Tenorul-vedetă Jonas Kaufmann, *live în concert la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

KAVAYAS, Vassilis – tenor, n. 27 martie 1986, Atena

● ... l-am observat pe tenorul Vassilis Kavayas, Belmonte (*Răpirea din serai*) cu timbru rotund și plăcut, cu linie vocală lirică frumos condusă, cu cânt agil (*Klopft mein Herz*). Sunete intonate mai jos, ca și respirații furate, se mai strecoară pe alocuri. Tânărul artist grec va progresa și va ajunge, poate, un redevabil mozartian. Depinde numai de el. [Ansamblul Mozarteum din Salzburg, în vizită la Sibiu (2010) – **OPERA DIVINA**]

KAVRAKOS, Dimitri – bas, n. 26 februarie 1946, Atena

KAYDALOV, Sergey – bariton, n. 1992, Amursk, Rusia

KAZAKOV, Mikhail – bas, n. 1976, Dimitrovgrad, Rusia

KĘDZIOR, Joanna – soprană, n. 23 februarie 1994, Polonia

KEENLYSIDE, Simon – bariton, n. 3 august 1959, Londra

● ... glas frumos timbrat și omogen, impecabilă ținută scenică, personaj modern în atitudini... (Oneghin la Opera de Stat din Viena) [EVGHENI ONEGHIN *sub magia lui Seiji Ozawa* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Aș zăbovi puțin asupra prestației baritonului Simon Keenlyside. Fără îndoială, culoarea lui de glas nu este verdiană. Dar inteligența cu care își mănuieste instrumentul vocal, studiul aprofundat al accentelor în frază, nuanțele minuțioase și expresiile potrivite, fac ca interpretarea dată ariei *Pietà, rispetto, amore* din *Macbeth* să fie atractivă. (Marea gală) [Ioan Holender, *nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Pătrunderea lui Simon Keenlyside în marile roluri verdiane s-a făcut (...) pentru completarea registrului repertorial, după remarcabile succese ca bariton liric. Artist inteligent, britanicul construiește frazele muzicale cu știință și în varietate, le redă sensurile și impulsurile corecte. Generozitatea, căldura timbrală rămân însă deziderate pentru întregirea conturului nobil al Marchizului de Posa. Ca și atitudinea scenică, impregnată de un simț al modernului care, până la urmă, contravine rangului personajului. Și pe Keenlyside, densitatea scriiturii verdiane sau atacurile de forță îl soliciță și fragmentarea pe alocuri a discursului apare ca singura soluție. Mă gândesc la unele desene sonore lungi din duetul cu Don Carlos (Roberto Alagna), *Te chiama il popolo fiammingo* sau *Carlo mio, con me dividi il tuo pianto...*, ca și la octava tiradei *La pace è dei sepolcri!*, aruncată în fața Regelui Filip (Ferruccio Furlanetto). [Umbre și lumini în *DON CARLOS* la Metropolitan (2011) – **OPERA DIVINA**]

KEHL, Sigrid – mezzosoprană, n. 23 noiembrie 1932, Berlin

KEHRER, Tobias – bas, n. 19..., Dessau, Germania

KELE, Brigitta – soprană, n. 6 iunie 1978, Oradea

- (În concertul cu oratoriul *Legenda Sfintei Elisabeta* de Liszt), Elisabeta a fost soprana Brigitta Kele, un glas liric cu timbralitate fastă, rotundă, generoasă, cu care clădește linii melodice frumoase în sonorități strălucitoare. [*La Cluj-Napoca, Festivalul „Liszt 200”* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- (La Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, în concertul de gală, am remarcat) timbralitatea caldă și eclatantă a Brigettei Kele (expusă în pagini de Verdi, Leoncavallo, Cilea și Bizet). [*Viva Vox, un festival de renume* (2014) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

- Vocea sopranei Brigitta Kele (Donna Elvira în *Don Giovanni*) este de o rară calitate, frumoasă și strălucitoare precum propria-i siluetă (...). ... Brigitta Kele a îmbogățit prin sunet rotund, volum și frazare adecvată redarea partiturii, din care a lipsit aria *Mi tradi quell'alma ingrata* (actul al II-lea). [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Pentru Brigitta Kele, (rolul Micaëla din *Carmen*) a fost o nouă posibilitate de a-și etala lirismul glasului în secvențele rezervate de compozitor - scena cu Moralès (Roman Hoza), duetul cu Don José (Sergej Khomov), aria *Je dis, que rien ne m'épouvante* și finalul actului al III-lea, devoalând un larg evantai de stări, de la timiditate și duioșie la emoționalitate și deciziune, în frumoase nuanțări. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Aflată la prima întâlnire cu personajul Leonora, soprana Brigitta Kele și-a expus cu emoție timbralitatea luxoasă, glasul rotund, îmbrăcat în armonice prețioase. Artista își construiește tipologia de soprană verdiană liric-spintă, la care poate accede definitiv odată cu configurarea pianissimelor acute plutitoare, servite pe fraze lungi, așa cum cere aria

D'amor sull'ali rosee din actul al IV-lea, altminteri cântată cu inflexiuni cantabile, expresive. Lejeritățile scriiturii au fost bine servite în cavatina *Tacea la notte placida* (primul act), cabaletta *Tu vedrai che amore in terra* sau prin adresările brilante *Vivrà! Contende il giubilo* din duetul (ultimul act) cu Conte (Florin Estefan). Sunetele acute, inclusiv un neașteptat și nescris Re bemol, cu intonație aproape perfectă la sfârșitul terțetului, au avut pe parcursul serii lungimi crescând și consolidate. După aria de început, a adăugat sporite valențe de nuanțare, remarcabile, sensibile, în scena de la mănăstire și în cele două acte subsecvente. [*TRUBADURUL s-a întors... în concert* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KELEMEN, Zoltán – bariton, n. 12 martie 1926, Budapesta – d. 9 mai 1979, Zürich, Elveția

KELLNER, Peter – bas/ bariton, n. 22 octombrie 1990, Slovacia

KELSEY, Quinn – bariton, n. 7 martie 1978, Honolulu, Hawaii

- ... în *Rigoletto*, Monterone întrupat de Quinn Kelsey a fost impresionant. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

KEMMER, Marietta – soprană, n. 29 noiembrie 1953, Luxemburg

KEMOKLIDZE, Ketevan – mezzosoprană, n. 7 iulie 1983?, Tbilisi

- ... Siebel energic, cu discurs nuanțat și acute strălucitoare. [*FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

KENDI, Ludovic – bas-bariton, n. 25 septembrie 1976, Lupeni, Harghita

KENNY, Yvonne – soprană, n. 25 noiembrie 1950, Sydney, Australia

KENT, Alasdair – tenor, n. 1988, Perth, Australia

KERKEZ, Sanja – soprană, n. 18 august 1968, Tuzla, Bosnia și Herțegovina

● Soprana Sanya Kerkez posedă un timbru plăcut, cântă cu sensibilitate și arcuiește fraze inteligent gândite. Aria *Tutte le feste* din actul al treilea al operei *Rigoletto* (la București) a fost realmente emoționantă. Extremul acut capătă însă nedorite stridențe. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

KERL, Torsten – tenor, n. 21 octombrie 1967, Gelsenkirchen, Germania

● O mențiune specială se cuvine a-i fi adresată tenorului Torsten Kerl, incisiv Narraboth (*Salomea* în concert la București). [*Dansul* (2001) – **OPERA LIVE**]

● Prestația tenorului Torsten Kerl în Siegmund (*Walkiria*) a frizat perfecțiunea. Aparținător unui *Fach* de tenor liric-spint și atu-uri eroice, artistul – care se mai sprijină pe izolate nazalizări – a conturat un personaj complex, gradual dezvoltat de la povestirea din primul act, la inspirațiile poetice plutind pe adierile zefirului în *Winterstürme wichen dem Wonnemond* (frazare exemplară, legato inspirator), către pasajele eroice din actul secund. Atacuri incisive de voce, alternează cu calde moliciuni. Fabuloasă a fost chemarea *Wälse! Wälse!* (note de Sol bemol și Sol natural), sunete puternice, interminabile (cum a cerut Wagner), efect al unui suport tehnic de ideală respirație și susținere a vocii. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (În *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), Împăratul, Torsten Kerl, și-a confirmat prin valoroasele atacuri acute vocalitatea de *Heldentenor* cu *Glanz*, dar și cu linie lirică (monologul din actul secund), finalizat eroic în plină turbulență orchestrală. (Deși) nu se mai află la prima tinerețe artistică și o analiză detaliată de estetică vocală ar constata-o remarcând unele acute parțial deconcentrate, toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocea și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei. (Festivalul George Enescu) [*Opera în*

concert, la concurență cu simfonicele (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KERMES, Simone – soprană, n. 17 mai 1970, Leipzig, Germania

KERN, Adele – soprană, n. 25 noiembrie 1901, München, Germania – d. 6 mai 1980, München

KERNS, Robert – bariton, n. 8 iunie 1933, Detroit, Michigan – d. 15 februarie 1989, Viena

KESSLER, Martha – mezzosoprană, n. 9 aprilie 1930, Recaș – d. 8 ianuarie 2000, București

KETELSEN, Kyle – bariton, n. 26 august 1972, Clinton, Iowa

● Rolul Figaro (din *Nunta lui Figaro* la Aix-en-Provence) a fost interpretat cu glas frumos, rotund și expresiv. [*Cherubino, așa cum l-a imaginat Kierkegaard* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

KHARITONOV, Dimitri – bariton, n. 18 octombrie 1958, Kuibyshev, Rusia

KHOMOV, Sergej – tenor, n. 14 iulie 1961, Balta, Ucraina

KIBERG, Tina – soprană, n. 30 decembrie 1958, Copenhaga

KIEPURA, Jan – tenor, n. 16 mai 1902, Sosnowiec, Polonia – d. 15 august 1966, Harrison, New York

KILLEBREW, Gwendolyn – mezzosoprană, n. 26 august 1939, Philadelphia, Pennsylvania

KIM, Alfred – tenor, n. 1972, Seul

KIM, Kathleen – soprană, n. 19.., Seul
KIM, Konu (Keon-woo) – tenor, n. Coreea de Sud

KIM, Sungho – tenor, n. 1990, Gwangmyeong, Coreea de Sud

KINCSES, Veronica – soprană, n. 8 septembrie 1948, Budapesta

KING, James – tenor, n. 22 mai 1925, Dodge City, Kansas - d. 20 noiembrie 2005, Naples, Florida

KING, Malcolm – bas, n. 6 februarie 1943, Marea Britanie

KIPNIS, Alexander – bas, n. 13 februarie 1891, Jîtomîr, Ucraina – d. 14 mai 1978, Westport, Connecticut

KIRCHENFELD, Stefania – soprană, n. 19., ...

● Musetta Stefaniei Kirchenfeld, apariție altminteri picantă, se zbate (la Bregenz) în ghearele ariei *Quando me'n vo'*. [*BOEMA lacustră* (2001) - *OPERA LIVE*]

KIRCHHOFF, Walter – tenor, n. 17 martie 1879, Berlin – d. 26 martie 1951, Wiesbaden, Germania

KIRCHSCHLAGER, Angelika – mezzosoprană, n. 24 noiembrie 1965, Salzburg, Austria

● Debutantă la Chorégies d'Orange chiar în actuala stagiune, Angelika Kirchschrager, Nicklausse plin de totală dăruire (mergând până la depășirea, câteodată, a sobrietății în gest), a cântat cu elocvență și pasiune romanța *Vois sous l'archet fremissant*, pagină suplimentară adăugată versiunii Choudens. (*Povestirile lui Hoffmann*) [*Lumea festivalurilor* (2000) - *OPERA LIVE*]

● Muza Angelikăi Kirchschrager cucește prin participare și implicare, făcând proba unui larg registru actoricesc: îndrăgostită, devotată, disperată, supusă, revoltată, resemnată. Mezzosoprana salzburgheză cântă cu dezinvoltură, cu bune rezultate în frazele de largă respirație ale ariei *Vois sous l'archet fremissant* (actul Antonia) sau în exprimarea ironiei cu care o tratează pe Olympia. (Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Monsieur Hoffmann* (2003) - *OPERA VIVA*]

● Galonată Angelika Kirchschrager, o mână de om în personajul Prințului Orlofski (*Liliacul* la Opera de Stat din Viena), mobilă și „umplând” scena, este poate vocea cea mai prezentă, cea mai penetrantă (din distribuție). [*Eternul Strauss* (2003) - *OPERA VIVA*]

KIRKBY, Emma – soprană, n. 26 februarie 1949, Cambridge, Marea Britanie

KIRIA, Misha – bariton, n. 1983?, Zugdidi, Georgia

KIRKÓSA, Júlia – soprană, n. 10 iulie 1947, Gherla

KIRSTEN, Dorothy – soprană, n. 6 iulie 1910, Montclair, New Jersey – d. 18 noiembrie 1992, Los Angeles, California

KISELEV, Mikhail – bariton, n. 4 noiembrie 1911, Kozlov, Rusia – d. 9 ianuarie 2009, Moscova

KISLALI, Efe – tenor, n. 4 iulie 1971?, Turcia

● În temutul, dramaticul rol al lui Samson (din opera lui Saint-Saëns), oaspetele venit din Turcia, Efe Kislali, a produs o surpriză de proporții. Tenor cu timbru puternic baritonal (o raritate!), robust în sonorități, cu înveliș rotund de armonice și culoare sombrată, Kislali are atu-urile eroice ale personajului, cântă cu aplomb, cu accente pline de autoritate. Din calibrul său de mare amploare, artistul găsește resurse pentru nuanțarea în mezzoforte reclamată de clipele de tandrețe și frământări cu Dalila (Ecaterina Țuțu) sau în zbaterile dureroase din primul tablou al actului al III-lea. [*Producție monumentală, în reluare la Operă* (2007) - *OPERA ÎN DIRECT*]

● Efe Kislali (Radamès în *Aida*) este stăpânul unui timbru de culoare întunecată, al unei voci corpolente, incisive, de mare forță dramatică, care merge către acute solide, sigure și spectaculoase, în special când țesătura înscrisă în portativ îi este convenabilă. „Rafala” de Si bemol-uri înalte ale lui Radamès din finalul scenei Nilului i-a pus probleme, deși artistul accelerase anterior, prudent, tempii. Ar mai fi de notat că o oarecare dezordine în emisie îi afectează, câteodată, continuitatea în sonoritate a discursului melodic. Finalul de forță al scenei din templu avusese impactul dorit de Verdi doar grație Si bemol-ului acut al tenorului, care a dominat coriștii și orchestra. [*Închiderea stagiunii lirice la Craiova* (2013) - *OPERA MĂIASTRA*]

KISS B., Attila – tenor, n. 28 ianuarie 1963, Huedin

● ... are un glas solid, potrivit cu vocalitatea *lirico-spinto* cerută de Calaf în *Turandot*. Tenorul este stăpân suveran al Si bemol-urilor acute puternice și penetrante ce abundă în operă, în timp ce notele de Si (aria *Nessun dorma*) și Do natural (unisonul *Gli enigmi sono tre* cu Turandot în actul al II-lea) pot fi considerate ca limite, ținând cont că vibrația sonoră apare precară. Atacurile spinte sunt fulminante dar se insinuează pe alocuri o oarecare dezordine estetică, o oscilație în stabilitatea sunetului și în omogenitatea de glas, în special pe zona centrală a registrului, cu reflexe chiar în intonația corectă. Mă refer la momente din aria *Non piangere Liù*, la replicile *Figlio del cielo, io voglio affrontar la prova!* (actul al doilea) și chiar în pasaje din *Nessun dorma* (... *quando la luce splenderà, All' alba vincerò!*). Totuși, în această celebră pagină, au existat fraze cântate fără reproș, *No, no, sulla tua bocca lo dirò...* sau *Dilegua, o notte! Tramontate, stelle!* [Două seri la *Opera* (2010) – *OPERA DIVINA*]

KISS, Domokos – tenor, n. 1946, România**KITANOVSKI, Nikola – tenor, n. 4 noiembrie 1964, Skopje, Macedonia**

● Nikola Kitanovski are datele vocale pentru a parcurge cu succes infernală partitură a lui Otello: glas amplu, de culoare metalică, incisiv, cu *squillo* deosebit și forță pe întreg ambitusul, angajament dramatic. A expus totul cu pricepere dar neferit de emoțiile debutului, mai ales în primele două acte. Celebra appoggiatură înaltă *l'uragano*, esențială în impetuoasa tiradă *Esultate!* de intrare în scenă a lui Otello a fost escamotată, respirații dese au fragmentat dar i-au ușurat derularea unor fraze muzicale, câteva acute au fost mai scurte și, deci, mai puțin consumatoare de energie. În plus, pe alocuri, artistul a folosit o emisie cvasinazală și a recurs la nepotrivite *aparté*-uri, tot pentru economie de forțe. Otello este un rol cu o concepție vocală clară, care nu admite licențe. (...) Odată depășit greul duetului cu

Iago (Ștefan Ignat), emoțiile au dispărut și Kitanovski și-a regăsit cele mai bune momente în duetul cu Desdemona (Renata Vari), în monolog (spectaculos a fost finalul cu un Si bemol acut impresionant prin volum, lungime și penetranță), ca și în scena morții. Sunt convins că odată cu a doua abordare a rolului (...), Nikola Kitanovski – sigur pe el – se va înscrie în rândul interpreților pe deplin valabili ai lui Otello. [*OTELLO de Verdi la Craiova* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

KLEIN, Corina – soprană, n. 17 aprilie 1975, Brașov

● Rolul micuței Mi (în *Tara Surâsului*) a revenit sopranei Corina Klein, cu glas agil de subretă, (cu probleme în) duelul cu orchestra în registrul central-grav. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

KLEMBERG, Avi – tenor, n. 19..., Franța**KLOSE, Margarete – mezzosoprană, n. 6 august 1899, Berlin - d. 14 decembrie 1968, Berlin****KMENTT, Waldemar – tenor, n. 2 februarie 1929, Viena – d. 21 ianuarie 2015, Viena****KNIE, Roberta – soprană, n. 13 martie 1938, Cordell, Oklahoma – d. 16 martie 2017, Drexel Hill, Pennsylvania****KNIPLOVÁ, Naděžda – soprană, n. 18 aprilie 1932, Pokorna, Ostrava, Cehia – d. 14 ianuarie 2020, Praga****KNITTER, Joachim – tenor, n. 1971?, Franța**

● (La Opera Brașov), rămâne rolul titular... Nu pot să-i apreciez tenorului francez Joachim Knitter decât plierea scenică meritorie și, bineînțeles, pronunția în limba lui maternă. În rest, glasul a fost nesonor, proiecția de sunet nefericită, intonația a avut imprecizuni, nesemnificativul registru acut a cerut în actul prim, pe alocuri, cântul „la terță”, problemele ritmice au fost în câteva rânduri evidente... [*Povestiri... fără Hoffmann* (2005) – *OPERA ÎN DIRECT*]

KNUDSEN, Palle – bariton, n. 19.., Danemarca

KOBEL, Benedikt – tenor, n. 1960, Viena

● Benedikt Kobel l-a întrupat pe Beppe, cu voce prea „plină” și, îndeosebi, prea accentuat vibrată. (*Paiațe* la Opera de Stat din Viena) [*Sub semnul lui Ponnelle* (2002) – *OPERA LIVE*]

KOBERIDZE, Sofia – mezzosoprană, n. 30 mai 1987, Tbilisi

KOBZEVA, Oxana – soprană, n. 27 iulie 1959, Tbilisi

KÓCAN, Ștefan – bas, n. 17 noiembrie 1972, Trnava, Slovacia

● ... Ștefan Kocán (Raimondo în *Lucia di Lammermoor* la Opera de Stat din Viena) nu s-a distins prin timbralitate ci doar prin buna înțelegere a rolului și omogenitatea glasului. [*Prețul Anna Netrebko* (2009) – *OPERA ETERNA*]

● ... negurosul Sparafucile din *Rigoletto* al basului Ștefan Kocán a părut mai mult... infantil. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – *OPERA DIVINA*]

KOCH, Katrin – soprană, n. 19.., Weiblingen, Germania

● Delicioasa Giannetta (*Elixirul dragostei*) a primit din partea regizorului (Philipp Himmelfmann) o caracterizare aparte, prin pasiunea deloc ascunsă pentru Nemorino (Ioan Hotea), gelozia nedisimulată față de Adina (Narine Yeghyan) și spaimile inițiale inspirate de Sergentul Belcore (Andrei Bondarenko), cel care a coborât din înaltul scenei pe frânghii, împreună cu ai săi... *paratroopers*. [*Operă între stânci la St. Margarethen* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

KOCH, Sophie – mezzosoprană, n. 19 februarie 1969, Versailles, Franța

● Pentru mezzosoprană cu voce *sopraneggiante* Sophie Koch, rolul Octavian este un vehicul care a purtat-o peste tot în lume. Cu timbru plăcut îmbrăcat în armonice,

a frazat frumos și expresiv. [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

KOCH, Wolfgang – bariton, n. 1 ianuarie 1966, Burghausen, Germania

● Excelent a fost baritonul Wolfgang Koch în dramaticul rol Friedrich von Telramund, cu glas robust și incisiv, actor temperamental și suficient de demonic. (*Lohengrin* la Opera Bavareză de Stat din München) [*Muncă patriotică în acorduri wagneriene* (2009) – *OPERA ETERNA*]

KOHL, Christiane – soprană, n. 1976, Frankfurt am Main, Germania

● Musetta, deloc insinuantă și subtilă, cu oarecare stridențe în acutele ariei *Quando m'en vò*, dar colorată și seducătoare scenic. (*Boema* la Opera din Zürich) [*Debut întârziat* (2010) – *OPERA ETERNA*]

KOLCSÁR, Katalin – soprană, n. 15 noiembrie 1982, Oravița

KOLGATIN, Pavel – tenor, n. 21 mai 1987, Balashov, Rusia

KOLLO, René – tenor, n. 20 noiembrie 1937, Berlin

KOLONITS, Klára – soprană, n. 15 octombrie 1969, Budapesta

● Artista a afișat în rolul Luisa Miller un glas strălucitor, cu mare ușurință de abordare a lejerităților ariei de intrare dar și cu intervenții spinte (cabaletta din actul al II-lea), încununare a fluidei derulări a cantilenei ariei. Acutele au fost spectaculoase și înmuieri de sunet s-au făcut remarcate. Apăsarea prea pregnantă a registrului grav a dus însă la vulgarizări. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – *OPERA MĂIASTRĂ*]

KOLOSOVA, Alisa – mezzosoprană, n. 29 iulie 1987, Moscova

● Foarte bună a fost tânăra Alisa Kolosova (Olga), cu agreabilă prezență scenică și posesoare de glas pătrunzător, cu note grave potrivit articulate. [*Anna Netrebko, debut absolut în EVGHENI*

ONEGHIN la Viena (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

KOMLÓSI, Ildikó – mezzosoprană, n. 22 martie 1959, Békésszentandrás, Ungaria

- ... artistă de mare impact dramatic în duetul Aida-Amneris (alături de Silvia Sorina Munteanu), pe lângă insinuările viclene alăturând expresii grandioase (*Figlia de' Faraoni*), explozive (*Trema, vil schiava!*) sau expunere dintr-o singură respirație a dificilei ultime fraze, amenințător rostită. Ildikó Komlósi a mai fost senzuală Dalila în aria *Mon coeur s'ouvre à ta voix*, cu frumoasă linie de cant și Si bemol acut pătrunzător, ca și focoasă, provocatoare Carmen din opera omonimă, în *Habanera*. [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Primele sunete ale intervenției Sfinxului (Ildikó Komlósi), *Je t'attendais* am crezut că vin din neant, din infinit. Învăluitoare, vocea distinsei mezzosoprane a creat un halou captivant, un abur suav, mistic în discursul cu care i-a adresat întrebarea lui Oedipe, iar moartea Ekhidnei a unduit dureros. O mare creație. [*Concertul cu OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- (În *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), în importantul rol al Doicii, mezzosoprana Ildikó Komlósi, după inerenta încălzire, a cântat cu sunete înalte substanțial articulate în solicitantul final de act secund. (Deși) nu se mai află la prima tinerețe artistică și o analiză detaliată de estetică vocală ar constata-o remarcând unele vibrato-uri în glas, unele acute parțial deconcentrate, toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocea și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KOMLÓSSY, Erzsébet – mezzosoprană, n. 9 iulie 1933, Salgótarján, Ungaria – d. 22 aprilie 2014, Budapesta

KONETZNI, Anny – soprană, n. 12 februarie 1902, Viena – d. 6 septembrie 1968, Viena

KONETZNI, Hilde – soprană, n. 21 martie 1905, Viena – d. 20 aprilie 1980, Viena

KONIECZNY, Lukasz – bas, n. 13 martie 1985, Łódź, Polonia

- ... Lukasz Konieczny (Masetto în *Don Giovanni*) nu a excelat prin amploare de glas dar a cântat mobil și precis, depășind unele probleme ritmice din prima sa scenă. [*Valorosi artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

KONIECZNY, Tomasz – bariton, n. 10 ianuarie 1972, Łódź, Polonia

KÖNIG, Hans-Peter – bas, n. „sec. XX”, Germania

KÖNIG, Michael – tenor, n. „sec. XX”, Mutlangen, Germania

- A dominat scena cu strigătul (lui Florestan în *Fidelio*) *Gott! welch' Dunkel hier!* din debutul actului secund, puternic lansat, cu voce întunecată de autentic *Heldentenor*. Numai că infernala țesătură ascendent acută din finalul *zur Freiheit, in's himmlische Reich* al ariei *In des Lebens Frühlingstagen*, desen melodic fără pic de respiro, l-a supus la o intensă provocare, greoi dusă la bun sfârșit. (Florestan - König și Fidelio – Ricarda Merbeth) au cântat însă cu încurajator elan duetul *O namen-, namenlose Freude!* [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

KONRADI, Katharina – soprană, n. 1988, Bîșkek, Kîrgâzstan

KONSTANTINOV, Julian – bas, n. 1966, Sofia

- Basul bulgar Julian Konstantinov, cu statură falnică și ținută pe măsură, a propus un Mefisto seniorial conceput, cu sarcasme bine cumpănite și subtil exprimate în Serenada din actul al IV-lea. Există în vocea sa câteva solide date, în special în zonele central-grave, care conduc la sonorități robuste, somptuoase (declamația *Voici la nuit des Walpurgis* din

actul al V-lea, Do - Re bemol – Do - Si bemol – Do, a fost impecabilă prin autoritate). Simțindu-se confortabil pe frazele largi, artistul le-a extrapolat chiar cu prețul unor sacrificii ritmice sau al unor respirații neașteptate, fapt evident încă de la intrarea din primul act. Cu totul altfel se petrece abordarea registrului înalt, când poziția de sunet se schimbă la Re - Mi bemol, cu rezultate ce afectează fluiditatea liniei și produc nedorite opacități. Să exemplific doar prin *Et Satan conduit le bal*, Do – Mi bemol – Do – Mi bemol..., momentul important al Rondo-ului. [*FAUST, o plăcută reîntâlnire la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

KONSULOV, Ivan – bariton, n. 29 mai 1946, Varna, Bulgaria

KONYA, Dionisie Ludovic – bariton, n. 5 iunie 1939, Transilvania, România – d. 21 decembrie 2014, Graz, Austria

KONYA, Ladislau – bariton, n. 4 august 1934, România

KONYA, Sándor – tenor, n. 23 septembrie 1923, Sarkad, Ungaria – d. 20 mai 2002, Ibiza, Spania

KOPČÁK, Sergej – bas, n. 23 aprilie 1948, Dačov, Cehoslovacia

KÖPECZI, Sándor – bas, n. 6 mai 1945, Cristur, Deva

KÖPECZI, Sándor Attila – bas, n. 6 mai 1989, Cluj-Napoca

KORBEY, Samantha – mezzo-soprană, n. 1984, S.U.A.

● ... Martha tânără, ultra sexy, cu timbru sopranil, foarte aerat... [*FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

KORCHAK, Dmitry – tenor, n. 19 februarie 1979, Elektrostal, Rusia

● Osiride din opera *Moise în Egipt* a fost rusul Dmitry Korchak, un artist căutat pe scenele europene, în special pentru roluri rossiniene. Conduce frumos linia vocală, cu eleganță, simte că rolul reprezintă un mare pas către fundamentarea belcantoului

romantic la vocea de tenor. Timbralitatea nu seduce, dar glasul este sigur și pătrunzător. [*Festivalul Rossini sub semnul protestelor* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Lenski a fost tenorul Dmitry Korchak. (...) Fără să aibă un timbru deosebit ca rotunjime de sunet, Korchak s-a dovedit un artist sensibil, un îndrăgostit plin de pasiune și un stăpân al cântului colorizat, remarcabil în celebra arie *Kuda, kuda?* prin frumoase *mezzevoci*. [*Anna Netrebko, debut absolut în EVGHENI ONEGHIN la Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

KORJUS, Miliza – soprană, n. 18 august 1909, Varșovia – d. 26 august 1980, Culver City, California

KORN, Artur – bas, n. 4 decembrie 1937, Wuppertal, Germania

KORONDI, Gyorgy – tenor, n. 18 februarie 1936, Ungaria - 30 June 2015, ...

KORONEOS, Antonis – tenor, n. 1968, New York, New York

● Dezamăgitoare mi s-a părut evoluția tenorului Antonis Koroneos (Alfredo în *Traviata*), posesorul unui glas fără mare amploare și, în plus, cu un cânt afectat de intonații sub tonul just, emise nazal, alături de multe sunete „deschise”, neconcentrate, instabile sau note înalte opace. Pe alocuri, o ușoară răgușeală a trădat, poate, o stare de sănătate mai puțin perfectă. [*Soprana Elena Moșuc, debut strălucit la Atena* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

KOS, Lana – soprană, n. 25 septembrie 1984, Varaždin, Croația

● ... (Am ascultat-o pe) Lana Kos, cu glas proaspăt în rolul Desdemona, deși timbralitatea intrinsecă nu epatează. Doritele rotunjimi sunt marcate de sonorități mai aspre. În schimb, artista frazează elegant și propune desene lirice, direcționate spint, prin acute bogate și penetrante în actul al III-lea. Legato-ul și expresia, cărora le-a adăugat pianissime eterate au fost cheia unui act final răscolitor. [*La Opera Națională București, OTELLO by Giancarlo del Monaco* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Într-o partitură de altă factură decât cea a Desdemonei, Lana Kos s-a văzut pusă în fața unei țesături vocale supra-acute, de coloratură. Se știe ce cere primul act din *Traviata*. Soprana a rezolvat provocarea cu dezinvoltura venită din înzestrarea cu extensie nativă de glas, la care nota de Mi bemol înalt concludivă a apărut însă limitată ca anvergură și consistență. Până atunci, cu toate insonoritățile din registrele central-grav și grav, soprana le-a tratat cu bogăție sonoră și lejeritate pe cele centrale și înalte, în care a încercat și pianissime ce au probat încălzirea treptată a vocii. Mă gândesc la Re bemol-ul acut cu care debutează vocaliza ce precede secțiunea *Sempre libera* din prima arie. Actul al doilea a adus o Violetta foarte concretă, introvertită și statică în dialogul cu bătrânul Germont (Iordache Basalic), în care sensibilitatea eroinei a transpărut doar în zicerea *Dite alla giovine*, o Violetta deloc surprinsă la apariția lui Alfredo (Adrian Dumitru), pe care l-a tratat cu răceală în *Amami, Alfredo*, replică esențială ce include un Si bemol de forță, încărcat de pasiune, aici, neconvingător ca expresie. După un ultim tablou de act secund în care Lana Kos a pierdut duelul cu coriștii din ansamblul concertato final, a urmat proba de implicare cvasi-totală din actul al III-lea. Soprana s-a rezervat pentru el, mai bine spus pentru ceea ce a urmat ariei *Addio del passato*, încă prea narativă și exterioară, în care simțirea nu a sedus. A vibrat însă la revederea lui Alfredo, a impresionat prin *Gran Dio! morir si giovine* și prin ultimele zbateri ale eroinei, *Prendi, quest'è l'immagine de'miei passati giorni*, ca și prin Si bemol-ul acut al exclamației finale *Oh gioja!*. [Două spectacole de operă la București (2018) – *OPERA MIRACOL*]

KOSTINA, Irina – soprană, n. 3 august 1986, Rusia

KOTCHERGA, Anatoli – bas, n. 9 iulie 1947, Samhorodok, Kozeatîn, Ucraina

● A impresionat prin granitul masiv al glasului, basul rus Anatoli Kotchergra (Comandorul în *Don Giovanni*). [Festivalul

Salzburg 2008: *Eros și Thanatos*. (2008) – *OPERA ETERNA*]

KOTCHINIAN, Arutjun – bas, n. 7 februarie 1968?, Armenia

● ... Arutjun Kotchinian (Străjerul) - voce profund evocatoare, cu frazare catifelată. [La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu (2003) – *OPERA VIVA*]

KÖTH, Erika – soprană, n. 15 septembrie 1927, Darmstadt, Germania - d. 20 februarie 1989, Speyer, Germania
KOVÁCS, Attila – bas, n. 1942, România

KOVÁCS, István – bas, n. 27 ianuarie 1972, Ungaria

● ... István Kovács (Contele Walter în *Luisa Miller*), a expus un glas frumos, cu tente baritonale și autoritate în cânt. [Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Începând cu o oarecare neatenție internațională, Kovács István (Pagano), bas cu glas bine timbrat, a susținut fluent cantilena ariei *Sciagurata! Hai tu creduto...* (primul act) și a dăruit aplomb cabalettei subsecvente în formă de marș *O speranza di vendetta*. În ipostază de Pustnic, a cântat autoritar, accentuat, cu sunete grave sumbre, respectiv cu frumoasă linie vocală în scena morții. [LOMBARZII de Verdi cu Elena Moșuc, premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca (2019) – *OPERA MIRACOL*]

KOVÁCS, Lenke – soprană, n. 1945, România

KOVÁCSHAZI, István – tenor, n. 5 martie 1967, Budapesta

KOVALEVSKA, Maya – soprană, n. 21 septembrie 1979, Riga

KOWALJOW, Vitalij – bas, n. 26 august 1968, Cherkasy, Ucraina

● ... cu glas somptuos cu timbru cald, generos, catifelat a fost distribuit în rolul

Contelui Walter (din *Luisa Miller*). Aria *Il mio sangue, la vita darei* din primul act și duetul Wurm-Contele Walter *L'alto retaggio non ho bramato*, actul secund au fost alte solide momente ale serii. (Wurm, Kwangchul Youn). [*Elena Moșuc, din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

- Admir mult glasul de *basso cantante* al lui Vitalij Kowaljow, cald, catifelat (am mai spus-o), capabil de frazări prelungi de suflu larg și cu ireproșabilă omogenitate pe întreg ambitusul. Fără să fie tunătoare, având tente de colorizare baritonală, vocea sună impunător prin știința construcției desenului melodic și proiecție. (...) Kowaljow se sprijină pe o solidă tehnică a respirației, care nu-i modifică ținuta statuară în scenă (prin contorsiuni sau alte subterfugii). Prin toate aceste virtuți care au conturat un personaj de mare profunzime sufletească, apropiat poporului său, a fost foarte potrivit rolului Marelui Preot evreu Zaccaria (în *Nabucco* la Scala) [*Verdi live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

KOWALSKI, Jochen – contratenor, n. 30 ianuarie 1954, Wachow, Nauen, Germania

KOZLOVSKA, Joanna – soprană, n. 1959, Fortăreața Poznań, Polonia

KOZLOVSKI, Ivan – tenor, n. 24 martie 1900, Marianovka, Poltava, Ucraina – d. 21 decembrie 1993, Moscova

KOZMA, Lajos – tenor, n. 2 septembrie 1938, Lepseny, Ungaria – d. 30 decembrie 2007, Pierantonio, Italia

KOŽENÁ, Magdalena – mezzo-soprană, n. 26 mai 1973, Brno, Cehia

- ... Magdalena Kožená (Zerlina) confirmă prin vocea frumoasă, dens timbrată, prin înțelegerea stilistică, reputația pe care începe s-o câștige îndeosebi în partiturile secolului al XVIII-lea. (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Reclamă la bikini* (2002) – **OPERA VIVA**]

- Stăpână pe o cultură stilistică fără reproș, artista pornește în demersul său de la

solida capabilitate tehnică, aplicată unui glas care nu impresionează în primul rând prin volum, culoarea vocală este mai degrabă sopranilă, iar registrul grav are rezonanțe estompate. Odată evidențiate aceste înzestrări, încă de la primele sunete ale ariei *L'angue offeso* din opera *Giulio Cesare in Egitto*, interpretarea Magdalenei Kožená a devoalat întreaga paletă de daruri care i-a consolidat reputația. Îndeosebi, derularea agilităților în cânt silabic sau vocalizat. Sunt abordări perlate, înveșmântate cu eleganță în frazare, fapt dovedit și de următoarea piesă din program, aria *Ogni vento* din *Agrippina*. Sunetele flautate, executate în tehnică non-vibrato, s-au integrat expresiv discursului melodic în lamento-ul *Cara sposa* din *Rinaldo*. După un scurt Allegro vijelios, virtuosistic, Adagio-ul subsecvent a reluat plastica detaliată a primei părți. Hotărât lucru, Kožená cedează amplexul sonor rafinamentului cameral. Cascadele de fiorituri din aria *Venti, turbini*, aparținătoare operei *Rinaldo*, au fost proba unei admirabile respirații ce a dat, ca și până atunci, dimensiune prelungă expozeului. Gândul admirativ la amăgitoare câmpii înverzite (aria *Verdi prati* din *Alcina*) a fost revelat prin cânt moale, elegiac – descriptiv, prin pianissime subtile. A urmat un lamento, mai înalt ca scriitură, *Se pietà di me non senti* (*Giulio Cesare in Egitto*), în care cantabilitatea frazării a comportat inflexiuni în cânt vocalizat, creatoare ale unei potrivite atmosfere *piangendo*, a unui sentiment răscolitor, înfățișat cu sensibilitate. Și aici, sunetele flautate au avut puritate instrumentală. Creșterea în aplomb a lecturilor către ultimele secvențe ale concertului a fost realmente electrizantă. Început cu o atât de rară *messa di voce* (atac în pianissimo, apoi crescendo la forte și decrescendo pe același arc de frază), lamento-ul *Pensieri, voi mi tormentate* din opera *Agrippina* a continuat cu expuneri lungi, pigmentate de accente pline de sens, întrerupte de un scurt Allegro și cu o surprinzătoare exclamație finală, care a reluat, ca o previziune pentru viitorul eroinei, titlul ariei. Clipă simbolică de bucurie, aria *Dopo notte* din *Ariodante* a venit cu o avalanșă de fiorituri și rulade, de puritatea cântului unei privighetori. Publicul nu s-a mulțumit cu atât

și, ca bis, după programul Haendel, Magdalena Kožená a oferit aria *Solo quella guancia bella* din opera *La verità in cimento* de Vivaldi. (Festivalul George Enescu 2017) [*Magdalena Kožená, concert consistent la Ateneul Român* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

KRAFT, Jean – mezzosoprană, n. 9 ianuarie 1940, Menasha, Wisconsin
KRÄNZLE, Johannes Martin – bariton, n. 18 august 1962, Augsburg, Germania

KRASTEVA, Nadia – mezzosoprană, n. 19..., Sofia

- ... a acoperit cu profesionalism marile provocări ale rolului Eboli, ce merg de la lejerități în Cântecul vâului din actul secund (*Au palais de fées des Rois Grenadins*) până la dramatism extrem în aria *O don fatal et détesté* din actul al IV-lea. La pasiv, am observat că unele asprimi și o lipsă de concentrare a sunetului s-au insinuat în registrul înalt al artistei. S-o recunoaștem, nota acută de Do bemol a ariei este de o dificultate greu surmontabilă și atrage după sine voalări ulterioare ale registrului central, ca și stridențe în abordarea țesăturii vocale înalte cu care aria se încheie. (La Opera de Stat din Viena) [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru rolul Ulrica (în *Bal mascat*), mezzosoprană Nadia Krasteva a venit cu sunete grave bine impostate, pe lângă unele note înalte nu foarte concentrate. Dramaturgia personajului a fost bine servită. [*La Opera de Stat din Viena, sclipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

KRAUS, Alfredo – tenor, n. 24 noiembrie 1927, Las Palmas de Gran Canaria, Spania - d. 10 septembrie 1999, Madrid

- Marele tenor s-a stins din viață. A avut o carieră prodigioasă, desfășurată cu prudență, disciplinată până la extrem, printr-o extraordinar de judicioasă selecție a repertoriului și ciclurilor de spectacole în cadrul stagiunilor. Fiind și posesor al unei

tehnică sigure, toate acestea i-au asigurat o uriașă longevitate artistică, preservându-i ambitusul, lungimea frazei și, aproape integral, vibrația normală a sunetului. Tenor liric al cărui glas plin de inflexiuni nobile respiră o poetică aristocratică, uneori apreciată ca distantă, artist cu ținută princiară, Alfredo Kraus a întruchipat personaje ale căror profiluri au rămas arhetipale în istoria liricii. Este curent supranumit „Monsieur Werther”, eroul lui Massenet găsim în tenorul spaniol marea sa întruchipare: un personaj complex apăsător de derutele vieții și premoniția morții. Werther-ul său exprimă disperarea din iubire, acea dragoste dorită ca paleativ al însingurării față de un anturaj ce-i este străin, Werther-ul său este visarea și vibrația condeierului de vers. Sensibilitatea, transparența cântului, elanul romantic și perpetua poetică sunt calitățile supreme ale artistului. Capacitatea de a lega sunetele, de a fraza cu eleganță imperială sunt atribute proprii lui Alfredo Kraus. De neuitat și în Nemorino, Tonio și Edgardo, în Alfredo, Hoffmann sau Nadir. Cu profundă concentrare menită să-i ducă arta pe culmile perfecțiunii, cu eleganța-i caracteristică, Alfredo Kraus a refuzat reclama exagerată, detașându-se de toți colegii săi din epocă. [*(septembrie 1999)* – **OPERA ÎN PORTRETE**]

KRAUSE, Tom – bariton, n. 5 iulie 1934, Helsinki – d. 6 decembrie 2013, Hamburg, Germania

KRAVTSOVA, Tatiana – soprană, n. 1963, Rusia

KRENN, Fritz – bas, n. 11 decembrie 1897, Viena – d. 17 iulie 1964, Viena

KRENN, Werner – tenor, n. 21 septembrie 1943, Viena

KRIEGER, Barbara – soprană, n. 27 octombrie 1963, Wiesbaden, Germania

KRILOVICI, Marina – soprană, n. 11 iunie 1942, București

- Marina Krilovici și-a pus, cu pasiune, culoarea clocotitoare a glasului în serviciul paginilor din *Adriana Lecouvreur*, amintind

de vibrația artistică a marilor sale creații de pe scena Operei bucureștene, mult iubite de public. [Vă place opera? (1994) – **OPERA LIVE**]

● Vaporoasă și princiară, Marina Krilovici nu și-a ascuns emoția revederii cu fanii bucureșteni. Proiecțiile de pe fundalul Studioului (de Operă al Universității de Muzică din București) au rememorat momente din viața și cariera artistei, în timp ce vocea cu patină prețioasă de aur vechi, vecină bronzului, a rezonat în lecturi memorabile ale ariilor *O mio babbino caro* din *Gianni Schicchi* și *Pace, mio Dio* din *Forța destinului*, cea din urmă, o amintire încă vie, pentru cei din generațiile trecute, a interpretării - șoc cu care a câștigat Concursul Internațional George Enescu, ediția 1964 și care a devenit referință absolută pentru mulți și multe, ani în șir. Alături de glasul amplu, s-a detașat bogăția de nuanțe, între accente viguroase și rafinate... Și, mult așteptata clipă a sosit. Marina Krilovici a trecut lângă pian și a făcut să răsună Studioul de Operă prin timbrul său fastuos, exprimat în trei secvențe. Cu emoționantă sensibilitate, *Partir c'est mourir un peu* de Tosti și aria *Va! Laisser couler mes larmes* din *Werther*, alături de *Je suis grise* din *Pericola*, plină de umor contaminant. [Marina FANTastică (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KRINGELBORN, Solveig – soprană, n. 4 iunie 1963, Drøbak, Norvegia

KRISTJÁNSSON, Benedikt – tenor, n. 1987, Húsavík, Islanda

KRISTOFFERSEN, Hamida – soprană, n. 1988, insula Bjarkøy, Norvegia

KRIVCENIA, Alexei – bas, n. 12 august 1910, Odessa, Ucraina – d. 10 martie 1974, Moscova

KRIZA, Ágnes (Agneta) – soprană, n. 29 ianuarie 1937, Bistrița – d. 1 februarie 1997, Cluj-Napoca

KUBAS-KRUK, Aleksandra – soprană, n. 1984, Polonia

● Excelentă impresie a lăsat soprana Aleksandra Kubas-Kruk (travesti în

Sigismondo din *Arminio* de Händel), cu glas catifelat în cânt silabic și vocalizat, în avalanșă de fiorituri și cu acute atacate strălucitor. În ultima arie extensia supra-acută a fost o surpriză. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KUBIAK, Teresa – soprană, n. 26 decembrie 1937, Łódź, Polonia

KUČEROVÁ, Adriana – soprană, n. 24 februarie 1976, Lučenec, Slovacia

KUCHTA, Gladys – soprană, n. 16 iunie 1915, Chicopee, Massachusetts – d. 7 octombrie 1998, Hamburg, Germania

KUDINOV, Pavel – bas, n. 1973, Dimitrovgrad, Rusia

● Autoritar, cu glas plăcut timbrat și linie fluentă de frazare, a cântat basul Pavel Kudinov în rolul Segeste (din *Arminio* de Händel). (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KUDRYA, Alexey – tenor, n. 1982, Rusia

KUHLMANN, Kathleen – mezzosoprană, n. 7 decembrie 1950, San Francisco, California

KÜHMEIER, Genia – soprană, n. 1 ianuarie 1975, Salzburg, Austria

● Vocea de puritatea cristalului, linia impecabilă, nuanțarea alambicată în aria *Ah, ich fühl's* au fost atributele sopranei Genia Kühmeier (Pamina în *Flautul fermecat* la Salzburg). [*Coșmarul lui Tamino* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● O remarcă se cuvine a fi făcută pentru sopranul diafan al Geniei Kühmeier (fragment din *Ariadna la Naxos*, în compania Adriannei Pieczonka). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul Micaëla (*Carmen* la Opéra Bastille) a cântat soprana Genia Kühmeier, o recunoscută mozartiană, care și-a expus și la Paris parcursul impecabil de cânt și inteligența construirii frazelor. Atâta doar că

lipsa unor armonice consistente în glas au privat personajul de căldură și dăruire. Ca alură, pasionată... ciclistă cu beretă bleu, Micaëla Geniei Kühmeier și a regizorului Yves Beaunesne a fost exact țărăncuța sosită la oraș în mijlocul militarilor și apoi al contrabandiștilor, căutându-și iubitul. [*CARMEN amorf la Paris* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

KULAYEWA, Agunda – mezzosoprană, n. 29 decembrie 1975, Vladikavkaz, Rusia

KULCHYNSKA, Olga – soprană, n. 12 iulie 1990, Rivne, Ucraina

KULLMAN, Charles – tenor, n. 13 ianuarie 1903, New Haven, Connecticut – d. 8 februarie 1983, New Haven

KULMAN, Elisabeth – mezzosoprană, n. 28 iunie 1973, Oberpullendorf, Austria

● ... excelenta Elisabeth Kulman – deși fără obișnuita voce abisală de contraltă - a fost Doamna Quickly. (*Falstaff* la Opera de Stat din Viena) [*Maestrul genului parodic subtil* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... o Mrs. Quickly ademenitoare și sexy („Casa di riposo”, în care regizorul Damiano Michieletto a imaginat acțiunea, are și așa ceva), care îl descumpănește și îl zăpăcește pe bietul Sir John, tocmai când se pregătea să dea atacul la Alice și Meg Page. Zicerea *Reverenza* a fost fără reproș grație omogenității vocii artistei și expresiei prefăcut-insinuante cu care l-a fermecat pe eroul titular. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember I. FALSTAFF de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Mă declar profund impresionat de mezzosoprană Elisabeth Kulman (în Fricka din *Aurul Rinului*, voce pătrunzătoare, focusată, fără să fie masivă, dar cu largă paletă de expresii de la dominație la ironie, de la mândrie la șiretenie). A fost și Waltraute din *Amurgul zeilor*, în care s-a distins din nou prin același glas proaspăt, incisiv, metalic, omogen, cu treceri de nesădit către registrul grav, care a făcut din povestirea din primul act un moment de referință. (Festivalul George

Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Mezzosoprană Elisabeth Kulman a cântat celebrele *Wesendonck – Lieder*, WWV 91 de Wagner, cu discurs fluid și sensibil (*Der Engel*), delicat (*Stehe still*), cu pianissime aerisite, ca o confesiune (*Im Treibhaus*), narativ-dureros (*Schmerzen*), cu trăire răscolitoare (*Träumen*). (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● (În *Simfonia a IX-a în re minor* op. 125 de Beethoven în interpretarea Berliner Philharmoniker), într-un desen melodic nu foarte avantajos pentru mezzosoprană, Elisabeth Kulman a rezonat în sală cu bună proiecție de sunet. (Festivalul George Enescu) [*Primele zile* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

KUNDE, Gregory – tenor, n. 24 februarie 1954, Kankakee, Illinois

● ... are un parcurs de carieră spectaculos evolutiv. A început prin roluri de agilitate rossiniană sau lirico-lejere și a ajuns ca la maturitate să abordeze partituri spintodramatice, mergând până la interpretarea teribilului rol titular din *Otello* de Verdi. Ca Pollione în *Norma* a expus un glas solid dimensionat, de culoare închisă, brună și un cânt eroic plin de accente și atacuri avântate. Penetranța în sală a fost fără reproș, cu doritul *squillo* învelit în armonice. Registrul vocal s-a găsit încununat de forță și amploarea notelor înalte (exemplar a fost Do-ul cavatinei *Meco all'altar di Venere*), rostite cu impetuositate. Un spirit eroic strunit, ostoit, domolit a străbătut implorările finale ale eroului, desăvârșind conturul evolutiv al personajului. [*La Veneția, NORMA de Bellini sub semnul Africii* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

KUNZ, Erich – bariton, n. 20 mai 1909, Viena – d. 8 septembrie 1995, Viena

KURIN, Victor – bariton, n. 24 februarie 1934, Sverdlovsk, Rusia - d. 13 mai 2005, Kiev

KURZ, Selma – soprană, n. 15 octombrie 1874, Bielsko-Biala, Polonia – d. 10 mai 1933, Viena

KURZAK, Alexandra – soprană, n. 7 august 1977, Brzeg Dolny, Polonia

KUSHPLER, Zoryana – mezzosoprană, n. 21 aprilie 1975, Lwow, Ucraina

KUTASI, Judit – mezzosoprană, n. 30 octombrie 1986, Timișoara

● Amneris a primit din partea lui Verdi o partitură îndeosebi dramatică, fără însă să fie lipsită de pasaje lirice, definind un profil caracterologic complex, care include bănuieli, gelozie, insinuări, mândrie, revoltă, disperare, pasiune, furie, resemnare. Judit Kutasi a analizat, a zăgrăvit în profunzime toate fațetele personajului și le-a redat cu profesionalism, sprijinindu-se pe un glas de culoare sombrată, brună, al cărui registru vocal este de mare omogenitate, pornind de la sunetele grave profunde și impresionante, în emisie „de piept”, trecând prin cele centrale consistent articulate, până la acutele La, Si bemol, emise cu ușurință și proiecție incisivă de sunet. În marele duet cu Radamès (Walter Fraccaro) și în scena judecății din actul al IV-lea a avut note înalte regale, cutremurătoare, strălucitoare. Până atunci, remarcabile prin expansivitate fuseseră chemările lirice pline de dor, *Ah! vieni, amor mio*, din actul secund, iar dialogul subsecvent cu Aida (Susanna Branchini) a balansat între subtilități de expresie și amenințări vehemente. Și, mai înainte, urarea *Ritorna vincitor!* avusese dimensiune monumentală, lansând prin amploare și penetranță ceea ce se numește o „voce areniană”, propice spațiilor colosale. [*La Arena din Verona, în AIDA, succes de prestigiu pentru mezzosoprana Judit Kutasi* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

KUTNY, Adam – bariton, n. 1992, Poznań, Polonia

KUTYUKHIN, Ilya – bariton, n. 1988, Pyatigorsk, Rusia

KUZENOK, Anton – tenor, n. 1991, Rusia

KWANGCHUL, Youn – bas, n. 1966, Cheongju, Coreea de Sud

KWIECIEN, Mariusz – bariton, n. 4 noiembrie 1972, Cracovia, Polonia

● Contele (din *Nunta lui Figaro*) are o voce frumoasă, lirică, amplă, cu articulare bine conturată, dar capabilă de variate nuanțe, de la intenții delicat evidențiate până la vehemențe de accent. Cred că o carieră importantă i se înfățișează la orizont. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Un frumos glas liric a înfățișat și baritonul Mariusz Kwiecien, cu aplomb bine demonstrat pe parcursul tramei. A jucat poate cel mai constant bine, preocupat de implicarea în rol (Enrico la Met). [*Reîntoarcerea Annei Netrebko sau LUCIA fără fior. În jurul Annei* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... cu repetate prezențe în teatrul din Manhattan, polonezul Kwiecien (Malatesta în *Don Pasquale*) este stăpânul unei voci agreabile și omogene, dar fără mare maleabilitate, întrucât înmuierile de sunet din aria *Bella siccome un angelo* îi sunt străine și baritonul este nevoit să recurgă la emisia în *falsetto*. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul titular, la Metropolitan, baritonul Mariusz Kwiecien a cântat cu glas catifelat, cu dese nuanțări (strofele secunde din duettino *Là ci darem la mano* și din Serenadă) și cu impresionant dramatism în final. Celebra arie a șampaniei a fost derulată într-un tempo amețitor, cu expresie mai mult furibundă decât elegantă. [*DON GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – **OPERA DIVINA**]

KWON, Soon-Dong – bas, n. 19. ..., Coreea de Sud

● ... este posesorul unui glas plăcut și egal între registre, deși fără amploare deosebită, care trebuie să-și consolideze educația emisiei vocale – în sens stilistic – spre a nu buscula atmosfera prin intrări neglijente sau abrupte în *Mors stupebit* din *Tuba mirum, Confutatis maledictis* (altminteri, secvență bine condusă) sau

Requiem aeternam din *Lux aeterna*. (La Sala Radio) [*În Vinerea Mare, Recviemul verdian* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

KYUNG RIM, Sae – soprană, n. 1975, Coreea de Sud

- Pentru rolul Cio-Cio-san, soprana sud-coreeană Sae Kyung Rim, (...), după o scenă de intrare finalizată cu un contra-Re bemol supra-acut ca un firicel (... Puccini prevede în partitură o alternativă mai comodă), s-a recomandat printr-un glas frumos dezvoltat pe registrele central și înalt, cu frazare plină de sensuri și trăire intensă. [*Cântăreți români la Opera de Stat din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

LA COLLA, Stefano – tenor, n. 3 iulie 1973, Torino, Italia

- ... s-a aflat pentru a doua oară în acest an pe scena din Splai. Și tot ca Radamès din *Aida*. Fără îndoială, este o voce bună, completă, sonoră și incisivă, cântă cu siguranță și ușurință. Per ansamblu rezolvă rolul și reprezintă o soluție pentru afișul bucureștean. Câteva din notele de Si bemol, baza acutelor partituri verdiane de tenor, au fost exemplare, cel puțin din punct de vedere al volumului de sunet, coroborat cu consistența lui. Mă refer la frazele ... *il ciel de'nostri amori* (duetul cu Aida – Mariana Colpoș, din actul al III-lea, deși indicația *dolce* înscrisă de compozitor a rămas neonorată), ... *e vuoi ch'io viva?* (duetul cu Amneris – Aura Twarowska, din actul ultim), ca și la cele din duetul final cu Aida, totuși depărtate de nuanța cerută, *dolcissimo*. Alte Si bemol-uri au suferit. În aria *Celeste Aida*, cele două pe desenele *Ergerti un trono* au fost prea scurte iar finalul ... *un trono vicino al sol* a avut o evoluție cel puțin ciudată: după un atac drept și nevibrat, în cele din urmă sunetul a luat o spectaculoasă amplitudine. Liniaritatea prin lipsa vibrației firești a fost neplăcută și la dificila frază ascendent acută ... *su noi gli astri brilleranno* (duetul cu Aida din actul al III-lea). Am detaliat poate mai mult decât era necesar, tocmai pentru a sublinia inegalitățile italianului. Interpretativ, tenorul nu a depășit o anume rigiditate, o anume lipsă de expresivitate și a părut că sentimentele nu-l animă, nu-l mișcă (aria *Celeste Aida* și duetul final). Poate doar eroismul generalului egiptean a fost servit cu energie, în actul al III-lea. Și apoi, signor La Colla, ca nativ și rezident în peninsulă, ca profesionist, cum ai putut uita vorbele esențiale *Sovra una terra estrania teco fuggir dovrei!* (actul al III-lea) și

ai bălmăjit altele, neinteligibile?. [*Oaspeți la Operă sau Cellia Costea super-star* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE]**

- Față de prestația bucareșteană, Stefano La Colla a fost într-un progres notabil, demonstrator al apetenței pentru partiturile veriste. A cântat cu accente spinte, cu *squillo* în atacurile acute, cu frazare inspirată și pasională. Doar *Siciliana* care deschide opera, a părut prea concretă și lipsită de poezie. Mascagni marcase în partitură indicații de mezzoforte și dolcissimo... [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ]**

LA SCOLA, Vincenzo – tenor, n. 25 ianuarie 1958, Palermo, Italia – d. 15 aprilie 2011, Mersin, Turcia

LABELLE, Dominique – soprană, n. 1960, Montreal, Canada

LABIN, Ana-Maria – soprană, n. 1981, București

- Prin distribuire, am făcut cunoștință cu Ana-Maria Labin (Fiordiligi), rezidentă în Elveția. O surpriză mai mult decât plăcută. Soprana are un glas liric strălucitor, cu capabilități de abordare a agilităților, chiar cu energie și bravură, cu pianissime. Ca în orice seară în care emoționalitatea se situează la cote maxime, pete în soare se pot găsi, prin unele sonorități grave mai surde (*Così fan tutte* concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [*Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român* (2017) – **OPERA MAGICĂ]**

- ... Leocasta, cu glas maleabil și sunete flautate, foarte bună în ariile din actele al II-lea și al III-lea (ale operei *Giustino* de Vivaldi)... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL]**

LABLACHE, Luigi – bas, n. 6 decembrie 1794, Napoli, Italia – d. 23 ianuarie 1858, Napoli

LABÒ, Flaviano – tenor, n. 1 februarie 1927, Borgonovo Val Tidone, Italia – d. 13 februarie 1991, Milano, Italia

LACIURA, Anthony – tenor, n. 27 septembrie 1951, New Orleans, Louisiana
LACONI, Florian – tenor, n. 1977, Metz, Franța

LADYUK, Vasily – bariton, n. 14 decembrie 1978, Moscova

- Surpriză pentru mine a fost glasul baritonului Vasily Ladyuk (Valentin), calitativ, perfect omogen, cu pronunțată tentă lirică și culoare de voce oarecum tenorală. A frazat fluid, lung, bazându-se pe o respirație ideală și făcând față cu brio timpilor relaxați ai dirijorului Gianandrea Nosedà, bine potriviți rugăciunii *Avant de quitter ces lieux* sau scenei morții, pe care Ladyuk a cântat-o în picioare, la dorița regizorului Stefano Poda!?! [*FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino* (2015) – **OPERA CELESTĂ]**

LADYSZ, Bernard – bas, n. 24 iulie 1922, Vilnius – d. 25 iulie 2020, Varșovia

LAFONT, Jean Philippe – bariton, n. 11 februarie 1951, Toulouse

- ... în linia personajelor malefice, Friedrich von Telramund a fost interpretat de Jean-Philippe Lafont, francezul ce a devenit în ultimii ani un obișnuit al Festivalului de la Bayreuth. Voce năvalnică și clocotitoare, nu întodeauna concentrată, focalizată, care se pierde câteodată în tumultul orchestral (finalul actului al II-lea). Timbrul, de altfel bogat în armonice, este privat de incisivitatea și răutatea indispensabile lui Telramund. [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) – **OPERA VIVA]**

LAGHA, Amadi – tenor, n. 19.., Tunisia

LAGNI, Lara – soprană, n. 1996, Vicenza, Italia

LAGRANGE, Michèle – soprană, n. 29 mai 1947, Couches, Franța

LAHAJ, Rame – tenor, n. 1983, Istog, Kosovo

- Tânărul Lahaj a venit în rolul Duceului de Mantua (*Rigoletto*) cu un glas nu foarte

amplu, dar plăcut timbrat și cu *cantabile* frumos în aria *Parmi veder...* Dorind să cânte eroic cabaletta *Possente amor*, a „împins” multe sunete și a evitat Do-ul final înalt, ce-i drept nescris în partitură, dar aflat la dispoziția tenorilor cu certitudini acute. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

LAHO, Marc – tenor, n. 15 ianuarie 1965, Seraing, Belgia

LAKES, Gary – tenor, n. 26 septembrie 1950, Woodward, Oklahoma

LAMATIC, Mihnea – bas, n. 12 februarie 1957, București

● Baronul Mirko Zeta (din *Văduva veselă* la Opera Națională București) a fost interpretat de Mihnea Lamic, în condițiile în care regizorul spectacolului, Mircea Cornișteanu, i-a rezervat un profil mai puțin îndrăzneț, mai puțin modern în compoziție. Este totuși unul din contururile cele mai pregnante relevante. [*Fantezie de culori* (2004) – **OPERA VIVA**]

● ... basul Mihnea Lamic, într-o abordare plină de căldură a personajului Zaccaria (*Nabucco* la Opera din București). [*Zilele operei și baletului din țărilor riverane Dunării – un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● O remarcă specială trebuie rezervată pentru basul Mihnea Lamic, interpretul fără reproș al lui Ferrando (în *Trubadurul*). [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Basul Mihnea Lamic (Colline) a obținut binemeritate aplauze la scenă deschisă după aria *Vecchia zimarra*, interpretată cald și interiorizat. (La Opera Națională București) [*BOEMA, premieră* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Jacopo Loredano (din *Cei doi Foscari*) a fost interpretat, cu plăcută voce de Mihnea Lamic. [*În căutarea spectacolului adevărat* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Firul roșu (,,) al tramei, Mefistofele, a găsit în Mihnea Lamic un interpret experimentat care a cântat cu autoritate prologul *Ave Signor!*, înfricoșător aria *Son lo spirito che nega* dar mult prea „soft” aria

Ecco il mondo, vuoto e tondo. [MEFISTO-FELE, reluare la Operă (2012) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

● În rolul Doctorului Dulcamara (*Elixirul dragostei* la Opera din București), basul Mihnea Lamic și-a probat experiența, cu un comic reținut, neîngroșat, așa cum este foarte bine. [*Elixirul tinereții* (2012) – **OPERA ÎN PORTRETE**]

● O altă tipologie tradițională rossiniană, aceea de *basso buffo caricato*, a fost admirabil adusă pe platou de Mihnea Lamic (Don Bartolo în *Bărbierul din Sevilla*), cu voce frumos îmbrăcată în armonice și de un comic suculent. Câteva agilități ale ariei *A un dottor della mia sorte* sau ziceri furioase precum *Bricconi! birbanti!* au sunat voalat în raport cu orchestra. [*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Valoarea experienței a fost demonstrată de basul bucureștean Mihnea Lamic, care a conferit rolului titular multă știință în interpretare, culori și expresii în tentă comică, depărtate de orice îngroșări sau atitudini extreme. Cu (...) accente venite direct din spiritul de *basso buffo* belcantist, artistul a fost pilonul de solid reazem al spectacolului. [*Don Pasquale de Galați* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

LAMATIC, Ștefan – bas, n.7 martie 1995, București

● În onoarea celui aniversat, cu pronunțat simț artistic, tânărul bas Ștefan Lamic a tălmăcit liedul *Vesellie* de Bentoiu, arătând frumoase progrese și perspective. [*Profesorul universitar dr. Grigore Constantinescu a fost sărbătorit la Universitatea Națională de Muzică din București, cu prilejul împlinirii a 80 de ani* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

LAMATIC NIȚULESCU, Gladiola – soprană, n. 27 iulie 1961, Galați

LAMBRACHE, George – tenor, n. 19 septembrie 1937, Turnu- Măgurele

LANCE, Albert – tenor, n. 12 iulie 1925, Medindie, Australia - d.15 mai 2013, Colomars, Franța

LANDSHAMMER, Christina – soprană, n. 1 ianuarie 1977, München, Germania

● În *Creațiunea* de Haydn, (la Ateneul Român), soprana Christina Landshammer a cântat artistic, cu sunet instrumental marea arie a părții secunde și a demonstrat că este o vocalistă excelentă, specialistă a sonorităților flautate, în partea a III-a. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINA**]

LANG, Petra – mezzosoprană, n. 29 noiembrie 1962, Frankfurt am Main, Germania

● Petra Lang a fost Ortrud de mare forță dramatică, în care tumultul și metalul din glas, dezvoltate pe toată întinderea ambitusului, s-au împletit cu expresii demonice, atitudini șerpești, dezlănțuri de furie. Invocarea lui Wotan și a Freiei, *Entweihte Götter!* a cutremurat. (Festivalul George Enescu) [*LOHENGRIN pentru prestigiul Operei Naționale București* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Când mezzosoprana Petra Lang a atacat prima notă a infernalei partituri a lui Ortrud (*Lohengrin* la Opera bucureșteană) - și a făcut-o cu glas metalic, pătrunzător ca laserul, la care a adăugat o extraordinară lărgime de sunet, ce dădea uriașă amploare vocii - am crezut că spre registrul înalt se va... întâmpla ceva. Poate note „strânse”, poate stridențe, poate balansuri. Nimic din toate acestea. Vocea îi este o coloană monolitică de oțel, impresionantă, cutremurătoare ca impact sonor și dramatism. Nici Petra Lang nu s-a cantonat în înșiruirea de sunete explozive și a picurat insinuări demonice, venite – foarte rară calitate - din tumult de glas. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● O forță a naturii s-a arătat mezzosoprana Petra Lang în Brünnhilde (*Walkiria*), cu voce puternică și strălucitoare, impetuoasă dar și capabilă de rafinate subtilități. Parcă, acel ușor vibrato al registrului înalt nu exista acum doi ani, în magistrala ei creație în Ortrud din *Lohengrin* pe scena Operei

Naționale București, la anterioara ediție a Festivalului Enescu... Petra Lang a revenit ca Brünnhilde în *Amurgul zeilor*. După un început în care glasul nu a părut întotdeauna focusat și concentrat în registrul înalt, artista a avut cele mai bune momente în marea confruntare dintre eroi din actul secund și prin extraordinarul angajament dramatic din scena finală a operei. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Prezența în distribuție a mării mezzo-sopranei Petra Lang (Kundry) a fost un demers fastuos, luxos, pentru simplul fapt că în primul act Wagner i-a rezervat puține intervenții. Remarcabile cele câteva note grave tulburătoare și expresivitatea facială de mare diversitate a eroinei care străbate o succesiune de trăiri de la calm la înrâncenare și se prezintă amenințător, *Eu nu fac bine niciodată*. [*Primul act din PARSIFAL sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român”* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

LANG, Spencer – tenor, n. 1986, Sandy, Oregon

LANGDON, Michael – bas, n. 12 noiembrie 1920, Wolverhampton, Marea Britanie – d. 12 martie 1991, Hove, Marea Britanie

LANGRIDGE, Philip – tenor, n. 16 decembrie 1939, Hawkhurst, Marea Britanie - d. 5 martie 2010, Guildford, Marea Britanie

LANIGAN, John – tenor, n. 7 ianuarie 1921, Seddon (Victoria), Australia – d. 11 august 1996, Vancouver Island (Victoria), Australia

LANZA, Giovanna – mezzosoprană, n. 1975?, Trapani, Italia

LANZA, Manuel – bariton, n. 27 iulie 1965, Spania

● ... Mercutio din *Romeo și Julieta* la Salzburg, întrucâtva sub tonul corect în *Balada reginei Mab*. [*Ange adorable...* (2002) – **OPERA VIVA**]

LANZA, Mario – tenor, n. 31 ianuarie 1921, Philadelphia, Pennsylvania - d. 7 octombrie 1959, Roma

LAPORTE, Eric – tenor, n. 19..., Quebec, Canada

LÁPOSI, Dániel – tenor, n. 1933, Cluj-Napoca – d. ..., Ungaria

LARIN, Sergej – tenor, n. 9 martie 1956, Daugavpils, Letonia - d. 13 ianuarie 2008, Bratislava

● După o întârziere de o jumătate de oră în care publicul nu știa ce să creadă, a venit un anunț din *off* care îl scuza pe Larin – căzut pradă unei viroze rebele – și avertiza că slovacul ar putea, pe parcursul concertului, să-i cedeze locul clujeanului Marius Vlad Budoiu. (...) Larin a cântat numai primul act (din *Samson și Dalila*), suficient pentru a-i descoperi vocea robustă, viguroasă, de angajament dramatic, voce „de Samson” aflată, din păcate, într-un evident disconfort. Un tenor fără „pasaj de registru”, sintagmă care definește omogenitatea ideală a unui glas, mai ales în condițiile unei grosimi semnificative de sunet, potrivită unor asemenea roluri. [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană- OPERA ÎN DIRECT*]

LARMORE, Jennifer – mezzosoprană, n. 21 iunie 1958, Atlanta, Georgia

● Impresia pe care artista mi-a lăsat-o văzând-o în spectacol la Covent Garden: fața îi este precum o oglindă care lasă întotdeauna să transpară sentimentele. „*Prefer să ascult o voce imperfectă care mă emoționează decât una perfectă care mă lasă indiferentă*” își exprimă Jennifer Larmore unul din crezurile ei în artă. De fapt marea scenă londoneză a fost prima care i-a oferit pentru debut rolul lui Urbain din *Hughenoții*, moment de start pentru o prodigioasă carieră mondială. Un glas de mezzosoprană lirică de coloratură cu registre central și grav de o culoare splendidă, ca o adâncime abisală de ocean și cu acute care merg până la nuanțe *sopraneggiante*. (...) Astfel este și glasul lui Jennifer pe care artista îl utilizează cu inteligență și fină nuanțare,

calități care se adaugă celor deja amintite. Accentul pe fraza muzicală este suficient de insolent (în sensul bun al termenului) pentru a da penetranță glasului și contur personajelor. Cu toată facilitatea în extremul acut, artista declară că nu se simte în largul ei pe asemenea țeșături vocale. Rosina este, în interpretarea lui Jennifer Larmore, parcă ruptă din Beaumarchais și din maestrul de la Pesaro. Scena îi aparține cu totul, mișcarea este continuă, captivantă, personajul fermecător, seducător. Orice cântăreață visează la Carmencita. „*Este sabia lui Damocles peste capul oricărei mezzo-soprane*” afirmă Jennifer Larmore. „*Voi face un disc și apoi, peste trei ani, voi cânta rolul Carmen pe scenă. Nu vreau să avansez idei privind interpretarea, dar nu mă gândesc la Carmen ca la un personaj dur. Nativ magnetică și senzuală, ea posedă o mare forță de seducție*”. Ca și cum s-ar fi descris pe sine, Jennifer va propune, desigur, o Carmencita incitantă. În paralel, ea se consideră ajunsă și în fața unor alte roluri de referință din repertoriul feminin grav, Charlotte din *Werther* și Octavian din *Cavalerul rozelor*. Personal o văd în continuare mai mult în repertoriul clasic și romantic decât în *Sprechgesang*. Ce ar dori să facă acum? O pauză! După cum declară chiar ea: „*Eu nu sunt o artistă care și-a făcut numele prin intermediul discului. Mi-am câștigat galoanele și am dobândit experiență în scenă. Azi, după aproape 10 ani de carieră neîntreruptă, visez să fac o pauză pentru a reflecta și decide pentru viitor, ce voi face și ce nu voi face*”. Numai că, spun eu, din aceste puncte de vedere putem fi liniștiți. Un artist mistuit de flacăra muzicii, vibrând totalmente la magia sunetelor, dăruit scenei cu toată puterea ființei, un artist ca Jennifer Larmore nu se poate opri. [(iunie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Mezzosoprană Jennifer Larmore, senzuală de la prima notă, de la primul gest, a apărut ușor ne – în largul ei în pasajele dramatice, unde a forțat sonoritatea (cât de lung și întortocheat e parcursul de la Rosina la Carmencita!). Frază frumoasă, insinuantă, timbru nobil, actriță excelentă. [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

LARSÉN-TODSEN, Nanny – soprană, n. 2 august 1884, Hagby, Suedia – d. 26 mai 1982, Stockholm

LARSSON, Anna – mezzosoprană, n. 10 septembrie 1966, Stockholm

LASCU, Ștefăniță – tenor, n. 19.., Buzău

LÁSZLÓ, Éva – mezzosoprană, n. 6 octombrie 1923, Arad – d. 21 decembrie 1995, Cluj-Napoca

LAUBENTHAL, Horst – tenor, n. 8 martie 1939, Eisfeld, Germania

LAURENZ, Michael – tenor, n. 29 august 1978, Halle an der Saale, Germania

LAURI-VOLPI, Giacomo – tenor, n. 11 decembrie 1892, Lanuvio, Italia – d. 17 martie 1979, Valencia, Spania

LAVIRGEN, Pedro – tenor, n. 31 iulie 1930, Bujalance, Córdoba, Spania

LAVRIC, Liliana – mezzosoprană, n. 19.., Chișinău

● În rolul Azucena, a expus un glas amplu, generos, deși nu întotdeauna concentrat și cu discrete tendințe de situare sub tonul corect. Cu atență și precizie disciplinare a emisiei vocale, mezzosoprana își poate conduce prestația către niveluri performante în repertoriul de mare calibru. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

LAVROV, Alexey – bariton, n. 27 septembrie 1985, Pechora, Rusia

LAVROV, Dmitry – bariton, n. 20 iulie 1981, Rusia

● Cu voce „de buzunar”, baritonul rus Dmitry Lavrov a avut o abordare destul de eroică a ariei lui Escamillo din *Carmen*. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

LAWRENCE, Marjorie – soprană, n. 17 februarie 1909, Deans Marsh, Australia – d. 13 ianuarie 1979, Little Rock, Arkansas

LÁZÁR, János – bariton, n. 1912, România – d. 1988, ...

LÁZARO, Hipólito – tenor, n. 13 septembrie 1887, Barcelona, Spania – d. 14 mai 1974, Barcelona

LAZĂR, Adina – soprană, n. 16 aprilie 19.., România

● ... delicioasă Zița, fană a mișcărilor de cabaret... (la Galați) [*O NOAPTE FURTUNOASĂ, într-o nouă prezentare lirică* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LAZĂR, Andrei – tenor, n. 25 noiembrie 1982, București

● Cu inteligență, cu frazare elegantă susținută de o bună respirație, cu legato și accente de sorginte italiană, tenorul Andrei Lazăr a învăluit rolul Don Ottavio (din *Don Giovanni*) în sonoritate plăcută, lirică, așa cum se cuvine. Păcat că nota de La natural înalt (... *nunzio vogl'io tornar*) din aria *Il mio tesoro* a dezvăluit o carență pur tehnică. Este unicul pas care mai trebuie făcut pentru ca Andrei Lazăr să devină un important tenor liric. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Tenor de lirism lejer, cu timbralitate plăcută și luminoasă, Andrei Lazăr (Ferrando) a desenat cu inteligență, expresivitate și transparență melodică mozartiană. Ariile *Un aura amorosa* și *Tradito, schernito* au avut eleganță, respectiv accentele unei *italianità* foarte potrivite, pe care Lazăr o posedă și o folosește în discursul său. Rămâne ca unele sunete înalte să-și regăsească vibrația naturală. Presiunea țesăturii vocale l-a obosit către final, poate și pentru faptul că, după multele repetiții, a intrat pe nepusă masă în premieră, din cauza indisponibilității tenorului prevăzut inițial. [*COSI' FAN TUTTE, premiera de la Opera bucureșteană* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Debutant în rolul Jacquino, s-a recomandat încă odată prin inteligența de cânt și interpretare, prin proiecția de sunet a vocii. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● În haina lui Arturo din *Lucia di Lammermoor*, tenorul Andrei Lazăr, deși temător în finalizarea frazei cu La natural acut din actul secund, și-a expus glasul bine impostat, pătrunzător peste ansambluri. A jucat cu mare diversitate de expresii și atitudini. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I* - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Recent, un spectacol cu *Evgheni Oneghin* a prilejuit interesantul debut al tenorului Andrei Lazăr în Lenski. Până acum cu abordări de roluri mozartiene (...), în afara celor mici, episodice, tânărul artist s-a confruntat cu primul mare erou romantic. Nu are ceea ce se numește „o voce amplă”, dar impostsia de glas este remarcabilă și proiecția sunetului în sală accesează cel mai ascuns ungher, cu articulare precisă și incisivă în rostirea cuvântului. Este un cântăreț inteligent care își fondează concepția interpretativă pe studiul amănunțit al profilurilor caracterologice, așa încât lirismul, dar și reacțiile vehemente au venit în consonanță cu personajul, cu stările psihologice diverse pe care le parcurge. Față de prestații anterioare, progresul în fluidizarea registrelor a fost evident, cel acut - atâta cât l-a folosit Ceaikovski - câștigând în siguranță. Desigur că îmbunătățirile vor continua și, odată depășită emoția debutului, nuanțările vor înzestra și mai mult discursul melodic, spre pildă în marea arie *Kuda, kuda...*, iar atitudinile scenice vor spori în diversitate și expresie. (...) Debutul ca Lenski, un câștig pentru teatru. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Serenada lui Beppe din actul secund al operei *Paiațe* a găsit în Andrei Lazăr, un interpret bine distribuit, care a manageriat finalul cu La natural înalt al cunoscutei pagini la octava inferioară, deci pe portativ, așa cum e scris în partitură. Totuși, tradiția care guvernează atâtea și atâtea interpretări, cere un La natural acut bine susținut. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

LAZĂR, Ion – tenor, n. 14 octombrie 1934, Cignău, Hunedoara

LAZĂR, Mihai – tenor, n. 13 iunie 1973, Cluj-Napoca

● Mihai Lazăr apare cu o rigidă emisie tenorală, depărtată de eroul romantic pe care îl întrupează. (Gabriele Adorno în *Simon Boccanegra*) [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană - OPERA ÎN DIRECT*]

LAZĂR, Mircea – tenor, n. 29 februarie 1892, Turnu Măgurele – d. 11 aprilie 1968, București

LAZAROVICI, Judith – soprană

LAZZARI, Agostino – tenor, n. 11 noiembrie 1919, Sestri Ponente, Italia – d. 28 ianuarie 1981, Sampierdarena, Italia

LAZZARINI, Adriana – mezzosoprană, n. 5 februarie 1931, Mantova, Italia

LE ROUX, François – bariton, n. 30 octombrie 1955, Rennes, Franța

LE TEXIER, Vincent – bariton, n. 7 august 1957, Franța

LEAR, Evelyn – soprană, n. 8 ianuarie 1926, New York, New York – d. 1 iulie 2012, Ashton - Sandy Spring, Maryland

LECHNER, Gabriele – soprană, n. 8 martie 1961, Viena

LEDEANU, Rudi – tenor

LEDESMA, Luis – bariton, n. 13 martie 1970?, Mexico City

● ... l-a întruchipat pe baronul Vitellio Scarpia din poziția unui cântăreț cu glas cald și învâluitor, generos chiar, nu foarte impunător ca volum și, mai ales, fără anvergura ce ar fi trebuit dată în primul rând de o culoare „neagră” și incisivă a vocii. Multe sunete ce trebuiau să domine, să biciuiască, să impresioneze au fost atacate „pe dedesubt”. Ușoare decalaje s-au strecurat pe alocuri iar cearta lui Ledesma cu intonația corectă a fost de-a dreptul neplăcută. L-aș mai reasculta totuși pe mexican în Mozart, Verdi „de linie”, în belcanto... [*TOSCA de import* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

LEE, Colin – tenor, n. 1969, Capetown, Africa de Sud

● Un veritabil *tenorino di grazia* a fost Colin Lee, cu frumoasă conducere a glasului în serenada din primul act și destulă acuratețe în fioriturile de care partitura Contelui Almaviva abundă. Artistul nu a ezitat să adauge variații noi și chiar note acute în lectura sa, dar a fost păcat că nu a încercat să abordeze și extrem de dificila arie *Cessa di più resistere* din ultimele secvențe ale operei. (*Bărbierul din Sevilla* la Opéra Bastille) [*Un bărbier... de qualité și belcanto autentic la Paris* (2008) – **OPERA ETERNA**]

LEE, David DQ – contratenor, n. 1978, Coreea de Sud

● Contratenorul David DQ Lee (Tullio din *Arminio* de Händel), a cântat spectaculos, cu agilități nesfârșite și sunete acute puternice, foarte pătrunzătoare în sală (Ateneul Român), uneori forțate. Și lui Lee nuanțele îi sunt la îndemână, fără ca glasul să aibă noblețea unui Max Emanuel Cenčić. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LEE, James – tenor, n. 13 februarie 1983?, Coreea de Sud

● În rolul Calaf (*Turandot* în concert la București) a debutat sud-coreeanul James Lee, cu glas corpolent, întunecat și solid. Proiecția și penetranța maximă a sunetelor tenorului, colaborator al Operei bucureștene, se situează în zona înaltă - La natural, Si bemol, Si natural - destul de mult pentru o redare spectaculoasă a partiturii Principelui Necunoscut. Deși atinsă cu ușurință, nota de Do (necrisă de Puccini) din fraza *Ti voglio ardente d'amor* (actul secund) n-a mai avut calitatea celorlalte acute, după cum porțiunii centrale a registrului i-a lipsit masivitatea și sonoritatea restului, motiv pentru care în confruntarea cu tumultul puccinian emis de *tutti* orchestral și coral s-a văzut pus în oarecare umbră. Desigur, și variațiile de expresie trebuie să-i stea în preocupare, întrucât Calaf nu este o brută, ci un erou îndrăgostit, cu poetică și trăiri intense. Sunt foarte siguri că James Lee, pornind de la importante daruri native, prin studiu stilistic, va atinge performanțele care acum se

disting la orizont. [*Să citești partituri...* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LEE, Lilla – soprană, n. 25 aprilie 1978?, Yeongcheon, Coreea de Sud

● Cu *look* atrăgător, Lilla Lee a abordat (rolul Abigail) cu bravură și sunete tăioase, incisivitate, strălucire și egalitate între registre, de la cel grav în care a încercat emisia „de piept”, până la cel acut, foarte pătrunzător. Atacuri fulminante au înzestrat discursul melodic, iar pasajele de agilitate au fost bine rezolvate. Vocea sopranei nu este înveșmântată în armonice foarte „rotunde”, motiv pentru care unele sunete înalte au frizat stridența sau au apărut aspre și „strânse”. [*NABUCCO, spectacol remarcabil la București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

LEE, Yonghoon – tenor, n. 22 noiembrie 1973, Seul

● În rolul titular a cântat Yonghoon Lee. Tenorul are o voce lirică în care irizațiile spinte au oferit o bună încadrare în vocalitatea partiturii. Sud-coreeanul a frazat prelung și a pigmentat desenul melodic cu sonorități incisive, chiar dacă unele note acute au părut „strânse”, cu coloana de sunet subțiată (terțetul din actul al III-lea). Ameliorată s-ar cere și pronunția în limba franceză. (La Opera de Stat din Viena) [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

LEECH, Polly – mezzosoprană, n. 1992, Wiltshire, Marea Britanie

LEECH, Richard – tenor, 26 martie 1957, Hollywood, California

● Tenor liric cu timbru fermecător, capabil de a urmări linia melodică cu puritate, cu omogenitate pe întreg ambitusul care include un strălucitor Do acut, Leech este un stilist rafinat care știe să-și plieze inflexiunile glasului, și bravurii Ducei de Mantua (*Rigoletto*), și elegiei faustiene sau poeticii lui Rodolfo (*Boema*). În scenă i se remarcă o oarecare răceală în relația cu

partenerii, dar se evidențiază vocea spectaculoasă de tenor. Chiar dacă Leech gândește (...) foarte pragmatic, el nu riscă, cel puțin în momentul de față, să iasă din calibrul în care se situează glasul lui. Va rezista oare tentațiilor? [(septembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LEFÈBVRE, Pierre – tenor, n. 1960, Drummondville, Québec, Canada

LEFORT, Bernard – bariton, n. 29 iulie 1922, Paris – d. 19 ianuarie 1999, Paris

LEGAY, Henri – tenor, n. 1 iulie 1920, Paris – d. 16 septembrie 1992, Paris

LEHMAN, Gary – tenor, n. 24 februarie 1964, Ohio

LEHMANN, Lilli – soprană, n. 24 noiembrie 1848, Würzburg, Germania – d. 17 mai 1929, Berlin

LEHMANN, Lotte – soprană, n. 27 februarie 1888, Perleberg, Germania – d. 26 august 1976, Santa Barbara, California

LEHMKUHL, Wiebke – mezzo-soprană, n. 1983, Oldenburg, Germania

LEHTIPUU, Topi – tenor, 24 martie 1971, Brisbane, Australia

LEIDER, Frida – soprană, n. 18 aprilie 1888, Berlin – d. 4 iunie 1975, Berlin

LEIFERKUS, Sergei – bariton, n. 4 aprilie 1946, St. Petersburg, Rusia

LEMALU, Jonathan – bariton, n. 1976, Dunedin, Noua Zeelandă

LEMEȘEV, Sergei – tenor, n. 10 iulie 1902, Staroe Knyazevo, gubernia Tver, Rusia – d. 26 iunie 1977, Moscova

LEMIEUX, Marie-Nicole – mezzo-soprană, n. 26 iunie 1975, Dolbeau-Mistassini, Canada

LEMNITZ, Tiana – soprană, n. 26 octombrie 1897, Metz, Franța – d. 5 februarie 1994, Berlin

LENYA, Lotte – mezzosoprană, n. 18 octombrie 1898, Viena – d. 28 noiembrie 1981, New York, New York

LEONARD, Isabel – mezzosoprană, n. 18 februarie 1982, New York, New York
LEONARD, Nae – tenor (vezi NAE, Leonard)

LEONARDI, Clarissa – mezzo-soprană, n. 1993, Polistena, Reggio Calabria, Italia

LEONE, Giacomo – bariton, n. 1989, Salento, Italia

LEPORE, Carlo – bas, n. 10 martie 1964, Napoli, Italia

● ... Carlo Lepore (Hiéros) nu a prins o seară prea bună. Profetia *Marchons: mais, ô transports! Ô prophétique ivresse!* i-a pus probleme vocale mai mult decât era cazul. (*Aseidiul Corintului* la Pesaro) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● În rolul Don Magnifico (*Cenușăreasa*, producție TV semnată Andrea Andermann), basul Carlo Lepore a cântat cu bună știință a stilului, mai ales fără îngroșările pe care caracterul personajului le induce deseori. [*Domnul Andrea Andermann...* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LERCHENBERGER, Mario – tenor, n. 1992, Villach, Austria

LERIA, Carlotta (Charlotta) – soprană, n. 1857, România – d. 1923, ...

● Interpreta Lindei din opera *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu

LÉTAY KISS, Gabriella – soprană, n. 1970, Ungaria

● Desdemona a fost Létay Kiss Gabriella, soprană lirică cu timbralitate frumoasă, aspirantă la partitura spintă a eroinei verdiene, al cărei glas se dezvoltă amplu și strălucitor pe frazele muzicale acute în actele al doilea și al treilea. În ultimul, aria „salciei” a avut limpezime sonoră și depri-mante memorări, iar *Ave Maria* a fost

cântată cu devoțiune și finețe. [*OTELLO verdian la Opera din Budapesta sau Stefano Poda contradictoriu* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

LEVA, Maria Teresa – soprană, n. 1987, Reggio Calabria, Italia

LEVASSEUR, Nicolas Prospère – bas, 9 martie 1791, Bresles, Oise, Franța – d. 7 decembrie 1871, Paris

LEVKO, Valentina – mezzosoprană, n. 13 august 1926, Moscova – d. 14 august 2018, Moscova

LEWEK, Kathryn – soprană, n. 1983, East Lyme, Connecticut

LEWIS, Keith – tenor, n. 6 octombrie 1950, Metheven, Noua Zeelandă

LEWIS, Kristin – soprană, n. 29 august 1975, Little Rock, Arkansas

LEWIS, Richard – tenor, n. 10 mai 1914, Manchester, Marea Britanie – d. 13 noiembrie 1990, Eastbourne, Marea Britanie

LEZHNEVA, Julia – soprană, n. 5 decembrie 1989, Yuzhno-Sakhalinsk, Rusia

LHOTE, Lionel – bariton, n. 24 aprilie 1974, Frameries, Belgia

LIBERATORE, Alessandro – tenor, n. 16 iunie 1977, Roma

● ... plăcută voce lirică în Edmondo... [*Geniul lui Riccardo Muti sau MANON LESCAUT la Opera din Roma* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

LICITRA, Salvatore – tenor, n. 10 august 1968, Berna - d. 5 septembrie 2011, Catania, Italia

● Am așteptat cu nerăbdare prima mea întâlnire, în rolul lui Don Alvaro din *Forța destinului*, cu glasul lui Salvatore Licitra, noua vedetă a tenorilor din peninsulă. (...). Cântăreț deja format, stăpân pe mijloacele sale, Licitra are o rară omogenitate pe pasajul de registru, o trecere practic insesizabilă de la registrul central spre cel

înalt, unde vocea sa se și îmbogățește în armonice, căpătând mai multă strălucire. Desenul frazei muzicale câștigă în continuitate, iar sonorele acute sunt supuse uneori unor spectaculoase filaje, corect integrate în atmosferă (mă gândesc la aria *Oh, tu che in seno agli angeli*). Licitra va mai lucra, desigur, asupra legato-ului și nuanțelor frazelor centrale, unde cântul său pare liniar, iar timbrul ușor sărăcit. [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – **OPERA LIVE**]

● Sigur că prezența tenorului Salvatore Licitra (...) a constituit punctul de primă atracție. Impetuoșitatea accentului și dinamica frazei îl recomandă drept o voce demnă de luat în seamă pentru asemenea roluri din repertoriul *lirico-spinto*. A cântat mult așteptata stretta *Di quella pira* cu acutele tradiționale care i-au fost refuzate la Scala și bis-ul a fost asigurat! Foarte promițătoare pentru evoluția viitoare a lui Licitra mi s-a părut culoarea vocală cu care a înzestrat aria *Ah sì, ben mio*, cântată apăsător, ca o romanță a morții. Alegând tonul sumbru, patina prevestitoare a unui deznodământ tragic în pofida momentului cât de cât fast, Licitra se arată dispus să foreze mai adânc în profilul personajelor, să depășească tentația purei performanțe sportiv-sonore. (*Trubadurul* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) – **OPERA LIVE**]

● L-am regăsit pe Salvatore Licitra (Don Carlos) într-o remarcabilă formă. Tenorul se află într-un evident progres tehnic, glasul s-a egalizat între registre și a câștigat astfel în calitate, „uscăciunea” care se mai făcea simțită în zona înaltă a vocii sale liric-spinte lăsând acum locul unei vibrații naturale. Strălucirea extremului acut mai pare perfectibilă dar în expozeul frazei muzicale, accentul, patina italiană sunt prezente la orice pas, autentice și expresive – o raritate în ziua de astăzi printre tenorii de primă linie valorică. (*Don Carlos*) [*Exceelență la Opera din Los Angeles* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

LIGABUE, Ilva – soprană, n. 23 mai 1932, Bagnolo in Piano, Reggio Emilia, Italia – d. 17 august 1998, Palermo, Italia

LIGENDZA, Catarina – soprană, n. 18 octombrie 1937, Stockholm

LIGI, Josella – soprană, n. 10 ianuarie 1948, Imperia, Liguria, Italia

LILOWA, Margarita – mezzosoprană, n. 26 iulie 1935, Cerven Breag, Bulgaria – d. 13 aprilie 2012, Viena

LIM, Simon – bas, n. 1982?, Daegu, Coreea de Sud

LIMA, Luis – tenor, n. 12 septembrie 1948, Córdoba, Argentina

LIMARILLI, Gastone – tenor, n. 29 septembrie 1927, Montebelluna, Italia – d. 30 iunie 1998, Caerano di San Marco, Italia

LIND, Gloria – soprană, n. 3 noiembrie 1924, Madrid, Boone County, Iowa – d. 9 iulie 2015, Highwood, Lake County, Illinois

LIND, Jenny – soprană, n. 6 octombrie 1820, Klara, Stockholm - d. 2 noiembrie 1887, Herefordshire, Marea Britanie

LINDHOLM, Berit – soprană, n. 18 octombrie 1934, Stockholm

LINDROOS, Peter – tenor, n. 26 februarie 1944, Pohja, Finlanda – d. 17 noiembrie 2003, Tjörnarp, Skåne, Suedia

LINDSEY, Kate – mezzosoprană, n. 13 noiembrie 1981, Richmond, Virginia

● Da, acest Cherubino mi-a apărut cu claritate drept imaginea scenică a ceea ce a gândit Søren Kierkegaard în 1843 și l-a fixat în opera sa, în care l-a sugerat pe eroul mozartian drept prim stadiu erotic. Ei bine, grație tălmăcirii mezzosopranei Kate Lindsey, l-am avut în față la un recent spectacol cu *Nunta lui Figaro*, la ediția cu numărul 64 a Festivalului Internațional de Artă Lirică de la Aix-en-Provence. Nu credeam că o asemenea multitudine de fațete, de detalii, pot fi înfățișate de o interpretă. Juna americană de 31 de ani a fost debordantă, zvăpăiată, în permanentă mișcare browniană, cum spuneam, cu atitudinile cele mai diverse. Da, abilitățile de joc, de expresie corporală și facială ale lui Kate Lindsey s-au

demonstrat nelimitate. Cu look minion, delicios, subțire și dezinvoltă, artista a realizat o creație memorabilă. Nu știu cât de mult a intervenit regizorul Richard Brunel în conturul lui Cherubino. Am fost surprins că într-un interviu (...) nu a pomenit personajul. Poate că a avut doar meritul de a nu strica ceea ce tânăra mare artistă (nu mă feresc de cuvinte mari !) a conceput în plan filosofic și a redat fără reproș. De aceea, îi acord integral cununa de lauri lui Kate Lindsey. Din perspectivă vocală, timbralita-tea îi este lirică, de mezzosoprană cu irizații sopranile, ceea ce se potrivește bine cu ambiguitatea adolescenței a personajului. Nu amploarea de sunet este calitatea primordiale a artistei, ci muzicalitatea, nuanțările, rafinamentul, sonoritățile camerale discrete. [*Cherubino, așa cum l-a imaginat Kierkegaard* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LINDSTROM, Lise – soprană, n. 17 noiembrie 1963?, Alameda, California

● După debuturi de mare rezonanță în rol la Scala și Metropolitan, soprana americană Lise Lindstrom, frumoasă, înaltă, cu siluetă de invidiat și glas de excepție, a cucerit și publicul francez. Temutul rol al Principesei Turandot, ultra-dramatic și adesea ucigător pentru vocile feminine înalte care se încumetă să-i parcurgă portativele, a găsit în noua divă o interpretă de mare valoare și autoritate profesională. Fără multe și bogate armonice timbrale dar cu strălucire metalică, incisiv, tăios, cu atacuri necruțătoare și fulminante ale notelor extrem-acute, glasul Lisei Lindstrom a dominat arena și ansamblurile, ca volum și penetranță. În multe momente a frizat competitivitatea cu interpretările legendare ale rolului. Personajul pe care l-a propus a avut modernitate prin naturalețe, de la ținuta și radiația glacială nemiloasă din actul secund la abandonul total în fața iubirii, cu o feminitate care cu greu s-ar fi putut bănuși. [*TURANDOT trist la Orange* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Pentru teribilul rol titular, soprana Lise Lindstrom are toate datele de ambitus vocal, strălucire și proiecție de sunet, incisivitate în atacuri, așa cum cer partitura

și tradiția. Dominația asupra sălii se face mai mult în acest mod, decât prin mare volum sonor și culoare consistentă de glas. Sigur că infernala țesătură vocală a mai tensionat-o pe alocuri pe artista americană, care a „furat” pe ici, pe colo câte o respirație... ajutoare. Grație Lisei Lindstrom, personajul a atras atât prin siluetă, cât și prin ținuta imperială. [*TURANDOT la Opera de Stat din Viena, cu soprana Anita Hartig, vedetă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

LIPKOVSKAIA, Lidia – soprană, n. 10 mai 1884, Babyn, Republica Moldova – d. 22 martie 1958, Beirut, Liban

● În cuvântul său, Larisa Gergieva, sora celebrului dirijor Valeri Gergiev, a amintit auditoriului (din Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) că Lidia Lipkovskaia era supranumită în epocă „privighetoarea Basarabiei”, grație timbrului cristalin-argintiu și că încă din anul II al facultății, în 1903 la Skt Petersburg, unde se mutase în urma căsătoriei, a debutat pe scena teatrului Mariinsky în rolul Gilda din *Rigoletto*, un debut valoros, apreciat de conducerea scenei lirice și de colegi. Surprinsă că a acceptat debutul intempestiv, profesoara ei din conservator a abandonat-o, dar a reprimis-o la studii în 1905. După absolență, tânăra Lidia a fost angajată imediat de teatrul de pe malurile Nevei pentru roluri ca Lakmé (alături de marele Șaliapin), Manon (Massenet), Fata de zăpadă, Violetta din *Traviata* etc., înainte de începerea unei cariere de mare valoare, pe toate scenele faimoase ale lumii. La Metropolitan Opera, între 1909 și 1911, a fost partenera celebrului Caruso. A cântat și la Scala, unde Larisa Gergieva a găsit multe documente privind prezența sopranei în teatrul milanez. Poeți și compozitori i-au dedicat versuri și melodii frumoasei artiste, a spus Larisa Gergieva, remarcând că Lidia Lipkovskaia a devenit faimoasă încă din timpul vieții și nu după dispariție, așa cum se mai întâmplă. A emigrat din Rusia după anul 1917 și a revenit de două ori, ultima dată în 1929. La bătrânețe a plecat la Beirut, unde i s-a oferit conducerea

conservatorului local și a murit în sărăcie. [*Imperial Divas...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LIPOVŠEK, Marjana – mezzosoprană, n. 3 decembrie 1946, Ljubljana

● Sosită la București cu aureolă (încununată de întruparea aceluiași emblematic personaj, Sfînxul, în coproducția Berlin – Viena a *Oedipe*-ului) și cu reputația dată de prezențe pe importante scene lirice, Marjana Lipovšek a propus pentru actuala ediție a festivalului, la Ateneul Român, un recital cu program atent selecționat, de la Mahler (patru lieduri pe versuri de Friedrich Rückert) și Schubert (șase lieduri compuse după slovele lui Goethe) la Enescu (trei lieduri având drept suport literar poezii de Carmen Sylva, alături de patru cântece din ciclul celor șapte pe versuri de Clément Marot) și Uros Krek (Cântece populare slovene, compuse special pentru artistă). Fără îndoială, cultura stilistică a Marjanei Lipovšek este uriașă și întreșeserea sensurilor cuvântului cu notele este convingătoare, vădind o înaltă știință de transmitere a emoției. Artista știe să povestească, să evoce, să creeze atmosferă, să strecoare tente de umor fin. Totul a fost evident pe parcursul recitalului, împlinit prin două bisuri, un cântec popular sloven compus de tatăl mezzosopranei și un cântec de leagăn de Dvořak. Și totuși, o oarecare „reducere a motoarelor” transpare dacă încercăm să decelăm ce se ascunde sub discreția adresării, de altfel elegantă și intens încărcată. Marjana Lipovšek este către apusul carierei și acest lucru se simte prin ușoare detimbrări sau prin intonații aproximative în clipa în care oboseala unui recital, altminteri destul de substanțial, se strecoară. Am avut așadar unele rezerve, la care aș adăuga viziunea asupra celebrului lied *Regele ieșelor* de Schubert, puternic teatralizată, dramatizată, ca o înfățișare scenică. Decât o abordare – să-i spun – operistică, aș fi preferat să rămânem într-un mediu visător, interiorizat, în care culorile glasului Marjanei Lipovšek să ne transpună în lumea imaginară a legendei lui Goethe. Așa este, die Kammersängerin Marjana Lipovšek a venit prea târziu la București în recital (împreună cu excelentul pianist acompaniator Anthony Spiri), așa că păstrez pro

memoria creației-i din înregistrarea pe CD a operei *Oedipe*, greu de egalat. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Către asfințit* (2005) – *OPERA ÎN DIRECT*]

LIPP, Wilma – soprană, n. 26 aprilie 1925, Viena – d. 16 ianuarie 2019, Inning am Ammersee, Germania

LIPPERT, Herbert – tenor, n. 7 octombrie 1957, Linz, Austria

● În privința tenorului Herbert Lippert, timbrul plăcut și linia vocală limpede nu sunt puse în slujba unei implicări pe măsură, personajul Don Ottavio apărând exterior și vocalizele din *Il mio tesoro* rămânând neîncărcate emoțional. (*Don Giovanni* pe disc) [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – *OPERA LIVE*]

LIPPERT, Marion – soprană, n. 24 septembrie 1936, München, Germania – d. 28 martie 1997, Rottach-Egern, Bavaria, Germania

LIPPI, Matteo – tenor, n. 1984, Genova, Italia

LISEANU, Livia – soprană, n. mai 1926, România – d. martie 2010, Cluj-Napoca

LISITSIAN, Pavel – bariton, n. 6 noiembrie 1911, Vladikavkaz, Rusia – d. 6 iulie 2004, Moscova

LISNIC, Tatiana – soprană, n. 11 mai 1974, Cobâlnea, Republica Moldova

● În persoana Tatiane Lisnic am descoperit o sensibilă interpretă, care a desenat frumoase sunete în pianissimo în aria *Io son l'umile ancella* din *Adriana Lecouvreur* – o operă care în ansamblul ei, desigur, îi depășește actualele potențe. (Ateneul Român) [*Experiența și tinerețea* (1998) – *OPERA LIVE*]

● Cu glas proaspăt, pur, luminos și pătrunzător, soprana Tatiana Lisnic a evoluat fără reproș într-o partitură convenabilă, până către final, când țesătura de pe portativ, ascendent acută (Si natural), și-a arătat dificultatea la ultima repetare a frazei *Portez*

mon âme au sein des cieux. [*FAUST*, în reluare la Opera bucureșteană (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Tatiana Lisnic dispune de un glas încărcat cu seducător lirism, agil și luminos, de pătrunzătoare sonoritate. A conturat o eroină (Adina în *Elixirul dragostei*, la Opera bucureșteană) pe cât de șăgalnică, pe atât de capricioasă, dezinvoltă și plină de șarm. Vocea a redat cu profesionalism dificilele portative donizettiene, pe care le-a înzestrat cu frumos legato și accente de culoare. Stăpânește un cantabile exemplar. Dificultatea și, mai ales, lungimea rolului s-au văzut către final, când aria *Prendi, per me sei libero* și duetul cu Nemorino au fost mai puțin convingătoare ca expresie iar ultimei acute i-a fost întrucâtva afectată stabilitatea. [*Reîntâlnire la operă cu Ștefan Pop și Tatiana Lisnic* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

● Lirică prin excelență, Tatiana Lisnic s-a apropiat de vocalitatea complexă a Tatiane (din *Evgheni Oneghin*) cu îndrăzneală și dozaj optim al cântului, în așteptarea dramaticului duet final. Cristalul glasului, puritatea de sunet, înfățișate încă de la *duettino* de început cu Olga (Maria Jînga), au fost cele care au dăruit ingenuitate eroinei în aria scrisorii, încărcată cu accente pline de pasiune. Celebra scenă, povestire – confesiune în noapte, a primit din partea sopranei o emoționantă expunere a gândurilor (frumoase pianissime) și frământărilor, cu culminații bogate în registrul înalt. Pentru scena ultimei și răscolitoarei întâlniri cu Oneghin (Cătălin Toropoc), cu toată presiunea scriiturii și consumul „de capital”, Tatiana Lisnic a rezervat impecabile nuanțe (*crescendi* – *decrecendi*, *diminuendi* lungi), alături de expuneri înfocate. [*Oaspeți la Opera bucureșteană și Ateneul Român* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

LITAKER, Donald – tenor, n. 1957?, S.U.A.

● Păstorul – tenor de caracter cu bună expresivitate în cânt... [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) – *OPERA VIVA*]

LITVINNE, Felia – soprană, n. 11 octombrie 1860, St. Petersburg, Rusia – d. 12 octombrie 1936, Paris

LIVENGOOD, Victoria – mezzo-soprană, n. 8 august 1959, Thomasville, North Carolina

LLEWELLYN, Elisabeth – soprană, n. 1974, Brixton, South London

LLOVERAS, Juan – tenor, n. 6 aprilie 1934, Villanueva y Geltrú, Spania – d. 15 iulie 1998, Villanueva y Geltrú

LLOYD, Robert – bas, n. 2 martie 1940, Southend-on-Sea, Marea Britanie

● 73 de ani a împlinit în 2013 reputatul interpret, cu prodigioasă carieră anterioară. Sigur că inerenta uzură vocală s-a simțit cu prisosință chiar în rolul de mai mică dimensiune al Călugărului. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

LO FORESE, Angelo – tenor, n. 27 martie 1920, Milano, Italia – d. 14 mai 2020, Milano

LO MONACO, Josè Maria – mezzo-soprană, n. 3 mai 1980, Catania, Italia

● Un simplu exemplu de cultură și încadrare în stil este mezzosoprana José Maria Lo Monaco (Messaggera și Speranza în *L'Orfeo* de Monteverdi), artistă cunoscută pentru realizări în partiturile romantice italiene, care aici și-a modelat vocea amplă și profund timbrată pentru emisia cu sunete non-vibrato. (Festivalul George Enescu) [*Monteverdi: excelență la Ateneu* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

LOCONSOLO, Guido – bas-bariton, n. 1980, Ferrara, Italia

LOEWE, Sophie Johanna – soprană, n. 24 martie 1815, Oldenburg, Germania – d. 28 noiembrie 1866, Budapesta

LOGHIN, Valentin – bas, n. 19..., România – d. ..., România

LOKAR, Rebeka – soprană, n. 10 septembrie 1980, Maribor, Slovenia

LOMBARDI, Federica – soprană, n. 19 aprilie 1989, Cesena, Italia

LOMBARDI - MAZZULI, Francesca – soprană, n. 1983, Varese, Italia

● (În rolul Celia din opera *Silla* de Händel), Francesca Lombardi Mazzuli, stăpână pe agilități în cânt silabic, s-a confruntat cu mici deficiențe de intonație strecurate pe alocuri, după aproape două ore și jumătate de muzică. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LOMBARDO, Luca – tenor, n. ... noiembrie 1960, Marsilia, Franța

● Tenorul Luca Lombardo, a fost interpretul lui Don José în opera *Carmen* (...). Întâlnirea cu artistul venit din Hexagon a fost de fapt întâlnirea cu un stilist al cântului, al portativelor compuse în țara lui natală: frazarea este impecabilă, legato-ul așisderea, „pasajul de registru” – piatra crucială a tenorilor, este practic inexistent, ceea ce conferă glasului o admirabilă cursivitate a sonorității. Vocea lui Lombardo are o emisie optim plasată (din unghi tehnic vorbind) așa încât proiecția sunetului se face cu maximă eficiență, strălucitor, percutant, deși volumul nu este de gabarit important. Personajul său apare atașant, redat cu economie de mijloace actoricești, esențializat, introvertit-expresiv. [*Sărbătoare la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

LONDON, George – bas, n. 30 mai 1920, Montreal, Canada – d. 24 martie 1985, New York, New York

● Calitățile lui George London, care au fascinat publicul și critica, au fost bogăția de armonice, sonoritatea aristocratică a timbrului, intensitatea interpretării. Personajele plămădite de London au avut o rară putere de evocare, impresionantă și electrizantă pentru spectator. [(*august 1997*) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LONG, Long – tenor, n. 27 septembrie 1991, China

LOOSE, Emmy – soprană, n. 22 ianuarie 1914, Usti nad Labem, Cehia - d. 14 octombrie 1987, Viena

LOPARDO, Frank – tenor, n. 23 decembrie 1957, Brentwood, New York

LOPERA, Juan José – tenor, n. 25 mai 1964, Medellin, Columbia

LOPEZ, Hector – tenor, n. 12 martie 1973, Tihuaná, Baja California, Mexic

● Lopez este o mai veche cunoștință a publicului bucureștean, distribuit cu regularitate în roluri dificil de acoperit cu forțe autohtone, Edgardo din *Lucia di Lammermoor*, Faust din opera lui Gounod, Ducele de Mantua din *Rigoletto*... Plăcut timbrat, glasul lui Lopez își găsește punctele forte în siguranța acutelor dar, în anumite zone ale registrului, preocuparea pentru omogenizare trebuie să-i fie una dintre priorități. Artistul are un temperament nativ care place și atrage. [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Candoarea juvenilă a fost dominantă cu care Hector Lopez a înzestrat personajul Don Ramiro. (...) Rămânând aspectele vocale, comentariile se nuanțează. Lopez are un glas în primul rând liric și abia apoi de agilitate, cu care caută mobilitatea și culorile *di grazia* prin reducerea pregnanței fioriturilor. Omogenizarea ambitusului trebuie să-i stea în atenție pentru restituirea cu fluență belcantistă a frazelor lungi care îi străbat „pasajul de registru”. Dificultatea țesăturii ariei *Sì, ritrovarla io giuro* i-a cauzat inegalități în emiterea Do-urilor acute, zonă cu care Lopez pare totuși familiar. [*La finele stagiunii, CENUȘĂREASA* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Vocalmente, (în spectacolul bucureștean), tenorul a avut multe momente bune. Rămâne să mai aprofundeze câte ceva: omogenizarea timbrală în sensul valorizării depline a legato-ului, atacurile fără forță excesivă în extremul acut (... *la speranza!* din aria *Che gelida manina*), concentrarea și dozarea eforturilor (*È Roma in periglio!* din primul act a

fost un semichic iar *Ci lascierem alla stagion dei fior!* din finalul celui de-al treilea l-a prins răgușit), ca și expresiile adecvate (*O Mimi tu più non torni* din actul al IV-lea a sunat nevibrat, alb, neîncărcat de emoționalitatea pe care o presupune textul). [*BOEMA, premieră* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● (În concertul-spectacol cu *Cei doi Foscari* la Opera bucureșteană) Lopez a interpretat rolul Jacopo Foscari. Progresul tenorului în abordarea convenabilă a stilului verdian s-a dovedit remarcabil și, mai mult decât atât, glasul a câștigat în omogenitate și focalizare, simțul frazei și accentuării ei i s-a dezvoltat iar preocupările pentru nuanțări de detaliu sunt evidente. Mă refer la unele *mezzevoci* cu care a înzestrat pasaje din actul al II-lea. Vocea lui Lopez are moliciuni în cantilenă și patină eroică în cabalettă, lirismul său intrinsec deplasându-se acum către *spinto*, un bun *approach* pentru spiritul partiturii, clar înscrisă în linia tenorală tipică a compozitorului... [*În căutarea spectacolului adevărat* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Surpriza serii (de la Sala Radio) a fost prestația lui Hector Lopez în rolul titular. De câțeva vreme, tenorul se află într-o ascensiune a pregătirii din unghi tehnic, împlinit cu bune rezultate sonore. (...) Practic siguranța emisiei a crescut, notele acute sunt la locurile lor, chiar până la extremul Do, accentele pline de patos dau expansivitate frazelor. Preocuparea pentru „plasamentul vocii” îl îndepărtează de la colorizări mai expresive, de pildă de la observarea simțului poetic cu care Werther este impregnat (prima arie *O nature, pleine de grâce*), deși tenorul încearcă moliciuni de sunet și timide *mezzevoci* în actele al III-lea și al IV-lea. Cheia elegiei stă și în perfecționarea legato-ului. Aria-șlagăr *Pourquoi me réveiller* a fost bine interpretată, o demonstrație că Hector Lopez se află pe un drum bun, ce-i va desăvârși creațiile, cu condiția selectării și studierii lor atente, inclusiv ca profil caracterologic. [*WERTHER prin excelență Ruxandrei Donose* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

● O plăcută întâlnire a fost cu tenorul Hector Lopez în rolul Don José (*Carmen*), în evidentă formă și graduală abordare a

rolurilor mai dramatice, ținând cont de timbrul său eminent liric. A cântat îngrijit, cu frazare limpede, cu *mezzevoci* potrivit desenate în aria *La fleur...* și cu ușurință în atacurile înalte. Nota de Si bemol acut din actul al IV-lea pe fraza ... *démon, veux-tu me suivre?* a fost realmente fabuloasă. [Un debut la Opera bucureșteană (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Hector Lopez a fost invitat pentru întruparea lui Carlo din *I Masnadieri*. (...) Glasul este încărcat de plăcute rezonanțe lirice, cantilelenele se derulează fluent, artistul colorează frumos desenele melodice, cu nuanțe de *mezzavoce* bine integrate. În registrul acut, pe care îl deține în deplină siguranță, dacă notele înalte vin pe o țesătură dificilă, de *stretta*, sonoritățile se estompează ușor. [Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru lirismul tenorului Hector Lopez, partitura spintă a lui Radamès (*Aida*) s-a dovedit a fi o nucă prea tare. [Debuturi lirice la Iași (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- În rolul titular, tenorul Hector Lopez a abordat eroicul personaj cu glasul său plăcut timbrat, de culoare eminent lirică. S-a descurcat bine, fără probleme, în sensul că a îngroșat sunetul pentru a-i conferi oarecare pondere, a frazat frumos și cultivat, s-a ferit de atacurile periculoase, a cântat – evident – liric, câteodată emoționant cu multe *aparté-uri* (*Mal regendo* din actul secund) sau *mezzevoci* în aria *Ah sì, ben mio*. Una peste alta, Lopez a fost un Manrico mai mult menestrel decât războinic, deși partitura verdiană îi cerea ambele ipostaze. [TRUBADURUL, Premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Venit dintr-o vocalitate lirică, cu glas plăcut, Hector Lopez (Don Carlos) a „împins” acutele, care i-au răspuns, deși a trecut printr-un moment critic la finele duetului cu Posa din primul tablou al operei. *Mezzevoci* bine stăpânite au omogenizat linia vocală și au creat o atmosferă de vis în duetul ultim cu Elisabetta (Madeleine Pascu). [DON CARLOS, premieră la Operă (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Pentru tenorul Hector Lopez, rolul Macduff a fost prilejul de demonstrarea intuiției în frazarea cantilenei ariei *Ah, la paterna mano* și în abordarea eroică din marșul *La patria tradita* (cu Malcolm, interpretat de Eusebiu Huțan). Aplomb și avânt, în pofida unor opacități care s-au strecurat în sunet. [Opera Română din Cluj-Napoca a deschis stagiunea centenară cu premiera MACBETH de Giuseppe Verdi (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LÓPEZ GONZÁLEZ, Bryan – tenor, n. 1991, Cuba

LÓPEZ -YÁÑEZ, Jorge – tenor, n. 1964?, Mexic

LORENGAR, Pilar – soprană, n. 16 ianuarie 1928, Zaragoza, Aragon, Spania – d. 2 iunie 1996, Berlin

LORENZ, Max – tenor, n. 10 mai 1901, Düsseldorf, Germania – d. 11 ianuarie 1975, Salzburg, Austria

LORENZI, Roberto – bas-bariton, n. 1990, Lucca, Italia

LORMI, Giorgio – bariton, n. 16 iunie 1941, Milano, Italia

LOS, Inna – soprană, n. 19..., Republica Moldova

LOSI, Ina – soprană, n. 19 mai 1974, Tiraspol, Republica Moldova

LOSIER, Michèle – mezzosoprană, n. 27 martie 1978, Montreal, Canada

LOTRIČ, Janez – tenor, n. 26 iulie 1953, Slovenia

- Don José a fost Janez Lotrič, o voce spintă cu reale calități și preocupări evidente de înmuiere a sunetului în pasajele mai lirice, unde la așa gen de glas masiv, mai recurge la nedoritele *falsetti*. (*Carmen* la Opera de Stat din Viena) [Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli... (2001) – **OPERA LIVE**]

- ... glas solid, spint, uniform în registra-ție, cu o dozare a efortului ce se cere mai judicios formulată. (*Cavalleria rusticana* la Opera de Stat din Viena) [Sub semnul lui Ponnelle (2002) – **OPERA LIVE**]

● ... rugosul, neatentul la intonație Janez Lotrič... (Alfred în *Liliacul* la Opera de Stat din Viena). [*Eternal Strauss* (2003) – **OPERA VIVA**]

LOTT, Felicity – soprană, n. 8 mai 1947, Cheltenham, Marea Britanie

LOUKIANETZ, Victoria – soprană, n. 20 noiembrie 1966, Kiev

LOVELL, Josh – tenor, n. 1991, Victoria, British Columbia, Canada

LUBIN, Germaine – soprană, n. 1 februarie 1890, Paris – d. 27 octombrie 1979, Paris

LUBLIN, Éliane – soprană, n. 10 aprilie 1938, Paris – d. 1 mai 2017, L'Haÿ-les-Roses, Franța

LUCÀ, Giordano – tenor, n. 1988, Roma

LUCACIU, Radu – tenor, n. 12 aprilie 1964, Cluj

LUCACIU, Teodora – soprană, n. 17 noiembrie 1926, Vulcan, Hunedoara – d. 9 noiembrie 1986, Ecuador

● ... întruchiparea sincerității în *Cine m-aude cântând* de Tiberiu Brediceanu, pe CD. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclée in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTEȚE**]

LUCCA, Pauline – soprană, n. 25 aprilie 1841, Viena – d. 28 februarie 1908, Viena

LUCCIONI, José – tenor, n. 14 octombrie 1903, Bastia, Corsica, Franța – 5 octombrie 1978, Marsilia, Franța

LUCEZARSCAIA, Eugenia (LUCI, Jeni) – mezzosoprană, n. 27 noiembrie 1881, Chilia, Ismail, Ucraina – d. 1955, București

LUCHETTI, Veriano – tenor, n. 12 martie 1939, Tuscania, Viterbo, Italia – d. 23 aprilie 2012, Roma

LUCIANO, Alessandro – tenor, n. 10 septembrie 1977?, Roma

● Un tenor energic a fost italianul Alessandro Luciano (Arbace din *Ciro in Babilonia*), cu cel mai bun moment în atacul spectaculos al supra-acutei ce-i revine în finalul ariei din primul act. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Alessandro Luciano (Almaviva) a cântat cu naturalețe și linie vocală elegantă în cantilene (cavatina, serenada), cu poezie (superb *Al Prado vidi un fior di bellezza*), cu acute ferme, ușoare și sigure. Mi-aș fi dorit o acuratețe mai mare în pasajele de coloratură și o vocalizare mai intensă, în sensul expunerii autoritare a discursului. Glasul nu este însă foarte mare. [*Premieră la Opera bucureșteană cu BĂRBIERUL DIN SEVILLA* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

LUCIANO, Davide – bariton, n. 10 ianuarie 1987, Benevento, Italia

LUČIĆ, Željko – bariton, n. 24 februarie 1968, Becicherecu Mare, Serbia

● Are o voce masivă, robustă, potrivită coloristic pentru rolul titular, Rigoletto. Numai că baritonul s-a cantonat într-o monotonie de expresie care a exclus moliciunile (*Deh, non parlare al misero...*), dar a... inclus sunetele nevibrate, drepte și notele înalte opace. Expunând mereu în forță brută, artistul nu a mai riscat să ajungă la tradiționalul final acut al operei. Nu este singurul cântăreț care abordează rolul într-o asemenea cheie monocromă, dar faptul că a și distonat copios nu apare ca acceptabil pentru un teatru de renumele celui newyorkez. [*Verdi live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

LUDWIG, Christa – mezzosoprană, n. 16 martie 1928, Berlin – d. 24 aprilie 2021, Klosterneuburg, Austria

● Vocea artistei, de o culoare consistentă, sobră, a beneficiat de un ambitus remarcabil ceea ce i-a permis să abordeze și unele roluri de soprană. Susținută de o tehnică vocală exemplară, Christa Ludwig a excelat în conducerea frazei muzicale, în dinamica nuanțată a expresiei, repertoriul german

fiindu-i, desigur, cel mai apropiat. Știința cântului și inteligența în abordarea diverselor stiluri i-au favorizat și incursiuni excepționale în belcanto-ul romantic italian, în rolurile verdiane de tinerețe și maturitate, ca și în literatura muzicală franceză. [(august 1997, ianuarie 2000) – **OPERA ÎN PORTETE**]

LUGO, Giuseppe – tenor, n. 2 noiembrie 1898, Isola della Scala, Verona, Italia – d. 18 septembrie 1980, Milano, Italia

LUISE, Melchiorre – bas, n. 21 decembrie 1896, Napoli, Italia – d. 22 noiembrie 1967, Milano, Italia

LUKÁCS, Georgina – soprană, n. 24 aprilie 1967, Győr, Ungaria

LUKYANETS, Solomia – soprană, n. 24 aprilie 2001, Kiev

LUNDGREN, John – bariton, n. 12 octombrie 1968, Suedia

LUNGU, Irina – soprană, n. 5 iunie 1980, Republica Moldova

● Artistă cu cânt cultivat, frumoasă, delicată, cu glas liric-lejer spre liric și discreție a adresării, Irina Lungu a găsit cele mai bune momente ale sale prin sensibilitatea de exprimare din ultimul act. Câteodată un ușor *vibrato* se insinuează în expozeul său – mă refer cu precizie la pasajul *A quell' amor* din aria mare și chiar la secvențe din *Addio del passato* – dar legato-ul este îngrijit condus. Nuanțările în frazare vor spori pe măsura dobândirii experienței și, spre exemplu, celebrele note de La în pianissimo ale ariei *Addio del passato* vor căpăta aerajul și plutirea pe acel *fil di voce* imaginat de Verdi. (Opera din Roma) [A opta producție cu *TRAVIATA* semnată de Franco Zeffirelli (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● La Scala, în *Traviata*, Irina Lungu a avut o realizare vocală superioară față de cea de la Roma, lecturând partitura într-un chip mai profund. Rezultanta a venit prin nuanțarea superioară a conducerii frazelor muzicale. Sigur că exemplul predecesoarelor, Angela Gheorghiu și Elena Moșuc, a stimulat-o, dar drumul spre înalta calitate este

lung și spinos, cu multe trepte de urcat. Cred că Irina va progresa în continuare pentru depășirea liniarității, monotoniei adresării, Mi bemol-ul concluziv al mării arii din primul act (neîncercat la Roma) va spori în focalizare, esențiala frază *Amami, Alfredo* se va încălca pasional, finalul ariei *Addio del passato* va respecta în sfârșit notația verdiană *un fil di voce*, dar un serios semnal de alarmă trebuie tras de pe acum, din cauza unui *vibrato* nenormal la 27 de ani care se face simțit, pe fraze lungi, în forte, la notele de Mi, Fa, Fa diez centrale și chiar la La acut. Cu asemenea corecții, soprana va completa expozeul timbrului său vocal rotund și plăcut, frumoasa alură în scenă, mobilitatea actoricească. [Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Ingenuă și diafană, soprana a cântat cu limpezime de sunet, a povestit melancolic *Balada regelui din Thulé* și s-a antrenat cu cochetărie și feminitate în aria bijuteriilor, finalizată expansiv cu un foarte bun Si natural acut. Este un sunet pe care îl regăsește cu aceeași brilianță și în aria din actul al IV-lea, începută parcă profetic, cu adâncă tristețe *Il ne revient pas...* (...) În scena închisorii, Irina Lungu a cântat cu autoritate și strălucire, a fost o Margareta mergând în crezătoare și luminoasă către izbăvire, către apoteoza finală. O singură „pată în soare”, acuta de Do natural din duetul cu Faust (Charles Castronovo), întrucâtva „fixă”, „dreaptă”, cit. fără vibrație naturală suficientă. [FAUST abstract la Teatrul Regio din Torino (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

LUNGU, Paul – tenor, n. 28 iulie 1994, Suceava

● ... a debutat în rolul Lenski (*Evgheni Oneghin*). Afișând un lirism plăcut al vocii și un cânt pasional, daruri evidente de la prima intrare în scenă, Paul Lungu a asociat sunete incisive, bine proiectate, (*i satisfakția trebuie!*), alături de evocări inspirat duioase (*v vașem dome*) și acute (La natural) de forță în tabloul întâi al actului secund, la balul Larinei. Celebra arie *Kuda, kuda* a avut linia poetică cerută de scriitura ceaikovskiană, impregnată de filaje expresive (în recitativ) și frumoase pianissime (în strofa a doua). Rutina de scenă

îl va îndrepta către rafinarea sporită a discursului melodic în acest rol foarte potrivit ales pentru startul de carieră la Opera Națională București. [*Două spectacole de operă la București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Perspectivă de viitor are Paul Lungu (Beppe în *Paiațe*). Fiind posesor al unei vocalități lirice „pline”, cred că pașii imediați în carieră îl vor îndepărta de scriituri cerute a fi lecturate ultra lejer, plutitor, transparent, precum cea a serenadei *O Colombina*. Altminteri, prestația sa a fost foarte plăcută și, cum sugeram, promițătoare. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Tânărul tenor Paul Lungu a abordat bine, cu cantilene line și dezvoltări sonore, desenele melodice care fac din Ismaele (în *Nabucco*) un crochiu al marilor tenori de extracție lirico-spinto aparținători creațiilor de mai târziu ale maestrului de la Busseto. [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LUONGO, Alessandro – bariton, n. 2 septembrie 1978, Pisa, Italia

LUPEA, Bogdan – tenor, n. 27 martie 1993, Galați

LUPERI, Mario – bas, 1 ianuarie 1954, Italia

- Să îl amintim aici și pe interpretul Comandorului, Mario Luperi – cu o im placabilitate a sunetului bine racordată rolului, deși vocea nu poartă un semn calitativ. (*Don Giovanni* pe disc) [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – **OPERA LIVE**]

- Bun, basul Mario Luperi – Sparafucile. (*Rigoletto* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) – **OPERA LIVE**]

LUPESCU, Alexandru – bariton, n. 1892, Galați – d. 19 mai 1958, România

LUPINACCI, Raffaella – mezzo-soprană, n. 1984, Acri, Calabria, Italia

LUPU, Sorin – tenor, n. 17 februarie 1970, Cluj

- ... a înzestrat partitura lui Edgardo (*Lucia di Lammermoor*) cu glas ferm, însă nu

cu foarte mare *Glanz* și nici cu omogenitate de emisie. Dacă în duetul său cu Lucia (Cristina Simionescu), exprimarea pasională s-a lăsat așteptată, în schimb marea înfruntare cu Enrico (Fülöp Márton), „scena turnului”, a fost pe deplin dăruită cu intens dramatism. [*Premieră de operă la Cluj-Napoca, în viziune clasică* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

LUȚESCU, Simonida – soprană, n. 6 octombrie 1977?, România

- Pentru Simonida Luțescu, pretențiosul rol al Valenciennei a fost o provocare câștigată. Cu alură de model și ținută de star, tânăra soprană poartă cu naturalețe superbe-lei rochii (create de Viorica Petrovici) (...), cu dezinvoltură în plastica mișcării. Eleganță delicată în cânt, chiar dacă țesătura vocală joasă a cupletului din scena de cabaret o plasează în umbra sonorităților orchestrale, ce-i drept, uneori excesive (dirijor Cornel Trăilescu). (*Văduva veselă* la Opera Națională) [*Fantezie de culori* (2004) – **OPERA VIVA**]

- În real progres în ultima vreme, soprana Simonida Luțescu (Leila la Opera Națională București) a cântat delicat, lejer, nuanțat. [*PESCUITORII DE PERLE* (2004) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Plăcut timbrat este glasul Simonidei Luțescu dar țesătura vocală mai joasă a rolului Dorabella îi contrapune mai puțin fericit sonoritatea celei orchestrale (aria *Smanie implacabili* a suferit chiar ca intonație, pe alocuri). [*În Anul Mozart, COSÌ FAN TUTTE, premieră la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Simonida Luțescu a fost delicată și totuși tulburată Contesă (în *Nunta lui Figaro*, la Opera din București) [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- (La București), a fost o Musetta mult prea delicată și, din acest motiv, palidă ca eroină, fără aplomb și incisivitate de sunet, de expresie. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Remarcile merg către lirismul sopranei Simonida Luțescu (aria lui Zoe din *O*

scrisoare pierdută de Dan Dediu). [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Debutanta Simonida Luțescu (în rolul Nedda din *Paiațe*) și-a orientat glasul sopranelor în special către consistența și volumul acutelor, reușite din aceste puncte de vedere, atât în arie, cât și în final. Dar componenta dramaturgică a rolului depășește lirismul intrinsec al vocii sopranei, așa încât accentuările spinte și impunerea lor trebuie luate în considerare, alături de reușitele pasaje pline de emoționalitate și sens, frumos frazate. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

LUTTINEN, Sami – bas, n. 9 mai 1967?, Turku, Finlanda

● Cu glas negru și stâncos, foarte bun în rolul Marelui Inchizitor (*Don Carlos*) a fost finlandezul Sami Luttinen, demn continuator al tradiției marilor bași din țara nordică, Martti Talvela sau Matti Salminen. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

LUXON, Benjamin – bariton, n. 24 martie 1937, Redruth, Cornwall, Marea Britanie

M

MACARENCO, Igor – tenor, n. 17 iulie 1961, Căușeni, Republica Moldova

MACCHIONI, Matteo – tenor, n. 14 mai 1983, Sassuolo, Italia

MACCIANTI, Anna – soprană, n. 26 iunie 1930, Fiesole, Florența, Italia

MACGUIRE, Linda – soprană, n. 7 mai 1959, Newport News, Virginia

MACHADO, Aquiles – tenor, n. 3 iulie 1973, Barquisimeto, Venezuela

MACHAIDZE, Nino – soprană, n. 8 martie 1983, Tbilisi

● ... la numai 25 de ani, a înlocuit-o pe viitoarea mamă Anna Netrebko în seria de spectacole cu *Romeo și Julieta*. Analogiile cu diva rusă vin de la sine: aceeași voce de coloratură lirică consistent înveșmântată timbral, aceeași uriașă și spumoasă dezinvoltură scenică, cu joc intens și neobosit, aceeași pregătire temeinică în teritoriul stilistic. În plus, admirând frumusețea clasică a Annei Netrebko, admirând frumusețea exotica a lui Nino Machaidze - pe drept asemuită cu Angelina Jolie - așa îmi apare portretul complex de cântăreață-actriță-divă a secolului XXI. [*Festivalul Salzburg 2008: Eros și Thanatos* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Am fost curios să urmăresc, la Radio, în primul rând evoluția sopranei Nino Machaidze. (...) A fost evident că acrobațiile acute ale Gildei (*Rigoletto*) nu-i sunt comode și, în finalul ariei *Caro nome*, vocalizele nu au urmat țesătura mai dificilă, cimentată prin tradiție. Artista s-a încadrat strict în litera partiturii verdienne. În plus, notele extrem înalte din duetul cu Ducele (Joseph Calleja) sau din arie au fost la limita stridenței. Sigur că Nino Machaidze are un glas plin, dăruit cu armonice, îndepărtat de cel al așa numitelor

„Gilde canar” pe care, personal, nu le iubesc. Cântă inteligent, deși nu-și apropie pe de-a-ntregul componenta belcantist-expresivă a rolului. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Pentru Nino Machaidze, redările cu **Glanz** au reprezentat comandamentul suprem, asociat trăirii pucciniene intense (ariile *O mio babbino caro* din *Gianni Schicchi* și *Sì, mi chiamano Mimì* din *Boema*), dar și unui antren plin de finețe și expansivitate în aria *Je veux vivre* din *Romeo și Julieta*, încheiată cu o acută glorioasă. [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MACIAS, Reinaldo – tenor, n. 1 septembrie 1956, Cuba

MACNEIL, Cornell – bariton, n. 24 septembrie 1922, Minneapolis, Minnesota – d. 15 iulie 2011, Charlottesville, Virginia

- Legitimată printr-un glas amplu, masiv și totodată generos și cald, baritonul american a știut să confere personajelor din operele maestrului de la Busseto dimensiunea și autoritatea lor caracteristică. Artist cu solidă personalitate, portretist important, MacNeil a atras atenția producătorilor de film și însuși Franco Zeffirelli l-a selectat pentru a interpreta rolul Germont în filmul său *Traviata* (...). [*(septembrie 1997)* – **OPERA ÎN PORTETE**]

MACSIM-NICOARĂ, Maria – mezzosoprană, n. 28 februarie 1968, România – d. 24 decembrie 2020, Iași

- Mezzosoprana Maria Macsim Nicoară a interpretat în travesti personajul Prințului Orlofsky, cu glas bogat în armonice, potrivite intenții vocale și ținută cu adevărat... princiară. [*Vești bune de la Opera Națională Română Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MACURDY, John – bas, n. 18 martie 1929, Detroit, Michigan – d. 7 mai 2020, Stamford, Connecticut

MADDALENA, Alessandro – bas, n. 1922, Veneția, Italia – d. 1977, Italia

MADEIRA, Jean – mezzosoprană, n. 14 noiembrie 1918, Centralia, Illinois – d. 10 iulie 1972, Providence, Rhode Island

MADIA, Daniel – tenor, n. 1970?, România

MADORE, Elliot – bariton, n. 15 aprilie 1987, Toronto, Canada

- ... Elliot Madore în debut în rolul Lysander. Aria sa a relevat o voce foarte bună, agilă și puternică, penetrantă și strălucitoare. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MAESTRI, Ambrogio – bariton, n. 1970, Pavia, Italia

- Falstaff deja memorabil la Busseto, a cântat cu rotunjime timbrală, ușurință în frazare și forță în acute. Câteodată ușor neglijent, uneori prea puțin subtil sau neatent la sensuri, Maestri a acuzat, cred, lipsa unei îndrumări pe măsură venită din fosă (Daniel Oren). Sub bagheta lui Riccardo Muti, în haina lui Sir John, fusese de o minuțiozitate în construcție și de o înțelegere a rolului surprinzătoare pentru tinerețea lui. Potențialul lui Maestri este însă uriaș (precum... propria-i alură) și viitorul i se arată plin de speranțe. (*Trubadurul* la Arenă) [*Îndrăgostii de Verona* (2002) – **OPERA LIVE**]

- Baritonul Ambrogio Maestri (Amonasro la Arena din Verona) are o voce stâncoasă precum îi este și statura uriașă (...). Servit îndeosebi de momentele puternice ale rolului, *Suo padre!* (actul secund) sau *Dei Faraoni tu sei la schiava!* (actul al III-lea), italianul se ferește sau... își arată neputința la unele desene melodice calde și duioase, precum celebra frază *Pensa che un popolo vinto, straziato* din duetul cu fiica sa. Și, din nou, gândul mi-a zburat către un mare artist român, baritonul Șerban Tassian, model de lectură complexă a rolului tatălui Aidei, acum aproape șase decenii. [*AIDA monumentală* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Faptul că spectacolul l-a avut în fruntea distribuției pe Ambrogio Maestri care nu numai că are *le physique du rôle* dar și cântă magistral, a constituit marele avantaj.

Baritonul italian amintește ca timbralitate de legendarul Tito Gobbi de care îl desparte, poate, nuanțarea nu atât de amănunțită, colorizarea nu atât de intensă prin voce a stărilor și trăirilor savurosului personaj. Dar Maestri este expresiv în tot ceea ce face, glasul sună masiv și amplu (*Quest'è il mio regno* din primul act, ca și *L'onore!*, debutul faimosului monolog din finalul aceleiași secțiuni), personajul este bonom, expansiv și melancolic (*Alice e mia! Va..., vecchio John*) impunător în adresări, subtil (*Quand'ero paggio del Duca di Norfolk*), șmecher, naiv-credul și, până la urmă, înduioșător de conciliant. Fără îndoială, rămâne Falstaff al clipei, primul după compoziția de neuitat a lui Giuseppe Taddei, tot la Salzburg, acum peste trei decenii, sub bagheta lui Herbert von Karajan. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember I. FALSTAFF de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... cu infiltrări aluziv-șirete făcute prin *mezzevoci* de subtil impact a cântat duetul Otello-Iago din *Otello*, alături de Vladimir Galouzine. Ambrogio Maestri s-a dovedit, așa cum îl știam, un vocalist și un interpret de mare complexitate, punându-și glasul de largi dimensiuni, tunător, extins omogen pe tot ambitusul, în slujba unui rafinament de mare calitate. A cântat în registru comic cavatina lui Dulcamara *Udite, udite, o rustici* din *Elixirul dragostei* și monologul *L'Onore! Ladri!* din *Falstaff*, ambele cu un extraordinar simț al detaliului, în care cuvântul a capătat sensuri și culori de extremă varietate, într-o minuțiozitate a adresării ce a susținut eficient dramaturgia. Memorabile tălmăciri de profundă cultură stilistică, în rostiri de impecabilă dicțiune! Maestri a mai interpretat *Te Deum*-ul din *Tosca*, într-o lectură măreață, ce a îmbinat bigotismul cu furia și perfidia personajului Scarpia. [*Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MAFI, Soraya – soprană, n. 1988, Lancashire, Marea Britanie

MAFFEO, Gianni – bariton, n. 30 martie 1936, Vigevano, Lombardia, Italia

MAFTEI, Paramon – tenor, n. 14 ianuarie 1935, Nășăud – d.10 ianuarie 2009, Cluj-Napoca

MAGDAL (născ. MUCEDU), Daniel – tenor, n. 11 martie 1966, Iași

● Tenorul german de origine română Daniel Magdal a evoluat în *Trubadurul* și *Aida* (la Opera bucureșteană), Manrico și Radamès fiind roluri potrivite pentru *Fach*-ul său *spinto*, susținut de un timbru a cărui masivitate se păstrează în mod egal până în registrul acut (artistul propune chiar dificilul *Do al strettei Di quella pira* din *Trubadurul* și are Si bemol-urile lui Radamès „în buzunar”). Desigur că în condițiile unor sonorități atât de corpolente, pasajele lirice – și există destule în scriiturile verdiane – sunt negociate cu maximum de grijă, ducând personajele interpretate mai mult către dimensiunea lor eroică. Daniel Magdal a făcut ca finalul actului al III-lea, ca și duetul cu Amneris (Ecaterina Țuțu) din *Aida*, să fie de-a dreptul electrizante. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Mai vechi oaspete al scenei lirice bucureștene, Daniel Magdal a fost un impetuos Manrico (în *Trubadurul*), cu glas corpolent de sorginte spinto-dramatică, voce solidă cu tente eroice. Sigur că un asemenea organ vocal se descurcă mai puțin lesne în desenele pline de lirism ale ariei *Ah sì, ben mio* (...) Să spun că tenorul Daniel Magdal cântă viguros celebra stretta *Di quella pira*, o arie la care ambiția de a o interpreta în tonalitatea originală trebuie bine cumpănită, astfel încât temutele Do-uri acute să convingă și din unghi calitativ, nu numai din cel spectacular. Forțajul poate duce deseori la impurificarea sunetului. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Tenorului Daniel Magdal, rolul Riccardo îi oferă o partitură în care acutele îl servesc de minune. Sunt *squillante* și spectaculoase, totuși nota de Do din finalul duetului cu Amelia (Radostina Nikolaeva), nescrisă de Verdi dar intrată în tradiție, pare neconvingătoare pe de-a-ntregul. Deși

mobilitatea vocii este bine pusă în valoare de agilitățile baladei-barcarolă *Di' tu se fedele* sau ale cvintetului *È scherzo od è follia* pentru restul registrului, lipsa de omogenitate se simte și impulsurile pe care le dă în rezolvarea rigorilor țesăturii vocale îl găsesc obosit în aria *Ma se m'è forza perderti*. Artistul nu impresionează prin expresivitate și, iată, contribuția sa în marele duet cu Amelia rămâne monotonă. [*BAL MASCAT de Verdi...*(2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

- Punctul forte al lui Daniel Magdal (Don Carlos) sunt acutele emise pe capăt de frază, puternice, sigure și strălucitoare, mai puțin cele atacate direct care, în prima scenă a actului întâi, au pierdut armonice și vibrație naturală. Registrul central al tenorului a apărut deseori voalat și cu multe vocale de sonoritate deschisă, care au alterat omogenitatea liniei de cânt și au văduvit rolul de poetica ce îl străbate în marea majoritate a paginilor. [*DON CARLOS, în concert la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... în ultima vreme tenor „de casă” al Operei Naționale București pentru repertoriul spint, rolul Cavaradossi a fost prilejul de expunere al unor acute strălucitoare, incisive, de consistent volum și penetranță. Este un lucru important. Artistul se îngrijește de ele, chiar cu prețul abordării unor soluționări mai comode, cu vocale înalte mai pătrunzătoare. Mă refer la fraza *La vita mi costasse* (actul I), pe care a preferat-o în varianta – ce-i drept acceptată de Puccini dar totalmente neuzuală – *Ne andasse della vita*, în care nota de Si natural acut cade pe „i”, în loc de „a” și devine mai sonoră. Coborând pe gama registrului, vocea mai pierde din focalizarea de sunet și expozeul pare monoton (aria *Recondita armonia*, actul I), dar cu recuperare emoțională în poetica *E lucevan le stelle* sau în duetul cu Tosca *O dolci mani* din actul final. [*Debutul Iuliei Isaev în TOSCA* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- În condițiile penuriei de voci indigene, tenorul Daniel Magdal (...) a devenit în ultima vreme stăpânul absolut al rolurilor de factură lirică-spintă pe scena bucureșteană. (...) Ca Radamès (în *Aida*), a fost și de data aceasta corifeul acutelor prelungi, pline de *squillo* eroic, care au îndepărtat gândul de la

sporadice intonații mai puțin precise, de la sunete mai „deschise” sau de la unele expresii tânguitoare, în special pe frazele registrului central. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- (În rolul titular), s-a bazat pe un registru acut puternic și incisiv, dar și pe o derulare în tente *piangendo* a celorlalte registre, în special a celui mediu. Dificila explozie cu Si natural înalt din scena Autodafé-ului i-a pus ceva probleme și oboseala s-a insinuat către duetul final, în care, după un început excesiv în forță, totuși, a strecurat moliciuni de sunet în secțiunea *Ma lassù ci vedremo...* din ceea ce este numit de Verdi *Duetto d'addio*. Un oarecare vibrato a existat la notele prelung susținute. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Indispensabilul Daniel Magdal (Canio în *Paiate*), tenor liric-spint, a cunoscut în cea de-a doua seară o mai bună prestație, bazându-se pe acutele sigure și strălucitoare, în pofida unor registre central și grav estompate (*No! Pagliaccio non son*, ca pildă). A fost static, obiectiv și prea narativ, fără multă implicare, în celebra *Vesti la giubba*. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- În rolul Calaf (a fost) experimentatul tenor spint al Operei bucureștene Daniel Magdal, campion al acutelor. Și dacă primul său Do a avut de suportat unisonul concurent al sopranei Maria Guleghina (la al doilea *Gli enigma sono tre*), artistul s-a ambiționat în același act secund să cânte încă unul, notat de compozitor ca alternativă, *Ti voglio ardente d'amor*. Ce-i drept, oțelit precum și celelalte acute extreme. Cu autoritate și siguranță de sine au sunat cele trei replici *Figlio del cielo, io chiedo d'affrontar la prova!*, insistent îndreptate în actul secund către Împărat (Valentin Racoveanu). La fel ca și celebra arie *Nessun dorma*, cântată cu lirism și încheiată cu panaș. La pasiv s-ar putea aminti sonorități voalate în registrele central și grav (aria *Non piangere Liù* sau pe alocuri în actul al III-lea) și un La înalt (*Turandot!*) nu foarte convingător în momentul lovirii

gongului prin care a devenit pretendent oficial la mâna frumoasei Princesese. [*Despre noul TURANDOT și altele* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

MAGEE, Emily – soprană, n. 31 octombrie 1965, New York, New York

● După un prim act în care prin visul Elsei *Einsam in trüben Tagen* a anunțat viitoare rafinamente, Emily Magee a cântat cu glas învăluitoare și extremă muzicalitate, remarcile mergând către lirismul și frumosul legato cu care a însoțit marea scenă cu Ortrud, ca și către vehemența cu care a susținut secvența întrebării fatale. (Festivalul George Enescu) [*LOHENGRIN pentru prestigiul Operei Naționale București* (2011) – **OPERA DIVINA**]

MAGGIARI, Grigore – bas-bariton, n. 1895, Prilep, Macedonia – d. 1975, ...

● Interpretul Heraldului din *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

MAGINI COLETTI, Antonio – 17 februarie 1855, Jesi, Italia – d. 7 iulie 1912, Roma

MAGOMEDOVA, Elmira – soprană, n. 19., Daghestan, Rusia

MAGNONI, Jolanda – soprană, n. 1906 (1913?), Italia – d. 2001, Italia

MAGRÌ, Ivan – tenor, 3 ianuarie 1980?, Catania, Italia

MAIER, Nicoleta – soprană, 5 decembrie 1984, Năsăud

● ... cu excelentă conducere a glasului și registru acut consistent în secvențe din *Alcesta*, *Paiațe* și *Turandot* – aria lui Liù din actul al III-lea, la Cluj-Napoca, în Sala Operei Române. [*Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● ... Soprana Nicoleta Maier, a fost încântătoarea Hanna Glawari, distinsă, grațioasă, cu adresare bine articulată, dar și subtilă. (...) Are un glas rotund și bogat. A

cântat cu aplomb, vibrant, cu accentuări potrivit plasate și în care rafinamentele în pianissimo își vor face loc în continuare. Mă gândesc acum doar la finalul celebrului *Vilja-Lied*, altminteri o arie tălmăcită în plină nostalgie. [*VĂDUVA VESELĂ clujeană cucerește publicul* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (La Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați), soprana Nicoleta Maier a fost Contesa Maritza cu glas strălucitor și aleasă ținută princiară. [*Farmecul operetei clasice* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (...) Mimi la Iași. A venit cu expunerea unei sensibilități, unei ingenuități și unei simplități, adăugate undei de cochetărie, înzestrări cu care l-a cucerit pe Rodolfo. A cântat cu voce și frazare frumoase, fluid, nuanțat. Rămâne să lucreze asupra omogenizării emisiei, pentru egalizări între sunetele prea „strânse”, alternante celor „largi”. Trebuie să acorde o atenție sporită intonației corecte absolut peste tot și să evite micile abateri, în special în atacurile de sunet. Soprana are potențial și speciale orizonturi. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Un puternic contur i-a fost rezervat Donnei Elvira, psihopată sub observație medicală, energică, fără limite în a-l apăra pe Don Giovanni (vezi debordantul final de act I), căruia îi sărută neconținut și obsesiv hainele, aproape isterizată când îi descoperă deghizarea. Soprana Nicoleta Maier, la prima apariție în rol, a jucat fără reproș (în regia semnată de Beatrice Rancea). (...) A fost o Donna Elvira de extremă incisivitate în glas, cu cânt autoritar ale cărui accentuări merg pe alocuri către stridență. O atenție specială trebuie să acorde intonației precise. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Cu mesaj grandios, opusul lui Emil Lerescu nu se înscrie în genul oratorical, acțiunea este dinamică, variată, diversă și definește cu claritate o operă, deși vocile străbat mai mult un teritoriu declamativ, în care chemările la luptă ale eroinei principale, Ecaterina Teodoroiu (Cătălina), sunt remarcabile. Excelentă, soprana Nicoleta Maier a expus atât fraze lirice în scenele cu iubitul,

Sublocotenentul Pănoiu (Florin Guzgă), cât și viguroase, încărcate de dramatism. [*La Iași, de centenar, după aproape 50 de ani de la premiera absolută, opera ECATERINA TEODOROIU* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Nicoleta Maier (în rolul Tatiana din *Evgheni Oneghin* la Iași), a expus meandrelle sufletești (ale personajului) în toată profunzimea lor prin aria „scrisorii” din tabloul secund, iar incisivi-tatea, anvergura și strălucirea glasului au venit ca un pandant al spiritului expansiv, pasional și plin de dăruire al eroinei, ce a mers până la un gen de revoltă venită din străfundurile unei profunde iubiri, formulată în ultimul tablou al operei cu sinceritatea durerii. Accente spinte au dominat finalul înzestrat cu acute rotunde și bogate. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MAIMESCU, Iurie – bas, n. 26 iunie 1980, Chișinău

- ... a fost Don Bartolo (*Nunta lui Figaro*), cu glas de culoare... baritonală și cânt îngrijit. [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

MAINGUENÉ, Solen – soprană, n. 3 noiembrie 1981, Orange, Franța

MAISON, René – tenor, n. 24 noiembrie 1895, Frameries, Belgia – d. 11 iulie 1962, Le Mont-Dore, Franța

MAJESKI, Amanda – soprană, n. 20 octombrie 1984, Gurnee, Illinois

MAKARINA, Olga – soprană, n. 1971?, Arhanghelsk, Rusia

MAKRIS, Cynthia – soprană, n. 1956, Sterling, Colorado

MALABA, Blaise – bariton, n. 1989, Congo

MALAGNINI, Mario – tenor, n. 12 iunie 1958, Salò, Italia

- Temperamental, Mario Malagnini s-a situat la polul opus Carmencitei (propuse de Agnes Baltsa la București), dar poate tocmai

de aceea, cuplul lor a fost valabil. Voce lirică, cu câteva sunete mai puțin vibrante pe alocuri, interpretul lui Don José a frazat impecabil și a avut un moment efectiv memorabil în aria *La fleur...*, plină de nuanțe și susținută de o linie vocală de nobilă sensibilitate (*remember* Nicolai Gedda!). Sigur că finalurile actelor al III-lea și al IV-lea l-au găsit puțin descoperit sau cu incisivitatea risipită, dar e adevărat că nici sonoritățile orchestrei (dirijor Răsvan Cernat) nu l-au menajat. [*Vrăji la Operă!* (2000) – **OPERA LIVE**]

- Italianul Mario Malagnini a expus, (la Opera Națională București), deși a depășit prima tinerețe, o voce robustă și sigură, plăcut timbrată. Proiectează în sală sunete limpezi și strălucitoare, frazează cu inspirație în buna tradiție a rolului. Încălzirea a fost chiar pe aria *Celeste Aida* (...), respirațiile au fragmentat frazele... *del mio pensiero tu sei regina* sau ... *le dolci brezze del patrio suol*, iar din cele trei Si bemol-uri acute ale celebrei pagini, numai ultimul a avut lungimea cerută. Odată trecut momentul, Malagnini a fost un Radamès valabil vocal, dar rezervat și distant scenic. [*Deschiderea stagionii* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Într-o bună formă l-am regăsit pe Mario Malagnini, tenor cu voce frumoasă, tipic verdiană, care l-a servit pe țesătura partiturii lui Gabriele Adorno. Cu concentrare de sunet și optimă proiecție în sală, cunoscuta arie *Sento avvampar nell'anima... Cielo pietoso, rendila* l-a găsit pe italian în momentul de vârf al serii dar l-a și obosit, întrucât după aceea s-a refugiat în sonorități nazale. (*Simon Boccanegra* la Opera de Stat din Viena) [*Leo Nucci sau cântul verdian absolut* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MALAGRIDA, Luisa – soprană, n. 1920, Adria, Rovigo, Italia – d. 4 august 2008, Roma

MALAGÙ, Stefania – mezzosoprană, n. 11 martie 1932, Milano, Italia – d. 16 ianuarie 1989, Italia

MALANIUK, Ira – mezzosoprană, n. 29 ianuarie 1919, Stanyslaviv (actualmente Ivano-Frankivsk), Ucraina – d. 25 februarie 2009, Zirl, Tyrol, Austria

MALAS, Spiro – bas, n. 28 ianuarie 1933, Baltimore, Maryland – 23 iunie 2019, New York, New York

MALFI, Serena – mezzosoprană, n. 19 iulie 1985, Pomigliano d'Arco, Italia

● ... Dorabella cu voce plăcut timbrată, sopranilă, a cântat cu vehemență aria *Smanie implacabili*, a conferit culoare de expresie părților ce-i revin. (*Così fan tutte* concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [*Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

MALFITANO, Catherine – soprană, n. 18 aprilie 1948, New York, New York

● ... excelentă Julieta acum mulți ani pe disc, a trecut spre rolurile de soprană *spinto*, nu fără a-și păstra urmele culorii de soprană lirică (deși îngroșarea registrului central este evidentă) și de asemenea nu fără urmări în justetea intonației. Actriță bună, aici i-aș reproșa totuși un anume teatralism excesiv, discordant concepției regizorului Elijah Moshinsky. (Rolul Lina la Covent Garden) [*STIFFELIO* (1993) – **OPERA LIVE**]

MALIBRAN, Maria – mezzosoprană, n. 24 martie 1808, Paris – d. 23 septembrie 1836, Manchester, Marea Britanie

MALIPIERO, Giovanni – tenor, n. 20 aprilie 1906, Padova, Italia – d. 10 aprilie 1970, Padova

MALIPONTE, Adriana – soprană, n. 26 decembrie 1938, Brescia, Italia

MALTA, Alexander – bas-bariton, n. 28 februarie 1942, St. Gallen, Elveția – d. 23 august 2016, Italia

MALTMAN, Christopher – bariton, n. 1970, Cleethorpes, Lincolnshire, Marea Britanie

● Britanicul a fost un Don Giovanni cu glas puternic rezonant ale cărui virtuți de maleabilitate au impresionat prin moliciunea și senzualitatea expresiei în duettino *Là ci darem la mano* (mi-a amintit de legendarul Eberhard Waechter), prin catifeaua cu care a

înzestrat melosul serenadei *Deh vieni alla finestra* (pentru mine, o rememorare a desenului impecabil al marelui bariton român Șerban Tassian, într-o înregistrare Radio datând de peste 50 de ani). [*Festivalul Salzburg 2008: Eros și Thanatos* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Surpriza a venit din partea baritonului Christopher Maltman în rolul Oreste (din *Iphigenia în Taurida* de Gluck), bariton care cu o lună înainte debutase în zdrobitorul rol Oedipe la festivalul salzburghez. Cunoscându-l din interpretări de diverse alte personaje, majoritatea mozartiene, îmi formulam întrebări. Ascultându-l ca Oreste, totul s-a risipit. „Maltman 2019” impresionează prin glasul puternic, cu volum important, dominator al sălii și ansamblurilor, prin abordarea dramatică la care asociază o linie vocală nobilă și, îndeosebi, un cânt liric, cu frumoase *mezzevoci*, vădind o tehnică bine pusă la punct. De la piano catifelat la fortissimo dezlănțuit, britanicul poate rezolva orice exprimare rezultantă din portativ. Sunt convins acum, că la Salzburg a fost un Oedipe excelent, potrivit. Mai cred, că ar putea fi invitat la București, în ediția 2021 a festivalului, pentru marele rol enescian. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**].

MAMELI, Roberta – soprană, n. 3 februarie 1973, Roma

● ... (notez) cântul instrumental al altistei Roberta Mameli (Ginevra)... (Festivalul George Enescu) [*ARIODANTE sau feeria vocilor baroce* (2011) – **OPERA DIVINA**]

MAMOT, Lavinia – soprană, n. 4 martie 19.., Pitești

● ... soprană cu expunere fluidă a frazelor muzicale și ale cărei acute de Do natural au culminat în *Inflammatus et accensus...* (*Stabat Mater* de Rossini la Ateneu) [*Muzică pentru toate vârstele* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MANCA DI NISSA, Bernadette – mezzosoprană, n. 27 septembrie 1954, Cagliari, Italia

MANCHET Eliane – soprană, n. 26 mai 1935 (1937?), Bamako, Mali – d. 5 mai 2008, Paris

MANCINI, Caterina – soprană, n. 10 noiembrie 1924, Genzano di Roma, Italia – d. 21 ianuarie 2011, Roma

MANCIULEA, Ana – mezzosoprană, n. 24 iunie 1934, Straja, Alba – d. 24 aprilie 2010, Cluj-Napoca

MANDINI, Stefano – bas-bariton, n. 1750? – d. 1810?

MANEA, Andrei –tenor, n. 14 octombrie 1981, București

● Don Ottavio a fost tenorul Andrei Manea care, cu timbrul frumos înveșmântat în lirism, va depăși într-un viitor nu foarte îndepărtat abordarea portativele mozartiene, îndreptându-se către cele din spațiul peninsular. Până atunci, ca studiu, restituirea eleganței, fineței exprimării în moliciuni, evitarea forțării notelor după pasajul de registru, ca și creșterea acurateței gamelor din aria *Il mio tesoro* îi vor sta în atenție, ca pași obligatorii și utili. [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MANEA, Marius – tenor, n. 31 august 1973, Ploiești

● Vocea lui Marius Manea (debut în rolul Nadir la Opera Națională București) a plăcut prin lirismul registrului central. Este însă o mare semetie și o probă de solidă siguranță tehnică să ataci frazele acute ale cunoscutei arii tenorale în *mezzavoce* poetică, așa încât Manea a recurs la un *falsetto* care totuși nu a afectat radical linia frazei. Reprezintă în orice caz un... pas înainte, dacă ne gândim că am ascultat artiști la București care interpretau întreaga arie în puțin preferatul *falsetto*. [*PESCUITORII DE PERLE* (2004) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Alfredo (*Traviata* la București) a fost tânărul tenor Marius Manea, glas liric cu frumoasă linie a frazării și cu variate nuanțe în exprimare. Ascensiunea sa pe tărâmul calității este continuă (...) și îl poate duce spre remarcabile realizări odată căpătată siguranța emisiei în registrul acut. Calea pe care se află

îl recomandă. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Tenorul Marius Manea (Ferrando) a fost o voce „prezentă“, cu „mușcătură“ în rostire, cel mai apropiat de acea *italianità* indispensabilă scriiturilor mozartiene pe libretele lui da Ponte. A interpretat cunoscuta *Un aura amorosa* cu frumoasă linie și cu bine gândită pondere a emisiei în *falsetto* care a accentuat atmosfera. Păcat că finalul celei de-a doua arii, *Tradito, schernito*, l-a prins într-o indispoziție vocală care l-a făcut să recurgă în mod fortuit, asigurator, la *falsetto*. [*În Anul Mozart, COSÌ FAN TUTTE, premieră la Operă* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Partener în rolul lui Alfredo (*Traviata*) a fost tânărul tenor Marius Manea, mai puțin atent la impoziție de această dată, față de recente prestații. (...) Tenorul este însă profund atras de studiu și perfecționare, preocuparea se observă cu claritate, și chiar faptul că a cântat – în premieră pentru el – dificila cabaletă *Oh mio rimorso! O infamia!* (frecvent eliminată) a demonstrat-o. [*Final de stagione lirică bucureșteană 2005-2006* – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Timbralitatea cu patină autentic italiană a tenorului Marius Manea (Edgardo în *Lucia di Lammermoor* la București), a ieșit în evidență încă de la expansiva declamație de intrare, iar aria ultimă, *Tombe degl'avi miei... Fra poco a me ricovero*, a fost fără reproș, cu legato frumos condus. Poate și emoția debutului, poate o insuficiență a concentrării l-au condus în anumite momente la deficiențe ritmice (duetul cu Lucia din primul act), la imprevizibile rateuri (chiar nota de Si bemol ... *Ah! Ah! vi disperda* din ansamblul final al actului al II-lea) și, în consecință, la temeri și refugii în *falsetto* (moartea eroului). Instabilitatea tehnică este însă perfectibilă și privesc în continuare cu încredere evoluția tânărului tenor care, prin studiu serios și amănunțit, poate atinge performanța la care poate să treacă să aspire. [*Irina Iordăchescu, o tânără maestră* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Marius Manea (Ducele de Mantua în *Rigoletto*) a expus cu concretețe glasul său

plăcut timbrat. Poate emoția, poate presiunea țeșăturii vocale a ariei *Questa o quella*, l-a făcut să fie ezitant la Si bemol-ul acut. La fel s-a întâmplat însă și în pasajul ... *le sfere agl'angeli* din aria *Ella mi fu rapita* (actul secund) sau în cvartetul din actul al treilea. Există o instabilitate tehnică care trebuie să-l preocupe pe tânăr. Ca și cu alte prilejuri, susțin că dificultățile cu care se confruntă sunt pe deplin soluționabile cu condiția perfecționării constante, mai ales că notele și mai înalte – Si natural din aria *La donna è mobile* și spectaculosul Re bemol cu care a încheiat dominator duetul cu Gilda Mihaelei Stanciu – sunt sigure și dătătoare de curaj pentru rezolvarea zonei problematice a registrului. [*Renato Bruson la București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Următoarea bucurie pentru mine a fost prestația tenorului Marius Manea, Macduff cu frazare inteligent studiată și expusă, cu accente verdiane bine plasate și, pentru prima oară, fără instabilități. La mai mare, Marius Manea! [*Sub semnul farmece-lor și sângelui, MACBETH* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MANEA-ARVUNESCU, Mioara – soprană, n. 1 august 1963, Focșani

MANFREDINI GUARMANNI, Elisabetta – soprană, n. 2 iunie 1780, Bologna, Italia – d. după 1825

MANISTINA, Elena – mezzosoprană, n. 1974, Saratov, Rusia

MANNI-JOTTINI, Maria – soprană, n. 13 septembrie 1921, Alessandria, Italia – d. 16 iulie 2007, Broni, Italia

MANOLE, Simona – soprană, n. 11 august 1979, Ploiești

MANOLEANU, Bianca Luigia – soprană, n. 22 iunie 1958, București

● În Sala Oglinzilor de la sediul Forumului Democrat German din România, (...) o artistă cultivată, stăpână pe stilurile care au fost reprezentate de program și pe tehnica de cânt, Bianca Luigia Manoleanu, a impresionat prin virtuțile de muzicalitate, de varietate a expresiei. Rememorez acum

unduirile molcome din *Malinconia, ninfa gentile* (Bellini), determinarea din *Per pietà bell'idol mio* (Bellini), rafinamentul din *Me voglio fà'na casa* (Donizetti), poetica din *Ad una stella* (Verdi). Frazele de lungă respirație, filajele (Bellini, *La ricordanza*) au fost pilde de măiestrie puse în slujba restituirii artei belcanto-ului romantic în planul miniaturii lirice. [*La Sibiu, Festivalul Internațional al Artei Lirice și Concursul de Canto „Vox Artis”* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În onoarea celui aniversat, lectură rafinată a înfățișat soprana Bianca Manoleanu în Cântecul popular de Obradors și liedul *Morgen* de Richard Strauss. [*Profesorul universitar dr. Grigore Constantinescu a fost sărbătorit la Universitatea Națională de Muzică din București, cu prilejul împlinirii a 80 de ani* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

MANOLEANU, Stanca Maria – soprană, n. 26 august 1986, Cluj-Napoca

● ... debutantă în rolul titular din *Sora Angelica*, emoția tinerei soprane a fost mare și îmi închipui că a reprezentat motivul pentru încercarea de intrare precipitată în aria *Senza mamma* sau pentru unele acute neconvingătoare. Stanca Maria Manoleanu nu este lipsită de calități, printre care se evidențiază cântul aerisit, delicat, cu plutiri într-adevăr... angelice, evocând un spirit răscolit al personajului. Sonorități în piano și pianissimo au impresionat. Numai că partitura pucciniană conține și incursiuni dramatice, pentru a căror rezolvare studiul trebuie să continue. [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

MANOLOV, Kiril – bariton, n. 1976, Sofia

MANTASHYAN, Ruzan – soprană, n. 11 iunie 1990, Erevan

MANTEGNA, Roberta – soprană, n. 21 iulie 1988, Palermo, Italia

MANU, Filipe – tenor, n. 1993, Tonga, Oceania

MANUGUERRA, Matteo – bariton, n. 5 octombrie 1924, Tunis – d. 25 iulie 1998, Montpellier, Franța

MANUILENKO, Nelea – mezzo-soprană n. 29 octombrie 1951, Makeevka (Makiivka), Ucraina

MANYOV, Marius – bas, n. 2 iunie 1956, Bocșa Montană

MARA, Camil – bariton, n. 17 iulie 1956, Brașov

- Printre partenerii români, baritonul timișorean Camil Mara, glas autoritar în rolul Nabucco dar părând ușor afectat de o indispoziție pasageră, (La Opera Națională București) [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- L-am revăzut în rolul Rigoletto pe Camil Mara, voce solidă și cu forță demolatoare, de data aceasta într-o condiție vocală mai fericită, propunând un personaj rugos, arareori împlânzit. (La Opera Națională București) [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

MARA, Dorin – bariton, n. 10 septembrie 1964, Brașov

- ... baritonul Dorin Mara (Azzo) și-a expus cunoscuta-i voce plăcut timbrată. [*Prima audiere națională la Opera bucureșteană, PARISINA d'ESTE* (2009) – **OPERA ETERNA**]

MĂRĂCINEANU, Mihaela – mezzosoprană, n. 20 martie 1942, România – d. 4 martie 1977, București

MARAGLIANO, Luisa – soprană, n. 1931, Genova, Italia

MARC, Alessandra (născ. **BORDEN, Judith**) – soprană, n. 29 iulie 1957, Berlin

MARC, Marinela – mezzosoprană, n. 11 septembrie 1967, Cluj

MĂRCAN, Adrian – bariton, n. 12 iulie 1970, Feleac, Bistrița-Năsăud

- În rolul Doctorului Malatesta, remarcă specială a spectacolului **Don Pasquale** de la Opera Brașov, (vine pentru) glasul de bariton liric înalt al lui Adrian Mărcan, un interpret cu frumoasă, omogenă linie vocală, un tânăr cântăreț cu semnificative perspective. Mărcan este dezinvolt actor, ca de altfel și partenerii săi, asupra tuturor simțindu-se ochiul vigilent al regizorului Cristian Mihăilescu, desăvârșit constructor de personaje. [*Diana și Maneken Pis* (2004) - **OPERA VIVA**]

- Sigur că interpretul rolului titular, Adrian Mărcan, are datele vocale ale partiturii, voce maleabilă de bariton liric, cu cânt moale, catifelat și frazare inteligentă. O indispoziție de moment – s-a simțit încă din duettino **La ci darem la mano** – l-a făcut să controleze excesiv serenada **Deh vieni alla finestra**, privând-o de poetica nocturnă. Adrian Mărcan rămâne însă o voce potrivită rolului, poate cea mai bine pliată personajului mozartian, în acest moment, la noi în țară. (Opera Brașov) [*Disoluția lui Don Giovanni* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul fratelui Luciei, Enrico, Adrian Mărcan a dovedit o dată în plus că posedă unul dintre cele mai importante glasuri de bariton din țară, prin timbrul de plăcută culoare, prin omogenitate, impetuozitate în accente și acute impunătoare (finalul duetului cu Lucia, de pildă). Există însă la valorosul artist și reversul medaliei. Siguranța și penetranța îl duc la o oarecare indisciplina sau, mai corect spus, la o lipsă de echilibru în gestionarea frazelor, lăsând permanent impresia unei forțări a limitelor, într-o nestăvilită dorință de epatare. Nu e nevoie. Mărcan se recomandă prin propriile sale calități de vocalitate, este tipul clar de bariton liric romantic și de aici trebuie să pornească abordările sale, fără excese, fără îngroșări. Așa cum a fost, admirabil, în duetul cu Lucia din actul secund. (Opera Națională București) [*Irina Iordăchescu, o tânără maestră* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- (În spectacolul **Carmen** la Opera Brașov), baritonul Adrian Mărcan a fost un Escamillo plin de energie, sonor și cu o bună ținută expresivă. Poate că emoțiile după primirea cu aplauze la intrarea în scenă au

fost cele care l-au făcut să ezite la refrenul strofei a doua a ariei toreadorului. Se mai întâmplă... [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... glasul bine conturat al baritonului Adrian Mărcan (Marcello în *Boema* cu prea puțin efect în tirada *Gioventù mia* din actul al doilea)... [*Momente pe scena Operei Naționale București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... a fost Giorgio Germont (*Traviata*), cu statură și atitudine impunătoare, voce nobil timbrată, cu cânt elegant în narațiunea *Pura siccome un angelo* și autoritar în aria *Di Provenza il mar, il suol*. [*Final de aprilie la Opera din București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Ca Silvio (*Paiațe*), cu alură de *macho*, a adus siguranță și autoritate în expunere, alături de experiența acumulată în lecturile romantice. Un îndrăgostit impetuos, dar cald și nobil în adresare, ce-și folosește timbralitatea bine dotată cu armonice pentru modelările de fraze. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Baritonul Adrian Mărcan a făcut pasul către un personaj de intensitate dramatică, Michele (*Mantaua*), pe care l-a servit cu aplomb într-o evoluție gradual pornită din culoarea mai lirică de glas, dar bine cumpănită către declamațiile și exploziile extreme acute (Sol natural) din ultima parte, susținute solid, prelung, aproape fără reproș. [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

MARCOLINI, Marietta – mezzo-soprană, n. 1780, Florența, Italia – d. 26 decembrie 1855, Florența

MARCOVICI, Alexandru – bas, n. 13 mai 1948, Olari, Arad

MARCOVICI, Cosmin – tenor, n. 23 iulie 1971, Iași

- În Nadir (*Pescuitorii de perle* la Opera Brașov), l-am ascultat pentru prima oară pe Cosmin Marcovici, tenor liric cu ambitus complet (...), ce gândește mesajul sonor, dar a cărui instabilitate tehnică afectează linia melodică. Chiar un vibrato

neșteptat se insinuează în desenul ariei *Je crois entendre encore*, alterându-i parfumul. (...) Cosmin Marcovici (...) poate corija prin studiu temeinic, cu îndrumători potriviți, actualele carențe. Să sperăm... [*Desenând cu brațele* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul Don José (*Carmen* la Opera din Brașov) a fost tenorul ieșean Cosmin Marcovici, cu timbralitate aspră dar cu siguranță în cânt, incisivitate și intenții dramatice care, în actul al IV-lea, îl conduc chiar către sunete forțate, „împinse”, ce se situează peste tonul just. [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Pentru Cosmin Marcovici, interpretarea lui Radamès a fost o mare provocare, pe care a dus-o la bun sfârșit grație experienței scenice. Fără să se distingă printr-o timbralitate fastă și omogenă, prin culoarea potrivită vocalității rolului, tenorul a arătat că a studiat foarte serios și profesionist portati-vele verdiane. Toate accentele au fost la locurile lor, frazele au avut respirația cerută, nuanțele au surprins plăcut. Mă refer punctual la filajul notei de Si bemol acut ... *il ciel de' nostri amori...* din duetul cu Aida. Costurile dramatice ale partiturii s-au plătit însă în dificilul terțet ce a urmat, când artistul a simplificat voit cea de-a doua rostire ... *per te tradii la patria!* [*Superproducție cu AIDA la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Eisenstein de excepție în *Liliacul*, ca atitudine și joc, tenorul Cosmin Marcovici și-a demonstrat bogata experiență de scenă. A jucat inspirat și a rostit textul cu multă dăruire, cu multă teatralitate. Pe alocuri, în cântul său s-au strecurat unele asprimi. [*Vești bune de la Opera Națională Română Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (La Craiova), experimentatul tenor Cosmin Marcovici (Edvin), a frazat poetic și seducător în autentică manieră a valsării vieneze. (...) [*De două ori SILVIA* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MARCU, Adriana – soprană, n. 1990?, România

- ... a redat aria bijuteriilor *Ah, je ris* din *Faust* cu glas expansiv și radios. (Concert extraordinar la Banca Națională a României)

[Crăciun de vis cu soprana Mariana Nicolesco (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Pentru Musetta (*Boema*), am notat debutul promițător al sopranei Adriana Marcu, încă înclinată către sunete aspre și a cărei tălmăcire conferită valsului din actul secund va spori în accente potrivite exuberanțului personaj, ca și într-o tratare mai subtilă a finalului, apropiată de notațiile partiturii. [Momente pe scena Operei Naționale București (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

MARCU, Mihaela – soprana, n. 21 februarie 1982, Timișoara

- Tânăra Mihaela Marcu (Violetta) este foarte scenică, excelentă actriță, atât în momentele frivole cât și în cele de intimitate sau tragice. Se află la începutul unei cariere în care se poate baza pe limpezimea și strălucirea glasului, pe înțelegerea și redarea nuanțată a desenului melodic, pe emoția picurată în momentele lirice căreia, în *Addio del passato* de pildă, pe lângă frumoase pianissime, a știut să-i adauge sfâșietoare expresii. Cred că, odată cu sporirea experienței în cânt, va ști să-și dozeze mai bine eforturile (difícilul pasaj *Amami, Alfredo* din actul al II-lea a fost practic ratat tocmai din acest motiv, sunt sigur) după cum, prin aprofundarea studiului, preciziunea intonației – care mai suferă pe ici, pe colo – se va ameliora. [Două spectacole timișorene – *ADRIANA LECOUVREUR* și *TRAVIATA* (2011) – **OPERA DIVINA**]

MĂRCULESCU, Iolanda – soprana, n. 2 aprilie 1923, București – d. 19 decembrie 1992, Mequon, Milwaukee, Wisconsin

- ... exponenta cântului ultra-cultivat în *Păstrează* de Mihail Jora. (CD). [Vers și cântec românesc I – *Hariclea Darclée in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Pentru mine, alături de prezența pe podiumurile de concert, cariera românească a Iolande Mărculescu a însemnat și evoluția pe prima scenă lirică națională unde, până în 1968 când a emigrat în Statele Unite ale Americii, a dat viață unor personaje precum

Susanna, Gilda, Zerlina, Lakmé, Despina, Rosina, Nannetta, Zița ș.a., cu totul memorabile. (Remarcabile au fost) calitățile cu care soprana a parcurs portativele, reflectate prin fina muzicalitate, delicatețea frazării, emisia de sunete diafane, plierea stilistică, inteligența cântului și conferirea de sensuri cuvintelor, rostiri adânc izvorâte din minte și spirit. [Cea de-a 25-a bursă de canto „IOLANDA MĂRCULESCU” (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MĂRCUȘ, Ritta (născ.

MERGENTHALER, Ritta; primul nume de scenă MERCK, Ritta) –

soprană, n. 1886, Austria – d. 1952, Cluj

MĂRCUȘ, Ștefan – tenor, n. 8 ianuarie 1886, Hodișa, Satu Mare – d. 18 mai 1953, Cluj

MĂRCUȘ-ANCA, Lya – soprana, n. 21 octombrie 1921, Oradea – d. 15 mai 1991, București

MARE, Iuliu – bariton, n. 24 mai 1924, Ibănești, Mureș – d. 25 ianuarie 2001, Timișoara

MARE, Marius Iuliu – bariton, n. 19 august 1958, Timișoara – d. 13 martie 2010, Timișoara

MARELE, Ciprian – bariton, n. 19 aprilie 1978, Iași

- În *Traviata*, Ciprian Marele a fost Georges Germont. A propus un personaj destul de liniar și amorf, reținut în a proiecta vocea, oricum nu foarte amplă și cu ușoare probleme de intonație. [Elena Moșuc aclamată la Opera din Iași (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Baritonul Ciprian Marele, Amonasro în *Aida*, nu a dominat excesiv prin incisivitate dramatică, dar a accentuat frazele moi, bine susținute de vocea sa plăcut timbrată. [Debuturi lirice la Iași (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MARELE, Valentin – bariton, 31 decembrie 1972, Sagna, Neamț

- Personajul Zurga (*Pescuitorii de perle* la Opera Brașov) a fost interpretat de

Valentin Marele, o voce generos înzestrată, nu întotdeauna strălucitoare (lipsă de amploare în finalul celui de-al doilea act) dar egală între registre, bine condusă. [*Desenând cu brațele* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- În *Traviata* la București, Valentin Marele a rămas întrucâtva dator. Cu motoarele reduse **au ralenti**, vocal și chiar scenic, interpretul lui Germont-tatăl nu a profitat de timbru-i frumos înveșmântat, spre a-i conferi amploare și pană. Așteptăm un reviriment! [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Impunător vocal și scenic a fost cunoscutul bariton Valentin Marele (Enrico la Opera Brașov), glas viguros, de anvergură, cu accente impetuoase în frază, ale cărui preocupări trebuie să se îndrepte către omogenizarea emisiei anumitor note, către diversificarea coloristică. [*O LUCIA DI LAMMERMOOR clasică...* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Tonio din *Pag* ușor distonant pe zona central-gravă a registrului și temător în fața acutelor tradiționale din Prolog, dar cu bună expresivitate în duetul cu Nedda. [*CAV & PAG la Brașov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

MARGAINE, Clémentine – mezzo-soprană, n. 11 noiembrie 1984, Narbonne, Franța

- Galonata Clémentine Margaine (Margareta) și-a motivat reputația prin calitatea vocii, sesizabilă de la primul sunet, rotund și strălucitor. *Balada regelui din Thulé*, prima arie, a primit o lectură concretă, lipsită de gingășia personajului. Poate că artista nu a fost în cea mai bună seară, întrucât celebra „romantă” *D’amour l’ardente flamme* a adus, pe rând, sonorități deschise, dispersate, nevibrate, portamente, atacuri „pe dedesubt”, în detrimentul fluidității liniei vocale, condiție pentru încadrarea în stil a minunatei confesiuni de iubire a eroinei. (Festivalul George Enescu 2017) [*Ansamblurile Filarmonicii „George Enescu”, realizări remarcabile în DAMNAȚIUNEA LUI FAUST* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

MĂRGĂRAȘ, Valentina – soprană, n. 16 martie 1970, Brașov

- Soprana Valentina Mărgăraș (Olympia) are supraacute bune, foarte spectaculoase (cuceritoare chiar!) care compensează minusurile din registrul central, excesiv vibrat și cu tendințe de situare sub tonul just. (La Opera Brașov). [*Povestiri... fără Hoffmann* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul titular (la Opera Brașov), Valentina Mărgăraș a expus un ambitus complet, cu timbralitate strălucitoare și consistentă dar nu întotdeauna focusată și chiar însoțită de ușor balans. [*O LUCIA DI LAMMERMOOR clasică...* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Visătoarea Lisa (*Țara surâsului*) a primit din partea Valentinei Mărgăraș experiența și raționalitatea. Artista a cântat cu glas scilpitor, strecurându-se un **vibrato** mai larg și sunete întrucâtva stridente în registrul acut. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

MARGARIT, Natalia – soprană, n. 15 martie 1964, Gura-Galbenă, raion Cimișlia, Republica Moldova

MĂRGĂRIT, Ioana – soprană, n. 19 martie 1963, Galați

MĂRGEAN, Bianca – soprană, n. 12 august 1987, București

- Verdi a încărcat rolul Amelia (*Bal mascal*) cu toate specificitățile devocalitate lirico-spinto pe care le-a dăruit personajelor principale feminine din creația de maturitate - culoare „plină” de glas, cantabilitate romantică, dramatism, țesături vocale impregnate cu pianissime în registrul acut. Bianca Mărgăan deține o bună parte dintre acestea și prestația ei (...) a crescut în implicare și tensiune emoțională pe parcursul seriei, cu o culme în aria *Morrò, ma prima in grazia*, pasaj prin care s-a îndreptat spre un rafinament și o trăire optime. În condițiile în care accentele, sunetele grave „de piept” și frazarea cu sens au fost bine reprezentate, rămâne doar ca studiul să fie orientat către un mai potrivit management al pianissimelor plutitoare și către rotunjirea sonoră a unor

sunete înalte, inclusiv ale extremului acut, Do natural, spre pildă, încă sever și aspru. [*Final de aprilie la Opera din București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Lirismul vocii Biancăi Mărgăan, susținut de un registru central consistent și unul grav care aduce sensuri profunde odată ce folosește emisia „de piept”, a dat culoare și expresivitate delicatului personaj, conturat cu sinceritate și frazare cultivată. În spațiul de deasupra portativului, câteva sunete opace sau cu tendințe de asprimi s-au mai strecurat. (Mimi în *Boema*) [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Debutantă în rolul Donna Anna, s-a situat în apropierea vocalității spinte, cu voce consistentă, vibrantă, pianissime frumoase, cu știință a frazării și accentuărilor expresive. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- *Aida* de la finele lui octombrie a prilejuit debutul în rolul titular al tinerei soprane Bianca Mărgăan, o cântăreață cu glas îndreptat către vocalitatea verdiană spintă și preparative serioase, tehnice, stilistice și interpretative. A dovedit totul printr-o frazare gândită în sensuri esențiale, accentuări incisive, ampolare sonoră dominatoare a ansamblurilor, pianissime aerisite peste tot unde partitura și tradiția au cerut, trăire și sensibilitate corespondente cu specificul personajului. Poate că rotunjimea de sunet a lipsit în anumite pasaje, îndeosebi în cele de forță, când asprimitile s-au mai insinuat. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I -* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... eroină a unor debuturi dintre cele mai diverse, care îi depășesc *Fach*-ul liric, a abordat în aceleași condiții personajul principal feminin al operei *Cavalleria rusticana*. Alături de timbralitatea rotundă, lirismul, implorația și sensibilitatea au ieșit în evidență, însă unele acute au fost văduvite de forță și emise „strâns” sau „în spate”. Mă gândesc aleator la pasajele ... *sono scomunicata, Io son dannata* sau la secvențe din aria *Voi lo sapete*. Culoarea mai puțin consistentă s-a văzut și la importanta

declamație *A te la mala Pasqua, spergiuro!*, lipsită de impact. Sunt provocările unei insuficiente preocupări pentru raportul timbru-rol. Asta nu înseamnă că tânăra Bianca Mărgăan nu va evolua în direcțiile pe care și le dorește. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... tânără, se îndreptase deja către perspectivele unei soprane verdiene autentice. Debutul în rolul Elisabetta a dovedit pregătire serioasă, bună integrare stilistică, potrivită raport timbru-rol, confirmând evoluția anunțată deja în *Aida*. Pornind de la o vocalitate liric-spintă, sprijinită pe o culoare „plină” a glasului și suficient *slancio* pasional, a intrat *con espressione* și optim management al respirațiilor în aria *Non pianger mia compagna*, finalizată în pianissimo. A continuat pe aceeași linie de frazare frumoasă, cu accente energice în scena cu Filip (Dragoljub Bajic) ce precede cvartetul, pentru ca în ultimul act, în aria *Tu che le vanità*, dăruirea și trăirea intensă să se situeze la cote maxime. Strălucirea de glas, tehnica prin care a reușit o *messa di voce* în evocarea *Francia...*, notele grave în răscolitoare rezonanțe „de piept” (... *la pace dell'avel!*), atacurile eterate în pianissimo la fraza finală (...) au restituit atmosfera amintirilor din tinerețe, urmată de cea a duioasei despărțiri de Don Carlos (Adrian Dumitru), tragic încheiată, dar exprimată cu un fabulos Si natural acut de forță, *Oh ciel!*. Bianca Mărgăan trebuie să cumpănească bine între marile roluri verdiene și cele veriste cu care cochetează. [*La Operă, DON CARLOS își consolidează distribuțiile* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Confirmând forma bună și realizările din ultimele prestații, debuturi incluse, Bianca Mărgăan și-a expus (în rolul Giorgetta din *Mantaua*) glasul sopranilor cu timbralitate frumos rezonantă într-o construcție adecvată a rolului, în care rememorările tandre și duioase, nostalgia, pasiunea, frustrările au transpărut printr-o profundă emoționalitate. Giorgetta se anunță un rol de viitor pentru tânăra artistă. [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● (În *Cavalleria rusticana*) a interpretat cu stil discursul melodic, cu glas bine impostat și sonor. Bianca Mărgean a tălmăcit plastic desenele melodice ce-i revin, cu mențiune pentru colorizările *piangendo* din duetul cu Turiddu (Adrian Dumitru). Petele din... soare au fost puține. Mă refer la o oarecare lipsă de rotunjime a unor pasaje din registrul central și central - înalt al Biancăi Mărgean, alături de evitarea acutei ce încheie opera, *Do natural*. O anume presiune venită din partea țesăturii vocale mascagniene a făcut ca soprana să grăbească anumite rostiri. Mă refer la finalul rugăciunii maiestuoase *Regina coeli... Innegiamo*. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Soprană deja clar definită drept lirico-spintă, Bianca Mărgean a servit personajul (Floria Tosca) de la înălțimea cerințelor statuate de partitura lui Puccini și a tradițiilor de tălmăcire dramaturgică. Voce frumoasă și omogenă pe ambitusul extins până în zona indispensabilor Do-uri naturale acute (necesare în actul secund, dar și în arpegiul *Io quella lama gli piantai nel cor*), artista a cântat renumita arie *Vissi d'arte* cu dăruire și cu un final frumos, implorator *... perché me ne rimunerò così?* Există în glasul Biancăi Mărgean unele sunete de forță, prea largi, ușor dispersate, neconcentrate, nefocate suficient asupra cărora trebuie să reflecteze. [*În fine, TOSCA*, (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MĂRGINEAN, Adrian – tenor, 12 aprilie 1987, Aiud

● (La Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, în opereta *Contesa Maritza*), tenorul Adrian Mărginean a fost un excelent actor pentru compoziția comică rezervată lui Zsupan, pe care l-a înzestrat și cu un glas sonor, plin de lirism. [*Farmecul operetei clasice* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MARGIONO, Charlotte – soprană, n. 24 martie 1955, Amsterdam, Olanda

MARGISON, Richard – tenor, n. 16 iulie 1953, Victoria, Canada

● Surpriza (seratei aniversare a Operei din San Francisco) a venit din partea unui *tenore spinto*, Richard Margison, a cărui interpretare a ariei *Nessun dorma* din *Turandot* a ridicat sala în picioare. Spectaculozitatea finalului paginii pucciniene a fost servită de Margison cu un fulminant atac al notei de Si natural acut, susținut prelung și penetrant, care îl legitimează ca un redutabil pretendent la renașterea unor roluri dramatice, care își caută azi interpreții ideali. Cum se întâmplă cu asemenea voci, componenta lirică, elegiacă se regăsește greu în fața forței acaparatoare. [75 de ani de glorie (1997) – **OPERA LIVE**]

● ... Canadianul Richard Margison, poate descrie un Cavaradossi credibil, dacă acceptăm o construcție carteziană a rolului, în care poezia exprimată de muzică și slove în aria *Recondita armonia* rămâne închisă, undeva, într-o închipuire. Răzbate însă o structură eroică, directă, ca în *Vittoria, vittoria!* Și totuși, în actul final, Margison, posesorul unei voci solide de factură *lirico-spinto*, cedează componentei lirice prioritatea, încercând pigmentarea lungii sale frazări cu sunete mai catifelte. [*Deschiderea stagiunii la Opera din San Francisco* (1997) – **OPERA LIVE**]

MARGITA, Ștefan – tenor, n. 3 august 1956, Košice, Cehoslovacia

MARI, Marta – soprană, n. 8 iunie 1992, Brescia, Italia

MARIANI, Luciano – bas, n. 1801, Cremona, Italia – d. 10 iunie 1859, Castell'Arquato, Italia

MĂRIEȘ, Florica – soprană, n. 19.., România

MARILLEY, Sophie – mezzosoprană, n. 1973, Fribourg, Elveția

MARIMPIETRI, Lydia – soprană, n. 1933, Italia

MARIN, Elisabeta – soprană, n. 12 iunie 1983, București

MARINESCU, Elena – soprană, n. 1938, Iași – d. 2020, Germania

MARINESCU, Emil – tenor, n. 8 august 1897, București – d. 1988, București

MARINESCU, Florența – soprană, n. 26 aprilie 1959, România

MARINESCU, Lucian – bariton, n. 19 iulie 1941, București

MARINI, Ignazio – 28 noiembrie 1811, Tagliuno (Bergamo), Italia – d. 29 aprilie 1873, Milano, Italia

MARINI, Luigi – tenor, n. 1885, Ascoli Picena, Italia – d. 1942, Ascoli Picena

MARINI, Mariangela – mezzosoprană, n. 1985, Osimo, Italia

MARINIDE, Geta – soprană, n. 19.., România

MARIO, Giovanni – tenor, n. 17 octombrie 1810, Cagliari, Italia – d. 11 decembrie 1883, Roma

MARIOTTI Alfredo – bas, n. 19 decembrie 1932, Varmo, Italia – d. 22 august 2009, Latisana, Italia

MARKOV, Alexey – bariton, n. 1977, Vyborg, Rusia

- (La Baden-Baden), surpriza pentru mine a fost tânărul bariton Alexey Markov (Robert), cu voce generoasă și extinsă, cu apetență pentru frazarea cu sens. A dovedit-o în arie și nu numai. Pe parcursul unicului act al operei *Iolantha*, am fost în proximitatea unui cântăreț aflat în pragul unei cariere importante. [De la Verbier la Baden Baden. Anna Netrebko (2009) – **OPERA ETERNA**]

MARKOVÁ, Jiřina – soprană, n. 9 septembrie 1957, Praga

MARKOVÁ, Zuzana – soprană, n. 1988, Praga

MARPOZAN, Iulia – mezzosoprană, n. 10 iulie 1925, Cluj

MARQUARDT, Markus – bas-bariton, n. 4 februarie 1970, Düsseldorf, Germania

MARROCU, Paoletta – soprană, n. 1 iulie 1966, Sardinia, Italia

MARRUCCI, Enrico – bariton, n. 1968, Wilmington, Delaware

MARSH, Jane – soprană, n. 25 iunie 1945, San Francisco, California

MARSHALL, Lois – soprană, n. 29 ianuarie 1924, Toronto, Canada – d. 19 februarie 1997, Toronto

MARSHALL, Margaret – soprană, n. 4 ianuarie 1949, Stirling, Marea Britanie

MARTELLA, Pierpaolo – bariton, n. 2001, Lecce, Italia

MARTÍ, Bernabé – tenor, n. 14 noiembrie 1928, Villarroja de la Sierra, Spania

MARTIN, Janis – soprană, n. 16 august 1939, Sacramento, California – d. 13 decembrie 2014, San Antonio, Texas

MARTÍN-ROYO, Joan – bariton, n. 1977, Barcelona, Spania

MARTINELLI, Giovanni – tenor, n. 22 octombrie 1885, Montagnana, Italia – d. 2 februarie 1969, New York, New York

MARTÍNEZ, Ana María – soprană, n. 1971, San Juan, Puerto Rico

MARTINIK, Jan – bas, n. 11 mai 1983, Ostrava, Cehia

- ... s-a distins prin moliciunile adresărilor, venite dintr-o voce plăcută și învăluitoare. (*Reclivmul* de Dvořák la Sala Radio). [Monumentalitate și sacralitate (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

MARTINOIU, Vasile – bariton, n. 2 aprilie 1934, Tg. Jiu

- Alături de Anda-Louise Bogza, (a evoluat) experimentatul Vasile Martinoiu, Scarpia contorsionat în răutatea-i funciară, voce autoritară insinuându-se otrăvitor în spirit. (*Tosca* la Opera bucureșteană) [Spectacol-eveniment (2002) – **OPERA VIVA**]

- În linia marilor baritoni români, maestrul Vasile Martinoiu ocupă un loc de maximă strălucire. O voce cu totul specială, amplă, somptuoasă, generoasă, dezvoltată în desăvârșită omogenitate pe întregul ambitus, cu timbralitate prețioasă, caldă și învăluitoare, cu impecabilă frazare pe care accentele expresive au însoțit-o permanent, de la cele subtile la cele impetuoase, încărcate cu intenții vocale dramatice. Un glas clar plămădit pentru

arhetipalele roluri verdiene. Interpretările maestrului Martinoiu au frizat perfecțiunea. Pe scenă, era un tumult de implicare, un artist cu ținută elegantă, seniorială. O tehnică vocală ideală i-a asigurat longevitatea artistică de peste patru decenii. În anii dinaintea retragerii, acutele sale erau încă perfecte, lungi și dominatoare. În mod sigur, această tehnică de cânt i-a permis abordarea unei alte cariere, aceea de minunat pedagog, îndrumător al tinerelor talente. Maestrul Martinoiu se poate mândri cu rezultate palpabile, adevăratul și singurul cântar al unui profesor. Repertoriul verdian a fost reprezentat de memorabile creații în roluri precum Rigoletto, Germont, Renato, Conte de Luna, Iago, Rodrigo, Nabucco, Amonasro, Don Carlo, Stankar, Simon Boccanegra etc., cărora li s-au adăugat personajele veriste Scarpia, Tonio, Silvio, Alfio, Marcello și multe altele. Maestrul Vasile Martinoiu a fost un strălucit Figaro rossinian. Adaug și alte prezențe în roluri ca Escamillo, Enrico, Valentin, precum și în opere românești de Enescu (Creon din *Oedipe*), Emil Lerescu, Norbert Petri, Cornel Trăilescu, dintr-un total de 40 de roluri principale. Prezențele în teatrul liric au fost completate cu cele de pe podiumul de concert. [*Vasile Martinoiu, un laudatio* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

MARTINOVIĆ, Boris – bas, 27 august 1955, New York, New York

MARTINPELTO, Hillevi – soprană, n. 9 ianuarie 1958, Älvdalen, Suedia

MARTINUCCI, Nicola – tenor, n. 28 martie 1941, Taranto, Italia

● În rolul titular, (pe CD), Nicola Martinucci rezolvă cu ușurință capcanele partiturii, dar personajul întrupat de el rămâne întrucâtva exterior și prizonier vocalității. Mă gândesc în special la secvența finală *Niun mi tema*, privată de acea măreție distrusă, de acea solemnitate tragică în fața morții. În rest, tenorul italian cântă cu aplomb și panaș, chiar dacă pe alocuri vibrato-ul este mai accentuat sau consoana „s” din cuvânt pierde frecvent din sonoritate. [*OTELLO la Barcelona* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Martinucci a cântat eroic, cu un registru acut de impetuoasă forță și strălucire, mai puțin preocupat de latura sensibilă a personalității lui Radamès și busculând uneori tempii după propria lui necesitate. (*Aida* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

MARTIROSSIAN, Ayk – bas (vezi **MARTIROSSIAN, Tigran**)

MARTIROSSIAN, Tigran – bas, n. 2 iunie 1970, Erevan

MARTON, Eva – soprană, n. 18 iunie 1943, Budapesta

● Soprana Eva Marton și-a pus, de la începutul carierei, glasul său amplu în folosul unor partituri excesive ca dificultate (...). Mă refer la *Turandot* (pe care, într-un anume moment, îl cânta bine) sau la titluri wagneriene și straussiene. Acum, la 50 de ani, sunetul este puternic balansat, controlul lui – deficitar, iar focalizarea inexistentă, senzația primordială fiind de împrăștiere, chiar în fragmentul din *Cavalleria rusticana*, ca să nu mai vorbim de aria sacră de Herbeck. (Concert la Stephansdom din Viena) [*Apus de staruri* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Tot o soprană, am numit-o pe reputata Eva Marton, a interpretat un rol de mezzo-soprană, Morgan le Fay (Ortrud a lui Albéniz!), recurgerea artei la un registru inferior fiind, desigur, o retragere în momentul când apogeul carierei s-a îndepărtat. Dar Eva Marton, în pofida balansului în voce, cântă cu formidabilă vână și impact dramatic. [*La Teatro Real din Madrid, premiera mondială a versiunii scenice a operei MERLIN de Albéniz* (2003) – **OPERA VIVA**]

MARTYNYUK, Eduard – tenor, n. 1972?, Ucraina

MARUSIN, Yuri – tenor, n. 8 decembrie 1947, Kizel, Rusia

MĂRU-HANGHIUC, Claudia – mezzosoprană, n. 1957, Pitești

MASCHERINI, Enzo – bariton, n. 6 august 1910, Florența, Italia – d. 29 iulie 1981, Livorno, Italia

MASINI, Galliano – tenor, n. 7 februarie 1896, Livorno, Italia – d. 15 februarie 1986, Livorno

MASLENNIKOV, Alexei – tenor, n. 9 septembrie 1929, Novocerkask, Rusia – d. 30 noiembrie 2016, Moscova

MASLENNIKOVA, Irina – soprană, n. 3 iunie 1918, Kiev, Ucraina – d. 11 februarie 2013, Moscova

MASSÁNYI, Viktor – bariton, n. 8 decembrie 1967, Ungvár (Ujgorod), Ucraina – d. 22 ianuarie 2016, ...

● Semne de uzură și monocromie a marcat vocea baritonului maghiar Viktor Massányi (Francesco din *I Masnadieri*), deși posedă un glas solid, cu acute penetrante și ample. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MÁIASTRA**]

MASSARD, Robert – bariton, n. 15 august 1925, Pau, Franța

MASSI, Riccardo – tenor, n. 3 iunie 1978?, Sarnano, Italia

MASINI, Dora – soprană, n. 17 octombrie 1907, Kamianets-Podilskyi, Ucraina – d. 21 august 1996, București

MASSIS, Annick – soprană, n. 31 ianuarie 1958, Paris

MASSIS, René – bariton, n. 1947, Lyon, Franța

MASTERSON, Valerie – soprană, n. 3 iunie 1937, Birkenhead, Marea Britanie

MASTILOVICI, Danica – soprană, n. 7 noiembrie 1933, Negotin, Serbia

MASTRANGELO, Valentina – soprană, n. 1985, Pertosa, Italia

● Micaëla a fost Valentina Mastrangelo, cu glas expresiv și patină lirică, sensibilă. [*La Macerata, CARMEN fără atmosferă spaniolă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MASTROMARINO, Alberto – bariton, n. 20 noiembrie 1963, Italia

● (Memorabilă) se anunța a fi, după explozivul *Suo padre!* din actul secund, prestația lui Mastromarino (Amonasro), voce masivă, tunătoare, larg dimensionată și sumbru colorată. Păcat însă că o evidentă indispoziție din cauză medicală, survenită în duetul cu Aida (Sylvie Valayre), a umbrit-o. [*AIDA festivalieră, în ambientul Sălii Palatului* (2004) – **OPERA VIVA**]

● ... a fost un Amonasro cu voce solidă, robustă, dominatoare, dar prea puțin aplecată către subtilitățile duetului cu Aida (Hasmik Papian). [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona. Montare monumentală* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MASTROMEI, Gian Piero – bariton, n. 1 noiembrie 1932, Camaiore, Italia – d. 8 septembrie 2016, Camaiore

MASTRONI, Andrea – bas, n. 30 martie 1978, Milano, Italia

MATEIANU, Daniel – bas, 2 mai 19..., Bacău

● Basul Daniel Mateianu, posesorul unei voci sonore, bine impostate, a colorizat cum se cuvine faimoasa cavatină a lui Dulcamara (*Elixirul dragostei*), cu potrivite intenții și impulsuri de expresie. A refuzat cântul uniform care, culmea!, l-a prins în cel de-al doilea act, în duetul cu Adina (Lăcrămioara Maria Hrubaru-Roată). [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MÁIASTRA**]

● ... basul Daniel Mateianu, foarte bun în Monterone din *Rigoletto*. [*Operă și dans la Iași* (2014) – **OPERA MÁIASTRA**]

● De la Iași a venit basul Daniel Mateianu, ca debutant în personajul Leporello, rol pentru care a adus bunele sale rezonanțe ale registrului central, mobilitate vocală și unele punctări expresive. Și dacă câteva sunete mai „deschise” au influențat omogenitatea emisiei vocale, nu rămâne decât ca artistul să reflecteze asupra acestui aspect. [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Ieșeanul Daniel Mateianu (Masetto) a venit în distribuție cu glas de bas cu armonice intens rezonante în cheie comică. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

MATERINCO, Boris – bariton, n. 13 aprilie 1947, Poiana Cunică, Camenca, Republica Moldova

MATHES, Rachel – soprană, n. 14 martie 1941, Atlanta, Georgia – d. 25 octombrie 2013, Birmingham, Alabama

MATHIS, Edith – soprană, n. 11 februarie 1938, Lucerna, Elveția

● Vocea, de o puritate fără reproș și de o absolută muzicalitate, este exprimarea sonoră a unei culturi stilistice profunde. Interpretările sunt caracterizate printr-o minuțiozitate de construcție care frizează arta bijuteriei, iar prezența scenică este întotdeauna naturală, simplă, plină de șarm. [(noiembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MATOCHKINA, Yulia – mezzosoprană, n. 14 iunie 1983, Mirny, regiunea Arhanghelsk, Rusia

MATORIN, Vladimir – bas, n. 2 mai 1948, Moscova

MATOS, Elisabete – soprană, n. septembrie 1970, Caldas das Taipas, Portugalia

MATTEI, Peter – bariton, n. 3 iunie 1965, Comuna Piteă, Suedia

MATTEI-CIUCĂ, Liliana – mezzosoprană, n. 16 decembrie 1968, Cluj

● În rolul titular, (la Opera Națională București), Liliana Mattei anunță de la prima notă că are un grăunte prețios în timbrul vocii, colorat din plin cu mixtură de metal și velur pe întreg ambitusul. Gitană intens provocatoare, ea știe să completeze erotismul mișcării și dansului (...) cu inflexiuni senzuale în glas, cu intenții de frază și accent pe care le conduce câteodată mai liber, într-un fel de ad libitum care face ca rigoarea să

sufere. Se observă cu claritate, Liliana Mattei are plăcerea, bucuria așezării cât mai expresive pe arcul melodic. Una peste alta, scenele de seducție au fost cele mai minuțios construite, actul al III-lea și finalul rămânând poate mai puțin convingătoare din unghi artistic, deși vocalmente totul era *a posto*. Un nedorit lapsus a făcut-o să încurce slovele primei strofe de la *Chanson bohème* cu ale celei de-a doua, derutând-o un pic, artista revenind apoi rapid la accentul și nervul ariei. [*Nume noi în CARMEN* (2002) – **OPERA VIVA**]

● (La Opera Națională București), debutul Liliane Mattei Ciucă în Amneris (*Aida*) a revelat un glas frumos și generos de mezzosoprană lirică, orientat pe un drum al acumulărilor pentru susținerea unei partituri verdiene dramatice. O face acum cu prudență, notele grave utilizează rar necesara emisie *di petto*, ceea ce îi asigură confortul pe ambitus. Rămâne doar aprofundarea studiului celor două Si bemol-uri ucigătoare ale duetului cu Radamès, acum neconvingătoare. Deosebit de atrăgătoare în scenă (ce mult contează în ziua de azi o asemenea prezență!), artista cântă cultivat, cu articulare seducătoare a frazei și cu intensă emoționalitate (îmi amintesc tentele imploratoare din același duet al actului al IV-lea). Liliana Mattei Ciucă – o mezzosoprană al cărei traect se cere urmărit. [*Deschiderea stagiunii* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Glasul plin de senzualitate armonice al Liliane Mattei Ciucă, condus cu omogenitate în frazare, s-a remarcat în aria Dalilei *Amour, viens aider ma faiblesse* (*Samson și Dalila*), în *Seguidilla* (*Carmen*) și, împreună cu cel al sopranei Anita Hartig, în duetul Lakmé-Mallika din *Lakmé*. [*Tinerete și excelență la aniversarea Universității Babeș-Bolyai* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Habanera din *Carmen* și aria *Mon coeur s'ouvre à ta voix* din *Samson și Dalila* (...) au pus în evidență calitățile deosebite ale artistei ce izvorăsc din coloristica înveșmântată în armonice calde, rotunde și învâluitoare, expuneri ale uneia dintre cele mai calitative voci românești și nu numai. Exprimările prin fraze lungi și seducătoare au iradiat senzualitatea înscrisă în partituri. [*S-a*

încheiat festivalul liric sibian (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- (Amneris) a fost Liliana Mattei-Ciucă, cu glas consistent, generos, spint, strălucitor, cu frazare frumoasă, a cărei înfruntare cu Aida (Carmen Gurban) în duetul din actul al II-lea a fost unul dintre momentele valoroase ale serii, printr-o bogăție a sunetului ce a încântat. Puțin înainte, Amneris exprimase senzual (precum o Dalila *avant la lettre*) gândurile în așteptarea lui Radamès, pentru ca în marele duet cu acesta și în cutremurătoarea scenă a judecății (actul al IV-lea) să reverse avalanșe sonore duse uneori la un extrem care a neglijat dozajul optim. Este motivul pentru care ultima notă de La natural *Anatema su voi* a părut nesigură. [Superproducție cu *AIDA la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Vocea mezzosopranei Liliana Ciucă Mattei este, la ora actuală, una dintre cele mai frumoase din țară și nu numai. (Am mai afirmat.) Înzestrarea cu armonice de preț, culoarea sunetului, frazarea cu sens sunt însușiri evidente. A cântat (la Sala Radio) strălucitor, cu seducătoare senzualitate *Seguidilla* din *Carmen* și, după o abordare mai firavă a debutului primei strofe din *Stride la vampa! (Trubadurul)*, a continuat cu consistență vocală, în tente sumbre, potrivite personajului Azucena și solide note de Sol înalt. Păcat, mare păcat, că artista clujeană nu a fost solicitată mai mult de program.... [Trei *dive* și... un *divo* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... lirică Azucena în *Trubadurul*, misterioasă și tăioasă Ulrica în *Bal mascat* ... [Deschidere strălucită a stagiunii Operei bucureștene (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MATTEUZZI, William – tenor, n. 12 decembrie 1957, Bologna, Italia

- ... o remarcă pentru glasul ductil de *tenore di grazia*, în pofida unor sunete, pe alocuri, mai decolorate. (Prunier în *La Rondine*) [Eveniment discografic cu Angela Gheorghiu și Roberto Alagna (1997) – **OPERA LIVE**]

MATTHEWS, Sally – soprană, n. iulie 1975, Southampton, Marea Britanie

MATTILA, Karita – soprană, n. 5 septembrie 1960, Perniö, Somero, Finlanda

- În fruntea distribuției (*Dama de pică* la Opéra Bastille), superba Karita Mattila, voce plină, consistentă, cu irizații velurate, sensibilă, cu minunat *legato* și acute strălucitoare. A ajuns puțin obosită la scena de pe malul Nevei, unde țesătura vocală înalt-dramatică nu i-a fost tocmai la îndemână. [Itinerar liric (1999) – **OPERA LIVE**]

- Finlandeza Karita Mattila are mult din personalitatea Floriei Tosca. Cu temperament de tigroaică, puțin prea exaltată în duetul din primul act cu Mario Cavaradossi (Marcelo Álvarez), își poartă crucea între dragoste și gelozie, între violență, răzbunare și sacrificiul suprem. Ca glas, sigur că rolul intens tragic o solicită la maximum, dată fiind vocalitatea sa sopranilă cu bază lirică. Presiunea țesăturii pucciniene e mare. Dar preparativele sunt bine făcute și rezolvarea apare meritorie. Nu mai mult. La pasiv, sunete grave cu tentă respingător-vulgară se strecoară ori de câte ori susținerea dramatică este indispensabilă, unele acute sunt negociate la limită, cu prețul unei dicțiuni neinteligibile, iar pentru finalul rafinat al ariei *Vissi d'arte* a rămas datoare. [Metropolitan Opera, în direct (2010) – **OPERA ETERNA**]

MATTIUCCI, Franca – mezzosoprană, n. 1938, Roma

MÁTYÁS, Eugen – bas, n. 1935, România – d. 2015

MATZ, John – tenor, n. 1978, Florida

MATZENAUER, Margarete – mezzosoprană, n. 1 iunie 1881, Timișoara – d. 19 mai 1963, Van Nuys, Los Angeles

MAUREL, Victor – baritone, n. 17 iunie 1848, Marsilia, Franța – d. 22 octombrie 1923, New York, New York

MAURO, Ermanno – tenor, n. 29 ianuarie 1939, Trieste, Italia

MAUTI-NUNZIATA, Elena – soprană, n. 28 august 1946, Palma Campania, Napoli, Italia

MAVLYANOV, Najmiddin – tenor, n.

3 decembrie 1979, Samarkand, Uzbekistan

MAVRODIN, Mircea – bas, n. 13 mai

1915, Brăila – d.28 iulie 1998, Timișoara

MAXIM, Mihaela – soprană, n. 6 iunie 1972, Cluj

MAXIMOVA, Elena – mezzosoprană, n. 21 iulie 1978, Perm, Rusia

MAXWELL, Donald – bariton, 12 decembrie 1948, Perth, Scoția, Marea Britanie

MAYER, Thomas Johannes – bariton, n. 30 octombrie 1969, Bensheim, Germania

● (În *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), Barak, vopsitorul, l-a avut drept interpret pe baritonul Thomas Mayer, posesorul unui timbru plăcut, înzestrat cu armonice generoase prin care a adus sonorități calde, moi, catifelate în scena cu soția lui (soprana Ricarda Merbeth), din debutul actului al III-lea. (Deși) nu se mai află la prima tinerețe artistică și o analiză detaliată de estetică vocală ar constata-o, remarcând unele *vibrato*-uri în glas, toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocea și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

MAZAROV, Todor – tenor, n. 2 ianuarie 1907, Pavel Banja, Bulgaria – d. 19 septembrie 1975, Viena

MAZEROLLE, Dion – bas, n. 4 august 1972?, Rogersville, New Brunswick, Canada

● (La Opera Brașov Dion Mazerolle (în cele patru roluri malefice, Lindorf, Coppelius, Dr. Miracle și Dapertutto) s-a arătat drept un artist inteligent, cu cânt moale, subtil, rafinat, elegant dar cu registru acut limitat. [*Povestiri... fără Hoffmann* (2005) – *OPERA ÎN DIRECT*]

MAZURA, Franz – bas, n. 22 aprilie 1924, Salzburg, Austria – d. 23 ianuarie 2020, Mannheim, Germania

MAZUROK, Yuri – bariton, n. 18 iulie 1931, Kraśnik, Polonia – d. 1 aprilie 2006, Moscova

MAZZARIA, Lucia – soprană, n. 3 ianuarie 1966, Gorizia, Italia

MAZZIERI, Maurizio – bas, n. 1940, Italia

MAZZINI, Guido – bariton, n. 16 august 1921 (1923?), Roma – d. 23 aprilie 1996, ...

MAZZOLA-GAVAZZENI, Denia – soprană, n. 4 februarie 1953, Bottanuco, Italia

MAZZOLI, Ferruccio – bas, n. 30 aprilie 1931, Budrico, Italia

MAZZUCATO, Benedetta – mezzo-soprană, n. noiembrie 1988, Reggio Emilia, Italia

MAZZUCATO, Daniela – soprană, n. 1 decembrie 1946, Veneția, Italia

MC ALPINE, William – tenor, n. 3 decembrie 1922, Stenhouse Muir, Scoția, Marea Britanie – d. 2 februarie 2004, Surrey, Marea Britanie

MC CAULEY, Barry – tenor, n. 25 iunie 1950, Altoona, Pennsylvania – d. 10 octombrie 2001, Oradell, New Jersey

MC CORMACK, John – tenor, n. 14 iunie 1884, Athlone, Irlanda – d. 16 septembrie 1945, Booterstown, Irlanda

MC CRACKEN, James – tenor, n. 16 decembrie 1926, Gary, Indiana – d. 29 aprilie 1988, New York, New York

MC DANIEL, Barry – bariton, n. 18 octombrie 1930, Lyndon, Kansas – d. 20 iunie 2018, Berlin

MC DONALD, Audra – soprană, n. 3 iulie 1970, Berlin

MC GREEVY, Geraldine – soprană, n. 1970, Birmingham, Marea Britanie

MC INTYRE, Donald – bas, n. 22 octombrie 1934, Auckland, Noua Zeelandă

MC KINNY, Ryan – bariton, n. 1980, Los Angeles, California

MC LAUGHLIN, Marie – soprană, n. 2 noiembrie 1954, Hamilton, Marea Britanie

● (...) delicioasa Marie McLaughlin (Susanna) cred că e la limita abordării unor astfel de roluri (să nu uităm că a cântat deja Violetta). Pe nesimțite, suplețea nu mai e cea cerută, soprana alunecând, cu unele *portamenti* neconforme, pe lângă stil. [NUNTA lui Claudio Abbado (1991) – **OPERA LIVE**]

MC NAIR, Sylvia – soprană, n. 23 iunie 1956, Mansfield, Ohio

MEACHEM, Lucas – bariton, n. 11 iunie 1978, Carthage, Carolina de Nord

MEADE, Angela – soprană, n. 12 august 1977, Centralia, Washington

● O voce solidă, precum îi este alura, neașteptată pentru trend-ul zilelor noastre, glas spint, strălucitor, cu ambitus complet, cu siguranță în cânt și note grave „de piept” îngrijit articulate dar cu un vibrato incipient care îi acoperă registrul central și strică fluiditatea liniei. Actrița este modestă. Conduce bine frazele dar calitatea majoră pe care a înfățișat-o în spectacolul newyorkez (*Ernani*, transmis „Live in HD” de la Metropolitan Opera) a fost vocalizarea acută în pianissimo a desenului *un Eden quegli antri a me* din cavatina *Ernani!... Ernani, involami*. Chiar dacă s-a întrezărit sorginta mai mult belcantist-belliniană decât roman-tic-verdiană, momentul a fost special. [Joaca de-a comparațiile (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MECU SOLOMON, Angelica – soprană, n. 19.., România

● Corespunzător integrată în rolul mai mic al Giannettei (*Elixirul dragostei*) a fost soprana cu voce rotundă Angelica Mecu Solomon. [Debuturi lirice la Iași (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MEDVEDEVA, Liubov – soprană, n. 1998, Kharp, Rusia

MEHTA, Bejun – contratenor, n. 29 iunie 1968, Laurinburg, Carolina de Nord
MEI, Eva – soprană, n. 3 martie 1967, Fabriano, Italia

MEIER, Joanna – soprană, n. 13 februarie 1938, Chicago, Illinois

MEIER, Waltraud – mezzosoprană, n. 9 ianuarie 1956, Würzburg, Germania

● Pentru personajul Giulietta, un lux de distribuire, marea soprană wagneriană Waltraud Meier, copleșitoare personalitate aflată acum după trecerea zenitului (se simte ușoara uzură a vocii, prin note plasate sub tonul just), dar a cărei proiecție de sunet a dominat marile ansambluri ale actului său. (Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [Monsieur Hoffmann (2003) – **OPERA VIVA**]

● Marea cântăreață Waltraud Meier a oferit pagina *Mild und Leise*, moartea Isoldei, din *Tristan și Isolda*. A fost clipa de măiestrie, de înaltă artă a unei soprane care transfigurează sunetul și trăirea deși, pe alocuri, se simte că nu se mai află la prima tinerețe. (Marea gală) [Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena (2010) – **OPERA DIVINA**]

MELANDRI, Antonio – tenor, n. 11 februarie 1891, Faenza, Italia – d. 1970, Reggio Emilia, Italia

MELBA, Nellie – soprană, n. 19 mai 1861, Richmond, Australia – d. 23 februarie 1931, Sydney, Australia

MELBYE, Mikael – bariton, n. 15 martie 1955, Copenhaga

MELCHIOR, Lauritz – tenor, n. 20 martie 1890, Copenhaga - d. 19 martie 1973, Santa Monica, California

MELETTI, Saturno – bariton, n. 1 ianuarie 1906, Fano, Italia – d. 23 septembrie 1985, Roma

MELI, Francesco – tenor, n. 15 mai 1980, Genova, Italia

● ... a afișat în rolul Regelui Carol al VII-lea un glas liric, cu derulare frumoasă și prelungă a frazelor, cu acute puternice. A

impresionat plăcut de la prima arie *Sotto una quercia*, urmată de cabaletta *Pondo è letal, martiro*. Parcurusul vocal al personajului a continuat pe aceleași coordonate, chiar cu uzul unor *falsetti*, dar cu preocupare pentru redarea fluidă și flexibilă a cantilenelor, precum cea din final, *Quale più fido amico*. [Festivalul Salzburg 2013. Remember III. Anna Netrebko *este* Giovanna d'Arco (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru italianul Francesco Meli, posesor al unei puternice baze pline de lirism cald, rolul Manrico a însemnat și riscul unei abordări dramatice a temutei stretta *Di quella pira*. Dar tenorul a izbândit datorită ușurinței cu care abordează desenele melodice, a pătrunderii sonore care îi caracterizează glasul plăcut înzestrat cu armonice. Aria dinainte, *Ah sì, ben mio* a fost un model de *cantabile* fluid, pigmentat cu sugestive *mezzevoci*. [Noapte verdiană la Arena din Verona (2018) – **OPERA MIRACOL**]

MELICIANI, Carlo – bariton, n. 27 ianuarie 1929, Arezzo, Italia

MELIDONEANU, Cleopatra – soprană, n. 22 octombrie 1936, București

MELIS, Carmen – soprană, n. 15 august 1885, Cagliari, Italia – d. 19 decembrie 1967, Longone al Segrino, Italia

MELNIC, Grigore – bas, n. 23 februarie 1883, Chișinău – d. 23 mai 1968, București

MELO, Raúl – tenor, n. 1966?, Havana

MENEGUZZER, Jolanda – soprană, n. 1930, Florența, Italia – d. 7 iunie 2020, Florența

MENTZER, Susanne – mezzo-soprană, n. 21 ianuarie 1957, Philadelphia, Pennsylvania

MEO, Stefano – bariton, n. 26 octombrie 1977, Italia

MEONI, Giovanni – bariton, n. 9 iunie 1964, Genzano di Roma, Italia

- Destul de flasc și neimplicat în monologul *Pari siamo*, baritonul Giovanni Meoni, interpretul rolului titular din

Rigoletto, și-a regăsit pe parcurs aplombul, deși nu este posesorul unui glas de mare amploare și expune tente deschise, cvasi-tenorale. Cu atât mai mult m-a mirat renunțarea la tradiționalul Sol acut al ariei *Cortigiani, vil razza dannata*, deși finalul operei a dovedit că este o notă pe care italianul o posedă cu mai multă siguranță decât cea de La bemol, încoronare a ultimei măsuri din duetul *Sì, vendetta*, abordată liniar și nevibrat. Pasiunea implorației îl părăsește în fraze esențiale precum *Ridate a me la figlia* dar, generic vorbind, construcția rolului urmează preceptele de interpretare și accentuare a sensurilor bine împământenite în Peninsula. [Stilizări și naivități la Macerata (2011) – **OPERA DIVINA**]

- În *Rigoletto*, întâlnirea (la Radio România Muzical, „Seara de operă”) cu interpretul rolului titular, baritonul Giovanni Meoni a revelat un glas de sorginte tenorală, care a conferit o lectură onestă, dar monotonă în adresare. Mă gândesc la lipsa intențiilor caricaturale în *Voi congiuraste contro noi, signore*, la platitudinea din primul duet cu Gilda lui Nino Machaidze (momentele *Dio, sii ringraziato* sau *Ah! veglia o donna, questo fiore*, deloc afectuos). Deși fără multe moliciuni de glas, Meoni și-a regăsit totuși trăirea de tată îndurerat într-al doilea duet cu fiica lui, când desenul *Piangi, fanciulla, piangi* a emoționat. Accentele dramatice din aria *Cortigiani, vil razza dannata* au fost la locul lor iar finalul cu La bemol acut al duetului *Sì, vendetta, tremenda vendetta* a dominat. O evoluție inegală. [Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera? (2011) – **OPERA DIVINA**]

MERBETH, Ricarda – soprană, n. 1966?, Chemnitz, Germania

- Soprana Ricarda Merbeth a „prins” lirismul Elisabetei dar nu și spiritul adresării către sala de concurs în aria *Dich teure Halle*, prudența atacurilor făcând-o să „sune” insuficient în ansambluri. [Colina sacră. TANNHÄUSER ȘI LUPTA CÂNTĂREȚILOR LA WARTBURG (2002) – **OPERA VIVA**]

- Leonora (în *Fidelio*) a fost Ricarda Merbeth, soprană ce părea descinsă din înălțimile Walhallei, interpretă de forță și

impact dramatic, al cărei *Abscheulicher!* a sunat impresionant. Chiar dacă unele sunete nu au fost foarte concentrate sau au vibrat prea mult, artista a dominat scena. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- (În *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), Soția vopsitorului a fost soprana Ricarda Merbeth, cu glas plin, rotund, surprinzător fără urmă de metal pe întreg ambitusul foarte extins, dar cu energie dramatică și acute de forță, pilduitoare în dificila scenă „conjugală” din finalul actului al doilea. A avut partitura cea mai întinsă. (Deși) nu se mai află la prima tinerețe artistică și o analiză detaliată de estetică vocală ar constata-o, remarcând unele *vibrato*-uri în glas, toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocea și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MERCA, Iulia – mezzosoprană, n. 30 decembrie 1980, Cluj-Napoca

- Interpretarea ariei de contraltă a Principesei de Bouillon din *Adriana Lecouvreur* a revenit Iuliei Merca, de multe ori cu sonorități *sopraneggiante*, urmată de tălmăcirea binecunoscutei *Chanson bohème* din *Carmen*, într-o lectură – s-o numesc – interiorizată, personală, în care în ultima strofă și-a regăsit patosul de gitană spaniolă. [*O nouă gală de success la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Mezzosoprana Iulia Merca, Venus deloc silfidă dar senzuală, a avut incisivitate în voce și atracție în adresare. [*Lumini și umbre în TANNHÄUSER la Cluj-Napoca* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Fără îndoială, după depășirea emoțiilor debutului în rol, clujeana Iulia Merca va ajunge o Adalgisa de valoare, odată ce își va omogeniza emisia pe ambitus, în așa fel încât asprimitile unor sunete centrale să dispară. Dacă în primul duet cu Norma (Elena Moșuc), evitarea notei de Do acut (ce-i urmează sopranei) a fost evidentă prin cântul cu o terță mai jos, în cel de-al doilea, transpoziția deseori uzitată i-a permis o mai

mare siguranță a sunetelor înalte, bogate și rotunde. Tot la pasiv, i-aș mai reproșa unele atacuri cu intonație imprecisă, îndeosebi la începutul intervențiilor sale din primul act. Altele, au fost bine articulate și incisive. [*Grație Elenei Moșuc, NORMA a revenit la București...* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul Charlotte (*Werther*) a fost mezzosoprana Iulia Merca, într-o evoluție creatoare care a depășit răceala atitudinilor din primele acte, pentru ca în ultimele două să exprime o diversitate de stări, de la remușcare (aria „scrisorilor”), la dezlănțuiri dramatice, convergente către finalul cutremurător. Vocea Iuliei Merca se bazează pe o remarcabilă calitate a frumosului registru central, cu care colorează sunetul și îi dăruiește intensități extreme. [*La Opera din Cluj-Napoca „Domnul Werther român”* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... un glas de lux pentru personajul Enrichetta di Francia. [*PURITANII, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MERCURIALI, Angelo – tenor, n. 17 octombrie 1909, Ferrara, Italia – d. 17 decembrie 1999, Milano, Italia

MÉRIC-LALANDE, Henriette – soprană, n. 4 noiembrie 1798, Dunkerque, Franța – d. 4 septembrie 1867, Chantilly, Franța

MERIGHI, Giorgio – tenor, n. 20 februarie 1939, Ferrara, Italia – d. 12 ianuarie 2020, Jesi, Italia

MERK, István – bariton, n. 1947, România

MERKUDINOVA, Yulia – soprană, n. 1990, Kiev

MERLI, Francesco – tenor, n. 27 ianuarie 1887, Corsico (Milano), Italia – d. 12 decembrie 1976, Milano

MERRILL, Robert – bariton, n. 4 iunie 1917, Williamsburg, New York – d. 23 octombrie 2004, New Rochelle, New York

- Rezistență vocală ieșită din comun, timbru generos de o culoare sobră, simț al frazării care i-a permis întotdeauna să

sublinieze specificul scriiturii, registru acut intens vibrant și focalizat, iată câteva din reperele cu care Robert Merrill a putut aborda un repertoriu major. [(august 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MERRIMAN, Nan – mezzosoprană, n. 28 aprilie 1920, Pittsburgh, Pennsylvania – d. 22 iulie 2012, Los Angeles, California

MERRITT, Christ – tenor, n. 27 septembrie 1952, Oklahoma City, Oklahoma

MESAK, Mirjam – soprană, n. 23 august 1990, Tallin

MESCHERIAKOVA, Marina – soprană, n. 31 ianuarie 1964, Volgograd, Rusia

● Marina Mescheriakova a fost o apreciazabilă Tatiana (*Evgheni Oneghin* la Opera de Stat din Viena), personaj al cărui profil va fi deslușit mai profund de cântăreața rusă odată cu desăvârșirea artistică. Dar tânăra soprană a relevat un sunet cald, mătășos, o voce calitativă înclinată perpetuu spre lectura cât mai nuanțată a desenului melodic, confirmând faptul că este una din aparițiile importante pe eșichierul liric al ultimilor ani. [*Itinerar liric* (1999) – **OPERA LIVE**]

MESPLÉ, Mady – soprană, n. 7 martie 1931, Toulouse, Franța – d. 30 mai 2020, Toulouse

MESTER, József – bariton, n. 1927, Welland, Canada – d. 2002

MESTEȘ, Adriana – soprană, n. 7 aprilie 1956, Timișoara – d. 27 august 2020, București

METAXA, Margareta – soprană, n. 31 ianuarie 1895, Galați – d. 11 octombrie 1977, București

METTERNICH, Josef – bariton, n. 2 iunie 1915, Köln, Germania – d. 21 februarie 2005, Feldafing, Germania

MEZZARO, Matteo – tenor, n. 1985, Padova, Italia

MIANNAY, Jean – tenor, n. 14 februarie 1996, Franța

MICHAEL, Nadja – mezzosoprană, apoi soprană, n. 3 ianuarie 1969, Wurzen, Germania

● Tânăra Nadja Michael a atins maximul performanței în scena judecării când, pasională și neconvențională în joc, a lansat cu stupefiantă siguranță Si bemol-urile disperării lui Amneris, o compensație pentru un registru centru-grav la care trebuie să mai reflecteze. (*Aida* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● Nadja Michael (Floria Tosca) ... cu alură scenică de invidiat, frumoasa soprană (fostă mezzosoprană!) a expus un **vibrato** larg, supărător pe aproape întreg ambitusul glasului, excepție făcând registrul acut, consistent timbral și în forță valorizat. Astfel, rezolvarea pasajelor dramatice pe țesăturile vocale înalte a fost apreciazabilă, prin comparație cu cea a desenelor melodice „de linie”. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Invitați timișoreni la Operă* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

MICHAELS-MOORE, Anthony – bariton, n. 8 aprilie 1957, Essex, Marea Britanie

● Un Macbeth deseori absent și amorf, o Lady gata exorcizată de demoni nu au găsit în Anthony Michaels-Moore și Elmira Veda decât corectitudinea redării portativelor verdiene, cu un sunet mult prea generos (baritonul), respectiv cu lipsa „răutății” dorite de maestrul de la Busseto. Pentru Michaels-Moore, poate doar aria *Pietà, rispetto, amore* s-a regăsit în parametrii ei emoționali. (*Macbeth* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● Glasul generos al baritonului englez Anthony Michaels-Moore (Giorgio Germont) a expus o retorică explicită dar a conturat un personaj mai palid, nu întotdeauna decis. A lipsit cabaletta *No, non udrai rimproveri* ce urmează celebrei arii *Di Provenza il mar*, compensată (?) însă de un spectaculos Si bemol ultra-acut (pe care partitura nu-l cere), chiar în finalul tabloului. Din păcate, neconvingător. (Transmisie di-rectă Radio România Muzical, „Seara de operă”) [*Angela Gheorghiu – triumf în TRAVIATA la*

Metropolitan Opera din New York (2006) – **OPERA ÎN DIRECT]**

MICHAÏLOV, Zvetan – tenor, n. 1960, Kolarovgrad (Schumen), Bulgaria

● În rolul Radamès, Zvetan Mihailov. Cu voce solidă, de culoare lirico-spintă, cu note înalte sigure și penetrante (Si bemol-ul „în buzunar”), tenorul bulgar, conștient de calitățile sale, s-a arătat preocupat în primul rând de dimensiunea eroică a personajului, demers reușit cu prețul privării acestuia de latura evocatoare, poetică. De la înaripata frază *E a te, mia dolce Aida* din recitativul romanței lui Radamès (cum o așteptam!), trecând prin *Celeste Aida... forma divina... mistico serto* (câtă sugestie prin slove!) și până la finalul fără speranță *O terra addio... addio valle di pianti*, o abordare vocal-monocromă și distantă, rece în exprimarea scenică. Cum i-a rezistat oare tenorul delicatului personaj întrupat de Sylvie Valayre, explozie de feminitate și sex-appeal? În schimb, rămân bune momentele de maximă tensiune ale lui Michailov din finalul actului al III-lea sau din primul tablou al actului final. [*AIDA festivalieră, în ambientul Sălii Palatului* (2004) – **OPERA VIVA]**

MICHALSKI, Raymond – bas, n. 8 iunie 1933, Bayonne, New Jersey

MICHEAU, Janine – soprană, n. 17 aprilie 1914, Toulouse, Franța - d. 18 octombrie 1976, Paris

MICHEL, Solange – mezzosoprană, n. 27 noiembrie 1912, Paris – d. 15 decembrie 2010, Bourges, Franța

MICHELUZZI, Mafalda – soprană, n. 1922, Roveredo in Piano, Italia – d. 22 august 2013, Aviano/Pordenone, Italia

MICIELI, Jolanda – soprană, n. 19.., Italia

MICHINSON, John – tenor, n. 31 martie 1932, Blackrod, Lancashire, Marea Britanie

MICIORA, Virginia – soprană, n. 1890?, România – d. 19..

MICU, Ioan – tenor, n. 22 ianuarie 1951, Blăjani, Hunedoara

MICU, Silvia – soprană, n. 26 octombrie 1987, Codlea, Brașov

● În *Pie Jesu* din *Requiem*-ul de Andrew Lloyd Webber - minunat îngemănate (au fost) vocile mezzosopranei Oana Andra și sopranei Silvia Micu. Împreună cu Ioan Hotea a impresionat pasional în duetele *Signor nè principe (Rigoletto)* și *O soave fanciulla (Boema)*. Tânăra soprană a rostit recitativul și aria *Dove sono i bei momenti (Nunta lui Figaro)* cu expozeuri încărcate de sensuri și intenții potrivite. [*Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României* (2016) – **OPERA CELESTĂ]**

● În rolul Adina (*Elixirul dragostei*) a cântat soprana Silvia Micu, dăruită cu vocalizarea agilă a unui glas lejer, strălucitor și dezinvolt în exprimare, o artistă delicioasă în atitudine. [*Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume* (2015) – **OPERA CELESTĂ]**

MIGENES-JOHNSON, Julia – soprană, n. 13 martie 1949 (1943?), New York, New York

MIHAI, Simona – soprană, n. 3 august 1979, București

MIHAI, Bogdan – tenor, n. 21 iulie 1982, București

● L-am remarcat pe tenorul Bogdan Mihai (Ugo, iubitul Parisinei), cu mare mobilitate virtuoistică și frazare frumoasă ce redă parfumul și cursivitatea cantilenelor. [*Prima audiție națională la Opera bucureșteană, PARISINA d'ESTE* (2009) – **OPERA ETERNA]**

● Prezența lui Bogdan Mihai în rolul Adelberto (din opera *Adelaide di Borgogna*) pe afișul de la Pesaro este o consecință a realizărilor de până acum ale tenorului pe scene europene, atractivă pentru manageri fiind apetența tânărului pentru scriiturile rossiniene, recomandată de extensia glasului, de ușurința cu care preia agilitățile. Și aici,

aria *Grida, o natura* din actul secund i-a arătat cu prisosință calitățile: fiorituri executate cu pregnanță, supra-acute stupefiant, un legato încărcat de nuanțări, care probează că Bogdan Mihai nu se cantonează doar în cântul mecanic, de automat. Frazează elegant (duetul cu Ottone *Vive Adelaide in pianto*), unduiește desenul melodic (*Noi disponiamo il brando* din aceeași pagină), simte și restituie accentul și patina italiană a scriiturii (duetul cu Adelaide *Della tua patria ai voti*). În general s-a arătat vehement în recitative dar, pe alocuri, s-a îndepărtat de caracterul războinic al personajului său și a înmuiat atacurile de sunet, acolo unde nu a trebuit. Odată cu acumularea experienței tehnice, anumite sonorități nazale sau note înalte voalate, mai puțin percutante, vor dispărea, sunt sigur. Este o condiție *sine qua non* pentru cucerirea deplină a publicului din Peninsula, foarte sensibil îndeosebi la poziția de sunet. (În rolul Ottone, în travesti, mezzosoprana Daniela Barcellona, iar în cel al Adelaidei, soprana Jessica Pratt) [*Festivalul Rossini sub semnul protestelor* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Tânărul artist este stăpânul unui *approach* stilistic rar, grație capacității de preluare spectaculoasă a agilităților din partiturile maestrului de la Pesaro. De la început trebuie notat că în seara în care a fost așteptat cu emoție de un public entuziast (pentru rolul Contelui Almaviva din *Bărbierul din Sevilla*), Bogdan Mihai s-a aflat într-un disconfort vocal evident, cauzat – probabil – de probleme medicale, deși un anunț preventiv nu a fost făcut, cum se obișnuiește. A surprins maniera de abordare, s-o numesc eufemistic, camerală, a fioriturilor, evitarea unor acute, precum Do-ul de tradiție din finalul cavatinei *Ecco ridente il cielo* sau chiar un anodin Fa din „pasajul de registru” în duetul cu Figaro. În lectura sa au transpăruit eleganța liniei vocale belcantiste, îmbogățită câteodată cu *appoggiaturi* de extracție personală (Serena-da *Se il mio nome saper*), delicatețea exprimării plutitoare, acuratețea dantelărilor, inteligența și sensul rostirii recitativelor, totul însă cu excesivă reținere în

adresare. A părut chiar că tenorul s-a rezervat pentru *Cessa di più resistere* care, într-adevăr, a primit mai multă substanță de glas, fără însă să șteargă dorința de a-l reasculta pe Bogdan Mihai în *piena voce*. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – III* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... belcantist renumit, Bogdan Mihai a expus o frazare de mare frumusețe în *T'amo ancora* de Tosti, confirmată și de linia melodică din *De n-ar fi fost* de Mauriciu Vescan. (La Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) [*Baritonul și profesorul Nicolae Constantinescu a fost sărbătorit la împlinirea celor 80 de ani* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

MIHĂILĂ, Silviu Alexandru – bariton, n. 1992, București

● ... baritonul cu voce caldă și frumoasă Silviu Mihăilă a afișat o deosebită sensibilitate, ilustrată prin nuanțe de mezzoforte și piano, în lieduri de Enescu (*Silence*), Perlea (*Totenwacht*), Țăranu (*Și dragostele noastre*). [*Mariana Nicolesco a sărbătorit centenarul Marii Uniri prin sonuri de lied românesc* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● În pagina ceaikovskiană (duetul final Tatiana-Oneghin), soprana (Aida Pascu) a fost însoțită de tânărul bariton Silviu-Alexandru Mihăilă, posesorul unui glas catifelat, asociat unui cânt inteligent venit dintr-un remarcabil simț artistic și expresive articulări ale rostirii. [*Imperial DIVAS...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MIHĂILESCU, Cristian – tenor, n. 24 iulie 1944, Buzău

MIHĂILESCU-GRAMA, Marilena – mezzosoprană, n. 19.., România

MIHĂILESCU-TOSCANI, Dem. (Dumitru) – tenor, n. 1 octombrie 1888, București – d. 10 mai 1962, București

MIHALACHE, Lucia – mezzosoprană, n. 6 mai 1977?, Constanța

MIHALACHE, Mircea – contratenor, n. 17 octombrie 1942, București – d. 20 decembrie 2013, Viena

MIJAILOVIĆ, Nikola – bariton, n. 18 martie 1973, Belgrad

MIJEA, Mihaela – soprană, balerină - n. 1944, România

MIKHAILOV, Alexander – tenor, n. 1985?, Murmansk, Rusia

MIKHAILOV, Igor – bas, n. 1920 – d. 1983, Moscova

MIKHAILOV, Maxim – bas, n. 13 mai 1962, Moscova – d. 21 noiembrie 2018, Moscova

● Maxim Mikhailov a realizat un succulent Varlaam... (*Boris Godunov* la Gran Teatro La Fenice) [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto. Să fie vinovată greva?* (2008) – *OPERA ETERNA*]

MIKHAILOV, Maxim

Dormidontovich – bas, n. 13/25 august 1893, Koltsovka, Kazan, Rusia – d. 30 martie 1971, Moscova

MIKLÓSA, Erika – soprană, n. 9 iunie 1970, Kiskunhalas, Ungaria

MIKNEVIČIŪTĖ, Vida – soprană, n. 13 iulie 1979, Lituania

MIKOLAJ, Aga – soprană, n. 1990, Kutno, Polonia

MIKULAŠ, Peter – bas, n. 23 ianuarie 1954, Slovacia

● Cu glas aspru, mai puțin dedicat subtilităților mozartiene, basul Peter Mikulaš a fost, la Praga, un Leporello stăpân pe multitudinea și complexitatea situațiilor în care parteneriatul cu stăpânul său îl duce. [*Don Giovanni în teatrul premiei absolute* (2011) – *OPERA DIVINA*]

MILANOV, Zinka – soprană, n. 17 mai 1906, Zagreb - d. 30 mai 1989, New York, New York

● A fost considerată ca una din marile interprete verdiene ale secolului XX. Cele două Leonore – *Trubadurul* și *Forța destinului*, Desdemona, Aida, Amelia, Maria Bocanegra, Violetta, Luisa Miller, Elvira, iată câteva

personaje care au fost realmente îmbogățite de vocea Zinkai Milanov. Având parcă înăscută intuiția frazei verdiene, cu cursivitatea ei elegantă, punctată de romantismul accentelor, artista a înzestrat frazarea acută cu plutirea diafană a pianisimelor, după cum secvențele dramatice au avut întotdeauna vehemența unei lecturi dominate de intensitatea trăirii personajului. Aleasă de mari dirijori – îl voi sublinia aici numai pe Ionel Perlea (pentru *Aida*) -, Zinka Milanov a dat viață pe disc multor eroine verdiene. [(iunie 1999) – *OPERA ÎN PORTETE*]

MILASHKINA, Tamara – soprană, n. 13 septembrie 1934, Astrakhan, Rusia

MILCHEVA, Alexandrina – mezzosoprană, n. 27 noiembrie 1934, Smyadovo, Bulgaria

MILDMAY, Audrey – soprană, n. 19 decembrie 1900, Herstmonceux, Marea Britanie – d. 31 mai 1953, East Sussex, Marea Britanie

MILES, Alastair – bas, n. 11 iulie 1961, Harrow, Marea Britanie

● Basul britanic Alastair Miles este un obișnuit al rolurilor de *mezzo-carattere* pe mari scene ale lumii și în înregistrările discografice ale titlurilor rar cântate. Compoziția pe care o rezervă rolului Raimondo este perfect pliată imaginii propuse de regizoarea Monique Wagemakers și este de admirat modul cum o voce generoasă și cu armonice prietenoase reușește să cânte cu răceală și asprime în aria *Dalle stanze, ove Lucia* din actul al treilea, impulsționând accentele și renunțând la legatoul către care l-ar conduce desenul melodiei. [*Obsesii și psihoză în LUCIA DI LAMMERMOOR la Opera din Amsterdam* (2007) - *OPERA ÎN DIRECT*]

MILJAKOVIC, Olivera – soprană, n. 26 aprilie 1934, Belgrad

MILLER, David – tenor, n. 14 aprilie 1973, San Diego, California

MILLER, Lajos – bariton, n. 23 ianuarie 1940, Szombathely, Ungaria

MILLER, Mildred – mezzosoprană, n. 16 decembrie 1924, Cleveland, Ohio
MILLING, Stephen – bas, n. 1 ianuarie 1965, Copenhaga

MILLO, Aprile – soprană, n. 14 aprilie 1958, New York, New York

● ... este probabil cea mai importantă soprană verdiană care a apărut după Leontyne Price. Prestația din *Aida* o probează. Voce spintă, strălucitoare, consistent timbrată, are în cânt acel *accento slanciato* care amintește de Renata Tebaldi (și care sunt sigur că îi este un idol), dar cel mai important lucru este capacitatea de a ataca splendid acute în piano (*Come raggio di sol... qui mi beava* – actul I), de a cânta piano-legato (*Numi, pietà del mio soffrir* sau *Lá... tra foreste vergini*) și de a lega fraze prin *portamenti* în pianissimo spre registrul acut (La-ul final al ariei Nilului sau Si bemol-ul din *Fuggiam, fuggiam*). Ce să mai vorbim de fraza *Padre, a costoro... O patria, quanto mi costi*, care este un model de perfecțiune în materie de interpretare verdiană! Un singur regret: Aprile Millo are acum un vibrato dobândit față de forma în care o văzusem pentru prima oară cântând superb *Pace... mio Dio* din *Forța destinului*, vibrato care poate constitui un semnal de alarmă. [*AIDA la Metropolitan* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Mai demult, într-un concert TV transmis de la Frankfurt care prezenta laureații Fundației Maria Callas (...), am remarcat-o pe soprana Aprile Millo cântând celebra *Pace, pace mio Dio* din *Forța destinului*. Vocea tinerei – pe atunci - americance, acum una din marile cântărețe ale lumii (...) se încadrează în genul lirico-spinto, voce de strălucire și penetrantă, capabilă de modelări surprinzătoare ale frazei. Aprile Millo se simte în largul ei în scriitura verdiană a marilor roluri romantice, pe care o înzestrează cu personalitate, deși ea cântă în spiritul unei glorioase și solide tradiții. Paleta de nuanțe merge de la sunete impetuoase, lansate cu aplomb și panaș, până la cântul *spianato*, suav, spre pianissime imperceptibile. Este ceea ce definește (...) o soprană tipic verdiană. Cred că important la Aprile

Millo – alături de calitățile vocale - este relaționarea optimă cu stilistica muzicii pe care o cântă. Făceam referire la tradiție. Ei bine, cântul artistei reproduce cu minuțiozitate metronomică specificitatea verdiană fie că este exprimată în accentul cuvântului, în arcul nuanțelor, în lungimea frazei intersectată de locul precis al respirațiilor, în sublinierea porțiunilor de discurs muzical. Este o cale spre perfecțiune, o apropiere de dezideratele supreme. Forțând destinul, soprana americană a pătruns recent în literatura veristă și odată cu ea a căpătat pe alocuri un *vibrato* mai larg al vocii, alături de o deconcentrare a sunetului. Riscantă întreprindere! [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MILNES, Sherrill – bariton, n. 10 ianuarie 1935, Downers Grove, Illinois

● A avut și are un timbru splendid, bogat, clocotitor, o voce ductilă ce amintește de cea a lui Leonard Warren, dar o tehnică precară i-a adus mari probleme de intonație în octava superioară a registrului. Păcat! [*AIDA la Metropolitan* (1991) – **OPERA LIVE**]

● (...) Cu Sherrill Milnes s-a petrecut, în fapt, o tragedie. O tehnică greșită de emisie a sunetelor l-a dus la grave dificultăți de intonație, care nu se puteau tolera. Cu atâtea note situate sub tonul corect, multinaționalele discului l-au abandonat încet-încet; dar el a fascinat în continuare un public întotdeauna indulgent. Ascultându-l acum, (în concert la Stephansdom din Viena), când are 58 de ani, remarcându-i și pe viu carențele, am admirat autoritatea în cânt, fraza și accentele tipic verdiene. [*Apus de staruri* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Sherrill Milnes în rolul Scarpia (la Opera de Stat din Viena), impecabil în atitudinea seniorial-malefică, își poartă crucea unui sfârșit de carieră anunțat mult prea devreme, de ani buni. Un timbru privilegiat a fost pus în umbră de probleme de intonație și de justete, care au devenit și mai deranjante acum, odată suprapuse unor respirații fragmentate, ce întretaie unele fraze. [*Pavarotti-tenorissimo* (1994) – **OPERA LIVE**]

● America a avut întotdeauna, între marii artiști, un puternic flux baritonal, care

s-a perpetuat permanent. Mă gândesc la Lawrence Tibbett, Leonard Warren, Robert Merrill și, până în zilele noastre, Sherrill Milnes. Azi, continuatorii acestei tradiții par a fi Thomas Hampson și Dwayne Croft, voci valoroase dar care, cel puțin până acum, nu servesc pe de-a-ntregul marile roluri. Revenind la Sherrill Milnes trebuie reținut că este posesorul unui glas de rară consistență și generozitate, cu clocot și turbulență interioare care amintesc de Warren, cu ambitus de două octave complete, strălucitoare și vibrante. Bogăția de armonice și fraza avântată, lungă au convenit de minune partiturilor verdiane. Susținerea tehnică problematică a făcut ca intonația să sufere, mai ales în partea finală a carierei. [(mai 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MILOIA, Rodica – soprană, n. 20 septembrie 1937, Dej

MIMICA, Marko – bas, n. 1987, Croația

● Marko Mimica a intrat în hainele personajului Duglas d'Angus, tatăl Elenei, trecut în tabăra rebelilor. Prin vocea sa profundă, „neagră”, a adus rolului o mare autoritate, a cântat impunător aria *Taci, lo voglio* din primul act, cu exprimare violentă, poate întrucâtva depărtată de tipologia rossiniană de „tată nobil”. [Celebrul tenor Juan Diego Flórez, vedetă în *LA DONNA DEL LAGO* la Festivalul Rossini din Pesaro (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MINASYAN, NINA – soprană, n. 1987, Erevan

MINGARDO, Sara – mezzosoprană, n. 2 martie 1961, Veneția, Italia

MINGHERAȘ-COUTURE,

Mihaela – soprană, n. 2 martie 19.., București

● În câteva din cele 12 secvențe ale missei catolice *Stabat Mater* de Poulenc, soprana Mihaela Mingheraș-Couture a intervenit solistic fie cu sunete centrale de puritate instrumentală, fie înalte aspre...

[*Muzică franceză la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

MINGHINI-CATTANEO, Irene – mezzosoprană, n. 12 aprilie 1892, Lugo, Italia – d. 24 martie 1944, Rimini, Italia

MINTON, Yvonne – mezzosoprană, n. 4 decembrie 1938, Sydney, Australia

MIRATE, Raffaele – tenor, n. 3 septembrie 1815, Napoli, Italia – d. noiembrie 1895, Sorrento, Italia

MIRCEA, George – tenor, n. 19.., România

MIREA, Marina – soprană, n. martie 1938, București

MIREA, Niculina – soprană, n. 13 ianuarie 1935, Călărași

MIRESCU, Anna – soprană, n. 19.., București

● Mai puțin cunoscuta arie a Clorindei a expus, cu patină prea camerală, virtuțile de coloratură ale Annei Mirescu, posesoarea unui registru supra-acut nu întotdeauna convingător. Probabil că prestația sa va crește la următoarele spectacole, odată trecute emoțiile premierei. (Opera Națională București) [*La finele stagiunii, CENUȘĂREASA* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MIRICIOIU, Nelly – soprană, n. 31 martie 1952, Adjud

● (...) Prezența (pe scena Ateneului Român) a sopranei Nelly Miricioiu captivă, artista știe să potențeze cuvântul, să-l prezinte în așa fel încât, în orice condiții, să atragă și să seducă auditoriul. Fură inimile. Personal, am așteptat cununa și m-am simțit fericit când a venit prin arcul lung de frază, de mare amplexare, derulat strălucitor, susținut dintr-o singură respirație cu *La diez* acut și încărcat cu emoția fierbinte a rugii către ceruri, *Non m'abbandonar, pietà di me, pietà, Signor!* din *Forța destinului*. [Nelly Miricioiu pentru Fundația Principesa Margareta (2010) – **OPERA DIVINĂ**]

● Pentru Nelly Miricioiu, interpretarea mării arii cu recitativ și cabalettă *Col sorriso*

d'innocenza - aria Imogenei din finalul operei *Piratul* - a reprezentat demonstrarea acumulărilor de-o viață pe tărâmul literaturii belcantiste, a științei de înfățișare expresivă a complexei dramaturgii. (La Opera din Iași) [*Cea de-a patra ediție a Galei Premiilor Operelor Naționale* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MIRIȚĂ, Vlad – tenor, n. 2 august 1981, Târgoviște

- Calificative bune revin tenorului Vlad Miriță în episodicul rol Ruiz, posesor al unui glas de calitate cu înveliș prețios (evoluția tânărului trebuie urmărită cu atenție). (*Trubadurul* la Opera Națională bucureșteană) [*Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- M-aș opri puțin asupra interpretului lui Ismaele (*Nabucco*). Tânărul tenor Vlad Miriță are un valoros potențial vocal care îl recomandă ca o promițătoare speranță a primei scene lirice a țării și nu numai. Mă refer la teatrele internaționale, nu atât la incursiunile **crossover**, deși și ele îi pot valoriza calitățile fără însă a-l îndepărta de genul operei. Pentru acesta din urmă, mult mai pretențios, rămâne doar ca virtuțile de plăcută timbralitate ale lui Vlad să fie dublate de omogenizarea emisiei, de exprimarea nuanțat - potrivită în contextul melodic, de abordarea consistentă, cu avânt, cu **slancio** italian a frazei muzicale, neuitând că Ismaele are o scriitură romantică tipic verdiană, chiar dacă maestrul de la Busseto nu i-a rezervat nicio arie. Ar mai fi ceva. Artistul Miriță trebuie să-și învingă reținerile în ceea ce privește ținuta de erou de operă și atitudinea scenică în rol. [*Un mare star, baritonul Alexandru Agache* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MIRON (JINGA), actualmente MIRON-SÎRBU, Maria – mezzosoprană, n. 19 ianuarie 1980, Brașov

- Pentru mezzosoprană Maria Jinga, finala a constituit, poate, cea mai reușită prestație din concurs. Vocea este generoasă, plină, strălucitoare și note ale registrului

centru-înalt sună seducător, senzual. Spre acut, tânăra artistă se îngrijește de emisia cea mai confortabilă și, iată, cel mai bun și convingător La al său vine chiar în finală, în aria Ioanei din *Fecioara din Orléans*. Zona joasă a vocii caută încă sonoritatea cea mai „prezentă”, cea mai penetrantă (din nou, orchestra nu a jucat rolul unui partener, ci al unui... concurent). Numai că Maria Jinga nu trece discursul muzical prin propriul **feeling** și demersul său artistic rămâne rece, distant. În afara ariei ceaikovskiene, a interpretat fără nerv *Chanson bohème* din *Carmen*. [*Cine sunt premianții Concursului de canto „George Enescu”* (2003) – **OPERA VIVA**]

- Rolul Zerlina (în *Don Giovanni*, la Opera bucureșteană) a revenit excelentei mezzosoprană Maria Jinga: voce strălucitoare senzual – expresivă, sonorități pline, cu abilități în preluarea vocalizelor. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Cu glas de aleasă calitate, bogat în armonice, mezzosoprană Maria Jinga și-a făcut o meritorie intrare în partitura verdiană prin solo-ul *Liber scriptus*, concret exprimat și continuat introvertit, în care notele joase în emisie **di petto** și cele înalte, luminoase, au dat culoare discursului melodic. Linia vocală cursivă s-a remarcat în *Quid sum miser* (alături de soprana Silvia Sorina Munteanu și tenorul Marius Vlad Budoiu) și în *Recordare Jesu pie* (împreună cu duioasa comunicare a sopranei), frazarea calmă și expresivă impresionând în *Lacrymosa* întregului cvartet. Îngemănarea **dolcissimo** a glasurilor sopranei și mezzosoprană au ridicat pe culmi stratosferice secțiunea *Agnus Dei*. [*RECVIEM-ul de Verdi in memoriam Stelian Olariu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu glas frumos colorat și rotund, mezzosoprană Maria Jinga a debutat ca Suzuki în *M-me Butterfly*, împlinind în duetul cu Irina Iordăchescu (Cio-Cio-san) o pagină memorabilă. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* – (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Vedeta serii a fost mezzosoprană Maria Jinga (Rosina în *Bărbierul din Sevilla*), cu prezență vocală consistentă, adecvată stilistic și strălucitoare, inclusiv în registrul acut, în

care un Si natural glorios a încheiat cavatina *Una voce poco fa*. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – III – (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- În *Evgheni Oneghin*, dezinvoltă și sonoră a fost Olga mezzosopranei Maria Jinga. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV – (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Lola (*Cavalleria rusticana*) a fost interpretată de Maria Jinga, mai puțin vampă. [CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu glasu-i de frumoasă culoare și generozitate, mezzosoprana ieșeană Maria Miron a interpretat cântecul gitan din *Carmen* de Bizet și *Granada* de Lara. [Gala premianților operelor naționale... (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MIRONOV, Maxim – tenor, n. 30 septembrie 1981, Tula, Rusia

- Rusul Maxim Mironov în rolul prințului Don Ramiro, este un *tenorino di grazia* cu voce limpede și extrem de omogenă, cu necesara extensie acută plină de siguranță și de ușurință în expunerea cântului ornamentat. Piese de rezistență, aria *Si, ritrovarla io giuro* și cabaletta *Dolce speranza, freddo timore* au avut brilianța, respectiv bravura descinse direct din spiritul rossinian. [Minunata CENUȘĂ-REASA de la Palais Garnier (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

MIRONOV, Valeri – tenor, n. 6 aprilie 1941, Sloviansk, Ucraina

MIROSHNICENKO, Evghenia – soprană, n. 12 iunie 1931, Hrafske, Ucraina – d. 27 aprilie 2009, Kiev

MIROSLAW, Daniel – bas, n. 1986, Varșovia

MISCIANO, Alvinio – tenor, n. 29 august 1915, Narni, Italia – d. 10 ianuarie 1997, Milano, Italia

MISHURA, Irina – mezzosoprană, n. 12 august 1954, Krasnodar, Rusia

- Frumoasa Irina Mishura a fost o Amneris care a alternat insinuarea cu forța,

implorația cu furia, totul bine reliefat de vocea-i plină de strălucire. (*Aida* la Opera din Los Angeles) [Spectacole de înalt profesionalism, staruri mondiale (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

MISSENHARDT, Günther – bas, n. 29 martie 1938, Augsburg, Germania

MISSERI, Giorgio – tenor, n. 6 februarie 1977, Palermo, Italia

MITCHELL, Leona – soprană, n. 13 octombrie 1949, Enid, Oklahoma

MITIC, Nicola – bariton, n. 27 noiembrie 1938, Niš, Jugoslavia – d. 25 ianuarie 2019, Belgrad

MITRICĂ-BĂDÂRCEA, Rodica – mezzosoprană, n. 1945, Craiova – d. august 2012, ...

MITTELMANN, Norman – bariton, n. 25 mai 1932, Winnipeg, Canada – 17 martie 2019, Palm Springs, California

MITTERRUTZNER, Martin – tenor, n. 1984, Hall, Tirol, Austria

- ... (Fulvio în *Catone in Utica* de Leonardo Vinci), cu glas radiind de lirism. (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

MITU, Ioana – soprană, n. 15 martie 1985, Ștefănești, Argeș

- Dezinvoltă pe platou, Ioana Mitu a fost Adina plină de vervă, șugubeață și ironică (*Elixirul dragostei* la Opera din București). Soprană lirico-lejeră, expune o voce cu plăcută timbralitate, ale cărei note înalte trebuie să evite stridențele, cu direcționare în sensul rotunjirii sunetelor. Ce-i drept, spre final, când a crescut frecvența notelor scrise peste portativ, Ioana Mitu a și obosit întrucâtva. Nu-i ușor, tânăr fiind, să stai mai tot timpul în scenă. [*Elixirul tinereții* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Bune remarci merg către tânăra soprană Ioana Mitu (Oscar la Opera din București) care, cu dezinvoltură în cânt și joc, a conturat un personaj lejer articulat și

credibil. A emis dificila notă de Do acut din cvintet, abordând-o în continuitatea frazei, fără respirație. [*BAL MASCAT de Verdi...* (2012) - *OPERA ÎN PORTETE*]

MJANDANA, Thando – tenor, n. 1990, Queenstown, Africa de Sud

MKHITARYAN, Kristina – soprană, n. 24 ianuarie 1987, Novorosiisk, Rusia

MODESTI, Giuseppe – bas, n. 1914, Cremona, Italia – d. 2 septembrie 1999, Italia

MODINOS, John – bariton, n. 26 mai 1927, Omodos, Cipru – d. 11 ianuarie 2011, Atena

MÖDL, Martha – soprană, mezzo-soprană, n. 22 martie 1912, Nürnberg, Germania – d. 17 decembrie 2001, Stuttgart, Germania

MODRA, Noemi – soprană, n. 23 noiembrie 1993, Târgu-Mureș

- O remarcă specială merge către căldura glasului, către fluența liniei de cânt a sopranei Noemi Modra, în dublu rol, Soția lui Moș Ene și Pajul zânei. [*Hänsel și Gretel în Bănie* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

- (La Craiova), foarte tânăra soprană Noemi Modra a fost Stăzi, jucăușă, șarmantă, cu cânt delicat recomandat de o voce proaspătă și luminoasă. În plus, s-a arătat o desăvârșită dansatoare, alături de un partener pe măsură, Laurențiu Nicu (Boni)... [*De două ori SILVIA* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

MODVAL STOICA, Speranța – mezzosoprană, n. 19.., România – d. ..

MOFFO, Anna – soprană, n. 27 iunie 1932, Wayne, Pennsylvania – d. 9 martie 2006, New York, New York

MOGOȘAN, Cristian – tenor, n. 10 septembrie 1983, Cluj-Napoca

- Singurul necunoscut, tânăr tenor din Cluj-Napoca, mi-a produs o reală bucurie. Am descoperit o voce pătrunzătoare, bine impostată, în plină dezvoltare. (*Simfonia a IX-a în re minor*, op. 125 de Beethoven, la

Ateneul Român) [*Michiyoshi Inoue, dirijorul – mim* (2009) – *OPERA ETERNA*]

- Cristian Mogoșan este la ora actuală unul dintre cei mai buni artiști de operă români tineri, deja un profesionist solid, cu mari perspective pentru afirmare internațională. Cu voce plină de *squillo*, instinct și autoritate în cânt, se îndreaptă către roluri eroice, dramatice. Este tenta pe care a conferit-o și cântărilor *Non ti scordar di me* sau *Mattinata*, poate mai îndepărtată de soarele torid al Italiei. Mogoșan este însă un tenor valoros, a cărui evoluție se cere urmărită și prețuită. (Concert la Sala Operetei bucureștene) [*Ion Dacian 100* (2011) – *OPERA DIVINA*]

- Cristian Mogoșan își anunță de pe acum predilecția către repertoriul spint și tâlmăcește - în concretețe - pagini ca *Dein ist mein ganzes Herz* (*Țara surâsului*), *E lucevan le stelle* (*Tosca*), oferind și o culminație acută de excelență factură în cântărea *Core 'ngrato*, în concert la Bistrița. [*Ștefan Pop, primo tenore* (2010) – *OPERA DIVINA*]

- Tenorul Cristian Mogoșan este una din vocile importante ale României de azi, puternică, solidă și bine articulată, cu sonoritate incisivă, pătrunzătoare. Are o deosebită versatilitate în abordarea rolurilor, de la liricele „pline” la cele lirico-spinte cu accentuări dramatice. Cu culoare consistentă de glas, a cântat aria lui Lenski din *Evgheni Oneghin* cu frumoasă derulare a frazelor muzicale și, către final, cu plăcută poetică și eseuri de *mezzevoci*. I-au urmat aria *No puede ser* din zarzuela *La tabernera del puerto* de Sorozabal căreia i-a dăruit accente pătimașe și, în compania Anitei Hartig, duetul *Lippen schweigen* din opereta *Văduva veselă*. [*O nouă gală de succes la Opera din Iași* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

- Cristian Mogoșan (Carlo în *Giovanna d'Arco*) a impresionat de la prima intrare în scenă prin culoarea baritonală de voce (apreciabilă raritate la tenori), prin incisivitatea cântului său eroic în care, totuși, se mai strecoară sunete fixe. Frazarea cantilenelor este abordată cu patină italiană, ceea ce dă lecturilor puternică autenticitate expresivă. Nuanțările îi sunt una din

preocupările constante și le împlinește fie prin *mezzecoci*, fie prin mixturi cu *falseto*. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru rolul Ismaele, a venit de la Cluj-Napoca tenorul Cristian Mogoșan, cu cânt eroic, dar cu unele sunete, înalte în special, mai puțin vibrante. [*NABUCCO, spectacol remarcabil la București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

MOGOȘAN, Gheorghe – bariton, n. 8 decembrie 1957, Cluj – d. 13 noiembrie 2009, Cluj-Napoca

- În rolul Sharpless am admirat timbrul de bogată și prețioasă rezonanță al baritonului Gheorghe Mogoșan. (*M-me Butterfly* la Casa de Cultură a Sindicatelor din Sibiu) [*Festivalul Artei Lirice* (2004) – **OPERA VIVA**]

- Pentru rolul titular, Rigoletto, baritonul Gheorghe Mogoșan este singurul – la ora actuală – care poate fi distribuit în opera lui Verdi, grație robusteții timbrale. Nu conținut să admir tehnica de emisie vocală a artistului clujean, ce permite sunete pătrunzătoare, bine focalizate. Păcat că distonanțe se insinuează destul de des iar personajul său rămâne imobilizat într-o atitudine monocromă ce îl privează de adâncirea sentimentelor, dintre cele mai complexe și variate, prin care eroul este nevoit să treacă. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

MOISA, Mircea – bas, n. 1 ianuarie 1939, Braniștea, Bistrița-Năsăud

- Reținut, prea reținut în cânt, basul Mircea Moisa s-a văzut plasat (la Sala Radio) nu lângă dirijor, ci în lateral, între cor și orchestră, cu glasul amplificat și reverberat electronic, ceea ce a adus un halou nenatural, mai puțin potrivit vocii lui Iisus. [*Patimile și Învierea Domnului. Oratoriu Bizantin de Paști* (2004) – **OPERA VIVA**]

MOISA, Monica – soprană, n. 21 septembrie 1942, Braniștea, Bistrița-Năsăud

MOISIUC, Alexandru – bas, n. 14 iunie 1961, București

- O deosebită plăcere a produs reîntâlnirea cu basul Alexandru Moisiuc, solist al scenei de pe Ring, care cu vocea sa bogat timbrată a fost un Ramfis autoritar, incisiv. (Constanța) [*Premieră cu AIDA* (1999) – **OPERA LIVE**]

- Excelent distribuit, basul Alexandru Moisiuc (Horn, o prezență scenică de neagră, inflexibilă atitudine), (...) glas de valoare, oricând de auzit în roluri mari. [*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... autoritar vocal, prestant - impunător ca prezență în micul rol al Ducei Veronei, (la Opera de Stat din Viena) [*Romeo, Julieta și... Stéphano* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Impunător (ca Marele Inchizitor, la Opera de Stat din Viena). [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

MOKUS, Attila – bariton, n. 1980, Novi Sad, Serbia

MOLDOVAN, Angela – soprană de operă la Cluj-Napoca timp de patru ani (1950-1954), apoi cântăreață de muzică populară, n. 19 septembrie 1927, Chișinău – d. 13 octombrie 2013, București

MOLDOVAN, Ștefania – soprană, n. 24 august 1929, Șieu, Odorhei – 12 aprilie 2012, Budapesta

MOLDOVEANU, Eugenia – soprană, n. 19 martie 1944, Bușteni

- Pentru Eugenia Moldoveanu, numele celor mai mari scene de operă, Scala, Metropolitan, Covent Garden, Colón, Staatsoper Viena, reprezintă traseul mării sale desăvârșiri artistice. Contesa din *Nunta lui Figaro*, Violetta din *Traviata*, Marguerite din *Faust*, Desdemona din *Otello*, Luisa Miller, Agathe din *Freischütz*, Tatiana din *Evgheni Oneghin*, Cio-Cio-san, Mimì din *Boema* au fost tot atâtea roluri pe care soprana româncă le-a înzestrat cu puternica ei personalitate și le-a plămădit în urma unor minuțioase și profunde analize și pregătiri. (...) Cântul

aerat, diafan a fost una din specialitățile ei, exprimate în interpretări de mare sensibilitate. Eugenia Moldoveanu și-a condus glasul cu inteligență, printr-o frazare incitantă care întotdeauna a avut elocvența ideală pentru sublinierea registrului sufletesc, uman al personajelor. Acest umanism care transpune din inflexiunile vocii ei este una din acele rare calități care o recomandă și prin care se deosebește de alte mari colege de generație, dominându-le. [(septembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● ... o minunată succedare de sunuri plutitoare, cursive (pe CD) în *Innoptare* de Mihail Jora. [Vers și cântec românesc I – *Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

MOLDOVEANU, Vasile – tenor, n. 6 octombrie 1935, Constanța

● (...) Amintiri de pe scena Operei Române bucureștene despre debutul foarte tânărului - pe atunci - tenor îmi stăruie în memorie. Încă din anii '60, de la rolurile mici, Lerma din *Don Carlos* sau Remendado din *Carmen* și până la cele importante, Rodolfo din *Boema*, Alfredo din *Traviata* ș.a., vocea sa s-a remarcat prin calitatea timbrală deosebită, de prețioasă, întunecată culoare, dominată atunci de lirism, dar prin care se întrezăreau evoluții către rolurile spinte din literatura verdiană și pucciniană. Cânta cu stupefiantă omogenitate de glas, bazată pe o respirație ideală care, fără eforturi vizibile, îi permitea menținerea ținutei scenice impecabile, venită dintr-o alură de june prim. Bunul gust nu-i părăsea niciodată interpretările. În acei ani, am fost sigur că Vasile Moldoveanu va dezvolta o carieră remarcabilă. (...). Odată vizionate spectacolele de la Metropolitan pe DVD (dintre cele nu mai puțin de 105 cântate pe marea scenă în perioada 1977-1986), alături de calitățile native remarcate încă din anii bucureșteni, nu am putut să nu fiu cucerit de încadrarea stilistică perfectă, de desenarea ireproșabilă a frazelor, de fermitatea și proiecția concentrată a emisiei vocale, de accentuările potrivite în redarea intențiilor și expresiilor ce aparțin mării tradiții de interpretare, de cultura sonoră. (...) [O carte despre marele

tenor Vasile Moldoveanu (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MOLESE, Michele – tenor, n. 29 august 1928, New York, New York – d. 5 iulie 1989, Broni, Pavia, Italia

MOLINARI, Irene – mezzosoprană, n. 19.., Roma

MOLINARI, Cecilia – mezzosoprană, n. 1990, Riva del Garda, Italia

● Artista, în travesti ca Demetrio-Siveno din *Demetrio și Polibio*, a cântat cu timbru învăluitor de tentă lirică, cu frumoase inflexiuni în *lamento*-ul *Perdon ti chiedo, o padre*, cu agilități perlate, dar ușor distonante pe alocuri. [Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MOLL, Kurt – bas, n. 11 aprilie 1938, Buir (Köln), Germania – d. 5 martie 2017, Köln

● ... Kurt Moll a adus profunzime abisală de sunet în rolul Comandorului. (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [Reclamă la bikini (2002) - **OPERA VIVA**]

MOLLICA, Matteo Andrea – bas, n. 19.., Torino, Italia

MOLNÁR, János – tenor, bariton, n. 1943, România

MOLNÁR, Levente – bariton, n. 1977, Baia Mare

● Nu-l ascultasem niciodată pe baritonul Molnár, în prezent solist al Operei Bavareze de Stat din München. (...) Surpriza a fost plăcută la întâlnirea cu o voce generos rezonantă, sombrată, omogenă, care umple sala de sunete plăcute. Urmărirea transformărilor personajului Oneghin a fost bine cumpănită. Arogant, agasat, nevrozat chiar - din cauza iritării - în primele scene, a ajuns la final în pragul disperării. Un detaliu. Fraza acută ce încheie opera, altminteri bogat și amplu înfățișată, ar fi trebuit servită în continuitate, pe un singur arc de respirație, spre a încununa prestația, de altfel excelentă.

(Festivalul George Enescu) [*Oaspeți la Operă* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul Marcello (din *Boema* la sediul istoric al Operei) a fost distribuit Levente Molnár, născut și cu studii de specialitate în România. Revenise de puțină vreme de la Metropolitan Opera, unde interpretase același personaj puccinian. Mi s-a confirmat acum, în sală, impresia bună lăsată după transmisia directă Radio de la București a spectacolului newyorkez. Timbralitatea lui Molnár este caldă, plăcut îmbrăcată în armonice, cântul expune o linie vocală fluentă și o frazare inspirată (exemplar duetul din actul al IV-lea cu Rodolfo - Attila Fekete). [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

MOLNÁR, Mária – mezzosoprană, n. 1965, România

MOLNAR-TALAJIĆ, Lilijana – soprană, n. 30 decembrie 1938, Bosanski Brod, Bosnia Herțegovina – d. 18 septembrie 2007, Zagreb

MOMCEV, Vasile – tenor, n. 1 ianuarie 1919, CUBEI, raion Bolgrad, Ucraina - d. 1 aprilie 1993, Chișinău

MONACHESI, Walter – bariton, n. 19 iunie 1922, Macerata, Italia

MONACO, Dave – tenor, n. 1996, Palazzolo Acreide, Italia

MONARCHA, Janusz – bas, n. 5 mai 1956, Wałbrzych, Polonia

● Colline în *Boema* a fost Janusz Monarcha, cu o versiune oarecum fără relevanță a ariei *Vecchia zimarra*. [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

MONASTYRSKA, Liudmyla – soprană, n. 25 mai 1975, Irkliiv, Ucraina

● (*Requiem*-ul de Verdi în Festivalul George Enescu, la Sala Palatului). Soprana Liudmyla Monastyrskă a folosit în *Offertorio* lanțuri de pianissime măiestrit intercalate nuanțelor de forte, prin diminuendo-uri și apoi crescendo-uri pe un singur arc de

respirație. Soprană spintă cu voce sombrată, ușor vibrantă, ale cărei performanțe în rolurile verdiane de coloratură dramatică (...) sunt cunoscute, Liudmyla Monastyrskă a arătat și cât de dificil este atacul unei acute de Si bemol la finele unui interval de octavă (*Requiem* în *Libera me*) [*Fascinația continuă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Ucraineanca este astăzi vocea de coloratură dramatică emergentă exploziv în toate marile teatre ale lumii, pentru un repertoriu extrem. Ca Abigail în *Nabucco* la Scala, a arătat un glas somptuos, cu frumoase armonice, strălucitor, penetrant, extins și omogen. Întreg arsenalul necesar pentru asemenea roluri îi stă la dispoziție: accente și expresie dramatice, acute fulminante, note grave cu sonorități „de piept”, mobilitate în preluarea incisivă a agilităților. Dar tânăra soprană mai are un atu important, acela al stăpânirii cântului moale, piano-legato, cu linie impecabilă (aria *Anch'io dischiuso il firmamento*). Și nu numai atât, atacurile acute în pianissimo sunt desăvârșite. Chiar dacă fragmentări de fraze mai apar pe ici, pe colo, întregul este foarte valabil. Rezervele mele merg doar în direcția unei emisii prea „deschise” a notelor înalte (Do natural) și nu din unghiul calității sonore, ci al consumului de capital care pare important. [*Verdi live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

MONK, Alan – bas, n. 19 august 1942, Mission, British Columbia, Canada

MONREAL, Marvic – mezzosoprană, n. 1991, Malta

MONTAGUE, Diana – mezzo-soprană, n. 8 aprilie 1953, Winchester, Marea Britanie

MONTANARI, Omar – bariton, n. 1975, Riccione, Italia

MONTARSOLO, Paolo – bas, n. 16 martie 1925, Portici, Italia – d. 31 august 2006, Roma

MONTEFUSCO, Licinio – bariton, n. 30 octombrie 1936, Milano, Italia – d. 8 februarie 2012, Istanbul, Turcia

MONTGOMERY, Brian – bariton, n. 1957, Burien, Washington

MONTI, Nicola – tenor, n. 21 noiembrie 1920, Milano, Italia – d. 1 martie 1993, Fidenza, Italia

MONTI, Sebastian – tenor, n. 1984, Londra

● ... tenorul Sebastian Monti (Varo din *Arminio* de Händel), deși lirico-lejer, n-a arătat mare acuratețe în derularea cu claritate a ornamentațiilor. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

MONTIEL, Maria José – mezzosoprană, n. 24 iunie 1968, Madrid

MONTVIDAS, Edgaras – tenor, n. 27 mai 1975, Kybartai, Lituania

MONZÓ, Marina – soprană, n. 1994, Valencia, Spania

MOON, Sehoon – tenor, n. 1985, Gumi, Coreea de Sud

MOORE, Grace – soprană, n. 5 decembrie 1898, Del Rio, Tennessee - d. 26 ianuarie 1947, Copenhaga

MOORE, Latonia – soprană, n. 1979, Houston, Texas

MORARU, Titus (născ. **MORARIU, Titu**) – tenor, n. 15 mai 1915, Târgu Mureș - d. 25 februarie 2006, Sibiu

MOREANU, Maria – mezzosoprană, n. 5 februarie 1913, Ploiești – d. 20 ianuarie 1985, București

MOREL, Anaïk – mezzosoprană, n. 1982, Lyon, Franța

MORELL, Barry – tenor, n. 30 martie 1927, Manhasset, New York – d. 4 decembrie 2003, Sandwich, Massachusetts

MORENO, José Antonio – tenor, n. 9 decembrie 1970, Madrid

● Cu repertoriu definit în special prin zarzuele, tenorul Moreno poate să abordeze cu curaj și roluri principale de operă, valorizând timbralitatea plăcută și, în special,

registru înalt bine articulat. A dovedit-o în ariile *La donna è mobile* (*Rigoletto*) și *Nessun dorma* (*Turandot*). ... este un talmăcitor priceput al liricii italiene, paginile din *Fata din Far West* și *Fedora* stând mărturie, chiar dacă pe alocuri intonația corectă a suferit. (Concert la Sala Thalia) [*La Sibiu și casele cântă!* (2008) – *OPERA ETERNA*]

MORI, Angelo – tenor, n. 27 noiembrie 1934, Farra di Soligo, Treviso, Italia – d. 25 decembrie 2020, Farra di Soligo, Treviso, Italia

MORI, Orazio – bariton, n. 1939, Casalmaggiore, Italia

MORINO, Giuseppe – tenor, n. 18 august 1950, Assisi, Italia

MORLEY, Erin – soprană, n. 1981, Salt Lake City, Utah

MOROZOV, Igor – bariton, n. 1948, Dniepropetrovsk, Ucraina

MORRESI, Giuseppe – bas, n. 19.., Italia

MORRIS, James – bas-bariton, n. 10 ianuarie 1947, Baltimore, Maryland

● (La aniversarea Operei din San Francisco), un redutabil glas al momentului, l-am numit pe James Morris, aclamat Wotan pe toate meridianele, a interpretat *Te Deum*-ul din *Tosca*, propunându-ne un Scarpia gentilom-odios, demon-cu-chip-îngereșc, catifeaua vocii fiind cea care s-a circumscris insinuantelor, maleficelor accente, dar și invocației către ceruri. [75 de ani de glorie (1997) – *OPERA LIVE*]

● Baronul Scarpia este un rol căruia bas-baritonul James Morris îi refuză un contur ostentativ, un desen în tușe groase. Poate de aceea rezultatul este și mai înfricoșător. Sub masca nobleței și eleganței, a sunetului insinuant, șerpuit, suav câteodată, a calmului studiat-stăpânit, se ascunde dezgustătorul chip al personajului. Căldura timbrului, rotunjimea vocii exprimă aici fără excese sau stridențe, sub fardul și decorațiile titlului nobiliar, un Scarpia de o cumplită perfidie. Pe aceste coordonate, prestația lui

Morris devine memorabilă. (*Tosca*) [Deschiderea stagiunii la Opera din San Francisco (1997) - **OPERA LIVE**]

MOSCA, Silvia – soprană, n. 1961, Ancona, Italia

MOSCONA, Nicola – bas, n. 23 septembrie 1907, Atena - d. 17 septembrie 1975, Philadelphia, Pennsylvania

MOSCUCCI, Orietta – soprană, n. 1925, Italia

MOSER, Eda – soprană, n. 27 octombrie 1938, Berlin

MOSER, Thomas – tenor, n. 27 mai 1945, Richmond, Virginia

MOȘUC, Elena – soprană, n. 18 ianuarie 1964, Iași

● Caligrafia sonoră (a tenorului Marcelo Álvarez) a găsit un pendant optim în cântul Elenei Moșuc, debutantă în acest an la Arena din Verona. Ea însăși s-a dovedit o stilistă a desenelor melodice verdiane, convingând prin profunzimea trăirii, alături de spectaculozitatea pur virtuoistică a țesăturilor vocale de agilitate. Astfel, soprana româncă a știut să prelungească în marea arie din primul act, cu expresie poetică, transparentă și diafană, atmosfera de visare din duetul cu Alfredo, după cum, în *Addio del passato* a reușit să transpună în sunet sfâșietor paloarea stinsă, sfârșită, de muribundă. (...) În *Traviata*, în aplauzele a 20000 de spectatori, o stea și-a confirmat strălucirea, Elena Moșuc. [20000 de spectatori o ovaționează pe Elena Moșuc (2001) – **OPERA LIVE**]

● Seară fastă la Opera Națională, seară-reper, atmosferă înflăcărată de entuziasm, aplauze cadențate, *standing ovation* spontană. Elena Moșuc a declanșat toate acestea la spectacolul său cu *Lucia di Lammermoor*, nefăcând altceva decât să-și onoreze cartea de vizită. De la prima frază intonată, soprana își etalează apetența pentru respectarea stilului pur belcantist-romantic, cantilenele flotează, legato-ul este fără cusur, atacurile moi încep desene melodice modelate perpetuu, în varietate de culori și

expresii. Pianisimele sunt pline de substanță și inflexiuni (*Verrano a te...* din primul act este numai un exemplu...) iar în aria „nebuniei” vocea Elenei Moșuc se ia la întrecere cu sonoritățile instrumentelor, vis de aur al vechilor belcantști, tonurile de transparență cristalului alternând cu cele bogate, consistente. Hotărât lucru, Elena Moșuc are un cult în a se exprima prin plămădirea minuțioasă a desenelor melodice, cu care îmbracă agilitățile coloraturii, un cult demonstrat *live* cu prisosință. Trăirea ei, intensă, este derivată din toată această artă. [Standing ovation pentru Elena Moșuc (2002) – **OPERA LIVE**]

● De la primele ei fraze (din *Traviata*), infuzia belcantistă oferită desenelor maestrului de la Busseto a înzeestrat discursul muzical cu extremă fluiditate, cu modelări perpetue, pline de rafinament. Cunoscuta capacitate a sopranei de a aborda virtuoistic agilitățile, a primit potențe expresive, aeratele pianissime ale unei Violetta transpuse în visare pigmentând aria mare. *Ah fors'è lui che l'anima* a căpătat un *dolcissimo* impresionant, zăgăzind o eroină temătoare la întâlnirea cu iubirea neașteptată și pură în brațele căreia se abandonează expansiv (*A quell'amor, quell'amor ch'e palpito*). Și dacă vocaliza ce urmează frazei *croce e delizia al cor* a plutit imponderabil, secțiunea *Follie! Follie!* a fost ca o spumă de coloratură perlată în care atacurile în pianissimo urmate de crescendo-uri au consemnat noi pilde de măiestrie autentică, totul încoronat de acel Mi bemol supraacut care a străpuns spațiul sălii Piermarini cu fulgerarea laserului. O notă ce-i drept nescrisă de Verdi, statuată însă de marea tradiție și fără de care, s-o recunoaștem, idealul și spiritul Violettei din acest prim act sunt greu de imaginat, de transmis. Și în actele următoare, cântul modelat la extrem (... *amo Alfredo, e Dio lo cancellò...* filaj pe Si bemol acut), palpităția emoțională din *Non sapete quale affetto*, cântul pe „fir de voce” au fost cuceritoare, accentuând meandrele stărilor de spirit ale greu încercatei Violetta. Rememorez aici pasaje precum *Dite alla giovine*, mai apoi *Alfredo, Alfredo, di questo core* sau aria *Addio del passato* finalizată sfâșietor în fraza *Ah! Tutto, tutto finì*, începută în *messa di*

voce (raritate de sorginte belcantistă, nu atât uitată cât imposibil de executat corect, însemnând crescendo-decrescendo pe același arc de respirație) și încheiată cu La natural, un pianissimo eterat al speranței pierdute. Câtă duioșie serenă în vorbele adresate, cu ultimele puteri, iubitului regăsit... *Più a me t'appressa... ascolta, amato Alfredo!* Toate au fost momente vocale supreme care s-au adăugat tragismului funebru din *Morrò, la mia memoria*, zguduitorului *Ah! Gran Dio! Morir si giovine* (început moale și crescut implorator până la cutremurare lăuntrică), precum și jocului scenic simplu, fără excese, direct, implicat. Clasă înaltă! [*Elena Moșuc a cucerit Scala din Milano* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Așteptată cu frenezie de un public sensibilizat de recentul ei triumf la Scala din Milano în *Traviata*, Elena Moșuc și-a regalat fanii (la Sala Palatului) cu o pagină de belcanto pur, teritoriu stilistic în care, actualmente, este stăpână absolută între sopranele lumii. „Periculoasa” (I-am citat pe Ioan Holender) arie *Bel raggio lusinghier* din *Semiramida* a fost ca o jucărie pentru Elena Moșuc, exponenta unei vocalități absolut potrivite partiturii rossiniene, în care coloratura perlată se îmbină cu spectaculozitatea supra-acutelor iar nuanțarea nu părăsește niciodată expozeul. (Festivalul George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Așadar, Lucia di Lammermoor, rolul-mănușă, rolul-autograf, rolul-emblemă... Am reverificat aceste asocieri la două recente spectacole ale Operei din Zürich, după ce, acum câțiva ani, le observasem în sala Operei Naționale bucureștene. Da, Elena Moșuc este în primul rând o mare belcantistă, un glas care răspândește în aceste zile mireasma epocii de aur a liricii, a unui stil dificil și rar împlinit. A pune virtuozitatea în slujba expresiei, esență a belcantoului, înseamnă sculptarea perpetuă a desenului melodic. Suportul tehnic este indispensabil și soprana îl stăpânește, îl folosește cu priceperea și potrivirea venite dintr-o solidă cultură de stil. Acestea sunt fundamentele. Urmează măiestria interpretării. Cu glas proaspăt, clar și strălucitor, cu intuiția frazării prelungi, a

cântului *spianato di grazia*, cu agilități uimitoare, Elena Moșuc modelează fără oprire portativul, urmând dramaturgia și susținând-o. (...) Expozeul limpede al cavatinei *Regnava nel silenzio* din primul act, precedat de recitativul plin de atacuri moi de sunet, dezvoltă un legato impecabil, ca o mângâiere elegantă, evocatoare, pigmentată de pianissime diafane. Totul este înveșmântat în lanțuri de nuanțe mezzoforte-diminuendo (*l'ombra mostrarsi a me*) iar vocalizele acute plutesc (... *sì, pria sì limpida, ah, sì rosseggiò*). Evocarea se încarcă pasional și expansiv (*Egli è luce a' giorni miei*) iar secțiunea în Moderato, *Quando rapito in estasi*, pulsează în spirit, rulsele sunt de amețitoare virtuozitate, în timp ce încoronarea vine prin stratosfericele supraacute ce sunt lansate cu stupefiantă ușurință și domină spațiul acustic. Mai apoi, secțiunea *Verrano a te sull'aure* din duetul cu Edgardo (Vittorio Grigolo) se dezvoltă ca o boare purificatoare ce iradiază speranță și iubire. În scena cu fratele Enrico (Massimo Cavalletti) din actul secund, schimbă registrul și rostirea amenințătoare, dramatică *Il palor funesto, orrendo* alternează cu intarsiile de piano-mezzoforte din *Soffriva nel pianto*, o obsesie a sfârșitului către care o presează Doamna în alb, simbol al Morții, personaj mut, introdus de regizor (Damiano Michieletto). Tulburarea, tensiunea interioară a Luciei se transformă în rugă fiebinte, în implorație și vocea capătă colorizări *piangendo* odată cu fraza *Tu che vedi il pianto mio*. Este exemplar cum Elena Moșuc reușește să exprime o atât de mare varietate de stări numai prin inflexiuni de glas. Iată spre pildă, în celebrul sextet din același act, ni se oferă o mică bijuterie, *La mia condanna ho scritta*, sfâșietor expusă, cu subtilitatea forjării graduale a nuanțelor (*messa di voce!*). Marea scenă a nebuniei din actul al III-lea contrapune glasul sopranei sunetelor flautului însoțitor. O perfectă simbioză a cânturilor instrumentale, în care Elena Moșuc adaugă pianissimele eterate ale transei (*Il dolce suono*), forța terificelor viziuni (*Il fantasma!*), sonoritățile vibrante de adâncă emoționalitate (*Ardon gl'incensi*), sunetele albe ale demenței, staccaturile de cristal ale delirului (*Spargi d'amaro pianto*).

[*Rolul-autograf al Elenei Moșuc*. (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Creația Elenei Moșuc în rolul Gilda (*Rigoletto*) frizează idealul. Vocea afișează claritate și limpezime, timbrul este consistent și bogat în registrul central, evoluând spectaculos în cel acut și supra-acut, cu strălucire și penetranță suverană. Rememorez câteva note înalte... Re bemol-ul de la finele duetului cu Ducele, care a plutit peste cel al tenorului Stefano Secco, prelungul Mi bemol al ariei *Caro nome*, încărcat de uimitoare vibrație expresivă, Mi bemol-ul duetului *Si, vendetta*, care a pregătit minunat La bemol-ul baritonului Leo Nucci și toată țesătura vocală acută cu care a dominat clar cvartetul din actul al IV-lea. Marea sală a Scalei a rezonat de prețioasele armonice ale glasului sopranei. (...) Elena Moșuc este un măiestrit lector al partiturii, din unghi vocal și dramaturgic. Trăirile personajului, puritatea pasiunii pentru necunoscutul care se ascunde sub mantia lui Gualtier Maldè, dragostea pentru tatăl ei, implorările, șocurile la descoperirea adevăratei fețe a iubitului, sacrificiul suprem, totul a fost zugrăvit cu puternică implicare, cu mare sensibilitate, cu joc scenic neobosit și sugestiv. Hotărât lucru, Elena Moșuc este o cântăreață-artistă totală. Performanța ei de voce vine dintr-o adâncită și analitică citire a desenelor muzicale verdiene, pusă în glas cu minuțiozitate de înțelegere și construcție, pornind de la înălțimea stăpânirii perfecte a tehnicii belcantiste cu care înzestrează romantismul propriu maestrului de la Busseto. Frazele muzicale sunt modelate la infinit, încărcate cu sensuri și devin seducătoare. Comentariul este exemplar, definind marea artă. Rar mi-a fost dat să aud asemenea varietate de culori puse în slujba expresiei adânci. Legato-ul curge perpetuu în unduiri, atacurile în pianissimo sunt urmate de *crescendi* și *decrescendi* de subtil rafinament (... *a te sempre volera* din aria *Caro nome*), filigranul coloraturilor – fluide sau în staccato – este de o delicatețe vecină cu irealul, impresionând prin muzicalitate și perfecțiunea intonației. Probele nu vin numai din eterata *Caro nome* (...). Iată, după zicerea *Ciel! dammi coraggio!* în care, în numai

patru măsuri, artista încarcă emoție cât într-un rol întreg, aria *Tutte le feste al tempio* apare ca o narațiune tristă, cu accentuări dulci și suav-evocatoare. Palpitațiile din *Padre, in voi parla un angel consolator* sunt pline de nuanțe. (...) Ultimele cuvinte ale Gildei muribunde, *Lassù in cielo, vicina alla madre*, cântate cu sunet limpid și exprimare transcendentală, au dus sublimul la extrem. [*Elena Moșuc, super-Gilda la Scala din Milano* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Ca Olympia, Elena Moșuc a expus acrobațiile și stratosfericele acute ale ariei *Les oiseaux dans la charmille* cu spectaculozitate, puritate și precizie de sunet, cu șarm și impecabilă muzicalitate. Specialitatea casei! Ca Antonia, Elena Moșuc și-a expus cu priceperea-i binecunoscută frazarea fluidă, plină de moliciuni și inflexiuni în aria *Elle a fui, la tourterelle*, și-a valsat cu omogenitate glasul în scenele cu poetul Hoffmann (Vittorio Grigolo), a emoționat profund în finalul de act. Sunt virtuți care îi valorizează linia vocală de sorginte belcantistă, totul pus în slujba expresivității. Sunetele flotează, arta pianissimelor, sensibilitatea în cânt și atitudine sunt prezente peste tot. Intensă în trăire, cu joc scenic activ, artista își demonstrează și aici, o dată în plus, calitățile de cântăreață-acriță. Așa a fost și în continuare, în dificilul act al Giuliettei care, în versiunea Keck-Kaye, comportă muzică multă. Elena Moșuc a cântat și a jucat zugrăvind atât subtil cât și incitant frivolitatea eroinei. Ca și în Gilda sau Violetta, în Lucia sau Mimì, în Elvira sau Liù – amintesc doar câteva din rolurile sale definitorii - a dovedit că este o artistă completă. (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera din Zürich) [*Într-o singură seară, patru roluri pentru Elena Moșuc*. (2010) – **OPERA ETERNA**]

● (...) Renumită pentru abilitățile de belcantistă de forță (de ani de zile, ne tot amintim de *Lucia di Lammermoor* de la Opera bucureșteană sau de *Puritanii* de la Sala Radio), soprana a venit acum în teritoriul liric, în care și-a expus tălmăcirea de mare sensibilitate (în *Boema* la Opera Națională București). Glasul sună rotund, consistent și plin de armonice, culoarea îi este și învăluitoare, și strălucitoare, conduce-

rea frazei se face fluid și inteligent, cu înaltă știință a cântului. Ca tehniciană suverană, se știe, Elena Moșuc deține secretele pianissimelor, diminuendo-urilor, ale atât de rar stăpânitei *messa di voce*, supune totul expresiei. Așa încât Mimi este și simplă, și profundă, dăruită total unei iubiri de care nu se poate bucura. Dacă expozeul primei arii *Sì. Mi chiamano Mimi* curge emoționant prin candoare, înflorind pasional ... *quando vien lo sgelo il primo sole è mio*, evocând cu totală expansivitate... *il primo bacio dell'aprile*, pagina *Donde lieta uscì* electrizează prin încărcătura sufletească a despărțirii de Rodolfo (Giuseppe Giacomini). Multe momente sfâșietoare sunt și în final. Elena Moșuc mlădiează sunetele, impresionează. Jocului vocal, artista îi aduce trăire intensă. Nostalgie și durere, iubire și neputință. [Ultimul dintre cei mari (2010) – OPERA DIVINA]

● După bellinienele Amina din *Somnambula* și Elvira din *Puritanii*, a fost rândul Normei să-i intre Elenei Moșuc în preocupări. A ales un moment bun, poate cel mai bun, (la Opera din Zürich). Artista se află în vârful carierei, cu abordări mature și echilibrate, glasul a căpătat consistențe în registrul central, culori apăsătoare în cel grav, în condițiile în care, grație tehnicii impecabile, strălucirea s-a menținut pe toată întinderea ambitusului, agilitățile care i-au construit reputația și-au păstrat mobilitatea, vocea zboară în continuare spre supra-acute amețitoare, acest din urmă aspect nefiind însă un dat pentru rolul Normei. Aici, presanta țesătură vocală este înaltă, inclusiv în coloraturi, dar nu stratosferică, raportul liric-dramatic este alternant, cantabilitatea – extrem fluidă iar nuanțările reclamă toate procedeele de modelare a frazei muzicale, așa cum au fost cimentate prin legile belcantoului, spre a le pune în slujba expresiei. În plus, rolul lung, aproape trei ore, supune soprana la o severă probă de duranță.

Sensibilitate și lirism. Elena Moșuc și-a arătat măiestria, cu simț și intuiție a frazării, a abordat personajul de la altitudinea profesionalismului, a științei de cânt, a pătrunderii în spiritualitatea eroinei. A făcut-o conturând o Norma vulnerabilă, plină de sensibilitate și lirism, la care sacrificiul

suprem vine din suferință. Dramaturgia personajului este servită în acest mod. Accentele nu fac incizii dar sunt vehement, viguros marcate. Iată, deciziunea este expresia prin care face adresările către Pollione (Roberto Aronica) în terțetul din primul act (*Oh, non tremare, o perfido, Oh! di qual' sei tu vittima* și *Vanne, sì: mi lascia, indegno*) sau chemările furibunde din cel secund, Do-ul acut din *Scoreran torrenti*, ca și impulsurile *Guerra, strage, sterminio!* Soprana și-a pus amprenta artei sale încă de la recitativul de intrare, *Sediziose voci*, rostire în care pregnanța cuvântului, a articulării, notele joase cu sonorități de piept au anunțat celebra cavatină *Casta Diva*, invocare în limpezime, cu legato minunat. O rugăciune liniștită care a tăiat răsuflarea auditoriului. Unduirile de frază și agilitățile derulate în acuratețe ale cabalettei *Ah! bello a me ritorno* au împlinit imaginea primei prezențe a Normei în scenă. Pentru Elena Moșuc, ceea ce a urmat a fost o înșiruire de nuanțe, de acute prelungi, de pianissime diafane, de construcții ale desenelor melodice, făcute dintr-o singură trăsătură de penel. Duetul din actul al II-lea cu Adalgisa, *Mira, o Norma, a tuoi ginocchi*, a flotat calm și serafic, parteneriatul cu mezzosoprana Michelle Breedt fiind în sensul unei remarcabile omogenități între voci. Finalul a fost superb și parcă Elena Moșuc a dorit să lase amintire spectatorilor expresii încărcate de durere, *In mia man alfin tu sei* sau *Qual cor tradisti, qual cor perdesti* din duetul cu Pollione, fraze acute interminabile, dintr-o singură respirație, în pianissimo, *Come del primo amore ai di, ai di felici* sau *Ah! padre!... un prego ancor*, precum și o cantilenă modelată infinit, *Deh! non volerli vittime*. [Summa cum laude pentru Elena Moșuc (2011) – OPERA DIVINA]

● Pentru Elena Moșuc, soprana de coloratură cu ample virtuți lirice și lirico-spinte, maestră în arta belcantistă, rolul Luisa (*Luisa Miller*) – a cărui partitură încheie parcursul anilor verdieni de tinerețe – este ca o mânășă, în condițiile în care vocalitatea scriiturii, de mare complexitate, îi oferă posibilități nelimitate de exprimare. Mai întâi, agilităților din primul act (aria *Lo vidi*,

e'l primo palpito) le răspunde cu ușurință și brilianță, cu exuberanță de tânără îndrăgostită, la fel ca în cabaletta *T'amo, d'amor ch'espriamere*, strecurată de compozitor în duet cu iubitul Rodolfo (Marcelo Álvarez). (...) Pasional au sunat aria și violenta cabaletă a Luisei din actul secund, accentele imploratoare fiind agrementate prin pianissime diafane (*Non lasciarmi in abbandono*), după cum incisivitatea și acutele strălucitoare au regăsit pandantul de încărcătură dramatică în sunetele centrale, bogate, consistente și în cele grave, domol apăsate. Cu puțin înainte, în finalul concertant al primului act, vocea sopranei (*Ad immagin tua creata...*) a dominat ansamblurile, prin inflexiuni spectaculoase. Da, pentru Elena Moșuc, cantilenele sunt prilejuri pentru expoze de linii melodice moi și fluide, plămădite în nuanțări extreme, emoționante și înduioșătoare. Regină a pianissimelor acute, rafinate până la limita audibilului, artista nu pierde niciun prilej pentru a le etala în contextul expresivității redării textului, alăturate cântului în *mezzavoce*, filajelor și modelărilor continui. Intensa trăire se comunică nemijlocit și publicul vibrează consonant, sedus de unduirile glasului Elenei Moșuc. Așa a fost în scena finală a operei, în rugăciunea Luisei (*Ah! l'ultima preghiera*), în pasajele *Oh, discenda sul tuo core* sau *Ah! Se concesso al prego mio* din duetul cu Rodolfo – acum Piero Pretti, care l-a înlocuit pe Álvarez după primul act, precum și în terțetul cu Rodolfo și Miller (Leo Nucci), consfințiri ale succesului sopranei române. [*Elena Moșuc, din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Seria de spectacole de la Bruxelles a dovedit că rolul titular din *Lucrezia Borgia* reprezintă pentru Elena Moșuc unul din vehiculele cele mai potrivite pentru înfățișarea calităților ei. Cantabilitatea ariei de intrare *Com'è bello!* a fost restituită în toată splendoarea, cald, cu unduiri domoale și punctări subtile. Nimic nu este liniar în cântul Elenei Moșuc, blânde sublinieri și mlădieri expresive dau sensuri afectuoase frazelor contemplative la vederea fiului Gennaro, adâncit în somn. Lejeritățile acestei pagini de

tipic *Larghetto* donizettian au fost expuse diafan, liniștit, cu pianissime plutitoare. Îmi stăruie în memorie o notă de La bemol, interminabil de lungă, emisă într-o singură respirație și a cărei intensitate a crescut până la forte. În tensionatul duet cu soțul Don Alfonso (basul Paul Gay) din actul prim, recitativele vehemente au alternat cu ruga fierbinte, fluid redată cu un legato exemplar. Secvența Allegro mosso, alertă, agitată, comportă salturi în intervale ascendente de octavă, care fie că se finalizează în forte, fie în piano (ca în Prolog). Au fost rezolvate impecabil. Pare că artistei române nu îi este nimic imposibil. Accentele dramatice din terțetul cu Don Alfonso și Gennaro (tenorul Charles Castronovo), ca și cele din duetul subsecvent cu Gennaro *Infelice! il veleno bevesti...* (Allegro vivace) au avut fermitatea și avântul venite din adâncă trăire. Deznodământul i-a oferit Elenei Moșuc impresionante momente, implorare disperată în cavatina *M'odi, ah m'odi*, în care rafinamentele și lacrima s-au simțit la tot pasul. Cabaletta finală *Era desso il figlio mio* a cutremurat prin durerea sfâșietoare a unei mame la pierderea fiului. Lucrezia Borgia în viziunea Elenei Moșuc este un personaj dominat de dragostea maternă, mai mult decât o răzbunătoare. Avalanșele portativelor încărcate de coloratură au fost absolut spectaculoase, iar acuta de Mi bemol, sunet fin care a încheiat partitura sopranei, s-a transformat, pe fraza descendentă, într-un râs dement. Eroina înnebunește. O Lucia di Lammermoor *avant la lettre*. [*Elena Moșuc în rândul marilor soprane ale lumii* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Ceea ce s-a petrecut recent la Opera Națională București, la un spectacol cu *Traviata*, depășește orice închipuire. A fost cel mai mare succes postrevoluționar al unui spectacol de operă, al unui cântăreț de operă, comparabil cu cele din anii de legendă ai teatrului. Izbucniri de ovații asurzitoare și aplauze puternice la față de cortină, după ariile sopranei, după scene (*Amami, Alfredo*, actul secund), după supra-acute spectaculoase, într-un entuziasm care a continuat la nesfârșit. O nemaiauzită - pe scena noastră - tălmăcire a ariei *Addio del passato* (actul

ultim) era gata-gata să fie bisată, dacă dirijorul (Adrian Morar) nu relua destul de rapid spectacolul, practic oprit de public. Flori au curs din loji și de la balcoane, flori s-au dăruit la sfârșit când melomanii seduși păreau că nu mai doresc să plece acasă și au făcut o coadă interminabilă în foyer, la autografe. (...) Artizanul acestor sentimente dezlănțuite poartă un singur nume, Elena Moșuc, (...) revenită după mulți ani în teatrul bucureștean, la important ceas aniversar al artistei. A oferit o interpretare covârșitoare prin construcția minuțioasă a personajului Violetta Valéry de la stările de frământare interioară pe care le trăiește în primele trei secvențe ale operei la serenitatea finalului. Șocul primei iubiri, lovitură dură primită din partea lui Germont-tatăl, sfâșietoarea decizie de a se despărți de Alfredo, jignirile care îi sunt aduse, au fost contorsiunile de spirit pe care Elena Moșuc le-a simțit, ca actriță, răvășind adâncurile unui suflet chinuit. Le-a expus cu talent de mare tragediană, captivând sala, făcând-o să vibreze, ținând-o într-o stază de continuă tensiune. Frumoasă, delicată, gingașă, a fost - în ultimul act - lebăda cu aripile larg deschise care s-au frânt în ploaia de petale de camelii. Toate aceste trăiri și-au găsit pandantul în măiestria cântului, pentru că artista, ca orice mare cântăreață, trece prin glas expresii infinite. Posibilitățile de a le înfățișa nuanțat sunt fără margini. Elena Moșuc deține cheia unui arsenal de o rară bogăție, care își are sorginea în stăpânirea la perfecțiune a ceea ce este sursa tuturor exprimărilor lirice, tehnica belcantistă. (...) Am scris mult despre Elena Moșuc, despre varietatea de culori cu care își înzestrează cântul. Și în spectacolul bucureștean, soprana a creat nețărmurate imagini expresive care au copleșit, au încântat, au electrizat, au făcut ca strălucirea și proșpețimea vocii ei, modelate la extrem, să răscolească inimi, să inducă extazul, să subjuge. Pianissimele au oprit timpul în loc, legato-urile au fost îmbătătoare, acutele au sfredelit spațiul acustic, tentele coloristice au înveșmântat totul. Măiestrie la extrem. [*Triumful Elenei Moșuc pe prima scenă lirică națională* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Violetta, Gilda, Luisa Miller, Micaela au fost cele patru importante personaje

interpretate de Elena Moșuc în ultimii opt ani, pe scena legendarului teatru Scala din Milano. Li s-a adăugat de curând, la început de vară, Lucia di Lammermoor, consfințind prin cele cinci roluri un parcurs de excepție, o împlinire onorantă, cu caracter de unicitate între cântăreții români contemporani, dar și într-o perspectivă istorică de 35 de ani. Stau mărturie arhivele electronice ale teatrului. Elena Moșuc a cântat măiestrit, etalându-și toate potențele glasului care acum, pe vârful carierei, am mai notat, sună și mai bogat, și mai rotund, în condițiile în care păstrează ușurința abordărilor spectaculoase a pasajelor de coloratură, extensia supra-acută. Strălucirea de sunet este perpetuă, pătrunde-re-a vocii în marea sală, fără reproș. Sunt daruri native care nu ar fi fost suficiente dacă nu ar fi fost prezentate în veșmânt artistic, de interpretare, într-o lectură abundentă în lirism seducător, care frizează supremul ideal, modelul de tălmăcire belcantistă romantică. Delicată și evocatoare a funestelor amintiri, a apropiatei întâlniri cu iubitul Edgardo a fost cavatina din primul act, în care frazele muzicale au fost modelate continuu, cu mlădioase expresii în pianissimo – marea specialitate a sopranei pe întreg ambitusul – care se suprapun vibratului glas, cu lungimi ale arcului melodic într-un legato exemplar, omogen, cu atacuri sonore moi și velurate. Am regăsit toate rafinamentele știute din prestațiile artistei. Lucia Elenei Moșuc a fost marcată pe tot parcursul tramei de apăsarea amintirilor răscolitoare, chiar în singura scenă luminoasă a operei – duetul cu Edgardo (Vittorio Grigolo) -, un conduct care a guvernat dramaturgic și a motivat tragicul deznodământ. Peste nefericita eroină, destinul sumbru a planat permanent. După un duet cu Enrico (Gabriele Viviani), atât cutremurător cât și disperat redat, după emoționanta întâlnire cu Raimondo (Alexander Tsymbalyuk), după scena zguduitoare a căsătoriei, aria „nebuniei” a venit cu atmosferă parcă ireală, creată din culori și nuanțe vocale, în sonorități plutitoare în neant, imponderabile. Asocierea glasului Elenei Moșuc cu cristalul pur al Glasharmonicii (...) a fost impecabilă. Cu joc de scenă plin de implicare, cu cânt în

poziții imposibile (culcată pe spate), trăirea artei a fost totală. [*Al cincilea rol pentru Elena Moșuc la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Elena Moșuc a debutat în rolul Giselda de la înălțimea acumulărilor valorice, care i-au adus faima de mare soprană belcantistă, tălmăcitoare în expresivitate a celui mai pretențios stil, a posedării solide a celei mai pretențioase și durabile tehnici vocale, baze ale abordărilor romantice, veriste, într-un cuvânt, ale întregului cânt. După aproape trei decenii de carieră, glasul cristalin și argintat al Elenei Moșuc a căpătat consistențe care, asociate esențelor de coloratură lirică, i-au permis abordarea unor partituri aparținătoare vocalității *d'agilità* în care accentuările dramatice s-au insinuat în frazele muzicale, întotdeauna lungi, fondate pe arce interminabile de respirație. A adăugat nuanțări neîncetate, rafinamente seducătoare. Aceasta este Elena Moșuc pe culmile carierei, care i-au permis lectura unui rol epuizant, ce face parte dintre extrem de dificilele partituri verdiane de tinerețe dedicate sopranelor. Încă de la primele măsuri, cu glas vibrant, soprana a frazat elegant și a mângâiat sunete în rugăciunea *Salve Maria!*, înzestrând-o cu frumos lanț de pianissime. A dominat finalul coral, inclusiv cu Do-uri acute de forță. Rondò-ul *Oh, madre, dal cielo... Se vano è il pregare* din actul al II-lea a fost plin de nuanțe, grațios în expunerea țesăturilor de coloratură supra-acută și cu final diafan, în vreme ce cabaletta cu cor a însemnat exprimări energice pline de bravură, impulsuri avântate și încheiere eroică strălucitoare. În actul al III-lea, duetul cu Oronte (Pataki Adorján) și terțetul de sfârșit au venit cu modelări continue de fraze, executate cu flexibilitate și pianissime înalte (Si bemol), respectiv cu impetuozitate după un Si natural suveran (*Tu la madre mi togliesti...*) și diminuendi de finețe. Visul eteric al Giseldei din actul al IV-lea a fost poate cea mai perfectă demonstrație de artă a Elenei Moșuc, un desen liric în pianissimo impecabil, cu atacuri acute moi, Do natural, Si bemol, urmate de coborâri în lejerități de infinită delicatețe. Un *canto spianato di grazia* de sorginte belcantistă, chiar venit dintr-un vis înaripat. A urmat marea arie *Non fu sogno!*, un fel de *stretta*, cântată cu brilianță, imperativ, cu elan însuflețitor, agilități

de forță și, din nou, cu Do-uri acute incisive. [*LOMBARZII de Verdi cu Elena Moșuc, premieră la Opera Meghیارă din Cluj-Napoca* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

M'PUNGA, Sarah – mezzosoprană, 6 ianuarie 1978?, Sassari, Italia

● ... a etalat o emisie neomogenă, lipsită de penetranță sonoră. (Maddalena din *Rigoletto* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) - **OPERA LIVE**]

MROZ, Leonard – bas, n. 19 ianuarie 1947, Międzyrzec Podlaski, Polonia – d. 13 decembrie 2020, Varșovia

MRVOŠ, Iva – mezzosoprană, n. 20 ianuarie 1985, Negotin, Serbia

● Invitata din Serbia a lăsat o bună impresie grație calității timbrale. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

MUDRYAK, Maria – soprană, n. 6 aprilie 1994, Pavlodar, Kazahstan

● Protagonista (Violetta din *Traviata*), tânăra Maria Mudryak, a dovedit că este ceea ce se se cheamă o „voce areniană” prin volum și proiecție de sunet. Culoarea de glas este „plină” și ușor sombrată, câteva asprimi par greu detectabile. Citirea scrisorii a avut mult tragism, iar aria *Addio del passato* (s-au cântat ambele strofe), înduioșătoare intenții plastice ale stării eroinei. Păcat că cele două note de La, finale, au refuzat pianissimele, fiind prea concrete, ca strigăte de revoltă. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

MUEHLE, Martin – tenor, n. 26 ianuarie 1969, Porto Alegre, Rio Grande do Sul, Brazilia

MUFF, Alfred – bas, n. 31 mai 1949, Lucerna, Elveția

● Alfred Muff, Rocco în *Fidelio*, a înfățișat o frumoasă timbralitate de bas cantabil. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

MÜHLEMANN, Regula – soprană, n. 7 ianuarie 1986, Adligenswil, Elveția

MUKERIA, Shalva – tenor, n. 1975?, Georgia

MULA, Inva – soprană, n. 27 iunie 1963, Tirana

● Inva Mula a avut o evoluție destul de contradictorie. Învăluite într-un timbru plăcut, strălucitor, sunetele eterate, pure, au alternat cu cele „prezente”, dar lipsa de concentrare la frazele supraacute din aria *Caro nome* au condus-o pe la un mic accident, ceea ce a făcut-o să atace cu prudență (citește scurt) Mi bemol-ul final al actului al III-lea, lăsând liber La bemol-ul baritonului (Leo Nucci) să triumfe peste imensitatea arenei. (*Rigoletto* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) – *OPERA LIVE*]

MULHERN, Sinéad – soprană, n. 1974?, Dublin

● ... Contesa în *Nunta lui Figaro*, timidă vocal, [*Opera din Viena la Sibiu, în T-shirts și blue-jeans* (2007) - *OPERA ÎN DIRECT*]

MULLIGAN, Brian – bariton, n. 1976, Endicott, New York

MÜLLER, Hajo – bas, n. 24 februarie 1931, Döbeln, Germania – d. 13 februarie 2020, Dresda, Germania

MÜLLER, Hanna Elisabeth – soprană, n. 3 mai 1985, Mannheim, Germania

MÜLLER, Maria – soprană, n. 29 ianuarie 1898, Teresienstadt (actualmente Terezin), Cehia – d. 13 martie 1958, Bayreuth, Germania

MÜLLER-MOLINARI, Helga – mezzo-soprană, n. 28 martie 1948, Pfaffenhofen an der Ilm, Bavaria, Germania

MUNGUÍA, Carlos – tenor, n. 4 noiembrie 1921, San Sebastián (Guipúzcoa), Spania – d. 20 februarie 2012, San Sebastián

MUNGUÍA, Guillen – tenor, n. 17 ianuarie 1990, San Sebastian, Spania

MUNSEL, Patrice – soprană, n. 14 mai 1925, Spokane, Washington – d. 4 august 2016, Schroow Lake, New York

MUNTEAN, Mihai – tenor, n. 15 august 1943, Criva, Briceni, Republica Moldova

MUNTEANU, Geanina – mezzo-soprană, n. 15 septembrie 1972, Câmpulung

● ... glasul mezzosopramei Geanina Munteanu (în scurta sa intervenție din prima parte) a revelat culori timbrale profunde, consistente. (Ateneul Român) [*PAULUS* (2004) – *OPERA VIVA*]

● Geanina Munteanu (frumoasă voce lirică, întrucâtva depărtată de dramatismul vrăjitoarei Ježibaba din *Rusalka* de Dvořak la Sibiu). [*Un proiect ambițios...* (2004) – *OPERA VIVA*]

MUNTEANU, Petre – tenor, n. 26 noiembrie 1916, Câmpina – d. 18 iulie 1988, Milano, Italia

MUNTEANU, Silvia Sorina – soprană, n. 17 august 1973, Cuvin, Ghioroc, Arad

● Silvia Sorina Munteanu a abordat pentru prima oară rolul Leonora (*Trubadurul*), etalând un glas calitativ, cu volum important și sunete frumos intonate, pline de *Glanz*, bogate. Este genul de artistă la care vocalitatea subjugă jocul scenic, adesea schematic. Cu tipologia de soprană pur verdiană, cântul Silviei Sorina Munteanu are multe elemente comune: consistență, omogenitate, accente plasate potrivit. Rămân de adâncit aspectele de expresivitate, creatoare de atmosferă evocatoare (cavatina *Tacea la notte placida*) sau preocupările pentru înmuierea sunetului în registrul acut, acolo unde, în partitură (aria *D'amor sull'ali rose*), lanțul de pianissime nu contenește. Pare că soprana încearcă să depășească *Fach*-ul liric – spint cu direcționare spre cel *drammatico*, dar o oarecare stridență în

atacurile notelor extreme se insinuează pe alocuri. Dincolo de rețineri, criticul recunoaște în Silvia Sorina Munteanu o voce semnificativă, în ascensiune, a eșichierului nostru liric. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Într-una din seri am reîntâlnit-o în rolul Santuzza din *Cavalleria rusticana* pe soprana Silvia Sorina Munteanu, una din vocile importante ale afișului bucureștean: timbru plăcut, ambitus corespunzător și sigur, incisivitate. Păcat că o anume schematizare, un manierism nedorit se insinuează în jocul său scenic (...). [*Final de stagiu lirică bucureșteană 2005-2006 – OPERA ÎN DIRECT*]

● Soprana Silvia Sorina Munteanu este o artistă cu mare potențial pentru asemenea gen de muzică. Do-urile sale acute au dominat *tutti* orchestral – coral, frazarea a curs limpede, fraza ascendent-descendentă încheiată cu un calitativ La bemol diminuendo din finalul secțiunii *Offertorio* a urmat traiecul *legato e dolcissimo* dorit de Verdi, celebra octavă cu Si bemol acut (*Requiem*) din *Libera me* a plutit imponderabil. Păcat că înfricoșata declamație *Libera me, Domine, de morte aeterna* din debutul acestei ultime părți a fost atât de amorfă! (La Sala Radio) [*În Vinerea Mare, RECVIEM-ul verdian* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Vocea Silviei Sorina Munteanu sună strălucitor pe toată întinderea ambitusului, pătrunzător și voluminos, cu egalitate între registre și înfățișare optimă a agilităților dramatice. Se simte că rolul a fost studiat în cele mai mici detalii, de la riscanta declamație a citirii scrisorii (bine rezolvată de soprană), trecând prin infernala *Vieni! t'affretta!*, prin duetul cu soțul ei, prin tulburătoarea *La luce langue*, prin Brindisi-ul *Si colmi il calice* și până la ultima piatră de încercare, aria *Una macchia e qui tuttora* din scena „somniaambulismului” Lady-ei Macbeth. Urmăresc de mult evoluția Sorinei Munteanu și observ că progresele ei sunt evidente, vădind o artistă serioasă, preocupată de asimilarea stilisticilor pretențioase. Nu mă feresc, nu mă hazardez să afirm că poate cânta în acest moment partitura

verdiană oriunde în lume, pe scene oricât de mari. Mai există un pas de finețe și sunt convins că soprana îl va face cât de curând: imposibilul Re bemol supra-acut al ultimei arii trebuie servit în pianissimo nu numai singular ci împreună cu întregul arc ascendent-descendent al frazei care-l încadrează. Verdi a notat în partitură, cu cruzime, *un fil di voce*. Opțiunea Sorinei Munteanu (atac în pianissimo – crescendo – filaj), cu toată spectaculozitatea ei, trebuie adusă la această cerință. (*Macbeth*) [*Din nou, premieră concertantă la Operă* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Pentru soprana Silvia Sorina Munteanu, rolul Ameliei Grimaldi este rodat. A demonstrat-o, l-a susținut și acum cu profesionalism, culoare strălucitoare de glas, cu aplecare deosebită, suverană, către pasajele *spinto*. În secvențele străbătute de lirism, implicarea și legato-ul cantabile au câștigat pe măsura avansării tramei – după aria *Come in quest'ora bruna*, către *Orfanella il tetto umile* din duetul cu Dogele Simon, apoi prin lanțurile de pianissime ale mării scene din Sala Consiliului, ca și în actele al II-lea și al III-lea. (*Simon Boccanegra* la Opera Națională București) [*Un mare star; baritonul Alexandru Agache*. (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Pentru Silvia Sorina Munteanu, rolul Lady Macbeth este deja emblematic. Îl susține cu dezinvoltură, parcurgând dificultățile țesăturii vocale cu nonșalanță și pricepere. Există multă coloratură dramatică în partitură dar și pasaje de lirism subtil. Mă refer îndeosebi la finalul ariei din actul al IV-lea, *Una macchia è qui tuttora*, în care imposibilul Re bemol supra-acut a fost acum lansat aproape de ideal, pe fir de voce. Remarcăm și cu alt prilej ambiția sopranei de a-și rafina interpretarea. Rezultatele se văd. Față de prestații anterioare, ușor lipsite de incisivitate mi s-au părut însă intervenții normal severe, de genul *Ambizioso spirito tu sei, Macbetto* sau *Vieni t'affretta*, precum și altele asemenea. Și, deși unele fraze situate în registrul grav au fost întrucâtva insonor proiectate, acutele au sunat glorios, strălucitor și expansiv. În jurul Silviei Sorina Munteanu, voce importantă a Operei bucureștene, se pot construi proiecte repertoriale de valoare.

(*Macbeth*) [*Reveni-rea baritonului Murzaev* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Seara cu *Turandot* a stat sub semnul interpretei rolului titular, Silvia Sorina Munteanu. Așa cum scriam mai demult referitor la prestația artistei în marele rol verdian al Lady-ei Macbeth, afirm și acum că soprana este competitivă și în întruparea personajului lui Puccini, oriunde în lume, Scala și Metropolitan incluse. Nu mă feresc de asemenea opinii, aparent radicale. Observ doar că, în acest moment, în actuala formă, artista merită o largă afirmare mondială. Totul este ca impresarii să o promoveze corespunzător. Se știe, rolul Principesei de Gheață este zdrobitor, de un dramatism extrem pe un ambitus larg de voce, cu sunete de Do acut strălucitoare și dominate, cu atitudine de maximă incisivitate care trebuie să suporte atât presiunea țesăturii notelor înșiruite în partitură, cât și cea a orchestrei și corului, cântând în *tutti*, fără menajamente. Silvia Sorina Munteanu răspunde cu brio la toate acestea, umple sala cu sunete grandioase, emise fără efort, cu nonșalanță. Faptul că soprana nu solicită registrul grav cu sonorități așa-zise *di petto* este numai pentru protecția celui acut. Ar fi eronat să credem că lectura Silviei Sorina Munteanu este liniară, uniformă. Oare ce se ascunde sub platoșa impenetrabilă a lui Turandot? Există secvențe în care un strop de căldură se întrezărește în împietrită-i inimă. A rosti *Su, straniero! Ti sbianca la paura!* din scena „întrebărilor” ca un *aparté* încurajator către Calaf adaugă un plus de speranță în sufletul eroului. După cum, foarte frumos a sunat în actul al III-lea adresarea către sclava Liù *Chi pose tanta forza nel tuo cuore?*, rostită într-un rarefiat pianissimo. Fără îndoială, Silvia Sorina Munteanu îmbogățește sensurile de expresie chiar și într-un rol teribil precum Turandot. [*Două seri la Operă* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● La debutul în rolul Lucrezia Contarini din *Cei doi Foscari* în concertul-spectacol de la Opera Națională București, Silvia Sorina Munteanu și-a adăugat un nou personaj (...) spre a-și desăvârși panoplia în teritoriul verdian *drammatico d'agilità*. (...) În cântul Silviei Sorina Munteanu am regăsit strălucirea de glas, acel *squillo* prețios fără de care

autenticitatea tălmăcirii partiturilor italiene de orice fel este precară, am apreciat cursivitatea piano-legato a cavatinelor, incisivitatea atacurilor. Soprana a evoluat ascendent pe parcursul serii și micile durtăți în registrul acut (cabaletta din actul I, actul al II-lea) s-au transformat în sonorități ma-jestuoase, dominate peste ansambluri, în finalul *concertato* al actului secund sau în ultimele pagini ale operei, scena morții dogelui Francesco Foscari. [*În căutarea spectacolului adevărat* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Amintindu-și poate de registrul de mezzosoprană lirică rossiniană cu care și-a început cariera, a abordat acum rolul înclinat spre contralto al Principesei de Bouillon din *Adriana Lecouvreur*. Am mai notat în aceste pagini nevoia respectării raportului timbru – rol, din considerente dramaturgice. Sigur că Silviei Sorina Munteanu vocea îi este strălucitoare, amplă, proaspătă, puternică, așa cum i-o știm, numai că exigențele partiturii lui Cilea sunt altele din punct de vedere coloristic, special spre a pune în evidență antiteza cu rivala Adriana, glas sopranil. Cu aceste rezerve, să spun că, din unghi actoricesc, artista a perceput bine personajul, a fost o Principesă îndrăgostită dar perfidă și răzunătoare până în adâncurile fibrei sale. [*Două spectacole timișorene – ADRIANA LECOUVREUR și TRAVIATA* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● ... străfulgerările acute ale sopranei, alăturate pianissimo subtile... (în *Recviemul* de Dvořak la Sala Radio) [*Monumentalitate și sacralitate* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... soprană verdiană prin excelență, minunată Aida în duetul cu Amneris, a impresionat prin strălucirea glasului, culminația somptuoasă cu Do natural acut și cantabilitatea dominată de finalul cu lanțuri de pianissime. Parteneră i-a fost mezzo-soprana Ildikó Komlósi... [*Deschidere strălucită a sta-giunii Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Cu glas strălucitor, Silvia Sorina Munteanu a expus pasaje de admirabilă nuanțare, pianissime urmate de crescendo-uri și reveniri la piano (*Quid sum miser*), unduiri de fraze (*Salva me* din *Rex tremendae*), sonorități flautate (*Agnus Dei*).

[*RECVIEM-ul de Verdi în memoriam Stelian Olariu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Confruntată cu o partitură (Eboli) de mezzosoprană, ce-i drept, înaltă, Sorina Munteanu, soprană, a excelat prin ușurința, siguranța, amploarea și strălucirea notelor de la extremitatea superioară a registrului vocii. Prudentă în așteptarea lor, a tratat discursul melodic cu oarecare reținere, în cea de-a doua arie. În prima, țesăturile repetat vocalizate Fa diez – La natural au sunat surprinzător de aspru. Se vor ameliora, sunt sigur, odată și cu respectarea indicației *morendo* din partitură. Dar finalul ariei, tot cu La natural acut, a avut luminozitate și panăș. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

MUNTEANU, Tina – soprană, n. 11 iulie 1982, București

- În progres și în bună formă mi s-a părut tână și frumoasă soprană Tina Munteanu, ce expune pe registrul central o voce rotundă și bogat colorată. Este o vocalistă inteligentă care își supune cântul și conducerea frazării, expresiei. Poate că rolul Tatiane (*Evgheni Oneghin* la Opera bucureșteană) este puțin „tare” (extremul acut atacat în forță trebuie să câștige în vibrație și înveliș de armonice) dar sunt convins că soprana va dezvălui, cât de curând, noi valențe. Personajul pe care l-a întrupat a fost realmente minunat, plin de sensibilitate, pasional. Are un talent actoresc binevenit pe scena de operă. În marea arie *Puskai poghibnu ia...*, aria „scrisorii”, Tina-Tatiana a fost efectiv o adolescentă îndrăgostită până în vârful urechilor. [*Scena lirică în Festivalul Național de Teatru* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- (...) în *Copilul și vrăjile* (la Sala Radio), o frumoasă voce plină de proștețime, soprana Tina Munteanu (Scaunul, Bufnița, Liliacul, O păstoriță). [*Seară Ravel* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- (A fost) Marina, irezistibil drăcoasă, cu glas proaspăt, strălucitor, în *Cei patru bătărași* de Wolf-Ferrari la Opera Națională București. [*Raportul cost-beneficiu* (2011) – **OPERA DIVINA**]

MURA, Davide – bas, n. 1980?, Sassari, Italia

- ... Colline cu lectură liniștită, interiorizată, a ariei *Vecchia zimarra...* [*Angela Gheorghiu și Ștefan Pop, strălucitori în BOEMA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- ... Cesare Angelotti cu multe note „drepte”, prea puțin vibrante... [*Maria Guleghina, José Cura și Carlos Almaguer în TOSCA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

MURARO, Maurizio – bas, n. 1965, Como, Italia

MURAVEVA, Evgenia – soprană, n. 1985?, St. Petersburg, Rusia

MURAVITSKY, Roman – tenor, n. 19.., Kiselyovsk, Kemerovo, Rusia

MUREȘAN, Delia-Sidonia – soprană, n. 11 iulie 1935, Feiurdeni, jud. Cluj

MUREȘAN, Ruben – tenor, n. 19.., România

MUREȘAN CHIȘBORA, Daniela – soprană, 21 februarie 1970, Cluj

MUREȘEANU, Eugenia – mezzosoprană, n. 31 august 1929, Cluj – d. 24 decembrie 2000, Cluj-Napoca

MURGA, Valeriy – bas, n. 1970?, Ucraina

MURGU, Corneliu – tenor, n. 25 iulie 1948, Timișoara – d. 27 aprilie 2001, Timișoara

MURPHY, Miriam – soprană, n. 9 august 1971, Kerry, Irlanda – d. 10 iulie 2021, Londra

MURRAY, Ann – mezzosoprană, n. 27 august 1949, Dublin

- Finalul sejurului parizian l-am petrecut la Auditorium des Halles, la prima parte a unui recital de lieduri Schumann – Schubert – Strauss – Berlioz – Barber, susținut de Ann Murray (la pian, excelentul Graham Johnson). Fără să fie o mare specialistă în lied, mă refer la linia unor faimoși reprezentanți ai genului, Ann Murray, în bună formă vocală și cu glas

frumos rezonant, a creat o minunată atmosferă în *Nacht und Träume* (Schubert), a relevat un cânt nuanțat în Schumann (*Märzveilchen*) sau o staccatură impecabilă (Strauss – *Wie erkenn' ich mein Treulieb?*), momente de vârf care într-un fel ne-au salvat de pericolul unui prea mari monotonii. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) - **OPERA VIVA**]

- Un cânt inteligent etalează Donna Elvira, Ann Murray, dar agilitățile rolului îi pun oarecare probleme, glasul devenind frust spre înălțimi, unde anumite asprimi merg până la un sâmbure de stridență. (*Don Giovanni* pe disc) [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – **OPERA LIVE**]

MURRIHY, Paula – mezzosoprană, n. 1979?, Tralee, Irlanda

MURZAEV, Sergey – bariton, 9 martie 1962, Rusia

- Expunând un glas de calitate, Sergey Murzaev a impresionat de la prima notă: generozitate timbrală, penetranță, linie vocală impecabilă, acute dominatoare. Un bariton tipic verdian. A propus un Macbeth balansând între contorsionarea psihică, dorințele de mărire, sângeroasele decizii, labilitatea amestecată cu frica. Totul a fost exprimat prin glas, pe traiectul rolului, cu remarcabile momente în *Due vaticini compiuti or sono, Fatal mia donna! un murmure, Fuggi, regal fantasima* (scena „aparițiilor”) sau în aria *Pietà, rispetto, amore*. Am punctat cu totul aleator doar câteva exemple. Deși ușoare inflexiuni de sorginte slavă se strecoară în emisia vocală, baritonul rus simte fraza italiană și o redă autoritar, cu aplomb și energie. Un artist pe care îl vom revedea oricând cu plăcere și interes pe scena bucureșteană. [*Din nou, premieră concertantă la Operă* (2008) – **OPERA ETERNA**]

MUSTAȚĂ, Cătălin – tenor, n. 30 aprilie 1980, Tecuci

MUȘAT, Carla – soprană, n. 18 iulie 1976, Focșani

MUȘUROVA, Galina – soprană, n. 1 ianuarie 1976, Chișinău

MUSZELY, Melitta – soprană, n. 13 septembrie 1927, Viena

MUZIO, Claudia – soprană, n. 7 februarie 1889, Pavia, Italia - d. 24 mai 1936, Roma

MUZYCHENKO, Julia – soprană, n. 1994, St. Petersburg, Rusia

MYSHKETA, Gezim – bariton, n. 7 iulie 1982, Durrës, Albania

N

NABOKOV, Dmitri – bas, n. 10 mai 1934, Berlin – d. 22 februarie 2012, Vevey, Elveția

NAE, Leonard – tenor, n. 13 decembrie 1886, Bădălani, Galați – d. 24 decembrie 1928, Câmpulung Muscel

NAEF, Yvonne – mezzosoprană, n. 9 noiembrie 1957, Schaffhausen, Elveția

NAFÈ, Alicia – mezzosoprană, n. 4 august 1947, Buenos Aires

NAFORNIȚĂ, Valentina – soprană, n. 10 iunie 1987, Cuhnești, Glodeni, Republica Moldova

● ... artista s-a apropiat de ciclul enescian al celor *Șapte lieduri pe versuri de Clément Marot*, op. 15. Aprofundări ar fi necesare, chiar împreună cu dl Semyon Bychkov, (dirijorul). Ușor vibrant, glasul n-a fost expresiv decât în *Du conflict en douleur*, iar *Changeons propos* s-a pierdut printre instrumentele Wiener Philharmoniker. (Festi-valul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

NAGACEVSCHI, Nicolae – tenor, n. 1893?, Țibirica, Orhei, Republica Moldova – d. 30 martie 1941, Odesa, Ucraina

NAGHIU, Octavian – tenor, n. 15 martie 1933, Rucăr – d. 14 februarie 2015, București

NAGLESTAD, Catherine – soprană, n. 1965, San Jose, California

NAGY, Katalin – mezzosoprană, n. 1937, România

NAGY, Robert – tenor, n. 9 noiembrie 1957, Hunedoara

● (În fine, un public care palpita continuu la fiecare arie a aplaudat) sinceritatea și ambitusul tenorului Robert Nagy (*Boema*, *Rigoletto*) care, desigur, cu experiența, va mai câștiga în profunzime și poetică. [*Vă place opera?* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Le ténor Robert Nagy chante dans le rôle titulaire avec une ligne vocale limpide, avec des aigus brillants, emis avec une facilité déconcertante et des sons calmes, d'une chaleur expressive aux moments du duo d'amour. [*FAUST d'après Tocilescu* (1998) – **OPERA LIVE**]

● ... mai depărtat de tălmăcirea angelică, a oferit un discurs ancorat în concretețe, încununat cu strălucitorul Si bemol acut al celebrului *Ingemisco*. [*La Opera Națională din București, în întâmpinarea Sărbătorilor Pascale, MESSA DA REQUIEM de Giuseppe Verdi* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● M-am bucurat să constat că vocea lui Nagy își păstrează prospețimea, strălucirea, penetranța, extensia în registrul înalt, aplombul exprimării. (În *Rigoletto*), cu asemenea calități „vândute” fără parcimonie, eficient din punctul de vedere al prizei la publicul doritor de spectaculos – mă refer la acutele ținute prelung, peste notațiile partiturii –, apare firesc ca faimoasa *La donna è mobile* să fie cerută frenetic în bis. Desigur, la asemenea aplauze și ovații nu se rezistă. Stăpân pe vocea sa, Robert Nagy expune fraza muzicală verdiană (...) obiectiv, lăsând dorita nuanțare pe planul secund. Ducele său este mai mult direct-agresiv decât poetic-subtil. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... cunoscut cavalier al supra – acutelor (stupefiază siguranța notelor de Si și Do) și al fioriturilor (rossiniene), a găsit cele mai bune momente ale sale în intervențiile decise, vehemente ale lui Don Ramiro din actul secund. [*Deloc, o... Cenușăreasă!* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● (Ca Edgardo) a cântat cu cunoscuta-i sonoritate, cu penetranță egală pe ambitus. Înclin să cred că imobilismul la care a fost supus de regizor (Ognian Draganoff) – a stat numai în poziții fixe, în picioare sau călare (pe un cal de ipsos) – și-a pus amprenta și asupra

paletei vocale expresive. Siguranța prelungilor acute a impresionat și de această dată dar câteva atacuri brutalizate în tabloul ultim au ieșit din formatul stilistic. [*LUCIA DI LAMMERMOOR la Operă – merite și semne de întrebare* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Afectat de un accident nefericit, Robert Nagy a ținut totuși să apară în rolul titular, propunând cu generozitate vocea sa pătrunzătoare și extinsă, potrivită țesăturii înscrise de Gounod pe portativ. A cântat cu dăruire și patos iar exclamația *Je veux la jeunesse!* din primul act a fost puternic încărcată emoțional. Doritor de colorizări variate și expresive, tenorul experimentează încă nuanțe de mezzoforte în extremul acut (nota de Si din *Je t'aime!* – actul secund – și cea de Do din fraza *...ou se devine la présence...* a ariei *Salut demeure chaste et pure*), nefiabile încă în întregime. [*FAUST, o plăcută reîntâlnire la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Robert Nagy poate fi considerat un veteran al rolului Ducei de Mantua. După ani de carieră, în care a acumulat multă experiență, sunt remarcabile focalizarea, penetranța și incisivitatea glasului său tenoral, la care se adaugă o respirație fabuloasă (... *d'invidia agl'uomini sarò per te*, desen melodic greu, cu Si bemol acut, executat pe un singur arc de frază), ca și marea ușurință în atacul sunetelor înalte. Sigur că nu a exagerat în preluarea unor supra-acute nescrise dar tradiționale (...). Poate că și Ducele mafiot imaginat de regizorul Barlow a fost gândit ca un personaj dur și sever, așa încât Nagy a părut rigid în multe expuneri. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) - **OPERA MĂIASTRA**]

NAGY, Robert – tenor, n. 3 martie 1929, Lorain, Ohio – d. 7 noiembrie 2008, Lorain, Ohio

NAGY, Silvia – soprană, n. 6 aprilie 1981, Leșmir, Sălaj

NAGY, Zoltán – bas-bariton, n. 1 august 1984, Câmpia Turzii

- Inteligent a abordat rolul Dulcamara (*Elixirul dragostei*) Zoltán Nagy, autorul

unei lecturi de amănunțită analiză, cu culori și accente bine potrivite în redarea unui personaj suculent și pretențios ca expresie. [*Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul Schaunard (din *Boema* la sediul istoric al Operei) a fost distribuit bas-baritonul Zoltán Nagy. Are un glas frumos, căruia i-a adăugat dezinvoltura scenică proprie personajului. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

NAKAMURA, Eri – soprană, n. 1978 (1984?), Japonia

NANESCU, Tana – mezzosoprană, n. 19.., România – d. 19..

NANNETTI, Romano – bas, n. 1845, Roma – d. 29 iulie 1910, Roma

NAOURI, Laurent – bas-bariton, n. 23 mai 1964, Paris

- Impresia cea mai puternică, după cvadrupla eroină, mi-a produs-o bas-baritonul francez Laurent Naouri, care a preluat toate rolurile negative, Lindorf, Coppélius, Dr. Miracol, Dapertutto, obsesiile și blestemul lui Hoffmann. Aici, problema se pune altfel decât la iubitele poetului, ce veneau din lumi diverse, reale sau ireale. Cei patru sunt de fapt unul singur, cu profil structural identic, malefic, de piază-rea, apărut sub patru măști. Interpretarea de către un singur cântăreț este aproape o obișnuință. La Zürich, Naouri - un Mefisto în smoking - a fost realmente sinistru prin sarcasm, nuanțări maligne și insinuări șerpești, zeflema la adresa unor întregi lumi pe care le domina, le supunea prin frică. *Je triomphe par la peur* a fost credo-ul său, rostit cu înfricoșătoare articulație a cuvântului. Vocea a sunat penetrant și autoritar, deși mici semne de uzură se mai strecoară pe alocuri. Păcat că versiunea Keck-Kaye (a operei *Povestirile lui Hoffmann*) a eliminat cunoscuta arie *Scintille, diamant!* din actul Giuliettei. Păcat! Mi s-a părut că înlocuitoarea nu a avut același impact. [*Într-o singură seară, patru roluri pentru Elena Moșuc* (2010) – **OPERA ETERNA**]

● Îl admir pe Laurent Naouri pentru proiecția și incisivitatea vocii sale baritonale, chiar dacă mici semne de uzură se mai insinuează pe alocuri. Și aici, în *Fidelio*, a folosit-o pentru a-i da guvernatorului Don Pizarro un contur ultra violent, ultra agitat, în continuă efervescență de apostol al urii. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

NAPIER, Marita – soprană, n. 16 februarie 1939, Johannesburg – d. 10 aprilie 2004, Cape Town

NĂSTASE, Gabriel – tenor, n. 6 iulie 1952, Turnu-Severin

● Alături de Anda-Louise Bogza, (... a evoluat) experimentatul Gabriel Năstase (Cavaradossi în creștere de formă pe parcursul spectacolului)... (*Tosca* la Opera bucureșteană) [*Spectacol-eveniment* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Don José a fost Gabriel Năstase, într-o foarte bună formă, (...) solistul arătându-se odată în plus ca fiind una din piesele de bază ale angrenajului Operei bucureștene. [*Nume noi în CARMEN* (2002) – **OPERA VIVA**]

● Un start mai puțin fericit a afișat și Gabriel Năstase (Radamès) dar pentru restul parcursului a funcționat în siguranță, (...) tenorul știind să escamoteze capcanele și dificultățile rolului. (*Aida* la Opera bucureșteană) [*Sclava-regină* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Gabriel Năstase, cunoscut publicului pentru abordările sale spinto pe scena Operei Naționale din București, a preferat tenta eroică, în forță, în locul doritei invocări în rugă, concentrat fiind asupra acelor incursiuni deasupra portativului, atât de pretențioase, atât de periculoase. (*Requiem-Grande Messe des Morts* la Filarmonica bucureșteană) [*Seară Berlioz* (2004) – **OPERA VIVA**]

NAVARINI, Francesco – bas, n. 1855, Cittadella (Padova), Italia – d. 23 februarie 1923, Milano

NAVE, Maria Luisa – mezzosoprană, n. 28 ianuarie 1938, Padova, Italia

NAZAROVA, Maria – soprană, n. 19 aprilie 1988, Dnepropetrovsk, Rusia

NAZMI, Tareq – bas, n. 1983, Kuwait

NEAGU, Aurelian – bas, n. 28 iunie 1929, București – d. 2011, Zürich, Elveția

NEAGU, Simona – soprană, n. 15 februarie 1974?, Roman

● Simona Neagu (Mimi) a expus un glas potrivit pentru rol, *lirico*, rotund și a cântat cu dăruire, cu bună înțelegere a desenului melodic puccinian. (La Opera Națională București) [*BOEMA, premieră* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Cu glas calitativ și argintat, nu întotdeauna focusat și omogen, soprana Simona Neagu a fost Donna Anna (în *Don Giovanni*, la Opera bucureșteană). [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... Marea Preoteasă, cu voce aerată (în *Aida*). [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Micaëla (*Carmen*) a fost interpretată, cu sensibilitate, de soprana Simona Neagu. [*Pe scena Operei bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... experimentată Donna Elvira. [*Ero-tism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

NEAL, Simon – bariton, n. 19.., Louth, Marea Britanie

NEAMȚU, Vasile – bariton, n. 21 octombrie 1956, Cluj

NEATE, Ken – tenor, n. 27 iulie 1914, Cessnock, New South Wales, Australia – d. 27 iunie 1997, München, Germania

NEBLETT, Carol – soprană, n. 1 februarie 1946, Modesto, California – d. 23 noiembrie 2017, Los Angeles, California

NECIU, Liliana – mezzosoprană, n. 26 februarie 1977, Baia Mare

NECULCE-CARTIȘ, Elisabeta – soprană, n. 26 ianuarie 1923, București – d. 4 decembrie 1998, București

● ... expunere calmă în *Foaiete verde pup de crin* de Tiberiu Brediceanu, pe CD. [*Vers*

și cântec românesc I – Hariclea Darclée *în memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

NECULCE-SÂMPETREAN, Doina
– soprană, n. 9 aprilie 1953, Giurgiu

NEGOESCU, Stelian – tenor, n. 1962, Craiova

- În *Faust*, tenorul Stelian Negoescu apare șters, amorf, cu vocalitate ce nu oferă pregnanță ariilor *Dai campi, dai prati* sau *Giunto sul passo estremo*. [MEFISTOFELE, superproducție la Opera Națională (2004) – **OPERA VIVA**]

- Articulând cu pregnanță în registrul central, Stelian Negoescu (Pinkerton) se vede nevoit să îngusteze sunetul după „pasaj” ceea ce îi limitează extensia; culminația marelui duet de dragoste a fost privată, în acest mod, de Do-ul acut tenoral. Faptul că, pe alocuri, interpretul a accelerat tempii, nu l-a scutit să acumuleze o vizibilă oboseală în aceeași scenă a finalului primului act. (*M-me Butterfly* la Casa de Cultură a Sindicatelor din Sibiu) [Festivalul Artei Lirice (2004) – **OPERA VIVA**]

NEGREA, Sorana – mezzosoprană, n. 13 mai 1986, Ploiești

- ... o voce de certă perspectivă în Filipievna din *Evgheni Oneghin...* (Festivalul George Enescu) [*Oaspeți la Operă* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Juna artistă Sorana Negrea are o timbratitate potrivită pentru rolul titular din *Carmen*, o voce agreabil îmbrăcată în armonice, care oferă o bună prezență sonoră în sală. Este muzicală și surprinzător de dezinvoltă în scenă, dacă mă gândesc că vorbim despre un debut într-un personaj major, plin de variate atitudini și contradicții, la care totul contează, de la siluetă la mișcare, de la glas la colorizări. Le-a avut aproape pe toate. Poate cel mai bun moment în care a oferit nuanțări a fost aria „cărților” din actul al III-lea, dificil moment introspectiv și de adânci reflecții. Sigur că emoția debutului a fost prezentă, *Habanera* a sunat întrucâtva timid, cameral, în *Cântecul gitan* s-a arătat

reținută, rezervându-se pentru pasaje și mai solicitante ce au urmat. Sorana Negrea a sporit pe parcursul spectacolului în siguranța prestației, perfecționările trebuind să vină din rotunjirea și focalizarea acutelor (aceiași *Cântec gitan* din actul secund și duetul cu Don José – Hector Lopez, din cel ultim), ca și din omogenizarea pasajului inferior al registrului vocal (dansul cu castaniete). Una peste alta, un debut promițător. [*Un debut la Opera bucureșteană* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Scena Sfinxului. Sexualitatea este arma sa, bine subliniată de cântul și mișcările șerpuitoare ale mezzosopranei Sorana Negrea, amenințătoare nu prin voce „neagră”, ci prin inflexiuni subtile. O opțiune posibilă. [*Un nou OEDIPE la Opera Națională Bucureșteană* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... a fost Fenena, cu frumoasă expunere lirică a ariei *Oh dischiuso è il firmamento*, în care nota de La natural acut a finalului s-ar cere perfectibilă pentru omogenizarea întregului. [*NABUCCO, spectacol remarcabil la București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Sfinxul (în *Oedipe*), căruia i-a rezervat un contur insinuant, cu tente expresioniste, grotești chiar, în registrul grav.. [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- O lectură rece, monolitică, acuza-toare, profundă, chiar profetică a rezervat mezzosoprana Sorana Negrea rolului Mătușa Principesă (La Zia Principessa), esențial în trama (operei *Sora Angelica*). Culoarea sombrată de glas i-a servit în expresie. Poate că rotunjirea sonoră a registrului inferior în emisia „de piept” care există cu prisosință în ambitus, va aduce noi valențe de omogenizare pentru tălmăcirea unui desen melodic apropiat celui de contraltă. [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Deloc înfricoșătoare prin vrăjile făcute pentru cei veniți s-o consulte și nici înfricoșată de devoalarea identității guvernatorului din Boston a fost Ulrica întrupată de mezzosoprana Sorana Negrea. [*În memoria tenorului Cornel Stavru, BAL MASCAT la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

NEGRI, Adelaida – soprană, n. 12 decembrie 1943, Buenos Aires – d. 17 august 2019, Buenos Aires

NEGRINI, Carlo – tenor, n. 24 iunie 1826, Perugia, Italia – d. 14 martie 1865, Napoli, Italia

NEIDLINGER, Gustav – bariton, n. 21 martie 1910, Mainz, Germania – d. 26 decembrie 1991, Bad Ems, Germania

NEILL, Stuart – tenor, n. 1965, S.U.A.

● Excesiv de masiv și în consecință foarte static, Stuart Neill a cântat rolul titular, Otello, cu glas solid de sorginte spintă și adecvate accente dramatice, autoritare, începând de la faimoasa intrare *Esultate!*, trecând prin avalanșa sonoră din *Miseria mia!... amore e gelosia vadan dispersi insieme*, până la marele duet cu Jago (Roberto Frontali) și monologul din al treilea act. Acutele au fost emise cu ușurință. Neill a recurs și la potrivite expuneri în mezzoforte, evidente în duetul din primul act cu Desdemona (Jessica Nuccio), în monolog sau în final. A fost un Otello „ca la carte”. Beckmesser-ii i-ar reproșa doar Si bemol-ul acut *Oh gioia!* de încheiere a monologului, întrucâtva estompat și opac. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

NEKRASOVA, Margarita – mezzo-soprană, n. 1967, Rusia

NELEPP, Gheorghe – tenor, n. 20 aprilie 1904, Cernigov, Rusia – d. 18 iunie 1957, Moscova

NELLI, Herva – soprană, n. 9 ianuarie 1909, Florența, Italia - d. 31 mai 1994, Sharon Country Manor, Connecticut

NEMEȘ, Angela – soprană, n. 10 noiembrie 1941, Lupeni

NEMETH, Maria – soprană, n. 13.03.1897, Körmend, Ungaria – d. 28.12.1967, Viena

NÉMETI, Gergely – tenor, n. 19.., România

● Despre cel ce l-a personificat pe Don Basilio (*Nunta lui Figaro*), tenorul Gergely

Németi, numai lucruri pozitive, grație ariei *In quegli anni* (rar cântată) în care a expus un lirism pur, limpede și o linie vocală impecabilă. [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● Tenorul cântă cu linie vocală frumoasă și omogenă pe ambitus. (Fenton în *Falstaff* la Opera de Stat din Viena) [*Maestrul genului parodic subtil* (2009) – *OPERA ETERNA*]

NERI, Giulio – bas, n. 21 mai 1909, Torrita di Siena, Italia – d. 21 aprilie 1958, Roma

NESSI, Giuseppe – tenor, n. 25 septembrie 1887, Bergamo, Italia – d. 16 decembrie 1961, Milano, Italia

NESTERENKO, Evgheni – bas, n. 8 ianuarie 1938, Moscova – d. 20 martie 2021, Viena

NESTORESCU, Mimi – soprană, n. 8 septembrie 1898, București – d. 9 februarie 1971, București

NETREBKO, Anna – soprană, n. 18 septembrie 1971, Krasnodar, Rusia

● O viitoare vedetă se anunță Anna Netrebko, glas omogen, plăcut-liric și cu o bună apetență pentru vocalizele Donnei Anna. (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Reclamă la bikini* (2002) – *OPERA VIVA*]

● De la prima intrare în scenă, (în *Romeo și Julieta* la Opera din Los Angeles), Anna Netrebko exală parfum de star: prezență cuceritoare, captivantă, zbor vaporos de lebedă, naturalețe, comunicativitate atașantă. Este puritatea, este transparența Julietei așa cum au fost imaginate de Shakespeare, așa cum au fost transpuse în portative de Gounod. Anna Netrebko convinge cadru de cadru, primul sărut are candoare juvenilă, scena balconului (*Ô nuit divine!*) pulsează de erotism și o simți pe Julieta *comme un oiseau captif*; privirile furate, lucirile de ochi, gesturile infinitesimale dintre cei doi (îndrăgostiți) în scena cununiei emoționează, molipsesc. Sunt

numai și numai în lumea lor, pierzând contactul cu realul, plutind în ireal. Câtă fericire! (Partener, Rolando Villazón.) Marele duo din camera Julietei se derulează într-o atracție sexuală irezistibilă, exprimată fără opreliști, dramaticul *Je suis prête à mourir* adresat părintelui Laurent dă fiori, cutremură, ca și finalul. Soprană lirică de coloratură, Anna Netrebko are o muzicalitate foarte pregnantă, o precizie a intonației care se adaugă cântului strălucitor, cu timbru fermecător. Artista are spectaculozitate în celebrul vals *Je veux vivre* și, pe tot parcursul serii, frazează seducător, nuanțat, însă în limitele simplității, sincerității cu care își concepe personajul. [*Spectacole de înalt profesionalism, staruri mondiale* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Nu putea exista o parteneră mai potrivită (pentru Rolando Villazón în *Elixirul dragostei*) în rolul Adina, decât Anna Netrebko, soprana lirică de coloratură cu voce rotundă, strălucitoare, cu legato impecabil, agilă în vocalize și cu staccatură diafană. Muzicalitatea este cuceritoare, delicatețea cântului și accentului, seducătoare. Artista știe că deplinul rafinament în redarea desenului melodic vine din coloristică și deja apar semne ale unei preocupări substanțiale pentru dinamica variată (note acute în plutitor pianissimo). În scenă, Anna Netrebko este de o vivacitate fără margini, neobosită, șarmantă, capricioasă, cu expresii și atitudini detaliate susținute de o amănunțită plastică facială și corporală. Delicioasă Adina! [*La Opera de Stat din Viena, înaltă ținută artistică, management performant* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Anna Netrebko (la Salzburg) este personificarea tuturor fațetelor Violettei, trăiește totul cu maximă intensitate, tensiunea dramatică la care se racordează se transmite electrizant, diversitatea expresiei este uriașă. Un corp de mare plasticitate (să nu uităm că primii ani de formare artistică i-a petrecut în lumea baletului), o mobilitate scenică fără limite (la 34 de ani e greu să obosești!), gestualitate și expresivitate facială minuțioase. (Am mai notat.) Anna Netrebko se dăruie cu toată naturalețea, cu tot firescul comportării, până în cea mai ascunsă fibră a

ființei, personajului verdian. (...) Soprană de coloratură, Anna Netrebko cântă în *È strano!* cu un superb legato de esență belcantistă pe care îl expune cu durere sfâșietoare. De fapt, totul – în marea arie a Violettei – poartă patina sumbră a știutului final, chiar și *Sempre libera* exprimă o implorație (Alfredo - Rolando Villazón - se afla în scenă), neîncrezătoare în șansa oferită. Emoția este intensă pe tot parcursul serii și varietatea expresiilor vocale nu face decât să o transmită. Alte secvențe importante: *Morrò!... La mia memoria* rămâne oarecum exterior iar *Amami, Alfredo* primește maximum posibil din culoarea lirică a sopranei. În schimb *Gran Dio! morir sì giovine* (actul final) capătă zguduitoare forță, de inspirație calassiană. Beckmesser-ii pot găsi mici respirații neconforme pe pasaje centrale la început sau una - două intonații ușor aproximative spre final, dar cine mai ține cont de ele într-o asemenea avalanșă vocal - scenică de nestăvilnit? [*„Perechea de vis” în TRAVIATA* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Soprana Anna Netrebko a venit la Cortona între două reprezentații cu *Nunta lui Figaro* la Festivalul de la Salzburg și a impresionat prin timbrul eminentement liric, plăcut, limpede, rotund și proaspăt, prin omogenitate și stăpânirea unui legato fără cusur, prin acute glorioase, lungi (chiar demonstrativ de lungi în finalul valsului Musettei din *Boema* pucciniană). Sunt calități revelate și în ariile din operele *Iolanta* și *Gianni Schicchi*. [*Festivalul „Soarele Toscanei”* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... fostă balerină, cu ținută superbă, tânără, frumoasă, suplă, expresivă, cu mișcări feline, nu putea să nu-l inspire (pe regizorul Vincent Paterson). Spontană, fără ostentație, senzuală, dăruită total scenei și eroinelor întruchipate, emoționantă în trăiri, Anna Netrebko este personificarea seducției prin incredibilă naturalețe și firesc. A fost muza lui în (...) producția Operei din Los Angeles cu *Manon*, a cărei premieră a avut loc recent. O montare centrată pe interpreta rolului titular, căreia Paterson i-a inoculat o bună parte din bogata sa experiență și, simțindu-i cu ochi de maestru atuurile, a transferat acțiunea operei în Franța anului 1950,

oferindu-i șansa unei abordări moderne. O modernitate care nu contravine muzicii, ci o împlinește, o motivează. În fond, trama este credibilă chiar pentru mijlocul secolului trecut. I-a construit lui Manon câteva *look-uri* arhetipale extrase din lumea Hollywood-ului, de pe Walk of Fame: Anna Netrebko este Leslie Caron în primul act, cu codițe, bască și săndăluțe, sosind derutată în gara din Amiens, într-o lume năucitoare prin agitație; pentru tabloul Cours-la-Reine este tână Elizabeth Taylor, brunetă cu coafură zuluflată și pălărie simplă, largă, deja o Manon spectaculoasă, stea cuceritoare a Orașului-Lumină; în scena de la Hôtel de Transylvanie din Paris apare precum Marilyn Monroe, blondă strălucind în rochia de aur decupată până peste coapse, cu ținuta și mișcarea capului, a trupului, a brațelor, identice cu ale sex-simbolului american. Așa cum a fost supranumită Marilyn, Anna pare o All-Time Style Icon. În plus, șocul pe care îl propune Paterson este evoluția la bara de strip-tease. Fără probleme pentru fosta dansatoare cu unduiri incitante! (Revin.) Actul secund, cadrul intim al locuinței îndrăgostiților Manon și des Grieux, pulsează de erotism (ea, în decoltată pijama de mătase și pantaloni scurți) dar într-o dezlănțuire copilărească de pasiune, o fericire fără margini trăită de cei doi, în care jocurile iubirii, deliciul aproape naiv al gesturilor, aluziile străvezii dau nota de autentic a unei pelicule demne de Oscar. Cântând în mișcare, din orice poziție, citind rostogolindu-se în pat – scrisoarea lui des Grieux către tatăl său, intonând sensibil și cu maximă emoționalitate aria *Adieux, notre petite table* culcată chiar pe masa ce parcă prinde viață, Anna Netrebko face încă o dată proba unor virtuți de cântăreață-actriță, am mai afirmat, cum rar se întâlnesc în ziua de azi. Totuși, jocul divei (ce impropriu sună acest cuvânt pentru „The girl next door”, cum este percepută Anna în viața de zi cu zi) nu poate fi separat de partenerul ei, Rolando Villazón (Cavalerul des Grieux), cu care formează un cuplu perfect. Aș fi nedrept dacă aș gândi altfel. (...) Vocea Annei Netrebko, generos timbrată, are și lirismul, și lejeritatea, și impactul glorios al acutelor, utile unei tălmăciri adâncite a

rolului titular, pe care l-a studiat până în cele mai mici amănunte, redându-i valențele. *Voyons, Manon, plus de chimères!* din primul act exală seducătoarea delicatețe a unui sunet trist și resemnat, celebra *Suis-je gentille*, aria cu gavotă din scena Cours-la-Reine, expune subtilități, aplomb și senzualitate. După cum, pe treptele de la Saint Sulpice, în duetul *N'est-ce plus ma main* (cu des Grieux) – poate cea mai insinuantă și persuasivă pagină din operă –, Anna Netrebko duce seducția sonoră pe o culme pe care puține cântărețe o stăpânesc. [MANON sau magie hollywoodiană (2006) - OPERA ÎN DIRECT]

● Pentru Anna Netrebko, abordarea partiturii belliniene *Somnambula* a semnificat o reîntoarcere la opusurile belcantiste pe care artista se pare că nu dorește să și le șteargă încă din repertoriu, pe măsura înaintării în carieră, a împlinirii vocii sau a incursiunilor sale pur lirico-romantice. Și bine face! Rolului Amina, Anna Netrebko îi restituie cursivitatea impecabilă a liniei vocale, omogenitatea discursului melodic, egalitatea între registrele glasului, în care își fac loc rostirea cu sens și fraza elaborată. Timbrul, de o rară rotunjime, fără urmă de asprime, are lucirea, puritatea și căldura porțelanului. După un început mai puțin concentrat în care coloratura a „alunecat” pe nesimțite (cavatina *Come per me sereno*), duetele, scenele și îndeosebi marele duplex final – cavatina *Ah! non credea mirarti* și cabaletta *Ah! non giunse uman pensiero* – au revelat abandonul extatic propriu muzicii lui Bellini, rafinamentul înmuierii sunetelor și al cântului în mezzoforte, calități pe care puține artiste le stăpânesc. Vocea de coloratură lirică a sopranei s-a simțit în largul ei între agilitățile portativului, registrul supra-acut a sunat glorios. Există în această abordare a Annei Netrebko o ușoară îndepărtare de belcantoul clasic – al *messe di voce*, al filajelor până la inaudibil – și o apropiere de cel romantic, ceea ce, în fond, servește specificul caracterologic al personajului. Scenic, soprana ruso-austriacă și-a purtat pașii ușori, delicat, cu economie de mijloace. În transă, brațele-i au plutit. (...) [Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela

Gheorghiu și Anna Netrebko (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Hotărât lucru, pe eșichierul liric actual, Anna Netrebko este actrița de geniu, dublată de o excelentă cântăreață iar personajul Manon îi este de-acum, în spectacol, rolul – semnătură. Pornind de la imaginea intens sexy pe care i-a rezervat-o Andrei Șerban, dar nu numai în jurul acesteia, soprana înfățișează o diversitate atât de mare de expresii și trăiri, încât stupefiază. Șarmantă, delicată, visătoare, perfidă, grațioasă, senzuală, cu scânteii în ochi, tandră, subtilă, provocatoare, felină, emotivă, răscolită de sentimente contradictorii, labilă, disperată, pierdută dar, în același timp, intens poetică. *Voyons, Manon, plus de chimères* are trista limpezime a cântului instrumental, arietta *Adieux, notre petite table* rămâne o bijuterie: între brațele, în mâinile și prin degetele Annei Netrebko, patul, masa, un pahar parcă se însuflă și participă la emoția, la surâsul trist al lui Manon. La fel, *N'est-ce plus ma main... N'est-ce plus ma voix?* din duetul cu des Grieux – Roberto Alagna (scena St. Sulpice) vibrează de șoaptele, mângâierile și inflexiunile vocii sopranei. Note înalte glorioase întăresc spectaculozitatea și strălucirea ariei cu gavată, a ariei din actul al IV-lea. Sunt numai câteva decupaje. Pe Ring, Anna Netrebko a conferit cunoscutului, fermecătorului lirism al vocii, un rafinament sporit (față de prestații anterioare în rol). [*Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● (În *Lucia di Lammermoor* la Opera de Stat din Viena), Anna Netrebko a expus cunoscutu-i glas strălucitor, de bogată culoare, fără să îngroașe sunete, începând cu un expozeu precaut și preocupându-se mult de analitica interpretării. Nuanțările au fost prezente deseori, de la cântul moale, catifelat și cu legato frumos în cavatină la evocările în mezzoforte (duetul *Verrano a te* cu Edgardo – Giuseppe Filianoti), la pianissimele ce descriu fragilitatea fizică și psihică a eroinei sau la ruga *Tu che vedi il pianto mio* din duetul cu Enrico – George Petean). Progresul este vizibil. Artista evită și acum cadențele dificile venite dinspre tradiție și se încadrează

strict în litera partiturii. Vor fi abordate și acelea, sunt convins, pentru că publicul și critica judecă prin prisma reperelor – și sunt multe și ilustre – iar Anna Netrebko nu este cântăreața care să nu țină seama de ele. Pentru moment, față de spectacolele de la Metropolitan, s-au adăugat unele supra-acute tradiționale dar nescrise, încă inconsistent articulate, deocamdată. [*Prețul Anna Netrebko* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Pentru Anna Netrebko, înscrierea în parametrii belcantoului romantic – cântul frumos supus expresiei, dar și efuziunilor, pasiunilor de trăire – a fost parțială. Timbralitatea lirică a fermecătoarei vedete este bogată, limpede, rotundă, omogenă, strălucitoare. Linia vocală impresionează și descrie fluent țesătura de pe portativ. Dinamica nuanțelor rămâne însă limitată. Nu înseamnă că artista nu are, spre exemplu, pianissime bine consolidate tehnic dar ele nu merg niciodată până la transparența unui *fil di voce* și, în general, tălmăcirea frazei nu este însoțită de bogăția de tente, de culori pe care legile belcantoului o cer. În două vorbe, fără subtilități și rafinamente. Seara de 7 februarie (transmisă de la Metropolitan Opera *live in HD*) a însemnat mult pentru Anna Netrebko. În primul rând confirmarea în fața întregii lumi lirice a formeii cu care și-a făcut reintrarea în scenă. De aceea, prudența i-a fost consemnul, a tratat cu grijă perlajul agilităților și a renunțat la unele desene acute de mare tradiție, respectând însă în cele mai mici detalii partitura. Sigur că marii *aficionados* au fost, probabil, șocați și nemulțumiți dar soprana are acoperire în scriitura originală donizettiană. Mai puțină justificare oferă în ceea ce privește calitatea sunetelor supra-acute, uneori dure, plasate ușor sub tonul corect sau pur și simplu prea scurte. Prin rodaj, Anna Netrebko va rezolva. Tot pe seama concentrării și preocupării pentru derularea vocală, aș pune și atitudinea contemplativă cu care și-a caracterizat personajul. Lucia Annei pare destul de placidă, neimplicată, nu foarte îndrăgostită. (...) Flama o cuprinde doar în confruntarea cu fratele Enrico – Mariusz Kwiecien (pasajul *Tu che vedi il pianto mio* interpretat cu neobișnuită vehemență) și, bineînțeles, în

marea scenă a „nebuniei”. Cariera Annei Netrebko a cunoscut până acum memorabile creații ca Juliette (*Roméo et Juliette*), Manon a lui Massenet, Adina (*L’elisir d’amore*), Violetta (*La traviata*) care au validat-o drept o mare cântăreață–actriță. Așa trebuie să rămână! [*Reîntoarcerea Annei Netrebko sau LUCIA fără fior* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- Anna Netrebko este o Norina (*Don Pasquale*) de șarm, expansivă, de extremă mobilitate în scenă, ingenioasă în atitudini, nonșalantă, șmecheră și dragăstoasă. Cu voce mătăsoasă, de sporită consistență față de anii anteriori, dar cu aceleași lejerități, Anna Netrebko strălucește și sonor. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Debutul sopranei ruse în *Evgheni Oneghin* ar fi putut să vină mai demult dar cred că artista a așteptat o și mai profundă maturizare a personalității sale, ca și perceperea deplină a densității psihologice din scriitura ceaikovskiană. Așa au putut să apară momentele de intensă trăire din marea arie „a scrisorii”, imagini ale gândurilor adolescente, frământărilor și neliniștii. Visarea și poetica Tatiane au răscolit spiritele, sentimentele ne-au fost transferate, comunicate, împreună cu întreaga sensibilitate immanentă a artistei. Vocea cu irizații de cristal, strălucitoare, a învăluit frazele cu mlădieri și subtilități de expresie, cu tonuri pline de delicatețe. În duetul final al operei, Tatiana, cu alură princiară și radical transformată mental, și-a păstrat totuși puterile evocatoare, exprimarea toridă în care zbuciumul interior a fost dominat de forța de decizie în respingerea lui Oneghin. [*Anna Netrebko, debut absolut în EVGHENI ONEGHIN la Viena* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Timbralitatea (...) argintată, acum consistentă în culoare, a fost ricognoscibilă de la primul sunet al cavatinei din Prolog *Sempre all’alba*, interpretată cu frumoasă linie de cânt, cu atacuri în pianissimo ce au precedat sunetele acute moi și rafinate. Anna Netrebko a arătat, în concert, că rămâne aceeași măiastră a forjărilor în frază și a preluat în siguranță desenele melodice înalte,

de forță, agile. Construcția nuanțată s-a regăsit și în elegia *O fatidica foresta* din primul act, poate nu atât de hieratic redată, dar în care tehnica pretențioasei *messa di voce* (...) a sedus. Finalul actului al II-lea a regăsit-o ca domitoare a ansamblului cor-orchestra-parteneri (Carlo – Francesco Meli și Giacomo – Plácido Domingo), pentru ca în ultima secvență a operei, pianissimele diafane, alternante cu lejeritățile și bravura din marele duet cu Giacomo să aducă sala la paroxism. Și, din nou, în final, în scena morții și ascensiunii la ceruri, lanțurile sunetelor moi, pe cât de catifelate, pe atât de strălucitoare, să atingă sublimul. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember III. Anna Netrebko este Giovanna d’Arco* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru Anna Netrebko, 42 de ani și jumătate, rolul puccinian se situează în linia pe care o promovează în acest moment al carierei, intrarea în teritoriul liric - spint, direcționare potrivită venită din evoluția vocii sale spre o largă consistență timbrală. Glasul catifelat, de dulceața mierii, cu irizații strălucitoare și amplă înveșmântare a auditoriumului, dominator peste ansambluri și parteneri, se mlădiază în fraze de impecabilă cantabilitate, de structurare atentă a culorilor și emoțiilor. Accentele vehemente sunt bine cumpănite, extremele acute au pană fastuos. Mă gândesc la nota de Do din scena cu Geronte (Carlo Lepore) din actul secund *L’ora, o Tirsi...*, pe care și regizoarea (Chiara Muti) parcă a dorit s-o pună în valoare, impunând stop-cadru celor din scenă. A fost un sunet întrucâtva mai bine atacat decât cel identic, din precedentul duet cu Lescaut (Giorgio Caoduro). Trăirea eroinei este intensă și chiar dacă, reținut cochetă în primul act, pare că se aruncă inconștient în aventură, în următoarele se arată pasional dăruită dragostei pentru des Grieux (Yusif Eyvazov) și tulburător cutremurată de finalul tragic. În tot acest parcurs, în pofida luxului exorbitant din actul al II-lea, premoniția deznodământului o urmărește (impresionantă și pilduitoare rostirea plină de tristețe *Oh, sarò la più bella!*, dinaintea sosirii lui des Grieux). Pentru expresivitate, frumoasa Anna Netrebko sacrifică uneori

fluente frazei prin respirații neașteptate (aria *In quelle trine morbide* din actul secund, în ansamblul ei, model de emoționalitate), dar dăruiește culori nebănuite pe fir de glas (*No, non voglio morir*) ultimei chemări *Sola, perduta, abbandonata*, alături de strigătul de deznădejde. [*Geniul lui Riccardo Muti sau MANON LESCAUT la Opera din Roma* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru celebra soprană Anna Netrebko, rolul Lady Macbeth reprezintă încununarea unei evoluții care s-a fundamentat pe creșterea potențialului ei sonor prin îmbogățirea consistenței secțiunii centrale a registrului, prin primirea accesului la notele grave „de piept”, totul suprapus capabilităților deja existente de preluare a agilităților acute (să nu uităm că în debutul carierei a cântat roluri lirice de coloratură), cărora le-a adăugat acum atacuri viguroase. A fost posibilă, astfel, abordarea acestui rol de temut al *Fach*-ului de coloratură dramatică. Pentru completarea imaginii, trebuie spus că artista și-a conservat, pe întreg ambitusul, prospețimea, strălucirea de sunet, omogenitatea, respirația care îi permite lungimi potrivite ale frazelor muzicale, fără probleme, în condițiile în care pătrunderea ideatică este intim conexată profilului personajului. Aceasta este „Anna Netrebko 2014 – 2015”, la 43 spre 44 de ani. O dezvoltare de carieră demnă de toată lauda, cu perspective. La Roma, în marea Sală Santa Cecilia, 2800 de locuri, din complexul Auditorium Parco della Musica totul a fost ilustrat prin dificila arie de intrare a eroinei, *Vieni! t'affretta!*, urmată de cabaletta *Or tutti sorgete*. Citirea scrisorii (*Nel di della vittoria*) s-a făcut ușor teatral și emfatic, iar recitativul *Ambizioso spirito tu sei, Macbetto...* a fost accentuat prin intenții vocale nu excesiv de tăioase, dar a căror incisivitate a progresat și a dominat discursul grandios al ariei, odată cu a doua adresare *Che tardi?*, expusă violent, o prefigurare a spectaculosului final susținut prin avalanșele de coloraturi înalte, prin acutele prelungi și impresionante, de forță. Și a venit Marea scenă a somnambulismului Lady-ei Macbeth, *Vegliammo invan due notti*, pagină din ultimul act ce supune soprana la provocări diferite față de rest. Prefațată de tema dureroasă a viorilor, aria *Una macchia*

e qui tuttora a fost interpretată într-o colorizare variată ce a transpus imaginile ireale ale eroinei inconștiente, prin filaje, diminuendi, încoronate de faimoasa supra-acută finală, Re bemol, în pianissimo, pe fir de voce. Sigur, Anna Netrebko nu are nici geniul callasian, nici puterile lui Shirley Verrett, dacă mă raportează la două Lady Macbeth referențiale ale Scalei din Milano. Dar creativitatea cu care înzestrea în ziua de astăzi rolul rămâne însemnată și vizează performanța memorabilă.

Aria Rusalkăi *Měsíčku na nebi hlubokém* din actul prim al operei omonime de Dvořák este *Aria Lunii, Invocația către Lună, Adorația Lunii*, este întrebarea pe care eroina o adresează astrului nopții în ajutorul găsirii iubitului, încheiată cu implorația fierbinte de a nu dispărea în nori, de a nu o lăsa singură. O muzică inspirată. Ceea ce a creat Anna Netrebko în cele câteva minute ale ariei, a depășit orice așteptare și a transpus auditoriul într-o stare magică de visare, de reverie, de contemplație, de meditație. Ca venit din calmul apelor în care sălășluiește, limpede, catifelat și seducător, glasul Rusalkăi a învăluit totul în vrajă de la prima rugă. Un pianissimo moale ca aburul de pe lac, cu legato impecabil. Abandonuri delicate au îmbrățișat frazarea. Cea de-a doua rugă (strofa secundă) a continuat parcă și mai inspirator, și mai subtil, și mai rafinat. Rusalka a părut temătoare în îndrăzneala de a i se adresa chiar misterioasei Doamne a Nopții. Pianissimele au plutit, ca și linia vocală, către culminația finală, Si bemol acut în forte, *Měsíčku nezhasni!, ... să nu dispări, să nu dispări...!* Admirabilă construcție, admirabile efecte răscolitoare de suflet!

Ca bis, Anna Netrebko a oferit liedul *Căcilie* de Richard Strauss, într-o tălmăcire vibrantă (în toate accepțiunile cuvântului) ce a implicat un expozeu diferit, cu multă decizie, în concretețe, al unui poem de dragoste pe versurile lui Heinrich Hart. Arpegiul ascendent acut, finalizat cu Si natural, a încheiat glorios scurta pagină. Aplauze nesfârșite. [*Anna Netrebko, strălucitoare în concert la Roma* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● După incursiuni recente în vocalitatea verdiană, care îi valorizează consistența timbrală sporită, împletită cu disponibilitatea dintotdeauna a executării perlaturilor, Anna Netrebko a revenit la interpretarea temutei partituri a reginei donizettiene, unul dintre pilonii de bază ai belcantoului romantic. Cu linie vocală de exemplară cursivitate, atât de fluidă încât frizează continuitatea fără limite în orice registru dinamic, de la pianissimo la forte, pe întregul ambitus, soprana a înzestrat dificilele portative cu un admirabil joc al nuanțelor și inflexiunilor subtile, al atacurilor moi acute, urmate de impresionante mlădieri de glas. Desenele melodice încărcate de agilități fie par că zboară, fie primesc accente vehemente. Expresia vocală este diversă, de la dialogul pasional cu Percy (Celso Albello) la tensiunea dramatică din scena cu Giovanna (Ekaterina Semenchuk), de la abandonul extatic evocator al ariei finale *Al dolce guidami*, impregnat cu lanțuri de pianissime ca niște plutiri nepământene, la incisivitatea cabalettei *Coppia iniqua*, ce-i urmează. Măiestria Annei Netrebko este peste tot. În sală, vocea sună strălucitor și proaspăt (...), iar personajul are frumusețea și demnitatea reginei, copleșită de suferință și tristețe. După opt spectacole cu *Anna Bolena* într-o singură lună, patru la Zürich și patru la Viena, în seara de pe Ring oboseala s-a resimțit punctual. Faptul s-a văzut la supra-acuta teribilă, Re natural, nescrisă de Donizetti, dar ambițios emisă de artistă în finalul primului act sau la intervalul ascendent cu Do acut, în pianissimo, din recitativul *Piangete voi* al ultimei arii a operei. Nimic însă nu poate afecta splendoarea prestației. [*Distribuție de excepție în ANNA BOLENA la Opera din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

NEVES, Susan – soprană, n. 1963, New York, New York

NEWLIN, Matthew – tenor, n. 1986, Georgetown, Illinois

NICA, Constantin – tenor, n. 10 octombrie 1953, Deva

● Păcat că tenorul Constantin Nica (Enzo) nu a avut nici eroismul personajului,

nici romantismul, nici poezia evocării „cerului și mării”. Pe alocuri chiar instabil intonațional, artistul a rămas dator. (Sala Radio) [*GIOCONDA concertantă* (2004) – **OPERA VIVA**]

NICA, Sidonia – mezzosoprană, n. 21 iulie 1973, Pitești

● ... frumoasă timbralitatea Sidoniei Nica în mica sa intervenție din rolul Păstorului (*Tosca*). [*Final de stagione 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană- OPERA ÎN DIRECT*]

● ... o remarcă merge către mezzosoprana Sidonia Nica (foarte prezentă vocal în rolul Marcellina din *Nunta lui Figaro*)... [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

NICA-POPESCU, Margareta – soprană, n. 8 octombrie 1936, Petroșani – d. 28 septembrie 2019, Timișoara

NICOARĂ, Andrei – bas, n. 6 septembrie 1993, Zalău

● ... posesor al unui registru central solid relevant în compoziții de Nicolae Bretan. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [*Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Bune perspective a demonstrat basul Andrei Nicoară în aria lui Figaro *Non più andrai* din *Nunta lui Figaro*, deja solist al Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf-Duisburg, sosit în București special pentru concert. [*În compania sopranei Mariana Nicolesco, Crăciun artistic la Banca Națională a României* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

NICOLA, Ioana – soprană, n. 25 aprilie 1920, Spineni, Olt – d. 13 iulie 2009, București

NICOLA, Marinela – mezzosoprană, n. 19.., România

● Mezzosoprana Marinela Nicola a debutat în rolul Amneris din *Aida*. O prezență scenică atractivă, un glas frumos, înzestrat cu armonice, consistent, ale cărui puteri se

dezvoltă exemplar în registrul central. Sunt sonorități bogate și, pe ambitusul vocal, zona notelor de Fa și Sol este bine stăpânită și înfățișată. Studiul în continuare trebuie orientat către esențialele sunete superioare, La bemol, La, Si bemol, care suferă. Artista are un solid potențial și mărturia clară a fost cea de-a doua notă de Si bemol acut din dificilul duet cu Radamès (Hector Lopez), pe deplin corespunzătoare. [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

NICOLAI, Elena (născ. **NIKOLOVA, Stoyanka**) – mezzo-soprană, n. 24 ianuarie 1905, Tserovo, Bazargic, Bulgaria – d. 23 octombrie 1993, Milano, Italia

NICOLAU, Traian – tenor, n. 17 martie 1900, București – d. februarie 1961, București

NICOLAU-DOBRANSKAYA, Fenia – soprană, n. 4 iunie 1899, Curluceni, azi Făgureni, Republica Moldova - d. 1 noiembrie 1991, Săcălaz, Timiș

NICOLESCO, Mariana – soprană, n. 28 noiembrie 1948, Găujani, Giurgiu

● Nu am avut ocazia să o văd pe Mariana Nicolescu în marile ei spectacole cu *Maria di Rohan, Roberto Devereux, Anna Bolena, Maria Stuarda, Beatrice di Tenda* și multe altele, ci numai să o ascult în recitaluri, în sala Ateneului Român. A fost suficient însă a recepționa faptul că impactul cu arta renumitei soprane este bulversant. Mariana Nicolescu fascinează și seduce de la prima apariție pe scenă, tulburătoarea ei personalitate se intuiește și se lansează devorator o dată cu emisia primului sunet. Forța de comunicare și de captivare a publicului este într-adevăr uriașă, dar nu rămâne un scop în sine, ca o unică dimensiune atractivă și spectaculară, ci își trage esențele din stăpânirea la perfecție a stilisticii belcantiste (o *rara avis* a vocalității contemporane). A pătrunde în profunzimea artei Mariane Nicolescu înseamnă a identifica aceste seve. Prin Mariana Nicolescu, partiturile lui

Donizetti, Bellini, Rossini etc. își dezvăluie în fața noastră puterea de expresie, grație abilității artistei de a alterna pasajele de cânt *spianato di grazia* cu cele *d'agilità di forza*, calitate care nu este decât la îndemâna unei soprane de coloratură dramatică. Multe voci de coloratură lirică ne-au păcălit prin abordarea terifiantelor roluri ale partiturilor belcantiste, reducându-le la fiorituri superflue, fără consistență, cu culori vocale ca ale mierlelor din pădurile noastre. Își ascundeau lipsa de penetranță prin sonorități exagerate de sorginte veristă, descriindu-le pe Elisabetta sau Maria di Rohan, Anna Bolena sau Beatrice di Tenda cu penelul propriu Santuzzei sau Floriei Tosca, dacă nu cu al lui Lakmé. La Mariana Nicolescu, analiza de detaliu este profundă, fraza muzicală are șocante schimbări de nuanțe, iar lungimea ei este restituită în toată integralitatea. Forța este vecină cu delicatețea, accentul impetuos se simte adiacent moliciunii extatice, culoarea notelor grave *di petto* vine ca un pandant al strălucirii acutelor și totul este îmbrăcat într-un legato desăvârșit. Consumul în concert este imens, dar artista nu ezită să-l sfideze și să-l domine, recitalurile sale fiind extraordinare și ca grad de dificultate, și ca dimensiune. Flacăra artei sale este ofranda depusă pe altarul mării muzici. Cheia secretelor belcantiste stă în mâna Mariane Nicolescu și faptul că ne-a reamintit acest lucru este unul dintre marile câștiguri ale concertelor de la Ateneu. Uitate sau numai neglijate, tainele stilistice ale primei jumătăți de secol XIX au revenit acum în atenție și, în ultimă instanță, în plan educațional, instruirea trebuie să pornească de la ele. Contribuția Mariane Nicolescu se prelungește – este un lucru cunoscut – în zona unor mari proiecte culturale românești: renașterea și dotarea Ateneului bucureștean, propulsarea tinerelor valori interpretative și *last but not least* – Concursul Darclée de la Brăila, din luna august. (...) [*Mariana Nicolescu despre Marele Premiu Darclée și alte minunate proiecte* (1995) – **OPERA LIVE**]

● Am avut șansa să asist la o excepțională lecție de canto oferită unor tineri, în sala Ateneului Român, de distinsa soprană Mariana Nicolescu. Disecția făcută desenului

muzical, plasarea culorii celei mai potrivite în sunet, explicarea atmosferei, rostul vorbelor, toate veneau desprinse dintr-o supremă știință a stilurilor, mozartian, verdian sau bellinian. Minuția cu care se lucra nu părea destinată (în primul rând) unui spectacol, ci unui disc, acolo unde interpretarea trebuie să frizeze perfecțiunea. Lecția de înaltă clasă oferită de artista româncă nu avea nevoie decât de receptarea corespunzătoare, inteligentă a elevilor. Mă gândesc la acest aspect pentru a sublinia raportarea strictă care trebuie să existe între tinerii cântăreți și școala înaintașilor glorioși. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● O bună inspirație a făcut ca atenția să se îndrepte către tânăra generație de cântăreți de operă, aureolați cu premii la Concursul Darclee. În înfăptuirea acestui demers, s-au conjugat eforturile Filarmonicii bucureștene, Fundației Internaționale Ateneul Român, Fundației Darclee și nu în ultimul rând ale distinsei soprane Mariana Nicolesco, în dublă ipostază de promotoare și artistă. Cu harul ei binecunoscut, ea a concertat și de această dată energii pozitive, iar rezultatul a fost o manifestare de relevanță ținută. Mai întâi, cu un program dificil – arii și scene din **Roberto Devereux**, **La Wally**, **Don Giovanni**, **Trubadurul** și **Madame Butterfly** –, Mariana Nicolesco a traversat, de la Mozart și belcantoul donizettian până la romantismul verdian și verism, un repertoriu în care admirabila pliere stilistică s-a împletit cu trăirea intensă și măiestria interpretării cu splendoarea sonoră. (...) Este momentul de a spune că în cântul majorității tinerilor s-a simțit amprenta inconfundabilă a artei profesoarei Mariana Nicolesco, conducătoare a unui deja renumit **Master-class** brăilean. [*Experiența și tinerețea* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Este foarte dificil a aranja cuvinte, așa încât în puține rânduri, să poți cuprinde complexitatea unei artiste de dimensiunile Mariane Nicolesco. Excelentă cântăreață, eminentă pedagogă, spectaculoasă promotoare a unor întreprinderi aparent de neabordat, biruitoare în tot ce face cu o energetică dezarmantă și inepuizabilă, distins om de cultură ajuns la un apogeu al evoluției

personalității sale de la altitudinea căruia generozitatea este de un firesc mod de comportament, Mariana Nicolesco se recomandă cu un accentuat caracter de unicitate în peisajul liric. Recent, cu prilejul unui concert dedicat împlinirii a 130 de ani de la fondarea Filarmonicii bucureștene, câteva din aceste virtuți au fost din nou în atenția publicului. Organizat de Fundațiile Internaționale Ateneul Român, a căror președintă este reputata soprană, concertul a cuprins un buchet de arii – **Berenice che fai**; **D'Oreste, d'Ajace**; **Pleurez mes yeux**; **Qual fiamma... Stridono lassù**; **Ritorna vincitor**; **L'altra notte**; **Sola, perduta, abbandonata** precum și temuta **Vieni, t'affretta** –, prin care universul artei Mariane Nicolesco a apărut în tot ambitusul său; o profundă cunoaștere stilistică, o adâncă evaluare a potențelor ascunse ale scriiturii muzicale, cu o transpunere logică a acestora în sunet. Fraza se unduiește, verbul rostit după spiritul său înveșmăntează totul – de la liric la dramatic – într-o expresivitate răscolitoare. Spectatorul se simte în plină tornadă a contopirii cu muzica și textul. De la preclasic la verism, artista este suverană și în teritoriul poate cel mai pretențios, al belcanto-ului romantic, probând că este una din cele mai importante soprane **drammatico d'agilità**, punând întotdeauna virtuozitatea în slujba expresiei fără limite. [*În slujba expresiei* (1999) – **OPERA LIVE**]

● Vocea de prețioasă sonoritate a sopranei Mariana Nicolesco, îngemănată cu acorduri de orgă, a înveșmântat bolțile Catedralei Sf. Iosif din București. O seară de **Capodopere ale muzicii sacre** binevenită în **Anul Sfânt 2000** și îndelung așteptată, întrucât artista se afla la prima întâlnire cu publicul bucureștean într-un asemenea repertoriu. Alături de foarte cunoscutele și mult cântatele **Pietà signore** (Stradella), **Ave Maria** (Schubert și Bach/Gounod) – adevărate slagăre (fie-mi iertată blasfemia!) în albumele CD ale marilor cântăreți –, Mariana Nicolesco a inclus în program rarități ca **Domine Deus** (Vivaldi), **Salve Regina** (Pergolesi) și în special Cantata dramatică **Il pianto di Maria** (Haendel), care îi datorează prima execuție mondială

modernă, lucrarea fiind recent regăsită. Dificultățile unui astfel de repertoriu se situează în alt spectru față de aria de operă și chiar dacă el pare mai comod, lectura trebuie să însufle asistenței climax-ul de reculegere, adorația și suprema credință. Este ceea ce a reușit pe deplin Mariana Nicolesco. Glasul său s-a ridicat în tente strălucitoare către (și asemeni cu) aurul altarului, într-o unduire fără sfârșit (Vivaldi, Bach/Gounod), cu sunete flautate (Pergolesi) și în acel atât de rar întâlnit *canto spianato di grazia* (Schubert). Sunt daruri de sorginte belcantistă pe care soprana le-a făcut acestei muzici, aducând o trăire emoționantă, o sobru ascunsă exaltare în fața Divinității. Nuanța *drammatico* din sunet s-a înmuiat, dozajul a fost milimetric, știința accentuării potrivite a reieșit plenar, totul întru servirea înălțătoare a spiritului. [Seară sacră (2000) – **OPERA VIVA**]

● Compact-discurile (...) reprezintă în sine mai mult decât o culegere de 28 de arii cunoscute, punând la dispoziția auditorului o veritabilă antologie a artei lirice, a artei cântului, a vocalității și interpretării stilistic-rafinate, făcută prin vizorul unei soprane absolute. Pentru că, Mariana Nicolesco a depășit și așa rarul *Fach* de soprană dramatică de coloratură – aceste imprimări o demonstrează cu claritate – pătrunzând cu putere în lumea și mai exclusivă a absolutului în operă. De la baroc la belcanto, de la romantism la verism, de la opera franceză până la opereta vineză, de la registrul de soprană lirică, spintă sau dramatică până la cel neașteptat de mezzosoprană, totul pare și este tangibil în arta Mariane Nicolesco. Porțile măiestriei se deschid larg și oferă unui timbru vocal de o culoare nobil înveșmântată în armonice, posibilități nelimitate de expresie, servind în multiple inflexiuni desenul melodic și verbul ce i se juxtapune. Glasul cucerește prin omogenitate, indiferent că este vorba de tulburătoarele note grave (așa-zise *di petto*), de pasta sonoră maleabilă ce merge spre pasajele centrale ale registrului unde capătă prețioase rezonanțe de violă sau de extremul acut, strălucitor și percutant. Mobilitatea instrumentului său, ce-i permite și abordarea pasajelor de coloratură, se împletește cu

incisivitatea în accent, cu impulsul dramatic conferit frazei muzicale, fiecărui cuvânt. Pe de altă parte, ductilă, vocea este capabilă de mlădieri în eterate sunete, mergând până la transparente pianissime. Cu solidă susținere tehnică, soprana a știut să supună aceste daruri native unei profunde culturi stilistice ce i-au permis diversificarea repertorială. Aici se găsesc marile secrete ale absolutului artei Mariane Nicolesco, pe care noile compact-discuri le devoalează, constituindu-se în valoroase documente sonore, în adevărate lecții de stil. Încărcate de simț sacru, de adorația divinității, cele trei *Ave Maria* (Bach/Gounod, Schubert și Verdi, la acesta din urmă adăugându-se premoniția funestă a Desdemonei) sunt răscolitoare prin devoțiunea cu care artista își abandonează propria ființă în clipele de reculegere. Așa cum apare și tălmăcirea ariei *Vissi d'arte* din *Tosca* – o imensă, fierbinte rugă rostită la moment de cumpănă. Avalanșele de sunet, accentele apăsate, amenințătoare, alternate cu fraze imploratoare (*Divinités du Styx* din *Alceste* de Gluck), furia și vehemența Elettrei, virtuozitatea dramatică (*D'Oreste, d'Aiace* din *Idomeneo*), patina *doloroso* (*Non più di fiori* din *La clemenza di Tito*), cântul moale, catifelat, mătăsoș (*Ah, pietade in tal momento* din *Ciro in Babilonia*) sunt puterice repere de artă interpretativă. După cum, intrând mai adânc în teritoriul belcantist – specialitatea dintotdeauna a Mariane Nicolesco, desenul de pe portativ este restituit în substanța lui, printr-un arc sonor de lungime nesfârșită, printr-un cânt abundent în culori și nuanțe. Iată, dacă aria din *Roberto Devereux* debutează prin impetuoșitatea recitativului, artista acordă inflexiuni *piangendo* cavatinei și încheie sfâșietor cabaletta. Cu același spirit profund analitic, integrator perpetuu al textului cu muzica, sunt abordate ariile „callasiene” din *Anna Bolena*, *Il pirata* și *La vestale*. Summum-ul vocalității *drammatico d'agilità* este dat prin interpretarea temutei *Vieni t'affretta* din *Macbeth*, în care soprana înzestrează teribila coloratură, înaltă în țesătura vocală și dramatică în context, cu vigoarea și pigmentul veninos dorite de tânărul Verdi. Repertoriului romantic verdian de maturitate, artista știe să-i dăruiască

pasiunea ardentă, trepidantă, fie că se regăsește în imaginile sonore ale Aidei, Violettei din *Traviata*, Leonorei din *Trubadurul* sau ale Principesei Eboli din *Don Carlos*. După cum, intensitatea exprimării, trăirea profundă captivează în pagini ale romantismului târziu sau verismului, în *Mefistofele* sau *La Wally*, *Adriana Lecouvreur* sau *I pagliacci*, în puccinienele *Manon Lescaut*, *Turandot* (rolul Liù) sau *Madama Butterfly*. Însotind personajele liricii italiene, Carmen, eroina lui Bizet, palpită de senzualitate în *Habanera*, Chimène din *Le Cid* bulversează prin tragism în aria *Pleurez mes yeux*, în timp ce Rosalinde (*Die Fledermaus* de Johann Strauss) cântă ceardașul *Klänge der Heimat* cu autentică pulsație ritmică și nerv. Toată această adâncă implicare, evidentă în sala de concert, are rara virtute de a se menține și în audiția pur sonoră. Minuțiozitatea construcției înaripează, personajele capătă viață, vocea plutește suveran. Cu o abordare repertorială atât de largă la un asemenea înalt voltaj dramatic, Mariana Nicolesco își validează atributul de *assoluta*. [„Mariana Nicolesco în România” (2003) – *OPERA VIVA*]

NICOLESCU, Antonius – tenor, n. 17 august 1946, Slatina

NICOLINI, Ernesto – tenor, n. 23 februarie 1834, St. Malo, Franța – d. 19 ianuarie 1898, Pau, Franța

NICORESCU, Laura – soprană, n. 2 martie 1983, Ploiești

● ... Invitată din Austria dar cu studii bucureștene (Maria Slătinaru-Nistor), a plăcut grație lirismului lejer dăruit Marzellinei și frazării încărcate de sensuri. Ca și naturalei atitudini. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

NICORESCU, Laurian – bariton, n. 7/19 aprilie 1891, Jabăr, Lugoj – d. 15 mai 1935, Jabăr

NICOTRA, Giacinta – soprană, n. 1971?, Napoli, Italia

NICULESCU, Laura – soprană, n. 19., România

● La București, cu același timbru frumos, bogat, consistent, strălucitor, soprana Laura Niculescu a revelat o Floria Tosca îndrăgostită până-n vârful urechilor, senzuală, apropiată, caldă. Teribilele întâmplări prin care trece sunt parcurse cu nervi de fier, cu calm, cu deciziune neabătută și hotărâri luate implacabil, afișând o naturală serenitate a dreptății pe care o face pentru o lume întregă, parcă, în scena uciderii lui Scarpia. Atitudinea ei firească a impresionat. [*Oaspeți la Operă* (2004) – *OPERA VIVA*]

NICULESCU, Vali – soprană, n. 17 februarie 1930, București

NICULESCU-BASU, George – bas, n. 9 aprilie 1882, Brăila – d. 19 octombrie 1964, București

● ... renumit prin elocvența sonoră și umorul discursului, cântă pe CD *M-a vorbit de rău vecina* de Ion Borgovan. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – *OPERA ÎN PORTETE*]

NIELSEN, Inga – soprană, n. 2 iunie 1946, Holbæk, Danemarca – d. 10 februarie 2008, Gentofte, Danemarca

NIEMANN, Albert – tenor, n. 15 ianuarie 1831, Erxleben (Magdeburg), Germania – d. 13 ianuarie 1917, Berlin

NIENSTEDT, Gerd – bariton, n. 10 iulie 1932, Hanovra, Germania – d. 14 august 1993, Viena

NIKITEANU, Liliana – mezzo-soprană, n. 10 octombrie 1962, București

● ... Liliana Nikiteanu probează că rolul Dorabella este o specialitate a casei, cu care a reputat deosebite succese. Palpitația disperat-ipocrită din aria *Smanie implacabili* și insinuările frivole, dibaci ascunse în *E amore un ladroncello* sunt descrise elocvent; artista cântă cu admirabilă contopire stilistică, joacă dezinvolt și cu bun gust. Vocea sa are o mobilitate deosebită și înzestreață frazele muzicale cu intonații pline de subtilitate, nici

un cuvânt nerămânând privat de încărcătura lui emoțională. Dorabella Liliane Nikiteanu constituie o abordare exemplară de exprimare mozartiană. (*Così fan tutte* la Aix-en-Provence) [*Mozart sino-baroc* (2001) - **OPERA LIVE**]

- În rolul Fricka, (la Opera din Zürich), un debut și totodată o premieră pentru cariera apreciatei mezzosoprane Liliana Nikiteanu, solistă importantă a primei scene lirice elvețiene. Este primul personaj dramatic abordat, care anunță viitoare explorări în acest teritoriu. Le vād plasate într-un moment potrivit ales, de maturitate artistică, susținute cu voce incisivă și cu accente bine integrate stilistic. [*AURUL RINULUI*, semnat Bob Wilson (2008) – **OPERA ETERNA**]

- ... veche parteneră a Ceciliei Bartoli, a expus în Clotilde un glas excepțional focusat, prezent sonor și ca volum. (În Haus für Mozart) [*Festivalul Salzburg 2013. Remember IV. Aventura Ceciliei Bartoli în NORMA* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

NIKITIN, Evgeny – bas, n. 30 septembrie 1973, Murmansk, Rusia

NIKOLAEVA, Radostina – soprană, n. 10 iunie 1974, Ruse, Bulgaria

- (În rolul Amelia), a fost vedeta seriei de premieră. O voce frumoasă, timbrată cu generozitate, cu strălucire pe tot ambitusul și cu omogenitate îndeosebi la trecerile de la registrul central către cel grav cu note „de piept”. Sintagma „soprană verdiană” i se potrivește, chiar dacă pianissimele înalte nu merg până la fir de voce. [*BAL MASCAT de Verdi...* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

NIKOLAIDI, Elena – mezzosoprană, n. 29 iunie 1909, Smirna, Turcia - d. 14 noiembrie 2002, Santa Fe, New Mexico

NIKOLIĆ, Miomir – bas, n. 10 martie 1944, Niš, Serbia

NIKOLOV, Nikola – tenor, n. 23 martie 1925, Sofia – d. 8 iulie 2007, Sofia

NIKOLOVA, Andreana – mezzosoprană, n. 16 ianuarie 1960, Bulgaria

- ... (notez) mezzosoprana Andreana Nikolova (Marcellina), căreia îi trebuie rezervată o remarcă specială pentru aria din actul ultim (al operei *Nunta lui Figaro*). [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

NIKOLSKY, Gleb – bas, n. 1959, Rusia

- ... rusul Gleb Nikolsky, care acuză semnele unei ușoare uzuri, l-a întrupat pe implacabilul Tirésias. Păcat că pronunția sa în limba franceză nu s-a situat la nivelul celorlalți colegi din distribuție. *La Gran Teatre del Liceu din Barcelona*, mare succes pentru *OEDIPE de Enescu* (2003) - **OPERA VIVA**]

NILON, Paul – tenor, n. 23 decembrie 1961, Keighley, Bradford, Marea Britanie

NILSSON, Birgit – soprană, n. 17 mai 1918, Västra Karup, Suedia – d. 25 decembrie 2005, Bjärlöv, Kristianstad, Suedia

- Marea cântăreață i-a dedicat (lui James Levine la aniversarea a 25 de ani de carieră), la față de cortină, strigătul de luptă al Brünnhildei, cântat cu vocea-i ca o lamă oțelită, cu impetuoșitate și neștersă strălucire. [*Happy anniversary, Maestro Levine!* (1997) – **OPERA LIVE**]

- Numele suedezei Birgit Nilsson se înscrie în acel tablou de onoare fără de care istoria vocalității de operă nu ar fi putut fi scrisă. Una din rarele soprane cu adevărat dramatice, o îmbinare de forță și penetranță, cu atac direct al sunetelor acute făcut cu preciziunea laserului, o lamă oțelită cu strălucirea argintului, un sfredel de gheață care paradoxal, când vrea, încălzește suflete. Frazarea este supremă, panașul – regal, sensibilitatea se ghicește în nucleul învelit într-un aisberg. Cântul capătă dimensiuni monumentale, ca și prezența scenică. Un fundament – tehnica suverană, dobândită de la Blennon, Hislop și Sunnegaardh, profesorii de la Stockholm care i-au asigurat longevitatea în carieră. Consumul energetic a fost minim într-un repertoriu mortal căruia,

prin calitățile sale, i-a fost dedicată: am numit rolurile dramatice wagneriene, straussiene, mozartiene, weberiene și, desigur, *Turandot*-ul lui Puccini care a avut în Birgit Nilsson marea interpretă, fără rivale, a ultimei jumătăți a secolului al XX-lea. Ascult una din integrale... Birgit Nilsson și Franco Corelli - o asociere a două nume de legendă, care cu greu pot fi imaginate a se contopi intim. Specificul vocilor lor atât de diferite conduce mai degrabă la un fenomen de respingere. Și totuși, căldura meridională, pasiunea toridă din glasul lui Corelli, vin ca un pandant al tonurilor glaciale ale nordicei Nilsson, într-o surprinzătoare corelare complementară, din care răzbate dimensiunea titanică a glasurilor lor, fără de care, (cum spuneam), istoria vocilor de operă ar fi fost săracă. [(iunie 1997, martie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

NILSSON, Christina – soprană, n. 1990, Ystad, Scania, Suedia

NILSSON, Christina – soprană, n. 20 august 1843, Småland, Suedia – d. 20 noiembrie 1921, Växjö, Suedia

NIMSGERN, Siegmund – bas-bariton, n. 14 ianuarie 1940, St. Wendel, Germania

NINE, Marius – bariton, n. 20 ianuarie 1985, România

● Foarte puțin prezent pe podiumuri, Marius Nine a dovedit că poate să desfășoare o activitate de bună anvergură. Are un glas plăcut timbrat, omogen și afișează nuanțe în *mezzavoce* doveditoare a unei tehnici solide, dobândite din studiul cu maestrul său, Nicolae Constantinescu. A cântat *Vaga Luna* de Bellini, o arie din *Zaza* de Leoncavallo, *Ideale* de Tosti și duet din *Văduva veselă* în compania sopranei Irina Iordăchescu. (La Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică din București) [*Baritonul și profesorul Nicolae Constantinescu a fost sărbătorit la împlinirea celor 80 de ani* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

NIORADZE, Mzia – mezzosoprană, n. 1992, Tbilisi

NISKA, Maralin – soprană, n. 16 noiembrie 1926, San Pedro, California – d. 9 iulie 2016, Santa Fe, New Mexico

NISKANEN, Jyrki – tenor, n. 12 februarie 1956, Helsinki

NISTOR, Milka – mezzosoprană, n. 19.., România

NISTOR, Bogdan – bariton, n. 3 iulie 1985, Bistrița

NIȚĂ, Silvia Alice – soprană, n. 31 mai 1970, Galați

NIȚĂ, Teodor – bas-bariton, n. 23 octombrie 1967, Galați

NIȚESCU, Adina – soprană, n. 13 ianuarie 1967, România

● Soprana Adina Nițescu a cântat recitativul și aria Donnei Anna (*Don Giovanni*, actul al II-lea) și, împreună cu tenorul Ruben Mureșan, duetul Donna Anna-Don Ottavio. (...) N-am mai ascultat-o de mult timp pe Adina Nițescu și rolurile pucciniene de factură lirico-spinto (Manon Lescaut, Cio-Cio-san, Floria Tosca) pe care le interpretează pe mari scene își găsesc, aveam să constat, acoperire prin culoarea vocală mai sombrată, mai plină și cu registru grav pregnant articulat, prin deciziunea accentuării. Păcat că sub presiunea de forță a notelor acute, intonația suferă pe alocuri, și nu cum m-aș fi așteptat, ci prin tendința de depășire a înălțimii corecte a sunetului. Pe fond, vocea are prospețime și tinerețe. (La Sala Radio) [*Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Puternicul angajament dramatic provenit dintr-un instrument liric a fost dominanta pe care soprana Adina Nițescu a propus-o ariei *Sola, perduta, abbandonata* din *Manon Lescaut*. Păcat că atitudinea declamației *Non voglio morire* a fost mai degrabă copilărească decât ca fiind rostită de o eroină disperată, aflată în pragul morții. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Cu cântarea Sieglindei *Der Männer Sippe saß hier im Saal* din *Walkiria*, Adina Nițescu a arătat (la Sala Radio) că pășește într-o nouă etapă a carierei sale. Nu este rău, soprana are capacitate dramatică și de pătrundere în esențe, spre a se apropia cu prudență de asemenea partituri. În pofida *vibrato*-ului, glasul sună sonor și bogat, notele grave *di petto* sunt bine articulate. Mai solicitantă s-a dovedit aria *Sola, perduta, abbandonata* din *Manon Lescaut*, în care a revelat aceeași imagine de estetică vocală, cu contur pasional adăugat. [*Din nou, divele...* (2012) – *OPERA MĂIASTRA*]

NIZZA, Amarilli – soprană, n. 4 ianuarie 1971, Milano, Italia

NIZZARDO, Vincenzo – bariton, n. 1987, Locri, Calabria, Italia

NOBLE, Timothy – bariton, n. 1945, Indiana

NOLEN, Timothy – bariton, n. 9 iulie 1941, Rotan, Texas

NOLZ, Patricia – mezzosoprană, n. 1995, Neidling, St. Pölten, Austria

NONI, Alda – soprană, n. 30 aprilie 1916, Trieste, Italia - d. 19 mai 2011, Cipru

NORDMO-LÖVBERG, Aase – soprană, n. 10 iunie 1923, Målselv, Troms, Norvegia – d. 25 ianuarie 2013, Lillehammer, Norvegia

NORBERG-SCHULZ, Elisabeth – soprană, n. 27 ianuarie 1959, Oslo

● ... a fost o excelentă Susanna (culminația a venit în aria *Deh vieni non tardar*. (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [*Mozartianul Riccardo Muti* (1994) – *OPERA LIVE*]

NORDEN, Betsy – soprană, n. 17 octombrie 1945, Cincinnati, Ohio

NORDICA, Lilian – soprană, n. 12 decembrie 1857, Farmington, Maine – d. 10 mai 1914, Jakarta

NOREIKA, Virgilius – tenor, 22 septembrie 1935, Šiauliai, Lituania – d. 3 martie 2018, Vilnius

NORENA, Eidé – soprană, n. 26 aprilie 1884, Horten (Oslo), Norvegia – d. 19 noiembrie 1968, Lausanne, Elveția

NORI, Ricardo – tenor, n. 19.., România

NORMAN, Jessye – soprană, n. 15 septembrie 1945, Augusta, Georgia – d. 30 septembrie 2019, New York, New York

● Prezența sa scenică este șocantă: maiestuoasă, cu gesturi largi, voce grandioasă de timbru bulversant, generos, bogat. Interpretarea este întotdeauna plină de pasiune, de implicare în textura sonoră pe care o declamă glorios. Profund atașată operei dar și literaturii de lied – Schubert, Schumann, Mahler, Fauré – Jessye Norman găsește în universul wagnerian un spațiu preferat de exprimare. Este poate o comuniune, în care prețuirea pe care artista o dă rostirii cuvântului se poate exemplifica plenar. Perfecționistă notorie, ea s-a specializat pentru a interpreta în limba originală texte dificile. Așa au fost cele ale literaturii ruse de operă, artista cucerind Teatrul Bolșoi în partituri de Musorgski, sub conducerea lui Claudio Abbado. [(noiembrie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

NOTÉ, Jean – bariton, n. 6 mai 1859, Tournai, Belgia – d. 1 aprilie 1921, Bruxelles

NOURRIT, Adolphe – tenor, n. 3 martie 1802, Montpellier, Franța - 8 martie 1839, Napoli, Italia

NOVA, Ettore – bariton, n. 1948?, Ancona, Italia

NOVAC, Andreea – soprană, n. 16 septembrie 1984, București

● ... (am remarcat) legato-ul și linia vocală fluentă ale sopranei Andreea Novac (Echo din *Ariadna la Naxos* la Sala Radio)... [*Deschidere strălucită a Anului Richard Strauss* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Din distribuția operei *Nabucco* a mai făcut parte soprana Andreea Novac (Anna, ale cărei sunete înalte au plutit peste

ansamblul final). [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu linie vocală bine pliată formulărilor belcantiste, soprana Andreea Novac, îndrumată de interpreta esențială a genului care este Mariana Nicolesco, s-a implicat în universul bellinian. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [*Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... o voce frumos condusă în rolul Marii Preotese din *Aida*. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I* - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

NOVELLI, Anna – soprană, n. 2 iunie 1938, Roma

NOVIKOVA, Julia – soprană, n. 5 octombrie 1983, St. Petersburg, Rusia

- (În film), foarte tânără Julia Novikova a fost o Gilda vaporosă, pură, naivă, naturală, deschisă, luminoasă, gîngășă, drăgăstoasă, plină de candoare. N-am să uit zâmbetul perpetuu de pe buzele ei în duetul din actul secund cu Rigoletto (Plácido Domingo), expresia implorării din duetul *Si, vendetta*, tot alături de tatăl ei, în actul al III-lea. Soprana a expus o linie fluidă de cânt, cu legato impecabil și pianissime de bună factură. Un *canto spianato* foarte plăcut. Sigur că extremele sunete acute din vocaliza ariei *Caro nome* sau din încheierea duetului *Si, vendetta* sunt perfectibile în timp. [*RIGOLETTO la Mantova sau pomul lăudat* (2010) – **OPERA DIVINA**]

NOVOTNÁ, Jarmila – soprană, n. 23 septembrie 1907, Praga – d. 9 februarie 1994, New York, New York

NOZZARI, Andrea – tenor, n. 27 februarie 1776, Vertova (Bergamo), Italia – d. 12 decembrie 1832, Napoli, Italia

NUCCI, Leo – bariton, n. 16 aprilie 1942, Castiglione dei Pepoli, Italia

- Despre cariera artistică a lui Leo Nucci se poate spune că a început de două

ori. Mai întâi în 1967 la Spoleto, când a debutat în Figaro din *Bărbierul* rossinian și apoi la Padova, după opt ani, cu același rol. În acest timp tânărul bariton a studiat și, în paralel, a cântat în corul teatrului Scala din Milano vreme de cinci ani. Revenirea pe scenă, ca solist, îl recomandă ca pe un important bariton brillant. Încadrarea într-o asemenea tipologie, proprie vocalității rossiniene, este cea pe care o validează succesul de la Scala din 1977 cu același Figaro. Mobilitatea și strălucirea glasului, acutele tutelare au fost atunci cheile de boltă. Ulterior Leo Nucci a lucrat intens pentru atacarea vocalității verdiene, semn sub care s-a desfășurat cea mai mare parte a carierei. Nucci se poate lăuda că a cântat toate rolurile de Verdi cu excepția lui Ezio din *Attila*. După perioada rossiniană, a studiat mult pentru îmbogățirea și creșterea în pondere a sunetului său vibrant, intens colorat, calități cu care trebuie înzestrate rolurile verdiene. Chiar dacă autoritatea cântului și penetranța cuvântului nu le egalează pe cele ale unor înaintași (Bastianini) sau colegi (Zancanaro), generozitatea glasului lui Nucci este un autentic autograf dedicat muzicii lui Verdi. [(aprilie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Apropiat de vârsta de 60 de ani, Leo Nucci se prezintă într-o formă vocală optimă. Puternica tradiție a marilor baritoni italieni, corifei ai rolului, îi stă permanent în față, inspiratoare. Ea este cea care îl călăuzește, Nucci dimensionând în profunzime și cu greutate rolul bufonului. Și, când glasul încă sună, vibrato-ul nu s-a accentuat, ce-i mai rămâne decât să profite de momente-cheie precum *Un vindice avrai!*, prelungindu-le la nesfârșit și pregătind cererea de bis pentru momentul imediat următor. Lucru lesne obținut în fața unui public dornic de asemenea ingrediente. Totuși, mă întreb ce s-ar fi întâmplat într-un teatru, când după încheierea actului al III-lea cu duetul *Si, vendetta* cade cortina. S-ar mai fi ridicat ea oare pentru o reluare? Ei, dar într-o arenă se pare că totul e permis!? Nucci a „excelat” în întreaga-i carieră prin sunete luate „pe dedesubt”. Așa a procedat și acum, derapajul stilistic în frazele *Pari siamo!... l'uomo son io che ride* (un exemplu doar!) ajungând de-a dreptul

insuportabil. (*Rigoletto* la Arenă) [*Îndrăgostiții de Verona* (2002) – **OPERA LIVE**]

- Sergentul Belcore (*Elixirul dragostei*) a fost interpretat de Leo Nucci, reputatul bariton italian având și la 63 de ani aplomb în cânt și etalând acea știință a conducerii frazei care este marea specialitate a interpreților din peninsula. [*La Opera de Stat din Viena, înaltă ținută artistică, management performant* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Glasul poartă pecetea culorii generos dăruite, cu armonice bogate și se dezvoltă omogen în totala dimensiune a ambitusului. Amplu ca sonoritate, fără urmă de vibrato excesiv, modelat cu simțire de la exploziile din marea scenă din sala de consiliu (*Plebe! Patrizi! Popolo dalla feroce storia*), de la teribilul strigăt *E tu ripeti il giuro!* adresat trădătorului Paolo și până la moliciunile din scenele cu Amelia (Roxana Brihan) sau în momentele de singurătate, acest glas de autentică patină verdiană redă legato-ul tipic al desenelor largi, pe care le punctează cu accente subliniind detaliile emoționale, cifrul cuvintelor. La vârsta unei senectuți afișate doar de... documentele de identitate, Nucci a ajuns la o înțelegere rafinată și profundă a adâncimilor mentale ale eroului și construiește profilul său meditănd filosofic la tragicul destin al corsarului ajuns doge. Esențele sunt pătrunse în totalitatea lor. Există un puternic umanism care traversează opusul și celebrul bariton îl degajă cu putere. Alături de suveranitate, maiestruozitate, demnitate, iubire, visare. Poate momentul cel mai sublim, mai concludent pentru creația sa, este secvența când soarbe din cupa în care Paolo i-a strecurat otrava... *Perfin l'acqua del fonte è amara al labbro dell'uom che regna*, „Chiar și apa fântânii e amară pe buzele celui ce domnește”... rostire înveșmântată în *Andante con dolore*, printr-o frază lungă, murmurată pe o singură respirație ca un corolar al vieții. Covârșit de dragostea pentru fiica regăsită, de datoria de mediator între rivalități politice și lupte fratricide, Nucci joacă interiorizat și subtil, cu mișcări puține și deplasări reduse în scenă. Poate fi acuzat de economie de mijloace dar nu, exclus, totul este subsumat trăirilor intense ce trebuie percepute și pătrunse ca o

rugă. Chiar cunoscutele sale portamente, câteodată nedorite în atacurile de sunet sau în frază, par a se integra acum mai firesc, grație expresiei și concepției rolului. Leo Nucci, mare cântăreț, mare artist. (*Simon Boccanegra* la Opera de Stat din Viena) [*Leo Nucci sau cântul verdian absolut* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Devenit deja o legendă a teatrului liric, baritonul Leo Nucci și-a făcut din personajul titular al operei *Rigoletto* rolul-lemnă. L-a interpretat de peste 450 de ori pe scenele mondiale, în spectacolul cu nr. 400, desfășurat anul trecut în „groapa cu lei” de la Parma, având-o ca parteneră preferată tot pe Elena Moșuc. Italianul construiește portretul nefericitului bufon în marea tradiție a înaintașilor iluștri, cu trăiri intense, apăsări interioare generate de spectrul blestemului, turbulențe, explozii de sfâșietoare durere, balansări între luminozitatea momentelor oferite de fiica sa și tensiunea confruntărilor cu curtenii Ducelui. Poate că acum, la 68 de ani, Nucci își economisește eforturile în jocul scenic dar cântă absolut exemplar. Pare un miracol modul în care a reușit să-și conserve vocea, fără să fie nevoit să recurgă la subterfugii gen respirații scurte ce fragmentează cursivitatea frazelor muzicale. Mobilitatea de glas, care amintește de începuturile ca bariton briliant, este la locul ei și trioletele duetului *Si, vendetta...*, deseori approximate de alții, sunt ușor descifrabile. Vibrato-ul nu a atins încă amplitudini deranjante. Acutele sunt sigure și susținute. Nucci, cu complicitatea șefului de orchestră (James Conlon), a propus versiunea tradițională, mult iubită de public, în care lipsesc doar notele înalte de Mi bemol (... *un vindice avrai*, actul al III-lea) și Fa diez (... *all'onda!*, actul ultim). Baritonul are în sânge scriitura verdiană, o servește cu glasu-i înzestrat cu generoasă timbralitate, dramatismul rolului este subliniat prin impulsuri atât de accentuate încât câteodată depășesc tonul just. [*Elena Moșuc, super-Gilda la Scala din Milano* (2010) – **OPERA ETERNA**]

- Exemplu de longevitate, baritonul Leo Nucci („marele, marele, marele Leo Nucci”, cum l-a prezentat Ioan Holender), a preferat o arie mai aridă din *Vecerniile siciliene* de Verdi, în locul unui *hit* din marele

său repertoriu. (Marea gală) [Ioan Holender, *nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- În rolul Miller (**Luisa Miller**), septuagenarul Leo Nucci. O glorie a Italiei lirice! Unul din marii baritoni verdieni ai tuturor timpurilor, care simte fraza și accentul picurat în portative de maestrul de la Busseto și care, la o asemenea vârstă, își menține proiecția și autoritatea cântului, a acutelor. Nucci derulează desenul melodic cu o fluență ce se motivează numai printr-o tehnică suverană, susținută de o respirație perfectă. Un fenomen. [Elena Moșuc, *din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- La 71 de ani, s-a aflat la prima interpretare a rolului Nabucco la Scala. Italianul deține puteri verdieni, este clar. Generozitate timbrală, simț al derulării frazei muzicale, al lungimii cantilenelor, accentuări autoritare ale cuvintelor definitorii pentru expresia dramatică a personajelor, nuanțări, totul provenit din marea tradiție de interpretare a partiturilor maestrului de la Busseto. Surprinderea este că Leo Nucci și-a conservat potențele de voce la o vârstă la care alții s-au pensionat de mult. Secretul stă în perfecțiunea tehnică. Și acum se poate admira ținuta de cânt a artistului, fără contorsiuni sau eforturi, în care respirația, una dintre bazele emisiei vocale optime, se arată ideală. Două mici bemoluri... mai întâi un oarecare *vibrato* care se strecoară la unele note ținute lung, mai ales către sfârșitul spectacolului, când oboseala se mai face resimțită. Apoi, rămâne observația dintotdeauna... Leo Nucci preferă multe atacuri de sunet prin *portamenti*, cu alte cuvinte unele note sunt luate „pe dedesubt” și nu direct. [Verdi *live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Partea artistică (a Galei de la Iași) a stat sub semnul prezenței unei mari vedete internaționale, celebrul bariton Leo Nucci. Publicul entuziasmat a putut asculta secvențe din *Rigoletto* de Verdi – aria lui Rigoletto **Cortigiani**, scenă (cu concursul basului Daniel Mateianu în rolul Monterone) și duetul **Sì, vendetta!** (alături de Elena Moșuc, parteneră obișnuită pe marile scene lirice ale lumii). Leo Nucci a mai interpretat și marea

arie **Eri tu** din *Bal mascat*. [Premiile Operelor Naționale, Ediția 2015 (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

NUCCIO, Jessica – soprană, n. 20 august 1985, Palermo, Italia

- Desdemona frumoasei italiene a respirat tinerețea artistei, naturalețe și ingenuitate, pe care rafinate sonorități în pianissimo le-au desăvârșit. Lirismul sopranei s-a arătat bine susținut de frazarea impecabilă și legato-ul unduitor. Odată cu avansarea în carieră, accentele *spinto* cu care va înzestra duetul din actul al III-lea cu Otello vor fi câștiguri. [Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

NUOVINA (IAMANDY, Margareta Zina; DE NUOVINA, Zina; DE NUOVINA, Marguerite; NUOVINA, Marguerite Zinah) – soprană, ocazional mezzosoprană, n. 9 decembrie 1866, Iași – d. 3 decembrie 1933, Paris
NURMUKHAMETOVA, Diana – soprană, n. 1991, Ufa, Rusia

NYKÄNEN, Laura – mezzosoprană, n. 1967, Finlanda

- Interesant Sfinxul propus de tânăra finlandeză Laura Nikänen, glas insinuant, intonații persuasive, sarcasm în registrul grav. [La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru *OEDIPE de Enescu* (2003) – **OPERA VIVA**]

NYLUND, Camilla – soprană, n. 11 iunie 1968, Vaasa, Finlanda

- ... a fost măiastra tălmăcitoare ale celor cinci *Wesendonck Lieder*, în vocea căreia am recunoscut, de la primele sunete, de la primul lied, *Der Engel*, o wagneriană cultivată, cu glas rotund, plin și amplu (*Stehe still*), cu cânt interiorizat (*Im Treibhaus*), sensibil în *Schmerzen* și cu plutiri vaporoză în *Träume*. (La Auditorium Stravinsky din Montreux) [Celebra Orchestre de la Suisse Romande este oaspetele Festivalului. (2009) – **OPERA ETERNA**]

OANĂ, Gabriel – bariton, n. 7 iulie 1957, Brașov – d. 17 iunie 2011, Brașov

OBRAZTSOVA, Elena – mezzosoprană, n. 7 iulie 1939, St. Petersburg, Rusia – d. 12 ianuarie 2015, Leipzig, Germania

OBUKHOVA, Nadejda – mezzosoprană, n. 6 martie 1886, Moscova – d. 15 august 1961, Feodosia, Rusia

OCHEȘEANU, Rodica – soprană, n. 30 noiembrie 19..., România

● Rodica Ocheșeanu (delicioasă Nannetta) se arată prea reținută, prea timidă pentru plutirea ireală a ariei *Sul'fil d'un soffio*; o timiditate transferată, aș spune, și lui Marian Someșan (Fenton), tenor a cărui confirmare se așteaptă. (*Falstaff* la Opera Națională București) [*Un loz câștigător* (2003) - **OPERA VIVA**]

● ... a fost o prezență sexy, așa cum cere rolul Lola (*Cavalleria rusticana*), dar focalizarea sunetului trebuie să o preocupe permanent în special în registrul mediu-acut (mă refer chiar la notele de Sol natural ale finalului senzualului ei cântec *Fior di giaggiolo*). [*Debuturi la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

OCHMAN, Wieslaw – tenor, n. 6 februarie 1937, Varșovia

OCHOA PIEDRAHITA, Jacobo – bariton, n. 1990?, Columbia

ÔDNA, Àngel – bariton, n. 6 noiembrie 1968, Tarragona, Spania

OELZE, Christiane – soprană, n. 9 octombrie 1963, Köln, Germania

OGNEV, Vladimir – bas, n. 1967, Toguchin, Novosibirsk, Rusia

OGNIVȚEV, Aleksandr – bas, n. 28 august 1920, Petrovskoe, regiunea Donețk, Ucraina - d. 8. septembrie 1981, Moscova

OGNOVENKO, Vladimir – bas, n. 27 februarie 1947, Kartaly, Rusia

OHANESIAN, Aris – bas, n. 19..., România

OHANESIAN, David – bariton, n. 6 ianuarie 1927, București – d. 30 septembrie 2007, București

● (...) pentru generația acestui ilustru maestru, pentru generațiile actuale și viitoare, rolul titular din capodopera enesciană *Oedipe* rămâne cheia de boltă. Este Oedipe fundamental, dorit de Enescu, transpus în pagină de la înălțimea unui glas somptuos și printr-o profundă înțelegere a mesajului filosofic criptat în muzică și text. Este Oedipe definitiv! *Deschideți poarta!*, *Deschideți poarta!* cutremurător, copleșitor, cu adânc tragism picurat în culoarea vocii, ne rezonază în minți și inimi fără puțință de uitare... [(noiembrie 2006) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● „David Ohanesian sau vocea de granit” - o sintagmă pe care am mai folosit-o în timp. Vocea de granit... Când mi s-a propus să scriu despre maestrul Ohanesian, care la început de 2007 a împlinit optzeci de ani de viață, am găsit că nu mă pot îndepărta de la o asemenea metaforă, singura în măsură să illustreze adevăratul impact pe care glasul lui David Ohanesian mi l-a produs, de cinci decenii, în subconștient. Puterea devastatoare și străfulgerarea de sunet, dramatismul tulburător și dimensiunea covârșitoare a creației, m-au răscolit întotdeauna. Un granit cu irizații metalice, ce aruncă străluciri tăioase. David Ohanesian sculptează în acest unic, valoros material de duritatea diamantului, îl șlefuește cu minuțiozitate, îi crează fațete, fiecare cu scăpărări proprii, variate, aruncate sclipitor, umplând de scântei spațiul acustic. Așa este vocea lui David Ohanesian. O relație artistică și spirituală apare indestructibilă după toți anii de superbă carieră: Ohanesian – Oedipe și Oedipe – Ohanesian. Pentru noi, românii, compatrioții lui Enescu, trăitorii în miezul sonurilor bardului de la Liveni, acesta este binomul referențial. David Ohanesian a

tălmăcit în monumentalitate partitura marelui compozitor, a forat în esențele libretului, în filosofia mitului transpus în sonori. Rezultanta este ecrasantă: umanitate și durere, frământare și luptă ideatică, prestanță statuară, tragism și alinare sufletească, limpiditate, serenitate și plutire către înaltele sfere cerești. Victoria lui Oedipe asupra Sfinxului, aneantizarea Destinului de către Om sunt, în plan artistic, izbânzile lui David Ohanesian care, peste vremuri, capătă valoare de simbol. Sigur că, în alte zone spirituale, viziunile asupra Oedipe-ului enescian diferă. Dar ceea ce a creat marele David Ohanesian este corespondent propriului nostru spațiu vital, atât de apropiat de antica Eladă. Vocea lui David Ohanesian este monumentul românesc închinat lui Oedipe, învingătorul Sorții implacabile. Un monument recunoscut și omagiat peste tot în lume. Aș fi nedrept cu ilustra carieră a maestrului, dacă m-aș opri la rolul enescian. David Ohanesian a fost răscolitorul Rigoletto, stâncosul Alfio, ferocele Scarpia, tenebrosul Telramund, tumultuosul Amonasro. Epitetele definesc nu numai profilurile caracterologice ale eroilor ci și plierea de stil cu care artistul le-a înconjurat. La fel de elocvent zugrăviți au fost (...) mulți alții. Vocalmente autoritar, amplu și penetrant, David Ohanesian se dedica scenei cu arzătoare pasiune. Jocul său, puternic personalizat, era aceea ideală îmbinare între expresie, gestualitate și plastică a corpului, a mișcării. Impresiona prin dăruire. Cucerea prin implicare. Nelipsit din stagiunile și de la marile producții ale Operei Române bucureștene ale acelor ani, a desfășurat o prodigioasă carieră internațională (...) conferindu-i statutul de glorie a artei lirice românești. Acesta este locul de neclintit al marelui bariton în conștiința noastră. La Mulți, Mulți Ani, maestre David Ohanesian! [*David Ohanesian sau vocea de granit* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

OKADA, Shoko – soprană, n. 17 noiembrie 1993, Japonia

OLCZEWSKA, Maria – mezzo-soprană, n. 12 august 1892, Ludwigsschwaige bei Donauwörth (Augsburg), Germania – d. 17 mai 1969, Klagenfurt, Austria

OLIVÉ, Josep Ramon – bariton, n. 1988, Barcelona, Spania

OLIVERO, Magda – soprană, n. 25 martie 1910, Saluzzo, Italia – d. 8 septembrie 2014, Milano, Italia

OLIVIERI, Mattia – bariton, n. 8 iunie 1984, Sassuolo, Italia

OLLENDORF, Fritz – bas, n. 29 martie 1912, Darmstadt, Germania – d. 29 martie 1977, Zürich, Elveția

O'LOUGHLIN, Jennifer – soprană, n. 15 iulie 1978, Pittsburgh, Pennsylvania

● Popularul opus *Carmina Burana* de Carl Orff a beneficiat de aportul sopranei stratosferice Jennifer O'Loughlin (totuși cu un *Dulcissime* supra-acut greu inteligibil). (Festivalul George Enescu 2015) [*Din nou în top* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

OLSZEWSKA, Maria – contraltă, n. 12 august 1892, Ludwigsschwaigen, Germania – d. 17 mai 1969, Klagenfurt, Austria

OLTEAN, Cristina-Maria – soprană, n. 13 iunie 1985, Brad, jud. Hunedoara

● Foarte tânăra Cristina Oltean a acuzat destule emoții în rolul Gilda, la Opera Română clujeană. Este o soprană lirico-lejeră, muzicală și cu cânt îngrijit, o apariție timidă, ca și propriul volum al vocii, limitat ca amplitudine și cu unele note insuficient vibrante. Vocalizele acute ale ariei *Caro nome* au fost abordate întrucâtva școlărește, despuiate de evocarea elegiacă a întâlnirii cu „studentul Gualtier Maldé”. Probabil că soprana se află la una din primele sale apariții pe scenă, așa încât perfecționările în urma studiului și rodajului vor veni cu siguranță, mai ales că posedă remarcabile date de ambitus. Probă a fost nota de Mi bemol acut din finalul duetului *Sì, vendetta*, anunțătoare a unui fabulos La bemol înalt al lui George Petean. [*Baritonul George Petean în RIGOLETTO* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Minionă în *look*, degajată în atitudine, tânăra Cristina Maria Oltean a debutat în rolul titular din *Traviata*. Face parte din

grupul sopranelor de coloratură care abordează curent personajul, bazându-se pe siguranța executării flexibile a pasajelor de agilitate din aria mare, pe penetrabilitatea și lirismul, aici lejer, al vocii. A existat în cântul său o delicatețe a adresării (s-o numesc chiar discreție în fraza primă *Flora, amici, la notte che resta*), dar celebrul *Brindisi* i-a favorizat expunerea strălucitoare, cu aplomb, a glasului său cristalin. Mai rămân secțiuni în care, spre încărcare emoțională, trebuie inserate accentuări și mă gândesc acum doar la *Follie! Follie!* (primul act), *Amami, Alfredo* (actul secund), la citirea scrisorii și *Gran Dio! morir si giovine* (ultimul act). Poate că ușoara oboseală a dus-o către sporadice sunete sub tonul just în *Addio del passato*, până atunci muzicalitatea artistei fiind evidentă. În orice caz, unduirile înduioșătoare ale frazelor, pianissimele alternante cu sonoritățile bogate din ultimul act au fost admirabil servite. [*Final de aprilie la Opera din București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... sexy, lirică, dar incisivă Donna Anna, la debut în rol. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- *Lucia di Lammermoor* de la începutul lui noiembrie a reprezentat debutul în rolul titular al sopranei Cristina Maria Oltean, posesoarea unei vocalități adecvate arhetipalului personaj donizettian. A cântat cu frazare fluentă, undiri expresive, triluri și alte fiorituri bine executate, cu proiecții sonore strălucitoare. Rămâne să adâncească mai mult specificitățile belcantise, în sensul variației culorilor și accentuării nuanțelor. Solicitanta regie a lui Andrei Șerban, cu mișcare continuă și chiar acrobatică, a găsit-o întrucâtva obosită în finalul ariei „nebuniei”, îndeosebi la extremele, prelungile supraacute. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I* – (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Fără exces de îndrăzneală, Cristina Maria Oltean a cântat cu voce penetrantă, venită pe aripi de coloratură lejeră, prin care aria din actul secund va fi înzestrată, desigur, cu un *diminuendo* final net, așa cum l-a dorit

Puccini, (pentru Musetta din *Boema*). [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* – (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Lauretta cu implicare sinceră în cunoscuta arie din *Gianni Schichi...* [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

OLVERA, Germán – bariton, n. 1985, Michoacán, Mexic

OLVERA, Rebeca – soprană, n. 19 aprilie 1981, Puebla, Mexic

- Pentru rolul Adalgisa a fost aleasă, intenționat sau nu, Rebeca Olvera, o soprană prin al cărei glas s-a dorit să se restituie timbral vocea de la premiera absolută. (...) Deși Cecilia Bartoli (Norma) este o mezzosoprană de tipologie *sopraneggiante*, Rebeca Olvera a afișat sonorități infantile, de subretă, suficiente la limită pentru Haus für Mozart și puse în semiobscuritate de interpreta Normei (mențiune importantă!). În aceste condiții, alegerea mexicanei nu a mai surprins, mai ales că glasul ei a fost mult mai sărac în armonice decât al interpretei titulare. Artistic vorbind, Olvera a conturat un personaj credibil, minion ca și vocea-i, de mare sensibilitate. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember IV. Aventura Cecilei Bartoli în NORMA* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

OMBUENA, Vicente – tenor, n. 1960, Valencia, Spania

OMILIAN, Jolanta – soprană, n. 1953?, Varșovia

OMURA, Hiromi – soprană, n. 14 martie 1970, Tokio

ONCINA, Juan – tenor, n. 15 aprilie 1921, Barcelona, Spania – d. 29 decembrie 2009, Barcelona

ONCIOIU, Cornelia – mezzosoprană, n. 1978?, România

- Artista a etalat un timbru bogat, consistent (în *Requiemul* de Dvořák la Sala Radio). [*Monumentalitate și sacralitate* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

O'NEILL, Dennis – tenor, n. 25 februarie 1948, Pontarddulais, Țara Galilor, Marea Britanie

● Dennis O'Neill (Faust) este ceea ce numim curent un cântăreț de stagiune. Registrul complet dar necalitativ, limitat în expresie, preocupat de sunet, cu ochii frecvent la dirijor (Maurizio Arena), distonând ușor în acut, tenorul nu a emoționat nici în *Dai campi, dai prati*, nici în *Giunto sul passo estremo*. [Samuel Ramey - Mefistofele (1991) – **OPERA LIVE**]

● ... este un *lirico-spinto* potrivit rolului Radamès. Numai că posedă un serios balans în acut și uneori distonează. (Covent Garden) [Alexandru Agache pe CD și live (1994) – **OPERA LIVE**]

O'NEILL, Simon – tenor, n. 1 ianuarie 1971, Ashburton, Noua Zeelandă

ONICĂ, Florentina – mezzosoprană, n. 1974, Iași

● Rosina (în *Bărbierul din Sevilla*) a fost mezzosoprană Florentina Onică, posesoarea unui glas frumos și consistent timbrat, stăpână absolută pe coloraturile din țesătura vocală. Poate numai nota de Si natural acut ce încheie aria *Una voce poco fa* s-ar fi cerut mai fermă. Aspectul care trebuie să o preocupe pe artistă vine dinspre expresia vocală, care se arată mai îndepărtată de ingenuitatea, lirismul și grația eroinei. Pe alocuri, glasul a sunat, îndeosebi în registrul grav „de piept”, cu tente de culoare prea întunecate, prea dramatice. Rosina nu este o Azucena verdiană. Florentina Onică este capabilă de un cânt aerisit, a demonstrat-o în marea parte a partiturii. [Restituire rossiniană la Opera din Iași (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Provocatoare și sexy, așa cum cere rolul Maddalena (*Rigoletto*), a fost Florentina Onică, artistă cu cânt și glas frumos colorat, din păcate lăsat de multe ori în umbra sonorităților orchestrale. [Operă și dans la Iași (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Rolul Olga (*Evgheni Oneghin* la Iași) a revenit Florentinei Onică, o voce de suficientă amploare, dar înzestrată și cu

sunete grave abisale, adecvate țesăturii de contraltă ale ultimelor măsuri din aria din primul tablou. [La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ONISHCHENKO, Igor – bariton, n. 27 iunie 1993, Odesa, Ucraina

ONOFREI, Dimitrie – tenor, n. 6 august 1897, Iași – d. 20 martie 1991, Bethlehem, Pennsylvania

ONOFREI, Matilda – soprană, n. 19 februarie 1932, Cluj – d. 9 iulie 2014, București

OPIE, Alan – bariton, n. 22 martie 1945, Redruth, Cornwall, Marea Britanie

OPOLAIS, Kristīne – soprană, n. 12 noiembrie 1979, Rēzekne, Letonia

● În rolul Mimi a fost Kristīne Opolais, o surpriză plăcută prin timbralitatea vocii lirice sopranile cu bună consistență, un glas condus cu cursivitate în frazare. A privit de multe ori de la distanță spiritul puccinian dăruit și răscolitor, fără să îl înzestreze cu rafinate de expresie sau subtile nuanțări. [BOEMA și WERTHER la Opera de Stat din Viena (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... un program de romane de Ceaikovski, Rahmaninov, Anton Rubinstein, căruia i-a adăugat cunoscutele arii ale Tatiane (*Evgheni Oneghin*) și Rusalkăi (din actul al III-lea al operei omonime de Dvořak, ca mesager singular al literaturii muzicale cehe). Frumoasă și blondă ca o zeiță, cu alură hollywoodiană și *Nicole Kidman - look*, Kristīne Opolais a plutit regal spre scenă și a expus un glas consistent, frumos colorat ca timbralitate, a cărui rotunjime și bogăție de armonice se disting aproape pe întreg ambitusul, în pofida unor sunete mai puțin concentrate, ușor austere în registrul central și câteodată opace în direcția celui grav, când nu folosește tehnica „de piept”. Dezvoltarea spre zonele acute îi îmbogățește sonoritățile și, iată, strălucirea, incisivitatea, amploarea devin suverane. Tendințele spinte sunt vădite. După primele secvențe în care emoția debutului a fost evidentă (într-un interviu

declara că... se află la primul ei recital într-o sală mare), Kristīne Opolais a redat în potrivită atmosferă poeticele cântări, cu pasiune și visare în confesiuni expresive. Cel puțin într-un asemenea program, nu nuanțele de detaliu sau maleabilitatea vocii reprezintă forța tălmăcirii sopranei, ci mai mult legato-ul fluid. A apărut cu claritate, cunoscând-o din memorabile spectacole lirice, că potențele sopranei vin dinspre fascinația scenei de operă. [Festivalul George Enescu - V – La încheiere (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

OPREA, Emilia – soprană, n. 1958, Vălenii de Munte

OPREA (BOLDUREAN), Lidia – soprană, n. 8 septembrie 1937, Tîrnova, raion Dondușeni, Republica Moldova - d. 11 iulie 2018, Chișinău

OPREA, Raluca – soprană, n. 19.., București

- Delicioasa soprană Raluca Oprea, cu voce cristalină este Ernestina din *Monsieur Choufleuri*. [Offenbach la Opera Comică pentru Copii (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... acrobatică vocal în rolul Konstanze (din *Răpirea din serai* la Opera Comică pentru Copii) [Muzică pentru toate vârstele (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

OPRIȘANU, Carmen – mezzo-soprană, n. 28 iunie 1962, Brașov

- Pe scena cochetului Teatro Rossini de la Pesaro, apariția mezzosopranei Carmen Oprișanu, înaltă, surâzătoare, distinsă, elegantă siluetă în negru, a tăiat răsuflarea sălii. Artista iradiază respirația nobleței, cu panăș delicat, neostentativ și ținută aristocrată. (...) În compania lui Carmen Oprișanu, publicul simte ab initio un rafinament care, imediat, după prima notă, transpare în cânt. E o rară calitate ce vine din interior, din străfundurile sufletului, fără falsitate, firesc. Artista se exprimă cu naturalețe, vădind un spirit sensibil prin care muzica nu trece fără să se mixeze împreună cu el, inspirând apoi corzile vocale. Se naște astfel, în chip ideal, vibrația emoțională care la Carmen Oprișanu este puternică și imediat

receptată. Așa a fost și la primul ei recital în orașul lui Rossini, pe care l-a dedicat valorilor belcantiste, un teritoriu pe care îl servește bine în acest moment de carieră și care, la rândul lui, îi oferă spațiu nelimitat de expunere. Da, artista îi deține tainele, le stăpânește și le comunică în deplină siguranță stilistică. Fraza este restituită în continuitatea ei, inflexiunile nu conțin, par nesfârșite pe arcu melodic, construiesc - prin sunet expresiv - durabile imagini: în Bellini (marea scenă finală din *I Capuleti e i Montecchi* și arietele *Il fervido desiderio*, *Dolente immagine di Fille mia*, *Vaga luna che inargentì*), în Donizetti (dramatica, tensionată cavatină a Elisabetei din *Maria Stuarda* - definitiv câștig al artistei și aria Leonorei din *Favorita*). În Rossini buffo (*Cenușăreasa*, *Bărbierul din Sevilla* precum și *Italianca în Alger* - două arii, dintre care *Cruda sorte* oferită în bis, probă de versatilitate spre registrul de contraltă), Carmen Oprișanu adaugă acestei remarcabile comentarii perpetue, o diafană perlatură în pasaje de *agilità di grazia*. A fost un recital de ținută, un recital de farmec... [Seară de belcanto (2003) - **OPERA VIVA**]

- Muzicalitatea și preciziunea intonațională, distincția desenării frazelor muzicale, puritatea emisiei au impresionat. Carmen Oprișanu este interpreta de mare rafinament și acest lucru a reieșit cu prioritate în cele trei arii (din *Misa în si minor*, BWV 232 de Bach), partitura de alto fiind aici cea mai servită de compozitor. (La Sala Radio) [Aniversarea maestrului Ludovic Bács (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Plină de sensibilitate și profunzime expresivă a fost tălmăcirea oferită de mezzo-soprana Carmen Oprișanu ariei „scrisorilor” din *Werther* de Massenet. Cânt elegant, seducător. (Festivalul Internațional George Enescu) [Gala inaugurală (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

OPTHOF, Cornelis – bas, n. 10 februarie 1930, Rotterdam, Olanda – 16 decembrie 2008, Toronto, Canada

ORAN, Maria – soprană, n. 1 mai 1943, Tenerife, Insulele Canare, Spania - d. 10 martie 2018, Tenerife

ORDA (născ. **ZALEVSKI**), Tadeuș – bas-bariton, n. 30 iunie 1889, Bălți, Republica Moldova - d. 23 iunie 1930, Varșovia

ORDASSY, Carlotta – soprană, n. 2 mai 1921, Budapesta – d. 11 octombrie 2006, Cortland, New York

ORDOÑEZ, Antonio – tenor, n. 27 octombrie 1948, Madrid

ORENDT, Gyula – bariton, n. 1985, Sf. Gheorghe, Covasna

ORFILA, Simón – bariton, n. 13 septembrie 1976, Rudavets Alayor, Menorca, Spania

● În rolul banditului Sparafucile din *Rigoletto*, basul Simón Orfila a cântat bine, dar așteptatele „pedale” din primul act (*Sparafucil*) și al treilea (*Buona notte*) au fost estompate. [*Macerata în roșu* (2019) - **OPERA MIRACOL**]

ORGONÁŠOVÁ, Luba – soprană, n. 22 ianuarie 1961, Bratislava, Slovacia

ORLANDI-MALASPINA, Rita – soprană, n. 28 decembrie 1937, Bologna, Italia – d. 8 aprilie 2017, San Donato Milanese, Italia

ORLIŃSKI, Jakub Józef – contra-tenor, n. 8 decembrie 1990, Varșovia

ORLOVSCHI, Georgeta – mezzosoprană, n. 29 septembrie 1942, Turda

ORMENIȘAN, Florin – tenor, n. 19... Orhei Bistriței, Bistrița-Năsăud

● Florin Ormenișan, care în afară de duetul *O soave fanciulla* din *Boema* (mare provocare, Do-ul acut!) a cântat și aria *Una furtiva lagrima* din *Elixirul dragostei*, are o timbralitate plăcută dar fluidizarea liniei vocale trebuie să-i stea în atenție. (Concert *Proms of Delight - Spirit of Christmas* la Ateneul Român) [*Elena Moșuc, strălucitoare la București* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... tenorul Florin Ormenișan, glas plăcut în Cassio... [*OTELLO de Verdi la Craiova* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Florin Ormenișan (tenor prea discret în Spoletta din *Tosca* – cu toate că este un *aparté*, replica *Sant’Ignazio m’ajuta!* trebuie să se audă bine, este importantă). [*Inaugu-rarea Operei Române Craiova* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Notății în sensul construirii unei linii de cânt cât mai unitare, cursive, sunt destinate și frumosului glas liric al tenorului Florin Ormenișan (Don Ottavio). [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

OROPESA, Lisette – soprană, n. 29 septembrie 1983, New Orleans, Louisiana

● ... excelentă... o tipică voce de *soubrette*, delicioasă ca o păpușă Barbie... (în rolul... Lisette din *La Rondine* la Met) [*Angela Gheorghiu, rândunica măiastră* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Cu delicatețe și legato frumos, cu emisie cristalină s-a prezentat Lisette Oropesa în rolul Miranda. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Lisette Oropesa, foarte căutată în aceste zile de teatrele importante ale lumii, a comunicat prin glasul său de coloratură lirică. potrivit rolului Gilda (*Rigoletto*), fraze cu legato impecabil și expresivitate în aria *Tutte le feste*, precum și în marele duet cu Rigoletto (Luca Salsi), încheiat cu un pătrunzător Mi bemol acut. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

OROS, Ana – mezzosoprană, n. 8 noiembrie 1941, Ortelec, Sălaj

OROSZ, Júlia – soprană, n. 3 martie 1908, Budapesta – d. 19 octombrie 1997, Budapesta

ORTICA, Mario – tenor, n. 22 iulie 1928, Spresiano, Italia

ORTIZ, Francisco – tenor, n. 1 octombrie 1938, Almendralejo, Bandajos, Spania

OSBORN, John – tenor, n. 16 mai 1972, Sioux City, Iowa

● Foarte bun în rolul Pollione, a început seara un pic timorat, cu nota de Do natural acut (...) subțire față de consistența registrului central. A cântat incisiv cavatina *Meco all'altar di Venere* iar în cabaletta *Me protegge, me difende* a etalat cu ușurință variațiuni pe țesătură vocală înaltă, ceea ce denotă o mobilitate exemplară a instrumentului său sonor. În duetul cu Adalgisa (Rebeca Olvera) a alternat sunetele vânoase cu nuanțele moi și subtile, ce au impresionat plăcut (*Vieni in Roma, ah! vieni, o cara*). O demonstrație de belcantism (în Haus für Mozart) pe toată întinderea rolului, făcută cu voce calitativă. [Festivalul Salzburg 2013. Remember IV. Aventura Ceciliei Bartoli în NORMA (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

OSTRETISOV, Daniel – tenor, n. 22 noiembrie 19.., Ruse, Bulgaria

● N-aș fi crezut că voi vedea în rolul de june prim Nemorino din *Elixirul dragostei* un tenor (...) cu părul grizonat bine. Sigur, spectacolul liric reprezintă în primul rând convenție și, printre alte înțelegeri tacite, vârstele personajelor, așa cum le-au imaginat compozitorii și libretiștii, se regăsesc rareori în *look*-ul interpreților. (...) Artistul oaspete posedă un timbru vocal aspru, lipsit de căldura soarelui Italiei și îl utilizează într-o derulare sigură, cu acute solide, dar cu tălmăciri depărtate de belcanto-ul înaripat. Probabil că a venit dinspre alte roluri liric-spinte, de care este mai apropiat stilistic. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

O'SULLIVAN, John – tenor, n. 29 octombrie 1877, Cork, Irlanda – d. 28 aprilie 1955, Paris

OSUNA, Carlos – tenor, n. 4 ianuarie 1984, Mazatlán Sinaloa, Mexic

OTT, Karin – soprană, n. 13 decembrie 1945, Wädenswil bei Zürich, Elveția

OTTEVAERE, Daniel – bas, n. 1961, Bruxelles

OTTO, Lisa – soprană, n. 14 noiembrie 1919, Dresda, Germania – d. 18 septembrie 2013, Berlin

OTTOLINI, Luigi – tenor, n. 23 august 1925, Milano, Italia – d. 16 martie 2002, Suardi, Italia

OTTROK, Ferenc – tenor, n. 1911, Simeria – d. 1972, Cluj

OUATU, Cezar – contratenor, n. 18 februarie 1980, Ploiești

● ... contratenorul Florin Cezar Ouatu, 30 de ani, a poposit pentru prima dată la București, în sala Ateneului (la concertul „Crăciun pentru toți”). Cu voce specială, dedicată repertoriului baroc, tânărul a revelat calități deosebite prin conducerea expresivă a glasului, prin muzicalitate și intonație perfectă. A ales două pagini de Vivaldi, a fost remarcabil în lamento-ul *Vedrò con mio diletto* din *Il Giustino*, ca și în preluarea agilă a ornamentațiilor ariei *Nel profondo* din *Orlando furioso*. Ouatu nu domină sonor sala dar cântă rafinat. [Concurență dură și surprize (2010)- **OPERA ETERNA**]

● Un program lung și dificil și-a asumat Cezar Ouatu, zece arii la care s-au adăugat două bisuri primite cu ovații. Trebuie consemnat de la bun început că artistul nu epatează prin volum sonor și nici țesăturile vocale joase nu îl servesc (*Va tacito e nascosto* din *Giulio Cesare*) dar virtuțile sale ies în evidență odată ce aceste aspecte vor fi fost survolate. Cezar Ouatu are o muzicalitate debordantă și intonația este de o rară puritate. Perlaturile sunt ca niște mici măgele de stropi de rouă, translucide și fine. Avalanșele lor sunt susținute cu un suport tehnic de ideală respirație, lungă, care permite maximă viteză în condițiile în care instrumentul său vocal posedă o mare mobilitate, o mare ductilitate. Cezar Ouatu este un virtuoz. Să nu teoretizez prea mult și să notez ariile *Rompo i lacci* (barocul ornamentat, la el acasă în *Flavio*), *Venti, turbini* (spectaculoase fiorituri în *Rinaldo*) sau *Vorrei vendicarmi* (virtuozitate extremă și acută în *Alcina*). Omogenitatea de glas este mare și schimbările de registre se fac domol și fluid. Rememorez acum aria *Aure, deh, per pietà* (*Giulio Cesare*) în care a etalat (totuși)

frumoase sunete grave, alături de o frazare minunată, impregnată cu multă sensibilitate. Este ceea ce înseamnă exact un *lamento* (*Pena tiranna* din *Amadigi di Gaula*), expunere duioasă ca în *Stille amare* (*Tolomeo*) la care ajunge după un recitativ vehement (*Inumano frate*). Eleganța în cânt apare la tot pasul, servește note acute (*Verdi prati* din *Alcina*) iar accentele strecurate în vârtejul ornamenticii (*Dover, giustizia, amor* din *Ariodante*), desăvârșesc bravura. Cezar Ouatu a mers în progresie de implicare pe parcursul seratei... [*Cezar Ouatu de la Eurovision la Händel* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Ouatu a început seara cu pedala de surdină apăsată, prea puțin sonor (oricum, artistul nu deține capabilitatea de a domina auditoriumul prin puterea vocii), voalat, iar agilitățile ariei *Vivi, tiranno* (*Rodelinda* de Händel) s-au topit în orchestră. Artistul le derulează cu lejeritate (iată, aria *Se fieră belva ha cinto* din aceeași *Rodelinda*), posedă această îndemănare indispensabilă tălmăcirilor baroce, careia îi adaugă cântul expresiv, îndeosebi în *lamento*-uri (aria *Lascia ch'io pianga* din *Rinaldo* de Händel). Oricum, pe parcursul serii, Cezar Ouatu a sporit în pregnanța implicării, rămânând totuși în limitele unor sunete retrase, să le numesc, discrete, destinate unui salon restrâns. Poate cel mai bun moment a venit în bis-ul cu aria *Che farò senza Euridice* din *Orfeu* de Gluck, când siguranța notelor înalte a spulberat întrucâtva impresia unui registru limitat ca ambitus. [*Verdi și baroc la Sala Radio* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

OVENDEN, Jeremy – tenor, n. 14 martie 1971, Marea Britanie

● Englezul Jeremy Ovenden (Ferrando) cântă limfatic *Un'aura amorosa*, cu glas de *tenorino*, iar notele înalte sunt deseori agrementate cu o mixtură de *falsetto*. (*Così fan tutte* la Aix-en-Provence) [*Mozart sino-baroc* (2001) - *OPERA LIVE*]

OVERTON, Kenneth – bariton, n. 1984, Philadelphia, Pennsylvania

OWENS, Eric – bas-bariton, n. 11 iulie 1970, Philadelphia, Pennsylvania

P

PACE, Patrizia – soprană, n. 12 martie 1964, Torino, Italia

PACETTI, Iva – soprană, n. 13 decembrie 1898, Prato, Italia – d. 19 ianuarie 1981, Milano, Italia

PACI, Georgia – soprană, n. 19..., Italia

PACINI, Giuseppe – bariton, n. 16 iulie 1862, Florența, Italia – d. 22 iulie 1910, Florența

PĂCURAR, Daniela – soprană, n. 27 aprilie 1975, Cluj-Napoca

PAGANO, Mauro – tenor, n. 1970?, Genova, Italia

PAGLIUCA, Silvano – bas, n. 10 ianuarie 1933, Benevento, Italia – d. 24 august 2014, Benevento

PAGLIUGHI, Lina – soprană, n. 27 mai 1907, New York, New York – d. 2 octombrie 1980, Gatteo, Italia

PAGU, Liliana – soprană, n. 8 ianuarie 1945, Sibiu

PAHONEA, Ciprian – tenor, n. 14 septembrie 1986, Tulcea

● ... Ismaele din *Nabucco*, cu bune perspective vocale în teritoriul liric-spint. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – III* - (2018) – *OPERA MAGICĂ*]

PAK, Joon Ho – tenor, n. 19 ianuarie 1952, Coreea de Sud

PALACIO, Ernesto – tenor, n. 19 octombrie 1946, Lima

● Ernesto Palacio abordează cu semnificative rezultate țesătura acutisimă a lui Lindoro (*Italianca în Alger*), puțin inegal în ariile *Languir per una bella* și *Ah, come il*

cor il giubilo unde se cereau Si bemol-uri mai calitative și, poate, renunțarea la abordarea în *falsetto* a celei de-a doua strofe din prima arie. Oricum, agilitățile centrale din duetul *Se inclinassi a prender moglie* sunt foarte bine rezolvate. [Rossini *Renaissance* (1992) – **OPERA LIVE**]

PALADE, Dorothea – mezzosoprană, n. 19., România

PALAZZI, Mirco – bas, n. 1978, Rimini, Italia

PALKA, Adam – bas, n. 29 decembrie 1983, Polonia

PALLY, Zenaïda – mezzosoprană, n. 10 iunie 1919, Soroca, Republica Moldova – d. 26 iunie 1997, Saarbrücken, Germania

● Acum peste 10 ani (27 octombrie 2010), în finalul emisiunii TVR Cultural „Maestro – Zenaïda Pally” la care colaborasem, regretata realizatoare Luminița Constantinescu m-a întrebat – neașteptat și destul de insistent – cum aș intitula o carte dedicată mării mezzosoprane. Am răspuns „Vocea de tunet”. După părăsirea studioului, în subconștient, mi-am completat „Zenaïda Pally sau fascinația strălucirii vocii de tunet”. Așa încât, rememorând cât se poate de sintetic, cred că lumina orbitoare, străfulgerările, alături de forța dominatoare, năvalnică a glasului au fost esențele în jurul cărora s-au brodat celelalte prețioase virtuți, ce au avut caracter de unicitate între vocaliste. Din țară și străinătate. Vocea cu clară timbraltate de mezzosoprană dramatică, pornind de la un tulburător registru grav „de piept” și sfârșind cu cel acut, de impresionant volum și penetrantă ca o lamă cu tăiș necruțător, desena – ca Amneris - portative de la subtilitățile și insinuările dialogului cu Aida (actul al II-lea) la violența disperării imploratoare din actul al IV-lea (cu Radamès sau preoții înverșunați). Ca Azucena în *Trubadurul* evolua de la povestirea în termeni de un tragism cutremurător la rememorările dulcele din scena închisorii, finalizată cu explozia răzbunării victorioase. Zenaïda Pally a fost mezzosoprană care pe lângă rolurile dramatice verdiene a tălmăcit din lirica franceză, cu desăvârșită expresivitate a

verbului, cu culori, nuanțe variate și remarcabilă intuiție scenică rolul Carmencitei lui Bizet. Discul rememorează și arii de senzuală chemare, precum ale Dalilei din opera lui Saint-Saëns, ducând gândul către marile spectacole pe care Zenaïda Pally le-a interpretat în Italia, în compania marelui Mario del Monaco, Samson. Tot discul restituie o arie dintr-un rol pe care, ca și Dalila, artista nu l-a interpretat niciodată în București, cel al Principesei Eboli din *Don Carlos* de Verdi, aria *O don fatale*, indubitabil cu cea mai înaltă scriitură, mergând până la Do bemol și cea mai dificilă țesătură vocală, ultra-acută, în final. Strălucirea vocii, accentuările răsunau imperial, frază de frază. Panoramând în continuare, nu se pot uita înfricoșătoarea Ulrica (*Bal mascat* de Verdi), tumultuoasa și tenebroasa Ortrud (*Lohengrin* de Wagner) sau ironica Mrs. Quickly (*Falstaff* de Verdi). Nu se poate trece prin scurta rememorare a glasului și personalității Zenaïdei Pally, fără a aminti de rolul Sfinxului din *Oedipe* de Enescu, personaj-reper construit prin gândire profundă și aplicare vocală de mare rafinament, pornind de la exprimări abisale și sfârșind în neantul imaterial.

În amintitul teleprogram, unii mari parteneri de scenă și îndrumători ai Zenaïdei Pally și-au exprimat câteva gânduri: „un fenomen vocal, o voce magnifică, naturală” (regizorul Jean Rânzescu), „una dintre legendele Operei Române, una dintre vocile monumentale, care apar odată la 100 de ani” (tenorul Cornel Stavru), „un titan, cumva, la propriu, unul dintre glasurile fenomenale pe care le-a avut omenirea la un moment dat” (baritonul David Ohanesian). Într-o convorbire cu tenorul Ion Buzea și publicată în volumul Costin Popa – *ÎNTĂLNIRE CU OPERA – INTERVIURI*, artistul se exprima „Zenaïda Pally, o voce extraordinară”.

PALMER, Felicity – mezzosoprană, n. 6 aprilie 1944, Cheltenham, Marea Britanie

PALOMBA, Alessandra – mezzosoprană, n. 1967?, Milano, Italia

● O bună școală italiană, simț al frazării și al expresivității dramatice a înfățișat

mezzosoprana Alessandra Palomba, Amneris (în *Aida*) cu timbralitate aspră, ale cărei sunete acute au frizat, din cauza forțajului, stridența. [*Închiderea stagiunii lirice la Craiova* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

PALOMBI, Antonello – tenor, n. 7 iulie 1968, Spoleto, Italia

PALOMBINI, Vittoria – mezzosoprană, n. 1903, Italia – d. 1968, Milano, Italia

PAMPANINI, Rosetta – soprană, n. 2 septembrie 1896, Milano, Italia – d. 2 august 1973, Rovigo, Italia

PANAIT, Filip – bas, n. 1990, București

- ... Colline (în *Boema*), cu bună prestație în aria *Vecchia zimarra*. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* - (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

- ... basul Filip Panait (Abimélech) cu glas omogen și sonor ... [*Reîntoarcerea la tradiție sau SAMSON și DALILA – premieră la Operă* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

PANCELLA, Phyllis – mezzosoprană, n. 1963, St. Louis, Missouri

PANCU, Bogdan – bariton, n. 19.., România

PANDOLFINI, Francesco – bariton, n. 22 noiembrie 1836, Termini Imerese (Palermo), Italia – d. 15 februarie 1916, Milano, Italia

PANERAI, Rolando – bariton, n. 17 octombrie 1924, Campi Bisenzio, Italia – d. 22 octombrie 2019, Florența, Italia

PANGHE, Mihai – bas, n. 19.., România – d. ..., România

PANKRATOVA, Elena – soprană, n. 1975?, Ekaterinburg, Rusia

- (În concertul de la Sala Palatului cu *Elektra* de Richard Strauss am remarcat) expozeul Elenei Pankratova (Elektra), o soprană fără masivitate vocală deosebită, dar cu glas frumos, proaspăt, omogen, cu atacuri incisive de forță și acute impresionante, a căror siguranță a crescut pe parcursul seriei,

către a doua scenă cu Chrysothemis (Anne Schwanewilms), întâlnirea cu Oreste (René Pape) și final. (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

PANTALEONI, Romilda – soprană, n. 29 august 1847, Udine, Italia – d. 20 mai 1917, Milano, Italia

PANTEA, Ionel – bas, n. 7 august 1941, Timișoara

- ... (în) aria lui Figaro *Non più andrai (Nunta lui Figaro)* - umor fin, ideală pliere stilistică, timbralitate generoasă, care și-a declarat odată în plus apetența pentru portativele maestrului de la Salzburg. [*Tinerețe și excelență la aniversarea Universității Babeș-Bolyai* (2009) – *OPERA ETERNA*]

PANZARELLA, Anna Maria – soprană, n. 1970, Grenoble, Franța

PAP, Diana – soprană, n. 7 ianuarie 1972, Timișoara

PAPA, Lucia – mezzosoprană, n. 8 noiembrie 1949, Sibiu

- În rolul Ulrica, Lucia Papa a adus cunoscutul ei glas incisiv, plăcut timbrat, cu sunete grave de efect – potrivite țesăturii de contraltă scrise de Verdi, dar cu oarecari tendințe de intonație joasă a unor note din registrul acut. A fost o prezență scenică autoritară, adecvată personajului. [*Baluri mascate la Opera din Timișoara* (2006) – *OPERA ÎN DIRECT*]

- La Opera Națională București, din cea de-a treia reprezentare a noii producții cu *Trubadurul* (...), am rămas cu buna impresie a prestației Luciei Papa (Azucena), o voce autentic verdiană, pozată tehnic ideal, curată și penetrantă fără excese, cu sunete grave de consistență și efect tulburător. Faptul că se află în a doua parte a carierei, se simte pe alocuri într-un anume *vibrato*, în special în secțiunea înaltă a registrului. [*Operă cu Andrei Șerban la Viena și Alexander Hausvater la București* (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

PAPANTONIOU, Vasso – soprană, n. 1939, Nikaia, Pireu, Grecia

PAPATANASIU, Mirtò – soprană, n. 1982?, Larissa, Grecia

PAPE, René – bas, n. 4 septembrie 1964, Dresda, Germania

● Luxos a fost distribuit René Pape în rolul Sarastro (*Flautul fermecat* la Salzburg). Cu timbru bogat, cu voce amplă și impunătoare, artistul a restituit frazelor mozartiene dimensiunea statuară. Expresivitatea se regăsește la tot pasul, conductul melodic este redat în toată profunzimea lui. Fără reproș au fost ariile *O Isis und Osiris* și *In diesen heil'gen Hallen*. [*Coșmarul lui Tamino* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Parada vocilor masculine a continuat cu basul René Pape, într-un expozeu somptuos ca sonoritate, omogen și generos. Poate că umorul și comentariul subtil i-au scăpat pe alocuri interpretului lui Leporello dar impresia generală a fost foarte bună. (*Don Giovanni* la Verbier) [*De la Verbier la Baden Baden. Don Bryn* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● René Pape (...) a fost chemat la Metropolitan Opera să-și încununeze cariera cu marele rol titular din *Boris Godunov*. (...) Basul german s-a dăruit cu totul, alegând dintre multiplele fațete, pe cea umană. L-a susținut în demers glasul amplu, (...) cu armonice calde, deși fără tăişurile de care poate avea nevoie Boris, pe alocuri. (...) În celebrul monolog *Dostig ia vișei vlasti*, ca în totul, vocea lui Pape a sunat solid, bogat și somptuos, cu declamație mândră, bine articulată. Pronunția în limba originală a fost, în mare măsură, meritorie. Impresionantă a rămas și teribila scenă a halucinațiilor (*Uf, tiajeló!*), pe care basul german a abordat-o dezlănțuit, furibund, cu maximă dinamică. Au existat în spectacol două secvențe pe care le-aș fi dorit mai solemn gândite. Mă refer mai întâi la scena încoronării în care Pape a trecut prea fugitiv peste notele înalte Mi bemol – Fa natural, care ar fi conferit grandoare momentului. Aceeași expresie solemnă ar fi trebuit să-l înconjoare, subtil,

în scena morții. [*Țarul german* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● (*Requiem*-ul de Verdi în Festivalul George Enescu, la Sala Palatului) Frumoase moliciuni și cânt în piano a expus glasul catifelat al basului René Pape în *Confutatis maledictis*, dar lipsa de concentrare l-a dus să emită unele sunete nazale și „deschise” în *Christe eleison* sau liniare în același *Confutatis maledictis*. [*Fascinația continuă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Cu glas de frumoasă timbralitate și impunător-implacabil a cântat basul René Pape în rolul de mai mică întindere al lui Oreste (din *Elektra*). (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

PAPI, Andrea – bas, n. 1974, Ravensburg, Baden-Württemberg, Germania

● ... tânărul bas Andrea Papi (instruit în Peninsula) a produs o puternică impresie în rolul lui Ramfis. Un glas cu totul remarcabil, penetrant, o culoare timbrală neagră, brutală în sensul calitativ al cuvântului, o aroganță a sunetului, iată atributele lui Papi, care se recomandă drept una din viitoarele vedete ale vocilor grave masculine. (*Aida* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

PAPIAN, Hasmik – soprană, n. 2 septembrie 1961, Erevan

● ... Aida cu glas bogat, spint și cu apropiere dar nu identificare cu tipologia stilistică definită cu claritate de scriitura verdiană. Mai sunt câteva pianissime în scena Nilului ce trebuie servite mai riguros, conform indicațiilor din partitură, în contextul frazei muzicale fluente, curgătoare, a cărei nuanțare iată, poate crește. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona. Montare monumentală* (2008) – **OPERA ETERNA**]

PAPROCKI, Bogdan – tenor, n. 23 septembrie 1919, Toruń, Polonia – d. 3 septembrie 2010, Varșovia

PARADA, Claudia – soprană, n. 11 septembrie 1927, Santiago de Chile – d. 14 decembrie 2016, Cagliari, Italia

PARASCHIV, Anca-Violeta – mezzosoprană, n. 1969, România

- În rolul Nicklausse, Anca Violeta Paraschiv, glas de o culoare cu totul specială, a cântat cu îngrijire după un început mai puțin „prezent”. (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera Națională Română Iași) [*Seriozitate și voci bune* (1998) – **OPERA LIVE**]

- ... Anca Violeta Paraschiv, Mérope cu voce frumos timbrată. [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) – **OPERA VIVA**]

PARAZZINI, Maria – soprană, n. 18 decembrie 1939, Cattolica, Italia

PARISI, Joanna – soprană, n. 1982?, New York, New York

PARK, Hera Hyesang – soprană, n. 15 octombrie 1988, Coreea de Sud

PARK, Jongmin – bas, n. 17 noiembrie 1986, Seul

- (Una dintre) cele mai pregnante voci a fost a basului Jongmin Park (Leporello în *Don Giovanni*). ... masivitatea de glas a adus însă și o brutalitate în accentuări, depărtată de stilul mozartian. [*La Opera de Stat din Viena, sclipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PARK, Rudy (Ji Eung) – tenor, n. 1982?, Coreea de Sud

PARK, Sung Kyu – tenor, n. 1977, Jeonju, Coreea de Sud

PARLY, Ticho – tenor, n. 16 iulie 1928, Copenhaga – d. 21 iunie 1993, Seattle, Washington

PÂRLOG, Anca – soprană, n. 5 iunie 1978, București

- ... în rolul Micaëla (*Carmen*), tânăra Anca Pârlog acuză un vibrato neașteptat, care trebuie să constituie un semnal alarmant. Studiul atent, continuu, pe căi potrivite, este calea de urmat ce îi va aduce, cu siguranță, soluționările dorite. [*Sărbătoare la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

PARNICHI-GALCENCO, Emilia – soprană, n. 10 iulie 1927, Chilia Nouă, județ Ismail, Republica Moldova - d. 9 septembrie 2011, Chișinău

PARODI, Giovanni Battista – bas, n. 1976, Genova, Italia

- Conte Rodolfo a primit prin basul Giovanni Battista Parodi un timbru nu tocmai rotund, aproape rugos și cu emisie neomogenă dar, cum era firesc, italianul a demonstrat că simte construcția belliniană. [*La Viena, SOMNAMBULA cu Ștefan Pop și Ileana Tonca* (2011) – **OPERA DIVINA**]

PARUTTO, Mirella – soprană, n. 4 mai 1936, Pordenone, Italia

PĂSĂROIU, Cristina – soprană, n. 17 septembrie 1987, București

PASCARIU, Daniel – bas, n. 26 iulie 1991, Tulcea

- Pe Daniel Pascariu, programul de sală l-a prezentat drept student la Universitatea Națională de Muzică din București și debutant în rolul Leporello. Talentat și dezinvolt actor, Pascariu a expus un glas frumos timbrat, dar în curs de formare pe multiple aspecte, tehnice (detimbrări în aria *Madamina*) sau ritmice (aria *Ah, pietà! Signori miei!*), a căror rezolvare va veni cu siguranță. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul Colline l-am ascultat pe proaspătul absolvent al Universității Naționale de Muzică din București Daniel Pascariu, bas de curând angajat la Opera ieșeană. Timpul îi va aduce experiență, atenție și preocupare în a extrage maximum de beneficii din glasul său agreabil și mobil. Așa încât, prima intrare în scenă va fi mai concludentă, registrul grav nu se va mai detimba pe alocuri (*Andiam!*, primul act), iar aria „paltonului” va câștiga în profunzime. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PASCU, Aida – soprană, n. 7 octombrie 1999, București

- Tânăra soprană Aida Pascu de la Universitatea Națională de Muzică București,

(...) a adus plăcut lirism și expresivitate interpretării ariei *Un bel di vedremo* din *M-me Butterfly*, intensă trăire duetului final Tatiana – Oneghin din *Evgheni Oneghin* (alături de baritonul Silviu-Alexandru Mihăilă), ca și tălmăciri de substanță liedurilor de Richard Strauss și George Enescu. [*Imperial Divas...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PASCU, Alfredo – tenor, n. 9 iunie 1972?, Timișoara

● Alfredo Pascu a cântat cu frumoasa-i voce ce are acum interesante umbre baritonale, dar atenția la corecta intonație nu trebuie să-l părăsească nici o clipită, spre a împlini rolul (Turiddu din *Cavalleria rusticana* la Operă). [*Final de stagione lirică bucureșteană 2005-2006* - **OPERA ÎN DIRECT**]

PASCU, Emanuela – mezzosoprană, n. 6 iunie 1986, Tulcea

● Deși beneficiară a doar câteva replici, tânăra artistă a atras atenția în minusculul rol Clotilde, prin glasul și frazarea frumoase. (...) Sper să-i fie de bun augur, așa cum i-a fost și anonimei - pe atunci - Joan Sutherland, Clotilde alături de Maria Callas în *Norma* la Covent Garden în 1952. [*Grație Elenei Moșuc, NORMA a revenit la București..* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● La final de stagiune, (...) în *Carmen*, rolul titular i-a revenit tinerei Emanuela Pascu. Îl mai cântase pe prima scenă lirică națională înainte de stagiul de pregătire la Atelierul Liric al Academiei Operei din Paris. (...) După ani, progresul a fost evident, artista a conturat un personaj credibil și mai ales bine încadrat stilistic în lirica franceză, susținut prin glasul cunoscut ca rotund și frumos timbrat, căruia i-a adăugat dezvoltări generoase în registul acut, alături de sunete grave abisale. Frazarea inteligentă și coloristica diversă au venit drept corolar. După *Habanera* plină de inflexiuni și insinuări subtile, a urmat *Seguidilla* înzestrată cu modelări șoptite și impulsuri seducătoare, în timp ce *Cântecul gitan* a debutat gânditor în prima strofă, în cea de-a doua a avut expansiuni cu adevărat iberice,

dintr-o singură respirație, în timp ce ultima a fost pornită prudent, pregătind un final acut de efect în prefigurarea notelor înalte ce aveau să urmeze, îndeosebi în actul al patrulea. Tulburător a sunat încheierea profetică *Toujours la mort!* a introvertitei arii „a cărților” și impresionantă a fost adresarea *Tiens!*, momentul aruncării inelului către Don José în ultima scenă, o autocondamnare rostită fără violență, cu răscolitoare tristețe lăuntrică. Sunt doar câteva detalii (...) care demonstrează construcția amănunțită cu care mezzosoprana a abordat partitura. Poate că Emanuela Pascu nu este o Carmencită focoasă (...) este posibil ca și vechea producție neimaginativă (Marina Emandi-Tiron) a Operei Naționale s-o fi constrâns în corsetele sale împiedicând-o pe alocuri la asemenea desfășurări, însă perspectivele dezvoltării sale drept cântăreață-actriță sunt frumoase. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VIII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

PASCU, Ionuț – bariton, n. 6 septembrie 1977, Constanța

● Baritonul Ionuț Pascu (Contele de Luna, *Trubadurul*) poate fi considerat o mare speranță a rolurilor verdiene, grație unui timbru plăcut, fluent dezvoltat pe o bună parte a ambitusului dar care se estompează odată ce textura sonoră avansează spre notele înalte. Cred că este o carență momentană, absolut perfectibilă prin studiu atent, bine direcționat. [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Ionuț Pascu - Figaro viguros și chiar violent, etalând un glas plăcut timbrat, nu întotdeauna disciplinat la pasajele înalte. (*Nunta lui Figaro*) [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Personajul Enrico a revenit baritonului Ionuț Pascu, o prezență scenică dinamică, cu un registru centro-grav impunător ca timbralitate și culoare, a cărui omogenizare la trecerea către cel înalt se cere urmărită, ca și înmuiera sunetului în sens belcantist vorbind. Accentuând prea impetuos, excesiv violent, vizând verismul, tânărul artist se depărtează de spiritul cantilenei donizettiene.

Efortul nu e deloc neglijabil și iată o ușoară voalare de sunet s-a insinuat în scena „turnului”. [*LUCIA DI LAMMERMOOR* la Operă – merite și semne de întrebare (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- (La Opera Națională București), Ionuț Pascu a conturat un Oneghin inegal din punct de vedere actoricesc. Artistul s-a simțit mai apropiat stării din ultimul act, erou înfrânt, dezonorat, umilit, zdrobit, decât al celei din partea primă a spectacolului, când a evitat nejustificat poza plină de superioritate și aroganță. Și din unghi vocal, angajamentul și implicarea au sporit pe parcursul serii, valorizând o timbralitate baritonă incitantă. [*Scena lirică în Festivalul Național de Teatru* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- ... glas impunător, cu impresionantă tentă declamatorie, care domină **tutti** orchestral-coral și demonstrează că simte cuvântul și patina frazei ruse (în *Simfonia Corală „Clopotele” op.15 pentru soliști, cor și orchestră mare*, la Ateneul Român). [*Seară Rahmaninov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- ... Ionuț Pascu - formă de zile mari în Marcello (*Boema* la Opera Națională București) [*Ultimul dintre cei mari* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- ... Ionuț Pascu (excellent Creon)... (Festivalul George Enescu) [*Ștefan Ignat domină noua producție cu CEDIPE* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Cu timbralitate impunătoare a cântat baritonul Ionuț Pascu (Albert). (La Sala Radio) [*WERTHER prin excelența Ruxandrei Donose* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

- Se aștepta ca personajul Rodrigo să-i convină ca scriitură, Pascu fiind unul dintre cei mai valoroși ai generației sale pentru lucrările verdiene de mare respirație romantică. Așa a și fost. Glasul sună bine pe întreg ambitusul, legato-ul este frumos condus și conferă cursivitate frazelor muzicale. Registrul acut se arată solid și trecerea către el se face pe nesimțite, fără alterarea fluidității liniei. Artistul simte nevoia accentuării potrivite, autoritare (duetul cu Filip – Sorin Drăniceanu) dar cântul rămâne întrucâtva liniar, fără multe nuanțări sau colorizări și fără exploatarea

amplei generozități a unor minunate desene verdiene. Mă gândesc acum doar la arioso-ul *Carlo ch'e sol il nostro amore* (primul act), la pasajul *Che per la Spagna un uomo muora...* (cvartetul din actul al III-lea) și chiar la aria *Per me giunto* din același act III. [*DON CARLOS, în concert la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru baritonul Ionuț Pascu, (...) rolul Escamillo (*Carmen*) i-a oferit prilejul unei bune realizări, în care linia de glas și accentul au fost cheia de boltă, alături de alura prestantă de adevărat toreador cuceritor de inimi. [*Un debut la Opera bucureșteană* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... excelentul bariton Ionuț Pascu s-a văzut în fața acestui veritabil lied care este aria lui Wolfram din *Tannhäuser*. A tratat pagina fără imaginația invocării Luceafărului nocturn. [*Gala Verdi-Wagner de la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Mult mai experimentatul bariton Ionuț Pascu (Germont la Opera din București) a cântat incisiv și autoritar, punându-și în valoare timbralitatea frumoasă, forța și volumul. Păcat că ariei *Di Provenza il mar, il suol*, exemplar interpretată, i-a lipsit cabaletta subsecventă, *No, non udrai rimproveri*. Cred că desenele melodice ce trebuie servite cu moliciuni de glas (*Pura siccome un angelo* din duetul cu Violetta Aureliei Florian) se cer restudiate în sensul restituirii indicațiilor din partitură, *dolcissimo cantabile*, pentru evitarea sonorităților ce pierd din vibrația naturală a vocii. [*TRAVIATA în haine noi* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Acum aproape doi ani, baritonul Ionuț Pascu a debutat în rolul titular din *Don Giovanni*. De curând, l-am revăzut în aceeași producție. A fost evident, au trecut doi ani de acumulări, cu benefice rezultate. Sigur pe el, artistul își expune glasul generos cu același aplomb, cu aceeași autoritate prin care domină sonor auditoriumul. Numai că în construcția vocală oferită arhetipalei scriituri a „operei operelor”, servind detaliat dramaturgia, a intervenit acum cu o gândire analitică, minuțioasă, ce a îmbinat sunetele de forță cu cele moi, în *mezzavoce*. Și-a maleabilizat robustețea de glas și a conferit

discursului muzical multe intenții de expresie. Exemplele au fost la tot pasul, de la rostirea subtilă a unor recitative la accentuările de manieră italiană, bine integrate în frazele muzicale, înfățișând admirabil complexitatea personajului. Virtuozitatea în dificila arie „a șampaniei”, amplexarea și extensia vocii au fost remarcabile, cu o culminație prin spectaculoasa notă de La natural acut, de forță, nescrisă de Mozart în tabloul morții eroului, dar cu care a adăugat tensiune nu numai prin penetranță sonoră, dar și prin faptul că a fost emisă dintr-o imposibilă poziție, culcat pe spate, în clipa în care eroul își găsește pieirea în vârtejul focului. Cu alură scenică de... donjuan, Ionuț Pascu este, astăzi, un Don Giovanni român de anvergură, cu valențe ce îl recomandă pentru expunerea rolului pe scenele internaționale. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... a fost un Jago plin de substanță, pe cât de autoritar, pe atât de insinuant, de extremă prefăcătorie (replica *... lo vidi in man di Cassio*, finalul povestirii „visului”, a fost aproape... înlăcrimată), totul pus în valoare de o voce amplă, de calitate și culoare verdiană, omogenă (poate doar rostirea *Son scelerato perchè son uomo* din vestitul *Credo* a fost mai insonoră față de rest) și cu acute dominatoare, „aruncate” nonșalant chiar în cântarea bahică din primul act. [*La Opera Națională București, OTELLO by Giancarlo del Monaco* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Ionuț Pascu întărește falanga verdiană bine distribuită în spectacol, grație unui glas cald, rotund, cu care știe să expună desene melodice fluide, cu accente specifice, prin care subliniază diversele sensuri ale cuvintelor. Într-un generos *cantabile*, moale și catifelat, a cântat în scena din fața mănăstirii San Giusto arioso-ul *Carlo ch'è sol il nostro amore...*, în care lungimea frazei a prefigurat-o pe cea din tabloul morții, *Io morrò, ma lieto in core...*, interminabil arcurită în *mezzavoce*, probă de respirație ideală. Vehement și decis, baritonul a rostit adresări de mare implicare, robuste și convingătoare, ori de câte ori relaționarea cu

celelalte personaje a cerut-o. Mă gândesc la *Accetto, e non per me* către Elisabeta (Bianca Mărgăan), *... perchè sia nota al Re...*, *... la pace è dei sepolcri!*, *... date la libertà!* din marele duet cu Filip (Dragoljub Bajic) sau celebrul *A me il ferro!* de la Autodafé. (...) Totuși, Beckmesser-ii pot solicita o mai mare omogenizare de sunet în sensul evitării unor sporadice sonorități opace sau „strânse”. În interpretarea lui Pascu, noblețea personajului a ieșit în evidență cu prisosință, prin ținută și atitudine. [*La Operă, DON CARLOS își consolidează distribuțiile* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

PASCU, Madeleine – soprană, n. 22 octombrie 19.., România

- Senta a fost Madeleine Pascu, soprană cu timbralitate rotundă, cu registru central bogat și consistent. Limitele au venit în extremul acut, uneori inegal și prea liniar (în duetul din actul al doilea cu Olandezul – Gary Simpson, alternând sunetele bune de Si natural dar și cele perfectibile), ca și în cel grav, adesea pierdut în tumultul orchestral. Poate și tempii foarte largi ai dirijorului au incomodat-o în cunoscuta baladă *Johohoe!... Traft ihr das Schiff im Meere an*, din actul secund.(...) Cu multă atenție, studiu adâncit și mici corecții, Madeleine Pascu poate deveni o Senta într-un tot valabilă. (*Olandezul zburător* la Opera bucureșteană) [*Mult așteptata reîntâlnire cu maestrul Cristian Mandeal* (2010) – **OPERA ETERNA**]

- O lectură plină de aplomb a adus soprana Madeleine Pascu în balada Sentei *Traft ihr das Schiff im Meere an* din *Olandezul zburător*, în care vocea a sunat bogat pe registrul de glas intens solicitat, cel median. [*Gala Verdi-Wagner de la Operă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... un bun echilibru între liric și dramatic în aria *Un bel dì, vedremo* din *M-me Butterfly*, (în concert la Operă)... [*Evenimente lirice bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- (Stabilirea unei atmosfere de vis în duetul ultim cu Don Carlos – Hector Lopez) a fost și meritul sopranei Madeleine Pascu, însoțitoare emoționantă, cu pianissime aerate, pline de cantabilitate. De altfel, artista a

cunoscut o evoluție în crescendo pe parcursul spectacolului, profitând de vocea direcționată înspre acutele de forță, „pline”, de un cânt expresiv și o dăruire remarcabilă în aria *Tu che le vanità*. Până atunci, un pianissimo înalt refuzat în cvartet se transformase într-o stridență. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

PASERO, Tancredi – bas, n. 11 ianuarie 1893, Torino, Italia – d. 17 februarie 1983, Milano, Italia

PASKALIS, Kostas – bariton, n. 1 septembrie 1929, Levadeia, Grecia – d. 9 februarie 2007, Atena

PASQUETTO, Giancarlo – bariton, n. 1960, Verona, Italia

PASTA (născ. NEGRI), Giuditta – soprană, n. 26 octombrie 1797, Saronno, Varese, Italia - d. 1 aprilie 1865, Blevio, Como, Italia

PASTINÉ, Gianfranco – tenor, n. 1 februarie 1937, Santa Margherita Ligure, Italia – d. 17 august 2008, Santa Margherita Ligure

PĂȘTEAN, Corina – soprană, n. 6 mai 1959, Cluj

PASZTIRCSÁK, Polina – soprană, n. 24 septembrie 1982, Budapesta

● (În rolul Mimì din *Boema* la sediul istoric al Operei), Polina Pasztircsák, o soprană lirică, cu direcționări chiar către *Fach*-ul liric-lejer, a expus o emoționantă sensibilitate în toate paginile ce i-au revenit. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PATACĂ, Dan – bariton, n. 10 septembrie 1960, Lugo

● Cu timbru plăcut și glas omogen, îngrijit condus, a cântat baritonul Dan Patacă în rolul Michonnet din *Adriana Lecouvreur*. [*Două spectacole timșorene* – *ADRIANA LECOUVREUR și TRAVIATA* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Cele mai bune momente ale lui Dan Patacă, posesorul unei voci solide și

frumoase, au fost tiradele lui Valentin din terțetul cu Faust și Mefisto (actul al IV-lea, alături de Like Xing și Roberto Scandiuizi). Ruga *Avant de quitter ces lieux* din actul secund urmează să mai primească, desigur, tente de moliciune. [*FAUST, nouă premieră la Opera din Timișoara* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

PATAKI, Adorján – tenor, n. 26 martie 1981, Târnăveni

● M-am bucurat să-l ascult pe Adorján Pataki în rolul Rodolfo din *Luisa Miller*. O culoare lirică de extremă calitate, un legato desăvârșit ce redă minunat continuitatea frazei prin *canto spianato*, un „pasaj de registru” omogen, o cultură stilistică remarcabilă. Plină de aplomb a fost interpretarea recitativului celebrei arii din ultima scenă a actului al II-lea și încărcată de expresie lirică pigmentată cu accente spinte a fost aria în sine. Păcat că înalte performanțe ale tenorului sunt limitate în registrul acut, total nesigur în finalul primului act și mai mult decât rezervat în rest. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● O plăcută timbralitate lirică a afișat tenorul Pataki Adorján (Oronte), care a restituit cunoscuta cavatină *La mia letizia infondere* urmărind fluid desenul melodic, cu bun *legato* și acute sonore, chiar adăugate partiturii originale. A cântat *con passione* și frumos cantabile marele duet cu Giselda (Elena Moșuc), precum și cu expuneri în mezzoforte de sensibilitate *piangendo* în scena morții. [*LOMBARZII de Verdi cu Elena Moșuc, premieră la Opera Meghiară din Cluj-Napoca* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Adorján Pataki, solist al Operei Maghiare din Cluj-Napoca, a fost un eroic Manrico în stretta *Di quella pira* din *Trubadurul* și un visător Cavaradossi în *E lucevan le stelle* din *Tosca*. [*Gala premianților Operelor Naționale...* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PATAKI, Enikő – soprană, n. 18 aprilie 1968, Cluj

PATANÉ, Francesca – soprană, n. 1969, Milano, Italia

PATERSON, Iain – bas, n. 1973, Glasgow, Marea Britanie

PATI, Amitai – tenor, n. 1988, Mangere, Auckland, Noua Zeelandă
PATI, Pene – tenor, n. 1987, Mangere, Auckland, Noua Zeelandă

PATRIARCO, Earle – bariton, n. 2 iunie 1966, S.U.A.

PATRICHİ, Elena – soprană, n. 1934, România

PATTL, Adelina – soprană, n. 19 februarie 1843, Madrid – d. 27 septembrie 1919, Brecon, Powys, Țara Galilor, Marea Britanie

PATTON, Chester – bariton, n. 1965, Columbia, Mississippi

PATZAK, Julius – tenor, n. 9 aprilie 1898, Viena – d. 26 ianuarie 1974, Rottach-Egern, Germania

PAULENCU, Ioan – bas, n. 5 decembrie 1940, Voloca-pe-Derelui, regiunea Cernăuți, Ucraina

PAULI, Piero – tenor, n. 1898, Barcelona, Spania – d. 1967, Pisa, Italia

PAULIUC, Titus – bas, n. 8 iulie 1928, Slobozia Pruncului, Suceava – d. 23 decembrie 2015, Cluj-Napoca

● ... remarcă pentru plăcuta reîntâlnire cu acea voce răscolitoare, de bas profund, a lui Titus Pauliuc (Unchiul Bonzo în *M-me Butterfly* la Casa de Cultură a Sindicatelor din Sibiu). [*Festivalul Artei Lirice* (2004) – *OPERA VIVA*]

PAULY, Rosa – soprană, n. 15 martie 1894, Eperjes, Slovacia – d. 14 decembrie 1975, Tel-Aviv

PAUNOVA, Mariana – mezzo-soprană, n. 13 iunie 1951, Kapinovo, Bulgaria – d. 27 iulie 2002, Port Jefferson, New York

PĂUN, Ramona – soprană, n. 1984, Ploiești

● ... tână Ramona Păun, glas lejer, proaspăt și cu ușurință acută în aria din *Liliacul*. [*Evenimente lirice bucureștene* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

● Una din surprizele serii a fost prestația Ramonei Păun în aria cu gavotă *Profits bien de la jeunesse* din *Manon*. Cu glas luminos, limpezime de sunet și, nu în ultimul rând, ademenitor-surâzătoare în atitudinea scenică, tână a prefigurat un bun start de carieră. (Concert extraordinar la Banca Națională a României) [*Crăciun de vis cu soprana Mariana Nicolesco* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

● Glasul cristalin și pătrunzător în registrele superioare al tinerei soprane Ramona Păun s-a arătat potrivit țesăturii vocale lejere a rolului Oscar, conturat printr-o viziune scenică mai mult milităresc-zvăpăiată decât simpatice-săgalnică. [*BAL MASCAT, producție nouă la Opera bucureșteană* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

PAUTIENIUS, Laimonas – bariton, n. 3 mai 1973, Merkinė Eldership, Lituania

● Un glas plăcut, o linie frumoasă de cânt și o frazare de adecvată lungime a expus Laimonas Pautienius (Rodrigo de Posa în *Don Carlos*), al cărui timbru a devenit oarecum opac, mat, la acute. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – *OPERA CELESTĂ*]

PAVALACHE, Aneta – soprană, n. 23 aprilie 1931, Stăvărăști, Amara, Făurei – d. 13 iunie 2017, Iași

PAVĂL, Aida – soprană, n. 1992?, România

PAVAROTTI, Luciano – tenor, n. 12 octombrie 1935, Modena, Italia – 6 septembrie 2007, Modena

● La 31 de ani (când a cântat *Recviem*-ul verdian în sala Scalei sub bagheta lui Herbert von Karajan, în 1967), Luciano Pavarotti fusese inclus în cvartet ca urmare a succesului din *Boema* de la Scala sub bagheta aceluiași von Karajan. Culoarea,

limpezimea și proiecția glasului său de **tenore di grazia** la acea dată sunt foarte potrivite pentru partitura verdiană, Pavarotti are sonorități și moliciuni de sorginte gigliană în **Salva me** și **Ingemisco**, iar în **Quid sum miser** utilizează o mixtură **mezzavoce-falsetto** pe registrul central care prevestește cristalizarea unei **mezzavoce** pure – armă de temut a celebrului Luciano. Și dacă până la **Ingemisco**, ochii săi mai cercetau cu înfrigurare partitura (...), semn al unei emoții explicabile, de aici el se abandonează cu totul fluxului muzical și magnetismului exercitat de dirijor. Într-adevăr, Karajan parcă modelează acest **Ingemisco** pe care Pavarotti cu glasul său argintat îl cântă cu o luminozitate solară, divină. Si bemol-ul glorios proiectat încununează pagina. Angelic cântă Pavarotti și **Hostias**, în care aș fi dorit însă ca fraza de lungime belliniană **Tibi, Domine laudis offerimus** să fie integral arcuită dintr-o singură respirație. [*Recviem pentru eternitate* (1990) – **OPERA LIVE**]

● **Pavarotti!** Pavarotti a fost indubitabil într-o zi proastă, singulară sau făcând parte dintr-o pasă dificilă. Poate din cauza unei stări malade de moment sau a **stress**-ului acumulat, nu știm. De fapt, ce s-a întâmplat? Sonoritatea luminoasă a unei voci de excepție este, la 57 de ani, nealterată. Coloristica, unică prin varietatea ei, este prezentă. Intențiile vocale, specifice unei partituri verdiane, pot rezista la orice filtru. Dar Pavarotti, în acea seară, a grăbit adeseori tempo-ul și așa – cum spuneam – suficient de alert, a fragmentat fraza în multe locuri cu respirații netradiționale, s-a simțit o preocupare de a „fugi” de pe acute și chiar o lipsă de ușurință în frazele simple din tabloul morții lui Posa. Dar aceste detalii au culminat cu o intonație dubioasă, începută la **terță**, a frazei **Pietà! Il ciel avaro, un giorno sol mi diè...** (din primul duet cu regina – Daniela Dessi) și cu Si-ul neglijent atacat în **Sarò tuo salvator**, rupt, devenit un chics ca la carte. Un Fa de pasaj ezitant în duelul final, nici n-a mai contat. Mi-am amintit atunci ce eleganți au fost londonezii și parizienii cu un Domingo aflat în oarecare dificultate în teribilul final de act II din **Otello**, în recente spectacole. Dar aici, răzbunarea

loggioniștilor a fost nemiloasă, nici chiar dl Muti n-a scăpat de ea, fiind probabil ținut răspunzător pentru distribuire. Parcă abia așteptând, un vâl negru s-a așternut peste memoria „justițiarilor”, făcând să uite că Pavarotti a fost cel mai bun produs al **Italiei vocaliste** din acest final de veac, ștergând, anulând, aruncând la gunoi o glorie rarisimă în zilele noastre și momente unice de artă autentică. E normal așa? Evident că nu! Să fiu bine înțeles: o critică justă, obiectivă, competentă este oricând binevenită, dar strigătele pe care claca Scalei le-a proferat sunt impardonabile. De altfel și managementul celebrului teatru a anunțat măsuri restrictive. Mai ales că subiectivismul aprecierilor a fost evident în repartiția elogiilor adresate și celorlalți artiști, destul de criticabili sub anumite planuri (...). Păcat! Păcat că un mare cântăreț ca Pavarotti se vede astfel răsplătit în templul operei, neacordându-i-se indulgența unei seri mai slabe, de care n-a scăpat nici un monstru sacru. Și chiar în aceste condiții, sancționarea nu-i va adumbri coroana, iar el va rămâne unul din reperele liricii secolului nostru, el și numai el, din actuala generație, alături de Caruso, Pertile, Gigli... [*Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala?* (1993) – **OPERA LIVE**]

● **Fascinația (Tosca)** la Opera de Stat din Viena). Am la activ sute, mii de ore ascultate cu Pavarotti pe disc sau videocasetă, în tehnicile audio cele mai moderne; știam că el însuși e nemulțumit de captările prin microfon; fusesem avertizat că în sală sună mult mai spectaculos. Dar nu mă așteptam ca șocul de calitate sonoră să fie atât de mare. Impactul cu vocea lui Pavarotti este uriaș. De la prima notă sala se umple și se îmbată de un val de sunete minunate, de o coloristică atât de compozită, încât ar fi nevoie de pagini întregi spre a o descrie. O bogăție imensă de armonice i se oferă ascultătorului atent și dotat, metamorfozate într-o mixtură de catifea și metal nobil, de moliciune și penetranță, de consistență și focalizare. O imensă lumină solară îmbracă acest unic conglomerat ce strălucește de prospețime și are puritatea cristalului. O șansă pentru un penel de pictor sau o muză de poet, în a transpune prin culoare și vers

policromia sonoră. Fascinanta voce de pe disc mi se pare acum săracă și meschină. Încerc să-mi revin! Caut cu febrilitate în istoria liricii și nu-mi pare să găsesc o voce de tenor (nu numai *di grazia*) care să aibă un șevalet de daruri native ca al lui Pavarotti. Meritul lui este însă că a știut să-și păstreze nealterate aceste bijuterii și să cânte totdeauna cu sonoritatea de la 25 de ani. O tehnică ideală, utilizarea aceluși teoretic și destul de rar aplicat *suono immascherato* au fost componentele de bază; ca și o carieră ghidonată la milimetru, cu formidabilă prudență în atacarea rolurilor mai tari, cu autoexigență și cu evitarea cu orice preț a evoluției în spectacol pe disconfort vocal. În scenă, concentrarea pentru proiecția corectă a sunetului este evidentă, imensă și urmărită perpetuu chiar cu prețul pierderii unei expresii în joc sau a unui gest. Poate și de aceea aria *Recondita armonia* a fost cântată cu oarecare răceală. Frazarea impecabilă, legato-ul și *portamenti* dau în continuare fluiditate coloanei sonore a marelui cântăreț. Fără excese în lungirea demonstrativă a frazelor dintr-o respirație sau cu acute ținute peste durata din partitură. Dacă prospețimea vocii este șocantă, anii petrecuți în scenă sau în studiouri își fac resimțită prezența într-un oarecare efort al atacurilor acute sau într-o anumite vibrație a lor, departe însă de a fi degenerată în balans. Dacă Si bemol-ul, nota de bază a acutelor tenorale este strălucitoare și pătrunzătoare, în schimb Si-ul natural (actul I, fraza *La vita mi costasse*) sună puțin vătuit. Luminozitatea, linia vocală și expresia din celebra *E lucevan le stelle* au dus sala la paroxism. Bis! Pavarotti reia aria într-o coloristică diferită, utilizând o mixtură de *mezzavoce* și *falsetto* (*Oh! dolci baci languide carezze*), într-o intimă confesiune, mai îndrăgostit, mai pasionat, mai expresiv. Această *mezzavoce* creatoare de clar-obscur, un procedeu pe care maestrul îl stăpânește la perfecțiune, a descris și atmosfera din ultimul duet cu Tosca *O dolci mani mansuete e pure*. După ce l-a aplaudat cu prudență la intrarea în scenă, publicul dezlănțuit l-a ovaționat 40 de minute la final. [*Pavarotti-tenorissimo* (1994) - *OPERA LIVE*]

● A vorbi acum despre *il tenorissimo* Luciano Pavarotti e riscant. Ce aș mai putea spune, după ce, de 30 de ani, au coborât asupra lui avalanșe de epitete și metafore. La Berlin, a fost ovaționat o oră și jumătate, culegând peste 100 de rampe (!) după un spectacol cu *Elixirul dragostei*. Megaconcertele sale adună pe orice vreme, zeci de mii de spectatori. În ce îi stă oare forța? Poate că în fascinația timbrului, solar, limpede, pur... Poate în frazele muzicale, lungi, interminabile, plămădite într-un legato continuu, specific romantismului bellinian sau donizettian... Poate în abandonul extatic al cântului sau în moliciunea atacurilor... Poate în șevaletul sonor al coloristicii, în deja faimoasele *mezzevoci*... Poate în strălucirea notelor înalte din temuta și rarissima cvintă acută... Poate în profunda înțelegere stilistică, în expresia vocală ca oglindire a stărilor de spirit ale personajelor. Definitiv, forța lui Pavarotti stă în toate acestea, însumate. Exemplar este însă modul în care și-a condus cariera. Posesor al unei tehnici ideale a știut să-și conserve vocea de *tenore di grazia* selectându-și foarte restrictiv rolurile. Anii din urmă i-au permis abordarea cu temeritate a unor teritorii incredibile: patru concerte cu *Otello*, la Chicago și New York, două cu *Paiațe* la Philadelphia. Ascultându-i înregistrarea pe disc cu rolul maurului, nu mi-am putut reprimă surprinderea. Fără impetuozitatea unui Mario del Monaco, Pavarotti reușește ceea ce părea imposibil: un personaj absolut valabil, romantic și vulnerabil, învăluit într-un cânt tradițional în care accentul verdian nu este niciodată escamotat. Bifându-l în repertoriu, Luciano a rezistat încăodată ispitei de a-și continua incursiunea cu *Otello*, pe scenă. Pentru *Paiațe* însă, teatrul Scala i-a oferit în stagiunea trecută o serie de spectacole. Proiect nerealizat, poate din cauza atmosferei nefavorabile pe care publicul milanez i-a rezervat-o la premiera cu *Don Carlos*. Nemorino, Rodolfo, Edgardo, Cavaradossi, Riccardo, pentru puțin timp Manrico, dar după aceea din nou Nemorino, în câteva spectacole - Radamès, apoi din nou Edgardo, o serie scurtă cu Ernani, dar în continuare Rodolfo, Rodolfo, Rodolfo... rolul cu care a debutat în 1961. Cum mai

cântă Pavarotti acum, la aproape 60 de ani? Absolut superb! Luminozitatea timbrală fascinează în continuare. La Paris sau Modena, în super-recitaluri, a început mai asiduu incursiunile în repertoriul verist: *Cavalleria rusticana* (la Modena cântă fără reproș o spectaculoasă *Addio alla madre*), *Manon Lescaut*. Se face remarcată trecerea anilor? Poate că da, la o analiză de detaliu, dar numai în ceea ce privește facilitatea emisiei, în special în registrul acut sau prin încălzirea mai greoaie la început de concert. Dar aura lui *Pavarotti - tenorissimo* este aceeași ca în tinerețe. (...) [*Pavarotti între ovații și dezaprobări* (august 1995) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Celebritatea unui artist de operă se câștigă greu dar se poate șterge ușor după stingerea unei cariere. Ce va rămâne peste 50 sau 100 de ani? Câți dintre cei de azi vor mai prezenta interes pentru generațiile viitoare? În mod cert, printre aceștia, care se pot număra pe degetele de la o mână, se va afla Luciano Pavarotti. În pragul celor 62 de ani pe care-i va împlini pe 12 octombrie, motivațiile acestei opțiuni apar cu claritate și cred că sunt în număr de două.

În primul rând, creațiile sale din prima parte a carierei, în teritoriul componistic al belcanto-ului romantic, îndeosebi Bellini, Donizetti. Acolo timbrul său limpid de *tenore di grazia* asociat unui legato indescritibil, pigmentat cu abandonuri și moliciuni a înzestrat fraza muzicală cu o continuitate și o omogenitate care merge până în extremul acut, facil și strălucitor. Îl ascult pe Pavarotti într-un recital pe CD. Paradoxal, demonstrația cea mai elocventă vine prin aria Cântărețului italian *Di rigori armato* din *Cavalerul rozelor* de Richard Strauss, explicația constând în scriitura densă, de numai trei minute, pe țesătură ultracută, servită cu dulceața și poetica pe care numai Pavarotti le poate expune, în atmosfera unei omogenități fără fisură a liniei de cânt.

Cred că a doua rațiune pentru care Luciano Pavarotti va rămâne în istoria liricii este longevitatea carierei, în condițiile păstrării unui *éclat* al glasului, proaspăt și colorat, ca în anii tineri. Impropiu spus, pentru că artistul trăiește azi o a doua tinerețe,

când apropierea lui de rolurile veriste sau dramatic romantice vine cu un plus de poezie spre interpretări pe care le aduce la parametrii săi vocali, chiar dacă le refuză forța și impactul violent. Așa sunt Canio, Otello sau Chénier, cel puțin în cazul celui din urmă artistul nerefuzându-și un debut la 60 de ani. Secretul longevității stă într-o tehnică ideală (dobândită de la celebrii profesori Pola și Campogalliani) și într-o gestionare optimă a carierei. Stilistic vorbind, Pavarotti este, în orice rol, desprins din tradiție, chiar și în conturarea acelor personaje care nu-i definesc vocalitatea (Otello este un exemplu) dar pe care le înzestrează cu accentele și implicările intenționale tipice. [*Din nou, Luciano Pavarotti* (iulie 1997, martie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Era de așteptat ca Pavarotti – 64 (...) să nu mai fie cel din memorabile concerte anterioare. Perioadele de încălzire a vocii se percep mai lesne, arcele întrerupte de respirații sunt mai evidente, vibrația mai largă își face loc când te aștepti mai puțin, accelerările de tempi vin ca o alternativă odihnitoare, transpozițiile există (*Boema*), oboseala la finele unui program dens, greu (șase arii veriste, trei duete de Verdi, Puccini și Mascagni, cinci cântonete) nu poate fi disimulată. Pe acestea, criticul nu le poate ocoli, dar se pleacă în fața perpetuei fascinații timbrale, proaspete și nealterate – rod al unei preparații tehnice fără cusur, al unei selecții repertoriale de maximă prudență în carieră, în fața cultului frazării, al legato-ului, al omogenității liniei, varietății de culori (în care celebrele sale *mezzevoci* funcționează în continuare cu rarissime tente de clar-obscur sonor). Poetica prin sunet, atmosfera solară și farmecul inconfundabil la impactul sonor, acea rostire înaripată fie că e vorba de *Suzel, buon di; Addio fiorito asil; Libiamo, libiamo* sau *L'aurora e in bianco vestita*, îi sunt atât de proprii lui Big P. Regret că audiția prin difuzoare nu poate reda jerba indescritibilă de armonice care-i îmbracă glasul și care în sala de spectacol se percep în toată splendoarea lor. (...) ... voi consemna cu nostalgie eclipsarea... eclipsei de magia acestei seri de neuitat, autografiată **II**

tenorissimo. [*Eclipsa... eclipsată* (1999) – **OPERA LIVE**]

● S-a stins din viață Luciano Pavarotti, cel care a readus în ultimul pătrar al secolului XX și începutul secolului nostru, când nimeni nu se mai aștepta, parfumul extatic al belcantoului în registrul tenoral. Desigur, mai întâi prin Bellini și Donizetti, apoi pigmentând cu această desăvârșită artă și alte teritorii, cel romantic verdian, cel verist sau lirica franceză. Totul a pornit de la darul dumnezeiesc pe care l-a primit, glasul de o luminozitate solară, cu coroană de armonice de unică strălucire. Limpezimea de sunet, fără nici un fel de asperități era canavaua pe care se brodaau culorile cu care înzestra discursul muzical. Îmi amintesc notele de Fa ale frazelor *Celeste Aida, forma divina*, cele mai luminoase, cele mai pure cu care un Radamès și-a exprimat vreodată iubirea pentru Aida. Linia vocală era de o fluiditate ireală, nimic nu întrerupea fluxul sonor care se derula în stupefiantă continuitate. Virtuți belcantiste. Ca element esențial în acest demers, era rezolvarea „pasajului de registru”, zona notelor Fa, Fa diez, Sol, în care în mod firesc se schimbă poziția de emiteră a sunetului. Ei bine, la Luciano Pavarotti trecerea era insesizabilă, totul concentrându-se în sintagma „tehnică vocală ideală”. A dobândit-o de la profesorii Ettore Campogalliani și Arrigo Pola, de la marea lui parteneră Joan Sutherland, cu care a alcătuit un desăvârșit cuplu belcantist. Această omogenitate în conducerea desenului melodic, această impecabilă frazare era pusă în valoare în tot ce interpreta. (...) Cavalier al Do-ului acut, a fost primul care a făcut să renască, în era modernă, interpretarea în tonalitate originală a ariei lui Tonio din *Fuica regimentului* de Donizetti, cu nu mai puțin de nouă note de Do. Extrema *dolcezza* a străbătut desenele melodice ale lui Rodolfo din *Boema*, ale lui Edgardo din *Lucia di Lammermoor* sau ale lui Nemorino din *Elixirul dragostei* și câte altele! De neuitat! Toate acestea reprezintă marea moștenire lăsată lumii de Luciano Pavarotti. Dar nu numai! În ultimii 15 ani ai carierei a alcătuit împreună cu colegii Domingo și Carreras, tripleta care a cucerit mass-media și publicul

de cea mai largă reprezentare. A servit în acest mod, în chipul cel mai accesibil, cel mai popular, arta lirică. **Vincerò** al său a răsunat pe toate meridianele, în toate casele. (...) La moartea lui Luciano Pavarotti, VOCALISTUL ASTRAL, ne cuprinde tristețea. Dumnezeu să-l odihnească pe marele tenor așa după cum l-a înzestrat, în pacea celor mai sublime cântări! [*Vocalistul astral* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

PAVEL, Constantin – tenor, n. 21 mai 1884, Bistrița Bârgăului – d. 9 mai 1945, Sibiu

PAVLOVA, Nadezhda – soprană, n. 1982?, Rusia

PAVONE, Claudia – soprană, n. 10 noiembrie 1990, Italia

● ... a conturat o Violetta Valéry muzicală, cu glas întrucâtva tăios, dar omogen pe ambitus și strălucitor. Registrul acut are tente ușor stridente, evidente îndeosebi la țesăturile înalte din prima arie, Mi bemol-ul final inclus. Înclinată spre cântul în forță, a afișat oarece monotonie expresivă. Precara susținere tehnică a făcut ca ambele note de La natural acut din finalul celor două strofe ale ariei *Addio del passato* să suporte mici întreruperi de sunet. [*Sub semnul banului sau TRAVIATA la Veneția, cu tenorul Ștefan Pop vedetă* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Cu aură de școlăriță, Gilda Claudiei Pavone a restituit personajului luminozitatea, candoarea și dăruirea, într-o lectură lirico-lejeră cu frazare frumoasă, fluidă și bună proiecție a sunetului. Aria *Caro nome* a avut culoare gingașă și nostalgică, iar vocalizările acute au fost fără reproș. Finalul duetului *Sì, vendetta, tremenda vendetta*, Mi bemol supraînalt, s-ar fi dorit mai convingător. Probabil că de aceea soprana a adăugat o acută suplimentară în finalul operei. [*Macerata în roșu* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PAYNE, Patricia – mezzosoprană, n. 8 martie 1942, Dunedin, Noua Zeelandă

PE, Raffaele – contratenor, n. 24 august 1985, Lodi, Italia

PEARS, Peter – tenor, n. 22 iunie 1910, Farnham, Marea Britanie – d. 3 aprilie 1986, Aldeburgh, Marea Britanie

PECCHIOLI, Paolo – bas, n. 1965, Florența, Italia

PECILE, Mirna – mezzosoprană, n. 15 martie 1943, San Daniele del Friuli, Italia

PECKOVÁ, Dagmar – mezzosoprană, n. 4 aprilie 1961, Chrudim, Cehia

PECORARO, Herwig – tenor, n. 2 septembrie 1957, Bludenz, Austria

PEDERSON, Monte – bariton, n. 21 august 1958 Sunnyside, Washington – d. 6 noiembrie 2001, Kreuth, Germania

PEDERZINI, Gianna – mezzosoprană, n. 10 februarie 1900, Vò di Avio, Trento, Italia – d. 12 martie 1988, Roma

PEDICONI, Fiorella – soprană, n. 1948, Italia

PEERCE, Jan – tenor, n. 3 iunie 1904, New York, New York – d. 15 decembrie 1984, New Rochelle, New York

PELIZZARI, Rubens – tenor, n. 1977?, Salò, Italia

● Un model de *malcanto* a fost prestația tenorului Rubens Pelizzari, Mario Cavaradossi (*Tosca* la București). Fără glumă, ar putea fi dat de exemplu unor studenți care trebuie să afle pe viu, și ce sunt instabilitățile de sunet, și emisia „strânsă”, chinuită, și lipsa de omogenitate, și detimbrările, și notele lăbărțate, și cele cu neplăcută rezonanță nazală sau plasate insonor, în afara proiecției optime (*La vita mi costasse* din primul act) și micile clacări (duetul cu Tosca din actul al III-lea), și frazarea neglijentă. (...) La activ, rețin totuși unele sunete bine impostrate în registrul acut, La diez în *Vittoria! Vittoria!* (actul secund) sau La natural în fraza *E non ho amato mai tanto la vita* din aria *E lucevan le stelle* (ultimul act). Mult prea puțin! [*Oaspeți la Operă sau Cellia Costea super-star* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● În bună condiție a fost italianul Rubens Pelizzari (Pollione incisiv în *Norma*, care a evitat Do-ul acut din cavatina *Meco*

all'altar di Venere, probabil, o limită). [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PELZ, Marcus – bas-bariton, n. 1970?, Stuttgart, Germania

PENDATCHANSKA, Alexandrina – soprană, n. 24 septembrie 1970, Sofia

PENNO, Gino – tenor, n. 9 decembrie 1920, Felizzano, Italia – 8 februarie 1998, Milano, Italia

PENTCHEVA, Mariana – mezzosoprană, n. 17 ianuarie 1966, Plovdiv, Bulgaria

PERENCZ, Béla – bariton, n. 1967?, Ungaria

● De dimensiune masivă și dramatism extrem a fost interpretarea intensă dată lui Amfortas de baritonul Béla Perencz, glas autoritar ale cărui expuneri au mers de la moliciuni subtile (*Lăsați-mă în pace!*) la rugă fierbinte și strigăt patetic (*Miluiește-mă! Tu, Dumnezeule atâteierător, ia-mi moștenirea, vindecă rana, ca să mor curat și întreg în fața Ta*). [Primul act din *PARSIFAL* sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român” (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PERETYATKO, Olga – soprană, n. 21 mai 1980, St. Petersburg, Rusia

● Contradictorie a fost prestația frumoasei Olga Peretyatko (Fiorilla din *Turcul în Italia*), (...). Artista stăpânește scriitura rossiniană, o desenează cu bune accentuări în structura frazelor, dar cavatina de intrare *Non si dà follia maggiore* a revelat asprimi timbrale și o concepție ștearsă în creionarea personajului. Deși coloratura a strălucit, iar staccaturile au fost diafan înfățișate, marea arie finală *Squallida veste, e bruna* a propus sunete întrucâtva dispersate și acute sub tonul corect. În plus, țesătura vocală înaltă i-a pus probleme. Nu mă miră că publicul a reacționat negativ la aplauzele individuale de la sfârșitul spectacolului. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PÉREZ, Ailyn – soprană, n. 15 august 1979, Chicago, Illinois

PÉREZ, Jossie – mezzosoprană, n. 1978, Porto Rico

● O preferată a publicului s-a dovedit a fi Jossie Pérez (Cherubino în *Nunta lui Figaro*), mezzosoprană de bună muzicalitate, cu glas moderat ca amplexare dar cu un admirabil legato în canzona *Voi che sapete*. Duetino cu Susanna (Andrea Rost) *Aprite, presto aprite* a avut maximă transparență. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

PÉREZ, Rocío – soprană, n. 1990, Madrid

PÉREZ SUÁREZ, Rosa – soprană, n. 1976?, Las Palmas de Gran Canaria, Spania

PERNERSTORFER, Alois – bariton, n. 3 iunie 1912, Viena – d. 12 mai 1978, Viena

PERNET, André – bas-bariton, n. 6 ianuarie 1894, Rambervillers, Franța – d. 23 iunie 1966, Paris

● Creatorul mondial al rolului titular din *Oedipe* de Enescu în 1936, la Opera Mare din Paris.

PERRY, Janet – soprană, n. 27 decembrie 1947, Minneapolis, Minnesota

PERSIANI, Fanny – soprană, n. 4 octombrie 1812, Roma – d. 3 mai 1867, Paris

PERSSON, Miah – soprană, n. 27 mai 1969, Örnsköldsvik, Suedia

PERTILE, Aureliano – tenor, n. 9 noiembrie 1885, Montagnana, Italia – d. 11 ianuarie 1952, Milano, Italia

● Titan al vocilor tenorale liric spinte, un desăvârșit cu intensă maleabilitate de glas, prin *mezzecoci*, *crescendi*, *diminuendi* exemplare și fraze lungi, expresive. Puterile dramatice ale lui Pertile au fost fără margini.

PERTUSI, Michele – bas, n. 12 ianuarie 1965, Parma, Italia

● Puțin frust și fără pregnanță în coloratură îmi apare Michele Pertusi, Alidoro din *Cenușăreasa*. [*Cecilia Bartoli, super-star* (1996) – **OPERA LIVE**]

● Michele Pertusi (Mahomed) își conduce glasul frumos timbrat pe traiectul unei vocalități de *basso nobile* cu agilități bine stăpânite și cu aplomb în pasajele eroice. (*Asediul Corintului* la Pesaro). [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● Mobil și inspirat Leporello, Michele Pertusi cântă cu accente bine gândite și umor. (*Don Giovanni* pe disc) [*Testamentul lui Sir Georg* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Michele Pertusi (Alidoro), glas cu timbru catifelat, cu aplecare către cântul nuanțat în condițiile unor vocalizări *buffe* ce frizează perfecțiunea. (La Scala din Milano) [*CENUȘĂREASA de Rossini – spectacol strălucitor* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Potrivită a apărut eleganta ținută aristocratică a Contelui Rodolfo, reputatul bas Michele Pertusi, care a impresionat prin generozitatea vocii sale mătăsoase de *basso nobile cantante*, prin conducerea impecabilă a cavatinei *Vi ravviso, o luoghi almeni*. Un prototip (în *Somnambula*). [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Cu glas cald, generos și adresare impunătoare, Michele Pertusi a fost un Oroveso ideal. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember IV. Aventura Ceciliei Bartoli în NORMA* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

PESENDORFER, Albert – bas, n. 21 iunie 1967, Regau, Austria

PETCU, Mircea Dan – bariton, n. 29 septembrie 1967, Timișoara

PETCU-CATRINA, Maria – soprană, n. 1975?, Horezu, Vâlcea

● Plin de sensibilitate este conturul oferit Antoniei (la Opera Brașov) de tânăra Maria Petcu, soprană ce frazează frumos dar volumul glasului o pune, la finalul actului al II-lea, în postura de a ceda întâietatea sono-

rităților orchestrale. [*Povestiri... fără Hoffmann* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- Delicată, sensibilă, poate prea discretă în registrul grav, dar cu conduct frumos al desenului melodic a fost soprana Maria Petcu-Catrina, debutantă în rolul Micaëla (în spectacolul *Carmen* la Brașov). [*Operă la București și Brașov* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

PETEAN, George – bariton, n. 23 februarie 1976, Cluj-Napoca

- Tânărul bariton cu patină tenorală George Petean, stăpânul unei voci de extins ambitus, a interpretat cu extremă muzicalitate și brilianță cavatina lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla*. A impresionat omogenitatea impecabilă a glasului ce a conferit desenelor melodice o linie de extremă fluiditate, fapt evident îndeosebi în marea scenă a morții lui Posa din *Don Carlos*. Petean a dăruit ariei *Per me giunto... O Carlo, ascolta... Io morirò* noblețea și generozitatea personajului. Sunetul de Fa acut din ... *morirà per te* (finalul ariei propriu-zise) – atacat domol și crescut ca un evantai – a inundat în armonice splendide Sala Palatului. Frazarea lui George Petean are un legato brusonian – aș risca termenul – și cred că baritonul are în vedere, înainte de marile roluri verdiene, și opusuri de Donizetti, precum celebrul Renato Bruson acum peste trei decenii. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- *Ah, che bel vivere, che bel piacere per un barbiere di qualità! „DE QUALITÉ!”*... una din celebre fraze ale cavatinei lui Figaro din *Bărbierul din Sevilla* a fost tradusă în franceză spre deliciul publicului, de baritonul George Petean într-un recent spectacol la Opéra Bastille. (...) Motto-ul său este calitatea care respiră prin timbrul vocii cu irizații tenorale, prin lectura distilată a portativului, în direcția restituirii spontaneității și vervei nemuritorului personaj. Da, George Petean este un tipic bariton liric briliant, vocalitate ideală pentru rolul Figaro, pe care îl servește scânteietor și cu acute pline, sigure. Dar nu numai notele înalte eclatante umplu de armonice bogate spațiul acustic, ci întreaga țesătură compo-

nică a maestrului de la Pesaro îi este la îndemână, pasajul de registru apare insesizabil și îi conferă omogenitate pe ambitus. Stăpân al unui instrument ușor de manevrat, Petean rezolvă spectaculos agilitățile cavatinei sau ale duetului cu Almaviva (Colin Lee), rămânându-i în preocupare doar cele din duetul cu Rosina (Maria Bayo), evident perfectibile. Extraordinar de mobil în scenă, plin de umor deloc grosolan, *factotum* rasat, baritonul clujean este la ora actuală tânărul român de cea mai mare perspectivă pe scenele lirice internaționale. Este deja aplaudat în teatre de legendă ale lumii, de la Wiener Staatsoper la Metropolitan, de la Covent Garden la Opéra National de Paris și cariera îi stă sub semnul excelenței. [*Un bărbier... de qualité și belcanto autentic la Paris* (2008) - **OPERA ETERNA**]

- **George Petean, ideal în Donizetti.** A interpretat (la Opera de Stat din Viena) rolul fratelui Luciei, Enrico. Voce nobilă, prețioasă timbral, rotundă, caldă și extinsă, cu acute cvasi-tenorale și impecabilă linie a frazării. clujeanul se arată astăzi ca unul din importanții baritoni ce tâlmăcesc opusurile maestrului de la Bergamo. Poate, singurul din generația sa. Stăpân al cântului *soft*, moale și catifelat, Petean oferă un contur profund uman perfidului – până la urmă - personaj, pătruns totuși de iubire fraternală, evidentă în prima parte a marelui duet (cu Lucia Annei Netrebko) din actul secund. Gradația tensiunii este impresionantă. De la implorație la explozia de furie, totul stă la îndemâna tânărului bariton român. O carieră remarcabilă are în față, cu condiția intrării treptate în partiturile mai solicitante. [*Prețul Anna Netrebko* (2009) - **OPERA ETERNA**]

- Pentru George Petean, rolul Marchizului de Posa este un vehicul optim destinat prezentării darurilor sale, care îl configurează ca important bariton verdian al momentului. Catifeaua vocii, lirismul, accentele și nuanțele sunt pretutindeni. Balada *Ah! l'Infant Carlos, du roi son père* (actul secund) a respirat prin omogenitate și legato suveran, într-o servire exemplară, generoasă a desenului melodic exprimat în limba franceză. Aceeași linie frumoasă de glas,

același cantabile fără cusur au înzestrat și aria din actul al IV-lea, *C'est mon jour, mon jour suprême*, finalizată măiestrit în registrul acut, mai întâi printr-un crescendo către forte, urmat de un filaj ireproșabil, desigur, într-un singur arc de respirație. Moartea lui Posa *Ah! je meurs, l'âme joyeuse*, cu derulare sonoră ultrafluidă, a avut liniștea serenă a împlinirii. (La Opera de Stat din Viena) [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Afirmat în ultima vreme ca important bariton verdian, George Petean și-a validat și aici, în rolul Ezio, aureola. Deține spiritul italian în cânt și îl expune cu autoritate. Celebra frază declamată către Attila, care a însuflețit simțirea patriotică a auditoriului premierei absolute din 1846, *Avrai tu l'universo, resti l'Italia a me*, a impresionat prin somptuozitate. Știința rostirii recitativului îi este la îndemână (*Tregua è cogl'Unni...*), iar cantilena ariei *Dagl'immortali vertici* s-a derulat cu toată generozitatea de glas pe care baritonul clujean o posedă, fluent, catifelat, cu ascensiuni impecabile spre note acute (*Roma nel vil cadavere*), urmate de atenuări subtile în piano (*... chi ravvisare or può?*). Cabaletta *È gettata la mia sorte* ce a urmat a avut aplombul și formidabila energie a unei expunerii eroice. Pe această pagină, George Petean a fost supus unor dificultăți de joc extrem (...) și a realizat o performanță de actorie! (La Theater an der Wien) [*Trotinete și fotolii cu roțile în ATTILA de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● George Petean impresionează de la prima notă emisă prin culoarea de glas de prețioasă generozitate sonoră. Bariton liric înalt, cu ambitus uriaș, mergând către note acute cvasi-tenorale, își expune cu savoare catifeaua din voce, plămădește frazele muzicale fluent dar și cu aplomb spectaculos. Simte discursul muzical italian. Brilanța abordării agilităților din cavatina *Largo al factotum* (*Bărbierul din Sevilla*) a fost realmente remarcabilă. Un mare Figaro! Stilistica a fost respectată pe de-a-ntregul, în marea tradiție de interpretare, fie că a fost vorba de Prologul *Si può?* (*Paiațe*), de duetele în compania sopranei (Cellia Costea) și chiar de marea arie *Eri tu* (*Bal mascat*). George

Petean cântă cu o autoritate și un panas admirabile, glasul sună proaspăt și umple sala în chip copleșitor. (La Ateneul Român) [*A renăscut ciclul „Vă place opera”?* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Semnul său nobiliar stă în virtuțile de glas dominate de o timbralitate caldă și generoasă, rotundă și velurată, care se dezvoltă pe un ambitus vocal extins exemplar, până la note înalte ce pot fi invidiate chiar de... tenori. Cu acest prețios instrument, baritonul construiește fraze muzicale de stupefiantă omogenitate și fluentă, susținute de un bun control al respirației, ce îi permite și emiterea unor sunete acute prelungi și strălucitoare. În desfășurarea edificiului sonor și artistic, Petean aplică o solidă știință de cânt, care are la bază un studiu serios al stilisticii partiturilor, o lectură de detaliu a înșiruirilor de pe portativ coroborate cu textul, cu sensurile rostirii lui. Punctează accente, înalță evantaie sonore, derulează nuanțe pline de emoționalitate, identifică momentele în care vocea sa amplă trebuie să umple auditoriumul, după cum dăruie desenelor melodice subtilități neașteptate și moliciuni, traduse în expresii tulburătoare. Acesta este George Petean, care înveșmăntează în primul rând în lirism partitura verdiană, subliniind profunda latură umană a eroului său, Rigoletto, punându-și sufletul pe tavă într-un demers dramaturgic care îi stăruie în memorie. Reflecțiile cu adânci implicații psihologice (monologul *Pari siamo*), dialogurile afectuoase cu Gilda (Cristina Oltean), exploziile de revoltă ostoite în rugă fierbine (aria *Cortigiani*, una dintre cele mai bune secvențe ale serii de la Opera Națională Română Cluj-Napoca), dezlănțuirile furibunde fără limite (duetul *Sì, vendetta, tremenda vendetta*), durerea năucitoare și răscolitoare din finalul operei au fost redade cu rară minuțiozitate de exprimare, cu intensă trăire. Integrarea actorului George Petean în desăvârșitul vocalist George Petean lasă o impresie generală exemplară. Astăzi, cu glas plin de prospețime, baritonul român vizează de îndeaproape culmile. [*Baritonul George Petean în RIGOLETTO* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru artistul român, aflat pe vârfurile carierei și afișând o formă vocală, o disponibilitate creatoare de înalt nivel, (rolul Macbeth) a fost un debut. Cu voce caldă și rotundă, iradiantă prin lirism cuceritor, omogenă pe întregul ambitus, George Petean a conceput rolul într-o dimensiune complexă, cu accentuări amănunțite și culori subtile. Mai înfricoșat de primul dialog cu soția sa decât cu vrăjitoarele, Macbeth s-a înfățișat în toată supușenia față de cea care îl conduce, îi bulversează ființa. Convulsiile mentale ale personajului i-au oferit posibilitatea redării unor detalii expresive cutremurătoare. Construcția ariei finale *Pietà, rispetto, amore*, începută impetuos cu un *Perfidi!* exploziv, a continuat cu expunerea unui cânt în perfect legato – specialitate a baritonului român – și cu admirabilă conducere a frazei muzicale, cu deplină fluiditate, în care previziunile triste ale morții au impresionat. Sfârșită în piano, așa cum cere Verdi, aria a lăsat senzația unei rugi întru iertare, ca un epitaf ce propăvăduiește pocăința universală, dezlegarea de păcate. La Viena, Macbeth a devenit un rol important al carierei lui George Petean. [*Cântăreți români la Opera de Stat din Viena* (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

● Înțelegerea lui George Petean a tuturor meandrelor sufletești, a atitudinilor, a comportamentului eroului titular este totală, profundă și impresionantă. Cântul său deschide o poartă către umanism, cu căldură și dăruire, în care adresările, deloc tăioase, rămân impregnate de lirism și trăire intensă... chiar și în cuvântul solemn din scena Consiliului dogal, *Plebe! Patrizi! Popolo dalla feroce storia!* rostit maiestuos dar apropiat, deschis și sincer sau în fraza *E vo gridando: amor...*, plină de generozitate. Autoritatea Dogelui fusese deja demonstrată prin zicerea profetică *Adria e Liguria hanno patria comune*. Singura explozie, singura dezlănțuire a venit în aceeași secțiune, prin blestemul aruncat trădătorului Paolo, teribil, de mare forță, *Sia maledetto! e tu... ripeti il giuro*. Înveșmântat în catifea de cea mai nobilă calitate, glasul lui Petean a derulat fraze în legato, fie emoționant (*Del mar sul lido* din Prolog), fie seducător (*Ah! Se la speme, o ciel clemente...*), expresiv (*Figlia!*

A tal nome io palpito) – exemple cu totul aleatoare din primul act, fie dureros, încărcat de triste presentimente - *Perfin l'acqua del fonte è amara al labro dell'uomo che regna!* din actul secund și duios - tulburător la chemarea morții. Omogenitatea glasului s-a arătat exemplară pe întreg ambitusul, până la acutele Fa-Fa diez-Sol bemol, emise în toată gama de intensități posibile, de la fortissimo (*Ecco le plebi!* sau *Il mio nemico!*, actul al doilea), la abordările pline de moliciuni (evocatorul, nostalgicul *Il mare* din ultimul act), ca și în mezzoforte sau piano în finalul operei, frazat cu eleganță. Baritonul stăpânește un larg evantai de nuanțe, care a servit pe deplin portretizării unui personaj atât de divers ca atitudini. Memorabil cânt, memorabilă interpretare! [*SIMON BOCCANEGRA, concert exemplar la Sala Radio* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

● A fost o serată de înaltă calitate artistică, cu George Petean drept cap de afiș, cum era de așteptat. Construcția oferită arhetipalului personaj a mers pe o concepție de amănunt, pe înșiruirea fațetelor psihologice, pe care glasul catifelat și personalitatea baritonului le-au redat în toată complexitatea lor, între liric și impulsuri spre dramatic. Merită o descriere mai amănunțită. După un început calm și natural, obsesia blestemului (*Quel vecchio maledivami!*) l-a marcat într-un monolog extrem nuanțat, plin de culori străbătute de accentuări, în care a apăsător exemplar *Odio a voi, cortigiani schernitori!*. Duios, cu legato răscolitor a cântat *Deh, non parlare al misero* din primul duet cu Gilda (Luiza Fatyol), continuat reflexiv *Altri mi maledicono*, ca o amintire oribilă și încheiat înduioșător în adresarea către Giovanna *Ah! veglia, o donna, questo fiore...* George Petean, un pictor al sunetului. Actul secund, *summa summarum* de forță, cu acut suveran în aria *Cortigiani* a cunoscut și alte trăiri intense, subliniate răscolitor (*Marullo, signore*), cutremurător în implorație (*Miei signori... perdono, pietate*), finalizate răvășitor, *Pietà, signori, pietà!* Duetul subsecvent cu Gilda a avut autoritate disperată în ruga către Divinitate (*Solo per me l'infamia, a te chiedeva, o Dio...*), apoi căldură parentală... *Piangi, piangi fanciulla,*

iar tumultuosul ***Si, vendetta*** a primit la final un La bemol acut impunător. Ultimului act, George Petean i-a rezervat alte exprimări adânc forjate și amintirea îmi zboară acum către profeticul ***Egli è Delitto*** sau triumfalele ***All'onda! all'onda!***. În ultimele măsuri de intens calibru din operă, baritonul a introdus o ***appoggiatură*** ultra-acută, nescrisă, nemai-auzită, posibilă grație culorii tenorale a vocii. Întru totul, o creație memorabilă. [*RIGOLETTO la Sala Radio sau vocile Clujului la București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

PETER, Mauro – tenor, n. 1987, Lucerna, Elveția

PETERS, Roberta – soprană, n. 4 mai 1930, New York, New York – d. 18 ianuarie 2017, New York

PETERSEN, Ann – soprană, n. 22 iunie 1966, Sorø, Danemarca

PETERSEN, Marlis – soprană, n. 3 februarie 1968, Sindelfingen, Germania

- La Opera de Stat din Viena, soprana germană Marlis Petersen a fost o diafană și cristalină Sophie. [*Cavalerul rozelor, la el acasă* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Super sexy, deși nu se mai află la prima tinerețe, Marlis Petersen atrage toate privirile în cvadruplul rol (feminin din *Povestirile lui Hoffmann*, la Theater an der Wien). Joacă senzual și îl zăpăcește pe bietul Hoffmann. Este o actriță sensibilă, desăvârșită. Dificultățile pentru soprana germană vin însă dinspre partitură, în care acoperă cu limite provocările atât de diversificate ale portativului. Coloraturile funcționează bine dar supra-acutele Olympiei sunt disimulate în sunete infantile sau ușor stridente, în timp ce infernalul Do diez înalt al morții Antoniei pare mai mult o notă ratată. Rămân din partea lui Marlis Petersen, *look*-ul, finețea exprimării, inflexiunile delicate, ca și curajul de a se înscrie printre puținele interprete care au abordat cele patru roluri într-o singură seară. [*Erotism pe muzică de Offenbach* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- (În *Simfonia a IX-a în re minor* op. 125 de Beethoven în interpretarea Berliner

Philharmoniker), plutitoare în mult-așteptata vocaliză acută, cu culminație de Si natural la finele unui arc neîntrerupt de frază, soprana Marlis Petersen nu a reușit, cu toată buna vocalizare, să-mi șteargă din memorie pasajul similar cântat de Emilia Petrescu, acum circa 60 de ani. Se știe, nu sunt adeptul comparațiilor sau clasamentelor, dar... ce să fac? Amintirile persistă. (Festivalul George Enescu) [*Primele zile* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PETIBON, Patricia – soprană, n. 27 februarie 1970, Montargis, Franța

- Prin conducerea fluidă a înșiruirii de sonuri din aria ***Deh vieni non tardar*** s-a făcut remarcată și interpreta Susannei (din *Nunta lui Figaro* la Aix-en-Provence), Patricia Petibon, a cărei plăcută voce de soprană a câștigat în consistență față de anii anteriori, deși nu întotdeauna a fost însoțită de *Glanz*. În plus, pe alocuri, câteva respirații „furate” sau sunete situate sub tonul exact, s-au mai făcut simțite. [*Cherubino, așa cum l-a imaginat Kierkegaard* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

PETIT Melissa – soprană, n. 1990, Saint-Raphaël, Franța

PETKOV, Dimiter – bas, n. 5 martie 1938, Sofia

PETRE, Florin Dumitru – bariton, n. 1982, Galați – d. 25 iulie 2015, București

PETREAN, Lucian – bariton, n. 26 aprilie 1975, Bistrița

- Bariton cu registru central impunător în Prologul operei ***Paiațe*** și aria ***Eri tu*** din ***Bal mascat*** ... la Cluj-Napoca, în Sala Operei Române. [*Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- În rolul titular, a debutat la București Lucian Petrean. O voce masivă, bogat colorată, amplă, care umple sala cu sonorități pline de armonice. Sigur că pasajele de forță i-au venit cel mai mult la îndemână și în cheia lor a tratat și paginile impregnate de lirism expresiv ale primului duet cu Gilda

(Shoushik Barsoumian). Marea arie **Cortigiani** a fost dramatic și impresionant modelată. Înmuierile de sunet și omogenizarea pe extinsul său ambitus mai rămân să-l preocupe, în sensul fluidizării frazei muzicale. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Lucian Petrean are datele inițiale pentru un valabil Scarpia, cu glas robust, puternic și culoare timbrală întunecată. Îi mai rămâne să-l utilizeze cât mai mult în corelare cu specificul odiosului personaj, cu atacuri mai înverșunate (spre pildă, **Tosca è un buon falco**, fraza de deschidere a actului secund, a fost lipsită de „mușcătură” care să anunțe dramatica înfruntare cu diva), dar și cu subtilități, cu insinuări șerpești. Un studiu de detaliu poate urma. [*Debutul Iuliei Isaev în TOSCA* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- La Cluj-Napoca... rezidează baritonul Lucian Petrean, posesorul unui glas solid și dominator, parcă făcut pentru rolul Scarpia. Vocea a sunat autoritar, fără asperități și inflexiunile eminamente dramatice ale odiosului personaj au fost minuțios puse în pagină (**Ha più forte sapore...** sau **Se la giurata fede... Già mi strugea l'amor della diva!**, din actul secund, sunt numai două exemple). Doar câteva opacități s-au insinuat pe alocuri, îndeosebi în declamațiile de intrare **Un tal baccano in chiesa!** (primul act) sau **Tosca è un buon falco!** (actul al doilea), mai puțin explozive. Cu alură masivă, a înfățișat un Scarpia carnal, îndreptat către brutalitate, căruia blazonul de baron îi este departe. [*La Iași, TOSCA aniversară* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Era de așteptat că importantul glas al baritonului Lucian Petrean va servi de minune pasajele de forță ale rolului Renato. Așa s-a și întâmplat, pe lângă ele, notabile fiind preocupările cântărețului de a înmuia sunetele în pasajele introspective, de expresivitate, îndeosebi ale marii arii **Eri tu**. [*BAL MASCAT, producție nouă la Opera bucureșteană* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Spectacolul a stat sub semnul vocii dominatoare a baritonului Lucian Petrean (Rigoletto), un instrument voluminos și autoritar, glas tunător în care accentuările

incisive impresionează. Era de așteptat că pasajele dramatice vor fi servite de minune, pe întregul ambitus, cu sonorități copleșitoare, așa a și fost, dar curiozitatea a mers către modul în care Petrean urma să trateze paginile mai introspective, mai dureroase, personajul său fiind de mare complexitate psihologică, un erou frământat, lovit, ironizat. A reușit mult în această direcție. A nuanțat temător duetul cu Sparafucile (Horia Sandu), expresiv **Deh non parlare al misero**, moale și afectuos **Ah! veglia, o donna, questo fiore**, ambele din duetul cu Gilda Veronicăi Anușca (actul prim). Mai există secvențe cărora baritonul le poate dăruir tălmăciri adâncite, pentru evitarea monotoniei. Nu sunt multe, am convingerea că le va identifica. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- În rolul titular din **Nabucco** a fost baritonul Lucian Petrean, al cărui format corpolent de glas este potrivit personajului, dar care a cântat și cu linie vocală mai moale în frazele **Deh, perdona, deh, perdona ad un padre che delira!** (duetul cu Abigaille din actul al III-lea, în compania Draganei Radakovic) sau în aria **Dio di Giuda!** (actul ultim), un progres cu care cântărețul poate accede performant către rolurile verdiene complexe. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – III* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Tonio (**Paiațe**), baritonul Lucian Petrean, posesor de glas voluminos, masiv, pătrunzător, calitativ înzestrat cu culoare timbrală luxoasă. Arcele generoase ale frazelor muzicale, boltirile sonore și acutele de forță din celebrul Prolog au impresionat prin dimensiune și proiecție de sunet, iar în marea scenă cu Nedda (Marta Sandu) au conferit intensitate dăruirii expresive. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Era evident că baritonul Lucian Petrean își va expune dominator vocea amplu dimensionată, cu egalitate între registre și acute puternice și sigure, în rolul Contelui de Luna. Surpriza plăcută a venit la ascultarea ariei **II balen del suo sorriso** în care a forjat sonoritățile

către tente moi, care să servească acel *Cantabile* cerut de Verdi. În fond este o pagină ce exprimă iubirea fără margini pentru Leonora. Sigur că pasajele violente ce au urmat, *Per me ora fatale* și celelalte, au căpătat incisivitatea și profilul autoritar dorit. [Regizorul Mario de Carlo revine pentru TRUBADURUL (2019) – *OPERA MIRACOL*]

PETRELLA, Clara – soprană, n. 28 martie 1914, Greco Milanese, Italia - d. 19 noiembrie 1987, Milano, Italia

PETRENKO, Mikhail – bas, n. 29 decembrie 1975, St. Petersburg, Rusia

- Interpretul lui Don Basilio (*Bărbierul din Sevilla* la Opéra Bastille), basul Mikhail Petrenko, a propus prin glas multe tente baritonale care i-au limitat amploarea sonoră și, surprinzător, au estompat culoarea registrului înalt. [Un bărbier... *de qualité* și belcanto autentic la Paris (2008) – *OPERA ETERNA*]

- (La Opéra Bastille)... destul de inegal în tălmăcirea rezervată Părintelui Lorenzo (*Capuleti și Montecchi*). [Un bărbier... *de qualité* și belcanto autentic la Paris (2008) – *OPERA ETERNA*]

- În rolul Pimen (din *Boris Godunov* la Metropolitan), Mikhail Petrenko n-a produs sonorități abisale și a cântat mai lejer, refuzând să fie cronicarul împovărat de ani și de misterele ascunse în uriașul letopiseț... [Țarul german (2010) – *OPERA DIVINA*]

PETRESCU, Cătălin – bariton, n. 1981?, Brăila

- Baritonul Cătălin Petrescu a cântat și a interpretat cu verva-i caracteristică, în pofida unor sonorități mai opace, arii din îndrăgite operete și musicaluri precum *Oklahoma* de Rodgers, *Silvia* de Kálmán, *Rose Marie* de Friml și *Scripcarul pe acoperiș* de Jerry Bock. (Concert la Ateneul bucureștean sub auspiciile Marii Loji Naționale din România, Respectabila Lojă Humanitas nr. 86 Orientul București, prin intermediul Fundației „Aripi pentru talente”) [Nevoia de binefacere (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

PETRESCU, Emilia – soprană, n. 12 mai 1925, București – d. 28 octombrie 2003, București

- La Emilia Petrescu, puritatea sunetului (*Christe*), pianissimele diafan-angelice ale invocației din *Et incarnatus est*, unduirile vocii (*Dona nobis pacem*) au fost relevante calități. (*Missa în do minor pentru soliști, cor și orgă*, KV 427 (417a) de Mozart) [Importante restituiri (2007) – *OPERA ÎN DIRECT*]

- ... o lectură lucid-descriptivă în *Belșug* de Mihail Jora, pe CD. [Vers și cântec românesc I – *Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – *OPERA ÎN PORTETE*]

- ... o mare soprană care a strălucit ca nimeni alta în teritoriul liedului și al literaturii vocal-simfonice. Îmi amintesc anii de demult, în care sorbeam cu nesaț pe podiumurile de concert ale Capitalei sunurile Emiliei Petrescu. Erau momente înălțătoare, de puritate instrumentală a cântului, de ideală exprimare stilistică, adevărate lecții de interpretare. Pe disc, acasă, o ascultam pe Elisabeth Schwarzkopf. La Ateneu sau la Sala Dalles, în Studioul de Concerte Radio sau la Sala Mică a Palatului, vocea Emiliei Petrescu mă învăluia, mă emoționa. O similitudine! [*O suverană a podiumului de concert, a cântului instrumental pur, a culturii și perfecțiunii stilistice, soprana Emilia Petrescu (1925-2003)* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

PETRESCU, Ștefan – bariton, n. 1910, Buzău – d. 1978, București

PETRI, Mario – bas- bariton, n. 21 ianuarie 1922, Perugia, Italia – d. 26 ianuarie 1985, Città della Pieve, Perugia

PETRINSKY, Natascha – mezzo-soprană, n. 1975?, Viena

PETRONE, Gaia – mezzosoprană, n. 1985?, Macerata, Italia

PETROV, Ivan – bas, n. 29 februarie 1920, Irkutsk, Rusia – d. 26 decembrie 2003, Moscova

PETROV, Ossip – bas-bariton, n. 15 noiembrie 1806, Elisavetgrad (Kirovohrad), Ucraina – d. 12 martie 1878, St. Petersburg, Rusia

PETROV, Pavel – tenor, n. 11 iulie 1991, Belarus

● Personajului Lenski (din *Evgheni Oneghin*), Pavel Petrov i-a adus parfumul autenticității, nu numai prin fireasca rostire în limba rusă, ci și prin cultura de stil. Cu lirism cuceritor, tenorul a avut sinceritatea îndrăgostitului, iar în renumita arie *Kuda, kuda* (...) a frazat suveran, conferind paginii o poetică intensă. [*Oaspeți la Opera bucureșteană și Ateneul Român* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

PETROV, Petru – bas, n. 26 iunie 1932, Bacău – d. 15 septembrie 2011, Frankfurt am Main, Germania

PETROVA, Olesya – mezzosoprană, n. 10 septembrie 1982, St. Petersburg, Rusia

PETROVA, Petia – mezzosoprană, n. 15 februarie 1983, Sofia

PETROVICI, Alexandru – bariton, pianist, n. 6 martie 1972, București

PETTI, Ernesto – bariton, n. 1 septembrie 1986, Salerno, Italia

PHILLIPS, Susanna – soprană, n. 1981, Birmingham, Alabama

PIANOV, Dmitry – tenor, n. 1965, Moscova

PIAU, Sandrine – soprană, n. 5 iunie 1965, Issy-les-Moulineaux, Franța

● A interpretat rolul Tusnelda din *Arminio* de Händel. A fost cel mai mare succes al seriei, grație unui glas suplu, cristalin de soprană lejeră, nu foarte amplu, dar bine poziționat tehnic, încât să penetreze până în cel mai ascuns unghi al sălii Ateneului. Nu numai atât. În afara ineputizabilei vocalizări agile inclusiv în pianissimo, ce a preluat și salturi în intervale dificile, artista a interpretat *lamento*-urile cu linie frumoasă de cânt și legato impecabil, cu delicatețe, sensibilitate și multiple tente, inflexiuni elegante, pe arce lungi de respirație. Sandrine Piau, o pasăre măiastră. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PIAVKO, Vladislav – tenor, n. 4 februarie 1941, Krasnoiarsk, Rusia – 6 octombrie 2020, Moscova

PIAZZA, Luigi – bariton, n. 19 septembrie 1884, Bologna, Italia – d. 22 martie 1967, Bologna

PIAZZOLA, Simone – bariton, n. 14 august 1985, Verona, Italia

● ... a expus în rolul Silvio (*Paiațe*) un glas cald, liric, omogen, dar culminația acută din marele duet cu Nedda (Fiorenza Cedolins) a fost poate prea vibrantă. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Primul tablou al actului (al III-lea din *Trubadurul*) a adus pe platou (...) vocea lui Simone Piazzola (Contele de Luna), bun stăpân al stilisticii verdiene, cu timbru generos, catifelat, fără mare dimensiune de glas dar cu accentuări potrivite în cânt. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

PICCAVER (născ. PECKOVER), Alfred – tenor, n. 5 februarie 1884, Long Sutton, Lincolnshire, Marea Britanie - d. 23 septembrie 1958, Viena

PICCHI, Mirto – tenor, n. 15 martie 1915, Signa, Italia – d. 25 septembrie 1980, Florența, Italia

PICCOLOMINI, Marietta – soprană, n. 15 martie 1834, Siena, Italia – d. 23 decembrie 1899, Poggio Imperiale (Florența), Italia

PICIREANU, Rodica – soprană, n. 28 decembrie 1974, Orhei, Republica Moldova

PIECZONKA, Adrienne – soprană, n. 2 martie 1963, Poughkeepsie, New York

PIERCE, Rowan – soprană, n. 1990, Saltburn-by-the-Sea, Yorkshire, Marea Britanie

● În rolul Amor din *Orfeu și Euridice* de Gluck a cântat în condiții de maximă pliere stilistică, cu impecabilă frazare,

egalitate între registre, nuanțări de detaliu, rostire plină de sensuri în recitative, tușe de atmosferă, totul venit dintr-o solidă cultură a interpretării muzicii clasicismului timpuriu. Soprana lirico-lejeră Rowan Pierce, fără mare volum de glas, a cântat cu plăcute sunete flautate. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PIEROTTI, Raquel – mezzosoprană, n. 17 decembrie 1952, Montevideo

PIHUT, Angela – soprană, n. 4 mai 1972, Chișinău

PILAND, Jeanne – mezzosoprană, n. 3 decembrie 1945, Raleigh, Carolina de Nord

● Din distribuția (de *Idomeneo* la Paris) am remarcat-o în primul rând pe tânăra Jeanne Piland (Idamante), cu o frumoasă voce de mezzo-lirică, cu un registru central sombrat, cu minunate nuanțe în cânt, sensibilă și intens implicată în emoția discursului muzical. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) – **OPERA VIVA**]

PILIPETCHI, Serghei – tenor, n. 3 decembrie 1981, Florești, Republica Moldova

PILOU, Jeannette – soprană, n. 11 iulie 1937, Alexandria, Egipt – d. 27 aprilie 2020, Atena

PINGHIREAC, Emil – bariton, n. 6 octombrie 1933, Adâncata, Suceava – d. octombrie 2013, București

PINGHIREAC, Georgeta – soprană, n. 1 aprilie 1950, România – 26 iulie 2019, București

PINKHASOVICH, Boris – bariton, n. 1986, St. Petersburg, Rusia

PINTILIE, Radu – bas, n. 19.., România

PINTO, Amalia – soprană, n. 1878, Palermo, Italia – d. 21 iunie 1946, Palermo

PINTOSSI, Alessia – soprană, n. 9 septembrie 1993, Brescia, Italia

PINZA, Ezio – bas, n. 18 mai 1892, Roma – d. 9 mai 1957, Stamford, Connecticut

PIRAZZINI, Miriam – mezzo-soprană, n. 21 august 1918, Castelfranco Veneto, Treviso, Italia – d. 25 decembrie 2016, Roma

PIRGU, Saimir – tenor, n. 23 septembrie 1981, Districtul Elbasan, Albania

● ... glas plăcut timbrat, cu frazare impecabilă pe extinsul ambitus. Bemolul vine când mă gândesc la registrul acut prea liniar (aria lui Rinuccio din *Gianni Schicchi*). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● (*Requiem*-ul de Verdi în Festivalul George Enescu, la Sala Palatului.) Tenorul Saimir Pirgu a fost impecabil în dificilul *Hostias*, cu *mezzavoce* fluidă, moment de cugetare profundă ridicată în înalături, dar a demonstrat și cât de neplăcute sunt lipsa de omogenitate a primei fraze *Kyrie eleison* din secțiunea *Requiem* sau un Si bemol înalt „împins”, în finalul din *Ingemisco*. [*Fascinația continuă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

PIROGOV, Alexander – bas, n. 22 iunie 1899, Riazan, Rusia – d. 26 iunie 1964, Moscova

PIROZZI, Anna – soprană, n. 8 februarie 1975, Napoli, Italia

● În *Trubadurul*, pentru rolul Leonora, Anna Pirozzi a rezervat o lectură bine încadrată stilistic, susținută de glasul rotund, ce se îmbogățește către registrul înalt și de frazarea fluidă în care și-au făcut loc seducătoare sunete în pianissimo – scena din mănăstire, superba cantilenă a ariei *D'amor sull'ali rosee* sau finalul operei. Extremul acut i-a evidențiat unele carențe. Deși minunat evocatoare, încheierea cavatinei *Tacea la notte placida* a suferit prin emisia aspră, „sârmoasă” și intonația deficitară, sub tonul corect, în timp ce supraacuta adăugată

la finalul terțetului cu Manrico și de Luna (primul act) a frizat stridența. (Parteneri, Piero Pretti și Marco Caria). Același fenomen s-a petrecut și în ultimele măsuri ale cabalettei *Tu vedrai che amore in terra* din actul al IV-lea. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PISAPIA, Massimiliano – tenor, n. 31 octombrie 1970, Torino, Italia

● Cunoscute de pe afișele teatrelor importante din străinătate, Massimiliano Pisapia a înfățișat o stare vocală care a arătat că italianul nu se mai află la prima tinerețe artistică. Dovezile au venit prin încălzirea mai greoaie, iar după stabilizarea sonorităților și evitarea sunetelor guturale, detimbrate, a rămas un ușor vibrato pe anumite porțiuni de registru, în special pe cele central – grave. Numai că tehnica solidă (...) i-a permis expansiuni de acute suverane, cu accente spinte. A fost stăpân pe fraza italiană avântată, dar a înzestrat-o și cu moliciuni care au restituit integral caracterul persona-jului său, Edgardo, în *Lucia di Lammermoor*. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I –* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

PISARONI, Luca – bas, n. 8 iunie 1975, Ciudad Bolivar, Venezuela

● În câteva piese (la concertul de la Catedrala Sf. Iosif din București), Mariana Nicolesco l-a avut drept partener pe basul Luca Pisaroni, remarcat la Concursul Darclee și în concertele cu opera *Don Giovanni*. Mult prea obiectiv în fața sacralui, tânărul cântăreț nu a pătruns în adâncimile portativelor lui Bach, Haydn sau Pergolesi. Nu e un motiv de îngrijorare! Vocea sa, bogat dăruită timbric, va aborda acum, în principal, repertoriul convenabil de operă iar maturizarea artistică îi va diversifica cu certitudine *approach*-ul stilistic. [*Seară sacră* (2000) – **OPERA VIVA**]

● Excelent și fără reproș a fost basul Luca Pisaroni în haina lui Leporello, la Metropolitan. [*DON GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Timbralitate plăcută a etalat basul Luca Pisaroni (Caliban). În plus, vocalizează

exemplar, cântă cu autoritate, dar unele sunete acute par voalate. [*INSULA VRĂJITĂ în direct de la Metropolitan la Seara de operă* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Basul Luca Pisaroni, veche cunoștință a românilor de la marele Concurs internațional de Canto „Hariclea Darclee”, a evoluat constant pe scenele internaționale, recomandat de succesul brăilean și de vocea generoasă, cu tente lirice baritonale, caldă și omogenă, în care acea *italianità* nativă servește de minune recitativele și desenele melodice donizettiene. (În rolul Enrico VIII) a cântat cu autoritate, a avut comportament cu adevărat regal, bine ancorat în conflict. [*Distribuție de excepție în ANNA BOLENA la Opera din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Luca Pisaroni, în rolul titular (*Don Giovanni* în concert „semi-staged” la Ateneu), a apărut mai implicat în confruntarea dramatică decât ca seducător. Așa încât în duetul *Là ci darem la mano* a convins-o pe Zerlina (Giulia Semenzato) mai mult prin frumusețea timbrală decât prin expresie. S-a simțit mai atras însă de camerista Donnei Elvira, căreia i-a cântat o serenadă subtilă, plină de înmuieri de sunet. (Excelent acompaniamentul la mandolină al unei june necunoscute.) Și dacă celebra arie „a șampaniei” este scrisă pe o porțiune de registru nu foarte confortabilă lui Pisaroni, a fost firească dominația orchestrei. În schimb, aria din actul secund *Metà di voi quà vadano* a sunat consistent. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PISARONI, Rosmunda – mezzosoprană, n. 16 mai 1793, Piacenza, Italia – d. 6 august 1872, Piacenza

PISCITELLI, Maria Pia – soprană, n. 4 noiembrie 1963?, Giovinezza, Italia

PISO, Ion – tenor, n. 26 aprilie 1928, Zărnești, Brașov

● Este meritul recunoscut al maestrului Piso, dovedit cu prisosință pe parcursul importantei sale cariere și immortalizat prin această imprimare discografică, de a aborda stiluri diverse, de la arii sacre (*Pietà, signore*)

la melodii franceze (*Plaisir d'amour*), de la canțonete (*Tiritomba, Suspirata d'amore, Lolita, Oi Mari, L'ultima canzone, Carmella, Dicitencello vuie, Musica proibita, Quanno facette mammeta*) la piese vocale iberice (*Te quiero* și *Granada*), de la opereta vieneză (*Friederike*) la mult iubita operă italiană (*Boema, Rigoletto*) sau la cea franceză (*Pescuitorii de perle*). Un loc aparte în preocupările repertoriale ale lui Ion Piso îl ocupă interpretarea prelucrărilor de muzică românească, simbolic prezente în album prin celebra *Foaie verde lămâiță*. Pe CD-uri, totul este demonstrat cu elocvență: pliarea stilistică impresionează, atmosfera exprimată prin glas este prezentă, captivantă, fie că ilustrează soarele Italiei meridionale (*Tiritomba*), fie încordarea demnă a unui torero (poate!) în momentul unei declarații de pățimașă iubire (*Te quiero*), fie melancolia după o pasiune deșirantă (*Suspirata d'amore*) sau nostalgia „plăcerii dragostei”, fie că evocă Granada sau face să plutească parfumul vienez (*Friederike*). Vocea lui Ion Piso este cea care colorizează, care dăruie câteodată chiar inflexiuni baritonale, care are în glas metalul atât de rar întâlnit, căldura, moliciunea poetică (*L'ultima canzone*), accentul napolitan (*Oi Mari*), filonul epic dar și umorul șăgalnic (*Quanno facette mammeta*) sau delicioasa subtilitate a melosului românesc (*Foaie verde lămâiță*). Sonoritățile sunt omogenizate (*Musica proibita*), pentru că se remarcă între registrele vocii lui Ion Piso o egalitate, o trecere neobservată peste dificilul „pasaj”, încât cursivitatea frazei muzicale nu se alterează nici un moment. Legato-ul este impecabil. Este ceea ce demonstrează cu măiestrie și secvențele de operă selectate pentru album: aria lui Nadir *Je crois entendre encore* din *Pescuitorii de perle*, aria lui Rodolfo *Che gelida manina* din *Boema*, ariile Ducei de Mantua, *Questa o quella* și *La donna è mobile* din *Rigoletto*. Există câteva clipe de unicat în aceste înregistrări și, când afirm acest lucru, mă refer foarte precis chiar la discografia internațională. Tehnica de cânt a lui Ion Piso poate fi subiect de invidie: maestrul (posesor al ambitusului complet al vocii sale „pline”, de tenor liric) adaugă notelor acute – lucru extrem de dificil și neaflat la îndemâna oricui – capabilități de filaj,

de sublimare până la *fil di voce*, până la adiere de sunet. Așa sunt notele de Si bemol ale ariei lui Nadir, așa sunt notele de Sol diez din *La donna è mobile*, cele din urmă stârnind întotdeauna uimirea spectatorilor în sala Operei Naționale din București. Aplauze și ovații, cereri de bis, însoțeau celebra arie a Ducei din ultimul act. Fraza *...muta d'accento* ce cobora filat până la acel *leggero* indicat de Verdi era parcă imaginea sonoră a fulgului în zbor (*...qual piuma al vento* din măsurile anterioare). CD-ul o reproduce cu fidelitate. În mod similar, plutirea eterată a culminațiilor ariei din *Pescuitorii de perle*, fraze acute susținute printr-o singură respirație, poeticul *diminuendo* din final, transpun ascultătorul în misterele viselor tropicale. [*Ion Piso – maestru al stilului și tehnicii de cânt* (2004) - *OPERA VIVA*]

PÎSLARIU-RANGHILOF, Orest – bas, n. 1967, Piatra Neamț

PITA, Jorge – tenor, n. 1963, Havana, Cuba

PITEIU GEORGESCU, Filomela – mezzosoprană, n. 1902, Bucovina – d. 1996

PITTAS, Dimitri – tenor, n. 14 februarie 1980?, New York, New York

PITTMAN-JENNINGS, David – bariton, n. 13 decembrie 1946, Duncan, Oklahoma

PITTS, Ana Victória – mezzosoprană, n. 1991, Belém, Brazilia

PITTSINGER, David – bas-bariton, n. 18 februarie 1962?, Connecticut

● ... a cântat bine David Pittsinger în rolul Contelui des Grieux dar, în arietta de la St. Sulpice cu un Fa acut prea dur, a alterat linia de sunet altminteri frumos desenată [*Anna Netrebko în MANON la Met Opera* (2012) – *OPERA ÎN PORTETE*]

PIVA, Caterina – mezzosoprană, n. 1991, Milano, Italia

PIZZOLATO, Marianna – mezzosoprană, n. 21 martie 1977, Italia

● În concertul de la Auditorium Pedrotti, (...) Marianna Pizzolato și-a confirmat reputația în curs de consolidare. A ales un program lung și dificil, care i-a pus în valoare calitățile vocale și solida cultură de stil în teritoriul belcantist. Totul se fundamentează în primul rând printr-un glas plăcut colorat, omogen, maleabil și plin de prospețime. Urmează apoi înțelegerea scriiturilor, pregătirea muzicală fără fisură. Cu eleganță de salon, cu punctări fine, artista a cântat mlădiat și aerisit madrigalele *Ohimè ch'io cado* de Claudio Monteverdi. Vir-tuozismul ei este diafan în contextul unui sunet de extremă puritate (aria lui Ariodante *Dopo notte, atra e funesta* din opera lui Haendel) și, pentru menținerea egalizată a registrelor, evită forțările notelor grave. A fost evident că, pe tot ambitusul de glas, Pizzolato se preocupă intens pentru a dăruii frazelor muzicale o linie frumoasă, pe care o mănuieste și o expune exemplar, chiar dacă o ușoară monotonie a tentelor s-a insinuat pe alocuri (*lamento*-ul *Scherza infida* din același *Ariodante*). Muzicalitatea este debordantă, staccaturile impecabile. Vehemența vocalizelor din *Canta-pentru contraltă, coarde și continuo „Questo è il piano, questo è il rio”* de Pergolesi a adăugat multă și potrivită ardoare lecturii, după cum bine a fost interpretat recitativul *Ah, non più m'ode lei* al cunoscutei arii *Che farò senza Euridice* (*Orfeu și Euridice* de Gluck), care însă a primit o viziune întrucâtva obiectivă, exterioară. Poate și lipsa notelor acute din versiunea aleasă (...) a împiedicat desfășurări mai expresive. Aria lui Nérès *Ah, nos peines seront communes* din *Medeea* de Cherubini a constituit momentul de vârf al programului de concert, în care expansiunea de sunet a sedus prin bogăție, nuanțările au fost abundente iar dramaturgia a impresionat. (...) Marianna Pizzolato nu putea rămâne în afara repertoriului rossinian și, iată, în bisurile solicitate frenetic, a oferit pagini de referință din *Italianca în Alger* (aria *Cruda sorte*) și *Tancredi* (aria *Di tanti palpiti*), în care apetența pentru opusurile maestrului de la Pesaro, pentru spectacol, a fost evidentă. Cu șarm și subtilitate în prima, cu implicare profundă în a doua, artista a șters impresia de cânt economic, sesizată pe alocuri și s-a

dedicat fără limite discursului dramatic. [*Vedetă la Pesaro, mezzosoprana Marianna Pizzolato* (2011) – **OPERA DIVINA**]

PIZZUTI, Biagio – bariton, n. 19 decembrie 1987, Salerno, Italia

PKHALADZE, Dimitri – bas, n. 1980, Georgia

● (În rolul Profetului Daniello din *Ciro in Babilonia*) a expus o voce profundă, înclinată către cantabilitatea nobilă. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PLACHETKA, Adam – bariton, n. 4 mai 1985, Praga

● ... în haina lui Don Giovanni, a cântat în mare parte expresiv, aria „șampaniei” a fost interpretată cu virtuozitate (se putea altfel?), omogen și cu respirație prelungă, în pofida unor sunete mai deschise și a unei oarecari monotonii. În dorința de nuanțare extremă, a început strofa a doua a serenadei într-un pianissimo exagerat. S-a rezervat pentru forța ultimei apariții, din final. [*La Opera de Stat din Viena, scilipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PLATANIAS, Dimitri – bariton, n. 4 decembrie 1970, Kalamata, Grecia

● Partener pe măsura Elenei Moșuc în *Traviata* a fost Dimitri Platanias (Germontatăl), (...) plămăditor al unui personaj stâncos, implacabil, susținut de o vocalizare robustă, egală între registrele de glas și de sunete abundente în armonice. Deși a derulat o linie vocală expresivă, un câștig suplimentar ar putea veni din evitarea monotoniei, liniarității unor fraze muzicale. [*Soprana Elena Moșuc, debut strălucit la Atena* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PLAZAS, Mary – soprană, n. 9 septembrie 1966, Oxfordshire, Marea Britanie

● Mary Plazas (Mimi) grăbește aria din primul act (la Bregenz), voind parcă să scape

mai repede de ea, ratându-i exprimarea poetică. [*BOEMA lacustră* (2001) - **OPERA LIVE**]

PLEȘCA, Andrei – tenor, n. 16 aprilie 1985, Roman

PLISHKA, Paul – bas, n. 28 august 1941, Old Forge, Pennsylvania

● Am admirat mult vocea bogat rezonantă a lui Paul Plishka (Méphistophélès), pe care și-o conduce în direcția creionării unui demon nobil, elegant, gentilom, pe linia deschisă de Cesare Siepi în singura sa înregistrare de studio, datorată maestrului Fausto Cleva. Am remarcat, printre altele, momentele de mezzoforte în *mezzavoce*, ca generatoare de atmosferă incantată, generozitatea și căldura frazei (surprinzătoare la un Mefisto, vom spune?!) și de aceea personajul propus de Plishka rămâne singular în aceste vremuri, dar totodată interesant. [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – **OPERA LIVE**]

● Într-o stare de accentuată uzură mi-a părut basul Paul Plishka (Don Bartolo în *Nunta lui Figaro*). [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

PLOWRIGHT, Rosalind – soprană, n. 21 mai 1949, Worksop, Marea Britanie

PLUMMER, Margaret – mezzo-soprană, n. 1977?, Australia

PLÜMACHER, Hetty – soprană, n. 3 decembrie 1919, Solingen, Germania – d. 3 iunie 2005, Steinenbrown, Germania

POBBE, Marcella – soprană, n. 13 iulie 1921, Montegald, Italia – d. 17 iunie 2003, Milano, Italia

PODLEŚ, Ewa – mezzosoprană, n. 26 aprilie 1952, Varșovia

● Un fenomen vocal la 64 de ani. În rolul Ciro, în travesti, contralta Ewa Podleś specializată în belcanto a impresionat. Vârsta nu se simte și ampla voce a artistei și-a prezervat calitatea de etalare a unei somptuoase culori sombrate, cu profunzimi ale sonorităților pe întreg ambitusul, care par

că vin din adâncimi abisale. Rezonanțe de bronz. Notele grave „de piept” sunt de o grosime, o „grăsime” incredibile, aproape masculine, virtuți potrivite pentru o contraltă rossiniană, așa cum se spune că a fost Marietta Marcolini, creatoarea rolului. Li s-au adăugat alte însușiri, cum ar fi capabilitatea de executare la perfecțiune a agilităților, în conjuncție cu o puternică forță de transmitere a expresiei, de la cântul *doloroso*, dulce, delicat, la cel puternic accentuat dramatic. Omogenitatea între registrele glasului a fost stupefiantă, respirația în perfectă condițiune a permis emiterea unor note înalte sau grave de incredibilă lungime. Pe bună dreptate, Ewa Podleś a „demolat” sala prin aplauze, ovații, bătăi din picioare. O voce și o interpretare cu totul speciale. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

PODSKALSKÝ, Miloslav – bas, n. 14 iunie 1944, Praga

● ... impresionat a rezonat glasul profund, pătrunzător și autoritar al basului „negru” Miloslav Podskalský (Comandorul la Praga), care nu a avut nevoie de amplificare în marile scene din final. [*DON GIOVANNI în teatrul premierei absolute* (2011) – **OPERA DIVINA**]

POEN, Stephan – bariton, n. 27 iulie 1956, Piatra Neamț

POESINA, Alfredo – tenor, n. 14 noiembrie 1970, București

POGGI, Antonio – tenor, n. 1806, Castel S. Pietro (Bologna), Italia – d. 15 aprilie 1875, Bologna, Italia

POGGI, Gianni – tenor, n. 4 octombrie 1921, Piacenza, Italia – d. 16 decembrie 1989, Piacenza

POGORELC, Emily – soprană, n. 1997, Milwaukee, Wisconsin

POGOSSOV, Rodion – bariton, n. 14 septembrie 1978, Rusia

POJAR, Ion – tenor, n. 2 decembrie 1952, Ciuguzel, Alba – d. 8 aprilie 2015, Cluj-Napoca

POLA, Arrigo – tenor, n. 5 iulie 1919, Finale Emilia, Italia – d. 3 noiembrie 1999, Modena, Italia

POLA, Bruno – bariton, n. 23 octombrie 1943, Rovereto, Italia

POLÁČKOVÁ, Alžběta – soprană, n. 1980, Praga

POLASKI, Deborah – soprană, n. 26 mai 1949, Richland Center, Wisconsin

POLENZANI, Matthew – tenor, n. 24 august 1968, Evanston, Illinois

- ... Matthew Polenzani (Tebaldo în *Capuleți și Montecchi* la Opéra Bastille), cu o autentică vocalitate *di grazia*, restituind portativelor frumoasa lor linie, infinit desenhată, chiar dacă sunetul ar putea câștiga în puritate. Consistența acutelor nu a fost însă servită numai cu scop demonstrativ ci, iată, filajele notelor înalte propuse chiar în aria de debut au fost neașteptate și aproape fără reproș. [*Un bărbier... de calitate și belcanto autentic la Paris* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Fluida linie vocală și diversitatea de nuanțe (evocate prin *mezzevoci*, *diminuendi* dar și *falsetti*) au fost atributele pe care tenorul american Matthew Polenzani le-a dăruit partiturii lui Don Ottavio (*Don Giovanni*), ariei *Dalla sua pace*. [*Festivalul Salzburg 2008: Eros și Thanatos*. (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Matthew Polenzani are timbru plăcut și frazează elegant, cu nuanțări bine picurate. Notele acute sunt ferme și tenorul liric american se arată un redutabil Ernesto (*Don Pasquale*) al momentului... [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- ... a fost un Alfredo mic burghez parvenit, elegant și sobru, destul de reținut în exprimarea scenică, câteodată rece și distant (*Traviata* la Metropolitan). Ciudat îndrăgostit! A cântat însă cu vocea-i frumos timbrată cu maximă patină lirică, cald și nuanțat, cu stupefiantă ușurință în emiterea notei de Do acut ce încheie cabaletta din actul al II-lea. [*A ști să te oprești la timp* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

POLGÁR, László – bas, n. 1 ianuarie 1947, Somogyszepetal, Ungaria – d. 19 septembrie 2010, Zürich, Elveția

- Experimentatul bas László Polgár a fost un Raimondo *cool*, de impecabilă atitudine, cu glas sonor dar ușor uzat și cu Fa-ul acut al tabloului al IV-lea aproape escamotat. (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Zürich) [*Rolul-autograf al Elenei Moșuc* (2008) – **OPERA ETERNA**]

POLI, Afro – bariton, n. 22 decembrie 1902, Pisa, Italia – d. 22 februarie 1988, Roma

POLI, Antonio – tenor, n. 1986, Viterbo, Italia

POLINELLI, Filippo – bariton, n. 21 decembrie 1984, Tortona, Italia

- ... l-am remarcat în primul rând pe baritonul Filippo Polinelli (Malatesta în *Don Pasquale*), cu timbralitate frumoasă și cu voce care se dezvoltă bogat în registrul acut. (...) [*O tânără româncă la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

POLIVANOVA, Galina – soprană, n. 6 decembrie 1929, Krasnoie Selo, Rusia – d. 6 decembrie 2020, Odesa, Ucraina

POLLET, Françoise – soprană, n. 10 septembrie 1949, Boulogne-Billancourt, Franța

POLVERELLI, Laura – mezzo-soprană, n. 1967, Siena, Italia

- A fost o Adalgisa (în *Norma*) delicată, cu voce plăcută și agilități bine executate. Din păcate, registrul înalt s-a dovedit precar, nota de La acut din recitativul duetului cu Pollione - Ștefan Pop (*Io l'obliai*) și-a pierdut concentrarea și focalizarea de sunet, iar Do-ul primului duet cu Norma Mariellei Devia a fost practic ratat. Strident, scurt, aproape ecamotat, situat sub tonul corect, carențe care s-au repetat și la sunetul similar din duetul *Mira, o Norma* (actul secund), pagină care în mod obișnuit presupune o transpoziție mai comodă, aici neacceptată, probabil, de dirijorul Nello Santi. [*Marea*

soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

POMPONIU, Fea – soprană

PONCET, Tony – tenor, n. 23 decembrie 1918, Maria, Spania – d. 13 noiembrie 1979, Libourne, Franța

PONS, Juan – bariton, n. 8 august 1946, Ciutadella de Menorca, Spania

- Rolul bătrânului Germont (*Traviata*, pe scena Operei de Stat din Viena) i-a revenit lui Juan Pons care a conferit un contur statuar vocii sale solide, impresionante, rezultând o configurație monocromă a abordării personajului. Apreciindu-l ca pe un bariton important al momentului, mi l-am imaginat în Alfio sau Amonasro, Scarpia sau Tonio... [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – **OPERA LIVE**]

- Pentru rolul Iago (la Trieste), Juan Pons a rezervat soliditatea vocii sale, în care subtilitățile își fac loc cu greu. Sau deloc. Impunător, stâncos, personajul său are duritatea implacabilă a geniului rău iar jocul de scenă nu face decât să sublinieze această abordare. [*José Cura în OTELLO* (2001) – **OPERA LIVE**]

PONS, Lily – soprană, n. 12 aprilie 1898, Draguignan, Franța - d. 13 februarie 1976, Dallas, Texas

PONSELLE, Rosa – soprană, n. 22 ianuarie 1897, Meriden, Connecticut - d. 25 mai 1981, Baltimore, Maryland

POP, Anda – soprană, n. 29 ianuarie 1971, Baia Mare

- La Opera din București, am văzut-o pe Anda Pop, Micaëla în *Carmen*. Un glas generos dimensionat, cu sonorități ce umplu sala, dar a căror raportare cu melodica franceză trebuie să fie mai atent observată, învățată, construită. Mă refer la unele busculări, abordări abrupte ale unor accente, care privesc frazarea de legato-ul indispensabil stilisticii lui Bizet și, în plus, forțează strident registrul acut. Poate că partitura, lirismul și profilul rolului Micaëla

nu erau cele mai potrivite pentru etalarea tuturor calităților vocal - interpretative pe care Anda Pop, este evident, le posedă. [*Tineri interpreți* (2004) – **OPERA VIVA**]

- O foarte bună profesionistă a confirmat a fi soprana Anda Pop (Margareta în *Faust* la Opera Brașov), cu glas focusat și strălucitor, integrat într-o frazare ordonată, cursivă și expresivă. Artista trebuie să capete încredere în opțiunile acute, câteodată scurte și rigide. A fost interpreta cu cea mai bună pronunție în limba franceză. [*Sub semn satanic* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- Soprana Anda Pop (Brașov) a oferit o tălmăcire colorată și strălucitoare a ariei *Meine Lippen Sie küssen so heiss* din opereta *Giuditta* de Lehár, susținută și de un dans antrenant. În program, a adăugat și *I could have danced all night* din musicalul *My fair Lady* de Loewe. Este o cântăreață stăpână și sigură pe arta sa, singurele rezerve venind dinspre asprimea unor note acute. (Concert la Sala Operetei bucureștene) [*Ion Dacian 100* (2011) – **OPERA DIVINA**]

POP, Beniamin – bas, n. 10 februarie 19.., Bistrița

POP, Cornelia – soprană, n. 19.., România – d. ...

POP, Daniel – bariton, n. 15 iunie 1989, Valea Chioarului, Maramureș

- Cel mai afectat de lipsa (anvergurii sonore) a fost interpretul rolului titular, foarte tânărul bariton Daniel Pop. (...) Pentru că fiind foarte tânăr, vocea va crește în consistență pe măsura avansării în carieră și ținând cont că este un cântăreț inteligent, cu simț artistic și timbru frumos, la orizont se poate întrezări performanța. Inclusiv cea caracterologică. Daniel posedă subtilități de expresie și, iată, este chiar seducător vocal în duetino cu Zerlina (Maria Jinga) *Là ci darem la mano*, ariei „șampaniei” îi restituie verva iar în serenadă cântă nuanțat, cu potrivite inflexiuni. Și emoția debutului timpuriu la Opera Națională într-un rol de asemenea complexitate trebuie avută în vedere. [*DON GIOVANNI de criză* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru Daniel Pop, revenirea (...) în rolul titular a fost un succes, datorat progresului în interpretarea vocală și maturizarea scenică, înregistrat de tânărul bariton. Cu glas bogat, rotund timbrat, amplu (*Viva la libertà!*), cu agilitate și accente de sorginte italiană (câteodată chiar prea mult exploatate), Daniel Pop a fost un Don Giovanni de efect, captivant, seducător, cu ambitus impresionant de glas (a emis în scena morții chiar și o notă de La natural, ce-i drept, nescrisă, dar spectaculoasă). Celebra arie *Finch' han dal vino* a fost efectiv spumantă, șampanizată. Studiul stilistic va trebui să-l preocupe în continuare în sensul înmuierii unor sunete, a unor fraze, care să confere – spre pildă – serenadei *Deh, vieni alla finestra* poezie și insinuări subtile. Sunt rafinări care îl vor duce spre sporirea performanței. [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● ... a fost Marcello (*Boema*) cu glas potent calibrat pentru marea intervenție din actul secund *Gioventù mia tu non sei morta...* [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Bine s-a prezentat la prima apariție în rol, baritonul Daniel Pop, un Escamillo viguros în *Carmen*, căruia egalizarea sonorităților trebuie să-i stea în preocupare. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... (în *Carmina Burana*), când în smoking, când costumat în călugăr, preocupat în menținerea acurateții intonației la pasaje de forță, dar și cu plăcut cânt moale. [*Grieg și Orff la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

POP, Florin – tenor, n. 8 iulie 1979, Baia Mare

POP, Lya – mezzosoprană, n. 14 ianuarie 1891, Beiuș, Bihor – d. 22 mai 1970 Cluj

POP, Maria – mezzosoprană, n. 16 august 1979, Sălaj

POP, Marian – bariton, n. 20 octombrie 1970, Cluj

POP, Ștefan – tenor, n. 16 februarie 1987, Bistrița

● Ștefan Pop este un artist înăscut. Are intuiția frazei muzicale, pe care o expune cu bună înțelegere a mesajului, cu potrivită percepție a stilului și a direcționărilor impuse de tradiție. Vocea este caldă și frumoasă, cu ambitus complet. Lirismul cucerește și înaripează. Emisia este ușoară și tenorul cântă cu evidentă plăcere. Se dedică etalării expresive a desenului melodic, fără să renunțe la legato-ul indispensabil, în care punctează cuvintele-cheie. Foarte importantă mi s-a părut preocuparea pentru coloristica diversă, evidentă în pasaje derulate în *mezzavoce*. Așa procedează la începutul strofei secunde a ariei *M'appari* din *Martha*, unde crește gradual sunetul până la adresarea expansivă *Martha, Martha, tu sparisti*. Așa se simte și la evocarea *Ô soufflé du printemps*, care chiar suplinește poetica mai reținută din debutul ariei *Pourquoi me reveiller* din *Werther*. Aceași *mezzavoce* se insinuează cu subtilitate în repriza *È sempre misero chi a lei s'affida* din *La donna è mobile* (*Rigoletto*), oferită în bis împreună cu colegii (Cristian Mogoșan și Daniel Ovidiu Purcel în concert la Bistrița). Constituie de pe acum câștiguri a căror consolidare va veni curând, alături de micile corecții la pronunția în limba franceză. Aria *Che gelida manina* din *Boema* a impresionat. Nu comentez interpretarea generală a celebrei pagini, a apreciat-o însuși Plácido Domingo după Concursul Operalia, câștigat de Ștefan Pop, ci semnalez doar detalii legate de emoționalitatea pozitivă – s-o numesc - de inspirație pavarottiană a unor momente. Mă refer la *Cercar che giova? Al buio non si trova...* și la finalul *Parlate. Chi siete? Vi piaccia dir!* Este evident că Ștefan Pop urmărește asiduu detalierea cu minuție a atmosferei muzicii și o redă prin cânt. Talent, trăire, comunicare, iată tripla care trebuie valorizată prin studiu neîntrerupt și cumpănire a progresiei în carieră. [*Ștefan Pop, primo tenore* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● (...) Mi-a fost ușor să mă opresc o noapte pe Ring, special pentru a-l vedea la Opera de Stat pe junele tenor Ștefan Pop într-un rol surprinzător pentru el, față de

modul cum și-a început cariera, Elvino din *Somnambula* de Bellini. Așadar o partitură de pur *tenore di grazia* belcantist, care venea după lirismul mai consistent ce merge către accentuări spinte al lui Alfredo din *Traviata* sau, așa cum Ștefan Pop l-a abordat, și după cel al lui Nemorino din *Elixirul dragostei*. Țesătura vocală preponderent acută, cântul aerat, finețea, legato-ul impecabil, colorizarea intensă sunt doar câteva provocări venite din vocalitatea lui Elvino. Că Ștefan Pop are glas de celebritate, intuiție artistică și că frazează avântat cu stilul italian în sânge a fost evident de la prima rostire. Are acel *fascino timbrico*, definitoriu pentru marii cântăreți și cuceritor pentru auditoriu. Cântă ușor, cu acute sigure. Sigur că, pe alocuri, tenorul se exprimă cu voce mai „plină” decât cea a unui autentic *tenore di grazia*, recuperează însă prin *mezzevoci* bine consolidate (duetele *Prendi: l'anel ti dono* sau *Son geloso del zefiro errante* sunt numai două exemple) pe care le abandonează totuși când țesătura vocalizată urcă spre stratosferă și recurge la *falsetto*. Este o soluție de moment, mai puțin fericită și sunt convins că Ștefan Pop are capacitatea, prin studiu, să renunțe într-un viitor nu foarte îndepărtat la acest gen de emisie, oricât de înalt ar fi desenul melodic. Alternanțele cântului spint cu cel moale au fost bine cumpănite, crescendourile de la mezzoforte (acest mare câștig al tenorului) către forte s-au arătat măiestrit conduse. Cred că belcantoul - adevărat masaj vocal - este un teritoriu care ar trebui să stea în continuare în atenția lui Ștefan, dată fiind tinerețea lui și nevoia de a-și alege evoluțiile gradat, logic și comod, pentru asigurarea longevității carierei. Îi ținem pumnii. [*La Viena, SOMNAMBULA cu Ștefan Pop și Ileana Tonca* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Așteptată cu frenezie, tână vedetă de 24 de ani, Ștefan Pop, a debutat în fine la București. Are acea fascinație timbrală care anunță un viitor mare tenor. Stăpânește cu naturalețe spiritul desenului melodic italian, conduce frazele cu stupefiantă fluentă, le conferă patos și accente pregnante. Impactul sonor este consistent și fermecător. Respirația suverană îi permite construcții înaripate precum cele din recitativul ariei *De'miei*

bollenti spiriti sau din aria însăși, în pasajul ... *dell'universo immemore, io vivo quasi....* Memorabil! Acutele sunt glorioase și, extrapolez, chiar Do-ul final al cabalettei, notă nescrisă dar tradițională. Alfredo al său are tentă viguroasă, discurs solid iar așteptatele culori și nuanțări n-au venit în arie, ci în duetul *Parigi, o cara*, admirabil modelat în mezzoforte. Ștefan Pop are uriașe perspective și studiul continuu le va împlini. [*TRAVIATA de excepție la Opera bucureșteană* 2011) – **OPERA DIVINA**]

● Glasul tenoral al lui Ștefan Pop farmecă de la prima notă emisă, de la prima frază, printr-o timbralitate fastă și o *italianită* în prezentarea desenului melodic, a recitativelor, emergentă din intuiție și simț artistic deosebit. Celebra arie *Una furtiva lagrima* s-a derulat liniștit, limpede și expresiv, cu nuanțe de crescendo-diminuendo la final, aproape fără reproș. Artistul este simpatic și dezinvolt în scenă, deși... câteva kilograme în minus nu i-ar strica. În plan vocal, rămân câteva... bemoluri care ar trebui să-i stea în atenție tânărului și valorosului tenor, posesor al unui potențial care îl poate duce în mod constant, nu sporadic, pe cele mai înalte culmi, pe scenele lirice celebre. Există o anumită lipsă de omogenitate a vocii, reperabilă printr-un ușor *tremolo* (mă feresc să folosesc termenii *vibrato* sau *capreto*), care alterează cursivitatea proiecției sonore, altminteri valabilă. Se poate corija prin studiu potrivit. Odată cu acesta va veni și disciplinarea construirii arcelor melodice, care mai suferă pe alocuri. [*Oaspeți în ELIXIRUL DRAGOSTEI la București* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Junele tenor, exponent al unui lirism intens, a avut momente de excepție în duetul Faust - Margareta din actul al III-lea. Mă gândesc la frazele *Laisse-moi, laisse-moi, contempler ton visage, Ô nuit d'amour ciel radieux, Divine pureté!* care au iradiat căldură și sensibilitate, au învăluit scena și sala în nuanțe sonore magice, consacrandu-l pe Ștefan Pop ca un mare liric, transpus în atmosfera de vrajă a apropierei de ființa dorită. În celebra arie *Salut! demeure chaste et pure* a expus o linie vocală frumoasă și a atacat cu mare ușurință culminația de Do

natural acut, înmuiată apoi subtil. A fost un sunet mult mai bine „prins” decât cel de Si natural (*Je t'aime!*) din scena Chermezei, notă filată totuși și ea. Sunt oscilații care denotă preparative tehnice ameliorabile, pentru menținere fluentă a focalizării glasului și a fermității sonore a unei voci native de mare valoare. Chestiune reparabilă prin studiu atent. Desigur și emoția debutului în haina personajului și-a jucat rolul ei. [*FAUST, în reluare la Opera bucureșteană* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... La Sala Radio, (la concertul caritabil organizat sub genericul „Suflet în culori” de Asociația pentru Muzică, Artă și Cultură și Asociația Help Autism), Ștefan Pop a venit (...) spre a oferi mai întâi o versiune seducătoare a ariei *Una furtiva lagrima* din *Elixirul dragostei*, în care culoarea și rotunjimea glasului au însoțit frazarea expusă cu bună intuiție belcantistă. Tentele în *mezzavoce* au fost prezente și chiar ar fi putut să înlocuiască emisia în *falsetto*, încă prezentă pe ici, pe colo, chiar și în alte pagini interpretate, aria lui Alfredo din *Traviata*” sau populara cântonetă *O sole mio*. Împreună cu Rodica Vică a format un cuplu delicios în duetul Adina – Nemorino din *Elixirul dragostei* și intens elegiac în duetul Violetta – Alfredo, *Parigi, o cara, noi lasceremo...*, din *Traviata*. [*Nevoia de binefacere* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Lui Ștefan Pop rolul îndrăgostitului perpetuu (Nemorino în *Elixirul dragostei*, la Opera bucureșteană) îi vine ca o mânășă. A jucat fără rezerve, a fost mobil (cu toată corpolența! Hm!), super-simpatic și expresiv. A propus un Nemorino (...) deloc idilic, cu adresări vehemente când era cazul (îmi amintesc recitativul și duetul *Venti scudi* cu Belcore – Daniel Filipescu), în care – ca și în alte locuri - s-a întrezărit orizontul unor abordări spinto. Viitorul trebuie însă prudent cumpănit, dată fiind tinerețea artistului. Ștefan Pop simte fraza italiană cu toată puterea, căreia îi picură, pe alocuri, sonorități catifelate. Din punct de vedere al emisiei vocale, l-am găsit într-o bună formă și, important lucru, într-un progres evident ca omogenitate pe întregul ambitus, care evită acum, în mare măsură, sunetele tremolate.

Artistul deține un potențial liric important și perfecționările trebuie să-i stea în preocupare, în sensul unei proiecții mai incisive de glas, depărtate de emisia „în spate” și evitării unor sunete mai „deschise”. Mă gândesc acum, ca pildă punctuală, numai la vocala „e” din fraza ... *non chiedo* a ariei *Una furtiva lagrima*, o pagină celebră, altminteri cântată nuanțat, cu tentă *piangendo* și cu un final măiestrit, forte-diminuendo-crescendo-forse ... *d'amor*. [*Reîntâlnire la operă cu Ștefan Pop și Tatiana Lisnic* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Entuziasmantă a fost prestația care a deschis partea vocală a concertului (de la Sala Radio) cu *La mia letizia infondere* din *Lombarzii*, smulgând ovații. Glasul tenorului parcurge o perioadă fastă ca sonoritate, proiecție și concentrare de sunet. Cântă *spinto*, cu patină tipic italiană, avântat, cu frazare bine studiată, cu accente eroice și omogenitate pe întregul ambitus, până la acutele spectaculoase, suverane, „cât casa”. În discursul muzical, adaugă momente subtil prelucrate, propice pentru contururi complexe. Așa au fost moliciunile de expresie din duetul de dragoste puccinian (*Boema*, alături de Teodora Gheorghiu). Demonstrarea abilităților virtuozistice s-a făcut cu prisosință în cântoneta *La Danza* de Rossini, cu care exuberantul tenor bistrițean și-a încheiat programul. [*Trei dive și... un divo* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Rolul Cântărețului italian din *Cavalerul rozelor* nu comportă decât o singură arie, *Di rigori armato il seno*, în fapt o mini-arie de majoră dificultate, care prin pana compozitorului german a căpătat stilul unei scriituri belcantiste, cu cheie de boltă în fluența discursului pe o țesătură vocală acută ce solicită în mod deosebit pretențiosul „pasaj de registru”. Maniera italiană de cânt, atât de proprie lui Ștefan Pop, a fost exemplar redată printr-un legatou remarcabil. Pe măsură ce țesătura vocală evolua către registrul înalt, glasul tenorului iradia raze sonore de intensă strălucire, către acutele lungi și pătrunzătoare. [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Ștefan Pop a abordat rolul Pollione cu glas de generoasă timbralitate, velurat, bogat îmbrăcat în armonice și cu cânt în care s-a

simțit patina italiană. Liric cu accente spinte, a intrat avântat în scenă prin recitativul *Svanir le voci* și a tâlmăcit eroic cavatina *Meco all'altar di Venere*, cu aplomb și pasaje înalte strălucitoare, între care faimosul și dificilul Do natural acut, lansat penetrant, cu stupefiantă ușurință. Finalul cabalettei *Me protegge, me difende* a fost glorios. Construcția frazelor muzicale a venit cu pură și omogenă linie belcantistă, în care lejeritățile au fost fără reproș și unde Ștefan Pop a picurat expresia de romantism ce îi definește spiritualitatea. Jocul nuanțelor nu a lipsit, a cântat *Vieni in Roma, ah! vieni, o cara* din duetul cu Adalgisa (Laura Polverelli) pasional și sensibil, cu patină de îndrăgostit, iar în marea scenă finală, alături de Norma (Mariella Devia), în secvențe precum *Ah! troppo tardi, t'ho conosciuta*, a sedus prin colorizări emoționante, *piangendo*. La Napoli, Ștefan Pop a făcut un pas important în carieră în consolidarea direcției de orientare către partituri din literatura belcantoului romantic belliniano-donizettian, în așteptarea celor lirice spinte verdiene ce vor urma după nu mulți ani. După o zi de pauză, a doua seară, (în care au cântat Daniela Schilacci – Norma și Anna Goryachova – Adalgisa) l-a avut ca vedetă absolută pe Ștefan Pop, judecând după prestația deja bazată pe experiența premierei și depășirea emoțiilor inerente. Aplauzele individuale, strigătele de „Bravo!”, acordate la final de pretențiosul public au validat performanța tânărului tenor. [*Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● La miez de noiembrie, Ștefan Pop a cântat în *Boema*, spectacol dedicat tenorului Ion Buzea, mare cântăreț, care în acest an a aniversat opt decenii și jumătate de viață. Urmăresc evoluția lui Ștefan Pop de la începuturile carierei sale și, fără teamă de a greși, spun că această *Boema* a fost un *sumum* al acumulărilor tânărului tenor, reflectate printr-o interpretare vocală și scenică de excepție, într-o formă ireproșabilă. De la prima replică, cu acel *fascino timbrico* ce îl definește, patina italiană a ieșit în evidență prin construcția frazelor, plasamen-

tul accentelor și subtilitățile de expresie. Delicat, timid și derutat la prima întâlnire cu Mimi (Irina Iordăchescu), a expus un lirism plin de pasiune în aria *Che gelida manina* și a trăit un fior născând în duetul final de act. Depășind momentul, a căpătat elan în actul secund, prezentându-și iubita prin tirada *Questa è Mimì... Dal mio cervel*, în timp ce în actul al treilea, după expresivul *Mimì e una civetta* s-a avântat în dialogul cu Marcello (Cătălin Toropoc) și a creionat sensibil despărțirea de Mimi. Finalul a fost zguduitor, în tente *piangendo* până la strigătul cutremurător ... *quel guardarmi così....* [*Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● A întruchipat un Alfredo vădit îndrăgostit, expansiv, dăruit iubirii, un... fotograf, fie profesionist, fie amator ce o asaltează pe Violetta (Claudia Pavone) cu pozele sale. Eroina le aprecia. Rolurile parcurse până acum de artist l-au îndemnat la început, surprinzător, către un cânt energic, eroic chiar, cu elan și avânt, refuzând timiditatea primei apropieri de cea adulată, dar a venit aria *De' miei bollenti spiriti*, modelată expresiv, cu frazare lirică, frumoasă și unduitoare, în care legato-ul a fost exemplar. Sigur că în cabaleta *O mio rimorso! O infamia!* accentele impulsive au revenit, încoronate de un Do natural acut prelung, a cărui susținere tehnică va deveni și mai viguroasă. Impetuoșitatea s-a regăsit, firesc, și în replicile violente din scena balului Florei, în timp ce actul final a adus în cântul tânărului bistrîțean moliciuni și inflexiuni pline de trăire lăuntrică. [*Sub semnul banului sau TRAVIATA la Veneția, cu tenorul Ștefan Pop vedetă* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Ștefan Pop își cântase aria *Che gelida manina* ca o narațiune afectuoasă, încununată de un Do natural acut sosit pe aripi inspiratoare, chiar mai mult decât spinte. Cu expresivitate, cu linie mai omogenă de frază muzicală, Ștefan Pop a cântat ultimele trei acte cu modelări atente de desene melodice, dintre care remarcile merg către *Mimì è una civetta*, către alternanțele între *mezzecoci* și sunete avântate rostite într-un bine cumpănit *piangendo appassionato*, către tulburătorul

final de act III, ... *alla stagion dei fior!* [Angela Gheorghiu și Ștefan Pop, strălucitori în *BOEMA la Torre del Lago* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● În *M-me Butterfly*, Ștefan Pop a început spectacolul cu aplombul ce-l caracterizează, întrucât tenorul are în sânge simțul frazei pucciniene avântate, cu elan, cu panăș. Mă gândesc acum doar la *Dovunque al mondo lo Yankee vagabondo* sau la *America for ever...*, ca exemplificări. Cealaltă componentă a scriiturii maestrului de la Torre del Lago, lirismul, a fost servită cu sensibilitate și poezie în marele duet cu Cio-Cio-san (soprana Karine Babajanyan), plin de *dolcezza* (*Bimba dagli occhi pieni di malia*, deși întrerupt de ploaie), cu implicare de spirit și un Do natural acul de final, suveran peste cel al sopranei. Aria *Addio, fiorito asil* a primit expresie contemplativă și un *slancio* emoționant. [La Torre del Lago, *M-ME BUTTERFLY* sub semnul ploii, cu Ștefan Pop și Ștefan Ignat (2019) – **OPERA MIRACOL**]

POPA, Elena – soprană, n. 19., România

POPESCU (născ. CALIOPİ), Anna Maria – mezzosoprană, n. 24 februarie 1961, Montreal, Canada

POPESCU, Adrian George – contratenor, n. 30 iulie 1982, România

● Într-o distribuție de excelentă calitate... contratenorul Adrian George Popescu (în rolul titular al operei *Decebal* de Leonardo Leo, glas cu totul special a cărui dezvoltare trebuie ocrotită). [Final de stagiune lirică bucureșteană 2005-2006 – **OPERA ÎN DIRECT**]

POPESCU, Cristiana – soprană, n. 3 august 1952, București

POPESCU, Dan – bas, n. 6 mai 1979, Constanța

● Tânărul bas Dan Popescu a fost un bun Don Pasquale... (la Opera Brașov) [*Diana și Maneken Pis* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Mai puțin realizat mi s-a părut micul rol Nourabad (*Pescuitorii de perle* la Opera Brașov), timbrul plăcut al basului Dan Popescu rămânând nedublat de o focalizare sonoră pe măsură. [Desenând cu brațele (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Dan Popescu a fost un Mefisto (în *Faust* la Opera Brașov) cu bună expresivitate și clădire actoricească a personajului, structura vocală a rolului supunându-l la eforturi, cel puțin în scena celebrului rondò *Le veau d'or est toujours debout!* [Sub semn satanic (2010) – **OPERA DIVINA**]

● În rolul Raimondo (*Lucia di Lammermoor* la Opera din Iași), basul Dan Popescu a expus un glas de extremă profunzime, cald și totodată dominator, cu rezonanțe „negre”, bogate în armonice și volum impunător. Linia de cânt a fost frumos derulată. Câteva omogenizări de emisie vocală par necesare, îndeosebi către registrul înalt (*Pace, pace*, actul al II-lea). [Andrei Șerban: „Muzica – arta supremă, arta tuturor artelor” (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

POPESCU, Emanuel – bariton, n. 3 februarie 1981, Orăștie

POPESCU, Gabriela – mezzosoprană, n. 19., România

● În scurtă intervenție în personajul Maica Domnului, (la Sala Radio), Gabriela Popescu a revelat un alto frumos, condus cu fluiditate și moliciune în registrul „de piept”. [Patimile și Învierea Domnului. Oratoriu Bizantin de Paști (2004) – **OPERA VIVA**]

● După un început oarecum ezitant, continuat neconvingător ca intenție (*Di mia man ricevi, o duce*), după unele sunete înalte mai puțin vibrante (*Figlia dei faraoni* în duetul cu Aida – Roxana Brihan), Gabriela Popescu și-a rezervat forța pentru primul tablou al actului al IV-lea (duetul cu Radamès – Gabriel Năstase și scena judecății) în care a aruncat în joc artileria grea indispensabilă „negocierii” țesăturii acute a rolului. Pornită de pe un registru mediu-grav plăcut și remarcabil prin omogenitate, iată, cele două infernale Si bemol-uri sună prelung și penetrant, ca și blestemul (La natural)

Anatema su voi! (La Opera Națională)
[*Sclava-regină* (2004) – **OPERA VIVA**]

- Mezzosoprană de origine română Gabriela Popescu a revenit la București (Sala Radio) expunând vocea sa rotund timbrată, derulând desenul melodic cu frumos legato și cu bună omogenitate în duo-urile cu soprana Silvia Sorina Munteanu. Aș fi dorit ca privirile introspective să fie mai adâncite și, ca detaliu, intervenția **Liber scriptus proferetur** să fie finalizată în **diminuendo pianissimo**, așa cum a notat compozitorul. [*În Vinerea Mare, RECVIEM-ul verdian* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... Interpreta Dalilei, Gabriela Popescu, (...) tensionată de capcanele de pe portativ care nu i-au dezlipit (în concert) ochii de partitură. Mi-a făcut impresia unei lecturi fără implicație, la care glasul – altminteri, frumos timbrat – a răspuns corespunzător din unghi exclusiv vocal până în zona pasajelor înalte a căror forțare dură, decalibrată, a deteriorat fluiditatea liniei. [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană* – **OPERA ÎN DIRECT**]

POPESCU (LOBODAN, COVALI),
Lucreția – soprană, n. 9 iunie 1932,
Târgoviște – d. 18 ianuarie 2021, București
POPESCU, Maria – soprană, n. 27
martie 1958, Cenac, raion Cimișlia,
Republica Moldova

POPESCU (BELEAVCENCO),
Mira – mzzosoprană, n. 14 mai 1923,
Craiova – d. 6 decembrie 2017, Craiova
POPESCU, Ștefan – tenor, n.14
decembrie 1932, Porustia, Teleorman
POPESCU (POPESCU-ILIEȘIU),
Toma (Ioan-Toma, zis Tomiță) –
tenor, n. 12 iunie 1921, Craiova – d. 20
august 2014, Timișoara

POPESCU, Traian – bas, n. 24
noiembrie 1922, București – d. 8 iunie
1993, Cluj-Napoca

POPESCU-DEVESELU, Vladimir
– tenor, n. 3 martie 1936, Constanța

POPESCU-NĂRUJA, Gabriel –
bariton, n. 26 martie 1907, Zimnicea – d. ...

POPESCU-RINGHEANU, Rodica
– soprană, n. 14 august 1945, Caracal – d.
18 februarie 1977, Graz, Austria

POPLAVSKAYA, Marina – soprană,
apoi mezzosoprană, n. 12 septembrie 1977,
Moscova

- Desdemona (*Otello*) cu **look** și joc mo-dern a fost tînăra soprană rusă Marina Poplavskaya, o voce frumoasă, cu registru central sombrat și pianissime de efect. Actul al III-lea i-a depășit posibilitățile dramatice. [*Lumea festivalului de la Salzburg* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Pentru Marina Poplavskaya, personajul Elisabeta de Valois a fost deosebit de ofertant, soprana are **le physique du rôle** și sensibilitatea unei tinere îndrăgostite. Ingenuitatea, căldura, privirile furate, naturalețea, sinceritatea sunt atașante la întâlnirea cu Don Carlos (Roberto Alagna) și transpar constant pe parcursul tramei, chiar când interesele politice o manipulează pe eroină fără voia ei. Din unghi vocal, soprana rusă își extrapolează lirismul, altminteri frumos expus, impecabil prin conductul frazării și cu pianissime evocatoare. Aria **Non pianger, mia compagna** din actul secund a fost unul din cele mai bune momente. Generic, potrivirea cu vocalitatea rolului se face însă greu, coloristica de soprană verdiană spintă lipsește iar presiunea țesăturii portativului o obosește la final. [*Umbre și lumini în DON CARLOS la Metropolitan* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- Față de Elisabeta din *Don Carlos*, în *Traviata*, soprana rusă s-a aflat în fața unor alte provocări. **Ab initio**, vocalitatea Violettei îi pare mai apropiată și artista, odată trecute dificultățile ariei mari (mici stridențe, ușoare dificultăți la vocalize și oboseală pe țesătura vocală înaltă), s-a cantonat în propriul lirism, sensibil și emoționant, cu pianissime remarcabile. Timbralitatea, altminteri plăcută, nu este cufundată în armonice și nu exhibă senzualitate. Dar Poplavskaya este o voce proaspătă și, iată, cu largi direcționări. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

POPOV, Dmytro – tenor, n. 1980, Ucraina

POPOV, Stefan – bariton, n. 15 iunie 1962, Burgas, Bulgaria

POPOV, Stoyan – bariton, n. 21 octombrie 1933, Jeljaskovo, Bulgaria

POPOV, Vladimir – tenor, n. 29 aprilie 1947, Rusia

POPOVA, Katia – soprană, n. 21 ianuarie 1924, Plevna, Bulgaria

POPOVICI, Onoria – soprană, n. 1876, Brașov – d. 1931?, Paris?

POPOVICI-BAYREUTH, Dimitrie – bariton, n. 19 iulie 1859, Bârlad – d. 6 aprilie 1927, Cluj

POPP, Lucia – soprană, n. 12 noiembrie 1939, Záhorská Ves, Slovacia - d. 15 noiembrie 1993, München, Germania

● Prima parte (Richard Strauss) a cuprins *Vier letzte Lieder* cântate în scenă, printre balerini, la Opera de Stat din Viena, de soprana Lucia Popp, acum în vârstă de 51 de ani. Am reținut un interesant cânt în mezzoforte în liedul *September*, fraze frumoase în *Beim schlafengehen*, dar aș fi dorit poate mai multă pasiune într-o interpretare de altfel străbătută de o linie exemplară. În plus, acum acutul este parțial durificat și prea puțin vibrat. [Viena, München, Paris – *periplu prin celebre săli* (1991) - *OPERA VIVA*]

PORRAS GARULO, Rodrigo – tenor, n. 1980?, Mexico City

PORRETTA, Frank – tenor, n. 4 mai 1930, Detroit, Michigan – d. 23 aprilie 2015, Stamford, Connecticut

PORTA, Gustavo – tenor, n. 9 octombrie 1969, Carrilobo, Cordoba, Argentina

PORTILLA, Alfredo – tenor, n. 28 octombrie 1963, Mexico City

● Ca Rodolfo la Bregenz acuză o oarecare uzură care converge spre intonații nejuste. [BOEMA lacustră (2001) - *OPERA LIVE*]

PORTILLO, David – tenor, n. 8 iulie 1980, Houston, Texas

POULITS, Christina – soprană, n. 1983, Atena

POWELL, Stephen – bariton, n. 1961?, Westchester, Pennsylvania

PRANDELLI, Giacinto – tenor, n. 8 februarie 1914, Lumezzane, Brescia, Italia – d. 14 iunie 2010, Milano, Italia

PRATO, Vittorio – bariton, n. 1979, Lecce, Italia

PRATICÒ, Bruno – bariton, n. 16 mai 1958, Aosta, Italia

PRATT, Jessica – soprană, n. 20 iunie 1979, Bristol, Marea Britanie

● În rolul titular (Adelaide di Borgogna), Jessica Pratt s-a impus de la bun început prin frumoase sunete în pianissimo, moi, aerate (aria *Occhi miei piangeste assai... Oh cara immagine*) și printr-o dăruire totală în marele duet cu mezzosoprana Daniela Barcellona (Ottone, în travesti)... o scenă de dragoste în care (regizorul) Pier'Alli le-a impus interpretelor o gestică subtilă, cu atingeri firave, de mare efect. Tânăra Pratt are consistență în perspectivă pentru rolurile de coloratură dramatică și marea arie din final *Cingi la benda candida* a probat opțiunea, prin bravură, abilitate în interminabilele rulate, lungime de frază susținută de o bună tehnică de respirație, prin varietate de nuanțe. Supracutele au fost spectaculoase, chiar dacă, imediat mai jos, unele note înalte – în mod curios – au mai anunțat stridențe. [Festivalul Rossini sub semnul protestelor (2011) – *OPERA DIVINA*]

● (Vedeta spectacolului *Demetrio și Polibio*) a fost (...) Jessica Pratt (Lisinga, fiica lui Polibio), glas de coloratură dramatică de mare performanță, cu supraacute emise cu mare ușurință și cu nuanțări speciale în acel registru extrem. Mă refer la cântul vocalizat în pianissimo, la filajele susținute cu respirație prelungă ce validează linia frumoasă de cânt, la cantilenele fluide. Contrastele între atacurile acute (*Son tutto furore*) și desenele pline de moliciuni, agilitățile de forță pe țesături înalte și în

condițiile unor intervale dificil de abordat au fost spectaculoase în marea arie **Superbo, ah! tu vedrai**. Sigur că în condițiile unor asemenea eforturi, unele note grave „de piept” și-au pierdut strălucirea ce i-a caracterizat pe de-a-ntregul vocea și proiecția sonoră în sală. Pentru o imagine cât mai completă, trebuie să notez că glasul sopranei nu este deloc „subțire”, cum ar putea să pară după asemenea acrobații acute, ci are o păstoasă consistență. [*Voci importante la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PRELUCAN, Adrian – bariton, n. 28 decembrie 1986, Baia Mare

PRÉGARDIEN, Christoph – tenor, n. 18 ianuarie 1956, Limburg an der Lahn, Germania

PREOBRAJENSKAIA, Sofia – mezzosoprană, n. 14 septembrie 1904, St. Petersburg, Rusia – d. 1966, St. Petersburg

PRESTIA, Giacomo – bas, n. 16 august 1960, Florența, Italia

● Impunătorul, prin prezență și glas, Giacomo Prestia i-a conferit lui Jacopo Fiesco (la Opera de Stat din Viena) un corect parcurs emoțional. Genului de bas cantabil revelat în aria **Il lacerato spirito** i-a adus violența și percutanța în duetul cu Simon Boccanegra, ca și comentariul plin de substanță în finalul operei. [*Leo Nucci sau cântul verdian absolut* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Foarte bun în rolul Oroveso (în **Norma**), Prestia a venit cu voce amplă, solidă, caldă dar autoritară. [*Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PRETTI, Piero – tenor, n. 1979?, Nuoro, Sardinia, Italia

● (Marcelo Álvarez, în rolul Rodolfo al operei **Luisa Miller**, a fost înlocuit, din actul al doilea) de cvasi-necunoscutul (pentru mine) Piero Pretti, o plăcută surpriză.

Capabilitățile liric-spinte ale vocii sale au fost foarte potrivite țesăturii rolului și italianul a cântat cu elan și strălucire. Și dacă i-a lipsit ceva, în afara luxului timbral al lui Álvarez, a fost tocmai dăruirea pasională cu care ne-a obișnuit argentinianul. [*Elena Moșuc, din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● În **Trubadurul**, Manrico a fost Piero Pretti, tenor liric-spint, potrivit pentru țesătura vocală a rolului. S-a ambiționat să cânte stretta **Di quella pira** în tonalitatea originală, dar notele de Do acut au fost fie perfectibile ca proiecție de sunet, fie subțiri, totuși susținute prelung și spectaculos de o bună tehnică a respirației. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● (Dirijorul Fabio Luisi, în **Messa da Requiem** verdiană dăruită publicului în compania Corului și Orchestrei „Maggio Musicale Fiorentino”), a reușit restrângerea debitelor vocale ale soliștilor (Hibla Gerzmava, Veronica Simeoni, Riccardo Zanellato), mai puțin pe cel al tenorului Piero Pretti în **Ingemisco**, care s-a rezervat în contrapartidă pentru un **Hostias** în mezzoforte. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PREVEDI, Bruno – tenor, n. 21 decembrie 1928, Revere, Italia – d. 12 ianuarie 1988, Milano, Italia

PREVIATI, Fabio – bariton, n. 1961, Venetia, Italia

PREY, Hermann – bariton, n. 11 iulie 1929, Berlin - d. 22 iulie 1998, Krailling, Germania

● Important bariton în primul rând mozartian, dar și desăvârșit interpret de lied, se află la sfârșit de carieră. Are 65 de ani, afișează o fizionomie spectrală, iar uzura sa se manifestă în primul rând prin opacitatea sunetului (uneori distonant) și prin dificultatea emisiei. (Concert la Stephansdom din Viena) [*Apus de staruri* (1994) – **OPERA LIVE**]

● Coleg de generație cu celebrul Fischer-Dieskau, de care îl despart doar patru ani,

Hermann Prey nu a stat deloc în umbra acestuia și s-a afirmat printr-o puternică personalitate care a venit, complementar, să esențializeze și să extragă noi sensuri din portativele unor muzici de care era legat structural, aceea a spațiului austro-germanic. Persoană de vastă cultură (...), maestrul Prey a pus valori de sensibilitate în cântul său, a căutat profunzimea filosofică a cuvântului fie că este al lui Da Ponte, Wagner sau al marilor poeți germani, a adus expresia muzicală într-o plastică de culoare cu care a legat-o simbiotic. Cu aceste prețuite daruri, Prey a dominat unele sonorități mai puțin focalizate ale glasului. Bazându-se pe o largă înțelegere stilistică, Prey a știut, cu inteligență și rafinament, să se apropie de o mare varietate de teritorii repertoriale. Posesor al unui glas maleabil, capabil de neașteptate inflexiuni și de o capacitate descriptiv-poetică deosebită, Prey a pictat întotdeauna sonorități diverse, apropiindu-se destul de mult de ilustrul său contemporan Fischer-Dieskau, știind să rămână în perimetrul în care culoarea vocii servea cel mai bine spiritul partiturii, stilistica, tradiția. Dornic să-și diversifice totuși repertoriul, Hermann Prey nu s-a sfiit să abordeze opera comică germană sau opereta vieneză, creând personaje de mare savoare. **[iulie 1998) – OPERA ÎN PORTETE]**

PRIANTE, Vito – bariton, n. 1979, Napoli, Italia

PRICE, Leontyne – soprană, n. 10 februarie 1927, Laurel, Mississippi

● ... La apogeul carierei (avea 40 de ani, când a cântat *Recviem*-ul verdian în sala Scalei sub bagheta lui Herbert von Karajan, în 1967), era deja autoarea unor celebre înregistrări integrale (*Forța destinului, Aida, Trubadurul* – primele ediții, *Bal mascat, Ernani*). Soprană verdiană prin excelență, în fapt o *lirico-spinto* cu capacități de cânt pianissimo în acut, Price impresionează aici prin cântul *piano-legato* rezultant într-o frazare mirifică cu *portamenti* exemplare și sonorități flautate de o rară transparență, surprinzătoare mai ales datorită culorii mai profunde a glasului său, uneori parcă mai

consistent chiar decât al (partenerei din cvartet) Fiorenza Cossotto (*Recordare*). Aici, Price acordă cântului său inflexiuni pasionale contrastând cu sobrietatea mezzosopranei. Impresionante sunt arcul neîntrerupt pe care soprana îl circumscrie cvartetului solistic în *Kyrie eleison*, terțetul *Quid sum miser*, aureola – în cântul vocalizat – pe care o conferă cvartetului *Salva me* și secțiunii *Lacrymosa*, superba frază lungă... *Eis, Domine, et lux perpetua luceat eis* și Si bemol-ul culminant în pianissimo din *Libera me*. **[Recviem pentru eternitate (1990) – OPERA LIVE]**

● Cu Leontyne Price literatura muzicală verdiană a avut, în a doua parte a veacului XX, una din cele mai de preț vestale, chiar cu caracter de unicitate după anii '60. Soprana americană a oficiat portativele maestrului de la Busseto cu o culoare timbrală de o frumusețe aparte, bogată, densă, clocotitoare, cu o proiecție *spinto* a pasajelor dramatice și, ceea ce este esențial, cu o frazare fluentă, catifelată atât în forte cât și în pianissimo. În special cântul în piano pe țesătura vocală acută, atacurile moi, în pianissimo, ale notelor înalte sunt cerințe fără de care, spre pildă, rolul Aida nu poate fi interpretat performant. Unor eminente însușiri de vocalistă, Price a adăugat o extraordinară paletă coloristică unor personaje precum Carmen, în care vocea i se mlădiază în infinite inflexiuni, nuanțe și tente, exprimând o uriașă varietate de direcționări psihologice. Carmen, în viziunea Leontynei Price este, pe disc, una din cele mai complexe portretizări ale celebrului personaj al lui Bizet. **[(august 1997) – OPERA ÎN PORTETE]**

PRICE, Janet – soprană, n. 5 februarie 1938, Pontypool, Marea Britanie

PRICE, Margaret – soprană, n. 13 aprilie 1941, Blackwood, Marea Britanie – d. 28 ianuarie 2011, Ceibwr, Cardigan, Marea Britanie

PRIETO, Joel – tenor, n. 27 decembrie 1981, Madrid

PRIEW, Uta – mezzosoprană, n. 3 august 1944, Karlsbad, Germania

PRINA, Sonia – mezzosoprană, n. 30 noiembrie 1975, Magenta, Italia

● (În rolul titular din opera *Silla* de Händel), contralta Sonia Prina, expertă a vocalizelor în registrul grav, s-a confruntat cu mici deficiențe de intonație strecurate pe alocuri, după aproape două ore și jumătate de muzică. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

PRING, Katherine – mezzosoprană, n. 4 iunie 1940, Brighton, Marea Britanie – d. 29 august 2018, Marea Britanie

PRIOR, Beniamino – tenor, n. 1941?, Tiezzo, Pordenone, Veneto, Italia

PRISĂCARIU, Ion – bas, n. 23 decembrie 1927, Ițcani, Suceava – d. 6 mai 2000, Iași

PRISĂCARU, Ion – tenor, n. 19.., România

PRISCORNIȚOIU, Nicolae – tenor, n. 19.., România

PROCA, George – bariton, n. 8 februarie 1982, Piatra Neamț

● (Interpretul ministrului Ping) a cântat exemplar, cu accente bine cumpănite, cu intenții amănunțit gândite, care au redat și umorul, și ironia amară, și visarea. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

PROCTER, Norma – mezzosoprană, n. 15 februarie 1928, Cleethorpes, Lincolnshire, Marea Britanie – d. 2 mai 2017, Grimsby, Marea Britanie

PROFEANU, Virgil – tenor, n. 19.., România

● ... este dăruit cu un glas plăcut, plin, rotund îmbrăcat în armonice și cu o clară tentă *lirico-spinto*. O întreagă galerie de roluri romantice și veriste îl așteaptă dar abordările trebuie făcute cu cumpănire, sfat îndeobște valabil tuturor tinerilor. Față de prestații anterioare în Cavaradossi din *Tosca* și chiar în *Cavalleria rusticana*, Profeanu (Turiddu) a

arătat în spectacolul (*Cavalleria rusticana*) din luna martie o preocupare mai accentuată pentru restituirea corectă a intențiilor frazei muzicale, un elan dramatic captivant pe care însă trebuie să-l strunească cu prudență în direcția evitării unor excesive presiuni dăunătoare vocii. [*Debuturi la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Despre tenorul Virgil Profeanu (aici, Cavaradossi în *Tosca*) am mai scris Este o voce cu *squillo* pe care o privesc în continuare cu speranță. Numai că ameliorările, progresele se lasă așteptate. Robusteții timbrale, artistul îi răspunde cu brutalizări sonore, cu atacuri prea periculoase (*La vita mi costasse*), riscante, ce-i limitează lungimea frazei (*Vittoria, vittoria!*) sau chiar nelalocul lor, privând expresia de poezia partiturii (aria *E lucevan le stelle*). Suportul tehnic și studiul stilistic intens, abordarea îngrijită (nu neglijentă) a țesăturii trebuie să-i stea în atenție. [*Oaspeți la Operă* (2004) – **OPERA VIVA**]

● După o primă parte (prologul și actul I) susținută cu potrivită moderație, Virgil Profeanu (Gabriele Adorno) se inflamează peste măsură în aria *Sento avvampar nell'anima* și cantilena *Cielo pietoso, rendila* suferă prin lipsa legato-ului. Am mai spus-o: Profeanu posedă mijloace vocale importante, un *squillo* deosebit în pasajele *spinto* (fapt deloc neglijabil) dar cultura stilistică trebuie să-i guverneze cât mai mult interpretarea. În plus, adăugarea la finalul ariei a unei acute, nescrisă de Verdi și nici măcar intrată în tradiție, nu frizează bunul gust. [*SIMON BOCCANEGRĂ, premieră la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Profeanu domină scena în forță, cu vîrilitate timbrală bogată în armonice, dramatismul personajului Radamès îi este la îndemână. Mai puțin poezia sa și, iată, celebra *Celeste Aida* a fost privită fără noblețe, fără imaginație, neglijent întrucâtva. [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

PROHASKA, Anna – soprană, n. 1983, Neu-Ulm, Germania

PROHASKA, Jaro – bas bariton, n. 24 ianuarie 1891, Viena – d. 28 septembrie 1965, München, Germania

PROTASOVA, Venera – soprană, n. 24 ianuarie 1986, Rusia

● În *Traviata* (...), Venera Protasova a jucat cu mare implicare în rol și a cântat diafan. Numai că, din punct de vedere al vocalității, Violetta cere mult mai mult. Se spune că o soprană are nevoie de... „trei voci” pentru a desăvârși conturul complet al arhetipalului personaj: de coloratură, lirică și liric-spintă. Populara zicere nu este departe de adevăr. Protasova a expus cu bună integrare în scriitură numai prima calitate, culoarea vocală neavând consistența timbrală necesară zugrăvirii complexei eroine, deși tânăra artistă a cântat deosebit de expresiv, cu ușurință, legato frumos, sonorități strălucitoare și dezvoltări în registrul acut. Lejeritățile rolului i-au fost la îndemână, chiar dacă unele țesături de agilitate n-au avut mare acuratețe. În contextul general, pasaje cheie precum *Morrò! la mia memoria* sau *Amami, Alfredo* din actul al doilea au fost private de greutate și forță de impact. [*Momente pe scena Operei Naționale București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

PROTTI, Aldo – bariton, n. 19 iulie 1920, Cremona, Italia - d. 10 august 1995, Cremona

PRUDENSKAYA, Marina – mezzo-soprană, n. 1974?, St. Petersburg, Rusia

PRYGL, Boris – bariton, n. 1993, Cehia

PUDOVA, Olga – soprană, n. 1982, St. Petersburg, Rusia

PUENTE, Marcelo – tenor, n. 16 mai 1979, Argentina

PUÉRTOLAS, Sabina – soprană, n. 9 februarie 1975?, Zaragoza, Spania

PUGLIESE, Franco – bas, n. 19.., Italia

PUICAN, Lorena – soprană, n. 23 decembrie 1993, Alba Iulia

PUMA, Salvatore – tenor, n. 6 mai 1920, Racalmuto, Italia – d. 15 martie 2007, Roma

PUNI, Júlia – soprană, n. 1927, România

PURCEL, Ovidiu – tenor, n. 27 martie 1985, Bistrița

● În concertul bistrițean, cu timbralitate mai aspră, Ovidiu Purcel cântă aerisit și dezinvolt *Questa o quella* din *Rigoletto*, frazează frumos în *Il lamento di Federico* din *Arlesiana*, dar se arată nesigur la nota de Si natural înalt deși alesese o configurație convenabilă pentru atac. O întâmplare, mai ales că în restul prestațiilor a fost ferm și concentrat, fără probleme. Tenorul se va perfecționa, desigur, va studia și înmuierea de sunet, creatoare de atmosferă, ce vor evita liniaritatea expresiei. Este tânăr și perspectivele nu sunt neglijabile. [*Ștefan Pop, primo tenore* (2010) – **OPERA DIVINĂ**]

● Privat de o pagină splendidă (aria *Dalla sua pace*, prin preferința dirijorului Marc Piollet a versiunii originale a opusului *Don Giovanni*, cea prezentată în premiera absolută de la Praga) tenorul Ovidiu Purcel (Don Ottavio) și-a etalat lejeritatea lirică susținută cu timbru specific, prin lungimea desenului melodic al ariei din actul al II-lea, *Il mio tesoro*. Un cânt cultivat și îngrijit, cu simț al frazei și al accentuărilor. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Deși redus în dimensiune, rolul Arturo (în *Lucia di Lammermoor*) are importanța sa în economia partiturii și spectacolului, singura lui intervenție, arioso-ul *Fra poco fra le tenebre* din actul al II-lea, comportând un La natural înalt, incomod plasat, pe care tenorul Ovidiu Purcel l-a emis în deplină siguranță și cu potrivită sonoritate. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

PURVES, Christopher – bariton, n. 1960, Cambridge, Marea Britanie

PUTILIN, Nikolai – bariton, n. 26 aprilie 1954, Saratov, Rusia

PUTNAM, Ashley – soprană, n. 10 august 1952, New York, New York

PÜTZ, Ruth-Margret – soprană, n. 26 februarie 1930, Krefeld, Germania – d. 1 aprilie 2019, Stuttgart, Germania

Q

QERKEZI, Marigona – soprană, n. 1993, Zagreb

QI, Ling – soprană, n. 1989, China

QUASTHOFF, Thomas – bas-bariton, n. 9 noiembrie 1959, Hildesheim, Germania

● O remarcă se cuvine a fi făcută pentru stilata voce a bas-baritonului Thomas Quasthoff, Sir Morosus din *Femeia tăcută* de Richard Strauss. (Marea gală) [Ioan Holender, *nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – *OPERA DIVINA*]

QUATTLEBAUM, Cody – bas, n. 1993, Ellicott City, Maryland

QUILICO, Gino – bariton, n. 29 aprilie 1955, Flushing, New York

● ... Escamillo (în *Carmen*) de rutină, cu sunete acute mult prea deschise, s-a arătat însă într-o bună formă vocală. [*Opening Night la Met* (1997) – *OPERA LIVE*]

QUILICO, Louis – bariton, n. 14 ianuarie 1925, Montreal, Canada – d. 15 iulie 2000, Toronto, Canada

QUINTANS, Ana – soprană, n. 1975, Lisabona

● ... (notez) frazarea sopranei Ana Quintans (Dalinda)... (Festivalul George Enescu) [*ARIODANTE sau feeria vocilor baroce* (2011) – *OPERA DIVINA*]

QUITTMAYER, Susan – mezzo-soprană, n. 27 octombrie 1953, Port Washington, New York

QUIVAR, Florence – mezzosoprană, n. 3 martie 1944, Philadelphia, Pennsylvania

R

RABEGA, Vasile – tenor, n. 1 ianuarie 1886, Craiova – d. 16 septembrie 1959, București

RACETTE, Patricia – soprană, n. 23 iunie 1965, Manchester, New Hampshire

● ... (în duetul din primul act al *Boemei*, alături de Jerry Hadley la aniversarea Operei din San Francisco), o voce frumoasă, caldă, de un accentuat lirism. [75 de ani de glorie (1997) – *OPERA LIVE*]

● ... a fost o Musetta (*Boema*) corectă, fără excese și nici spectaculozități. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) – *OPERA ÎN DIRECT*]

● Soprana Patricia Racette a înlocuit-o în rolul titular (în *M-me Butterfly* la Met) pe inițial anunțată chiliană Cristina Gallardo-Domàs. Americanca a demonstrat că este o artistă cu aptă vocalitate pentru tâlmăcirea dificilei partituri, cu potrivite abordări dramatice mergând până la expresii sfâșietoare, de mare tragism. Angajamentul ei scenic a crescut rapid pe parcursul spectacolului, mergând până la un final zguduitor. Racette cântă cu ușurință, rolul este preparat cu minuțiozitate și bun gust artistic. Un oarecare vibrato deranjează câteodată în pasajele de linie dar frazarea este frumos condusă, cu nuanțe bine inserate. Sunetele înalte sunt penetrante și strălucitoare, chiar dacă Re bemol-ul supra-acut din finalul intrării în scenă a lui Cio Cio-san din primul act, a fost evitat. Ce-i drept, însuși Puccini a notat alternativa comodă. [*Anthony Minghella, memorabil!* (2009) – *OPERA ETERNA*]

RACHVELISHVILI, Anita – mezzo-soprană, n. 28 iunie 1984, Tbilisi

RACOLȚA, Alexandru – tenor, n. 1926, Tășnad, Satu Mare – d. 1978, Cluj-Napoca

RACOVEANU, Valentin – tenor, n. 23 aprilie 1968, București

● ... subtilul Valentin Racoveanu (Almaviva în *Bărbierul din Sevilla* de Paisiello la Opera Comică pentru Copii). [*Un nou Figaro pe scena lirică românească* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Dintre rolurile comprimare, am remarcat o bună proiecție de sunet ca suport al vocii plăcute a lui Valentin Racoveanu (Spoletta în *Tosca*). [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● ... a expus un glas tenoral instrumental, cu omogenă linie vocală în Torquemada, ceasornicarul din Toledo și soțul frumoasei Concepción. (*Ora spaniolă* la Sala Radio) [*Seară Ravel* (2011) - **OPERA DIVINA**]

● ... Mesager neașteptat de... verist în puținele măsuri (din *Aida*) care îi revin. [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) - **OPERA CELESTĂ**]

● ... dezinvolt Pedrillo (în *Răpirea din serai* la Opera Comică pentru Copii). [*Muzică pentru toate vârstele* (2016) - **OPERA MAGICĂ**]

● Serenada lui Beppe din actul secund al operei *Paiațe* a găsit în Valentin Racoveanu un interpret bine distribuit, care a manageriat finalul cu La natural al cunoscutei pagini, punctat, deasupra portativului. Totuși, tradiția care guvernează atâtea și atâtea interpretări, cere un La natural acut bine susținut. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) - **OPERA MAGICĂ**]

RACOVITĂ, Petru – bariton, n. 28 ianuarie 1960, Florițoaia Veche, Ungheni, Republica Moldova

● De la Chișinău a venit interpretul lui Amonasro, Petru Racoviță, care se afla probabil la prima interpretare a rolului în limba originală, dovadă fiind greșelile de lexicon. Altminteri, glasul a sunat penetrant. (Constanța) [*Premieră cu AIDA* (1999) - **OPERA LIVE**]

RADAKOVIĆ, Dragana – soprană, n. 14 aprilie 1977?, Novi Sad, Serbia

● Una din vocile cele mai frumoase și potrivite rolului titular, Aida, pe care le-am întâlnit în ultima vreme pe scenele românești este cea a Draganei Radaković, cu omogenitate impecabilă pe ambitus, cu frazare fluentă, accente decise și nuanțări fie în pianissimo, fie în filaje subtile pe registrul acut. Într-un cuvânt, o soprană de gen liric - spint verdian, cu glas a cărui amploare a surclasat corul și tenorul în finalul actului triumfal. Păcat că notele extrem înalte îi sunt supuse unui vibrato oarecum accentuat. Lucru important pentru un spectacol modern, Dragana Radaković are o alură scenică din cauza căreia l-am... înțeles pe Radamès de ce s-a îndrăgostit... [*Închiderea stagiunii lirice la Craiova* (2013) - **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru personajul Tosca, Dragana Radaković a adus contribuția vocii sale de soprană verdiană unui rol verist, pe care l-a servit strălucitor, cu frazare inteligent condusă, cu nuanțe potrivit induse. După un start ușor incert (notele grave au sunat mai surd), artista a cântat cu elan, faimoasa arie *Vissi d'arte* oferindu-i posibilitatea unei construcții finalizate măiestrit, emoționant... atac în fortissimo al notei de Si bemol acut, atac în pianissimo al notei de La bemol subsecvente, apoi crescendo-decrescendo pe un singur arc de respirație până la Sol acut. Sigur că presiunea țesăturii vocale, dramaturgia din stresantul act secund obosesc. A fost, probabil, motivul pentru care arpegiul *Io quella lama* (teribil Do natural din duetul final cu Mario) n-a mai avut focalizarea celorlalte acute, fiind mai degrabă forțat. [*Inaugurarea Operei Române Craiova* (2014) - **OPERA MĂIASTRA**]

● Soprană lirică-spintă, verdiană excelentă, Dragana Radaković a pășit cu curaj în teritoriul dramatic, prin teribilul rol Turandot. L-a studiat, l-a preparat cu atenție și i-a dăruit accentuările, atacurile acute de sunet atât de periculoase, cu preocupare pentru incisivitate și penetranță. În registrul înalt, un *vibrato* câteodată destul de larg, s-a insinuat. Plăcuta, calda timbralitate a artistei a servit conturului uman cu care a conceput personajul. (...) Într-o lume de corpolente interprete ale rolului „Principesei de gheață”, frumoasa Dragana Radaković, cea cu siluetă de

invidiat, a fost și rigidă, dar și umană, și necruțătoare, dar și emotivă, cedând la final fiorilor iubirii. Această Turandot a emanat feminitate și nu a fost rău deloc. Mai mult decât atât, a părut o suverană destul de populară, întrucât nu s-a sfiit să avanseze până în mijlocul supușilor, în marea scenă a „întrebărilor” din actul secund. Interesant personaj, modern în joc și atitudine. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Vedeta serii a fost interpreta rolului Turandot, Dragana Radakovic, voce tăioasă și pătrunzătoare, care a îmbinat în marea arie *In questa Reggia* evocarea (*Principessa Lo-u-Ling...*) cu impetuoșitatea (*Quel grido e quella morte!*), iar acutele glorioase au dominat masa orchestral-corală. Mă refer cu totul întâmplător nu numai la Do-urile la unison cu Calaf (*Gli enigmi sono tre*, actul secund) sau la formidabilul *So il tuo nome!* (duetul final scris de Franco Alfano), dar și la întreaga țesătură vocală a rolului, teribilă prin adresarea de forță, susținută cu autoritate și panaș. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VI* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... registrele central și central-grav ale sopranei (au fost) destul de șterse, fapt evident încă de la primele intervenții (Abigail în *Nabucco*). Frecvență prezență pe scena bucureșteană, artista din Serbia a compensat prin acute, tăioase ca o lamă de pumnal, incisive, deși câteodată îndreptate către stridente și afectate de o vibrație destul de largă. Cantabilitatea și expresivitatea cerute de Verdi pentru secțiunea Andante a ariei *Anch'io dischiuso un giorno* (Partea a doua) sau în ultimele replici lirice ale operei au fost însă apreciazabil restituite. [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

RADCLIFFE, Kathryn – soprană, n. 1987, Croydon, Melbourne, Australia

RADIȘ, Marina – soprană, n. 2 februarie 1982, Cazacalia, raion Ceadâr-Lunga, Republica Moldova

RADLER-ANCA, Gerda – soprană, n. 23 iulie 1941, Alba Iulia

RADÓ, Fernando – bas, n. 1986, Buenos Aires

RADOS, Riccardo – tenor, n. 1992, Trieste, Italia

RADU, Cristina – soprană, n. 7 ianuarie 1979, București

- În rolul Leila (*Pescuitorii de perle* la Opera Brașov), tână soprana Cristina Radu s-a aflat la cea mai bună prestație a sa de până acum, demonstrând că se preocupă continuu de îmbunătățirea condiției tehnice, suport indispensabil punerii în valoare, afirmării depline a calităților vocale: timbru plăcut, cu înveliș prețios, cu *éclat* pe întreg ambitusul. Incertitudinile intonaționale au fost cu totul sporadice (emoții!) și Cristina Radu a frazat frumos, îngrijit și inteligent (aria din cel de-al doilea act a fost vârful serii), aducând rolului poezie dar și concretețe, printr-o exprimare directă, lipsită de efuziuni. După parcurgerea unor etape – trepte obligatorii către desăvârșire, în condiții de reținere temperamentală și prudență, lirismul glasului ei va evolua – se simte – către teritoriul liric spint. [*Desenând cu brațele* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

RADU, Florena – mezzosoprană, n.1994?, Tulcea

RADU, Romfilia – soprană, n. 19.., România

RĂDUCAN, Asineta – mezzosoprană, n. 20 noiembrie 1971, Brăila

- (La Opera Brașov), Asineta Răducan interpretează cu ușurință și mobilitate vocală, în travesti, rolul Nicklausse. [*Povestiri... fără Hoffmann* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- **S-a născut o stea.** Numele ei, Asineta Răducan, mezzosoprană, solistă a Operei din Brașov. Debutantă în rolul Leonora/Fidelio. Artista a expus un glas proaspăt, consistent, omogen pe întreg ambitusul, bogat în armonice, cu accentuări dramatice, acute strălucitoare și sunete grave domol - tulburătoare, talmăcind frazele beethoveniene cu mare expresivitate și dăruire. Marea arie *Abscheulicher!* din primul act sau duetul cu Florestan (Marius

Vlad Budoiu) *O namen-, namenlose Freude!* din cel de-al doilea au fost secvențe de vârf, memorabile, care au încununat o creație ce o situează pe cântăreață printre importante interpretate istorice ale rolului (actualmente, singură în România), cu serioasă „bătaie” internațională. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Ca Amneris din *Aida*, pentru prima dată în rol la București, Asineta Răducan i-a lipsit consistența sonoră (vezi sunetele ingolate, voalate ale primelor replici) din pricina unui glas mai mult sopranil decât de mezzosoprană, așa cum cere Verdi. Îndo-sebi registrele central-inferior și grav au suferit în relaționarea cu orchestra, chiar în pasaje în care aceasta nu se îndrepta către dezvoltări de forță. Vocea a rezonat frumos în rest, iar acutele – La, Si bemol – din actele al doilea, respectiv al patrulea, au avut siguranță. Artista Asineta Răducan este o interpretă deosebit de expresivă, cu joc scenic plin de dăruire, amănunțit construit. (...) [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – I* – (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Trecând peste nepotrivirea funciară timbru – rol, (...), observ că Asineta Răducan a fost în bună formă vocal-scenică. A rezonat mult mai consistent, mai colorat decât la prima apariție în costumul lui Amneris din *Aida* la București, a dăruit notelor grave forță, consumând multă energie pentru o redare veridică a dramatismului personajului, pe care l-a conturat cu autentică ținută princiară, străfulgerată de trăirile intense. Decontul a venit la al doilea Si bemol acut din duetul cu Radamès (Martin Iliev), mai puțin concentrat. Rodarea și dozajul atent îi vor folosi pentru ulterioare performanțe de substanță, ce îi vor valida importante calități de glas și actoricești. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* – (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

RĂDULESCU, Margareta – mezzosoprană, n. 19., România

RĂDULESCU, Valeria – soprană, n. 23 iulie 1929, Micești, Argeș

RADVANSKI, Sondra – soprană, n. 11 aprilie 1969, Berwyn, Illinois

RADZIVILOVSKI, Zina – mezzosoprană, n. 3 iunie 1899, Bender (Tighina), Republica Moldova - d. 20 iunie 1971, Chișinău

RAE, Brenda – soprană, n. 8 februarie 1982, Appleton, Wisconsin

RAFAEL, Nicolae – bas, n. 24 mai 1913, București – d. 4 mai 1989, București

RAFFALLI, Tibère – tenor, n. 25 octombrie 1951, Bastia, Corsica, Franța – d. 20 November 2020, Aix-en-Provence, Franța

RAFFANTI, Dano – tenor, n. 5 aprilie 1948, Lucca, Italia

RAGIN, Derek Lee – contratenor, n. 17 ianuarie 1958, West Point, New York

RAILEAN, Ghiulnara – soprană, n. 11 noiembrie 1984, Chișinău

RAIMONDI, Gianni – tenor, n. 17 aprilie 1923, Bologna, Italia – d. 19 octombrie 2008, Pianoro, Italia

RAIMONDI, Ildikó – soprană, n. 11 noiembrie 1962, Arad

- ... delicioasă Barbarina. (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [*Mozartianul Riccardo Muti* (1994) – **OPERA LIVE**]

- Ildikó Raimondi a început mai prudent partitura Micaălei, cu culori de soprană lirico-lejeră, dar aria și ultimele secvențe din actul al III-lea au fost remarcabile prin sensibilitatea comunicării. (*Carmen* la Opera de Stat din Viena) [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

- Ildikó Raimondi este Rosalinde (*Liliacul* la Opera de Stat din Viena), rol limită pentru ea (acutele sunt drepte, insuficient vibrante), pe care îl parcurge însă cu dezinvoltură și șarm. [*Eternul Strauss* (2003) – **OPERA VIVA**]

RAIMONDI, Ruggero – bas, n. 3 octombrie 1941, Bologna, Italia

- Cânt nuanțat, cu Mi-uri surprinzătoare la calibrul autoritar al glasului său, l-am remarcat la Raimondi (Conte arogant, nevrotizat, ros de orgoliu cât trebuie) dar,

Doamne, nu mă pot împăca cu unele sonorități și intonații. Și asta nu numai aici! În fond, nu are nici o vină... [NUNTA lui Claudio Abbado (1991) – **OPERA LIVE**]

- Am rămas puțin descumpănit de Scarpia întrupat de Ruggero Raimondi. El cântă și doar atât. Accentele sunt rare, culorile așisderea, diversitatea rămâne destul de restrânsă. Vocea este încă solidă (să nu uităm că basul italian avea la data înregistrării 59 de ani), cu acea vibrație redusă pe care o cunoașteam, aici potrivită personajului. Din multiplele unghiuri de abordare a rolului Baronului Scarpia, Raimondi n-a ales decât liniaritatea: n-am fost copleșit de autoritarismul impunător-dominator, nu m-a înfiorat veninul picurat strop cu strop în urechea divei, nici... Probabil că, actor desăvârșit, el a așteptat să completeze interpretarea cu imaginea filmică, cu detaliul vizual de expresie. De altfel, cred că această înregistrare discografică trebuie citită complementar cu pelicula. [Sărutul Toscăi (2002) - **OPERA VIVA**]

- *Scarpia!... Bigotto, satiro, che affina colle devote pratiche la foia libertina... E strumento al lascivo talento...*

Fa il confessore e il boia! Greu de imaginat un alt interpret al demoniului baron care să preia cu atâta minuție, cu atâta subtilitate expresivă portretul făcut de Cavaradossi în sintetica frază din primul act, decât Ruggero Raimondi: veninos-insinuant, cu porniri abil reprimate, încifrate în scânteierile ochilor, în rictusuri, în tremurul imperceptibil al mușchilor feței. Atracția erotică greu stăpănită, îmbinată cu prefăcătorie, cu ura funciară, îl încarcă de tensiune, totul îl face să vibreze rece precum o reptilă gata de atac. Memorabil Raimondi! [Noul film TOSCA... (2003) - **OPERA VIVA**]

- Desigur că numele reputatului cântăreț-actor Ruggero Raimondi (interpretul celor patru roluri malefice - Lindorf, Coppélius, Dr. Miracle, Cpt. Dapertutto) nu a putut decât să sporească atractivitatea *cast*-ului. La cei 62 de ani ai artistului, semnele trecerii timpului nu se percep. Cu voce sonoră, bine pozată, de culoare sumbră, rigid expusă, Raimondi are toată răutatea personajelor întruchipate, pasta demonică, distrugătoare. Așa a gândit să restituie, surprinzător, chiar și melosul ariei

Scintille, diamant! Cei patru eroi ai săi trepidează de ură, se insinuează (în suflete) și domină. (Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [Monsieur Hoffmann (2003) – **OPERA VIVA**]

- (În film), cu tentă placidă a apărut și Ruggero Raimondi în rolul *killer*-ului Sparafucile. Deloc șerpăros în actul secund la întâlnirea cu Rigoletto din tenebroasa uliță Volto Scuro, deloc de temut în ultimul, bine-înțeles exceptând momentul uciderii Gildei, reputatul artist, component al aceleiași rare familii a cântăreților-actori, a rămas dator. Pentru altă dată? ... La 69 de ani, pare cu motoarele *au ralenti* și cu vocea de bas mai descărnată ca oricând. [RIGOLETTO la Mantova sau pomul lăudat (2010) – **OPERA DIVINA**]

RAISA, Rosa – soprană, n. 30 mai 1893, Białystok, Polonia – d. 28 septembrie 1963, Santa Monica, California

RAISOV (KAȚ), Boris – bariton, n.

27 februarie 1928, Dondușeni, Republica Moldova – d. 8 octombrie 1984, Chișinău

RALF, Torsten – tenor, n. 2 ianuarie 1901, Malmö, Suedia – d. 27 aprilie 1954, Stockholm

RAMEY, Samuel – bas, n. 28 martie 1942, Colby, Kansas

- Un glas impunător, egal pe registre (fie-mi iertat banalul termen, dar, efectiv, vocea sa este o coloană monolitizată pe întinderea celor două octave) și utilizat spre a da o excepțională autoritate frazei, un panăș extraordinar în care cuvântul este preferențial accentuat. Fără a avea căldura lui Siepi sau clocotul lui Christoff (Ghiaurov a înregistrat prea târziu rolul pentru a intra în discuție), vocea lui Ramey are o rezonanță, o penetranță și o rară capacitate de a produce bucurie sonoră. Aici, în *Mefistofele*, nu utilizează o mare varietate de nuanțe (deși intuim posibilități de *morbidezza* în finalul prologului) pentru că rolul este conceput în dimensiuni statuare. Nu exploatează elementele veriste ale partiturii în mod abuziv, așa încât linia generală rămâne în parametrii bunului gust. Ușor neîncălzit în *Ave Signor*, Samuel

Ramey cântă monumental *Son lo Spirito che nega, Ecco il mondo* (culminația serii) ca și finalul. Personajul este grandios, dominator, sigur pe el, arogant, distins dar și sarcastic, insinuant, disprețuitor. Aceasta e „frumusețea diavolului” în viziunea lui Ramey, o frumusețe la care interpretarea muzicală contribuie din plin. Și la urma urmelor spune ceva și... freamătul în fotolii al doamnelor și domnișoarelor video-spectatoare la vederea domnului Ramey *torse nu*, încins cu frânghia care-l leagă de lumea „de sus”... [Samuel Ramey- *Mefistofele* (1991) - **OPERA LIVE**]

● În calibrul de *basso buffo nobile* se situează Samuel Ramey ca Mustafă (*Italianca în Alger*). Spectaculos la orice intrare în scenă, autoritar începând cu *Delle donne l'arroganza*, dând culoare și savoare recitativelor, impresionant în aria cu triolete *Gia d'insolito ardore*, Ramey cu timbru într-adevăr nobil nu are absolut nici o problemă cu ornamentata și acuta țesătură rossiniană. Mobilitatea și flexibilitatea vocii sunt atât de mari încât notațiile din partitură, atât de des ignorate, își găsesc interpretul ideal în Samuel Ramey. Ascultați, spre exemplificare, numai modul în care redă celebra *agilità martellata* din duetul cu Isabella (Marilyn Horne) *O! Che muso, che figura!* [Rossini *Renaissance* (1992) – **OPERA LIVE**]

● Este Samuel Ramey (Filip) bas verdian? Poate că da, dar numai dacă ne referim la tânărul Verdi (Attila al său a cules multe elogii). Aici însă, în *Don Carlos*, deși poate cea mai proaspătă voce din distribuție, nu are întru totul ponderea rolului. Dacă acest lucru a ieșit mai puțin în evidență la scena *Autodafé* (*Disarmato e sia* a fost absolut impresionant), în schimb în marea arie m-a surprins liniaritatea interpretării în pofida unei rezonanțe de bronz. [Merita Pavarotti să fie fluierat la Scala? (1993) – **OPERA LIVE**]

● Cel mai recent demers l-a realizat actuala vedetă a bașilor, americanul Samuel Ramey, singurul cântăreț ne-tenor care este azi plătit precum Pavarotti. Mefisto (din *Faust*) este dăltuit în granit, somptuos, impresionant. Pentru el, subtilitatea este inutilă; severitatea vine din naturalețe, iar siguranța din profesionalism. Sonoritatea

glasului este covârșitoare, iar fațetele personajului au – structural – luciri de oțel. Mefisto-Sam rămâne ca o importantă biunivocitate, acum și vizavi de partitura lui Gounod, după cum o probase și în viziunea lui Boito. [Alexandru Agache pe CD și live (1994) – **OPERA LIVE**]

● (La aniversarea Operei din San Francisco), monologul lui Boris a stârnit ambiția celebrului Samuel Ramey, care a venit cu căldură și rotunjime în glas, cu inteligență, cultură stilistică și chiar lingvistică. Există însă un dar... *Țarul* său n-a avut nici tragismul, nici durerea, nici greutatea, nici măreția zdrobită, desenate de pana lui Musorgski. Sunt convins că Ramey va înzestra în viitor înșiruirea de superbe sunete cu noi atribute. [75 de ani de glorie (1997) – **OPERA LIVE**]

● Repertoriul lui Ramey este impresionant și se extinde stagiune de stagiune. Totuși ceva îl separă și îl recomandă pe Samuel Ramey înaintea unor colegi de generație și nu numai. Americanul este considerat cel mai celebru bas de coloratură al timpului său, cu prestații excepționale în repertoriul rossinian și baroc. Rolurile rossiniene din *Semiramida*, *Turcul în Italia*, *Contele Ory*, *Italianca în Alger*, *Mahomed al II-lea*, *Călătoria la Reims*, *Doamna lacului* sau cele din opere de Haendel și Monteverdi constituie marea carte de vizită a lui Samuel Ramey. Chiar dacă, și pe drept cuvânt, nu-i place să fie catalogat numai ca bas de coloratură. „*S-ar putea crede că e tot ce știu să fac*”, remarcă artistul. „*Să spunem că sunt un bas care execută corect ruladele. Dar eu pot să cânt de asemenea Oreste din Elektra straussiană sau Colline din Boema.*” Așa este, dar ce să-i faci, gloria lui Samuel Ramey va rămâne legată de marile roluri de *basso buffo nobile* rossiniene. Acolo, formidabila mobilitate a glasului său, preciziunea intonației și flexibilitatea frazării au capacitatea maximă de exprimare, făcând ca Ramey să fie comparat cu voci legendare din începutul de Ottocento. Am mai afirmat: datorită și lui Samuel Ramey renașterea rossiniană din zilele noastre a fost posibilă. Mărturisește Sam Ramey: „*Arthur Newman, primul meu profesor a insistat întotdeauna asupra necesității preservării lejerității și*

flexibilității instrumentului vocal, demers care depinde și de factori psihologici. Trebuie întotdeauna să gândești sunetul în mod lejer. Bineînțeles, am la bază anumite daruri native, dar am muncit enorm. Mai fac și acum exercițiile lui Vaccai, care a trăit între 1790 și 1848, pe care le consider ca o reală cură de sănătate vocală". Constructorul celeilalte fețe a artei lui Ramey, cea a repertoriului romantic italian și francez, s-a dovedit a fi însă al doilea profesor al său, Boyagian, care a acționat în special pe latura interpretativă. Odată depășite amănunțurile rulate rossiniene, glasul lui Ramey - portretizând alte personaje - își păstrează căldura, patina selectă și devine exponentul unei supreme autorități în cânt, unei exprimări impunătoare mixată cu detalii fine, lucrate filigranat. Evident, datorită lui, personajele rossiniene au renăscut, cele ale tânărului Verdi și-au regăsit linia și culoarea inițiale iar Mefistofel a putut fi redescris cu subtilitatea venită dintr-o profundă meditație filosofică. Dacă în opera lui Boito demonul întruchipat de Ramey este grandios și dominator iar vocea-i te imersează într-o baie de sunete, în partitura lui Gounod el devine insinuant și sarcastic, respingător tocmai prin afișarea maleficei nobleți și elegante. (...) Regala autoritate în cânt este și dominanta interpretării lui Filip din *Don Carlos*-ul scalar de acum câțiva ani. L-aș fi dorit însă mai introspectiv și fără ușoara undă de monotonie. [(mai 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● În rolul bătrânului Rambaldo (*La Rondine* la Met), celebrul bas Samuel Ramey a propus o prezență de distincție, cu timbru consistent și învăluitoare, dar într-o stare de accentuată uzură vocală, manifestată printr-un supărător balans al sunetului, veritabil *wobbling*, cum spun americanii. La aproape 67 de ani, oricât de pliat ar fi genului său de erou, trebuie să se gândească la retragere. Urgent! Nu este cazul să-și umbrească marea carieră. [*Angela Gheorghiu, rândunica măiastră* (2009) – **OPERA ETERNA**]

RAMIREZ, Alejandro – tenor, n. 2 septembrie 1946, Bogota

RĂMURESCU, Thea – soprană

RANCATORE, Desirée – soprană, n. 29 ianuarie 1977, Palermo, Italia

● ... și-a înfățișat în bună măsură calitățile de soprană de coloratură căreia rolul Gilda din *Rigoletto* îi este corect destinat, în pofida unuia vibrato ușor, reperabil în aria *Tutte le feste* și mai ales la Mi bemol-ul acut de la sfârșitul duetului *Sì, vendetta* cu Rigoletto (Giovanni Meoni). Însă italianca este o specialistă a sonorităților cristaline, perlate până la înălțimi stratosferice, dar consistente în registrul central, cu frazare expresivă, frumos derulată, cu cânt absolut impresionant prin tristețe și duioșie în aria *Tutte le feste*, momentul său cel mai remarcat. [*Stilizări și naivități la Macerata* (2011) – **OPERA DIVINA**]

RANDOVÁ, Eva – mezzosoprană, n. 31 decembrie 1936, Kolín, Cehia

RANETESCU, Monica – mezzosoprană, n. 19.., România

RANKIN, Nell – mezzosoprană, n. 3 ianuarie 1924, Montgomery, Alabama - d. 13 ianuarie 2005, New York, New York

RÂNZESCU, Jean – tenor, apoi regizor, n. 30 iunie 1909, Bârlad – d. 11 martie 1996, București

RÂNZESCU, Maria – mezzosoprană, n. 19.., România – d. ..., România

RASA, Lina Bruna – soprană, n. 24 septembrie 1907, Padova, Italia – d. octombrie 1984, Milano, Italia

RASILAINEN, Jukka – bas, n. 13 mai 1956, Helsinki

RASKIN, Judith – soprană, n. 21 iunie 1928, New York, New York - d. 21 decembrie 1984, New York

RASPAGLIOSI, Annalisa – soprană, n. 13 octombrie 1970?, Roma

● Foarte bine pregătită din perspectivă stilistică a apărut frumoasa Annalisa Raspagliesi (Elisabetta) dar culoarea glasului său o recomandă mai mult pentru eroine lirice, lipsite de țesături spinte și fără desfășurări de amploare ce trebuie să domine

eterul. O Mimì la Escorial... (*Don Carlos*) [Exceelență la Opera din Los Angeles (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

RATTI, Eugenia – soprană, n. 5 aprilie 1933, Genova, Italia – d. 16 noiembrie 2020, Piacenza, Italia

RAUTAVAARA, Aulikki – soprană, n. 2 mai 1906, Vaasa, Finlanda – d. 29 decembrie 1990, Helsinki

RAUTIO, Nina – soprană, n. 21 septembrie 1957, Briansk, Rusia

RAWLS, Arnold – tenor, n. 6 iunie 1960?, West Monroe, Louisiana

RAWNSLEY, John – bariton, n. 14 decembrie 1950, Colne, Lancashire, Marea Britanie

RAYAM, Curtis – tenor, n. 5 februarie 1951, Belleville, Florida

RĂZOR, Ana Maria – mezzosoprană, n. 15 iunie 1944, Curcani, Ilfov

REA, Sean – bas, n. 13 ianuarie 1940, Westvale, Langholm, Islanda – d. 30 aprilie 2019, Dumfries Infirmary, Islanda

REARDON, John – bariton, n. 8 aprilie 1930, New York, New York - d. 16 aprilie 1988, Santa Fe, New Mexico

REBEKA, Marina – soprană, n. 10 septembrie 1980, Riga

● La Metropolitan Opera, soprana Marina Rebeka a fost Donna Anna cu voce incisivă și bună apetență pentru pasaje de agilitate ale rolului. [*DON GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – **OPERA DIVINA**]

REGAZZO, Lorenzo – bas, n. 5 iulie 1962, Veneția, Italia

REHM, Gloria – soprană, n. 1985, Fritzlar, Hessa, Germania

REINING, Maria – soprană, n. 7 august 1903, Viena – d. 11 martie 1991, Deggendorf, Germania

REINPRECHT, Alexandra – soprană, n. 1 ianuarie 1974, Viena

● Nu am fost cucerit (în *Boema*) de soprana Alexandra Reinprecht, Musetta placidă, fără nerv și în al cărei glas, de altfel penetrant, se insinuează un ușor balans. [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Alexandra Reinprecht (Susanna mobilă și subtilă, în *Nunta lui Figaro*). [*Opera din Viena la Sibiu, în T-shirts și blue-jeans* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● soprana vieneză a fost o prezență valabilă, cu glas bogat, penetrant și bun angajament în special în momentele dramatice din partea a doua a seriei (de la Opera de Stat din Viena). Julieta este un rol dificil care cere mai întâi abilități de coloratură (valsul *Je veux vivre*), note supra-acute, pentru ca pe parcursul evoluției tramei, odată dobândit, lirismul pur să se transforme într-o abordare mai incisivă, revenind apoi la tente serafice în final. Artista s-a descurcat bine, chiar dacă nu perfect. [*Romeo, Julieta și... Stéphano* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● În rolul Freia (*Aurul Rinului*) a cântat soprana Alexandra Reinprecht (glas frumos colorat), care a fost și Guttrune în *Amurgul zeilor*, când stridențe s-au mai insinuat pe alocuri în cântul său, pe registrul acut. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

REISS, Chen – soprană, n. 1978, Holon, Israel

REIZEN, Mark – bas, n. 3 iulie 1895, Horlivka, regiunea Donetsk, Ucraina - d. 25 noiembrie 1992, Moscova

RELYEA, John – bas, n. 1972, Toronto, Canada

● Generozitate timbrală și mobilitate de glas a etalat John Relyea, dezinvolt Figaro în *Nunta lui Figaro*. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Pentru rolul titular, (Aleko la Baden-Baden), Valery Gergiev l-a invitat pe John Relyea, o voce dominatoare și tăioasă. Pagina cea mai cunoscută a operei, cavatina,

a fost interpretată cu multă pasiune. [*De la Verbier la Baden Baden* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Frumos din unghi timbral a apărut glasul lui John Relyea, interpret al tuturor celor patru roluri malefice (din *Povestirile lui Hoffmann*, la Theater an der Wien), cărora le-a conferit o structură subtilă și odioasă, cu atât mai mult cu cât s-a sprijinit pe generozitatea vocii. Mult așteptata arie a lui Dapertutto *Scintille, diamant!* a fost însă privată de calitatea acutelor, insonore și totuși aspre. [*Erotism pe muzică de Offenbach* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

REMEDIOS, Alberto – tenor, n. 27 februarie 1935, Liverpool, Marea Britanie - d. 11 iunie 2016, Sydney, Australia

REMIGIO, Carmela – soprană, n. 18 august 1973, Pescara, Italia

● Partenera (lui Pavarotti în concertul bucureștean) Carmela Remigio a cântat cu timbru plăcut de soprană lirică, dar cu *vibrato* neașteptat pentru junețea ei, desigur datorat unei neadecvări stilistice a repertoriului. La București, multe lucruri au fost pe dos (*Boema* lipsită de fior, *Tosca* privată de clocotul care transpare în umbra implorației, *Adriana Lecouvreur* fără implicare majestuoasă, *Văduva veselă* și *Țara surâsului* – cântate în limba italiană!!! – fără *Glanz*). Oare nu putea găsi Carmela în tot repertoriul de operetă o arie de soprană în locul celor de tenor din *Țara surâsului*? Superbe pianissime – o specialitate a artistei – au însoțit ariile *Tu, che di gel sei cinta* (*Turandot*) și *Io son l'umile ancella* (*Adriana Lecouvreur*) iar duetul din *Amicul Fritz* a părut a-i fi una din piesele cele mai apropiate de suflet. [*Eclipsa... eclipsată* (1999) – **OPERA LIVE**]

RENDALL, David – tenor, n. 11 octombrie 1948, Londra

● Tenorul David Rendall (Idomeneo la Paris) are un glas maleabil în vocalize, dar o uzură accentuată îi ridică probleme de intonație. [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) – **OPERA VIVA**]

RESNIK, Regina – soprană/ mezzosoprană, n. 30 august 1922, Bronx, New York – d. 9 august 2013, Manhattan, New York

RESS, Ulrich – tenor, n. 29 octombrie 1956, Augsburg, Germania

REȘTE, Marian – bariton, 15 ianuarie 1981, Brașov

RETHBERG, Elisabeth – soprană, n. 22 septembrie 1894, Schwarzenberg, Germania – d. 6 iunie 1976, Yorktown Heights, New York

RÉTI, József – tenor, n. 8 iulie 1925, Ploiești - d. 5 noiembrie 1973, Budapesta

REUTER, Johan – bariton, n. 21 iulie 1969, Copenhaga

REY, Isabel – soprană, n. 22 martie 1966, Valencia, Spania

REYES, Gabriella – soprană, n. 1992, Nicaragua

REY-JOLY, María – soprană, n. 1988, Madrid

REYNOLDS, Anna – mezzosoprană, n. 5 iunie 1930, Canterbury, Kent, Marea Britanie – d. 24 februarie 2014, Kasendorf, Bavaria, Germania

REZZA, Alessandra – soprană, n. 1975, Velletri, Italia

RHODES, Jane – soprană, n. 13 martie 1929, Paris – d. 7 mai 2011, Neuilly-sur-Seine, Franța

RHODES, Teddy Tahu – bariton, n. 30 august 1966, Christchurch, Noua Zeelandă

RHYS-DAVIES, Jennifer – soprană, n. 8 mai 1953, Panteg, Gwent, Țara Galilor, Marea Britanie – d. 8 martie 2020, Cardiff, Marea Britanie

RIAL, Núria – soprană, n. 1975, Manresa, Catalonia, Spania

RIBEIRO, Bruno – tenor, n. sec. XX, Figueira da Foz, Portugalia

RIBETTI, Elda – soprană, n. 2 mai 1920, Florența, Italia – d. 29 mai 2003, Florența

RICCIARELLI, Katia – soprană, n. 18 ianuarie 1946, Rovigo, Italia

● În fermecătoarea Katia Ricciarelli, lirica italiană și-a pus toate speranțele rămânării în topul sopranelor de mare anvergură. Lucru care s-a și petrecut, artista ridicându-se rapid la rang de incontestabilă vedetă. Cel puțin în lucrările tânărului Verdi și ale lui Rossini – preferate de artistă, conform propriilor afirmații -, vocea ei caldă și senzuală, frazarea lungă, delicatețea pianissimelor aerate până la ireal, jocul argintat al agilităților au fost tot atâtea atuuri pentru un renume de belcantistă, consolidat încetul cu încetul. De multe ori, în estetica sopranei, înlănțuirea pianissimelor poartă un parfum belcantist chiar în paginile pur romantice, dornice de pasiune. Repertoriul Katiei Ricciarelli este uriaș, de la Gluck, Mozart și Cherubini, trecând prin Bellini, Donizetti, Rossini, până la Verdi și Puccini. O abordare sporadică a repertoriului wagnerian, Elsa din *Lohengrin*, s-a lovit – după mărturisirile artistei – de lipsa de apetență a publicului italian pentru maestrul de la Bayreuth. Oare? Tentațiile pentru roluri mai grele în teritoriul puccinian (Tosca și chiar rolul titular din *Turandot*) au fost irezistibile, sau – s-o citez din nou pe artistă -, irezistibile au fost ofertele lui Herbert von Karajan. Pentru Katia Ricciarelli însă, maximul de potență valorică fusese deja dat. [(mai 1999, ianuarie 2000) – *OPERA ÎN PORTETE*]

RICE, Christine – mezzosoprană, n. 1971, Manchester, Marea Britanie

RICHARDS, Andrew – tenor, n. 30 decembrie 1974?, S.U.A.

● Andrew Richards este un tenor de perspectivă cu voce puternică, amplu rezonantă și solidă. Demersurile sale în dificilul rol al lui Saint-Saëns (la Opera bucureșteană) au fost încununate de succes, cu omogenitate în derularea frazelor și cu accente impetuoase, chiar dacă personajul său a fost mai mult concret și mai puțin vizionar în primul act. Aprofundările îl vor conduce, îmi place să cred, către un Samson charismatic și însuflețitor, cu statură epică,

adevărat personaj biblic. În acest moment, el pare mai mult un Hercule desprins din serialul american TV. Mai inspirat în actul secund, accentuat expresiv, a încărcat apoi apăsător și tragic desenul melodic din prima scenă a actului al treilea, *Vois ma misère, hélas!* Nuanțările în mezzoforte trebuie să-l preocupe, ca și dozajul consumului din capitalul vocal pe țesătura centrală ucigătoare, astfel încât notele de Si bemol acut (cel puțin în finalurile ultimelor două acte) să aibă proiecția și concentrarea sonoră cu care deja ne obișnuise. În orice caz, un glas de urmărit. [*Spectacol de ținută* (2008) – *OPERA ETERNA*]

RICHARDSON, Stephen – bas-bariton, n. 1983, Liverpool, Marea Britanie

RICHTER, Anna Lucia – soprană, n. 1990, Köln, Germania

RIDDERBUSCH, Karl – bas, n. 29 mai 1932, Recklinghausen, Germania – d. 21 iunie 1997, Wels, Austria

RIEDEL, Deborah – soprană, n. 31 iulie 1958, Carlingford, Australia – d. 8 ianuarie 2009, Sydney, Australia

RIEGEL, Kenneth – tenor, n. 19 aprilie 1938, Womelsdorf, Pennsylvania

RIGAL, Delia – soprană, n. 6 octombrie 1920, Buenos Aires - d. 8 mai 2013, New York, New York

RIJAVEC, Josip – tenor, n. 10 februarie 1890, Gradišče ob Soči (Gradisca d' Isonzo), Italia – d. 30 decembrie 1959, Belgrad

RINALDI, Alberto – bariton, n. 6 iunie 1939, Roma

● Artistul are în spate o serioasă carieră desfășurată - dacă judecăm numai după discografia sa - în teritoriul baroc, belcantist și clasic, cu incursiuni în verism (liricul Silvio din *Paiațe*). Fără să aibă o monumentalitate a sunetului, vocea sa a trecut fără probleme rampa, grație unei emisii ce-i asigură o bună proiecție de glas. Chiar dacă unele intonații, în special grave,

nu au fost corecte, Rinaldi - Scarpia și-a pus în valoare articulația optimă a rostirii cuvintelor (...), conferind personajului o autoritate vocală mai evidentă decât cea scenică - altminteri corectă, dar fără performanțe actricești ieșite din comun. (*Tosca* la București) [*Oaspeți la Operă* (2004) - **OPERA VIVA**]

RINALDI, Margherita – soprană, n. 12 ianuarie 1935, Torino, Italia

RINAUDO, Mario – bas, n. 25 septembrie 1936, Chieti, Italia

RINGO, Jennifer – soprană, n. 1954, Iowa

RINTZLER, Marius – bas, n. 14 martie 1932, București

RITZMANN, Martin – tenor, n. 21 februarie 1919, Oberschöna, Germania – d. 7 august 1984, Berlin

RIVAS, Iván Ayón – tenor, n. 17 februarie 1993, Piura, Peru

RIVENQ, Nicolas – bariton, n. 18 aprilie 1958, Londra

RIVERO, Gaston – tenor, n. 1978, Montevideo

RIZZIERI, Elena – soprană, n. 6 septembrie 1922, Grignano Polesine, Italia – d. 14 februarie 2016, Roma

RIZZOLI, Bruna – soprană, n. 30 martie 1925, Bologna, Italia

ROAR, Leif – bariton, n. 31 august 1937, Copenhaga – d. 26 martie 2003, Copenhaga

ROARK-Strummer, Linda – soprană, n. 1953, Tulsa, Oklahoma

ROBERTI, Margherita – soprană, n. 27 iunie 1925, Wayne County, Iowa – d. 23 ianuarie 2021, Rancho Mirage, Riverside County, California

ROBERTS, Irene – mezzosoprană, n. 26 februarie 1983, California

● Cu glas rotund și plăcut timbrat, deși ușor îngolat, Irene Roberts (Carmen) a avut acuratețe intonațională și pătrundere în arenă. *Habanera, Seguidilla, Chanson bohème* au

venit cu strălucire de sunet, în pofida restricțiilor de tempi venite din fosă (dirijor Francesco Lanzillotta), iar aria „cărților” a cunoscut o lectură interiorizată, profundă și tulburătoare. Acute suverane au dominat duetul final (cu Matthew Ryan Vickers). [*La Macerata CARMEN fără atmosferă spaniolă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ROBESON, Paul – bas-bariton, n. 9 aprilie 1898, Princeton, New Jersey – d. 23 ianuarie 1976, Philadelphia, Pennsylvania

ROBIN, Mado – soprană, n. 29 decembrie 1918, Yzeures-sur-Creuse, Franța - d. 10 decembrie 1960, Paris

● ... a avut una din cele mai spectaculoase voci ale secolului XX. Criticii muzicali sunt unanimi în a aprecia că a fost dotată supranatural, ținând cont de extensia neobișnuită a glasului. Autentic fenomen vocal, Mado Robin cânta curent pe scenă contra-Si bemol-ul și câteodată contra-Si-ul acut, după cum profesoara ei, Maria Podesta, afirma că putea atinge fără efort nota incredibilă de contra-contra-Do, o limită apreciată ca imposibilă pentru un laringe uman. Mado Robin, marea soprană de coloratură, fenomen vocal, a refuzat constant statutul de star și și-a derulat cariera cu simplitate, bonomie și șarm în compor-tament. [(ianuarie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ROBINSON, Faye – soprană, n. 2 noiembrie 1943, Houston, Texas

ROBINSON, Gail – soprană, n. 7 august 1946, Meridian, Mississippi - d. 19 octombrie 2008, Lexington, Kentucky

ROBINSON, Morris – bas, n. 18 martie 1969, Atlanta, Georgia

ROCHA, Edgardo – tenor, n. 6 septembrie 1983, Rivera, Uruguay

● ... a fost Don Ramiro (*Cenușăreasa*, producție TV semnată Andrea Andermann) cu voce extinsă și mobilă, cu *look* plăcut și fizionomie șagălnică, subtilă. [*Domnul Andrea Andermann...* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

RODESCU, Julian – bas, n. 1 mai 1953, România – d. 1 octombrie 2011, Philadelphia, Pennsylvania

RODGERS, Joan – soprană, n. 4 noiembrie 1956, Cleator Moor, Cumbria, Marea Britanie

RODRIGO, Enrichetta – soprană

RODRIGUEZ, Juan Jesús – bariton, n. 17 aprilie 1969, Cartaya, Spania

ROGAC, Angela – mezzosoprană, n. 19.., România

ROGER, Gustave – tenor, n. 17 decembrie 1815, Paris – d. 12 septembrie 1879, Paris

ROGGERO, Margaret – mezzo-soprană, n. 4 august 1918, New York, New York – d. 10 noiembrie 2011, Deerfield Beach, Florida

ROGOZEA, Venera – mezzosoprană, n. 1 aprilie 1913, București – d. 17 iulie 2012, București

ROIC, Lucia – soprană, n. 12 octombrie 1926, Vijnița, Ucraina

ROIDER, Michael – tenor, n. 16 ianuarie 1954, Salzburg

● ... Artistul stârnește admirația prin energetică debordantă cu care îl înzestrează pe Eisenstein (*Liliacul* la Opera de Stat din Viena) și mi-a adus aminte de stilul furtunos, cuceritor, irezistibil al lui Valentin Teodorian. [*Eternul Strauss* (2003) - *OPERA VIVA*]

ROJAS, Rafael – tenor, n. 1970?, Mexic

ROLANDI, Gianna – soprană, n. 16 august 1952, New York, New York

ROLFE JOHNSON, Anthony – tenor, n. 5 noiembrie 1940, Tackley (Oxfordshire), Marea Britanie – d. 21 iulie 2010, Londra

ROMA, Matteo – tenor, n. 1994, Italia

ROMAN, Elena – soprană

● Interpreta rolului Ortrud din *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

ROMAN, Natalia – soprană, n. 7 iulie 1978, Drochia, Republica Moldova

ROMAN, Stella – soprană, n. 23 august 1904, Cluj – d. 12 februarie 1992, New York, New York

ROMANIW, Natalya – soprană, n. 1987, Morriston, Swansea, Marea Britanie

ROMANKO, Olga – soprană, n. 19 iulie 1958, Moscova

ROMANO, Marco Filippo – bas, n. 15 octombrie 1982, Caltanissetta, Sicilia

ROMANO, Teresa – soprană, n. 1985, Campana, Calabria, Italia

● O voce de mare calitate, îndeosebi în registrele central și grav, a afișat tânăra Teresa Romano, 26 de ani, interpreta Ameliei în *Bal mascat*. Înelișul de armonice este remarcabil, desăvârșind o interesantă culoare de glas liric-spint, de sorginte verdiană. Numai că, odată ce accede către înălțimile de deasupra portativului, își arată limitele. Nota de Do acut a mării arii *Ma dall'arido stelo*, care vine la capătul unei fraze lungi, a fost stridentă și fără siguranță, încât soprana a fost nevoită să coboare repede spre zonele mai sigure ale registrului. Confirmarea neputinței a venit și la finalul duetului cu Riccardo (Stefano Secco), din același act II. Mai mult decât atât, indispensabilele pianissime tipic verdiane, servite pe desene melodice înalte și continui, îi sunt deocamdată străine. Obosită în actul al treilea, a intonat defectuos în scena cu Renato (Marco Di Felice) ce precede aria *Morrò, ma prima in grazia*. Hotărât lucru, Teresa Romano este o artistă de perspectivă în peisajul liric italian dar trebuie să-și reconsidere studiul pentru atingerea performanței în repertoriul ce-i este destinat, cel al maestrului de la Busseto. [*Stilizări și naivități la Macerata* (2011) – *OPERA DIVINA*]

ROMANOVA, Nina – mezzosoprană, n. 15 iunie 1946, St. Petersburg, Rusia

ROMANOVSKI, Virginica – soprană, n. 19.., Constanța – d. 12 martie 1967, București

ROMANOVSKY, Sergey – tenor, n. 17 iunie 1984, Mineralny Vody, Rusia

ROMEI, Rolf – tenor, n. 1970?, Schaffhausen, Elveția

ROMERO, Angelo – bariton, n. 30 mai 1940, Cagliari, Italia

RONI, Luigi – bas, n. 22 februarie 1942, Vergemoli, Italia – d. 26 martie 2020, Lucca, Italia

● Basul Luigi Roni (Doctorul Grenvil la Salzburg) are glas sonor și impunător dar puținele replici lasă să se întrevadă semnul de ușoară uzură. [„*Perechea de vis*” în *TRAVIATA* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

ROOCROFT, Amanda – soprană, n. 9 februarie 1966, Coppull, Marea Britanie

ROOTERING, Jan-Hendrik – bas, n. 18 martie 1950, Wedingfeld, Germania

RÖSCHMANN, Dorothea – soprană, n. 17 iunie 1967, Flensburg, Germania

● Greu de uitat Contesa în permanentă derută (Dorothea Röschmann, cu glas ale cărui performanțe au crescut pe parcursul seriei până la nevrotica exprimare din aria *Dove sono*). [*NUNTA LUI FIGARO la Salzburg, în Anul Mozart* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

ROȘCA, Elena – mezzosoprană, n. 21 februarie 1963, Iași

● Pentru rolul titular, Carmen, am descoperit glasul mezzosopranei Elena Roșca, luminos și penetrant, care odată cu lărgirea registrului expresiv vocal-scenic și creșterea asigurării notelor înalte, va acumula multe elogii. (Opera Națională Română Iași) [*Seriozitate și voci bune* (1998) – **OPERA LIVE**]

ROȘCA, Iov – bas, n. 6 mai 1895, Mândrești, Republica Moldova - d. 28 decembrie 1971, Mândrești

ROȘCA, Marcel – bas, n. 18 octombrie 1943, București

● În roluri mai mici pe CD – Lodovico și chiar Heraldul, remarcă timbrul cald și interpretarea personalizată a basului Marcel Roșca. [*OTELLO la Barcelona* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Un oaspete venit din Germania, basul Marcel Roșca, așteptat cu amintirea spectacolelor trecute de la București, și-a expus vocea cu înveliș plăcut în rolul Timur din *Turandot*. [*Două seri la Operă* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● *Mefistofele* stă în puternica personalitate a interpretului rolului titular. (...) Forța și sarcasmul, subtilitățile și insinuările, dominația înfricoșătoare asupra sonorităților ample ale orchestrei și corului printr-un ambitus vocal complet și puternic rezonant, jocul scenic de intensă implicare și amplitudine sunt doar câteva virtuți pe care basul interpret trebuie să le posedă cu soliditate. Multe dintre ele au fost demonstrate de Marcel Roșca, la prima sa prezență în rol la București. A cântat cu sunet luxos, penetrant și autoritar, cu rostire pregnant articulată, a fost expresiv în declamații. Așa a început spectacolul, în celebra *Ave Signor* din Prolog, așa a continuat cu *Ecco il mondo* din actul secund (încheiat cu un prelung Fa acut, pe țesătura vocală autentică a partiturii, deseori evitată și înlocuită cu o alternativă, ce-i drept, propusă tot de Boito), așa a terminat rolul, somptuos și incisiv. Poate doar aria *Son lo Spirito che nega* din primul act și duetul cu Faust (José Manuel Chu) *Strano figlio del Caos*, ce-i urmează, au sunat mai estompat, mai moale și impersonal. Aproape septuagenar, Marcel Roșca a fost bine în rol și anii se simt doar într-un *vibrato* al glasului ce se insinuează pe alocuri, îndeosebi la sunetele „ținute”, lungi. [*Oaspeți la Operă sau Cellia Costea super-star* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ROSE, Matthew – bas, n. 4 mai 1978, Seaford, Marea Britanie

● În *Creațiunea* de Haydn, (la Ateneul Român), un glas amplu și generos a înfățișat basul Matthew Rose, însoțindu-l cu o interpretare cultivată și nuanțată. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINA**]

ROSE, Peter – bas, n. 1962, Marea Britanie

ROSENSHEIN, Neil – tenor, n. 27 noiembrie 1947, New York, New York

ROSS, Elinor – soprană, n. 1 august 1926, Tampa, Florida – d. 6 martie 2020, New York, New York

RÖSSEL-MAJDAN, Hilde – mezzosoprană, n. 30 ianuarie 1921, Moosbierbaum, Austria – d. 15 decembrie 2010, Viena

ROSSI-LEMENI, Nicola – bas, n. 6 noiembrie 1920, Istanbul – 12 martie 1991, Bloomington, Indiana

● București, martie 1965. Viața de operă a Capitalei noastre a fost bulversată de două personalități artistice cu totul excepționale care apăreau pentru prima oară pe scenele lirice naționale: soții Virginia Zeani și Nicola Rossi-Lemeni. Dacă spectacolele cu *Boema* și *Traviata* ale mării noastre soprane au stăruit multă vreme în subconștientul publicului, exact același lucru se poate spune despre acel neuitat *Boris Godunov* avându-l ca protagonist pe Rossi-Lemeni. Îmbinarea cântului cu actoria, studiul profund al psihologiei personajului, redarea minuțioasă a frământărilor stări sufletești ale țărului Rusiei, uriașa statură artistică, măreția eroului și apoi aneantizarea sa în chinurile remușcărilor, milimetricul joc de scenă, expresia de detaliu sunt indescritibile decupaje dintr-o prestație scenică racordată la cea mai înaltă tensiune emoțională. Cu răsuflarea tăiată, publicul din sala Operei i-a urmărit lui Boris Rossi-Lemeni prăbușirea psihică și, la propriu, rostogolirea pe cei câțiva buni metri, din înălțimea tronului, pe scări, în scena morții. Vocea, fără să impresioneze prin dimensiune, cuantifica exprimarea scenică într-o îngemănare perpetuă cu actoria. [(iulie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ROSSINI, Sara – soprană, n. 24 iunie 1993, Magenta, Lombardia, Italia

ROST, Andrea – soprană, n. 15 iunie 1962, Budapesta

● ... deliciosă Susanna în *Nunta lui Figaro* la Opera de Stat din Viena. [Antiteze (1994) – **OPERA LIVE**]

● Susanna (din *Nunta lui Figaro*) a fost Andrea Rost, într-un *crescendo* al prestației, de la preocupările inițiale în direcția asigurării coerenței cu fosa, la senzuala redare a arietei *Venite, inginocchiatevi* din actul secund și până la frumos condusa arie *Deh vieni non tardar* din final. [La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

ROȘU, Cristina – mezzosoprană, n. 31 martie 1976, România

ROȘU, Gheorghe – bas, n. 6 februarie 1947, Lupoia, Sălaj – d. 9 octombrie 2017, Cluj-Napoca

ROȘU-VAIDA, Andrada-Ioana – mezzosoprană, n. 11 noiembrie 1973, Cluj

● Lipsa de omogenitate s-a făcut simțită la Andrada Ioana Roșu (Ulrica), mezzosoprană cu sonorități impresionante în registrele grav și central, luate separat, dar conexe fără fluență. Trebuie notat că forțările și atitudinile de extracție veristă pe care le-a înfățișat artista nu au nimic comun cu fraza și personajul romantic verdian, chiar dacă acesta cere o compoziție complexă. [BAL MASCAT de Verdi...(2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Cred că gândul Andradei Roșu a zburat permanent către alt gen de personaje, întrucât și-a exhibat forța vocii oriunde a avut ocazia. Vocalitatea scriiturii pentru rolul romantic al Principesei Eboli cuprinde un larg spectru, de la lejeritățile din *Canzone del velo* (primul act) până la tumultul din finalul ariei *O don fatale* (actul al III-lea), trecând prin intervențiile de mare diversitate expresivă ale scenei și terțetului cu Don Carlos și Rodrigo de Posa din actul secund. Andradei Roșu, ce se bazează pe un material vocal valoros prin spectaculozitate și consistență, nu-i rămâne decât să-și disciplineze percepția rolului (...) și să-și ostoiască atacurile acute (Do bemol, Si bemol) care frizează stridența și vehemența exagerată, de sorginte veristă. [DON

CARLOS, în concert la Sala Radio (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... mezzosoprana Andrada Ioana Roșu (în sporire de expresivitate față de prestații anterioare, în rolul Sfinxului din *Oedipe*). (Festivalul George Enescu) [*Întâiul loc în lume* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Andrada Roșu a arătat o importanță progresie în interpretarea personajului Amneris (din *Aida*), față de apariții anterioare bucureștene. Acum, vulcanica artistă clujeană este sigură și calitativă pe impulsivele note de Si bemol acut ale duetului cu Radamès, ca și pe finalul (La natural) al scenei judecății. Vocea sa strălucitoare comunică un dramatism puternic, care îi potențează timbralitatea solidă și bogată. Pe asemenea premise, nu înseamnă că, după un început mai prudent în primul act, în cel secund Andrada Roșu nu a cântat mai *soft* și ademenitor chemările de îndrăgostită *Ah! vieni, vieni, amor mio* sau nu a străbătut emoții diverse, de la insinuări la furie și accese de mândrie, în duetul cu Aida, ceea ce arată un studiu de detaliu. În atenție trebuie să-i stea câteva aspecte de omogenizare, pentru trecerea cât mai cursivă la registrul grav al vocii (cu impresianate sunete în emisie „de piept”), luând ca pilde rostirile ... *figlia de' Faraoni* (actul al doilea, duetul cu Aida) sau ... *dì morte io già provai* (actul al IV-lea, duetul cu Radamès). [*Oaspeți și debuturi la Opera din București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Voce de mare soliditate, cu registrul acut masiv și grav (chiar prea) violent, mezzosoprana Andrada Ioana Roșu a fost pusă în *Recviem*-ul verdian în fața unor țesături specifice care i-au solicitat porțiuni ale registrului central (*Liber scriptus proferetur* și *Lux aeterna luceat eis*) în care concentrarea de sunet, siguranța în pianissimo și dozajul ar fi trebuit să guverneze. Dar a frazat expresiv în *Lacrymosa* și s-a armonizat foarte bine cu soprana Arona Bogdan în *Agnus Dei*. [*La Cluj-Napoca, în Joia Mare catolică* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În mod cert, Andrada Ioana Roșu Vaida a îmbinat cel mai bine darurile vocale de mezzosoprană dramatică, indispensabile rolului Azucena, cu intențiile de interpretare

propriei personajului verdian. Glasul este impunător, bogat dimensionat, cu strălucire acută și impresionant sunete grave în emisie „de piept”, acestea din urmă puse în evidență încă de la aria *Stride la vampa!*, începută mai introspectiv, dar a cărei strofă secundă a sunat realmente înfricoșător, exprimând întregul tragism al încercatei eroine. Terorizată de amintirile funeste, și-a expus povestirea cu aplomb și tensiune, similar intervențiilor din duetul cu Manrico (Adrian Dumitru) în care, spre pildă, replica *Strana pietà!* a rezonat premonitoriu și tulburător. Au existat momente în cântul artistei în care alternanța forței paroxistice cu implorarea maternă (... *il tuo sangue è sangue mio!*) au creat contraste de puternic impact emoțional în actul al II-lea. Construcția rolului s-a situat pe aceleași coordonate și în actul următor (*Giorni poveri vivea...* în opoziție cu explozivul final al tabloului prim) sau în ultima scenă a operei, în care visătorul *Ai nostri monti* s-a transformat într-un cutremurător strigăt justițiar, *Sei vendicata, o madre!*, colosal Si bemol acut. Andrada Ioana Roșu Vaida a înțeles de ce, inițial, Verdi a dorit să-și numească opera, *Azucena...* [*TRUBADURUL s-a întors...* în concert (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ROSVÄENGE, Helge – tenor, n. 29 august 1897, Copenhaga – d. 19 iunie 1972, München, Germania

ROTA, Anna Maria – mezzosoprană, n. 1932, Italia

ROTARI, Elena – soprană, n. 1966, Celiabinsk, Rusia

ROTH, Detlef – bariton, n. 1969, Freudenstadt, Germania

ROTH COSTANZO, Anthony – contratenor, n. 8 mai 1982, Durham, Carolina de Nord

ROTHENBERGER, Anneliese – soprană, n. 19 iunie 1924, Mannheim, Germania – d. 24 mai 2010, Münsterlingen, Elveția

ROTUNDU, Emil – bariton, n. 17 septembrie 1928, Botoșani – d. 22 august 1995, Timișoara

ROULEAU, Joseph – bas, n. 28 februarie 1929, Matane, Quebec, Canada – d. 12 iulie 2019, Montreal, Canada

ROUSSELIÈRE, Charles – tenor, n. 17 ianuarie 1875, St-Nazaire, Franța – d. 11 mai 1950, Joué-lès-Tours, Franța

ROUX, Michel – bariton, n. 1 septembrie 1924, Angoulême, Franța – d. 4 februarie 1998, Paris

ROWLEY, Jennifer – soprană, n. aprilie 1980?, Cleveland, Ohio

ROYAL, Kate – soprană, n. 1979, Londra

RÓZSA, Vera – soprană, n. 16 mai 1917, Budapesta – d. 15 octombrie 2010, Londra

ROZSA-VASILIU, Ana – soprană, n. 10 februarie 1899, Buziaș – d. 9 aprilie 1987, Cluj-Napoca

RUBINELLI, Giovanni – castrat, n. 1753, Brescia, Italia – d. 1829, Brescia

RUBINI, Giovanni Battista – tenor, n. 7 aprilie 1794, Romano di Lombardia, Italia – d. 3 martie 1854, Romano di Lombardia

RUBIO, Consuelo – soprană, n. 15 martie 1927, Madrid – d. 1 martie 1981, Madrid

RUCKER, Mark – bariton, n. 1957, Chicago, Illinois

RUCIŃSKI, Artur – bariton, n. 25 aprilie 1976, Varșovia

RUDEANU, Vera – soprană/ mezzo-soprană, n. 19.., România

RUDENKO, Bela – soprană, n. 18 august 1933, Antrafît, Ucraina

RUDIC, Cristian – bariton, n. 11 februarie 1970, Arad

● În rolul Tevye, baritonul Cristian Rudic a înfățișat toată experiența sa de muzicalitate și joc pentru conturarea unui personaj credibil. Marele și binecunoscutul cuplet *Dac-aș fi bogat* a fost unul dintre momentele cheie ale serii, exprimat cu înțelepciune și comic fin. [*Scripcarul pe*

acoperișul Operei din Timișoara (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

RUFFO, Titta – bariton, n. 9 iunie 1877, Pisa, Italia - d. 5 iulie 1953, Florența, Italia

RUGGIERI, Eva Maria – mezzo-soprană, n. 1995?, Silvi Marina, Italia

RÜGAMER, Stephan – tenor, n. 3 septembrie 1970?, Germania

RUJA, Cristian – bariton, n. 12 noiembrie 1994, Cugir, Alba

RÚMETZ, Paolo – bariton, n. 29 noiembrie 1962, Trieste, Italia

RUNDGREN, Bengt – bas, n. 21 aprilie 1931, Karlskrona, Suedia – d. 27 septembrie 2008, Vallentuna, Suedia

RUSSO, Dario – bas, n. 1978?, Napoli, Italia

RUSTI, Horațiu – bas, n. 9 martie 1976, Ilva Mare, Bistrița

RUSU, Cornel – tenor, n. 3 iulie 1936, România

RUUTTUNEN, Esa – bariton, n. 11 martie 1950, Nivala, Finlanda

● ... vechea noastră cunoștință de la Festivalul George Enescu 2001 a parcurs rolul titular în potrivită înțelegere stilistic-dramaturgică. Vocea are pregnanță, sună penetrant și artistul conferă rolului, declamației, patina tragediei antice. Cuvintele lui Edmond Fleg sunt relevante subliniate în contextul acțiunii, dar o ușoară tentă monotona, câteodată, se strecoară în anumite pasaje din actul al III-lea. Am apreciat apoi cântul moale, cursiv și nuanțat din actul al IV-lea. [*La Gran Teatre del Liceu din Barcelona, mare succes pentru OEDIPE de Enescu* (2003) - **OPERA VIVA**]

● (În rolul titular), soliditatea glasului se pliază potrivit dificilei scriituri a lui Enescu iar culoarea timbrală vine adiacentă creionării pregnante a dimensiunii umane pe care personajul o exhibă. Chiar dacă, poate, anii se scurg implacabil și peste vocea lui Ruuttunen, profesionalismul său rămâne exemplar iar performanța, confirmată.

(Festivalul Internațional George Enescu)
[*Incitantul OEDIPE bucureștean* (2005) -
OPERA ÎN DIRECT]

RYAN, Lance – tenor, n. 1 mai 1971,
White Rock, Canada

- În rolul titular Lance Ryan s-a recomandat printr-un glas incisiv, metalic, cu atacuri directe ale sunetelor acute emise cu mare ușurință, fără să fie însoțit însă de o culoare întunecată, „culoarea de Otello”, ca și de o amplexare deosebită. Unele note „deschise”, prea puțin vibrante, s-au strecurat pe alocuri. Diferența de calibrul față de vocea lui Iago (Kálmándy Mihály), i-a fost în dezavantaj. [*OTELLO verdian la Opera din Budapesta sau Stefano Poda contradictoriu* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

RYDL, Kurt – bas, n. 8 octombrie 1947,
Viena

- Basul Kurt Rydl vine cu „pedala” glasului în creionarea lui Don Bartolo... (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [*Mozartianul Riccardo Muti* (1994) - **OPERA LIVE**]

RYHÄNEN, Jaako – bas, n. 2
decembrie 1946, Tampere, Finlanda

RYSANNEK, Leonie – soprană, n. 14
noiembrie 1926, Viena – d. 7 martie 1998,
Viena

- Dotată cu voce bogată, cu un sunet ale cărui armonice persistă îndelung în subconștientul ascultătorului, Rysannek a fost o interpretă de mare anvergură care a avut o carieră de o lungime neobișnuită și, ceea ce apare mai semnificativ, dominată de roluri de extremă dificultate, dramatice, provenite din spațiul componistic austro-german. Rysannek a fost exemplară în Leonora din *Fidelio*, straussienele Salomea, Împărăteasa din *Femeia fără umbră*, Chrysothemis din *Elektra*, Elena Egipteanca, Mareșala din *Cavalerul rozelor*, rolurile beethoveniene și straussiene fiindu-i apropiate în vocalitate și spirit. Spre mijlocul anilor '80, Leonie Rysannek s-a îndreptat spre roluri și mai dramatice precum Ortrud din *Lohengrin*,

Kostelnička din *Jenůfa* sau Elektra din opera omonimă a lui Richard Strauss. În acest din urmă rol, sub bagheta lui Karl Böhm, a realizat în 1981 o peliculă memorabilă care a plasat-o în rândul celor mai mari interprete ale personajului straussian, pe întregul arc al secolului XX. [(octombrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

RYSANNEK, Lotte – soprană, n. 18
martie 1923, Viena – d. 14 decembrie 2016,
Viena

RYSSOV, Michail – bas, n. 25 august
1955, Crimeea

- ... Ramfis (în *Aida*) a fost Michail Ryssov (sunet impozant, până la un Fa natural neconvincător, pierdut în imensitatea Templului lui Fthă și, implicit, a Arenei). [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – **OPERA LIVE**]

S

SABATA, Xavier – contratenor, n. 28 august 1976, Avià, Spania

SABATIER, Pauline – mezzosoprană, n. 1982?, Lyon, Franța

SABBATINI, Giuseppe – tenor, n. 11 mai 1957, Roma

SACCÀ, Roberto – tenor, n. 12 septembrie 1961, Sendenhorst, Germania

SACCOMANI, Lorenzo – bariton, n. 9 iunie 1938, Milano, Italia

SACK, Erna – soprană, n. 6 februarie 1898, Berlin - d. 2 martie 1972, Mainz, Germania

SADOVNIKOVA, Ekaterina – soprană, n. 27 august 1980, Rusia

SÁFÁR, Orsolya – soprană, n. 1978, Zalaegerszeg, Ungaria

● Sensibilă și afectată, cu glas întrucâtva vibrant, soprana Orsolya Sáfár a cântat frumos aria Laurettei, *O mio bambino caro*, (*Gianni Schicchi* la Teatrul Erkel) dar a adresat-o mai mult iubitului Rinuccio decât tatălui ei, Schicchi, căruia îi era destinată. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SAFINA, Alessandro – tenor, n. 14 octombrie 1963, Siena, Italia

SAGHIN, Elena – soprană, n. 1900, Ucraina – d. 1986

SAID, Fatma – soprană, n. 1991, Cairo

SALA, Caterina – soprană, n. 2001?, Como, Italia

SALA, Giovanni – tenor, n. 1992, Lecco, Italia

● Tânărul Giovanni Sala l-a întrupat pe Macduff și a revelat un timbru cald și aplecare pentru desenul melodic verdian pe care l-a servit elegant, cu bun legato și cu mult dorită „lăcrimă” în redarea ariei *Ah, la paterna mano*. [*Emma Dante a prezentat la Macerata un excepțional MACBETH verdian* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SALA, Ofelia – soprană, n. 1971, Valencia, Spania

SALAS, Galeano – tenor, n. 1988, Houston, Texas

SALAZAR, Ines – soprană, n. 6 februarie 1964, Caracas

SALAZAR, Sofia – mezzosoprană, n. 1960?, Medellín, Columbia

SALDARI, Luciano – tenor, n. 9 decembrie 1934 Ascoli Piceno, Italia – d. 20 decembrie 1996, Genova, Italia

SALENO, Silvana Iulia – soprană, n. 15 ianuarie 1980, Cluj-Napoca

SALENO, Romeo (Dimitrie) – tenor, n. 5 iulie 1974, Cetatea de Baltă, Alba

SALLAY, Margit – soprană, n. 1915, România – d. 1995

SALMINEN, Matti – bas, n. 7 iulie 1945, Turku, Finlanda

● Am găsit scris că prima întruchipare a personajului Regelui Filip de către marele (la propriu și la figurat) bas finlandez Matti Salminen a avut loc acum 44 de ani. Atunci sau în anii ce au urmat ar fi fost momentul să-l aud în rol, nu acum, la 68 de ani împliniți, când autoritatea și prestația de temut monarh îi lipsesc, când sonorități gătuite, nevrbrate suficient se strecoară destul de frecvent, când respirația apare deficitară sau când nesiguranțe ritmice surprind. Salminen a dorit să iasă din letargie, să epateze și a încheiat duetul Filip - Posa cu un *urlo* (*Ti guarda!*) de îndoielnic gust. Desigur că am regăsit timbralitatea monumentală, dar nu a fost suficient. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRĂ**]

SALSI, Luca – bariton, n. 19 martie 1975, San Secondo Parmense, Italia

● Rigoletto a fost interpretat de Luca Salsi, o voce solidă, dominatoare, de extracție verdiană, în care așteptatele moliciuni și-au făcut loc în *Miei signori... perdono, pietà* din aria *Cortigiani* sau *Piangi, fanciulla* din duet (Gilda, Lisette Oropesa). Finalul actului, cu un colosal La bemol acut, m-a făcut să regret că, până atunci, baritonul a ales o versiune de arie fără note înalte. Ușor forțat de Salsi, bis-ul duetului *Sì, vendetta* a trebuit să fie acordat, în fața entuziastei asistențe. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

SALVADORI, Antonio – bariton, n. 13 iulie 1949, Muranom Italia – d. 21 noiembrie 2006, Pianiga, Italia

● L-am remarcat pe baritonul Antonio Salvadori, care cântă cu panașul accentului verdian, completat cu o abordare selectivă a frazei muzicale, câteodată plină de moliciuni, ca în pasajele de lirism din aria din *Bal mascat* (actul al treilea) sau în cele de introspecție din *Macbeth*. (București, Sala Palatului) [*S-a cântat în tradiția operei italiene* (1994) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SALVETTA, Alide Maria – soprană, n. 22 martie 1941, Sarche, Trento, Italia – d. 19 martie 1991, Trento

SALVI, Lorenzo – tenor, n. 4 mai 1810, Ancona, Italia – d. 16 ianuarie 1879, Bologna, Italia

SALVINI, Maria – mezzosoprană, n. 20 iunie 1991, Livorno, Italia

SALVINI-DONATELLI, Fanny – soprană, n. 1815, Florența, Italia – d. iunie 1891, Milano, Italia

SÂMPELEAN, Florin – bas, n. 23 octombrie 1975, Cluj-Napoca

SÂMPETREAN, Adrian – bas, n. 9 februarie 1983, Cluj-Napoca

● ... în rolul Raimondo (*Lucia di Lammermoor*), tânărul Adrian Sâmpetean, 26 de ani. O voce rotundă, nobilă,

consistentă, generoasă, caldă, egală pe ambitus. O minune. [*Premieră festivalieră la Cluj-Napoca* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● A fost marea surpriză și campionul spectacolului. Tânărul clujean poartă în glasul său un mare potențial cantabil, susținut de o timbralitate fastă, rotundă și înveșmântată în armonice prețioase. Căldura și noblețea vocii îmi amintesc de legendarul Cesare Siepi. Nu este o afirmație riscantă sau gratuită, darurile native o susțin. În rolul Alidoro, a frazat elegant și fluent, a cântat cu sonorități ample, nuanțat și inteligent, cu punctări de accente bine cumpănite. Are un simț deosebit pentru desenul melodic belcantist, teritoriu pe care este indicat să-l servească încă multă vreme, până să fie atras de rolurile arhetipale ale vocii de bas, Filip, Mefisto, Mefistofele, Boris Godunov etc. [*Minunata CENUȘAREASA de la Palais Garnier* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Marea generozitate timbrală, căldura, rotunjimea, dimensiunea masivă, percutanța acutelor, cantabilitatea, atribute ale glasului lui Adrian Sâmpetean, au impresionat (în rolul Don Basilio din *Bărbierul din Sevilla*). A fost genul tipic rossinian care descrie un *basso buffo nobile*, cu detalieri, accentuări de cuvinte și intenții vocale de fin umor, fără îngroșări. În afara ariei *La calunnia è un venticello...*, aduc atenției o simplă pildă definitorie, venită dinspre adresarea *Buona sera!* admirabil filată, după un prim sunet tunător. O pildă de inteligență în refuzarea uniformității, o pildă de rafinament. Viitorul tânărului artist este cât se poate de luminos și, fără riscul de a exagera, cred că în câțiva ani vom vorbi despre el ca despre unul dintre cei mai importanți bași ai lumii. Rolurile arhetipale îi vor fi accesibile vocal și mental, după ce va epuiza repertoriul belcantist în care excelează la ora actuală, la numai 30 de ani. [*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În *Messa da Requiem* de Verdi, strălucitor a fost basul Adrian Sâmpetean, cu voce de rară generozitate, timbrată cald și catifelat, bogat înzestrată în armonice nobile pe tot ambitusul, peste care a condus impecabil, cu inflexiuni elegante, frazele muzicale. Deloc înfricoșător în *Mors*

stupebit, dominator în *Confutatis maledictis*, emoționant în *Lacrymosa*, cântul tânărului artist a exalat un fierbinte umanism. [*La Cluj-Napoca, în Joia Mare catolică* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Cu glas de inimaginabilă căldură și generozitate, basul Adrian Sâmpetean (Colline în *Boema*) a umplut sala cu sunete minunate, învelite în armonice de preț, catifelate. Prin tente moi, pline de triste presentimente, lectura pe care a oferit-o ariei *Vecchia zimarra*, așa-zisa arie „a paltonului” (actul al IV-lea), a sfâșiat suflete. [*Staruri la Opera Română din Cluj-Napoca* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Prin debutul în rolul regelui Filip al II-lea (*Don Carlos*) la Bordeaux și cele zece spectacole de la Düsseldorf, se poate spune că basul Adrian Sâmpetean a dobândit experiența inițială pentru abordarea unui personaj de mare complexitate psihologică, pe care l-a plămădit pornind de la darurile sale native, de la glasul amplu și generos timbrat, cald și bogat, omogen dezvoltat pe întreg ambitusul, plus de la o raționalitate inteligentă în structurarea spiritului eroului sfâșiat între zbateri politice și personale. Atribute care îl validează spre o importantă carieră. Încă de la prima intrare în scenă, deloc exploziv, Sâmpetean s-a arătat un suveran de temut tocmai prin calmul atitudinilor, ce au degajat autoritate înmănușată în catifea. Apăsător de contradicții, Filip a răbufnit în contraste puter-nice în duetul cu Posa (lituanianul Laimonas Pautienius)... *Ti guarda!*, alături de interiorizarea cu care și-a conturat eroul. Marea și tragică arie *Ella giammai m'amò!* nu a mai fost expresia confesiunii în deplină singurătate și asta din cauza regizorului Guy Joosten, care, (prin găselnițe inutile) a încercat distrugerea atmosferei, atât de minunat creată de solo-ul de violoncel. Dar Sâmpetean a interpretat pagina emoționant și răscolitor. Un suflet zdrobit. Printre alte rafinamente, impresionant a fost diminuendo-ul ... *di leggere nel cor!* din penultima frază, ca și finalul amplu. Și duetul cu Marele Inchizitor (finlandezul Sami Luttinen) a adus un dialog în care regele, frământat, a rostit cuvinte radicale, înfrânat

și pătruns de gravitatea lor. De altfel, încărcarea verbului a fost comandamentul suprem al lecturii lui Adrian Sâmpetean, minuțios configurată. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SÂMPETREAN, Bogdan – bariton, n. 28 mai 1992, Cluj-Napoca

SÂMPETREAN, Mircea – bas, n. 13 februarie 1952, Hida, Sălaj

SAMPSAKIS, Pavlos – bas, n. 19..., Atena

- ... Dr. Grenvil cu glas plăcut în *Traviata*. [*Soprana Elena Moșuc, debut strălucit la Atena* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SAMPSON, Carolyn – soprană, n. 18 mai 1974, Bedford, Marea Britanie

SAMOILOV, Iurii – bariton, n. 1988, Vitebsk, Belarus

SAMUIL, Anna – soprană, n. 24 aprilie 1976, Perm, Rusia

- Are o voce lirică, de reală rotunjime și frazează elegant. Incisivitatea atacurilor acute ale ariei *Or sai, chi l'onore* lipsește iar vocalizele ariei *Non mi dir* o găsesc puțin temătoare. Sunt mici reproșuri care nu îi umbresc prestația, ci îi arată cât de aproape se află de ideal. (*Don Giovanni* la Verbier) [*De la Verbier la Baden Baden. Seducție* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- În *Simfonia a IX-a* de Beethoven, mult așteptata vocaliză cu Si natural înalt a sopranei Anna Samuil a vizat mai mult rigiditatea decât transparența. [*Festivalul George Enescu - II – În continuare* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SANCHO, Juan – tenor, n. 7 aprilie 1982, Sevilla, Spania

- ... tenorul Juan Sancho (Catone în *Catone in Utica* de Leonardo Vinci), cu cânt admirabil, prin care a prefigurat stilul belcantist (agilități performante) și chiar romantic (accente pline de dăruire, câteodată

dramatice, în construcția frazei muzicale). (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

SANCHO PÉREG, Elena – soprană, n. 1982, San Sebastian, Spania

SANDERSON, Sibyl – soprană, n. 7 decembrie 1864, Sacramento, California – d. 16 mai 1903, Paris

SÁNDOR, Árpád – bariton, n. 16 mai 1978, Odorheiu Secuiesc

SÁNDOR, Csaba – bas-bariton, n. 2 iunie 1989, Sânsimion, Harghita

- ... Schaunard în *Boema*, bariton cu remarcabilă articulare și accentuare a rostirii. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Csaba Sándor în rolul titular (...) a expus un glas cu timbralitate caldă, rotundă și cursivă între registre, cu citiri cvasi-subtile ale partiturii, expansiv și, pe alocuri, interiorizat. În mod cert, cântoneta-serenadă *Deh vieni alla finestra* ar fi putut să beneficieze de mai multă moliciune a cântului. Totuși, Csaba Sándor este genul de erou la care, față de *look*, exprimarea prin sunet rămâne primordială pentru seducție. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SANDOVAL, Héctor – tenor, n. 16 august 1973?, Mexico City

SANDU, Filip Ion – tenor, n. 26 iunie 1967, Cluj

SANDU, Horia – bas, n. 1975?, România

- ... Horia Sandu (Ramfis în *Aida*, cu voce neagră, tunătoare, dominatoare). [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... îl numesc pe basul Horia Sandu, și el debutant al trupei (Operei Comice pentru Copii) în episodul rol al lui Giovannetto, alias... Somnorilă – pentru hazul copiilor, în *Bărbierul din Sevilla* de Paisiello. Atenție! Horia Sandu este un interpret de un umor cu

totul special, grav – ridicol, absurd – caricatural, bizar – parodic, un filon comic care se cere exploatat cu pricepere. Mi l-am imaginat întotdeauna, printre altele, ca un ideal Ochs în *Cavalerul rozelor* straussian. [*Un nou Figaro pe scena lirică românească* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- O remarcă aparte merită consemnată pentru basul Horia Sandu (Tirésias), o voce timbrată cu totul special, cu rezonanțe cavernoase, al cărei progres în omogenizarea pe ambitus este evident. [*Incitantul OEDIPE bucureștean* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul Banquo (*Macbeth*), basul Horia Sandu a cântat urmând cu frumos legato portativele ariei *Come dal ciel precipita* dar notele de Mi acut se cer servite fără brutalitate, în contextul desenului melodic romantic al maestrului de la Busseto. [*Din nou, premieră concertantă la Operă* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Horia Sandu a interpretat rolul Regelui Heinrich der Vogler (*Lohengrin* la Opera bucureșteană), cu voce liniară, mai rugoasă și severă. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINĂ**]

- ... Horia Sandu (cutremurător Tirésias)... (Festivalul George Enescu) [*Ștefan Ignat domină noua producție cu OEDIPE* (2011) – **OPERA DIVINĂ**]

- ... basul Horia Sandu a fost din nou impunător în rolul Comandorului, nu din cauza... microfonului (!?!), ci pentru că așa cântă. (La Opera Națională) [*Baritonul Ionuț Pascu la debutul în DON GIOVANNI* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Pentru basul Horia Sandu, rolul Mefisto rămâne încă destinat reflecției. Artistul trebuie să-și folosească glasul calitativ, „negru”, bine rezonant, pentru a contura un personaj impunător (prima intrare), sarcastic și dominator (chermeza cu al său cuplet *Le veau d'or*), ironic (cvartetul și serenada), de substanță (invocația din actul al III-lea) și anvergură înfricoșătoare (scena din biserică). [*FAUST, în reluare la Opera bucureșteană* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... Tirésias stâncos. [*Un nou OEDIPE la Opera Națională Bucureșteană* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Într-unul din cele mai bune roluri ale sale, dacă nu în cel mai bun, Rocco, basul Horia Sandu a cântat cu inteligență și știință a articulării și punctărilor expresive în limba germană, rezonându-și cu pregnanță glasul masiv și pătrunzător. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Pentru rolul Marelui Inchizitor, glasul ingolat al lui Horia Sandu n-a pătruns în sală cum ar fi fost de așteptat ca proiecție sonoră, iar acutele s-au pierdut în neant, ultima fiind chiar ratată. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● ... basul Horia Sandu, nu în cel mai bun moment vocal al carierei (un Cneaz Gremin - în *Evgheni Oneghin*, intimist și „grijuliu” cu sonoritățile cântului *sotto voce* în aria din actul al III-lea). [*Două spectacole de operă la București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● ... impunător Tirésias în *Oedipe...* [*Săr-bătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

SANDU, Iulian Ioan – bas, n. 13 iulie 1977, Galați

● ... sonor și cu bună dicțiune în Jupân Dumitrache... (la Galați) [*O NOAPTE FURTUNOASĂ, într-o nouă prezentare lirică* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● ... un bas cu bună prestație vocală și scenică pentru Masetto, naiv și bădăran. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SANDU-OFRIM, Cristina-Marta – soprană, n. 24 martie 1980, Curtea de Argeș

● ... delicioasa prezență a Ajutorului de bucătar (*Gavroche-like*), cu super-talentata Cristina Marta Sandu într-un extraordinar rol de compoziție (din *Rusalka* de Dvořak la Sibiu). [*Un proiect ambițios...* (2004) – **OPERA VIVA**]

● Capricioasa Adina (*Elixirul dragostei*) a găsit în soprana Marta Sandu o interpretă adecvată, cu glas liric-lejer, întindere și sunete înalte ce au dominat

ansamblul coral. A cântat cu știință și expresie, cu frumoase inflexiuni în frazele muzicale și ornamentică perlată. De la ironie la sensibilitate de îndrăgostită, a desenat un personaj delicios. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Marta Sandu (...) a abordat cu ambiție țesătura vocală lirică a scriiturii (rolului Micaela din *Carmen*), cu rezultate meritorii, valorizatoare ale muzicalității, timbrului plăcut și dăruirii în aria din actul al III-lea, în definitiv, o rugă fierbinte înălțată Cerului. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Marta Sandu a sosit în rol (Nedda din *Paiațe*) dinspre o vocalitate lejeră și faptul s-a simțit, gândindu-mă din nou la raportul timbru-rol. Dar sunetele acute au fost sigure, pline de expansiune și artista a cântat frazând cu simțire, delicat, pătrunsă de iubire și de tensiunea dramatică. Câteva pasaje de registru inferior au fost în conflictualitate de volum cu orchestra. O culpă revine și dirijorului Johannes Wildner. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● În celebrul *Cântec al lui Solveig* (*Peer Gynt*), Marta Sandu a străbătut scena cu *look* și pași de zână, a expus vocalize unduitoare, acute în pianissimo și un final precum zefirul, osmotice inspirat și prelungit de la pupitru (Tiberiu Soare). (În *Carmina Burana*), Marta Sandu apare (...) concentrându-se asupra ultra-acutei și ultrasolicitantei fraze *Dulcissime, totam tibi subdo me!* [*Grieg și Orff la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SĂNDULESCU, Maria – mezzosoprană, n. 12 mai 1925, Sibiu – d. 2004, Berlin

SĂNDULESCU-BĂLAN, Irina – soprană, n. 18 martie 1963, București

SANJA, Anastasia – mezzosoprană, n. 1980?, lângă Belgrad

SANTONI, Vannina – soprană, n. 1987, Franța

SANTUCCI, Paola – soprană, n. 3 februarie 1978, Salerno, Italia

● ... soprana invitată în *Elixirul dragostei*, Adina plină de vervă, dinamică, plăcută, s-a agitat mult, cu atitudini diverse și potrivite, nevrotice uneori. Deosebit de muzicală, Paola Santucci a cântat în general cu precizie, afișând un glas lirico-lejer nu foarte amplu, dar bine imposat și pătrunzător în sală. Limitele vocii au fost evidente în registrul acut, ale cărui note de Si bemol și Do natural, prudent expuse, atent pregătite și atacate în manieră proprie, au mers uneori către asprimi și chiar stridente. [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SANTUNIONE, Orianna – soprană, n. 1 septembrie 1934, Sassuolo, Modena, Italia

SAPORITI, Teresa – soprană, n. 12 martie 1763, Milano, Italia – d. 17 martie 1869, Milano

SĂPLĂCAN, Sergiu – tenor, n. 14 octombrie 1984, Cluj-Napoca

SĂPLĂCAN, Viorel – tenor, n. 2 martie 1955, Urișor, Dej

SARABIA, Guillermo – bariton, n. 1937, Mazatlan, Mexic – d. 19 septembrie 1985, Amsterdam

SARACENI, Adelaide – soprană, n. 25 septembrie 1895, Rosario, Argentina – d. 25 mai 1995, Milano, Italia

SĂRARU, Răzvan – tenor, n. 1983?, Galați

● În rolul Don José, Răzvan Săraru a afișat un glas plăcut timbrat, pe care l-a manevrat cu abilitate și cu solidă cunoaștere stilistică. Simte specificul frazei franceze, faptul se constată chiar de la prima succintă rostire *Ce doit être Micaëla*. Cântul moale și de finețe, linia vocală condusă evocator, cu inteligență și sensibilitate au impresionat în aria *La fleur*. Fără îndoială, Săraru este un cântăreț cu remarcabilă intuiție artistică, un analist de detaliu al specificului personajului, al desenului melodic. Pasajele dramatice au

fost servite eficient, numai că... tenorul a dat frâu prea larg temperamentului său vulcanic, cu consecințe în intonarea peste tonul corect a unor acute și declamări exagerate (duetul final). Preocupat să-și etaleze largile posibilități de glas, a adăugat un Do natural înalt, nescris, la sfârșitul actului al doilea, la unison cu sopranele din cor (ce-i drept, pe care le-a dominat) și a încheiat opera cu o exclamație *Carmen!* (La diez acut), pe care Bizet n-o prevăzuse. Ce-i rămâne tânărului Răzvan Săraru este să meargă pe aceeași linie de studiu, dar să reflecteze asupra disciplinării cântului. [*CARMEN, spectacol de succes la Galați* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

SÂRBU, Stela – soprană, n. 1971, Republica Moldova

SARDI, Ivan – bas, n. 7 iulie 1930, Budapesta – d. 23 februarie 2019, Berlin

SARDINERO, Vincenzo – bariton, n. 12 ianuarie 1937, Barcelona, Spania - d. 9 februarie 2002, Villafranca del Castillo, Spania

SARKISIAN, Emma – mezzosoprană, n. 23 mai 1935, Voronej, Rusia

SARROCA, Suzanne – soprană, n. 21 aprilie 1927, Carcassonne, Franța

SARTORI, Fabio – tenor, n. 24 septembrie 1970, Treviso, Italia

SASS, László – bariton, n. 1918, Arad – d. 1998

SASS, Sylvia – soprană, n. 12 iulie 1951, Budapesta

SASSU, Francisca – soprană, n. 1984, Sassari, Italia

SATRE, Ana Raquel – mezzosoprană, n. 14 mai 1925, Uruguay – d. 19 noiembrie 2014, Lanzarote, Insulele Canare, Spania

SATTER, Wieland – bas-bariton, n. 1968, Frankfurt, Germania

ŠATUROVÁ, Simona – soprană, n. 1967?, Bratislava, Slovacia

SAUNDERS, Arlene – soprană, n. 5 octombrie 1935, Cleveland, Ohio – d. 17 aprilie 2020, New York, New York

SAVARESE, Ugo – bariton, n. 2 decembrie 1912, Napoli, Italia – d. 19 decembrie 1997, Genova, Italia

SAVAGIAN, Arax – soprană, n. noiembrie 1908, Plovdiv, Bulgaria – d. 1997, New York, New York

SAVASTANO, Antonio – tenor, n. 9 februarie 1948, Roma – d. 17 decembrie 1991, Raito, Italia

SAVINOVA, Dara – mezzosoprană, n. 1989, Tallin, Estonia

SAVOVA, Galina – soprană, n. 20 mai 1940, Varna, Bulgaria – d. 4 ianuarie 2021, ...

SAVOVA, Olga – mezzosoprană, n. 14 noiembrie 1971, St. Petersburg, Rusia

SAYÃO, Bidu – soprană, n. 11 mai 1902, Rio de Janeiro, Brazilia – d. 13 martie 1999, Rockport, Maine

SCACCIATI, Bianca – soprană, n. 3 iulie 1894, Florența, Italia – d. 16 octombrie 1948, Brescia, Italia

SCAFARU-ROȘU, Irina – soprană, n. 7 martie 1973, Iași

SCALA, Enea – tenor, n. 19 mai 1979, Ragusa, Italia

● A cântat rolul Duceului (*Rigoletto*) cu dezinvoltură, demonstrând preparative belcantiste, printr-un legato exemplar ce a înzestrat vocea de aleasă calitate, cu acute ușor vibrante. Păcat că în duetul cu Gilda (Claudia Pavone), neatent, a greșit intrarea replicii *Adunque amiamoci donna celeste*, regăsindu-se după numai câteva măsuri, grație dirijorului Giampaolo Bisanti, foarte precis. Un Re bemol acut a încheiat pagina, ca demonstrație a extensiei glasului. Da, tenorul serii s-a arătat drept exponent al belcantoului romantic și printr-un cantabile plăcut al ariei *Parmi veder le lagrime*, urmată de cabaletta *Possente amor mi chiama*, totuși ușor distonantă și finalizată fără acuta de tradiție, fapt sancționat de public. [*Macerata în roșu* (2019) - **OPERA MIRACOL**]

SCALCHI, Gloria – mezzosoprană, n. 23 iulie 1956, Trieste, Italia

● (Ca Fenena în *Nabucco*) a cântat aria *Oh, dischiuso e il firmamento!* Cu grijă pentru acel La natural atât de greu de atacat în *cantabile-piano*, așa cum cere Verdi. [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – **OPERA LIVE**]

SCALCHI, Sofia – mezzosoprană, n. 29 noiembrie 1850, Torino, Italia – d. 22 august 1922, Roma

SCALTRITI, Roberto – bariton, n. 2 ianuarie 1969, Modena, Italia

● Autoritar mi-a apărut cântul lui Roberto Scaltriti (Belcore în *Elixirul Dragostei* pe CD), glas impozant, dar întrucâtva lipsit de suplețe, deci greoi de manipulat printre portativele maestrului de la Bergamo. [*Quest'elisir mirabile* (1997) – **OPERA LIVE**]

SCANDIUZZI, Roberto – bas, n. 14 iulie 1958, Treviso, Italia

● În decursul ultimilor ani, Roberto ScandiuZZi s-a impus ca una dintre valorile ascendente în universul destul de restrâns al bașilor verdieni. (...) Posesorul unui glas de bas cantabil, generos în armonice, cu o impecabilă linie de cânt, și cu un registru grav și central practic fără fisuri, dar cu un acut care deseori se pierde în eter, Roberto ScandiuZZi cântă azi *Simon Boccanegra*, *Don Carlos*, *Nabucco*, *Puritanii*, *Norma*, *Favorita*, *Moise în Egipt*, *Somnambula*, *Anna Bolena*. Pentru rolul Fiesco din *Simon Boccanegra* presa britanică l-a comparat cu Boris Christoff, comparație prea flatantă dar cu atât mai solicitantă. Artistul recunoaște că „nu dorește să devină noul Christoff”, având propria sa personalitate. Desigur, dar italianul se află atât de departe de ilustrul bulgar... [(iunie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Posesor al unui glas nobil de *basso cantante*, a fost Zaccaria în *Nabucco* și Padre Guardiano în *Forța destinului*. În acest din urmă rol, un vibrato neobișnuit se strecura insistent, probabil din cauza

oboselii. [Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache (2000) – **OPERA LIVE**]

- ... aspectul „oficial” al lui Mefisto, gentilom elegant, distins, politicos, natural, chiar simpatice și surâzător, autoritar prin nonșalanță, ironic, deloc neguros, un contur la îndemână coborât din generozitatea timbrală a vocii lui Roberto Scandiuizzi, în mare formă. Într-adevăr, italianul a impresionat printr-un glas somptuos, impunător, nobil, intens cantabil, cu nuanțări subtile. „Frumusețea diavolului” înfățișată de Scandiuizzi și regizorul Mario De Carlo a fost cu atât mai amenințătoare. [FAUST, nouă premieră la Opera din Timișoara (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

SCANO, Elisabetta – soprană, n. 21 noiembrie 1966, Cagliari, Italia

- (Pe disc), Musetta Elisabettei Scano nu a convins, poate în primul rând din cauza unui timbru sărac îmbrăcat în armonice, care o conduce spre sunete mai puțin vibrante. [LA BOHÈME (1999) – **OPERA LIVE**]

SCARABELLI, Adelina – soprană, n. 29 septembrie 1953, Milano, Italia

SCARBACI, Antonino – tenor, n. 19., Italia

SCHACHTNER, Benno – contra-tenor, n. 1 decembrie 1984, Illertissen, Germania

SCHADE, Michael – tenor, n. 23 ianuarie 1965, Geneva, Elveția

- Don Ottavio a revenit excelentului Michael Schade, nevoit câteodată să recurgă la nedoritul *falsetto* (aria *Dalla sua pace*). (*Don Giovanni* la Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [Reclamă la bikini (2002) – **OPERA VIVA**]

- Tenorul Michael Schade (Tamino în *Flautul fermecat* la Salzburg) și-a demonstrat calitățile de remarcabil mozartian, cu cânt subtil și rafinat (aria *Dies Bildnis ist bezaubernd schön* și nu numai). [Coșmarul lui Tamino (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Aproape deloc cunoscut în România, tenorul Michael Schade a venit la Festivalul

Enescu și a câștigat. Printr-un recital de lied susținut în sala Ateneului, din păcate plină de multe locuri goale. Publicul ar fi trebuit să ia aminte la spusele lui Ioan Holender care atrăsese atenția asupra valorii invitatului. Într-un program care a spicuit din varii epoci creatoare, de la Beethoven la Schubert și Liszt, de la Ravel și Fauré la Richard Strauss, Schade a înfățișat arta autentică a mânuirii unui instrument vocal de cuceritor lirism: linie melodică elegant condusă, frazare cultivată ce îmbină tente diverse, coloristică subtilă, alternanțe dinamice și expresii dintre cele mai variate. Finețe izvorâtă dintr-un cânt inteligent, implicat în muzică și text. De la primul lied, *Adelaide* de Beethoven, tenorul a indus starea de fascinație sonoră, în care *falsetti* aruncate ca o boare, *mezzecoci* pline de reverii au îmbogățit portativul și verbul. Abur diafan și visare s-au topit în *Adieu* de Fauré, transparențe s-au resimțit în *Der Kuss* de Beethoven, desene fluide au definit conductul liedului *Chanson des cuilleuses de lentisques* de Ravel, poetica intensă a însoțit discursul straussian din *Morgen*. Inspirat de lirica belcantistă, cele *Trei sonete de Petrarca* compuse de Liszt i-au oferit lui Michael Schade prilejul adresării viguroase (*Pace non trovo*), expunerii în *crescendi-decrescendi* minuțios gândite, ca și într-un *slancio appassionato* potrivit găsit (*I vidi in terra angelici costumi*). Cântând în italiană, dicția tenorului nu a avut claritatea din germană sau franceză. Vehemența și forța au fost din nou evidențiate prin *Fleur jetée* de Gabriel Fauré, după cum alertețea liedului *Der Musensohn* de Schubert (oferit ca prim bis) a fost bine subliniată. O seară de înalt rafinament interpretativ încheiată de un alt bis, piesa *În Prater înfloresc trandafirii*, plină de savoare vieneză, dar aleasă mai puțin potrivit în contextul programului de lied. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Fascinația cântului cultivat* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Destul de stins, de șters, a fost Michael Schade. Un Don Ottavio amorf, la care nuanțele au venit din excesiv de multă emisie *falsetto* în aria *Dalla sua pace*. Sunete „nazale” mi-au indicat o oarecare prudență de abordare a ariei *Il mio tesoro*. Este posibil

ca tenorul, în acea seară, să nu fi fost în cea mai bună dispoziție vocală. (*Don Giovanni* la Verbier) [*De la Verbier la Baden Baden. Don Bryn* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- Pentru Michael Schade, aria *Un aura amorosa* din *Così fan tutte* a fost în trecut unul din marile succese. Regret că acum, tenorul se cantonează în exces de *falsetti* sau emite multe sunete nazale, puțin agreabile. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

SCHÄDLE, Lotte – soprană, n. 23 noiembrie 1926, Füssen, Germania

SCHÄFER, Christine – soprană, n. 3 martie 1965, Frankfurt am Main, Germania

- Greu de uitat deliciosul Cherubino (soprana Christine Schäfer, cu cânt nuanțat în *Voi che sapete*). [*NUNTA LUI FIGARO la Salzburg, în Anul Mozart* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Poate că soprana germană Christine Schäfer (Sophie din *Cavalerul rozelor*) nu se afla în cea mai bună formă în seara spectacolului. Altfel, prezumat fiind că distribuirea a fost corectă, nu-mi explic de ce portativele înalte din scena prezentării trandafirului nu au zburat liber și aerisit în eter, așa cum cer spiritul și tradiția partiturii. În plus, ușoare devieri intonaționale s-au făcut simțite în aceeași zonă de registru. Christine Schäfer poate fi, indubitabil, mai bine. [*Metropolitan Opera, în direct* (2010) – **OPERA ETERNA**]

SCHAGER, Andreas – tenor, n. 1971, Rohrbach an der Gölsen, Austria

SCHARINGER, Anton – bariton, n. 5 martie 1961, Wartberg, Austria

SCHARLEY, Denise – mezzosoprană, n.15 februarie 1917, Neuilly-en-Thelle, Franța – d. 26 iulie 2011, Versailles, Franța

SCHECH, Marianne – soprană, n. 18 ianuarie 1914, Geitau, Germania – d. 22 iulie 1999, München, Germania

SCHEEN, Céline – soprană, n. 15 martie 1976, Verviers, Belgia

- ... cu glas chiar mai rotund decât al contratenorului Philippe Jaroussky (cu care a împărțit podiumul concertului de la Ateneu), a expus desene elegante, contem-plative, iar *lamento*-urile au venit cu nuanțări extreme, prin vocalizări în cânt *spianato di grazia*, esență barocă, preluată de belcantști mai târziu. Finețea de sunet a dominat. Dialogurile celor doi au frizat armonizarea sonoră ideală, rafinamentele îngemănate, dialogurile și accentuările delicate, împletirile afectuoase. Sublimă artă vocală. [*Festivalul George Enescu - II – În conti-nuare* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SCHELLENBERGER, Dagmar – soprană, n. 8 iunie 1958, Oschatz, Germania

SCHENK, Manfred – bas, n. 23 ianuarie 1930, Stuttgart, Germania – d. 13 decembrie 1999, ...

SCHENKER-PRIMUS, Uwe – bariton, n. 1974, Rosenheim, Germania

- Experimentat cântăreț-actor, baritonul german Uwe Schenker-Primus a abordat personajul Dulcamara (*Elixirul dragostei*) cu umor debordant, susținut de o bună cunoaștere a accentuărilor din fraza donizettiană, poate prea caricatural în barcarola *La Nina Gondoliera e il senatore Tredenti*, dar colorat ca exprimare. [*Operă între stânci la St. Margarethen* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SCHIAVI, Felice – bariton, n. 4 iulie 1931, Arcore, Spania – d. 3 septembrie 2019, Arcore

SCHIAVO, Maria Grazia – soprană, n. 12 octombrie 1970, Napoli

SCHILL, Chelsey – soprană, n. 1979?, Oakville, Canada

SCHILLACI, Daniela – soprană, n. 19 martie 1964, Italia

- Norma a fost Daniela Schillaci care, desigur, a avut întreg ambitusul necesar

parcurgerii partituri, însă glasul a apărut aspru, „drept”, lipsit de vibrato în pasajele înalte, așa încât stridența a deranjat. Unele portamente ascendente au fost problematice ca intonație, ca și nota de Do acut a primului duet cu Adalgisa Annei Goryachova. La activ, notez dramatismul porțiunii centrale a registrului vocii, inclusiv sunetele grave în emisie „de piept”, dar și sensibilitatea expresiei, cântul în pianissimo, frumosul conduct al liniei de glas și, drept cel mai bun moment din spectacol, amplexarea frazei ... *scorreran torrenti*. [Marea soprană Mariella Devia și tânărul tenor Ștefan Pop la Teatro di San Carlo din Napoli (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SCHIPA, Tito – tenor, n. 27 decembrie 1888, Lecce, Italia - d. 16 decembrie 1965, New York, New York

SCHLESINGER, Eric (SIPP, Imre) – bariton, n. 10 iunie 1961, Mediaș

SCHLICHT, Annika – mezzosoprană, n. 1988, Stuttgart, Germania

SCHLUSNUS, Heinrich – bariton, n. 6 august 1888, Braubach, Germania – d. 18 iunie 1952, Frankfurt-am-Main, Germania

SCHMECKENBECHER, Jochen – bariton, n. 1 ianuarie 1967, Hockenheim, Germania

SCHMID, Judith – mezzosoprană, n. 1974?, Elveția

SCHMIDT, Andreas – bariton, n. 30 iunie 1960, Düsseldorf, Germania

- Puțin mai multă personalitate și rafinament i-am fi dorit lui Andreas Schmidt (Contele din *Nunta lui Figaro*), altfel posesorul unei calde și frumoase voci de bariton. [Noutăți și reeditări discografice (1992) – **OPERA LIVE**]

- (Semnalăm) prezența la București a deja renumitului bariton german Andreas Schmidt, cu un recital de lieduri în care a interpretat ciclul *Winterreise* de Schubert, în acompaniamentul pianistului Cord Garben. Sala Ateneului, penibil de goală, a cunoscut

însă cu acest prilej unul dintre cele mai înălțătoare momente ale artei pure. O atmosferă de vrajă a întrerupt răsuflări, a transpus spirite în visări schubertiene, a mlădiat suflete sub bagheta magică a vocalității lui Schmidt. Nuanțele nesfârșite ale glasului său de bariton liric, întrepătrunse sunetelor eterate ale pianului, au desenat sub cupola Ateneului siluete de abur și vis, au sublimat gânduri care ne-au însoțit multă vreme după concert. [Un timbru de platină (1995) – **OPERA LIVE**]

SCHMIDT, Joseph – tenor, n. 4 martie 1904, Davideni, Storoiineț, Bucovina, actualmente Ucraina – d. 16 noiembrie 1942, Girenbad, Elveția

SCHMIDT, Trudeliene – mezzosoprană, n. 7 noiembrie 1942, Saarbrücken, Germania – d. 24 iunie 2004, Saarbrücken

SCHMIDT, Wolfgang – tenor, n. 1956, Melsungen (Kassel), Germania

SCHMIDT IUSTIAN, Corina – mezzosoprană, n. 26 iunie 1959, Turda

SCHMITT, Maximilian – tenor, n. 1977, Regensburg, Germania

- Deși cu cânt frumos modelat, cultivat, în care *mezzevoci* eterice s-au făcut remarcate (strofa a doua a ariei *Dalla sua pace*), cu limpezime de linie vocală (aria *Il mio tesoro*), tenorul Maximilian Schmitt (Don Ottavio în *Don Giovanni*) a deranjat prin emisia de glas excesiv de nazală. [La Opera de Stat din Viena, *scîlpiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SCHMITT-WALTER, Karl – bariton, n. 23 decembrie 1900, Gernersheim, Germania – d. 14 ianuarie 1985, Kreuth, Germania

SCHMUNCK, Dario – tenor, n. 1965, Buenos Aires

SCHNAUT, Gabrielle – soprană, n. 24 februarie 1951, Mannheim, Germania

- Principesa a fost Gabriele Schnaut, voce bogată, impresionantă ca volum și

impact dramatic prin atacuri acute în teribilă forță. Brünnhilde de notorietate, ea este o valabilă Turandot, numai că sunetele situate sub tonul corect sunt din ce în ce mai deranjante, ele apărând chiar pe finalul frazelor lungi, susținute acum de o respirație deficitară. [*Un nou final pentru TURANDOT la Salzburg: Luciano Berio influențat de Andrei Șerban?* (2002) - *OPERA VIVA*]

SCHNEIDER, Jörg – tenor, n. 1969, Wels, Austria

SCHNEIDER-HOFSTETTER, Barbara – mezzosoprană, n. 1964?, München, Germania

● O Venus cu voce frumoasă, senzuală, bogată a fost Barbara Schneider-Hofstetter [*Colina sacră. TANNHÄUSER ȘI LUPTA CÂNTĂREȚILOR LA WARTBURG* (2002) - *OPERA VIVA*]

SCHNITZER, Petra-Maria – soprană, n. 6 martie 1963, Viena

● Elsa (Petra-Maria Schnitzer) intră mult prea concret în acțiune și transa în care ar trebui să vibreze visul *Einsam in trüben Tagen* nu se produce. În schimb, vulnerabilitatea eroinei este minunat redată în scena a doua din actul secund, după cum artista știe să convingă în starea de dezorientare, de rătăcire care o cuprinde în clipa deznodământului. (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) - *OPERA VIVA*]

SCHNORR, Simon – bariton, n. 1981, München, Germania

SCHOCK, Rudolf – tenor, n. 4 septembrie 1915, Duisburg, Germania - d.13 noiembrie 1986, Düren, Germania

SCHÖFFLER, Paul – bas, n. 15 septembrie 1897, Dresda, Germania - d. 21 noiembrie 1977, Amersham, Marea Britanie

SCHOLL, Andreas – contratenor, n. 10 noiembrie 1967, Eltville am Rhein, Germania

SCHÖNE, Lotte – soprană, n. 15 decembrie 1891, Viena – d. 22 decembrie 1977, Paris

SCHÖNE, Wolfgang – bariton, n. 9 februarie 1940, Bad Gandersheim, Germania

SCHREIER, Peter – tenor, n. 29 iulie 1935, Meissen, Germania – d. 25 decembrie 2019, Dresda, Germania

● Și totuși, de ce majoritar Mozart? Pentru că el și numai el a reprezentat cadrul de afirmare optimă, înțelegere și pliere stilistică, în care Schreier a putut să ofere un maximum de randament prin glasul de un lirism accentuat, diafan, prin cântul instrumental de o extremă claritate imagistică. A coborât și la pupitru, însă bagheta sa a rămas în umbra performanțelor vocale. Nu aş putea încheia o consemnare despre Peter Schreier fără a aminti de literatura de lied, teritoriu în care tenorul german s-a afirmat prin interpretări de referință. [(iunie 1997) – *OPERA ÎN PORTETE*]

● De neșters a rămas pentru mine, vreme de peste 30 de ani, amintirea vocii lui Peter Schreier în Don Ottavio din *Don Giovanni* de Mozart la Opera Națională sau în ciclul schubertian *Frumoasa morărită* la Ateneul Român! Puritatea și transparența cristalului, strălucirea și multiplele irizări din porțelanul Meissen-ului natal, limpezimea aerului rarefiat al piscurilor, liniștea misterioasă se regăseau în vibrațiile sonore ale glasului tenorului german. Schreier cânta instrumental; un arcuș ce mângâia corzile, la întrecere cu culoarea violelor. Claritatea sferelor, plămădită de vocea umană. În penultima după-amiază a Festivalului George Enescu, Peter Schreier a revenit pe scena Ateneului, pentru ciclul de lieduri *Călătorie de iarnă*, op.89, D.911 de Schubert. A pășit încet spre pian, cumva împovărat. Se pregătea pentru călătoria sa de iarnă. A expus-o esențializat, de la altitudinea senectuții, a pătrunderilor filosofice, parcimonios câteodată, înfricoșător de glacial altădată, distant uneori, extrovertit și apropiat alteori, uman întotdeauna. Era drumul său de extremă melancolie plutind printre vizuni și imagini, printre plămui și realități, printre amintiri și

speranțe, era apăsătoare să călătorească pe care și-a păstrat-o pentru sine, așteptându-ne – cu expresie facială rareori mobilă – să o pătrundem exclusiv prin receptarea sunetului său instrumental, unic. Emoția lăuntrică stă acumulată, concentrată în el. Da, sunetul acesta există încă, nealterat, îndeosebi la notele înalte (*Torentul, Licăriri*), după cum intactă este eleganța cu care construiește, cu care expune arcul melodic (*Noapte bună*) într-un legato sublim caligrafiat (*Corbul, Hanul*); nuanțele prefe-rate vin în mezzoforte (*Vis de primăvară, Flașnetarul*). Anii au trecut și, câteodată, instrumentul perfect recurge la surdina îndeosebi în registrul grav (*Lacrimi înghețate, Teiul, Licăriri*), la *aparté*-uri cu tente întrucâtva decolorate (*Sfârleaza*). Atunci, în prima jumătate a derulării celor 24 de lieduri, chiar raportul cu pianul (Adriano Jordao) apare disproporționat. Numai că arta lui Schreier se arată supremă tocmai în știința integrării în contextul ideatic a acestor „retrageri” (mărturisesc, am fost convins că aveau să vină, trecerea timpului nu iartă). Apoi, după un rece *Popas*, patosul devine deșirant în singurătate, jerba de culori inundă ultima speranță, glasul impresionează din nou prin virtuți de manevrabilitate (*Indicatorul de drum*), pentru ca în penultimul lied, *Soarele amăgitor*, pildele de măiestrie să ducă la o culminație de neuitat. Călătoria lui Schreier s-a sfârșit. Oare în ce îi stau secretele longevității artistice? Absolut, într-o tehnică sigură, într-un control impecabil al respirației. Dar, ar mai fi ceva ce nu se poate cântări, măsura sau evalua. Tenorul trăiește adâncit într-un univers al lui, al contopirii intime cu muzica (aici, a lui Schubert), într-o comuniune cu poezia. Iată-i forța fără margini! Iar când strălucirea instrumentului se va estompa cu totul, am convingerea că și declamația, și șoapta, vor produce același fior. Ca acum. *Lebwohl, Peter Schreier!* [Măiestria instrumentului cu surdină (2003) - *OPERA VIVA*]

SCHRÖDER-DEVRIENT,

Wilhelmine – soprană, n. 6 decembrie 1804, Hamburg, Germania – d. 26 ianuarie 1860, Coburg, Germania

SCHRÖDER-FEINEN, Ursula – soprană, n. 21 iulie 1936, Gelsenkirchen, Germania – d. 9 februarie 2005, Hennef, Germania

SCHROTT, Erwin – bas-bariton, n. 21 decembrie 1972, Montevideo

● Timbralitate somptuoasă de bas-bariton, fluentă și flexibilitate în cânt a expus uruguayanul Erwin Schrott (Leporello în *Don Giovanni*), a cărui preocupare trebuie să-i stea în direcția sporirii atenției la atacuri (aria *Madamina*). [Festivalul Salzburg 2008: *Eros și Thanatos* (2008) – *OPERA ETERNA*]

● La Scala, pentru rolul titular, Don Giovanni, Schrott se pliază rigorilor de concepție și joacă intens, este bun actor și, nu mai puțin, cântăreț. Expune un glas important, ale cărui virtuți în registrul central-grav sunt evidente. Întâmplător sau nu, o notă de Mi acut din prima strofă a ariei *Metà di voi quà vadano* sună mai detimbrat. După cum, mai înainte, celebra arie a „șampaniei”, *Finch'han dal vino*, îl găsisese cu sunete opace în finalul sufocant. Accidente sau... limite? Dar vocea este generoasă și înzestrată cu armonice calde, omogenă și catifelată, mobilă la extrem. Cu ea, conturează multe fațete ale Marelui Seducător, forța, autoritatea, deciziunea, virilitatea, demnitatea în fața iminentului sfârșit... Rămân de aprofundat subtilitățile, introspecțiile, culorile. Îmi rezonază în urechi nuanțele marelui Dietrich Fischer-Dieskau. Ce departe suntem! Adevărul e că nici nu m-aș fi așteptat la oarece apropiere. Poate doar serenada *Deh vieni alla finestra*, cântată cu moliciuni insinuante, arată că Erwin Schrott nu este numai un vocalist, ci și un interpret care poate câștiga mult în expresie. [Un macho la Scala (2010) – *OPERA ETERNA*]

● Erwin Schrott sau glasul dominator. Basul uruguayan este o vedetă a eșichierului liric. Se știe. A debutat acum, la Pesaro, în rolul Selim (*Turcul în Italia*) și a impresionat de la prima intrare în scenă (cavatina *Bella Italia, alfin ti miro*) printr-o voce de mare anvergură, generoasă, bogată

în armonice, cu acute fabuloase, „cât casa”. A preluat cu maleabilitate și ușurință agilitățile rossiniene, executate în articulări pregnante. Frazele cantabile au cunoscut plămădiri variate de la forță la înmuieri subtile. Glasul lui Erwin Schrott a generat bucurie sonoră. La 44 de ani, cred că ar trebui să se orienteze către marile roluri verdiane care până acum nu i-au stat încă în atenție. Darurile native îl recomandă. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SCHUEN, André – bariton, n. 1 ianuarie 1984, La Val, Tirolul de Sud, Italia

SCHUKOFF, Nikolai – tenor, n. 11 februarie 1969, Graz, Austria

- Partitura lui Waldemar (din *Gurre-Lieder* de Schönberg) este destinată unui *Heldentenor*, ceea ce Nikolai Schukoff nu este, lipsindu-i corpolența, grosimea registru-lui central, porțiune din ambitus care fundamentează *Fach*-ul corect. Dar Schukoff a cântat spectaculos pentru că posedă o voce de mare rezistență, omogenă și incisivă, cu respirație bine dozată și susținută. Infernalele țesături înalte și acutele în sine, care încheie stereotip fiecare intervenție, s-au văzut doar de puține ori puse în dificultate față de tutti orchestral. (Festivalul George Enescu) [*Prima săptămână* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- În rolul Don José (*Carmen* la Opéra Bastille), austriacul Nikolai Schukoff a afișat o dimensiune tenorală modestă, fără anvergură, cu sunete „strânse” în registrul înalt și uz abuziv de *falsetto*, inclusiv în fraza ascendentă cu culminație acută de Si bemol a finalului ariei *La fleur que tu m'avais jétée* din actul secund, pagină peste care a trecut mult prea ușor, fără s-o înzestreze cu puteri expresive. Efortul în susținerea desenelor dramatice din actele al III-lea și al IV-lea a fost evident, depășindu-i potențele vocale. [*CARMEN amorf la Paris* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Tenorul austriac Nikolai Schukoff l-a interpretat fără anvergură pe Foresto, cu voce opacă, inundată în sonorități guturale, puțin pătrunzătoare. A încercat și emiterea unui Do

natural acut în finalul cabalettei *Cara patria* ce încheie Prologul, un sunet scurt, topit în tumultul corului. (La Theater an der Wien) [*Trotinete și fotolii cu roțile în ATTILA de Verdi* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

SCHULLER, Lăcrămioara – soprană, n. 2 decembrie 1967, București

SCHULLER, Ștefan – bas, n. 6 octombrie 1970?, România

- În rolul bătrânului și bogatului Uberto, a fost Ștefan Schuller, posesorul unui frumos și consistent timbru de bas, mobil și rezonant, în plus actor cu puternică vână comică. (*La serva padrona*, Opera Comică pentru Copii) [*Micul Uberto* (2004) – **OPERA VIVA**]

- Ștefan Schuller (Regele din *Aida*, ale cărui sonorități peste pasajul de registru s-au pierdut în... imensitatea deșertului și piramidelor), [*Debuturi la Operă* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Ștefan Schuller (Geronte din *Manon Lescaut*, rigid, bine conturat și cu glas a cărui perfecționare tehnică îl poate conduce spre realizări notabile), (La Opera Națională București) [*Adevărata premieră...* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... basul Ștefan Schuller a fost un Don Bartolo (*Bărbierul din Sevilla*) fără excese, dar cu unele sunete înalte mai puțin sonore. Ca abordare stilistică, i-aș reproșa doar cântul în *falsetto* al frazei *Quando mi sei vicina...* (actul secund), un gag gratuit care n-avea de-a face cu Rossini, chiar *buffo*. [*S-a deschis stagiunea lirică la Craiova* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... foarte bun în rolul Osmin (din *Răpirea din serai* la Opera Comică pentru Copii). [*Muzică pentru toate vârstele* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SCHULTE, Eike – bariton, n. 13 octombrie 1939, Plettenberg, Germania

SCHULTZ, Golda – soprană, n. 1984, Africa de Sud

SCHUMANN, Elisabeth – soprană, n. 13 iunie 1888, Merseburg, Germania – d. 23 aprilie 1952, New York. New York

SCHUMANN-HEINK, Ernestine – mezzosoprană, n. 15 iunie 1861, Libeň, Cehia - d. 17 noiembrie 1936, Hollywood, California

SCHUSTER, Michaela – mezzosoprană, n. 1966, Fürth, Germania

- ... implicată în tensionatele pagini pe care Wagner le rezervă Ortrudei a fost mezzosoprana Michaela Schuster, ale cărei ucigătoare tirade acute au mers pe alocuri spre stridențe. (*Lohengrin* la Opera Bavareză de Stat din München) [*Muncă patriotică în acorduri wagneriene* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- ... cu sunete ușor prea deschise la acu-te (...) Michaela Schuster (Venus, pentru prima dată pe Ring) păcătuiește. Stilistic, o wagneriană dedicată. [*Un bariton de excepție în TANNHÄUSER la Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

SCHWANEWILMS, Anne – soprană, n. 1 ianuarie 1967, Gelsenkirchen, Germania

- Prin soprana Anne Schwanewilms (Chrysothemis în *Elektra*) am regăsit o Elsa wagneriană, cu voce calitativă, frazare fluentă, implicare dramatică sporită către paginile de sfârșit ale operei, în care și notele înalte (maximum Si natural) au dominat mai mult. Pentru Schwanewilms, confruntarea cu orchestra a fost dezavantajoasă la final, punându-mi din nou problema reglajului acustic (la Sala Palatului). (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- (În *Femeia fără umbră* de Richard Strauss), Împărăteasa, soprana Anne Schwanewilms, a afișat o timbralitate clară, pură, argintată, nu foarte consistentă, însă cu acute de penetranța unui laser (scena cu Doica din actul al III-lea). (Deși) nu se mai află la prima tinerețe artistică și o analiză detalistă de estetică vocală ar constata-o remarcând unele acute survolate, toate s-au palidat, s-au uitat, imediat ce vocea și lectura ne-au imersat în profunzimile dramaturgiei. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SCHWARTZ, Sylvia – soprană, n. 10 decembrie 1983, Londra

- ... surpriza și mai plăcută a venit din partea tinerei și delicatei Sylvia Schwartz, Zerlina cu intonație precisă și muzicalitate în derularea perlașelor partiturii, soprană lirico-lejeră căreia viitorul îi poate rezerva multe apariții de succes. Ariile *Batti, batti, o bel Masetto* și *Vedrai carino* au fost minunat interpretate. (*Don Giovanni* la Verbier) [*De la Verbier la Baden Baden. Seducție* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- Prin glasul aspru, cu note „strânse”, stridențe și chiar ușoare dificultăți în bravura înaltă a ariei *Non mi dir, bell'idol mio*, Donna Anna (*Don Giovanni*, concert „semi-staged” la Ateneu) prezentată de Sylvia Schwartz nu a convins. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SCHWARZ, Hanna – mezzosoprană, n. 15 august 1943, Hamburg, Germania

SCHWARZKOPF, Elisabeth – soprană, n. 9 decembrie 1915, Jarocin, Polonia – d. 3 august 2006, Schruns, Austria

- Ce subtilități, ce transparență filigranată a inflexiunilor vocii, ce multitudine de culori și infinitate de nuanțe date cuvintelor din text! Minuni! [(*martie 1998*) – **OPERA ÎN PORTETE**]

SCHYMBERG, Hjördis – soprană, n. 24 aprilie 1909, Gustavsberg, Suedia – d. 8 septembrie 2008, Stockholm

SCIUTTI, Graziella – soprană, n. 17 aprilie 1927, Torino, Italia - d. 9 aprilie 2001, Geneva, Elveția

SCOTT, Norman – bas, n. 30 noiembrie 1921, New York, New York – d. 22 septembrie 1968, New York, New York

SCOTTI, Antonio – bariton, n. 25 ianuarie 1866, Napoli, Italia – d. 26 februarie 1936, Napoli

SCOTTO, Renata – soprană, n. 24 februarie 1934, Savona, Italia

● (...) Este una dintre cântărețele care s-au dăruit ideii că opera trebuie să fie o experiență teatrală totală. Inflexiunile vocii ei au găsit în temperamentul dramatic suportul și motivația; simbioza între cutremurătoarea ei implicare și complexele sentimente ale personajelor a fost captivantă și răscolitoare pentru auditoriu. Asupra Renatei Scotto, eroii melodramelor au exercitat un irezistibil magnetism, tutelându-i cariera și modelându-i vocalitatea, care a evoluat de la fundamentele unei soprane lirice de coloratură, către rolurile spinte și chiar spre țeșăturile de coloratură dramatică. Într-un evantai sonor de la nuanța castă, angelică și până la convulsia tragică, vocea Renatei Scotto își dezvăluie arcul expresiv care i-a permis să cânte de la Gilda, Lucia, Mimì și Violetta, până la Leonora din *Trubadurul*, Desdemona, Norma, Abigaille și chiar Nedda, Santuzza sau Tosca. Când ascult CD-uri, reiau destul de rar acele înregistrări care extrapolează *Fach*-ul de bază al vocalității unui artist. În ambientul biroului meu, fac acum o excepție. Motivația se găsește în forța dramatică a construcției rolului Abigaille de către Renata Scotto, în puterea de seducție a sunetului impetuos, tăios, în agilitățile dramatice care, sub bagheta marelui Riccardo Muti, capătă dimensiuni de epopee. Asemenea roluri, abordate cu consum energetic uriaș, au însemnat pentru Renata Scotto finalul rapid al unei excepționale cariere. [(septembrie 1999) – *OPERA ÎN PORTETE*]

SCOTTO DI LUZIO, Alessandro – tenor, n. 5 ianuarie 1987, Lucrino, Napoli, Italia

SCOVOTTI, Jeanette – soprană, n. 5 decembrie 1936, New York, New York

SCRIPCARU, Doina – soprană, n. 25 iunie 19.., Urlați, Prahova

SCRIPCARU, Laura – mezzo-soprană, n. 1967?, România

SCUDERI, Vincenzo – tenor, n. 1962?, New York, New York

SEBASTIAN, Bruno – tenor, n. 28 februarie 1938, Povoletto, Italia - d. 24 septembrie 2009, Udine, Italia

SEBRON, Carolyn – mezzosoprană, n. 1973?, Cincinnati, Ohio

● Rolul titular (Carmen, la Ravenna) i-a revenit americancei Carolyn Sebron, care – cu atu-urile unei voci senzuale - s-a străduit și a reușit în bună măsură să urmărească semnalele care veneau din fosă, depășind emoțiile de început. [*El Macho José Cura și Il Re Riccardo Muti* (2000) - *OPERA LIVE*]

SECĂREANU, Nicolae – bas, n. 13 iulie 1901, Nanov, Teleorman – d. 29 septembrie 1992, București

● ... impresionant creator de atmosferă în *Proză* de Mihail Jora, pe CD. [*Vers și cântec românesc I – Hariclea Darclee în memoriam* (2013) – *OPERA ÎN PORTETE*]

SECCO, Stefano – tenor, n. 15 decembrie 1973, Milano, Italia

● ... a fost Macduff, rol de mică anvergură totuși dăruit cu aria *Ah, la paterna mano*, aparent lirică dar mustind de pulsul romantic verdian. Frazarea lui Secco a curs armonios dar văd vocalitatea italianului mai apropiată de personajele donizettiene sau belliniene. (Concert la Sala Radio din București) [*MACBETH revine* (2003) – *OPERA VIVA*]

● (În rolul Duceului din *Rigoletto*) a părut destul de oscilant în emisia sonoră, cu sunete meschine în registrul acut (celebra *La donna è mobile* nu a fost aplaudată!), opacități și chiar intonații defectuoase (recitativul *Ella mi fu rapita* al ariei *Parmi veder le lagrime*). [*Elena Moșuc, super-Gilda la Scala din Milano* (2010)- *OPERA ETERNA*]

● Stefano Secco (Riccardo în *Bal mascat*) a fost vedeta serii, cu voce lirico-spintă potrivită vocalității personajului, cu frazare expansivă (de la tirada *La rivedrà nell'estasi* până la aria *Ma se m'è forza perderli*), pasional în cânt (duetul cu Amelia Teresei Romano) și cu mare ușurință în abordarea lejerităților din ultimul tablou al

primului act, piatră de încercare a rolului. Mă refer la barcarola *Di'tu se fedele* și la cvintetul *È scherzo od é follia*. Italianul nu s-a cantonat în înșiruirea de sunete frumoase și a jucat cu dăruire. Nu face parte din falanga super-mediatizată a tenorilor momentului, dar prestația sa a fost meritorie. [*Stilizări și naivități la Macerata* (2011) – **OPERA DIVINA**]

SECOBEANU, Adina – mezzo-soprană, n. 11 aprilie 1985, Brăila

- ...debutantă în Jocaste (*Oedipe*), cu glas frumos timbrat... [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

SECOBEANU, Eugen – bariton, n. 17 noiembrie 1971, Galați

- În Alfio (*Cavalleria rusticana*), sunetele punctuale lansate de baritonul Secobeanu sunt realmente bogate, dar cântul și rolul trebuie construite mai îngrijit, mai echilibrat, frazarea omogenizată. [*Debuturi la Opera Națională din București* (2004) – **OPERA VIVA**]

- Vocalitatea și calitatea de glas proprii lui Secobeanu sunt potrivite cerințelor verdiene și abordarea apare perfectibilă. Așa încât, evoluția sa se cere urmărită și susținută. Progresul, pe care îl prefigurez, depinde numai de el și de seriozitatea studiului în continuare. (Opera Națională București) [*Sub semnul farmecelor și sângelui, MACBETH* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- ... glas robust și penetrant, foarte potrivit duriității lui Alfio din *Cav.* [*CAV & PAG la Brașov* (2009) – **OPERA ETERNA**]

- ... portativele baritonale ale lui Francesco Foscari (din *Cei doi Foscari*) aparțin marilor roluri de... tați verdieni, așa cum fusese anterior Nabucco și cum urmau să fie, mai târziu, Miller, Stankar (*Stiffelio*), Rigoletto, Germont, Simon Boccanegra, Egberto (*Aroldo*) și Amonasro. Poate tocmai generozitatea și căldura paternă au fost veșmintele care au lipsit timbralității lui Eugen Secobeanu, altminteri solidă, pătrunzătoare și cu bună expunere a frazelor. Este un artist pe care Opera Națională se poate baza. Dozajul forțelor în spectacol i se va ameliora, așa încât desenele melodice complicate și

difficile ale ariei din actul al III-lea să nu-l obosească. [*În căutarea spectacolului adevărat* (2011) – **OPERA DIVINA**]

SECUNDE, Nadine – soprană, 21 decembrie 1953, Independence, Ohio

SEEFRIED, Irmgard – soprană, n. 9 octombrie 1919, Köngetried, lângă Mindelheim, Bavaria, Germania - d. 24 noiembrie 1988, Viena

SEIFFERT, Peter – tenor, n. 4 ianuarie 1954, Düsseldorf, Germania

SEKGAPANE, Levy – tenor, n. 16 decembrie 1990, Kroonstad, Africa de Sud

SELBIG, Ute – soprană, n. 18 august 1960, Dresda, Germania

SELIG, Franz-Josef – bas, n. 11 iulie 1962, Mayen, Germania

SELINGER, Michaela – mezzo-soprană, n. 21 ianuarie 1975?, Austria

SELVA, Antonio – bas, n. 1824, Padova, Italia – d. septembrie 1889, Padova

SEMENCHUK, Ekaterina – mezzo-soprană, n. 24 martie 1976, Minsk, Belarus

- ... a interpretat dificilul rol al lui Eboli, de la altitudinea unei voci frumoase, consistent timbrate, strălucitoare, omogene, pline de prospețime și a unei aluri într-adevăr princiară. Marile provocări ale partiturii, lejeritățile delicate din *Cântecul vâului* și dramatismul intens din *O don fatale* (actul al IV-lea) au fost parcurse cu abilitate și profesionalism. Pete în soare? Poate doar teribilul final acut al ariei din actul al IV-lea ar fi fost bine să beneficieze de o manageriere mai bună a respirației, care să-i crească spectaculozitatea. [*Festivalul Salzburg 2013. Remember V. Cuplu magic în DON CARLOS* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (*Requiem*-ul de Verdi în Festivalul George Enescu, la Sala Palatului.) Mezzo-soprana Ekaterina Semenchuk și-a găsit cele mai bune momente în cântul moale din *Lux aeterna*, dar glasul a fost vibrant și cu accent slav. [*Fascinația continuă* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Am regăsit la Viena, (în rolul Giovanna Seymour) glasul rotund timbrat, sombrat, viguros, strălucitor și de însemnat volum, înclinat către partiturile de forță, pe care - în afara accentelor dramatice (duetul cu Enrico - Luca Pisaroni sau încordatul duet cu Anna Annei Netrebko) – și l-a maleabilizat admirabil pentru preluarea țesăturilor vocale ce solicită nuanțări extreme. [Distribuție de excepție în *ANNA BOLENA la Opera din Viena* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

SEMENZATO, Giulia – soprană, n. 1987?, **Veneția, Italia**

● Delicioasa și nostima Despina a primit prin vocea și personalitatea Giuliei Semenzato tot ceea ce era nevoie. Soprană lirico-lejeră, agilă, cu pianissime frumoase, a cântat cu dezinvoltură cele două arii, *In uomini, in soldati* și *Una donna a quindici anni*, precum și multele intervenții din partitură, a pendulat între eroi și eroine, ca un adevărat *factotum* simpatic, încântător. Ca în orice seară în care emoționalitatea se situează la cote maxime, pete în soare se pot găsi, printr-o acută ambițioasă adăugată, dar neconcentrată. (*Così fan tutte* concertant, în Festivalul George Enescu 2017) [Mark Minkovski & Company au vrăjit Ateneul Român (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Minunată Zerlina (în *Don Giovanni*), exuberanta soprană *lirico-leggerina* Giulia Semenzato, a fost de o prospețime vocală și scenică realmente cuceritoare (în concertul „semi-staged” de la Ateneu). (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SEMPERE, José – tenor, n. 9 ianuarie 1955, **Crevillente, Spania**

SEMPEY, Florian – bariton, n. 29 ianuarie 1988, **Franța**

SÉNÉCHAL, Michel – tenor, n. 11 februarie 1927, **Paris** – d. 1 aprilie 2018, **Eaubonne, Franța**

● ... veteranul Michel Sénéchal a conturat un Don Basilio din *Nunta lui Figaro* de pitorească apariție, expresiv, insinuant, cu un joc extraordinar de elaborat, chiar dacă vârsta

îl forțează la pasaje *parlando*. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SENN, Martha – mezzosoprană, n. 19 octombrie 1954, **St. Gallen, Elveția**

SENN, Christian – bariton, n. 1974, **Chile**

SEPE, Valeria – soprană, n. 1985, **Napoli, Italia**

SERAFIN, Harald – bariton, n. 24 decembrie 1931, **Kybartai, Lituania**

SERAFIN, Martina – soprană, n. 4 aprilie 1970, **Viena**

SERBAC, Dan – bariton, n. 2 iunie 1940, **Cluj** – 15 noiembrie 2013, **Cluj-Napoca**

SERDAR Svetlana – mezzosoprană, n. 1965, **Belgrad**

● Maddalena Svetlanei Serdar, destul de amorf-placidă. S-ar putea să fi fost vorba de viziunea regizorală a lui Sandro Sequi) asupra unei fete timorate de prezența grosolană a fratelui (Goran Simic – Sparafucile), oricum depărtată de spiritul personajului imaginat de Verdi și Piave. (*Rigoletto* la Opera de Stat din Viena) [*Ași pe Ring: Alvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

SERENI, Mario – bariton, n. 25 martie 1928, **Perugia, Italia** – d. 24 iulie 2015, **Perugia**

SERGHEEVA, Ekaterina – mezzosoprană, n. 24 iulie 1980, **St. Petersburg, Rusia**

SERGI, Arturo – tenor, n. 8 noiembrie 1925, **New York, New York** – d. 3 ianuarie 2006, **Austin, Texas**

SERJAN, Tatiana – soprană, n. 1977?, **Petrozavodsk, Rusia**

● După o citire relativ plată a scrisorii din prima sa scenă, frumoasa Tatiana Serjan (*femme fatale* în pat cu Macbeth) și-a expus cu pricepere calitățile de acoperire a unui rol

teribil (Lady Macbeth), de coloratură dramatică, chiar dacă primul Do acut al recitativului *Ambizioso spirito tu sei, Macbetto...* a sunat subțire, față de bogăția porțiunii centrale a registrului vocal. Aria subsecventă *Vieni! t'affretta!*, cabaletta *...or tutti sorgete* ce-i urmează, au avut însă grandoare și incisivitate, alături de analitică expresivă, coordonate pe care eroina a continuat cu ușurință expunerea celebrelor *La luce langue* sau Brindisi-ului *Si colmi il calice*. Dificila secvență finală *Una macchia... è qui tuttora*, scena morții Lady-ei Macbeth, a avut o derulare exemplară, plină de nuanțe variate, ce au descris drama alienării eroinei cu minți pierdute. Pianissimele acute au culminat cu nota de Re bemol înaltă, emisă de Serjan așa cum a dorit Verdi, pe „fir de voce”. [Cântăreți români la Opera de Stat din Viena (2015) – *OPERA CELESTĂ*]

SERRA, Enric – bariton, n. 24 iulie 1940, Spania

SERRA, Luciana – soprană, n. 4 noiembrie 1946, Genova, Italia

SERVILE, Roberto – bariton, n. 1957, Genova, Italia

SEVERIN, Adriana – soprană, n. 30 mai 1940, Bacău

SEYMOUR, Patricia – soprană, n. 1975, New York, New York

SGARRO, Louis – bas, n. 2 mai 1920, Corona, Queens, New York – d. 23 septembrie 1985, Old Bridge, New Jersey

SGOURDA, Antigone – soprană, n. 6 august 1938, Atena

SGURA, Claudio – bariton, n. 7 august 1974, Brindisi, Italia

SHADE, Nancy – soprană, n. 31 mai 1949, Rockford, Illinois

SHAJAJINSKAIA (-BUGRIMOVA), Anna – soprană, n. 19.., Odesa, Ucraina

SHAGIMURATOVA, Albina – soprană, n. 17 octombrie 1979, Taşkent

SHAHAM, Rinat – mezzosoprană, n. 5 octombrie 1980, Haifa, Israel

SHANE, Rita – soprană, n. 15 august 1936, New York, New York – d. 9 octombrie 2014, New York, New York

SHAVIDZE, Kakhaber – bas, n. 1978, Tbilisi

● Pentru interpretarea Comandorului, a fost invitat un bas georgian de excepție, Kakhaber Shavidze. Rareori se întâlnește un glas atât de „negru”, de tăios, de cavernos, de egal pe întregul ambitus, copleșitor prin volum și autoritatea de sunet inchizitorial. ... Shavidze a dat un impresionant contur dramatic ultimelor secvențe ale scenei morții lui Don Giovanni. [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

SHCHERTAKOV, Vladimir – tenor, n. 7 iulie 1939, Ashgabat (Așhabad)

SHEMCHUK, Lyudmila – mezzosoprană, n. 11 septembrie 1946, Styla, Ucraina

SHERIDAN, Margaret – soprană, n. 15 octombrie 1889, Castlebar, Irlanda – d. 16 aprilie 1958, Dublin

SHERRATT, Brindley – bas, n. 20 iulie 1965?, Lancashire, Marea Britanie

SHESHABERIDZE, Mikheil – tenor, n. 1984, Kaspi, Georgia

● Pentru personajul Luigi (*Mantaua*), sigur, artistul georgian posedă multe din calitățile cu care trebuie să răspundă țeșăturii lirico-dramatice pucciniene, voce amplă și cu impetuoșitate acute bine direcționate, dar proiecția de sunet, opacă, lipsită de strălucire, nu a avut incisivitate. Dificultatea tiradelor pe registrul înalt l-a obosit și situări sub tonul corect s-au insinuat. [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – *OPERA MIRACOL*]

● (Pentru rolul Mario din *Tosca*) a venit tenorul Mikheil Sheshaberidze, anterior Canio și Luigi la Opera din Splai. Este posesorul unui glas robust, solid, ce umple bine auditoriumul. Îl folosește îndeosebi pentru exprimări eroice și, în acest sens, ariei *Recondita armonia* i-au lipsit poezia și

iluminările reflecțiilor spre imaginea Toscăi. De fapt, culoarea vocală a oaspetelui este mai mult estompată și registrul grav, câteodată insonor. Dar cel acut, cu adresările prelungi *La vita mi costasse* sau *Vittoria!* au cucerit prin volum și aplomb. A restaurat atmosfera lirică prin cântul plin de pasiune din aria *E lucevan le stelle* și duetul *O dolci mani*, în care simbioza cu soprana (Lăcrimioara Cristescu) a smuls aplauze la scenă deschisă după unisonul ... *diffonderem...* (Si natural înalt), ceea ce a necesitat repetarea replicii *Trionfal...* a celor doi, după un stop-cadru nemaîntâlnit. [Avalanșă de invitați la Operă (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SHEVCENKO, Viktor – bas, n. 1986?, Ucraina

SHICOFF, Neil – tenor, n. 2 iunie 1949, New York

- Spectacolul (*Evgheni Oneghin* la Opera de Stat din Viena) a stat sub semnul interpretării lui Neil Shicoff (Lenski), o tulburătoare personalitate. Prezența sa este întotdeauna electrizantă, tensiunea dramatică la care se racordează și pe care o iradiază atinge proporții nebănuite, corpul și chipul artistului sunt participanți expresivi la un proces creator pe care, mental, tenorul îl concepe fără rezerve din străfundurile sufletului. Turbioanele sufletești ale lui Lenski sunt pentru Shicoff chinuitoare, iubirea se exteriorizează cu patimă, bucuria – parcă niciodată împlinită – poartă umbra ascunselor îndoeli, durerea copleșește, vibrația lăuntrică e ca o tornadă mistuitoare. Jocul actoricesc vine ca o ipostază tridimensională a cântului limpid, cu frazare lungă și pasională. [Itinerar liric (1999) – **OPERA LIVE**]

- Hoffmann = Neil Shicoff. O asemenea dăruire într-un rol frizează legenda. Probabil că, la această cumpănă de milenii, tenorul american va eticheta personajul lui Offenbach. Va fi, este, rolul său simbol. Așa precum regretatul Alfredo Kraus a fost supranumit „Monsieur Werther”, îndrăznesc să-l numesc de-acum pe Neil Shicoff, „Monsieur Hoffmann”. O pliere de mare profunzime cu spiritul poetului, o trăire de cea mai înaltă intensitate, o iradiere electrizantă. Personajul său are patină romantică (*Legenda*

lui Kleinzach), sinceritate, candoare în priviri transformată în strigăt de disperare (actul Olympia), pasiune fără limite reprimată în durerea pierderii Antoniei, alură de biet rătăcit în cautarea extremului refugiu printre orgiile lagunei venețiene. Contorsiunile sufletului lui Hoffmann se oglindesc fără rezerve pe chipul lui Shicoff, de o uluitoare plasticitate. Privirea-i caută în permanență, cu disperare, sprijinul iar recurgerea la seringă apare ca soluția salvatoare. Inspirația poetică vine ca un singular respiro în toată această frământare fără sfârșit. Tulburător interpret! În bună formă vocală, tenorul american abordează însă fără *éclat* sonor actul „Giulietta” și epilogul. O indispoziție survenită după excelente acte anterioare îi matizează sunetul. (Artistul ceruse în prealabil la față de cortină, prin intermediar, indulgența publicului salzburghez.) În economia portativului, Shicoff preferă „așezarea” pe fraza muzicală, dorind-o cât mai lungă, mai păstoasă. Elanul său romantic se exprimă atunci plenar, captivant. [Monsieur Hoffmann (2003) – **OPERA VIVA**]

- Tenorul Neil Shicoff cântă cu acea implicare în rol care îi amprentează prestațiile. Se află la zenitul carierei sau chiar l-a depășit. Se disting intonația mai nesigură la început, *vibrato*-ul, apoi totul reîntră rapid în normal, fraza curge firesc, tenorul picurând pe alocuri subtile culori. Shicoff refuză Do-ul acut al ariei *Che gelida manina*, pe care o transpune, ca și cel al duetului *O soave fanciulla*, la care renunță cu totul, lăsând Angelei Gheorghiu strălucirea finalului de act al *Boemei*. [Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SHIMELL, William – bariton, n. 23 septembrie 1952, Breantwood, Marea Britanie

- ... este un tradițional Almaviva al înregistrărilor pe disc dirijate de Muti. Dezinvolt în scenă, de un umor subtil, Shimell cântă cu rafinate intenții, grație și unui timbru plăcut. Aria *Hai già vinta la causa* cântată cu aplomb revelează însă prin Fa diez-ul final și o oarecare limită a registrului acut. (*Nunta lui Figaro* la Theater an der Wien) [Mozartianul Riccardo Muti (1994) – **OPERA LIVE**]

SHIPLEY, David – bas, n. 19., Ipswich, Marea Britanie

SHIRLEY, George – tenor, n. 18 aprilie 1934, Indianapolis, Indiana

SHIRLEY – QUIRK, John – bas-bariton, n. 28 august 1931, Liverpool, Marea Britanie – d. 7 aprilie 2014, Bath, Marea Britanie

SHKOSA, Enkelejda – mezzo-soprană, n. 29 septembrie 1969, Tirana

● Singura prezență ne-italiană din distribuția operii *Trubadurul* a fost Enkelejda Shkosa, o Azucena dinamică, cu glas vibrant și parcurgere omogenă a pasajului de trecere între registrele central (bogat) și grav (de închisă nuanță) ale vocii, cu care a conferit dramatism discursului melodic. Pe parcurs, artista a regăsit lungi-mea și concentrarea notelor acute până la amplul Si bemol final. Shkosa a cântat cu expresivitate, câteva pilde fiind frazele *No, soffrirlo non poss'io* din duetul cu Manrico – Piero Pretti (actul secund), *Giorni poveri* din primul tablou al actului al III-lea sau *Ai nostri monti* din final. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SHUANG, Fang – bariton, n. 19 februarie 1989, Quingdao, China

SHUARD, Amy – soprană, n. 19 iulie 1924, Londra – d. 18 aprilie 1975, Londra

SHUSHAKOV, Konstantin – bariton, n. 1984, Udmurtia, Rusia

SICARD, Victor – bariton, n. 1987, La Rochelle, Franța

SICILIA, Mariangela – soprană, n. 7 mai 1986, Cosenza, Italia

SIDHOM, Peter – bariton, n. 23 septembrie 1948, Ismailia, Egipt

SIEMS, Margarethe – soprană, n. 30 decembrie 1879, Breslau, Germania – d. 13 aprilie 1952, Dresda, Germania

SIEPI, Cesare – bas, n. 10 februarie 1923, Milano, Italia – d. 5 iulie 2010, Atlanta, Georgia

● Puține glasuri bărbătești au căldura, generozitatea și noblețea vocii lui Cesare Siepi. Rotunjimea sunetului, abundența de armonice învăluie cu distincție pasta sonoră a timbrului său de bas, pe care artistul o conduce cu măiestrie, de la sonorități ample și statuare, până la moliciune și delicatețe rafinată. Eleganța frazării este mereu găsită, vigoarea stilului romantic întotdeauna prezentă, interpretarea se îndreaptă în profunzimea caracterologică a personajelor cărora le dă viață. Prin toate acestea, adăugate ductilității vocii, era normal ca rolurile de mare calibru, Filip, Boris, Mefisto, Don Ruy Gómez de Silva, Padre Guardiano, Attila, Procida, Fiesco, Oroveso, Zaccaria să se alăture celor mozartiene, Figaro sau Don Giovanni. Însuși Furtwängler i-a oferit prilejul de a cânta acest din urmă rol la Salzburg, în spectacole rămase memorabile. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

SIERRA, Nadine – soprană, n. 14 mai 1988, Fort Lauderdale, Florida

SIGMUNDSSON, Kristinn – bas, n. 1 martie 1951, Reykjavík

● Somptuoasă a fost vocea islandezului Kristinn Sigmundsson în rolul Baronului Ochs (din *Cavalerul rozelor*). Monolitic, masiv în sunet și apariție, basul s-a apropiat mult în atitudine de grosolană personajului său, neuitând să păstreze o anume jovialitate, altminteri potrivită pentru un nobil de țară. Mi-aș fi dorit însă o și mai minuțioasă forjare a exprimării sonore, în mai multe detalii și comentarii nuanțate. Cele două-trei insonorități ale unor note, în extremul registru acut și în cel profund grav, nu au fost de natură să-i umbrească prestația. [*Metropolitan Opera, în direct* (2010) – **OPERA ETERNA**]

SIGNORET, Isabel – mezzosoprană, n. 1986?, San Juan, Puerto Rico

SILINŠ, Egils – bas, n. 14 decembrie 1961, Letonia

● În Escamillo, Egils Silins, inconsistent. (*Carmen* la Opera de Stat din Viena) [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

● Bas-baritonul Egils Silins a fost Wotan în *Aurul Rinului* și *Walkiria* și, sub numele Der Wanderer, în *Siegfried*, stăpân al zeilor cu aleasă ținută sonoră, maiestuos și introspectiv, câteodată șovăielnic, conștient însă de apropiata pieire a Valhallei, a ocupanților ei. Poate că vocea lui Silins nu a avut dimensiunea exactă de amploare a rolului, un ușor *vibrato* s-a mai strecurat pe alocuri, dar construcția personajului a fost impecabilă ca prestanță și abordare stilistică, cu declamații care au dat sens marii mase de recitative. Finalul scenei cu Erda – Daniela Denschlag (*Siegfried*, actul al III-lea) a fost un summum de forță punctată cu duioșie. Impresionant! (Festivalul George Enescu) [*Sub senmnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

SILJA, Anja – soprană, n. 17 aprilie 1940, Berlin

SILLS, Beverly (pseudonim pentru **SILVERMAN, Bella Miriam**) – soprană, n. 25 mai 1929, New York, New York - d. 2 iulie 2007, New York, New York

SILVA, Roberto – bas, n. 9 aprilie 1920, Rio de Janeiro, Brazilia – d. 9 septembrie 2012, Rio de Janeiro

SILVASTI, Jorma – tenor, n. 9 martie 1959, Leppävirta, Finlanda

SILVERI, Paolo – bariton, n. 28 decembrie 1913, Ofena, Italia – d. 3 iulie 2001, Roma

SILVESTRELLI, Andrea – bas, n. 22 mai 1966, Ancona, Italia

SIM, In-Sung – bas, n. 1975, Coreea de Sud

● ... foarte bun vocal și interpretativ ca Phorbas... [*Concertul cu OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SIMA, Gabriela – mezzosoprană, n. 25 februarie 1955, Innsbruck, Austria - d. 27 aprilie 2016, Viena

● ... are o voce plăcută, frazează frumos, dar distonează ușor în *Voi che sapete* iar

Sol-urile de la *Un desio* din *Non so più* sunt realmente forțate. [*NUNTA lui Claudio Abbado* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Un cânt nuanțat, susținut de o impecabilă frazare a etalat mezzosoprana austriacă Gabriele Sima în rolul lui Nicklausse, principala muză inspiratoare a lui Hoffmann (din *Povestirile lui Hoffmann* pe scena Operei de Stat din Viena). [*Mesaj pentru secolul XXI* (1994) – **OPERA LIVE**]

SIMÁNDY, József – tenor, n. 18 septembrie 1916, Kistarcsa, Ungaria – d. 4 martie 1997, Budapesta

SIME, Cozmin – bariton, n. 10 februarie 1984, Oradea

● Surpriza pentru mine a fost întâlnirea cu tânărul clujean Cozmin Sime, posesorul unei timbralități prețioase, nobile care îl recomandă pentru abordarea în viitor a unor roluri verdiene. Rămâne doar să lucreze zona superioară a registrului, spre a capăta pondere și autoritate. (La Opera Națională București) [*BOEMA, premieră* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● ... Sime este posesorul unei voci plăcute și afișează o preocupare solid direcționată către încadrarea stilistică. A dovedit-o în aria Contelui (*Nunta lui Figaro*) și în cea a lui Evgheni Oneghin din opera omonimă. [*Tinerete și excelență la aniversarea Universității Babeș-Bolyai* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Schaunard (*Boema*) a fost baritonul Cozmin Sime, stăpânul unui glas cu timbralitate plăcută, plin de lirism. [*Staruri la Opera Română din Cluj-Napoca* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

SIMEONI, Veronica – mezzosoprană, n. 14 iunie 1979, Roma

● (În viziunea dirijorului Fabio Luisi asupra monumentalei *Messa da Requiem* verdiană, pe care italianul a dăruit-o publicului în compania Corului și Orchestrei „Maggio Musicale Fiorentino”)... mezzosoprana Veronica Simeoni a pornit în *Liber scriptus* pe drumul cântului liric, moale, urmat de un *Quid sum miser* expresiv,

continuator al rugii smerite și de un *Recordare* în mezzoforte alături de soprana Hibla Gerzmava. Inflexiuni subtile a dăruit secțiunii *Lux aeterna*, în condițiile unui tempo dilatat până la extrem de dirijor... (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SIMIĆ, Goran – bas, n. 14 octombrie 1953, Belgrad – d. 24 noiembrie 2008, Viena

SIMINIC, Filimon – tenor, n. 6 martie 1942, Sângeorz Băi, Bistrița-Năsăud – d. 25 noiembrie 2014, Iași

SIMIONATO, Giulietta – mezzo-soprană, n. 12 mai 1910, Forlì, Romagna, Italia - d. 5 mai 2010, Roma

● Despre Giulietta Simionato se poate vorbi numai în termeni superlativi, remarcând vocea fastuoasă, extinsă, cu autoritate și forță de pătrundere, frazarea impecabilă cu plasarea riguroasă a accentelor potrivite intențiilor scriiturii romantice, (...) registrul acut cu un evantai glorios de armonice, notele grave de piept tulburătoare și stupefiante. Orientată spre partiturile dramatice, în special romantice, vocea Giuliettei Simionato a avut o rară versatilitate permițându-i și abordarea paginilor veriste – explicabil - și a celor de coloratură rossiniană - surprinzător. Controlul perfect al respirației, tehnica ideală și inteligența au făcut din artista italiancă o *assoluta* a mezzo-sopranelor. În spectacol, vocalista Simionato domina actrița, dar suflul scenic intervenea inspirator și aproape întotdeauna performanța sonoră *live* a depășit realizarea dintr-un studio de înregistrări. [(septembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

SIMIONCA, Florin – bariton, n. 1976, România

● Florin Simionca -Conte permanent ros de invidie și ambiții, cu voce bună dar câteodată insuficient sonoră. (*Nunta lui Figaro*) [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● (La Opera bucureșteană, în *Simon Boccanegra*), în rolul Paolo Albiani, Florin Simionca a afișat o voce baritonă plăcut lirică, de perspectivă. [*Un mare star, baritonul Alexandru Agache* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Baritonul Florin Simionca (Marcello la București) are un glas foarte frumos, amplu și viguros. În direcția perfecționărilor, trebuie să-și sporească focalizarea unor sunete, care îl va duce și către extensia repertorială. Mă gândesc, cu totul aleator, ca exemple, la notele înalte de Fa (*Per vendicarmi affogo un Faraon!*) sau Mi bemol (*Olà! date una sedia*) din primul act. [*Spectacole cu BOEMA la București și Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Destul de inegal din unghiul emisiei vocale a apărut baritonul Florin Simionca (Belcore în *Elixirul dragostei*), al cărui glas frumos colorat poate fi pus mai elocvent în valoare prin studiu aprofundat. [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● Debutantul serii a fost, în rolul titular – Oneghin - Florin Simionca. Baritonul posedă o bună calitate timbrală și un ambitus de glas util scriiturii, dar esența interpretării vocale trebuie să stea în preocuparea pentru înșiruirea legată, flexibilă a sunetelor în frază, mai ales că multe rezonază „drept”, fără vibrație și „deschis”, cu exprimare frustă. Chestiune de studiu adâncit. După cum, personajul pe care îl propune are nevoie, cel puțin în primul act, să se prezinte cu toată aroganța, mândria și superioritatea prost înțeleasă a unui erou încrezut, indiferent și plictisit de tot ce îl înconjoară. Doar actul ultim l-a găsit în frământarea generată de rememorările vechilor timpuri. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V -* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

SIMIONESCU, Cristina – soprană, n. 6 iunie 1970, Iași

● Tânăra Cristina Simionescu (Olympia) a părut ușor timorată la debutul în rol, zborul supra-acutelor neavând strălucirea cu care ne-a obișnuit în prestații anterioare. (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera Națională Română Iași) [*Seriozitate și voci bune* (1998) – **OPERA LIVE**]

● Soprana Cristina Simionescu (Gilda) a avut o evoluție *crescendo* pe parcursul serii, cu frazare frumoasă și cu un minunat final al ariei *Tutte le feste* în care și-a expus, cu autoritate, o remarcabilă bogăție timbrală de lirism consistent. Duetul *Sì, vendetta, tremenda vendetta* a fost de asemenea un moment de vârf, cu un pătrunzător Mi bemol supra-acut. [*RIGOLETTO multimedia la Iași* (2009) – *OPERA ETERNA*]

● În rolul titular (Lucia di Lammermoor), soprana invitată, Cristina Simionescu, a afișat cea mai proaspătă voce a serii. Este o artistă plină de muzicalitate, cu glas strălucitor de coloratură lirică, cu care frazează frumos și lung. A derulat în deplină siguranță agilitățile partiturii, ca și sunetele supra-acute. Cu sensibilitate, a conturat o eroină diafană, ale cărei nuanțări în cânt au sporit pe parcursul spectacolului, îndeosebi în expunerea pianissimelor subtile. Lirismul a dominat, chiar în secvențele mai vehement concepute. [*Pre-mieră de operă la Cluj-Napoca, în viziune clasică* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

SIMIONESCU, Dorin – bariton, n. 21 februarie 1960, Cluj

SIMIONESCU, Elena – soprană, n. 23 aprilie 1937, București

SIMIONESCU, Gogu – bariton, n. 26 martie 1907, București – d. 1964, București

SIMON, Edith – mezzosoprană, n. 29 august 1937, Cluj – d. 8 februarie 2021, Cluj-Napoca

SIMON-CROITORU, Adriana – soprană, n. 7 octombrie 1967, Cluj

SIMON FOGEL, Katalin – mezzosoprană, n. 1942, România

SIMONCINI, Samuele – tenor, n. 9 iunie 1976, Siena, Italia

● (În) rolul titular, tenorul Samuele Simoncini, o voce spintă, strălucitoare, cu cânt eminent eroic. Posedă funciar patina italiană de construire a frazelor muzicale, le trăiește, potrivește accentele și atacurile acolo unde le este locul, dăruiește *slancio* pasional

cu generozitate, simte componenta curajoasă, vitejească a lui Manrico, într-atâta încât o transferă și în raporturile impregnate de lirism de care este legat prin iubita Leonora și ipotetica mamă, Azucena. Așa că pentru serenada *Deserto sulla terra*, aria *Ah sì, ben mio*, cântarea din turn sau rememorările din închisoare, a rămas dator. A fost în schimb exemplar în adresări dramatice precum *Che portai nel dì fatale, Mal reggendo, Un momento può involarmi...* și bineînțeles în stretta *Di quella pira*. [*Regizorul Mario de Carlo revine pentru TRUBADURUL* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

SIMONEAU, Léopold – tenor, n. 3 mai 1916, Saint-Flavien, Canada - d. 24 august 2006, Victoria, Canada

SIMONETTI, Stella – soprană, n. 28 decembrie 1913, Cârnești, Hunedoara – d. 16 aprilie 1974, Cluj

SIMONFI, Sándor – bas, n. 20 mai 1979, Zalău

● ... Raimondo (*Lucia di Lammermoor*) cu voce frumoasă pe registrul central, dar prea puțin vibrată, „dreaptă” și dură în cel acut... [*Premieră de operă la Cluj-Napoca, în viziune clasică* (2014) – *OPERA CELESTĂ*]

● Aș nota glasul frumos timbrat al lui Leporello, intențiile, culorile vocale, inteligența și verva cu care a derulat aria *Madamina...* [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

SIMONOV, Nicolae – tenor, n. 6 martie 19.., București

SIMPSON, Gary – bariton, n. 1960, Alexandria, Virginia

● Gary Simpson, în rolul titular (Olandezul din opera wagneriană, la București), s-a prezentat ca un cântăreț cvasi-expirat. Deseori insonor și stins, practic „dizând” pasajele moi, afișând un *wobbling* accentuat în cele de angajament de forță (folosesc termenul englez pe care-l înțelege mai bine decât dezonoranta „bătaie” a vocii, ce denotă amplul

balans al glasului), flasc în atitudine, cu **look** de Boris Karloff în *Frankenstein* (mă rog, este opțiunea realizatorilor), baritonul s-a mobilizat abia în final. Cunoaște stilul wagnerian dar când vocea nu mai răspunde, ce-i de făcut? [*Mult așteptata reîntâlnire cu maestrul Cristian Mandeal* (2010) – **OPERA ETERNA**]

SIMU, Tiberius – tenor, n. 17 iulie 1980, Cluj-Napoca

- ... Tiberius Simu (voce lirică în continuă dezvoltare, a cărei abordare a notelor înalte va părăsi, îmi place să cred, mixtura de **falsetto** în favoarea unei emisii în **mezzavoce**, tehnic „susținută”). (*Misa în si minor*, BWV 232 de Bach, la Sala Radio) [*Aniversarea maestrului Ludovic Bács* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... tânărul clujean cu frumoasă timbralitate se situează acum mai aproape de secvențele pur lirice decât de cele implicând virtuozitatea, în *Bărbierul din Sevilla* (la Opera Națională București) [*In memoriam Valentin Teodorian* (2008) – **OPERA ETERNA**]

- Tiberius Simu are un timbru liric seducător și cântă cu frumoasă linie de glas, evidentă în cavatina *Ecco ridente in cielo* sau în serenada *Se il mio nome saper...*. În vocalize, se mai pun în evidență anumite neomogenități de emisie, care alterează perlaturile (Contelui Almaviva din *Bărbierul din Sevilla*). [*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Poetul Lenski a avut în întruparea lui Tiberius Simu interpretul ideal ca alură juvenilă, atitudine și dăruire scenică. Grație binecunoscutului său glas impregnat de lirism, a frazat inspirat, inteligent, evocator în aria *Kuda, kuda* și a rezonat seducător în sală, în pofida unei emisii vocale întrucâtva nazale și a unor opacități de sunet. [*EVGHENI ONEGHIN, noua premieră a Operei Române clujene* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Sosit de la Cluj-Napoca (la Opera bucureșteană, pentru premieră), Tiberius Simu a fost Danilo Danilovici cu **look** juvenil și voce catifelată, de un lirism seducător, recomandat printr-o remarcabilă fluiditate a frazei, venită din omogenitatea între registrele glasului. [*VĂDUVA VESELĂ, un spectacol*

autografiat Andrei Șerban (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... de elegantă ținută vocală, ca Don Ottavio, ușor incomod de nota de La natural a ariei *Il mio tesoro*. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

SIMULESCU, Elizeu – bariton, n. 19., România

SINCLAIR, Monica – mezzosoprană, n. 23 martie 1925, Evercreech, Marea Britanie – d. 7 mai 2002, Lambeth, Londra

SINDRAM, Daniela – mezzosoprană, n. 1 ianuarie 1968, Nürnberg, Germania

SINIMBERGHI, Gino – tenor, n. 26 august 1913, Roma – d. 30 decembrie 1996, Roma

SINYAVSKAYA, Tamara – mezzo-soprană, n. 6 iulie 1943, Moscova

SIOMIN, Vladimir – bas, n. 1896, ... – d. 1940, Cluj

SIRAGUSA, Antonino – tenor, n. 5 octombrie 1964, Messina, Italia

- Rigidul interpret al lui Elvino din *Somnambula*, Antonino Siragusa, a expus adecvate sonorități **di grazia** (duetul *Prendi l'anel ti dono*) dar într-o timbralitate nu întotdeauna atractivă și în care s-a refugiat uneori prin nedoritul **falsetto**; tenorul are extensie sigură în registrul acut, „poză” pătrunzătoare de glas și frumos legato. [*Două dive la Opera de Stat din Viena – Angela Gheorghiu și Anna Netrebko* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Rolul tiranului Baldassare, regele asirienilor în Babilonia, a revenit lui Antonino Siragusa, artist cu timbralitate eminentă lirică, dar căreia i-a adăugat inserții metalice, incisive și accentuări violente. Acutele, câteodată ușor vibrante, au înfățișat pe lângă energie, distilări în mezzoforte, mergând până la **falsetto**, Siragusa modelând potrivit și cu ușurință desenele melodice. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

● Regele indian Idreno din *Semiramida* a fost tenorul Antonino Siragusa, glas cu luciu dur și agilități încă prudente pentru început, fruste... Și-a expus în continuare vocea de cvintă acută (până la Re natural) în aria *Ah dov'è?*, prin atacuri directe, șoc, dar și prin subtile înmuieri de sunet. Îndreptat către spectaculos, tenorul a excelat în agilitatea de forță, eroică, în cabaletta ce a urmat, cu emisie ușor nazală. La fel, în aria *La speranza più soave*, dovedind o foarte bună tehnică a respirației. [*Voci importanti la Festivalul Rossini din Pesaro* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SIRI, Maria José – soprană, n. 24 decembrie 1976, Tala, Uruguay

● În arhetipalul rol Norma, recitativul *Sediziose voci* și aria de intrare *Casta Diva* au servit drept un soi de încălzire pentru înfățișarea unui glas vibrant către registrul acut, cu atacuri fără acuratețe, o voce ușor ingolată, în care pasajele de coloratură nu au avut întotdeauna pregnanță, părând ușor „alunecate”. Prudentă, a renunțat la finalul acut al cabalettei *Ah! Bello a me ritorno*, preferând o variantă cu o terță mai jos. A cântat însă cu ușurință alte note înalte din primul duet cu Adalgisa (Sonia Ganassi), dar a terminat nepătrunzător terțetul final al primului act, dominat de Pollione (Rubens Pelizzari). După pauză, Siri a impresionat prin frazele lungi din prima scenă, din duetul *Mira, o Norma*, prin expresivitatea din finalul *Qual cor tradisti, qual cor perdesti*, ca și prin dramatismul notei de Do acut a frazei *Scorreran torenti*, chemarea la luptă a druizilor. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SIURINA, Ekaterina – soprană, n. 2 mai 1975, Ekaterinburg, Rusia

SIWEK, Rafał – bas, n. 1975?, Varșovia

SKELTON, Stuart – tenor, n. 1 ianuarie 1968, Sydney, Australia

● Tenorul australian Stuart Skelton (Arthur) are în sânge maniera wagneriană de cânt și glasul bine focusat, odată încălzit, îl ajută în rezolvarea țesăturii vocale. [*La*

Teatro Real din Madrid, premiera mondială a versiunii scenice a operei MERLIN de Albéniz (2003) – **OPERA VIVA**]

SKOROKHOV, Sergey – tenor, n. 15 noiembrie 1974, St. Petersburg, Rusia
SKOVHUS, Bo – bariton, n. 22 mai 1962, Ikast, Danemarca

● Greu de uitat hiperbrutalitatea Contelui, psihopat ros de maladiva gelozie incitată de aripile lui Cherubin (întrupat de actorul-dansator Uli Kirsch). În mare formă vocal – scenică, baritonul Bo Skovhus, [*NUNTA LUI FIGARO la Salzburg, în Anul Mozart* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SKVARKO, Alexander – tenor, n. 1974?, Sevastopol, Rusia

SLABBERT, Wicus – bariton, n. 9 octombrie 1941, Kroonstad, Africa de Sud

SLĂTINARU-NISTOR, Maria – soprană, n. 25 mai 1938, Iași

● Eram foarte tânăr când am ascultat pentru prima oară vocea Mariei Slătinaru-Nistor într-o producție de Conservator cu *Don Carlos* de Verdi. Glasul sopranei impresiona de la prima notă prin luxul timbral, sunete îmbrăcate generos într-un înveliș strălucitor, natural argintat. Era în vocea artistei o corolă de armonice de o rară bogăție. (...) Între colegii-parteneri, între coriști, între critici și profesori, între noi toți, cei care îi disecam glasul și ne îmbătam cu el, i se spunea „Price”. Și pe bună dreptate era asemuită cu marea Leontyne Price! Este foarte limpede! Maria Slătinaru a avut cea mai frumoasă voce de soprană pe un arc de timp care înconjoară multe decenii, înainte și după anii în care și-a desfășurat cariera. Și când afirm cu responsabilitate acest lucru, mă refer nu numai la România. Prețioaselor calități de timbrălităte li se adăuga o omogenitate stupefiantă a registrului, o incisivitate a accentelor, care îi permitea abordarea unui larg evantai de roluri din repertoriul liric-spint și chiar intens dramatic din repertoriile italian, german, francez, românesc. [*Maria Slătinaru-Nistor la ceas aniversar* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Vocea Mariei Slătinaru-Nistor a impresionat întotdeauna prin calitatea timbrală de excepție care au făcut-o să fie asemuită cu legende ale liricii. (...) Soprana româncă a construit cu maximă seriozitate o carieră exemplară, care s-a desfășurat în țara natală și în mari teatre ale lumii... (...) A adunat elogiile publicului și criticii în peste 20 de roluri interpretate sub baghete prestigioase și în companii remarcabile, încununând o carieră ce depășește două decenii. Actualmente profesoară universitară la Universitatea Națională de Muzică din București, Maria Slătinaru-Nistor își împlinește cariera prin vocile tinere pe care le formează și le lansează cu mare succes pe orbite naționale și internaționale. [*În onoarea școlii românești de canto...* (2009) – **OPERA ETERNA**]

SLEDGE, Bruce – tenor, n. 1975?, California

SLEZAK, Leo – tenor, n. 18 august 1873, Sümperk, Cehia – d. 1 iunie 1946, Rottach-Egern, Germania

SLY, Philippe – bariton, n. 31 decembrie 1988, Ottawa

ŚMIŁEK, Wojtek – bas, n. 19., Polonia

SMIMMERO, Agostina – mezzosoprană, n. 1986, Napoli, Italia

SMIRNOVA, Anna – mezzosoprană, n. 24 iulie 1982, Perm, Rusia

● Solid, masiv, intens dramatic a fost glasul tinerei Anna Smirnova (Principesa Eboli), pus în valoare îndeosebi de teribilul final al mării arii *O don fatale*. Vibrato-ul accentuat și neplăcut, lipsa de focus au periclitat acuratețea vocalizelor din *La canzone del velo*, (...) după cum sunete dezordonate s-au răspândit peste tot. [*Umbre și lumini în DON CARLOS la Metropolitan* (2011) – **OPERA DIVINA**]

SMITH, Christel Elisabeth – soprană, n. 1985, Norvegia

SMITH, Robert Dean – tenor, n. 2 mai 1956, Chetopa, Kansas

● În rolul Lohengrin, știe să urmărească desenul melodic wagnerian într-o încadrare stilistică solidă, neabătută. Vocea, destul de calitativă (rezervele mele vin dintr-o vibrație nu foarte deranjantă, totuși...vibrație), are penetranța necesară, dublată de o trăire poetică remarcabilă. Numai că oboseala îl cuprinde la final (rezistența este un dat necesar unui tenor eroic) și culminația *Sein RITTER* (subl. mea) *ich bin Lohengrin genannt!* rupe măreția declamației printr-un sunet deteriorat, deranjant în spațiile din Festspielhaus-ul bayreuthian. [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) – **OPERA VIVA**]

SMORIGINAS, Kostas – bariton, n. 1980, Lituania

SNEJINA, Maria – mezzosoprană, n. 12 februarie 1897, Timanovca-Lipovska, Ucraina – d. 25 noiembrie 1973, București

SOANEA, Ioan – bas, n. 19., România – d. ...

SOAR, David – bas, n. 24 mai 1976, Nottinghamshire, Marea Britanie

● (În *Don Giovanni* în concert „semi-staged” la Ateneu), același bas i-a întrupat pe Masetto și pe Comandor, un excelent David Soar, cu glas suplu ca logodnic al Zerlinei, stentorial ca tată - justițiar universal - al Donnei Anna. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SOARE, Andreea – soprană, n. 14 iulie 1986, Râmnicu Vâlcea

● Prezentă pentru prima oară pe scena bucureșteană, soprana Andreea Soare (Fiordiligi) a făcut o bună impresie. Glasul său de culoare frumoasă, consistent, bogat în armonice și omogen a fost potrivit vocalității rolului. Poate doar registrul grav, intens solicitat în aria *Come scoglio*, a avut detimbrări. Artista stăpânește construcția frazei mozartiene, zicerea recitativelor [*COSÌ FAN TUTTE, premiera de la Opera bucureșteană* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SOARE, Florentina – mezzosoprană, n. 19 aprilie 1987, Brăila

● Mezzosoprana Florentina Soare (năbădăiosul Hănsel în travesti) - o cântăreață tânără, cu glas frumos, proaspăt și vocalizări agile, care a rezolvat cu strălucire țesătura rolului. Mă așteptam la așa ceva, după cum mă așteptam la șarmul atitudinilor, la bucuria cu care a jucat, la mișcărilor pline de vivacitate, la expresiile delicioase și, nu în ultimul rând la suculenta rostire și articulare a prozei. [*Hänsel și Gretel în Bănie* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... cu frumoase inflexiuni de glas în *Gloria Domine Deus* de Vivaldi și, implicată în sacralitate, în *Quae moerebat et dolebat* din *Stabat Mater* de Pergolesi. Tânăra mezzosoprană a înțeles impulsurile ariei *Stride la vampa (Trubadurul)*, o pagină la care s-a încumetat cu știință. [*Concert extraordinar la celebrarea celor 136 de ani de existență a Băncii Naționale a României* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Cadența finală a ariei Angelinei din *Cenușăreasa* de Rossini, pagină de extremă virtuozitate, de coloratură „nebună”, a revenit mezzosopranelor Florentina Soare (și Oana Andra), cântărește cu mari abilități în acrobații acute. [*În compania sopranei Mariana Nicolesco, Crăciun artistic la Banca Națională a României* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● Cantabilitatea și expresivitatea cerute de Verdi s-au remarcat în cântul tinerei Florentina Soare (Fenena în *Nabucco*), debutantă pe prima scenă lirică națională. Mezzosoprana (...) a adăugat liniei elegante de frazare modelări prin nuanțe amănunțit gândite și un La natural acut, rotund și frumos servit în finalul ariei *Oh dischiuso è il firmamento!* [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

SOBINOV, Leonid – tenor, n. 7 iunie 1872, Iaroslav, Rusia – d. 14 octombrie 1934, Riga

SÖDERSTRÖM, Elisabeth – soprană, n. 7 mai 1927, Stockholm – d. 20 noiembrie 2009, Stockholm

SOFFEL, Doris – mezzosoprană, n. 12 mai 1948, Hechingen, Germania

SOGHOMONYAN, Arsen – tenor, n. 1983, Erevan

SOLARI, Dario – bariton, n. 5 iulie 1976, Montevideo

SOLER, José – tenor, n. 22 februarie 1904, Barcelona, Spania – d. 28 august 1999, Montevideo

SOLODOVNIKOV, Evgeny – bas, n. 22 noiembrie 1985, St. Petersburg, Rusia

SOLOVĂSTRU, George Corneliu – bas, n. 1943, România

● ... voce impresionantă de bas, George Solovăstru (Coppelius, Dr. Miracle)... (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera Națională Română Iași) [*Seriozitate și voci bune* (1998) – **OPERA LIVE**]

SOLOVIANENKO, Anatoliy – tenor, n. 25 septembrie 1932, Donetsk, Ucraina – d. 29 iulie 1999, Kozyn, Ucraina

SÓLYOM NAGY, Sándor – bariton, n. 21 decembrie 1941, Siklós, Ungaria – d. 30 decembrie 2020, Budapesta

SOMEȘAN, Marian – tenor, n. 7 iulie 1970, București

● În rolul Alfred, arată faste culori vocale de tenor liric. Păcat că suportul tehnic îi joacă renghiuri și, în pasajul *E slăvit, fericit...* din primul act, odată scăpat controlul, este cuprins de nesiguranță. (*Liliacul* la Opera bucureșteană) [*Tineri interpreți* (2004) - **OPERA VIVA**]

SONTAG, Henriette – soprană, n. 3 ianuarie 1806, Koblenz, Germania – d. 17 iunie 1854, Mexico City

SORDELLO, Enzo – bariton, n. 20 aprilie 1927, Pievebovigliana, Macerata, Italia – d. 15 aprilie 2008, Roccavione, Piemont, Italia

SOROKINA, Tamara – soprană, n. 19 mai 1931, Kalintsi, Briansk, Rusia – d. 2 ianuarie 2021, Rusia

SOTIN, Hans – bas, n. 10 septembrie 1939, Dortmund, Germania

SOTKILAVA, Zurab – tenor, n. 12 martie 1937, Suhumi, Georgia - d. 18 septembrie 2017, Moscova

SOUEZ, Ina – soprană, n. 3 iunie 1903, Windsor, Colorado – d. 7 decembrie 1992, Santa Monica, California

SOUKUPOVÁ, Vera – mezzosoprană, n. 12 aprilie 1932, Praga

SOULIOTIS, Elena – soprană, n. 28 mai 1943, Atena – d. 4 decembrie 2004, Florența, Italia

SOUZAY, Gérard – bariton, n. 8 decembrie 1918, Angers, Franța - d. 17 august 2004, Antibes, Franța

SOVIERO, Diana – soprană, n. 19 martie 1946, Jersey City, New York

SOYER, Roger – bas, n. 1 septembrie 1939, Paris

SPACAGNA, Maria – soprană, n. 1951, Providence, Rhode Island

SPAGNOLI, Pietro – bariton, n. 22 ianuarie 1964, Roma

● A conturat un Don Alfonso mai mult *serio* decât *buffo*, cu omogenitate timbrală și umor bine ascuns sub masca indifferenței. (*Così fan tutte* la Aix-en-Provence) [*Mozart sino-baroc* (2001) - **OPERA LIVE**]

● ... o voce bună, de școală italiană, a dat viață rolului Prosdócimo din *Turcul în Italia*, cu glas percutant, bine impostat și rostire plină de intenții a recitativelor. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA* la Teatrul Rossini din Pesaro (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SPĂTARU, Tomel (SPATARO, Tommaso) – tenor, 24 septembrie 1909, Roman – d. 1961, Viena (Milano?)

SPENCE, Nicky – tenor, n. 1983, Dumfries, Scoția, Marea Britanie

SPENCE, Toby – tenor, n. 22 mai 1969, Londra

● ... tenorul Toby Spence (în *Creațiunea* de Haydn, la Ateneul Român) - o prestație devenită asiguratoare pe parcursul derulării

discursului muzical, odată depășite micile probleme de intonație din prima parte. [*Spre o periodicitate anuală a Festivalului George Enescu - I* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Destul de inegal pe registrele de glas, emițând acute căutate printr-o mixtură de *falsetto* și *mezzavoce*, tenorul Toby Spence (Pylade în *Iphigenia în Taurida* de Gluck) a convins doar parțial. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**].

ŠPICER, Krešimir – tenor, n. 1976, Slavonski Brod, Croația

SPIESS, Ludovic – tenor, n. 13 mai 1938, Cluj – d. 29 ianuarie 2006, Drăgănești-Vlașca, Teleorman

● A fost unul dintre cei mai iluștri artiști de operă români din toate timpurile, a cărui activitate s-a desfășurat pe cele mai renumite scene ale lumii (Opera de Stat din Viena, Scala din Milano, Metropolitan din New York, Covent Garden din Londra, Colón din Buenos Aires, Festivalul de la Salzburg etc.), precum și în teatrele lirice românești, pe care nu le-a neglijat niciodată. Cei mai faimoși artiști din epocă i-au fost parteneri, de la Birgit Nilsson la Nicolae Herlea, de la Christa Ludwig la Elena Cernei, de la Montserrat Caballé la Maria Slătinaru-Nistor, de la Piero Cappuccilli și Nicolai Ghiaurov la David Ohanesian și Dan Iordăchescu etc. Celebri dirijori, Herbert von Karajan, Leonard Bernstein, Josef Krips, Karl Böhm, Riccardo Muti și mulți alții, au condus spectacolele și concertele sale. Ludovic Spiess a fost comparat în presa timpului cu tenori de legendă precum Enrico Caruso, Beniamino Gigli, Aureliano Pertile, Leo Slezak, Mario del Monaco.

● Date despre viața și cariera lui Ludovic Spiess, analize estetice vocal-scenice ale rolurilor interpretate în spectacole, concerte sau înregistrate audio-video, amintiri venite din partea unor personalități cu care a colaborat (Ioan Holender, mezzosoprana Christa Ludwig, sopranele Lucia Stănescu, Maria Slătinaru-Nistor, Eugenia Moldoveanu, baritonii Giuseppe Taddei,

Gian Piero Mastromei, dirijorii Georges Prêtre, Carol Litvin ș.a.), alături de gândurile soției, Gerda Spiess, precum și extrase din presa mondială, articole de critică muzicală și interviuri, totul susținut de un bogat material ilustrativ (600 de fotografii din spectacole sau private, file de programe de sală, afișe), reprezentând întregul complex al activității artistice care i-a adus faima, sunt cuprinse în volumul LUDOVIC SPIESS de Costin Popa, 344 pagini, Curtea Veche Publishing, București, 2009.

SPINA, Alessandro – bas, n. 1975, Ascoli Piceno, Italia

● Prezentându-și glasul catifelat, basul a îmbogățit povestirea lui Ferrando (*Trubadurul*) cu lirism și modelare minuțioasă. Mă gândesc numai la exclamația ... *ammaliato egl'era!*, deloc explozivă, ci mai mult înfricoșătoare prin subtilitate. [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

SPOORENBERG, Erna – soprană, n. 11 aprilie 1926, Yogyakarta, Indonezia - d. 18 martie 2004, Vught, Olanda

SPOTTI, Marco – bas, n. 18 aprilie 1970, Parma, Italia

● O bună impresie a lăsat basul Marco Spotti (Sparafucile din *Rigoletto*). [*Elena Moșuc, super-Gilda la Scala din Milano. Compania* (2010)- **OPERA ETERNA**]

SPYRES, Michael – tenor, n. 12 aprilie 1980, Mansfield, Missouri

● (La Adriatic Arena), cu sunete grave baritonale, prelungite consistent în registrul central, cu note supra-acute emise în tehnică „de piept” inclusiv la executarea fioriturilor, Spyres a cântat cavatina *Eccomi a voi, miei prodi* (intrarea din primul act a lui Rodrigo di Dhu) cu fluență a cantilenei și eroism în cabaletta ce-i urmează. (Ca și Juan Diego Flórez) și el are ambitus de excepție, însă construit pe sunete mai „pline”, și el se sprijină întrucâtva pe emisia nazală. Este un performer căruia rolul căpeteniei rebelilor

i-a convenit de minune grație culorii întunecate a glasului și dinamizatei exprimări. A fost ușor dispersat ca incidență sonoră în actul al doilea. [*Celebrul tenor Juan Diego Flórez, vedetă în LA DONNA DEL LAGO la Festivalul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ŠRAMEK, Alfred – bas, n. 5 aprilie 1951, Mistelbach, Austria – d. 23 iunie 2016, Mistelbach

SREBNIŢKI, Alexei – tenor, n. 16 iunie 1971, Rusia

● Un mai vechi oaspete al scenei lirice bucureștene, Alexei Srebnițki a avut spectaculoasă evoluție vocală cu glas penetrant de potrivit ambitus pentru scriitura rezervată de Verdi Duceului de Mantua din *Rigoletto*. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

STABILE, Mariano – bariton, n. 12 mai 1888, Palermo, Italia – d. 11 ianuarie 1968, Milano, Italia

STADER, Maria – soprană. n. 5 noiembrie 1911, Budapesta –d. 27 aprilie 1999, Zürich, Elveția

STAHLMAN, Sylvia – soprană, n. 5 martie 1929, Nashville, Tennessee – 19 august 1998, St. Petersburg, Florida

STAMATE, Ana – soprană, n. 1998?, România

STAMBOGLIS, Christophoros – bas, n. 6 septembrie 1963, Atena

STAMM, Harald – bas, n. 29 aprilie 1938, Frankfurt am Main, Germania

STAN, Mădălina – soprană, n. 1 februarie 1980, Ștefănești, Argeș

STAN-SLUSAR, Ana – soprană, 13 februarie 1943, Cluj

STANCIU, Mihaela – soprană, n. 9 octombrie 1962, Râmnicu Vâlcea

● ... Sophie cu frazare impecabilă, cu preocupări de înmuiere a sonorităților –

dovadă acel diminuendo al La-ului acut din actul al II-lea... (*Werther* la Opera Națională București) [*Surprize, surprize...* (2002) – **OPERA VIVA**]

- Partitura sopranei (din *Carmina Burana*), de o dificultate aparte în special prin solicitantul ambitus, a revenit Mihaelei Stanciu (ale cărei supra-acute stratosferice în „imposibila” frază *Dulcissime* au trebuit să sacrifice dicțiunea). [*Plimbare de la Sala Radio la Opera Națională* (2004) – **OPERA VIVA**]

- În *Traviata*, Mihaela Stanciu dovedește o dată în plus că este, pe scena de pe Splai, soprana de coloratură lirică a momentului, cu glas cald și timbralitate plăcută, rotundă, consistentă. Vocea se întinde omogen către registrele acut și supra-acut, în luminozitate. Agilitățile sunt rezolvate cu ușurință de fulg și, în atari condițiuni, dificultățile celebrei arii *E strano... sempre libera* (...)sunt parcurse fără probleme. Ca de altfel și celelalte pagini de partitură verdiană. Mihaela Stanciu rămâne, fără îndoială, o importantă vocalistă. Dar complexitatea rolului Violetta Valéry, succesiunea de stări psihologice parcurse de eroină, conturul în sine al personajului sunt cerințe covârșitoare pe care artista trebuie să le adâncească, în sensul sporirii expresiei, îmbogățirii nuanțării și diversificării atitudinilor scenice. Nu mă îndoiesc că va fi așa, într-un viitor cât de apropiat. [*Plimbare de la Sala Radio la Opera Națională* (2004) – **OPERA VIVA**]

- ... vocea sopranei Mihaela Stanciu a planat strălucitor și fluid, în inflexiuni elegante... [*PAULUS* (2004) - **OPERA VIVA**]

- Spectacolul cu *Carmen* a prilejuit și debutul sopranei Mihaela Stanciu în rolul Micaëla, (la Opera din București). Artista își cântă din plin lirismul unui glas bogat timbrat, expunându-și cu precădere legato-ul și câteodată sunetele în pianissimo. Personajul său rămâne însă străbătut de o răceală a exprimării care se depărtează de intenția lui Bizet. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... Gilda Mihaelei Stanciu (soprană cu glas luxos, luminos colorat, cu frazare impecabilă, dar al cărei registru supra-acut începe să nu se simtă bine în vocalizele de deasupra portativului). (*Rigoletto*) [*Tranziția la Opera Națională bucureșteană* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- În rolul titular, Mihaela Stanciu a expus cu generozitate bogăția și rotunjimea timbrală a glasului său liric, strălucirea și veșmântul sonor plin de falduri armonice. Poate că registrul supra-acut nu-i mai este întrutotul la îndemână în acest moment al carierei, dar agilitățile se derulează în siguranță, linia vocală este fluent condusă, intonațiile grave *di petto* dau culoare. Am apreciat câteva pasaje intense, printre care cel mai minuțios gândit mi s-a părut *Tu che vedi il pianto mio, tu che leggi in questo core* din duetul cu Enrico (Ionuț Pascu), ceea ce vedește preocuparea sopranei nu numai pentru prezentarea frumosului său glas. [*LUCIA DI LAMMERMOOR la Operă – merite și semne de întrebare* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- La sfârșitul spectacolului, la așa-numitul „moment al adevărului” – ieșirea individuală la aplauze – crema succesului a revenit sopranei Mihaela Stanciu. Pe drept cuvânt, interpreta Gildei a expus un glas de coloratură de mare prospețime, strălucitor și generos îmbrăcat în armonice, cu un registru supra-acut stupefiant (optim Re bemol-ul finalului de duet cu Ducele – Robert Nagy..., spectaculos Mi bemol-ul finalului de duet *Sì, vendetta* cu Rigoletto - Georg Tichy), ambele nescrise de compozitor dar făcând parte din marea tradiție). [*RIGOLETTO la Operă, omagiu lui David Ohanesian la împlinirea vârstei de 80 de ani* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- (La Operă, în concert), experimentata soprană și-a afișat vocea strălucitoare în *Valsul Julietei* din opera lui Gounod... [*Evenimente lirice bucureștene* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

STANCU, Antonia Cosmina – mezzosoprană, n. 8 mai 1993, România
STANCU, Elena – soprană, n. 19..., România

STANCU, Ion – bas, n. 1995, Cluj-Napoca

STĂNESCU, Ana – soprană, n. 1999, România

STĂNESCU, Isabela – soprană, n. 2001, Piatra Neamț

STĂNESCU, Lucia – soprană, n. 16 iunie 1926, Someșul Rece, jud. Cluj – d. 25 septembrie 2020, Quercianella, Livorno, Italia

● Ediția a III-a a Festivalului Viva Vox s-a desfășurat în președinția de onoare a sopranei Lucia Stănescu, ilustră artistă, renumită fostă directoare a Operei Române clujene, reputată profesoară de canto la Conservatoarele din Cluj-Napoca și Livorno, îndrumătoare și susținătoare neobosită a talentelor emergente, aspirante la glorie. Regină a Clujului liric, divă a României, cântăreață de rezonanță internațională, Lucia Stănescu a fost și este adulată în municipiul în care și-a desfășurat cea mai mare parte a carierei și ni s-a înfățișat astăzi, la vârsta senectuții împlinite, cu spiritualitate imaculată, fermecătoare ca întotdeauna. Cariera Luciei Stănescu a fost exemplară. Artistă de geniu, vocalistă de excepție cu aplecare către rolurile veriste, îndeosebi pucciniene, a impresionat publicul din țară și străinătate prin dăruirea sa, prin conturul profund pe care l-a conferit personajelor, prin servirea cu pasiune a partiturilor, cu aura unui glas somptuos, strălucitor, cu trăire ardentă, tulburătoare. În tot ce a realizat a purtat amprenta unui remarcabil om de cultură. [Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● De câte ori ascult un disc al Luciei Stănescu, vocea și exprimarea maestrei mi-o evocă pe legendara Renata Tebaldi. Așa cum se întâmpla și când îi admiram spectacolele bucureștene. Similitudinea pornește din timbrul impunător și bogat, de culoare caldă, din înzestrarea lui cu armonice prețioase, în care strălucirea este totală pe toată întinderea ambitusului, din atacul viguros al notelor acute, din tragismul sunetelor grave **di petto**, dar și din dulceața conductului melodic înveșmântat în impecabila frazare. Sunt

calități care definesc perfect un glas de sorginte lirică-spintă. Expresia vocal-scenică este ideal concordantă textului, sensurilor lui, indicațiilor din partitură, încărcătura emoțională capătă intensități nebanuite. În contextul dramaturgic, artista construiește desenul melodic cu minuțiozitate, redându-i fluența, accentuând, modelând, rafinând, servind expresivitatea cu maximă dăruire. Tălmăcirile sale sunt guvernate de cultură stilistică, echilibru, rigoare și bun gust artistic. Voce tebaldiană, era firesc ca Lucia Stănescu să fie eclatantă și referențială în rolurile veriste între care, pentru cele din operele lui Puccini a avut o aplecare cu totul specială. Le-a simțit profund, le-a redat cu sufletul și cu inima, le-a conturat și le-a impregnat cu puternica sa personalitate. Câteva rememorări... În aria **Sola, perduta, abbandonata**, tente vocale sumbre și apăsătoare descriu peisajul dezolant al ultimului act din **Manon Lescaut**, în timp ce delirul (**Ahi! mia beltà funesta...**) și disperarea (**No! Non voglio morir... amore, aita!**) duc expresia la paroxism. Cutremură. Pentru Floria Tosca în interpretarea Luciei Stănescu, celebra **Vissi d'arte** este cu adevărat ruga fierbinte venită pe aripile meditației, implorare plină de pasiune adresată Divinității. În finalul **Perché me ne rimunerai così?**, lacrima pare izvorâtă dintr-o revoltă reprimată. În calmul, simplitatea și delicatețea expozeului cu care micuța Cio-Cio-san deschide aria **Un bel dì vedremo (Madame Butterfly)** transpare măiestrit patosul lăuntric al iubirii răscolitoare. Și în aria **Sì, mi chiamano Mimì** din **Boema**, liniștea de spirit, diafanul și luminozitatea confesiunii cuceresc. Exuberanța în momentele de evocare poetică **il primo sole è mio... il primo bacio dell'aprile è mio** farmecă. Natura însăși se lasă îmbrățișată de puritatea și sinceritatea tinerei Mimì. Patru roluri, patru personaje arhetipale, patru lecturi de neuitat. În memoria românilor și nu numai, a tuturor celor care au ascultat-o și văzut-o în spectacole, Lucia Stănescu rămâne pentru totdeauna întruparea ideală a eroinelor veriste, a celor pucciniene prin excelență. O voce și o interpretare întru eternitatea artei lirice. [Lucia Stănescu – eroina pucciniană (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● (...) Divă, artistă (...), managerul, profesorul, sprijinitorul neobosit de tinere talente, omul de cultură Lucia Stănescu ni se înfățișează astăzi, la vârsta senectuții împlinite, cu spiritualitate nealterată, imaculată, privind demn în urmă, fermecătoare ca întotdeauna. (...) Ce iradiere unică! Cu carieră superbă, dăruită operei până în cele mai adânci detalii ale sufletului, Lucia Stănescu și-a ilustrat genialitatea artistică prin vocalizările remarcabile cu preferințe în rolurile veriste, îndeosebi cele ale lui Giacomo Puccini, prin conturarea profundă a personajelor. „Soprana pucciniană” prin excelență. Cum mă exprimam în repetate rânduri, Lucia Stănescu este o „Renata Tebaldi româncă”, prin culoarea glasului liric-spint și stilistica exemplară. Strălucirea prețioasă, bogăția timbrală sunt fascinante. Echilibrul, rigoarea și bunul gust artistic reprezintă conductul prioritar al redărilor sale scenice. Am să reiau încă o formulare pe care am mai folosit-o, spre a fi genericul acestor zile festive. „A fost o viață sau un vis?” se întreabă retoric (Lucia Stănescu), autoarea cărții. Răspunsul vine simplu: „Este o viață de vis!” [*Sărbătoare la Opera Națională Română Cluj-Napoca. Soprana Lucia Stănescu a împlinit 90 de ani* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

STAPLES, Andrew – tenor, n. 19 august 1979, Londra

STAPP, Olivia – mezzosoprană, n. 30 mai 1940, New York, New York

STAROVOITOV, Alan – bariton, n. 1992, Ossetia, Rusia

STÂRLEA, Iuliana – soprană, n. 19.., România

● Rolul micuței Mi (în *Țara Surâsului*) a revenit sopranei Iuliana Stârlea, cu glas agil de subretă, câștigând și duelul cu orchestra în registrul central-grav. [*La Brașov, un surâs în plină iarnă* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

STATSENKO, Boris – bariton, n. 22 august 1959, Korkino, Celiabinsk, Rusia

● Invitat pentru a doua oară la Opera Națională București, baritonul rus a apărut

drept un interpret valoros al personajului titular din *Macbeth*. Glasul este autoritar prin penetranță și culoare, frazele curg bine conduse, artistul știe să-și domolească elanul eroic în momentele de frământare, de nesiguranță, de șovăială. [*Scena lirică în Festivalul Național de Teatru* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● În rolul titular din *Nabucco*, Statsenko a fost dramatic prin cânt și joc, plin de forță, cu glas amplu și adresări dure. A demonstrat-o în multe pagini în care scriitura verdiană reclamă asemenea calități, impregnându-le cu accente și impulsuri de grandioasă autoritate, violente. Nu înseamnă că artistul nu a indus și momente emoționante, prin cânt moale, de pildă în secvențele Andante și Allegro moderato din marele duet cu Abigaille, Gabriela Georgieva. La pasiv aș nota o oarecare lipsă de proiecție sonoră în anumite pasaje, precum *S'appressan gl'istanti* din finalul părții a doua a operei. [*Alte momente ale stagiunii Operei bucureștene* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

STAVINSKY, Evgeniy – bas, n. 1980?, Dubna, Rusia

STAVRU, Cornel – tenor, n. 31 august 1929, Constanța – d. 17 septembrie 2015, București

● Vocea sa, de nobilă culoare, cu patină strălucitoare și incisivitate în accente, a dăruit personajelor interpretate întregul profil caracterologic, subliniat cu bun gust și implicare în actul artistic. Eleganța frazei muzicale, conducerea ei cu știință, cu analitică amănunțită a sensurilor de expresie, emoția autentică, au fost precepte pe care Cornel Stavru nu le-a părăsit niciodată. Întotdeauna, pe scenă sau pe podiumul de concert vocal-simfonic, prestațiile sale au fost caracterizate de profesionalism și responsabilitate în abordare. [*Tenorul Cornel Stavru la 75 de ani* (2004) – **OPERA ÎN DIRECT**]

● Indubitabil, Cornel Stavru rămâne un reper pentru generația sa, pentru cele actuale și viitoare. (...) Virtuțile glasului de extracție

lirică-spintă cu puternice accente dramatice au fost dublate de o aleasă cultură interdisciplinară pe care a folosit-o cu inteligență și cu care a circumscris esențele muzicale interpretative. În creațiile sale, integrarea stilistică a fost permanent unul dintre punctele forte, artistul desenând cu elocvență frazele portativului, în deplină incidență cu spiritul lor, al epocii componistice. O dovadă de măiestrie. A făcut în acest mod proba unei versatilități care i-a permis să abordeze un repertoriu larg, de la baroc la drama wagneriană și la unele opusuri de secol XX. Exploziile sonore ale personajului titular din *Otello*, incisivitatea lui Manrico din *Trubadurul*, trăirea romantică a lui Don Carlos, monumentalitatea declamației lui Tannhäuser, poetica lui Siegmund (*Walkiria*), expresia tragică a lui Canio din *Paiațe* și, ca un surprinzător pandant, lejeritățile țesăturii vocale a rolului Riccardo din *Bal mascat*, totul i-a fost la îndemână în teritoriul marelui repertoriu lirico-eroic. Scriitura muzicală a fost tălmăcită cu noblețe și eleganță, accentele și expresiile au venit din marea tradiție, strălucirea și percutanța notelor înalte au dominat spațiul acustic, indiferent că era vorba de Verdi, Puccini, Mascagni, Leoncavallo, Bizet sau Giordano. Bunul gust nu l-a părăsit niciodată, s-a aplecat asupra sevelor venind din text, din sursele libretului, conferind rostirii greutate și semnificații concordante cu ideatica eroilor, dicțiunea a frizat perfecțiunea, fie că a cântat în română, italiană, germană, franceză sau rusă. În limba română, prin lectura lui Cornel Stavru textul și cântul căpătau virtuți de teatru dramatic pe muzică, expresionist și răscolitor. [În memoria tenorului Cornel Stavru, *BAL MASCAT la Operă* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

STEBER, Eleanor – soprană, n. 17 iulie 1914, Wheeling, Virginia de Vest – d. 3 octombrie 1990, Langhorne, Pennsylvania

STEFANOVSKI, Alexandar – bas, n. 1982, Skopje, Macedonia

STEFFEK, Hanny – soprană, n. 12 decembrie 1927, Bielitz, Austria (actualmente Bielsko-Biala, Polonia) – d. 11 iunie 2010, Viena?

STEINER, Rudolf – bas, n. 9 iulie 1887, București – d. 31 decembrie 1963, București

STEINSKY, Ulrike – soprană, n. 21 septembrie 1960, Viena

STELLA, Antonietta – soprană, n. 15 martie 1929, Perugia, Italia

STEMME, Nina – soprană, n. 11 mai 1963, Stockholm

STENSVOLD, Terje – bariton, n. 10 octombrie 1943, Bærum, Norvegia

STÉPHANY, Anna – mezzosoprană, n. 1977, Marea Britanie

STERIAN-MANDY, Gheorghe – bas

STEVENS, Risë – mezzosoprană, n. 11 iunie 1913, New York, New York – d. 20 martie 2013, New York, New York

STEWART, Thomas – bas-bariton, n. 29 august 1928, San Saba, Texas – d. 24 septembrie 2006, Rockville, Maryland

STICH-RANDALL, Teresa – soprană, n. 24 decembrie 1927, New Hartford, Connecticut – d. 17 iulie 2007, Viena

STIGNANI, Ebe – mezzosoprană, n. 11 iulie 1903, Napoli, Italia – d. 6 octombrie 1974, Imola, Italia

STIKHINA, Yelena – soprană, n. 25 decembrie 1986, Lesnoi, Rusia

STILWELL, Richard – bariton, n. 6 mai 1942, St. Louis, Missouri

STOIAN, Ion – tenor, n. 26 decembrie 1927, Constanța – d. 4 martie 2000, București

STOIANOVA, Nadia – mezzosoprană, n. 22 aprilie 1975, Taraclia, Republica Moldova

STOICA, Alin – tenor, n. 30 octombrie 1987, București

● Surpriza serii a fost prestația ca Alfredo (*Traviata*) a tânărului Alin Stoica,

la debutul său pe scena bucureșteană. Cu timbru vocal fastuos, de calitate luxuriantă, plin de armonice bogate, cu omogenitate pe ambitus, cu glas penetrant și construcție a frazelor ce îi servește integrării în desenul melodic verdian cu aplomb, accente, dar și cu unele sunete mai moi, ce-i drept, nu multe, Alin Stoica a demonstrat că este posesorul unui instrument solid care îi conferă perspective uriașe în repertoriul liric-spint, bune pentru noi, românii, bune pentru eşichierul liric mondial. Emoția debutului s-a manifestat printr-o intrare întârziată în aria ***De' miei bollenti spiriti*** sau un sunet ușor instabil în pasajul ***... dell' universo immemore*** al aceleiași secvențe. Cu energie a cântat cabaletta ***O mio rimorso!***, neriscând finalul cu Do natural acut care, de altfel, nici nu a fost scris de Verdi, ci a intrat în tradiție pentru tenorii cu extensie potrivită și sigură. [*Momente pe scena Operei Naționale București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Îmi mențin opinia formulată după un anterior spectacol cu ***Traviata*** despre Alin Stoica. Posedă un glas important, care îl va urca pe culmi, îndeosebi în repertoriul liric-spint. Energia vocală degajată în rolul Alfredo a fost debordantă, deși tentele eroice trebuiau păstrate mai mult pentru cabaletta ***O mio rimorso!***, decât pentru idilica arie ***De' miei bollenti spiriti***. Sigur că forța sonoră l-a condus către violență în scena de la balul Florei. Cu deja pronunțat simț al frazei italiene, pe care trebuie să-l desăvârșească în continuare, Alin Stoica a fost totuși galant-îndrăgostit la prima întâlnire cu Violetta și a expus o atât de rară „lăcrimă” în glas în duetul ***Parigi, o cara*** (ultimul act), alături de o Violetta sensibilă, Cristina Maria Oltean. [*Final de aprilie la Opera din București* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- În trecute cronici, i-am acordat junelui artist elogioase aprecieri, cu referire la rolul Alfredo din ***Traviata*** (...). Le susțin. Posedă unul din glasurile tenorale cele mai importante care au apărut în ultima perioadă, la noi. Și, mai ales, cu perspective spinte, o raritate. Numai că rolul Rodolfo (***Boema***) i-a solicitat o țesătură vocală mai înaltă decât partitura verdiană. Așa încât carențe de continuitate a sunetului au ieșit în evidență

la acuta ariei ***Che gelida manina***, care și-a pierdut temporar poziția de emisie, s-a voalat, deși finalizarea a fost strălucitoare, ca și atacul. Evident că Do-ul duetului cu Mimì de la sfârșitul actului a fost evitat, spre deosebire de soprană (Bianca Mărgănean). Este un subiect asupra căruia Alin Stoica trebuie să reflecteze și să-și pună la punct notele deficitare din extremitatea superioară a registrului. Fără corijarea lor, împlinirea nu poate exista. Avusesem o pildă similară într-un recent recital de foaier, când Si bemol-ul final al ariei lui Turiddu din ***Cavalleria rusticana*** suferise, după o intrare fabuloasă ***Mamma, mamma, quel vino è generoso*** și o continuare la cel mai înalt nivel. Criticul, doar constatat, nu poate nota decât recomandarea către adâncirea studiului profesionist, alături de îndrumătorii cores-punzători. Cât privește încadrarea stilistică, analizarea marilor înregistrări îl poate conduce spre progres. În spectacol, Alin Stoica a dezvoltat deja frumos frazele din arie, a strecurat poetică subtilă (***Questa è Mimì, gaia fioraia*** – actul al doilea, ***... alla stagion dei fior...*** – mezzoforte în actul al treilea sau ***O Mimì tu più non torni*** – actul ultim), a depășit prin amploare o orchestră cu sonorități nu tocmai comode (dirijor Marcello Mottadelli) – exemplul vine din scena de la Café Momus, a nuanțat ***Mimì è una civetta*** din actul al treilea și și-a arătat anvergura pasională (***Ah! mia Mimì...*** sau ***Ah! Mimì, mia bella Mimì!*** din actul final). Sunt doar spicui. Să urmărim în continuare cariera lui Alin Stoica. [*Secvențe lirice bucureștene, BOEMA și RIGOLETTO* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Un debut așteptat a fost cel al lui Alin Stoica în rolul Don José din ***Carmen***, artist cu autentice calități liric-spinte, dovedite anterior prin natura și culoarea vocii, prin vigoarea atacurilor, energia cântului. Don José este, poate, personajul cel mai solicitant după altele interpretate pe scena bucureșteană (...), datorită puternicei implicări dramatice, îndeosebi în actele al III-lea și al IV-lea. Rezolvările au venit de la sine, în forță, cu amploare și valorizare a armonicelor, a rezonanțelor prețioase pe care le deține în glas. Problematică a fost nota de

Si bemol acut ce încheie celebra arie din actul secund. Nu a avut fermitate, sunetul s-a clătinat, vădind o nesiguranță care, din păcate, s-a mai întâlnit și cu alte prilejuri în aceeași porțiune a registrului. Repetându-se, cred că artistul se află în punctul unei reflecții foarte serioase asupra studiului tehnic, în așa fel încât să rezolve o problemă care îi împiedică perfor-manța totală. Faptul că aceeași notă, în exclamația **Démon!** din finalul duetului ce încheie opera, a fost proiectată fabulos, înseamnă că extensia vocii există fără dubii și că siguranța depinde de pregătirea atacului. Tot studiul trebuie să îl îndrepte către emisii în *mezzavoce*, pentru ca dificilul La natural din finalul duetului cu Micaëla, cerut de compozitor în pianissimo, să evite emisia în *falsetto*, depărtată de stilul romantic francez. În spectacol, actorul Alin Stoica a fost reținut, sobru, cu joc minimalist, foarte puțin mobil, în mod cert o consecință a emoțiilor debutului. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV – (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Glas asortat ca timbralitate rolului Turiddu din *Cavalleria rusticana*, Alin Stoica a abordat gradual partitura, de la o *Siciliană* fluidă, frumos frazată, trecând cu brio prin confruntările dramatice ale eroului, abordate cu penetranță sonoră și *squillo*, până la aria finală *Addio alla madre*, al cărei Si bemol acut de la sfârșit a fost, în chip „tradițional”, precar. Folosesc neplăcuta sintagmă, întrucât de fiecare dată am semnalat problemele tânărului tenor din acea zonă a registrului. Ce să mai spun? Aștept, în continuare. [CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● În privința lui Turiddu (*Cavalleria rusticana*), subliniez și de această dată prestația remarcabilă a tânărului tenor Alin Stoica, însă sunt dator să consemnez răguseala prelungului Si bemol acut de la sfârșitul ariei *Addio alla madre*, nu de altceva dar se repetă des, în același loc. Chiar nu se poate rezolva ceva? [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Aflat într-o formă optimă, Alin Stoica (Don José în *Carmen*) nu a emis numai

acute fabuloase venite din vocalitatea sa liric-spintă, ci și desenări potrivit dozate, în crescendo-uri expresive, mai ales în aria ***La fleur que tu m'avais jetée***. [Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VIII - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● Cu important material vocal liric-spint, Alin Stoica a generat (în rolul Cavaradossi din *Tosca*, în seara premergătoare comemorării tenorului Cornel Stavru – o programare simbolică) sunete acute larg dimensionate, de culoare brunată, intensă, virilă, ce au copleșit spațiul acustic al sălii. A fost marea performanță la debut. Glasul este omogen pe ambitus, numai că expunerea sonoră a rămas obiectivă în aria ***Recondita armonia*** sau în duetul cu Tosca (Lăcrimioara Cristescu) din actul întâi. În plus, tenorul a părut static și neimplicat emoțional. Poate fi de vină tot stress-ul primei apariții în rol. După înșiruirea energică și suverană de La diez-uri acute ***Vittoria! Vittoria!*** și a continuării de forță, a venit actul al III-lea, în care Alin Stoica a rafinat multe în cântul său. S-a simțit încă de la nuanțarea din fraza ***Io lascio al mondo una persona cara***, urmată de celebra arie ***E lucevan le stelle***, în care „managementul” respirațiilor va trebui să restituie continuitatea liniei vocale. În schimb construcția expresivă a primei propoziții a duetului ***O dolci mani*** a demonstrat potențele tenorului în direcția cântului nuanțat. În numai două măsuri a integrat *mezzevoci* de rară sensibilitate. Cred că pe aceste coordonate, partitura ar trebui restudiată în vederea exprimării emoționalității poetice a personajului. Împreună cu forța acutelor, interpretarea ar fi a unui mare Cavaradossi. În viitorul nu foarte îndepărtat. [În memoria tenorului Cornel Stavru, BAL MASCAT la Operă (2019) – **OPERA MIRACOL**]

STOICA, Daniel – tenor, n. 1 iunie 1971, Snagov, Ilfov

STOICA, Mariana – soprană, n. 3 noiembrie 1933, București – d. 31 ianuarie 2009, București

STOJANOVIC, Milka – soprană, n. 13 ianuarie 1937, Belgrad

STOLERIU, Georgeta – soprană, n. 19 ianuarie 1946, București

● Prezența sopranei Georgeta Stoleriu în serata lirică (de la Sibiu) a stat sub semnul excelenței. Artista se află în acest moment pe cea mai înaltă treaptă a podiumului măiestriei interpretative în teritoriul atât de pretențios - și totodată exclusivist al liedului, al miniaturii vocale, în care comuniunea muzicii cu versul este poate cea mai intimă, cea mai relevantă. A fost prilejul ca distinsa soprană să facă din nou dovada culturii sale, a culturii stilistice, a analizei și redării amănunțite a mesajului sonor. În afara limbii române, a cântat în alte trei limbi – germană, franceză, engleză, cu pronunție impecabilă. Cinci lieduri de Chopin (între care celebrul *Intimité ... Viens dans mes bras*), cinci de Gabriel Fauré, *Five Elizabethan Songs* de Ivor Gurney, *Trois chansons* și *Chanson de rien* de Jacques Ibert precum și *Trei cântece de tinerețe* de Enescu (o raritate!) au constituit repertoriul judicios ales de Georgeta Stoleriu. Un traseu străbătut de puternic romantism. Vocea artistei, de claritatea și puritatea cristalului, de remarcabilă cursivitate a liniei (iau ca pildă doar *Automne* de Fauré) a descris cu minuție un întreg șevalet de trăiri în care forța descriptivă (*Trübe Wellen* de Chopin), finețea (*Le papillon et la fleur* de Fauré), *élancement*-ul pasional (*Après un rêve* de același Fauré), discursul plin de substanță (*Après minuit* de Ibert) sau melancolia rugii doinite (*Eu mă duc, codrul rămâne* de Enescu) au fost doar câteva repere de înaltă artă. Interpretate cu știință a cântului, vădind o profundă pătrundere în angrenajul sunet - vers, au apărut și concentratul lied *Sleep*, deliciosul *Spring* (ambele de Gurney), șăgalnicul *Chanson de rien* de Ibert sau mica bijuterie *Wüstenlied* de Enescu. [Festivalul Artei Lirice (2004) - OPERA VIVA]

● (...) marcarea ceasului aniversar al sopranei și profesoarei Georgeta Stoleriu, multilaterală personalitate a muzicii românești. (...) Splendidă interpretă a podiumurilor de concert, în țară și străinătate, Georgeta Stoleriu excelează într-un teritoriu pretențios, al liedului și literaturii vocal-simfonice, a cărui arie de abordare se întinde de la muzica veche și până la cea

contemporană, trecând fără ocolișuri prin baroc, clasic, romantic. Este un repertoriu de imensă vastitate și varietate pe care soprana îl parcurge cu solidă și fără de fisuri cultură stilistică. Remarcabilă această pliere la spiritul partiturilor fie că este vorba de cântecele vechilor menestrelor, de arii haendeliene sau cantate de Bach, de lieduri de Schubert, Schumann sau Brahms sau compoziții de George Enescu, Jora sau Felicia Donceanu! (...) Lecturilor sale le dăruiește glasul limpid, de transparență și curătenia cristalului, puritatea de sunet diafan, lucirile pătrunzătoare, totul înveșmântat într-o colorizare pe care o gândește pornind de la profunzimea semnificațiilor poetice. Interpretări măiestrite care se adaugă unei prezențe scenice de mare rafinament! Așa a fost și în concertul mozartian de la Sala Radio în care a interpretat *Laudate Dominum* din *Vesperae Solenne de Confessore* și, alături de Angela Rogac, Răzvan Țuculescu, Markus Hollop, *Agnus Dei* din *Missa în Do major*. Cultura stilistică a Georgetei Stoleriu depășește propriul cadru repertorial și faptul devine evident când vorbim de cealaltă dimensiune a artistei, aceea de importantă formatoare de tineri cântăreți. (...) [Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu (2006) - OPERA ÎN DIRECT]

● Întrucât (cel sărbătorit), basul Theodore Coresi, a cântat la Castel Gandolfo în prezența Papei Ioan Paul al II-lea, a fost difuzată în sala Filarmonicii băcăuane vocea de neuitat a Sanctității Sale, recitând o proprie poezie dedicată Sfintei Maria. A fost momentul potrivit ca, imediat, soprana Georgeta Stoleriu să ridice glasul său de puritatea cristalului într-un imn dedicat Divinității, *Ave Maria* de Caccini, în acompaniamentul de orgă al Ozanei Kalmuski. Clipă înălțătoare de pioșenie și reculegere. Georgeta Stoleriu este o măiastră voce ale cărei sunuri flautate par coborâte din eter, din sferele supreme ale transcendentă-lului. Venită din asceză, ruga fierbinte a capătat emoție lăuntrică, propagată iradiant prin arta sopranei. Specialistă de referință în muzica veche, renașcentistă, barocă, Georgeta Stoleriu a impresionat și acum prin forța comunicării, prin limpezimea expresiei. [La Filarmonica

din Bacău, sărbătorirea basului Theodore Coresi (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... Repertoriul artistei (cu performanțe concertante și realizări în studiourile de înregistrări pe tărâmul tălmăcirii liedurilor și partiturilor vocal simfonice) a adunat mii de titluri, într-o stilistică diversă care a însemnat bijuterii ale literaturii sonore din Evul Mediu, Renaștere, Baroc, Clasicism, Romantism și, nu în ultimul rând, din componistica secolelor XX, XXI. O vastitate de versatile abordări ce au rămas, în covârșitoare măsură, referințe (...) Este greu de sintetizat ansamblul de învățăminte cu care discipolii Georgetei Stoleriu și-au îmbogățit și își îmbogățesc cunoașterea. Maestra **comunică** puritatea, limpezimea și luminozitatea glasului cu care ea însăși a cântat, siguranța, așezarea psihică ce trădează echilibrul și liniștea interioară, transmite tehnica performanță inteligent condusă, cultura elevată, dăruirea pentru muzică. Și câte altele. [*Cea de-a 25-a bursă de canto „IOLANDA MĂRCULESCU”* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

STOLZ, Teresa (STOLŽOVÁ, Tereza) – soprană, n. 2 iunie 1834, Elbkosteletz, actualmente Kostelec nad Labem, Cehia – d. 22 august 1902, Milano, Italia

STOLZE, Gerhard – tenor, n. 1 octombrie 1926, Dessau, Germania – d. 11 martie 1979, Garmisch – Partenkirchen, Germania

STORACE, Nancy – soprană, n. 27 octombrie 1765, Londra – d. 24 august 1817, Londra

STORCHIO, Rosina – soprană, n. 19 ianuarie 1872, Veneția, Italia – d. 24 iulie 1945, Roma

STOREY, Ian – tenor, n. 4 aprilie 1958, Chilton, Durham, Marea Britanie

● ... în rolul Falsului Dmitri (*Boris Godunov* la Gran Teatro La Fenice), Ian Storey a expus un glas de **Heldentenor**, incisiv și strălucitor, cu sonoritate densă și cu registru acut (Si bemol) fulminant. Vocea se înalță pe tot ambitusul ca o coloană solidă și

englezul impresionează prin cântul fără efort, cu un ideal control al respirației, care-i permite o ținută scenică fără excese. [*La Veneția, de neuitat, Boris... Furlanetto* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● Sigur că la 61 de ani Ian Storey (Peter Grimes, din opera omonimă de Britten) mai păcătuiește prin detimbări, vibrato (**wobbling**, cum spun englezii) și recurge la **falsetto** ca refugiu pentru unele desene melodice lirice. Maniera de **Heldentenor** nu l-a părăsit și nu-l va părăsi cât timp va mai cânta, asalturile acute vor dăinui, școala de cânt, abordarea stilistică sunt stăpânite impecabil. Însă britanicul a fost exemplar prin modul în care a construit regresivitatea eroului, și așa apăsător de la început în urma acuzațiilor, demolat psihic, imersat în viziuni, obsedat de ele până la dispariția efectivă în „seninul adânc al apei”. Maturitatea și experiența interpretului au fost cele care i-au permis o asemenea arhitectură complexă de neliniștit personaj. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

STOYANOV, Vladimir – bariton, n. 28 martie 1969, Pernik, Bulgaria

● O plăcută surpriză a fost întâlnirea cu Vladimir Stoyanov (Giorgio Germont), bariton cu glas generos și cald, bogat aproape pe toată întinderea ambitusului. După pasajul de registru, o ușoară modificare a poziției emisiei se face resimțită pe alocuri, în aria **Di Provenza il mar**, beneficiară totuși a unei linii vocale exemplare. Cabaletta **No, non udrai rimproveri** a fost cântată cu lejeritate, moliciune – s-o numesc donizettiană, într-un cuvânt, cu acea **morbidezza** atât de rar întâlnită. [*Trei oaspeți în TRAVIATA* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

STOYANOVA, Elena – soprană, n. 19..., Bulgaria

● *Traviata* la Opera din București. În rolul Violetta, Elena Stoyanova și-a prezentat vocea de coloratură cu aplomb și experiență, ignorând un vibrato destul de accentuat. Conturul eroinei propuse este impregnat cu sensibilitate, dar excese veriste se strecoară pe

alocuri, alterând ținuta. [*Zilele Operei și Baletului din țările riverane Dunării – un succes!* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

STOYANOVA, Krassimira – soprană, n. 16 august 1962, Veliko Tărnovo, Bulgaria

- ... a fost Nedda, muzicală, corectă, fără glas de amplexare, dar, mă întreb, cine i-ar fi rezistat în acea seară dirijorului Adam Fischer? (*Cavalleria rusticana* la Opera de Stat din Viena) [*Sub semnul lui Ponnelle* (2002) – **OPERA LIVE**]

- Stoyanova trăiește cu intensitate personajul Antonia, dăruindu-i frumoasa sa voce lirică pigmentată cu accente spinto, condusă cu remarcabil legato și pianissime de efect. O cântăreață bine preparată! (Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Monsieur Hoffmann* (2003) - **OPERA VIVA**]

- ... Krassimira Stoyanova a cântat cu dăruire *Se come voi piccina* din primul act al operei *Le villi* de Puccini. (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

- În rolul Mareșalei, a debutat Krassimira Stoyanova, soprană care până acum, într-o carieră consistentă desfășurată îndeosebi la Opera de Stat din Viena, se apropiase de repertoriul straussian doar prin rolul Primadonna/Ariadna din *Ariadna la Naxos*. (...) La Salzburg a oferit un regal de voce și stil, cu strălucire intrinsecă în bogate sonorități, cu subtilități de expresie și intenții bine cumpănite. A fost o Mareșală complex conturată, delicată și introvertită, atinsă de vulnerabilități, demnă și elegantă, îndrăgostită și meditativă. [*CAVALERUL ROZELOR, premieră la Salzburg* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Krassimira Stoyanova, *Kammersängerin* a Operei de Stat din Viena, posedă pentru rolul Amelia (*Bal mascat*) darurile tipice ale unei soprane verdiane: culoare consistentă de voce, frazare plină de lirism cu accente spinte, pianissime acute inclusiv în atacuri, expresivitate, inflexiuni de bun gust. Un „bemo!” a venit din cauza unei ușoare oboseli în dificila arie *Ecco l'orido campo... Ma dall'arido stelo divulsa* (actul secund),

demonstrată printr-o culminație de Do acut întrucâtva scurtă și o respirație „furată” în fraza de încheiere *Miserere d'un povero cor*. În schimb, nuanțările au sedus în aria *Morrò, ma prima in grazia* din actul al III-lea. [*La Opera de Stat din Viena, sclipiri și estompări* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

STOYANOVA, Svetlina – mezzosoprană, n. 1991, Sofia

STRACCIARI, Riccardo – bariton, n. 26 iunie 1875, Casalecchio di Reno, Italia - d. 10 octombrie 1955, Roma

STRATAS, Teresa – soprană, n. 26 mai 1938, Toronto, Canada

STREHL, Christoph – tenor, n. 8 aprilie 1968, Lübeck, Germania

- L-am remarcat cu interes și pe tenorul Christoph Strehl, foarte potrivit în Jacquino (*Fidelio*)... [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

STREICH, Rita – soprană, n. 18 decembrie 1920, Barnaul, Rusia - d. 20 martie 1987, Viena

STREIT, Kurt – tenor, n. 14 octombrie 1959, Aeroportul din Fukuoka, Japonia

STREPPONI, Giuseppina – soprană, n. 8 septembrie 1815, Lodi, Italia – d. 14 noiembrie 1897, Busseto, Italia

STREZEVA, Svetlana – soprană, n. 23 octombrie 1951, Zeligonia Poleana, regiunea Altai, Rusia

STRIULI, Carlo – bas, n. 19..., Italia

STROBOS, Karin – mezzosoprană, n. 1982, Olanda

STROESCU, Constantin – tenor, n. 15 martie 1886, Iași – d. 16 martie 1977, București

STROPPA, Annalisa – mezzosoprană, n. 20 octombrie 1980, Brescia, Italia

STRONG, Jessica – soprană, n. 19..., Winnipeg, Canada

STRUCKMANN, Falk – bariton, n. 1 ianuarie 1958, Heilbronn, Germania

● ... brutalul Falk Struckmann a dat un chix „ca la carte” pe culminanția Fa diez acută în *Credo* din *Otello*, deși până atunci fusese ideal în finalul operei *Femeia fără umbră*, în compania lui Johan Botha, Adriannei Pieczonka și a lui Deborah Polaski. (Marea gală) [Ioan Holender; nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena (2010) – **OPERA DIVINA**]

STUDER, Cheryl – soprană, n. 24 octombrie 1955, Midland, Michigan

● Simpluța Contesă (Cheryl Studer), subtilă, fără fasoane, delicată și cu simțul umorului rezolvă impecabil celebrele pianissime din *Porgi amor* și cântă foarte frumos piano-legato în *Dove sono*, unde însă doream La-urile mai calitative. [NUNTA lui Claudio Abbado (1991) – **OPERA LIVE**]

● ... soprana americană Cheryl Studer dezamăgește (la Covent Garden). Cu ambiții de *assoluta*, Studer, care a abordat roluri de la Regina Noptii până la Salomea, trecând prin Elena, Contesa, Elisabeth etc., a dorit acum Aida. Numai că există o specialitate denumită „pianissimele de *Aida*” (acute integrate unor fraze generoase), pe care Cheryl Studer nu o are. Încercând imposibilul, soprana obosește și de aceea țesătura înaltă din ultimul tablou nu mai poate fi controlată. Anumite portamente lipsă în *Ritorna vincitor* o depărtează stilistic de maestrul de la Busseto, resimțindu-se prezența artistei și pe colina de la Bayreuth. Unele acute (Si bemol) sunt liniare și sub ton, dar nu numai ele. Altminteri, glasul este argintat, iar tremolo-ul ușor îi dă chiar un farmec aparte. Cât timp nu se va accentua... [Alexandru Agache pe CD și live (1994) – **OPERA LIVE**]

● Acum mai bine de zece ani, o video-proiecție organizată de marele meloman și prieten care este prof. univ. dr. Tiberiu Postelnicu, mi-a făcut cunoștință cu o voce de soprană care frapa *ab initio* nu numai prin calități, dar mai ales prin relaționarea cu stilistica ariei interpretate, cunoscuta *Dich teure Halle* din *Tannhäuser*. Tânăra americană era Cheryl Studer și înzestra fraza wagneriană cu atâta căldură și pasiune, încât interpretarea apărea memorabilă. Glasul

avea vibrație rafinată, controlată, culoare strălucitoare și rotunjime a sunetului care o plasau pe soprană în avantaj față de multe colege, contemporane sau nu, preocupate mai mult de monumentalitatea sonoră. Aplicația către muzica spațiului germanic a venit desigur în urma studiilor müncheneze cu marele bas Hans Hotter, cel care a și reorientat-o definitiv către operă. (...) Cred cu putere în relaționarea strictă dintre specificitatea unei școli de canto și stilistica spațiului geografic în care ea ființează. Această relație se perpetuează continuu din generație în generație și este de datoria artiștilor și a criticii muzicale să întrețină intactă flacăra tradiției. De ce am făcut digresiunea? Pentru că Cheryl Studer s-a complăcut nepermis de mult să atace vaste teritorii stilistice, cu rezultate de multe ori decepționante. Vreau să fiu bine înțeles. Nu i se poate cere unui cântăreț să se cantoneze într-un anumit repertoriu. Nici nu este productiv. Dar, când ajungi la altitudinea de celebritate, reținerea, cumpătarea trebuie să fie extreme. Nu mai vorbesc despre relaționarea cu calitățile vocale. (...) Numai că, admițând că soprana are o rezistență ieșită din comun (...) și țesăturile letale ale Odabellei din *Attila* n-o ating periculos, nu poți să nu remarci că pasajele de coloratură dramatică sunt executate preponderent liric, după cum abundența de pianissime din scena verdiană a Nilului este rezolvată în forță sau ceea ce este mai grav, cu întreruperi de suflu sau distonări. Păcat! Dincolo de rezervele enunțate, cariera lui Cheryl Studer se cere urmărită cu atenție pentru că americanca este funciarmamente ambițioasă, dornică de provocări artistice, permanent geloasă pe reputația ei, furioasă pe criticile nejuste. Sunt calități care anunță o personalitate puternică, în permanentă goană după autodepășire, care în multitudinea de eforturi poate genera oricând realizări spectaculoase. În viața de zi cu zi, Cheryl Studer este o persoană veselă, vorbărească, entuziastă, inteligentă. (...) Ca o mărturisire de dragoste pentru maestrul de la Bayreuth, fetele lui Cheryl se cheamă Senta și Elsa. [(septembrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

STUNDYTĖ, Aušrinė – soprană, n. 1976, Vilnius

STUTZMANN, Nathalie – mezzo-soprană, n. 6 mai 1965, Suresnes, Franța

SUKMAWATI, Rukmini – soprană, n. 1943, Indonezia

SULIMSKY, Vladislav – bariton, n. 3 octombrie 1976, Maladzyechna, Belarus

SUMEGI, Daniel – bas, n. 1958?, Australia

SUMMERS, Jonathan – bariton, n. 2 octombrie 1946, Melbourne, Australia

SUNNEGÅRDH, Erika – soprană, n. 11 martie 1966, Comuna Danderyd, Suedia

SUPERVIA, Conchita – mezzo-soprană, n. 9 decembrie 1895, Barcelona, Spania – d. 30 martie 1936, Londra

SURDU, Iulia – soprană, n. 20 mai 1984, București

SURGULADZE, Nino – mezzo-soprană, n. 12 octombrie 1977, Tbilisi

● Focoasă în atitudine, ochioasă în priviri, cu buze senzuale, Nino Surguladze a fost - (în film) - Maddalena *du chair et du sang*, cu mișcări feline și provocatoare. O voce de mezzosoprană cu sonorități grave consistente, mergând până la limita vulgarului, ceea ce n-a fost deloc rău. [*RIGOLETTO la Mantova sau pomul lăudat* (2010) – **OPERA DIVINA**]

SURIKOVA, Vera – mezzosoprană, n. 10 ianuarie 1947, Belousovka, regiunea Amur, Rusia

SURJAN, Giorgio – bas, n. 21 octombrie 1954, Rijeka (Fiume), Croația

SÜTHAUS, Ludwig – tenor, n. 12 decembrie 1906, Köln, Germania – d. 7 septembrie 1971, Berlin

SUTHERLAND, Joan – soprană, n. 7 noiembrie 1926, Sydney, Australia - d. 10 octombrie 2010, Les Avants, Montreux, Elveția

● Extensia excepțională a registrului – până la contra-Fa acut, dublată de o extraordinară lejeritate în executarea ornamentelor, îi aduc renumele de una din cele mai mari soprane de coloratură din toate timpurile. Dame Joan sacrifică totul pe altarul conservării fluente a liniei melodice, chiar și... rostogolirea vocalelor. [(mai 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

SÜMEGI, Eszter – soprană, n. 10 aprilie 1965, Mohács, Ungaria

● (În *Mantaua*, la Teatrul Erkel), Giorgetta a fost soprana Eszter Sümegi (cu) glas consistent, strălucitor. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II)* – *Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SVANHOLM, Set – tenor, n. 2 septembrie 1904, Västerås, Suedia - d. 4 octombrie 1964, Comuna Nacka, Suedia

SVEATCHEVICI, Eduard – bas-bariton, n. 7 februarie 1958, Câmpina

SVÉD, Sándor (DE SVED,

Alessandro) – bariton, n. 28 mai 1906, Budapesta – d. 9 iunie 1979, Viena

ŠVEDA, Richard – bariton, n. 1986, Svidník, Slovacia

● Incisiv Don Giovanni a fost Richard Šveda, agil, plin de vervă în virtuozitățile ariei „șampaniei” și elegant, cu catifea în glas, în Serenadă. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SVENDÉN, Birgitta – mezzosoprană, n. 20 martie 1952, Porjus, Suedia

SVOBODOVÁ, Jitka – soprană, n. 27 septembrie 1964, Cehia

● Ca Donna Elvira la Praga a afișat un profesionalism evident și o solidă experiență de scenă, dar a căzut pe alocuri în rutină și manierism de sorginte cvasi-operetistică. Maniera de atac a acutelor a apărut cel puțin ciudată, prin portamentele nepotrivite de

atac, deși plasamentul vocii a dus-o către sunete strălucitoare. [*DON GIOVANNI în teatrul premierei absolute* (2011) – **OPERA DIVINA**]

ŠVORC, Antonín – bariton, n. 12 februarie 1934, Jaroměř, Cehia - d. 21 februarie 2011, Praga

SWANSON, Jack – tenor, n. 29 martie 1992, Stillwater, Minnessota

SWEET, Sharon – soprană, n. 16 august 1951, New York, New York

SWENSEN, Matthew – tenor, n. 1992, Berlin, rezident în Rochester, New York

SWENSON, Ruth Anne – soprană, n. 25 august 1959, Bronxville, New York

● Clipa de artă (la aniversarea Operei din San Francisco) a revenit unei americance, Ruth Ann Swenson, picturală și delicată în aria *Qui la voce sua soave* din *Puritanii*, a cărei elaborată frază a fost redată cu bogăție de intenții, tente, modelarea desenului melodic fiindu-i susținută și chiar indusă de rafinată baghetă a lui Richard Bonyng. [*75 de ani de glorie* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Vedeta serii a fost fără îndoială interpreta Gildei (*Rigoletto*), Ruth Ann Swenson, una dintre cele mai importante soprane americane ale momentului, recomandată printr-un cânt măiestrit, abundent în nuanțe, ale cărui mlădieri fac ca gândul să zboare adeseori către legendara Joan Sutherland. Ruth Ann are un instrument vocal de o culoare „plină” a registrului central, frazarea este impecabilă, lungimea ei aducând în partitura lui Verdi un parfum bellinian, completat cu accentele atât de caracteristice ale scriiturii maestrului de la Busseto. Soprana excelează în acel *canto spianato di grazia* cu atmosferă elegiacă și pianissime diafane, care dau registrului acut o rară transparență. Câteodată, artista evită o deciziune a articulației în favoarea unei exprimări aerate, ce nu își găsește întotdeauna suportul dramatic. Este, poate, o protecție pentru un registru supra-acut care în fortissimo acuză stridențe. [*Deschiderea stagiunii la Opera din San Francisco* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Așteptat cu interes, debutul la Pesaro al sopranei Ruth Ann Swenson (Pamyra în *Asediul Corintului*) a confirmat așteptările. Newyorkeza este în momentul de față o galonată ambasadoare belcantistă, cu un *canto spianato di grazia* de o fluentă infinită, alăturat unui diafan-perlat *canto fiorito* (aria *Que vais-je devenir?*). Ruth Ann s-a încălzit rapid (registru central – inferior și cel grav au fost prea puțin pregnante la început) dar rugăciunea *Juste ciel* a fost o înlănțuire eterată de pianissime, într-o alternanță de nuanțe de inspirație realmente divină. Un *lamento* care a avut patina unei Joan Sutherland, prin cursivitatea liniei și unduirea ei. [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● La spectacolul cu *Boema*, am revăzut-o pe Ruth Ann Swenson (Mimi), soprana de coloratură a cărei voce a evoluat acum înspre un registru central mai consistent, câteodată afectat – din păcate – de sunete situate sub tonul just. Pianissimele și-au păstrat însă puritatea de odinioară iar linia vocală, fluiditatea. Artista are o sensibilitate a exprimării care emoționează. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SZABÓ, Bálint – bas, n. 18 august 1969, Cluj

● Oarecum timid în recitativ și destul de reținut în aria *Come dal ciel precipita* din *Macbeth* de Verdi, cu un Mi acut final perfectibil ca vibrație și proiecție vizavi de relaționarea cu instrumentiștii, a fost basul Szabó Bálint. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

SZABÓ, Levente – tenor, n. 1981, România

SZADAY, Géza – tenor, n.1936, România

SZANATI, József – bas, n. 1914, România – d. 1975, ...

SZEIBERT, István – tenor, n. 1944, România

SZÉKELY, Mihály – bas, n. 8 mai 1901, Jászberény, Ungaria – d. 22 martie 1963, Budapesta

SZÉKELY, Zsejke – soprană, n. 8 februarie 1968, Cristuru Secuiesc

SZEMERÉDY, Károly – bariton, n. 28 octombrie 1979, Budapesta

● Una dintre cele mai frumoase voci auzite de mine în ultima vreme a fost a tânărului bariton Károly Szemerédy (Michele din *Mantaua*, la Teatrul Erkel), impunător ca sonoritate, cu timbralitate de culoare „neagră”, stăpân pe declamația pucciniană dramatică. Acuta dinspre finalul operei a sunat masiv, ceea ce denotă un ambitus extins. (...) [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SZIGETVÁRI, Dávid – tenor, n. 1984, Kecel, Ungaria

● (Solist al *Oratoriului „Creațiunea”* Hob. XXI:2 de Haydn la Sala Națională de Concerte „Béla Bartók”), tânărul tenor lejer Szigetvári a expus sunete angelice, cu linie vocală fluidă și rostire de înaltă știință a recitativelor. Un cântăreț de clasă, stăpân al unei solide culturi stilistice. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (I) – Concerte* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SZILÁGYI, Francisc – tenor, n. 31 octombrie 1925, Căpușu Mare, jud. Cluj – d. 18 iunie 2010, Cluj-Napoca

SZILÁGYI, János – bas, n. 25 iunie 1975, Tășnad, Satu Mare

● Cu severă voce de bas „negru”, a cântat impunător János Szilágyi (Wurm în *Luisa Miller*), prezentând o importantă perspectivă pentru diverse roluri care reclamă o asemenea timbralitate, verdiene și nu numai. Duetul cu Conte Walter (István Kovács) a fost unul din momentele puternice din operă. [*Proiect verdian major la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... János Szilágyi, glas puternic, masiv în rolul Abimélech [*Premieră la Opera Maghiară clujeană, SAMSON ȘI DALILA* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

SZILAGYI, Karoly – bariton, n. 14 octombrie 1943, Cetariu, Crișana

SZOSTEK-Radkova, Krystina – mezzosoprană, n. 14 martie 1933, Katowice, Polonia

SZOT, Paulo – bariton, n. 7 iulie 1969, São Paulo, Brazilia

● Conte (din *Nunta lui Figaro* la Aix-en-Provence) a fost interpretat cu glas frumos, rotund și expresiv. [*Cherubino, așa cum l-a imaginat Kierkegaard* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

ȘADRIN, Boris – bariton, n. 17 februarie 1939, Dolghintev, regiunea Dnepropetrovsk, Ucraina

ȘALIAPIN, Feodor – bas, n. 13 februarie 1873, Kazan, Rusia - d. 12 aprilie 1938, Paris

ȘANDRU, Sanda – soprană, n. 15 iulie 1938, Lugoj

● Propunând ascultătorilor un florilegiu de arii de mare diversitate stilistică, discul dorește și reușește să demonstreze cu elocvență multiplele valențe ale interpretării Sandei Șandru, depășind vocalitatea de soprană verdiană, o tipologie de glas cu care în mod curent și pe bună dreptate am asociat-o pe artistă, aceasta servind cu măiestrie și în perfectă pliere portativele maestrului de la Busseto. Pe CD, prin vocea Sandei Șandru, nu numai Verdi dar și Puccini sau de Falla, Ceaikovski, Bizet sau Charpentier primesc generozitate de glas, armonice de o mare bogăție, calde și strălucitoare. Linia vocală este impecabilă, cantilenele curg omogen, vocea are în acut o expansiune – așa cum o știam – absolut îmbătătoare în sonoritate. Și, nu în ultimul rând, deja legendarele (să nu ne ferim de asemenea epite!) pianissime ale Sandei Șandru sunt la locul lor, fie în atacuri acute, fie în desenul legato al frazelor înalte, dovedind o preparație tehnică ireproșabilă. [Cu o floare... (2001) - **OPERA LIVE**]

● Eram în sala Operei bucureștene la debutul Sandei Șandru în rolul Leonora din *Trubadurul*. Primul sunet, prima rostire... *Un'altra notte ancora senza vederlo!* Parcă în mod special Verdi a plasat această frază introductivă, plină de melancolie, pe un simplu acord moale, în pianissimo, spre a o

lăsa pe soprană să-și arate culoarea vocală potrivită, atât de strict cerută de el. Cu Sanda Șandru a fost o revelație. Timbru bogat și intens, consistent în armonice, care reușise în numai trei măsuri să picure un dram de poezie... *Un'altra notte ancora senza vederlo!* Mă aflu în fața unei culori special de frumoase, deosebite, de glas și a unei trăiri ce se anunța intensă. Ce a urmat n-a făcut decât să-mi confirme supozițiile și să mă entuziasmeze pe de-a-ntregul. Nu numai pe mine, ci și publicul care a ovaționat în picioare la final, pe criticii muzicali care au scris elogios. Se născuse o stea, începea o carieră solistică importantă, anunțată de altfel de Premiul I la Concursul de Canto „Maria Canals” de la Barcelona, încununare a studiilor la Conservatorul bucureștean cu prof. Arta Florescu. Spectacolul acela cu *Trubadurul* a demonstrat totul: lectura de mare profunzime stilistică, cultul cântului legato, redarea desenelor sonore de pe portativ în integralitatea construcției lor, fără fragmentări provenind din respirații aleatorii, potrivirea accentelor în cea mai pură tradiție italiană. Glasul se dezvolta ca un evantai în registrul înalt, înveșmânta sala strălucitor și amplu. Dar mai era ceva, de maximă importanță în stilul verdian. Pianissimele Sandei Șandru pe țesătură acută erau perfecte, susținute consistent din punct de vedere tehnic. Și se unduiau pline de expresivitate pe frazele lungi. Erau tipicele „pianissime – Verdi!” Remarc acest aspect întrucât în ziua de astăzi suntem des păcăliți, în țară și în străinătate, cu... murmure de sorginte camerală care nu au nimic de-a face cu ceea ce a statuat clar pana maestrului de la Busseto. Sanda Șandru era construită pentru rolurile verdiane! Era vocea verdiană *par excellence!* De aceea a fost exemplară ca Aida, Elvira, Desdemona, Elisabetta de Valois. Acest din urmă rol l-a învățat pentru Opera Mare din Paris, în versiunea originală franceză în cinci acte, debutând astfel pe celebra scenă. Dar nu numai personajele verdiane au constituit performanțe vocal-scenice ale sopranei. A fost minunată în ecrasantul rol al Normei lui Bellini, în Mimì, Cio-Cio-san, Liù, Tatiana, Agathe, Donna Elvira, Contesa Almaviva. Pornind de la

datele de excepție ale vocii sale, conductul carierei artistice a Sandei Șandru a fost încadrarea stilistică și profesionalismul. Seriozitatea abordărilor a fost totală. [Aniversarea sopranei Sanda Șandru (2008) – *OPERA ETERNA*]

ȘARBA Mariana – soprană, n. 24 decembrie 1964, București

ȘCIOGOLEVA, Irina – soprană, n. 24 iunie 1975, Chișinău

ȘERBAN, Oana – soprană, n. 7 februarie 1987, Vulcana de Sus, Dâmbovița

● ... absolut delicioasă Blonde (din *Răpirea din serai*), strălucitoare (...) în cânt (la Opera Comică pentru Copii). [Muzică pentru toate vârstele (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

ȘETRIUC, Oana – soprană, n. 19..., România

● În rolul Valencienne, Oana Șetriuc a avut o prezență plină de cochetărie, (înfățișând) o autentică voce de subretă, vivace și pătrunzătoare. [*Văduva veselă clujeană cucerește publicul* (2014) – *OPERA MĂIASTRĂ*]

ȘINDILARU, Maria – soprană, n. 18 septembrie 1927, Huși

ȘOHTERUS, Silvia – soprană, n. 1 iulie 1969, București

ȘOLOMEI, Lilia – soprană, n. 15 martie 1970, Bastanak, regiunea Nikolaev, Ucraina

ȘOREANU, Cristina – mezzosoprană, n. 19..., România

ȘTEFAN, Larisa – soprană, n. 19 octombrie 1994, Pitești

● ... sopranei Larisa Ștefan, performanță în țesături vocale acute, după expunerea unui lied și a unei arii de Gheorghe Dumitrescu, (Mariana Nicolesco) i-a cerut redarea spectaculară a unor vocalize din *Lakmé* ... (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [*Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă* (2017) – *OPERA MAGICĂ*]

● O Zerlina încântătoare, cu un timbru lirico-lejer de puritatea cristalului... [*De la Iași la Cluj-Napoca, DON GIOVANNI de Mozart* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

ȘTEFAN, Rodica – soprană, n. 14 septembrie 1992, Fetești

ȘTEFAN, Ștefania – soprană, n. 21 iulie 1968, Galați

● Ștefania Ștefan a regăsit fluența liniei vocale belliniene a ariei *O quante Volte* din *Capuleti și Montecchi*. (Ateneul Român) [*Experiența și tinerețea* (1998) – *OPERA LIVE*]

ȘTEFĂNESCU, Adrian – bas, n. 19..., România – d. 19..., România

ȘTEFĂNESCU, Ana-Camelia – soprană, n. 8 iunie 1974, București

● Alături de tenorul-star (Carreras, la București), o soprană-star, Ana Camelia Ștefănescu, a cărei voce de coloratură lejeră, înaripată, spectaculară a cucerit cu malițiozitatea Rosinei (*Bărbierul din Sevilla*), cu ingenuitatea Julietei (*Romeo și Julieta*), cu șarmul Adelei (*Liliacul*) sau frivolitatea Musettei (*Boema*). Cunoscând-o din rolurile curent cântate la București, nu mi-a rămas decât să admir – ca noutate – perfecțiunea abordării stilului vienez, desprins parcă din legendare interpretări. [*Spre 1000 de dolari biletul?!* (2000) – *OPERA LIVE*]

ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ, Petre – bariton, n. 3 martie 1902, Brăila – d. 5 septembrie 1973, București

● Minunată inițiativa profesorului Nicolae Constantinescu de a dedica recitalul clasei sale de operă memoriei unuia din marii artiști români, baritonul Petre Ștefănescu-Goangă! Amintirile mele datează de la sfârșitul anilor '50 și din anii '60 când formarea mea muzicală a început în ambientul vocilor de referință ale acelei perioade, între care Petre Ștefănescu-Goangă a reprezentat o mare personalitate, cu totul

aparte, o adevărată școală pentru toți ce-l ascultau. O carieră remarcabilă din punct de vedere artistic a început sub un semn astral, așa putea spune. Este unul din acele momente ce apar dintr-o inspirație supremă, care aranjează marile, fundamentale întâlniri. Ei bine, pe la vârsta de 7 ani, micul Bebe – cum i s-a spus întotdeauna lui Petre Ștefănescu-Goangă - i-a fost prezentat lui George Enescu. Acesta l-a ascultat cu atenție, nefiind greu să-i descopere calitățile native de muzicalitate și îndrumându-l către studiul viorii. Nu ați fi auzit niciodată, dacă l-ați fi ascultat pe maestrul Goangă (mă adresez acum mai tinerilor auditori), nici o notă intonată fără precizie de comă sau vreo greșeală muzicală. A fost impecabil din acest unghi. Calitățile vocale, timbrul deosebit, ambitusul de glas și le-a descoperit pe când era în clasele superioare ale liceului internat din Iași. A fost locul și perioada în care Petre Ștefănescu-Goangă s-a dedicat exclusiv artei cântului. Sosit mai apoi la Paris împreună cu mama sa, tânărul aspirant s-a prezentat reputatei cântărețe și profesoare Felia Litvinne, care l-a luat imediat la clasa ei. Este locul în care a asimilat o pronunție de o rară noblete în limba franceză (memoria înregistrărilor sonore o păstrează) și, importantisim, în care și-a pozat glasul într-o emisie ideală, sonor-focalizată și penetrantă, fără să-i altereze nici o clipită calitățile nativ-timbrale generoase, armonioase. Tehnica respirației îi asigura fluența frazării. Dicțiunea clară, corectă, reda textului – fie că era cântat în franceză, română, germană sau italiană – întreaga sa greutate. Glasul său, puternic personalizat – îl recunoșteai dintr-o mie – și-a menținut intacte aceste atribute, în timp. Vă rog să mă credeți că le-am identificat cu ușurință, când l-am auzit *live*, în sala Operei bucureștene, și când, desigur, maestrul Goangă era către sfârșitul carierei. Tehnica solidă dobândită la Paris a fost fundamentul pe care s-a clădit mai apoi interpretarea vocală, deprinderea corectă a stilurilor, construcția rolurilor. Când profesoara Felia Litvinne a considerat că Petre Ștefănescu-Goangă este suficient preparat, l-a prezentat unor directori de teatre, care i-au prilejuit debutul în Mefisto din *Faust*, își amintește

tenorul Emil Marinescu. A cântat imediat la Toulouse, Marseille, Liège și Bruxelles, unde a obținut mari succese. A venit la București în stagiunea 1927-28, a cântat Scarpia (nu avea nici 30 de ani), a mers apoi la Cluj-Napoca pentru câteva stagiuni, după care a revenit la Opera bucureșteană pe care nu a părăsit-o până la încheierea carierei. L-am văzut în roluri precum Tonio, Scarpia, Amonasro, Hans Sachs, Tomschi, Rigoletto, Alfio și, bineînțeles, Falstaff. A spune că umplea scena poate căpăta o conotație peiorativă din cauza corpolenței lui Petre Ștefănescu-Goangă, dar eu folosesc termenul pentru a încerca să redau cât mai plastic ce coplesitoare personalitate era. Autoritatea cântului, bunul gust al interpretării, umbreau semnele de uzură ale ultimilor ani. Concepea personajele cu minuțiozitate rară. Iată-l ca Falstaff: cu economie de mișcări lua atitudinile cele mai elocvente, *bon viveur* (ca în viață), cu umor – și subtil, și în tușe groase – care nu cădea niciodată în comicărie ieftină, Goangă dăruia dipolului sunet – cuvânt expresia cea mai potrivită. În jurul lui, în jurul lui Sir John, parcă nu numai eroii verdieni gravitau, ci o lume întreagă. Memorabil, arhetipal pentru noi! Sintetizând, cel mai potrivit mi se pare a-l cita pe tenorul Ludovic Spiess care, în cartea scrisă cu Iosif Sava, afirma: „*Petre Ștefănescu-Goangă. Artist colosal. Anii petrecuți în teatrele belgiene au fost hotărâtoare pentru formarea sa. Și acum când îl ascult în **Wotans Abschied** din **Walkiria** mi se usucă gâtul de emoție. Voce adâncă, frumoasă, sigură, expresivă. Tehnică desăvârșită. La el, o înaltă cultură era vizibilă în fiecare sunet, gest, replică, în modalitatea de a atrage interesul publicului.*” Așa trebuie perceput, reținut și omagiat Petre Ștefănescu-Goangă. [In memoriam Petre Ștefănescu-Goangă (2003) - *OPERA VIVA*]

ȘTIRBEL, Mihail – tenor, n. 10 ianuarie 1909, București – d. 16 noiembrie 1970, București

ȘTOKOLOV, Boris – bas, n. 19 martie 1930, Kuznețk, Rusia – d. 6 ianuarie 2005, St. Petersburg, Rusia

T

TABONE, Paul – tenor, n. 11 mai 1988, Australia

● Din îndepărtata Australie a fost invitat pentru rolul Duceului de Mantua tenorul Paul Tabone, un artist care nu s-a recomandat prin calitatea timbrală deosebită, asprimile fiind remarcate pe o bună parte din registrele central și înalt. A compensat prin lejeritatea abordării țesăturii, ușurința și siguranța atacurilor acute, dar a dezamăgit prin dese intonații situate sub tonul just, carență greu de suportat. [*Dublă premieră la Operă: RIGOLETTO!* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

TACCHINARDI, Nicola – tenor, n. 3 septembrie 1772, Livorno, Italia – d. 14 martie 1859, Florența, Italia

TADDEI, Giuseppe – bas, n. 26 iunie 1916, Genova, Italia - d. 2 iunie 2010, Roma

● Experiența acumulată prin parcurgerea atâtor stiluri muzicale, lucrul cu Herbert von Karajan la Salzburg, punerea în valoare a solidei sale voci baritonale printr-o rafinată și minuțioasă expresivitate, detaliată până la centimă în sublinierea intențiilor succulentului personaj Falstaff, au făcut ca interpretarea lui Taddei să-și câștige un binemeritat loc alături de cele ale unor Mariano Stabile sau Tito Gobbi, celebri interpreți ai eroului verdian. [(septembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

TADDIA, Bruno – bariton, n. 1976, Pavia, Italia

TADEO, Giorgio – bas, n. 2 octombrie 1929, Verona, Italia – d. 31 ianuarie 2008, Milano, Italia

TADOLINI, Eugenia – soprană, n. 9 iulie 1809, Forlì, Emilia Romagna, Italia - d. 11 iulie 1872, Paris

TAGLIABUE, Carlo – bariton, n. 13 ianuarie 1898, Mariano Comense, Italia - d. 5 aprilie 1978, Monza, Italia

TAGLIAVINI, Ferruccio – tenor, n. 14 august 1913, Reggio Emilia, Italia – d. 28 ianuarie 1995, Reggio Emilia

TAGLIAVINI, Franco – tenor, n. 29 octombrie 1934, Novellara, Italia – d. 15 august 2010, Novellara

TAGLIAVINI, Roberto – bas, n. 6 decembrie 1976, Parma, Italia

TAIGI, Chiara – soprană, n. 12 iulie 1970, Roma

● Cu glas „plin” și frumoasă linie vocală, tânăra Chiara Taigi a fost o expresivă Micaëla. (*Carmen* la Ravenna) [*El Macho José Cura și Il Re Riccardo Muti* (2000) – **OPERA LIVE**]

TAILLON, Jocelyn – mezzosoprană, n. 19 mai 1941, Doudeville, Franța - d. 10 iunie 2004, Rouen, Franța

TAJIMA, Yuka – mezzosoprană, n. 19..., Japonia

TAJO, Italo – bas, n. 25 aprilie 1915, Pinerolo, Italia - d. 28 martie 1993, Cincinnati, Ohio

TAKÁCS, Klára – soprană, n. 24 aprilie 1945, Lengyeltóti, Ungaria – d. 21 ianuarie 2017, Budapesta

TAKALA, Tuuli – soprană, n. 1987, Helsinki

TAKOVA, Darina – soprană, n. 27 decembrie 1963, Sofia

TALABA, Marian – tenor, n. 1977, Cupca, raionul Hliboca, regiunea Cernăuți, Ucraina

● Tot o pagină pucciniană, spectacularea *Nessun dorma* din *Turandot*, a ales și Marian Talaba, un glas solid și viguros, cu evidentă aplecare către repertoriul *spinto*. Accentele au fost bine cumpănite dar al său

Si natural din faimosul *Vincerò* este o limită tangibilă doar în condiții de efort. Avea s-o demonstreze și în marele duet de dragoste Cio-cio-san – Pinkerton din *M-me Butterfly* când a eludat Do-ul acut final, lăsându-i pe de-a-ntregul coroana Roxanei Briban. Destul de rigid și prea puțin sedus de *bimba dagli occhi pieni di malia*, Talaba nu s-a arătat deloc inspirat de vraja vocii sopranei (...) și, păstrându-se distant, a privit-o pe Butterfly doar în timpul concluziei orchestrale, când mâinile celor doi s-au atins, încercând să suplinească lipsa fiorului iradiat de farmecul nopții de dragoste. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Gala inaugurală* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

- ... a apărut stresat de dificultatea micii intervenții din actul secund (a lui Arturo din *Lucia di Lammermoor*, la Opera de Stat din Viena) și a cântat insonor, estompat. Pasajul ... *a te ne vengo amico...*, cu o incomodă notă de La natural, pune deseori probleme, ca și acum. [*Prețul Anna Netrebko* (2009) - **OPERA ETERNA**]

TALIENTO, Anna Rita – soprană, n. 1971?, Italia

TĂLMĂCEANU-DINESCU, Ana – soprană, n. 8 octombrie 1913, Topârcea, Sibiu – d. 3 aprilie 1976, București

TALOȘ, Bogdan – bas, n. 25 ianuarie 1982, Zalău

- ... timbralitate fabuloasă și largi perspective ce se vor împlini pe măsura maturizării artistice, intuite prin interpretarea ariei lui Leporello din *Don Giovanni*, ca și a ariilor din *Don Carlos* sau *Gioconda*, la Cluj-Napoca, în Sala Operei Române. [*Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... impresionant în Rondo-ul lui Mefisto din *Faust...* [*Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume* (2015) - **OPERA CELESTĂ**]

- ... din partea basului Bogdan Taloș (Raimondo în *Lucia di Lammermoor*) se așteaptă o dezvoltare importantă a carierei, prefigurată de prestații precum cea de la Düsseldorf. Junele artist are un uriaș

potențial, venit din generozitatea și amploarea unei voci ce îmbracă tot ambitusul, mergând până la notele de Mi și Fa acut, dominator calibrate, „cât casa”. Taloș știe să restituie cantabilitatea ariei *Cedi, cedi* (actul al II-lea), să fie imperativ în tirada din scena sextetului și maiestuos, povestind teribilele întâmplări din camera nupțială, *Dalle stanze, ove Lucia...* [*Valorosi artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) - **OPERA CELESTĂ**]

TALVELA, Martti – bas, n. 4 februarie 1935, Khiytola, Rusia - d. 22 iulie 1989, Juva, Finlanda

TAMAGNO, Francesco – tenor, n. 28 decembrie 1850, Torino, Italia - d. 31 august 1905, Varese, Italia

TAMAR, Iano – soprană, n. 15 octombrie 1963, Georgia

- Opera Națională are o Lady Macbeth competitivă despre care, după premiera concertantă care a precedat-o pe cea scenică, scriam că „poate cânta în acest moment partitura verdiană oriunde în lume, pe scene oricât de mari”. Am numit-o pe Silvia Sorina Munteanu. Atunci de ce a fost nevoie să importăm o soprană cu glas ingolat și opac, cu cânt dezordonat și neglijent, cu intonație adesea aproximativă? A venit „la pachet” cu baritonul (Lado Ataneli)? Nu-mi vine să cred. Faptul că Iano Tamar este efectiv o apariție demonică, „de ghindă” sau că acoperă ambitusul rolului chiar până la faimosul Re bemol supra-acut al ariei *Una macchia e qui tuttora* din scena „somnambulismului”, nu sunt suficiente argumente pentru a o prefera. Chiar deloc. [*Ediția 2009 a Festivalului Internațional George Enescu (II)* (2009) - **OPERA ETERNA**]

- ... soprana (în rolul Lady Macbeth) a deranjat din cauza intonației deficitare, emisiei neplăcute, cântului insonor, adesea aritmic și imprecis în agilitățile dramatice ale rolului. (*Macbeth* la Opera bucureșteană) [*Teatrul liric în Festival* (2009) - **OPERA ETERNA**]

● Iano Tamar a întrucipat-o pe Elisabeta. Obişnuința prezentării rolului la Opera de Stat din Viena a fost, poate, motivul pentru care prestația ei a apărut rutinieră și întrucâtva ștearsă, fără dăruire (duetul cu Don Carlos – Yonghoon Lee din actul secund este o pildă). Din unghi vocal, timbrului colorizat plăcut i-a opus uniformitatea expresiei. Încă de la început, dezvoltările acute pe nuanțe de forte au evitat cântul în piano, unele sunete au fost prea „deschise” (scena Elisabeta – Eboli din actul al IV-lea, alături de Nadia Krasteva) iar câteva atacuri din marea arie *Toi qui sus le néant des grandeurs de ce monde* (actul al V-lea) au fost nepotrivit glisate, „pe dedesubt”, cum se spune. În plus, oboseala la finele parcursului de cinci acte a condus-o către intonații deficitare. [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În rolul titular, Iano Tamar (...) a expus un glas consistent, „plin”, bogat în armonice, sombrat și strălucitor în registrele central și înalt. Este în mod clar o „voce de Tosca”, personaj căruia îi stăpânește expresiile și atitudinile. Nu se mai află la prima tinerețe în carieră și faptul se simte pe alocuri, prin efortul în rezolvarea distrugătoarelor țesături vocale din actul secund, inclusiv prin atacul riscant al culminației cu Si bemol acut al ariei *Vissi d'arte*, după care, însă, coborârea La bemol – Sol a fost „ca la carte”. [*TOSCA de import* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● În concertul cu *Tosca*, Iano Tamar și-a valorizat importantul potențial vocal pornit din culoarea „plină” a unui glas dotat cu armonice prețioase, pe cultura de stil datorită căreia a îngemănat rostiri subtile, accentuări vehemente, avalanșe de acute dominatoare, forță dramatică. Impresionant a declamat *Sogghigno di demone*, cu intonație „de piept”, gravă, cutremurătoare în teribila confruntare cu Scarpia. La finalul ariei *Vissi d'arte*, implorație emoționantă adresată Divinității, un *diminuendo* impecabil a electrizat sala și l-a făcut pe dirijorul Marcello Mottadelli să coboare de pe podium, într-un gest neașteptat, ca s-o îmbrățișeze pe soprană, sub aplauze și ovații. Cu precizie științivă a frazării, cu tâlmăcirii pline de sensuri, Iano Tamar s-a dovedit o interpretă însemnată pentru personajul puccinian. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II* - (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

TAMBERLICK, Enrico (născ. **TOMA, Cozma**) – tenor, n. 16 martie 1820, Andrieșeni, Vaslui – d. 13 martie 1889, Paris

TAMBURINI, Antonio – bariton, n. 28 martie 1800, Faenza, Italia – d. 8 noiembrie 1876, Nisa, Franța

TANASII, Natalia – soprană, n. 1991, Republica Moldova

TANGO (născ. **VASILESCU**), **Viorica** – soprană, n. 20 decembrie 1892 (1898?), București – d. 1 iunie 1974, Humlebaek, Danemarca

TANNER, Carl – tenor, n. 1962, Arlington, Virginia

TANOVITSKI, Alexei – bas, n. n. 22 august 1976, Minsk

TAORMINA, Vincenzo – bariton, n. 31 august 1975, Palermo, Italia

TAPPY, Éric – tenor, n. 19 mai 1931, Lausanne, Elveția

TARTAKOV, Joachim – bariton, n. 14 noiembrie 1860, Odesa, Ucraina – d. 22 ianuarie 1923, St. Petersburg, Rusia

TĂRNICERU, Alexandra – soprană, n. 15 aprilie 1987, Tecuci

TASSIAN, Șerban – bariton, n. 17 noiembrie 1909, București – d. 6 august 1983, București

TASSINARI, Pia – soprană, n. 15 septembrie, 1903, Modigliana, Italia – d. 15 mai 1995, Faenza, Italia

TATARINTSEV, Alexey – tenor, n. 1981, regiunea Tambov, Rusia

TĂTULESCU, Laura – soprană, n. 27 mai 1981, Bridgeport, Connecticut

● Un program dificil, judicios ales (de Laura Tătulescu la examenul de absolvire la Universitatea bucureștenă de Muzică) – trei lieduri (Brahms, Donceanu, Beach), trei arii (Fiordiligi din *Così fan tutte*, Rusalka din opera omonimă a lui Dvorak, Marguerite din *Faust*) – a pus în lumină calitățile tinerei soprane: voce „plină”, bogat colorată, omogenă, ce se deschide precum un evantai

cu generoase sonorități în registrul central-înalt. Sunetele grave sunt moi, frumoase, domol conturate. Important este că Laura Tăulescu împlinește aceste daruri, cântă și interpretează cu simț artistic înăscut, conduce cu inteligență și suplețe frazele muzicale redându-le cu atenție și minuțiozitate direcționările, folosește din plin impactul cuvântului asupra desenului melodic, subliniind, accentuând, articulând cu pregnanță. Există o expresivitate în abordările tinerei soprane la care nu poți rămâne indiferent. În plus, Laura Tăulescu apare pasionată, dedicată artei cântului și inspiră aceste atribute de la simpla apariție, prin ținută și atitudine. Sigur că acum, foarte tânără, se află abia la începutul drumului spinos, plin de muncă și privațiuni al consolidării (mă gândesc la extremul acut, la grija pentru intonația mai precisă a unor atacuri, la stăpânirea temperamentului), al fundamentării tehnice ce trebuie să-i asigure longevitatea pe scenă, al desăvârșirii ca artistă, în definitiv, al valorificării importantului potențial de care dispune. [*O tânără speranță - soprana Laura Tăulescu* (2004) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Am așteptat reîntâlnirea – în rolul Susanna (*Nunta lui Figaro*) – cu Laura Tăulescu, solistă a Operei de Stat din Viena, o soprană cu simț și intuiție artistică puțin obișnuite, cu intensă trăire lăuntrică și șarm scenic cuceritor. A fost evident acum, că studiul serios, consolidarea tehnică i-au asigurat un progres vocal de netăgăduit. Laura Tăulescu a intonat milimetric, a valorizat inteligent arcele frazelor muzicale, a cântat cu strălucire. Este inutil a nota că a găsit un drum sigur, pe care dacă-l va urma neabătut, o va conduce către înalta performanță. [*Bogat final de an 2006 la Opera Națională București* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Iată o tânără vedetă cu un pronunțat simț artistic nativ, pe care l-am distins încă de când se afla pe băncile Universității Naționale de Muzică din București. La care dacă se adaugă glasul prețios timbrat, colorat dens liric și, mai apoi, experiența dobândită (...), se ajunge la un cumul de valori propice prestațiilor remarcabile și la ascendența către

o promițătoare carieră. În Sala Radio, Laura Tăulescu a fost o delicioasă Norina în cavatina *So anch'io la virtù magica* din *Don Pasquale*, cu șarm și intenții vocale pe cât de delicate, pe atât de incitante, cu triluri și agilități debordante, totul pentru un excelent contur caracterial al eroinei. În partea a doua a concertului, soprana a oferit o lectură de intensă expresivitate și lirism ariei *Měsíčku na nebi hlubokém*, cântarea către astrul nopții din *Rusalka*, consfințind una din marile ei calități, aceea de pliere cu spiritul personajelor interpretate. Pete în soare? Poate o acută ușor oscilantă în finalul ariei din *Don Pasquale* sau sunete grave estompate în *Rusalka*. [*Dive adevărate* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

TAUBER, Richard – tenor, n. 16 mai 1891, Linz, Austria - d. 8 ianuarie 1948, Londra

TAUBEROVA, Maria – soprană, n. 1911, Vysoké Myto, Cehia – d. 16 ianuarie 2003, Praga

TAVOLACINI, Giuliana – soprană, n. 19 martie 1936, Genova, Italia

TE KANAWA, Kiri – soprană, n. 6 martie 1944, Gisborne, Noua Zeelandă

- Posesoare a unui timbru seducător, de o culoare vocală densă cu irizații argintate mergând până la ireale sonorități de flaut, artista a știut să adauge sensibilității sale, un veșmânt de sunete policrome care pulsează împreună cu textura de pe portativ. Cântăreață de mare muzicalitate, transpune cu extrem rafinement și orbitoare strălucire pagini din repertoriul de soprană lirică, teritoriile de excelență rămânând cele mozartiene și straussiene. Măiestria de zeiță a frazării și detalistă a cuvântului cântat sunt atuurile unor interpretări de excepție pentru roluri ca Pamina, Contesa sau Donna Elvira, până la Mareșala și Arabella. Ascultând-o fermecați pe Kiri te Kanawa, umbra tutelară a lui Elisabeth Schwarzkopf i se insinuează în suflet ca un ecou al supremei științe a cântului, îmbinate cu magia verbului distilat în sunet. Kiri te Kanawa pășește cu neînfricare spre alte teritorii: verdiane

(*Otello*, *Traviata*, *Simon Boccanegra*), pucciniene (*Boema* și chiar *Manon Lescaut* sau *Tosca*). Simbioza cu spiritul componistic se produce în special în pasajele lirice unde artista se regăsește în toată splendoarea. (...) Analiztii de operă vor consemna însă, cu certitudine, succesul eclatant al seriei de spectacole cu *Cavalerul rozelor* sub bagheta lui Georg Solti la Covent Garden, în care Kiri te Kanawa a rămas de neuitat. [(iulie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

TEAR, Robert – tenor, n. 8 martie 1939, Vale of Glamorgan, Marea Britanie – d. 29 martie 2011, Londra

● Pentru un mare maestru al rolurilor de compoziție, Robert Tear, personajul Spalanzani a oferit prilejul unui pitoresc contur (la Festivalul de la Salzburg). [*Monsieur Hoffmann* (2003) - **OPERA VIVA**]

TEBALDI, Renata – soprană, n. 1 februarie 1922, Pesaro, Italia – d. 19 decembrie 2004, San Marino

● Pronunțând numele Renatei Tebaldi ne situăm deja în domeniul legendei. Toscanini însuși a spus despre tânăra soprană din Pesaro, în 1946, că are „*voce îngerească*” (îmi place să dau crezare acestei legende, chiar dacă maestrul Nello Santi o contestă). Era momentul redeschiderii Scalei din Milano și Toscanini o alesese pentru acel eveniment. O radiografie a vocalității Renatei Tebaldi o plasează în domeniul sopranelor lirico - spinto cu glas generos în armonice, cu registrul acut strălucitor și penetrant, deși nu foarte extins. Măiestria artistei stă în frazarea imperială, în limpiditatea sunetului, în suveranitatea accentelor. Conducerea liniei vo-cale este întotdeauna fermecătoare, legato-ul exemplar, pianissimele impresionante. Pornită spre vocalitatea romantică verdiană, Renata Tebaldi a dat maximum de eficiență artistică în teritoriile postromantice și veriste. Este glasul care a fost singurul, în epocă, optim asociat celui de tenor dramatic al lui Mario del Monaco, prin lucire, impetuositate, culoare. Vocea Renatei Tebaldi a venit complementar într-o îmbinare

ideală. Nu de puține ori, în secvențele accentuat lirice, glasul lui del Monaco capătă alături de partenera sa o forță de evocare ca un ecou al unui suflet aprig, războinic dar mistuit de iubire și pasiune. [(aprilie 1997, februarie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

TEI, Enzo – tenor, n. 18 decembrie 1934, Perugia, Italia

TEMESI, Mária – soprană, n. 29 iulie 1957, Szeged, Ungaria

TEODORESCU, Dimitrie – bas, n. 1857, Gâldău, Ialomița – d. 1937

● Interpretul rolului Prefectul din *Linda di Chamounix* de Donizetti, la primul spectacol în limba română, 8 mai 1885, Teatrul Național din București, sub bagheta lui George Stephănescu.

TEODORESCU, Dorin – tenor, n. 16 iulie 1943, Timișoara – d. 26 martie 1999, București

TEODORESCU, Grigore – bariton, n. 18..., ... – d. 1925, New York, New York

● Interpretul lui Friedrich de Telramund din *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

TEODORESCU, Monica – soprană, n. 14 iulie 1947, București

TEODORESCU, Ștefan – bas, n. 19..., România – d. ..., România

TEODORIAN, Constantin – bas

TEODORIAN, Valentin – tenor, n. 4 iunie 1928, București – d. 18 mai 1995, București

● Artist de impecabilă muzicalitate, autentic *tenore di grazia*, unul din extrem de puținii care au avut acest rarism dar la noi, Teodorian a sedus prin dulceața glasului și puritatea de sunet, prin inteligența mînuirii în finețe a frazelor muzicale, prin transmiterea directă a emoției. Vocea sa

pătrunzătoare degaja o cuceritoare grație a expresiei, o unică sensibilitate a trăirii, de mare profunzime. Derula agilitățile rossiniene în filigranul lor firesc, cu deconcertantă facilități, cu eleganță. Era un artist înăscut și toată atitudinea sa scenică respira talent și dăruire. Studia cu minuțiozitate, nelăsând să-i scape niciun detaliu, transpunea totul în cânt, dublând prezența vocală cu ținuta-i ireproșabilă, pliată la perfecțiune profilurilor caracteriale ale personajelor. Multe dintre acestea s-au validat prin cuplul de vis cu soprana Magda Ianculescu. [In memoriam Valentin Teodorian (2008) – **OPERA ETERNA**]

● ... eleganță și finețe în *Pasărea-naltă* de Mihail Jora, (pe CD). [Vers și cântec românesc I – *Hariclea Darclee in memoriam* (2013) – **OPERA ÎN PORTETE**]

TEODORINI, Elena – mezzosoprană, soprană, n. 25 martie 1857, Craiova – d. 27 februarie 1926, București

TEOFĂNESCU, Nicolae – bas

TEREKHOVA, Daria – soprană, n. 1987, Serpuhov, Rusia

TERENZI, Daniele – bariton, n. 1989, Italia

TERFEL, Bryn – bas-bariton, n. 9 noiembrie 1965, Pant Glas, Caernarfonshire, Țara Galilor, Marea Britanie

● Lui Bryn Terfel, rolul titular Don Giovanni îi prilejuiește o mare creație. O coloristică a glasului care amintește de Fischer-Dieskau, dar fondată pe un timbru viril, bogat, se traduce într-o paletă de imagini rafinate. Atmosfera de senzuală șoaptă din recitativul primei întâlniri cu Zerlina Monică Groop (oare de ce duetul *La ci darem la mano* este început de Terfel atât de concret?), *legato*-ul și căldura din întâia strofă a serenadei *Deh, vieni alla finestra*, strofa secundă a aceleiași secvențe cântată într-un murmurat pianissimo, exprimarea suveranității și disprețului eroului la adresa oaspetelui de piatră, toate sunt numai probe de măiestrie. [Testamentul lui Sir Georg (1998) – **OPERA LIVE**]

● Cele patru roluri malefice (Lindorf, Coppélius, Dapertutto, Dr. Miracol) au revenit tânărului Bryn Terfel, bun stilist, cu timbru frumos și autoritate în cânt, ce mi l-a adus în memorie pe celebrul José van Dam. (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera de Stat din Viena) [Mesaj pentru secolul XXI (1994) – **OPERA LIVE**]

● Verbier a fost punctul terminus pentru Bryn Terfel în rolul Don Giovanni. După ce l-a dus pe culmi de măiestrie, odată cu reorientarea repertoriului către abordări mai dramatice, basul galez l-a abandonat. **Pro memoria**, a oferit o lectură plină de nuanțe, cu rostire implicată a recitativelor și articulare a *aparté*-urilor, care au sporit în consistență imediat după primele scene, atingând apogeul de rafinament. Există în vocalitatea lui Bryn Terfel agilități neașteptate pentru calibrul său de glas și aria *Finch'han dal vino*, a „șampaniei”, explodează ca o jerbă de artificii. Tot așa, în serenada *Deh vieni alla finestra*, legato-ul capătă virtuți de senzualitate care o seduc chiar pe... frumoasa spectatoare din primul rând, căreia artistul - în complicitate cu regizoarea - îi rezervă astfel o surpriză muzicală de neuitat, ca amintire estivală. Mai apoi, tălmăcirea ariei *Metà di voi quà vadano* a fost de o minuțiozitate vecină cu filigranul. La toate acestea, s-a adăugat marea performanță a lui Terfel din scena morții eroului, concepută cu un tragism inimaginabil, declanșare zguduitoare de energii în confruntarea fatală cu spiritul Comandorului. Acceptând provocarea și clamându-și crezul, artistul a iradiat o tulburătoare dezlănțuire de revoltă, de acerbă rezistență la supliciu venit prin implacabila voce „de dincolo” a celui pe care îl ucisese. [De la Verbier la Baden Baden (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Debutant ca bariton, Bryn Terfel a profitat de dimensiunea vocii și a adăugat rolurilor sale unele personaje de bas, definindu-și acum **Fach**-ul ca bas-bariton. Într-adevăr, ca și alura, glasul galezului este un colos impunător, monolitic, sudat, închegat, ceea ce înseamnă că posedă o rară egalitate între registre, într-un ambitus complet ce pornește de la sunetele grave

consistente și până la cele acute. Țesăturile vocale ale partiturilor din program au fost centrale, în larga lor majoritate, au comportat doar trei-patru sunete înalte, însă cel din urmă (pentru *The Green Eyed Dragon* de Newman), fulminant, copleșitor, a zguduit Ateneul din temelii. Secretul carierei lui Bryn Terfel pornește de aici, din masivitatea glasului și din omogenitatea stupefiantă. Desigur, culoarea caldă, plămădirea cu sens a desenelor melodice, înțelegerea textului, expresivitatea amănunțită, nuanțele, tehnica respirației lungi s-au adăugat darurilor native și i-au configurat interpretarea. Nu în ultimul rând, Bryn Terfel este un *charmeur*, un comunicator apropiat cu publicul căruia, la concert, i-a prezentat cu umor piesele mai puțin cunoscute și a interpretat ca un adevărat *showman* primul bis, cerut cu insistență, *If I were a rich man* din musicalul *Fiddler on the roof* de Jerry Bock. Sunt convinși că și serenada *Deh vieni alla finestra*, cântată de Don Giovanni (...), deși puternic parodiată (fapt rar întâlnit într-un asemenea ambient), a fost acceptată de puriști. Cuceritorul Bryn Terfel! Primele trei piese au fost interpretate în limba galeză, cu expresii descriptive eroice surprinzătoare în *Cân yr Arad Goch* (Idris Lewis), dar gânditoare, susținute de rafinate moliciuni în pianissimo (*Sul y Blodau* – Owen Williams) și articulări solide (*Y Cymro* – Meirion Williams). Programul primei părți a continuat în limba engleză cu o selecție din *The songs of travel* de cunoscutul Ralph Vaughan Williams, pe versuri de Robert Louis Stevenson (patru lieduri în care remarcă merge către modelări ale desenului melodic, poetică îngemănată cu autoritatea cântului), urmată de un florilegiu aparținând ciclului tradițional *The Celtic Islands*, plin de contraste între amplexarea sonoră, accentuată câteodată violent și tentele în *mezzavoce*. Paleta de culori a glasului lui Bryn Terfel pare fără limite. (Artistul a onorat și partea din public aflată în spatele său, pe scenă, oferindu-i cântecul *Suo Gân*). Hotărât lucru, Terfel este un desăvârșit plastician, creator de imagini impregnate cu sentimente, fapt dovedit și prin tălmăcirea buchetului de cântece tradiționale galice (Bryan Davies), prin opusurile lui Schumann (balada

Belsazar, op. 57, liedul *Mein Wagen rollet langsam*, ambele pe versuri de Heine) sau Schubert (cinci lieduri). Subtilitățile au guvernat la tot pasul, cu inteligență. Încheiată oficial cu selecția dedicată lui John Charles Thomas (Rasbach - *Trees*, Kelley – *Home of the range*, Malotte - *Lord's Prayer*, Newman - *The Green Eyed Dragon*), serata a fost o demonstrație de voce, artă și versatilitate. (Festivalul George Enescu 2017) [*Sir Bryn Terfel, cuceritorul* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

● (În prima parte a concertului de la Ateneu), Sir Bryn Terfel a ales *Was duftet doch der Flieder*, monologul lui Hans Sachs din *Maestrii cântăreți din Nürnberg* și *Wotans Abschied* din *Walkiria*, cântate la rang de înțelegere filosofică, cu voce generoasă, masivă, dominatoare în fața unei orchestre nu tocmai comode (Filarmonica din Monte Carlo, dirijor Gareth Jones). Egalitatea între absolut toate registrele ambitusului a impresionat. Șuvoaie de glas torid au izbucnit fără niciun efort dintr-un trup statuar, aproape imobil, *mezzavoci* moi au completat panopia de culori, în care știința zicerii cu sens a slovelor a potențat expresivitatea cântului. În partea secundă, peisajul s-a modificat. Cu șarm a interpretat arii comode din musicaluri precum *Opera de trei parale* de Brecht/Weill, *South Pacific* de Rodgers & Hammerstein, *Camelot* de Lerner & Loewe, *Scripcarul pe acoperiș* de Jerry Bock. În schimb, până la pachetul musicalurilor, aria *Son lo spirito che nega* din *Mefistofele* fusese o dezamăgire încă de la prima adresare, rostită fără autoritate sonoră, fără „carne”, estompat, fără să copleșească. Ca demon, ne-a rămas dator. Dăinuie validarea unui mare cântăreț de operă și amintirea unui program superficial gândit. (Festivalul George Enescu) [*Orchestra de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

TERRANOVA, Gianluca – tenor, n. 3 iulie 1970, Roma

● (În rolul Duceului din *Rigoletto*)... a afișat o timbralitate plăcută, rotund înveșmântată și (artistul) își face un crez din

urmarea liniei vocale. Dar notele înalte nu conving prin focalizare, prin concentrare și par scurte, chiar în *La donna è mobile* sau cvartet. Pe alocuri cântă neglijent (duetul cu Gilda), fără fermitate. [*Elena Moșuc, super-Gilda la Scala din Milano* (2010)- **OPERA ETERNA**]

● Terranova a adus în rolul titular (Don Carlos) un glas deosebit de puternic, spint, cu proiecție bună a vocii, în care avântul, chiar eroic, s-a dezvoltat înspre acute spectaculoase, cu luciri de oțel. Câteodată, sonoritățile au devenit rigide, dure. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

TERRANOVA, Piero – bariton, n. 3 octombrie 1967, Fagnano Castello (Cosenza), Italia

TERRANOVA Vittorio – tenor, n. 18 iunie 1945, Licata, Sicilia

TERZIAN, Anita – mezzosoprană, n. 12 octombrie 1941, Teheran – d. 20 ianuarie 2021, Forest Hills, New York

TESCHEMACHER, Margarethe – soprană, n. 3 martie 1903, Köln, Germania - d. 19 mai 1959, Bad Wiessee, Germania

TESSIER, John – tenor, n. 1971, Edmonton, Canada

TESTÉ, Nicolas – bas, n. 28 noiembrie 1970, Paris

● Ca Mefisto a devoalat un glas generos, bogat în armonice, larg dimensionat cu care, în afară de forță, a expus o diversă paletă de culori. Sarcasmul și insinuările, ironia și umorul (*Balada puricelui*), falsitatea și severitatea, subtilitatea (*Serenada*) au fost doar câteva atitudini ale punerii în pagină a rolului. Și Testé are oarecari limitări în registrul acut, prin unele note „albe” (aceeași *Baladă a puricelui*). (Festivalul George Enescu 2017) [*Ansamblurile Filarmonicii „George Enescu”, realizări remarcabile în DAMNAȚIUNEA LUI FAUST* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

TETELMAN, Jonathan – tenor, n. 1989, Castro, Chile

TETRAZZINI, Luisa – soprană, n. 29 iunie 1871, Florența, Italia – d. 28 aprilie 1940, Milano, Italia

TEUSCHER, Lydia – soprană, n. 1975, Freiburg im Breisgau, Germania

● În rolul Euridice, cu apariție doar în actul ultim, al treilea al operei *Orfeu și Euridice* de Gluck, a cântat în condiții de maximă pliere stilistică, cu impecabilă frazare, egalitate între registre, nuanțări de detaliu, rostire plină de sensuri în recitative, tușe de atmosferă, totul venit dintr-o solidă cultură a interpretării muzicii clasicismului timpuriu. Minunată, Lydia Teuscher și-a etalat lirismul printr-o rară senzualitate timbrală (un lux!), a cântat rafinat și delicat, dar și cu accente de efect în formularea trăirilor eroinei, impresionante prin tentele *piangendo*. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**].

TÉZIER, Ludovic – bariton, n. 10 septembrie 1968, Marsilia, Franța

● Sigur că prezența în distribuție a galonatului francez Ludovic Tézier în rolul toreadorului Escamillo (*Carmen* la Opéra Bastille) a fost un punct de atracție. La aproape 45 de ani, vocea calitativă timbrală a baritonului sună bine, incisiv, cu legato moale și fluid (actul al III-lea, *Elle avait pour amant, un soldat qui jadis a déserté pour elle*), descins din clasică stilistică franceză. [*CARMEN amorf la Paris* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

THAU, Pierre – bas, n. 16 decembrie 1933, Toulouse, Franța – d. 2000, Haute-Garonne, Franța

THEBOM, Blanche – mezzosoprană, n. 19 septembrie 1915, Monessen, Pennsylvania - d. 23 martie 2010, San Francisco, California

THEODOSSIOU, Dimitra – soprană, n. 10 mai 1965, Zürich, Elveția

THEORIN, Iréne – soprană, n. 18 iunie 1963, Gislaved, Suedia

THILL, Georges – tenor, n. 14 decembrie 1897, Paris – d. 17 octombrie 1984, Draguignan, Franța

THOMAS, Jess – tenor, n. 4 august 1927, Hot Springs, Dakota de Sud – d. 11 octombrie 1993, San Francisco, California

THOMAS, Russell – tenor, n. 13 decembrie 1978, Miami, Florida

THOMPSON, Martin – tenor, n. 1957, S.U.A.

● În locul mult-așteptatului Richard Leech - indisponibil - a cântat tenorul Martin Thompson. Un glas calitativ, dar cu insuficientă susținere tehnică, rezultantă într-un început ezitant al ariei *Questa o quella* și într-un Si natural nesigur în finalul din *La donna è mobile*. Între aceste două extreme, prestația s-a situat în limite acceptabile. (*Rigoletto*) [*Deschiderea stagiunii la Opera din San Francisco* (1997) – **OPERA LIVE**]

THORBORG, Kerstin – mezzosoprană, n. 19 mai 1896, Venjan, Suedia – d. 12 aprilie 1970, Hedemora, Suedia

THORPE, Callum – bas, n. 1980?, Marea Britanie

TIBBETT, Lawrence – bariton, n. 16 noiembrie 1896, Bakersfield, California – d. 15 iulie 1960, New York, New York

TICHY, Georg – bariton, n. 9 iunie 1944, Viena

● În rolul titular, am făcut cunoștință cu un oaspete austriac, Georg Tichy, o voce solidă, potrivită solicitantei țesături din partitură și disponibilă pentru angajamentul dramatic, pe care l-a dus însă către extrem, în zona exagerărilor veriste. Nemaifiind la prima tinerețe artistică, depășind chiar zenitul, baritonul a cântat fragmentând pe alocuri fraza muzicală cu respirații nepotrivite și luându-și uneori libertăți ritmice. Momente bune au fost în conducerea lirică a desenului melodic din prima parte a duetului cu Gilda – Mihaela Stanciu (actul secund, *Deh non parlare al*

misero), în acutele lansate nonșalant (păcat însă că ultima notă din final a suferit întrucâtva), în aplombul generic al abordării. [*RIGOLETTO la Operă, omagiu lui David Ohanesian la împlinirea vârstei de 80 de ani* (2007) – **OPERA ÎN DIRECT**]

TIEPPO, Giorgio – tenor, n. 1954, Varese, Italia

TIKHOMIROV, Alexey – bas, n. 1979, Kazan, Rusia

TILIAKOS, Dimitris – bariton, n. 1973?, insula Rodos, Grecia

TILQUIN, Clémence – soprană, n. 1980, Lyon, Franța

TIMCHENKO, Alexander – tenor, n. 1 aprilie 1975, St. Petersburg, Rusia

TIMO, Callio (Mustakallio) – tenor, n. 14 octombrie 1929, Viiala, Finlanda – d. 20 noiembrie 1984, Helsinki

TIMOFTI, Ion – tenor, n. 17 iunie 1980, Căușeni, Republica Moldova

TIMOSHENKO, Mikhail – bas-bariton, n. 24 octombrie 1993, Mednogorsk, Rusia

TINSLEY, Pauline – soprană, n. 27 martie 1928, Wigan, Manchester, Marea Britanie – d. 10 mai 2021, ...

TIRON, Silvia – soprană, n. 19.., România

TIROTTO, Chiara – mezzosoprană, n. 1990, Reggio Calabria, Italia

TITIEANU, Simona – soprană, n. 28 mai 1977, Iași

● ... a întrucâpat-o pe eroina titulară, Aida, cu binevenită integrare în profilul personajului, cu glas metalic, penetrant, potrivit rolului. Impactul dramatic și avântul pasional au fost suficiente pentru pasajele de forță. Grijă pentru evitarea stridențelor în registrul înalt și pentru maleabilizări în sensul redării mai elegiace a secvențelor poetice trebuie să-i stea în atenție, pornind de la buna stăpânire a unor pianissime acute, precum finalul ariei Nilului sau arpeggiul ... *fugiam, fugiam!* din duetul cu Radamès – Hector

Lopez (actul al III-lea). Procentul lor trebuie să crească în economia lucrării. [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Rolul titular (Floria Tosca) a fost încredințat ieșenei Simona Titieanu, o artistă experimentată, cu prezență scenică agreabilă și glas potrivit pentru dificila partitură, pe care a interpretat-o în siguranță. [*Sărbătoarea Operei din Iași* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

TITTOTO, Luca – bas, 3 noiembrie 1971, Asolo, Italia

TITUS, Alan – bariton, n. 28 octombrie 1945, New York, New York

- În rolul corpolentului Sir John l-am admirat pe Alan Titus, bariton cu voce somptuoasă pe registrele central și înalt dar cu rezonanțe mai estompate în cel grav, cu bună știință a declamației și variată expresie. (*Falstaff* la Opera de Stat din Viena) [*Maestrul genului parodic subtil* (2009) – **OPERA ETERNA**]

TOADER, Gabriela – mezzosoprană, n. 3 aprilie 1982, București

TOBIN, Eugene – tenor, n. 1 noiembrie 1917, Philadelphia, Pennsylvania – d. 8 noiembrie 2014, South Bend, Indiana

TOCZYSKA, Stefania – soprană, n. 19 februarie 1943, Grudziądz, Polonia

TODARO, Giuseppe (José) – tenor, n. 2 octombrie 1940, Tripoli, Libia

TODISCO, Nunzio – tenor, n. 11 iunie 1942, Torre del Greco, Italia

TODOROVITCH, Marie-Ange – mezzosoprană, n. 1962, Montpellier, Franța

TODOROVICH, Zoran – tenor, n. 1 martie 1961, Belgrad

- (...) Are un glas solid, robust, cu culoare brună, care îi servește pentru tratarea eroică a partiturii lui Calaf, culminantă în celebra încheiere *Vincerò!* a ariei *Nessun dorma*, spectaculoasă prin sunetul de Si natural înalt, urmat de un La natural la fel de prelung și puternic, dintr-o singură respirație,

admirabil stăpânită de artist. Nu uit alte acute de pe parcurs, prima chemare *Turandot!* (a doua fiind defavorizată de poziția tenorului, depărtată de rampă, în înaltul scării), finalul ariei *Non piangere, Liù*, scena „întrebărilor” sau duetul ultim. Încărcat și de nuanțe, rolul a avut în Zoran Todorovich un tălmăcitor atent și remarcile merg către fraze precum ... *o divina bellezza, o meraviglia!, ... all'alba morirò* ce au regăsit diminuendo-uri expresive sau moliciuni, manieră ce ar fi trebuit să-l preocupe și în alte pasaje de intensă poetică. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VI* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

TOKATYAN, Armand – tenor, n. 16 iunie 1894, Plovdiv, Bulgaria – d. 12 iunie 1960, Pasadena, California

TOKODY, Iлона – soprană, n. 27 aprilie 1953, Szeged, Ungaria

TOMA, Rodica – soprană, n. 4 Septembrie 1945, Călan, Hunedoara

TOMASSON, Tómas – bariton, n. 28 decembrie 1966, Islanda

TOMLINSON, John – bas, n. 22 septembrie 1946, Oswaldtwistle, Marea Britanie

TOMOWA-SINTOW, Anna – soprană, n. 22 septembrie 1941, Stara Zagora, Bulgaria

TONCA, Ileana – soprană, n. 29 noiembrie 1972, Brașov

- Solistă a Operei de Stat din Viena, Ileana Tonca a propus o atractivă tălmăcire a ariei Zerlinei (*Don Giovanni*, primul act) cu impecabilă frazare și subtilă comunicare. În haina aceluiași personaj dar alături de Masetto, soprana lirico-lejeră Ileana Tonca a apărut împreună cu timidul – la figurat – bas Gabriel Bănică. Privirea languroasă a Zerlinei – Ileana a încercat să-i dea, în zadar, curaj. [*Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu* (2006) – **OPERA ÎN DIRECT**]

- Ileana Tonca (Barbarina cristalină și cu remarcabilă frazare în cavatina *L'ho perduta, me meschina* din *Nunta lui Figaro*). [*Opera din Viena la Sibiu, în*

T-shirts și blue-jeans (2007) - **OPERA ÎN DIRECT]**

- M-am bucurat să aud vocea pură a Ilenei Tonca, plutind angelic peste ansamblul *Allein in dunkler Tiefe* din opera *Palestrina* de Pfitzner (în care protagonist a fost tenorul Thomas Moser). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA]**

- Nu întâmplător am inclus numele Ilenei Tonca în titlul cronicii, deși soprana noastră a interpretat un rol mediu, Lisa. Fără teama de a greși, cred că a fost singura ireproșabilă din distribuție. Cu glas cristalin de coloratură lejeră, a derulat cu sensibilitate, limpezime și cânt cultivat frazele cavatinei *Tutto è gioia, tutto è festa*, ale ariei *De' lieti auguri a voi son grata*, servindu-le cu precizie intonațională și muzicalitate. [*La Viena, Somnambula cu Ștefan Pop și Ileana Tonca* (2011) – **OPERA DIVINA]**

TOPAN, Alexandra – soprană, n. 14 iulie 1981, Cluj-Napoca

TOPCIU, Carmen – mezzosoprană, n. 30 noiembrie 1981, Brăila

- Tânăra Carmen Topciu este din păcate prea puțin cunoscută în România, deși are valoare. Iată, numai în ultimul an, Italia a aplaudat-o în „groapa cu lei” de la temutul Teatro di San Carlo din Napoli, în rolul titular din *Carmen* și în cel al lui Arsace din *Semiramida*, validându-i în acest mod Premiul I obținut la renumitul Concurs Internațional de Canto „Hariclea Darclee” de la Brăila. Recent, am avut ocazia să o văd chiar în opusul lui Bizet, la Brașov, unde este solistă a Operei. Carmen Topciu este genul de cântăreață cu cultură muzicală solidă, la care patina de vedetă vine din vocea cu luciri metalice, ca o fibră de oțel. Cu impecabilă egalitate între registre, conducerea glasului se face cu știință și frazare fluentă. Notele acute sună penetrant și totodată umplu spațiul cu bogate armonice. Poate că eroina pe care a propus-o nu a avut multă subtilitate, a fost o Carmencită dură și severă, cu joc scenic mai reținut dar, de ce nu, perfect descriptibilă

ca personaj. Fără îndoială, Carmen Topciu este o artistă de top care trebuie neapărat văzută și ascultată și la București, pe scena Operei Naționale. [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE]**

- Pentru Carmen Topciu, apariția în București a fost lucru rar. Este un fapt care ar trebui corijat rapid de dirigitorii primei scene lirice naționale, Orchestrelor Radio și Filarmonicii „George Enescu”, dat fiind că tânăra artistă are un important potențial valoric, pornit din glasul plăcut timbrat, bogat în armonice, omogen pe întreg ambitusul extins, cu largi capabilități virtuozistice, dar și cu linie elegantă de cânt în care accentuările sunt admirabil plasate în frazele muzicale. A demonstrat totul în aria lui Arsace din *Semiramida*, aria Ioanei din *Fecioara din Orléans* și *Habanera* din *Carmen*, pagină în care, totuși, senzualitatea eroinei ar fi trebuit să transpară mai intens. [*De la Mozart la Gershwin, serată la Palatul Șuflu* (2015) – **OPERA CELESTĂ]**

- ... a venit cu voce intens colorată, potrivită timbralității personajului Amneris din *Aida* și și-a gradat eforturile în direcția concentrării pe dramaticul prim tablou al actului al IV-lea. Nu a însemnat că întâia parte a actului secund nu a fost tratată cu sensibilitatea îndrăgostitei ce-și așteaptă iubitul Radamès la întoarcerea din război (chemările *Ah! vieni, vieni amor mio...*) și cu intensitatea confruntării cu marea ei rivală, Aida (Bianca Mărgearu). Până atunci, în primul act, intrarea fusese mai timidă, ca și terțetul, acesta din urmă și din cauza unor sonorități orchestrale excesive (dirijor Iurie Florea). „Încălzirea” vocii s-a simțit de la înmânarea stindardului de luptă, prin adresarea *Di mia man ricevi, o duce...*, absolut imperială. Duetul cu Radamès (Daniel Magdal) și scena „judecății” din ultimul act au fost covârșitoare, Carmen Topciu dezlănțuind avalanșe de sunet ce au dominat sala, inclusiv... instrumentiștii dezlănțuiți. Glasul s-a dezvoltat pe întreg ambitusul, de la sunetele grave „de piept” la cele acute, strălucitoare. (...) Carmen Topciu, o Amneris referențială în acest moment. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VI* - (2018) – **OPERA MAGICĂ]**

● Remarcile merg către timbrul prețios al mezzosopranei Carmen Topciu într-o melodie de Eugen Doga sau în șlagărul *Sanie cu zurgălăi* de Richard Stein. [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

● În *Carmen*, de la prima intrare în scenă, mezzosoprana și-a arătat apetența pentru lirica franceză, pentru stilul de cânt fluent expus, izvorât dintr-o remarcabilă cultură interpretativă, cu care și-a modelat amănunțit glasul proaspăt, cu timbralitate rotundă și catifelată, înveșmântată în armonice prețioase. Nuanțele seducătoare, culorile și intențiile vocale s-au întâlnit la tot pasul, acutele strălucitoare și bogate au străpuns imensul spațiu. Incitantă în *Habanera*, persuasivă în *Seguidilla*, cu accente senzuale în *Cântecul gitan*, ironică în duetul din actul secund cu Don José (Luciano Ganci), introspectivă în aria cărților în care disperarea a înlocuit resemnarea în fața predicției morții, dramatică în ultimul act, iată parcursul unei construcții graduale a rolului, în care vocea a însoțit jocul scenic expresiv și tensionat. [*Mezzosoprana Carmen Topciu a strălucit în CARMEN la celebra Arenă din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

TÖPPER, Hertha – mezzosoprană, n. 19 aprilie 1924, Graz, Austria – d. 28 martie 2020, München, Germania

TORDAI, Ion – bariton, apoi tenor – n. 1931 ianuarie 1935, Turda – d. 16 august 2018, Cluj-Napoca

TORNATORE, Valeria – mezzosoprană, n. 12 ianuarie 1982, Palermo, Italia

TORO, Emiliano Gonzales – tenor, n. 1975?, Geneva, Elveția

● ... În rolul Vitaliano (din *Giustino* de Vivaldi), a revelat agilitate în fiorituri ascendente și descendente, precum și o surprinzătoare dezvoltare acută în aria din actul al III-lea... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

TÖRÖK, Attila – tenor, n. 22 martie 1951, Cluj

TOROPOC (ȚOROPOC), Cătălin – bariton, n. 26 februarie 1979, România

● (...) Cătălin Toropoc (Leporello la Opera Națională) - bariton cu plăcută timbralitate. Experiența și studiul îi vor aduce disecarea analitică a desenului melodic, eliminarea unor sunete mai deschise din registrul cvasi-înalt (aria *Madamina*) iar prin controlul presiunii frazei va evita intonații peste tonul corect (sextetul din actul al II-lea). [*DON GIOVANNI de criză* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Față de prestații anterioare, am notat progresul baritonului Cătălin Toropoc (Leporello), mult mai sigur pe el în expunerea vocii sale rotund timbrate. Cred că trebuie să urmeze exemplul lui Ionuț Pascu (Don Giovanni) în italianizarea frazării, pentru evitarea monotoniei de expresie. [*Baritonul Ionuț Pascu la debutul în DON GIOVANNI* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Impresie pozitivă a lăsat baritonul Cătălin Toropoc (Marcello la Opera bucureșteană), artist cu timbru plăcut, câteodată rezonând tenoral, dar sonor și cu atitudini vocale venite dintr-o analitică lectură a partiturii. Confruntarea cu orchestra (dirijor Adrian Morar) în declamația pucciniană de forță *Gioventù mia...* (actul al doilea) nu l-a desemnat câștigător. [*BOEMA tinerească* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● (...) interpretul lui Ford (a fost) baritonul Cătălin Toropoc, în cea mai valoroasă prestație personală într-un rol pe scena Operei Naționale. Și-a pus în evidență timbralitatea rotundă și plăcută, a condus frumos desenul melodic, cu dezvoltări generoase de fraze, aproape a eliminat acutele câteodată mai puțin vibrante, a cântat cu amplitudine de glas și, ce este mai important, foarte expresiv și nuanțat. A fost convingător în jocul de scenă și în relaționări. Un mare bravo! [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● În rolul titular (Evgheni Oneghin), Cătălin Toropoc s-a situat într-un evident progres față de orice apariții anterioare.

Glasul baritonal frumos îmbrăcat în armonice a câștigat în vibrație naturală, evitând sunetele drepte. Linia vocală a fost fluidă. Rămâne ca artistul să adâncească personalitatea lui Oneghin, să deprindă ținuta arogantă, distantă, atitudinea de superioritate a eroului față de tot ce-l înconjoară și să adâncească chiar tulburarea, frământările din ultima scenă. [*Oaspeți la Opera bucureșteană și Ateneul Român* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Baritonul Toropoc (Guglielmo) are un glas rotund și puternic, înveșmântat în armonice prețios rezonante. În cântul său se mai strecoară sonorități „drepte”, iar prelucrarea rafinată și cu coloristică diversă a frazelor trebuie să-l preocupe în continuare, pentru evitarea monotoniei. [*COSÌ FAN TUTTE, premiera de la Opera bucureșteană* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul titular din *Evgheni Oneghin* a cântat baritonul Cătălin Toropoc, care a atribuit distantului personaj un contur potrivit ca ținută scenică și vocală. Este purtătorul unei timbralități consistente, „pline” și omogene. Sigur că monotonia, liniaritatea în exprimare nu trebuie exagerate și trăirea, existentă în sufletul introvertitului erou, trebuie mai amănunțit cercetată. Păcat că dificila țesătură acută de la sfârșitul penultimei scene a operei, pe note de Fa – Sol bemol – Fa, l-a găsit obosit, pricinuindu-i o neplăcută răgușeală. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cătălin Toropoc a fost Rodrigo de Posa. În pofida ținutei aristocratice, a timbrului rotund și a liniei vocale îngrijite, artistul a fost problematic în registrul acut, pe care oricum nici nu a insistat, disimulând unele sunete, fie prin „ascunderea” lor cu spatele la sală, fie prin intonarea la octava inferioară în scena morții eroului. Atunci, o acută s-a întrerupt, iar la alta pur și simplu a renunțat. Rol greu pentru Cătălin Toropoc. (...) Nu pot decât să sper că a străbătut o indispoziție pasageră. [*DON CARLOS, premieră la Operă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- L-am ascultat pentru prima dată într-un rol verist, Alfio din *Cavalleria rusticana*,

pe baritonul Cătălin Toropoc. (...) S-a achitat bine, cu glas proaspăt, omogen, imperativ și cu accente bine cumpănite, însă fără acea lamă oțelită, biciuitoare, caracteristică a personajului. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Debutant ca Escamillo (*Carmen*), baritonul Cătălin Toropoc și-a expus glasul omogen, cu mai puține accente în aria *Votre toast* și aflat într-o... corrida cu sonoritățile orchestrei (dirijor Tiberiu Soare), dar bine cumpănit în replicile confruntării cu Don José (Alin Stoica) din actul al treilea. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VIII* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Se poate spune că baritonul Cătălin Toropoc este deja un experimentat al rolului titular (Evgheni Oneghin). Deși în ultima vreme și în cea imediat următoare se arată surprinzător oscilant între roluri de bariton și bas (deja Zaccaria din *Nabucco* și, în viitorul apropiat, Mefisto din *Faust*), artistul a dăruit în spectacol acumulările strânse pe parcursul serilor susținute pe prima scenă lirică a țării și nu numai, ca bariton. Atitudinea în conturarea complexului personaj a primit valențe noi, vocea înzestrată nativ cu rezonanțe prețioase s-a orientat – întrucâtva – către evitarea monotoniei în cânt deși, de multe ori, articulațiile mai puțin nuanțate, masive, îl prind în pasajele de autoritate sau violență. [*Două spectacole de operă la București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- La Opera Națională București, (...) un bariton, promițătorul Cătălin Toropoc (a fost) distribuit în rolul de bas al regelui Filip al II-lea. În acest *Don Carlos* bucureștean au dispărut contrastele de culoare vocală între „raisonneur”-ul nobil care este baritonul Posa și suveranul său, Filip, monarh despot, dar frământat sufletește, acum tot bariton, au dispărut conflictele de expresie între acesta și abisalul bas care este Marele Inchizitor, ce ar fi trebuit să frizeze confruntarea între două forțe puternice, aici dezechilibrate prin vocea de bariton a lui Filip. (...) Trebuie spus că, pentru debut, baritonul Toropoc a pregătit în mod serios rolul, studiindu-l în adâncimile sale expresive, expunându-l publicului cu linie frumoasă a frazării, cu accente potrivit

așezate și acute ferme, desigur comode pentru bariton, mai solicitante pentru un eventual bas. Vocea, bine îmbrăcată în armonice cu rezonanțe plăcute, a crescut în vibrație emoțională și cântul a depășit monotonia, liniaritatea care se mai insinuau în prestații anterioare. Atâta doar că a rămas în culoarea nativă de bariton, cu toate îngroșările la care artistul a fost nevoit să recurgă. [*Doi baritoni într-un singur DON CARLOS* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● Fără îndoială că pentru baritonul Toropoc, rolul Scarpia (*Tosca*) a fost o ambiție, sentiment care îl urmărește permanent în acest stadiu al carierei, situat către etajul său mediu. Muncește serios, adaugă roluri peste roluri, fapt foarte lăudabil în sine, oscilează de la cele de bariton la cele de bas (Filip, Zaccaria), navighează printre stiluri. Provocările fiind prea mari, o stabilizare este mai mult decât necesară. Se știe, glasul său are o timbralitate plăcut învelită în armonice, omogenitatea între registre este bună și baritonul se servește de aceste înzestrări pentru construirea unor fraze muzicale cu frumoasă linie vocală. Se mai știe și că monotonia de expresie îi este adesea caracteristică, exceptând accentuările și impulsurile viguroase. În abordarea personajului Scarpia, proiecția de sunet i-a jucat feste. Chiar prima zicere, *Un tal baccano in chiesa!*, ce trebuie să explodeze cumplit, să înfricoșeze, a fost prea ascunsă în străfundurile rezonatorilor vocii. Totul a continuat pe aceleași coordonate, inclusiv ingolări, adresa-rea autoritară, care a existat în concept, a fost văduvită de sonorități mușcătoare, aspre, în timp ce unele atacuri (... *e il bel Mario al laccio pendere*) au fost prudent luate „pe dedesubt”. Există în scriitura pucciniană un spirit declamatoriu, care trebuie redat ca atare, deschis și însoțit de sensuri amănunțite de expresie, aproape la fiecare rostire, în scopul zugrăvirii multitudinii de stări ale odiosului personaj. Rămân teme de studiu adâncit. [*Avalanșă de invitați la Operă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

● O plăcută surpriză a fost Cătălin Toropoc (Marcello în *Boema*), sonor și generos, clar bariton, percutant și cu

amplitudine în importanta zicere *Gioventù mia* din scena de la Café Momus. [*Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

TOROSYAN, Hasmik – soprană, n. 1984?, Erevan

TORRE, Benedetta – soprană, n. 1994, Genova, Italia

TORRE, Diego – tenor, n. 24 noiembrie 1979, Mexico City

TOURANGEAU, Huguette – mezzosoprană, n. 12 august 1938, Lachine, Montreal, Canada – d. 21 aprilie 2018, Montreal

TOUREL, Jennie – mezzosoprană, n. 22 iunie 1900, Vitebsk, Belarus (surprinzător față de toate celelalte surse, pe piatra de mormânt de la Ferncliff Cemetery and Mausoleum, Hartsdale, Westchester County, New York este gravat anul nașterii 1909) - d. 27 noiembrie 1973, Manhattan, New York

TOZZI, Giorgio – bas, n. 8 ianuarie 1923, Chicago, Illinois – d. 30 mai 2011, Bloomington, Indiana

TRAMA, Ugo – bas, n. 4 august 1932, Italia

TRATTNIGG, Sandra – soprană, n. 14 noiembrie 1976, Klagenfurt, Austria

● ... soprana a fost o Marzelline (*Fidelio*) cu ușoare deficiențe ritmice, dar delicioasă scenic. [*Spectacole la Opera din Zürich* (2011) – **OPERA DIVINA**]

TRAUBEL, Helen – soprană, n. 16 iunie 1899, Saint Louis, Missouri - d. 28 iulie 1972, Santa Monica, California

TREIGLE, Norman – bas, n. 6 martie 1927, New Orleans, Louisiana – d. 16 februarie 1975, New Orleans, Louisiana

TREKEL, Roman – bariton, n. 1 ianuarie 1963, Pirna, Germania

● Fără reproș a fost Roman Trekel (în partitura de mai mică întindere a Heraldului),

glas de maximă omogenitate, limpede, cu legato de rară cursivitate, în care inflexiunile vin pe nesimțite, comentând cu finețe și distincție un rol eminamente liniar, narativ. (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) - *OPERA VIVA*]

● Roman Trekel (Wolfram von Eschenbach) a dovedit că poate lua loc în linia marilor baritoni lirici germani. Cu timbru moale, catifelat, cu frazare fluidă, cursivă, Trekel este poetul vizionar, subtil. Glasul lui se unduiește în tristețe, în reculegere când intonează invocația către Luceafăr (*O du mein holder Abendstern*, simt și acum mlădierea...); atmosfera devine incantată, florile regizorului Philippe Arlaud, vrăjite, parcă prind viață... (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. TANNHÄUSER ȘI LUPTA CÂNTĂREȚILOR LA WARTBURG* (2002) - *OPERA VIVA*]

TRELEAVEN, John – tenor, n. 10 iunie 1950, Cornwall, Marea Britanie

TREMPONT, Michel – bariton, n. 28 iulie 1928, Boussu-lez-Mons, Hainaut, Belgia – d. 30 ianuarie 2021, Belgia

TRENKA, Éva – soprană, n. 9 martie 1922, Cluj – d. 16 iunie 2010, Germania

TREPTOW, Günther – tenor, n. 22 octombrie 1907, Berlin – d. 28 martie 1981, Berlin

TRETIK, Vasili – tenor, n. 6 decembrie 1926, Komarovka, regiunea Kursk, Rusia - d. 16 aprilie 1989, Kiev

TRETYAKOVA, Katerina – soprană, n. 27 iulie 1980, Murmansk, Rusia

TRIMARCHI, Domenico – bariton, n. 21 decembrie 1938, Napoli, Italia

TRÎMBIȚAȘ, Oana-Maria – soprană, n. 2 mai 1991, Toplița

TRITEANU (GOGA, născ. MUREȘAN), Veturia – soprană, n. 30 mai 1883, Sebeșul Săsesc, Sibiu – d. 15 iunie 1979, Ciucea, Cluj

TRITSCHLER, Robin – tenor, n. 1976?, Wicklow, Marea Britanie

TRÓ SANTAFÉ, Silvia – mezzo-soprană, n. 5 decembrie 1967?, Valencia, Spania

● Cu timbru frumos, cu egalitate între registre ce îi conferă fluentă pe ambitus, cu frazare bine condusă, Silvia Tro Santafé (travesti în rolul Maffio Orsini din *Lucrezia Borgia* la Bruxelles) a cântat cu aplomb, inclusiv cunoscuta baladă *Il segreto per esser felici* din actul al doilea. [*Elena Moșuc în rândul marilor soprane ale lumii* (2013) – *OPERA MĂIASTRA*]

TROFIMOV, Stanislav – bas, n. 1976?, Sterlitamak, Bașkiria, Rusia

TROITSKAYA, Natalia – soprană, n. 18 mai 1951, Belgrad – d. 9 aprilie 2006, Moscova

TROST, Rainer – tenor, n. 30 octombrie 1966, Stuttgart, Germania

TROYANOS, Tatiana – mezzo-soprană, n. 12 septembrie 1938, New York; New York - d. 21 august 1993, New York, New York

● Excelentă, Tatiana Troyanos, marea cântăreață cedând sonorității de violă rolului Dido din *Dido și Aeneas* de Purcell. [*Noutăți și reeditări discografice* (1992) – *OPERA LIVE*]

TRUICULESCU, Marius – bariton, 19 iunie 1930, Titu, Slatina – d. 24 iunie 2013, Cluj-Napoca

TRUMBETAȘ, Jasmina – soprană, n. 22 noiembrie 1970, Belgrad

● Invitata serii, soprana belgradeană Jasmina Trumbetaș, a venit cu un *look* mai depărtat de ingenuitatea Tatiane (din *Evgheni Oneghin*), dar cu un glas frumos, rotund. Prin registrul central bogat a derulat fraze muzicale pline de expresivitate, demonstrând experiența solidă și buna stăpânire a rolului. Aria „scrisorii” și duetul final cu Oneghin (Cătălin Toropoc) au fost secvențele ce au evidențiat admirabila linie de cânt, servită cu dăruire și pasiune, cu moliciuni într-un pianissimo visător, în

prima. La pasiv, aș nota finalul cu La bemol al ariei și cel cu Si natural al duetului, a căror emisie mai pregnantă ar fi sporit impactul emoțional. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

TSALLAGOVA, Elena – soprană, n. 1980, Vladikavkaz, Rusia

TSCHAMMER, Hans – bas, n. 1943, Feldkirchen bei Straubing, Germania

TSIBULKO, Oleg – bas, n. 25 decembrie 1984, Danu, Glodeni, Republica Moldova

● ... Oleg Tsybulko (Principele babilonian Zambri din *Ciro in Babilonia*) a expus o voce impunătoare. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

TSILOGIANNIS, Alexandros – tenor, n. 19..., Kenya

● ... foarte bun Gastone în *Traviata...* [*Soprana Elena Moșuc, debut strălucit la Atena* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

TSIPLE, Yuriy – bariton, n. 1984, Slatina (Solotvino), Ucraina

● ... O voce frumoasă, lirică și omogenă, potrivită pentru construcția donizettiană a desenului melodic (duetul Enrico-Lucia din *Lucia di Lammermoor*), pe care îl abordează cu o fluiditate în care simte cum să strecoare necesarele impulsuri. Tsiple este un artist în formare care știe cum și cât să lucreze pentru creșterea anvergurii sonore, a întinutării sunetelor așa-zis „deschise”. Perspectivele sale de dezvoltare și afirmare sunt certe. [*Nelly Miricioiu pentru Fundația Principesa Margareta* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Yuriy Tsiple (...) a adus rolului căruțașului Ramiro aportul său de timbru plăcut și fluid. (*Ora spaniolă* la Sala Radio) [*Seară Ravel* (2011) – **OPERA DIVINA**]

TSYMBALYUK, Alexander – bas, n. 1 martie 1976, Odesa, Ucraina

● (În rolul Raimondo din *Lucia di Lammermoor*), a venit cu o voce de bas de rară generozitate, a frazat fluid și elegant, în sonorități bogate și calde. [*Al cincilea rol pentru Elena Moșuc la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

TUCCI, Gabriella – soprană, n. 4 august 1929, Roma – d. 9 iulie 2020, Roma

TUCKER, Richard – tenor, n. 28 august 1913, New York, New York – d. 8 ianuarie 1975, Kalamazoo, Michigan

● Fără să fie posesorul unui timbru de o calitate cu totul specială, vocea lui Tucker a impresionat prin siguranța și soliditatea emisiei, exemplara susținere tehnică, prin fermentul romantic pe care îl iradia, îmbinat cu accentul viguros, eroic. [(*august 1999*) – **OPERA ÎN PORTETE**]

TURNER, Eva – soprană, n. 10 martie 1892, Werneth, Manchester, Marea Britanie - d. 16 iunie 1990, Londra

TUDORAN, Ionel – tenor, n. 24 iunie 1913, Băraștii de Vede, Olt – d. 28 octombrie 1979, România

TUDOROIU, Ion – tenor, n. 23 iulie 1946, Răzvad, Dâmbovița

TUDOSIE, Corneliu – tenor, n. 1 august 1959, București

TUMAGIAN (TUMAGEANIAN), Eduard – bariton, n. 5 februarie 1944, București

● Eduard Tumagian a debutat în acea seară în *Il tempio della Scala* și debutul a fost strălucit. Deplin stăpân pe fraza verdiană eroică, avântată, baritonul nostru intră cu mare autoritate în scenă cu *Di Dio che parli?* și cântă cu accente oțelite, cutremurătoare *In mar di sangue* sau *Saccheggiate, ardete il tempio* din primul act, precum și *Ascoltate i detti miei* din cel de-al doilea. Forța accentului i se revelează și în duetul cu Abigaille (Ghena Dimitrova) în replici ca *Oh frode!* sau *Menzogna! A morte!* În toată această desfășurare, Tumagian, artist

inteligent, lucrează asupra expresivității cuvântului și frazei, găsind loc să dea o culoare ironică în *Ben l'ho chiamato in guerra*, un mister *aparté*-ului *S'appressan gl'istanti* (marcat chiar de Verdi *soffo voce e cupo*) sau o expresie derutată, înfricoșată în Allegro-ul *Chi mi toglie il reggio scettro?* din finalul actului al doilea. Toate acestea, consecință a maleabilității vocii sale. Altor pasaje, mai lirice, le dăruiește o dulceață și o moliciune deosebite și un frumos legato. Iată-l în primul act intonând cu mare emoție *O mia figlia* sau *Ah, perché, perché sul ciglio*, iar în duetul cu soprana, îmbătrânit, apăsător, purtând parcă povara loviturii *Il fianco, perché, perché mi reggi?* Superb-afectuos sună în aceeași secțiune *Deh, perdona, deh, perdona* sau *Oh, di qual onta aggravasi*, timbrul său nobil devenind și mai frumos în asemenea fraze în care, ingenuncheat, strecoară unda de durere. [NABUCCO – Tumagian – Scala – Muti (1991) – **OPERA LIVE**]

● Ascultând noua ediție semnată de casa Discover, dorința lui Verdi, care a intenționat să-și intituleze opera, *Iago*, revine obsedant în minte. Maleficul personaj este într-adevăr placa turnantă a tramei, „inginerul” intrigii diabolice, motorul disecției și aneantizării lui Otello și al Desdemonei. Este meritul lui Eduard Tumagian de a-și fi construit rolul, pornind de la o asemenea concepție iar rezultatele sunt dintre cele mai valoroase. Punându-și timbrul său arămit, cu lucire misterioasă, în slujba unei expresii puternice, îmbrăcată în sonorități deloc brutale și de o limpidă cursivitate pigmentată de autoritatea accentelor, Tumagian redă fraza muzicală verdiană în toată splendoarea pe care scriitura și tradiția o recomandă. Tot atât de importantă îmi apare gradația minuțioasă și rafinamentul demonic cu care Iago-Tumagian țese păienjenishul în care îl învâluie pe Otello (Nicola Martinucci). Totul se face fără îngroșări inutile, sarcastic, mios, insinuant, umil, culminația atingându-se în actul al treilea când, practic, Iago ajunge să-i poruncească lui Otello cu ton dominator (*Ti frena! Ti nascondi!*). Rolurile s-au inversat. Superbă construcție din partea

baritonului român, rar auzită pe disc! Copleșitor efectul dramatic pe care aceste două banale adresări, de obicei trecute neobservat, îl realizează. Momentul vine să întregească o interpretare sprijinită vocal pe un continuu și subtil joc al culorilor, mărturie a unei inteligențe artistice cu care Eduard Tumagian a impresionat de fiecare dată. [OTELLO la Barcelona (1997) – **OPERA LIVE**]

● Eduard Tumagian, interpretul rolului titular, a înțeles cel mai bine, pe deplin, aș spune, complexitatea structurii eroului său: labilitate psihică, convulsii interioare, vise de mărire abil exploatare de demonica Lady, impuls criminal, prăbușire fizică și morală în abisul forțelor întunericului. Vocea lui Tumagian, prin maleabilul său registru central, urmează impecabil toate aceste efluvii de trăire, de frământare, imagini ale unui destin damnat, redându-le exemplar și impresionant, performanță cu atât mai meritorie cu cât s-a produs în condiții concertante, fără suport scenic. Arta lui Tumagian este solidă și profundă, iar exprimarea vocală, plastică și inteligent mănuită. (Concert la Sala Radio din București) [MACBETH revine (2003) – **OPERA VIVA**]

● Stâncosul personaj Barnaba capătă prin viziunea lui Eduard Tumagian o nuanță șerpească, insinuant-sarcastic-otrăvită, care îl face și mai hidos. Flexiunile glasului sunt abundente, inteligent și subtil conduse. (La Sala Radio din București) [GIOCONDA concertantă (2004) – **OPERA VIVA**]

● Baritonul Eduard Tumagian (care a interpretat partitura de bas a Evanghelistului, diferența făcându-se simțită pe alocuri) s-a pliat măiestrit scriiturii oratoriale, cu timbru nobil, accente și inflexiuni prețioase în cânt, aducând patina teatrală provenită din densa și îndelungată lui prezență pe scena lirică. Remarcabil, sfâșietor prin expozeul lui Tumagian, finalul părții a III-a, consacrat crucificării lui Iisus! (La Sala Radio) [Patimile și Învierea Domnului. Oratoriu Bizantin de Paști (2004) – **OPERA VIVA**]

● Eduard Tumagian, ale cărui subtilități de expresie au ieșit nu o dată în relief în talmăcirea paginilor lirice romantice, este și

un important interpret de lied, gen muzical pe care nu l-a abandonat niciodată pe parcursul carierei și în care a picurat întotdeauna trăiri intense. Plierea vocii sale în specificul muzicii franceze este optimă și, iată, Eduard Tumagian știe să contureze un personaj complex și pitoresc precum Don Quichotte în cele două cicluri propuse: ***Cântecele lui Don Quichotte*** de Jacques Ibert și ***Don Quichotte către Dulcineea*** de Ravel. Versurile de Ronsard, Arnoux și Paul Morand, cântate într-o impecabilă limbă originală, au fost suportul prin care artistul a indus și atmosfera (***Cântecul plecării lui Don Quichotte***), și reveria (***Cântec pentru Dulcineea***), și grandoarea tragică a sfâșietoarei morți a eroului, ca însumare a altitudinii sale spirituale. A existat o comuniune între cântăreț și dirijor în care ritmurile iberice ale partiturilor s-au revelat cu discreție, cu nostalgia aleanului pentru ființa iubită (adorată în ***Cântec epic precum Fecioara Maria***), împletită pe alocuri (***Cântecul Duceului***, respectiv ***Cântecul de pahar***) cu evocarea bucuriilor lumești ale Cavalerului Tristei Figuri. Prin două trăsături de penel, Tumagian și dirijorul Cristian Mandeal ne-au readus în memorie, cu măiestrie, (la Sala Radio), imaginea profund umanistă a eroului creat de Cervantes. [*Rafinamentul sonurilor franceze* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Măiestria lui Eduard Tumagian a stat întotdeauna într-o analitică profundă subsumată profilurilor personajelor. Nimic nu a rămas exterior, placid, amorf. Trăirea ardentă a venit ca un pandant al unui glas amprentat cu rezonanțe prețioase. Baritonul a gândit până în cele mai ascunse ascunzișuri specificitatea rolurilor, a colorizat, a expus totul cu debordantă dăruire. A dovedit-o și acum, în ariile și duetele interpretate alături de Elena Moșuc (la Sala Radio). Tumagian este un artist al scenei și acest lucru își pune patina asupra tălmăcirilor sale, întotdeauna intense și exprimate teatralizat, puternic, convingător. Monologul lui Gérard din ***Andrea Chénier***, duetele din ***Rigoletto*** (***Sì, vendetta, tremenda vendetta*** a fost intens solicitat ca bis), ***Te-Deum***-ul din ***Tosca*** au fost tot atâtea momente de dramaturgie

autentică iar finalurile lor au încoronat o artă care nu se întâlnește la tot pasul. [*Regal de operă cu Elena Moșuc și Eduard Tumagian* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Eduard Tumagian face parte din acea categorie de artiști pentru care muzica, stilul, vocalitatea, cuvântul, atitudinea scenică sunt un tot unitar, indestructibil. Mănuite inteligent, ele se îngemănează și produsul apare impecabil proiectat și pus în pagină. Pornind de la sonorități calde, catifelate, îmbrăcate în înveliș prețios cu tente arămite, glasul este condus precum un instrument maleabil, flexând fraza muzicală în care variațiile expresive și culorile își fac loc la tot pasul. Tumagian gândește milimetric partitura, relaționează cu textul, picură patina specific italiană. Nu este vorba exclusiv de o privire cerebrală, obiectivă, ci de o simbioză cu puternica sa simțire de artist. Unduiri și moliciuni, accent apăsător și pătrunzător, generozitate în expunere prin arce ample dimensionate. Este Germont – bătrânul tată, ce străbate succesiunea de trăiri. Este măiestria lui Tumagian de la vehemență la duioșie și implorare, de la revoltă la resemnare, sentimente luxos înfățișate în spectacol. Celebra arie ***Di Provenza il mar*** a fost o redare picturală în care arta lui Tumagian și-a aflat esențele în apetența sa pentru literatura de lied, aplecare care l-a însoțit peste tot în carieră, permițându-i să extragă nebanuite, subtile fațete din personajele pe care le-a întrupat. Nu degeaba, baritonul clamează adesea absolența lui universitară la clasa de lied-oratoriu. El știe că unul din secretele artei interpretative lirice este tocmai relaționarea dintre muzică și cuvânt, câștig pe care îl oferă tocmai abordarea vastei literaturi de lied și pe care îl comunică permanent. Eduard Tumagian se află acum pe un pisc îmbogățit de experiența carierei și privește în ambele direcții. Va mai cânta și va aduce valorizări noi în demersurile sale. (***Traviata*** la Operă) [*Final de stagiune lirică bucureșteană 2005-2006* - **OPERA ÎN DIRECT**]

● În ***Simon Boccanegra***, după un start pe care l-aș aprecia drept economic, Tumagian și-a etalat rapid (în Prolog, cu acel Andantino cantabile ***Del mar sul lido*** din duetul cu Fiesco

– Sorin Drăniceanu) armele sale de bază – cântul cultivat și subtila educație a frazării. A intonat elegant, cu accent nobil și extremă expresivitate *Figlia! A tal nome io palpito* în duetul din primul act cu Amelia (Silvia Sorina Munteanu), pentru ca scena finală, de la intrarea *M'ardon le tempia* și până la ultimul suspin *Maria!*, să fie sfâșietoare ca emoționalitate, tulburătoare ca exprimare. Artistul a propus un Boccanegra în permanentă frământare, apăsător mental și fizic chiar în marea scenă *Plebe! Patrizi! Popolo...* când – surprinzător, dar întrucâtva justificabil – autoritatea dogală a părut masiv subsumată trăirilor intense ale eroului. [Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Tumagian a fost un Scarpia (*Tosca*) dominat funciar de o ură feroce care l-a chinuit devorator, contorsionându-i chipul, trupul, chiar în momentele *Te Deum*-ului. În acordurile solemne, grandioase, în fața altarului, bigotului șef al poliției nu-i mai rămăsese decât expresia furiei. O compoziție actoricească greu de uitat. Admirabil – pentru vârsta sa - prin modul în care își conduce glasul velurat în conturarea unui personaj de duritatea lui Scarpia, Eduard Tumagian face minuni prin coloristica amănunțit gândită, prin simțul detaliului iscusit disecat. [Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Veritabilul victorios al serii a fost Eduard Tumagian. Scriitura rezervată de compozitor Marelui Preot al lui Dagon (*Samson și Dalila*) i-a pus în valoare vocea somptuoasă, cu accente inteligent plasate, în condițiile unei impecabile pronunții în limba franceză. [Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană- **OPERA ÎN DIRECT**]

TUMANIAN, Barseg – bas, n. 3 august 1958, Erevan

TUMINO, Gian Luca – bariton, n. 19..., Veneția, Italia

TURAY, Gregory – tenor, n. 1973, Lexington, Kentucky

TURCU, Valeriu – tenor, n. 11 octombrie 1950, Blaj

TURNER (născ. HAAS), Claramae – mezzosoprană, n. 20 octombrie 1920, Dinuba, California – d. 18 mai 2013, Santa Rosa Beach, Florida

TURNER, Eva – soprană, n. 10 martie 1892, Werneth, Manchester, Marea Britanie – d. 16 iunie 1990, Londra

TURP, André – tenor, n. 21 decembrie 1925, Montreal, Canada – d. 25 februarie 1991, Montreal

TURPINSZKY, Béla – tenor, n. 10 decembrie 1931, Léva, Ungaria

TURTOI, Diana – mezzosoprană, n. 30 ianuarie 1982, Giurgiu

TVERDOHLIB, Anastasia – mezzosoprană, n. 14 iunie 1983, Chișinău

TWAROWSKA, Aura – mezzosoprană, n. 21 noiembrie 1967, Lugoj

● Expresivă a fost Aura Twarowska îndeosebi în secțiunea *Liber scriptus...* (La Sala Radio) [*MESSA DA REQUIEM, In Memori-am Emanuel Elenescu* (2003) – **OPERA VIVA**]

● ... Aura Twarowska... poate cea mai notabilă Carmencită română a momentului... [Debuturi la Opera Națională din București (2004) – **OPERA VIVA**]

● Aura Twarowska a susținut partitura cu voce plăcut timbrată, nuanțată condusă. [La Opera Națională din București, în întâmpinarea Sărbătorilor Pascale, *MESSA DA REQUIEM de Giuseppe Verdi* (2005) – **OPERA ÎN DIRECT**]

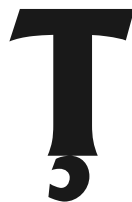
● Experimentata mezzosoprană Aura Twarowska a fost, cu frumoasă voce, un Cherubino (la Sala Radio) ce a depășit serios... pragul adolescentin. [Sărbătorirea maestrei Georgeta Stoleriu (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Mezzosoprana Aura Twarowska a personificat Îngerul (...). Artista, posesoare a unei plăcute timbralități, a cântat plastic, elocvent, cu blândețe, nuanțat, în duios legato precum calmul zbaterii line de aripi, dar și cu amplexare în prezicerea Judecării care avea să fixeze destinul sufletului lui Gerontius. Linia frumoasă a frazării, adresarea plină de pasiune, trecerile moi în registrul de piept,

sunetele înalte elegant dezvoltate au conferit substanță dialogului din partea secundă. Anunțarea Mântuirii prin arioso-ul final a venit în dulce zicere, suprapusă corurilor sufletelor din purgatoriu și îngerilor. [*În premieră românească, VISUL LUI GERONTIUS de Elgar (2019) – OPERA MIRACOL*]

- Cu orchestră mare, *Poemul iubirii și al mării, op. 19* de Chausson a revelat din partea dirijorului o lectură plină de pasiune, îmbrățișată cu glas de aleasă calitate de mezzosoprana solistă Aura Twarowska, voce sonoră, amplă, strălucitoare, care a dominat dezlănțuirile instrumentiștilor. Un glas – să-l numesc (ca de obicei) - *du chair et du sang*, întrucât artista a cântat cu remarcabilă trepidație interioară, ce s-a simțit la fiecare inflexiune, mergând emoționant până la tente duioase, triste în Partea a doua, *Moartea iubirii*, în timp ce notele înalte penetraseră spațiul peste o orchestră deloc comodă. [*Dirijorul Cristian Măcelaru, viitorul Director Muzical al Orchestrei Naționale a Franței, de trei ori în București la început de noiembrie (2019) – OPERA MIRACOL*]

TYNAN, Sarah – soprană, n. 30 aprilie 1976, Londra

ȚAGA, Constantin – tenor, n. 19.., România

ȚĂRANU, Nicolae – tenor, n. 1921, România – d. 5 noiembrie 2015, București

ȚĂRANU, Vicențiu – bariton, n. 21 iunie 1968, București

- Artistul construiește cu minuțiozitate personajul Germont-tatăl (*Traviata*) conducându-și glasul – care nu impresionează prin amploare – cu abilitate și cu intenții vocale corecte, deși anumite sunete opace se mai fac resimțite pe alocuri. [*Plimbare de la Sala Radio la Opera Națională (2004) – OPERA VIVA*]

- Baritonul Vicențiu Țăranu - irezistibil Sempronio, la Opera Comică pentru Copii. [*FARMACISTUL de Joseph Haydn (2004) – OPERA ÎN DIRECT*]

- Ce timbru plăcut și omogen are baritonul Vicențiu Țăranu, interpretul lui Guglielmo! Dublat de o remarcabilă muzicalitate, spontan în expresie, este în plus un actor neobosit, bine integrat personajelor comice. Sigur că rolul ar fi cerut o articulare mai pregnantă în rostire (...). [*În Anul Mozart, COSÌ FAN TUTTE, premieră la Operă (2006) – OPERA ÎN DIRECT*]

- ... excelentul comedian și vocalist care este baritonul Vicențiu Țăranu a fost Don Basilio în *Bărbierul din Sevilla* de Paisiello la Opera Comică pentru Copii. [*Un nou Figaro pe scena lirică românească (2006) – OPERA ÎN DIRECT*]

- Vicențiu Țăranu (Figaro în *Nunta lui Figaro*, la Opera din Splai) a avut puncte de vârf în arii. [*Operă la București și Brașov (2012) – OPERA ÎN PORTETE*]

- Valentin a fost Vicențiu Țăranu. Fără să sune foarte amplu în sală, a cântat rugăciunea din actul secund cu linie vocală

fluidă și, deosebit de expresiv, scena morții. [*FAUST, în reluare la Opera bucureșteană* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Importantul personaj care este Don Alfonso, manipulatorul, „trăgătorul de sfori”, a primit, suprinzător, din partea baritonului Vicențiu Țăranu, desigur, sub îndrumarea regizorală (John Fulljames), un profil mai degrabă placid decât persuasiv, subtil sau insinuant. Printre sunetele frumoasei sale voci au apărut și opacizări sau carențe de focalizare. [*COSÌ FAN TUTTE, premiera de la Opera bucureșteană* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Savuros în rolul buf al lui Dulcamara din *Elixirul dragostei*, totuși, rol de bas, baritonul Vicențiu Țăranu a afișat multiple culori și intenții vocale, cu lejerități în agilitățile de pe portativ, însoțite de naturalețe și mobilitate în scenă. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – IV -* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Pentru rolul titular, Gianni Schicchi, (...) a fost rândul lui Vicențiu Țăranu să-și aducă aportul în conturarea unui personaj de covârșitoare complexitate, servit cu umorul pe care artistul îl are în sânge, demonstrat cu diverse prilejuri, în alte opusuri comice. Glasul are căldură, bună sonoritate (doar câteva note grave au suferit) iar expresiile și coloristica atât de necesare unei bune redări caracterologice, au fost în foarte mare măsură adecvate. Rafinarea lor va continua, probabil că baritonul s-a aflat la debut în rol și îl va transforma cât de curând din „*Giannino*” în „*Gianni*”. Acum, mă gândesc de pildă, la diferențierea contrastelor din timpul dictării noului testament, în raport cu celebrele amenințări *Addio, Firenze...* [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- Alt debut a revenit lui Vicențiu Țăranu, ca Rodrigo de Posa. După o carieră în care a cântat roluri mai mici sau de bariton liric, artistul bucureștean a demonstrat un evident progres și a abordat personajul verdian cu meritorii rezultate, cu potrivită aplecare pentru stilistica maestrului de la Busseto. Glasul a sunat generos, egal pe ambitus, cantabil, dar și brutal, culminând cu sunete înalte dominatoare, de mare efect,

precum *La pace è dei sepolcri!*, ... *per voi si allieti il mondo!* din duetul cu Filip (Cătălin Toropoc) sau din marea scenă a morții eroului. Emoția primei intrări în rol l-a călăuzit și către sporadice inegalități, îndeosebi la redarea cu noblețe și eleganță a unor desene melodice sau în zicerea *A me il ferro!* din tabloul *Autodafé*, atacată impur. [*Doi baritoni într-un singur DON CARLOS* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

- Vicențiu Țăranu a abordat energetic și robust partitura (lui Alfio din *Cavalleria rusticana*), dar cu oarecare inegalitate în forța registrelor, dându-se impetuos asupra celui înalt în duetul cu Santuzza (Bianca Mărgăan), îndeosebi în tirada *Infami loro, ad essi non perdono...*, de mare impact. [*Oaspeți și debuturi la ONB (II)* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

ȚEPEȘ, Sorin – bariton, n. 16 aprilie 1968, Lugoj

ȚIBREA, Ion – bas, n. 28 octombrie 1963, Cluj

ȚIBULEAC, Lucia – soprană, n. 2 august 1940?, Hârlău

ȚIGOIU, Horia – bariton, n. 19.., România

ȚONINA, Maria – soprană, n. 10 iunie 1976, Chișinău

ȚUCULESCU, Răzvan – tenor, n. 19.., România

ȚUGUI, Diana – soprană, n. 26 septembrie 1978, Craiova

- ... multiplu premiată la actuala ediție a Concursului Vox Artis, este unul din glasurile importante de coloratură lirică ale peisajului operei românești de astăzi, prin timbralitatea de culoare plăcută, strălucirea și inteligența în construcția frazelor muzicale, dezinvoltura și siguranța abordărilor, prin expresivitate. A desenat o Musetta (*Boema*) fără frivolitate agresivă, ci subtil-insinuantă, o delicioasă Rosina (*Bărbierul din Sevilla*), o emoționantă Violetta cu frumoase pianissime (aria *Addio del passato* și duetul *Parigi, o cara, noi lasceremo*, în care replica a venit din partea tenorului Constantin Nica). A adăugat

inspirație belcantistă în cavatina din *Lucia di Lammermoor* și intensă trăire în aria *Tutte le feste*, urmată de duetul *Sì, vendetta* din *Rigoletto*, alături de baritonul Florin Dumitru Petre. [*S-a încheiat festivalul liric sibian* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... delicioasă și delicată actriță, cu subtilități în atitudinea unei Rosina drăcoase (în *Bărbierul din Sevilla*), a cântat cu voce strălucitoare și bună derulare a pasajelor de coloratură. Câteva sunete mai „deschise”, nefocate suficient, au alterat pe alocuri omogenitatea frazelor și au dus chiar la ușoare asprimi în registrul acut. Cauzele, simplu de eliminat, pot sta în oboseală, în emoția debutului într-un rol nou. [*S-a deschis stagiunea lirică la Craiova* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Soprana Diana Țugui (suava Gretel) - o cântăreață tânără, cu glas frumos, proaspăt și vocalizări agile, care a rezolvat cu strălucire țesătura rolului. Mă așteptam la așa ceva, după cum mă așteptam la șarmul atitudinilor, la bucuria cu care a jucat, la mișcările pline de vivacitate, la expresiile delicioase și, nu în ultimul rând, la suculenta rostire și articulare a prozei. [*Hänsel și Gretel în Bănie* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- (La Sala Radio), în rolul Inês, cu glas lejer și diafan în aria *Dolce zeffiro* din primul act, a expus broderii discrete și reținute. [*În premieră, FAVORITA concertantă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- ... (în rolul titular) soprana Diana Țugui a expus un glas frumos, rotund și plin, cu limpezime de proiecție în sală și cu minunată înzestrare de armonice ce-i conferă bogăție pe întregul ambitus. A condus expresiv frazele muzicale și a dezvoltat sunete în pianissimo, bine integrate spiritului belcantoului romantic ce animă scriitura donizettiană. A cântat strălucitor. Unele acute din prima parte a spectacolului au vizat stridența, altele – cele tradiționale din aria „nebuniei” - au fost eliminate. [*LUCIA DI LAMMERMOOR, marca Andrei Șerban, a sosit la Opera din Iași* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

- Soprana Diana Țugui a fost Sophie (în *Werther*), ingenuă, cu glas strălucitor, plutitor, expansiv și cu mare dezinvoltură

scenică. Un personaj „ca o primăvară”. [*La Opera din Cluj-Napoca „Domnul Werther român”* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Proaspătă și luminoasă, cu accente de șarm a sunat vocea sopranei Diana Țugui, Musetta (*Boema*) cu prezență scenică atrăgătoare. Valsul *Quando me’n vò* a avut grație și eleganță, așa cum cere Puccini. [*Staruri la Opera Română din Cluj-Napoca* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- În rolul Violetta, soprana Diana Țugui a expus un glas rotund, de frumoasă culoare, cu registre grav și central admirabil rezonante, senzuale, dezvoltate amplu înspre cel central-înalt. Cu muzicalitate pură, artista a dăruit inflexiuni subtile desenelor melodice, a perlat cu precizie dificilele pasaje de coloratură ale primei arii, a frazat prelung în spirit belcantist. Sunetele în piano și pianissimo, specialitate a sopranei, diafane, aerisite, eterice, au avut doritele tente evocatoare, sfâșietoare în atacurile din *Addio del passato*, arie încheiată într-un răscolitor crescendo. Cu exprimare profetică a cântat *Amami Alfredo!* din actul secund. Diana Țugui, o Violetta exemplară, care va concentra mai mult, în viitor, opționalul Mi bemol supra-acut din finalul primului act. [*TRAVIATA verdiană în deschiderea stagiunii Operei Naționale Române Cluj-Napoca* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Soprana Diana Țugui (Elvira) a demonstrat o dată în plus că se află într-un bun moment al carierei, pe linia rolurilor de coloratură lirică, servite cu glasul său rotund, plăcut timbrat. Conducerea frazei muzicale a fost plină de inflexiuni bine cumpănite în expresii adecvate, cu rezultantă înaripată, diafană, delicată în portativele ornamentate perlat, remarcabile ca agilitate. Trăirea s-a arătat intensă, zugrăvind o eroină sensibilă, greu încercată. În cânt, Diana Țugui a afișat cultul legato-ului, atacurile în pianissimo au impresonat, culorile au fost diverse, impregnate de moliciuni. Poate că i-aș reproșa tendințele de stridență ale supra-acutelor tradițional încheietoare de arii, care afectează și lungimea dorită pentru acele note. [*PURITANII, premieră la Opera Română din Cluj-Napoca* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ȚUȚU, Ecaterina – mezzosoprană, n. 15 martie 1957, Hunedoara

● Din numeroasa distribuție am remarcat îndeosebi prestația mezzosopranei Ecaterina Țuțu, Sfinx insinuant și cu multiple subtilități (să accept amplificarea electronică, necesară creării haloului fundamentalelor întrebări)... (Opera Națională București) [Reîntâlnirea cu OEDIPE (2004) - **OPERA VIVA**]

● Ecaterina Țuțu - o Dalila (din opera lui Saint-Saëns) ale cărei farmece stau în primul rând în dramatismul abordărilor și apoi în cel al senzualității. Glasul ei penetrant își dezvoltă bogăția în registrul central iar în cel grav, sonoritățile *di petto* sunt realmente impresionante. Păcat că pentru imprecizia din aria *Amour, viens aider ma faiblesse* a ales o alternativă care exclude Si bemol-ul acut, important în economia expozeului. [Producție monumentală, în reluare la Operă (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Ecaterina Țuțu a fost din nou interpreta Sfinxului (în *Oedipe* la Opera Națională bucureșteană), a cărui moarte nu a produs un șuierat pierdut în spațiu, ci un *grido* ce a contrazis sunetul eterat al desenului melodic însoțitor venit din fosă. Enescu s-a răsucit în mormânt. [Festivalul George Enescu, un succes de proporții - II (2011) - **OPERA DIVINA**]

U

UDOVICH, Lucille – soprană, n. 7 septembrie 1930, Denver, Colorado – d. 23 septembrie 1999, Roma

UGREKHELIDZE, Tamar – mezzosoprană, n. 25 aprilie 1995, Tbilisi

UHDE, Hermann – bariton, n. 20 iulie 1914, Bremen, Germania – d. 10 octombrie 1965, Copenhaga

UHL, Fritz – tenor, n. 2 aprilie 1928, Matzleinsdorf, Austria - d. 21 mai 2001, München, Germania

ULBRICH, Andrea – mezzosoprană, n. 16 iulie 1964, Budapesta

● Amneris (la Arena din Verona) a fost Andrea Ulbrich, cu cânt în care forța este predominantă. Deloc visătoare la chemările fierbinți *Ah! vieni amor mio* (note de Sol atacate prea dur), deloc subtilă și insinuantă în duetul cu Aida, artista a dovedit și inegalități în derularea continuă a frazelor ascendente acute din duetul cu Radamès (Jorge De León). Altminteri, glasul este bogat în armonice și incisiv condus. [*AIDA* monumentală (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

ULFUNG, Ragnar – tenor, n. 28 februarie 1927, Oslo

UILECAN (UILĂCAN), Traian – tenor de operă la Iași, apoi cântăreț de muzică populară, n. 4 septembrie 1922, Lupeni – d. 1993, Iași

UJEICU, Constantin – bas, n. 1890, Republica Moldova – d. 1964, Cluj

ULIVIERI, Nicola – bas, n. 7 septembrie 1967, Arco di Trento, Italia

● În rolul Berengario (din opera *Adelaide di Borgogna*), Nicola Olivieri a interpretat eroic, cu voce de stentor, aria *Se protegge amica sorte*, cu rezerva că sonoritățile acute au apărut necalitative și intonarea lor corectă a mai suferit. [*Festivalul Rossini sub semnul protestelor* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● În bună condiție a fost Nicola Olivieri (Oroveso din *Norma*, cu glas generos și cânt imperativ). [*Verdi și Bellini la Festivalul din Macerata* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ULRICH, Burkhard – tenor, n. 1968, Aachen, Germania

UNGER, Gerhard – tenor, n. 26 noiembrie 1916, Bad Salzungen, Germania – d. 4 iulie 2011, Stuttgart, Germania

UNGUREANU, Veronica – soprană, n. 24 august 1968, Vatra Dornei

UNGUREANU-BINDER, Mihaela – mezzosoprană, n. 12 septembrie 1964, Câmpina

● ... rolul fiicei faraonului (...) a prilejuit debutul Mihaelei Binder-Ungureanu (solistă a Operei de Stat din Viena), voce calitativă, cu registru grav pregnant și acute sigure. În timp, ea își va poliza prestația spre îmbogățiri expresive, preocupările fiind evidente. (Constanța) [*Premieră cu AIDA* (1999) – **OPERA LIVE**]

UNGUREANU BISER, Mirela – soprană, n. 14 iunie 1977, Brașov

UNTERREINER, Clemens – bariton, n. 18 martie 1977, Viena

UPPMAN, Theodor – bariton, n. 12 ianuarie 1920, San Jose, California – d. 17 martie 2005, New York, New York

UPSHAW, Dawn – soprană, n. 17 iulie 1960, Nashville, Tennessee

URBANOWICZ, Magdalena – mezzosoprană, n. 1991, Polonia

URDĂREANU, Nicolae – bariton, n. 9 ianuarie 1937, Orșova – d. 21 octombrie 2019, București

URDĂREANU, Pușa – soprană, n. 10 octombrie 1939, București

URDĂREANU, Ruxandra – soprană, n. 15 iunie 1970, București

URIA-MONZON, Béatrice – mezzosoprană, n. 28 decembrie 1963, Agen, Franța

● O senzuală Giulietta cu glas frumos, frază fluidă și intonații insinuante a fost Béatrice Uria-Monzon. (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

URMANA, Violeta – mezzosoprană, soprană, n. 19 august 1961, Kazlų Rūda, Lituania

● Voce titanică, Violeta Urmana nu a mers până la pianissime aerate în aria *Pace, mio Dio* din *Forța destinului*, în schimb a încoronat-o cu un Si bemol final fabulos, puternic și prelung, care a cutremurat sala. Un monument! (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Tove (din *Gurre-Lieder* de Schönberg) a fost renumită Violeta Urmana, voce masivă, de mare penetranță și întrucâtva vibrantă peste așteptări. (Festivalul George Enescu) [*Prima săptămână* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru dramaturgia Santuzzei (*Cavalleria rusticana*), Violeta Urmana a fost o bună alegere. Glasul artei a impresionat prin volum și pătrundere în sală, temperamentul și forța au dat un contur potrivit personajului. În ruga *Innegiamo, il Signor non è morto* și în aria *Voi lo sapete, o mamma*, angajamentul în expresie a fost masiv, atâta că unele sunete s-au arătat ușor „strânse” (lipsindu-le „lărgimea”), iar acutele explozive au frizat pe alocuri stridența. Mare tragediană, Urmana a impresionat în blestemul *A te la mala Pasqua, spergiurol!*, în duetul cu Alfio (Marco Vratogna) și în finalul operei. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIATE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Violeta Urmana a oscilat în cariera-i prodigioasă între roluri sopranile și de mezzosoprană. Acum a interpretat un rol

grav, al Azucenei (*Trubadurul*), cu mare angajament vocal și expansiune sonoră. Câteodată, concentrarea de sunet a suferit, iar vibrato-ul larg s-a insinuat în registrul acut. [*Noapte verdiană la Arena din Verona* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

URMĂ, Ella (MANOLE, Ella) – soprană, n. 26 august 1920, Ungheni – d. 8 octombrie 2017, Iași

URSU, Victor – bas, n. 10 mai 1947, București

URSULEAC, Viorica – soprană, n. 26 martie 1894, Cernăuți, Ucraina – d. 22 octombrie 1985, Ehrwald, Austria

URSULESCU, Constantin – bariton, n. 13 noiembrie 1906, Lugoj – d. 13 noiembrie 1987, Cluj-Napoca

URZICANA, Mihai – tenor, n. 19 martie 1988, Constanța

- Promițătorul tenor liric Mihai Urzicana a pătruns în universul puccinian prin canzona *Sole e amore* și aria lui Rodolfo din *Boema* în care precizările, recomandările Mariane Nicolesco au conferit plusuri de trăire interpretării. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [*Cu Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

URZICEANU, Nicolae – bariton, n. 19.., România – d. 20.., România

USHAKOVA, Natalia – soprană, n. 9 februarie 1969, Taşkent

- Am urmărit-o pe frumoasa Natalia Ushakova în rolul Violetta Valéry. O voce puternică și interesantă, o prezență angajantă în spectacol, cu implicare emoțională și joc scenic mobil, participativ. Este o profesionistă solidă, fără doar și poate. Numai că celebrul *Brindisi* a fost cântat fără aplomb și scânteiere iar aria mare a acuzat uniformitate expresivă. Mai departe, secvența *Dite alla giovane* a fost mai mult murmurată decât abordată într-un diafan pianissimo, nuanță pe care soprana o are totuși în glas, după cum avea să probeze în *Addio del passato*. Acolo, în ultimul act,

vocea sa a dovedit potențe covârșitoare în registrul central, Fa – Fa diez – Sol, pe replica *Gran Dio! non posso* sau pe coroana *Ah! gran Dio! morir si giovane...* Înainte, în actul secund, încercând extrapolări de efect (... *tu m'ami, tu m'ami, Alfredo...*), soprana cade în excese veriste care n-au de-a face cu marele Verdi. În căutarea acelorași efecte de expresie, Si bemol-ul punctului cheie *Amami, Alfredo* se decalibreză, efect al unei lipse de omogenitate în emisie, care alătură, în aria mare de exemplu, stridențe și sunete lăbărțate, note albe și distonări sau înfățișează, în actul ultim, filaje școlărești. Au existat momente (*Morrò! La mia memoria...*) în care am avut impresia unor atitudini găsite pe moment, lucru în principiu valabil dacă nu este însoțit de gesturi profane (cit. prost gust). (Festivalul Internațional George Enescu) [*Trei oaspeți în TRAVIATA* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

UZUNOV, Dimităr – tenor, n. 10 decembrie 1922, Stara Zagora, Bulgaria – d. 11 decembrie 1985, Viena

UUSITALO, Juha – bas-bariton, n. 1 ianuarie 1964, Vaasa, Finlanda

V

VACCARI, Edvige – soprană, n. 1880, Florența, Italia – d. 19..

VĂDUVA, Leontina – soprană, n. 1 decembrie 1960, Roșiile, Vâlcea

● Leontina este Julieta clipei actuale. Ea știe să restituie atmosfera spumoasă a valsului din primul act, într-o cuceritoare exuberanță, resimte cu seducătoare intensitate clipa primei întâlniri cu Romeo, în care jocul artistei este esențializat prin expresia ochilor și mâinilor. Transformarea eroinei este evidentă pe măsura derulării tramei. Julieta Leontinei Văduva refuză să joace cartea fragilității, ci este *du chair et du sang*, pasionată, dăruită total iubirii, sinceră și totodată vișătoare. Văzând-o în spectacolul de la Covent Garden ai impresia că poate fi dorința ascunsă a oricărui regizor de a avea la dispoziție un artist atât de rezonant la mesajul sonor. Marea scenă de dragoste din actul al patrulea poate fi privită ca un *summum*. Julieta este aici și mai pasionată, dezlănțuită chiar, secundă de secundă, stăpânită de o iubire devorantă, fără să părăsească însă nici o clipă unda de sensibilitate care-i este proprie. Este momentul în care Leontina Văduva ni se revelează o dată în plus ca o splendidă actriță. Vocalmente este strălucitoare, cu frazare impecabilă. [(august 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Ca interpretă a Antoniei, are în cânt și joc o atașantă sinceritate a expresiei, o cuceritoare sensibilitate a comunicării. Sonorități ca venind dintr-un instrument de argint îi conferă puternică personalitate timbrală și seduc în contextul desenului melodic liric, care curge limpede și încărcat de intensă, emoționantă trăire. (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● Pentru reîntâlnirea cu publicul românesc prezent în sala Ateneului bucureștean sau în fața ecranelor televizoarelor, soprana Leontina Văduva a ales un recital compozit: piese antice, belcantiste, romantice, post-veriste, lieduri de secol XX, o arie de operă. Mai precisă a apărut structurarea pe părți, prima dedicată literaturii vocale italiene, cea de-a doua, partiturilor franceze sau de limbă franceză. Apariție surzătoare, atașantă, Leontina Văduva pune cântului său o amprentă pe măsură. Există un firesc al exprimării, al comunicării cu care soprana se adresează și se îndreaptă neostoit spre inima auditoriului, calitate cu care cucerește. Față de prestațiile imediate absolvenței conservatorului (Antonia lui Offenbach, Lauretta din *Gianni Schicchi*) sau față de un spectacol cu *Povestirile lui Hoffmann* (același rol, Antonia) acum trei ani la Chorégies d'Orange, găsesc că vocea are sporită consistență, altă rotunjime și împlinire (evidența vine chiar de la început, din *Se tu m'ami* de Pergolesi). Noul vibrato este controlat. *Fach*-ul de lirico-lejeră pare amintire și direcționările pentru un repertoriu mai „tare” se anunță iminente. Imaginea aceasta fundamentează impresia pe care o lasă în diferitele abordări și accentuează plierea la postverismul lui Gianandrea Gavazzeni în cele *Patru madrigale pe versuri de Torquato Tasso*. Puțin înainte, Leontina Văduva arătase și apropiere de patina romantică verdiană (dintre cele patru piese, *Pietà, signor* fusese cea mai potrivită demonstrație). Grația în sunet vine ca un splendid pleonasm în *Violette...graziose* (Alessandro Scarlatti), strălucirea vocii are irizații prețioase, registrul grav, prudent „apăsat”, dă tentă șagălnică prin culoare și expresie. Totul e fermecător și strămută atenția de la o intonație micronic imprecisă sau de la o notă mai puțin focalizată de deasupra portativului (Rossini, *La regata veneziana*). Dedicată, cum spuneam, unui alt teritoriu stilistic, partea a doua a revelat și o altă față a Leontinei Văduva, cea a implicării și mai puternice în exprimarea sensurilor desenului melodic, al cuvintelor. Cultura, inteligența artistică, apetența pentru limba franceză sunt evidente, delicatețea sunetului

impresionează în *Notre amour est chose éternelle* de Fauré, sinceritatea transmiterii mesajului devine irezistibilă în Lipatti (*L'Amoureuse* și *Capitale de la douleur*). Am avut bucuria să reauzim bijuteria enesciană care este ciclul celor *Șapte cântece pe versuri de Clément Marot*, restituire importantă făcută de Leontina Văduva, cu melancolie în *Estrene à Anne*, direct, fără ocolișuri (cit. cu mai puțină moliciune decât aș fi dorit) în *Languir me fais*, luminos în *Présent de couleur blanche*, cu șarm și subtilitate în *Aux demoiselles paresseuses d'écrire a leur amis*. Rafinată a fost *Estrene de la rose*, persuasivă s-a înfățișat *Changeons propos*. Sunetele voit „albe” din *Du conflit en douleur* au sosit cu expresie adevărat îndurerată. Singura arie de operă a recitalului a fost *Adieu, notre petite table* din *Manon* de Massenet cântată sensibil, evocator, sfâșietor prin tristețea asociată fragilității eroinei. Din nou, o reținere pentru registrul acut... (...) La final, bisurile au fost generos oferite: Tiberiu Brediceanu (*Dragu-mi-i, mândro, de tine*), Poulenc (*Les chemins de l'amour*, memorabil!), Puccini (*Cântec de leagăn*), Caudella (*Ochi albaștri-s drăgălași*). Printre ele, în cel mai pur stil american, soprana se adresează și reține pe locuri publicul care se grăbea să plece la concertul de la Sala Palatului. (...). Dacă n-ar fi existat pressing-ul alergăturii spectatorilor între săli, al utilizării (explicabile!) la maximum a abonamentului plătit, Leontina Văduva ar fi fost solicitată să cânte toată seara, sunt convins. Am fi ascultat-o cu dragoste, ca un corolar al unui recital de impecabilă ținută artistică. (Festivalul George Enescu) [*Leontina Văduva sau sensibilitatea comunicării* (2003) - **OPERA VIVA**]

● Soprana Leontina Văduva a probat încă o dată sensibilitatea și capabilitatea sa fără rezerve în comunicarea cu publicul, în transmiterea intimă a unor variate stări sufletești, a dovedit încă o dată plierea cu melodismul de inspirație franceză (lieduri de Fauré, Liszt, Debussy, Enescu). Artista trăiește cu intensitate fiecare vers, fiecare frază și le transportă către auditor cu farmec, cu delicatețe și dăruire. [*Prima ediție a Festivalului Artelor* (2004) - **OPERA VIVA**]

● Revenirea Leontinei Văduva pe primul podium de concert al țării a fost îndelung așteptată, după cum așteptată a fost interpretarea integrală a ciclului enescian al celor *Șapte cântece pe versuri de Clément Marot*, orchestrat de Theodor Grigoriu. Sensibila artistă a cântat cu frazare elegantă, sinceritate de adresare și pronunție exemplară în limba franceză. Expozeul său, deși pigmentat de subtilități, vine acum mai mult din zona concretă a comunicării mesajului. Este ceea ce probabil a dorit și bagheta serii (Cristian Mandeal), care a indus orchestrei sonorități de consistență, câteodată dominatoare (*Changeons propos*). Reputata noastră soprană a susținut, alături de Ștefan Ignat, și (...) partitura solistică a *Recviemului* de Fauré. Limpezimea tonurilor Leontinei Văduva a fost și de data aceasta generatoare de atmosferă (*Pie Jesu*)... [*La Filarmonică, în Săptămâna Mare, omagiu lui George Enescu* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Reîntâlnirea după aproape 20 de ani, pe scena Operei, cu soprana Leontina Văduva a purtat semnul evenimentului. Reputata artistă, oaspete al unor importante scene ale lumii, a adus în conturarea personajului Margareta o construcție admirabilă, impresionând apriori prin candoarea juvenilă, prin exprimarea pasională a iubirii sincere. Răscolitoare confruntări, intens receptate și înfățișate, au transfigurat-o în scena finală, jucată ca într-o transă și regăsind fragilitatea eroinei ce intonează cu serenitate *Anges purs, anges radieux*. Leontina Văduva s-a dovedit o analistă atentă a psihologiei personajului, oferind multe momente de desăvârșită actorie. Mă refer îndeosebi la prima scenă a actului al IV-lea (Camera Margaretei), la convulsiile din tabloul Bisericii, la zguduitorile atitudini (în cămașa de forță!) din final. Fără economie de mișcare, artista a expus un temperament de mare tragediană. Timbralitatea strălucitoare a vocii Leontinei Văduva a sedus de la primul sunet, derulând în limpezime și muzicalitate frazele, cu implicare stilistică fără reproș, cu sensibilitate și chiar dacă în registrul extrem acut se resimt durități sau tendințe temătoare, în cel central bogăția de armonice rămâne fermecătoare. [*FAUST, o plăcută reîntâlnire la Operă* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Desigur că momentul central al atracției după-amieze a fost mini-recitalul Leontinei Văduva, în parteneriatul pianistic al Iuliei Suciu. Câteva bijuterii de lied românesc și francez, teritorii profund stăpânite de artistă, au încântat publicul: *Vai, bădiță, dragi ne-avem* de Tiberiu Brediceanu, *Eu mă duc, codrul rămâne* de George Enescu, *Le chemin de l'amour* de Francis Poulenc și, ca bis, *Ochi albaștri-s dragălași* de Eduard Caudella. Apetența pentru melosul nostru, pentru prelucrările lui culte, a fost permanent ilustrată de reputata soprană. Ca și acum. Cu delicatețe și sensibilitate, cu expresii de la șăgalnic la trist, cu cunoscutele-i irizații de cristal din glas, cu farmecul adresării, cu valsare seducătoare (nu numai în liedul de Poulenc) Leontina Văduva și-a dovedit o dată în plus măiestria în acest gen atât de pretențios, al miniaturii vocale. (La Sala Thalia) [*După-amiază multimedia la Sibiu* (2007) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Leontina Văduva are înscrise pe blazon însemnele nobiliare ale unei cariere prodigioase de soprană lirică în care strălucirea vocii, plierea stilistică, șarmul și dezinvoltura au fost atu-urile imbatabile ale unei captivante comunicări cu auditoriul. Așa a fost și acum în momente admirabile, aria *Pe cărarea dorului* din opereta *Ana Lugojana*, barcarola din opera *Povestirile lui Hoffmann* (armonie deplină în compania Ruxandrei Donose) și duettino Contesa-Susanna din *Nunta lui Figaro*, miniatură delicioasă în care replica a venit din partea Teodorei Gheorghiu. Multe soprane aflate la zenit de carieră și nu numai au reflectat la Charlotte din *Werther*, rol de mezzosoprană. A fost rândul Leontinei Văduva să ni-l apropie prin aria *Ces lettres!... Je vous écris de ma petite chambre*. Prin expresia artistei, prin mimică, priviri, gestică sugerată, atmosfera s-a creat încă din Preludiul instrumental străbătut de tânguiriile viorilor. Muzica îi răscolea spiritul. Prin chipul Leontinei Văduva, prin palpația-i lăuntrică, pluteam deja în universul Charlottei. Moment de artă. (...) Sala Radio a fost apoi străbătută de emoționalitatea extremă exprimată prin glas de Leontina Văduva, într-o impecabilă

limbă franceză, evocare în tente de durere mixate cu duiosie, cu aceeași strălucire, cu aceleași nuanțări rafinate... *Werther! Werther!* sau *O Charlotte!... tu frémiras!* [*Cele trei dive* (2012) - **OPERA ÎN PORTETE**]

● Leontina Văduva (Micaëla) este o mare și incontestabilă vedetă (...). Simpla ei apariție în spectacol atrage ca un magnet prin prezența tonică, delicioasă, prin *look*-ul agreabil, la care se adaugă luminozitatea vocii, știința stilului, potrivirea accentelor și nuanțelor, pronunția impecabilă în limba franceză. Cu totul aleator, ca pildă pentru arta sopranei, îmi stăruie în memorie construcția unei fraze din finalul actului al III-lea (începută cu *Une parole encore et sera la dernière!...*), alternanță de imperativ și implorare către Don José, cu efect zguduitor. Impresia generală rămâne cea a unei desăvârșite artiste, iar sporadicele... pete în soare (fragmentarea unor fraze sau o acută scurtată) nu alterează splendoarea prestației. [*CARMEN, spectacol de succes la Galați* (2014) - **OPERA CELESTĂ**]

● (...) Am făcut cunoștință cu vocea Leontinei Văduva vineri 13 iulie 1984, la Opera Română din București, în cadrul unui recital cu pian alături de mama sa, Maria Ciobanu, o seară inedită cu program compozit care, pe lângă muzică populară, a cuprins și câteva pagini de operă. Privită cu neîncredere – era firesc, tânăra de 24 de ani a atras de la început atenția prin calitățile native de glas. Încă stângace în atitudine, emoționată, Leontina Văduva – Liliana Ciobanu, pe atunci – prefigura în ariile de operă o aură artistică de necontestat. Studiile au desăvârșit darurile cu care a fost înzestrată și afirmarea în carieră nu a întârziat să apară. (...) Actualmente, Leontina Văduva se dedică recitalurilor, concertelor și îndrumării tinerilor aspiranți la glorie lirică. Personalitatea artistei vine nu numai din lirismul glasului cu înzestrări solare – strălucire și căldură -, ci și din tălmăcirile profunde cu care conturează profilurile personajelor sale. Leontina Văduva pătrunde în esențele spirituale, în adâncimile stilistice, cu reflectări în rostirile expresive ce încarcă cu multiple semnificații cuvântul cântat și

desenele melodice. Muziciană de înaltă calitate, soprana restituie frazelor imaginate de compozitor culoarea, lungimea, potrivirea accentelor și nuanțelor diverse, pe o largă dinamică. Leontina Văduva este o coloristă de forță. În sală, vocea pătrunde incisiv, prin poziția de sunet cea mai adecvată pentru penetranța sonoră. Actrița Leontina Văduva este desăvârșită. Căldura vocii se regăsește în căldura adresării, jocul scenic are naturalitatea proprie persoanei, sensibilitatea fascinează, sinceritatea seduce. [*Leontina Văduva* 30 (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

VAGHI, Giacomo – bas, n. 21 noiembrie 1901, Como, Italia – d. 29 aprilie 1978, Roma

VALAYRE, Sylvie – soprană, n. 10 octombrie 1964, Paris

- Vedeta serii a fost Sylvie Valayre (Aida), soprană verdiană în accepțiunea clasică a termenului, cu sunet catifelat, frazare inteligentă, perpetuă preocupare pentru un legato cât mai perfect (mergând chiar până la exagerarea unor *portamenti*) și accente *spinto*. Lanțul pianissimelor din cel de-al treilea act a fost fără cusur, culminația celebrului Do al ariei Nilului și crescendo-ul ce l-a urmat, au părut decupate din legendarele înregistrări ale Leontyne Price. (*Aida* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

- Sylvie Valayre (Abigaille din *Nabucco* și Aida) pășește astăzi pe un drum rezervat sopranelor absolute (cât de rar poate fi rostit acest termen, în zilele noastre!), în repertoriul ei figurând și Tosca, și Lady Macbeth, și Norma!! Spiritul de campioană (Sylvie a fost, se pare, înătoarea de performanță) o împinge spre competiție și cuceriri, numai că pe tărâmul liric riscurile sunt mult mai mari. Mai ales dacă în șapte zile cântă două *Aida* și un *Nabucco*! Dar asta este, exclusiv, problema ei. Realizările meritorii ale sopranei franceze se găsesc în perimetrul *lirico-spinto* și mai puțin în cel de coloratură dramatică. De aceea, în *Nabucco*, țesătura diabolică a cabalettei *Salgo già del trono aurato* până la extremul Do o împinge către restrângerea dimensiunii volumice și subțierea sunetului, cedând prioritate orchestrei

și reducând impactul sonor al incisivei scriuturi verdiene. Lucru care se întâmplă chiar și în duetul Abigaille-Nabucco... În contrapartidă, Sylvie Valayre conferă forță dificilelor efluvii sonore ale eroinei (în special în porțiunile central-joase ale registrului) și frazează fluent în *Anch'io dischiuso* – arie încheiată cu sublimă pianissime (o specialitate a artistei). Este cheia cu care, în seara următoare, a deschis porțile clubului marilor interprete ale Aidei, înzestrând scena Nilului cu eterate sunete acute, plutiri ireale vrăjind deopotrivă și noaptea egipteană și pe cea veroneză. Odată rezolvat acest atât de pretențios subiect, partitura slavei etiopiene nu a pus nici un fel de probleme artistei cu voce cald timbrată. [*Vedetă la Arena din Verona, Alexandru Agache* (2000) – **OPERA LIVE**]

- Iată-o pe Sylvie Valayre, interpreta Aidei. Pornind cu o voce lirică, ea s-a aruncat de la începutul carierei în repertoriul spint (*Aida*) și chiar în cel de coloratură dramatică (*Nabucco*). Când aștern aceste rânduri, află că va fi Salomeea în turneu cu ansamblul Operei de Stat din Viena. Risc extrem sau...jocul pe ultima carte. Efectele se observă deja. Mă gândesc acum, când am revăzut-o după remarcabile spectacole din anul 2000 de la Macerata și Verona, tot în rolul Aidei: câte se pot schimba în mai puțin de o jumătate de deceniu! Indubitabil, Sylvie Valayre deține știința stilului. Fraza curge limpede, frumos arcuită dar timbrul a mai pierdut din smalțul prețios (fapt evident pe registrul central, inclusiv în aria Nilului, *O cieli azzurri*) iar dificilele pasaje dramatice din actul al III-lea (să ne amintim numai mortalul *crescendo* din duetul cu Radamès, ... *su noi gli astri brilleranno...*) sunt rezolvate cu evident efort. Emblematicile pianissime acute ale rolului sunt în continuare bine manageriate, dar nu mai flotează imponderabil. [*AIDA festivalieră, în ambientul Sălii Palatului* (2004) - **OPERA VIVA**]

VÂLCOVICI, Ecaterina – mezzo-soprană, n. 1909, România – d. 1999

VALDENGO, Giuseppe – bariton, n. 24 mai 1914, Torino, Italia - d. 3 octombrie 2007, Aosta, Italia

VALENTE, Benita – soprană, n. 19 octombrie 1934, Delano, California

VALENTI, James – tenor, n. 2 septembrie 1977, New Jersey

● În rolul titular (din *Werther*), tenorul James Valenti a cântat cu frumoasă linie vocală, nu întotdeauna omogenă dar cu sunete calde și moliciuni poetice care au susținut elegia *Liedului lui Ossian*, celebra arie *Pourquoi me reveiller*. Relaționarea lui Valenti cu Roxana Constantinescu (Charlotte) a fost puternică, intensă, între cei doi a existat un „chimism scenic” captivant. [Roxana Constantinescu la Minnesota Opera (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VALENTINI, Alberta – soprană, n. 1935, Italia – d. 6 noiembrie 2019, Italia

VALENTINI-TERRANI, Lucia – mezzosoprană, n. 29 august 1946, Padova, Italia – d. 11 iunie 1998, Seattle, Washington

VALKKI, Anita – soprană, n. 25 octombrie 1926, Sääksmäki, Finlanda – d. 27 aprilie 2011, Helsinki

VALLETTI, Cesare – tenor, n. 18 decembrie 1922, Roma – d. 13 mai 2000, Genova, Italia

VALLIN, Ninon – soprană, n. 8 septembrie 1886, Montalieu-Vercieu, Franța – d. 22 noiembrie 1961, Millery, Franța

VALORI, Eugenio – tenor, n. 1908, Łódź, Polonia – d. 1991, Mar del Plata, Argentina

VAN ALLAN, Richard – bas, n. 28 mai 1935, Clipston, Nottinghamshire, Marea Britanie – d. 4 decembrie 2008, Londra

VAN DAM, José – bas-bariton, n. 25 august 1940, Bruxelles

● În cele patru roluri malefice, José van Dam a cântat cu sarcasm și ironie, bine accentuate de vocea sa timbrată *soft*, admițând totodată, eufemistic vorbind, că unele sunete grave s-au pierdut pe... aripile

vântului. Conceperea frazei muzicale cu pronunțată eleganță și stăpânirea culturii stilistice sunt însă virtuți-model la bas-baritonul belgian. (*Povestirile lui Hoffmann* la Orange) [*Lumea festivalurilor* (2000) – **OPERA LIVE**]

● ... bas-baritonul José van Dam și pianistul Maciej Pikulski, au creat extazul în sala Ateneului Român. Vraja s-a produs de la prima atingere a clapelor, de la primul vers... *Im wunderschönen Monat Mai*... din ciclul de lieduri *Dichterliebe* de Schumann și nu s-a rupt până la finele programului... tipărit. Catifeaua timbrală a vocii lui van Dam este canavaua pe care artistul brodează cu minuție, căutând traseele cele mai directe către inima celui ce ascultă, conducând firul frazei muzicale prin meandrele celor mai mici inflexiuni, printre clar-obscururi misterioase (ciclul *Fêtes galantes* de Debussy), șoapte și învăluri, umbre și iluminări. Mare artă! Trăirea picurată în sunet! Poezia și pictura îngemănate! Da, José van Dam desenează sonor, cu rafinament și, iată, visarea cuprinde spațiul. Expresia este fluidă (*Im Rhein, im heiligen Strome*), plină de moliciuni ce incantează atmosfera (*Hör'sch das Liedchen klingen, Am leuchtenden Sommermorgen*), cu tristețe apăsătoare, amară (*Ich hab'im Traum geweinet*) sau înlăcrimată durere (*Die alten, bösen Lieder*). Cât de evocator, pierdut în amintiri rostește maestrul... *O, Dulcinée!* (*Chanson romanesque* din ciclul *Don Quichotte à Dulcinée* de Ravel)... în timp ce murmurul (pianississimo) *Sur ton sein mon coeur dors* din *Extase* de Duparc smulge spontan aplauze la topirea lui în eter, aplauze începute atât de... pianissimo încât parcă nu voiau să rupă vălul fermecat ce cuprinsese asistența. Așadar Schumann, Debussy, Duparc, Ravel dar și Enescu, pe care José van Dam a dorit să-l omagieze interpretând – într-o viziune personală – două lieduri din *Sept chansons de Clément Marot (Estrenne à Anne și Présent de couleur blanche)*, o tălmăcire care invită la reflecție. Cred că pentru a aprecia pe de-a-ntregul gândul artistului asupra sensurilor acestei melodici enesciene, potrivit ar fi să dispunem de redarea întregului ciclu. (...) Extazul părea

nesfârșit... dar... au venit bisurile... am ieșit din vrajă întrucât bas-baritonul belgian a dorit să ne reamintească faptul că este în primul rând interpret de operă, aflat către finele unei prodigioase cariere (să nu uităm că pentru noi și nu numai, el este primul Oedipe pe CD). N-am scris aceste rânduri doar pentru că ariile alese (din *Lakmé* și... *Bărbierul din Sevilla*) aveau să-i pună în evidență actuala stare a glasului (de fapt simțită pe alocuri pe parcursul recitalului, dar lăsată în planuri minore de măiestria artei sale), ci pentru faptul că factura lor diferită de întregul serii ne-a smuls nemilos din vrajă. (Festivalul Internațional George Enescu) [*Înaltă ținută artistică* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

VAN DEN HEEVER, Elza – soprană, n. 4 august 1981, Johannesburg, Africa de Sud

VAN DER PLAS-VODĂ, Ruxandra – soprană, n. 13 septembrie 1962, Cluj

VAN DER WALT, Deon – tenor, n. 28 iulie 1958, Capetown, Africa de Sud – d. 29 noiembrie 2005, Paart, Africa de Sud

VAN DONGEN, Maria – soprană, n. 23 martie 1928, Zaandam, Olanda – d. 20 octombrie 2012, Zaandam

VAN HORN, Christian – bas, n. 1 noiembrie 1978, Rockville Centre, New York

VAN MILL, Arnold – bas, n. 26 martie 1921, Schiedam, Olanda – d. 5 octombrie 1996, Hamburg, Germania

VAN WAY, Nolan – bariton, n. 31 ianuarie 1931, St. Louis, Missouri

VANCEA, Erzsébet – soprană, n. 1923, România – d. 2008, ...

VANEEV, Vladimir – bas, n. 2 septembrie 1962, Rusia

VANESS, Carol – soprană, n. 27 iulie 1952, San Diego, California

● (La aniversarea Operei din San Francisco), reputata Carol Vaness, Tosca lui Riccardo Muti pe disc, a contrariat. Personal, punând prestația artistei pe o seară mai puțin

fastă - revanșa urmând imediat, a doua zi, la deschiderea stagiunii- am fost surprins de cântul ușor mecanic, *senz'anima*, cu un vibrato semnificativ și respirație scurtă în aria *Vissi d'arte*. După cum, supărătoare au apărut unele ralentando-uri ciudate care au diluat tensiunea dramatică a ariei. [*75 de ani de glorie* (1997) – **OPERA LIVE**]

● Carol Vaness a fost interpreta Floriei Tosca. Artistă de mare personalitate care demonstrează la tot locul un profund studiu al psihologiei personajului, soprana americană a conferit o construcție graduală a rolului, de la o volatilă, fragilă transparentă în duetul cu Mario (Richard Margison), la înrâncenarea confruntării cu Scarpia (James Morris), cu o culminație în scena morții acestuia, jucată magistral. Finalul apare la Carol Vaness ca o ultimă efortare către viață și libertate, sfârșită în prăbușirea abisală. Construcția dramatică a rolului transpare în cântul artistei printr-o solidă expresie, pe care vocea ei, frumos timbrată, știe s-o afișeze. Profund angajată în textura tragică a personajului, Carol Vaness devine, surprinzător, mai puțin atentă în sublinierea esenței ariei *Vissi d'arte*. [*Deschi-derea stagiunii la Opera din San Francisco* (1997) - **OPERA LIVE**]

● Carol Vaness (Nivian), în mod sigur performera spectacolului, a dus la bun sfârșit o partitură super-dramatică, de maximă dificultate (scena ultimă atinge în scriitură chiar dificultatea celei finale din *Turandot*, versiunea Alfano), agrementată cu pasaje declamate și totuși îmbinată pe alocuri de tente lirice, de sugestive evocări (duetul de forță și subtilitate cu Morgan - Eva Marton, din actul secund). Mobilitatea scenică, îmbinarea cântului cu dansul lasciv pot reprezenta demonstrații de artă totală, oricând la îndemâna sopranei Carol Vaness. [*La Teatro Real din Madrid, premiera mondială a versiunii scenice a operei MERLIN de Albéniz* (2003) - **OPERA VIVA**]

VANZO, Alain – tenor, n. 2 aprilie 1928, Monte Carlo, Monaco – d. 27 ianuarie 2002, Paris

VÁRADI, Zita – soprană, n. 1969, Ungaria

- N-o uit pe Musetta (*Boema*) Zitei Váradi, cu voce strălucitoare și penetrantă, exact genul de eroină dorit de compozitor. [*Muzică la Budapesta, de sărbători (II) – Operă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

VÁRADY (născ. TÖZSÉR), Júlia – soprană, n. 1 septembrie 1941, Oradea

- Ce mare interpretă de lied este Júlia Várady! Bazându-se pe o tehnică perfectă, cântă cu sonorități schwarzkopfiene pe alocuri (Mozart – *Das Veilchen, An die Einsamkeit*). Fraza este o unduire continuă exprimând neconținut sensuri, palpitând împreună cu muzica, cu textul, cu pianul (Strauss – *Säusle liebe Myrte!*). Legato-ul este ideal (Strauss – *Befreit*), abandonul melancolic din *Abendempfindung* (Mozart) face parcă să pogoare o pace nesfârșită. Chiar dacă cuvântul nu este foarte pregnant reliefat, bogăția coloristică este imensă. (Recital la Paris, Sala Pleyel) [*Paris, Milano – se face muzică, nu glumă!* (1991) - **OPERA VIVA**]

- Júlia Várady (...) și-a transferat cântul nuanțat în rolul Leonora (*Forța destinului*, pe scena Operei de Stat din Viena), completându-l cu accente dramatice și intensă trăire. Sigur că țesătura vocală și consistența scriiturii i-au generat un soi de oboesală, pe care însă, cu experiența sa imensă de scenă, a știut să o depășească. [*Felicia Filip, ovaționată la Viena* (1993) – **OPERA LIVE**]

- (...) Am revăzut-o acum un an, tot la Salle Pleyel, într-o impecabilă viziune a lui Georg Solti asupra opusului bartókian *Castelul prințului Barbă-albastră*. Trei întâlniri de neuitat cu o artistă de uriașă dimensiune pe care, poate, o cunoaștem prea puțin și mai ales o raportăm adesea unui repertoriu provenit în special din spațiul germanic. Júlia Várady înseamnă cu mult mai mult. Ea reprezintă, în operă și lied, simbioza ideală între cultură, inteligență artistică și tehnică vocală. Abordările Júlia Várady își trag seva din această împreunare de daruri, șanse și muncă. Aici stă secretul artei care, cu o voce destinată rolurilor

lirice de soprană sau chiar de mezzosoprană - după cum mărturisește ea însăși, a ajuns astăzi să exceleze într-un repertoriu care, *ab initio*, i s-ar fi părut impropriu. Momentele cele mai surprinzătoare și eficiente sunt acum în teritoriul verdian, în exigentele roluri de coloratură dramatică sau în cele de factură lirico-spinto. Abigail din *Nabucco*, Aida, Lady Macbeth, Amelia din *Bal mascat* interpretate de Júlia Várady sunt aclamate la Viena, München, Berlin și Paris. Daruri, șanse, muncă... Norocul de a identifica tehnica vocală optimă pentru un anumit gen de glas nu îl are oricine. Suportul tehnic a fost dobândit de doamna Várady prin muncă și seriozitate. Născută la Oradea, artista a studiat mai întâi la Academia de Muzică din Cluj-Napoca cu Emilia Popp al cărei sfat îl reține și astăzi: „*Júlia, ține seama că până la sfârșitul carierei, trebuie să ai grijă ca timbrul tău să-și conserve textura lui de argint*”. Continuarea studiilor o face la București cu Arta Florescu, după care la 22 de ani intră ca solistă a Operei din Cluj-Napoca unde timp de șase ani cântă Fiordiligi, Fenena, Pamina, Santuzza. Face o audiție în fața lui Christoph von Dohnányi la Opera din Frankfurt unde este angajată pentru doi ani. În 1971 este solicitată de Jean-Pierre Ponnelle și Wolfgang Sawallisch să interpreteze rolul Vitellia din *La clemenza di Tito*, la München. Cinci ani mai târziu devine membră a Operei Bavareze de Stat. În 1974 debutase în Anglia la Festivalul de la Edinburgh în *Alcesta* de Gluck; în 1975 în timpul „erei Liebermann” la Opera din Paris cântase Donna Elvira din *Don Giovanni* la Palais Garnier. Revine în capitala Franței pentru Festivalul Mozart organizat la Théâtre des Champs Elysées de Daniel Barenboim și Orchestre de Paris: *Nunta lui Figaro*, *Don Giovanni* – rolul Donna Anna și *Così fan tutte* – rolul Fiordiligi. Invitată în temple lirice precum Scala și Metropolitan, Júlia Várady cântă peste tot, dar își mărturisește afinitatea pentru scenele familiare ei, Berlin, München, Viena, Londra, Paris, Hamburg. „*Ca un copil*” - spune artista - „*am nevoie de mângâieri, îmi place să simt căldura unui teatru*”. Pentru Júlia Várady, idolul este Maria Callas. Deși n-a avut ocazia s-o vadă

pe scenă, a întâlnit-o în 1974 la New York, în hotelul în care locuiau împreună. A auzit-o repetând. A rămas siderată ascultând o voce ruinată, care din punct de vedere tehnic nu reușea să facă ceea ce artista dorea. Printre lacrimi, Júlia Várady și-a jurat să-și termine propria-i carieră încă în plenitudinea forțelor. Pentru ea însă, Maria Callas rămâne un model. „*La fiecare rol nou și pe care Callas l-a cântat*” – se confesează Júlia Várady – „*îi ascult cu atenție înregistrările. Încrederea mea în ceea ce face Callas este instinctivă și mă las convinsă de intențiile ei. Nu încerc însă s-o imit niciodată*”. În selecția și aranjarea carierei, semnificativă și importantă mi se pare opțiunea doamnei Várady de a nu alterna stilurile într-o anumită perioadă a carierei, lucru pe care artista îl consideră periculos. Gândurile ei se îndreaptă în prezent către Tosca și Brünnhilde din *Walkiria*. Isolda i se pare un rol prea lung și prea dificil. [(februarie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VĂRDĂNEAN, Zarui – mezzosoprană, n. 7 septembrie 1966, Bălți, Republica Moldova

● ... a fost protagonista spectacolului cu *Carmen* de Bizet, în teatrul de pe Splai. Mezzosoprană Zarui Vărdănean are certe calități. Mă refer în primul rând la registrul grav, bine articulat și pătrunzător, în emisia așa numită „de piept”, ce dă gravitate sonorităților. Este mai depărtată de rafinamentul stilisticii franceze, dar tehnica aceasta bine stăpânită o recomandă pentru roluri verdiene, precum Ulrica din *Bal mascat* sau Azucena din *Trubadurul*. Deficiența majoră a glasului artistei stă însă în conexiunea însonoră dintre registrul central și cel grav, care îi afectează omogenitatea liniei vocale, evidentă în frazele cantabile. În schimb, sunetele acute sunt rotunde, calde și sigure. Și dacă în primul act abordarea a părut mai degrabă superficială, monotona, lipsită de senzualitate, pe parcurs, către final, Zarui Vărdănean a părut mai învăluită de personalitatea complexei eroine pe care o întruchipa. Nu uit să deplâng pronunția în limba franceză, absolut calamitoasă. [*Operă la București și Brașov* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VARESI, Felice – bariton, n. 1813, Calais, Franța – d. 13 martie 1889, Milano, Italia

VARGA, László – bariton, n. 1929, România

VARGAS, Ramón – tenor, n. 11 septembrie 1960, Ciudad de México

● (...) În teritoriul rossinian, Ramón Vargas își etalează cu strălucire atuurile: o perfecțiune de metronom în abordarea pasajelor *d'agilità e di grazia* executate într-un tempo accelerat, cu un acut spectaculos care întrește un registru omogen cu un pasaj natural de invidiat. Dacă emisia în *mezzavoce* este perfectibilă, în momentul de față tenorul utilizând o mixtură de *falsetto*, desigur că și varietatea nuanțelor pe ansamblul frazei muzicale se va diversifica, virtuozitatea câștigând în profunzime. (...) Timbrul luminos se pliază și pasajelor lirice romantice donizettiene în care frazele muzicale sunt expuse cu poezie și fior. Însă Vargas preferă elanului avântat un accent mai moale, temperat, neieșind dintr-un lirism pe care, de altfel, timbrul îl recomandă. Glasul devine atunci parcă mai puțin colorat, mai puțin pregnant în context. Ramón Vargas este, să nu uităm, în plină dezvoltare a carierei sale și cred că păstrarea pe o perioadă mai lungă a cuceririlor sale în literatura rossiniană îi va fi benefică. Îmi amintesc acum de tenorul Francisco Araiza, exemplar Almaviva pe disc, care apoi s-a simțit atras de marile roluri verdiene sau wagneriene. O pildă ce desigur îl va opri pe Vargas de la imprudențe. [(octombrie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● ... puțin distant și exterior la început, dar superb în aria *Kuda, kuda*, cu un filaj măiestrit în final. (Lenski la Opera de Stat din Viena) [*EVGHENI ONEGHIN sub magia lui Seiji Ozawa* (2009) – **OPERA ETERNA**]

● ... glas plăcut timbrat, cu frazare impecabilă pe extinsul ambitus. Bemolul vine când mă gândesc la expresivitatea limitată și acutele neștrălucitoare (*Fedora, Romeo și Julieta*). (Marea gală) [*Ioan Holender, nouăsprezece ani de directorat la Opera de Stat din Viena* (2010) – **OPERA DIVINA**]

● Coborât și el din înălțimea rolurilor tenorale romantice de factură *spinto*, vedeta Ramón Vargas și-a dovedit profesionalismul prin înfruntarea curajoasă a rafinamentelor mozartiene ale lui Don Ottavio, la Metropolitan Opera. [*DON GIOVANNI, o nouă transmisiune cinematografică* (2011) – **OPERA DIVINA**]

● Pentru rolul Gabriele Adorno (*Simon Boccanegra*), mexicanul Ramón Vargas a iradiat siguranța acutelor și robustețea cântului tenoral eroic și pasional. [*Ce se mai întâmplă la Metropolitan Opera?* (2011) – **OPERA DIVINA**]

VARGICOVÁ, L'ubica – soprană, n. 21 iunie 1968, Bratislava

● În Gilda, tânără și diafană, cu timbru plăcut, consistent în zona centrală a registrului, a început puțin timorată (o înlocuia pe galonata Andrea Rost) dar ariile *Caro nome* și *Tutte le feste* au fost inteligent conduse. (*Rigoletto* la Opera de Stat din Viena) [*Ași pe Ring: Álvarez, Grundheber, Larmore, Zeffirelli...* (2001) – **OPERA LIVE**]

● Am așteptat cu interes debutul la Salzburg al slovecei L'ubica Vargicová. A fost o delicioasă Olympia. Cu timbru consistent și totodată penetrant, ea s-a „distrat” cu țesătura supra-acută a rolului. Prestația sopranei va fi apreciată ca fiind fără reproș, atunci când va acorda o mai mare atenție preciziei intonației, mai ales în porțiunea mediană a registrului. (Grosses Festspielhaus din Salzburg, în festival) [*Monsieur Hoffmann*(2003) - **OPERA VIVA**]

VÂRGOLICI, Alexandru – bariton, n. 19., România – d. 19., România

VARI, Renata – soprană, n. 7 aprilie 1987, Baia Mare

● Frumoasa blondă Renata Vari a trăit și ea emoțiile debutului, care au urmărit-o pe tot parcursul celor patru acte. Deși posesoarea unei voci frumoase, potrivite pentru rolul Desdemona, alăturată unei sensibilități ce o îndreaptă către nuanțări inteligent conduse, soprana s-a arătat reținută și timorată. Notez punctual, tot pentru perfectibilitate, asprimea

notei acute de La diez (*Ah! Emilia, Emilia addio!* din aria Salciei, unele sunete intonațional eronate și instabilitatea finalului (La bemol) din *Ave Maria* (...). [*OTELLO de Verdi la Craiova* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Rosalinda în *Liliacul* a fost soprana Renata Vari, apariție super – decorativă, artistă excelentă, rafinată, elegantă și cântă-reață cu glas plăcut. Câteva acute au sunat strident (printre care finalul ceardașului) și, surprinzător, a abordat terțetul Eisenstein-Rosalinda-Alfred din actul al III-lea „cu motoarele la ralenti”. [*Vești bune de la Opera Națională Română Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (La Craiova), soprana Renata Vari a fost Silvia, adevărată prințesă a ceardașului, cu alură de divă, elegantă, senzuală și plină de patos. A expus un glas cu timbru cald, rotund, sonor aproape pe întregul ambitus, a cântat cu accente nuanțate... [*De două ori SILVIA* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● ... *Ave Maria* de Giulio Caccini, pioasă restituire a Renatei Vari, *Ave Maria* din *Otello* de Verdi, rugă de adâncă trăire transmisă de Renata Vari... [*„Agnus Dei”, recital la Casa Artelor „Dinu Lipatti”* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

VARNAY, Astrid – soprană, n. 25 aprilie 1918, Stockholm- d. 4 septembrie 2006, München, Germania

VARVARI, Gabriella – mezzosoprană, n. 26 iunie 1982, Turda

● ... are o voce de frumoasă culoare, cu care a conturat o eroină câteodată severă, diversă față de tipologia obișnuită a personajului său. Este drept că spectacolul timișorean a ales o mezzosoprană pentru rolul Stassi, în locul unei subrete. [*De două ori SILVIA* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

VASILE, Carmen – soprană, n.12 august 1971, Oradea

VASILE, Șerban – bariton, n. 27 februarie 1985, București

● Evoluția din ultimii ani a lui Șerban Vasile, consolidată și prin prezențe în Italia,

se înscrie pe o traiectorie ascendentă, cu plusuri în conductul frazării, în modelarea desenului melodic prin frecvent cânt cu tente de *mezzavoce*, în siguranța și mai ales corecta intonare a notelor acute. Personajul său, Oneghin; a mers încă la prima apariție mai mult pe sugestii binevoitoare și elegante decât pe indiferență și aroganță glacială, după cum în actul final a apărut mai mult flasc și inexpressiv decât derutat și răvășit. Se știe, este unul dintre cei mai dificil de conturat eroi și, numai prin maturizare și înțelegere profundă, un interpret îl poate aduce la parametrii doriți de compozitor. (*Evgheni Oneghin* la Opera Națională București). [*Final de an liric* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Cu voce frumoasă, învăluitoare, Șerban Vasile l-a întruchipat pe țăntoșul Belcore (*Elixirul dragostei* la Opera din București) în limitele impuse de regie (Marco Gandini). Adică ușor (sau chiar mai mult) caricatural, caraghios, nevricos, turmentat. Indiferent de profilul de personaj, preocuparea pentru linia belcantistă, pe care o stăpânește cu inteligență și expresivitate, nu trebuie să-l părăsească niciodată, nici chiar în aria de intrare *Come Paride vezzoso*. [*Elixirul tinereții* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- Proaspăt debutant pe marea scenă de la Metropolitan din New York, ... Șerban Vasile și-a demonstrat inteligența și verva în redarea, întrucâtva tenorală, a cavatinei lui Figaro *Largo al factotum* din *Bărbierul din Sevilla*. [*Ziua Culturii Naționale, sărbătorită la Ateneul Român*] (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Rolul titular (în *Bărbierul din Sevilla*) i-a revenit lui Șerban Vasile, bariton cu voce frumoasă și acute sigure, facile, pătrunzătoare. Le-a extrapolat un pic? Poate, dar cavatina a sunat spectaculos, cu multă brilianță, în pofida unor estompări (*Figaro qua, Figaro là, Figaro sù, Figaro giù*). Dificultatea agilităților din duetul cu Rosina (*Oh, che volpe sopraffina!...*) a fost evidentă. Sunt sigur că tânărul artist privește cu încredere spre studiu, perfecționări, evitarea forțărilor, creșteri în amploare de glas pe întreg ambitusul și cristalizări de expresii. Talentul pe care îl deține le prefigurează.

[*Tinere vedete la Operă* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- După abordări eclectice la București ale unor roluri ca Belcore, Figaro, Valentin din *Faust*, Evgheni Oneghin, precum și Ford din *Falstaff* la Metropolitan Opera, junele bariton Șerban Vasile s-a văzut în fața personajului Regelui Alfonso XI, care deține poate cea mai potrivită scriitură pentru ceea ce apreciez că îi va defini și orienta cariera, rolurile „de linie” din repertoriul romantic italian. Artistul are o voce caldă, generoasă și omogenă, un timbru catifelat, cu care a servit de minune cantilenele, crochiuri ale marilor desene melodice verdiene pe care le va aborda nu peste multă vreme, odată ce anvergura adresării va spori. Conductul ariei *Vien, Leonora* a fost susținut de un legato exemplar, aplombul accentuărilor a dominat cabaletta subsecventă. La fel, fraza *A tanto amor* din terțetul cu Leonora (Ruxandra Donose) și Fernando (Cosmin Ifrim) s-a remarcat, definitiv, prin frumoasa cursivitate. Perspectivile lui Șerban Vasile sunt mari și prestația din *Favorita* de Donizetti (la Sala Radio) le-a anunțat. [*În premieră, FAVORITA concertantă* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

- Brander (rol de bas în partitură) a fost tânărul bariton Șerban Vasile, cu glas frumos, cu succulentă și agilă intervenție prin jucăușul cântec pe care îl rostește în taverna lui Auerbach din Leipzig. (Festivalul George Enescu 2017) [*Ansamblurile Filarmonicii „George Enescu”, realizări remarcabile în DAMNAȚIUNEA LUI FAUST* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- (...). În formă optimă, și-a expus glasul de valoroasă culoare în fraze verdiene derulate într-o perfectă înțelegere stilistică, autoritar, cu aplomb și intenții vocale amănunțit exprimate. Am ascultat, din *Don Carlos*, duetul *Dio, che nell'alma infondere* (în compania lui Lucian Corchiș) și aria *Io morrò*, moartea lui Posa. [*Marina FANTastică* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VASILIEV, Georgy – tenor, n. 7 martie 1978, Rusia

- (În *Lucia di Lammermoor*) tenorul rus Georgy Vasiliev (a fost) Edgardo cu glas

liric adecvat eroului donizettian, căruia i-a conferit și sonorități moi, într-un fel de *mezzavoce*, *Verrano a te sull'aure*, dar a cărui intrare furibundă în actul secund l-a răgușit ușor, ca și țesătura vocală înaltă din cantilena ariei finale. Dar, desenul frazelor muzicale a fost frumos și variat. [*Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

VASILIEV, Vladimir – tenor, n. 19 august 1928, Nagorno, regiunea Iakuția, Rusia

VASILIU, Cătălin (VASSI, Mario) – tenor, n. 19.., București

VASILIU, Valentin – bariton, n. 3 aprilie 1964, București

- Solidă, stâncoasă, potrivită, expresia vocală a lui Valentin Vasiliu (în rolul Nourabad din „Pescuitorii de perle”).. [*Je crois entendre encore...* (2002) – **OPERA LIVE**]

- O plăcută surpriză a fost prestația lui Valentin Vasiliu în ecrasantul rol Telramund. Dacă presiunea orchestrei din tirada *Erhebe dich, Genossin meiner Schmach!* din debutul actului secund a fost greu de învins, baritonul a cântat pe parcursul serii cu vigoare, autoritate, cu expresivitate în declamații și a jucat convingător. (Festivalul George Enescu) [*LOHENGRIN pentru prestigiul Operei Naționale București* (2011) – **OPERA DIVINA**]

- În *Aurul Rinului* am remarcat impetuoșitatea (în special spre finalul intervenției în rolul Donner) baritonului Valentin Vasiliu, artist care s-a remarcat prin potrivite declamații și în rolul Gunther din *Amurgul zeilor*. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Valentin Vasiliu - bariton ce a dăruit o notabilă lectură expresionistă rolului Primul ucenic (în *Wozzeck* de Alban Berg). (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Negurosul Pizarro a găsit în baritonul Valentin Vasiliu un interpret cu voce

potrivită, alăturată dimensiunii dramaturgice. [*FIDELIO inedit la Opera Națională București* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- Baritonul cu glas frumos rezonant Valentin Vasiliu, în rolul Ambasadorului Zetta (ironizat drept un „Kissinger al Balcanilor”), a creat – la Opera Națională București - un personaj detaliat în toate fațetele, grosier cât trebuie, bănuitor cât trebuie, obedient cât trebuie, șantajist cât încape. [*VĂDUVA VESELĂ, un spectacol autografiat Andrei Șerban* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- În mare formă, baritonul Valentin Vasiliu a cântat cu aplomb, robust și punctări solide, foarte prezent vocal și scenic în importantul rol Sharpless (*M-me Butterfly*). [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – II -* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

VASOPOL, Valentin – tenor, n. 16 decembrie 1979, Ploiești

- (La Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, în opereta *Contesa Maritza*), tenorul Valentin Vasopol a fost Tassilo, cu alură de june prim și voce baritonă, frumos conturată timbral. [*Farmecul operetei clasice* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

VASS, Róbert Laczkó – bariton, n. 24 iulie 1976, Remetea, Harghita

VASSALLO, Franco – bariton, 1 august 1969, Milano, Italia

VASSILEVA, Svetla – soprană, n. 9 septembrie 1965, Dobrici, Bulgaria

VĂSUȚ (CORNELIUS), Romeo – contratenor, n. 1979, Baia Mare

- Pour Siebel, une surprise nous a été réservée. Romeo Văsuț, contre-ténor de 19 ans seulement, qui a prouvé qu’il possède le matériel vocal nécessaire pour mener une carrière tout a fait particulière, où les degrés de la maîtrise doivent être parcourus avec soin. [*FAUST d’après Tocilescu* (1998) – **OPERA LIVE**]

VĂTAFU, Elena – soprană, n. 19.., România

VEASEY, Josephine – mezzosoprană, n. 10 iulie 1930, Peckham, Marea Britanie
VECCIA, Angelo – bariton, n. 21 martie 1963, Roma

VEDA, Elmira – soprană, n. 1970?, Daghestan, Rusia

● ... a intrat cu curaj în țesătura de coloratură dramatică a Lady-ei Macbeth, dar incisivitatea s-a diluat după temutele *Vieni, t'affretta* și *Or tutti sorgete*, glasul a părut voalat în *Brindisi* sau în replici esențiale precum *Menzogna, menzogna* și chiar obosit la scena somnambulismului, în care finalul s-a situat sub tonul just. Ca în orice alte situații similare, studiul va desăvârși prestația tinerei Veda, datele vocalității personajului nefiindu-i îndepărtate. (*Macbeth* la Macerata) [*Lumea festivalurilor* (2000) – *OPERA LIVE*]

VEDERNIKOV, Alexander – bas, n. 23 decembrie 1927, Mokino, provincia Vyatka, Rusia - d. 9 ianuarie 2018, Moscova

VEJZOVIĆ, Dunja – mezzosoprană, n. 20 octombrie 1943, Zagreb

VELIS, Andrea – tenor, n. 7 iunie 1932, New Kensington, Pennsylvania – d. 4 octombrie 1994, North Conway, New Hampshire

VELIZ AQUEA, Yaritza Nicol – soprană, n. 1991, Chile

VELLUTI, Giovanni Battista – castrat, n. 28 ianuarie 1780, Montolmo (Macerata), Italia – d. 22 ianuarie 1861, Sambruson di Dolo (Veneția), Italia

VELTRI, Federico – tenor, n. 2 noiembrie 1992, Parma, Italia

● În debut absolut în Alfredo, Veltri a demonstrat că are semnificative daruri native, un timbru plăcut, liric și un glas extins până la Do acut, așa cum a apărut în cabaletta din actul secund. O voce potrivit dimensionată pentru sala teatrului din Iași, un artist vădit emoționat în primul act, în care ritmica și intonația au suferit pe alocuri. Deși cu ușoare neglijențe în arie, a

frazat frumos și fluid, cu potrivită cunoaștere stilistică și bună proiecție de sunet, ceea ce demonstrează că preparativele dobândite în țara operei i-au folosit. Viitorul artistic îi stă pozitiv în față, privit de la 25 de ani și după numai patru ani de pregătire. [*Noi forțe în TRAVIATA ieșeană* (2018) – *OPERA MIRACOL*]

VENDITTELLI, Arianna – soprană, n. 1987, Roma

● ... travesti în Amanzio (din *Giustino* de Vivaldi), cu fiorituri impecabile... (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

VENTRE, Carlo – tenor, n. 1 ianuarie 1969, Montevideo

VENTRIS, Christopher – tenor, n. 5 mai 1965, Londra

VERESS, László – bariton, n. 1929, Timișoara – d. 1999, ...

VERESS, Orsolya – mezzosoprană, n. 11 mai 1983, Cluj-Napoca

● Incisiv și puternic, în pofida unor asprimi, s-a arătat glasul mezzosopranei Orsolya Veress (Sofia în concertul cu oratoriul *Legenda Sfintei Elisabeta* de Liszt), tânără artistă de perspectivă, al cărei duel dramatic cu Elisabeta Brigitei Kele a sunat în genul confruntării teribile dintre Ortrud și Elsa din *Lohengrin*. [*La Cluj-Napoca, Festivalul „Liszt 200”* (2011) – *OPERA DIVINA*]

● Mezzosoprana Orsolya Veress, frumoasa, eleganta și... blonda Azucena (...) a arătat o voce generos timbrată, cu volum important și accente impetuoase, cu tentă metalică. A cântat cu mare implicare dificilul și dramaticul rol, în care sunetele acute vor spori în rotunjime, siguranță și durată de emisie, sunt convins, pe măsura adâncirii studiului. [*TRUBADURUL, premieră la Opera Maghiară din Cluj-Napoca* (2014) – *OPERA MĂIASTRA*]

● Vocal, frumoasa Orsolya Veress (Dalila) a sedus în primul rând prin calitatea timbrului plăcut colorat și mai apoi prin unduirea frazelor în legato. Comunicarea a

venit în acest mod. Prima arie *Printemps qui commence* a avut o articulare oarecum timidă, iar amploarea de glas s-a dovedit remarcabilă în cea de-a doua *Amour, viens aider ma faiblesse*, în duetul cu Marele Preot (Sándor Balla) și în marea scenă cu Samson (Marius Vlad Budoiu), ce include aria *Mon coeur s'ouvre à ta voix*, în care implicarea a crescut. Sunetele acute au avut forță, *éclat* și pătrundere; spre pildă, Si bemol-urile din aria secundă și *Lâche!*, adresat lui Samson. [Premieră la Opera Maghiară clujeană, *SAMSON ȘI DALILA* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● Neavând interpretă bucureșteană (încă), teatrul din Splai a invitat-o de la Opera Maghiară din Cluj-Napoca pe mezzosoprana Orsolya Veress, voce importantă, strălucitoare, cu consistență a registrului central și abordare dramatică a duetului cu Marele Preot (Ștefan Ignat) din actul secund (...). Senzualitatea cântului, cheia de boltă a expresiei rolului, a fost - în linii mari - bine servită de voluptuoasa artistă în ariile *Printemps qui commence* (frazare fluidă) și *Mon coeur s'ouvre à ta voix* (frumos legato). A abordat scena seducției lui Samson (Aleksandrs Antonenko) câteodată prea direct și obiectiv. Am lăsat la urmă buclucașele Si bemol-uri acute, pentru că problematica lor ar putea fi accidentală, legată de emoțiile premierei. Cel puțin așa presupun, în spirit pozitiv. Dar trebuie consemnate pentru buna regulă a cronicii. Așadar, primul Si bemol ratat a revenit Dalilei la finele ariei *Amour, viens aider ma faiblesse* (actul al II-lea) și a suferit prin dispersare și lipsă de concentrare a sunetului. (Restul i-au aparținut tenorului Antonenko). [Reîntoarcerea la tradiție sau *SAMSON și DALILA* – premieră la Operă (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VERGARA, Victoria – mezzosoprană, n. 1948, Chile

VERMILLION, Iris – mezzosoprană, n. 1960, Bielefeld, Germania

VERNA, Francesco – bariton, n. 1980, Paternò, Italia

VERONELLI, Ernesto – tenor, n. 30 ianuarie 1938, Lainate, Italia

VERREAU, Richard – tenor, n. 1 ianuarie 1926, Château-Richer, Canada – d. 6 iulie 2005, Quebec, Canada

VERRETT, Shirley – mezzosoprană, 31 mai 1931, New Orleans, Louisiana – d. 5 noiembrie 2010, Ann Arbor, Michigan

● Repertoriul lui Shirley Verrett este foarte larg, având desigur o bază în rolurile de mezzosoprană dar cu o extensie către anumite roluri de soprană, pe care vocea sa de *Falcon* le servea în mod spectaculos. Mă refer desigur la marea ei creație în ecrasantul rol al Lady-ei Macbeth din opera lui Verdi, pe care a realizat-o pe scena Scalei din Milano sub conducerea directorului muzical de atunci, Claudio Abbado. Pliindu-se admirabil țesăturii de coloratură dramatică imaginată de pana lui Verdi, cu accente impetuoase, cu asprime în sunet dând personajului acea tentă malefică dorită de compozitor, Shirley Verrett a compus rolul perfidei Lady cu o energie cutremurătoare, cu un tăiș al exprimării, care o situează, cel puțin în această postură, în imediata vecinătate a Mariei Callas. [(august 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VERREZ, Virginie – mezzosoprană, n. 1989, Insulele Reunion, Franța

VERSALLE, Richard – tenor, n. 3 decembrie 1932, Muskegon, Michigan – d. 5 ianuarie 1996, New York, New York

VESENINA, Antonina – soprană, n. 19 februarie 1986, Voronej, Rusia

● (În Sala George Enescu a Universității Naționale de Muzică, sosită de la Teatrul Mariinsky, și-a expus cu șarm virtuțile vocii de coloratură lirică, fioriturile executate cu precizie, aplombul în aria Rosinei din *Bărbierul din Sevilla*, aria Reginei Noptii din actul al II-lea al operei *Flautul fermecat*, ca și linia de belcanto în cavatina Lindei din *Linda di Chamounix*, alături de buna înțelegere stilistică a unor lieduri de Ceaikovski, Aleksandr Aliabiev, Eva dell'Acqua. [Imperial Divas... (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VESTRI, Annunziata – mezzo-soprană, n. 3 septembrie 1980?, Ortona, Italia

● ... Suzuki cu timbru plăcut, treceri cursive, omogene între registrul central și grav, dar balans în cel acut... [*La Torre del Lago, M-ME BUTTERFLY sub spectrul ploii, cu Ștefan Pop și Ștefan Ignat* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VEZENȚAN, Crina – soprană, n. 5 decembrie 1974, Marghita, Bihor

VEZZANI, César – tenor, n. 8 august 1888, Bastia, Corsica, Franța – d. 11 noiembrie 1951, Marsilia, Franța

VIALA, Jean-Luc – tenor, n. 5 septembrie 1957, Paris

VIARDOT, Pauline – soprană, mezzo-soprană, n. 18 iulie 1821, Paris – d. 18 mai 1910, Paris

VICĂ, Rodica – soprană, n. 12 ianuarie 1986, Ploiești

● Soprană cu largi abilități de coloratură lirică, Rodica Vică și-a arătat extensia formidabilă a glasului prin spectaculoase supraacute (ce-i drept, nescrise în partituri și câteodată riscante) în cunoscutele *Les filles de Cadix*, *La Danza* și într-o arie din zarzuela *Las Hijas del Zebedeo*, toate cântate cu antren și strălucire. [*Nevoia de binefacere* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Este momentul de a sublinia prestația sopranei Rodica Vică, solista concertului (de la Sala Radio), a cărei apetență pentru scriitura barocă a fost în repetate rânduri remarcată. Tânăra artistă a cântat cu implicare, sunet pur și diafan, a dezvoltat frazări impecabile, culori și ornamentică delicată într-o varietate de atitudini, de la lamentări la redarea puterii dragostei, de la furie la disperare. O minunată Armida (din opera lui Jean-Baptiste Lully). La pasiv, ușoarele distonări în vocalizarea ariei *Enfin, il est en ma puissance* (din *Armida* de Lully) au trecut aproape neobservate, neștirbind splendoarea întregului. [*Regele dansează* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Sunetul pur cu *appoggiaturi* discrete și

delicate, trilurile, au impresionat de la prima piesă, aria *Di rigori armato il seno* din *Burghesul gentilom* de Lully (inspirație de text, după aproape două secole și jumătate, pentru libretistul Hugo von Hofmannsthal în aria Cântărețului italian din *Cavalerul rozelor*). S-au adăugat gingășia, sunetele flautate în tehnică non-vibrato, *lamento*-urile înduioșătoare, creatoare de atmosferă, cu intonație precisă, îndeosebi în prima parte. Agilitățile au curs fluent, în cascade, rulate, până în registrul înalt, intens solicitat în cea de-a doua parte, când și dramaturgia componistică a cunoscut intensificări. Barocul este un teritoriu în care soprana se simte bine și îi conturează cariera. [*Opera FANTASTICA, o serată de artă* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

● O simbioză (între voce și țitera Barbarei Laister-Ebner) într-un teritoriu al visării, al atmosferei lirice de unică rememorare a copilăriei, al tihnei dinaintea somnului pur și odihnitor, al plutirilor pe aripi îngerești. Alăturarea diafanului, candorii și limpezimii glasului cu claritatea și, să-i spun, inocența sunetului țiterii a adus atmosferei dorită transparență și seninătate pentru tălmăcirea micilor comori ce i-au avut drept autori, în recital, pe Brahms, Mozart, Lorca, Tosti, de Falla, alături de melodii tradiționale franceze, austriece, bavareze și chiar columbiene, sefarde sau japoneze, cărora li s-au adăugat lieduri și colinde românești. (La Teatrelli), Rodica Vică a cântat în 8 limbi, cu dicțiune impecabilă, dăruind prin tehnică non-vibrato, asemănătoare stilului baroc pe care artista îl practică frecvent în carieră, puritate de expresie și comunicare, potrivită sferei poetice imaginate. [*„Stelele-n cer”, recital pentru soprană și... țiteră* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VICHEY, Luben – bas, n. 18 iunie 1912, Sofia – d. 7 ianuarie 1995, ...

VICKERS, Jon – tenor, n. 29 octombrie 1926, Prince Albert, Canada – d. 10 iulie 2015, Ontario, Canada

● Dotat cu o voce de un timbru particular, actor care s-a identificat în profunzime cu personajele sale, fondate pe

intensitatea expresivă dusă până la o veritabilă grandoare tragică, o putere caracterologică rar întâlnită – acesta este canadianul Vickers. Jocul său de scenă a alternat între clipe de extremă interiorizare și străluciri spectaculare, făcând să se estompeze o frazare mai greoi condusă dar dirijată spre reliefaarea încărcăturii emoționale, mai mult decât spre bravură. Așa s-a născut și predilecția lui pentru personajele tulburătoare, cu frământări lăuntrice, care corespundeau propriilor sale viziuni asupra spiritualității. Jon Vickers a rămas memorabil în creații precum Florestan, Siegmund, Parsifal, Tristan, Otello, Canio, Samson sau Peter Grimes. [(octombrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VICKERS, Matthew Ryan – tenor, n. 7 noiembrie 1971, S.U.A.

● În rolul Don José a părut la început să nu aibă ceea ce se numește o „voce areniană”, adică propice să umple marile spații de la Sferisterio di Macerata. Eminamente liric, cu frazare frumoasă, a servit finalul ariei *La fleur* cu un Si bemol acut prelung, care a părut o limită. Fără să aibă aptitudini spinte, a forțat finalul dramatic al actului al III-lea, dar în duetul final și-a pus în evidență potențialul liric prin tente pasionale, imploratoare. [*La Macerata, CARMEN fără atmosferă spaniolă* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VIDA, Viktor – bariton, n. 1919, Cluj – d. 2001, Germania

VIDAL, Elisabeth – soprană, n. 10 iunie 1960, Nisa, Franța

● La Châtelet, un recital de foyer – în matineu – al tinerei soprane franceze Elisabeth Vidal. Programul a cuprins piese vocale de Debussy, Pfitzner, Richard Strauss, Obradors, Rodrigo, Verdi (la pian Susan Manoff). Glas de coloratură lejeră cu sunet pur, cristalin, de o bună muzicalitate, tânăra soprană a revelat în special în Debussy o frumoasă frazare, culminând în acut cu pianissime admirabil servite, dar și acrobatice vocalize în straussianul *Amor*.

Foarte bună (în mare vervă) în aria din *Manon Lescaut* de Auber, oferită în bis, titlu care de altfel îi consfințește un succes anterior pe scena Opéra-Comique. [*Viena, München, Paris – periplu prin celebre săli* (1991) – **OPERA VIVA**]

VIDAL, Mathias – tenor, n. 1978, Nisa, Franța

VIDEMAN, Oleg – tenor, n. 1966, Almatî, Kazahstan

VIDINOVA, Aneliya – soprană, n. 1978, Bulgaria

VIEIRA, Juremir – tenor, n. 3 noiembrie 1962, Porto Alegre, Brazilia

● Discrepanț între registre, Juremir Vieira (Cavaradossi în *Tosca*) a găsit cele mai bune momente prin acutele-trompetă, într-adevăr... lucitoare și pătrunzătoare. [*Final de stagiune 2006-2007 la Opera Națională bucureșteană- OPERA ÎN DIRECT*]

VIGH, Ibolya – soprană, n. 29 noiembrie 1979, Cluj-Napoca

VILLA, Edoardo – tenor, n. 19 octombrie 1953, Los Angeles, California

VILLARI, Angelo – tenor, n. 1985, Messina, Italia

VILLAROEL, Veronica – soprană, n. 2 octombrie 1965, Santiago de Chile

VILLARS, Jon – tenor, n. 27 aprilie 1963, Panama City, Florida

VILLAZÓN, Rolando – tenor, n. 22 februarie 1972, Naucalpan de Juarez, Mexic

● Imposibil de uitat, imposibil de separat însă prestația Annei Netrebko de cea a lui Rolando Villazón (în *Romeo și Julieta* la Los Angeles). Vibrații pe aceeași coardă, înlănțuite, trăiri la înalt voltaj de trepidantă intensitate. Romeo nebun din dragoste, chinuit din dragoste, de o expansivitate fără margini (trebuie să descriu... aruncându-se literalmente în brațele preotului, smulgându-și straiile în scena super-erotică din primul tablou al actului al IV-lea), pasional până la extrem

(temperament latin!), Villazón iradiază o poetică greu de egalat în exprimarea scenică și vocală. Alături, timbrul de prețios velur se vădește subtil plămăditor de atmosferă în aria *Ah! lève-toi, soleil!* și nu numai, cu *mezzevoci* adânc elaborate și acute sigure, eclatante (inclusiv temutul Do din finalul actului al III-lea, *Je mourai, mais je veux la revoir!*). [*Spectacole de Înalt profesionalism, staruri mondiale* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● De ce polarizează oare Rolando Villazón, în acești ani, atenția publicului de pretutindeni? Cu voce catifelată, densă, de ambitus complet, cu pasajul de registru – temutul punct critic al tenorilor – insesizabil, artistul nu se limitează la etalarea farmecului timbral și a fluidității liniei vocale. Cântul său maleabil este de o varietate extremă, ce nu-și refuză cele mai subtile inflexiuni, sunetul se înmoaie în abandonuri măiestrite (finalul ariettei *Quanto e bella* și nu numai), vădește agilități surprinzătoare pentru calibrul și sombrajul glasului dar și note energice (duetul *Venti scudi*, cu Leo Nucci). Fără să aibă luminozitatea vocii lui Pavarotti în mult așteptata romanță *Una furtiva lagrima*, Villazón cântă cu nedisimulată pasiune romantică, mai mult decât cu rigoare belcantistă (...) și încheie cu un semn de întrebare *Si può morir d'amor?* dându-și singur răspunsul afirmativ prin ultimele sunete, de o culoare vecină cu visarea. Da, se poate muri din dragoste, dacă trăirea este atât de intensă precum a acestui Nemorino în *Elixirul dragostei*. Asistența se smulge din transă și explodează în cereri de bis, repetare oferită cu generozitate, un fapt nu prea des întâlnit în analele Operei veneze (...). Villazón reia cu și mai mare fervoare expresivă, lucrând și mai minuțios asupra tentelor și nuanțelor, încheind cu o *messa di voce* (alternată *crescendo – diminuendo*) de mare finețe. Și totuși, nu trebuie rămas cu impresia exclusivă a unui Villazón – vocalist. Expresia în cânt este întotdeauna subsumată momentului scenic. Să afirm cu curaj, gândind că valoarea nu așteaptă numărul anilor: eferescentul mexican este unul din cei mai importanți cântăreți – actori ai începutului de secol, dacă nu singurul,

continuator demn al liniei Plácido Domingo – Neil Shicoff. Jocul de scenă, dăruirea, implicarea în rol sunt totale. Un Nemorino pus pe ghidușii, timid cu Adina (Anna Netrebko), delicios de naiv în duetul cu Dulcamara (Ildebrando d'Arcangelo), senzațional în scenele beției. Orice obiect care-i cade în mână pare că se însuflețește, fie că e vorba de o sticlă, de câteva mere cu care efectiv jonglează sau de damigeana plină cu prețiosul elixir de... Bordeaux. Hazos, de un comic subtil, neîngroșat, îndrăgostit naiv (repet!) care nu prea știe ce i se întâmplă dar de o dezarmantă, cuceritoare sinceritate. Nu știu cât va mai cânta Rolando Villazón opera lui Donizetti (proiectele lui se apropie deja de teritoriul liric - spint) dar mă bucur că l-am văzut acum. De altfel, cariera mexicanului trebuie urmărită cu atenția pe care darurile lui ieșite din comun o reclamă. [*La Opera de Stat din Viena, înaltă ținută artistică, management performant* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Alături de Anna Netrebko, Rolando Villazón (Alfredo la Salzburg) palpită consonant, pasional, temperamental – ardent, îndrăgostit, furibund (scena confruntării cu tatăl său – Germont, Thomas Hampson, mai bine zis a luptei dintre cei doi din actul secund este de extremă duritate), disperat. Biciuirea violentă a iubitei cu banii câștigați la jocul de cărți este moment teribil, răscolitor. Tenor liric cu înclinație spinto, Rolando Villazón îi dăruiește lui Alfredo nuanțate inflexiuni, cu cânt inteligent și alambicat construit în sonorități catifelate. Pasiune fără frontiere. [*„Perechea de vis” în TRAVIATA* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● Tenorul mexican afișează specială varietate și expresivitate în atitudini, construiește rolul în detaliu, de la tânărul rebel (care pierde trenul în gara din Amiens din cauza încrucișării privirilor cu Manon) la amoretul pătimaș, de la sobrietatea serenă, chinuit-resemnată la explozia de pasiune din scena de la Saint Sulpice, de la ținuta elegantă (Clark-Gable-look, semnătură Vincent Paterson) din sala de joc și până la finalul deșirant în care își poartă iubita pe brațe într-un amurg roșietic, pustiu, întristător. Există pe scenă, între Anna

(Netrebko) și Rolando, o alchimie a spiritelor înlănțuite, o ideală comuniune ideatică mergând spre absolut. Rolando Villazón poartă în suflet o trăire ardentă care se reflectă nemijlocit în sunet. Îl modelează minuțios, căutând culorile vocale potrivite, stăpânește cu autoritate de maestru arta emisiei în *mezzavoce* (*En fermant les yeux... C'est un rêve* chiar plutește pe aripi de vis, în filaje până la limita audibilului), a atacurilor sonore moi (aria *Ah! fuyez, douce image*), conduce elegant și rafinat fraza muzicală cu o poezie ce mi-l evocă pe marele și regretatul Alfredo Kraus. Sunt calități circumscrise unei voci care, chiar dacă nu găsește *éclat*-ul ci este îmbrăcată într-un voal mătăsos, fascinează prin intensitatea emoțională și pasiunea picurate în fiecare notă, prin conectarea la maxim voltaj. (La Opera din Los Angeles) [*MANON sau magie hollywoodiană* (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

● **Un come-back emoționant.** A pășit pe scenă, în ovații nesfârșite, un Rolando parcă puțin mai slab decât îl știam, cu ochii adumbriți. A atacat cu prudență, oarecum reținut, cunoscutul lied *Im wunderschönen Monat Mai* din *Dichterliebe* de Schumann, ciclul ce avea să ocupe întreaga parte primă a programului. Imediat, am recunoscut în cântul său virtuțile de sensibilitate și subtilitate în exprimare. Intona ușor, coloana sonoră era mai redusă ca altădată, fără apăsări sau îngroșări, motiv pentru care în liedul *Ich grolle nicht* notele joase nu au fost atât de pregnante. Nici nu trebuia mai mult, poate, pentru concepția aerisită, plutind ușor (*Allnächtlich im Traume seh' ich dich*) ca iubirea unui poet inspirat. Fascinau mângâierile, șoaptele din *Und wüssten's die Blumen*, cântul în *mezzavoce* (*Hor' ich das Liedchen klingen*) niciodată convertit la des uzitatul *falsetto*. Prelungul final pianistic (acompaniat americanul Bryndon Hassmann) al ultimului lied a fost însoțit de Villazón cu o expresie facială de intensă trăire care mi-a amintit de a Mariei Callas pe introducerea orchestrală a ariei *Tu che le vanità* din *Don Carlos*, într-un concert hamburghez de demult. Între liedurile ciclului publicul a izbucnit de patru ori în aplauze. (Iată că se

întâmplă și la case mai mari, dar nu trebuie uitată atmosfera de seducție pe care cântul tenorului mexican a indus-o în sală.)

Partea a doua a fost dedicată unei selecții compozite. Plin de pasiune în *Chanson triste* de Duparc, încercând electrizant fraza muzicală în *Après un rêve* de Fauré, alternând cu aceeași poetică sonorile în mezzoforte - pianissimo, crescându-le către un forte generos în *Ouvre tes yeux bleus* de Massenet, Rolando Villazón a obținut un asemenea triumf încât un *aficionado* de la galerie a strigat „*Grande!*” Un moment de artă a fost și picurul de melancolie cu care a tălmăcit *Ideale* de Tosti prin nuanțele murmurate ale secvenței *Torna, caro ideal...* După cum, sfâșietoare a fost pulsația continuă din *Non m'ama più* (Tosti), fraza finală impresionând prin dimensionarea largă, dintr-o singură respirație. În această a doua secțiune a recitalului, tenorul a ieșit – surprinzător - de două ori din scenă, între piese, revenind după 1-2 minute care au părut o eternitate. Sigur că publicul, sensibilizat de dispariția prelungă de pe afiș a lui Rolando, s-a gândit la ce e mai rău. În plus, o răgușeală neașteptată pe câteva note centrale ale liedului *Al amor* (Obradors) l-a făcut să se întrerupă și să părăsească din nou scena, cerându-și scuze la revenire și explicând că faptul că nu a cântat atâta timp și dorința-i fierbinte de a se prezenta la cel mai înalt nivel în fața iubitelui public barcelonez l-au stresat peste măsură. Finalul (alte lieduri de Obradors și câteva bisuri din repertoriul spaniol tradițional) l-a găsit dezlănțuit, proiectând în marea sală acute prelungi și penetrante, încoronând o prestație de valoare și probând că izbânda a fost totală. Într-adevăr, satisfacția noastră, a celor 3500 de spectatori, a fost că glasul lui Rolando se situează la parametri normali, are puritatea și curătenia binecunoscute, ceea ce înseamnă că pauza vocală i-a folosit. Pe chipul iluminat al tenorului, fericirea era fără margini. [*Trei seri la Gran Teatre del Liceu din Barcelona* (2008) - **OPERA ETERNA**]

● Romeo intens poetic, profund angajat pasional – dramatic (chiar dacă finalul actului al III-lea îl constrânge și renunță la

spectaculosul Do acut), cu cânt unduitor, extrem nuanțat, înmuieri de sunet, *mezzevoci* seducătoare și sunete înalte prelungi, fețe ale unor trăiri ardente de un lirism cuceritor. Villazón are o implicare formidabilă în spectacol, patosul îi vine din străfundurile sufletului, se dăruie total fără cea mai mică economie de mijloace. (**Romeo și Julieta**) [Festivalul Salzburg 2008: *Eros și Thanatos* (2008) – **OPERA ETERNA**]

● În 2019, la 47 de ani și 6 luni, a venit la București și nu și-a dezmințit stilul de showman, generat de o spiritualitate cu totul specială, comunicată deschis, fără ocolișuri. A rostit câteva cuvinte românești la început, a reorganizat... scaunele de pe gradenele aflate în spatele pianului, mutându-le în lateral, lângă avanscene, a îmbrățișat câțiva spectatori și pe pianista acompaniatoare (Carrie-Ann Matheson), a stimulat bisuri și a incitat sala să cânte împreună cu el șlagărul mexican *Cielito lindo*. S-a și descărcat nervos. Publicul care a umplut până la refuz auditoriumul mitic al Ateneului a răspuns entuziast, cucerit de simpaticul personaj, simțindu-i sinceritatea. Dar mai mult decât atât, a fost sedus de modul în care a interpretat programul ales special, alcătuit exclusiv din muzică de compozitori spanioli (Manuel de Falla, Federico Mompou, Fernando Obradors) și latino-americani (mexicanul Silvestre Revueltas, argentinienii Carlos Guastavino și Alberto Ginastera, brazilianul Alberto Nepomuceno, columbianul Luis Antonio Calvo). Într-adevăr, rar mi-a fost dat să (re)ascult *live* o atât de mare diversitate de expresii, de nuanțe provenite din forul, din focul interior al unui artist, din inimă. Pentru că acesta a fost și este Rolando Villazón, cel cotropit de spiritul latino. Accente moi sau viguroase, contraste, șocuri, energie, pulsații lăuntrice, sensuri tragice, sensibilitate, emoție, duioșie, melancolie, visare, reverie, poezie, pasiune, durere, tristețe extremă, jale, răscoliri, tulburări, disperare, resemnare, însingurare, rare bucurii în preajma copiilor, iată universul tenorului. Cânt moale, catifelat, cânt impetuos, înmuieri și expansiuni de sunet, abandonuri extatice, exclamații, pianissime subtile, *mezzevoci* pe fraze lungi, iată prin ce

își transmite universul trăirilor. Dar vocea? Acum este îngolată, voalată, vătuită, fără pic de strălucire, cu ceva umbre baritonale, mai puțin amplă decât altădată și... limitată ca ambitus. Tot ce a ales de cântat a fost pe note grave și centrale, maximum până în zona pasajului de registru, Fa-Fa diez, cu sunete „deschise”, „neacoperite”, neprotejate. Nu trebuie să ne gândim la așa ceva, ci să ne lăsăm pradă comunicării fără margini, sentimentelor pe care le iradiază un interpret desăvârșit, „născut, nu făcut”. Cei care au plecat la pauză au pierdut și au devenit mai săraci sufletește. (Festivalul George Enescu) [*Orchestre de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

VILMA, Michèle – mezzosoprană, n. 23 februarie 1932, Mont Saint-Aignan, Franța – d. 28 mai 2019, Bois-Guillaume, Franța

VIÑAS, Francisco – tenor, n. 27 martie 1863, Moià, Spania – d. 14 iulie 1933, Barcelona

VINAY, Ramón – tenor, n. 31 august 1911, Chillán, Chile – d. 4 ianuarie 1996, Puebla, Mexic

VINCENZI, Edda – soprană, n. 1910, Ferrara, Italia – d. decembrie 2020, Ferrara

VINCO, Ivo – bas, n. 8 noiembrie 1927, Bosco Chiesanuova, Italia – d. 8 iunie 2014, Verona, Italia

VINCO, Marco – bas, n. 2 februarie 1977, Verona, Italia

VINKE, Stefan – tenor, n. 13 septembrie 1966, Georgsmarienhütte, Germania

● ... Prestația lui Stefan Vinke s-a distins mai întâi în rolul titular din *Siegfried*. A susținut o partitură infernală prin lungime și țesătură vocală solicitantă, dusă la bun sfârșit grație tehnicii de cânt și rezistenței deosebite. Privind din unghiul esteticii vocale wagneriene, trebuie notat însă că artistul nu are corpolența și întunecimea de sunet proprii unui *Heldentenor*, care ar fi ajutat și în

câteva confruntări cu masivitatea orchestrală. Cu toate acestea, bravura din paginile concluzive ale opusului a fost realmente senzațională. Ca Siegfried în *Amurgul zeilor*, după un început în care sonoritatea vocii a părut întrucâtva mată, și-a recăpătat strălucirea în scena cu Hagen din actul al III-lea (extraordinar atacul *Hoiho!* cu Do natural acut) și în povestirea dinaintea morții. (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Alegerea vocilor soliste (în marea *Simfonie nr. 8 – a celor o mie* de Mahler) este întotdeauna o provocare venită din nevoia implicării într-un stil de cânt derivat din cel wagnerian. L-am remarcat la tenorul Stefan Vinke (autentic tălmăcitor, deși într-o formă vocală inferioară față de prestațiile anterioare bucureștene, când a cântat rolurile titulare din *Siegfried* sau *Parsifal* - actul al II-lea). (Festivalul George Enescu 2015) [*Din nou în top* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

- Pentru tenorul Stefan Vinke, primul act din *Parsifal* nu a fost o problemă, în primul rând din cauza dimensiunii mai reduse a discursului personajului titular. Dar a cântat eroic, cu accente și atacuri fulminante, în școala tradițională de *Heldentenor*, fără însă să posede „grosimea” specifică de voce. [*Primul act din PARSIFAL sau „Mântuirea prin fresca Ateneului Român”* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- În *Simfonia a IX-a* de Beethoven, tenorul Stefan Vinke a început voalat intervenția ce-i revine *Froh, froh, wie seine Sonnen...*, compensând prin acutele (Si bemol) punctate pătrunzător, grație specificului wagnerian al vocii. (La Sala Palatului) [*Festivalul George Enescu - II – În continuare* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

VINOGRADOV, Alexander – bas, n. 12 decembrie 1976, Moscova

VINOGRADOVA, Irina – soprană, n. 21 mai 1962, Peciora, Republica Komi, Rusia

VINZING, Ute – soprană, n. 9 septembrie 1936, Wuppertal, Germania

VIOTTI, Marina – mezzosoprană, n. 1986, Vaude, Elveția

VÎRBAN, George – tenor, n. 6 iulie 1994, Tulcea

- ... George Vîrban (Beppe în *Paiațe*), un foarte tânăr cântăreț care, după prime intervenții mai puțin sonore, a interpretat *Serenada* cu multă sensibilitate, dăruire și simț artistic. Păcat că, încercând în final un tradițional La natural înalt, și-a pierdut concentrarea și l-a ratat. Sigur că emoția (debutului) nu-l va mai stăpâni la următoarele tentative. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

VÎRBAN, Margareta – soprană, n. 21 decembrie 1936, Teaca, Mureș

VISCONTI, Piero – tenor, n. 1948, Valenza, Alessandria, Italia

VISHNEVSKAYA, Galina – soprană, n. 25 octombrie 1926, St. Petersburg, Rusia - d. 11 decembrie 2012, Moscova

VISTOLI, Carlo – contratenor, n. 13 august 1987, Italia

VITALI, Federica – soprană, n. 1988, Busto Arsizio, Italia

VITALE, Sergio – bariton – n. 1984, Caserta, Italia

VIȚELARU-QUINN, Letiția – soprană, n. 9 februarie 1985, Comănești

- Prezență scenică agreabilă, foarte muzicală, cu timbru plăcut, Letiția Vițelaru a fost Norina (în producția cu *Don Pasquale*) cu glas lirico-lejer potrivit pentru vocalitatea donizettiană. A parcurs cu ușurință și în siguranță ruladele din partitură, cu acute strălucitoare. Evident preocupată și tensionată - stări firești la accederea direct de pe băncile de studiu în... groapa cu lei – a fost mai reținută în joc la început, dar a câștigat în dezinvoltură pe parcurs și a sfârșit eliberată de emoții. (...) [*O tînără româncă la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● În rolul Donna Anna a debutat soprana germană Letizia Quinn. Pentru bună regulă, fiind la prima apariție în țară, trebuie spus că este numele de scenă al artistei de origine română Letiția Vițelaru, (fostă) bursieră a Academiei de Perfecționare pentru Cântăreți Lirici, de pe lângă celebrul teatru Scala. Instruirea în Italia i-a folosit. Derularea frazei, intențiile, pronunția sunt câștiguri evidente. Deși mai puțin potrivită ca vocalitate lirismului lejer al Letiziei Quinn, partitura Donnei Anna a fost tălmăcită în bune condițiuni, cu deplină implicare. [*Parada modei sau Cătălin Botezatu în DON GIOVANNI la Craiova* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Din Italia a venit soprana Letiția Vițelaru (Donna Anna) ... Artista cunoaște la perfecțiune stilistica mozartiană, pe care a servit-o cu voce caldă și plăcută, cu frazare impecabilă. Lirismul a guvernat, chiar și în pasajele de adresare vehementă. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

VIVIANI, Gabriele – bariton, n. 12 iulie 1977, Lucca, Italia

● Cu glas frumos înzestrat cu armonice, masivul bariton Gabriele Viviani (Enrico în *Lucia di Lammermoor*) a cântat cu mare aplomb în toate secvențele, cu intuiție a frazei donizettiene și a conturat un personaj dur și neiertător, balansat - în duetul cu Lucia - între insinuări șerpești și violență de adresare. Legato-ul în expunerea liniei vocale a funcționat bine, dar câteva sunete mai „deschise” sau acute când prea vibrante, când mai „drepte”, s-au strecurat în primele două acte. În orice caz, un Enrico valabil, solid dimensionat. [*Al cincilea rol pentru Elena Moșuc la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

VIZIN, Viktoria – mezzosoprană, n. 1970, Kecskemét, Ungaria

● O voce frumos timbrată a etalat mezzosoprana Viktoria Vizin din Budapesta, care a interpretat cu aplomb aria *O mio Fernando* din *Favorita*. (Ateneul Român) [*Experiența și tinerețea* (1998) – **OPERA LIVE**]

VLAD, Mediana – soprană, n. 16 iulie 1981, București

VLAD, Ruxandra – mezzosoprană, n. 19., România

VLAD-ARABADJI, Galina – soprană, n. 5 aprilie 1975, Chișinău

VLADESCU, Daniela – soprană, n. 10 decembrie 1956, București

VLAICU, Cristina – soprană, n. 1980, România

VLAICU, Octavian – bas, n. 1 decembrie 1968, Galați

● În rolul Călugărului, am apreciat vocea frumoasă și suverană a lui Octavian Vlaicu, care sperăm că într-un viitor nu foarte îndepărtat se va apropia de complexul personaj al regelui Filip. [*Don Carlos, în concert la Sala Radio* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Basul Octavian Vlaicu a exprimat întreaga durere a lui Timur, regele exilat al Tartariei, (cântând) cu voce rotundă, plăcut îmbrăcată în armonice. [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Octavian Vlaicu (Comandorul) a venit în distribuție cu glas de bas cu armonice intens rezonante, în cheie profund dramatică. [*DON GIOVANNI s-a reluat la Opera din Iași* (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

VLASTO POPESCU MARCOLINI,

Eufrosina – soprană, n. 20 octombrie 1821, București – d. 3 noiembrie 1900, București

VOGEL, Siegfried – bas, n. 6 martie 1937, Chemnitz, Germania

VOGT, Klaus Florian – tenor, n. 12 aprilie 1970, Heide, Germania

VOIGT, Deborah – soprană, n. 4 august 1960, Wheeling, Illinois

● Partenera (lui Domingo în scena terță a primului act din *Walkiria* la aniversarea Operei din San Francisco) a fost excepționala soprană Deborah Voigt care a și deschis gala cu spectaculoasa *Dich, teure Halle* din *Tannhäuser*. Un glas important, splendid

timbrat, strălucitor și vibrant, cu alură monumentală. [75 de ani de glorie (1997) – **OPERA LIVE**]

- **Fata din Far West** reclamă voci tutelare, personalități puternice, actori dedicați, așa încât s-a recurs, în primul rând, la Deborah Voigt, glorie a Americii pentru roluri wagneriene și straussiene, aici oferindu-i-se confruntarea tot cu o partitură pretențioasă, plină de seve diverse, de la liric la dramatic. Acum, la deplină maturitate artistică, Deborah Voigt pornește de la sorginta unei voci lirice, evoluată prin știință, către abordarea în siguranță a unor severe desene vocale acute, de forță. Dificila scriitură a lui Puccini, ce prefigurează rolul mortal al Principesei Turandot ce avea să apară 14 ani mai târziu, reclamă și atacuri extreme de sunet, strălucitoare și spectaculoase. Fără să aibă patina italiană de frază a Renatei Tebaldi sau incisivitatea impresionantă a Birgitei Nilsson, repere memorabile venite din partea unor interprete ilustre din trecut, Deborah Voigt a captivat prin abilitatea de a rezolva cu elocvență întreaga țesătură înscrisă pe portativ, de a-i conferi expresivitate, fapt ce s-a regăsit și în agreabila prezență scenică. În lumea aspră a Vestului sălbatic, Minnie... Voigt are candoare, luminozitate, sinceritate și cuceritoare căldură. Prin ea, la final, triumful bunătații și iubirii este asigurat. Pentru că, precum **Turandot**, **Fata din Far West** propune o tramă cu happy-end, iar în spectacolul de la Met, soprana titulară l-a prefigurat de la prima apariție pe platou. [*Vestul sălbatic pe scena Metropolitanului* (2011) – **OPERA DIVINA**]

VOINEA, Silvia – soprană, n. 1 noiembrie 1942, Bacău

VOINEAG, Ionel – tenor, n. 1 noiembrie 1950, Brăila

- Cu binecunoscuta-i voce frumos timbrată, „plină” și bogat rezonantă, Ionel Voineag a adus liedului românesc o interpretare plină de veridicitate, căruia i-a concesionat acum o parte prea importantă (poate) din experiența sa de cântăreț de operă. [*Prima ediție a Festivalului Artelor* (2004) – **OPERA VIVA**]

VÖLKER, Franz – tenor, n. 31 martie 1899, Neu Isenburg, Germania – d. 4 decembrie 1965, Darmstadt, Germania
VOLKOV, Bogdan – tenor, n. 7 decembrie 1989, Ucraina

VOLKOVA, Oksana – mezzosoprană, n. 9 februarie 1980, Minsk

- Foarte frumos a rezonat glasul Oksanei Volkova, Maddalena cât se poate de sexy, așa cum cere rolul. (**Rigoletto** la Metropolitan) [*Verdi live la Scala și Metropolitan Opera* (2013) – **OPERA MAIASTRA**]

- Seducătoarea Lola, Oksana Volkova, a arătat așa cum trebuie, **femme-fatale** și a expus un glas frumos colorat și senzual. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

VOLLE, Michael – bariton, n. 1960, Freudstadt, Germania

- Michael Volle (Franz Wozzeck din opera lui Alban Berg), cu voce masivă, caldă și puternică, a fost excelentul cap de afiș, bântuit de vedenii în scenele cu Andres – Cosmin Ifrim sau Doctorul – Martin Winkler (primul act), dramatic în cele cu Marie – Evelyn Herlitzius (actul al II-lea) sau în final, în care nebunia eroului merge până la strigătul dement **Blut!** („Sânge!”). (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

VOLONTÉ, Dario – tenor, n. 1 septembrie 1963, Buenos Aires

VOLOȘESCU, Maria – soprană, n. 1921, Soroca, Republica Moldova – d. 31 ianuarie 1980, București

VOLPE, Alessandra – mezzosoprană, n. 1980, Massafra, Italia

VOLSIK, Brigitta – soprană, n. 19.., Satu Mare

- ... soprană cu glas cristalin, care a tălmăcit aria Neddei din **Paiațe** de Leoncavallo, împreună cu sora ei, Franciska. [*În compania sopranei Mariana Nicolesco*,

Crăciun artistic la Banca Națională a României (2018) – **OPERA MIRACOL**]

VOLSİK, Franciska – soprană n. 19., Satu Mare

● ... soprană cu glas cristalin, care a tălmăcit aria Neddei din *Paiațe* de Leoncavallo, împreună cu sora ei, Brigitta. [*În compania sopranei Mariana Nicolesco, Crăciun artistic la Banca Națională a României* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

VON DER DAMERAU, Okka – mezzosoprană, n. 24 februarie 1981?, Hamburg, Germania

VON DER OSTEN, Eva – soprană, n. 19 august 1881, Helgoland, Germania – d. 5 mai 1936, Dresda, Germania

VON FRANKENBERG, Emanuela – soprană, n. 20 februarie 1961, Basel, Elveția

VON HALEM, Victor – bas, n. 26 martie 1940, Berlin

VON KANNEN, Günter – bariton, n. 22 martie 1940, Rheidt, Germania – d. 29 iulie 2016, Karlsruhe, Germania

VON KORCH, Ștefan – tenor, n. 2 mai 1989, Oradea

● Camille de Rosillon, prin întrușiparea oferită de tenor, s-a arătat suficient de galant. Au fost suficiente câteva acute, pentru ca acesta să-și prezinte autoritar cartea de vizită: ușurință în emisie, strălucire, penetranță. Păcat că registrul mediu pierde din lu-minozitate, rămâne opac. Chestiune de tehnică și studiu. [*VADUYA VESELA clujeană cucerește publicul* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Fenton a fost Ștefan von Korch, de un lirism minunat, căruia trebuie să-i adauge și omogenitatea în derularea frazei, și volumul. [*Graham Vick a montat FALSTAFF la București* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

VON OTTER, Anne Sophie – mezzosoprană, n. 9 mai 1955, Stockholm

● Von Otter unduiește aproape ca un instrument legato-ul său imperial. (*Alcesta* de Gluck la Théâtre du Châtelet din Paris) [*Itinerar liric* (1999) – **OPERA LIVE**]

VON PATAKI, Koloman – tenor, n. 14 noiembrie 1896, Lendava, Slovenia – d. 28 februarie 1964, Hollywood, California

VON STADE, Frederica – mezzosoprană, n. 1 iunie 1945, Somerville, New Jersey

● (La aniversarea Operei din San Francisco), Frederica von Stade în *Habanera* din *Carmen*. Supremă știință a cântului, frazare impecabilă, culori și farmece de *vraie sorcière* în Bizet, dar flacăra glasului mării cântărește pâlpaie și luminozitatea se reduce, estompând aureola. [75 de ani de glorie (1997) – **OPERA LIVE**]

● Posesoare a unei voci lirico-lejere de mezzosoprană, cu remarcabile abilități de coloratură, artista a abordat și roluri de soprană. Culoarea ei vocală se situează la granița dintre aceste două tipuri de glasuri feminine. Artistic vorbind, interpretările Fredericai von Stade disting esențialul partiturii și textului, îl tratează pictural, într-o extinsă variație coloristică. Modelându-și glasul cu inteligență, artista americană a impresionat întotdeauna printr-o rafinată abordare stilistică, printr-o minuțioasă, meticuloasă lectură a opusurilor și o transpunere vocală plină de delicatețe. Rossini, Mozart, Bizet și Massenet sunt teritoriile în care realizările Fredericai von Stade au atins cote maxime. [(*octombrie 1997*) – **OPERA ÎN PORTETE**]

VONDUNG, Anke – mezzosoprană, n. 1972, Speyer, Rheinland-Palatinat, Germania

VONICA, Lucia – soprană, n. 1930, România

VOROBIEV, Yuri – bas, n. 1979?, St. Petersburg, Rusia

VÖRÖSS, Szilvia – mezzosoprană, n. 27 aprilie 1988, Ajka, Ungaria

VOTIPKA, Thelma – mezzosoprană, n. 20 decembrie 1906, Cleveland, Ohio – d. 24 octombrie 1972, New York, New York
VOULGARIDOU, Alexia – soprană, n. 22 aprilie 1975, Kavala, Grecia

VRĂBIESCU, Romulus – tenor, n. 20 aprilie 1884, Brăila – d. 25 iulie 1951, București

- Interpretul rolului titular din opera *Lohengrin* de Wagner, în spectacolul de inaugurare a Operei Române din București, 8 decembrie 1921, sub bagheta lui George Enescu.

VRĂBIESCU-VAȚIANU, Livia – soprană, n. 19 noiembrie 1895, Arad – d. 9 august 1982, București

VRANEȘ, Ljubica – mezzosoprană, n. 25 aprilie 1978?, Serbia

- **O Carmencită senzuală din Serbia.** Se numește Ljubica Vraneș, arată bine și joacă incitant. Deși registrul grav poartă sonorități estompate, datorate culorii sopranele de glas, deseori supuse competiției cu orchestra (dirijor Vlad Conta), vocea s-a dezvoltat cu ușurință spre acute pătrunzătoare, inclusiv către un La diez, marcă proprie, în *Seguidilla*. Mezzosoprana a conferit portativelor lui Bizet expresivitate și nuanțări adecvate parcurgerii stărilor diverse ale personajului. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – V* (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... mezzosoprana sârbă a apărut în rolul principesei Eboli, expunând un glas de bună factură, cu știință a construcției dramatice, poate prea „subțire” din punctul de vedere al partiturii. La pasiv aș nota câteva vocalizări dure în prima strofă din *Canzone del velo*, ca și dialoguri perdante în duelul cu orchestra (la pupitru, Tiberiu Soare). [*La Operă, DON CARLOS își consolidează distribuțiile* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- ... mezzosoprana cu timbru plăcut Ljubica Vraneș în rolul La Frugola (*Mantaua*) [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

VRĂSMAȘ, Ioan – bas, n. 28 decembrie 1979, Prundu Bârgăului

VRATOGNA, Marco – bariton, n. 14 august 1970, La Spezia, Italia

- (În rolul) Alfio (*Cavalleria rusticana*), dar și în Tonio în *Paiațe*, italianul (afișează) un glas solid, generos timbrat, cu acute sonore, chiar mai calitative decât zona centrală a registrului. Țesăturile vocale și profilurile caracterologice ale celor două personaje i-au convenit de minune. Numai că Vratogna a falsat în cea mai mare parte a discursului melodic. Și în *Cavalleria rusticana*, și în *Paiațe*. Surprinderea mea merge în direcția distribuirii lui Vratogna pe un afiș precum cel al Scalei din Milano. Nu cred să fi fost o indispoziție de o seară și, în cazul în care s-a petrecut așa, un anunț preventiv ar fi trebuit să vină. Altminteri, cărțile de vizită se zdruncină. [*CAVALLERIA RUSTICANA, PAIAȚE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

VRENIOS, Anastasios – tenor, n. 24 august 1940, Turlock, California

VULPE, Ioan – bas, n. 1 septembrie 1876, Cișmichioi, raion Vulcănești, Republica Moldova – d. 26 august 1929, Sofia

VULPESCU, Mihail – bariton, n. 1888, România – d. 1956

VULPIUS, Jutta – soprană, n. 31 decembrie 1927, Erfurt, Germania – 16 noiembrie 2016, Berlin

VYVYAN, Jennifer – soprană, n. 13 martie 1925, Broadstairs, Marea Britanie – d. 28 martie 1974, Londra

W

WAECHTER, Eberhard – bariton, n.

8 iulie 1929, Viena - d. 29 martie 1992, Viena

WAGNER, Jacquelyn – soprană, n.

1980, Detroit, Michigan

WAKIZONO, Aya – mezzosoprană, n.

1988, Tokyo

WAKS, Cristian – bas, n. 27

septembrie 1951, Galați

● ... voce impresionantă de bas, Cristian Waks (Lindorf, Dapertutto). (*Povestirile lui Hoffmann* la Opera Națională Română Iași) [*Seriozitate și voci bune* (1998) – **OPERA LIVE**]

WALDMANN, Maria – mezzo-

soprană, n. 19 noiembrie 1844, Viena – d.

6 noiembrie 1920, Ferrara, Italia

WALEWSKA, Malgorzata – so-

prană, n. 5 iulie 1965, Varșovia

WALKER, Alfred – bas bariton, n.

1970, New Orleans, Louisiana

WALL, Erin – soprană, n. 4 noiembrie

1975, Calgary, Alberta, Canada – d. 8

octombrie 2020, Mississauga, Ontario, Canada

WALLROTH, Johanna – soprană, n.

1993, Stockholm

WARD, David – bas, n. 3 iulie 1922,

Dumbarton, Scoția, Marea Britanie – d. 16 iulie 1983, Dunedin, Noua Zeelandă

WARFIELD, Sandra – mezzo-

soprană, n. 8 iunie 1921, Kansas City,

Missouri – d. 29 iunie 2009, New York

WARREN, Leonard – bariton, n. 21

aprilie 1911, New York, New York - d. 4

martie 1960, New York, New York

● Încoronare a carierei sale, în 1959 a interpretat rolul Macbeth la Metropolitan, triumfal succes și creație de referință, din fericire imortalizată pe disc (de studio). Glasul lui Warren de o culoare răscolitoare, autoritar și extins (se pare că era capabil să atingă Si bemol-ul acut), păărăsește - în interpretarea personajului verdian - forța zdrobitoare și se cantonează în infinite expresii, de o rară subtilitate, nuanțe în care imensul turbion sufletesc al eroului se simte măsură de măsură. Creația este tulburătoare, vocea artistului se mlădiază în culori picturale. Emoția este permanentă, frământarea lui Macbeth găsește prin sunet o modalitate referențială de exprimare. Oare nu această devastatoare trăire de artist a făcut ca la 4 martie 1960, după aria *Urna fatală* din *Forța destinului*, în spectacol la Met, Leonard Warren să colapseze pe scenă, stingându-se din viață? [(martie 1998) – **OPERA ÎN PORTETE**]

WASHINGTON, Paolo – bas, n. 24

mai 1932, Florența, Italia – 7 aprilie 2008,

Florența

WATANABE, Yoko – soprană, n. 12

iulie 1953, Fukuoka, Japonia – 15 iulie

2004, Milano, Italia

WATSON, Claire – soprană, n. 3

februarie 1924, New York, New York – d.

16 iulie 1986, Utting am Ammersee, Germania

WATSON, Janice – soprană, n. 8

aprilie 1964, Marea Britanie

● În rolul Contesei (din *Nunta lui Figaro*), fără a fi întotdeauna convingătoare, s-a dovedit o excelentă profesionistă. [*La Metropolitan Opera din New York, perfecțiunea clasicului* (2005) - **OPERA ÎN DIRECT**]

WATSON, Katherine – soprană, n. 1

februarie 1987, Marea Britanie

WATSON, Linda – soprană, n. 1960,

California

● Ortrud a fost Linda Watson, impresionantă în scena blestemului ca și în intervenția

finală, un glas potrivit dimensiunii-nat confruntării cu personajul și cu densitatea scriiturii orchestrale. (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) - *OPERA VIVA*]

WATSON, Russell – tenor, n. 24 noiembrie 1966, Salford, Marea Britanie

WATTS, Helen – mezzosoprană, n. 9 decembrie 1927, Țara Galilor, Marea Britanie – d. 7 octombrie 2009, Pembrokeshire, Marea Britanie

WEATHERS, Felicia – soprană, n. 13 august 1937, St. Louis, Missouri

WEBER, Ludwig – bas, n. 29 iulie 1899, Viena – d. 9 decembrie 1974, Viena

WEBER, Peter – bariton, n. 16 noiembrie 1951, Viena

● Surprinzător, Peter Weber a fost un Jochanaan (*Salomea* în concert la București) ne-charismatic, cu un cânt mecanic și uneori deficitar ca volum în registrul grav. [*Dansul* (2001) – *OPERA LIVE*]

WEBSTER, Gillian – soprană, n. 2 mai 1964, Larbert, Scoția, Marea Britanie

WEEDE, Robert – bariton, n. 22 februarie 1903, Baltimore, Maryland – d. 9 iulie 1972, Walnut Creek, California

WEIDINGER, Christine – soprană, n. 31 martie 1946, Springville, New York

WEIKL, Bernd – bariton, n. 29 iulie 1942, Viena

WEINIUS, Michael – tenor, n. 1 martie 1971, Stockholm

WEISSER, Johannes – bariton, n. 1980, Norvegia

● În rolul Don Pizarro (din opera *Leonora* de Beethoven), am făcut cunoștință cu Johannes Weisser, posesorul unui glas amplu, fără multe armonice, dar cu potrivită autoritate stentorială. (Festivalul George Enescu) [*Orchestra de excepție, instrumentiști și cântăreți renumiți* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

WELITSCH, Liuba – soprană, n. 10 iulie 1913, Borisovo, Bulgaria - d. 1 septembrie 1996, Viena

WELKER, Hartmut – bariton, n. 27 octombrie 1941, Velbert, Germania

WELLS, Jeffrey – bas, n. 1953, Baton Rouge, Louisiana

WELTING, Ruth – soprană, n. 5 noiembrie 1948, Memphis, Tennessee - d. Asheville, Carolina de Nord, 16 decembrie 1999 (conform „United States Social Security Death Index”), respectiv 2000 (conform plăcii funerare de la Pleasant Hill Cemetery, Brunswick, Shelby County, Tennessee)

WELTON, Derek – bariton, n. 1979, Melbourne, Victoria, Australia

● (În *Castelul Prințului Barbă-Albastră* prezentat de Polish National Radio Symphony Orchestra la Ateneul Român), foarte bun a fost baritonul Derek Welton, un introvertit Barbă-Albastră, „prinț de tristețe și agonie”, condamnat la izolare, trăitor în afara bucuriilor vieții. O voce puternică, câteodată mângăietoare, câteodată tandră, cu declamații în mezzoforte, ce ascundeau disperarea reținută. (Festivalul George Enescu) [*Opera în concert, la concurență cu simfonicele* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

WENKOFF, Spas – tenor, n. 23 septembrie 1928, Veliko Târnovo, Bulgaria – d. 12 august 2013, Bad Ischl, Austria

WERBA, Markus – bariton, n. 14 noiembrie 1973, Villach, Austria

● (...) surpriza a venit din partea lui Markus Werba, un Papageno (*Flautul fermecat* la Salzburg) cu glas mobil, plin de muzicalitate și cu înveliș timbric prețios. În plus, cu reale virtuți actoricești (...). [*Coșmarul lui Tamino* (2005) - *OPERA ÎN DIRECT*]

● Markus Werba (Giorgio Germont) a părut înclinat mai mult către partituri mozartiene, de pildă, din cauza culorii

tenorale de glas și a amplitudinii mai reduse a vocii, mai puțin pliate vocalității verdiane. Omogenitatea glasului și corectul studiu stilistic au prevalat asupra darurilor native. [*Sub semnul banului sau TRAVIATA la Veneția, cu tenorul Ștefan Pop vedetă* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

WEST, Jon Frederic – tenor, n. 4 martie 1952, Dayton, Ohio

WEST, Stephen – bas, n. 19.., Rocky Mountain, Colorado

● În rolul Regelui Heinrich der Vogler, basul Stephen West cântă nuanțat, cu ușor vibrato și note grave insonore. (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. LOHENGRIN* (2002) - **OPERA VIVA**]

WESTBROEK, Eva Maria – soprană, n. 26 aprilie 1970, Belfast, Marea Britanie

WETTERGREEN, Carolin – soprană, n. 1988, Oslo

WEWEZOW, Gudrun – mezzo-soprană, n. 24 iunie 1936, Heidelberg, Germania

WHITE, Jeremy – bas, n. 1953, Liverpool, Marea Britanie

WHITE, Willard – bas, n. 10 octombrie 1946, Kingston, Jamaica

● Cu glas profund, într-adevăr cu sonorități profetice, impunătoare, Willard White a fost Tiresias. [*Concertul cu OEDIPE a deschis Festivalul George Enescu* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

WHYN-ROGERS, Catherine – mezzosoprană, n. 1958, Coventry, Marea Britanie

WIDMER, Oliver – bariton, n. 24 martie 1965, Zürich, Elveția

WIENER, Otto – bariton, n. 13 februarie 1911, Viena – d. 5 august 2000, Viena

WILDERMAN, William – bariton, n. 12 decembrie 1919, Stuttgart, Germania – d. 16 mai 2004, Stamford, Connecticut

WILKENS, Anne – mezzosoprană, n. 1 iulie 1947, Essex, Marea Britanie

WILLIAMS, Chrystal E. – mezzo-soprană, n. 1986, Norfolk, Virginia

WILLIAMS, Nancy – mezzosoprană, n. 28 iulie 1932, Cleveland, Ohio – d. 9 septembrie 2006, Sarasota, Florida

WILLIS-SØRENSEN, Rachel – soprană, n. 24 mai 1984, Richland, Washington

WILSON, Tamara – soprană, n. 3 noiembrie 1981, Arizona

WILSON-JOHNSON, David – bariton, n. 16 noiembrie 1950, Northampton, Marea Britanie

● Cu timbru moale, catifelat a fost un Merlin bine integrat spiritului dorit de compozitor. Subtil și rațional gânditor, simte că adevăratele farmece nu-i aparțin, ispitele maxime vin dinspre fremătările de dragoste ale lui Guenevere (o balerină introdusă în acțiune de regizorul John Dew), ale lui Nivian (Carol Vaness). [*La Teatro Real din Madrid, premiera mondială a versiunii scenice a operei MERLIN de Albéniz* (2003) - **OPERA VIVA**]

WINBERGH, Gösta – tenor, n. 30 decembrie 1943, Stockholm – d. 18 martie 2002, Viena

WINDGASSEN, Wolfgang – tenor, n. 26 iunie 1914, Annemasse, Franța - d. 8 septembrie 1974, Stuttgart, Germania

● Face parte din selectul club al *Heldentenor*-ilor. Față de alți artiști de același calibru, Windgassen a venit cu voce de structură mai lirică, incisivă totuși și surprinzător de rezistentă. Preocupat pentru continua subliniere a detaliilor de text, lucru de maximă importanță în tălmăcirile wagneriene, artistul a adus un plus de expresivitate în cânt față de înaintașii săi. Astăzi, îndrăznesc să-l apropii de estetica lui

Windgassen pe Plácido Domingo, aflat în plină expansiune wagneriană, cu deosebirea că tenorul german s-a format în plină cultură stilistico-vocală bayreuthiană, pe când cel spaniol a parcurs drumul adesea imposibil dintre belcanto și arta lui Wagner, structurându-și cu trudă vocalitatea. [(noiembrie 1997) – **OPERA ÎN PORTETE**]

WINKLER, Martin – bas-bariton, n. 1963, Bregenz, Austria

- Mă declar profund impresionat de creația bas-baritonului Martin Winkler în Alberich (penetrant declamatoriu, de rară diversitate compozițională prin intențiile vocale din *Aurul Rinului, Siegfried* și *Amurgul zeilor* – blestemul rostit în primul opus a fost cutremurător). (Festivalul George Enescu) [*Sub semnul Tetralogiei wagneriene* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

WINSLADE, Glenn – tenor, n. 23 decembrie 1958, Australia

- Dispune, pentru rolul titular, de un instrument vocal de calitate, ca volum și culoare brună, baritonală (am apreciat ca perfectă fraza *Mein Heil ruht in Maria!* din finalul scenei Venusberg, un La natural gros, de calibrul unui veritabil *Heldentenor*). Numai că prestația lui a cunoscut un decrescendo pe parcursul spectacolului, pus pe seama unor incertitudini tehnice genera-toare de sunete mate alternând cu stridențe, sonorități drepte, forțate (dificilele *Erbarm dich mein!* din actul secund), tenorul sfârșind obosit la Povestirea Romei. Lipsa de rezistență coroborată cu instabilitatea plasării sunetului nu iartă. (Festspielhaus Bayreuth) [*Colina sacră. TANNHÄUSER ȘI LUPTA CÂNTĂRE-ȚILOR LA WARTBURG* (2002) – **OPERA VIVA**]

WISE, Patricia – soprană, n. 31 iulie 1943, Wichita, Kansas

WIXELL, Ingvar – bariton, n. 7 mai 1931, Luleå, Suedia – d. 8 octombrie 2011, Malmö, Suedia

WLASCHIH, Ekkehard – bariton, n. 28 mai 1938, Pirna, Germania – d. 20 februarie 2019, Bayreuth, Germania

WOLF, Andreas – bas-bariton, n. 1981, Quedlinburg, Germania

WOLFSTEINER, Vincent – tenor, n. 11 martie 1966, München, Germania

- Tenorul nu s-a ridicat la nivelul parteneriatului artistic propus de mezzo-soprană Ruxandra Donose (în *Cântecul pământului* de Gustav Mahler), mai ales din cauza unui destul de serios grad de uzură a glasului. (Festivalul George Enescu 2015) [*Prezențe prestigioase* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

WOODLEY, Arthur – bas, n. 13 aprilie 1949, New York, New York – d. 20 noiembrie 2020, Montclair, New Jersey

WORKMAN, Charles – tenor, n. 1965, Arkansas

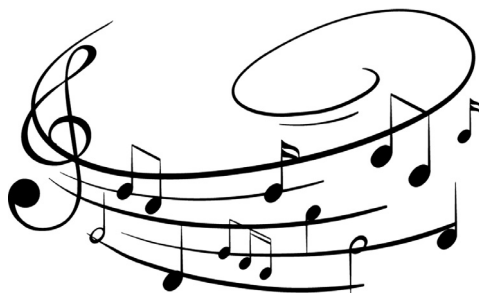
WORKMAN, William – bariton, n. 4 februarie 1940, Valdosta, Georgia – d. 13 septembrie 2019, Horst, Germania

WOTTRICH, Endrik – tenor, n. 13 octombrie 1964, Celle, Germania – d. 26 aprilie 2017, Berlin

WULKOPF, Cornelia – mezzo-soprană, n. 1952, Braunschweig, Germania

WUNDERLICH, Fritz – tenor, n. 26 septembrie 1930, Kusel, Germania – d. 17 septembrie 1966, Heidelberg, Germania

WYSOCZANSKÁ-ŠTROSOVÁ, Jadwiga – soprană, n. 24 mai 1927, Praga – d. 31 martie 2021, Praga

X

Y

XIAHOU, Jinxu – tenor, n. 26 decembrie 1990, Zibo, Shandong, China

XING, Like – tenor, n. 22 august 1983, Shandong, China

- Un glas bun a afișat chinezul Like Xing, se pare, o descoperire a directorului Corneliu Murgu. A cântat rolul Alfredo (în *Traviata*) cu omogenitate de voce, inclusiv în zona pretențiosului pasaj de registru, așa încât aria *De' miei bollenti spiriti* (actul secund) s-a derulat fluid. Cabaletta *O mio rimorso!* ce i-a urmat i-a oferit posibilitatea probării unui Do final acut, deocamdată scurt. Fără îndoială, tenorul are certe perspective pe linia unui lirism care îl va îndruma către varii opțiuni repertoriale. Păcat că expresivitatea în cânt și joc rămâne limitată și Xing rostește *Un di felice, eterea* (primul act) deloc însuflețit de dragostea ce i-o declară Violettei (Mihaela Marcu) sau *Parigi, o cara* (actul al III-lea) fără emoția revederii. Mi-a evocat un automat. [*Două spectacole timișorene* – ADRIANA LECOUVREUR și TRAVIATA (2011) – *OPERA DIVINA*]

- În rolul titular, o plăcută surpriză a constituit-o Like Xing (...). Sonor, cu proiecție bună de sunet, glasul liric al tenorului chinez se dezvoltă omogen pe tot ambitusul iar ușurința și siguranța acutelor, Si bemol, Si, Do, sunt stupefiante. Respirația bine pusă la punct îl ajută în dezvoltarea unor fraze muzicale prelungi. Și dacă în primul act a fost destul de concret în cânt, mai apoi, în aria *Salut! Demeure chaste et pure* și în duetul cu Margareta – Nicoleta Ardelean (*Laisse-moi contempler ton visage*) s-a arătat inspirat-expresiv, chiar poetic. Like Xing este tânăr și lectura cât mai nuanțată a portativului îl va preocupa în continuare cu certitudine. [*FAUST, nouă premieră la Opera din Timișoara* (2012) – *OPERA ÎN PORTETE*]

YACHMI, Rohangiz – mezzosoprană, n. 13 septembrie 1940, Teheran

Yahr, Carol – mezzosoprană, n. 1960, New York, New York

YAKAR, Rachel – soprană, n. 3 martie 1938, Lyon, Franța

YAKOVLEV, Arseny – tenor, n. 1992, Moscova

YAKOVLEV, Leonid – bariton, n. 12 aprilie 1858, regiunea Herson, Ucraina – d. 2 iunie 1919, St. Petersburg, Rusia

YANG, Bo – tenor, n. 1983, China

- În seara premierei (de la Opera Brașov), Yang Bo a revelat – la numai 23 de ani – calități vocale notabile, plăcut timbru catifelat, acute sigure și mai ales un remarcabil simț al frazei italiene tradiționale. Dozarea eforturilor pe parcursul spectacolului, transferul emisiei *in gola* către cea *immascherata* vor fi, desigur, căi de atac spre o carieră semnificativă. [*O LUCIA DI LAMMERMOOR clasică...* (2006) – *OPERA ÎN DIRECT*]

YANKOVSKY, Pavel – bariton, n. 1978, Byaroza, Belarus

YEGIYAN, Narine – soprană, n. 16 decembrie 1981, Erevan

- În rolul Adina (*Elixirul dragostei*), Narine Yegiyanyan, cu glas consistent, agil și luminos, plină de nerv și impulsuri cuceritoare, cu acute sigure și... câte o respirație furată (în *Prendi, per me sei libero*), probă a unei ușoare oboseli. [*Operă între stânci la St. Margarethen* (2016) – *OPERA MAGICĂ*]

YENDE, Pretty – soprană, n. 6 martie 1985, Piet Retief, Mpumalanga, Africa de Sud

● A cântat remarcabil în rolul Amira, soția lui Ciro și prizoniera lui Baldassare. Cu glas rotund, „plin”, larg dimensionat, a frazat inspirat, expunându-și lirismul până în zona înaltă, în care alături de sunete percutante, strălucitoare și-au făcut loc pianissime aerate. Perlatura a fost executată cu inflexiuni rafinate, iar în registrul supra-acut, în țesături vocale *staccato*, a avut preciziunea laserului. [*Despre CIRO IN BABILONIA și TURCUL ÎN ITALIA la Teatrul Rossini din Pesaro* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

YEO, Vittoria – soprană, n. 20 decembrie 1980, Seul

YI, Vince – contratenor, n. 1980?, Coreea de Sud

● Muzical și expresiv a fost sopranistul Vince Yi (Emilia în *Catone in Utica* de Leonardo Vinci), cu un registru supraacut remarcabil, dar fără armonice bogate în glas. (Festivalul George Enescu 2015) [*Mari orchestre, mari interpreți* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

YILDIZ, Orhan – bas, n. 28 iunie 1975, Mersin, Turcia

YORDANOVA, Mirouslava – mezzosoprană, n. 19..., Sofia

YONCHEV, Marin – tenor, n. 28 ianuarie 1988, Plovdiv, Bulgaria

YONCHEVA, Sonya – soprană, n. 25 decembrie 1981, Plovdiv, Bulgaria

YOU, Tito – bariton, n. 17 septembrie 1972, Seul

YOUN, Kwangchul – bas, n. 1966, Cheongju, Coreea de Sud

● ... o cunună de lauri se cuvine basului Kwangchul Youn (Hermann), glas proaspăt, nobil, impozant, bine focusat, egal între

registre. [*Colina sacră. TANNHÄUSER ȘI LUPTA CÂNTĂREȚILOR LA WARTBURG* (2002) – **OPERA VIVA**]

● ... (a interpretat) rolul perfidului Wurm, cu voce neagră, puternică, severă. Duetul Wurm-Contele Walter (cu Vitalij Kowaljov) *L'alto retaggio non ho bramato* din actul secund (al operei *Luisa Miller*) a fost unul dintre solidele momente ale serii. [*Elena Moșuc, din nou la Scala din Milano* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Basul Kwangchul Youn (Filip) are deja o carte de vizită impresionantă, validată pe scene mari, inclusiv pe cea a Festivalului wagnerian de la Bayreuth. Generozitatea glasului a fost în bună simbioză cu cea a lui George Petean în importantul duet Filip-Posa (actul secund), moment în care am apreciat trecerea graduală a artistului sud-coreean de la ștaiful regal la exprimarea exteriorizată, dovadă de încredere totală în apropiatul său sfetnic. Nu cred că prezența Principesei Eboli în patul lui Filip în actul al IV-lea a ajutat la redarea frământărilor monarhului, marea arie derulându-se în platină. (La Opera de Stat din Viena) [*DON CARLOS cu pizza-boy și rațe arse în cuptor* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● (În *Simfonia a IX-a în re minor* op. 125 de Beethoven cu Berliner Philharmoniker), poate că plasarea cvartetului solistic în spatele orchestrei, în fața corului, a fost cauza unor sonorități estompate. În alt plasament, probabil că și iconicul recitativ al basului, *O Freunde, nicht diese Töne!*, ar fi avantajat glasul oarecum ingolat al lui Kwangchul Youn și ar fi căpătat necesara autoritate stentorială. (Festivalul George Enescu) [*Primele zile* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

YOUN, Samuel – bas-bariton, n. 1971, Seul

YOUNG-HOON, Shin – tenor, n. 22 noiembrie 1973, Coreea de Sud

YU, Guanqun – soprană, n. 29 noiembrie 1982, Yantai, China

YU, Quiang Dai – tenor, n. 12 martie 1963, regiunea Wen'an, Langfang, China

YURISICH, Gregory – bariton, n. 13 octombrie 1951, Mount Lawley, Australia

- În rolul tatălui Linei, Stankar, a propus (la Covent Garden) un personaj majestuos, bine interpretat vocal, cu excepția registrului acut, aspru, dur și prea puțin mobil. [*STIFFELIO* (1993) – **OPERA LIVE**]

YVAN, Andrei – bas-bariton, n. 18 februarie 1987, Soroca, Republica Moldova

- Debutant în rol, a fost o agreabilă surpriză ca Marele Preot Ramfis (*Aida*), grație unui timbru cald și generos. A dominat sala cu un Fa natural acut de mare robustețe în scena din templu. Artistul are în glas o bună cantabilitate, emisie ușoară, așa încât forțările, „împingerile”, nu sunt necesare; duc doar la sunete situate ușor peste tonul corect (intervenția din tabloul triumfal). [*Debuturi lirice la Iași* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

- Rolului Gremin (din *Evgheni Oneghin* la Iași) i-a fost rezervat un interpret cu voce calitativă, Andrei Yvan, în sporire de concentrare a sunetului pe parcursul celebrei arii din tabloul al VI-lea. [*La Iași și Cluj-Napoca, inițiative unice pentru teatrele de operă românești* (2019) – **OPERA MIRACOL**]

Z

ZACCARIA, Nicola – bas, n. 9 martie 1923, Pireu, Grecia - d. 24 iulie 2007, Atena

ZADA, Azer – tenor, n. 1991, Baku

ZADEK, Hilde – soprană, n. 15 decembrie 1917, Bydgoszcz, Polonia – d. 21 februarie 2019, Karlsruhe, Germania

ZAFIRI, Mirela – soprană, n. 27 noiembrie 1971, Lugoj – d. 27 august 2012, București

- Artista posedă o cuceritoare dezinvoltură scenică. Chiar dacă în actul al II-lea, la balul Prințului Orlofski, atitudinea personajului Adele a fost mai mult parodiată decât subtilă, prezența ei rămâne de șarm și culoare. Vocea, fără să aibă un volum deosebit (îmi amintesc aria din același act secund), etalează însă un timbru atractiv în zona centrală a registrului, dar capătă asprimi în cea acută. [*Tineri interpreți* (2004) – **OPERA VIVA**]

ZAHARESCU, Nina – soprană, n. 26 ianuarie 1961, Sculeni, Republica Moldova

ZAHARIA, Adela – soprană, n. 25 octombrie 1987, Arad

- ... cu frazare inteligentă și note înalte spectaculoase în arii din *Lucia di Lammermoor* și *Romeo și Julieta*... la Cluj-Napoca, în Sala Operei Române. [*Festivalul Viva Vox sub semnul Luciei Stănescu* (2012) – **OPERA ÎN PORTETE**]

- ... vaporosă Margareta în aria bijuteriilor din *Faust*... [*Festivalul și Concursul Internațional Hariclea Darclee – Evenimente de mare renume* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● În haina personajului titular (Lucia di Lammermoor), soprana Adela Zaharia a fost suverană, cu glas de coloratură lirică punctat de supra-acute stratosferice și pătrunzătoare. A expus încă de la cavatina *Regnava nel silenzio* un cânt sensibil, elegant, în frumoasă frazare, totul finalizat strălucitor în registrul înalt. A impresionat printr-o respirație prelungă ce a dăruit desenelor melodice donizettiene fluiditate și continuitate. Așa a fost arcul de unic legato din *Verrano a te sull'aure*, duetul cu Edgardo (Georgy Vasiliev), ca singură pildă. Nuanțările s-au simțit la tot pasul, exemplele pot fi selectate din *Soffriva nel pianto*, din cântul angelic implorator cu care a abordat duetul cu Enrico (Bogdan Baciuc). Demonstrația de stil și virtuozitate a continuat în marea arie „a nebuniei”, încheiată glorios, cu o acută aparent interminabilă. [Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

ZAHARIA, Constantin – tenor, n. 31 octombrie 1944, București

ZAHARIA, Ramona – mezzosoprană, n. 11 octombrie 1978, Brăila

● Conturul pe care l-a rezervat eroinei lui Bizet a fost remarcabil. Patina teatrelor europene s-a simțit cu putere în cânt și interpretare. Cu timbru tulburător, consistent, de culoare întunecată în registrele central și grav, strălucitoare în cel înalt, artista a condus discursul melodic către o personalizare *du chair et du sang* a arhetipalului personaj. A fost insinuantă în *Habanera* și *Seguidilla*, autentică prin inflexiunile senzuale ale vocii în *Chanson bohème*, sumbră și cu elocvență premoniție în dificila – ca nuanțare în profunzime – arie a „cărților”, precum și dramatică în confruntările cu Don José (Bogdan Zahariea). Ramona Zaharia a cântat cu pană, acordând importanță cuvântului, articulat cu pregnanță și sens, atât în cânt, cât și în rostirea prozei, ca o autentică tragediană a scenei de teatru. În scenă, Ramona Zaharia a expus un temperament ardent, năvalnic, o trăire intensă și o expresivitate ce a detaliat

amănunțit diversitatea de stări ale eroinei. [CARMEN, spectacol cuceritor la Opera din Iași (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

● Rolul Principesei Eboli, în seria de spectacole (cu *Don Carlos*), a prilejuit debutul mezzosopranei Ramona Zaharia, artistă cu mare potențial, al cărei glas frumos îmbrăcat în armonice de culoare întunecată, sombrată și-a dovedit versatilitatea în susținerea complexei partituri, ce comportă atât agilități acute (*Cântecul vântului*), cât și exprimări dramatice. Cu strălucire a notelor înalte, cu bună înțelegere a desenelor melodice și accentelor verdiane, Ramona Zaharia a fost o Eboli plină de incisivitate, cu potrivită dinamică a nuanțelor. Pentru teribilul final al ariei *O don fatale* a ales o soluție mai comodă. [Valoroși artiști lirici români la Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf Duisburg (2016) – **OPERA CELESTĂ**]

● În rolul titular, Ramona Zaharia și-a demonstrat clasa, atât prin expunerea vocii cu timbralitate bogată, în care rezonanțele sombrate sunt înveșmântate în prețioase luciri metalice, cât și printr-un cânt senzual, precum atrăgătoarea ei prezență scenică. Acute glorioase au încoronat *Cântecul gitan* și replicile dramatice din duetul final cu Don José (Marius Vlad Budoiu). (*Carmen*) [Pe scena Operei bucureștene (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

ZAHARIA, Victor – bas, n. 19.., România

ZAHARIEA (ROMAN), Bogdan – bariton, apoi tenor, n. 7 martie 1979, Botoșani

● Nu, nu l-am uitat pe tânărul bariton Bogdan Zahariea (în rolul de... bas al lui Monterone), o voce de certă perspectivă, caldă și generoasă. Fa-ul acut este bun, sunt convins că extensia continuă. Vom mai auzi de el în roluri importante, pe care înțeleg că începe să le construiască la Opera Națională Română Timișoara. ... nu are de ales, va trebui să studieze cu asiduitate pentru consolidări, profitând că are în raniță bastonul de mareșal. [RIGOLETTO multimedia la Iași (2009) – **OPERA ETERNA**]

● Bogdan Zahariea pare să se afle pe scenă de-o viață, deși debordează de tinerețe. Afișează siguranță în cânt și expune un glas plăcut, rotund și strălucitor în registrul acut. O respirație bine pusă la punct îi conferă cursivitate pe ambitus, așa încât desenele melodice sunt fluente. Înclinarea către roluri spinte a fost evidentă, a interpretat pasional *E lucevan le stelle* din *Tosca* și, eroic, *Nessun dorma* din *Turandot* (...). [*O nouă gală de succes la Opera din Iași* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Bogdan Roman (Zahariea) cântă de puțină vreme ca tenor. Originile sale baritonale colorează frumos și consistent timbralitatea actuală și anunță o voce cu importante virtuți spinte. Acutele sunt bune, sigure, ample și artistul le integrează în frază *con passione*, precum în celebra arie *E lucevan le stelle*, cel mai realizat moment al tenorului. În acel ultim act, preocupările pentru cântul nuanțat au fost evidente și au șters oarecum impresia unui Cavaradossi rigid și distant, deloc poetic, deloc îndrăgostit, așa cum apăruse în primul. Totuși, duetul final *O dolci mani* reclama mai multă finețe și mai puțin... eroism. [*Inaugurarea Operei Române Craiova* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Bogdan Roman (Zahariea) are unul din glasurile tenorale de mare perspectivă, recomandat prin timbralitatea plăcut rezonantă, frazarea bine derulată și acutele care dezvoltă sonorități ample, pătrunzătoare. Câteva inconstanțe în proiecția de sunet pot fi puse pe seama tinereții și lipsei de experiență, consolidările fiind așteptate cât de curând. [*De două ori SILVIA* (2014) – **OPERA MĂIASTRA**]

● Pentru personajul Mario Cavaradossi (*Tosca*) a fost invitat de la Timișoara tenorul Bogdan Zahariea, prințul acutelor spinte, ferme, puternice și bogate. O precizare necesară pentru cititori. Artistul mai folosește ca nume de scenă și Bogdan Roman. Așa încât, țineți cont că este vorba de același tânăr tenor, produs al școlii ieșene de canto, mai întâi ca... bariton. [*Sărbătoarea Operei din Iași* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● Câteodată distant, fără străfulgerări la prima întâlnire cu Turandot dar, mai apoi, încrezător în steaua sa și pe deplin îndrăgostit

a fost tenorul Bogdan Roman (Calaf). L-am numit cândva pe Bogdan Roman „*prințul acutelor spinte, ferme, puternice și bogate*”. Spectacolul timișorean mi-a confirmat aprecierea, tenorul ridicând sala în picioare cu un *squillo* deosebit, într-o partitură ofertantă. Roman este încă tânăr și preocupările în continuare trebuie să fie orientate pentru ridicarea registrului mediu la nivelul celui înalt, pentru omogenizări și redări adâncite, mai puțin mecanice (aria *Non piangere Liù*). [*La Timișoara, TURANDOT spectacular* (2014) – **OPERA CELESTĂ**]

● De la Timișoara a sosit tenorul Bogdan Zahariea (Don José), cu prestație onorabilă, demnă de momente mai bune, grație cunoscutului și apreciatului său potențial artistic. [*CARMEN, spectacol cuceritor la Opera din Iași* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

ZAJICK, Dolora – mezzosoprană, n. 24 martie 1952, Salem, Oregon

● Mezzosoprană ce va acapara repertoriul *di forza* italian va fi negreșit Dolora Zajick (...). O culoare vocală de mezzo autentică, un registru complet, glas penetrant, pasaje admirabil rezolvate (în special, centru-grav), *Glanz* în acut, personaj electrizant în scena judecății. [*AIDA la Metropolitan* (1991) – **OPERA LIVE**]

● Azucena, Amneris, Eboli sunt roluri prin care a te strecura cu un glas liric este interzis și nociv. Ambitusul, forța, impetuozitatea accentului trebuie să se împletească intim și cu moliciunea unor atacuri (*Aida* - actul al II-lea), cu unele lejerități (*Don Carlos - Cântecul vâului*) și în general cu țesătura romantică, avântată și plină de sens a maestrului de la Busseto. După un oarecare hiatus în apariția unor glasuri capabile de corecte abordări stilistice, după un elan rossinian servit de voci tipice de mezzosoprane lirice de coloratură, după încercări mai mult sau mai puțin reușite de atingere a vocalității verdiene (Agnes Baltsa & Co), apariția pe scena mondială a tinerei americance Dolora Zajick a fost primită cu un răsuflet de ușurare. „*Ea este cea îndelung așteptată!*” au strigat toți. Într-adevăr, calitățile de putere, dramatism și dimensiune a glasului surprind și obligă la o urmărire

atentă. Discurile îi oferă spațiile de exprimare în repertoriul care îi convine cel mai mult: Azucena, Eboli, Amneris, Preziosilla sau partea de alto din *Requiem*-ul verdian. „Dacă am puține roluri în repertoriu”, afirmă Dolora Zajick, „este pentru că nu vreau să cad în capcana în care se află deja mulți colegi de-ai mei. Ritmul înregistrărilor și politica stăpânurilor multinaționalelor discului banalizează prestațiile vocale, totul devine aproximativ, vocile par intersanjabile și partiturile își pierd identitatea”. Crezul Dolorei Zajick este exprimat prin două vorbe: tehnică și stil, componente esențiale în primul rând raportate la tipologia ei de glas. O tehnică adecvată pusă în serviciul unui stil impecabil, poate struni valurile de sunete care sunt proprii unui glas de asemenea amploare. Preocuparea artistei pentru focalizarea, concentrarea efluviilor sonore trebuie să-i stea constant în atenție. Este teritoriul pe care câteodată simți nevoia să-l abordezi în mod critic. [(iulie 1999) – **OPERA ÎN PORTETE**]

● Veritabilă spectaculozitate vocală a afișat Dolora Zajick (Eboli), ale cărei acute eclatante străpung spațiul (terțetul din actul secund sau marea arie *O don fatale* din actul al III-lea) iar sunetele grave în registrul „de piept” dau impresiune tragică discursului melodic. Forța dramatică este uriașă dar artista pigmentează cântul cu momente de lirism, când vocea se mlădiază în neașteptate moliciuni. Și chiar dacă în romanța *Canzone del velo* își ia anumite libertăți ritmice sau înfățișează surprinzătoare portamente, Dolora Zajick atinge pragul referințelor în rol. (*Don Carlos*) [Excelență la Opera din Los Angeles (2006) - **OPERA ÎN DIRECT**]

ZAKAI (născ. **KOIGEN**), **Mira** – mezzosoprană, n. 21 septembrie 1942, Ierusalim, Israel – d. 20 mai 2019, Givatayim, Israel

ZAKLIKOVSKI, **Vladimir** – tenor, n. 14 decembrie 1946, Murmansk, Rusia

ZALEVSKI (**ZALESKI**), **Sigismund** – bariton, n. 21 octombrie 1885, Bălți, Republica Moldova – d. 23 martie 1945, București

ZAMBON, **Amedeo** – tenor, n. 19 iulie 1934, Fontane di Villorba, Italia – d. 28 februarie 2000, Treviso, Italia

ZAMBONI, **Luigi** – bas, n. august 1767, Bologna, Italia – d. 28 februarie 1837, Florența, Italia

ZAMBONI, **Maria** – soprană, n. 25 iulie 1895, Peschiera del Garda, Italia – d. 25 martie 1976, Verona, Italia

ZÁMEČNIKOVÁ, **Slávka** – soprană, n. 23 decembrie 1991, Slovacia

ZAMFIR, **Mihai** – tenor, n. 5 noiembrie 1947, România

ZAMORA, **Elena** (**STĂNESCU**, **Elena**) – soprană, n. 7 februarie 1897, Ploiești – d. 8 iulie 1974, București

ZAMPIERI, **Giuseppe** – tenor, n. 21 mai 1921, Verona, Italia – d. 11 noiembrie 1981, Milano, Italia

ZAMPIERI, **Mara** – soprană, n. 30 ianuarie 1951, Padova, Italia

● Așa cum se întâmplă pe multe scene celebre, rolul Mamma Lucia este rezervat câteodată unor foste glorii ale artei lirice, acum retrase din activitate. La Scala a fost distribuită soprana Mara Zampieri, 64 de ani. Un rateu total. Nu știu dacă asemenea demersuri sunt oportune. Artista a cântat cu glas detimbrat, șters și m-am gândit cu nostalgie la rolurile importante pe care le-a interpretat în carieră. Nu cred că astfel de programări trebuie făcute cu orice preț. Încasările nu cresc. Nimeni nu va veni la spectacol, special ca s-o vadă pe o Mara Zampieri într-un rol episodic. Dar dezamăgirea artistică va fi uriașă. [*CAVALLERIA RUSTICANA*, *PAIATE – capodopere veriste la Scala din Milano* (2015) – **OPERA CELESTĂ**]

ZANASI, **Mario** – bariton, n. 8 ianuarie 1927, Borgo Panigale (Bologna), Italia – d. 19 martie 2000, Pianoro (Bologna)

ZANCANARO, **Giorgio** – bariton, n. 9 mai 1939, Verona, Italia

ZANCU, Crina – soprană, n. 14 iunie 1977, București

● Debutul Crinei Zancu (solistă a Teatrului Național de Operetă „Ion Dacian”) a adus un plus de prospețime rolului Nedda din *Paiațe*, susținut cu glas plin de *Glanz* și cu frazare remarcabilă prin frumos legato în aria *Stridono lassù*. Emoțiile, absolut firești la prima apariție la Operă, au fost mari dar nu au periclitat – la modul general – evoluția vocală. [*Final de stagiune lirică bucureșteană 2005-2006 - OPERA ÎN DIRECT*]

● ... întrucâtva datoare a rămas soprana Crina Zancu (Donna Elvira, care a chinuit Si bemol-ul acut final al ariei de intrare *Ah chi mi dice mai*). Fiind o artistă serioasă în pregătire, sunt convins că va aduce corecții cu prima ocazie. [*Baritonul Ionuț Pascu la debutul în DON GIOVANNI (2013) – OPERA MĂIASTRA*]

● În Nedda (*Paiațe*), Crina Zancu se dovedește posesoarea unui glas generos și „plin”, correspondent vocalității rolului, care se dezvoltă către acutele abordate cu (prea) mare larghețe de sunet. Poate fi o cauză pentru care, precaută, a negociat nota de Si natural înalt din final mai întâi printr-un atac în piano, mai puțin potrivit. [*CAV & PAG, producții de succes la Opera Română din București (2018) – OPERA MAGICĂ*]

● ... Soprana Crina Zancu posedă o voce rotundă, consistentă timbral și strălucitoare, cu care a dăruit personajului sclavei Liù încărcătură de patos (aria *Signore, ascolta!*, al cărei Si bemol final ar fi meritat o mai sonoră articulare a emisiei în pianissimo) și durere (aria *Tu, che di gel sei cinta*, încheiată cu un Si bemol acut valoros, dar și cu o exclamație de verism excesiv). [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VI - (2018) – OPERA MAGICĂ*]

● Duetul final Oneghin-Tatiana a fost o pagină reușit tălmăcită și grație lecturii sopranei Crina Zancu, artistă cu glas proaspăt, strălucitor, pe care l-a condus emoționant între melancolia aducerilor aminte și decizia irefutabilă din finalul încheiat cu *Prosciai naveki!*, un bogat Si natural acut. În primul act, aria scrisorii – confesiune în singurătate - a prezentat, așa cum trebuie, o Tatiana visătoare, cu sensibile

arcuiri sonore, așa cum ar fi fost potrivit și în cvartetul primei scene. [*Două spectacole de operă la București (2018) – OPERA MIRACOL*]

● (În *Oedipe*), Antigone sensibilă și cu voce strălucitoare... [*Sărbătoriri la Opera bucureșteană (2018) – OPERA MIRACOL*]

● Partenera directă (a tenorului Adrian Dumitru) în rolul Margareta (*Faust*), soprana Crina Zancu, și-a etalat în chip profesional, cu strălucire de voce, experiența în muzica lui Gounod. [*Dimineți, după-amiezi și seri la Operă, cu oaspeți, debuturi și filme (2019) – OPERA MIRACOL*]

ZANCU, Dan – bas, n. 23 ianuarie 1940, București – d. 12 iulie 1999, București

ZANELLATO, Riccardo – bas, n. 17 ianuarie 1969, Contarina, Rovigo, Italia

● În rolul titular, Moise, Zanellato a avut prea puțină autoritate în cânt ca să desăvârșească aura profetică a personajului. Sunt convins că nici viziunea regizorului Vick nu l-a inspirat. Glasul este puternic, deși nu foarte strălucitor, iar legato-ul se cere îmbunătățit. [*Festivalul Rossini sub semnul protestelor (2011) – OPERA DIVINA*]

● (În viziunea dirijorului Fabio Luisi asupra monumentalei *Messa da Requiem* verdiană, pe care italianul a dăruit-o publicului în compania Corului și Orchestrei „Maggio Musicale Fiorentino”) ...basul Riccardo Zanellato s-a impus drept cel care a oficiat ca suprem sacerdot slujba funebă. Cu timbralitate rotundă, a construit *Mors stupebit* de la sunete moi, în crescendo până la mezzoforte, conferind frazei tente înfricoșătoare, la fel ca și *Confutatis maledictis*, liric și răscolitor. (Festivalul George Enescu) [*Încheiere strălucitoare (2019) – OPERA MIRACOL*]

ZANELLI, Renato – bariton, apoi tenor, n. 1 aprilie 1892, Valparaiso, Chile – d. 25 martie 1935, Santiago de Chile
ZAPATA, José Manuel – tenor, n. 31 iulie 1973, Granada, Spania

ZAREMBA, Elena – mezzosoprană, n. 10 iulie 1954, Moscova

● ... sunet bogat în aria din *Samson și Dalila* (în concertul din Golden Gate Park dedicat aniversării Operei din San Francisco). [75 de ani de glorie (1997) – **OPERA LIVE**]

● Polina Elenei Zarembo s-a dovedit absolut impecabilă, cu o linie a frazei fără reproș în romanța *Podrughi miliie*, ca și în duetul cu Liza (Karita Mattila), două momente de maximă splendoare. (*DAMA DE PICĂ* la Opéra Bastille) [*Itinerar liric* (1999) – **OPERA LIVE**]

ZARESKA, Eugenia – mezzosoprană, n. 9 noiembrie 1910, Rava-Ruska, Polonia, actualmente Ucraina – d. 5 octombrie 1979, Paris

ZAZZO, Lawrence – contratenor, n. 15 decembrie 1970, Philadelphia, Pennsylvania

ZEANI, Virginia – soprană, n. 21 octombrie 1925, Solovăstru, Mureș

● București, 1965. Virginia Zeani în *Traviata* de Verdi la Opera Națională. La acea vreme, nu știam mai nimic despre marea soprană, plecată de multă vreme din România. Informațiile care ne parveneau în anii comunismului erau precare, presa și literatura occidentală de specialitate nu spărgeau cortina de fier. Se auzise doar că făcea o mare carieră internațională și că studiasse la Milano cu marele tenor Aureliano Pertile. Nu-mi amintesc să fi părăsit vreodată sala Operei cu sentimentul autoimpus de a nu mai vedea titlul respectiv nu știu câtă vreme, spre a nu-mi altera impresia bulversantă, de neșters. Apariție de fermecătoare alură hollywoodiană, Virginia Zeani a avut capacitatea de a mă ține cu răsuflarea tăiată, de a mă face să palpiti în consonanță cu trăirile Violettei. Ca nimeni alta. Secretul? O implicare dramatică la cel mai înalt voltaj, sprijinită de un cânt suveran, adânc ancorat în marea tradiție italiană de interpretare. După ce *look*-ul imperial al divei, ținuta, eleganța gestului m-au impresionat profund, șocul auditiv a fost la fel de puternic. Un

timbru fascinant, consistent colorat, cu armonice bogate, o înzestra pe eroină cu nemaîntâlnită senzualitate expresivă. Servea dificila și complexa vocalitate a rolului cu glas liric-spint, amplu, strălucitor, agil în desenele melodice spectaculoase ale ariei din primul act, departe de toate sopranele de coloratură pură, mecanice și aride, care inundau scenele și chiar destule înregistrări discografice mondiale. Cu mare varietate de nuanțe în cânt, cu frazare în care sensurile erau meticolos subliniate, Virginia Zeani a dăruit partiturii verdiane o interpretare năvalnică, dar plină de rafinamente diafane și subtilități, topite într-o exprimare scenică tulburătoare. Violetta ei era pasională, dedicată din adâncurile sufletului surprinzătoare iubiri, sfâșiată de contradicții, îndurerată, cu renașteri pline de speranță și cu tragicul sfârșit zguduitor comunicat. Am citit peste ani că, după ce interpretase *Traviata* în Anglia, *The Manchester Guardian* scrisese: „Cântă precum Melba, joacă precum Sarah Bernhardt”. Inspirată sintagmă! Poate chiar mai mult. În epoca postbelică, Virginia Zeani a fost rivala celebrităților, pe care le-a concurat direct și în rândul cărora și-a înscris numele la loc de cinste. După spectacol am mers la cabină pentru fotografii și autografe. Am întâlnit o persoană deschisă, serenă, gentilă, generoasă, ce iradia fericirea unei memorabile creații. *Traviata* bucureșteană cu Virginia Zeani s-a constituit într-unul din marile momente de bucurie artistică a acelor ani, care a persistat cu specială luminozitate. La fel ca și *Boema* pucciniană, cântată în același septembrie 1965, în care a întrupat o Mimì de emoționantă sensibilitate și intensă simțire lăuntrică. Impactul cu vocea și arta Virginiei Zeani a rămas, într-adevăr, de neuitat. [Virginia Zeani, fermecătoare alură hollywoodiană (2011) – **OPERA DIVINA**]

ZEDNIK, Heinz – tenor, n. 21 februarie 1940, Viena

● Memorabile creații propune marele interpret al rolurilor de caracter care este tenorul Heinz Zednik, aici personificându-i pe Andrès, Cochenille, Pitichinaccio și Franz (din *Povestirile lui Hoffmann* pe scena

Operei de Stat din Viena). Minuțiozitate în compoziție, cult al gestului infinitesimal, al atitudinii permanent expresive sunt câteva din calitățile artei lui Zednik. [*Mesaj pentru secolul XXI* (1994) – **OPERA LIVE**]

ZENATELLO, Giovanni – tenor, n. 22 februarie 1876, Verona, Italia – d. 11 februarie 1949, New York, New York

ZENNARO, Iorio – tenor, n. 29 septembrie 1957?, Veneția, Italia

ZEPPENFELD, Georg – bas, n. 1970, Attendorn, Germania

ZERBINI, Antonio – bas, n. 5 decembrie 1924, Reggio, Italia – d. 19 decembrie 1987, Milano, Italia

ZETEA, Iustinian – bas, n. 4 ianuarie 1986, Baia Mare

- ... Abordările tânărului bas Iustinian Zetea nu epatează prin volum sonor, (dar artistul) a fost un Masetto (la Opera Națională) perfect construit caracterial, bonom, muzical, una peste alta, absolut remarcabil. [*DON GIOVANNI de criză* (2013) – **OPERA MĂIASTRA**]

- ... bas care a abordat partitura cu interiorizare... (*STABAT MATER* de Rossini la Ateneu) [*Muzică pentru toate vârstele* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... a reeditat obișnuitul său succes cu *If I were a rich man* din musicalul *Scripcarul pe acoperiș* de Jerry Bock, pagină interpretată cu umor subtil. (Concert extraordinar la Banca Națională a României) [*Crăciun de vis cu soprana Mariana Nicolesco* (2016) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... sonor, debutant în rolul Leporello, cu profil de *factotum* și pronunțat simț al umorului. [*Erotism și tragic în noua producție bucureșteană cu DON GIOVANNI de Mozart, semnată Andrei Șerban* (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- Componistica secolului nostru a fost reprezentată de creațiile lui Dan Dedi (liedul *Păianjenul* pe versuri de Arghezi și aria lui Pristanda din opera *O scrisoare pierdută*), bine puse în pagină de Iustinian Zetea. (Recital în Sala Bolților de la ARCUB) [*Cu*

Mariana Nicolesco, de la lied la aria de operă (2017) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... Don Bartolo (din *Bărbierul din Sevilla*) savuros, dar insonor în Allegro-ul vivace *Signorina, un'altra volta* din aria *A un dottor della mia sorte*. [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – III* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- ... o remarcă merge către suculentul în expresie Iustinian Zetea (Don Bartolo din *Nunta lui Figaro*, bas cu voce bine timbrată)... [*Debuturi și oaspeți la Opera bucureșteană – VII* - (2018) – **OPERA MAGICĂ**]

- Cu inteligență în cânt și declamație s-a imersat excelentul bas de caracter Iustinian Zetea în lieduri de Diamandi Gheciu și Adrian Pop... [*Mariana Nicolesco a sărbătorit centenarul Marii Uniri prin sonuri de lied românesc* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- ... Simone (în *Gianni Schicchi*), măreț ca postură și voce... [*Geniul lui Puccini a izbândit la Opera Națională București* (2018) – **OPERA MIRACOL**]

- ... lectura sobră a basului Iustinian Zetea (Irod în *Oratoriul Bizantin de Crăciun - Nașterea Domnului* de Paul Constantinescu). [*Capodoperă sacră pe scena Ateneului* (2020) – **OPERA MIRACOL**]

ZHANG, Wenwei – bas, n. 1978, Dailan, China

ZHIDKOVA, Elena – mezzosoprană, n. 1972, St. Petersburg, Rusia

ZHILIKHOVSKY, Andrei – bariton, n. 1985, Cimilia, Republica Moldova

ZIDARU, Anton – tenor, n. 18 noiembrie 19.., București

ZIDEK, Ivo – tenor, n. 4 iunie 1926, Kravare, Cehia – d. 19 mai 2003, Praga

ZIEGLER, Delores – mezzosoprană, n. 4 septembrie 1951, Atlanta, Georgia

ZIESAK, Ruth – soprană, n. 9 februarie 1963, Hofheim am Taunus, Germania

ZILIANI, Alessandro – tenor, n. 3 iunie 1906, Busseto, Italia – d. 18 februarie 1977, Milano, Italia

ZILIO, Elena – mezzosoprană, n. 1941, Bolzano, Italia

ZIZZO, Elisabetta – soprană, n. 20 februarie 1991, Catania, Italia

● ... Musetta fâșnează, cu un final nu foarte concentrat de sunet al valsului *Quando me'n vo'...* [Angela Gheorghiu și Ștefan Pop, strălucitori în *BOEMA la Torre del Lago* (2019) – *OPERA MIRACOL*]

ZNAMIROVSKI, Gheorghe – tenor, n. 8 ianuarie 1908, Odesa, Rusia – d. 21 februarie 1987, Cluj-Napoca

ZOBAN, Garbis – tenor, n. 24 mai 1915, Castemoni, Turcia – d. 21 septembrie 2002, New York, New York

ZSCHAU, Marilyn – soprană, n. 9 februarie 1944, Chicago, Illinois

ZVETANOV, Boiko – tenor, n. 14 iunie 1955, Sofia

ZWARG, Oliver – bas, n. 1971, Bergisch Gladbach, Westfalia, Germania

ŻYLIS-GARA, Teresa – soprană, n. 23 ianuarie 1935, Landvarov, Polonia (actualmente Lentvaris, Lituania)

ADDENDUM

ABLINGER-SPERRHACKE, Wolfgang – tenor, n. 1967, Zell am See, Austria

ADAM, Krystian – tenor, n. 1979, Jawor, Polonia

ALADRÉN, Eduardo – tenor, n. 1978?, Zaragoza, Spania

ALLEMANO, Carlo – tenor, n. 1965?, Torino, Italia

ANTEM, Jan – bariton, n. 1998, Barcelona, Spania

ASCIOTI, Francesca – mezzosoprană, n. 1984, Italia

AROYAN, Natalie – soprană, n. 1980, Australia

ATKINS, Thomas – tenor, n. 1990?, Noua Zeelandă

AURIEMMA, Francesco – bariton, n. 1996, Torre del Greco, Italia

BALLESTA, Alberto – tenor, n. 1985, Torrevieja, Spania

BANKS, Barry – tenor, n. 1960, Stoke-on-Trend, Marea Britanie

BAYLEY, Clive – bas, n. 15 noiembrie 1960, Manchester, Marea Britanie

BEAUMONT, Maite – mezzosoprană, n. 1974, Pamplona, Spania

BEGGI, Fabrizio – bas, n. 1977?, Italia

BINTNER, Gordon – bariton, n. 1988, Regina, Saskatchewan, Canada

BISCIGLIE, Manuela – soprană, n. 1980, Matera, Basilicata, Italia

BONIFAZIO, Alberto – bariton, n. 1992, Genova?, Italia

BONSIGNORE, Andrea Vincenzo – bariton, n. 1984, Italia

BRYCE-DAVIS, Raehann – mezzosoprană, n. 17 mai 1985?, Mexico City

CAPITELLI, Anna Doris – mezzo-soprană, n. 1991, Sora, Lazio, Italia

CHANG, Mario – tenor, n. 8 iulie 1986, Ciudad de Guatemala

CID, Rosalia – soprană, n. 1997, Santiago de Compostela, Spania

CIRILLO, Lucia – mezzosoprană, n. 1974, Cremasco, Italia

CLAYTON, Allan – bariton, n. „1980 (1981)”, Worchester, Marea Britanie

COCA LOZA, José – bas, n. 1989, Cochabamba, Bolivia

COLVIN, Michael – tenor, n. 1966, Ballymena, Irlanda de Nord

CROCETTO, Leah – soprană, n. 1980, Adrian, Michigan

CROSSLEY-MERCER, Edwin – bas-bariton, n. 1982, Clermont-Ferrand, Franța

CROWE, Lucy – soprană, n. 1978, Staffordshire, Marea Britanie

DALLA VALE, Graziano – bas, n. 1975?, Piacenza, Italia

DAVIS, Jennifer – soprană, n. 1985?, Cahir, Irlanda

DE BIQUE, Jeanine – soprană, n. 1981, San Fernando, Trinidad și Tobago

DI GIACINTO, Antonella – mezzo-soprană, n. 1991?, Italia

DI PAOLA, Adriana – mezzosoprană, n. 1987, Palermo, Italia

DIVITO, Francesco – sopranist, n. 1989?, Puglia, Italia

DRAGNEA, Alina – mezzosoprană, n. 28 noiembrie 1991, România

DZHIOEVA, Veronika – soprană, n. 29 ianuarie 1979, Thinvali, Osetia de Sud, Rusia

EL-KHASHHEM, Anna – soprană, n. 1996, St. Petersburg, Rusia

ESPOSITO, Laura – soprană, n. 1995, Napoli, Italia

FIORIO, Federico – contratenor, n. 1997, Verona, Italia

FORESTI, Sergio – bas-bariton, n. 1968, Modena, Italia

FRANCHINI, Nico – tenor, n. 9 iunie 1992, Putingnano, Italia

GABOURI, Elena – mezzosoprană, n. 1976, St. Petersburg, Rusia

GANSCH, Christina – soprană, n. 1990, St. Pölten, Austria

GANEA, Florin – bas-bariton, n. 26 iulie 1975, Oradea

GENZ, Stephan – bariton, n. 24 mai 1973, Erfurt, Germania

GOLIŃSKI, Łukasz – bariton, n. 1980?, Polonia

GOLOVNIN, Dmitry – tenor, n. 1971, Rusia

GONZALES, Adriana – soprană, n. 1991, Guatemala

GOVI, Michele – bariton, n. 1966, Bari, Italia

GRIGOLI, Salvatore – bariton, n. 6 iulie 1984, Palermo, Italia

GRINGYTÉ, Justina – mezzo-soprană, n. 1986, Alytus, Lituania

GUO, Zi-Zhao – tenor, n. 1990?, Luoyang, Henan, China

GUSEVA, Elena – soprană, n. 1 aprilie 1986, Kurgan, Rusia

HAMAOU, Sandra – soprană, n. 1993, New York, New York

HAKOBYAN, Gevorg – bas, n. 31 iulie 1981, Metsamor, Armenia

HANSEN, David – contratenor, n. 6 octombrie 1981, Sydney, Australia

HERINCX, Raimund – bas-bariton, n. 23 august 1927, Londra - d. 10 februarie 2018, Marea Britanie

HIPP, Hanna – mezzosoprană, n. 1981?, Gdańsk, Polonia

HOVHANNISYAN, Anush – soprană, n. 1987, Armenia

HUBBARD, Julian – bariton, apoi tenor, n. 15 februarie 1955, Londra

IACOBELLIS, Maria Laura – soprană, n. 1993, Laterza, Italia

ILIE, Andreea – mezzosoprană, n. 21 noiembrie 1985, Timișoara

INGRASCIOTTA, Paolo – bariton, n. 1987, Catania, Italia

IORI, Enrico – bas, n. 1970, Medesano, Parma, Italia

JANELIDZE, Goderdzi – bas, n. 1982?, Batumi, Georgia

JANELIDZE, Sofia – soprană, n. 1979?, Georgia

JONES, Gwyn Hughes – tenor, n. 25 octombrie 1969, Llanbedr-goch, Marea Britanie

JUNGHOON KIM, David – tenor, n. 1988, Coreea de Sud

KABONGO, Patrick – tenor, n. 1984, Congo

KAORI, Yamada – soprană, n. 1990?, Sapporo, Japonia

KARABULUT, Idil – mezzosoprană, n. 1994, Turcia

KARAYAVUZ, Asude – mezzosoprană, n. 1982, Istanbul, Turcia

KARYAZINA, Nadezhda – mezzosoprană, n. 1986, Moscova

KIM, Gihoon – bariton, n. 1991, Gokseong, Jeollanam-do, Coreea de Sud

KOBILJAK, Omer – tenor, n. 1994, Frasnacht, Elveția

KOHLHEPP, Sebastian – tenor, n. 1981, Limburg an der Lahn, Germania

KOZIARA, Ian – tenor, n. 1992, Chicago, Illinois

KREMER, Annemarie – soprană, n. 2 aprilie 1974, Emmer-Compascuum, Olanda

KUEBLER, David – tenor, n. 23 iulie 1947, Detroit, Michigan

KUZMIN - KARAVAEV, Maxim – bas, n. 1970?, Rusia

LALLOUETTE, Olivier – bariton, n. 1960?, Paris

LANCI, Arianna – soprană, n. 1983?, Rimini, Italia

LAPOINTE, Jean-François – bas, n. 1965, Saguenay -Lac -Saint -Jean, Canada

LEE, Haegee – soprană, n. 1987, Coreea de Sud

LEI, Mingjie – tenor, n. 1988, Hengyang, China

LEONE, Deniz – tenor, n. 1982, Smirna, Turcia

LEONE, Francesco – bas, n. 1989, Cagliari, Italia

LÓPEZ, Cecilia Violetta – soprană, n. 1982, Rupert, Idaho

LOWE, Alexandra – soprană, n. 1991, Mallorca, Spania

MACK, Daniela – mezzosoprană, n. 1982, Buenos Aires

MANCASOLA, Sydney – soprană, n. 1987, Redding, California

MARGUERRE, Eleonore – soprană, n. 8 ianuarie 1978, Seeheim-Jugenheim, Hesse, Germania

MARIÑO, Samuel – sopranist, n. 1993, Caracas

MARKOV, Sabin – bariton, n. 1935, Sofia

MASSARO, Barbara – soprană, n. 1994, Milano

MASTROTOTARO, Giulio – bas-bariton, n. 1979, Riva del Garda, Alto Adige, Italia

MAYER, Christa – mezzosoprană, n. 1972, Sulzbach-Rosenberg, Germania

- MAZZOLA, Giulia** – soprană, n. 1996, Palermo, Italia
- MICHELETTI, Luca** – bariton, n. 1985, Brescia, Italia
- MIGLIACCIO, Désirée** – soprană, n. 1977, Ischia, Italia
- MILANESE, Francesco** – bas, n. 1980, Conegliano, Italia
- MILANESI, Raffaella** – soprană, n. 1972?, Roma
- MILLER, Marlin** – tenor, n. 1971?, New York, New York
- MINECCIA, Filippo** – contratenor, n. 1981, Florența, Italia
- MONTAGUE RENDALL, Huw** – bariton, n. 1994, Marea Britanie
- MOORE, Andrew** – bas-bariton, n. 1992, Point Pleasant, New Jersey
- MORENO, María José** – soprană, n. 30 martie 1967, Castelléjar, Spania
- MUHO, Nina** – soprană, n. 1983? Vlora, Albania
- MUSCHIO, Claudia** – soprană, n. 1995, Brescia, Italia
- MUȘETESCU, Dan** – bas, n. 1937, București
- NAGY, Gyula** – bariton, n. 1982?, Veszprém, Ungaria
- NAGY, Michael** – bariton, n. 28 octombrie 1976, Stuttgart, Germania
- NEHER, Anne-Sophie** – soprană, n. 1990, Gatineau, Québec, Canada
- NEKLYUDOV, Alexey** – tenor, n. 1988, Moscova
- NIKOLAIEVA, Kseniia** – mezzosoprană, n. 1992, Herson, Ucraina
- NIÑO, Andrea** – mezzosoprană, n. 1992, Chía, Columbia
- NOGUERA, Armando** – bariton, n. 4 iulie 1977, Argentina
- NOLZ, Patricia** – mezzosoprană, n. 1995, Neidling, St. Pölten, Austria
- OKULITCH, Daniel** – bas-bariton, n. 30 ianuarie 1976, Ottawa
- OLIEMANS, Thomas** – bariton, n. 1977, Amsterdam, Olanda
- ONGAY, Elías** – tenor, n. 1992, Misiones, Argentina
- ORDONNEAU, Vincent** – tenor, n. 1972?, Franța
- OWENS, Andrew** – tenor, n. 1990? Bucks County, Pennsylvania
- PACHÓN, Carles** – bariton, n. 1995, Navàs (Barcelona), Spania
- PANIKKAR, Sean** – tenor, n. 17 septembrie 1981, Bloomsburg, Pennsylvania
- PASICHNICK, Olga** – soprană, n. 3 martie 1968, Rivne, Ucraina
- PEARSE, Morgan** – bariton, n. 1988, Sydney, Australia
- PIERI, Didier** – tenor, n. 28 septembrie 1989, Livorno, Italia
- PITTARI, Francesco** – tenor, n. 1978, Salerno, Italia
- PIVNITSKYI, Denys** – tenor, n. 1990, Kharkiv, Ucraina
- PLATT, James** – bas, n. 1984?, Lancaster, Marea Britanie
- POGANA, Daniel** – bariton, n. 22 mai 1997, Oradea
- POHL, Christoph** – bariton, n. 1976, Hanovra, Germania
- POMAKOV, Robert** – bas, n. 25 februarie 1981, Toronto, Canada
- PRINCEVA, Anna** – soprană, n. 1980, St. Petersburg, Rusia
- QUIZA, Borja** – bariton, n. 1982, Ortigueira, La Coruña, Spania
- REHLIS, Agnieszka** – mezzosoprană, n. 12 aprilie 1983, Jelenia Góra, Polonia
- RENEE, Madelyn** – soprană, n. 30 decembrie 1955, Boston, Massachusetts
- RENNERT, Sophie** – soprană, n. 1991, Graz, Austria
- RICHTER, Bernard** – tenor, n. 1973, Neuchâtel, Elveția

RODRIGUEZ, Davinia – soprană, n. 1980, Las Palmas, Spania

ROSSI, Elena – soprană, n. 1973?, Reggio Emilia, Italia

ROY, Alejandro – tenor, n. 1972, Gijón, Asturia, Spania

RÖNNEBECK, Tilmann – bas, n. 1966, Magdeburg, Germania

SABADUS (BARNA - SĂBĂDUȘ), Valer – contratenor, n. 15 ianuarie 1986, Arad

SAGONA, Gabriele – bas, n. 1980?, Bergamo, Italia

SAITTA, Cristian – bas, n. 1991, București

SALERNO, Damiano – bariton, n. 1972, Siracusa, Italia

SANZA, Sabrina – soprană, n. 24 iunie 1996, Napoli, Italia

SGARLATA, Emanuela – soprană, n. 1997, Ragusa, Italia

ŠIDLAUSKAITÉ, Eglė – mezzo-soprană, n. 1983, Kaunas, Lituania

SIJEQA, Chuma – bas, n. 1993, Phomolong, Tembisa, Africa de Sud

SMITH, Brent Michael – bas, n. 1990, Owosso, Michigan

SOLODKYY, Vassily – tenor, n. 1991, Termopil, Ucraina

SOLODOVNIKOVA, Nina – soprană, n. 1993, Moscova

STAVRAKAKIS, Alexandros – bas, n. 1988, Atena

STURUA, Giorgi – tenor, n. 1991?, Kutaisi, Georgia

TEITGEN, Jean – bas, n. 1971?, Bernay, Normandia, Franța

TELLO, Verónica – soprană, n. 1985, Madrid

TIMPAU, Adrian – bariton, n. 1986, Nisporeni, Republica Moldova

TOPAN, Eleonora – soprană, n. 2 aprilie 1940, Cluj

TORRE, Diego – tenor, n. 24 noiembrie 1979, Mexico City

ULYANOV, Dimitri – bas, n. 2 iunie 1977, Celiabinsk, Rusia

URBIETA-VEGA, Miren – soprană, n. 1983, San Sebastián, Spania

UZUN, Deniz – mezzosoprană, n. 1989, Mannheim, Germania

VANACORE, Ilaria – soprană, n. 1987, Cagliari, Italia

VASQUEZ, Vanessa – soprană, n. 1990, Scottsdale, Arizona

VEMIĆ, Sava – bas, n. 1987, Belgrad

VERNA, Alessio – bariton, n. 1988, Alessandria, Italia

VESIN, Ewa – soprană, n. 1977, Lublin, Polonia

WAGNER, Josef – bas-bariton, n. 1975, Austria

WATSON, Robert – tenor, n. 1987, Kansas City, Missouri

WILSON, Rachel – mezzosoprană, n. 1989, Las Vegas, Nevada

WINLAND, Ida Falk – soprană, n. 23 mai 1982, Suedia

WINTERS, Corinne – soprană, n. 1983, Frederick, Maryland

WORATHEPNITINAM, Lalit – soprană, n. 13 mai 1992, Thailanda

YURCHUK, Yuriy – bariton, n. 12 iulie 1986, Kiev

ZABALA, Alexandra – soprană, n. 1975, Bogotà

ZANETTI, Selene – soprană, n. 1989, Vicenza, Italia

ZHURAVSKII, Egor – tenor, n. 1995, Astrahan, Rusia

Bibliografie

- ✓ Costin Popa – *OPERA LIVE* (cronici, interviuri, reportaje), Editura Artprint, București 2002
- ✓ Costin Popa – *OPERA VIVA* (cronici, convorbiri, recenzii), Editura Arvin Press, București 2004
- ✓ Costin Popa – *OPERA ÎN DIRECT* (cronici, convorbiri, recenzii), Editura Arvin Press, București 2008
- ✓ Costin Popa – *LUDOVIC SPIESS*, Editura Curtea Veche, București 2009
- ✓ Costin Popa – *OPERA ETERNA* (cronici și interviuri), Editura Pegasus Press, București 2010
- ✓ Costin Popa – *OPERA DIVINA* (cronici, interviuri, recenzii), Editura Pegasus Press, București 2012
- ✓ Costin Popa – *OPERA IN PORTRETE* (consemnari, cronici, convorbiri), Editura Pegasus Press, București 2013
- ✓ Costin Popa – *OPERA MĂIASTRA* (cronici și interviuri), Editura Arvin Press, București 2014
- ✓ Costin Popa – *OPERA CELESTĂ* (cronici, interviuri, recenzii), Editura Arvin Press, București 2016
- ✓ Costin Popa – *OPERA MAGICĂ* (cronici, interviuri, recenzii – iulie 2016-iulie 2018), Editura Pegasus Press, București 2018
- ✓ Costin Popa – *OPERA MIRACOL* (cronici și recenzii – septembrie 2018-martie 2020), Editura Akakia, București 2020
- ✓ Costin Popa – *ÎNTÂLNIRE CU OPERA – INTERVIURI*, Editura Akakia, București 2020
- ✓ Octavian Lazăr Cosma – *HRONICUL OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI*, Vol 1 (1885-1921), Editura Muzicală, București 2003
- ✓ Octavian Lazăr Cosma – *HRONICUL OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI*, Vol. 2 (1821-1953), Editura Academiei Române, București 2017
- ✓ Octavian Lazăr Cosma – *HRONICUL OPEREI ROMÂNE DIN BUCUREȘTI*, Vol. 3 (1953-1970), Editura Academiei Române, București 2017
- ✓ Octavian Lazăr Cosma – *OPERA ROMÂNĂ DIN CLUJ 1919-1999*, Vol.I, Editura Charmides 2010
- ✓ Octavian Lazăr Cosma – *OPERA ROMÂNĂ DIN CLUJ 1919-1999*, Vol.II, Editura Charmides 2012
- ✓ Iosif Sava, Petru Rusu – *ISTORIA MUZICII UNIVERSALE ÎN DATE*, Editura Muzicală, București, 1983
- ✓ Iosif Sava, Luminița Vartolomei – *MICA ENCICLOPEDIIE MUZICALĂ*, Editura Aius, Craiova 1997

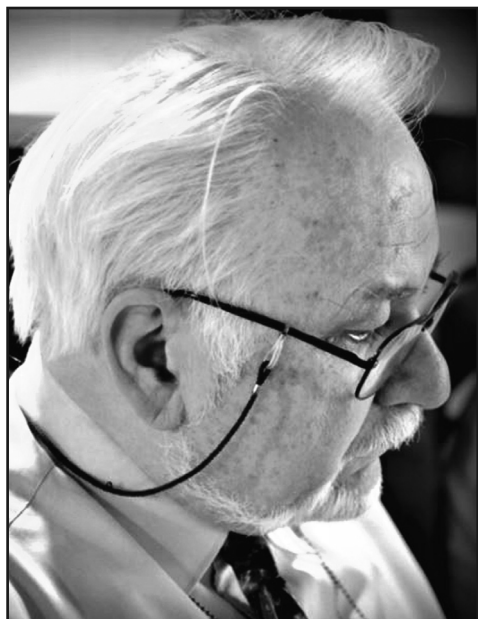
- ✓ Viorel Cosma – *ENCICLOPEDIA MUZICII ROMÂNEȘTI*, Vol I (A-B), Editura ARC 2000, București 2005
- ✓ Viorel Cosma – *ENCICLOPEDIA MUZICII ROMÂNEȘTI*, Vol 2 (B), Editura ARC 2000, București 2007
- ✓ Viorel Cosma – *INTERPREȚI DIN ROMÂNIA* – Lexicon – Vol. I (A-F), Editura Galaxia, București 1996
- ✓ Viorel Cosma – *INTERPREȚI DIN ROMÂNIA* – Un concept original de lexicografie muzicală – Vol. 2+3 (dactilograme), Biblioteca Universității Naționale de Muzică București
- ✓ Viorel Cosma – *100 PORTRERE SENTIMENTALE*, Editura Fundației Culturale Gheorghe Marin Speteanu, București 2011
- ✓ Viorel Cosma – *60 DE ANI ÎN LOJA OPEREI* – Vol. I, Editura Muzicală, București 2007
- ✓ Viorel Cosma – *60 DE ANI ÎN LOJA OPEREI* – Vol. II, Editura Muzicală, București 2008
- ✓ Mihai Cosma – *OPERA ÎN ROMÂNIA PRIVITĂ ÎN CONTEXT EUROPEAN*, Editura Muzicală, București 2001
- ✓ Mihai Cosma – *OPERA NAȚIONALĂ DIN BUCUREȘTI. 50 DE STAGIUNI ÎN ACTUALA CLĂDIRE*, Editura C. N. I. Coresi, București 2004
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Primul deceniu 1921-1931, Editura INFO-TEAM, București 2001
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Al doilea deceniu 1931-1941, Editura INFO-TEAM, București 2002
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Al treilea deceniu 1941-1951, Editura INFO-TEAM, București 2003
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Al patrulea deceniu 1951-1961, Editura INFO-TEAM, București 2004
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Deceniul cinci 1961-1971, Editura Curtea Veche, București 2006
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Deceniul șase 1971-1981, Editura D&C, București 2009
- ✓ Anca Florea – *OPERA ROMÂNĂ* – Deceniul șapte 1981-1991, Editura D&C, București 2011
- ✓ Anca Florea – *ȘERBAN TASSIAN, UN SENIOR LA OPERA ROMÂNĂ*, Editura ERES, București 1993
- ✓ Alexandru Emanoil, Ioana Stavru – *TENORUL CORNEL STAVRU – ETALON CLASIC*, Editura Muzicală, București 2020
- ✓ Ioan Massoff – *TENORUL IOAN BĂJENARU ȘI VREMEA LUI* – Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RSR, București 1970
- ✓ Ioan Tomi – *LEXICON. MUZICIENI DIN BANAT* – vol. I – Banatul montan – Banatul sârbesc, Editura Eurostampa, Timișoara, 2012
- ✓ Ioan Tomi – *LEXICON. MUZICIENI DIN BANAT* – vol. II – Banatul timișorean, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014

- ✓ Suzana Coman-Bosica – *ÎNFIINȚAREA OPEREI NAȚIONALE DIN CLUJ (1919) ȘI ORGANIZATORUL EI*, CONSTANTIN PAVEL, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca 1997
- ✓ Marieta Grebenișan – *TREI ARTIȘTI LIRICI FIDELI OPEREI TIMIȘORENE ȘI BANATULUI*, Ediția a II-a, revizuită – Editura Eurostampa, Timișoara 2013
- ✓ Adrian Doxan – *TEATRUL LIRIC (OPERA CONSTANȚA)*, Editura Ex Ponto, Constanța 2007
- ✓ Traian Ichim – *FIGURI REPREZENTATIVE ALE LIRICII BASARABENE LA TEATRELE DE OPERĂ DIN CLUJ ȘI BUCUREȘTI DIN PERIOADA INTERBELICĂ*, Editura Muzicală, București 2019
- ✓ A. Boldur – *MUZICA ÎN BASARABIA – SCHIȚĂ ISTORICĂ*, Institutul de Arte Grafice „Marvan” S.A.R., București 1940
- ✓ Luminița Guțanu – *OPERA ÎN BASARABIA – SECOLUL XX*, Editura Universității Naționale de Muzică, București 2007
- ✓ Aurelian Dănilă – *SCRIERI DESPRE OPERĂ. ARTICOLE, INTERVIURI, LEXICON*, Editura Epigraf, Chișinău 2019
- ✓ Constantin Tufan Stan – *LAURIAN NICORESCU – COMPOZITORUL ȘI ARTISTUL LIRIC*, Editura Anthropos, Timișoara 2008
- ✓ Damian Vulpe – *SOLIDAR CU EDUCAREA MUZICALĂ*, Editura Muzicală, București, Editura Eurostampa Timișoara 2020
- ✓ Ioan Ciorca – *BELLU – PANTEONUL ROMÂNIEI, ANSAMBLUL FUNERAR MONUMENTAL*, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca 2020
- ✓ Valentina Sandu-Dediu & Nicolae Gheorghiiță (coordonatori) – *NOI ISTORII ALE MUZICILOR ROMÂNEȘTI I, II*, Editura Muzicală, București 2020
- ✓ Teatrul Național de Operetă „Ion Dacian” – *OPERETA, 60 DE ANI*, București, 7 noiembrie 2010
- ✓ Chronik der Wiener Staatsoper 1869-2009 – 2. TEIL, KÜNSTLERVERZEICHNIS (zusammengestellt von Andreas Lang und Oliver Lang), Löcker Verlag Wien
- ✓ Wiener Staatsoper 2010-2020, Direktion Dominique Meyer - KÜNSTLERINNEN UND KÜNSTLER
- ✓ András Batta – *OPERA. Composers. Works. Performers - h.f. ulmann (an imprint of Tandem Verlag GmbH)*, 53639 Königswinter, Germany, 2009
- ✓ Várnai Péter – *OPERALEXIKON* – Budapest, 1975
- ✓ Alain Pâris – *DICTIONNAIRE DES INTERPRÈTES ET DE L'INTERPRÉTATION MUSICALE*, Editions Robert Laffont. S. A., Paris 1989
- ✓ Harold Rosenthal et John Warrack – *GUIDE DE L'OPÉRA* - Édition française réalisée par Roland Mancini et Jean-Jacques Rouveroux, Librairie Arthème Fayard, Paris 1995
- ✓ *THE NEW FRANZEN OPERA ENCYCLOPAEDIA*, Verlag Carta AG, Zürich, 1999
- ✓ Colecția revistei *ACTUALITATEA MUZICALĂ*, publicație lunară a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, Serie nouă

- ✓ Colecția revistei *MELOS*, publicație de critică și informație muzicală
- ✓ Colecția *MARIA CALLAS MAGAZINE* (nr. 1, noiembrie 1990 – nr. 91, noiembrie 2020), publicată de The Maria Callas International Club (www.callasintclub.com)
- ✓ Website-urile oficiale ale Operei Naționale București, Operei Naționale Române Cluj-Napoca, Operei Naționale Române Iași, Operei Naționale Române Timișoara, Operei Maghiare Cluj-Napoca, Operei Române Craiova, Operei Brașov, Teatrului Național de Operă și Balet „Oleg Danovski” Constanța, Teatrului Național de Operă și Operetă „Nae Leonard” Galați, Teatrului Național de Operă, Operetă și Musical „Ion Dacian” București
- ✓ Pagini Google
- ✓ Wikipedia „The Free Encyclopedia”
- ✓ Pagini Facebook
- ✓ Pagini YouTube^{RO}
- ✓ Blogul <https://poenmuzicologie.blogspot.com>
- ✓ United States Social Security Death Index
- ✓ Website-ul e-Patrimoniu.ro al Institutului Național al Patrimoniului, București
- ✓ Website-ul www.societatea muzicala.ro/elitele
- ✓ Website-ul www.conspect.ro/personalități
- ✓ Website-ul <https://ro.wikipedia.org/wiki/>
- ✓ Website-ul www.wikiwand.com
- ✓ Website-ul www.theoperacritic.com
- ✓ Website-ul www.arts-autographs.co.uk/opera-autographs-b.html
- ✓ Website-ul www.operanostalgia.be
- ✓ Website-ul <https://operone.de>
- ✓ Website-ul www.nycmonc.org/pastseasons
- ✓ Website-ul www.findagrave.com

Costin POPA este critic muzical și publicist în București, vicepreședinte și fondator al Uniunii Criticilor, Redactorilor și Realizatorilor Muzicali „Mihail Jora”, membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (Secția de Muzicologie), Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România și Asociației „Presse Musicale Internationale” Paris.

Este autorul volumelor **OPERA LIVE** (cronici, interviuri, reportaje), Artprint București, 2002, **OPERA VIVA** (cronici, convorbiri, recenzii), Arvin Press București, 2004, **OPERA ÎN DIRECT** (cronici, convorbiri, recenzii), Arvin Press București, 2008, **OPERA ETERNA** (cronici și interviuri), Pegasus Press București, 2010, **OPERA DIVINA** (cronici, interviuri, recenzii), Pegasus Press București, 2012, **OPERA IN PORTRATE** (consemnari, cronici, convorbiri), Pegasus Press București, 2013, **OPERA MĂIASTRA** (cronici și interviuri), Arvin Press București, 2014, **OPERA CELESTĂ** (cronici, interviuri, recenzii), Arvin Press București, 2016, **OPERA MAGICĂ** (cronici, interviuri, recenzii, iulie 2016 – iulie 2018), Pegasus Press București, 2018, **OPERA MIRACOL** (cronici și recenzii, septembrie 2018 – martie 2020, Editura Akakia București, 2020, **ÎNTÂLNIRE CU OPERA (INTERVIURI)**, Editura Akakia București, 2020 și al monografiei **LUDOVIC SPIESS**, Curtea Veche Publishing, București 2009.

Autor a numeroase articole de critică muzicală, interviuri cu personalități din lumea operei, recenzii de carte și audio-video publicate în revistele *MELOS*, *Actualitatea muzicală*, *CULTURA*, *România literară*, *Ecart*, *Teatrul azi*, *Meridian*, *Spectacolul muzicii*, *Opera Story Magazine*, *Agendele* (1991), *Foaia Zilnică* (2001) și *Jurnalul* (din 2003) *Festivalului Internațional „George Enescu”*, *Jurnalul Festivalului Artelor*, *Maria Callas Magazine* - Olanda etc. și pe website-urile specializate <http://cronici.cimec.ro> (România), www.concertonet.com (Franța). Este blogger la Adevărul.ro.

A obținut Premiul Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România pe anul 2020 pentru lucrarea „Întâlnire cu opera – interviuri”, Premiul de Excelență pentru cronică de spectacol oferit de revista *Actualitatea muzicală* pe anul 2019, Premiul de Excelență pentru întreaga activitate acordat de Uniunea Criticilor Muzicali la 40 de ani de la înființare, 2019, Premiul de Excelență pentru publicistică acordat de Forumul Muzical Român, 2014, Premiul pentru Publicistică „Mircea

Bunea” pentru volumul „Opera Divina”, acordat în 2012 de Forumul Muzical Român, Premiul VIP pentru Critică Muzicală în 2010, Premiul „Cartea Anului 2009”, oferit de revista *Actualitatea muzicală* pentru volumul „Ludovic Spiess”, Premiul „Ludovic Spiess” acordat de Forumul Muzical Român în 2009, Premiul revistei *Actualitatea muzicală*, 2002 pentru volumul „Opera Live” și articolele critice, Premiul Forumului Muzical Român, 2002, Premiul Uniunii Criticilor Muzicali, 2000 etc.

A fost decorat de Președintele României în 2004 cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler și distins în 2007 cu Ordinul Ziariștilor – Clasa I (aur) conferit de Uniunea Ziariștilor Profesioniști.

I s-a conferit la 1 decembrie 2020 titlul onorific de Ambasador Emerit al Spiritualității Românești Contemporane de către ECO-EUROPA, Romanian Official Premium Board.

Membru al juriilor multor Concursuri Internaționale de Canto în România („Vox Artis” - Sibiu, „Traian Grozăvescu” - Lugoj, „Magda Ianculescu”, „Arta Florescu”, „Petre Ștefănescu-Goangă”, „Valentin Teodorian”, „Ion Dacian” - București), membru al juriului pentru decernarea Premiilor Operelor Naționale (Iași, București), al juriului de Critică Muzicală al Concursului Național de Critică și Interpretare Muzicală „Mihail Jora” și titular al master-class de jurnalism muzical – presă scrisă din cadrul Festivalului Studentesc de Operă „Viva Vox”, Cluj-Napoca.

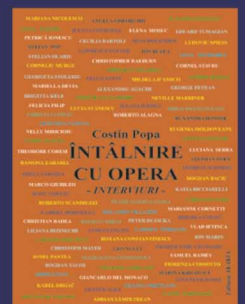
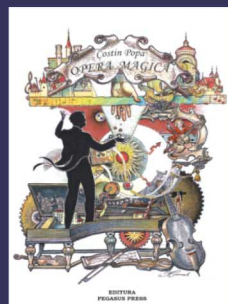
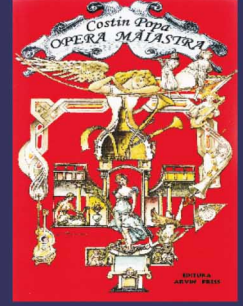
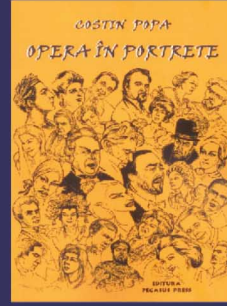
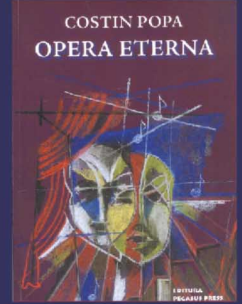
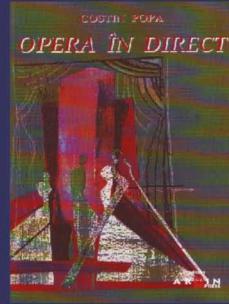
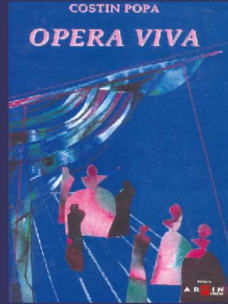
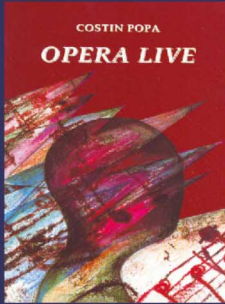
A prezentat comunicări la Simpozionul de Muzicologie organizat la Concursul Internațional de Canto „Hariclea Darclee” (Brăila – 2001) și la Simpozionul „Traviata – 150” organizat de Universitatea Națională de Muzică (București – 2003)

A moderat Sesiunile Internaționale „Școala românească de canto” (Constanța 2008, 2009), Simpozionul „Opera Viva” (Cluj-Napoca – 2009), workshop-urile „Opera și societatea contemporană globalizată” (Cluj-Napoca – 2012) și „Aspecte actuale ale managementului teatrului liric contemporan” (Cluj-Napoca – 2014). A prezentat recitaluri la Opera Națională București.

Este colaborator al postului Radio România Muzical, de la înființare, 1997 și expert promovare, autor de workshopuri și conferințe de muzicologie și critică muzicală în cadrul proiectului „Succes” la Universitatea Națională de Muzică București, în calitate de invitat special.

De același autor

ISBN 978-606-9686-03-4